[Opera] / [Flavius Josephus].

Contributors

Josephus, Flavius.

Publication/Creation

[Venice] : J. Rubeus, 1486.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/rffxss5b

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

1 Ven 1/86 Case 3.e.10.

complett

277 statt 278 num.
Bll. Das 1., 184., 185. und
278. weiss. Das 185. weisse fehlt

Hain 9454
Proctor 5118
Brit. Mus. Cat. V, 415
ö Vorll., Berlin
Winstrip S. 129

JOSEPHUS, FLAVIUS, Opera latine, i. e. Antiquitatum libb. XX Ruffino interprete et de bello Judaico libb. VII. Venetiis, Johannes Rubeus, 1486. Folio. Rom. char., c. sign., 56 ll., 277 ff. n. num. Gut erhaltenes Exemplar, einige Bll. etwas fleckig, am Ende zwei kleine Wurmstiche, alte Randnotizen. Roter Maroquinbd. mit vergoldeten Fileten. (Venezia 1486)

Hain 9454; Proctor 5118, Type 2; Brit. Mus. Cat. V, S. 415. Nicht bei Schweiger. Kein Exemplar in den berliner Bibliotheken. Der zweite Druck des Johannes Rubeus in Venedig.

Das interessante Werk „In Antiquitatum" war früher lange Zeit die einzige Quelle für die Geschichte der jüdischen Medizin.

Zwei alte Besitzvermerke auf Bl. 1.

Benedicti Cometi C
44790.

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS ANTIQVITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER: ET DE GRAECO IN LATINVM TRADVCTOS: PER VENERABILEM PRESBYTERVM RVFFINVM AQVILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

HISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON VNam nec eãdẽ uideo eiusdẽ studii causã: sed multas existere: & ab alterutro plurimum differẽtes. Nã quidã eoꝝ sui sermonis pãdere uolẽtes ornatũ: & ex hoc gloriã aucupãtes: ad partẽ huius disciplinæ accedũt. Alii uero illis gratiã referẽtes: de q̃bus ipsã descriptionẽ esse cõtigerit ĩ opere eodẽ ultra uirtutẽ coacti sunt laborare. Quidam aũt ipsa reꝝ necessitate uim passi sunt: ut ea quibus interfuerũt cum agerent: scripture declaratione colligerent: Multos autẽ magnitudo rerum utiliũ in occulto iacentium inuitauit: ut historiã ex his ad utilitatẽ deberent proferre cõem. Harum itaq; quas prædixi causarũ: duæ nouissimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod ĩter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quiq; finis accesserit: experimento ipse cognoscens narrare coactus sum: propter eos qui ueritatẽ ĩ ipsa conscriptione corrũpunt. Præsens autẽ opus assumpsi: credẽs etiam dignũ studium Græcis omnibus apperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatem nostram & conuersationis ordinem ex hebraicis litteris interpretatũ. Dudum siquidem cũ bella cõscriberẽ ꝓposueram declarare q̃ fuerint ĩ inicio iudei: & quibus sint usi fortunis: & per quẽ legislatorem sint eruditi hoc quod ad pietatem aliãq; uirtutis continẽtiam noscitur attingere: & q̃longis pugnantes temporibus: ĩuiti nouissime uenerint ad certamina Romanoꝝ. Sed quoniã ĩgens erat operis eius ordo: & ualde perplexus in ipso libro diuidens disponensq; principia: atq; finem cõscriptionẽ ipsam abbreuiare tẽtaui. Tempore nanq; procedente secundum illud quod solet accidere grandia cogitãtibus: mihi quoq; segnicies tarditasq; successit tantã arripiendi materiã in usum extraneæ quippe linguæ: & a nostra consuetudine pegrinæ. Erant aũt qui me historiæ desiderio pro rebus talibus ĩuitarent: & præcipue horum oĩum epafroditus uir qui uniuersas quidẽ dilligere disciplinas: maxĩe autẽ rerum gestaꝝ cognitione gauderet utiq;: cum & ipse magnis rebus & multimodis causis ĩterfuisset: & ĩ omnibus mirabilem naturæ fortitudinẽ: & ĩmutabilem uolũtatẽ suæ uirtutis ostẽderet. Huic enim uiro semper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator existeret: ne uideret desidia potius q̃ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui: illud quoq; super ea quæ iã dicta sunt nõ transitorie cogitãs: quia ꝑ hæc & de nostra prosapia aliquid tradere nostris uolui: & de Græcis si quis eoꝝ scire quæ nostra sunt uoluerit. Cõperi siquidẽ quomodo Ptolomeoꝝ secundus rex maxĩe circa disciplinam & libroꝝ collectionẽ studium habens: in nostra præcipue lege opus suæ largitatis ostendit: & cõstituta eius festinauit græca uoce transferri. Pontifex uero noster Eleazarus: nulli uirtute secundus nõ ĩuidit: ut prædictum regẽ hac utilitate priuaret: cui oĩo forsitan restitisset: nisi patriæ nostræ cõgrueret: ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultum. Ideoq; mihi scilicet ipse cõuenire putaui. ut magnanimitatem quidẽ pontificis imitaret: & ut regie largitati similiter responderetur ab eis qui doctrinæ amatores esse noscũtur. Neq; enim ille omnẽ descriptionem a translatoribus accepit: quando ea tantũmodo quæ legis sũt: hi qui ad explanationẽ missi fuerant Alexandriam tradiderunt: cũ sint alia innumera quæ per sacras litteras indicantur: utpote quinq; miliũ historia in istis exposita: & diuersæ quidẽ in his continẽtiæ sunt. multæ uero ciuitatũ fortunæ: & fortia facta ducum: & mutabilitates conuersationum: qđ totũ ex ipsa historia præcipue poterit quilibet agnoscere. si eam uoluerit lectitare: in qua etiã reperit: quõ eis qui uoluntatem propriam non sequuntur: & ea quæ bene sancita sunt transcendere non presumũt omnia ad terminum fidei tendẽtia prospere ꝑaguntur: & honoris fœlicitas præbetur a deo: quando uero recesserint aliqui ab huius diligentiæ ueritate: fiunt eis oĩa sub inopia: quæ uidebantur in abundantia cõstituta: & ĩ calamitatem importabilem eis uertitur: quicquid quasi bonum agere festinabant. Iam itaq; eos qui lecturi sunt hos libros exoro: ut uoluntatem suam deo submittant: & legislatorem nostrum probent si naturam eius digne considerauit: & semper decentes actus uirtutis eius exposui: purã rõnem de illo custodiẽs ab omni que refertur ab aliis turpitudine fabulaꝝ licet ex longitudine temporis: & ætate uetustiore potuisset multam figmẽtorum fallacium habere licẽtiã. Fuit enim ante annos duo milia. In qua longitudine seculi: neq; ipsorum deorũ generationes poetæ: nisi forte hoĩum actus aut leges dicere presumpserũt: integritatem uidelicet eoꝝ quæ a me conscripta sunt: procedens sermo ordine proprio declarauit.

Bo[redacted]us Can:cus 6:15

Hoc factuꝝ me ĩ negotio isto proposui:ut nihil adiitiam:nec iteꝝ prætermittã.Quia uero pene omnia ex moyseos legislatoris sapientia apud nos pendere noscuntur: necesse mihi est pauca de illo prædicere ne qui legentium quærãt :cur nostri sermo studium descriptionis habẽs de dictis & factis in tantã naturæ rõnem processerit. Sciendum itaq; quõ legislator ille omniũ rerum necessarium iudicauit ut quisquis suã uitam bene gubernaturus & legem esset aliis positurus : dei primitus deberet considerare naturam:opamq; eius mẽte contemplaretur.& eius exemplũ imitaretur:& q̃tum esset uirtus hunc sequi tentaret.Neq; enĩ uel ipsi legislatori fuit sufficiens mens: dum in ipsius utiq; contemplatione deficeret:nec eis qui conscripturi sunt ꝓ causa uirtutis aliquis prosper euentus erit: nisi præ oĩbus doceãtur quia pater omniũ & dominus deus existens: & uniuersa respiciens:sequentibus se uitã fœlicissimã præbet:a uirtute uero digredientes:maximis calamitatibus subdit. Hoc ergo docere desiderans Moyses suos ciues ac populos legis cõstitutionem nõ ab ore cõmuni:nec a propriis placitis inchoauit:sed ad deum & mũdi fabricam eoꝝ mẽtes erigens & persuadens:quoniã creaturaꝝ terrenaꝝ opus dei præcipuũ hoĩes sumus: dum habuisset eos iam ad pietatẽ obedientes:de rebus reliquis eis facilime persuasit.Alii nanq; legislatores fabulas sequẽtes humanoꝝ delictoꝝ confusionẽ potius ĩ deos suos sacrilego sermone uerterunt:& multam malignis peccãdi licentiam præbuerunt. noster uero legislator summã uirtutem deum habere pronuntians.infudit hoĩbus ea participari:& eos qui taliter non saperẽt nec crederent:iussit ineuitabiliter castigari.Secũdum hoc ergo argumentũ facere examinationẽ lecturos exoro.sic enim considerantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maiestatem dei atq; clementiam uidetur incongruũ.Cuncta nanq; circa naturam reꝝ affectionẽ consonam habere noscũtur.alia quidem aperto uel simplici modo legislatore tangente.alia uero cum sua honestate allegorice proferente.quia qui clare dici proderat: hæc manifeste declarauit. Volentibus autẽ etiam cãs reꝝ singulas considerare:contẽplatio multa nimis:& ualde philosophica repit̃. Quod ego nunc quidem dicere suppono:sed deo tempus præbente nobis post hoc opus tentabo conscribere. Conuertar autẽ ad reꝝ narrationem:reminiscens primitus eoꝝ:quæ de mũdi fabrica Moyses dixit. Hæc aũt in sacris libris comperi ita conscripta.

Capitula in librum primũ incipiunt.

HAec insunt in primo libro iosephi historiaꝝ antiquitatis iudaicæ. Cap.i
De creatiõe cæli & terræ:& de opibus sex dieꝝ:& reqæ diei septĩ. Cap.ii..
De plasmatiõe prothoplastorum: & de plãtatione paradisi:& de ĩtroductione Adam & euæ in ipsum. Cap.iii.
De transgressione prothoplastoꝝ: & de eiectione eoꝝ de paradiso. Cap.iiii.
De interfectione Abel ꝑ Cain:& de pena qua multatus ẽ cain:& de duabus colũnis latericia & lapidea : in quibus conscripserunt filii adam omnem disciplinam rerum cælestium quam per se adinuenerunt. Cap.v.
De inundatione diluuii super terram: & ubi noe saluatus est cum generatione sua per arcam. Cap.vi.
Noe post diluuium oblatis domino hostiis.orat nullam aquarum ĩundationem ulterius induci super terram. Cap.vii.
Deus annuit præcibus noe:arcũ pluuialem designãs ei in testimoniũ fœderis Cap.viii.
De morte noe : & de filiis eius. Cap.viiii.
De nemroth filio chã:& de ædificatõe turris:& de discordia diuersaꝝ lĩguaꝝ. Cap.x.
De dispersione gentium ĩ uniuersas terras:post ædificationem turris. Cap.xi
De filiis iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos institutæ sunt. Cap.xii.
De filiis cham filii noe:& de gentibus ꝑ eos institutis. Cap.xiii.
Noe inebriatus:nudatus:irrisus:irrisorem filium maledictioni subdit: fratribus eius maledictũ patris effugientibus. Cap.xiiii.
De filiis sem filii noe:seu de gentibus per ipsos institutis:& de ortu abrae Cap.xv.
Abraam secundum præceptum domini de chaldea migrat in chananeam. Cap.xvi.
Abraam fame opprimente chananeam:egyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:disciplinã arismetricæ:& astrologiæ:contradens ægyptiis:a quibus iterũ regressus in chananeã:partitur terram cum loth cognato suo. Cap.xvii.
Sodomite congressi cum assyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur: cum quibus loth captiuus abducitur. Cap.xviii.

Abraã irruens ĩ assyrios:loth & captiuos sodomitarũ eripuit:cui regresso occurrit rex sodomitarũ:& melchisedech rex solimorũ:deinde accepto ꝓmisso diuino deposteritate:genuit ismahel: ipseq; circũcisus est præcipiẽte domino:& ismahel:totaq; domus eius. Cap.xix.

De abraam quõ tres angelos suscepit:a quibus audiuit & sarã filiũ piturã:& sodomitarũ euersionẽ:& de loth:qui & ipse iuscepit ãgelos hospicio:& de euersione sodomoꝝ simulq; de eruptione loth cũ tota domo eius; & quomodo uxor loth conuersa est in statuam salis: cum respiciẽ ciuitatem pereuntem: & de cõmixtione filiarum cum patre. Cap.xx.

Quomodo abraam migrauit in gerara:& abimelech adamauit saram uxorẽ abrae:sed correptus a domino:reddidit eam ipsi intactam:& de natiuitate ysaac. Cap.xxi.

Quõ abraã monẽte sara:& ꝑcipiẽte domino emisit a se agar cũ filio ismahele. Cap.xxii.

Abraam accepit mãdatum a domino de immolatione ysaac. Cap.xxiii.

De morte sara & sepultura ipsius:post cuius mortẽ abraã accæpit cethurã uxorẽ. Cap.xxiiii.

Quomodo ysaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. Cap.xxv.

Abraam moritur:& sepelitur in ebron cum sara coniuge sua. Cap.xxvi.

De cõceptu uel ꝑtu rebeccæ:& quõ ysaac pegrinatus est i geraris tpe famis:& quia cũ senuisset; & caligarẽt occuli eius:benedixit iacob cũ putaret se benedicere esau. Cap.xxvii.

Iacob timẽs fratrẽ fugit ad laban in mesopotamiã: ubi filias labã lyam & rachel accepit uxores: cũ ãcillis eaꝝ bala & zelfa:ex qbus filios.xii.genuit:& unã filiã:quæ regresso iacob de mesopotamia ad chananeam:uiolata est a sichem filio emmor regis sicimoꝝ: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percusserunt in ore gladii. Cap.xxviii.

Moritur ysaac in ebron:& sepelitur a filiis suis:rebecca uxore prius defuncta.

Iosephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM:SED DVM terra ad aspectũ non ueniret:& ꝑfũditate tenebris celaretur:& spiritus dei desup portaret deus fieri iussit lumẽ:quo facto considerãs oẽm materiã:separauit lumen & tenebras: & aliæ quidẽ rei nomẽ imposuit noctẽ:aliud uero uocauit diẽ:uespere & mane appellãs initiũ lucis & reqẽ. Et his quidẽ est primus dies:moyses autẽ eũ unũ eẽ dixit. Et licet sufficiat cãm huius rei etiã nũc dicere:tamẽ qa pollicitus sum rationẽ causaꝝ singulaꝝ seorsum traderet:illud ad huius rei ĩterpretationem me necessariũ est differre. Post hæc secũda die cælũ super oĩa collocauit:ipsumq; ab aliis distinguẽs:ĩ semetipso cõstitutũ eẽ præcepit:& ei cristallũ circũfigens:humidũ eũ & pluuialẽ ad utilitatẽ quæ sit ex terre imbribus:cõgrue fabricatus ẽ. Tertia die statuit terrã:circa eã mare diffundens. Ipsa uero die repente uirẽs herba & semẽ de terra sunt orta. Quarta aũt die ornauit cælũ sole & luna:aliisq; sideribus:motus eis tribuẽs atq; cursus:qbus horaꝝ distinctiões manifeste designarent. Quĩta die animalia natatilia & uolatilia:alia qdẽ ĩ ꝑfundo alia uero ĩ aere esse cõstituit:copulãs ea ad cõmunionẽ atq; pmixtionẽ cã ꝑlis ꝑfuture:& ut eoꝝ natura multiplicari potuisset & crescere. Sexto uero die creauit quadrupedũ genus:masculinũ faciẽs atq; fœmininũ: ĩ quo ẽt hoiem finxit. Ita ergo mũdũ cunctũ sex diebus & oĩa quæ ĩ eo sunt facta Moyses ait. Septio die deũ ab opibus manuũ suaꝝ requeuisse dicẽs. Vnde ẽt nos eo die labo ribus ꝓpiis uacare dignoscimur; eum sabbatum appellãtes:qd nomẽ requiem hebraica lingua significat. Cap.ii.

POst septimã uero diẽ cepit de hois natura moyses reddere rationẽ:ita dicens. Finxit deus hoiem:puluerẽ de terra sumẽs:& ĩ eũ spiritũ ĩspirauit & animã. Hic aũt homo Adã uocatus ẽ:qd nomẽ hebraica lĩgua significat rubeus:quoniã cõsperſa rubea terra factus ẽ. Talis ẽ.n.uirgo tellus & uera. Præsentauit quoq; deus ade aĩalia secũdũ gẽus fœmininũ masculinũq; demõstrans:& his noĩa ĩposuit:qbus ẽt nũc uocãt. Vidẽs ergo deus adã nõ habentẽ societatẽ ad fœminã neq; cohabitationẽ cũ utiq; nõ esset:delectãs aũt in aliis aĩalibus quæ copulata uidebãtur:una dieꝝ eo dormiẽte:auferẽs costã eius:finxit ei mulierẽ:& adam sibi iũctã:cognouit de se fuisse plasmatã. Issa hebraica lĩgua mulier appellat. Nomẽ uero mulieris illius erat eua:qd significat oĩum uiuẽtiũ mrem. Dicit aũt deũ ẽt ad orientẽ plãtasse paradisum oĩ germiatiõe florentẽ: ĩ hoc enĩ eẽ & uitæ plãtationẽ:& aliã prudẽtiæ:qua cognoscerẽt qd eẽt bonũ:qdue malũ:& ĩ hũc ortũ ĩtroduxisse adã & eius uxorẽ:ꝑcipientẽ plãtationũ eos habere solicitudinẽ. Rigat uero ortus hic ab unofluio: circa oẽm terrã ũdiq; pfluẽte. Hic ĩ quattuor diuidit

Lib. i

Lib: 2.

ptes:& phiſon qdē nomen ē uni:qđ ſundationē ſignificat:eductus ī indiā: ī pelago late diffūdit: qđ geta nūcupat a græcis:euphrates aūt & tigris ī mare rubrū ferūt. Vocat euphrates qdēforas: qđ ſignificat diſpſiōes ſeu flos:tigris aūt dilīgat.qđ ĩdicat acutū aliqđ & anguſtū.Geon quoq; p egyptū fluēs:oſtēdit eū q nobis ab oriēte redditur quem græci appellant nullum. Cap.III.

DEus igit adā & mulierē ex aliis qdē plātatiōibus guſtare pcepit.De prudētiæ uero plā tatione uoluit abſtinere:prædicēs cōtingētibus ex ea pditionē eſſe uēturā.Et dū illo tpe cūcta aīalia cōcordarēt:ſerpēs cohabitās cū adā atq; muliere ſuidiā habuit:ī qbus eos arbitrabat eē fœlices obediētes utiq; pceptis deī. Quos reputās p ī obediētiā cala mitatis ſuccūbere:pſuaſit mala uolūtate mulieri:ut de prudētiæ plātatiōe guſtaret dicēs ī ea eſſe boni maliq; cognitionē.Quo facto:beatā eis uitā:& cui nihil diuinæ cognitiōis deeſſet dicebat accedere:& ſeduxit qdē mulierē:ut dei mādata cōtēneret.Quæ cū ex illa plātatiōe guſtaſſet:& ta li epulatiōe gauderet:ēt ade exīde ut ueſcereť pſuaſit. Quo facto:ſemetipſos cognouerūt eē nu dos:cōfuſionēq; manifeſtā habētes:tegumētū ſibimet reqrebāt.Illa nāq; plātatio cā acumīs erat & ītellectus.Foliis ergo fici ſemetipſos opuerūt:& hæc genitalibus opponētes:uidebāť ſibi ī his magis eſſe fœlices quæ prius reputabāt ſe difficilius ĩuenire.deo aūt in hortū ueniēte: adā ne ad eius uēiret colloqum: cōſcius īiquitatis ſuæ diſceſſit.Deus itaq; ītendēs qđ egerat:cām reqrebat pp quā prius eius alloqo delectareť:poſtea uero refugeret atq; cōfūderet.Illo ergo nihil loquēte: eo q; ſe cognouerat dei trāſgreſſum fuiſſe mādatū:deus ait.Mihi qdē de uobis notū eſt: quēad modū fœlicē uitā extra oīum maloq; paſſionē habueritis:nulla ſollicitudine aīum ueſtrū cōturbāte:cū uobis ſponte ad fruendū & ad uoluptatis abūdantiā orirenť uniuerſa:me ꝓuidēte uirē tia ſine ueſtro labore & miſeria:ſed nūc male præſentibus ſenectus uelox uobis aduenīet:& non lōga uita ſuccedit:quoniā mihi cōtumeliā tali uolūtate feciſtis:mea mādata ꝓuaricādo. Neq; enī uirtutis cā taciturnitate cōſtringeris:ſed mala cōſcientia retineris.Adā uero peccati uenīā poſtu labat:rogabatq; deū:ne eū nimis affligeret:& de facto cōiugē accuſabat:dicēs ſe ab ea ſeductū de liquiſſe. Que rurſus de ſerpēte q eā ſeduxerat quærebať.Deus aūt adam uictū cōſilio mulieris: pene ſubiecit: præcipiēs terræ ne qcq̄ eis ſpōte ꝓferret: ſed laborātibus & opatione cōtritis:alia quidē fruges daret:alia denegaret.Euā uero partu & cōceptionū doloribus caſtigauit:quō adam ī quibus ipſa fuerat a ſerpēte decepta ſeducēs:calamitatibus īplicita.Abſtulit & ſerpēti uocē:ira tus eius malignitati quā geſſerat ī adā: & uenenū ei ſub līgua ponēs : q; eēt hoībus inimicum: præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret :ille uero iacens hoībus eſſet aduerſus:& in teritum facilē eis ꝓ uīdicta portaret. Quē etiā pedibus priuauit: ut uolutatus ī puluere traheret Et deus qdē hæc eos pati præcipiēs:trāſmigrauit adā & euā ex horto ī aliā regionē. Cap.IIII.

NAti ſunt aūt eis filii duo maſculi:quoꝝ unus qdē prior appellabať cain:qđ nomē ĩterꝑ tatū ſignificat poſſeſſionē . Abel uero ſecūdus:qđ ſignificat:nihil hoc.Quibus nate ſunt etiā filiæ. Germāi ſiquidē diuerſis ſtudiis luctabāť.Abel quidē iunior iuſticiā colebat: & in oībus quæcūq; gerebat:deū putabat eſſe præſentē:uirtutiq; ꝑſpiciebat: cuius erat cōuerſatio paſtoralis.Cain aūt erat circa alia maligniſſimus:& ad lucra ſolūmodo ſemp intētus.Terrā arare primus cōpit:& fratrē huiuſmodi cauſa ꝑemit.Nā cū eis placuiſſet ſacrificare deo:cain quidē de culture germiationibus optulerat fructū:abel aūt lac:& primogenita gregū:agnū deus potius in hoc ſacrificio delectatus eſt:q; ſpontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex inuētione hoīs auari nata uidebāť.Qua ꝓpter cain ĩdignatus:eo q; abel fuiſſet ei a deo ꝓpoſitus:fratrē interemit.Quē cū necaſſet:& mortuū occultaret:credidit latere cōmiſſum. Deus aūt ſciēs qđ erat factū: uenit ad cain:de fratre ꝓquirēs ubi eēt:q; eū diebus plurimis nō ui deret:dū cætero tpe illū cū eo cōuerſari ſpiceret.Cain aūt heſitās:nec habēs qđ deo potuiſſet di ceť:ipſeq; prius ſe q; frem nō uiderit diceť cogitaret:cū domius uehemēter īſtaret & ꝑſcrutareť: ĩdignatus ille:nō ſe eē pedagogū nec cuſtodē eius:nec actuū fratris affatus eſt.Deus ergo repēte cain īcrepauit ĩteréptorē fratris effectū:& ait. Ammitor ſi de fratre neſcis dicere quid factū ſit: quē ipſe pemiſti?Cui tamē ſacrificiū celebranti : atq; poſcēti:ne ob hoc irā ſuſcipet:ſeuiorē penā homicidii relaxauit:maledictūq; eſſe cōſtituit & eius ſobolē uſq; ad generatōnē ſeptimā miatus eſt eē puniēdā:& ex illa terra eū cū uxore ꝓiecit.Quo formidāte:ne beſtiis capiēdus ĩcideret:& eo mō periret:iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatiōe metueret:nec enī ei ꝓpterea mali qcq̄ eueīret ꝑ beſtias:ac p oēm terrā eū ſine formidīe ſigno ei poſito quo notus fieret:abire ꝓcepit.Multā er go ꝓagrās terrā cū ſua uxore cain collocatus ī loco q naida nūcupať:ubi moratus ē:quo ēt ei fi lii nati ſūt.At uero penā illā nō habuit ꝓ emēdatōe:ſed ꝓ īcremēto mali:libidinēq; potius nutri uit ī corpore:licet cū iiuria ſecū cōmorātiū hāc hīret:augēs domū multitudīe pecuniaꝝ:ex rapi nis & uiolētia cū geſtaꝝ. Ad luxuriā quoq; & latrocinia ſuos familiares ſuitās : quoꝝ doctor in

cælestis studiis erat:& simplicitatē quidē cum qua prius uiuebāt hoīes adinuentione mensurarū & ponderum pmutauit:integrāq; eorū uitā ex earū rerū ignorantia & magnanimitate ad callidi-tatē corruptionēq; pduxit. Termios terræ primus posuit ciuitatēq; cōstituit:murisq; muniuit: illicq; coegit suos conuenire domesticos.Hanc ergo ciuitatē ab enoch filio suo seniore enoichā appellauit.Enoch uero irath filius fuit:ex quo maiuahel:cuius fuit filius matusahel qui habuit filiū lamech: cui filii & filiæ septē & septuagīta fuerūt ex duabus uxoribus eius nati sella & ada. Horū iobal quidē qui fuit de ada, tabernacula fixit:& greges amauit:tubal consanguineus eius existēs: musicam coluit:& psalteriū:citharāq; laudauit.Tubalcain qui ex altera natus est:fortitu-dine cūctos excellēs:res bellicas decēter exercuit:ex his etiamq; ad libidinē attinēt corporis enu-triuit:ferrariā artē primus inuenit:habuitq; sororē noīe noemma.Et quoniā lamech diuinas res sapiēter sciens:uidebat se subiacere pene cain ob necē fratris:hoc suis uxoribus idicauit. Adhuc aūt uiuēte adam:cōtigit cain sobolē p successionē esse nequissimā:& aliū alio peiorē existere:qui utiq; ad bella īcontinētes erant & ad latrocinia ꝓperabant.Si quis eorū segnis esset ad effunden-dum sanguinē:aliis rebus pessimis imminebat:cōtumeliā faciens & auarus existens.Adam uero qui primus de terra factus est:& de quo nos exigit ratio adhuc habere sermonē: abel quidē extī-cto cain aūt ꝓpter necē eius effugato:de procreatiōe filiorū cogitabat:&uehementer eū genera-tionis amor habebat:agentē annos ducētos & triginta:sup quos alteris uiuēs septīgentis defun-ctus est. Fuerunt aūt ei & alii filii plurimi:inter quos etiā seth:sed de aliis quidē longum est di-cere:conabor uero de seth dicere tantummodo.Is nanq; nutritus & pueniens ad ætatē quæ iam posset ea quæ sunt bona discernere:uirtuti studuit:& cū fuisset uir egregius:imitatores sui filios dereliquit.Illi quoq; omnes cū boni fuissent orti:in eadē terra sine uexatione uiuentes: felicissi-me cōmorati sunt:nihilq; eis usq; ad uitæ terminum crudele prouenit.Disciplinam uero rerum cælestium & ornatum earū primitus inuenerunt:& ne dilaberentur:ab hominibus quæ ab eis inuenta fuerant:aut antequā uenirent ad cognitionem depirent:cum prædixisset adam extermi nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquarū ui ac multitudine fore uenturā: duas facientes colūnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant conscri-pserunt:ut & si constructa lateribus exterminaret ab ymbribus:lapidea permanēs præberet ho-minibus scripta cognoscere:simul & quia lateralem aliā posuissent: que tamē lapidea permanet hactenus in terra syria.Et isti quidē septem generationibus permanserunt:deum iudicantes esse dominum omnium:& ad uirtutem semper inspicientes.

Cap.V.

DEinde tempore procedente de paternis solemnitatibus ad mala ꝓgressi sunt:neq; le-gitimos honores ulterius ꝓbētes deo:neq; circa hoīes iusticiæ uerba faciētes:sed zelū quem prius habuerunt pro uirtute:in duplam maliciam postea per ea quæ gerebant monstrauerunt.Ob hoc itaq; contra se deū irritauerūt.Nam multi angeli dei mulie-ribus coeuntes iniuriosos filios genuerunt:qui omne bonum despicientes propter confidentiā fortitudinis similia his qui dicti sunt a græcis gigantes ꝓpetrare traduntur.Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum consilia nimis in grata:agebat ut ad meliora eorum mentē actusq; transferret.Cum ergo uideret nō acquiescentes ad talia:sed uehemēter eos malorū libi-dine detineri:metuens ne ipsum quoq; cum uxore & filiis & suis omnibus interficerent discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iusticiam dilexit:condemnauit autem non solum illorum maliciam: sed omne genus humanum.Quod dum ei disperdere placuisset:& aliud constituere genus malignitate priuatum:& minuere hominum uitam:annisq; non quantis prius uixerant: sed usq; ad centum. xx. annos esse mensuram: tunc aridam conuertit in maria: & sic uniuersi inūdatione perierunt.Noe uero liberatus est solus: dicente ei deo: ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi faceret idest arcam quattuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum tre-centorum: quinquaginta uero latitudinem:& triginta altitudinem:in quam cum matre filiorū: & eorum uxoribus introiuit.Et alia quidem quæ sibi pro solatio uitæ erāt necessaria posuit cū-ctorumq; animalium ad seruandum genus eorum:masculos simul ac fœminas pariter introdu-xit:aliorum uero animalium numerum septuplum. Erat itaq; arca parietibus atq; camera for-tis:ut ex nulla parte fluctuaret:nec aquæ uiolentia uinceretur.Et noe quidem cum suis ita salua-tus est.Erat autem & ipse quidem ab adam decimus lamech uero filius:cuius pater fuit matusa-lan.Hic fuit ex enoch qui fuit iareth:iareth autem fuit ex malaleel:qui de cainan natus est: qui fuit ex enos cum sororibus plurimis. Enos uero seth filius fuit:qui natus est ex adam.Contigit quoq; hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis noe mēse secundo:qui a macedonibus dyo nū-cupatur:ab hebreis autem marachat:seu anmarsuane.Hi enim in egypto ānum constituerunt. Moyses autē nisan mensem qui est xanticus:primum in festiuitatibus definiuit:ī quo ex egypto

hebreos eduxit.Hic ergo apud eum etiam in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat:in uenditionibus aũt & emptionibus:& alia gubernatione prioris seculi decreta seruauit. Pluuiã uero inchoasse dicit die septima & uigesima die præsentis mensis:& usq; ad hoc tempus ab adam qui primus creatus est.anni fuerunt duo milia:sexcenti quinquaginta sex.Quod tempus in sacris libris cõscriptũ:multa integritate signatum est:una cum natiuitatibus insignũ uiroꝝ:qui tũc fuerunt simul & terminis.Adam siquidem cũ esset ducentorum annoꝝ &.xxx.seth filius natus est: qui nongentos &.xxx.uixit annos.Seth centesimo & quinto anno genuit enos.Qui cũ quinq; & nongentis uixisset annis:caine filio suo diligentiam tradidit regẽ:quẽ genuerat ãno nonagesimo. Hic uixit annis.xii.& nõgẽtis. Caina cũ uixisset.x.& nõgentis annis:malaleel filiũ dereliquit:annorum septuaginta Iste malaleel cum uixisset nonaginta: & octingentisquinq; annis defunctus est:iareth filium derelinquens:quẽ genuit cum.lx.iam & centum esset ãnorũ.Cui octo &.lx.sup hæc & nongentis annis uiuenti:enoch filius successit:natus cũ.lx.duoꝝ & centum annorum pater eius existeret.Qui uiuens trecentis.lxv.annis: discessit ad deum.Vnde non finis eius inuenit esse conscriptus. Matusalas autem enoch filius quinto ei & centesimo ãno natus:lamech filium habuit cum esset annorum.lxxvii.& centum:cui tradidit principatum quem ipe tẽuerat ãnis nõgentis sexaginta & nouem.Lamech itaq; cum habuisset principatũ annis septingentis & septem Noe suũ filium rerum præceptorẽ ostendit:qui de lamech natus est agente:ãnum ætatis secũdũ & octogesimum:quiq; qnquaginta & nõgentis annis rerum extitit præsul.Isti uero anni qui collecti sunt:tempus quod prius conscriptũ est cõpleuerunt.Nullus itaq; perscrutet priscoꝝ fines quando cũ suis filiis:eorũq; auis aut attanis suã quis extendebat ætatẽ:sed tantũ ortum generationis eorum intendat.Igitur decernẽte deo:& incipiente pluere:aqua cunctis diebus.xl.ferebat: ita ut usq; ad quindecim cubitos trãscenderet terrã. Quod ꝓpterea factũ est:ne plurimos fugæ occasio liberaret.Quiescente aũt pluuia:aquæ uix centũ qnquaginta diebus defecere:quasi mẽse.vii.Quo istãte paulati ichoauit latẽs herba parere.Deinceps dũ arca circa summitatẽ cuiusdã montis in armenia constituti sedisset:intelligens noe aperuit eã:& respiciẽs modicam terrã circa eam:in spe meliore constitutus:tunc quidẽ siluit.Post paucos uero dies aqua amplius recedente misit coruũ uolens agnoscere:si quid etiã aliud terræ fuisset ab aqua derelictũ:& ad egrediendũ iam tutum esse uideretur.Qui cuncta reperiens inundantia non regressus est ad noe.Post septẽ ergo dies colũba quã miserat ut aliquid de terra cognosceret:lutulenta remeãte simul & ramũ oliuæ portãte:cognoscens terram diluuio liberatã:manensq; adhuc.vii.aliis diebus:animalia ex arca dimisit:& ipse cum generatione sua simul egressus: sacrificansq; deo cum suis epulabatur. Hunc autem locum armeni egressorium uocant: illic enim arcæ saluatæ reliquias nũc usq; ꝓtiales ostendunt.Huius uero diluuii & arcæ memoriam faciunt omnes qui historias barbaricas conscripserunt:quorum unus berosus chaldeus narrans de diluuio:taliter est affatus. Dicitur & nauis eius quæ in armeniam uenit:circa montem chordieum adhuc aliqua pars esse: & quosdã bitumẽ exinde tollere:quo maxie homines ad expiationes utuntur.Meminit autem eoꝝ & hieronymus egyptius: qui ãtiquitatem phœnicis noscitur descripsisse.Sed & manaseas damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit. Est & super miniadam excelsus mons in armenia:qui paris appellatur:in quo multos confugientes:fermo est diluuii tempore liberatos & quẽdam simul in arca deuectum in montis ocilæ uenisse summitatem:lignoꝝq; reliquias multo tẽpore conseruatas.Fuit aũt iste quẽ etiam moyses legislator iudeoꝝ scripsit. Cap.VI.

NOe uero metuens:ne per annos singulos diluuium terræ deus induceret:humanũ genus decernens omnino deleri:fana incendens omnia:supplicabat de cætero deum pro statu priori:ut nullam ulterius huiusmodi uastationẽ super eam induceret:quo periret genus omne aialiũ:sed punitis malis perceret eis qui propter bonitatem fuerant derelicti:& decreuerũt mala uitare:nam infœliciores scilicet essent ab illis & peori afflictione damnati si nõ saluarent ad integrum sed magis alteri diluuio seruarentur:cum priores quidem terrorem experimentũq; uidissent:posteri uero perditionem nouissimam sustinerent:rogabatq; ut eius hostias propicius susciperet dignaretur:& nullam iracundiam similem ulterius terra susciperet:ut eius opibus impignati & ciuitates constituentes uitam habere possent fœliciorem:& nullo bonoꝝ quibus ãte hymbrẽ adepti fuerãt fraudarent:ad longã utiq; senectutẽ & uitæ lõgitudinẽ puẽturi.Cap.VII.

NOe ergo has effundente preces: deus pro iusticia uirum diligens annuit:ut eius uota ad finem usq; perduceret:neq; defunctos dicẽs ipse se perdidisse sed penam præ malicia propria pertulisse:neq; ut tales essent homines qui ita perderent fuisse factos cum utiq; castũ eis nosset esse principiũ: neq; donasse uitã quæ corruptiõi delectaret:sed ꝓ quã cõtumeliã iqt me pietati & uirtuti fecerunt:per ea quoq; cõpulerunt me ut pœnã hanc eis inferrem. Cessabo

nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere:& multo potius te rogante:& si in aliquo amplius aliquando peccauerit: iam nō opus erit hymbrium magnitudo: neq; enim aq̄ ulterius terras ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abstineant: & sint ab homicidio puri:facientes quippe tale aliquid:puniturī sunt.Vltimi uero cnnctis aialibus his ut uultis:& desiderium quisquis habuerit:dominos enim uos omnium esse feci terrenorū: & natalium:& quæcūq; uolatilē habent motū:& in aere quæcunq; uegetāt abstinētes a sanguie in quo est anima.Designo autē uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud illos ris esse putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens:siluit. Cap.VIII.

NOe uero cum uixisset post diluuiū trecentis & quinquaginta annis:omne tēpus fœliciter agens mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinq̄gesimo. Nullus ergo ad uitam modernam:& annoꝝ breuitatem quibus nūc uiuimus uitā cōparans antiquoꝝ: putet falsaq; de illis sunt dicta: & ex eo q; nūc uita tāto nō ducat tēpore:credat neq; illos ad uitæ illius longitudinē peruenisse.Illi nanq; cū essent religiosi:& ab ipso deo facti:& cū eis pabula oportuniora ad maius tempus existerent preparata:tantoꝝ annoꝝ circulis rite uiuebant.Deinde ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter perscrutabātur.i.astrologiā:& geometriam:deus eis amplius uiuendi solacia condonauit:q nunq̄ ante adiscere potuissent nisi sexcentis uiuerēt ānis. Per tot enim ānoꝝ curricula magnus annus impletur.Testes aūt mei dicti sunt:omnes qui antiquitatem apud græcos & barbaros cōscribere maluerunt.Nam & manethon qui descriptionē fecit egyptiorū:& Berosius qui chaldaica deflorauit:& mochus & estius:ad hæc & Hieronymus egyptius qui phœnicam disposuerunt:concordant cum meis dictis.Isiodus quoq; & egatheus: & hellāecus:& acusilaus:& iter hos ephorus:& nicolaus i historiis suis memoriā faciūt ātiquoꝝ ānis mille uiuentium. De his itaq; sicut singulis gratū est:ita cōsiderent.Filii autē noe tres erant Sem Cham & iaphet: qui ante centum annos diluuii fuerant generati.Hi primum de montibus ad campestria descenderunt: ut habitaculum illic haberent:& alios ualde metuentes ꝓpter diluuium ad campos descendere & segniter habentes:ab excelsis locis ad iferiora uenire cogerūt: quippe ut eoꝝ fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt: sennar appellatur.Deo autem iubente eos ad crementum hominum peruenire disperſi sunt: ne inter se dissensiones efficerent sed ut multa terrarum inhabitantes spacia:abundantia fructuum potiretur.Qui cum essent ineruditi:& deo inobedientes existerent:in calamitatibus incidentes: sua grauiter peccata senserunt.Et quia iuuentutis multitudine feruebāt:rursus eos deus a semeipsis migrare fecit:quoniam non illius propitiatione putabant se bona habere:sed propriā fortitudinē sibi putabāt cām esse diuitiaꝝ.Vnde apposuerunt ut uolūtati dei iobediētes existerēt: putātes q; ꝓ iuidiā eius ab alterutris migrarēt:ut diuisi facilius possent subiugari deo. Cap.IX.

FEcit autem eos esse elatos ad iniuriam dei & cotemptum nēbroth filius cham: filii noe. Qui cum esset audacior & manufortissimus:suadebat eis:ut non deo ascriberent: quia hominibus per illum fœlicitas eueniret:sed quod eis propria uirtute præberet:& cognatos generis sui ad causam tyrannidis aduxit:solus ipse p̄sumens homines a dei timore reuocare:& spem suam in propria uirtue reponere:ulcisiq; se dementes in deum putabant:interminātē ferre diluuiū terræ.Ob quā causam turrim altiorē edificāda suadebat:ubi aquæ nō posset ascēdere.Multitudo autem ꝓna erat:ut nēbroth præceptionibus obediret:graue putantes seruitiū obsequi deo:& turrim edificabant in nullo sua studia deserentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem:& plusquā sperare quis posset:multis manibus fabricata crescebat.Latitudo tamē ita erat fortissima:ut prope eā respicientibus longitudo uideretur ꝛminui. Edificabat autem ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac solueretur aquis.Sic illos insanientes deus intendens exterminare omnes non decreuit:quomodo nec aliis dudum perditis formidabant: sed discordiā illis imisit diuersaꝝ linguarum:ut per multas absonasq; uoces ītellectu carere potuissent.Locus autem in quo turrim edificabant:nūc babilon uocatur: dicta propter confusionem quā circa locutionem suam tunc habuerunt.Hæbrei nanq; babel confusionem appellant. De hac uero turri diuersisq; uocibus hominum meminit & sibylla dicēs. Cum oēs hoies unius uocis existerent:quidā turrim edificauerunt excelsam:tāquā ascensuri per eam i cælū. Dii uero ꝛmitentes uentos:euerterunt turrim:& uocē propriam unicuiq; partiti sunt:propterea & uocari contigit babyloniā ciuitatem.De campo quoq; qui uocatur sennar i regione babylonis: meminit estius ita dicens. Qui de sacerdotibus sunt erepti:iouis sacre sumentes in sennar babylonis uenerunt. Cap.X.

DIuisit autē post hæc diuersitate linguaꝝ migrationes agētes ubiq;:& terrā appræhēdētes unusquisq; fœlicem:& ad quā eos deus deduceret:ita ut omnis terra per eos compleret:

mediterranea simul atq; maritima. Quidam etiam nauibus transeuntes insulas habitauerũt: ũde & aliquæ gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam uero placita sibi nomina mutauerunt: alii autem ut inhabitatoribus clarius esse uisum est: conuersationem hominum fecerunt. Græci tamen rei huius auctores: qui posteris temporibus confortati: etiam antiquoꝝ gloriam propriam effecerunt: exornarunt & gentes noibus: ut eis sapiés esse uidebaf: ornatũ utiq; ponẽtes eoꝝ reipublicæ uelut a se constitutæ. Cap. XI.

FVerunt autem noe filiis filii: quorum nomina propter honorem gentibus iposuerũt homines qui quãcunq; terram apræhendere potuerunt. Iaphet ergo noe filius habuit filios xii. Isti habitauerunt regionem a tauro & aman montibus incipientem & pertingentem in'asiam: usq; ad flumen tanaim. In europa uero terra gazirorum cum nullus eorum qui supradicti sunt ibidem habitator existeret: gentes eius diuersis se nominibus appellabãt. Qui nũc a græcis galathæ nũcupantur: olim dicti sunt gomoritæ quos gomer instituit. Magog uero magogas a se nominatos instituit: isti a græcis scythæ sunt appellati. Item filiorum iaphet madeus & ianus fuerũt: & ex madeo quidem sunt gentes quæ a græcis medi uocantur: de iano uero omnes ionii helladiciq; descendunt: qui & græci. Vnde & mare ionicum appellatur. Condidit autem iobel iobelos: qui nostris temporibus hyberes qui & hyspani: a quibus postea celtiberi nuncupati sunt. Moga uero primum dicebatur: quæ postea cappadocia: nũc autem cæsarea: a romãis sortito hoc uocabulo id est a cæsare. Moschum amorochum plantati sunt qui nunc capadoces nuncupanf: quorum antiquæ appellationis signum ostenditur. Nam ciuitas est apud eos quæ hactenus modicha dicitur: ostendens intelligere ualẽtibus: eo q; aliquando omnes gentes regionis ipsius ita uocate sunt. Thyras autem thyrẽses appellauit suos quorum princeps fuit: a quibus græci traiũ nomen cõmutauerunt. Tantæ siquidem gentes per iaphet filios institutæ sunt. Gomer autem habẽte tres filios: astenegas quidẽ astinegos istituit: qui nũc regini uocãtur a grecis. Riphaat aũt ripheos: qui dicuntur paflagones: tygran uero tygrameos: qui friges a græcis sunt nũcupati. A iano iaphet filio & ipso tres habente filios helisas helisеos uocauit eos quorum princeps fuit: qui nunc sunt eolii: tharsis uero tharsos: sic enim antiquitus cilicia uocabatur. Tharsus nanq; apud eos maxima ciuitatũ metropolis appellatur thau littera pro theta mutata. Cethim autem cethimam insulam habuit: quæ nunc dicitur ciprus & ab ea omnes insulæ: & maritima loca cetĩ hæbraice appellantur. Testis enim est sermonis mei una in cipro ciuitatum: quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cithis enim ab his qui ei græcum nomen imposuerunt uocaf: neq; sic fugiens scithii nomen. Iaphet itaq; filii seu nepotes has habuerunt gentes: quæ forsan ignorãtur a græcis. Hoc ergo prædicens ad narrationem reuertar eorum unde digressus sum. Nomina siquidem propter scripturæ decorem græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enĩ prouinciæ nostræ est huiusmodi formis uti: sed licet unum quidem scema: & finis nominum sit unus: ultimas tamen nominum sillabas aliter illi declinant. Noe itaq; apud eos nochus appellaf: & abraam abramus: & sic hæc forma in omni scemate custoditur. Cap. XII.

IIlii autem cham a prouincia syria & amã: & libano mõte cunctas terras obtinuerũt quæcunq; ad mare sunt positæ: appræhendentes etiã eas quæ usq; ad occeanũ sunt: & ꝓprias facientes appellationes tamen aliorum quidem omnino perierunt: in alias uero aliorum transmutatæ & trãsformatæ nimis ignotæ sunt. Quattuor enim filiis existentibus cham: chuso quidem nihil nocuit tempus. Nam ethiopes quorum princeps fuit hactenus: & a semetipsis: & ab omnibus asianis chusei uocitantur. Seruata uero etiam merseis secundum appellationem prisca memoria. Egyptum nanq; mersin: & merseos omnes uocamus egyptios. Instituit autem & phut lybiam: phutos a se uocans prouinciales. Est autem & fluuius in mauritania prouincia: qui isto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos græcorum historiographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacẽti prouincia quæ phut uocatur ei nomẽ impositum. Mutatum est autem ei nomen quod nunc est ab uno filiorum mersain: qui lybius dictus est. Post paululum quoq; dicemus & causam pro qua contigit affricam nominari. Chananeus uero quartus existens filius Cham: quæ nunc iudea uocatur ihabitans regionem a se chananeam appellauit. Fuerũt itaq; filii ex istis: chuso quidem sabas: ex quo sabei: eiulas a quo eiulei: qui nũc getuli appellatur: sabath ex quo sabatheni: qui nominantur a græcis ustabarri. Condidit etiã saba sebathenos. Ram uero rameos instituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem egyptiacam gẽtem hesperiorum inhabitans: iudeis cognomen suum reliquit: sabas autem sabatheos. Nembroth quoq; filius chusi permanens apud babylonios: tyrannidem exercuit: sicut a me primitus etiam declaratum est. Porro mẽbroth cum essent octo filii: omnem terram a gaza egyptũ usq; tenuerunt. Solius autẽ philistim cognomen prouincia custodiuit: cuius partẽ græci

paleſtinam appellant.Ex aliis uero id eſt nomeo:& anamia:& iabim:ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit.Nedin autem & petroſim:& ceſlim:& cephytos:ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim ethiopico de quo poſtea declarabimus.eorum ciuitates euerſæ ſunt.Erāt & chanaan filii ſichem: qui & ciuitatem ſui nominis edificauit in fœnice.Sydon uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit:quæ etiam nunc eſt:& a prouincialibus amathi uocatur: macedoneſque eam ephaniam ab uno priſcorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum inſulam habuit: eruceus autem arcem:quæ i lybano poſita eſt.De aliis uero.vii.id eſt Eugeo:Cytheo:lebuſeo:Amorreo:Gergeſeo:Eueo:Sineo:Samareo:præter nomina in ſacris libris nihil habuimus . Hæbrei nāque eorum deſtruxere ciuitates:huiuſmodi cauſa calamitatibus appræhenſas.

Cap.XIII.

NOe itaq; poſt inundationem terra ad propriam reuertente naturam:uenit ad opera. Et cum uineam in ea plantaſſet: uidens fructum in ea perfectum:uindemiauit: & ad uſum uino deducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt:nudatuſq; ihoneſte iacebat.Quem cum uidiſſet iunior filiorum: fratribus irridēdum oſtendit.Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet:aliis quidem filiis fœlicitatem optauit.Cham uero propter cognitionem ſui nō quidem maledixit:ſed eius proli: & aliis effugientibus maledictum:deus chanahei filios emigrauit:& de his quidem dicemus in reliquis.

Cap.XIIII.

SEm uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati:qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitāt aſiam ab euphrate facientes initium.Elam ſiquidem elamites: qui perſarū ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum conſtituit ciuitatem:& ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde fœlices.Arphaxat autē qui nunc chaldei uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos inſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos aūt nunc lydos uocāt luth tunc ludos noīauit. Aran filiis.iiii.exiſtentibus. Cis quidem inſtituit traconitidem:& damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniuncta eſt: armeniā otrus:geter batrianos:mes autem meſeneos quæ nunc arax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela:de quo natus eſt heber:a quo iudeos hæbreos in initio uocauerunt.Heber iectan genuit & phalech:dictus eſt autem phalech:quoniam ſecundum diuiſionem habitationū natus eſt.Phalech diuiſionem hæbrei uocant.Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios: helinodath:ſaletha:formoth:iare:adoram:ugal:dehela:ſebal:abimahel:ſapha:ophir:ebila:iobal. Iſti a flumīe cophino īdiæ:& poſita circa ſyriæ loca quædā īhabitāt.Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiant.Faciam uero de hæbreis quoq; ſermonem. Phalech enim filio heber: fuit quidem filius reu:huius autem ſaruch:de quo nachor filius generatus eſt:cuius filius fuit thares:qui fuit pater abraam.Hunc dicimus decimum eſſe a noe.Secundo autem anno & nonageſimo: ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt thares:& ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorum genuit thare. De ſaruch autem Nachor naſcitur:circa annos triginta centum.Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum trigīta centum Hiſdem annis habuit phalech reu.Heber autem quarto & triceſimo & centeſimo anno genuit Phaleh:natus & ipſe de Sela:triceſimum annum habente:atq; centeſimum:quem Arfaxat genuit quinto triceſimo:& centeſimo anno natus.Sem filius Arfaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres nachor & Aram. Quorū aram quidē filio derelicto Loth:& Sara:& Melcha filiabus inter chaldeos mortuus eſt in ciuitate chaldeoꝝ quæ dicitur Vr:& bactenus ſepulturæ eius oſtenditur.Dixerunt autem uxores fratris ſui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam.Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldeorum propter luctum Aran: migrauerunt omnes in Charran meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientem ſepeliunt: cum uixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum: fiebatque paulatim breuior uſq; ad generatōnem moyſi:poſtquā terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum:hos annos ſtatuente deo quātos & moyſen prouenit uixiſſe. Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii.Vxui.Baus.Camuel.Zachama. Zaus.Zadephaus.Zadaphus. Bathuel.Iſti Nachor filii fuerunt legitimi.Thabeus autem & Gadam.& That.& maubas de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio nachor nata eſt Rebecca filia: & filius laban.

Cap.XV.

ABraā uero loth filiū fratris ſui Aran:uxoris ſuæ Saræ germanū adoptauit:filiū legitimum nō habens:dimiſitq; chaldeā cū ſeptuaginta & quinq; annoꝝ eſſet:deo iubēte

lib. i

lib: 2.

ut migraret in chananeã:in qua etiã habitauit eãq; pli ſuæ reliqt:prudẽs exiſtẽs nimis & ítelligẽs in oĩbus rebus: & ſapiẽs í his quæ audierat: & de qbuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapientiæ maior aliis fuit:& opinionem quũ de deo tunc cuncti habebant: & innouare & immutare prævaluit.Primus itaq; præſumpſit pronunciare deum creatorem unum eſſe cunctorũ. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poſt præceptũ:præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute confeſſus eſt.Hæc cõiiciebat per terræ paſſionem & maris: & ea quæ contingunt circa ſolem & lunam:& ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eoꝝ cũcta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent:qꝫ neq; ea quæ ad utilitatẽ nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum iuuẽtutis fortitudiné miniſtrãtur:cui bonum ſolummodo eſt: honorem & actionem tribuere gratiaꝝ. Propter quæ chaldeis & aliis meſopotamitis in eum conſurgẽtibus: migrationem eligens ſequi:per uoluntatẽ & adiutoriũ dei:terrã chananeã late poſſedit: ubi collocatus altare edificauit:& hoſtias ímolauit deo.Meminit aũt patris noſtri abraã beroſus:nõ quidem nominans eũ:ſed ita dicens.Poſt diluuiũ decima generatione apud chaldeos fuit quidã uir iuſtus & magnus:in cæleſtibus rebus expertus. Iecateus aũt etiã memoriã eius plus aliquid fecit. Librum enim de eo cõficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriaꝝ ſic ait. Abraã regnauit í damaſco:ueniens aduena cũ exercitu de terra quæ ſup babyloné dicitur chaldeorum.Igitur poſt nõ multum tẽpus exurgens etiã de hac regiõe cũ populo ſuo:terrã quæ tũc chananea:nunc uero iudea dicitur habitauit:& hi qui de illo multipliciter ſunt ꝓgeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraã nunc uſq; in damaſcena ciuitate nomẽ habetur in gloria:& uicus oſtenditur:q ab eo habitatio dicit abraã.

Cap.XVI.

FAme uero poſteris temporibus appræhendente chananeã.Abraam egyptios uiuere fœliciter audiens:ad eos proficiſci tẽdebat:ut eoꝝ abundantia participaretur:& ſacerdotũ ſimul auditor eſſet:& agnoſceret quæ de diis exponerent:& aut meliores inueniens ſequeretur:aut eos ſua prudentia in ornatum melioré tranſponeret:deducens pariter ſaram: metuens autem ueſaniam egyptiorũ circa mulieres:ne rex eum propter uxorem ſpẽm trucidaret hãc exquiſiuit artem:ut ſe fratrem eius aſſimularet:ſed & illam hoc docens reſpondere eo qꝫ ſibi ꝓdeſſe conſideret.Qui cum ueniſſet egyptum:pertulit Abrae qꝫ ipſe prouiderat Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non ſufficiens de his quæ de ipſa dicebantur etiam ipſam inſpicere feſtinauit:arbitratus ſe Saram cõtingere poſſe.Sed deus impediuit deſideriũ eius iniuſtum egritudine ſcilicet:& tumultu cauſarum. Cunq; pro libertate ſacrificaretur: per iram dei peſtem ſacerdotes aduenisſe ſignificabant:eo qꝫ uxori peregrini iniuriam uoluiſſet inferre. Ille uero pertimeſcens interrogauit Saram:ut diceret ipa quæ eſſet:& ille qui eã adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet:excuſabat ſe apud Abraam:dicens putaſſe ſororem:& non eius uxorem: & feſtinaſſe circa eam cognatõnem facere ſibi:& nõ iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit:& ut eſſet inter ſapientiſſimos egyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc contigit eſſe clariorem. Nam cum eſſent egyptii diuerſis moribus complacentes:& ad inuicem leges proprias reprobantes:& a ſe propterea diſſidẽtes: ſibimet eos comparans & unumquenq; deſpiciens: uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demõſtrabat.Erat igitur in ammiratione cunctorum tanquã uir ſapiens:atq; paratus nõ ſolum ad intelligendum:ſed ad ſatiſfaciendum:& ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Ariſmetricam eis quoq; contulit:& quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in egyptum hæc egyptii penitus ignorabant. A chaldeis enĩ hæc plantata noſcuntur in egypto:unde etiam peruenisſe noſcuntur ad græcos.Et cum ueniſſet in chananeam:partitus eſt terram cum Loth. Dum paſtores eorum iurgia inter ſe facerẽt propter loca paſturæ:electionem tunc atq; conditionem conceſſit Loth.Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam:habitauit in ciuitate ebron:quæ eſt antiquior ãnis ſeptem:ciuitate egyptia prothanide. Loth igitur terrã quæ eſt poſita in campo circa iordanem fluuium habitauit:non longe a ciuitate ſodomoꝝ:quæ tunc iam erat bona:nunc autẽ probatur exterminata uoluntate dei.Quã cãm loco ꝓprio deſignabo.

Cap.XVII.

ILlo náque tépore aſſyriis aſiã obtinẽtibus:reges ſodomitaꝝ ualde florebãt diuitiis:& iuuentute multa:qbus erãt quĩq; reges:eoꝝ ꝓuinciã gubernãtes:Ballas:Baleas:Sinnabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ rex. Singuli nãq; eoꝝ hébant ꝓpriũ príncipatũ. Aduerſum quos cõgreſſi aſſyrii:& quattuor ptes ſui exercitus facientes:obſidebant eos.Dux erat unuſquiſq; ſuis

ordinatus.Commisso igitur prælio uincentes assyrii:tributum imposuerũt regibus sodomoꝝ. duodecim siquidem annis isti seruientes: tributum sibimet impositũ soluere passi sunt: tertiodecimo abstinuerunt. Qua propter exercitus assyriorum super eos aduenit: ducentibus simul exercitũ:Rabsido:Arioco:chodorlaonio:Thadallo.Isti náq; & uniuersam diripuerunt asiam: & gigantum sobolẽ subuerterũt.Qui cũ uenissent sodomis:castra posuerũt in ualle quæ dicit̃ puteus bituminis.Illo náq; tẽpore putei erant in eo loco. Nunc enĩ exterminata ciuitate sodomorum:uallis illa palus effecta est:quæ dicitur assatilis:idest bitumialis.de hac itaq; palude: rursus nõ post multa dicemus.Sodomitis igitur cũ assyriis cõgressis:& prælio forti cõmisso: multi qdẽ eoꝝ mortui:reliqui uero captiui ducti sunt:cum quibus & loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

Cap.XVIII.

ABraã cũ audisset calamitatẽ eius:timor simul de loth cognato eius: & misericordia in eũ ingressa est ꝓpter sodomitas atq; amicos uicinos.Et cũ festinaret eis ferre solatiũ:nõ tardauit sed accessit:& quita nocte irruens sup assyrios circa dan:sic enĩ alter iordanis fons appellatur:& inueniẽs eos anteq̃ armarent̃:alios quidẽ in lectulis cõstitutos occidit: qui neq; suspectionẽ cladis haberẽt:alii uero nondũ in soporẽ cõuersi:p̃ ebrietate pugnare nõ ualẽtes effugerunt.Abraã aũt pſequens eos expoliatos usq; ad terrã damascenoꝝ:ostendẽs uictoriam nõ in multitudĩe:nec ĩ plurimis manibus eẽ:sed cõfidentiã pugnatoꝝ & fortitudinẽ p̃ualere in deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecentis decẽ & octo uernaculis & tribus amicis tantũ exercitum supauit.Quicunq; igit̃ hostiũ manus effugerunt: inglorii sunt reuersi. Abraã aũt captiuos eripiens sodomitaꝝ qui capti fuerãt ab assyriis:cum pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomoꝝ ad colloquendũ:in loco qui uocat̃ uallis regia:in uia solime ciuitatis. Suscepitq; eum rex melchisedech:qd̃ significat rex iustus:& erat utiq;:& sine dubio talis:ita ut ꝓpter hãc cãm etiam sacerdos dei esset solimoꝝ.Quã ciuitatẽ postea hierosolymã uocauerũt.Ministrauit autem iste melchisedech abraã exercitui xenia:& multã abundãtiã reꝝ opportunaꝝ simul exhibuit: & super epulas collaudare eũ cepit ac benedicere deũ:qui ei subdiderat inimicos.Abraã uero dante ei etiã decimas spoliorꝝ munus accepit.Rex aũt sodomoꝝ prædã quidẽ de abraã non poscebat: hoies uero qui eius eẽnt recipe præcabatur:quos ab assyriis eripuerat.Abraã ergo ait nõ hoc solum se facere:sed nec aliã utilitatẽ ex illa habituꝝ præda:nisi quecũq; pro cibo seruoꝝ eius ipensa uidebãtur:partẽ uero quandã amicis suis fore præbendã qui cum eo pugnabãt:quoꝝ primus escol uocabat̃:ner alius:mãbre tertius. Laudans igitur uirtutẽ eius deus ait. Nõ ꝑdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiã. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cũ nondũ esset qui ei succederet:erat enĩ adhuc sine filio. Deus & filiũ ei ꝓmisit generandũ esse: & multã ex illo sobolẽ:& proximã stellaꝝ numero profuturam.Et ille quidẽ hæc audiẽs:deo sacrificium obtulit:ab eo iussus hoc facere.Erat enĩ huiusmodi sacrificiũ:uitula triennis: & capra triennis:& aries similiter triennis:& turtur & colũba:quæ diuidi iusserat:auium uero nihil diuisum est:& anteq̃ cõstitueretur ara alitibus superuolãtibus pro cõcupiscẽtia sanguinis uox affuit diuina:significãs malignos proli eius uicinos fore annis quadringẽtis ĩ egypto: ĩ quibus afflicti supereſſent inimicis:& uincentes bello chananeos:habituri essent eoꝝ terras & ciuitates.Abraã igitur habitauit quidẽ circa luzã quæ uocat̃ ogysgi.Est enĩ regio chananeoꝝ nõ lõge ab ebron ciuitate.Et cũ grauiter haberet sup nõ pariente muliere:deprecatus est deũ: ut ei sobolẽ masculi cõdonaret:deo igitur iubẽte:uti cõsideret pro aliis oĩbus bonis:ĩ quibus a mesopotamia eductus fuerat:etiam filios promsit ei futuros.Tunc sara ꝑcipiente deo unã ancillaꝝ cui nomẽ erat agar: egyptiã genere:collocauit ei tanq̃ ex ea filios habitura.Et cũ concepisset ancilla:iniuriã facere saræ præsumpsit:quasi rex soret filius:qui ex ea fuerat procreatus.Hanc dum abraam pro uidicta saræ tradidisset:fugã meditata est:& afflictiones non sustinens deprecata est deum:ut eius miseretur.occurritque per desertum eunti diuinus angelus: iubens eam ad dominos remeare:& uitã habituram potiorem caste uiuẽtem. Tunc nanq; eo ꝙ in dominam superba ingrataque fuerat: mala talia pertulisse: quæ si inobediens esset deo: & longius abscederet: eam perire dicebat: si uero rediret: fieret mater pueri in illa terra postea regnaturi. His obediens illa: ueniam a dominis reuersa impetrauit: & post non multa peperit ismael: ac si quis dicat: a deo nobilitatam: eo ꝙ exaudierit preces abraam. Itaq; cum sex annorum esset & octoginta:natus est ei ismael quem prædiximus. In nonagesimonono autem anno eodem constituto apparuit deus: promittens quod filius ei de sara nasceretur: iussitque eum uocari isaac:significans gentes magnas ex eo futuras: & reges: & quia pugnantes omnen terram chananeam a sydone usque ad egypti terminos obtinerent: præcepit:ut genus quod ei nasceretur:aliis non misceretur:suaque genitali circuncidere: & hoc faciendum octaua die post partum. Causam uero circuncisionis

nostræ in aliis indicabo.Consulenti autem abraam:utrum ismael uiueret longeuus:significauit deus eum patrem gentiū fore magnaꝝ.Et abraam quidē in his gratias agens:repente circūcisus est:& oēs qui apud eum erant:& puer pariter ismael qui die illa.xiii.erat annorum.ipse uero nonaginta & nouem annos habebat. Cap. XVIIII.

EOdem scilicet tēpore sodomitæ diuitiis & abūdātia pecuniaꝝ elati:hoibus cōtumeliam faciebant:& erāt ipii circa deū:ut nequaq̄ recordarentur beneficioꝝ eius, auersiq; sunt a susceptione peregrinoꝝ:& circa eos affectus habere destiterūt. Exaspatus igitur i his deus:disposuit punire eoꝝ superbiā:& ciuitatē eoꝝ subuertere:regionēq; cunctā simul exterminare.ita ut neq; plātatio neq; fructus ultra ex ea cōsurgeret. Cum hæc de sodomitis deus decreuisset explere:abraā respiciens tres angelos:dum sederet ad ilicem mābre circa ianuas domus suæ: putaretq; esse peregrinos:cōsurgens amplexatus est.& ibidē eos retinēs:rogabat quatenus xenia eis ꝑtiret. Quibus annuentibus:panes repēte de similia præcepit fieri. & occidens uitulum & assans:eis obtulit sub quercu iacētibus. At illi ei gloriā prębuerūt.Et cum adhuc comederēt:de muliere requirebant ubi esset sara. Quo dicente intus eam esse:uēturos se in futuꝝ eē dixerūt: & inuenturos eam iam matrē existere.In hoc uero subridente muliere: & ipossibile sibi fore filium habere dicēte,cum ipsa quidē nonaginta annoꝝ esset: uir aūt eius centum. tūc illi iam nō se celare cōtinuerunt:sed pronuntiauerunt semetipsos angelos dei esse:& q̄ missi sunt ut unus significaret de filio:duo uero sodomitas euerterēt.Hæc audiens abraā doluit sup sodomitis:exurgensq; deū deprecatus est:ne iustos & bonos simul pderet cū malignis. Deo uero dicente: nullū sodomitaꝝ esse bonum,nam si inter eos eēnt.x. ex oībus:remitteret peccati suppliciū . abraam quidē cessauit:angeli uero in ciuitatē sodomā puenerunt.quos loth ꝑ susceptione rogabat:cum esset circa peregrios ualde humāus:& abraā benignitatis discipulus. Sodomite uero respiciētes iuuenculos nimio uultus decore præcipuos:& apud loth eo succesisse cognoscentes: ad uim & iniuriam eoꝝ pulchritudinis sunt cōuersi.Loth autē monente ut casti eēnt:& nequaq̄ ad pegrinorum confusionē accederent.sed reuerentiā in eoꝝ successione haberent. q̄ si ita intēperantes essent:filias suas ꝑ illis cōcupiscentiæ eoꝝ se præbituꝝ dicebat.neq; sic quieuerunt. Deus ergo eoꝝ præsumptionibus indignatus:alios equidē excecauit:ita ut nō possent ad ingressum domus accēdere:& sodomitaꝝ oēm populū pestifere morti dānauit.Loth itaq; deo dicente ei futuram sodomoꝝ pniciē:ereptus est cum coniuge filias duas assumens:quæ adhuc uirgines erāt.Sponsi egredi cōtēnentes:cōsuetudinē hanc uerboꝝ loth esse dixerūt.Deus ergo īmisit gladiū in ciuitatem:eamq; cū habitatoribus cōcremauit:terrāq; simili exterminauit icendio, sicut dudū a me dictum est:cum bellū iudaicū descripsissem. Vxor aūt loth descendens: cum respiceret sepius ciuitatem:& eius curā haberet:iterdicente deo ne hoc faceret:in statuam salis conuersa dinoscitur.Vidi siquidem eam:hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus:in paruo quodam agrō se continens ab igne liberato. qui locus segor hactenus appellatur. sic enim hebrei modicū uocant.Illic igitur de solatione hominum:& inopia ciboꝝ afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum existimantes: cuicunq; misceri uoluerint se licere credebant.hoc aūt faciebāt ne deficeret genus humanū.Fuerunt igitur filii de seniore quidem moab: ac si quis dicat ex patre.iunior aūt genuit āmon:qđ nomē significat filius generis. Et istituerūt: alter quidē moabitas:quoꝝ hactenus magna gēs ē.alter uero āmonitas:utraq; enī gēs est ī ualle syriæ. Et loth quidē huiusmōi eē cōtigit de sodōitis egessirum. Cap.XX.

ABraam uero migrauit in gerara palestinæ:in loco sororis sarā habens:similia prioribus simulans pro timore.Metuebat enī abimelech locoꝝ regē:qui etiā cū adamasset saram credens eam se posse corrūpere:ꝑpter concupiscentiā in egritudinem incidit dei uoluntate. medicisq; desperantibus eum:cōsoporatus per somniū ne contumeliam faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulum leuigatus: amicis exposuit:q̄ deus egritudinem hanc ei intulerat pro ultione peregrini:ut eius uxorem sine iniuria conseruaret:quod non sororem eam haberet idē: sed lege iunctam uxorem:& promisisset prębiturū se ei decetero sospitatē: si pro uxore ille sine timore cōsisteret.Et cū hæc dixisset:abraā amicis suadentibus euocauit: nihilq; ulterius eundē cōiugi quasi aliquid turpe passurā formidare præcepit:deū eius habere curā dicēs: cuius auxilio uxorem suam permanentem sine iniuria reputaret.Deo enim ꝑtestante conscientiaq; mulieris: dicebat neq; eam se ab initio appetisse si uxorem esse scisset:sed tanq̄ pro sorore seductum rogabat:ut mitis circa eū esset:& deū ei ꝑpicium faceret:& si apud eū manere uellet:omnē ubertatē ei cōferret.uolenti uero discedere:danda munera reꝝ omniū: quibus ad eū indigēs aduenisset. Hæc illo dicēte: abraā nō se de cognatōne mulieris mentitū esse dicebat:fratris eam filiā referēs & eo q̄ præter hoc figmentū aduentū suū nō fuisse securū arbitrareť:nec esse suā culpā in illius

egritudine prædicabat:& debere regē habere de salute fidutiā paratūq; se manere apud eū dicebat. Abimelech aūt & terrā ei distribuit & pecunias cōstitueruntq; iter se:ut sine dolo cōuersarētur:facientes ad quendā puteū fœdus:quē berſabee uocant: qđ fœdus putei poterit dici. sic enī hactenus a ꝓuincialibus noīatur. Post non multū uero tp̄is natus est filius Abraā de Sara: sicut fuerat ei a deo p̄dictum:quē noīauit Ysaac:quod significat risum. Nam eo q; Sara riserat dicente domino q; pareret:nec iā ꝓ senectute speraret partū. iō filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat nonaginta. Abraā uero centū. Natus est ergo filius utroq; sene:quē repente post dies octo circunciderunt.& ex illo post totidē diem mos est iudeoꝝ circūcisiōes efficere. Arabes aūt post annos.xiii.circūcidūtur eo q; Ismael gentē eoꝝ īstituit filius Abrae de cōcubina. hoc fuerit tēpore circūcisus de quo certissime omē tps exponā. Cap. XXI.

SAra natū de ancilla agar primitus diligebat Ysmael:nihil ī eo fauoris īminués quē utiq; quasi ꝓpriū filiū:& principatus nutriebat heredē. Ysaac aūté filio ꝓcreato: nō dignabat eum cū Ismael nutrire cū senior eēt:eumq; posset opprimere patre moriēte. Suadebat ergo Abrae:ut eū in aliā regionē cū matre transmitteret. Ille uero in intio suā nō apposuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri festinabat:crudele nimis arbitratus paruulū filiū cū muliere & necessariis īdigentes abiicere. Postea uero cū deo placuisset ad quæ Sara præcipiebat cōsentiens:matri tradidit Ismaelē qui nondū a se poterat gubernari & aquā in utre & panē ferēte iussit abire: quo itineris necessitas īperaret. Dum ergo abeūti necessaria deficerent:erāt in malis: cum esset aqua difficilis:& exponens puerū sub arbore quadā ꝓtrahentē animā ne ea præsente deficeret: ꝓcul abscessit. Ad quā ueniēs diuinus angelus dixit ei adesse fontē & monuit:ut ꝓuideret puerum & recrearet dicens grandia esse ei cōferenda de pueri sospitate. Illa cōfidens de promissionibus & studens alere puerū adhibēdo curam:declinauit erūnas. Cum uero puer ad uirilē pueniſſet ætatem:uxor ei cōiuncta ē egyptia genere:unde erat ipsa ātiquitus oriunda. de qua filii Ismaeli nati sunt.xii. Nabaioth. Darus. Abdeilus. Marsamus. Masmarus. Ydumas. Masmisus. Quodamus Themasus Iechurus Naphlesus Cadomas Isti nāq; oēm terrā ab eufrate ad mare rubrū positam usq; tenuerūt. Nabatheā nominātes ꝓuiciā. Sunt aūt isti qui gentē Arabicā secundū tribum ab eis uocant & ꝓpter uirtutē eoꝝ:& ꝓpter Abrae dignitatē. Ysaac aūtē filiū suū pater abraā diligebat cū eēt unigenitus: eiq; a deo ꝓ munere ī senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorē amoréq; suū ipse potius puer parentes:eo quia omni uirtute studuerit:& parētum haberet solicitudinem:& affectum circa dei religionem. Cap. XXII.

ABraam aūt cum fœlicitatē suā filio legittimo relicturus eēt morti uicinus hoc dei uolūtate ꝓmeruit. Qui tentare uolēs religionē eius:apparuit ei:cuncta quæ præstitisset dinumerans.& quoniā hostiū melior fuisset effectus:& præsentē fœlicitatē eo studio ꝓcepisset:& ysaac filiū habuisset:eundem filiū eius sibi sacra īmolatione præcepit offerri:in monte nomine morim eleuatū:ara ibidē collocata:sic enī apparitura religionē eius: si etiā saluti filii p̄ponneret qđ deo placeret. Abraā aūt in nullo iustū esse decernēs nō obediri deo:sed cunctos ei ministrare debere:tanq; eius ꝓuidentia uiuant oēs quibus est ipse ꝓpitius celans cōiugem dei præceptum:& quā ipse habuisset de nece filii uolūtatē:sed neq; seruoꝝ cuiq; hoc palā faciēs:ne forte deo parere ꝓhiberetur:sumēs ysaac cū duobus seruis:& quæ erāt ad sacrificiū necessaria īponēs asino ibat ad mōtē:& duobus quidē diebus iter cū eo serui fecerūt. Tertia uero cū iā circa locū mōtis eēnt:reliquos i cāpo relinquēs qui cū eo erāt:cū solo filio uenit ad montē:in quo templū rex dauid postea collocauit. Portabāt aūt cætera secū sacrificio necessaria:p̄ter uictimā. Ysaac uero cū præsentē fœlicitatē eius studio ꝓcepisset:cunq; quiq; & uigīti eēt ānoꝝ:altare constructo interrogabat quid esset sacrificaturus pater:cū uictima deesset. Ille aūt dicebat deū ad præbēdū hoc idoneū:qui etiā quæ nō sunt abundāter hoibus condonauit:& ea quæ sunt ab his qui in semetipsis cōfiderent posset auferre daturū & illi uictimā:si ꝓpitius ad sacrificiū suū dignaret accedere. Dum ergo altare fuisset constructū:& ligna sup īposita:& oīa præparata dicit ad filiū. O puer:quē īnumeris uotis a deo optaui mihi cōferri:& dū pueniſſes ad uitā: nihil est qđ ꝓ alimēto tuo nō feci:neq; me fœlicioré arbitrabar:nisi cū te uideré ad uirilē iuuentutē pueniſſe:& moriens te successoré mei honoris & pricipatus relinqre cū gauderē:qui dei uolūtate tuus pr̄ sū factus déuo secūdū eius placitū te repono:hāc fortiter portari dicatōnē. Deo nāq; te cædo:q hūc honoré a nobis dignat accipe:eo q; placitus mihi fuit:ac ꝓ oīa suffragator. Natus ergo fœliciter morere:nō cōi mō hāc uitā egrediens:sed a pr̄e proprio oblatus deo pr̄i cunctoꝝ ob legitimum sacrificium. Reor enim quia te dignum iudicauerit:nec egritudine:nec bello:nec qualibet alia passione quæ solent hominibus accidere ex hac uita liberare: sed cum orationibus & sacrificiis animam tuam suscipere: & apud se nihilominus obtinere: eritque decetero mei curam

habēs:senectutēq; regens:qua gratia maxime te nutriebam:hæc mihi deo ſ.pro te p̄bituro.Yſaac aūt habens patrē fortiſſimū:ſapientiaq; delectatus:& libētiſſime eius ſermones accipiens: ait: qa neq; iuſtū eſſet:ut initio naſceretur:ſi dei & patris iudiciū eēt refutaturus: aut nō ſe monſtraret amboꝝ uolūtatibus p̄paratū:quādo liceret ſolo patre hæc uolēte facere:ſi nō obediret eēt iiuſtū. Hoc dicens acceſſit ad cedē:pariter & ad altare.Sed idē opus infirmatū eſt: offerente deo impedimētum. Clamauit ergo noſatim deus abraam:ſuſpendēs eū a nece filii.Non enī quaſi ſanguinem deſideraret humanū: necē filii ſe ei īperaſſe dicebat: neq; cuius patrē eū ſecerat:hūc ei auferre cū tanta īpietate poſcebat:ſed eius mentē probare ſe uelle:ſi etiā talia iuſſus audiret.Cognoſcēs uero eius obedientiam : & excellentiā religionis intendēs delectari quidē ſe in his quæ ei præbuerat: nec unquam fraudandū eū omni cura dicebat:& genus eius honorādū: futurūq; filiū eius lōgeuū fœliciterq; uicturū in oībus bonis præbiturūq; ſe magnū ſoboli eius principatū:atq; genus eoꝝ: & multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendū :& memoriā ſempiternā generis eius pricipibus affuturam:chananeāq; terrā filios eius armis poſſeſſuros:& exemplū boni futuros cunctis hominibus. Hæc cū dixiſſet deus arietē ad ſacrificiū ꝓduxit ex īprouiſo. Illi uero præter ſpem ſemetipſos amplexantes: quippe qui bonoꝝ taliū ꝓmiſſiones audirent oſculabantur. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſunt ad ſaram fœliciterq; degebant cuncta quæ uellent eis præbente deo.

Capitulum.XXIII.

AT ſara nō quidē multo tēpore defuncta eſt:cū uixiſſet ānis centū uigītiſeptē:ſepultaq; eſt in hebron ꝓmittētibus chananeis:ſepulcrūq; eius publice factū eſt:abraā emente agrum ſiclis quadringētis:a quodā ephron de hebron:& ſepulchra ſibi abraā & eius ſoboli conſtituit. Poſt hæc autē abraā duxit uxorē noīe cethurā ex qua ei filii vi.nati ſūt: & ad labores ualidi:& ſapiētia cauti: zābri:iezar:madan:magiani:ieſuoch:& eſue.Nati ſunt etiam his filii:& eſue quidē ſabati fuit & dadā. Huic uero fuerīt aſurim & iacuſim:& iomni.Madan aūt habuit aphan: & apher:& noch: & abida:& helda.His oībus filiis filiorūq; natis abraā ex ꝓpriis dona p̄buit:qui & trogoditen ap̄henderunt: & fœlicē arabiā:inquātū in mare rubrū ptingit. Dicitur autē: quia dum apher caſtra fixiſſet in libiā:& filioꝝ eius filii habitaſſent in ea terrā illā ex illius noīe affricam uocauerūt. Teſtatur meo ſermōi alexāder qui dicitur polihyſtor:id eſt multarū hiſtoriarū: ſic dicēs. Cledemus aūt ꝓpheta qui & malchus:ſcribēs hiſtoriā iudeoꝝ:ſicut etiā moyſes legiſlator eoꝝ retulit:ait: quia de cethura abrae fuerūt filii multi. Dicit aūt eoꝝ etiā noīa tria: epheran:ſurin:iaphran: & de ſurin quidē aſſyriā nūcupatā:ex duobus aūt reliquis iaphran & epheran: ciuitatē abiran ꝓuinciāq; affricā nuncupatā:his auxiliū præbuiſſe herculē in libia:& duxiſſe uxorem: filiā iephrā nomine ecbeā: & genuiſſe ex ea dodorum filium cuius filius phoron: ex quo barbari ſorophacinominantur.

Cap.XXIIII

ISaac aūt iā circa.xl.ānos cōſtituto a patre abraā ut uxorē duceret rebeccā quæ fuit neptis fratris eius nachor:filia bathuelis:ſenioré ſeruoꝝ ſuoꝝ miſit ad ſponſandā eā magnis fidei ſacramētis obſtrictū:qđ hoc more faciebāt:ſub fœmore manū mittētes deinde īuocā tes deū:in teſtimoniū futuroꝝ.Miſit aūt & munera ibibē cōmonētibus quæ apud illos rariora eſſent: aut nec omnino repirentur īn illa regione. Qui tpe multo uadēs: eo q̄ ſit iter agentibus: dira meſopotamia:hyeme quidē ꝓpter luti ꝓfunditatē:æſtate uero ꝓpter aquæ defectionē:īſup etiā latronibus ibidē cōmanētibus:quos diffugere nō eēt facile:niſi ꝓuidātia uiatoribus inhereret:uenit in ciuitatē carrenoꝝ.Et cū eſſet in ſuburbanis uirgines uidit plures eūtes ad aquā orauitq; deū:ut rebecca ob quā deſpōſandā filio eū miſit abraā:ſi ſecundū uolūtatē eius eēnt nuptiæ celebrādæ:iter illas ita cognoſceretur:ut aliis quidē aquā poſcēti negantibus illa præberet: & ille quidē hāc uoluntatē habēs:uenit ad puteū:rogauitq; uirgines:ut potū ei præberēt.Illis aūt auertentibus ſe indicātibuſq; aquā domi portare:& nō præbere illi:quæ utiq; difficile poſſit hauriri: una ex illis oībus increpās eas,p peregrino quaſi nō eſſet hoībus ad illas aliquādo cōio:quia neq; aquā ꝓticiparēt egeno: ſola ei præbuit abundāter.Ille aūt ī ſpem oīum rerū ueniens: uolēs cognoſcere ueritatē laudabat eius nobilitatē:atq; benignitatē:qa etiā cū ſuo labore egētibus ſuffici entiam p̄bere minīe declinaſſet:iterrogabat uero:de q̄bus pentibus eſſet:optauitq; quod illi gratiſſimū foret:ut in domū boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos.Illa uero neq; hæc inuidit uolenti cognoſcere:ſed & genus idicauit:& rebecca inquit ego dicor:pater aūt bathuel fuit : ſed ille iā defunctus eſt: laban uero frater eſt noſter: q & domui ꝓſpicit ſimul & matri: & moe uirginitatis ſollicitudinē gerit.Ille gaudebat de his quæ facta fuerāt atq; dicta:deū ita uidēs ſuo itineri clare ꝓſpicere:& ꝓferēs redimicula:& alia pariter ornamēta:q̄bus uirgies decet uti:dedit puellæ. ut ei cā populi hæc retributio foret & honor:iuſtū eē dicēs:ut talia mereret quæ fuerit bōa ꝓter uirgines uniuerſas.Poſcebat aūt ſuccedere apd eos:quādo ad eā ītegrius aliter ꝓuenire nequiret:

ſibi eſſe cautius:q̃ quibus iam uidebatur expertus & coniícere ex ea matris fratriſq; clemẽtiã:& q̃ nihil eẽt eoꝝ uirtuti difficile:neq; ſe eos grauaturũ ſed mercedẽ ꝑegrinationis præbiturũ: & ꝑpriis expẽſis uſurũ eẽ dicebat.Illa uero de pentũ quidẽ ſuoꝝ clemẽtia recte eũ aſſeruit arbitratum:culpauit aũt de mercedis uerbo:cũ oía ſine mercede eẽt habiturus.Sed ut nũciaret prius laban:quo ꝓmittente accerſiendũ eſſe dicebat.Quod cum factũ fuiſſet:ꝑegrinus adductus eſt: & camelos quidẽ ſumentes qui erant laban fanuli:eis diligẽtiã adhibebãt:ipſe uero cœnaturus cũ eo ingrediebatur:& poſt cœnã ad eum matrẽq; puellæ locutuſq; eſt dicẽs. Abraã tharæ qui eſt filius:ueſter uero cognatus nachor.n.hoꝝ o mulier pueroꝝ auus ueſter ex eodẽ patre uel matre miſit ad uos:petẽs ut hanc puellã filio ſuo uxorẽ detis iungẽdã:qui ſolus eſt ei legitimus:ĩ omnibus bonis enutritus:cui poſſibile q̃dẽ fuit fœliciſſimã ĩde mulierẽ ei copulare:ſed noluit.Honorans aũt genus nuptias poſtulat:cuius ſtudiũ ac uolũtatẽ nolite cõtẽnere. Dei enĩ uoluntate alia nunq̃ præter ꝑſpera per iter cõtigerũt:& puellã citius & ueſtrã inueni domũ.Dum ꝓximus eẽm ciuitati:uirgines uidẽs plurimas ueniẽtes ad puteũ:orauí ut in iſtã incideré: quod & factum eſt. Nuptias ergo diuina ꝓſcientia deſpõſatas uos quoq; firmate.Illi uero per ea quæ eis fuerant ſecũdæ collata diſpõne diuinæ uolũtatis intellexerũt:miſerũtq; ſicut petebat uirginẽ : quam duxit yſaac potitus omnium rerum Abraæ. Nam qui fuerunt de cethura nati:exinde migrauerunt.

Capitulum.xxv.

POſt paululũ uero tẽporis mortuus eſt ẽt abraã:uir quidẽ omni uirtute ſũmus:& digne a deo pro ſtudio quod circa eũ habuerat honoratus. Vixit aũt oẽ tẽpus ſuũ annis centum ſeptuagintaquinq;:& ĩ ebron cũ ſara coniuge ſua a ſuis filiis yſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

Capitulum.xxvi.

POrro poſt mortẽ abraã cõcepit uxor yſaac:cuiuſ uẽtre nimís ĩtumeſcẽte:hæſitãs cõſuluit deũ:reſpõditq; geminos paritura fore rebeccã:& in oĩbus gẽtibus eẽ nominandos: maioris aũt primatũ eẽ minuendũ. Peperit ergo paulatí ſecundũ diuinũ eloquiũ geminos filios:quoꝝ ſenior ut credimus a capite uſq; ad pedes erat uehemẽter hirſutus quẽ iunior ꝓcedẽtem tenebat a planta.Diligebat pater ſeniorẽ quidẽ qui uocabatur Eſau ſecũdũ ethimologiam piloꝝ:hebrei nãq; capilaturã ſeiron dicũt:iacob aũt iunior carus erat genitrici.Fame uero ſupueniente:dũ placuiſſet yſaac:ut iret ĩ ægyptũ ubertuoſam ualde ꝓuinciã:ꝓgebat in geraris deo præcipiente.Hunc ſuſcepit rex abimelech ꝑ muneribus & amicitiis abraã.Et cum multo circa eum fauore fuiſſet uſus initio:in hoc permanere ſemper inuidia faciente eſt prohibitus . Videns nãq; deum in yſaac eſſe præſentẽ:& tãto eum fouentem expulit eum.Ille uero huiuſmodi inuidia tẽtatus per abimelech tunc equidẽ diſceſſit in agrũ:qui dicitur pharan.i.cõuallis non longe a geraris:ubi cum foderet puteũ: irruentes paſtores in líte congreſſi ſunt: ꝓhibentes illud opus impleti : quo nolente contẽdere præualuiſſe uidebãtur.Diſcedentes aũt alium fodiebat:quem etiã aliis iniuriam facientibus quibuſdam abimelech paſtoribus relinquens:abſceſſit expectãs bonæ uoluntatis gratiorem licentiam.Quod dũ eſſet ei ſponte conceſſum. ut puteũ ſine prohibitione foderet roboth puteum appellauit:quod nomẽ ſignificat ſpacioſum.Prioꝝ uero alius quidẽ Eſcon appellatur:quod poteſt dici litigium: alius uero ſuennã:quod nomen ſignificat inimicitias:yſaac itaq; rerum magnitudine pullulabat.Abimelech autem contra ſe creſcere putãs yſaac: propter hoc q̃ cum eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet:conuerſo yſaac ad ultionem eorum quæ uidebãt eſſe ꝑpeſſus:amicitias rurſus cum eo firmauit:& unum ad hunc ſuoꝝ ducum phílocum nomine deſtinauit. Et cũ omnia quæ popoſcerat abimelech meruiſſet propter yſaac bonitatem qui recenti iracundiæ priſcam gratiã in ſe: inq; patrẽ ſuum habitam præpoſuerat:tulit eum ĩ propria yſaac uero filius eſau circa quẽ maximum habebat pater affectũ:cum eſſet annoꝝ.xl.duxit uxores agamidã edonis filiã:& alybamin euſebonis uiroꝝ inter chananeos ualde potentium:ſemetipſum faciẽs dominũ in poteſtate nupriaꝝ:& neq; ꝑris cõſiliũ ſumẽs:q̃d nec ꝓmiſiſſet yſaac:ſi ĩ eius uolũtate iaceret: nõ.n.libẽter habebat ad ꝓuiciales ſuã copulare cognatõem.Nolẽs ergo moleſtus eẽ filio:ut iuberet eũ a mulieribus abſtinere:tacere decreuit.Cũ ſenex aũt eſſet:& aſpectũ penitus nõ hrẽt:euocãs eſau:& ſene ẽtutẽ ĩdicãs:q̃ & ꝑ cæcitate & paſſione uiſus ĩpedimẽtũ ei iã eſſet deo ſeruire iuſſit eũ egredi ad uenandũ:ut dũ capet q̃dcunq; potuiſſet:ei præpararet ad cœnã poſtq̃ domino ſupplicaret:ut auxiliator ei ĩ oĩ uita:& coopator exiſteret:ĩcertũq; eẽ dicẽs:quãdo ẽt moriref: & ãte hoc eis ſe præbiturꝝ:ut deũ ꝓpiciũ eius oĩonibus habere mereref.Et eſau q̃dẽ ad uenationẽ egreſſus eſt. Rebecca uero deũ ꝑ fauore iacob rogabat:& ꝓter yſaac uolũtatẽ:iuſſit hædos ei occideſ:cœnamq; ꝓpare.Iacob miſtrabat mſi ei ſemp obediẽs.Cũ uero fuiſſet parata cœna hædi pelle brachia cõuoluit iacob ut pſ ꝓpter pilos eẽ crederet eſau.Nã cũ ĩ oĩbus aliis ſimilarẽt eo q̃ eſſent gemini

lib. i

Lib: 1

in hoc tantūmō differebāt: trepiduſq; Iacob ne anteq̄ fierēt oſones reptus ī hac caliditate:pfem ut cōtraria faceret irritaret:ꝑferebat ꝑri cœnā. Yſaac uero ſentiēs uocē iacob,ꝑprio eū noīe uoci tabat. Illo autem brachium porrigente cui pellem circundederat:cōtingens eum yſaac ait. Voce quidem iacob proximus ſecundum pellis uero profunditatem eſau uideris eſſe:nihilq; ſuſpicans mali cū cœnaſſet cōuerſus eſt ad orationes & dei preces. Domine inqt oīum ſæculō⁹ & creator uniuerſæ ſubſtātiæ tu patri meo conceſſiſti magnam fortitudinem bonorum:& me dignum rebus præſentibus effeciſti:& ex me procedentibus promiſiſti adiutorem: & ꝓpicium:& datorē te ſemper meliorum. Hæc ergo cōfirma:& noli me deſpicere propter præſentē neceſſitatem:ꝓpter quam & p̄cipue a te depoſco :& hunc filium ꝓpicius ſerua mihi:& ab omni malo ſine paſſione cuſtodi:dās ei fœlicem uitam:poſſeſſionemq; bonorum quorumcunque tibi poteſtas eſt præbere. Fac eum metuēdum equidem inimicis: amicis honorabilem atq; gratiſſimū. Et ille quidē arbitratus pro eſau ſe orationes efficere:rogabat deum. Mox autem ut ceſſauit a benedictione:aſſuit eſau:yſaac ſentiens quod egerat:ceſſabat. Eſau uero petebat ſimilia quæ fratri iā fuerant collata. Pre negante:eo q̄ omnes ī iacob fuiſſent orationes expēſæ luctum agebat:q; eēt oſone fruſtratus:eiuſq; lachrymis afflictus pater:eo q̄ circa uenatōnem & fortitudinē corporis eſſet aptus in armis & oībus opibus eſau probabilē fore dicebat:eumq; fructū ea⁹ re⁹: & gloriā ſempiternam:etiā genus qđ ab eo deſcēderet habitu⁹:fratri uero eſſe ſeruitu⁹.

Capitulū. XXVII.

IAcob autem metuentē fratrem ulciſci ſe ī illo uolētē mater eripuit. Marito aūt ꝑſuaſit: ut iacob de meſopotamia cognatam ſuā daret uxorē:cū iam iſmaelis patrui filiam baſamin:eſau uxorē coniugē accepiſſet. Non.n. deuoti erant chananei circa yſaac ī prioribus eius bellis ualde grauati:cū barenati cepiſſet:circa quā p̄cipue laborauerat. Iacob aūt ī meſopotamiā miſſus a matre propter nuptias filiæ Laban eius germani:ꝑmittente yſaac nuptias celebrari:eo q̄ fuiſſet ei uxoris conſilio perſuaſum p chananeam properabat:& propter odiū ꝓuincialium:apud nullum quidem ſuccedere uoluit: ſed ſub diuo iacebat: caput ſuum lapidibus ſubditis ſupponens:ibiq; p ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionē:aſtitiſſe ſibi ſcalam a terra pertingētem ad cælum: & per eam deſcendentes figuras:honeſtioré naturam habentes q̄ hoīes:& ad ultimum ſuper eam deū manifeſte ſibimet apparentem:noīatimq; uocantē:& huiuſmodi uerba facientem. Iacob cum patris boni ſis filius:& aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te ī præſentibus non oportet:ſed ſperare meliora:eteni opulentiſſima tibi maximo⁹ bonorū meo ſolatio erit ubiq; præſentia. Abraam itaq; ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum: & patrem tuum cunctis fœlicem oſtendi:quo⁹ non minorem partē in te quoq; reponam. Confidens ergo ex hoc itinere tuo ꝓficiſcere me protegente ſecurus. Impetrabis enī nuptias ad quas ualde feſtinas:erūtq; tibi filii boni quo⁹ multitudo numero maior erit: & potētiores filios derelinquent : quibus ego huius terræ dominatū cōdonabo: eorūq; filiis qui replebunt oēm quā ſol reſpicit terram ſimul & maria. Sed neq; ullum periculum timeas:nec labo⁹ multitudinē metuas:me prouidente oīa quæ tibi conferenda ſunt:& in præſentibus:& multomagis ī ꝓſpis. Hæc itaq; deus iacob p̄dixit:ille uero letus effectus ī his quæ uiderat:fuerantq; ꝓmiſſa:clarificauit illos lapides:quippe cū tantorum bono⁹ illic factum ei fuiſſet alloquium:uotūq; fecit īmolatu⁹ ſe ſuper eos:ſi acquirens uitā impaſſibilē remearet:deoq; ꝓmiſſum exſoluit denuo remeans. Nā & ipſum agrum honorandum eſſe decreuit:eiq; bethel nomē impoſuit quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedens ad meſopotamiam longo tempore uenit in carram:paſtoreſq; ī ſuburbanis inueniens:& pueros adoleſcentulos ac uirgines ad quendam puteum aquā hauritu-ros:morabatur cū eis potum querens:& uerba cū eis faciens percunctabatur⁹q; ab eis ſi noſcent quendā laban:adhuc ſi ſupereſſet. Illi uero oēs ſe nouiſſe dixerunt:taléq; uirum eſſe qui ignorari non poſſit:eiuſq; filiam una cū eis gregē paſcere:quā mirabantur nō eſſe præſentem:dicentes ei. Ab ipſa integrius agnoſcere poteris:quæcunq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus:aſtitit puella cū paſtoribus: qui una deſcēderant:eiq; iacob oſtenderunt dicentes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo conſulēs:illa uero leta facta p infantiā ꝓpter iacob præſentiā:requirebat eū quis eēt & ad eos unde uēiſſet: & qua cauſa adductus fuiſſet:orabatq; ſimul ut eēt poſſibile preſtandi ei quibus ueniſſet egens. Iacob autem nō propter cognationis cauſam:neq; ꝓpter fauorem præſentē:ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat:pulchritudinē eius talē eſſe cōſpiciēs ut pauce mulie⁹ ita florerent:& ait. Mihi ad te & p̄rem tuū:ſi tamē tu filia es laban familiaritas eſt & antiqua mea tuaq; generatione conſiſtens:de Thare enim abraam & arā & nachor filii ſūt progreſſi. Batuel tuus auus filius eſt nachor. De abraam autem & Sara quæ nata ē de aran :yſaac pater meus eſt. Vicinū & nouū cognationis pignus inuicē poſſidemus. Rebecca aūt mea mater: laban tui patris ſoror eſt ex eodem ſimul patre & matre ꝓgenita. Conſobrini ſiquidē ſumus ego

& tu.Nunc ueniens amplector uos:antiquāq; nobilitatem renouaturus assisto.Illa uero recorda ta sicut iuuenibus accidere solet q̄ ꝑaudisset a patre de rebecca:& parētes sciēs nomē eius desideranter audire:ꝑpter paternū fauorē ad lachrymas adducta est:& amplexata iacob.Quē cū oscu lata fuisset:ꝑducere maxima delectatione optabat ad ꝑem:omnibusq; domesticis mēoriam matris eius esse dicebat:intēditq; ei totius boni retributionem:eūq; ad patrē iā uenire iubebat: & sequi se præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.Hæc dicens ducebat eum ad laban.Cognitusq; ab auūculo:& ipse sine formidine inter amicos erat & illis delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis ostensus.Post non paucos itaq; dies laban gaudere se quidem in eius maxime præsentia:& ultra quā indicare possit sermone dicebat causam ꝑ qua uenisset:patrem matremq; senes derelinquens:& eius præsētiæ solatiis indigentes ab eo quærebat:præbiturūq; se omnia quibus opus haberet promisit.Iacob autem omnē ei cām narrabat:dicens ysaac fuisse geminos filios:se:& esau:quem dū pro paternis orationibus matris sapientia fefellisset:illum se interficere uoluisse dicebat:tanquā ablato sibi a deo regno:& bonis quæ pater optasset:& hanc fuisse causam suæ præsentiæ: materno mādato factæ. Omnibus enī inquit nobis sunt fratres:sed mater āplius illius cognatiōem metuens:ita mihi prospexit:q; utiq; solum meæ puericiæ munimen iudicauit. Vnde deū respicens in præsentibus sum securus.Labā aūt & propter parentes eius ꝑmisit omnē se ei ꝑticipare clemētiā:& ꝑpter matrē ꝑ cuius fauore licet absentis studium suū circa eū se dicebat ostendere:gregis.s.curā eum habiturum cōstituere se dicebat:& præponēdum his exoptabat:uolūtatemq; ad proprios remeare parētes cum talibus donis & honoribus dimittēdū: qualibus talis cognatus iuste ꝑmeritus esset. Iacob libēter hæc audiens:donec esset quidē apud eos:hunc laborē ferre gratissime se respondit: mercedē uero ꝑ tali labore rachel nuptias postulauit:cum etiā propter alia honore digno haberetur: & maxime q̄ ministra eius fuisset aduentus.Amor nāq; puellæ cū huiusmodi uerba facere cōpellebat.Labā gauisus i his ānuit ei puellæ nuptias:nec alium generum meliorem sibi optasse:si tamē apud eū aliquantum maneret tempus ad chananeos non se missurum filiā:quādo etiā de sororis cura penitentiā agere se dicebat q̄ eā ibidem direxisset.Cū uero iacob hoc fieri cōsentiret:septē promisit ānos:tātū enim socero iudicauit mīstrādum:uirtutis suæ prebens experimētum ut quis esset magis agnosceretur.Laban suscipiēs sermonem tēpore trāsacto preposuit epulas nuptiarū.Nocte ergo superueniēte:ignorāte iacob collocauit ei alterā filiarū Lyam seniorē:& nō decorā aspectu: illē uero per ebrietatē nocte ei permixtus:die facto apud laban de iniusticia quærebat.Qui dandam ueniā necessitati poscebat:ob quā talia gesserat: non enim per malignitatē ei lyam dedisse: sed alia maiore causa uictū se hoc fecisse dicebat:quæ tamē impedire nō posset:sed amāti daturū se eā post septē ānos alios promittebat.Consensit ergo iacob:nihil.s.aliud ei amor puellæ facere ꝑmittebat:& præteritis aliis septē ānis rachel accepit uxorē.Erāt ambabus mīstræ quas dederat pater:zelpha quidē lyæ.Rachel aūt bala nō quidē ancillæ:sed subditæ.Et lyæ magna erat sollicitudo de amore uiri:quē hēbat circa sororem sperabatq; se existentibus filiis honorādam:& exorabat cōtinue deū:natoq; masculo filio & propter hoc cōuersō ad eā uiro ruben filium noīauit: eo quia dei misericordia ei fuisset cōcessus:hoc enim significat istud nomen.Habuit aūt post tēpora ēt alios tres filios:simeō:quod nomē significat exaudibilē ei fuisse deū:deīde leui quasi firmator societatis:post hunc iudā quod gr̄arum significat actionē.Rachel aūt metuēs ne propter copiā partus sororis minorē apud uirum partē haberet collocauit cum iacob suā famulam balā ex qua nascitur dan:quod a deo iudicatum latina significat lingua & post hunc neptalim tanq̄ ex machinationibus:eo q̄ cōtra partus sororis copiā arte fuerat usa.Hoc & lya fecit cōtra opus sororis denuo machinata:collocauit ei & ipsa suā famulā:& natus est de zelpha filius gad. quod quis potuerit appellare fortuitum:& post hūc aser:quod beatificū poterit dici:qui lyæ gloriā cumulauit.Cum autem ruben senior filioꝝ lyæ matri mandragore mala portaret:rachel aspiciens dari sibi poscebat:quia cupierat cibum:illa non consentiente:sed sufficere ei dicente:q; eam uiri honore priuasset:rachel mitigans sororis iram concessura se ei dicebat: ut cum ea uir illa nocte maneret.Qua hoc ꝓcipiente munus iacob cū lya dormiuit.Rursus ergo nati ei filii sūt: ysachar quidem quod significat mercede factum:zabulon quod indicat fauoris pignus ad eam.Nata est autem & filia dina.Post hæc tempora natus est & rachel filius ioseph:quod significat augmentū alicuius faciendum.Hoc ergo omne tempus quod sunt anni uiginti pascebat soceri greges. Post hoc rogabat ut sumptis uxoribus ab eo discederet. Socero hoc non permitente latenter hoc facere cogitabat: uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem discedere libenter dicentibus rachel & simulachra deoꝝ quos collere patria lex erat pariter furata cū lya sorore fugiebat & utriusq; pueri:& puellæ cū filiis:& q̄cūq; possessio eis erat.Ducebat etiā grægū

medietatem non reſpiciente laban. Rachel deorum ſimulachra portabat: licet docuiſſet eam iacob huiuſmodi deorum honorē ſpernendū: ut ſi cōprahenderentur ſequente patre ueniam illa ad hæc confugiens ipetraret. Laban aūt poſt primū diem cognoſcens iacob diſceſſum ſimul & filiarum multum malo animo perſequebatur maxima uirtute circundatus: & ſeptima die i quodam colle procul eos collocatos inuenit: & tunc equidē quia erat ueſpera requieuit. Viſio ergo ei apparuit monēs: quatenus ſinens generum atq; filias conquieſcere: nihil i eos pro furore præſumere: ſed ut pacta faceret cum iacob: q; ſi eius contēnens paucitatem: aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uiſio præbituram. Laban aūt dum huiuſcemodi ei factum a deo fuiſſet alloquiū: orto die iacob euocans & manifeſtans ei uiſionem: cui credens ad talia declinaſſet: cœpit eum culpare dicens: quō eum & pauperē uenientem ad ſe: & oīum ſuſciperet indigentem: eiq; cunctā poſſeſſionis ſuæ ubertatē præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi: fauorem tuum circa nos per hæc agendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ aut cōmunionis quā circa me per cognationē habes: neq; uxorum quas duxiſti pudorem gerens: neq; filiorū quorum ſum auus: lege apud me uſus es belli: poſſeſſionē meam quidem auferens: filiabus autē genitorem ſuum fugere perſuadens: ſacra quoq; paterna diripiens: domi utiq; portaturus: quæ & a meis parētibus honorata ſunt: & a me religione ipſa coluntur: & hæc quidē quæ nec expugnātes ſuos inimicos faciunt: tu perpetraſti cognatus: & ſororis quidem meæ filius: filiarū uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaq; dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban: ita ſatiſfaciebat iacob dicens. Ego nō ſolum deū patriæ deſideraui: ſed etiā omnes una cognatos: & poſt tantum tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quæ a me cuſtodita & facta maiora ſunt: quō in hoc iuſticia non priuaris: cum mihi ingratus exiſtis. Cur partē eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt: ſed iuſta deuotione quā ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe cōpetere. Sequuntur non tātum me quantum filios. & hæc quidē ipſe dicebat: ne aliquod gereretur incōgruum: quærebatur autē accuſationem quā faciebat: quia cum matris eius uideretur eſſe germanus: & filias ei iūxiſſet: iperiis eum uulneraſſet aſprimis. xx. annis eum detinens: & alia quidem nuptiarū occaſiōe feciſſet: quæ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet: peiora tamē facta poſt nuptias: quæ quilibet etiā inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter laban uſus eſt iacob. Videns enim ei deum ad quodcūq; uoluiſſet eſſe præſtabilem promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet: interdum quicquid album procederet: aliquando uero quæq; nigra naſcerētur. Creſcente ſub nomine iacob græcum partu aliquando quidem fidem de præſenti non cuſtodiebat: aliquando aūt in alterum annum præbiturum ſe eſſe dicebat: eo q; multitudine græcum uideret eum abundare: cum in futuro tantum fore potius deſperaret: fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret. De ſacris autē furatis iuſſit inquiſitionem fieri. Cum accepiſſet ergo laban perſcrutādi poteſtatem: rachel hoc audiēs poſuit ydola in ſtratorio cameli qui portabat eam: & ſedens naturalem ſibimet purgationē dicebat imminere. Et laban quidem ceſſauit amplius perſcrutari: non credens q; cum tali paſſione ad ydola accederet: fecitq; cum iacob fœdus: in nullo eoꝝ quæ geſta fuerant memoriam habiturus: ſed & ille filias ſuas ſe dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt ſuper mōtes quoſdam: in quibus columnam ſtatuerunt ſub climate aræ: unde collis ipſe dicitur galaath: ex quo hactenus terrā galaditen appellant. Et cum factis pactionibus īmolaſſent: laban quidem reuerſus eſt: iacob in chana neam procedēte: ſubinde uiſiones apparebant: de futuro ei ſpem optimā pollicentes. Et locū illū quidem appellauit dei caſtra. Volens autem noſſe quid cogitaret eius frater: ſingula cogniturus cum integritate præmiſit: metuenſq; ꝓpter priſcam ſuſpitionē: præcepit his quos mittebat ut dicerent eſau: quia iacob putans iniuſtum eſſe ut hic te iraſcente conuiueret: de prouincia ſponte diſceſſit: & nunc ſufficiens tēpus eſſe putans reconciliationis reuerſus eſt ducens uxores & filios: cum diuitiis acquiſitis: & cū precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quod maximū bonū fore iudicat: ut cū fratre fruatur his quæ ei ſunt a diuinitate collata. Et illi quidē hæc iudicauerūt. Eſau uero letus effectus: fratri cū quadringentis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occurſum ſibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cōmiſit & ꝓuidentiā rerum præſentiū fecit: quatenus & ipſe ſuū ſine paſſione ſeruaret: inimiciſq; prævaleret ſi aliquod iniuſtum facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo qui cū eo erant: alios equidē præmittebat: alios aūt poſt tergum proxime ſequi iubebat: ut ſi uim paterent qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre refugium ſequētes haberent: & omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens: miſit quoſdā fratri munera deportātes. Erant iumenta quæ mittebantur: & quadrupedum multitudo uarioꝝ: quæ grata ſuſcipientibus forent: eo q; illi rarius hæc haberent. Mittebantur autem diuerſis uicibus

ut frequenter aduenientes multi esse putarẽtur. Placabat ergo p dona irã eius: si adhuc aliqua ĩ-
dignatio remãsisset: sed etiã sermonibus blandis iubebat uti: quos mittebat ad eum. Hæc dispo
nens per totum diem nocte ueniente mouebat suos. Cũq; fluuium quẽdam transisset nomine ia
bos: iacob ibi remanenti uisio quædam apparuit: cum qua luctabat: illa utiq; uisione initiũ certa
minis faciente: q etiam uoce usa ẽ: simul & uerbis: letariq; eum ĩ his monẽs quæ facta uidebant:
nec modico se ꝓualuisse crederet: sed grandẽ angelũ dei uicisse: & hoc signũ arbitrari magnorũ
sibi fore bonoꝝ: & q nũq eius desereret genus: nec fortioré hoium quẽq illius eẽ uirtutis: præ-
cepitq; eũ uocari israel: quod hæbraica lingua significat reluctãtẽ angelo sacro. Hæc igitur iacob
poscente illa uisio prædicebat. Qui sentiens angelũ dei esse: rogabat: ut quã partẽ hiturus esset ei
significaret. Et uisio quidẽ cũ ista dixisset disparuit. Letatus aũt iacob ĩ his phanuel locũ denoia-
uit. Cũq; ei ꝓp certamẽ dolor fuisset factus circa neruum latũ: & ipe abstinuit eo cibo: & pp illũ
neq; nobis est comestibilis. Proximũ iã audiẽs esse fratrem iussit precedere utranq; cõiugẽ seorsũ
cũ ancillis suis: ut de longe cõspicerẽt opa uirorum pugnantium: si hoc uoluisset esau. Fratré aũt
sibi proxime uenientẽ ipse salutauit: nihil de eo dolose cogitãtẽ. Et esau ãplexus eum reqrebat de
multitudine filioꝝ & mulierum. Et cũ cognouisset: ipse quidem uenire eos rogabat ad patrem.
Iacob ergo excusante eos de iumẽtoꝝ labore: esau discessit in seir: illic. n. cõmorabat: appellauitq;
uillam de sua. s. hirsuta capillatura. Iacob autẽ uenit ad scenas. i. ad tabernacula quæ hactenus sic
uocantur. Vnde in sicimiã quoq; profectus est: quæ ciuitas ẽ chananeoꝝ. Sicimitis autem solen-
nitatẽ agentibus: dina quæ fuit filia iacob: sola transiuit ad ciuitatem: emptura ornamentum ꝓ-
uincialiũ mulierum. Videns ergo sichem regis emmor filius: eam corrupit abreptã: & amore cõ
fectus deprecat patrem: ut ei puellã acciperet in uxorem. Ille uero cõsentiens uenit ad iacob sup-
plicans ut filio suo sichem dinam lege contingeret. Iacob igit neq; contradicere ualẽs pp digni-
tatẽ supplicantis: neq; legitimũ iudicans alienigene filiam copulare petit cõcedendum sibi spaci-
um: ut deliberaret de quibus poscebat. Abscessit ergo rex sperãs iacob nuptias filio suo cõcessu-
rũ. Iacob aũt indicãs filiis: & corruptionẽ sororis & supplicatiõem emmor: petebat cogitandũ eẽ
quid fieret: & plurimi quidẽ tacebant: cõsilium nõ inuenientes. Symeõ uero & leui puellæ fratres
ex matre eadẽ nati: huiusmõi sibi constituerũt actionem adiuicẽ: ut cum eẽt festiuitas & sicimite
requie: & epulis uterent: incunctanter primis custodiis assistentes dormientes occiderent: & uẽi-
entes in ciuitatem interficerent omnem masculum: & regẽ cum eis & filium eius: soliſque parce
rent mulieribus. Hæc efficientes ꝓter cõsciẽtiam patris reuocauerũt dinã. Iacob aũt factoꝝ ma-
gnitudinẽ admiranti: & filiis irascenti deus assistens: iussit eũ confidere: & purificãtem tabernacu
la: sacrificia celebrare: quæ prius cum iret ĩ mesopotamiam pro somni apparitione deo uouerat.
Cũ igitur purgaret suos laban deos inuenit neq; n. sciebat a rachel furatos esse: & quia eos celas-
set in terra sub arbore quadã: hos ergo inde tollẽs sacrificabat ĩ bethel ubi somniũ uiderat cum
mesopotamiã prius iret: hinc enim ꝓficiscẽs uẽit ĩ effrata: ubi rachel ex partu mortuã sepeliuit
q sola iter cognatos ĩ ebrõ honoré sepulturæ hre nõ meruit. Et ualde flens filiũ ex ea natum be
niamin appellauit: pp dolorem qui ob eũ matri prouenerat. Isti sũt ergo filii iacob omnes: mascu
li quidem duodecim: fœmia uero una. Hoꝝ octo legitimi: de lya sex quidẽ: duo uero de rachel:
quattuor autẽ de famulabus: bini ex utraq;: quorum & nomina superius dixi. Cap. XXVIII.

VEnit ergo hinc ĩ ciuitatẽ ebron positã iter chananeos. Illic aũt ysaac cõmorabatur: & pau
lulum quidẽ pariter uixerunt. Rebeccam iacob uiuam nõ repperit. Moritur & ysaac: nõ
post multũ q filius eius aduenit: & sepultus ẽ a filiis cũ uxore ĩ ebron: ubi erat sepultura
eius parentũ. Fuit ergo ysaac deo uir carus: & multa eius ꝓuidentia dignus: post abraam ualde lõ
geuus. Cũq; uixisset centum octuagintaquinq; annis: cũ uirtute defunctus est.

HAec ĩsunt ĩ secũdo libro iosephi historiæ ãtiquitatis iudaicæ. Cap. I.
Quomodo esau & iacob ysaac filii habitacula diuiserunt: & esau quidem idumeã tenuit:
iacob aũt chananeam. Cap. II.
Quomodo ioseph iunior filioꝝ iacob somniis ei demonstrantibus fœlicitatẽ futuram inuidiã
sustinuerit fratrum. Cap. III.
Quomodo idem ipse in Egyptum uenundatus a fratribus pp odium quod habebant ĩ eum: fa-
ctusq; insignis & clarus: ibi fratres habuit subiectos. Cap. IIII.
Iacob audito quia ioseph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur: descendit ad eum cum tota
domo sua. Cap. V.
De morte iacob & de sepultura qua sepultus est in ebron a filiis: de morte quoq; ioseph & fratꝝ
eius. Cap. VI.
De oppressione filioꝝ israel ĩ Egypto per pharaonem: & de natiuitate moysi quẽ educauit filia

lib. ii

Lib: 2

pharaonis:& adoptauit sibi in filium:& de sacrorꝫ scriba qui uoluit interficere puerum conculcantem coronā regis:quā puero rex iposuerat Cap.VII.

Postq̄ creuit moyses iniunctū est ei bellū ethiopicū:ubi copulata est filia regis ethiopū in matrimonio. Vnde odiū & iuidiā magnā cōtraxit egyptiorꝫ. Cap.VIII.

Moyses cognitis insidiis regis egypti latenter effugit & ueniens in madiā:habitauit cum raguele sacerdote:cuius filiam accepit uxorem. Ca.VIIII.

De rubo qui uidebat moysi q̄si arderet:qui tamē nō cōburebat:ubi audiuit mandatū diuinū ut reuertens i egyptū:liberaret filios israel de oppssione egyptiorꝫ. Cap.X.

Moyses regressus est in egyptum secundū mandatū domini:ubi faciēs signa & prodigia maxima eduxit filios israel de egypto in manu ualida. Cap.XI.

Quomodo egyptii penitentia ducti q̄ dimisissent filios israel:insecuti sunt eos usq; ad mare rubrum:quod diuisum uirga moysi præcipiente domino: ingressi sunt filii israel:& sicco uestigio transierunt illud:egyptii aūt persequentes ingressi sunt post eos:sed reuertente mare in seipsum: suffocati sunt fluctibus.

Incipit liber secundus antiquitatis iudaicæ.

POst mortē uero ysaac filii eius inuicē tabernacula diuiserūt: & nō ea quæ acceperant tenuerūt:sed esau quidē ebron ciuitatē fratri dans habitabat i seir:& in idumea regnabat:quā regionē a semetipso ita uocauit. Edom enī nominatus est: quā nuncupationē huiusmodi uenatiōis causa sortitus est Aliquādo labore uenationis esuriens rediebat:dum adhuc puer esset ætate:inuenienscꝫ fratrē lentem præparantē sibi ad prandiū rubeū coloré nimis habentē:& ꝓpterea potius incitatus rogabat ut p̄beret sibi cibū. Qui uendere sibi primatū ꝓpter cibū p eius esuriem cōpulit fratrem. Ille fame cōpulsus concessit cū sacramento primatū. Quāobrē ꝓpter ruborem cibi a coetaneis infantiæ tēpore edom uocatus est. Hæbrei nāq; edom rubeum dicunt. Et ideo regionem sic appellauit:quā græci honestius idumeā denominauerunt. Fuit aūt pater filiorꝫ numero quinq; quorꝫ hieus quidē & hielon:& chore ex una muliere sunt geniti:oolibama noīe reliquorum uero eliphas quidē ex ada:rabuel aūt de basemath ethei sunt nati. Hieus quidē filii non fuerunt:heliphas uero fuerunt legittimi quinq;:themā: omath:sepphu:gathan:cenes. Amalech enī naturalis non erat:de cōcubina thamna noīe ꝓcreatus:isti siquidē habitauerunt in idumea quæ gobolitis est dicta & ab amelech amalechitis est appellata. Cum enī aliquādo magna fuisset idumea:& in tota regione nomē integrum retineret: in patribus appellationem ab habitatoribus conseruabat. Contigit aūt iacob:ut ad tantam fœlicitatis magnitudinē perueniret:quæ facile ab aliis appræhendi nō possit. Diuitiis enim cunctis ꝓuincialibus eminebat:& filiorum uirtutibus imitabilis & conspicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quādo illi ad opus manuum & laborum tolerantiam erant prompti: & ad intelligentiā præparati:in tantū uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curam: ut etiam ex his quæ tristia uidebantur esse:bonorꝫ ei præberetur sublimitas:fecerit cꝫ eum:& qui ex eo procreati sunt auctores reuersionis ex egypto: quo patres nostri huiusmodi causa moratī sunt. Cap.II.

IOseph ex rachel filium suscipiens iacob:& propter honestatem corporis & animi uirtutem:cum utiq; aliis sapientia præcelleret:eum amplius aliis filiis diligebat. Huic siue paterna dilectio odium cōcitauit fratrum siue somnia. Quæ cum uidisset: patri & eis protinus indicauit:eo q̄ profectum eius anunciarent:cum sepius celentur homines:etiā suorum fœlicitates. Visiones quæ apparuerunt ioseph erant huiusmodi. Missus a patre cum fratribus ut colligerent messes:& maturas fruges:uidit nimis præcipuā uisionem:& ultra ea quæ solent per somnia prouenire. Quam uisiōem dum surrexit fratribus suis tanquā sibi somnium discernentibus enarrauit:dicens uidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem in quo eum posuerat loco:illorum uero concurrentes adorare eum:sicut dominum serui. Illi intelligentes uirtutem eius:& rerum magnitudinem prædicere uisionem:& contra se potestatē eius futuram:ioseph quidem tanquā ignorantes somnia nihil explanauerunt:cōsilium uero fecerūt: ne ad profectum ea quæ arbitrabantur acciderēt:& circa eum graues amplius existebant. Impugnās autem diuinitas eorum inuidiam:secundam præstitit ioseph uisionem multo mirabiliorē quā primam. Vidit enim solem simul & lunam & cæteras stellas in terram descendere: & se adorare:quā uisionem patri nihil de fratribus mali formidans:etiam his præsentibus indicauit: &

interpretari sibi qđ hoc significare uelit poscebat.Ille uero somnio gaudēs:cū expositionē mē-
te conspiceret:& cum sapientia non sine consideratione coniiceret letabatur:magnisq; significa-
tionibus fœlicitatem filio nūciabat:tempusq; largiente deo futurꝝ:quo a parentibus & fratribus
esset honorandus:& adorari dignus:lunam quidem & solē patri & matri cōparans:eo q̄ illa au-
geat & nutriat uniuersa:ille uero formet:& aliā fortitudinē p̄stet:stellas uero fratribus:cū & ipsi.
xi.essent:sicut & stellæ uigorē a sole & luna percipientes.Et iacob quidē huiusmodi non insipiē-
ter discretionē protulit uisionis: fratres uero ioseph uehementer ea q̄ sunt prædicta contrista-
uerunt:& incitati aduersus eū:uelut extraneum bona quæ significata fuerant illis somniis habi-
turum:& non quasi de fratre gaudentes:dum etiā cum eo potuissent his adipisci bonis:nempe q̄
cognatione cōmunicarēt:& fœlicitatis socii forēt:interimere adolescentulū sunt aggressi. Cūq;
hoc statuissent consiliū ad perficiendū illud tendebant:in sicimis abeuntes. Hæc autem ꝓuicia
pastorum ē ouium optima:& grægū alimentis ualde copiosa.Quo dū grægū curam haberent:
& patrem scire non fecerunt:quia ibidem remoti essent.Ille ignorans hæc:eo q̄ nullus ad eum
a gregibus aduenireț:qui quod esset uerum de filiis nunciaret:tristemq; ꝓ illis animū gerens: &
in formidine constitutus misit ioseph ad græges ut de fratribus suis agnosceret:& quid agerent
indicaret.Illi autem fratrē uidentes ad se uenire:gauisi quidem sunt: sed non quasi familiaris sui
præsentia:& a patre directi:sed quasi super iimico:& manibus eoꝝ diuina uolūtate contradito.
Ad internitionem ergo eius nolentes differre præsens tempus ꝓtinus accesserunt. Quos dum
ruben senior eoꝝ inspiceret ita conspirare:& ad actum iam uideret unanimes:eos retinere ten-
tabat magnitudinem p̄sumptionis:& scelus eis ostendens:quia malignum quidē deo & hoībus
esset abhominabile etiam non consanguineū hominē perimere:multo magis autē celestius cæ-
dem in fratrē ita perficere:quo.s.interfecto pater una perimeretur:& mater in luctu ex filii non
humana lege facta priuatione consumeretur.Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperent
qđ ipsi paterent mortuo sibi filio:& iuuēculo:& recederent a tali præsumptione deū timentes:
qui inspector simul & testis esset:& ab huiusmodi actione recederent:penitentiamq; diligerent:
& potius temperantiæ deseruirent:nā accedentes ad hoc opus:omnē pœnā ꝓ fratris nece p̄sol-
uerent:uidentes utiq; dei ꝓuidentiā ubiq; p̄sentem:cui neq; qđ in deserto:neq; quod in ciuitati-
bus agitur est absconsum:ubicūq; enim homo est:oportet scire illic esse deum :sed etiā cōsciētiā
suā eos habiturā inimicā i his præsumptionibus edicebat:quā neq; bonā habētes aliqui:neq; ta-
lē qualis in eis tunc habitaret post morte fratris effugerēt.Adiiciebat dictis etiā hæc:quia fratrē
neq; iniustū aliquid facientē sanctū esset occidere:bonū esse uero etiā iimicis obliuisci: si qđ for
te peccauerit:ioseph aūt i nullo malignū circa eos extitisse:cur eū occiderēt:cuius ætatis ifirmi-
tatē mēsurare deberēt:quādo ipse eoꝝ tutelā potius expectarēt.Causa uero huius iteritus multo
peiorē eoꝝ actionē faceret:eo q̄ propter iuidiā futurorum bonorum eum uita priuare niterēt:
quibus bonis simul cum illo uterētur:eius communioni pariter participātes:cum nō extraneus
sed domesticus eoꝝ existeret: unde deberent sua putare:quæcūq; ioseph largitas diuina con-
ferret:sed & iracundiam supernā propterea seueriorem sibimet futuram:si eum qui a deo iudica
tus fuerat dignus:occiderent: & auferrent deo eum cui esset talia donaturus. Et ruben quidem
hæc dicens & his potiora supplicans:eos a fratricidio conabatur auertere.Cum uero i nullo eos
mitiores uideret: sed festinantes ad necem suadebat ut malum sceleris aliquatenus leuigarent.
Nam ulcisci se uolentes prius credebat flectere.Cum uero præualuissent ut fratrem occiderent:
dicebat non esse ualde futuros malos:si in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim esset
& opus quo festinarent:non tamē huiusmodi:sed leuius in comparatione mali.Petebat eos ma-
nus quidem in fratrem non iniicere:sed proiectum in lacum uicinum eum illic desinerent mo-
ri:& scelus manuum suarum uel ita leuigari. Illis autem consentientibus.sumens ruben adole-
scentulum & caute ligans eum in lacum cum quiete deposuit:erat enim sine aqua. Et ille quidē
dū hoc feciſſet abscessit quærens loca oportuna pasturæ. Cap.III.

IVdas autem qui & ipse filius erat iacob uidens negociatores arabes exismahelitaꝝ gene
re aromata:& onera syria portantes egyptiis de galaath post discessum ruben fratribus
psuasit ut extrahentes ioseph uenderent arabis quo longius constituto:uel si moreretur
apud peregrinos:ipsi forent a scelere liberi.Hoc dum placuisset:ioseph extrahentes:negociatori-
bus uendiderunt:precio nūmorum.xxx.cum decem & sex esset ānorum. Rubē autem nocte
ad lacum ueniens:latens fratres ut liberaret ioseph:dum clamante eo non responderet:metuens
ne post abscessum eius interimerent eum culpabat fratres.Illis qđ gestum fuerat edicentibus:
cessauit a luctu rubē. Cūq; hæc circa ioseph gesta uiderentur a fratribus quid agerent postea
ut extra suspitionem patris fierent exquirebant: tunicamq; qua uenerat indutus ad eos ioseph

quam abstulerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis discerpere:& hirci sanguine maculatam portare:patriq; monstrare ut ei uideretur quasi a bestiis deuoratus.Quod facientes uenerunt ad sene.Et cum ab eis de filii cognitione inquireret: dicebant se quidem ioseph neq; uidisse neq; si qua calamitas ei accidisset nouisse illam uero tunicam inuenisse se sanguine maculatam atq; diruptam & arbitrari se q̄ incidens in bestias interisset:si tamen ex tunica agnosceretur: & si hac indutus fuisset de domo proficiscens.Iacob autem cum prius i leuiori spe fuisset:tāq̄ forte prædato suo filio: hanc spem deseruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifestum. Cognouerat enim eum ipsa uestitum cum properaret ad fratres:& uelud super mortuum decætero uidebatur afflictus adolescentem lugens:& tanquam si unius filii pater esset:aliorumq; cōsolatione priuaretur:sic erat apud semetipsum male: prius fratribus eum estimans comparatum qui a bestiis credebatur esse consumptus. Sedebat sacco uestitus:tristitia grauissimus:ut neq; a filiis consolationem sumens leuior fuisset:neq; laborādo doloribus interdicere p̄ualeret.Ioseph autem uenditum a negociatoribus cōparans putiphares uir egyptius q̄ erat super coquos regis pharonis:habebat in omni honore:doctrinamq; liberalium edocebat: & alii eum meliori cibo quam conueniret:seruili fortunæ iubebat:commisitq; ei domesticam curam. Ille uero cum his frueretur:uirtutem humilitatis quæ circa eum erat:neq; hac mutatione dereliquit: sed ostendit prudentiam cum certissime affuerit præualere posse rebus in uita difficilimis:nec fœlicitatibus solummodo temporalibus inherere.Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinē & opportunitatem actuum eius:esset illius amore cōfecta:& putaret quia si hoc ei faceret: manifestū facile eum suaderet uenire ad suum concubitum:quasi ille iudicaret fœlicitatē eo q̄ ei domina supplicaret:& ad figuram illius tunc seruitii:& non ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei prodit:& uerba de permixtione fecit.Cuius respuebat ille præces:dicendo non esse iustum huiusmodi sibi imponi seruitium,unde emptorē a quo tanta dignitate fuerat honoratus: iniqtatis contingeret iniuriā sustinere: sed rogabat eā cōprimere passionē: despationē quippe ei huius desiderii p̄ponens:quia si non esset spes: hoc ei facile possit auferri: se uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo consentire.Nam si seruum inquit dominæ suæ nihil facere oportet aduersum:contra hæc p̄cepta maxime conuenit resultare.Illius autem amor potius augebatur:eo q̄ non speraret omnino deuiare ioseph. Et dum uehementer obsideretur a passione:secundum rursus fecit experimentum.Igitur dum festiuitas publice celebrationis istaret:in qua ad cerimonias etiam mulieres interessent:egritudinem marito simulauit:captans ob hoc solitudinem atq; silentium:ut exoraret ioseph.Qui dū accessisset uberiores prioribus obtulit ei sermones:quia bonum quidem fuisset ut præcibus priscis flecteretur:nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ deposcentis:& excellētiam passionis:qua cogeret domina de sua dignitate descendere:sed nunc melius ageret:si quæ pridē contempserat emendaret.Nam si secundas præces expectaret:hoc illa etiam studio maiore se fecisse referebat:egritudinē simulasse:& festiuitati uel cerimoniis præposuisse eius amplexum:sibi autē q̄ primis sermonibus nō credendo resultauerat: nulla factum fuisse malicia iudicaret: signumque crederet utilitatis bonorum præsentium: q̄ ipsa in ea uoluntate persisteret: quæ bona iam quasi possideret si eius amore flecteretur: & maioribus frueretur obediens: uindictam uero & odium eum asserens susceptum:si eius contemneret dignitatem: sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur: Neq; enim hoc illum iuuare posse dicebat: sed ipsa ad accusationem accederet illius: & tentatam se ab illo marito proprio mentiretur: magisq; crediturum uxoris sermonibus quam illius:licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere:simul & flēte: nec misericordia eum recedere a castitate suasit:nec metus coegit:sed & præces respuit: & minis non cessit: metuens iniusticiam sustinere:& pati magis quodlibet seuius elegit:quam letus uti præsentibus:in quibus etiam conscius esset perditionis suæ.Commemorabat autem eam nuptias:& uiri societatē: & his potiora distribuenda:quā temporalis ardoris libidini supplicabat: nam talibus perpetratis: quæ penitentiam magis augerent:dolorem sumeret & nequaquam quod deliquerat emendaret: & timorem nimium esset habitura: quando causa huius mali nullatenus possit abscondi: uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo:insuper magnam conscientiæ apud deum fiduciam simul & apud homines: tanquam in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ potestatem: non pro peccato habitura confusionem: multoq; melius esse habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur: quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens: & his multo maiora: ardorem mulieris retinere: eiusq; passionem conuertere ratione nitebat. Illa uero studio suo uehementius incitata:immittens manus: cum uerbis suadere desperasset: eum cogere tentabat. Cunq; fugisset iratus ioseph: illa eius tenente uestem qua se exuerat:

exiliuit domo. Quæ ĩ formidine constituta:ne uiro suo hoc diceret: iniuriãq; uolés preuenire: quatenus aduersus ioseph mentiretur: excogitauit: ut hoc modo ulciscereturiniuriam: quæ fuerat ita superbe contempta.Precedere uero in accusatione sapientissimum fore simul & muliebre credens:sedebat quidem deiecta atq; confusa ob tristiciam qua cupiditate sua fuerat decepta:temptamentum corruptionis suæ cum ira frangés alias iungens.Veniéte autem uiro:uultu turbato causamq; consulenti fecit ioseph accusationis ĩitium:& uelut mortua dixit marito Seruum nequam cubile tuum uiolare uolentem castiga: qui neq; qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit:neq; quantum ex tua bonitate promeruit: mente percepit:sed pro his cum rebus omnibus bonum se præbere debuisset:insidiatus nobis est:ut lectum tuum contumeliis afficeret:& hæc in festiuitate captans absentiam tuam.Qui licet humilis primitus uideretur:propter tuum quiescebat metum non quia esset natura benignus.Hoc autem factum est:eo q; indigne:& præter spem ad honorem accesserit.Qui dum fidem totius possessionis tuæ & dispensationem obtinere præualuisset:& senioribus famulis prepositus esset: tuam quoq; uiolare tentauit uxorem.Dum uero quieuisset in uerbis:ostendebat ei uestem quasi dum tentasset ei uĩ facere reliquisset eam. Putiphares neque lachrymis uxoris:neq; his quæ dicebat illa: uel uidebat ipse discredens:& eius amori cuncta distribuens:examinationem quidem ueritatis fieri non permisit:uxori tribuens castitatem Ioseph uero nequã esse decernens:& illum quidem malignorum misit in carcerem uxori uero potius castitatis ornamentum inesse testificatus est.Ioseph ita que deo omnia sua committens:neque ad satisfactionem:neque ad integram factorum manifestationem conuersus est:sed uinculis & necessitate tacitus mansuetusq; succubuit: meliorem esse confidens deum:causam calamitatis:& ueritatem scientem: quam illos:qui eum iniuste pene contraderent:cuius prouidentiæ experimenta repente susceperit.Custos nanq; carceris diligentiam fidemque eius considerans:& uidens dignitatem eius formæ substraxit uincula:& qđ erat pessimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis cõueniebat:meliore præcepit. His uero qui in eisdem calamitatibus erant:dum ab erumnarum onere cessarent:ad colloquium ut assolet communionis & similis calamitatis uenientibus:& adinuicem causas pro quibus cõdemnati fuerant requirentibus:pincerna regis & ab eo uehementer honoratus:eiusq; affectu deuinctus & cum ioseph habens compedes: familiarior ei magis effectus est. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere:cunque somnium uidisset exposuit:petens: ut quid significaret: insinuaret: accusans quia supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo se uidisse trium palmitum natos botros:exunoquoq; pendere:grandes iam: & ad uindemiandum speciosos: eosq; se cõprimere in poculo regis mustumq; offerre bibituro:& illũ grate suscipe. Quod ergo uiderat:hoc esse dicebat:poscebatq; ut quæcunq; ioseph ĩ his sortiretur intellectũ: ei suo manifestaret eloquio.Ille uero exhortabatur eum confidere:& sperare in diebus se tribus a uinculo absoluendum:rege desiderante ministerium eius:& rursum in eo esse constituendum. Fructum enim uineæ significauit in bonum deum hominibus præbuisse:quod etiam ipsi libat: & fidem hominibus amicitiamq; pascitur. Soluit ergo lites passioneq; & tristiciam aufert his quibus offertur:& ad delectationes spe conuertit.Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus cõpressum botris manibus suscepisse regem tuis:bonam uisionem scito tibi futurã & præsentis necessĩtatis indulgentiam in tot diebus prenuncientem de quantis palmitibus fructũ uisus es per somnium uindemiasse.Sed memor esto mei cum fueris hæc expertus:qui tibi pronunciaui bona: & in potestate constitutus:non obliuiscaris in quibus nos derelinquis.Nihil enim peccantes ad uincula uenimus:;sed pro causa ueritatis & castitatis:ea quæ reorum sunt sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam sustinere uoluimus.Et picerne quidem ut assolet audiente huiusmodi expositionem somni gaudium erat:expectabatq; iterpretationis finem.Seruus autem quidam supra pistores constitutus:cum pincerna uinctus in carcere:cum talem ioseph protulisset de illius uisione sententiam:in spe bona constitutus: cum & ipse somnium uidisset:petit ioseph:ut & illi quæ præterita nocte uiderat:quid uellent significare depromeret.Erat enim inquit huiusmodi.Canistra tria super caput meũ ferre me uidi:duo quidem panibus plena:tertiũ obsonio: uariisq; cibis:& qualia solent regibus ministrari:superuolantes autem alites: omnia consumpsisse. Et ille quidem credebat sibi similem expositionem futuram: quam pincerne dixerat. Ioseph autem concipiens animo somnium: dixit ad eum: uelle quidem se interpretem ei fore bonorum: & non talium: qualium uisio demonstraret: duas inquit;ei uitæ superesse dies; hoc dicens canistra significare:tertia uero eum crucifigẽdum: cibumq; uolatilium esse futurum: nihilq; fore: quod ei auxilium posset ferre. Hæc ergo similem terminun in ambobus ut ioseph dixerat susceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis esset

regis : non ſicut rex agens : piſtorem quidem crucifixit : pincernam uero uinculis abſoluens : in propriū miniſteriū reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret: nichilq; a pincerna prædictorum memoraretur: deus eripere eum uolens e carcere : huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem. Rex pharo una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens : & cum his utriuſq; expoſitionem : interprætationem quidem oblitus uiſiones recoluit : afflictuſq; in his quæ uiderat : nempe cum ei triſtia uiderentur : die facto conuocauit ſapientes egyptiorum: uolens agnoſcere ſomniorum diſcretionem. Heſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem : memoria reddita eſt ioſeph: eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem : indicauit ei de ioſeph : & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere : pariter & euentum : & quia ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem : & ſibi omnia ſecundum interprætationem ſomnii eueniſſe prædicente ioſeph: uictumq; eum aſſerens a putiphare principe cocorum ut ſeruum : cum diceret ſemetipſum non humilis hæbreorum eſſe generis : nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans : nec propter modernam culpam eum calumnians : quæ tuis ſomniis indicantur agnoſces. Iubente rege ioſeph ad ſuum uultum adduci : obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uero eius dextram apprehendens : o iuuenis inquit : tu mihi nunc optimus : & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt : etiam fac me eſſe conſortem : pandens quæcunq; mihi ſomniorum prenunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum : blandiri ſermone fallaci: & delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuium ambulans uidere me boues pinguiſſimas : ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem : alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum deformes. Quæ dum deuoraſſent pingues & magnas : nihil adiute ſunt : crudeli fame detente. Et poſt hanc uiſionem de ſomnis ſurgēs: & turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſiderans : rurſus in ſoporem ſolutus ſum: & uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori : quæ etiam me terrent potius atq; cōturbant. Spicas vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu: & aptas ad meſſem & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes: & infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ: ut conſumerent & comederenr ſpicas ſpecioſas: ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundemq; ſignificat futurorū. Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimum a peioribus deuoratas: & ſpicas a minoribus fuiſſe cōſumptas: famam & ſterilitatem egypto totidem annis prenūciat: e quibus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ferētibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate cōſumitur. Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uehementer exiſtat. Signum autem hoc eſt: quomodo exhauſte boues meliores conſumpſerunt: faciariq; minime ualuerunt. Deus tamē non ut triſtificet: futura prædicit hominibus: ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu ſiquidem congregans bona tempore primo futura facias: ut calamitatem uenturam : egyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiāq; ioſeph: & conſulente quemadmodum ubertatis tempora diſpenſarentur : ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi conſilium dedit : ut frugū parcitas haberetur : & non affluenter egyptios his uti pmitteret: ſed quātū ſufficeret ad pabulū erogaret : quæ uero ſupeſſent ſterilitatis in tempore ſeruari: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum : ut ad ſata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharo utrunq; in ioſeph miratē : & diſcretionem ſomnii pariter & conſilium diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit : quatenus ageret ea : quæ populo egyptiorum & regi ſciret utilia : inuentorem ſcilicet huiuſmodi : uitæ etiam diſpēſatorem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata : ita ut eius frueretur ſignaculo : & purpura ueſtiretur : per uniuerſam terram ductus : in curru uehebatur: frumētūq; agricolis ſufficiens ad ſemen : & pabulum ſingulis metiens : nulli ſignificabat cauſam : pro qua talia peragebat. Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat : & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato : quem appellauit pſonpthon panicos : uidens eius intellectum inopinabilem. Significat autem hoc nomen inuentorem abſconditorum. Duxit autem uxorem ualde digniſſimam : filiam petefres : qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos : adhuc uirginem : nomine aſeneth : cooperante ſibimet rege. Ex hac fuerunt ei filii duo : āte ſterilitatis tempus : manaſſes quidem ſenior : quod nomē ſignificat obliuionem eo q̄ per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit : iunior uero effraim : quod reſtitutionem ſignificat : eo q̄ eſſet redditus libertati maiori. In egypto ſiquidem ſecūdum ſomniorum expoſitionem ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeunte : fames annum iam tangebat octauum : & ex eo q̄ non præſenſiſſent

casurum super se malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant. Ille uero ioseph uocabat: qui eis frumentum uendidit: factus multitudinis sine dubitatione saluator: & mercedem omnium nō comprouincialibus tantummodo faciens: sed etiam paratus uendere peregrinis: omnesq; homines secundum cognationes suas: solatium merebantur. Iosep fœlicitate eius utentes. His ita gestis dum chananea fame crudeliter uexaretur omnem deniq; terram hæc pestis inuaserat: misit etiam Iacob filios uniuersos in egyptum comparaturos frumentum: confidens licere tritici commertium fieri peregrinis: beniamin tātummodo retinēs qui ei ex rachel fuerat generatus: & erat ioseph consanguineus. Illi in egyptum uenientes adierunt ioseph: frumentum emere supplicantes. Nihil enim erat: quod non illius consilio gereretur: nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus: quando ioseph exhiberetur honor. Qui dum cognouisset fratres nihil de se cogitantes: eo q; adolescens quidem ab eis abscesserit: ad hanc uero ætatem ita peruenerat: ut figura etiam eis ignotus esse uideret: cū magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio proueniret: temptabat eos ut dicerent: quam haberent de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis esse dicebat: & ex multis quidem locis eos esse congregatos: excusationis uero causa se cognatos asserere: impossibile dicēs esse uiro idiote tales filios: & forma ita clarissimos enutrire: cū regibus tot filiorum copia esset ualde difficilis: ut per hæc etiā de patre quæ prouenissent lateret agnosceret: similiter & ut de fratre suo beniamin audiret. Metuebat enī ne forsitan & in illum ut in se peccauerunt: aliquid deliquissent. Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo constituti: periculum putantes sibimet imminere: nihilq; de fratre mēte sua percipientes: & astantes reddebant de singulis rationem: ruben ita concionante primitus: qui eorum senior existebat. Nos inquit non pro lesione uenimus huc: neq; regis negotiis alqua mala facturi: sed egentes salute & negocio & malorum refugio: quæ nostram regionem obtinere noscuntur: uestram utiq; scientes clementiam: quos nō solum subuenire ciuibus propriis: sed etiam peregrinis mercimonium audiuimus proposuisse frumenti: ut omnibus indigentibus salutem maximam præstaretis. Quia uero sumus fratres: & communis nobis est sanguis: clarū quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem est nobis iacob uir hæbreus: cuius existimus filii duodecim: ex mulieribus quattuor: quibus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno uero fratre nostro moriente ioseph: res nostræ ad peiora conuersæ sūt. Nam & pater immensum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti: & erumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti: curamq; patris & nostrorum prouidentiam beniamin iuniorem fratrem reliquimus. Poteris autem mittendo ad nostram domum agnoscere si quicquam dicimus mētientes. Et ruben quidem huiusmodi uerbis tentabat persuadere ioseph ut de eis meliora decerneret. Ille uero iacob cognscens uiuere: fratremq; beniamin minime deperisse: tunc equidem in carcerem eos quasi de uacantia alias die uacanti discutiendos iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit asseretis neq; pro malignitate rerū pricipis huc uenisse & eē fratres: & unius pris filios de quo dicitis: hæc ita esse mihi manifestabitis: si relinquentes quidem unum ex uobis apud me: nihil iniuriabile passurum: portantesq; papula genitori: denuo reuersi fueritis ad me: fratrem quem reliquisse uos uobiscum pariter adducentes: hoc enim erit signum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros: de calamitate ioseph frequenter ingemiscentes: tanquam propter id quod in illū cogitauerant deo ulciscente in eis: talia sustinerent. Ruben autem nimius erat: & eos in eiusmodi sermonibus penitentiæ icrepabat: ex qua nulla quidē generaretur utilitas de ioseph: illos uero quicquid mali sustinerent pro uindicta illius faciente deo: fortiter tolerare poscebat. Hæc autē dicebant ad inuicem non credentes suam linguam ioseph intelligere. Omnes autem ruben increpante: habebat deiectio: & penitentia rerum gestarum: cum ipsi non cogitassent illo tempore: pro quibus eum tunc punirent: iudicabant deum esse iustissimum. Videns autem eos ioseph sic estuantes per compassionē cessit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere discessit. Et postq̄ reliquit eos iterum uenit ad eos. Et retinens obsidem simeō: pro reuersione fratrum: illos sumentes mercimonium tritici: abire præcepit: iubens ministro: ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant: oneribus eorum latenter immittens dimitteret eos: illam pecuniā pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filii uenientes in chananeā: nunciauerunt patri quæ eis in egypto contigerant: & quia quasi exploratores regis illuc uenissent sunt creditī: dicentibusq; se fratres esse: undecimum apud patrem domi reliquisse: creditū eis non sit: & quomodo simeon reliquerunt apud principem miliciæ donec beniamin iret: & fidē de his quæ a se apud eū dicta fuerant perficeret: rogabantq; patrē nihil metuentē: ut cum

lib. ii

lib: 2

eis iuuenculum destinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis suis gesta sunt: & dum de simeon detentione grauiter ferret: stultissimum iudicabat: beniamin quoq; his malis adiiceret. Et ille quidem neq; ruben sermonibus supplicantis flexus est: suos filios tradentis: ut si quid beniamin in itinere pateretur: eos occideret auus. Illos hesitantes in his malis: potius conturbabat argentum: quod in saccis missum latenter inuenerãt. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inualescente: coactus necessitate iacob: beniamin deliberauit cum fratribus destinare. Non enim poterant in egyptũ uenire: nisi cum sua promissione pergerent. Cunque famem quottidie augeri conspiceret: filiis supplicantibus: quod aliud de præsenti faceret non habebat. Iudas autem cum esset & in aliis uir audax: & in his apud eum fiducialiter usus est: dicens: non eum debere de fratre metuere: neq; aliquid aduersum suspectionem conspicere: quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adesset: & quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem sic palam in perditione pueri adiicere non debere: nec alimentum ex ubertate pharonis permissum: propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum uero de salute simeon: ne dũ parceretur profectui beniamin: ille perimeretur: deo autem esse credendum de illo. Quo exhortante atq; dicente: aut saluum reuocare filium: aut se cum eo remansurum atq; uicturum: credens ei iacob: tradidit beniamin: & duplex tritici precium: simul & quæ apud chananeos nascuntur: unguenta balsami: & stacten: & therebintum: & mel: munera ioseph direxit esse portanda. Multæ uero a patre in egressione filiorum effunduntur lachrymæ: pariter & ab illis. Ille nanq; si filios saluos de itinere suo reciperet cogitabat illi uero si fratrem incolumem reppererint: nihilq; pro eorum tristicia mali perpessum: quotidieq; eis meror ingerebatur. Et senior quidem fessus tolerabat: illi uero ibant in egyptum: spe meliori tristia rebus curaturi præsentibus. Cum uero egyptum peruenissent: successerunt alias secesserunt quidem apud ioseph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici precium crimini subiacerent: uelut & ipsi furtum sub calliditate egissent: & apud præpositum ioseph multis satisfactionibus utebantur: domi in suis saccis dicentes se inuenisse pecuniam: eamq; nunc reportasse. Illo itaq; respondente: & se iam quid dicerent ignorare: releuati sunt a timore: soluensq; repente simeon: cum fratribus esse permisit. Veniente autem ioseph a ministerio regis: ei munera p̃ferebant & scisitanti de patre: dicebant: q̃ eum incolumem reliquissent. Ille quoq; cognoscens supereſſe beniamin: si is esset iunior frater interrogabat quem utiq; in præsenti cerneret. Quibus respondentibus eum esse: ait deum semper omnium ei esse suffragatorem. Ipse uero passione motus ad lachrymas discedebat: nolens semetipsum fratribus demonstrari: sumptosq; eos ad cibos fecit discumbere: sicut erant soliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus existeret: beniamin partibus duplicibus honorabat. Dum uero post cœnam fuissent in soporem conuersi: iussit præposito ut eis triticum mensuratum traderet: preciũq; rursum in eorum saccis absconderet monere uero. Beniamin etiam poculum argentum quo bibere congaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat: experimentum fratrum sumere uolens: utrum auxilium aliquando ferrent beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum: tanquam ipsi nihil gerentes mali: ad paterna limina remearent. Cum uero famulus mandata feciſſet: die facto: iacob filii nihil horum scientes discedebant: recipientes etiam simeon: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: quam etiam beniamin reuocantes: sicut promiserant patri. Qui dum abirent: insequebantur eos equites: ducentes famulum: a quo in sacco beniamin poculum uidebatur immissum: & inopinabili equestrum inuasione turbatos: causamque scisitantes: pro qua sic uenissent: illi maliuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a domino suo fuissent: neque munerum: neq; hospitalitatis. Ioseph memoriam retinentes: præsumpserint in eum in iqua committere & scyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes: iniusta lucra secum portarent: amicitiamque ioseph: suumque periculum si inuenirentur in fraude secundo loco ponentes: minabanturque eis supplicium esse uenturum: quia nec deum latuerint: nec cum furto fugientes euaserint: licet ministerii famulum latuissent. Cognoscetis igitur dicebãt: quid ignorantes de poculo passi fuerimus: scituri tamen repente uos esse puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat. Illi uero nesciẽtes factũ eius uerba irridebãt: leuitatẽq; uerbor illius famuli mirabãt: quod talẽ causã presumeret uiris iferre: qui dũ p̃ciũ in suis saccis iuẽtũ neq̃quã retinuissent: sed qđ gestũ fuerat nullo sciẽte reuocasset: multo potius ab huius maleficii uolũtate discederẽt: & qa rei p̃scrutationẽ negatiõe iudicabãt eẽ fidelioré: reqrere fa

mulum imperabant: & si quisquã rapuisset: cum reperiretur omnes esse puniendos. Nihil enĩ sibi conscii: fiduciam habebãt: ut putabant omni periculo carituram .Illi uero inquisitionẽ fieri exigebant: uniusq; fore suppliciũ: qui in furto fuisset inuentus. Et dum quererent omẽsq; iã cæteros pertransissent: secundum modum inquisitionis beniamin nouissime peruenerũt: nõ ignorantes: quõ in illius saculo poculum abscondissent: sed subtilem inquisitionem se facere simulantes: aliiq; de suo timore liberati: uidebantur esse solliciti de beniamin: confidebant tamen: qa nec in illo possent maleficium inuenire: increpabantq; eos qui fuerant persecuti: uelut eis multum processuris impedimentum itineris attulissent. Cum uero scrutantes onus: de saculo beniamin inuentum poculum protulisset: in luctum & gemitum omẽs repente conuersi sunt: & indumẽta rumpentes: flebant fratrem suum pro furti crimine puniendum: seq; mentitos patri de salute beniamin. Crescebat autem eis hoc malum: eo q; iam se credentes tristitiam deuitasse; rursus in fratris sui malis inciderent: & paternæ super illos tristitiæ causam se fore dicentes: qui uim patri fecissent: ut eum cum eis una dirigeret. Equites ergo sumentes beniamin: ad ioseph adduxerũt: fratresq; pariter sequebantur. Ipse dum cerneret illum in custodia positum: illud autem luctuoso scemate laceratos: quod ait: o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes: talia in peregrinum & benefactorem facere præsumpsistis. Illis autem in supplicium se tradentibus pro salute beniamin: & rursus recordantibus dicentibusque: beatiorem esse ioseph: qui si quidem mortuus esset: & a uitæ tristicia liber existeret: si uero uiueret: certũ: quia pro illo super eos deus uindictam inferret: asserentibus se esse amaritudinem patris: quia tristiciæ quã pro illo haberet hactenus: etiam de beniamin ipsi ei rursus adiicerent: ruben eos etiam uehementer increpante. Ioseph ergo dicente: illos quidem a se absolui: a quibus in nullo fuerat lesus: solamq; ei sufficere pœnam fratris: neq; iustum esse illum propter eos dimitti qui in nullo deliquerant: neq; illos cum fure puniendos: sed etiam abeũtibus præbere se securitatem: omnes quidem tenuit stupor: & dolore huiusmodi passionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiã patri persuaserat: ut adolescentulum dirigeret: & in aliis erat uir efficax: pro fratris salute se decreuit opponere. Licet crudelia inquit opera commiserimus in te: & supplicio digna: iustumq; sit omnes nos subiacere tormento: licet non sit iniqtas omnium sed uniꝰ iunioris: tamen desperantibus de eius salute: spes relicta est nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos respiciens: neq; malefacta considerans: sed ad tuam naturam conuersus: uirtutem propicius exerce non iram: qua alii cum in fortitudine pari sint: non in maximis sulummodo: sed etiam in fortuitis sumentes utuntur. Tu esto magnanimis: neq; uincaris ab ira: ut eos perimas: qui neque suam potuerint tueri salutem: sed a te sumere eam poposcerunt. Non enim modo eam primitus nobis donas: sed dum frumentorum uenissemus ad emptionem: uelociter & opulentiam donasti ciborum: & nostris familiaribus uberrime deferenda præbuisti: quæ periculum sustinẽtes a peste famis eripuerunt. Ne despicias pereũtes egestate rerum necessariarum nec punias qui uidentur deliquisse: & circa beneficium quod a te nobis splendidissime collatum est: inuidiæ calamitate damnati sunt. Permaneat tua gratia: alio modo tãtum data. Saluabis enim: quos ob hoc etiam nutristi: animasq; quas fame laborare nõ passus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile sit & magnũ: ut & animas nobis dones: præbeasq; unde possint indigentibus permanere. Reor enim deum causam hanc præparasse: uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis ostendere: nosq; in hac erumna costituisse: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoscere: & non solis ob aliam causam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quãquam & hoc magnum est: si bene fiat inopibus: principale tamen existet: saluare quẽquam eos: qui pro delicto commisso in se pœnas debeant exoluere. Nam si paruas lesiones dimittere delinquentibus laudem attulit multis: iracondiam cohibere in his: pro quibus uita peccantium sit obnoxia: diuinæ cognoscitur eẽ naturæ. Et ego quidem nisi scirem patrem quemadmodum in amissione filiorum affligitur: propter ioseph mortem: nequaquam quãtum ad nos attinet salutis uerba proferem nisi forsan tuis moribus hoc donassem: quorum est proprium etiam hos saluare: qui tribulantur in huius morte: sed etiam præberemus nos passuros quæcunq; uelles. Nunc autem non nostri miserantes licet iuuenes simus: & nondum fruentes uitæ bonis moriamur: sed de patre ea cogitantes: & senectutis illius miserantes: has tibi preces offerimus: & commendamus animas nostras: quas tibi malignitas nostra tradidit ad supplicia perferenda. Nam non ille malignus est: neq; tales nos futuros genuit: sed cum sit benignus: & ut experiatur talia non sit iustum etiam nunc nobis suspectus affligitur. Cum autem audierit perditos: etiam causam mortis amarissime sustinebit: & ob hoc multo citius uitam suam derelinquet: ita ut eum conuersationis nostræ turpitudo corrumpat: pessimumque faciat de præsenti luce

discessum:& dum ad alios studeret nostra bona plantare:ut nostri actus neq; sentiantur efficiet. In hac ergo ratione cõstitutus licet te nostra mala cõmoueant:tuã iustitiã dona patri:ut propter illius misericordiã maiora possis quã cogeris facere pro nostra malicia: ne senectus eius in desolatione cõsistat:aut nostra ꝓditõne deficiat Verere patrũ nomia hoc eis cõdonãs munus.In hoc itaq; & tuũ honorabis genitorẽ:tibiq; præstabis:cũ iam hac appellatione potiaris:& ĩ ea sine passione seruaberis a deo patre cunctoꝝ:in qua per cõionem huius nominis pie agere cõprobaueris:nostri patris habẽdo misericordiã:ne fraudatus filiis aliquid patiatur.Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus:habens utiq; potestatẽ & auferre & dare:nihilq; ab eius gratia differes.Nam dũ quilibet ĩ utrũq; habuerit potestatẽ: optimũ est:ut hac in bonis utatur:& potestatẽ quæ in malo est tanquã si nõ sit obliuiscatur:quasi hoc solũ concessum sit ut de salute sit cogitandũ. Tu uero oẽs nos saluabis ignoscendo fratri:in quibus infeliciter egit:neq; enĩ uita nobis est hoc punito: quo defuncto:ad patrem non licet remeare.Supplicamus igitur domine:ut si decreueris fratrem nostrũ occidi: cũ eo nos pariter punias: tanq̃ delicti participes. Non enĩ patimur nosipsos quasi propter mortui tribulationẽ afficere:sed tanq̃ similes eius maliciæ existẽtes ita debemus interimi.Et quoniã ut iuuenis deliquit & nõ prudẽtia roboratus:& humanũ erat talibus ueniã tribui: hoc tibi reliquo:& ulterius uerba ꝓferre cessabo:& siquidẽ nos cõdẽnare uolueris: ea quæ dicta nõ sunt nõ uidebũtur nos ad tristitiã deducere:si uero absolueris illa etiã in tuæ benignitatis cõ scientia reuolues:nõ solũmodo nos saluabis:sed etiã uitã redonabis: per qd potius iustior appareas:quãdo plus a nobisipsis ꝓbaris de nostra salute sollicitus.Si aũt castigare culpam maius : me magis pro illo castigãs:hunc patri remitte:si uero aliquẽ tibi retinendũ iudicas seruũ:ego utilitatibus tuis potior ero minister:quãto aptior ad utraq; passiones sicut uides existo. Iudas itaq; oĩa sustinere pro fratris salute libẽter habẽs:ꝓstrauit semetipsum ante pedes ioseph:si quõ eius iram flectere potuisset.Prostrati sunt etiã fratres uniuersi flentes semetipsos pro anima beniamin tradentes neci.Ioseph aũt animi sui passionibus uictus:& nequaq̃ ualẽs ire tolerare figmentũ: iussit quidẽ abire præsentes:ut fratribus se tantũmõ demõstraret.Discedentibus igiť oĩbus:semetipm fratribus indicauit dicẽs. Virtutẽ quidẽ uestrã atq; fauorẽ circa fratrem uestrũ collaudo: & meliores q̃ sperabam ex his quæ ĩ me cogitastis iuenio.Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amorẽ uestræ fraternitatis.Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitisse:sed dei uoluntate factum:quo bonoꝝ etiã nũc adoptio alias adeptio:& ĩ futuro si ꝓpicius deus nobis fuerit: cõferẽda sit.Patris ergo salutẽ inopinatã cognoscẽs:talesq; uos circa fratrẽ inueniẽs:neq; illoꝝ quæ in me cõmisistis putamini ulterius recordabor. Cessabo aũt & ab odio malignitatis qd super his habebam: & tanq̃ fuerint uolũtate dei cõpleta:& in rebus p̃sentibus uos mihi eritis occasio gratiã me hr̃e ꝓfiteor:uosq; ipsos uolo illoꝝ etiã obliuionẽ sumẽtes delectari magis in illo: qd tũc ĩcõsiderate fecistis:dũ ad huius termini q̃litatẽ causa peruenerit: quã cõfusionẽ grauiter ferre ꝓpter hæc quæ putamini deliquisse.Non ergo uideaťs uos cõtristare:q; aduersum me malignãptulistis sententiã:nec penitentiã eius uos afficiat:quãdo ipleri nõ potuerũt quæ fuerãt cogitata. Exultãtes ergo in his quæ a deo facta sunt:ite hæc nũciantes patri:nec etiã pro uestra cõsumptus sollicitudine:splẽdorẽ meæ fœlicitatis obscuret:si antequã ad meũ ueniens uultũ: præsentiũq; rerum potitus:hac luce priuet.Ipsum ergo:uestrasq; cõiuges:liberosq; & cũctã cognationẽ sumẽtes:huc migrate.Non enĩ absentes bonoꝝ meoꝝ oportet mihi charissimos eẽ:insup & fame ãnis adhuc quinq; mẽsura.Hæc cũ dixisset ioseph amplexus est fratres.Illi uero ĩ lachrymis & tristitia cõstituti:sup hoc qd cogitauerant cõtra illũ:potius eis uidebaťs eẽ suppliciũ bona uoluntas fratris. Et tunc quidẽ erant in epulis.Rex aũt audiẽs uenisse ad ioseph fratres:letatus est eximie: & tanquã in ꝓpriis bonis affectus p̃benda eis uehicula tritico plena:aurũq; simul & argentũ portandũ patri decreuit:sumẽtesq; dona regis illi:& ãpliora fratris:alia qdẽ patri ferẽda: alia uero sibi singuli dõata gaudebãt:maioribusq; mũeribus dõato beniamin exultãtes abibant.

Cap.IIII.

CVm ergo reuertẽtibus filiis:Iacob de ioseph agnouisset:quia nõ solũ euasisset mortẽ pro qua degebat in luctu:sed etiã uiueret clare fœlicitate: & cũ rege totã egyptũ sua ꝓuidentia gubernaret:nihil quidẽ hoꝝ quæ ei nũciata fuerãt ĩcredibile iudicabat:cogitãs de maxis opibus dei:& ipsius eq̃tate:& licet multo tẽpore afflictione defecisset: repẽte tamẽ ꝓfectus ẽ ad ioseph.Et cũ uenisset ad iuramenti puteũ:sacrificãs ibi deo:metuensq; ne propter fœlicitatem egypti filiis amantibus habitationem prouinciæ:nequaquam ad chananeam soboles eoꝝ reuersa teneret eam sicut deus promiserat: aut ne præter dei uoluntatem in egyptum eorum aduentus oriretur:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quã ioseph faciem peruenirет dum has haberet cogitationes in soporem resolutus est:astititque ei deus: & secundo

nomine uocans respõdenti quis esset:ait.Non est iustum te ignorare deum:qui semper præsidio tuis maioribus fuit:& post eos etiam tibi.Nam cũ te & pater primatu priuasset: hũc tibi ego restitui:& meo fauore in mesopotamiam missus solus:& bonas nuptias adeptus es:& filiorũ multitudine pecuniarũq; plenus ad propria remeasti:permansitq; tibi omne genus ꝓuidentia mea salubre:& ioseph filiũ quẽ te perdidisse putabas:ad maiorem bonorũ adoptionẽ culmẽq; perduxi: & egypto dominũ ut paululum uideatur a rege differre constitui. Assum uero nũc dux tibi futurus in hac uia:uitãq; tuam in manibus ioseph finiendam eẽ nũciaturus:longũq; seculum tuã sobolem in principatu & gloria fore prænuncians: eamq; in terrã quã promisi cõstituendã. In hac igitur uisione confidẽs;ꝓnior in egyptũ cum filiis & eorũ oĩbus properabat. Erant ergo omnes septuaginta.Nomina uero eorũ significare mihi non uidetur:& præcipue ꝓpter difficultatẽ eorũ. Attamen attendens eos qui nõ arbitrantur nos de mesopotamia esse:sed ex egypto: necessarium iudicaui nominũ quoq; ferre memoriã.Iacob quidẽ filii erãt duodecim:quorũ ioseph iam prius abierat.Eos uero qui post eũ profecti sunt:eorũq; sobolem demonstrabo. Ruben itaq; fuerunt quattuor filii:enoch:phalech:esrom:charmi.Simeon aũt sex habuit:iamuel: iamin:aoth:iachim: salier:saul: Leui filii tres fuerũt gerson:gaath:merari.Iude aũt filii fuerunt tres: sylon phares: zare.Duo uero nati de phares:esrom:& amor.Issachar quattuor habuit.Tholas: Furas:iob:semrom Tres uero zabulon habuit filios:sarat:ilon:iachili.Hoc ergo genus de lya descendit cũ qua ascẽderat etiam filia eius Dina.Sunt ergo isti omnes trigintatres. Rachel filii fuerunt duo: quorum ioseph quidem fuerunt filii:manasses:& effraim. Beniamin autem decem bela:Bechor: Asbelus: iera:Naama:Ysar:Mobim:Ophim:Areth:ros.Isti decem superioribus additi:fiunt numero quadraginta septem:& legitimum quidem iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel: fuerũt Dan: & Neptalim:quem sequebantur filii quattuor:Enol:gunis:Saris:& Sylim.Dan autem habuit unigenitum husus. His itaq; additis super illos quos diximus:quinquaginta quattuor adimplẽt numerus.Gad autem & aser nati sunt de zelpha:quæ fuit famula lyæ:fuerũ;que filii gad seprem: Gophoron iaphim: Vnin:Zabron:aurim:rothin:ariel. Aser autem fuit filia Sara & masculi numero sex:quorum nomina sunt:iomnis:isus:iose:ubbares:Aber:& melchel. Isti cum sint sedecim:adiectis eis predictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur:repu ato cum eis iacob. Cognoscens autem ioseph aduenire patrem:nam iudas præcedens: eius nunciaue rat aduentum : occursurus egressus est:eiq; in ciuitate quæ heroum uocatur apparuit. Ille ex inoppinata magnaq; leticia pene usq; ad defectũ mortis peruenit: sed eum recreauit ioseph : licet nec ipse retinere alias retineri potuerit: ut propter nimiam leticiam talia minime sustineret:non tamen qua pater passione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens: ipse quinq; fratrum secum suorum sumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisse genitorem suũ iacob.Ille letus hoc audiuit:iussitq; ioseph:ut diceret eis:quam uitam habere delectarẽtur:ut eos degere ita decerneret.Ille uero optimos eos esse pastores respondit: nihilque aliud præter hoc solummodo uelle:ut non separatim sed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidentiam facerẽt patris:quatenus & egyptiis gratus esset:& nihil quod illorum esset istis ponneretur. Egyptiis enĩ erat abominabilis conuersatio pastoralis. Veniente uero iacob ad regem:& salutante pariter & pro regno eius orante:Pharao scisscitabatur:quanto tempore iam uixisset. Ille centum triginta annorum se esse dicente:longinquitatem uitæ iacob miratus est. Cum uero dixisset:quia pauciores annos uixerit quã eius maiores:concessit ei ut cum filiis suis in heliopolitana urbe conuersaret.Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames ergo egyptiis augebatur: & pestis eos potius inopes faciebat:cũ neq; fluuius terrã irrigaret:non ei crescebat ut mos erat:neq; pluerat deus: cũ utiq; per ignorantiã futura ꝓuideri nequiuerit.Ioseph aũt ad pecunias dante frumẽta:cũ eis etiã hæ deficerẽt:de suis opibus & mãcipiis triticũ cõparabant:& quibuscũq; esset pars aliqua terræ: hãc pro ꝑcio aliméti cedebant.Sic itaq; rege oĩum passionũ domino facto: alii alibi migrauerunt:quatenus regiones eorũ fierent firma possessio regi præter solũmodo sacerdotum. His enĩ regio sua seruata ẽ. Nõ solũ ergo eorũ corpora ad seruitutẽ pestis adduxit:sed etiã mẽtes: ita ut deceteto ad turpẽ egestatẽ alimẽtorũ uenire cogerẽtur.Imminuẽte uero se fame: & fluuio terras inundãte:& fructus abũdanter ea ferẽte:ioseph ad unãquãq; ueniens ciuitatẽ:eiusq; multitudine cõgregata:eandẽ terrã quã ipsis cedẽtibus rex habere poterat:soluscq; frui: in toto redonabat:& uelut possessiõis ꝓprie laborẽ eos amare poscebat:qntã parte frugũ solũmõ regi soluturos pro terra quã illis dabat.Illos ergo iopinatæ terræ dominos cõstitutos leticia cõprehẽdit:ob quã rem ꝑcepta quoq; sunt cõstituta.Hoc igiẽ mõ dignitas apud egyptios ioseph potior habebatur: maiorq; fauor ab eis regi collatus est:& ut quintam frugum partem persoluere deberent. etiam apud reges posteros lex ista permansit.

lib. ii

Lib. 2. Cap. V.

IAcob aũt decimo septimoq; ãno in egypto cõmoratus: & languore cõfectus præsentibus ibi filiis: cũ optasset aliis quidẽ possessionẽ bonorũ & prædixisset per prophetiam quẽadmodũ ex eorũ generatione habituri essent posteri chananeã: quod etiam multis post tẽporibus est effectũ: cũq; ioseph magnis præconiis prætulisset: quia malorum memoriã circa fratres nõ habuerit: sed benignus potius fuerit in eos: & donauerit bonis innumeris: quæ nec benefactoribus soleant repensari: præcepit quoq; filiis suis ut ioseph natos effraim & manassen in numerum suum reciperent: diuisuri cum eis chananeam: de quibus post hæc loquemur: poposcitq; simul: ut ei sepultura fieret in ebron & mortuus est cũ uixisset omnes annos. vii. &. xl. simul & centum: in nullo maiorum suorũ cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; ꝓmeruit: quã iustum erat ita benignum accipere. Ioseph concedẽte sibimet rege: patris corpus in ebron reducens: multa largitate sepeliuit. Fratribus aũt reuerti nolentibus cũ eo: cum eos terror haberet: ne illos patre mortuo castigaret: ꝓp nequitiã quã ei fecerãt: nec ulterius circa eos mitis existeret: satisfecit eis: ut nihil metuerẽt: neq; taliũ habere deberẽt suspectionẽ: multaq; bona quæ secũ detulerat donauit nihilq; quod circa eos benigne debuisset ĩpendere dereliquit. Mortuus est aũt & ipse: cũ uixisset annos centũ &. x. uirtute mirabilis: & oĩa ratione disponens: potestatẽq; suã humiliter agens quod utiq; huiusmodi fœlicitatis causa fuit ei apud egyptios: & aliunde. ſ. ueniente. & talem qualẽ dudũ diximus passum calũniã. Mortui sunt etiã eius fratres in egypto fœliciter cõuiuentes: quorũ corpora in ebron post mortẽ reportãtes posteri sepelierunt. Ossa uero ioseph nouissime quãdo hæbrei egressi sunt ex egypto in chananeã reportauerũt: sic enim eos coniurauerat ioseph. Horũ igitur unusquisq; qualiter se habuerit: quibusq; laboribus obtinuerit chananeã significabo: causamq; narrabo primitus: ꝓ qua egyptũ deseruisse uideant.

Capitulum. VI.

EGyptiis siquidem delicatis: & desidiosis ĩ labore existẽtibus: & aliis libidinibus ualde subiectis: etiã ꝓpter amorẽ lucri contigit ut pessime circa hæbreos iuidia eorũ fœlicitatis afficerẽtur. Videtes enĩ israhelitarũ genus augeri: & ꝓpter uirtutẽ & laboris ingeniũ diuitiarũ affluentia ualde nobilitatos: cõtra se eos augeri suspicabant: oblitiq; bonorũ ꝓpter longinquitatem temporũ quæ meruerãt per ioseph: regnoq; trãslato ad aliam domũ: crudeliter opprimentes israhelitas: studebãt eis uarias ĩferre miserias. Fluuiũ nãq; eos ꝓ multas deriuationes diuidere: muroſq; ciuitatibus edificare & fossata circunducere: ut eas inundare fluuius non ualuisset: & piramidas edificare: præcipiebant ut nostrum hoc modo genus atterent. Omnes artes ergo efficientes: & in laboribus assueti: q̃dringentorũ annorũ tẽpus ĩ his miseriis extiterunt: eratq; hæc inter eos pugna: ut egyptii quidẽ laboribus uellẽt israhelitas expendere: illos uero meliores semp eorũ se p̃ceptionibus exhiberẽt. Dum uero in his eẽnt rebus utriq; causa pro qua potius studerẽt in exterminatione generis nostri semper egyptiis huiusmodi fuit. Quidã sacrorũ scriba: cũ sint experti de futuris prædicere ueritatẽ: enũciauit regi pariendũ quẽdam illo tẽpore inter israhelitas: qui humiliaret quidẽ egyptii principatũ. Augeret autẽ suo cremento israhelitarũ genus: uirtuteq; transcenderet uniuersos: & gloriã in ꝑpetuũ memorabilem posſideret. Cuius cõsilio iussit ut omne masculinũ qđ ex israhelitis nascerẽt: iactãtes in fluuio cõsumerẽt. Custodiẽtesq; cõceptus mulierũ hæbrearũ: & partus earũ obseruare præcipiẽs egyptias obstetrices. Ab eis enĩ hoc officiũ iubebat ĩpendi: quas ꝓp cognationẽ credebat regis nõ trãscendere iussionẽ. Eis aũt qui conténerent hoc præceptũ: & partũ earũ occulte saluare præsumerent: perimi cũ sua generatione p̃cepit. Hanc ergo illi sustinebãt crudeliter passionẽ: & nõ tantũ dolẽtes q̃ ꝓ filiis priuarẽt: aut quia dũ parẽtes eẽnt ad ꝑditionẽ filiorũ sibi nascentiũ ministrarẽt: sed etiã ex illa cogitatiõe q̃ eorũ deleret genus: quãdo qdẽ nati eorũ necabant: ipsi uero paulati redigebãt ad nihilũ. Et illi qdẽ erãt ĩ illo malo iacẽtes: cõtra dei uero uolũtatẽ nẽo poterat p̃ualere & si inũeris hoc artibus exercerẽt. Puer itaq; quẽ p̃dixerat ille sacer scriba: latẽter regia cautela nutritus ẽ: & uerax ĩ his q̃ ꝓ eũ fcã sunt ille q̃ prædixit inuẽtus est: qđ hoc mõ gestũ est. Amaramis unus hæbreorũ nobilis: cũ metueret pro cuncta gente: ne defectio ĩ nutrienda iuuentute ꝓueniret: & grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret: dũq; in hesitatione consisteret: ad dei supplicationem cõuersus est rogans: ut aliquã miserationũ haberet: qui in nullo eius religionẽ præuaricasse uiderẽtur: daretq; eis rerum libertatem: pro quibus illo nati affligebantur in tẽpore. Deus autem misericordiam eius habens: & ad supplicationem aures inclinans: astitit ei per somnium: & neq; quam eum desperare de futuris exhortabat: pietatisq; eorũ se dicebat hãre memoriã. Et ꝓpterea retributionẽ esse præbiturum: & dudũ quidẽ eorũ donasse maioribus: ut ex paucis magna eorũ fieret multitudo. Et abraam quidem solũ de mesopotamia in chananeã uenisse: factũq; locuple-

tem:& inter alia dum uxor eius ad genus primitus fuisset sterilis: deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuisset filiū:& reliquisset ismaeli quidē & qui ex eo erāt arabiā regionem:ceturæ aūt filiis tragoditen:ysaac uero chananeā.Qui dū meo fortiter pugnasset auxilio:semp uicit. Iacob etiā cōtribulibus fuit ignotus: qui deinceps magnitudinē fœlicitatis qua uixit: suis posteris dereliquit.Quo cū septuagita solūmodo i egyptū ueniente:ultra sexcēta millia iam estis effecti. Nūc aūt me utilitatis uestræ & tuæ gloriæ scito ꝓuidentiā cōiter habiturū.Is enī puer cuius generationē metuentes egyptii:cuncta ꝓdere decreuerūt:quæ ex israhelitico semīe generant:tuus erit:& dispdet quidē eos qui eius īteritū intendebāt: nutrituſq; mirabiliter: hæbreoꝝ quidē genus ab egyptioꝝ necessitate liberabit:eritq; eius memoria quātiscūq; tēporibus uixerit uniuersa apud hoīes:nō solū hæbreos:sed etiā alieniginas gentes:me utiq; & alia præbēte tibi:& his qui de te nasciturī sunt.Erit aūt ei etiā frater huiusmōi:qui meū hēat sacerdotiū: & ipse & qui de eo fuerit cūcto tēpore ꝓcreati.Dum ergo hæc uisio illi ostensa fuisset:surgēs Amaramis indicauit hoc iohuel cōiugi suæ:maiorq; timor eis alloquio huiusmōi uisionis īstabat. Nō enī de filio solummō esse uidebat eis formido:sed etiā ꝓ magnitudīe futuræ fœlicitatis.His tamē quæ ꝓnunciata fuerant a deo:fidē ꝓtus præbuit mulieris:qui custodes latuit ꝓ cōceptus sui silentiū:ex eo q; nō uehemēter ei dolores īsisterent.Et tribus quidē mēsibus apd semetipsos occulte nutriet īfantem.Deinceps aūt metuēs amaramis ne captus regie iræ succūberet:& ipse cū puero deperiret:& dei ꝓuidentiā excluderet: deliberauit potius hoc modo pueri cōsulere saluti ꝓuidentiāq; latēdi esse hāc iudicauit.Nam illud erat incertū:cū piculū īmineret non solū puero qui occulte nutriebatur:sed etiā nutriēti:deūq; iudicauit oīum habituꝝ cautelā:q̄tenus ī nullo quæ ꝓmiserat esset mendax.Hæc cogitātes:uas rotundū ex uimine cōplicitū: uelut alueoli magnitudīe præparārūt: quod sufficeret ut infans spacioſe ibi iaceret.Deinde uixerūt illud bitumīe:natura enī bituminis est:ut ī uiminalibus uasculis accessīt possīt aq̄ coercere.Illic ergo infantē mittētes:& circa fluuiū ponētes:eius saluté deo reliquerūt.Et fluuius quidē eū suscipiens deportabat: maria uero pueri soror matris iussionē custodiebat:quo illud uasculū deportaret ītendens. Tunc itaq; deus ostēdit:nō humana ꝓuidentia:sed oīa quæcūq; uult ipse fieri:effectū optimum ꝓtinus adipisci: nec prævalere quidē eos qui ꝓ cautela sua alios condēnare nitūtur īteritu multoq; studio hoc īplere conātur:cū īoppinabiliter illi saluent:& penitus de medio maloꝝ iueniant piculoꝝ ereptionē dei solius uolūtate Tale aliqd ergo circa hūc infantē gestū apta uirtute dei ꝓbatū est. Thermut igiter erat filia regis: q̄ dum circa litus flumis luderet:portari a fluuio illud uas cōspicimus: ꝑcepit ut ad se ille alueus portaret. Veniētibus aūt qui ad hoc fuerāt destinati cū alueo uidēs īfantē ualde gauisa est:pp magnitudinē & spēm eius. Tanto ergo studio deus circa moysen usus est: ut ab ipsis qui pp natiuitatē eius decreuerūt īterimere genus hæbreoꝝ:alimēto & cura dignus haberet:iussitq; mulierē adduci.Thermut regis filia:q̄ daret īfanti mamillā. Quo non accedēte ad illius ubera:sed euitāte:& hoc ī multis mulieribus faciēte: maria assistens his q̄ fiebāt:non ut q̄si uideret ex opibus:sed iter alias astare ait. Frustra o regina has mulieres ad nutrimentū infantis uocas:quæ nullā ad eā cognationē habēt.Si uero quādā hæbraicaꝝ mulierū adduci præceperis: puto tāq̄ cōtribulæ suæ poterit ubera excipe. Cūq; putaret bene dixisse: iussīt hāc ire ut aliquā quæ lactare eū possīt adduceret.Illa uero accepta huiusmōi ptāte:reuersa est:agens matri soli cognitum:īfansq; grate quodāmō accessīt ad eius ubera:& supplicāte regina cōmissum ē ei cū omni diligētia pueri nutrimentū.Cui secundū euentū reꝝ nomē īpositū est:eo q; de flumīe sit saluatus.Aquā enī egyptii moyses uocant : uero saluatus.Cōponētes itaq; hæc ex ābobus: moyses ei nomē īposuerūt:id est.ex aq̄ saluatus.Et erat īdubitāter secundū dei ꝓloquiū prudētiæ magnitudine & laboribus sapientū hæbreoꝝ nimiū īdustrius.Huic igitur abraā pr̄ septimus erat. Erat enī iste filius amaramis:qui fuit de pr̄e caath:qui natus est de Leui:leui uero de iacob qui fuit ex Ysaac filio abraā.Erat aūt ei sapiētia nō ꝓ ætate cōcessa:sed sua mēsura multo supior: & seniorē huius rei facultatē ī īfantia demōstrabat:maioréq; spem actio eius iam tūc q̄ uiri ꝓfecti gerebat. Et cū trimus fuisset effectus deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spaciū.Nam quātū ad spēm nullus erat ita seuerus:ut uidēs moysen:eius pulchritudinē nō amaret:multisq; cōtingebat dum eū cernerēt ꝓ plateā ferri:ut cōuerterent q̄dē ad aspectū pueri:& ea ī qbus uidebāt studiū hīre deserērēt:delectati potius eius uisiōe.Erat enī ī eo multa īfātulis gr̄a:& excellēter decēterq; circa eū existēs:retiebat īspiciētes.Hūc ergo cū talis eēt: thermut sibi filiū adoptauit: dū sobolē legitimā nō haberet.Et cū aliquādo eū portasset ad patrē:ostēdit eū q̄si de successiōe nō cogitaret:sed uolūtate dei ꝓpriū filiū nō hēret dicebatq;.Nutriui īfantē forma diuinū:& prudentia ualde fortissīmū:mirabiliterq; de flumis gr̄a cōdōatū:quē meū q̄dē filiū eē decreui:tui ipii successorē.Hæc dicens:posuit ī manibus pr̄is īfantē.Ille uero sumēs eū:& ad pectus applicās ꝓ amoré ꝓ filiæ gratia

imposuit ei diadema. Moyses aũt cõuoluens illud ꝓiecit in terra: quasi per infantiã cõculcauitq; suis pedibus:qđ regi auguriũ ferre uidebatur.Contẽplatus aũt ille sacer scriba: qui eius natiuitatem prædixerat:ita futurũ ad humiliãdum principatũ egypti:ĩpetum fecit ut eũ occideret:& terribiliter clamans ait. Hic est puer ille o rex qué deus nobis occidendũ ostendit: ut de cætero timore careamus.Testimoniis enim ostenditᷣ quia tum iuasurus est principatũ. Isto nãq; perẽpto: egyptiis quidẽ eius timor tolletur:hæbreis aũt spes cõfidentiæ quã ꝓpter eũ habere credũtur auferetur. Quod cũ dixisset: uix prævalebat eum abripere thermut: cũ etiã rex segnior eẽt ad eius necem:deo huiusmodi ꝓpter ꝓuidentiã salutis mosaycæ faciente.Alebatur itaq; multa sollicitudine:& hæbreis quidẽ in eo erat spes optima circa cuncta:suspitionis uero eius crementũ generabat egyptiis.Et cũ nullus esset certus:ut uel si occideret rex infantẽ & cognatũ ꝓpter adoptionem:aut alioꝝ quilibet:quid amplius ad egypti utilitatẽ ꝓdesset: quo iam nõ metuerẽt de præsentia futuroꝝ abstinebant omnes ab eius nece. Cap. VII.

MOyses itaq; prædicto mõ natus & nutritus: & trãsiens ad ætatem perfectam:egyptiis formã suæ uirtutis ostẽdit:& ad humiliationẽ quidẽ illoꝝ: augmẽtũ uero hæbreoꝝ factũ est:ut huiusmõi occasio ꝓueniret.Ethiopes cũ sint ꝓximi egyptiis:negocia sua in eoꝝ regionẽ portabãt:& referebant egyptioꝝ.Illi irati castrametati sunt: uindicaturi contẽptum:prælioq; cõmisso deuicti:alii cecidẽrũt: alii uero turpiter domi reuertẽtes euadere potuerunt.Secuti aũt ethiopes & arbitrantes defecisse illos:ꝑsumptiõe sua oẽm egypti prouinciam obtinere potius exarserunt: gustantesq; eorum bona;ab eis se non abstinebant. Cũq; uicinas ptes adeuntibus nõ præsumerẽt repugnare:accesserũt usq; ad mẽphis:& mare nulla ciuitate.s. resistere prævaleẽte.His ergo malis obstricti:ad respõsa & diuinatiões egyptii sunt cõuersi: & deo eis præbẽte cõsiliũ:ut auxiliatore uterenᷣ hæbreo:iussit rex filiæ ut daret moysen ducem a se cõstituendũ. Illa sacramẽtis præbitis:ut nihil ei fieret mali:tradidit moysen: pro magno qđẽ beneficio iudicãs eius auxiliũ:& adnihilãs sacerdotes:qui eũ uelut hostẽ ꝓdixerãt occidendũ: q̃si nescientes q; aliquãdo utile foret eius auxiliũ.Moyses uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc suscepit opus. Gaudebãt ergo sacri utriusq; gentis scribe: egyptioꝝ quidẽ tãq̃ eius uirtute hostes deuincerẽtur:& moysen ipo dolo cõprimerẽt:hæbreoꝝ aũt tanq̃ hæc eis occasio foret:egyptios omnino diffugere:quo moyses eoꝝ dux esset.Ille anteq̃ hostes cognoscerent eius inuasionem sumens ducebat exercitum: non per fluuiũ iter faciens:sed per terrã:ubi sapientiæ quoq; suæ mirabile fecit indiciũ.Nam cũ terra ualde sit seua iter agentibus: ꝓpter reptiliũ multitudinẽ:quia illic hæc oia nascunᷣ:ita ut etiã quæ apud alios nõ sunt:sola illa terra nutriat uirtute atq; malicia; & aspectu solito differentia:quoꝝ sunt aliqua etiã uolatilia:ut cũ de terra nocere nequeãt:supuolando nõ ꝓuidẽtes occidãt:ꝑ cautela exercitus & itinere eoꝝ inoxio:hoc mirabiliter adiuenit.Plectas ex papiro fecit in modũ arcaꝝ: easq; cõplens de hibicibus secũ portabat.Hoc aũt animal serpẽtibus inimicũ est:fugiunt enim eas aduenientes:& cũ se celare uoluerit: uelut flatu ceruoꝝ abrepte deuorantur.Hibices ualde sunt mansuete:& generi tantũ serpentino feroces. Et de his quidẽ prætereo nunc scribere:non ignorãtibus græcis quale sit genus hibicis. Dum uero ad terrã nutricẽ bestiaꝝ uenissent:per eas ut dixi naturam serpentũ expugnabãt:eisq; uelut aduersus hostes utebantur.Hoc ergo mõ iter agens:anteq̃ ethiopes agnoscerẽt superuenit: & cũ gressus cũ eis pugna deuicit: spẽq; quã habebãt contra egyptios & eoꝝ ciuitates abstulit: ibatq; subuertens omnia:& terrã ethiopũ maxima uirtute deuastabat. Tunc pro fœlicitate alias per fœlicitatem;moyseos cum de labore suo gustassent:egyptioꝝ exercitus fatigationem minime sentiebat:tanquã præter eum seruitutẽ & nouissimum subuersionis periculũ potuissent egyptii sustinere.Post hæc aũt isequẽtibus egyptiis cunctos ethiopes ĩ Saba ciuitate regia ethiopiæ: quã postea cambises meroinde nominauit:a sororis suæ nomine obsidebantur. Erat enim inexpugnabilis locus ille cum & Nilus circundaret eum & circuncluderet: & alia flumina astabus & astabusras:fluctus difficiles obiicerenᷣ eis:qui illic trãsire tentarent. Ciuitas enĩ interior existens habitabatur.ut insula muro circundata uallo fortissimo: & contra hostes quidẽ ꝓpositus habet fluuios.Fossata uero grandia inter muros & flumina sunt:q̃tenus ĩundari nõ possit ciuitas:aquæ illic uolẽtia deportata: hæq; res illa flumina transeuntibus difficilẽ faciebant ciuitatis iuasionẽ Cum ergo grauiter ferret moyses segniciem exercitus:quãdo hostis nequaquã uenire præsumeret ad manus tunc aliqd tale ꝓuenit.Tharbis filia regis ethiopũ fuit.Quæ dũ moysen circa muros exercitũ applicãtẽ:fortiterq; uideret pugnãtẽ eius efficatiã expientiaq; mirata:& despantibus iã pridẽ egyptiis:libertatis auctorẽ eũ extitisse bonos suæ euẽtus fœlicitatis existimans: ethiopibus.s.exultãtibus:ĩ his quæ circa eos gesserãt:eũq; tũc piculis ĩherere cõspiciens,ĩ amorẽ eius est lapsa crudeliter.Et cũ passio ꝓualeret:misit ad eũ fidelissimos seruoꝝ:ut ei de nuptiis loquerenᷣ

Illo uero sermonem eius suscipiente:ut traderet ciuitatē:præbitisq; federibus:ut & uxorē eā duceret:& ciuitatem obtinens:nequaquā pacta transcenderet: effectus uerba præuenit:& post necem ethiopū gratias agens deo moyses:nuptias celebrauit:& egyptios in propriā terram reduxit' Illi uero ex qbus saluabant a moyse:ex his odiū aduersus eū habebāt:& seruētioribus aduersus eum consiliis utebant arbitrantes:non propter bonos actus eum in egypto ita creuisse:inocuerunt q; regi:quid de facta cæde ꝓuenerit.Ille itaq; apud se industriam uiri continuit:inuidia uero ducatus Moyseos:& oppressiōis suæ formidine tactus:cōpulsusq; a sacris scribis:nitebat ī moyseos cæde grassari. Cap.VIII.

QVi dum cognouisset insidias eius:latenter effugit:& itineribus obsessis:p desertū fugam expleuit. Cūq; ei ciboꝝ esset inopia:uiribus tolerentiæ prævalebat:ueniēsq; ad ciuitatem madian circa mare rubrum positā:cognomē habentē ab uno filioꝝ abraā de cethura ꝓgenito sedens sup quendā puteū:ex labore atq; miseria quiescebat existēte meridie:nō ꝓcul a ciuitate.Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu ꝓuincialium cumulū eius uirtutis ostendens: & occasionem ad meliora prebens.Nam cū sint loca inaquosa præcedebant pastores ne forte a puteis aquæ exhauriret ab aliis:& oues potu necessario priuarent.Astiterunt itaq; tūc ad puteū septem uirgines sorores:raguelis filiæ sacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebat. Quæ gregum patris curam agētes:eo q; hoc ministeriū etiā mulieribus regionū sit trogolidarū: sufficientem aquā de puteo leuauerunt:expectantes ut greges suos abūdanti irrigatione satiarent. Supuenientibus uero pastoribus & uirgines expellētibus:ut aquā ipsi occuparēt. Moyses crudele iudicans, puellas despicere iniusticiā patientes:uiolentiāq; uiroꝝ finere potiorē q̄ uirginū : illos quidē ꝓhibuit uiolētos esse: uirgibus aūt opportunū præbuit adiutoriū.Quæ beneficio īpato: uenerunt ad patrem:iniuriamq; pastoꝝ narrātes:& solaciū sibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficium esset uacuū:ne retributiōe debita priuaretur.Ille autē & filias approbauit circa benefactorē ita studētes:& Moysen ad uultū suū iussit adduci:iustissimæ gratiæ ꝑmia merituꝝ. Cūq; uenissēt & filiaꝝ testimoniū ei de suo solacio declararetur:eius uirtutē admiratus:nō fore eius auxilium sine bona repensatione dicebat:sed idoneū se ad reddendā gratiā:ita ut magnitudine repensationis:mensurā possit transcendere benefacti.Fecitq; eū quasi filiū:& unam filiarum ei dedit uxorem:grægūq; suoꝝ in qbus omnis erat antiquis barbaris possessio:eū uoluit habere curam & dominum.Et moyses quidē dum hæc impetraret a gechegleth alias theleo:hoc enim cognomē erat ragueli:degebat ibi pascendo eius græges. Cap.IX

POst hæc autem tempora dum pasceret grægē in monte qui uocatur syna : ducebat oues qui mōs est excelsus:& ad pasturas egregius optimas herbas habens .Hic dū esset opinio habitare deū:primitus nemo pascebat:quia pastores illic minime ambulare præsumebāt quo tamen ꝓdigiū ei mirabile nimis apparuit.Ignis nāq; depascens rubi uiriditatē:eiusq; florem transit innoxius:fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit.Cūq; flāma uehemens & uelocissima esset:ille etiam ipsam uisionem inopinabilem formidatus obstupuit: & potius dū uocem ignis emitteret:& nomine eius uocaret uerbaq; facere uideretur:quibus etiam eius fiduciā præsumentis ad loca accedere ubi nullus hoium primitus ambulasset:eo q; essent diuina redarguit eiq; suasit:ut procul ab igne recederet: & ut sufficerent ei quæ uiderat: cum esset bonus uir:magnorumq; proles uirorum nihil amplius īdagaret.Prædicatq; ei futurā gloriam & honorē apud hoies ꝑsente deo:iussitq; ut cū fiducia abiret ī egyptū:dux & princeps futurus multitudinis hæbreoꝝ:& cognatos ꝓprios ab illoꝝ iniuria liberaturus.Nā & terrā inqt habitabūt hāc felicē:quā habitauerat pater uester abraā:oībusq; adepturi sunt bonis:ad hæc utiq; te eos tuaq; sapia deducēte:iussitq; ut educēs hæbreos ex egypto sacrificiū gratiaꝝ actionis ueniēs ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce ꝓlata sunt.Moyses ergo obstupescēs ī his quæ uiderat:multo potius quæ audierat:uirtuti iqt tuæ nō credere domiæ:quā & ipse colo:& maioribus meis apte apparuisse nō dubito:uesanissimū secūdū meā sapiam esse puto . Verūtamē hesito quēadmodū uir ignarus & nullius uirtutis idoneus:aut suadeā uerbis:quatenus cognati relinquētes terrā quā nūc habitāt:me sequāt ad quā eos ipse deducā:aut uel si ipsis satisfiat:quō potero exigere pharonē ut dimittat hæbreos:quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augeat. Deus aūt eū in oībus cōfidere seq; adesse ꝓmittēs:& ubi q̄dē opus eēt suasione:uerba ꝑbituꝝ:ubi aūt opibus : uirtutē mīstratuꝝ:iussit ut baculo ī terrā ꝓiecto fieret serpēs:quo signo crederet ꝓmissa se pceptuꝝ.Hoc dū fecisset:draco cōuolutus repebat spiris īgētibus:& tāq; contra se ꝑsequētes suū caput seuissimū īsurgebat:q; deiceps factus ē uirga.Post hoc uero mittere eū dextrā in sinū ꝓcepit: obediēsq; eā cādidā & uelut coloris niuei ꝓtulit:post qd tamē ad solitū est reuersa.Iussus iterum aquam de ꝓximo sumere: eam in terrā ꝓicere:uidit colore sanguineo factā; mirantemq; in his

lib. ii

Lib: 2

considere præciebat deus:& adiutoré sibi eũ nosse maximũ:& signis his ad credendũ apud oẽs usurũ:dicebatq; missus a me:secundum mea mandata facies uniuersa.Iubeo ergo te in nullo te tardanté:ad egyptũ festinare:die noctuq; laboránté:ne tua tarditas maius tempus faciat hæbreos in seruitute cõsistere.Moyses autem non diffidens in his quæ diuinitas ꝓmittebat:inspectorq; talium iudicioꝝ:& auditor factus orabat:ut hac uirtute eodé modo expiretur ĩ egypto:supplicabatq; ne nominis sui deus noticiã ei celaret:ut dũ uoci eius participatus fuisset pariter & aspectu:insuper agnosceret & uocabulũ:quatenus sacrificans noiatim eũ adesse hostiis supplicaret. Et deus quidé ei suã significauit appellationé:quã primitus hoies nequaquã uidebãt audisse: de qua mihi fas dicere non est.Moyses itaq; illa signa non tunc solũmodo:sed semp & ubicũq; cõtigeret faciebat.Ex qbus oĩbus plus maioré ueritaté signis distribués:deũq; ꝓpiciũ & suffragatoré habituꝝ se credés:& domesticos se saluare sperabat: & egyptios malis afficere. Cap.X.

AVdiens quoq; egyptioꝝ regem pharoné fuisse defunctũ:sub quo ipse defungerat: petiit raguel ut eius ꝓmissu ꝓ utilitate cognatoꝝ iret in egyptũ:sumésq; Sephoram uxorem filiam raguelis:& filios quos habebat ex ea Gersan & eliezer:tetendit ad egyptũ. Nominũ uero horum gersa quidem hæbrea lingua significat in terra peregria.Eliezer aũt qui adiutore patrio deo usus:egyptios effugisset.Cum uero uenisset iuxta monté:frater Aaron deo iubéte occurrit ei.Cui moyses significauit quæ in monte contigerũt:pariter & diuina mandata. Procedentibus aũt eis:occurrebant nobiles hæbreoꝝ eius præsentiã cognoscentes. Quibus moyses quomodo uerbis suadere non poterat:signa sibimet ostensa mõstrabat.Illi stupore eoꝝ quæ iopinabiliter inspiciebant:omnino credebant:& ex oĩbus erant ĩ spe maxima cõstituti:deo scilicet eoꝝ ꝓuidéte securitaté.Dũ uero iam obediétes haberet hæbreos moyses:ꝓmittés secuturos se quæ iuberet:libertatéq; respicere:uenit ad regem illũ qui nup suscipat principatũ:& in quocũq; iuuerat olim egyptios ab ethiopibus cõpressos: cum fuisset eorũ direpta prouincia:declarauit: & quia militia & laboribus magnis usus táquam pro suis:post diuersa pericula nõ dignã retribu tionem acceperit intimauit:pariter etiam quæ illi in monte syna contingerãt: deiq; uoces:& signa singula ab eo monstrata propter fidé rerũ decenter expoluit:rogauitq; ne discredens in his: impedimẽtũ faceret dei uolũtati.Deridente uero rege:moyses ope fecit:ut cõspiceret signa quæ fuerant in monte syna monstrata.Ille ergo dedignatus:illũ quidem maligniſſimum appellauit: & prius egyptiorum fugisse seruitium:& núc pro seditione alias seductiõe remeasse:& ꝓdigioꝝ opus stuporéq; factũ magicaꝝ artiũ appetisse remedia.Cũq; hæc dixisset:iussit sacerdotes easdé quas ille facere uisiones:táquã egyptii etiã in hac disciplina sapiétes existerent:& quasi non solus moyses peritus esset rerũ:quas ipse per deũ possit explere:ut qd erat ualde mirabile:si etiam ab aliis fieret ostenderetur:quomodo humana doctrina cõstaret.Et ponentibus illis uirgas: dracones facti sunt.Moyses autem non expauit sed ait.Nec ego quidem o rex egyptiorũ despicio sapientiam:sed tanto melius hæc a me q̃ horũ magica arte sunt facta:quanto humanis diuina esse constat meliora.Ostendam uero non artibus magicis: nec errore:sed subsistere ueritate:quæ mihi sunt dei prouidentia & uirtute patefacta.Cũq; hæc dixisset:proiecit in terrã uirgã: iussitq; eam ut in colubrũ uerteret.Illa obediens etiam egyptiorũ uirgas quæ uidebantur esse dracones deuorauit:insiliens donec consumeret uniuersas. Quã ĩ suo scemate redeuntem:sumpsit denuo moyses.Rex aũt nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit:sed iratus:& in nullo eũ præferri dicens egyptiorum sapientiæ & integritati iussit ei qui super hæbreos uidebat esse constitutus ut nullã eis præberet requié:sed maioribus q̃ prius eos malis affligeret.Ille ergo cũ prius eis præberet paleas ad lateres:nihil ulterius dedit:sed die quidé opibus eos faciebat affligi:nocte uero paleas congregare.Cum eis duplex hoc malum existeret:& erũna per illum crudelior institisset:ille neq; minis regis fatigatus est neq; increpationibus cessit hæbreoꝝ:sed animam suam constituit ad utraq;:ut & laboraret:& libertaté cognatus acquireret:ueniésq; rursum ad regem suadebat ei ut dimitteret hæbreos ad mõté syna:sacrificaturus deo.Hoc ei præcepisse dominum dicebat: & in nullo contradicendũ illius iussioni exorabat:deũq; ꝓpicium fore cunctis:si eos dimitteret egredi ne prohibendo illos sibimet reputaret paciédũ quæcũq; patiũt qui præceptiõibus dei contradicũt:quando eis qui irã in se cõmouerit diuinã in oĩbus oboriunt aduersa.Ex quibus uticq; neq; terra:neq; aer suauis existit:nec soboles eoꝝ naturali modo progreditur:sed inimica omnia & aduersa sentire egyptios edicebat:& hæbreoꝝ populum abire ex illorũ prouintia etiã illis nolentibus affirmabat.Rege uero moyses despiciente sermones:nullãq; conuersionem sui ad talia faciente:passiones pessime quas singulas explanabo egyptios inuaserunt:nec prius flectebantur quã eoꝝ experiméta perciperent simul & quia uellet deus moysen ĩ nullo eoꝝ quæ prædixerat monstrari mendacé:& quia prodesset hoibus:ut discerent obseruare & facere ea:in quibus non

posset offendi diuinitas:ne ad iracundiã couersus:in eorꝝ iniquitatibus ulciscat. Fluuius enim eis sanguineus dei uolũtate profuit:& qui bibi non posset:cũ fonte aquarꝝ aliũ non haberent:nõ colore solũmodo talis erat:sed etiã se cõtingentibus doloris amari gemitũ inferebat: eratq; talis egyptiis:hæbreis aũt dulcis & potabilis existebat:licet naturaliter uideret eẽ mutatus.In hoc miraculo rex timens atq; hesitãs ꝓpter egyptos:abire pmisit hæbreos.Cũq; malũ fuisset aliquomõ releuatũ rursus sentẽtiã pmutauit:nec eos abire pmisit.Deus aũt illo cõtemnẽte post calamitatis ablationẽ:& nolente a sua malicia tempare aliã intulit egyptiis plagã.Ranarꝝ nãq; infinita multitudo eorꝝ terrã late depasta est:plenusq; erat his etiã fluuius:& polluebat eorꝝ potus: & aĩalibus ibi putrescẽtibus:fetor cũctis noxius exalabat ex aqua:eratq; cũcta regio huiusmodi malo plena: ebulientibus ranis & morientibus:quæ etiã domestica eorꝝ habitacula ualde uexabãt:dũ in cibis sepius inuenirent & poculis:& in cubilibus eorꝝ inambulantes: fetorq; crudelis erat:& abominabilis:moriẽtibus ranis ac putrescẽtibus. Dũ his ergo malis egyptii præmerẽt:iussit rex Moysen tollentẽ hæbreos abscedere.Cũq; dixisset hoc:repente ranarꝝ exterminata est multitudo: & terra simul & fluuius in suam reuersi sunt naturam.Pharo uero mox ut passionibus terra priuata est:oblitus calamitatis illius:rursus retinuit hæbreos:& tãq; si plurimas passiones expiri uelit: nequaquã dimisit moysen populũq; discedere:quẽ prius timore potiusq; prudenti animo abire decreuerat.Rursus ergo alterius mali ꝑcussione eius fallaciam diuinitas uulnerauit.Peduculorꝝ nanq; infinita multitudo egyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliẽs: ex quibus mali male consumebant:neq; lauacris:neq; medicamentorꝝ unguẽtis genus hoc exterminare prævalẽtes. Ob hãc ergo pestẽ Egypti rex turbatus:metuensq; simul pestẽ sui populi:licet fautæ uerecundiam se deuicti uiri putaret habiturũ:cogebatur tamẽ a malo tẽperare: hæbreisq; concessit egressionẽ. Cũq; hoc iterũ leuigaret:filios obsides & uxores reuersionis suæ eos reliquere sanciebat. Vnde irritauit potius deũ:credens se eius quoq; ꝓuidẽtiam fallere:sicut moysen.Sed illũ latere nõ potuit egyptũ punientẽ propter hæbreos.Bestiis nãq; multigenis & multimodis quorũ aspectibus nullus occurrit:eorꝝ prius impleuit regionẽ:quibus & ipsi consumebant:& terra agricolarꝝ cultura nudabat.Si quis enim primarꝝ passionũ pditionẽ euaderet:hoc langore & interitu hoium talia sustinentiũ succũbebat.Cũq; pharo neq; sic dei iussiõibus obediret:sed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret:relinquendos uero filios postularet: nõ defuit deo:unde calliditatẽ eius diuersis malis & maioribus denuo supueniẽtibus castigaret.Crudeliter nãq; eorꝝ corpora uulnerabant iterius corrupta.Ita passim egyptiorꝝ multitudo consumebatur.Rege uero neq; hac plaga tempãte grando uehemens:cũ neq; prius i egypto aer aliqd tale ꝓtulerit:neq; similis apud eos hiemis tẽpore descenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ partis & septemtrionalis aeris rigore deferretur effluxit & fructus earꝝ usquequaq; cõfregit.Deide genus locustarꝝ germẽ qd nõ fuerat uexatũ grãdine deuorauit:ut eis generaliter spes terrenorꝝ fructuũ depiret.Sufficiebat nãq; quẽlibet sine calliditate fatuũ:etiã ea quæ ꝑdicta sunt mala ad intellectũ & cogitationẽ utilitatis adducere.Pharo itaq; tantũ iprudẽs quãtũ malignus sentiens cãm:deo tamẽ cõtradicebat: iussitq; moysẽ cũ uxoribus suis hæbreos abducẽ:facultatẽ uero eis deserere:eorꝝ depopulãdas domus. Moyse uero nõ acqescẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo sacrificiũ de suis rebus offerre: cũ ꝓpter hãc cãm multo tẽpore morarẽt:tenebræ ꝑfũdissimæ & partẽ lumis nõ habẽtes:egyptiis sunt diffusæ:ꝑ quibus & uisus eorꝝ aeris crassitudine clausi sunt:eosq; mori miserabiliter cõpulerunt.Metuebant enĩ ne caligine simul absorberẽt.Deinde his excussis post tres dies totidemq; noctes:dũ nullatenus penitẽtiã ageret pharo ꝓpter egressum hæbreorꝝ:accedẽs ad eum moyses ait.Quousque iobediẽs es uolũtati dei?Iube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi: nisi hæc uolueritis iplere.Rex aũt iratus in his quæ fuerãt dicta:minat eius se caput auferre:si ad eũ ob hãc iportunitatẽ denuo remearet.Tunc moyses nequaq̃ se de his uerba facturꝝ dixit:sed illum ipsum cũ ꝓceribus egyptiorꝝ dẽpcaturꝝ fore:ut hæbrei discederẽt. Et ille quidẽ cũ hæc dixisset abscessit.Deus aũt ostendẽs adhuc una plaga feriẽdos egyptios:ut dimitterẽt hæbreos:iussit moysen præcipe populo:ut sacrificiũ paratũ hr̃ent:essentq; ꝑstructi a decima die xãtici mẽsis: usq; ad q̃rtãdecimã qui apud egyptios quidẽ parmuthi:apud hæbreos aut nisan uocat:macedones uero xanticũ eũ appellãt.Et egressuros hæbreos oĩaque portaturos asseruit. Et ille quidẽ iã præparatos habens ad egressionem hæbreos:& constitutos per tribus ibidem retinebat. Cum autem instaret quartusdecimus dies:omnes ad egressionem tendentes & immolantes sanguinẽ: domus proprias ysopi frondibus emundabant. Cunq; cenassent: reliquias carnium tanquam egressuri concremauerunt.Vnde hactenus secundum hunc morem ita sacrificamus. Illamque festiuitatẽ pasca uocauerũt: qd significat transcẽsionẽ:eo ꝙ illa die deus trãscẽdere eos pestẽ uoluit: q̃ scilicet egyptios uisitauit.Mors enĩ primogenitorꝝ ita egyptiis facta est:ut plurimi ꝓcerꝝ

cõgregati circa regalia Pharaoni persuaderẽt:quatenus hæbreos sub uelocitate dimitteret.Qui uocatũ moysen abire præcepit:arbitratus:ut si de ꝓuintia recederent: iminentẽ egyptioꝝ castigationẽ cessare:mulieribusq; honorabãt hæbreos:alii quidẽ ut citius egrediren̄t: alii uero ꝓpter uicinitatis eoꝝ consuetudinẽ.Et illi quidẽ egrediebant:flentibus egyptiis & penitẽtiã agẽtibus: eo ꝙ fuerint eis sic crudeles tendebãtq; ad ciuitatẽ noie licus:quæ tunc erat deserta:ubi babylon postea fabricata est:dũ cambises egyptũ deuastaret:celeriterq; agentes iter ad locũ beelsephon: tertia die ad rubrũ mare deuenerunt.Et ꝓpter desertũ nihil de terra possent habere ciboꝝ: fermentata farina azimis panibus ex modico tempore tantũmodo coagulatis uescebãtur:hisq; triginta sunt usi diebus:longiori enim tempore eis non sufficerũt quæ tulerunt ex egypto:cũ etiã is cibus sub necessitate custodiretur:nec ad satietatem eodem uteret̃.Vnde ad memoriam illius inopiæ:festiuitatem octo dieꝝ agimus quæ dicitur azimoꝝ.Omnis itaq; multitudo mulierum pariter & infantum egressoꝝ considerantibus inestimabilis erat.Qui uero ætatẽ habebant aptã ad expeditũ:sexcenta milia fuerunt:reliqueruntq; egyptũ:mense xantico:luna.xv.post ãnos.xxx. &.cccc.q̃ pater noster abraã uenisset in chananeam:post iacob autem aduentũ in egypto : anno. cc.& quito.Moyses autẽ erat quidẽ ãno iã.lxxx.frater autẽ eius aaron tribus ãnis maior extabat. Portabant etiã ossa ioseph:dũ hæc ille suos filios facere præcepisset. Cap.XI.

POrro cũ egyptios hæbreoꝝ peniteret egressus:rexq; grauiter ferret : tanquam ueneficiis moyseos signa illa facta fuissent:deliberauerũt super eos:irruere. Et sumentes arma persequebantur:tanquam reuocaturi eos : ubicũque cõpræhendissent: nec eos ulterius deo dimitterent:seque contra eos facillime prævalere iudicabant:cum & iermes essent illi: & itinere fatigati.Et a singulis occurentibus requirentes quo abierent:persequi cum studio festinabant licet molesta sit illa terra iter agentibus:non solum expeditis:sed etiam singulariter ambulantibus.Moyses autem per ea loca prouide ducebat hæbreos:ut siquidem peniteret egyptios & persequi uellẽt hæbreos: supplicium maliciæ suæ:& trãsgressionis ĩdubitãter exoluerent. Per palestinam uero grauiter ferebat transire:propter antiquam molestiã : uolebatq; quolibet modo latere pergens.Confinis enim est egyptioꝝ hæc ꝓuincia:& propterea uia quidẽ ducente ad palẽstinam populum non eduxit:per desertum uero multum iter agens : malaq; perpessus innumera:ad chananeã studuit peruenire:insuper & propter mandata dei iubẽtis adduci populum ad montem syna:sacrificium illic oblaturos. Apprehensis ergo hæbreis egyptii ad prælium parabantur:& multa uirtute prosecuti:concluserant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos persequebantur : & equites quinquaginta milia : & ducenta milia pariter armatorum.Et itinera quidem clauserunt quibus hæbreos fugere iudicabant:iter rupes intrãsgressibiles eos & mare claudentes: ubi terminatur mons ex asperitate uiarum:nimis immẽsus. Et fugam eis penitus amputantes:a maritima & montis congressione hæbreos militibus obsederũt: os ipsum fugæ claudentes:ut egressum eis ad campestria denegarent.Non itaq; tolerabãt obsessionis modum hæbrei:propter egestatem necessariorum:neque fugæ facultatem habẽtes: armisq; priuati qui licet si pugnare uellent:eis spes rerum omnium amissa uideretur:nisi semetipsos traderent uoluntati egyptiorum. His ita factis:moysen in omnibus culpabant:oblitiq; signorum quæ eis fuerant a deo pro sua libertate monstrata:usq; ad hoc uenerunt:ut etiam prophetam qui eis salutis dona promiserat:pro incredulitate lapidibus niterentur obruere:seq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum:ante oculos habentium mortẽ: montibusque se & mari claudentibus simul & hostibus & fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moyses aũt licet esset in eum exasperata multitudo:ipse tamen circa prouidentiam eorũ nõ cessabat : sed hæc omnia iactabat in deum:qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat : & neque in hoc reliquendos esse inimicis dicebat:neque seruituros:neque perituros:stansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere:de dei uero prouidentia uos desperare opus non est:a quo uobis omnia prouenerunt quæcunq; per me ad salutem & libertatem seruitutis uestræ neque sperantibus promisit: cum potius in hesitatione sicut putastis uenientes:oporteret nos adiutorrum dei sustinere:cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate conclusos:ex desperatione sicut uos creditis habituros salutẽ:& ex hostibus libertatem:qui fortitudinem utique suam circa nos est ostensurus:& ꝓuidentiam facturus. Non enim ĩ paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet accommodare: sed potius in quibus humanam spem ad meliora non uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credẽtes:cui uirtus est etiam parua grandia facere : & tantarum infirmitatem rerum suo munimine roborare. Nolite egyptiorum arma metuere:nec quia mare & posteri montes uiam fugæ prohibent:propterea salutis spacia desperare:fient enim uobis hæc quasi campi dei prouidentia : &

pelagus conuertetur in terram. Cunq; hæc dixisset:ducebat eos ad mare egyptiis intuentibus. Erãt enim e diuerso positi:& labore persecutionis affecti:in crastinũ differre prælium utile fore credebant.Dum uero moyses peruenisset ad litus sumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorẽ atque adiutorem inuocabat dicens.Neq; tu quidẽ ignoras quia effugere nobis mala p̃sentia:nec fortitudine:nec auxilio licet humano:sed tu præbe aliquod salutare exercitui:tua uolũtate egyptum relinquenti. Tuum est enim nos eripere:quia nunc omni spe & cõsilio desolati ad tua solius subsidia cõuolamus:& quicquid ex prouidentia tua nobis accesserit:quod nos ab egyptioꝝ ira liberare nunc possit inspiciamus:uelociterq; tuam nobis ostende uirtutem:& populum desperatione ruentem in peius:ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enĩ in extraneis sumus:sed tuum quidem est mare:tuus est & mons qui nos circũdat:ita ut hic apiri te præcipiente:& mare conuerti possit in terrã. Valebimus etiam effugere p̃ desertũ:sed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte saluare.Talia siquidem cũ orasset:p̃cussit uirga mare.Quod repente percussione iciſum: & in se diuisum terram reliquit nudam:ut hæbreis uia esset & fuga. Moyses autem uidens ad destinationẽ dei & pelagus cessisse eis:p̃priam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto ꝓpter piculum p̃sentium hostiũ sequi se præcepit.Qui delectabantur in hoc:agebantq; deo gratias:ꝓpter salutem quæ per eũ ultra modum rõnis acceserat: quos iam nequaquã tardãtes:sed cũ festinatione pgentes:uelut sibi p̃sente deo:uesanos quidem egyptii primitus iudicabãt:& tãquã ad interminationẽ manifestæ mortis ĩtentos.Cũ uero uidissent eos illesos abire:nullũq; ĩpedimentũ eis nec difficultatẽ aliquã obuiare:p̃sequi eos aggressi sunt:tãquã & illis pelagus ita quietũ existeret.Præordinantes ergo equos: ingrediebaꝫ totus exercitus in mare.Hæbrei uero illis se armantibus atq; tardantibus:ad terrã contra positã puenerunt:sine aliqua passione illos effugientes: Quapropter illi audaciores effecti persequebantur: tanqua:m nec ipsi aliquid essent passuri:cum nescirent hæbreis proprie factam:& non esse cõmunẽ uiã Quæ utiq; pro salute periculum patientium fuisset ostensa:& non propter eos qui ad p̃ditionem eorũ accedere festinabant.Dun ergo egyptioꝝ exercitus omnis in mare intrasset: rursũ effusum est:& descendens uentorum procella:omnes egyptios compræhẽdit:ymbresq; simul & tonitrua ualde grauissima e cælo descenderunt: choruscationesq; lampadantes:nihilq; fuit rerũ euenientium per iram dei ad perditionem hominum qui eis nimie tunc non accessit. Nox caliginosa insuper & fluctuosa appræhendit.Et isti quidem ita sunt perditi:ut nemo ex eis relineretur:hæbrei uero neq; retinere poterant gaudium ĩopinabilis suæ salutis:& hostium perditione firmissimæ libertatis:quando defecerunt qui eos seruire cogebant:deumq; sic aperte suum adiutorem inspiciebãt.Et illi quidem periculum ita effugientes insuper & inimicos punitos sic esse respicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminisci: hymnum tota nocte dixerunt.Moyses aũt canticũ in deũ & laudẽ gratiarũq; actionem ꝓpiciationis eius: exametro cõposuit.Ego itaq; ut iueni ĩ sacris libris ita hæc singula q̃q; tradidi.Nullus uero discredat uerbi miraculũ:si ãtiqs hoĩbus & malicia priuatus uia salutis licet p̃ mare facta ẽ sine uolũtate dei: siue sponte reuelata:dũ & eis q̃ cũ alexãdro rege macedõiæ fuerũt oli ãtiqtus resistẽtibus páphi licũ mare diuisũ sit:& cũ aliud nõ esset iter trãsitũ p̃buit eis:uolẽte deo p eũ destruere psaꝝ prĩcipatũ:hocq; cõfitenꝫ oẽs:q̃ actus alexãdri cõscripserũt.De his itaq; sicut placuerit cuilibet estimet.Postea uero armis egyptioꝝ pfluctus uiolẽtia uẽtoꝝ allatis:exercitui hæbreoꝝ: moyses & hoc arbitratus dei ꝑmissiõe factũ:ut neq; armis egerẽt:hæc exiit colligẽs:hæbreosq; his muniẽs: duxit eos p desertũ ad montẽ syna:illic imolatus deo: & ꝓ salute multitudis hæbreoꝝ ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

HAec continẽtur ĩ libro tertio Iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ Cap.I.
Quomodo moyses populum ex egypto sumens duxit ad montem syna:multo itinere fatigatum. Cap.ii.
Quomodo pugnãtes cum hæbreis amalechite & qui cũ eis erãt deuicti sunt:& israel prædam hostium perceperunt. Cap.iii
Quia socerꝫ suũ ietro moyses ad se uenientẽ ad montẽ syna libẽter excepit. Cap.iiii.
Quomodo persuasit ei: ut distribueret populum per millenarios:& centenarios qui prius inordinatus erat. Cap.v.
Quomodo hæc singula fecit moyses socero monente. Cap.vi.
Quomõ moyses ascendit ĩ syna montẽ:acceptasq; a deo leges:hæbreis dedit. Cap.vii.
De tabernaculo qđ fecit moyses ĩ deserto ad honorẽ dei:ut tẽplũ esse uideret. Cap.viii.
De arca qualiter facta sit:in qua tabulas legis collocauit. Cap.ix.
De mẽsa ꝓpositionis:in q̃ omni septimana duodecim panes azimi ponebãt. Cap.x.

lib. iii

lib: 3.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. Cap.xi.
Quæ sunt uestimēta sacerdotum & pontificis. Cap.xii.
Quomō aaron eligit ī sacerdoté:& quomō moyses purificauerit tabernaculū & sacerdotes: & quēadmodū de festiuitatibus:& singulis diebus fuerit cōstitutū. Cap.xiii.
Quia moyses procedens a monte syna cum populo:eduxit eum ad locum qui dicit eserioth:ubi murmurantibus filiis israel pro desiderio carnium dominus immisit coturnices:& de plaga quæ secuta est esum carnium. Cap.xiiii.
Quomodo ex inde moyses duxit populū ad fines chananeoꝝ:unde misit exploratores. xii. qui cōsiderarent eoꝝ regiones & ciuitates:qui reuersi post q̄dragita dies:terroré & metū incusserūt filiis israel:quasi nō possent expugnare chananeos:unde illi indespationé adducti cōsilio iito de creuerunt redire ī egyptū:moyse & aaron interépto:quare iratus nō eos sed filios eoꝝ terram re ꝓmissionis itraturos:ipsos aūt p.xl.annos ī deserto prædixit eé morituros.

Incipit tertius liber ātiquitatis iudaicæ.

IGitur inopinabiliter hæbreos tali sāluté donatos grauiter itegꝝ cōtristabat:dum syna duceréť in monté:esſetq; regio ualde deserta:& necessariis alimētis egena:& aq̄ difficilis:q̄ nō solū ut p̄beret aliqd hoibus indigebat sed etiā nec aliq̄ aialia ut aleret erat idonea.Est enī sterilis nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siqdé regioné necessarie ꝓpabāt quādo ūde īrét ad aliā nō habebāt. Portabaťť aūt aq̄ ex locis iā trāsactis duce iubēte:& ea expēsa ad effodiēdos puteos cū labore ꝓpter terræ duriciā accedebant:& cū inueniréť erat inoptabilis:sed amara simul & parua. Hoc itaq; modo faciētes circa meridiana iter:uespere uenerunt in locū quē ꝓpter aquæ maliciam mar nominauerunt. Amaritudo enim hæbraica lingua sic dicit.Ibi fatigati itineris uiolētia: indigētiaq; ciboꝝ qui eis defecerant omnino mānserunt.Erat ibi puteus ualde durus:qui nec sufficere quidé tanto exercitui poterat: paruā tamē eis consolationé p̄bebat:q; in illis locis fuisset inuentus. Audierāt enī ab exploratoribus:quia nihil ābulantes ulterius inuenirét.Illa siquidé aq̄ amara grauiter non solū hoibus:sed etiā subiugalibus existebat.Videns itaq; moyses populū in angustia cōstitutū: & simul cām cui cōsultari nō poterat:neq; enī inimicus erat hostis: quatenus uim īferēti de necessitate potuisset sua fortitudine resistere.Et dū isto mō eoꝝ deficeret uirtus:infantūq; & mulieꝝ multitudo debilior:nihilq; ꝓdesset doctrina uerboꝝ: calamitatē oium suā moyses ꝓpriā faciebat.In unū itaq; cōcurrebāt:eiq; cūcti īstabāt:mulieres quidé ꝓ paruulis:uiri aūt ꝓ semetipsis ne eoꝝ utilitatem sperneret:sed eoꝝ saluti quocūq; ordíe ꝓuideret.Ad hoc ergo cōuersus é:ut solūmō deo supplicaret:ut aquā ex malicia p̄senti cōuerteret:eāq; illis potabilē cōdonaret.Et concedēte deo tātam grām:sumēs summitatē uirgæ quā in p̄senti gerebat diuisit ꝓ mediū:& ī longitudine ipsam īcisioné faciés:deiceps iactauit in puteū:latissaciens hæbreis:eo q; deus eius oones audisset:& promisisset aquā se eis qualé cōcupiscerét p̄bituꝝ:si tamē iussis eius nō segniter sed ꝓmptissime ministrarét.Illis uero dicētibus qd uellet se facturos:si aq̄ cōuerteret ī melius:iussit eos q iuuētute ualebāt haurire dicēs:q; prius effusa plurima q̄ ultia remaneret aqua possit eis eé potabilis. Illi qdé laudauerūt dictū:& aqua frequētibus contusionibus exercitata:purgataq; facta ē potabilis.Hinc itaq; castrametati:uenerūt ī helim:q̄ ꝓcul qdé bona uidebaťť aspectu.Habebat enī palmaꝝ arbores.De ꝓximo aūt maligna cōprobabaťť. Nā palmæ illæ septuagita nō amplius erāt īcrescibiles: nec multū eminētes a terra:ꝓpter aquæ inopiā:quia dū eēt locus oīs harenosus:neq; eis ex duo decim fontibus humectatio quedā:aut ad rigādū spes utilis hēbaťť:sed dū germinare nō possent: steriles erāt indubitāter & paucæ.Cūq; p harenā discurrerét:nihil eis occurrebat: uel si paucum aquæ ī manibus sumerent:iutile inueniebāt atq; cenosum. Fructū uero ferre erāt ille arbores nimis īualide:ꝓpter aquæ ut'dixi sterilitaté.Pro hac ergo causa culpabāt ducé:clamabātq; suam esse miseriā:expimētūq; maloꝝ p eū se pati dicebāt:triginta dieꝝ ambulātes uiā. Quæcūq; enī portabāt cōsumpserāt:& nihil penitus inueniētes:erāt in despatione reꝝ cūctarū. In p̄senti nāq; malo aīum habētes & nō recordātes quanta eis fuissent a deo & moyseos uirtute sapientiaq; collata:irascebaťť aduersus ducé:& lapidare eū simul aggressi sunt:quasi ipse causa tātæ calamitatis existeret.Ille uero ita multitudine prouocata:& contra eum amare commota:de deo confidens: & consciētia pura prouidentiæ suæ:quam gerebat contra contribules suos: semetipsum dedit in medium:& conclamantes atque ad lapides manus habentibus:cum esset ille aspectu gratissimus:& ad loquendū multitudiné suasibilis:mitigare cepit iras eoꝝ:neq; eis prioꝝ beneficioꝝ

obliuionem habere poscebat: propter recordationē malorū præsentiū:nec quia nūc laborarent: ideo deberēt perpetua dei munera ꝓiicere:quorū tā magna & inopinabilia meruissent.Sed sperare potius etiā de præsenti anxietate se dei ꝓuidentia liberandos:qui eorū uirtutē probare uellet: si haberent tolerantiam:& animo bono præcedētia retinerent. Quia si non ad illa bona ꝓpter præsentia mala respicerent:exercerentur in malis:& arguerentur non esse boni. Neq; circa patientiam:neq; circa priscorum bonorū memoriam:cum ita deum eiusq; uolūtatem cōtemnerēt: ꝓ quam egyptū reliquissent & ita circa eundē ministrum eius affecti esse uiderentur:cū in nullo fuisset mētitus de quibus dicēdū aut faciendū dei mādato iuberet. Enumerabat igitur oīa:quēadmodū pempti fuissent egyptii qui eos cōtra domini cōpresserāt uolūtatē: & quēadmodū idē fluuius illis quidē sanguineus esset:ipsis uero potabilis atq; dulcis: & quomodo per mare ne lōgius fugientes nouā uiam aggressi ipsi quidem ex illo saluati sunt:inimici autē eorū prorsus absorpti: & quia dū arma non haberent:etiā hoc eis deus abūde præbuerit:& alia quæcūq; ad pdēdos inimicos:ipsosq; saluandos necessaria fuissent:eis ultra spem uirtutis suæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præsenti de eius ꝓuidentia despare:sed sine iracūdia sustinere: & cogitare eius auxiliū non quidem tardū esse:sed ideo nūc differri ut uos hac difficultate ꝓbet utiq; credentes deum nō ꝓ defectū esse segnē:sed ꝓ expimento uirtutis uestræ & desiderio libertatis:& cognoscat utrū & ciborū copiā:& sterilitatē aquæ pro eo fortiter ferre possitis:an seruire potius eligatis:sicut iuméta dominātibus sibi:& eis qui ꝓpter ministeriū suū hæc pinguissimæ uirtutæ consueuerūt adiiciens sup hæc:dicebat non se tantū de sua salute metuere: quādo utiq; nihil mali pateret:si moriretur iniuste:sed potius ꝓ illis cogitare:ne ꝓ lapides quos mitterēt sup eū deū iudicarētur contemnere.Sic itaq; mitigauit illos:& ab īpetu lapidationis abstinere fecit: & ad penitētiā sceleris conuertit:dicens eos nō hoc rationabiliter:sed necessitate feciſse:cogitauitq; oportere:ut ad diuinā supplicationē precesq; ueniret.Et ascēdens quēdam scopulū:deposcebat:ut questū populo auferret deus:& eos ab inopia liberaret:in ipso enim esse saluté suā:& ī nullo alio:atq; concederet ueniam his quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta:cū generi hominum res opportunæ proueniētes:& difficile placeāt:& eius accusatio sit amica.Deus aūt: & prouisurus se cōpromisit:& occasiones eorum desideriis præbiturus.Moyses uero a deo hæc audiens descēdit ad plebem.Illi cum uiderent eū promissionibus letum:a mestitia ad hilaritatem conuersi sunt:stetitq; ille in medio:uenisse se a deo dicens:& portare eis pro hesitationibus præsentibus libertatem.Et post paululum ortygiarū alias ortygometrarū multitudo quas præcipue nutrit sinus arabicus:transcenso medio mari superuolauit:& post laborem uolatus quasi ad terrenam requiē descendit inter hæbreos.Illi ergo tanq̄ alimentū sibi a deo collocatū comphendenteas. Tunc Moyses ad oīones dei repente cōuersus est:qui promissionis suæ compleuit auxilium.Mox autem post occasionē cibi prioris:etiam secundū eis deus emisit. Extendēte nanq; Moyse manus ad orationē:ros descendit ex aere.Cūq; fuisset eius manibus illinitus. Moyses arbitratus est etiā hoc ad cibū eorum a deo fuisse collatum:gustauitq;:& letus effectus:ignorante multitudine:ymbrem eē credente:& temporis esse pluuiarum quod agebatur.Ille docebat eos: ꝙ non secundum eorum opinionem ros e cælo descenderet:sed ad salutem eorum cibūq; ueniret.Et cum gustaret:fidem credendi præbebat eis.Illi uero imitantes ducē:delectabantur ī cibo. Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde suauē.Simile autem erat aromatibus ꝑcipuis:& magnitudo eius similis semini coriādri.Festinabāt quoq; singuli colligere uehemēter. Quibus præcipiebatur:ut omnes exequo per dies singulos assarii mēsuram colligerēt:nec esset ille cibus in crastinū reliquēdus:hocq; fiebat:ne debilibus colligendi difficultas existeret:uirtute ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta mensura colligissent: nihil amplius quā labores habebant cum maius nihil illic q̄ assarium inuenirent: & quod remaneret in crastinum:nulli utilitati proficeret:quando uermes illud & amaritudo consumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis:& huiusmodi ultio fiebat ipsarum rerum priuationes seruantibus.Hactenus autem sic rigatur ymbribus locus ille:sicut etiam tunc a Moyse præstandū diuinitas misit hunc cibum. Vocant autem hæbrei hunc cibum mānā. Manna itaq; īterrogatio est ī nostra lingua dicentis:quid est hoc. Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus missa celebrabāt.Quo cibo.xl.annis usi sunt:quanto tempore in deserto fuerunt. Cum uero inde migrassent:uenerunt ī rafidī ;passi nouissimas pro intolerabili siti miserias.Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuissent: tunc omnino cōperientes terram inaquosam:in malis erant:rursusq; irascebantur in ducem. Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans:dei conuertebatur ad præces rogans ut sicut cibum eis indigentibus præbuit sic etī ī potum daret:cum peteret eis gratiam cibi non existente potu.Qui donum diu non distulit: sed

præbiturum se moysi tantam aquæ multitudinem unde non posset sperare promisit:iussitq; ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat apposita:& ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent.Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adesset. Hæc ergo moyses a deo sumens ueniebat ad populum,sustinentem & in eum conspicientem:uiderant nãq; iam eũ de monte descendere.Cum uero uenisset:liberaturum eos etiam de hac necessitate dicebat deum: donatãq; salutem non speratam:& de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescentibus hunc auditũ:si eis siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret:ut petrã incideret: moyses uirga percussit petram:illaq; scissa:aqua manauit copiosa & ualde perspicua.Illi igitur iopinabile factũ mirati sunt.Quod cum uiderent:iam eis etiam ipsa sitis cupiditas est ablata:bibentibusq; dulcis & suauissimus erat potus:& quale donum esse deo donãte uideretur.Tunc ergo moysen mirati sunt:qui a deo sic fuerat honoratus:& sacrificia pro dei prouidentia collata sibimet ipendebat. Declarat autem scriptura in templo reposita :eo q; deus prædixerit moysi aquam hoc modo de petra manaturam.

Cap.II.

CVm uero hæbreorum nomẽ iam ualde ubiq; diuulgaretur:& de his sermo cresceret: in timore nõ paruo prouinciales erant:& mittentes legatos adinuicem solatia deposcebant.ut simul uiros illos interimere niterentur.Erant autem in hoc instantes: qui gobothe petrã inhabitant.Qui uocãtur quidẽ amalechite: pugnatores autẽ maximi illarum tunc gentium existebant.Quorum quinq; reges inuicem semetipsos:& circũhabitantes ad bella contra hæbreos rogabãt dicentes exercitum alienũ & egyptiorum seruitia fugientem: sibi inuasiones inferre:nec bonum sibi fore si tale factũ despicerent:sed ut antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet potestatem:& ipsi magis pugnare inciperent confidentes: eo q; illis nullus resisteret:destruendos eos esse cautissimum atq; sapientissimũ edicebãt. Et pœnã etiã de deserto & actibus quos illic gesserãt exigendã:q; non ita possit euenire:cũ ciuitatibus,atq; bonis eoꝝ manus iniicerent.Alii ergo inchoantem inimicorum uirtutẽ mollire & deiicere optimum esse:magisq; iam proficientem ꝓhibere credebant.Alii uero hoc supfluũ putabãt. Alii nullã occasionem eis aduersus se fieri permittebãt.Hæc & his similia per multas prouincias adinuicẽ legationibus agitantes:deliberauerant aduersus hæbreos bella suscipere. Moyses itaq; cum nihil belli speraret.hesitationem & turbam habuit repente prouincialium:& ad congressionem iam præparatam:subitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant:quia licet omnium rerum haberent inopiam:petiorem tamen necessitatem pugnandi cum hominibus qui essent rebus omnibus bene conditi putabant.Moyses autem consolari cepit eosq; confidere deposcebat: decretoq; dei credere quo sepe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent:arbitrari exercitum quidem multum & omnibus armis instructum:sed pecunias: alimenta:aliasq; res in quibus solent homines confisi pugnare:in auxilio diuino consistere: & sibi per deum omnia hæc adesse. Inimicorum uero manum paruam:inertem: debilem:tanquam nõ fuerint quæ istos habere constaret:deo uolẽte facile superari.Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præsenti quidem bello haberent laborem aduersus homines:cum uero fuerat eis suis & famis inopia:& ĩ montibus atq; mari periculum:ubi fugam iuenire nõ poterant:hæc omnia diuino solatio deui cissent.Ergo rogabat eos promptiores esse:tanquam omnium rerum facultas eis esset:ita ut hostibus preualerent.Et moyses quidẽ populum huiusmodi uerbis exacuens:ad præliũ cõuocauit tribuũ principes.Et postea singulos adinuicem.Iuuenes quidẽ exorabat senioribus obedire.Illos autẽ ut uerba ducis audirent.Erant aũt eoꝝ aĩæ in piculo cõstitutæ:& ad præsẽtia ꝓparatæ sperabantq; aliquãdo a malis huiusmodi liberari.Iubebãt quoq; moysen:ut ad bella ꝓiret neq; tardaret:ne dilatio eoꝝ fiduciã ĩpediret.Ille uero ex multitudine pugnacẽ eligens iuuẽtutẽ:sup eos instituit iesum naue filium de tribu effraim:ualde robustũ:& labores tolerare fortissimũ: ad cogitandũ similis & loquendũ nimis idoneũ qui nosset decẽter deũ & moysen colere doctorẽ pietate:esset;q; apud hæbreos aptus.Paucos uero circa aquã cõstituit.Plurimos aũt totius exercitus circa ĩfantũ mulierũq; custodiã:& tota nocte erãt ꝓpati:quæcũq; fecerãt arma sumẽtes:& duces ꝓprios itendẽtes:tanq; ꝓliũ aggressuri dũ eis ꝓcipent.Inuigilabat aũt & moyses iesum docendo: quemadmodũ exercitũ collocaret. Incipiente uero die iã pandi:rursus poscebat iesum:ne minor iueniret ĩ ope q; circa eũ spes eẽt uniuersoꝝ:gloriã ꝓsentis militiæ ĩ futuris natiõibus possessurus.Hæbreoꝝ uero nobilissimos seorsũ rogabat:cũctaq; ꝓiter multitudinẽ exhortabat armatã.Et ille qdẽ cũ ita constituisset exercitũ sermonibus & operꝝ ꝓparatiõibus:discessit ad montẽ: deoq; similis & iesum credidit expeditũ.Miscebant itaq; hostes:& ĩ manibus erat bellũ:fiduciaq; & uiribus utebant in iuicẽ.Deiq; donec moyses manus extendebat ad cælũ:hæbrei cõprimebãt

amalechitas. Cūq; laboré ex defectu manuū moyſes ferre nō poſſet:qa quotiés manus depone-bat:totiés hæbreos pdere cōtigebat:iuſſit fratré aarō & ſorores marie uirū noie Vir ſibi aſſiſte-re:eiuſq; manus utroq; latere cotinere:& adiuuātes eū nō pmitterēt laborare.Quo facto hæbrei amalechitas fortiter deuicerūt:& oēs iteriſſent utiq; niſi nocte ſupueniēte:populus receſſiſſet a cæde. Victoriā quoq; optimā atq; pfectā noſtri habuere maiores: inferenteſq; ſibi bellū uicerūt: & circūhabitantes deterruerunt:abūdantiāq; potiti ſunt magnorūq; bonoꝝ quæ ſuis laboribus habuerūt.Deuincētes nāq; exercitū hoſtiū:maximas diuitias & publice & priuatim poſſiderūt omnes:cū primitus etiā alimētis neceſſariis indigerent.Fuit aūt eis nō ſolū in præſenti:ſed etiā i futuro bonoꝝ cā huius quā prædiximus pugnæ pfectio.Nō tātūmodo enī corpa hoſtiū ſeruitio ſubdiderūt:ſed etiā mētes:& cūctis circūhabitātibus poſt illoꝝ deuictioné affuere terribiles:eiſ-que diuiciaꝝ maximū culmé adiectū eſt.Nam fugiētes ĩimici:magnā copiā argēti ſimilis & auri reliquerūt ĩ caſtris:& uaſa erea qbus ad ueſcēdū utebāt multāq; & iſignē abūdātiā utrarūq; reꝝ id eſt ornamētoꝝ textiliū pariter & armoꝝ:& alioꝝ q̄ pparabant ad prælīū: diuerſāq; iumēta:& q̄cūq; moris eſt ſequi iter agēté exercitū:prudētiaq; repleti ſunt hæbrei ope fortitudis:& multū deſideriū uirtutis erat in eis.Semp enī laboribus iſiſtebāt:oīa ſe cape iudicantes.Huius ergo bel-li hic extitit finis.Poſtea uero moyſes exuebat mortuos hoſtiū:& arma fugiētium colligebat: & hæc uiris pugnatoribus exhibebat:ducéq; militiæ ieſum præcōiis attollebat: exercitu teſtificāte cū cta quæ geſſerat.Nemo ergo hæbreoꝝ mortuus eſt:hoſtiū uero tanti:quantos neq; numero cōpræhendi poſſibile eſt.Pro gr̄aꝝ uero actione Moyſes ſacrificās:altare cōſtruit: qđ dei uicto-riā noſcauit;,pphetauitq; oēs fore pituros amalechitas:nihilq; eoꝝ ĩ futuro reliquēdū:eo q̄ cōtra hæbreos in ſolitudine dimicaſſent:& nequaq̄ poſitis ĩ calamitatibus pepciſſent. Tunc exercitū feſſū:cōuiuioꝝ opulētia reparauit.Hoc ergo bello cōtra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex egypto pri mitus ita pugnauerūt.Cū uero pacificas poſt uictoriā Moyſes hoſtias obtuliſſet:feciſſetq; non paucis diebus hæbreos ceſſare poſt pugnā;,pduxit ordinatū exercitū:multa nāq; eis iā copia erat armoꝝ.Et ,pcedens pauliſp tribus mēſibus poſtq̄ mouit ex egypto:uenit ad montē ſyna:ubi ei circa rubū multas uiſiones factas fuiſſe prædiximus. Cap.III.

QVi raguel ſocer audiēs eius fœlicitatē:libēter occurrit.Et moyſes excipiēs cum eo ſe-phorā uxoré ſuā & filios:delectatus aduētu eius:facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubū q flāmas euaſerat:& multitudo quoq; p cognationes epulis ueſcebāt.Aaron aūt ſumens raguel & qui cū eo erāt: hymnos canebāt in deū: qui eius ſalutis & libertatis & egreſſiōis auctor extiterat. Simulq; laudabāt ducē:q̄ſi eius uirtute cūcta eis ,pſpera cōtigiſſent.Et raguel quidē preconia multa plebis apud moyſen de eoꝝ fortitu dine dixit:quia ,p cunctoꝝ ſalute ſic laborauerint uniuerſi. Cap.IIII.

DEinde uidēs raguel moyſen in reꝝ multitudine cōſtitutū:cūctis ad eū euntibus ut li tes decideret poſtulātibus:& tantūmodo ſe iuſtitiā ĩpetrare credētibus:ſi ille eis arbi-ter iudicaret:eis enī q uincebāt leuius eſſe pdere uidebāt p iuſtitiā moyſeos:q̄ uicto-res ſentētiā cuiuſlibet auaricia ſuſtinere:tūc eq̄dē tacuit nolēs ĩpedire uolētibus du-cis uti uirtute.Cū uero qeuiſſet a turba:ſumēs eū ſolū ſeorſū:dicebatq; eū oporteret facere:cōſi-liūq; dabat quatenus minoré qdem rerū curā aliis cōmitteret,De maioribus aūt & ſalute plebis ipſe tantūmodo ,puideret.Nā ad iudicādum etiā alios hæbreoꝝ dignos iueniri dicebat:cogitare uero ,p ſalute tātoꝝ nō quēquā aliū niſi moyſen poſſe ſolūmodo. Sciēs iq̄t uirtuté tuā & qualis fueris ĩ miniſterio dei ad ſaluādū populū:reꝝ arbitriū cōmitte aliis examinādū.Tu uero ad ſolū dei miniſteriū retine temetipſū:in cogitādo & reqrēdo quēadmodū populū ab hac poſſis iopia liberare.Meis ergo conſiliis utere de rebus humanis:& exercitū pfecte diſpone p dena milia ui-ros:deīde p mille:ita poſt hæc diuides eos p quīgentos:& rurſus in centū:deīde q̄nquagenos: & iudices cōſtituēs ſup eos.Qui p trigīta rurſum diuiſi:p uicenos & denos hębunt ,pprios iudices: eoꝝ negocia finiētes.Sit aūt aliq; ſup iſtos unus:uocabulū a pricipio numeri ſumēs.Et hi ſiqdē ſint approbati ex oī plebe:boni & iuſti:q diuerſis rebus iudicent eos:& ſi quid ē ſupra & maius: ad maiores ueniat dignitates:qđ uero etiā apud eos difficile fuerit:hoc deducat ad te. Sic enim fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iuſtitiā impetrare mereant:& tu ſoli deo miniſtrādo facias eum exercitui eſſe ,ppitium.

Cap.V.

HAec aūt monēte raguel:moyſes libenter excepit:& ſecūdum eiuſmodi dictū fecit:nō celans cōſiliū eius:nec ſuam faciēs illius ſuaſionē:ſed inuētorē huius rei omni populo manifeſtās. Nā ĩ libris ſuis raguelē cōſcripſit iuentorē predictæ rei:optimū eſſe crē-dēs ut oībus notā faceret ueritatē:licet ei ſoli potuiſſent p̄bere gloriā: q̄ ab alio ſunt

iuēta.Factū est itaq; quatenus uirtus moysi potuisset etiā ex hac uolūtate cognosci. Sed de his q dē oportune i scriptura alia declarabimus. Moyses uero cōuocata multitudie:ipse qdē ad mōtē syna itur⁹ se esse dicebat:tanq; cū deo mānsurus:& aliqd ab eo utile ꝓcipiēs:ad eos sit remeaturus: illos uero precepit iuxta montē tabernacula sua ponere:& uicinitatē dei tenere.

Cap.VI.

HAec cū dixisset ascēdebat i mōtē syna:q excellētissimus ē i illis regiōibus:& pp altitudinē magnitudis suæ & scopulor⁹ ꝓceritate:nō solū hoibus iaccessibilis:sed ēt qui uideri sine aspectus labore nō possit.Et cū sermo esset circa eū deū hītare:terribilis oibus & inadibilis erat uniuersis hæbreis. Siquidē secūdū moysi mādata tabernacula mutauerūt:& radicē mōtis apprehēderūt: eleuātes manus suas ad deū:tāq; cū ꝓmissiōe bonor⁹ q eis ꝓmiserat moyses reuertere a deo:& festiuitatē celebrātes sustinebāt ducē:purgātes semetipsos alia purgatiōe:necnō & a coitu mulier⁹ tribus diebus sicut eis ipse prædixerat abstinētes:rogabāt deū ut placide suscipet moysen:& dona præparet qbus decetero uiuer bene possint.Vtebāt ergo cōuiuiis opulētis:& ornamēto decēter cū cōiugibus & filiis abstinebāt:& duobus quidē diebus erāt i epulis constituti. Tertia uero die ātequā sol oriret:nubes opuit cūctū hæbreor⁹ exercitū:& locū ubi tabernacula fixerāt oēm circūdedit:& fulgura facta sūt uētiq; uhemētes pluuiā nimiā cōcitātes undiq; ferebā tur:& choruscatiōes erāt uidētibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimissa:dei ꝑsētiā oibus īdicabāt.Et de his qdē unusq;sq; legētiū sapiat ut uoluerit:mihi uero necessitas ē hæc referre sicut i sacris libris scripta sūt.Hæbreos itaq; ea q uisa fuerāt:& clāgor auribus redditus ualde terrebat: etiā sermo quo ferebat quia deus habitaret i mōte:retinebātq; semetipsos i tabernaculis suis afflicti.Sed et moysen ira dei pisse putabāt:& de ipso similia sustinebat.Cū uero ita cōsisterēt:apparuit Moyses letus & nimis exultās:qui & fortitudinē eis abstulit:& de futuro meliora ꝓmisit:serenusq; repēte aer & prius qui āte paululū fuerat cōturbatus:moyse aduenīēte reuersus ē.Igit inter hæc cōuocabat populū i ecclesiā:ut audirēt q dixisset deus. Quibus collectis:stās i excelsiori loco unde eū oēs audirent ait ad hæbreos:Deus equidē sicut & prius ꝓpicius me suscepit: uitāq; uobis ꝓmittēs fœlicē:& cōuersatiōis ornatū:etiā nūc ipse assistet i exercitu.Eū siqdē & opa q pp illū nobis sūt facta cōsiderātes nō despiciatis ea q dicūt:nec me q hæc dico respiciētes:nec quia p me lingua hūana deus uobis loqt attēdatis:sed uirtutē eius cōsiderate:& magnitudinē eius excellētiæ quoq; cognoscetis:& quō ꝓ utilitate cūctor⁹ ad me loqui dignatus ē.Nō enī me respiciatis moysen amarami filiū & iochabel:sed eū q nilū ꝓ uobis cōuerti fecit i sāguinē:uariisq; plagis domuit egyptior⁹ astuciā q p mare iter nobis ostēdit:quiq; cibū de cælo fecit hesitātibus aduenire: q potū de petra estuātibus manare fecit:p quē adā de fructibus terræ marisq; comedit:p quē noe ex ymbribus est ereptus:p quē abraā ꝓgenitor noster obtinuit terrā chanaā:p quē Ysaac de senioribus parētibus ē editus:p quē Iacob.xii.filior⁹ uirtutibus ē ornatus:p quē Ioseph ptātis egyptiorū dominus ē factus:ille uobis me iterꝑte hæc dignat uerba ꝓferre.Fiāt itaq; uobis amabiliora:quā uxores & filii.Fœlicē nāq; hēbitis uitā ista seruātes:terrāq; eritis potituri fructiferā sine fluctibus maris:& ꝓle filior⁹ naturaliter nascēdor⁹:& hostibus ualde terribiles.Ad dei nāq; ego ueniēs uultū:īcorruptæ uocis auditor effectus sū:ille ꝓ uro genitore alias genere sp eius ē eternitate sollicitus.Cūq; hæc dixisset:eduxit populū cū mulieribus & īfantibus:ut deū ipsum sibi loquēte de rebus agendis audirent ne uilior uideretur dictorum uirtus ad aures eorū humaua lingua ꝓueniens. Omnesq; audiebāt uocē ex alto uenientē ad uniuersos:ita ut nullū effugeret.Et uerba quidē quæ Moyses in duabus tabulis dereliquit; fas nobis non est secundū unūquēq; sermonem aperte depromere:uirtutes aūt eor⁹ insinuabimus Docet itaq; nos primus sermo:quia deus est unus & hic solummodo est colendus.Secundus autem iubet:nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius:ut per deū in nulla re debeat aliquis frustra iurare. Quartus:ut seruandæ sint septimanæ:& ab omni opere cessandum. Quintus:parētes honorandos. Sextus:abstinendum a cæde. Septimus:non adulterandum.Octauus :furtum non faciendum. Nonus:falsum testimonium non dicendum.Decimus autem: nullius alieni rei habendā esse cōcupiscentiam.Et plebs quidem cum hæc audisset præcipientem ipsum de rebus quibus moyses fuerat locutus:gaudens in his quæ prædicta sunt:a congregatione discessit.Succedentibus autē diebus aduenientes ad tabernaculum: poscebat ab eo etiam leges sibi a deo debere proferri. Ille uero & istas posuit: & de omnibus quocunque modo gerenda forent reliquis temporibus singula designauit:quorum memoriam opportuno tempore ero facturus.Plurimas autem leget i alia scripura disponā seorsum de ipsis expositurus.Igit cū circa eos ita res agerent: moyses iter⁹ i mōtē syna cōscendit prædicēs hæbreis:eisq; uidētibus ascendebat. Cūq; illic tardaret:quoniā.xl.diebus eis abfuit:timor inuasit hæbreos:ne moyses aliqd ptulisset:& iter malā diuersa nihil eos sic

affligebat:quã q; putarent se ꝑdidisse ducẽ.Erat enĩ tumultus inter hoĩnes: aliis quidẽ dicẽtibus eum pisse in bestias incidentẽ & maxie illi hæc dicebãt:qui circa eũ odiũ habere uidebantur:alii uero ad deũ eum secessisse narrabãt. Prudẽtes aũt & nihil hoꝝ quæ dicebanꝫ a populo pro sua delectatiõe alias dilectiõe susciꝑiẽtes:sed & bestiis ĩcidentẽ pisse humanũ putãtes:aut certo a deo translatũ ꝑ uirtutẽ ꝓpriã ueriſimile iudicantes: minus quidẽ hæc ferre ratio faciebat: sed ꝑsule se desolatos arbitrari:atq; tutore qualẽ aliũ habere nõ possent:uehemẽter affligebãt: & neq; oppinari poterãt ĩ tanta mora uiro bono qd accidisset:neq; sine tristicia aut deiectione degere præ ualebãt:exercitũ uero nequaq̃ ꝓmouere cõfidebãt cũ moyses eos ꝑdixisset ibidẽ sustinere.Cũq; iam q̃draginta trãsisset dies:totidẽq; noctes:moyses astitit:nullo cibo hoĩbus cõsueto participatus:& gaudio apparẽs : totũ cõpleuit exercitũ:ꝓuidentiãq; dei quã circa eos haberet expoſuit:ĩmul & ordinẽ secundũ quẽ uiuẽtes eẽnt habituri fœlicitatẽ:dicẽs ostensum sibi ꝑ hos dies & tabernaculũ:q̃le sibi deus uellet fieriĩ quo descendẽs ad eos ipse ueniret:ut etiam migrãtes ex inde illud portarent:& nequaq̃ ad montẽ syna egerẽt ascẽdere:quãdo ad eos ipse descenderet deus:ut eoꝝ adesset oratiõibus.Fiat ĩquit tabernaculũ mẽsuris & opibus quæ ipse mõstrauit:uobis utiq; ad hoc opus ĩsegniter accedẽtibus.Et cũ hoc dixisset:duas tabulas ostẽdit eis;habẽtes scripta illa decẽ ꝑcepta:in utraq; qna. Erat ĩ ea ĩscriptio manus dei. Illi uero gaudẽtes in his quæ uidebãt & audiebãt a principe:quo possent eũ laudare studii sui munificentia nõ cessãbãt:sed deferebãt argentũ & aurũ:ſimul & es:lignaq; & magnã ualde materiã:q̃ neq̃q̃ potuisset putredine uiolari:caprarũq; pilos:& ouiũ pelles:alias quidẽ hiacinto:alias uero coccino: alias purpureo flore tinctas: alias albũ colorẽ ꝑbentes:lanasq; ꝑdictis fucatas coloribus & linũ byſſinũ:lapidesq; ĩsertos auro: qbus hoĩes ornamẽti gratia solent uti: pecudũq; multitudinẽ offerebant ꝑiter. Ex tali nãq; materia tabernaculũ fabricatũ est: quod migratũ:& ꝑ loca diuersa deuectũ:nihil differebat a tẽplo. His itaq; a singulis cũ magno studio oblatis:supra modũ uniuscuiusq; uirtutis: atq; donatis architecto:mãdato dei in his constituuntur operibus: quos populus elegerat sibi potestate collata quoꝝ noĩa hæc sunt:quæ sacris inscripta libris iueniũtur. Beseleel uri filius de tribu iuda:& mariæ sororis moyſi:& heliphas isamach filius de tribu dan.Et populus siquidẽ tanto studio ĩ cunctis rebus obediebat:ut etiã moyses eos suspẽderet:dicẽs sufficere ea q̃ data fuissent.Hoc etiã artifices iam ꝑdixerant abũdare.Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciendũ: & moyses eos singulã quãq; mensurã secundũ ostensiones dei simul & magnitudinẽ: quãtaq; oporteret fieri uasa sacrificiis ministratura diuinis edocebat. Mulieres aũt largitatẽ suã circa sacra uelamina: & circa alia quæcũq; huiusmõi opibus erãt necessaria: ꝑ deum ĩ ornamento & ꝑciosis lapidibus offerebant.Omnibus itaq; in ꝑparatione iã cõstitutis.auro:argẽto:& ere & textilibus rebus: prædicẽs festiuitatẽ moyses:& sacrificia ꝑ uniuscuiusq; uirtute facienda:ad instituendũ tabernaculi opus accessit:& atriũ prius mensus est ita.

Cap.VII.

Altitudinẽ quidẽ qnquaginta cubitoꝝ centũ uero longitudinẽ: tabulasq; ad instar colũnarum statuit ereas qnq; cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ: in utroq; latere tabernaculi.xx.ꝑ longum: per latũ uero.x.Anuli tabulis singulis inerant:& capita tabulaꝝ argentea.Bases aũt deauratæ & celatæ per circuitũ:& in terra cõfixæ: ꝓtingebãtq; funes ab anulis ducti usq; ad capita clauoꝝ eneoꝝ qui erant magnitudine cubiti:& ꝑ singulas tabulas in terrã ualide positi:ut ex uiolentia uentoꝝ tabernaculũ ĩmobile custodirent.Cortina uero mollissima ex byſſo per oĩa undiq; pẽdebat a capite tabulaꝝ descendẽs ad basem usq; cõclusa alias diffusa:& cõcludens oẽm per circuitũ locũ:ut nihil a piete differre uidereẽ.Sic itaq; habuerũt tria latera atrii per circuitũ: quarũ uero latus fuit qnquaginta cubitoꝝ:qd frons erat totius opis:ubi.xx. quidẽ cubiti erant aperti:q̃ttuor habẽtes tabulas in modũ portaꝝ:oẽsq; opere argenti factas ꝑter bases erãtq; eneæ Ex utroq; enĩ latere portaꝝ ternæ erãt tabulæ cõstitutæ:& ꝑ portaꝝ fortitudinẽ incastratæ:& per eas cortina byſſina circũibat.Et cũ eẽnt portæ.xx. cubitoꝝ longitudie: altitudie uero qnq;: uelum in eis erat ex purpura:& cocco:hiacinto:& byſſo factũ multis floribus & uariis:exceptis animaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aſperſoriũ erat eneũ:ſimilẽ habẽs basem: ex quo sacerdotibus manus diluere:pedesq; ꝑfundere moris erat: & ambitus quidem atrii erat ornatus hoc modo.Tabernaculũ aũt statuit in medio eius loco cõuersum ad orientẽ:ut mox cũ sol oriretur: in eũ radios suos emitteret.Cuius longitudo quidẽ.xxx.cubitoꝝ erat: latitudo uero. x.cubitorũ habebat spaciũ:& alter quidẽ paries erat australis:alter uero cõuersus ad aquilonẽ:postergũ uero eius relinquebaẽ occasus:cuius altitudinẽ tantã oportebat ascendere:quantam latitudinem esse constabat.Erantque tabulæ ex ligno:ex utroq; latere.xx.cubitorum scemate quadrangulo factæ latitudine quidẽ unius & dimidii cubiti: altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem:quibus singulis tabulis erant cardines

Descriptio Tab
naculi ad ſi
ſyna:—

lib. iii

lib: 3.

bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ & in suis foraminibus tabularꝝ cardines susci-piebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant quidem alterutris omnes perfectissime copu latæ: ut aptissime his cõpaginatis: unus earꝝ paries esse uideretur: intrinsecus & extrinsecus deau-rate. Ex lateribus aũt erant tabulæ numero. xx. quarꝝ latitudo habebat mẽsuram unius & dimi-dii cubiti: altitudo tertiam partem palmæ: & ita. xxx. cubitos adiplebant. Posterioris uero parie-tis. viiii. cubitos sex tabulæ faciebãt: quibus coniũctæ sunt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito fa-ctæ: quas angulares posuerunt ad instar maiorꝝ tabularꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos per exteriores partes eminentes: uelut quibusdam radicibus confixos per ordinẽ: adinui-cem per circuitum respicientes: & per eos deaurati uectes imissit: unoquoq; habente magnitudi-nem cubitorꝝ. v. erantq; ad coniũctionẽ tabularꝝ: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio ue ctis capite: ueluti in modũ cocleæ alias conche: & postergum parietum in lõgitudine positorum unus erat ordo: per tabulas omnes uadens: quo per uncinos utriusq; parietis latera cõtinebãtur incastrationibus factis & imissis adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est: ut neq; a uentis mouerentur: neq; alia causa tabernaculum conturbaret: sed imobile secura quiete seruaretur. In-trinsecus aũt longitudinẽ eius tripartite diuisit: id est decẽ cubitos ad interiorem partẽ pro futu-ros distribuit. Quibus dimensis: in medio quattuor tabulas similiter operatas statuit paululum abinuicem disiunctas ab alterutris quæ separent. x. cubitos a reliquis. xx. & qđ interius erat eorꝝ aditus uocabatur: reliquũ uero tabernaculũ sacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimẽsionẽ ad instar rerꝝ naturæ constituit. Tertia siquidẽ pars eius quæ erat intra quattuor tabulas: quæ sa-cerdotibus intransgressibilis uidebatur: uelut cælum dei erat reliqui uero. xx. cubiti sicut terra & mare gressibilis est hominibus: ita solis sacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingressus erat factus: columnæ stabant ex auro factæ: & eneis basibus superpositæ numero. v. Tegebatur autem tabernaculum cortina ex bissino & purpureo: & iacintino: & coccineo coloribus facta. Et cortina quidem prima cubitorꝝ erat. x. & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templũ: introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum sanctum uocabatur: quod uero erat interius & inaccessibile: ultra quattuor tabulas san ctum dei. Cortina autem erat speciosa: quasi floribus uniuersis de terra germinantibus uariata: aliisq; oĩbus itexta quæcũq; pter aialiũ formas poterant exornare picturis. Alia uero huic & ma-gnitudĩe: & textu & colore uicina. v. colũnas i igressu positas obtegebat: ab ãgulo sũmitatis uni-uscuiusq; colũnæ cortina: anulis cõtinẽtibus usq; ad medietatẽ colũnæ depositã. Reliquũ uero ingressus erat sacerdotibus accedentibus: sup q̃ linea erat alia cortina eiusdẽ magnitudis: funibus eã per anulos ducẽtibus ac retrahẽtibus: ut tegeret oĩa: & impediret aspectum intuendi sacrificia & maxime in diebus insignibus. Nam & in reliquis diebus: & præcipue quando uideretur nubi-lum: textus eius tegminis fortis erat: & laborem facilem sustinebat. Vnde permansit ista consue-tudo etiam edificantibus nobis templum: quatenus uelum huiusmodi in ingressu appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitorꝝ quattuor: longitudine uero octo: & xx. aureos habentes uncios: ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut cõiunctæ simul: unã uiderentur efficere. Quæ extensæ: templum & quod erat desuper obtegebant: & parietes a late-ribus & a tergo stantes a terra uno pede suspense. Eiusdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero. i. xi. erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iste. xxx. pedum: textæ uero de pellibus: sicut illæ de lana: similes omnes sigillata uarietate contextæ erant usq; ad terram teg mine suo diffusæ: ad instar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontẽ pen-dente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat assumpta: aliæ super has ex pellibus factæ: p tegmi-ne & adiutorio desuper erant impositæ: propter estum: aut imbrium certæ diffusionem. Multos itaq; stupor habebat inspicientes a longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ uero ex pilis & pellibus factæ pendebant: sicut illud uelum portarum: & estuum pariter & im-brium iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum constitutum est.

Capitulum. VIII.

FActa est autem & arca deo ex lignis natura fortissimis: & quæ nequaquam putredi-nem sustinerent: quæ hæbraica lingua uocantur heron. Cuius constructio erat hu-iusmodi: longitudinis quidem. v. cubitorũ: latitudinis triũ ex auro purissimo. Intrise cus aũt & extrisecus sic tegebatur: ut eius ligna celarentẽ & aureis cardinibus tegmen cõpaginatũ habuit ualde mirabile: & undiq; simul eq̃le: nullaq; pars eius cõpaginationẽ poterat uiolare. Per utrũq; uero latus longitudinis eius anuli erant aurei bini: totũ lignũ penetrãtes: & p eos uectes deaurati imissibiles per utrunq; latus: ut quotiens opus esset per eos arca moueretur. Non enim in uehiculo: sed a sacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erãt figurationes

duæ:quas hæbrei cherubin appellant. Sunt enim aníalia uolatilem habentia figurã: quæ a nullo hominum eſt inſpecta. Hæc dixit moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recõdidit:in quibus fuerant decem uerba conſcripta:quina quidé p ſingulas tabulas binas: ſemis aũt p unáquáq; paginulã:& has in aditu collocauit. Cap. VIIII.

IN templo uero méſam poſuit proxime uelut delfigam alias deificá:habenté longitudinem duos cubitos:latitudiné uero unũ:& altitudiné trium palmoꝝ. Erant aũt pedes eius ex medietate inferioris partis:facti per circuitũ rotundi & tornatiles:qđ uero ad ſuperiora tendebat:quadráguli operis erat:habebatq; per circuitũ uniuſcuiuſq; lateris labium exornatum:uelut quattuor digitis alto ligno circũeuntem ſuperioré & inferiorem eius corporis partẽ: & per ſingulos eius pedes ſuperius labio erat anuli:per quos uectes deaurati mittebantur in ligno qđ eminebat. Sinum enĩ habebant:ubi anuli erant cõmiſſi:& his per uiam portabatur. Ponebatur aũt in téplo ad aquilonẽ conuerſa:nõ longe ab aditu:&. xii. panes azimos in ea ponebant:ſenos per partes mundos ualde:ex farina duoꝝ aſſarioꝝ:quæ menſura hæbraica vii. cotilas atticas habet. Super páes aũt ponebãtur duæ phialæ aureæ thuræ plenæ. Poſt dies aũt vii. iterum panes alii portabantur:die qui a nobis ſabbatũ appellatur. Septimanam ſiquidé noſtri ſabbatum uocant. Cauſam uero huius rei in aliis edicemus. Cap. X.

COntra facié uero menſe reſpicientis ad parietẽ meridianũ conſtitutũ erat candelabꝝ ex auro factũ fuſile:pondus habés minas centum qđ hæbrei dicũt cinchares: qđ græca lingua iterprætatũ:talentũ nuncupatur. Fecit aũt & ſperulas: & lilia:cũ calamis: & ſcyphis:eranteq; oĩa. lxx. ex quibus in una baſe compoſitũ erat omne candelabrũ í altitudine:& in tantas conſtitutũ partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolẽ. Conſumaturq; in vii. capita alterutra per ordinẽ conſtituta:in quibus lucernæ ponunt ſeptem: imitantes ſingulas planetaꝝ:reſpiciuntq; ad orientẽ & meridiẽ: candelabro obliquo poſito. Inter qđ candelabrum & méſam interiorẽ ſicut dixi thuribulũ erat & altare: de ligno qdẽ unde & priora ſunt fabricata imputribili & forti: ex uno quoq; lateſ cubitũ latitudinis habens:altitudiné uero duplicẽ:eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per ſingulos angelos coronas aureas puriſſimas ſex: & anuli & uectes inerant quibus per itinera a ſacerdotibus portabatur. Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ:& ipſum quoq; de ligno:menſurã uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero trium:ſimiliter exornatũ:& ex laminis aureis alias ereis adopertũ:cui ſuberat craticula in modũ rhetiaꝝ factũ. Suſcipiebat enĩ terra ignem qui de craticula ferebatur:quia baſes ei nõ erãt ſubiectæ. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ:& phialæ:forcipes & ſciphi:& quæcunque alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta:omnia erãt erea:& tabernaculum quidem huiuſmodi erat: necnon & eius uaſa. Cap. XI.

FActæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibus aliis quos chananeos uocant pariter & principi ſacerdotum:quem arabarchin appellant quod ſignificat principem ſacerdotum. Quotiens autem ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur. Lex enim purificationem fieri iuſſit: & alioꝝ quidem ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi. Primum quidem induebatur manachaſſin: quod conſtrictorium poterat dici. Eſt autem cinctorium circa fœmora ſubtile ex biſſo contorto contextum:ingrediẽtibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. Scinditur uero ultra medietatem deorſum:& uſq; ad lumbos aſtrigitur. Super hoc aũt lineo indumento duplicis ſindõis biſſine ueſtitur:quod cethomẽ quidem uocatur hæbraica lingua: ſignificat uero lineum. nos enim lineum cethon appellamus. Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos:corpus omne complectens:& manicis brachia ualde conſtringens:accingũtur circa pectus modice ſuper iliũ zonam circũducente latam: quaſi digitis quattuor uarie ita contextam: ut uideatur pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpure: cum iacinto & biſſo commixti. Stamen eius zonæ eſt ſolũmodo biſſus:& ſummẽs initium cinctureæ a pectore:& circundare dicitur itẽrum ante pectus:& uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiatur. Pro decore nanq; uidẽtium eſt ita compoſitum. Cum uero ad ſtudia ſacrificioꝝ: & miniſterium præparatur:ne impediatur opus í leuo humero eam portat. Quod moyſes quidem arrabanech appellauit:nos aũt a babyloniis diſcentes: hemſaneam uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinum uero nuſq; habet hæc ueſtis: ſed larga eſt ad collum eius apertura: & naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringunt: hoc etiam baſſabazan uocaſ. Super caput autẽ geſtat pileũ in modũ paruuli calamaci:aut caſſidis qđ extẽditur ſuper ſummitatem capitis & modice uerticis medietatem excedit:uocaturque maſnemphtis & tale eſt ut uideatur ex lini factum textura:habens uita:quæ inuolutæ ſepius connectuntur:ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen deſuper circundatur:deſcendens uſq; ad inferiora

barbæ: celãs pillei illius ligaturam: & totam capitis superficiem:aptaturq; perfecte:ne laborante sacerdote circa sacrificia corruat.Quales sint cæterorum sacerdotum uestes declarabimus.Princeps sacerdotum ornatur quidem & istis:nihil ex prædictis uestibus derelinquens:superinduitur autem tunica de iacinto facta:quæ & ipsa talaris est: uocaturq; mechir secundum linguam nostram:quæ zona constringitur:coloribus prædictis & floribus exornata: auro contexto uariata: ornatuq; in fimbriis eius inest uelut malorum granatorum:& tintinnabulorum aureorum multo decore factorum:ita ut inter duo tintinnabula malum granatum habeatur: itemq; inter duo malogranata tintinnabulum.Est autem hæc tunica ex duabus incisionibus:ut sit suta super humeros:& per latera:sed uno uelo in longum undiq; circuntexta ad collum habens tãtummodo sectionem non e latere:sed in longum fissam a pectore ad medias scapulas. Vita autem ei cõsuta est:ne possit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediũtur apertum est. Ad hæc autem tertio induitur uestimento:quod dicitur ephot.Simile est autem superhumerali græcorum.Fit enim hoc modo ut sit textus eius magnitudie cubiti de cunctis coloribus:auroq; uariatus:amplectens omnem pectoris locum:& ad manus eiiciendas apertum est:& omni scemate tunice simile est.Huic uestimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittit ubi inseritur essin:quod græca lingua logion:latina ratiõale significat:& complet totum ephot: hoc est illum locum quem texentes propterea reliquerunt uacuum: uniturq; ephot cum rationali:anulis aureis per circulos singulos sub equalitate commissis per uitam hiacitinam:quæ immittitur pro ligaturis & consertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua esset medietas anulorum:& rationalis:filiis hiacintinis adinuentum est ut ea loca conseruent. Superhumerale uero duo sardonici lapides ifibulabant per singulos humeros auro clausi:habentes per extremitatem circellos aureos:in quibus suscipiunt rationales ligaturas.His lapidibus iscripta sunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua nostra sena per lapidem:seniores autem i humero dextro sunt.Inserti sunt autem in essin:id est in rationale duodecim lapides: magnitudine & decore præcipui.Hoc ornamentum propter eminẽtiam eius honoris ab hominibus possideri non potest.Isti siquidẽ lapides per quattuor ordines terni per singulos ordines cõstituti sunt: habẽtes aureas per circuitum coronas:quibus inclusi consertiq; sunt: ne possit quocunque mõ textura corrupta defluere.Et in primo quidem ordine trium lapidum:inchoat sardonix:topasius:smaragdus.In secundo habet carbunculum iaspidem:saphirum.In tertio inchoat ligurius: deinde ametistus:achates est tertius: qui & post alios est nonus. In quarto ordine tenet chrisolitus principatum:post quem onix:deinde berillus:qui est ultimus omnium.Litteræ autem in omnibus istis sculptæ sunt nominibus filiorum iacob:quos tribuum principes arbitramur:singulisq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus secundum ordinem:quo nati esse noscuntur. Cum ergo per se illi quos diximus anuli sint infirmi:nec possint pondus lapidũ sustinere: alii duo maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum eminentes:ipsam texturam faciunt qui suscipiant catenas aureas opere plectili uenientes per fistulas quasdam ab extremitatibus humerorum:quarũ catenarũ sumitas ascendens perducitur postergum:& in circulo qui est ad dorsum in superhumerali conseritur:& hoc est rationalis munimen eximium: ne possit aliqua parte dissũpi. Zona uero rationalis consuitur de coloribus prædictis auro conserta:quæ ex utroq; latere circunducta:& iterum reuoluta ante pectus ex ambabus summitatibus pendere dimittitur: & habet quasdam fimbrias ex aureis fistulis miro decore compositas in utraq; zonæ summitate pendentes. Pilleum autem priori similitudine operatum habet pontifex:sicut reliqui sacerdotes : & alium cõsutum ex hiacinto uariatum. Circũdatur uero ei & aurea corona:tribus uersibus facta: supra quam surgit in media fronte quasi caliculus quidam aureus:similis herbæ: quæ apud nos acchoro nuncupatur:quam græci hyoscoamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam naturam eius ignoret:significo huiusmodi hominibus eius modum. Hæc herba frequenter ultra tres palmos oboritur:radicem uero rotundam habet:& quasi rapæ similem:folia uero eius mente propinqua sunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi: & in circuitu habet oculos: unde fructus egreditur. Calicem ergo quem diximus supra coronam auream positum habet magnitudinem digiti minoris:cuius cauatio rotunda est:quasi cratheris : quem tamen latius condiscipulis explanabo. Est autem quasi spera diuisa: & circa fundum aliam habet incisionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur : & ad superiora denuo decenter aperitur : & in labio ita colligitur : ut proprie uideatur emisperium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur incisiones quasi extremitates malogranatorum spinose : & in acutissimum deficientes cacumen: quia semper seruat: & fructum huius caliculi superpositio seminis syderiditis uicium. Habet autem florem

ſimilem plangatini:& per circuitū tota corona his floribus eſt celata:ab occipitio uſq; ad utrūq; tempus.A fronte uero hoc quidem non habet:ſed lamina eſt aurea:ſacriſq; litteris nomē dei habet in ſcriptum.Hoc igitur eſt pontificis ornamentum.Mirari ſiquidem quilibet poterit odium hominum quod circa nos habere non deſinunt: quaſi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus quam ipſi non quieſcunt colere.Siquis enim tabernaculi poſitionem conſideret:& ſacerdotalem inſpiciat ueſtem & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda: & legiſlatorem uirum ſacrum agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari percipiet. Nam ſingula quæq; horū ad ſimilitudinem & formam rerum facta reperiet:ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit conſiderare. Tabernaculum nanq; triginta cubitorū trine diuiſum:in quo duas partes ſacerdotibus cūctis diſtribuit: quaſi profanum quendam cōmunemque locum terram & mare ſignificat. Hæc utique greſſibilia cunctis ſunt. Tertiam partem ſoli dicauit deo eo ꝙ cælum ingreſſibile ſit hominibus. Super menſam duodecim panes poſiti: ſignificant annum menſium quantitate tanta diuiſum. Per candelabrum de partibus ſeptuaginta compoſitum: ſeptem planetarum de camonia tetigit. Et ſuper illud ſeptem lucernæ ipſorū planetarū curſum oſtendit. Tantæ nāq; ſunt numero.Cortinæ ex quattuor coloribus contextæ:elementorū deſignant naturam.Biſſus terrā declarat:eo ꝙ linum oriatur ex ea:purpura uero mare:eo ꝙ piſcium ſanguine coloratur.Aerem uoluit ſignificari per iacinctum:cocus uero eſt ignis indicium.Significat autē & pontificis linea tunica totam terram:iacintina uero ueſtis polum quæ per malogranata choruſcationes:per tintinnabulorū ſonitum tonitrua indicare dignoſcitur.Superhumerale etiam ad ſimilitudinē naturæ totius eſt:quando & illud deo placuit ex quattuor coloribus fieri:auroq; contextū propter ſplēdorem reor:qui mundo diffunditur.Rationale uero in medio ſuperhumerali in modum terræ conſtituit.Hoc undiq; nāq; tenens medium locum zonæ circulo ſignificat occeanum:qui utiq; cuncta ſuo limbo circundat,Ir.dicat autē ſolem & lunam uterq; ſardonix quos pontifex portat ī humeris.Duodecim uero lapides ſeu menſes:quis intelligere poteſt numerum ſtellarū:quem zodiacum circulum græci uocant.Pileus uidetur mihi cælum imitari:cum ſit ex iacinto:non enim aliter poterit ſuperponi ei nomen dei. Et in corona deſignatur & in lamina aurea ſplendor quo diuinitas præcipue gaudet.Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant:cū ſepius & ī multis uirtus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Cap.XII.

IGitur cum prædictarū rerum terminus eueniſſe:nōdum miniſtris ſacris muneribus dedicatis: aſtitit deus moyſi:& ſacerdotium aaron fratri ſuo eum dare præcepit: qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tum ille colligens in eccleſiam multitudinem:uirtutem eius & ſtudium edicebat:& propter eos pericula paſſurum eſſe.Cunq; in omnibus eum populus teſtaretur:& eius ſtudium ualde laudaret:Moyſes ait. Viri iſraelite:fabrica quidem iam perfecta eſt:ſicut ipſi deo gratum fuit:nobiſq; poſſibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari:decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum: & pro nobis orationes facturum.Et ego quidem hac deliberatione mihi conceſſa: meipſum dignum hoc honore iudicabam:eo ꝙ natura omnes ſui potius amatores exiſtant:& maxime:quia multum mihi ſum conſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc autem ipſe deus aaron dignum hoc eſſe honore decreuit: & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem:ſciens quia dignus induetur ſtola deo deuota:& curam habebit altaris:& ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libēter auditurus:qui curam habet generis noſtri:uirum quem ipſe magis elegiſſe dinoſcitur.Hæbreis itaque placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere conſenſum.Erat enim aaron propter genus:& prophetiam & uirtutem fratris:honore hoc dignior uniuerſis: habebatque filios illo tempore quattuor:nadab:abiud:eleazar:ithamar. Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata ſuperauerant:hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi:& lucernæ:& thuribuli:aliorumq; uaſorum expendi:quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur:& populum denuo colligens: ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli. Siclus autem hæbreorum nummiſma quattuor dragmas atticas habet.Illi libenter quæ iuſſerat moyſes:erat offerentiumq; multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta uirorum:offerebantq; argenti libras uiginti:ætate uſq; ad quinquaginta annos conſtituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expēdebatur. Purificauit autē & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo.Myrrham electam ſiclos quingēta:& totidem ireos cinamomi & calami. Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris:priorem menſuram & medietatem: iuſſit horum contuſa miſceri: oleique oliuarum pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur bin: duas coas atticas capiens. Quibus permixtis: & coctis alias coactis: facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima. Deinde

sumens ipsos sacerdotes:& omne tabernaculum unguens purificauit:offerens hostias multas & uarias in tabernaculo:deinde aureum thuribulum:quod magni erat honoris alias oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam:ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die: id est ante solis ortum & occasum incensum fieri oportebat omnino:oleumq; purgantes: ad luminaria cõseruabant.Quarum tres equidem lucernæ super sacrum cãdelabrum deo tota die lucebant:reliquæ uero accẽdebãtur ad uesperum. Omniumq; facta sunt:optimi opifices beseleel: & heliab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipsi præpositi fuerant ad meliorem operatõnem iugiter exercendam:& intelligentiam rerum:quarum institutionem primitus ignorabant.Horũ itaq; beseleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum transiit ĩ mẽsibus septem:& post hoc exquo egyptũ reliquerant primus annus ipletus est.Inchoante ergo anno secundo:mense xantico secundum macedonas:nisan uero secundũ hæbreos:in nono mense tabernaculum consecrarunt:& oĩa uasa eius quæ iam declarata sunt.Ostendit autẽ deus se gauisum in operibus hæbreorũ:& non frustra eos laborasse in pulchritudine illius edificii: sed accessit & habitauit in eo tẽplo.Præsentiã suam nãq; hoc modo fecit. Cælum siquidẽ mũdũ erat: sup tabernaculũ uero solummõ caligo facta est:non alta nube: satis autẽ densa circundans illud : ut tẽpestas putaretur esse:neq; rursus ita subtilis fuit: ut ualeret per eam aspectus aliquid contueri: gratusq; alias gracilis ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præsentiã his qui & uolebãt & credebant.Moyses autẽ cũ artifices qui talia fuerãt operati dignis muneribus honorasset: sacrificauit in tabernaculi uestibulo secundum mandatũ dei thaurũ:& arietẽ:& hedũ:pro peccatis. Dicturus autẽ de his quæ ad sacrificia pertinent:etiã de his quæ circa sacrificia celebrãtur ĩdicaturus sum simul & de quibus iussit holocausta fieri:& quæ comedenda tanq̃ cibos laxauit alias lex ait.Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eorũ sanguine uestem aaron ipũmq; cũ filiis aspergebat: purgans eos fontiũ aquis & unguento:ut dei fierent sacerdotes. Septem itaq; diebus hoc modo ipsos & eorũ uestes curabat:tabernaculum simul & eius uasa ex oleo prælibato sicut iam dixi: & sanguine hircorũ & thaurorũ ĩmolatorũ per singulos dies id est unoquoq; secundũ genus Octauam ergo festiuitatẽ denũciauit populo:& quẽq̃ secundũ uirtutẽ ĩmolare p̃cepit.Illi uero alteruтros emulati:& sacrificiis superare semetipsos certantes:singuli festinanter dictis obediebant.Impositis autẽ hostiis super altare:repente ex eis spontaneus ignis accensus est:& similis flamma fulguri chorusc̃ationis emicuit:& oĩa quæ erant super altare cõsumpsit. Contigit autẽ post hæc & aaron calamitas quedã: ut tanquã homo simul & pater de ea cogitaret:quam tamen fortiter tolerauit:quõ & circa casus animo fortis erat: & hoc uoluntate domini prouenisse iudicabat. Et quattuor nãq; filiis eius iam dixi duo seniores nadab & abiuth portantes super aram hostias:nõ quas prædixerat moyses: sed quibus primitus utebantur subito concremati sunt super eos igne magno impetu ueniente:& pectora facieseq; eorũ in flãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere:& illi quidem ita defuncti sunt.Moyses ergo iussit patrem eorũ & fratres portare corpora extra castra deducentes:honore congruo sepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis sic iopinabiliter accessisset.Solos aũt fratres eorũ & patrẽ nõ cogitare ex hac tribulatiõe moyses exornauit:cũ deberẽt præponere dei honorẽ suæ tribulationi.Iam enim aaron sacerdotii stola uidebatur indutus.Itaq; moyses oẽm honorem respuens:quẽ sibi oẽm multitudinẽ uidebat offerre:solũ dei ministeriũ celebrabat:& aliquãdo quidẽ ad mõtẽ syna ibat:aliquãdo uero tabernaculũ ingrediẽs responsa poscebat:de quibus seorsum rogabat deum:& stola priuatus: & aliis se cunctis publicum demonstrabat:in nullo ab aliis differre studebat: nisi ut eorum curam prouidere uideretur. Insuper scribebat leges secundũ quas deo grati uiuerent: & in nullo alteruтros accusarent quas tamen dei præcepto constituit.Nunc igitur de conuersatõne eorum & legibus exponam.Quod uero de ueste pontificis prætermisi:uolo proferre nullo modo enĩ maligniтatibus detrahentium reliqui occasionẽ.Si qui tamen tales sint:ut conténant dignitatem dei cognoscere:oĩpotentem deum scire negligentes derelinquunt: siue ad sacra ueniant:siue adesse nolint:& hoc non solum hæbreis uoluit esse manifestum:sed etiam peregrinis ista legentibus.
Lapides autem quos ferre super humerum prædixi põtificẽ erant sardonices.Eorũ naturã puto amplius oĩum ad humanã notitiã uenientiũ effulgere. Dũ ergo & sacrificiis deus adesset:alter q ĩ dextro hũero portabaẽ micabat:& ex eo ita splẽdor exiliebat: ut etiã pcul positis appareret: cũ prius hoc lapidi nõ ĩesset.Et hoc itaq; mirabile é:his tamẽ q sapiẽtiã nõ adiectionẽ diuinorũ operum nãsciscunt.Quod uero é mirabilius dicã.Per duodeci enĩ lapides quos supra pectus põtifex in essim sutos.i.ĩ rõnale portat: uictoriã pugnaturis deus p̃nũciauit.Tãtus ergo splẽdor fulgebat in eis:cum nondũ exercitus moueretur:ut omni fieret multitudini manifestum:eorũ auxiliis adesse deum. Vnde græci qui nostras solẽnitates honorãt :eo q̃ nihil in his contradicere ualeant:

essin rationale uocant.Cessauit itaq; & essin: & sardonix splendescere annis ducentis anteq̃ hæc ego conscriberẽ:cũ deus molestẽ ferret trãsgressiones legũ:de qbus sub oportunitate dicemus. Nunc aũt ad cõsequẽtia uerba cõuertar.Tabernaculo iam dicato:& ornatis sacerdotũ rebus:populus deũ apud se esse cũ tabernaculo iudicauit:& ad sacrificia simul & requiẽ est cõuersus:quasi oẽm iam molestiã respuisset:& de futuris meliora desiderantes munera deo alia quidẽ cõiter:alia uero seorsũ de singulis tribus offerebãt. Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ & duos boues offerebant:erãtq; uehicula sex:& ita tabernaculum in itineribus deuehebãt. Ad hæc aũt unusquisque eorum phyalã:thuribulumque portabat: & capsam capientem daricos decem: plenam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalæ argenteæ erant: habentia utraq; siclos ducẽtos.In phyala tamẽ septuaginta solũmodo sunt expensi.Hæc erãt plena farina:oleo cõsperſa:quibus utuntur ad sacrificia Sup illas aũt oblationes uitulũ & arieteẽ cũ agno ãniculo ad holocaustũ id est totũ incendendũ:& cũ his hyrcum pro oblatione peccatoꝝ offerebant singuli principum: sed & alia sacrificia quæ salutares appellantur p singulos dies boues duos: & arietes quinq; cum agnis ãniculis & hedis.Isti enĩ sacrificabant per duodecim dies: unus in tota die. Moyses aũt nequaq̃ ascendebat in montẽ syna:sed ingrediẽs tabernaculũ cõsulebat deũ de actu legũq; dispositione:quas humanã sapientiã præcellẽtes:oporteret firmissime omni tẽpore custodiri:& donum dei esse cunctis ostendit:talesq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas: nec ĩ bellica necessitate trãscenderent.Sed de his quidẽ legibus dicere suppono aliã scriptõnẽ facturus:nũc tamẽ quarũdam memorabor paucaꝝ:de purgatiõe & sacrificiis positaꝝ.Etenĩ sermo mihi de sacrificiis faciendus est.Duo sunt sacrificia:quoꝝ aliud quidẽ ab uno quoq; priore: aliud uero celebrãt a plebe:& hæc quidẽ duobus mõis efficiũtur:aliud quãdo totũ qđ imolatur ĩcẽdit:& ꝓpterea etiã nomen holocaustomatis hẽt:idest totũ incẽsum:aliud uero qđ ꝓ gratiaꝝ actione psoluitur:& ad ĩmolationẽ epulaꝝ exhibetur.De priori nãq; narrabo. Vir priuatus holocaustũ faciẽs:ĩmolat bouem:& agnũ:& hedũ:hæc quidẽ ãnicula. Boues aũt pmittũtur ĩmolare etiã iã maiores: sed hæc oĩa masculini generis fiant holocausta. His cesis: limbũ altaris sanguine pfundũt sacerdotes:deinde purgãtes eã mẽbratĩ incidunt:& oĩa sup altare ĩponunt:lignis instructũ: & subiecto igne ĩflãmatum. Pedes cũ iecore purgãtes: & interim pinguedinẽ una cũ aliis offerũt:pellesq; sacerdotes accipiunt.Et holocaustomatis quidẽ iste ẽ modus.Pro gratiaꝝ uero actione hostias celebrãtes hæc aĩalia sacrificãt:matura quidẽ & ãniculis grãdiora:masculina tantũ fœminis cõbinata:ĩmolantesq; hæc:fundũt quidẽ sanguinẽ sup aram:renes aũt & adipes: & oẽm pinguedinẽ cũ reticulis iecoꝝ:& cũ his caudas agni supponũt are.Pectora aũt & crura dextra sacerdotibus præbẽt & duobus diebus de reliquis carnibus epulanť.Quæcũq; uero remãserint:cõcremantur. Similiter ꝑdicto modo sacrificii etiã ꝓ peccatis hostiæ celebranť.Qui uero maiora sacrificia nõ habẽt: offerunt colũbas aut turtures duos:quorũ alius quidẽ fit in holocaustũ deo: alius sacerdotibus datur ad cibũ.Certius aũt de sacrificiis hoꝝ aĩalium ĩ sacrificioꝝ sermone dicemus. Qui enim p ignorantiã in peccatũ iciderit:agnã & hedũ fœminas eorũdem ãnoꝝ offert:& sanguinẽ quidẽ fundit sacerdos in arã:nõ sicut prius:sed anguloꝝ tangit extremitates:& renes aliũq; adipẽ cum rheticulo iecoris sup altare ĩponit.Sacerdotes autẽ tollunt & pelles:& adipes:& carnes ea die cõsumendas in tẽplo:lex enĩ in cras relinqui nõ sinit.Qui uero peccati:sibiq; cõscius est: & nullum habet qui eũ possit arguere:arietẽ ĩmolat lege ꝑcipiente:cuius carnes ĩ tẽplo sacerdotes similiter comedũt ea die.Principes in qbus peccant sacrificãtes: ea quidẽ offerunt quæ priuati: placãt uero deũ offerendo ad sacrificia thaurũ & hedũ masculos.Lex autẽ ꝑcipit ĩ publicis priuatisq; sacrificiis etiã farinã mundissimã adiici:in agno quidẽ assarii mensurã:in ariete uero duoꝝ:ĩ thauro trium : & hoc sanctificãt sup altare oleo mixtũ.Nam & oleũ offertur ab immolantibus:ĩ boue quidem hin medietatem:in ariete autẽ huius mensuræ tertiam partem: & quartam in agno. Hin autem mensura hæbreoꝝ antiqua fert choas atticos duos: secundum quã mensurã oleum offerebant & uinũ.Vinum autẽ circa aram libant.Siquis sacrificium non celebrans pro uoto simile primitias offerat:unam dragmam super aram mittit:reliquam uero ad uescendum sacerdotes accipiant aut ad coquendum.Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes sacerdoti tollent:quodcunq; ex ea ad holocaustum necessarium est.Prohibet autem lex immolari alio die natum una cum genitrice:sed nec aliter immolari permittit:misi cum octaua dies nati transierit.Fiunt & alia sacrificia pro languoribus euitandis:aut pro aliis causis:& equalia libamina cũ hostiis expendũtur:quoꝝ ĩ crastinũ aliquid remãere lex ꝓhibet:sacerdotibus.ſ.ꝓpriã sumẽtibus partẽ.Ex publico aũt sumptu lex est:agnum anniculum singulis diebus occidi: inchoante die & terminante. Septima uero q̃ sabbatũ nũcupať duos occidũt:eodẽ sacrificãtes mõ.In initio mẽsis & quotidiana sacrificia: & duos boues cũ agnis ãniculis septẽ & arietẽ mactãt:hedũ uero,p decli-

natione peccatoꝝ:ſi forte per caſum obliuionis eueniant.Septimo menſe quem macedones hyperueretheum uocant:adiicientes his quæ prædicta ſunt thaurũ & arietem:& agnas.vii. ímolát: & hedum pro peccatis.Offerunt ſuper hæc duos hedos: quoꝝ alter quidé uiuus ultra terminos deſerti dimittitur:futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatoꝝ: alterum uero í ſuburbanis in locum puriſſimũ deducentes:cũ ipſa pelle totum incendunt:nihíl omnino purgátes. Concrematur autẽ ſimul thaurus non oblatus a populo: ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus.Quo interfecto & allato í templũ eius ſanguine ſimul & hyrci: aſpergit digito cõtra mẽſam alias altare ſepties.Eodem autẽ numero & pauimentũ & totiens templum & auream aram: & reliquum quod eſt circa maius ueſſibulũ: portans ſuper hæc extremitates & renes: & adipem eum rheticulo iecoris ſuperíponunt altari.Præbet & arietẽ deo pontifex ad holocauſtũ.Quinta uero eiuſdem menſis & decima:tẽpore ad hyemẽ uergente: tabernacula figere iuſſit ſingulos p familias:metuentes frigus pro anni cuſtodia.Dumq; patriá peruenirent:in illa ciuitate quá propter templũ metropolim haberent:feſtiuitatẽ eos ſeptẽ diebus agere & holocauſta facere: & ſacrificare deo:& pacificas offerre præcepit:utq; in manibus portarent ramos mirre & ſalicis:ſummitateſq; palmaꝝ: & uirgulas maliperſici. Prima itaq; dierum in his fit holocauſtũ hoſtiarũ ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus:& arietibus duobus:adiecto hyrco pro declinatione peccatoꝝ.Sex aũt diebus ipe quidẽ numerus agnoꝝ & arietum cum hyrco ſacrificaẽ:ſubtrahitur uero ſingulis diebus unus bos:donec ad ſeptimũ ueniatur:& ab omni tempore die octaua reqũieſcunt:& deo ſicut prædiximus uitulum ímolát & arietem:& agnas ſeptem: & hyrcum pro declinatione peccatoꝝ Hæc quidẽ hæbreis tabernacula figẽtibus celebrare patrí moris eſt. Menſe uero xantico qui apud nos niſan appellatur:id eſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo menſe liberati ſumus a ſeruitute egyptioꝝ:ſacrificiũ quod tũc egrediẽtes ex egypto fecerunt ímolare nos ánis ſingulis quod paſca dicitur: celebrareq; ſanciuit: & utiq; celebramus illud per tribus noſtras:nihil ímolatoꝝ in craſtinum reſeruãtes.Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azimoꝝ:quæ ſeptem diebus celebratur in qua azimis ueſcuntur:& ſingulis diebus thauri occiduntur duo & aries unus:agni ſeptem:& hæc holocauſta fiunt:hyrcus quoq; pro peccato adíicitur:per dies ſingulos ad epulum ſacerdotum.Secunda uero azimorum die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq̃ ex eis ueſcantur: deum indicantes iuſtũ eẽ primitus honorari: quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo. Siccantes ſpicaꝝ manipulum & contundentes:& munda ad coquendũ ordea facientes:are dei aſſarium offerũt: & unã dragmam ex eo mittentes:reliquũ ſacerdotum uſui relinquũt:& tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate.Immolant aũt in principiis frugum agnum in holocauſtum deo. Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium quoꝝ ſeptem ebdomadaꝝ dies ſunt quadragíta & nouem:penthecoſten celebratur:quá hæbrei aſartha uocant: quod ſignificat penthecoſten id eſt qnquageſimá. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duoꝝ:& ad mactandum agnas duas.Hæc equidem duo offerũtur ſolũmodo.Nam cœam ſacerdotibus præparant:nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur.Immolant aũt ad holocauſtum uitulos tres:& arietes duos:& agnas quattuordecim duoſq; pro peccato hyrcos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciant:aut in qua ex operibus laboꝝ requiẽ nõ habeant:ſed in omnibus & legitima ímolationis ſpecies: & certus uocationis modus eſt: & eoꝝ quæ ad epulandũ ímolantur:ex cõmuni tamẽ ſimila coacta fermento carens datur aſſariorũ uiginti quattuor:& ad panes faciendos expenduntur.Coquentur enim duo diuiſi ante ſabbatũ: & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponũtur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis:thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum:& tunc pro illis alii deportantur:illi uero ſacerdotibus exhibenẽ:& thure incenſo in igne ſacro in quo oía holocauſta fiũt: aliud thus ſuper aliud alios panes abiicitur.Immolat uero ſacerdos de propriis expenſis ſecundo per diem farinã oleo mixtam & modica coctione duratã:quo fit menſura unius aſſarii:cuius medietatem quidem mane:aliã uero medietatẽ meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorẽ denuo non declarabo ſermonem:ſufficienter uero mihi etiã nũc de his uideor enarraſſe. Moyſes autẽ tribũ leui a cõmunione populi ſegregans:ſacram utiq; futurá ſanctificauit fontiũ aquis ualde puriſſimis:& ſacrificia pro talibus deo legitima præbens:tabernaculũ eis ſacrataq; uaſa :& reliqua quæcũq; ad tegmẽ tabernaculi uidebantur feciſſe contradidit:quatenus præſidẽtibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent.Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederenẽ: & a quibus ſe penitus abſtinerent.De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit dicemus adiiciẽtes & cauſas:pro quibus motus:alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit:ab aliis autem abſtinere imperauit.Sanguinis aũt totius uſum ad ueſcendum modis omnibus iterdixit:

animam illū & ſpiritū eſſe putans.Sed & carnes ſponte mortui aſalis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino:& ouino:& bubalino:abſtinendū eſſe prædixit.Expulit aūt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos:& ſemine defluentes:ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis: remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimā diem:poſt quā diem:quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter aūt & mortuo facientes exequias:poſt totidē dies legitimū eſt redire . Eos autē qui ſup numerū horum dieꝝ in pollutione conſiſtunt:ſacrificare legitimū eſt agnas duas:quaꝝ alteram quidē ſanctificare conuenit:alterā uero ſacerdotes accipiunt.Similiter aūt īmolant & p eo cuius defluit ſemen:quotiēs hoc p ſomniū patiē:deſcendēte eo prius in aquā frigidā.Idem facit qui cū legitima uxore concumbit.Leproſos aūt omnino expulit de ciuitate:cū nullo penitus conuiuē tes:& nihil a mortuis differentes.Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberaē: ſaniq; colorem aliquando recipiat:diuerſa deo ſacrificia compenſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos:qui dicunt moyſen lepra fatigatum : & propter hanc cauſam ſimiliū proiectoꝝ ducē factū in chananeam ueniſſe cū eis.Si hoc fuiſſet uerū:nequaquā moyſes ad iniuriam ſuā hæc ſanxiſſet cū magis rationabiliter etiā aliis hoc introducentibus cōtradicere præualeret:quando & apud gentes multas leproſi ſint:& fruantur honore præcipuo:& non ſolū iniuria & expulſione priuentur:ſed etiā militias mereanē inſignes:& ciuilia eis ſingula cōmittāē: & in ſacris:& ī templis ingrediendi habeant poteſtatem. Qua propter in nullo prohibeaē moyſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa coloē ipſe aut multitudo quæ cū eo erat uexareē : de iſtis meliora ſancire nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre . Sed palā eſt: quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur.Moyſes autē ab his mundus exiſtens : etiā mundis contribulibus conſtitutis : de languentibus hoc modo ſanciuit:& hoc pro dei honore decreuit.Sed de his equidem unuſquiſq; cogitet ut uoluerit.Mulieres uero quando pariunt : intrare in templum prohibuit:ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem: ſi maſculus ſit qui pariatur:duplicibuſq; diebus:ſi fœminam generare contigerit.Ingrediētes ergo poſt predictæ dilationis tempus ſacrificia celebrabūt:quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuūt . Si quis adulteram ſuam ſuſpicatur uxorem:offert farinæ ordeaceæ aſſarium: & unum pugillum ex ea mittens in altare:reliquum dat ſacerdotibus ad edendū.Mulierem uero conſtituat aliquis ſacerdotum ad ianuas quæ ſunt conuerſæ ad templum:& uelamen capitis eius detrahens:ſuperſcribi ī membrano dei uocabulum iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe:nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe:quod ſi commiſit:ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur : ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueatur:ut menſe decimo ei puer maſculus generēt:perfectoq; iureiurando:dei nomē diluens e membrana:in phiala exprimat: ſumenſq; terram de templo circa parietem iacentem: & ſuperaſpergens mulieri dabit bibendum.Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt:concipit:& pertus eius nutritur in utero:ſi aūt de thoro maritali mētitur etiam deo: cū confuſione uitam relinquam ſuſtinebit.Nam & femur eius putreſcit:& uenter uertitur in hydropem.Et de ſacrificiis quidem & purgationibus eorum moyſes cōtribulibus ſuis ita proſpexit:leges autem eis tales expoſuit.Adulteriū quidē omnino prohibuit:fœliciſſimum eſſe credens:uiros circa thorum eſſe ſecuros:& ciuitatibus ſimul & domibus expedire:filios eſſe ueraces.Sed & matribus miſceri tanquā malum maximū lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus:& ſororibus coire quemquam filiorū tanquā prauā iniuſticiam nimis odiuit.Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutæ miſceri:& iumētis & maſculis:eo q; hæc libido nequiſſima uideaē:& aduerſus eos qui hæc præſumunt:mortis ſupplicium prouenire decreuit.Sacerdotum uero duplicem fecit purgationē.Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit:& ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit:neq; ancillā: neq; captiuam eis nubere uoluit:ſed & eas quæ de cauponibus & pandocibus uitā agunt:& quæ prius maritos habentes:& pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt:ab eorum coniūctione ꝓhibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri permiſit uxorem habere:licet hoc aliis conceſſiſſet:huic ſoli dedit nubere uirginem eamq; ſeruare.Vnde neq; ad mortuum ſummus ſacerdos accedit:cū reliqui non prohibeanē ſolēnia fratribus & parentibus & omnibus ſuis mortuis exhibere:quos eſſe oportet ſimplices:omni uera ſimplicitate.Qui inter ſacerdotes integer non eſt : paſci quidē de oblationibus ſacerdotis conceſſit:aſcendere autem ad altare in templumq; introire ꝓhibuit. Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos:ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit.Ob quā cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti immaculati & circa omnia mundi ſunt:& ſapientes exiſtunt.Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur : inſuper & oues integras immolant:& in nullo pollutas.Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit moyſes:quorum quædam & in deſerto degens adinuenit:quatenus dum terram chananeam

lib. iii

lib: 3.

perciperent:hæc seruarent:id est ut ãno septimo requiem terræ præbeant:ab aratro & plãtationibus sicut & ipsos septima die ab operibus cessare sanciuit:& ut quæ spõte oriũt de terra:essent uolentibus ĩ usum communia & contribulis & extraneis:nihilq; ex eis seruarent. Hoc autẽ fieri post septimam annorum septimanam iussit:qui sunt anni quinquaginta: uocaturq; ab hæbreis hic annus quinquagesimus iubileus:in quo & debitores a credito relaxant: & serui liberi dimittuntur:quia dum essent contribuli pro quadam transgressione legum eos seruitii scemate castigauit:mortemq; sustinere prohibuit.Instante siquidem iubileo quod nomen significat libertatẽ restituunt etiam agros antiquis dominis isto modo.Conueniũt uenditor agri simul & emptor & reputantes fructus & expensas in agro factas fructus exuberasse compertas: uenditor recipit agrum.Cum uero expensæ transcendunt:hoc quod deest recipiẽs emptor:a possessione discedit connumeratis scilicet ex equo fructibus & expẽsis prioribus possessoribus reddit agrum. Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere:quæ per uicos quoq; uendũtur.Nam de his quæ ĩ ciuitatibus uenũdantur aliter definiuit.Siquidem antequam impleatur ãnus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem:si uero completus annus fuerit possessionem confirmat emptori.Hanc igitur moyses legum cõstitutionem dum sub mõte syna moraretur exercitus a deo cognouit:& hæbreis scriptam contradidit.Cum circa legislationem iam putaret ista sufficere:ab exercitii militaris iura conuersus est:habens in animo bellicas causas attingere:præcepitq; principibus tribuum præter tribum leui:ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoscerẽt.Leuite sacrati erant:& ministerio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta: inuenta sunt milia sexcenta & tria:& sexcenti quinquaginta:qui potuissent arma producere a uigesimo anno usq; ad quinquagesimũ.Pro leui tamen elegit inter principes tribũ manasse filii ioseph:& effraĩ pro ipso ioseph. Hæc autem fuit supplicatio iacob ad ioseph: dũ fecisset filios eius sibi preberi sicut prædixi.Figentes autem castra tabernaculum in medio statuebant:& terne tribus per latera singula tabernaculi commanebant:& plateas per medium habebant:eratq; ornatus quasi fori rerumq; uenalium singulis ĩ ordine constitutis & opifices artium singularum in stationibus erãt: nulliq; alii loco:quam ciuitati competenter edificatæ & collocatæ similis erat.Ea siquidem quæ circa tabernaculum erant sacerdotes tenebant deinde cuncta leuite. Exquisiti enim sunt leuite masculi:qui ultra uiginti annorum essent:inuentiq; sunt uigintiduo milia:octingẽti octoginta. Quotiens super tabernaculum nebulã stare contingebat:tanquã deo ibidẽ cõmorante quiescebant:cum uero conuerteret:procedebant. Adiuenit aũt & modũ tubæ:ex argento factæ:qui est huiusmodi:longitudinem habens pene cubiti.Est aũt angusta fistula cãtatoria calamo capacior: prebens latitudinem:quæ conueniat ori ad susceptionẽ spiritus:& classice sono uicina: quæ hæbraica lĩgua uocatur alofra.Factæ sunt tales duæ:& una quidẽ utebant ad iussionẽ & collectionẽ populi in ecclesiis celebrandã:altera uero:cũ oporteret ad cogitandũ de rebus necessariis prĩcipes conuenire:ambabus aũt multitudo colligebat.Cũq; tabernaculũ moueret hæc fiebant: & sonãte priore:hi qui habitabãt ad orientalẽ tabernaculi partẽ surgebant: cũ uero secũda sonuisset:qui ad austrũ residebant parabãt & ita in thecã inuoluta tabernaculi medietas: p̃cedentibus sex tribubus portabatur:& alia media sequẽtibus sex:leuite uero omnes circa tabernaculũ erãt. Tertia sonante pars quæ conuersa erat ad occidentẽ ferebat:& quarta:quæ circa septẽtrionem. Vtebant his tubis etiã in sacrificiis hostias offerẽtes:& sabbatis:& cæteris diebus.Sacrificauit aũt tũc prius ꝓ discessu ex egypto:qd pasca dicit in deserto. Cap.XIII.

POst paululũ ꝓcedens a mõte syna: & loca quædam cõmutans de quibus dicemus: ad locũ qui dicitur eserioth uenit.Abi multitudo rursus seditionem fecit:accusando moysen:& necessitatem ꝓfectus sui:dicendo:& quia de terra bona eis suasisset exire: & cũ illã pdiderint ꝓ fœlicitate quã eis se ꝓmiserat præbiturũ:diuersis miseriis tenerent astricti:& aqua priuati:& si cõtingeret ut & manna deficeret:essent sine cõsolatione pituri. Cunq; multa seuiora in illum edicerẽt: unus quidẽ monebat eos:ut neq; moyseos laborũq; eius pro cunctorum salute exhibitorum immemores esse deberent:neq; de dei adiutorio desperare. Plebs aũt ad hoc potius est cõmota:& contra moysen maior turba consurgẽs erat.Moyses itaq; confortans eos tali desperatione deiectos:licet turpiter ab eis fuisset contumeliam passus: tamẽ promisit carnium eis multitudinem se præbiturũ:non una die sed plurimis.Illis autẽ nõ credentibus:& dicente quodam unde posset hæc tantis milibus quæ prædixerat ministrare: deus iquit & ego licet mala audientes a uobis non tamen recedimus operantes pro uobis:& istud nõ tarde proueniet.Cunq; hæc dixisset:coturnicibus repletus est omnis exercitus:colligebantq; eas circũ stãtes.Deus autem non tarde hanc reddidit hæbreis iniuriam & maledictum in se commissum. Non parua siquidẽ multitudo eoꝝ mortua est:& hactenus locus ipse cognominat cabrothalia:

Educens ergo eos exinde moyses in terrā quæ uocat conualis iuxta chananeoꝝ terminos existentem & ad habitandū difficilē populū in ecclesiam congregauit:eisq; in contione locutus est dicens.Cum deus nobis duo bona promiserit:libertatem:& fœlicis terræ possessionem:aliud deo dante iam possidetis:aliud estis pcepturi celeriter. In finibus sedemus chananeorum:arcebitq; nos decetero procedentes: neq; rex:neq; ciuitas : sed neque omnes eorum gentes.Exercitū ergo præparamus ad bellum.non enim sine labore nobis hæc terra conceditur:sed maximis eam præliis obtinebimus.Mittamus autem exploratores:qui huius terræ bona considerent:& quæ uirtus in ea sit habitantium.Antea omnia uero unanimes simus:& deum qui est in omnibus nobis adiutor:& pugnandi socius honoremus. Hæc cum dixisset moyses:multitudo ei honorē exhibuit:elegitq; exploratores duodecim notissimos uiros: unum de unaquaq; tribu . Qui circumeuntes omnem terram chananeoꝝ:a patribus circa egyptum iacentibus usq; ad ciuitatem emathin:ad mōtem libanum peruenerunt:naturamq; terræ & icolarum hominum considerantes ualidam:reuersi sunt:quadraginta diebus omne hoc opus explentes:insuper & fructus quos proferebat illa terra portantes:eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum terram illam habere narrabant:& a uoluntate bellandi populum suspendebant:metuentes etiam suæ paupertatis inopiam:dicentesq; flumina impossibilia transituros: & esse mōtes insuperabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortissimis:& ambitus eaꝝ grādi munimine roboratos.In ebron autem & gigantum prolem se inuenisse dicebāt.Et exploratores quidem uidentes:quia cunctis quos ab egypto egredientes inspexerāt:maiores essent chananei : & ipsi tabuerunt:& multitudinem hoc credere compulerunt.Illi autē ex his quæ audierāt possessionem terræ illius difficilem sibi iudicabant:solutoq; concilio:cū uxoribus & filiis lugentes degebant:tanquam eis deus nihil opere:sed tantum uerbo promitteret.Rursumq; moysen increpabant:& inclamabant ei:eiusq; fratri atq; pontifici:& pessimam quidem licet cum illoꝝ blasphemiis habuerunt noctem.Mane uero concurrerunt ad ecclesiam deliberationem habentes: interfecto moyse & aaron:ad egyptum denuo remeare.Vnus autem exploratoꝝ iesus filius naue de tribu effrem:& calep de tribu iuda:metuentes in medium processerunt:tenebātq; multitudinē: confidere supplicantes eam:& neq; deum falsitatis arguere : neq; credere his quæ pro terrore nō uere dicebantur de chananeis:sed sibi potius qui ad fœlicitatem & possessionem bonorum eos decentius inuitarent:quando nec montium magnitudo:nec altitudo fluuiorum:uirtutem colētibus effectum impediret:maxime cū deus securitatem præbeat:& eorum propugnator existat. Pergamus ergo inquiunt simul ad hostes:nullā timoris suspitionē habētes:sed duce credite deo: noscq; sequimini quo uocamur.Et illi quidem dicentes hæc:nitebantur iram populi mittigare. Moyses autem & aaron in terrā prostrati:rogabant deū nō pro salute sua:sed ut quiescere ignorantem faceret plebem:eorūq; sedaret animos præsentis hesitationis passione turbatos . Astitit ergo & nubes:& instās supra tabernaculum significauit dei præsentiā.Moyses uero iam cōfidēs: in media astitit multitudine:deūq; pmotū pro eoꝝ precabat alias pendebat iiuria : pcepturosq; fore supplicium : non quidem delicto dignum:sed quale patres pro correptione inferunt filiis. Cunq; transissent in tabernaculū corā deo ꝑ futura eoꝝ perditione deflebant:cōmemorabātq; populū quæ passi sunt ab eo:& quantis benefitiis participati:ingrati circa eum existerent:quādo etiam nunc exploratorum terrore decepti:sermones illoꝝ potius q̄ promissiones dei iudicarēt ueriores:& ob hāc causam nō equidem perderet omnes:neq; eorum exterminaret genus: quod omnibus hominibus potius apud se haberet honoratum:chananeorum uero terra non eos esse potituros:neq; eius fœlicitate letaturos:sed etiam sine domibus & ciuitatibus ī deserto quadraginta ānis esse uicturos:& hanc pœnam eos pro iiquitate soluturos filiis autem uestris dicebat: deus terram daturum se promisit:illosq; participaturos bonis:& dominos eorum fore quæ uos ipsi uobis inuidistis accipere.Cum hæc itaq; moyses dei uoluntate dixisset:in tristiciam & erumnam conuersa est multitudo:rogabantq; Moysen:ut propicium eis faceret deum:& a deserto libertatis præberet urbes.Ille autem dicebat deum huiusmodi non habere consilium:neq; secūdū leuitatem humanā ductum circa indignationem eoꝝ:sed habita deliberatione in eos sententiā protulisse.Non itaq; iudicandum est oportere hæc discredi:si moyses cū uir unus esset : tantam militiam hominum irascētium potuit mitigare:& ad mansuetudinis uota reducere.Deus enim assistens ei:sermonibus eius uinci multitudinem præparauit:quippe cum sepius iobedientes:inutilem sibimet inobedientiam fuisse cognouissent:in calamitatibus utiq; incidentes . Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendum sibi de quibuscūq; populus audiret:& hoc non solum tempore quo uixit:sed etiam nunc est . Nullus enim est hæbreorum qui non tanquā

Lib. iiii

Lib: 4.

præsente eo:& castigante si forte sit moribus icõpositus obediãt sanctionibus eius:licet alios latere possit.Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius existunt.Olim enim quidã trãs euphratem fluuium habitantium : quattuor mensium itinere uenientes propter honorẽ nostri sacrificii cum multis periculis simul & sumptibus:sacrificantesq; non ualuerunt imolatiõe participari:interdicente hoc moyse quibuslibet:qui non sint nostris legibus eruditi : neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alii quidem nec sacrificarunt: alii uero semiplene sacrificantes reliquerunt:alii autem neq; initium ingrediendi in templum ualentes facere discesserũt:obedire moyseos preceptis potius quam suam uoluntatem facere præponentes : & cum prohibentem se de talibus non metuerent:solam tamen conscientiam formidarunt.Sic legislatio quæ uidebatur dei : fecit illum uirum meliorem sua natura putari.Sed etiam ante tempus modicum huius belli Claudio romanis imperante:ysmaele apud nos existente pontifice:cum fames nostram regionẽ talis obtinuisset: ut quattuor dragmis uẽderetur assarium:allata farina ad festiuitatem azimoꝝ in choris septuaginta qui modii quidem singuli sunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus sacerdotum præsumpsit comedere cum scilicet terram iopia tanta detineret:qppe cum metuerent legem & iram:quã etiã super iiqtates hoibus occultas solet inferre diuinitas, Igitur nõ oportet ammirari de his quæ tunc gesta sunt:quando etiam nunc litteræ a moyse derelictæ:tantam uirtutem habent ut etiam inimici nostri fateantur:quia is constituit rempublicã nostram per moysen eiusq; uirtutẽ:deus est.Sed de his quidẽ ut placuerit unicuiq; consideret.

HAec sunt capitula ĩ quarto libro iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Bellum hæbreorum absq; noticia moyses contra chananeos gestum atq; deuictum : Cap. ii.
Seditio chore & plebis cõtra moysen & fratrẽ eius de sacerdotio. Cap. iii.
Quemadmodũ moyses ĩstituit decimas dare leuitis & sacerdotibus:& de morte mariæ:& aaron primi sacerdotis domini:cui successit eleazarus filius ipsius. Cap.iiii.
Quemadmodũ cõmiserunt seon & ogreges amorreorum bellũ:uicitq; eos moyses & filii israel: terras eorum & ciuitates tenentes & hereditare possidentes. Cap. v.
De balach moabitaꝝ rege:seu de balaam propheta:cuius asina humana loquela usa est: qui post benedictiones quibus benedixit filiis israel consilium dedit balach qualiter seduceret populũ p mulieres madianitas:& de ultiõe quæ secuta est:& seductos hæbreos:& seductores madianitas: & ubi moyses iosue successorem sibi constituit. Cap. vi.
Moyses alloquitur populum ante mortem suam:& tradidit ei librum legis:& quẽadmodum ab hominibus est ablatus.

Hic liber continet tempus annoꝝ qudraginta.

Incipit liber quartus antiqtatis iudaicæ.

HAebreos itaq; deserti molestia atq; difficultas cogebat ẽt ꝓhibẽte deo ad chananeos accedere.Non eni moyses sermonibus acqescebãt obedire : sed etiã ꝓter illius uolũtatẽ supare se hostes existimãtes:illũ eqdẽ accusabant suspitionẽ habẽtes:eo q; eoꝝ negociaret inopiã:& ut semp eius uideret egere solacio.Prælia uero aggressi sũt chananeos:dicentes deũ non propter moysen eis auxiliari:sed cõiter genti suæ ferre solatiũ ꝓpter maiores eoꝝ suãq; uirtutẽ quoꝝ semp ꝓuidẽtiã habuisse uidebat: & quõ q prius libertatẽ ꝓbuisset:etiã tũc laborare uolẽtibus ferre solacia nõ tardaret:dicebantq; etiã solos se posse hostibus ꝑualere:licet uelit moyses deũ ab eis alienare:oibusq; hoc expedire:ut ipsi sui rectores essent:& non ab egyptioꝝ iniuria digressi:moyseos tyrannidem denuo sustinerẽt:& secũdũ eius uolũtatẽ uiuerẽt:nec decipent quasi diuinitas ei soli utilia ꝓ eius deuotione ꝓdiceret: tanq; nõ oẽs essent de genere abraam:sed unus esset his auctor oĩum:cui deus oĩa nosse futura ꝓberet: qui uiderent sapere si eius supbiã contẽnentes & deo credentes:obtinerent terrã quam eis uolẽtibus promiserat : & non propter prædictam causam sub dei nomine respicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; desertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananeoꝝ bella sunt ꝓfecti:deum ducem existimantes:& non ad legislatorem solatium sustinentes: donec sibi meliora fore decernerent.Quo facto hostes aggressi sunt . Illi autem eoꝝ nõ expauescentes

inuasionem seu multitudinem eos fortiter exceperunt:& hæbreoꝝ multitudo est interempta. Reliquæ uero militia cohortis eorum soluta est:sectatiq; in tabernaculum turpiter confugerũt: & eo q̃ ꝑter spem tãtæ calamitati occubuissent:omnino deiecti sunt:& nihil utile decetero sperabant:cogitantes q̃ hæc p̃ dei iracundiã euenissent:accedentibus ad bellũ cõtra eius uolũtaté. Moyses ergo uidens suos ꝑditione cõpressos:& metuẽs ne uictoria confidentes inimici:& appetentes maiora sup eos accederent:iudicauit exercitũ in desertũ procul a chananeis educere. Cũq; multitudo ei cõsentiret:quæ utiq; cognouerat q̃ absq; præceptionibus eius ꝓuidẽtiæ preualere non posset:eleuato exercitu abiit in heremũ:faciens eos ibi quiescere:nec prius chananeos adire: donec ad hoc oportunũ tempus a deo acciperet. Igitur quod in magno contigit exercitu:& præcipue apud eos qui in erumnis calũniatores & inobedientes existunt:hoc etiã iudeis euenit. Nã dum essent sexcenta milia:& forte præ multitudine consiliis melioribus se minime subiicerent: inopia potius & erumnis irascebãtur:& aduersus alterutros:& aduersus ducem. Seditio enĩ talis: qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit:per quam omnes deserendos a deo atq; perditionis piculum susceпturos eripuit moyses:oblitus maloꝝ:licet paulominus ab eis fuisset occisus. Pro cuius. p̃cibus deus nihil mali eos sustinere pmisit: licet legislatorem suũ contumeliis affecissẽt: & mandata quæ ipse p̃ moysen dederat despexissent:eripuit tamen eos:quãdo eis ꝓ seditione sua mala ꝓuenire potuissent:nisi ipse eoꝝ piculo ꝓspexisset. Seditionem uero & quẽadmodũ postea moyses cõuersatus est narrabo: prædicẽs cãm ꝓpter quam talia sunt commissa.

Cap. II.

CHore hæbreoꝝ ex genere nobilis:& abũdans diuitiis:& lingua facilis:ac ad pſuadẽdũ plurimis idoneus:uidens moysen in maximo honore constitutũ p̃ inuidiam grauiter hoc ferebat. Nam cũ esset ex ea tribu erat & eius cognatus:& mordebat quasi iustius esset:ut eam gloriã ipse obtineret:qui & ditior illo:& genere apud leuitas nõ uideret esse deterior clamabatq; dicens esse crudelé moysen:gloriamq; sibimet occupasse:& hanc p̃ caliditatem quesisse sub occasione:quasi uideret deum:& cõtra leges aaron fratri sacerdotiũ dederit non cõi placito plebis:sed suo iudicio:& sup hæc modo tyrannico honores q̃bus uellet:impenderet. Seuius autẽ esse dicebat:& ultra uiolentiã:qa lesionẽ niteretur iferre latẽter:quãdo nõ solũ nolentibus:sed neq; intelligentibus insidias eius honores aufferre contẽderet:quia cũ scierĩt inquit hoies nõ se posse uiolentia preualere:hanc quidẽ uolentes boni uideri non inferunt:dolosa tamen arte machinãtur:quatenus desideratũ perueniant ad effectum. His & similibus suadebat plebi:quia utile foret ut dũ adhuc huiusmodi latere se crederẽt:punirent:nec sinerent ad optiorem accedere cumulum:ne manifeste fierent inimici:adiiciebatq; dicẽs. Quam rõnem reddere poterit moyses:ut aaron & eius filiis daret sacerdotiũ. Si enim ex tribu leui deus honorem alicui p̃bẽdũ esse decreuit:ego hũc iustior sum accipe genere quidẽ ipso cõsistens quo moyses:diuitiis aũt & forma potentior. Si uero maior tribus querit:dignũ est ut ruben tribus potius honoret:& hũc accipiant dathan:& abyron & falas. Isti enim seniores erant ĩ illa tribu:& potentes facultate pecuniaꝝ. Hæc itaq; chore dicẽs:uolebat uideri quidẽ cõi utilitate prodesse:opere uero agebat: ut honorẽ hunc in se populi suffragatione transferret. Et ille quidẽ hæc maliuole plebi cũ dolosa dicebat eloquio procedente uero sermone:paulati ad multos & crescentibus auditoribus: cõtra derogationẽ aaron ois exercitus est agitatus. Erant enim concordantes cũ chore ducenti & quinquaginta priores uiri:studẽtes quatenus fratrẽ moyseos sacerdotii iure priuarẽt:& p̃ hoc eũ exhonorarẽt. Tũc itaq; populus:ut etiã moysen lapidaret aggressus est:& in ecclesiã iordinate & turbulẽter cõueniebãt:& ante tabernaculũ clamabãt oés. Exeat tyrãnus:& populus ab eius seruitio libereť:qui sub occasiõe dei uioléta mãdata p̃cepit. Dicebãt enĩ Quod si deus ipse sacerdoté futuꝝ elegeret:dignissimũ ad hũc honorẽ ꝓueheret & nõ eũ multis iferiori daret:& si decreuisset hũc aaron dari corã populo faceret:& nõ in fratris hoc potestate reliqueret. Moyses ergo cũ derogationẽ chore iam ex multo p̃sciret:etiã irritatũ populũ nõ expauit:sed cõfidẽs rebus quas fideli deuotione tractabat:& sciens fratrẽ dei uolũtate sacerdotiũ:& nõ suo munere meruisse ad conciliũ uenit:& multitudini quidẽ nihil omnino locutus est:ad chore aũt clamãs:cũ eẽt dexter etiã in aliis:& ad loquẽdũ nimis ingeniosus:mihi iqt o chore & tu:& unusq;sq; hoꝝ:ostẽdebat aũt ducẽtos & quinquagĩta uiros:honore digni ẽe uidemini: & totũ exercitũ huiusmodi honore nõ priuo:licet non habeãt quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates existunt. Igiť sacerdotiũ aaron nõ eo q̃ diuitiis p̃cellat:cũ tu ambos nos pecuniaꝝ multitudíe uidearis supare neq; propter genus:quãdo cõmune nobis hoc fecit deus:eũdẽ ꝓgenitorẽ dans nobis:neq; ꝓpter fraternũ amorẽ:q̃ iustius alter habeť potuisset:ego hoc cõtuli fratri. Nã si nõ cogitarẽ de dei legibus:hũc honorẽ mihi potius p̃buissem:quãdo plus mihi ego sum uicinus q̃ alter:& mihi magis q̃ alteri

familiaris exiſto:neq; ſapiens cõſiliũ erat memet piculis ſubdere: & alio ex tali cauſa fœlicitatis dona cõferre.Sed a malicia ego ſum remotus:deus uero ſe cõtemni nõ deſpexit: neq; uos ignorare uoluit:ſed hoc facientes ei præſtatis:& ipſe eligens ſacerdotem futuꝝ ſibi a querela uos huiuſmodi liberauit.Non enim aaron gratia mea hoc:ſed iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponat hoc deus in medio quaſi ad diſceptandum:ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur:accedat.Quod dedit deus non delinquimus:ſi uolentes accepiſſe iudicamur:cum ſit impium:honorẽ quem ille præbet non adire:& nimis irrationabile uniuerſo tempore ſecuritatẽ ꝓmittente deo conténere. Sed & nũc iteꝝ ꝓbare uult eũ qui pro uobis ei debeat hoſtias ĩmolare:& preſul pietatis exiſtere. Incongruum nãq; eſt o chore ut quilibet appetens honorẽ:deo hũc prebẽdi cui uoluerit auferat poteſtatẽ.Igitur a ſeditione & huiuſmodi murmure quieſcite:mane uero omnes qui ſacerdotiũ queritis thuribula ſingula portantes a ueſtris domibus cum thimiamate & igne uenite.Sed & tu chore cede deo iudiciũ:& in his eius expecta ſnĩam & non temetipſum deo uelis facere melioré: ſed potius adeſto:de hoc honore taliter iudicandus:necnon & abiron arbitror ĩtereſſe iudicãdũ cum & eiuſdẽ ſit generis: & in nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari: cõueniẽteſq; pariter corã omni populo incenſum facite:& cuiuſcũq; ueſtrũ ſacrificiũ ſuaue iudicauerit deus: hic uobis ordinabitur ſacerdos:& ita derogatione fraterna tanꝙ ei honorẽ ſacerdotii ego donauerim liberabor.Hæc moyſe dicẽte:& a turba:& a ſua ſuſpitiõe multitudo ceſſauit & laudauerũt cũcti quæ dicta ſunt.Erat enim uir optimus:& loqui utilia uidebatur. Tunc ſiquidem concilium eſt ſolutum. Altera autem die cuncti congregati ſunt in eccleſia:ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantiũ:eratq; populus conturbatus:cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum:& aliis delectabantur:ſi moyſes malignus oſtenderetur:ſapientes uero ſi huiuſmodi ſeditione liberarenẽ.Metuebant enĩ:ne procedente turba ordinator eoꝝ diſciplinæ potius depiret. Omne ſiquidem uulgus cum naturaliter queri cõgaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti: ad ea quæ forte placuerũt ſummopere ſententiam tumultus efficiebat.Moyſes autem miſſis ad dathan & abiron miniſtris: eos ſecundum conſtitutum uenire iuſſit & ſacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retuliſſent:nec uelle dicerent moyſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcẽte ſuccumbere:audiens hæc ab eis moyſes:ſequi ſe maiores natu præcipiens:ibat ad dathan & abiron:nec ĩdignum eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi uero nihil contradicentes ſecuti ſunt.Dathan autem & qui cum eo erant cognoſcentes moyſen cum nobilibus pupuli ad ſe uenire:accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebant quæ moyſes eſſet acturus: erantq; circa eos conſtituti famuli:ut ſi uellet aliquam uiolentiam moyſes facere: uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum:manus ad cælos tendens: multumq; clamans ita:ut populus cunctus audiret ait.Domine cæli & terræ:& maris:tu enim mihi meoꝝ actuum fideliſſimus teſtis exiſtis:quomodo omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus prebuiſti obuiam miſericordiam:in omnibus ſatiſfaciens neceſſitatibus hæbreorum: eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi nãq; nec quod agitatur:nec quod cogitatur abſconſum eſt.& ideo neq; cõprimis ueritatem:ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem.Antiquitatẽ meæ generationis tu noſti certiſſime:non auditu cognoſcens:ſed uiſu his quæ facta ſunt tũc aſſiſtens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur:te teſtem mihi precor exiſtere.Et ego uitam ſimplicem habens:mea quidẽ uoluntate tua uero uirtute:hanc mihi ragu:l relinquente ſocero:bonorum illorum adeptionem deferentes:meipſum tradidi pro iſtorũ erumnis:& primo pro libertate eorum:nunc uero pro ſalute maximos labores toleraui:omniq; piculo me pro eis ſubieci.Nũc uero quoniam ut malignus in ſuſpitione ſum uiris:quorum uita meo labore ſubſiſtit:tu qui mihi locutus es in monte ſyna & tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti: & inſpectorem prodigiorum quæ in illo loco feciſti: & iuſſiſti ad egyptum properare:& tuam uoluntatem his innoteſcere:qui egyptiorum mouiſti fœlicitatem:& a ſeruitute his prebuiſti refugium:mihiq; poteſtatem pharonis paruulam demonſtraſti: & in terram neſcientibus itinera nobis pellagus conuertiſti permixtumq; mare egyptiorum necibus conturbaſti qui nudis armorum munimina contuliſti:qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti: potũq; nobis ex lapidibus produxiſti:qui a terrenis cibis inopes:maritimis ſatiaſti:qui etiam cibum celeſtem prebuiſti primitus non inſpectum:qui legum modũ condidiſti:& ordinem noſtræ reipublicæ demonſtraſti :ueni domine oĩum iudex & teſtis meus:ad quẽ ſuffragia ulla non redimũt: tu noſti ꝙ nullum munus contra iuſticiam ab hæbreis accepi nec contemſi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuerſitatis leſionẽ conuerſatus ſum qui nunc inextraneas meoꝝ ſtudiorum ſuſpitiones incurri:tanꝙ te nõ iubente:ſed mea potius uoluntate ſacerdotium aaron dederim:oſtende nũc:quia oĩa tua ꝓuidẽtia gubernanẽ & nihil fortuitu:ſed tuæ uoluntatis interpo-

sitiõe ꝓueniũt ad effectũ:& quõ geris sollicitudinẽ generis hæbreoꝝ:uidica ī abiron & dathan: qui de insensibilitate te cõtemnũt:quasi mea uideant arte cõpressi. Fac itaq; sup eos aptum iudicium prouenire:ita contra tuã gloriam seuientiũ:non eos cõi modo faciens transire de uita nec humana lege morientes:seculo p̃senti facias recedere: sed deglutiat eos simul & generationẽ & substãtiã eoꝝ terra quã calcant. Hæc enī erit tuæ uirtutis ostensio:atq; doctrina cũctoꝝ sic eos castigabis:qui talia de te nõ bene suspicãt:sic ego minister p̃ceptoꝝ tuoꝝ fidelis oĩbus apparebo. Si aũt uere contra me derogasse noscunt:illos quidẽ innoxios ab omni lesione seruato:necẽ uero quã illis optaui facito meã:& pœnã ab eo exige qui tuã uoluit nocere plebem: ut decetero pax concordiaq; succedat. Sana multitudinẽ tuis preceptis obedientẽ:illesam custodiens eam: & a pœna peccati huius exsortẽ. Tu siquidẽ nosti:quoniã iustũ nõ est suppliciũ ꝓ eoꝝ malicia cõiter sustinere cunctos israelitas. Hæc eo dicente simul & flente:repente terra cõmota est:& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cũctus expauit:grauiq; & durissimo strepitu per eorum tabernaculum concitato: terra scissa est:& oĩa quæ erant illis gratissima: in ea sunt ꝓrsus absorpta. Quibus sic exterminatis:ut ne occurrerent quidẽ illud agnoscere: mox apertio terræ sup eos reducta est:& ita reintegrata:quasi nihil hoꝝ quæ prædicta sunt factũ esse uideret inspicientibus. Et illi ita pierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidẽ illorum dolebant non solum calamitatẽ quæ digna gemitu uideret: sed etiã ꝓximitatis affecti. Sapientes aũt quos euidenter uoluntas latebat illorum euẽtus iudicii certos fecit:& decernẽtes: quia ueluti erratici deperissent:qui fuerãt cũ dathan:de eorũ nece non contristabãt. Igitur moyses euocauit eos qui de sacerdotio contẽdebant ad sacerdotũ probationẽ:ut scirent cuius sacrificium deus susciperet:& illum constitui sacerdotẽ. Conuenientibus aũt ducentis quinquaginta uiris:qui & propter patrũ uirtutẽ honorabãt a populo:& propter suam illos etiã transcendebãt: processerunt quoq; aaron & chore:& ante tabernaculum omnes sanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ingnis uero repente tantus effulsit:quãtum nullus opifex uidit:nec de terra ꝓlatus: uel concursione fluctuũ: aut uiolentia spiritum materia adinuicem percussa:sponte aliquãdo uisus est exilire:sed qualis potuit dei uoluntate succendi:clarus & flameus:quo ueniente super eos cũcti ducenti quinquaginta extincti sunt:& chore simul:ita ut nec corpora eoꝝ alicubi uiderẽtur. Solus aũt liberatus est aaron nihil ex igne lesus:qui utiq; a deo uidebatur electus. Moyses igitur his pereuntibus:uolẽs pœnam eorum reseruare alias referuari memoriæ: & futuros agnoscere: iussit eleazarum filium aaron thuribula eoꝝ circa altare eneum collocare:ut in memoriã essent futuro generi:quæ illi sunt passi qui putabant uirtutẽ dei se posse deludere. Et aaron quidẽ iam non munere moyseos sacerdotiũ se habere credebat:sed dei iudicio patefacto:cũ filiis firme ipso honore fruebatur. Seditio tamẽ neq; ita cessauit:sed multomagis augebatur: & crudelius accrescebat:erat tumultus ualde deterior:& nunq̃ hoc malũ finiri putabatur:sed longe tempore pmanere. Homines nanq; iam nihil præter dei ꝓuidentiã geri credentes:& hæc absq; dei gratia circa moysen gesta minime iudicantes:culpabant moysen:eo q; tanta ira dei non tam propter iniusticiam punitoꝝ:q̃ propter fauorem moysi prouenerit. Illos enim perisse dicebant:nihil delinquẽtes nisi q; circa dei religionẽ studium haberent:moysen uero ī interitu talium uiroꝝ & omnium optimoꝝ populũ deleuisse:insuper & fratri sacerdotium dedisse quod auferri nequiret: nullúq; alium ad hoc ulterius promoueri:cũ priores uiderent ita perisse. Super hæc etiã & a cognatis extinctoꝝ supplicatio multa fiebat ad populũ:ut gloria moyseos minueret:hoc enī ad suã cautelã accidere iudicabant. Moyses aũt diu in tumultu populũ constitutũ patienter audiebat:metuẽsq; ne quid iteꝝ seditionis emergeret:& magnũ malũ aliquod proueniret in ecclesiam congregauit multitudinẽ:& sustinens audiebat:nec ad satisfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc uero solũ principibus tribuũ prædixit:ut noĩa tribuũ suis uirgis inscripta portarẽt. Illum enim sacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus ĩdicium gloriæ designasset. Portauerũt ergo oẽs alii uirgas: & aaron scribẽs in uirga sua tribũ leui:easq; moyses ī tabernaculo dei collocauit. Altera uero die ꝓtulit uirgas:erãt enim cognitæ. Cum uero omnes eas singuli uiri signassent:& coram multitudine deportassent:alias quidem ī quo scemate eas moyses accepit:in eo pmãsisse uidebant:de aaron aũt uirga germen & ramos ortos:& fruccũ speciosum amigdale ex eo ligno ꝓcessisse mirabãt. Tunc obstupescentes huiusmodi uisionẽ:& licet aliquod fuisset odium circa moysen & aaron:linquẽtes hoc continuo:mirariq; ceperunt in illis dei iudicium:& decetero placito diuino fauentes:linebant aaron pontificatum habere. Ille siquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmissime possidebat. Hæbreoꝝ itaq; seditio licet multo tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Cap. III.

Lib: 4.

IGitur moyſes leuitaꝝ tribū ſeruiturā deo.a ꝑliis & milicia ſegregauit: ne ꝓpter inopiam aut queſtum neceſſarium ad uitam ꝑtentem eſſent circa ſacrificia negligētes: iuſſitq; ut deū ſecundū dei uolūtatē chananeā obtinerent hæbrei:leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent:ſed & terrā ante muros duorum miliū cubitoꝝ ad eos ꝑtinere deſcripſit.Sup hæc aūt & populū conſtituit annuoꝝ fructuū decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere.Hæc eni ſunt quæ accepit hæc tribus a populo.Neceſſariū aūt iudicaui:ipſoꝝ ſacerdotū quæ ſint ꝓpria declarare.Quadragintaocto quidē ciuitatū:tredecim ex eis leuitis cedere ꝑcepit:& decimaꝝ quas a populo ꝑ annū accipiūt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum de terra naſcētium:deo populum iuſtum eſſe offerre ſanciuit. Quadrūpedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſcitur:ſi maſculus ſit īmolandum præberi ſacerdotibus iuſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratoꝝ uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges:dominus ſiclum & dimidium eis præberi fecit:pro hominis uero primogenito quīq; ſiclos.Sunt autem eos primitie etiā tonſiōis ouium & meſſium:unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur.Siquis eoꝝ uouerit quos nazareos appellant comam nutrire: & uino nō uti:iſti dum capillos ſuos dedicant propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo:quod ſignificat munus:mulier quidem triginta ſiclos:uir autē quinquaginta.De his uero qui eo ſunt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerit iudicare:ſed etiam his qui domibus īmolant epulationis cauſa non religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachiū pecoris.Et ſacerdotibus quidē moyſes ex his quæ propeccatis populus ſacrificans prebet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit: omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit:& ſeruos & filios:& mulieres: abſq; hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis.Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt.Cum hæc moyſes conſtituiſſet:ſurgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regem idumeorum miſit:poſcens uiam ſibi concedi:quam ſe confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur ſine dubitatione prebere. Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat:& aquæ precium eos iubebat accipere.Ille uero his quæ moyſes petebat nō conſentiēs: neq; uiā cedens:ſed caſtrametatus occurrit:prohibiturus eos qui tranſire uiolenter preſumerēt. Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaq; ſororem eius mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet ānum ex quo egyptum dereliquit:decimi xantici menſis initio ſecundū lunam:ſepelieruntq; eā publice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur ſyn:& poſt triginta dies afletu populum moyſes hoc modo purgauit.Vitulam fœminam aratro & cultura inexptam: totāq; rubeam paululū ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex īmolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculum dei:deinde incenſa:ut erat tota uitula cum pelle atq; uiſceribus:lignū cedrinum in mediū ignem miſerūt: & hyſopum & lanam coccineam:colligēſq; oēm cinere uitule uir mundus: poſuit in locū puriſſimū.Hi ergo qui morte polluti erāt:paululū in fontem cineris mittentes: & hyſopū baptizātes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dieꝝ:erant in reliquo mundi.Hoc etiā uenturos ad promiſſam ſorte ſeruare ꝑcepit. Poſtq; uero ꝓpter luctū ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum ꝑ deſertū & per arabiam: uenitq; ad locū quē arabes metropolim ſuā putant:primo quidē archim nominatum:qui nunc petra uocitatur. Hic itaq; cū eſſet excelſus mons:aſcendens in eū aaron moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus:ubi erat populus conſtitutus: exutus pōtificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pōtificatus uenit:& mortuus eſt populo eum uidente:ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta: cum uixiſſet annis tribus:& triginta & centū.Defunctus autē eſt ſecunda luna initio menſis qui uocaſ apud atheni enſes ecatonbeon apud macedones aūt lochis:apud hæbreos uero ſadebat:apud romanos nūcupatur auguſtus. Cunq; luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Cap.IIII.

SVmens igitur moyſes exinde exercitū uenit ad fluuiū arnon:qui de mōtibus arabiæ deſcēdens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem.Hæc autem terra eſt fructifera:& hoium multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad ſeon itaq; regē illius regionis moyſes miſit:populo uiam petens:ut fœderibus quibus uellet ille crederet factis:q; i nullo lederentur:neq; terra: neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur:ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendenda: ſicut illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcēs. Seon autē hæc negans propriū armauit exercitū:ut hæbreos arnon fluuium tranſire ꝓhiberet.

Tunc moyſes uidens hoſtiliter amorreum inſiſtere:non paſſus ut hæbreis per inertiam proueniret inopia:primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut prævaleret aduerſus ſeon : conſuluit deum: ſi eum pugnare permitteret. Cunque deus uictoriam promiſiſſet: fiducialiter ipſe ad certamen uenit:& exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros: quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta: ſumentes arma ad prælia repente profecti ſunt.Amorreus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis: ipſe quidem obſtipuit hæbreos:exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit. Primā ergo congreſſionem non tolerantes:nec ſuſtinere hæbreos ualentes in fugam conuerſi ſunt:hæc ſibi potius pro ſalute quā pugnare utile iudicantes. Confitebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis. Hæbrei nanq; dum eos fuga declinare reſpicerent inſiſtebant:& irrumpentes eorum aciem:eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates:hæbrei uero perſequentes nequaq̄ fatigabantur:quando & ad labores præparati:& uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorū ad perſequendum uidebantur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent:fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi.Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quādo etiam fugientes uulneribus uexabantur:laborabantq; potius propter ſitim quā propter pugnam. Erat enim tempus eſtatis. Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium concurrerent fugientes circundantes eos hæbrei percutiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt:ita ut etiam ſeon eorum rex ſimul extingueretur.Hæbrei uero mortuos ſpoliabant:prædamq; ſumebant:multamq; copiam habuerunt ex illa terra:cum eſſet adhuc fructibus plena.Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ: cum omnes pariter deperiſſent.Amorreos ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehendit:qui nec prudentia uidebantur aſtuti:nec opere neceſſario boni:quorum hæbrei terram late ceperunt.Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus:quaſi naturam inſulæ tenens.Quem locum arnus alias arctos qui dem a meridiana parte circundat:iaboch ſeptentrionis circuit latus: qui in iordanis fluuium deſcendens:illi etiam nomen tradidit.Occidentalem uero partem eius regionis:iordanis ripa concludit.Cum ergo res ille ita conſiſterent: iſraelitis inſtabat oggaladine & galanitidis rex:ducens exercitum copioſum:& feſtinans tanquā ſolacium amico ſeon præbiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cū hæbreis putans ſe prævalere:eorūq; uirtutem experimento cognoſcere.Cunq; fuiſſet ſpe ſua deceptus:& ipſe bello mortuus & omis eius exercitus eſt peremptus.Moyſes autem iaboch fluuium tranſiens: regnum o gregis perambulabat:ciuitates deſtruens: & omnes habitatores eius occidens: qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ magnitudine præcellebat.Ogigitur regis magnitudo & pulchritudo uehemēs erat:qualis eſt paucorum.Erat enim manu uir fortis:ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis.Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti:qui lectum eius uiderunt:in ciuitate rabbatha regni ammanitidum factum ex ferro: quatuor cubitorum latitudinem habentem:longitudinem duplicem:& uno cubito fortiorem.Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo hæbreis rerum fiducia eſt conceſſa: ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriens eſt effectus. Nam quadragīta urbes alias ſexaginta clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt:prædāq; copioſam & ſeorſum ſinguli & cōiter oēs adepti ſunt

Cap.V.

MOyſes itaq; caſtrametatus:deduxit exercitum ad iordanem: circa magna campeſtria: contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atque balſamum quæ ſolet ferre copioſe. Ceperunt autem proni eſſe iſraelite.& deſiderium habere bellandi. Porro moyſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet populumq; epulari feciſſet partem quandam amatorum miſit:qui terram madianitarum explorarent: & eorum patrias obſiderent.Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit.Balach moabitarum rex cum amicicias paternas haberet:atq; ſocietatem circa madianitas & iſraelitas uideret tanto cremēto proficere:etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Denicq; non credebat terram aliā hæbreos querere niſi ſuam:cum promiſiſſet utiq; deus chananeam illos fore poſſeſſuros: uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tēptare ſermōibus:& pugnare quidē ipſe i fœlicitate cōſtitutus: cōtra illos qui obſtrigerent erūnis nō iudicauit:ſed,phibere magis eos:ne potiores efficerēt: deliberauitq; legationē ꝑ eis ad madianitas,ptinus deſtiare.At illi dū eēt qdā ab eufrate propheta ꝑclarus illoꝝ tēporum:eiſq; nimis amicus ad hunc miſerūt cum legatis balach uiros de ſuis fide digniſſimos:rogātes ut ueniret ille ,ppheta:q̄tenus pro perditiōe iſraelitaꝝ maledictiōes efficeret

Qui uenientes legatos ſuſcepit:& largitatē eis hoſpitalitatis exhibuit.Cunq; cenaſſet:dei uolūtatem cōſuluit:qui forent de quibus madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati feciſſet: ad legatos rediit:deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent:ſed deū reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet:exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent:eſſe nimis deo amabilem:ſuadebatq; eis ſimul:ut propter hanc cauſam inimicicias ſuas ab iſraelitarum gente ſuſpenderent.Cumq; hæc dixiſſet:legatos dimiſit. Madianite uero balach uehementer inſiſtente:& preces maximas offerente:miſerunt iterum ad balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris illis præſtare:denuo conſuluit deum.Qui uolens eum rem experimēto probare: iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret:ſed cum eis iret.Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptiōe iuſſiſſe: cum legatis mox ibat:angelo ſancto occurrēte ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua balaam ſedebat intelligēs ſpiritum diuinum eē: declinauit balaam ad unam maceriam:non ſentiens plagas quas ei balaam inferebat: dum percuſſus ad maceriam alias a maceria uexaretur.Cum uero angelus inſiſteret:aſina percuſſa uoluntate dei uocem loquentis emiſit: balaam accuſans uelut iniuſtum:quia dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet:tunc ei plagas inferret:non intelligēs:quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cumq; balaam humana loquente aſina perturbaretur:palam etiam angelus apparuit eumq; increpaſ de plagis aſinæ cepit: tanquam nō eſſet hæc culpa iumenti:ſed q; eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autē balaam:ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret:præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret: hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad balach. Rege uero decenter ualde eum ſuſcipiente: petebat ut ductus ad quendam montium: conſideraret quemadmodum hæbreorum exercitus eſſet conſtitutus.Balach autē ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio i montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere: aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexaginta. Videnſq; eos ille:præcepit:ut ſeptem aras rex conſtitueret:& totidē tauros & arietes adduci iuberet.Cumq; rex celerrime miſtraret: ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto:cepit e diuerſo benedicere dicēs. Hic populus felix:cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum:eritq; eius auxiliator in omnibus:& præſulem prouidentia ſua ei concedit:ita ut nullum humanum genus ſit:quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima:& ab omni malicia ſegregata.Hæc itaq; & uos iquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis.Deo quippe uos ſolos homines intendente:& ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uoſipſe miſit obtinebitis: ſeruituram ſemper filiis ueſtris: quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare:& ſic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis.O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es.Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananeorum terra ſuſcipiet:ſcituri orbē terrarum ueſtrum fore habitaculum in eternum.Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabiť: & in omēs terras ſicut nec in cælo numerus eſt ſtellarum.Et cum tanti fueritis: nec ubertatē uobis negabit deus:in pace omnia bona miniſtrando:& uictoriam atq; potentiam in bello largieť: & filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor:qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidētia dei præſtabitur: cui grandia minuere uirtus eſt:& latius augere quæ parua ſunt. Talia ſiquidem ille ſua ſacratione proferebat:cum non eſſet in ſemetipſo:ſed dei potius ſpiritu uinceretur.Balach autem contriſtato & proclamante:eo q; pacta tranſcēderet: quibus ſuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum ueniſſet pro maleditione hoſtium: eosditaret:& beatiores omnium hominum oſtenderet:ait ad eum balaam.O balach:de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe:de talibus quicq̄ dicere ſeu tacere:quando dum nos ſpiritus dei percipiet:uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu:& madianite ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis:& ꝓpterea ueni:fuitq; mihi uotiuum:in nullo tuum deſiderium uiolare.Sed melior deus eſt horum quā quæ ego tibi præſtare credebar.Nimis enī iſani ſunt:qui p̄ſentiā humanaꝝ reꝝ apud ſemetip̄os ita ſuſcipiunt:quatenus nō ea quæ diuinitas dictat edicāt:ſed magis illius uiolentiā faciāt uolūtati. Ego ſiquidē hūc exercitū neq; laudare ꝓpoſui:nec in quibus bonis genus eoꝝ deus habiturus ſit aſpire: ſed deus ꝓpicius eis exiſtens: & feſtinās eis fœlicē uitā gloriāq; p̄bere ꝓpetuā: hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt:tibi & madianitis præſtare: quorum preces repellere me nimis indecens eſt: ueni rurſus erigamus aras alias: & ſacrificia

proxima prioribus celebremus:si forte flectere potero deū:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunque balach fieri permisiffet: & secundo sacrificanti nequaquam diuinitas ut israelitas malediceret ánuisset:cadens pronus in terrā: p̄dicebat regibus affuturas passiões & quæcunque ciuitatibus erāt euentura eximiis:quarū aliquas quidem nec habitari cōtingeret. Quæ etiam facta sunt:dum hæc temporibus priscis per terram siue per mare usque ad memoriā meam hominibus euenissent.Et cum hæc omnia talem terminum excepe rint:qualem ille prædixit:quilibet conijcere potest:quomodo & in futuro sic erit: quemadmodum præfatus est ille. Balach autem indignatus eo q̄ non maledicti essent israelite: remisit balaam: nullo honore remuneratum.Ille uero iam descendens & circa transitum eufratē ueniens:& balach principibusq; madianitarum ualedicens ait. O balach & madianite præsentes:oportet me hæc & præter uolūtatem dei præstare uobis.Hæbreorum quidem genus nulla pestis pœnitus apprehendit:nec bella:nec aliqua necessitas:nec sterilitas fructuum terrenorum: nec alia quælibet eos uesania corrūpit.Est enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere super eos uenire huiusmodi passionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca ; & ad modicum tempus:quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: q̄ pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quasdam uictorias ad breue tempus aduersus eos desiderates:quod impetrabitis: si hæc quæ moneo feceritis:filiarum uestrarum speciosas præcipue uirgines:quibus subdi & deludi castitas possit insipientium propter pulchritudinis honestatem:circa exercitum eorum proxime destinate:& supplicantibus eorum iuuenibus:ut earum amplexibus misceantur præcipite: quatenus dum eos concupiscentia obligatos uiderint:deserant rogantibusq; manere eas: nō primitus audiant:quā eos patrias leges relinquere iubeant:simul & honorem dei qui eas posuit eis: & madianitarum atq; moabitarum colere ritum cogant.Sic enim illis indignabitur deus.Cunq; hæc ille dixisset:abscessit.Madianite uero dum misissent filias suas sicut ille monuerat:hæbreorum iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarum:& ad earum colloquia uenientes:rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur:nec consuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba suscipientes consenserunt eis:obligantes eos amore suo. Quibus dum concupiscentia creuisset:eos ille cepere deserere.Dumq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inuasisset:uberrimis fletibus exorabant:ne eos ille desererent ; sed futuras uxores & dominas omnium possessionum uel substantiarum suarum manere poscebant.Hæc autem cum iurisiurandi religione firmabant:deumq; mediatorem in promissione faciebant flentes:& undiq; semetipsos misericordia dignos ostendentes mulieribus.Ille uero dum eos seruitute iam captos eē cognoscerent & omni uinculo fœde consuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortissimi iuuenes domus paternæ sunt:& magna possessio bonorū parentum atque domesticorum fauor & dilectio: nihilq; horum egentes:uenimus ad uestrum eloquiū: nec questum speciosi corporis requirentes:uestram nobilitatem adiuimus:sed uiros bonos & iustos existimantes:honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem:& nostro contristari discessu:neq; nos uestras preces abiicimus:sed tantummodo fidem uolumus fauoris uestri percipere:per quam nos credere dignissimum iudicamus: ut uestram conuersationem uidentes:uxores esse possumus.Formidamus &enim:nedum fueritis satietate nostræ consuetudinis adimpleti:deinceps contumeliis affectas:ad parentes nos proprios remittatis.Rogantibus autem illis:& ut uellent fidem daturos se pollicētibus:& ob amorem in nullo contradicentibus:dixerunt ille.Quomodo hæc quidem uobis placēt:moribus & uita utimini:ut ab omnibus alienati populis sitis:ita ut etiam cibos proprios habeatis:& pocula cum nullo communia:necesse erit uolentibus uobis habitare nobiscum: etiam deos colere nostros nec erit indicium circa nos aliud uestri fauoris:nisi eosdem deos quos nos adoretis: nullusque culpabit uos:si terræ ad quam uenistis:eius colatis & numina:cum dii nostri sint communes omnibus:uester uero in nullo sit talis:dicebantq; eis:ut aut quæ essent omnium:ea facerent: aut aliam quererent terram:in qua possent legibus propriis conuersari.Illi autem amore earum deuicti:optima illas dicere iudicantes:& semetipsos tradere uoluptatibus earū: patria iura trāsgressi sunt:deosque plurimos iam putantes:immolare eis lege prouinciæ proponentes:cibis etiā extraneis congaudebant:& omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias insurgebant: ita ut etiā per oēm exercitū iuuenes agerēt cōtra legē:& seditio priore multo peior ꝯcideret:cum oīno solēnitates iā ꝓprie deperirēt.Nam dū semel iuuenes mores attigissent extraneos:eos uberius appetebant.Sed & siq priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erāt:cum eis uitio subiacebant.Denique Samarias princeps tribus symeon:dum haberet chorami madianitidem mulierē:ducis cuiusdā filiā;uiri inter illos ualde potētis:uxore iubēte ante solēnitates mosaycas

quod illam magis delectaret:effecit:non immolando lege patria:sed alienigine nuptias eligẽdo. Et dũ hæc ita gererẽtur:moyses metuens:ne quid peius accideret: congregãs populũ in ecclesiã nullum equidẽ nominatim culpauit:nolens quẽquam desperatione deiicere:quia dũ laterẽt poterant penitere. Dicebat aũt:quomodo non agerent digna se:aut suis patribus oportuna:dũ libidinem deo preponerẽt:& ei placentia uiolarent:oportere tamẽ:ut dũ adhuc bene eis esset: reuerterent ad fortitudinem:arbitrantes non ad uim inferendam leges esse positas:sed ad concupiscẽtiam repellendam. Super hæc adiiciebat non esse rationabile ut qui casti fuissent in heremo: nũc constituti inter bona tanta peccarent:& rerum quas adepti fuerant per indigentiã tempore ubertatis amitterent. Et ille quidem hæc dicens:conabatur emendare iuuenculos:& ad penitentiam eorum quæ gesserant reuocare. Post quem surgẽs Samarias:ait. Tu quidẽ Moyses utere legibus quas posuisti:ex ipsa consuetudine eis firmitatem attribuens:& quomodo iam frequenter castigasti hæbreos qui non bene seducuntur:me in his quæ tyrannice imperas nõ habebis obnoxiũ Non enim aliud quicquam hactenus sub figmento legum dei: qua iugum seruitutis nobis inferre machinaris:& tibimet defendere principatum:auferendo nobis deliderĩ:& ppriũ uiuendi arbitrium:quod est liberorum & dominũ non habentiũ. Itaq; crudelior circa hæbreos ut solus eris egyptiorum: castigare nos uolẽs:& secundũ leges tibi placitas singulos uolũtates astrĩgere. Sed multo iustius est:ut tu potius puniaris:quando ea quæ omnibus idubitanter bene se habere uidentur:solus exterminare contendis:& cõtra omniũ placita tuam ualere sententiã Mulierem itaq; peregrinam sicut asseris duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. Nõ enim latere proposui:nec pro me alter delator erit. Et sacrificaui diis:quibus sacrificandum nõ iudicatis iustum existimans per multos me debere acquirere ueritatem:& non uelut sub tyrãno uiuere & omnem spem semper ex unius cõuersatione pendere. Dum hæc autem samarias de his quæ ipse:& alii male gesserant edixisset:populus equidem quiescebat formidine futurorum legislatorem intendens:nolentem illius superbiam ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarẽt:& in his quidem dimisere cõuentum:sed causa mali potius augebat. Cũq; samarias ex tali causa mortuus non fuisset: fines uir & in aliis quidem rebus melior existens multorum iuuenum & dignitate patris transcendens coetaneos uniuersos:eleazari sacerdotis filios & fratres:moyseos nepos:dolens in his quæ gesserat samarias:& antequam per licentiã fortior efficeretur iniuria:opere uolẽs ultionem inferre:& iniquitatem ne crescceret amplius prohibere:dum adhuc qui hæc arripuerãt minime punirentur:animo simul & corpore sic audacia confortatus est: ut non prius decertare quiesceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculũ samariæ ueniens:ipsum euaginato gladio & chorami simul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & fines imitatores esse uidebantur: perhibebant eos qui in culpa samariæ similes existebant. Multi siquidem inique gerentium horum uirtute perempti sunt:omnesq; pestilentia perierunt: deo illis post hæc immittente languorem:& quicunq; eoꝝ cognati fuerant:& cũ prohibere deberent:magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter sunt extincti. Perempti sunt itaq; ex eorũ cetibus:non minus quatuordecim alias uigintiquinq; milia uirorum. Hac itaq; causa exaggeratus moyses ad iteritum madianitarum misit exercitum:de quorum prælio post paululum edicemus:narrantes primitus quod reliquimus. Iustũ nanq; est legislatoris uoluntatem:nequa quã in hoc sine laude trãsire. Balaam enĩ qui petitus fuerat a madianitis: ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complere diuina prouidentia non prævaluit:sed cõsilium dedit:quo hostes utẽtes:hæbreorum populum pene consumerent:moyses magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba describens:cum posset huius gloriam propriam facere:quando nullus qui mendaciũ probans argueret testis extaret. Illi nanq; testimonium reddidit:& eum memoria dignũ fecit. Et hæc quidem si uoluerint quicunque considerent. Moyses itaq; pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum misit exercitum ex una quaq; tribu:duodecim milia uiros eligẽs:quorum ducem statuit fines: cuius fecimus paulo ante memoriam: qui leges custodiuit hæbraicas: & zamariam transgredientem eas ipse percussit. Madianite uero uidentes exercitum contra se uenire & quantus nunquam aduersus eos accesserat:congregantes prouinciæ multitudinem expectabãt hostes:& undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congressione facta: madianitarum cecidit multitudo quæ computari non posset: numerumq; transcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter sunt perempti:quoꝝ nomina erant Och:& Sur: Obeth:& Huir: Quintus uero rex est Arach:de cuius cognomine ciuitas in terra arabum constituta: hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur patras. Hostibus igitur effugatis:hæbrei eorum tenuere prouinciã:multamq; sumẽtes pdã; & possessores

cum mulieribus perimentes: solas uirgines reliquerunt. Hoc enim moyses duci fines iusserat. Qui reuersus: incolomem reduxit exercitum: & prædam ualde copiosam: id est boues quinquaginta duo milia: & sexaginta septem: asinos autem sexaginta milia: auri uero & argenti uasa innumere multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines: quasi triginta uero milia. Moyses itaq; diuisa i duas partes præda: alterius quidem quinquagesimam partem eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis autē alterius quinquagesimam: reliquam uero uniuerso populo distribuit. Viuebātq; decetero ualde fœliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaq; tristicia eorū uoluptates impediebat. Moyses igitur cum esset senex: iosue successorem sibi constituit: ad pphetias: & ad militiæ principatum: si cubi necessarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Iosue autē omni doctrina legum: diuinisq; ministeriis moyse docente erat instructus. Inter hæc duæ tribus: gad: & ruben: & manasse dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites: habentes commune consilium: rogabant moysen: ut eis præcipue amorreā concederet: quæ pascuis optima uidebatur. Ille uero existimans eos timuisse chananeorum pugnam: & occasionem honestam quasi pro pascuarum diligentiam requisisse: malignos eos appellabat: & turpem occasionē timoris adinuenisse: ipsosq; uelle sine labore delicare: dum omnes adhuc in erumna cōsisterēt: & terram ideo peterent obtinere: ne decetero cum eis laborarent: quibus terram traditurū se deus promiserat: trans iordanem & aduersas gentes iterempturum. Illi ergo cōspicientes iratū ducem & contra se iustissime prouocatum: respondentes satisfaciebant non pro timore periculoꝝ: neq; propter laboris defectum hoc petere: sed ut prædam in oportunis constituētes locis: expediti ad certamen & ad bella uenire possent: dicebantque se præparatos: ut dum possiderēt ciuitates ad custodiam filiorum & uxorem & facultatis suæ: ubiq; cum exercitu properarent. Porro moysi dum iste sermo placuisset: uocans eleazarum sacerdotem & iesum: & ad ultimum uniuersos: cōcessit eis amorream: ita ut auxilia conferrent cognatis suis: donec omnia complerētur. Accipientes itaq; ista conditione prouinciam: & ciuitates fortissimas possidentes filios & coniuges: & alia quæcunq; poterant circūeuntibus impedimentum facere in eis apte constituerūt. Edificauit aūt & moyses decem ciuitates: quæ in numero quadragintanouem forēt: quaꝝ tres distribuit: ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent: & tempus fugæ constituit habentes ptātem scilicet perempti cognati occidere homicidam: si eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inuenissent: quod nulli alii permissum est perpetrare. Hæ siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt: bosor quidem in arabiæ finibus: arimnan autem in terra galaditorum: galalim uero in bataltidem regionem. Cumq; etiā chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum moyses fabricandas ad habitaculum fugatium delegauit. Moyses autem adeuntibus eum maioribus natu tribus manasse: & dicentibus uirum insignē in tribu sua fuisse defunctū nomine orophatim: & filios quidem masculos non reliquisse sed filias: & consulētibus si earum fuisset hereditas: ait siquidem aliquos de tribu sua ducerent: cum hereditate ad eos irent: si uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent: & tunc manere uniuscuiusq; hereditatem in propria tribu constituit.

Cap. VI.

CVm uero iam quadraginta minus triginta dies implerētur: moyses cōgregans ad iordanem: ubi nunc ciuitas est abilal: locusq; palmaꝝ conuentum: uniuerso populo ita locutus est. O uiri commilitones: & sicut deo placuit calamitatis longe participes: cētum uiginti annis senectute confectum oportet me ab hac uita discedere. In his quæ gerenda sunt trans iordanem: iam non ero uester adiutor: neq; pugnabo uobiscum: a deo prohibitus. Iustum igitur credidi neq; nunc meam deponere pro uestra fœlicitate curam: sed propriā iudicare uestræ ubertatis adeptionem: & memoriam meā in abundatia bonorum referre uestrorum. Nunc igitur explanans: quemadmodum uos fœlices eritis: uestris filiis bonoꝝ uestrorum relicturi possessionem ab hac uita discedo: dignusq; sum: ut mihi fides habeatur: & propter pristinas uirtutes & eo: q; animæ ad uitæ huius terminum uenientes: cum omni loquantur integritate. O filii israel cunctis hominibus causa bonæ possessionis propicius deus est. Hic enim solus dignis hoc distribuere: & auferre in se delinquentibus potest: cui uos exhibentes quales uos ipse uult esse: simul & ego uoluntatem eius sciens: aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi: & omnibus mutabiles aut fœlices: si ex illius mādatis aliquando cessaueritis. Possessio nanque bonorum quam nunc tenetis: firma manebit: & præsentium rerum celerrimam securitatē habebitis: si solummodo quæ uos deus uult sequi obediatis: neq; legum alienarum ordinem proponatis: neque pietatem quam nunc circa deum geritis spernentes: admodum alium conuertamini.

lib. IIII

lib: 4.

Hæc autem agentes: fortissimi cunctorum eritis bella ferre: & inimicoꝝ nulli succumbere. Deo enim uobis auxiliatore præsente: cunctos suos postponere rationis nō est: præmia siquidem magna uirtutis uobis sunt posita: quæ omni uita possideatis. Virtus &enim primitus bonarū causarum est præmium: deinceps etiā aliaꝝ rerum præstat augmentum: ita ut dum inter uos ea usi fueritis: magnā conferat uobis uitam: & inter alienigenas glorioſos efficiat: & apud posteros eminentes ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci: si legibus quas dictante mihi deo constitui obediatis: easq; custodiatis: & eaꝝ sapientiam meditemini. Ego gaudens discedo in uestris bonis: cōmēdans uos castitatis legi: & bonæ conuersationis ornatui: uirtutibusq; ducum: qui prouidentiam uestræ utilitatis exhibebunt. Deus aūt qui hactenus uestri præsul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui: nō usq; ad præsens stare faciet prouidentiā suam: sed quanto tempore ipsi uoluerit eum habere patrocinantem: in uirtutis studiis permanētes tanto præsidium eius habebitis. Consilia nanq; uobis præbebunt optima: quæ sequentes: fœlices eritis: pōtifex eleazarus & iesus: necnon & seniores: & principes tribuum quos audire uos cōuenit: scientes quoniam omnes qui bene sub principe consistunt: & principatū tenere: & libertati præesse possunt: nec indigne/mini in his quæ uos agere duces uestri popoſcerint. Nunc &enim ut benefaciētibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis: q; decetero declinātes meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram aliquādo sumatis quali circa me uti sepius præsumpsistis. Nostis enim q; frequēter peiora a uobis quā ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc nō improperia ferens uobis edico: nō enī in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco: quādo nec tempore quo hæc patiebar iratus agnoscor: sed ut de futuro a talibus temperetis: & in nullo uestris præsulibus iniuriam propter diuitias faciatis: quæ uobis iordanē transeuntibus & chananeā obtinentibus affluenter aduenient. Nam si procaces fueritis contemptores effecti: & uirtutē deuotinemq; perdideritis: quā circa deum geritis: eum primitus habebitis inimicum: & terram quam armis obtinuistis iterum cum magnis obprobriis amittetis: totumq; dispersi per orbem: uestro seruicio omnem terram & mare complebitis: eritque uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non seruatuꝝ. Vnde si uultis hæc apud uos permanere: dum hostibus præualueritis: nullum relinquatis ex eis: sed omnes perire decernite: ne uiuētibus eis illoꝝ studia degustantes a conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & tēpla quæcunq; habuerint destruenda cōmoneo: & genus & memoriam eorū igne consumi. Sic &enī bonoꝝ uestroꝝ uobis erit firma securitas. Ne uero p ignorātiā melioris rei natura uestra ad peiora declinet: & leges uobis dictante mihi deo composui: & ordinem bonæ conuersationis institui: cuius seruātes ornatū: fœlicissimi eritis oīum reꝝ. Hæc dicēs: dedit eis in libro leges: & cōuersationis modum ibi conscriptū. Illi uero flebant: & multū quærebantur ducem: memoriā pericu lorum eius habentes: & quanta p eoꝝ salute gessisset: desperātes etiā de futuris: q̄si nullus ei prīceps similis foret: minusq; iam deum sui curā prouidere credētes: eo q; moyses eū potius exorasset. Tunc eorū quæ in deserto ei cū ira locuti fuerant penitētiā agentes ingemiscebant: ita ut oīs populus in lachrymas p rumperet: & plusq̄ sermone dici potest: gemitus cū dolore p ferret. Moyses autem consolabatur eis: & licet dignus utq; magna uterentur conuersatione poscebat. Tunc ergo conuentus ita dimissus est.

Cap. VI.

VOlo aūt conuersationē dicere primitus moyseos: eiusq; dignitatis uirtutes exponere: ut qui hæc legerit: agnoscāt: q̄lia initia nostri habuere maiores: & sic ad aliaꝝ rerum uenire narrationē. Scripta sunt hæc oīa sicut ille reliqt nihil nobis adiicientibus ad ornatum: quod a moyse relictum nō est. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere: ut secūdum genus nobis singula disponātur: dispersæ quæ ab illo ī scriptis relicta sunt: & quēadmodū deum in singulis quibusq; consuluit. Propterea nāq; necessariū iudicaui hæc p̄dicere: ne aliq̄ nobis a cōtribulibus hanc scripturā legentibus quō generetur. Hic ergo ordo est legum in nostra conuersatione cōpetentiū. Quas aūt nobis cōiter ad alterutros dereliquit: has de moribus & cāis explanare & referre distuli: sed adiuuante deo post nobis insinuare propositum est. Ait enim. Dum chananeorum terram possideritis: & ad usum bonorum peruenerit is: & ciuitates iam edificare ceperitis: ea facientes quæ deo placita sunt: fortissimumq; pignus fœlicitatis habebitis: sit uobis una ciuitas sacra in terra chananeorum in loco optimo & uirtute præelaro quamcunq; deus sibi p prophetam elegerit: & templū unum in ea sit: & altare unum ex lapidibus non manu dolatis: sed passim iacentibus qui dealbati erunt: & ad decorē ualde purissimi: accessus aūt ad eum sit nō per gradus. In alia uero ciuitate: nec altare: nec templum sit. Deus enim unus & genus hæbreorū est unum. Qui blasphemauerit deū: lapidatus suspēdatur p diē: & sine honore: turpiterq; sepeliatur. Conueniāt auté in ciuitatem in qua templū construūt ter ī anno

a finibus terræ quam hæbrei tenuerint:quatenus deo & pro illis quæ possîdent gratias referant: & de futuris preces effundant:& conuenientes adinuicem:tunc epulantes amici sint. Bonum est enim:ut semetipsos alterutrum contribuli nō ignorent:sed sua studia sibi cōicent.Hoc aūt eis ex hac societate proueniet:ut & aspectu:& loquela memoriā sui semper obtineāt.Si enim alterutris impermixti sunt:extranei sibimet putabūtur.Sit & decima exceptio frugū uobis præter eam quā distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dare:quæ uendatur quidem p prouincias & ad epulas ministretur & hostias:quæ in sacra urbe sunt celebrandæ.Iustū est enī ex his quæ de terra nascūtur quā deus nos possidere cōcesserit:ut ad honorē eius qui hæc tribuit perfruātur.Ex mercede mulieris fornicariæ nō sunt sacrificia celebranda.Nunq̄ enī ex his quæ de cōtumelia procedunt diuinitas delectatur.Nihil nimiꝫ confusione corporꝫ peius est. Similiter aūt siquis ꝓ coitu carnis:aut uenatu:aut custodiis græcum mercedē acceperit: nunquā exinde deo sacrificandum est. Nullus blasphemet eos quos principes aliæ ciuitatis esse putant.Sacra peregrina nō sunt curāda: neq; uas denoīatum alicui deo est sumendū.Nullus uestrū texta ex lana & lino tunica uestiatur. Hæc enī solūmodo sacerdotibus est cōcessa. Conueniente uero multitudine ī urbe sacra ad immolandum:post.vii.annos īstante festiuitate quæ uocatur scenophegia.i.tabernaculorꝫ defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali unde possit audiri legationibus leges: & neq; uxor: neq; filii audire ꝓhibeant:sed neq; serui.Bonū est enī:ut a māibus īscriptæ leges:etiam memoria conseruētur:qua nunquā deleri possînt.Sic ergo neq; peccabūt:nō uolentes dicere: eo q̄ decreta legum ignorare uideātur.Leges itaq; multā habebūt contra peccātes audaciā: utiq; prædicentes eis quæ sînt passuri delinquentes: & aīabus eorꝫ inscribētes quæ p̄cipiunt per auditum : q̄tenus omnino in īterioribus eorꝫ cōsistat uolūtas legū:in qua cū deficiūt: auctores ipsī suæ lesionis exīstunt. Discant etiā pueri primū leges:quæ est doctrina optīa:& causa fœlicitatis eximia. Secūdo aūt per singulos dies mane & uespere testificanda sunt dona dei:quæ liberatis de terra egyptiaca cōcessīt.Iusta est enī naturaliter gratiarꝫ actio quæ referē:& ꝓ cōpēsatiōe rerꝫ iam factarꝫ:& pro inuitatione futurorꝫ.Inscribenda uero ī ianuis ea ī qbus eis deus benefecerit & brachiis singula quæq; declaranda: quæ uirtutē dei ualeant designare:& fauorē eius circa uos ostēdere: quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor.Principes aūt sint ī unaq̄q; ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iusticiæ studio sint exēpti: unicuiq; uero pricipatui duo uiri ministri præbeāt ex tribu leuitarum. In oībus honorē qui ī urbibus iudicare cōstituti fuerīt habeāt ita:ut illis p̄sentibus neq; blasphemare:neq; aspere agere liceat aliquibus:sic utiq; respiciētibus pudorē dignorꝫ hoīum: tanquā sibi deū in illis cōtēnere uideātur.Iudices aūt ptātem habeant ꝓnunciandi:quodcūq; uidē eis:nisi forte pecunias eos quilibet accepisse ꝓ iudicii diuersītate demōstret: aut aliā cām ꝓferat:ꝓ quā eos nō bene iudicasse cōuincat.Non enī lucrū attendētes:aut dignitatē cōuenit iudicare: sed iusticiam rebus oībus p̄ponentes.Nam hoc nō agēs:deū qlibet cōtēnere putat:eūq; īfirmiorē credere quā illos: qbus cōtra iusticiā timore ptātis sentētiā ꝓpriā p̄stare cōtendit. Dei enī uirtus iusticia ē.Quisquis igit̄ p̄stat eis qui aut nō iuste q̄runt aliq̄d:aut nō iuste ī dignitate sunt cōstituti: illos potius deo potiores facit.Si uero iudices nō ītelligūt de rebus sibi creditis iudicare:quando multa talia solēt hoībus ꝓuenire:itegrā cām in urbe sacra remittāt:& cōueniētes pōtifex & propheta:& seniores q̄ eis uidēt iusta: ꝓnuncient.Vni testi non credat:sed tribus: aut ultimū duobus:quorꝫ testimoniū uerꝫ faciat uita prior.Mulierꝫ testimoniū nequaquā recipiendū pp leuitatem:& procacitatē generis earꝫ.Sed neq; serui testimoniū phibeant:pp ignobilitatē animi:quos aut ꝓpter lucrū:aut pp timorē uerissîme potest credi:nō posse uere testari.Siquis aūt falsē testatus:est cōiunctus:ea patiat q̄ passurus eēt is:cōtra quē testimoniū dixit.Si homicidio facto ī aliq̄ regione:nō iueniat hic qui fecit:ne ī suspitōne sit aliqs:q̄si p odiū ꝓpetrauit:q̄ratur quidē homicida cū multo studio:& de eo nunciando ꝓponant edicta.Cum uero nullus eū nūciauerit:principes ciuitatū uicinarꝫ regionis illius in qua cædes facta est:& seniores cōueniētes: metiant a loco ubi iacet mortuus regionē:& ps q̄ fuerit uicinior ciuitati:populi eius emētes uitulā: & deferētes eam ad uallē:& ī locū inutilē aratro & plātationibus: īcidāt ceruices bouis:& sumentes aquā lauent māus suas supra caput bouis sacerdotes & leuite simul: & seniores illius ciuitatis:& exclament ab homicidio mūdas se manus habere:neq; gessîsse:neq; factori cōicare:& iuocēt deum sibi ꝓpicium fore:& nunquā tam malā passionē in illa terra cōtingere.Optima īquit ē huiusmodi dispositio:& conuersatio talis:nec uobis alterius reipublicæ sit affectus: sed hāc diligite:dominas leges habentes:& secundū ea omnia facientes:satis est enim:ut deus sit uestri prīceps. Si abheserit uobis regis amor: sit quidem iste contribulis: sitque ei iusticiæ prouidentia semper: & uirtutis alterius magnitudo.Sciat aūt is legibus atq; deo plurimum inesse sapientiam: nihilq; gerat præter pontificis seniorūq; sententiam; nec multas nuptias usurpet; neq; abundantiā sectetur pecu-

niarum:nec ornatus equoꝝ:quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſuperbus erit.Prohibeatur etiã ſi quis hoꝝ ſtudiũ habuerit fieri:ultra modũ utilitatis ueſtræ potẽtior. Terminos terræ moueri nõ licet:nec ꝑprie nec aliene: ꝑ quos uobis ſeruabit̃ pax: ſed hẽantur firmi ieternũ poſiti ſicut diuina ſententia:tanq̃ prælijs ex hoc & ſeditionibus mundus uexatur:dum accedere ultra termi nos auari uoluerint. Nanq; procul non eſt:ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permuta re.Qui in terra plantauerit:ſi ante quartum annum fructum attulerit:neq; deo ex hoc primitias offerat:nec ipſe comedat. Non enim ſecundum tempus hoc illatum eſt: dum naturæ præter tẽ pus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neq; deo:neq; proprio domino cõpetit ad utendũ. Quarto uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt:colligenſq; ad ſacram depor tet urbem:& cum decimis aliaꝝ frugum expendat cum amicis propriis epulando: & cum pupil lis & uiduis. Quinto autem anno:ſint domini ſui quæ fuerint nata. Qui terram uineis plantat non ſeminet eam:ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germẽ:laboribuſq; aratri eſſe priuatã. Bobus terra aranda eſt:& nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt:ſed propriũ hoc genus ſit ad arã dum.Semina uero ſint munda & impermixta:& nõ duobus aut tribus generibus ſeminetur: nõ enim cõione diſſimiliũ natura letatur neq; iumenta permiſceantur:quæcunq; cognata nõ ſunt. Metuebat enim legiſlator:ne per hoc iniuria tranſiret ad homines: initium a minoribus & tur pibus primo ſumens.Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum:ex quo per ſimilitudinẽ cõuerſio quædam in cõibus rebus habere poſſit acceſſum.Qua ꝑpter neq; de rebus uilibus legis negligẽ tiam habuerunt:ſcientes omnibus prouidere:ne in aliquo uideretur eſſe culpabiles.Metẽtes in quit & manipulos colligentes non omnem decet meſem excutere: ſed relinquere aliquos mani pulos:qui ſint egentibus alimentum.Similiter aũt & de uinea ramuſculos pauperibus relinquẽ dos:& oliuaꝝ quendã fructum reſeruandũ colligentibus:& eſcam propriam nõ habẽtibus.Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit:quanta gr̃a ex indigen tium ſatietate proueniet.Tunc diuinitas terrã ad illationem fructuum proniorem efficiet: eorũ qui non ſuæ tantũmodo utilitatæ proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda.Non enim iuſtum eſt: ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt:participare prohibeãtur. Neq; po ma matura contingere inter agentes arcendi ſunt:ſed tanq̃ de propriis eos debent permittere ſa tiari:ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini:& cum gaudio præbendum eſt eis ad comedendũ: por tare uero eis nihil liceat.Neq; uindemiãtes ex his quæ ad torcular portantur guſtare prohibeãt ſibimet occurrentes.Iniuſtum eſt enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data ſunt:inuideꝛ deſiderantibus ea comedere:dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit: & mox abire feſti net.Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præſumant: rogantes eos cum ſint quidem iſraelite tanquã ſocii:& propter cognitionẽ alias cognationem pariter domini:& ex loco alio ue nientes:ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt:quæ deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt:quæcunq; per benignitatẽ tranſeuntibus conferuntur:quãdo deus ubertatẽ bonoꝝ præſtat hoibus:non ut utantur ſoli:ſed ut etiã aliis largiantur:uolens hoc modo fauorẽ ſuum circa iſraeliticum populum & fœlicitatis eoꝝ adminiſtrationem aliis apparere: cũ eos ſuã abundantiam aliis participare præcepit.Qui uero præter hæc fecerit.xl.minus una plagas habe na publica accipere uoluit:& liberum pœnam hanc turpiſſimã ſuſtinere: quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati.Bene inquit uobis erit expertis erumnaꝝ egyptiaꝝ atq; deſerti:ſi habea tis curam eoꝝ qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia & prouidẽ tia dei:eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis.Super decimas aũt duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas:aliam quidem leuitis:alteram uero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiũ expedit fieri:ad diſtributionem inopum:mulierũq; uiduarum:& infantum & pupilloꝝ.Germia quæcunque prius naſci contingit:ad templum præferant:& pro terra hæc proferentes quam eis præſtitit poſſidere:deum benedicentes:ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes: horũ primitias ſacerdotibus templi diſtribuant.Cum uero hæc quilibet impleuerit:& omnes decimas una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos eſt obtulerit:diſceſſurus domi:ſtans e diuerſo templi:gratias quidem agat deo:qui eas ab egyptioꝝ iniuria liberauit: terrãq; eis magnã frui:multãq; conceſſit:teſtimonium perhibeat:q; & decimas ſecundũ leges moyſeos obtulit: ex oret deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe: & cõiter cum hæbreis omnibus permanere atq; ſeruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunq; donare poteſt. Vxores aũt ducant nobiliũ tẽ pore conſtituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus nõ eſt:ei nõ iungatur:quã diſcedere ſuaſit ab alio:neq; cõtriſtet priorem maritũ eius. Ancillas libe ri non ducant uxores:nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentia nanq; eſt:

decorū retinere:& cōgruū libera dignitate.Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ:p quibus corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas. Sic itaq; prudentia filioꝝ erit libera:& ad uirtutē rectitudinis p̄parata:ſi non fuerit de turpibus nuptiis neq; de concupiſcentiꝫ non legitime conuenientiū ꝓcreati.Siquis uirginē deſpōderit:deinde non eā talē inueniat: cām dicturus:ipſe quidem accuſet:utens ad probationē documentis ſuis:reſpōdeat aūt puellæ pater aut frater:aut quicūq; poſt eos genere uicinior eſſe monſtratur:& dum iudicatū fuerit puellam non eſſe culpabilem: cū accuſatore p̄maneat: nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittēdi eam:niſi magnæ cauſæ proceſſerint;& contra quas ne reſpondere poſſit. Is qui audacter aut petulanter puellæ cām uiciauerit:& derogationes intulerit multas:cōdemneſ.xl.minus una plaga.&.l.ſiclos patri dare cogatur.Si conuicerit puellam fuiſſe corruptam: ſiquidem popularis ſit: eo q̄ caſte uirginitatē uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit nata:uiua protinus cōcremetur.Siquis duas uxores habuerit: & alia quidē in honore magno & fauore fuerit:aut propter amorē:aut pulchritudinē:aut ob aliam cām: altera uero i minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius cū ſit iunior ab illo qui ex alia ꝓcreatus eſt petat ꝓpter fauorem patris quē circa matrem habet priuilegia ſenioris:qtūs duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat:ſicut in legibus diffinitū eſt:non ei concedatur.Iniuſtū nanq; eſt: ut qui natiuitate ſenior ē: eo q̄ minus mater eius a patre diligit debita pte fraudet.Qui puellā corruperit alio deſponſatam:ſiquidē ſuadens ei & ad corruptionē ſibi conſentientem habuerit:cum ea moriatur. Maligni enim ſunt utriq;:ille quidem eo q̄ turpitudinem puellā uolūtarie ſuſtinere ſuaſerit: & nuptiis liberis hæc mala præferre coegerit:illa uero q̄ ſemetipſam ꝓpter libidinem propriā: aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniens: nullo adiutore præſente compreſſerit:ſolus ipſe moriatur.Qui uirginem corruperit:nōdum alicui deſponſatam:ipſe eam ducat uxorem.Si uero puellæ non placeat ut habeat eū:patri .l. ſiclos preciū iniuriæ ſoluat.Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi propter quaſcunq; cauſas:quæ multimode hominibus prouenire noſcuntur:ex ſcripto eo q̄ nunq̄ poſtea cum ea cōueniat cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si aūtē & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere:non ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomine uocans:hereditatis nutriat ſucceſſorē. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit:domibus minime deſtitutis:& cognatis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari:& mulieribus reuelatio calamitatis auferri:quādo prioꝝ maritorum ꝓximis coniungentur. Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier:apud ſeniores teſtimoniū huius rei perhibeat: q̄ uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit: iniuriā faciens fratris defuncti memoriæ.Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniēdum eſt:ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc diguum eſſe ab ea pati:iniuriā defuncti memoriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habēs omni tempore uitæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat. Siquis captiuam ceperit uirginē:ſiue iam nuptam:uolens ei copulari:non primitus liceat eius cubile cōionemq; contingere:anteq̄ illa radens caput ſuum:& lugubre ſcema percipiens:parentes defleat:& amicos quos in bello p̄diderat: qtūs de eorum triſticia ſanata;ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtum:accepturus de qua filiū habiturus eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati: & nō tantummodo libidinē ſequēs propriā qđ uxori futuræ eaꝫ poſſit eē conténat. Triginta uero in luctudie bus expletis: ſufficiūt enī iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoꝝ: tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus:habere eam conténat uxorem:ad ſeruiciū eam deducere nō habeat potestatem:ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat:hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos:& eis honorem non præbent:aut propter uerecundiam: aut propter inſipientiam iniuriā facientes eis:primū quidē ſermonibus eos moneant ipſi parentes:ſufficiunt enim ad hæc huiuſmōi iudices:dicentes nō ſe p̄p delectationē fuiſſe coitu naturali p̄mixtos:neque ꝓ augmēto pecuniaꝫ:dū eſſent facultates parenti utriq; cōes: ſed ut ipſi filios haberēt: qui eos in ſenectute gubernarēt:& qbus egerent p eos haberent:qđ dū grato fiet:deo p̄cipue eaꝫ ē: adiiciāt etiā hæc uerba dicēres: fouentes ſtudio magno nu_triuimus:nulliq; rei pepercimus:quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatem optime tibi eruditi ōis afferret:nūc aūt quoniā decet ueniam tribui iuuenū delictis:monemus te:reſpue in quocūq; pro noſtra exhonoratione minor iuentus es:& admodum temperamenti conuertere:ſciens etiā deū ea quæ cōtra parentes præſumuntur nimis ingrate ferre: quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cū illis exhonorari uidetur:qui eandē appellationem habere noſcūter.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis

ſuſtinere:cum & lex taliũ ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenũ temperet audacia:ab obprobriis liberant quæ ex ignorantia ꝓueniũt. Sic enĩ & legiſlator bonus inueniet:& patres fœlices erunt:nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã. Cum uero parẽtis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiã ſuam pro nihilo eſſe uidebũtur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequẽtibus contra parentes preſumptionibus incitatur:hic inquit eiectus extra urbem:ſequente multitudine:lignoq; ſuſpẽſus & ꝑmanẽs tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiã alii:qui quocũq; modo ꝓimi legibus decernuntur.Sepeliantur autẽ & hoſtes:& nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ:ſoluẽs pœnã ultra iuſticiam.Nulli hæbreoꝝ ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ.Non enim iuſtũ eſt a cõtribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolaciũ utilitatis eius lucrũ eſſe decernere:& gr̃aꝝ actionẽ & recõpenſationem a deo referendã pro benignitate ſufficere. Qui acceperint ſiue pecunias:ſiue quoſcũq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant: tanquã reponentes in propriis locuſis:& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes.Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoꝝ introeũdũ eſt:& pignus ſumendũ: antequam ex hoc cauſa dicatur.Pignus enim a foris petendũ eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtẽs ei qui cũ auxilio legis ad eum uenit.Siquidem idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt:teneat illud creditor: quouſque reſtituat quod debetur:ſi uero eſt paup:reſtituat antequã ſol occumbat : & maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta:ut eam habeat ad ſoporẽ:quando naturaliter deus paupi miſereꝫ. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumẽtis neceſſariis ad ciboꝝ alimenta priuẽtur:& pro egeſtate aliquid peſſimũ patiantur.In furto hoĩs pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condẽnetur in duplum.Qui iumentũ rapuerit damno quadrupli condẽnetur:præter bouẽ:pro hoc enim quintuplum ſoluat . Qui ad ſoluenda multa fuerit inops:ſit ſeruus eoꝝ:quibus eſt condẽnatus.Siquis fuerit cõtribuli uenditus : ſex ãnis ſeruiat:ſeptimo autẽ anno liber abſcedat.Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo quẽ quinquageſimũ nominamus:liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis.Si quis aũt aurũ uel argentũ per uiam iuenerit: querat eum qui ꝑdidit:preconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitatẽ eſſe decernat.Similiter aũt & de pecudibus quacũq; in deſerto errare compererit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deũ: q̃ noluit aliena lucrari. Nulli liceat ꝓtranſire:cũ iumentũ alicuius tẽpeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe:ſed alleuet illud & proprio adiuuãdo labore:ei adiutor exiſtat:uias aũt ignorãtibus demonſtrandas: & non riſum aucupantes de eoꝝ errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentẽ.Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrũ:repente mactetur:idem patiente eo qui ꝑcuſſit q̃ fecit.Si uero portatus ad ꝓpria qui ꝑcuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit inocẽs qui ꝑcuſſit.Sanato aut illo & multas expenſas in egritudine faciente : reſtituat uniuerſa ꝑcuſſor: quæcũq; ĩ uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit.Qui mulierẽ pregnãtem calce ꝑcuſſerit:ſiquidẽ abortiuũ fecerit mulier:pecuniis a iudicibus condẽnetur:tanquã per corruptionem uentris:plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga:& ipſe moriatur:aĩa ꝓ anima cenſente lege ponendã.Venenum neq; mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni: ullus iſraelitaꝝ habeat.Si uero inueniatur quiſquã hoc poſſidere:moriatur hoc patiens:qđ toleraret ille contra quem uenenũ ꝓbatur eſſe cõfectũ . Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiat:priuet quo priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere uoluerit qui cecatus eſt:lege uidelicet illi dante licẽtiã qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit.Bouem eoꝝ ꝑcutientẽ dominus ĩterficiat.Si aliquẽ interficiat ꝑcutiens taurus:ipſe quidẽ lapidatus moriat:& neq; ad cibũ utilis habeat.Si uero etiã culpabilis approbet dominus:preſcius eius naturæ:nec cauens:& ipe moriat:tanquã ipſe eius qui a boue pemptus eſt auctor mortis extiterit.Si ſeruũ uel ancillã bos ꝑimat:ipſe quidẽ lapideꝫ.xxx. uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damnet.Bos aũt ſi a boue ꝑcuſſus mortuus fuerit:uendat:& q mortuus eſt & q ꝑcuſſit:& p̃ciũ amboꝝ eoꝝ domini ſibi diſtribuãt.Qui puteũ: ſiue lacũ offodiũt:diligẽtiã hẽant:ut tabulaꝫ illic faciãt tegumẽtũ:nõ ut alq haurire ꝓhibeãt:ſed ut nullũ ibi ſit cadendi piculũ.Et ſi in huiuſmodi ꝓfunditatẽ non clauſa incidens iumẽtũ alicuius moriat:eius preciũ domino ꝓprio ſoluat.Circũdanda eſt quoq; maceria ĩ puteis ſiue lacis:q̃ ꝓ muro ſit:q̃tenus nõ ſinat aliquos illic deuolutos extingui.Depoſitũ ſiqs accepit:tãquã rẽ ſacrã aut diuinã ita cuſtodiat:nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi ĩmenſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ:ſpernens q̃ſi nullus ſit:q eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũ quẽq; ſuã cõſciẽtiã ſciẽtẽ bene ageꝛ:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtẽ uniuerſa agere quæ

ab aliis possint laudis premia condonare:& maxime respicientem ad deum:quē nullus malignorum latere potest.Si uero nihil agens dolose:perdiderit cui creditū est depositū:ueniens ad septē iudices:iuret p deū: q neq; eius cōsilio uel malicia periit:neq; aliqua rei perditæ pte sit usus: & inculpabilis tūc abscedat.Si uero uel in aliqua pte usus fuerit:rem sibi creditā ipse perdat etiā uniuersam:& quæcūq; accepit:reddere condēnetur.Sicut aūt de rebus depositis sancitū est: ita & siquis mercedē fraudet operantium corporibus suis:habeatur odibilis.Vnde nō est fraudanda uiri pauperis merces:scientibus uniuersis:quia ꝑ terra aliisq; possessionibus ei deus hoc præstitit. Sed neq; differenda solutio est:sed sub die præbēda:tanquā nolente deo fraudari quāq; usu laboris sui.Pro iniusticia patris nō debere filios puniri:sed propter suā potius uirtutem eis misericordia præbenda est nō lesio:quia filii pessimoꝝ fuere patrū:neq; odio habēdi sunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filioꝝ sunt repēsanda peccata:cū multa iuuenes extra nostrā doctrinā sibimet arrogent per superbiā:nolentes quæ sunt utilia doceri & coitū fugere:per quē una secū & masculi uirtutem & fructū filioꝝ ꝓcreationis amittunt:quā nobis hoibus ad augmentū generis ꝓbuit deus:quando ī nece futuroꝝ filioꝝ agitur:& per hoc eoꝝ exterminatur initiū. Nam sicut aniæ illoꝝ debilitantur:ita & quæ sunt corporis permutantur.Similiter aūt quicquid putat esse uidētibus monstruosum:nō liceat fieri neq; de hoibus neq; deceteris aīalibus. Hæc siquidē uobis legum uestræ reipublicæ sit pacifica cōstitutio:& deus ꝓpicius eius decorē inuiolabilē cōseruabit. Nullūq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet:& in contrariū mutet. Quia uero necesse est humanum genus incōsiderata picula aut uolūtarias turbas īcidere:ēt de his breuia collo quemur q̄tenus p̄scientes q̄ oportet fieri:ad opus salutis sitis idonei:& nō tūc regrentes quæ nos conueniat facere:minus instructi tēporibus succūbatis.Terrā quā uobis sine laboribus præbuit deus:& sine uirtutū exercitatione cōcessit:p̄stet quidē:ut ea sine bello fruamini:neq; aliis ī ea cōtra uos præliātibus:neq; ītestina seditione cōcussīs:p quā cōtraria uestris patribus gerentes:quæ ab illis sunt custodita pdatis:sed utētes legibus bōis quas uobis deus præbuit p̄sistatis.Si uero causus belli aut nūc uobis:aut uestris filiis postea forte ꝓuenerit extra terminos hoc agatur. Bellaturi: legationes & precones mittite ad uoluntarios hostes Ante arma nanq; bonū est apud eos uti sermonibus declarātibus:quoniā & militiā copiosam habentes:& equos & arma:& ante hæc ꝓpicium deū:& uobiscū piter dimicantē:tamē petite:ut nequaq̄ cū eis pugnare debeatis: ne res eoꝝ auferre cogami.Et siquidē consentiūt:bonū uobis est seruare pacē: si uero cōfidentes in se: quasi uirtute præcellāt:& uos uexare conent:exercitū sup eos inducite:principe quidē utētes omnipotēte deo sub principē uero cōstituite unū:qui cūctos uirtute præcellat.Multoꝝ nāq; principatus his q agere qcquā excellēter alias celeriter cōpellunt ipedimentū est:& potius nouit ledere q̄ iuuare.Exercitus aūt ducat mūdus:& īter oēs corporis robore & animi audacia ualde p̄positus: timidi uero discerēdi sunt:ne dū circa cōgressionē belli cōuertunt ad fugā:hostibus magis uires adiiciāt.Eos qui nup edificauerit domos:q bus tēpus ānale nō fuit ad fruendū:& q plantauerūt: & necdū pticipati sunt fructibus ī ꝓuincia dimittendos cēsemus:sed etiā eos q spōsi sunt: & qui nup uxores duxerūt ne desiderio eaꝝ pcentes uitæ & seruātes semetipsos:ut illis fruantur:arma tractare cōtēnant.Cū uero castra īquit ducitis,puidete ne qd mali geratis. Obsidētes ciuitatem & lignis egētes ad machinationis opus:nō īcidatis arbores terræ fructiferas: sed parcite scientes: eas a deo,p utilitate hoium eē ꝓductas.Quæ si uocē haberēt iurgiū uobis īferrēt:qa cū nō sit in eis cā belloꝝ:iniquæ sectiōis ꝓiudicia patiāt:& si uirtus eis foret:ēt demigrarēt: & ī aliā terrā recederent.Vincētes aūt ī pugna:rebelles occidite:alios uero ad tributa reddēda seruate: absq; gēte chananea.Hos enī cū omni domo cūctos oportet exterminari.Custodite ī bello præcipue:ut neq; mulier utat instrumēto uirili:nec uir tunica mulieri. Huiusmōi siquidē moyses hæbreorū rempublicā dereliqt.Leges aūt prius q̄dragesimo anno cōscriptas tradidit:de quibus in alia sum cōscriptione dicturus.Reliquis uero diebus frequētes benedictiōes p ecclesias eis dedit: & super eos qui nō legitime uiuerēt:si quæ in eis sunt definita trāscenderēt maledictiones iposuit: deide exametrū eis carmē effecit: qd in libro dereliquit in sacrario cōseruandū:eloquiū continēs futurorum:secundum quod oia facta sunt atq; fient:nullaq; ueritate priuat. Hos igitur libros simul & arcam in qua decē uerba duabus tabulis cōscripta recondidit:& tabernaculum tradidit sacerdotibus:& populū adortatus est:ut dum obtinerēt terrā:& collocarentur in ea:amalechitaꝝ nō obliuiscerent iniuriā.sed castrametati super eos:pœnā de eis sumerēt:eoq; eos in deserto positos afflixissent.Capta uero terra chananeoꝝ:& oēm eius multitudinē pimi iussit & altare erigendū: qd ad solis respiceret ortū: tum nō longe ab urbe sicimoꝝ īter duos mōtes: garizeo quidē a dextris positoa leuo aūt eo qui hebal nūcupatur:diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus montibus:& eū eis leuitis & sacerdotibus:primū quidē eos qui in mōte garizeo eēnt orare sancciuit:

lib: 4.

bona sup eos accidere:qui circa religionē dei legūq; custodiā studiū haberēt:nec offenderent in his quæ moyses imperauit:& his fauere alias tribus:rursumq; his orātibus:sex alias respondere benedicētes:deide transgressoribus ponere maledicta:& ī eoꝝ cōfirmatione sibi tribus adinuicē consonare.Conscripsit aūt benedictiones eoꝝ:ut nequaquā longo tpe hæc doctrina deficeret. Quas etiā moriēs in altaris latere utroq; conscripsit:stāte populo:& secū sacrificia & holocausta celebrante:qđ nequaquā ulterius fecit.Hæc igitur constituit moyses:& hæbreoꝝ gens hæc mā data sequēdo constitit.Altera uero populū cū mulieribus & infantibus in ecclesiā conuocauit: ita ut famuli etiā adessent & ei iusiurandū ꝓ legū custodia celebrarēt:ut de dei uoluntate pfecte cogitātes:neq; cognatis fauētes:neq; terrore pmoti:neq; aliā quēlibet fortioꝛē cām q̄ legū custodiā arbitrantes:eaꝝ p̄cepta transcenderēt:sed siue quisquā eoꝝ consanguineus temptaret huius conuersationis iura confundere siue ciuitas foret:in eis ulciscerenť & singulariter & cōiter: & cū eis prævalerent:etiā fundamenta subuerterent:ut neq; pauimentū contemnentiū si esset possibile remaneret:si uero nequirent inferre tormentū:hoc ipsum ostenderent:quia non sua uoluntate fecissent.Et in his quidē multitudo iurabat.Docuit aūt eos quēadmodum sacrificia p̄cipue deo placerent:& quō prælīantes digni fierent utentes coniectura lapidū:de quibus primitus declarauī.Prophetauit uero & Iesus præsente moyse. Igitur moyses cuncta quæ forent pro populi salute facienda in bellis simul & in pace tractās:legibusq; compositis:& distributis reipublicæ piter ornamentis dicit:quia ei diuinitas indicauerit q; si transgrederenť eius religionē hæbrei experirentur aduersus:ita ut eoꝝ terra armis hostiū compleretur:& urbes destruerentur:& cōcremarentur templum:& uiri uenditi seruituri forent nullo eoꝝ calamitatibus miserante:eosq; cū talia sustinerēt:frustra eē pēituros . Deus tamē īqt q uos creauit:& ciuitates ciuibus uīis tēplūq; restituet:eritq; haꝝ rerū calamitas non semel sed sepius affutura. His dictis:exhortans Iesum ad chananeos exercitum ducere tanquā deo cooperante in his quæcūq; tentarēt: & omni multitudini benedicens quomodo ego inquit ad nostros pergo maiores : & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem et adhuc uiuens uobisq; præsens refero:propter ꝑuidentiā eius:quā nō propter libertatē solummō uestram gerens:sed etiā pro muneribus optimis semp exhibuit:laborantiq; mihi & omnē sollicitudinē adhibenti pro meliori uestra cōuersatione sua solacia nō negauit:& in oībus placidū nobis præbuit semetipsum:magis aūt ipse fuit:qui etiā bonā conuersationem dedit:finemq; concessit:me uteris sub principe pariter & ministro:in quo uestrū populū uoluit adiuuare.Pro quibus oībus benedicere uirtuti dei cui cura erit & ī futuro cogitare,ꝓ uobis:moriens optimum iudicauī.& ipse utiq; hoc debitum deo restituens:& uobis ad memoriam derelīquēs : qa colere uos semper hunc oportet:& honorare:& leges reꝝ omnium quas præstitit:placiduſq; permanens adhuc præbebit:tanquā optima dona seruare:quia pessimus inimicus est & homo nequissimus : qui legislatori facit iniuriam:& leges ipsas frustra positas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis:quas ipse generās uobis dedit.Hæc autem moyse ad finem uitæ dicente:& cum benedictione singulis tribubus futura prophetāte: populus cessit cunctus ad lachrymas:ita ut etiam mulieres tundentes sua pectora:demonstrarēt in eius morte lugubrem passionem.Sed & peruuli flentes:cum adhuc magis ad retinendam tristiciam inualidi forent declarabant:quomodo & ipsi uirtutem eius & magnitudinē ultra ipsam infantiam sentiebant.Erat itaq; iuuenibus ac senioribus erumna magnæ tristiciæ.Alii nanq; scientes:quali tutore priuarentur:de futuro lugebant:aliis uero maximus ob hoc erat luctus : quō cum nondū bene eius uiderentur degustare uirtutē: tali principe fraudabanť.Nimietatem uero gemitus populi:atq; dolorū:coniicere poterit unusquisq; ex eo:q; tunc ipsi legislatori prouenisse dinoscitur.Nam cū omni tempore suaderet non oportere quēquā ꝑ futura deiici morte: tanq̄ hanc uoluntate dei & legis natura ferente: in his tamen quæ gerebantur a populo : uictus est ut defleret.Igitur properantē quo erat auferēdus:cuncti cū lachrymis sequebātur.Moyses aūt alios quidē manu silentiū faciens:procul quietos manere precepit:proximos uero suis consolabať ser monibus:ne sequentes lugubrem ei facerent finem.Illi etiā hoc ei præstandū iudicātes : ut ꝓpria uolūtate discederet:semetipsos ī aliis locis detinuere flētes:& abeuntē lachrymis currentibus ītuentes:quē solūmō seniores deduxerūt:& pōtifex eleazarus:& princeps Iesus Cunq; uenisset ad montē qui uocať abarim:qui est excelsus & e diuerso positus:hiericho terrā optimā chananeoꝝ & amplā intuētibus ad uiuēdū p̄bens:seniores dimisit:& dū salutaret eleazaꝝ:& iesum:eisq; adhuc loqreť:nube subito sup eū astāte:in quadā cōualle sublatus est.Scriptū est aūt ī sacris libris: eū fuisse mortuū ꝑ metum:ne ꝑ excellētiā uirtutis q̄ erat circa eū ad diuinitatē abisse putareť Vix itaq; oē tēpus ānoꝝ.xx.& cētū:ex qbus pte tertia prīceps fuit:minus uno mēse.Defunctus est aūt ultimo mēse āni:q; a macedonibus uocať distrus:apud nos aūt adari mēsis initiū est:sapia

cūctos hoies qui fuerūt quocūq; tpe supans:& optime his quæ intelligebat utēs:ad dicēdū uero & ad loquēdū populo ualde gratissimus:& alia multa bona possidēdo nimis idoneus: sic quoq; cunctis abstinens passiōibus:ut neq; esse in eius aia putarent:sed solummō eoꝝ noia sciret:& in aliis potius:q̄ in se esse conspiceret.Et dux quidē inter paucos illi similis fuit:ꝓpheta uero qualis ille: alter nullus:ita ut qcquid eū cōtigisset loqui:deus putaret audiri.Luxit hūc populus trigīta diebus: & nunquam tristiciæ magnitudo hæbreos tāta detinuit:quāta fuit in transitu moyseos. Diligebant etenī eū non solū qui fuerūt expti:sed etiā qui eius legebant leges:questioneſq; uehementissimas faciebant:& eius uirtutē ita cōsiderabant.Finis itaq; moyses declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

HAec insunt in quinto libro iosephi historiaꝝ iudaicæ antiquitatis. Cap.i.
Quō iesus duxit hæbreoꝝ exercitū: & dū pugnasset cōtra chananeos: & deuicisset terrā eoꝝ ꝑ sortes funiculoꝝ ē ptitus:& de morte ipius iosue:& pōtificis eleazari. Cap.ii.
Quō moriēte duce:filii israel fœliciter aliquāto tpre pugnaueret cōtra chananeos. Cap.iii.
Quō ꝓcedēte tpe israelite trāscēdentes patrias leges ad grādes erūnas deducti sunt:& seditione facta:adinuicem pugnauerunt:huiusmodi causa pro qua deleta est tribus beniamin præter ducentos uiros. Cap.iiii.
Quō post hanc afflictionē israelite rursus impie agētes:opprimūt a chananeis: & a cursato rege assyrioꝝ cui seruierūt ānis octo sed postea libertas eis restituta est ꝑ zenizē beli filiū : prīcipāte annis quadraginta:qui apud finicas dicitur iudex. Cap.v.
Quō rursus populus noster annis.x.& octo seruierunt moabitis:& a quodā aoth noie seruitute priuatus sit:eo principatū annis:lxxx.tenente. Cap.vi.
Quō chananeis eos in seruitutē redigētibus ꝑ annos.xx.liberati sunt per barachum & debborā: qui eoꝝ principes fuerunt. Cap.vii.
Quō pugnātes amalechite contra israelitas uicerūt:eorūq; ꝓuinciā afflixerūt ānis septem quos liberauit dominus ꝑ gedeon:qui sup populū fuit annis quadraginta. Cap.viii.
Quō abimelech filius gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus suis excepto uno:& de pœna quā exsoluit ꝓ fraterna cæde. Cap.ix.
Quō israelite relinquētes legē dei opprimūt ab āmonitis:quos liberauit dominus ꝑ iepte galaaditē qui tenuit principatū ꝑ sex annos. Cap.x.
Prenunciatio natiuitatis samson: & fortitudo eius : & quantorum malorum auctor fuerit palestinis. Cap.xi.
Post mortē samson ꝑfuit israelitis beli sacerdos:& de noemi uxore elimelech:seu de ruth moabitide:quā duxit uxorē boos:pater obed patris iesse:ꝑis dauid. Cap.xii
De ortu samuelis prophetæ : qui predixit cladem israeliticam : filiorum beli sacerdotis perditionem Cap.xiii.
Quō filii israel pugnātes cū palestinis cesi sunt:filii beli sacerdotis ī bello pereunt:arca dei cap ta abducit:ipse sacerdos cōpto quod factū est:de sella corruens:mortuus est:cū tenuisset prīcipatū quadraginta ānis.Continet hic liber tēpus annoꝝ quadringentoꝝ septuagintasex.

Incipit liber quintus.

MOyse itaq; predicto mō ab hoibus abeūte Iesus oībus iā ī eo legitimis finē habētibus:& luctu q̄escēte:ꝑcepit ut populus esset ꝑparatus ad expeditū: misitq; exploratores ad hiericho:q & uirtutē eoꝝ:& q̄ ipsi uolūtatē hīe uiderēt:agnoscerēt.Ipse uero disponebat exercitū: tāquā iordanē oportuno tpe trāsiturus:& cōuocās prīcipes tribuū ruben & gad:& ꝑsides manasse: nā & huius tribus mediā ptē ī ar nō ascripserat habitare:q est chananeoꝝ terræ ps septia:cōmemorabat eis q̄cūq; moysi ꝓmisissent:atq; poscebat: ut ꝑstātes & illius ꝓuidētiæ q neq; dū moreret circa eos defecisset:&utilitati cōi semetipsos ad ea q̄ precipiebat ꝓnissimos exhiberēt:& cū eqtibus qnq̄ginta milibus armatoꝝ a loco q dicit abela ad iordanē accessit ī stadiis.lx. Cūq; fuisset illic castrametatus: repente exploratores aduenerūt nihil hoꝝ q̄ agebāt apud chananeos ignorātes. Latēter enī prius oēm urbē eoꝝ licēter cōsiderauerūt simul & muros q̄cūq; tortes:& qui nō ita cauti eē uiderēt:sed & portas:q dū essent fragiles:oportunū ꝑberēt iuasuris introitū.Nō aūt curabāt ciues q̄cūq; uidebāt eos ista cōsiderare putātes uisiōis grā pegrinos aptissima eos ciuitatis loca singula ꝑscrutari:nō uolūtate tamē hostili.Cūq; uespe factū fuisset:& descendentes in habi

taculū quodā muro uicinū ueniſſent ī quo cenaturi erāt:eſſetq; eis addiſcēdi cura:nunciatū ē re gi cenanti:eo q; exploratores qdā ex hæbreoꝝ exercitu ueniētes eēnt ī raab habitaculo:cū multa latēdi ꝓuidētia cōſtituti.Ille uero repēte eos ꝓcepit cōprehēſos adduci:ut eos torquēs agnoſce ret.qd agere uolētes adeſſent.Cūq; iuaſionē eoꝝ raab agnouiſſet:nā ſupra murū ſtipulā lini fic cabat:exploratores qdē illic abſcondit.His aūt q̄ miſſi fuerāt a rege dicebat:q; ꝓ pegrini qdā ignoti fuerit ante paululū q̄ ſol occūberet apud eā:& cenātes abſceſſerūt.Quos ſi timorē ciuitati:& regi piculū ferētes ueniſſe putarēt ſine labore cōprehēderēt ꝓſequētes.Illi uero muliere ita loquete: nullū eius ſentiētes dolū abſceſſerūt:neq; ꝓſcrutātes habitaculū eius. Cūq; ꝓexiſſent ꝓ uias per q̄s eos præcipue ire credebāt:& q̄ ducerēt ad uada iordanis & nullū ſignū agnoſcerēt:a labore qe uerūt.Tumultu aūt ſedato:raab deducēs uiros & piculū ꝓ eoꝝ ſalute faciēs ſuū: q̄ ſi capi ī eoꝝ occultatione potuiſſet:nequaquā ſupplicia regis euaderet:ſed cū oī domo peſſime depiſſet roga uit ut haberent ſui memoriā:& dū chananeoꝝ terrā obtinerēt:huius ſalutis repēſationē eos ſibi cōferre poſcebat.Quo facto:dimiſit abire eos ad ꝓpria:iurātes:ut eā liberarent & quæ cū ea ſo rent:dū ueniētes ī ciuitatē uaſtarēt eā:& oēs hītatores eius:ſecundū ſnīam apud ſe ꝓfinitā una pi merēt.Hæc enī illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mōſtratis.At illi de ꝓſentibus gras referētes: & de futuris iurabant ope ſe:repanſaturos fore:& ſuadebant:ut dū ſentiret capiendam ciuitatē: oēm poſſeſſionem ſuā atq; domeſticos in illo habitaculo recōderet:& ante ianuas coccineū fu nē appēderet: quatenus ſciens domū princeps ne qd ei mali fieret cuſtodiret.Adiiciebāt enī.Nū ciamus ei: quia tuo fuerimus ſolatio liberati.Siqs uero pugnando ceciderit tuoꝝ:aut tu:neq̄quā nobis hoc aſcribas:qui ꝓpter deū quē iurauimus nunc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̄ſi de iuriſiurādi trāſgreſſiōe dubitare.Et illi qdē hæc ꝓmittētes abibāt dimiſſi ꝓ muꝝ:& ad ſuos pue niētes nūciauerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aūt pōtifici eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt ab explora toribus iurata raab:qui iuſiurādū ſua quoq; ſentētia firmauerūt.Metuēte uero duce trāſitū flumīs:cū eſſet grādis eius īpetus & nō pontibus trāſiret:nā primitus nō erat iūctus: q̄ ēt ſi uellēt ei pōtē facere:nequaquā ſe arbitrabāt ꝓpter hoſtes hīe pmiſſionē iter hæc deus & trāſi bilē fluuiū fieri ei ꝓmiſit:magnitudinē eius īminuēs:& duobus trāſactis diebus.Ieſus trāſpoſuit cūctū exercitū:totāq; multitudinē tali mō.Precedebāt eq̄dē ſacerdotes habētes arcā:deīde leuite tabernaculū & uaſa quæ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſunt neceſſaria deferētes.Sequebat aūt leuitas ꝓ tribus ſuas ois exercitus habēs ī medio īfantes atq; mulieres.Metuebāt enī ꝓpter eos : ne uim pateret in flumīe.Cūq; ſacerdotibus primis ītroeūtibus meabilis iā fluuius uideret : altitudine qdē eius īminuta:alueo uero eo q; multus nō eſſet fluctus:q̄ſi ad ſicci pauimenti ſtar expoſito: oēs iā cōfidēter fluuiū trāſmeabāt & qualē eū deus futuꝝ eſſe predixerat:talē eſſe conſpiciebāt. Steterūt aūt ī medio ſacerdotes donec turba trāſiret:& ſecuritatē attingeret.Oībus itaq; trāſeūti bus:egreſſi ſunt ſacerdotes:libeꝝ iā fluuiū relinquētes:ut more ſuo decurreret.Et fluuius quidē egreſſis hæbreis denuo creuit:& magnitudinē ſuā recepit.Illis uero quinq̄ginta ſtadiis precedē tibus exercitus uſq; ad decē ſtadia hierichūtis acceſſit.Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli prīcipes tribuū tulerāt de ꝓfundo iordanis iubēte ꝓpheta cōſtituēs ꝓ futuro ſigno iterrupti flu minis: ſup eū ſacrificauit deo:& feſtiuitatē paſcæ ī illo loco cunctus populus celebrauit:& oīa q̄ eis deerāt primitus facillīe tūc abūdabāt.Nā & meſſem iā maturā chananeoꝝ metebāt:& cætera opulētiſſima poſſidebāt.Tūc eis etiā cibus māne defecit:ex quo aliti.xl.fuerūt ānis.Cū hæc uero iſraelite facerēt:& chananei neq̄quā cōtra eos exirēt:ſed clauſi muro qeſcerēt:ieſus eos obſidere deliberauit.Et prīa die feſtiuitatis ferebāt arcā ſacerdotes:precedebantq; ſeptē bucinis ſuis tubas mittētes: rogabantq; ſimul exercitū:ut uiriliter circuirēt muꝝ : ſenioribus ſuis ſequētibus:& tu bas mittētibus ſolummō ſacerdotibus.Quo geſto:ea die nihil amplius faciētes ad caſtra reuerſi ſunt.Cūq; hoc.vi.diebus feciſſent.vii.die oēm populū'colligēs armatoꝝ ieſus: captiuitatē urbis ānūciabat:& qa eis illa die deus eā ſine eoꝝ labore cōtraderet:muris eius ſpōte ꝓſtratis:oīa tamē occidēda q̄cūq; aīo placuiſſet hīe ꝓcepit:& nullo labore ab hoſtiū nece quieſcēdū:& ut neq; mi ſericordia cedēdi:neq; circa p̄dā uacādā fugiētes cōtēnerēt inimicos:ſed aīantia cūcta pimerēt:& nihil ad uſum ꝓprie uoluptatis auferrēt:auꝝ uero & argentū quodcūq; inueniret iuſſit auferri: ut deo præcipue geſtoꝝ primiciæ ſeruarent:quæ primū fuiſſent ciuitate ſubacta pceptæ:ſolā ue ro raab liberandā decreuerunt:& generationē eius eo q; ei exploratores prebuerant iuſiurandū Hæc dicens ieſus:atq; diſponens exercitū. deduxit ad ciuitatem. Circuibant autem iterum urbē arca precedente:& ſacerdotibus ad opus populum commonentibus.Cunq; ſepties circuiſſent:& paulatim quieuiſſent repente cecidit murus:neq; machina:neq; alia uiolentia muro ab hæbreis illata.Illi uero ingredientes urbem iericho omnia in ea peremerunt: inopinabilem muri ruinā obſtupeſcentibus ꝓmentibus utriq; eorum : ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis.

Necabanť aũt per itinera cõſtipati:& ĩ domibus apprehenſi:nulliq; penitus percebať:ſed omnes ꝑiter occidebãtur:uſq; ad mulieres etiam & infãtes:eratq; ciuitas plena mortuoꝝ corporibus: & nullus effugit necis incurſum.Ciuitaté quoq; cunctã incenderũt:ſimul & regioné. Raab uero ad illud cenaculũ cũ ſuis confugientem exploratores eripuerunt.Quã dum ad ſe ieſus uenire ſe ciſſet:gratias egit ꝓexploratoꝝ ſalute:& ꝓ tali beneficio dixit non ſe retributionis fore minorem:donauitq; eã repente multis agris:& rebus maximis honorabat.Siquẽ locũ ciuitatis ptrãſiebat:ignis eum deſtruebat:& ſup habitatores eius deiiciebat.Sed & ſiquis uaſtatã poſtea uellet inſtruere maledixit quatenus qui fundamenta muroꝝ iaceret:priore filio careret:qui uero ꝓficeret:& nouiſſimũ ſimul amitteret.Hoc uero maledictũ nõ neglexit diuinitas:ſed impoſteꝝ dictu rus ſum paſſionẽ quæ ꝓpter eã factã aduenerit.Congregata eſt igiť innumera multitudo argẽti ſimul & auri:necnõ & eris:cũ nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitatẽ ꝓpriã ea diripuiſſe.Et hæc quidé ieſus ſacerdotibus theſauroꝝ recõdenda contradidit.Hoc ergo mõ periit hiericho. Achar uero charini filius ex tribu iuda dũ iuẽiſſet clamidẽ regiã:totã auro cõtextã:habentẽ auri mazã alias maſſam:hoc é ſiclorꝝ põdus ducẽtoꝝ:crudele iudicãs:ſi is q piculũ habuerat lucrũ iueniẽs qđ in ſua utilitate cõferret:daret hoc deo:& nõ magis egenti: foueã faciẽs ualde ꝓfundã ĩ ſuo tabernaculo ſupfodiẽs eã:latere ſe iudicãs deũ:ſicut potuit latere cõmilitones. Vocatus eſt auté locus in quo caſtrametatus é ieſus galgala:qđ nomẽ ſignificat libertatẽ.Tráſeũtes enĩ fluuiũ:tã ſemetipſos ab egiptiis:& ab erũnis deſerti cõfidebãt eſſe ſecuros. Poſt paucos ergo dies uaſtationis hiericho:milit ieſus.xxx.milia armatoꝝ ĩ ciuitatẽ adan:poſitã ſup hiericho quatenus dimicarẽt.Et cõgreſſis hoſtibus:ceciderũt hæbreoꝝ uiri ſex & triginta.Cunq; hoc nũciatum fuiſſet iſraelitis:magnã triſticiã & crudelé anguſtiã ꝓtinus habuerũt:& nõ tantũ ꝓpter cognatos amiſſos:licet oẽs uiri boni & nimis exerciti piſſent:quãtũ ꝓpter deſpationẽ ſuã.Credentes enĩ iam ſe terrã obtinuiſſe:& a prælis iã exercitũ uacare:hoc deo taliter ꝓmittẽte:potiores inopinabiliter uidebant hoſtes:& ſaccos ſupinduentes ſtolis ſuis:tota die erãt ĩ luctu & lachrymis conſtituti:nulla re inherentes:nec cibo caſu ſiquidé qui contigerat grauiſſime uidebanť afflicti. Videns aũt ieſus exercitum ita percuſſum:& ex omnibus iã rebus peſſima deſpatione deiectũ:audacter acceſſit ad eũ:& ait.Non nr̃a petulantia uenimus ut hãc terrã armis ſubiiceremus: ſed moyſe famulo tuo ad hoc nos adhortante ꝓceſſimus dũ multis ſignis poſſeſſionẽ huius terræ præbituꝝ te nobis eẽ ꝓmiſeris:exercitũq; armis hoſtiũ facere melioré.Quæ ſunt hæc quæ nobis repẽte uenerũt.Núc aũt ꝑter ſpẽ decepti uidemur: & tãq̃ nõ firma ſint tua ꝓmiſſa q̃ moyſes ꝑdixit afficimur:& deterior nunc de futuris metus nos deſpabiles habet:primũ expimento talia ſuſtinẽtes.Sed tu domine quõ tibi uirtus eſt malis his adhibere medicinã & ꝑſenti nr̃æ triſticiæ prebere uictoriã:etiã de futura deſperatione tuo fauore nos libera.Sic equidẽ ieſus pronus in terra iacens deprecabatur deũ.Cui reſponſio a deo data eſt:ut ſurgeret & exercitũ a ſua pollutione purgaret;ꝓpter furtũ rerum ei dicataꝝ hanc deuictionẽ nunc ſuper eos eueniſſe dicens: ſi uero requireret qui fecerat ac puniret:uictoria eis ſemp de hoſtibus proueniret.Hæc ergo populo ieſus enarrabat:& uocans eleazarum pontificem:& prícipes tribuum:ſortem ſuper eos mittebat. Cunq; hoc delictum in tribu iuda factum eſſe declararetur: rurſum per genus ſortem miſit:& ueritas huius iniqtatis circa cognationẽ achar illuxit.Tunc denuo per unumquéq; uiꝝ inquiſitione facta:apprehenſus eſt achar. Ille uero cum non potuiſſet negare deo:dum eum ita cõſtrinxiſſe probabatur:furtum confeſſus eſt:& protulit in medium ueſtem. Et ille quidem repente peremptus turpé pœnam & incũctanter cõgruã ſuæ præſumptioni promeruit ſepulturã, Ieſus ergo purgatum exercitum deduxit ad adã urbem: & nocte circa ciuitatem inſidias conſtituens: diluculo hoſtibus eſt congreſſus. Iſrael autem cum fiducia propter priorem uictoriam ſuper eos euntibus: ſimulando ſe recedere populus hæbreorum: hoc modo longius eos perſequentes traxit a ciuitate: & tanquam de uictoria confidentes. Dum uero reſiliſſet exercitus contra faciem eorum:dediſſetq; ſigna quæ conſtituerat eis: quos in inſidiis collocauerat; eoſq; excitaſſet ad pugnam: tunc illi in ciuitatem ingreſſi ſunt. Dumq; eſſent circa muros ciues intenti:alqui uero & circa aſpectum eorum qui egreſſi fuerãt mentibus occupati illi quidem ciuitatem ceperunt:& omnes occurrentes ſibimet extinxerunt. Ieſus autem procedentibus illis ad prælium occurrens omnes conuertit in fugam. Cunq; refugerent quaſi ad integram ciuitatem: cum & ipſam captam inſpicerent: & incenſam cum mulieribus & filiis agnouiſſent: per agros diſperſi ſunt:defendere ſemetipſos ſollitudine non ualentes. Cum talis calamitas hoſtes apprehendiſſet:infantum turba capta eſt atq; mulierum:& rerum aliarum uaſorumq; innumera multitudo necnon greges pecudum hæbrei ceperunt ac multas pecunias. Erat enim locus ido

neus. Et hæc omnia ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eſt. Gabaonite uero habitantes iuxta hieroſolymam:uidentes paſſiones quæ prouenerũt hiericho & adanitis: & ad ſemetipſos tranſire hanc uaſtationem exiſtimantes. Ieſum quidem aperte rogare noluerunt: neque enim hoc impetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabant:dum in interitu potius chananeorum gentis eum pugnare cognoſcerent.Cheſeritas autem & chiaterimitas quæ uicini eis erant ad auxilium popoſcerunt:dicentes neq; illos periculum declinare: ſi iſtos iſraelite deuĩcerent: adunati uero poſſent magnitudinem eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuiſſent:miſerunt legatos ad ieſum amicitias poſtulantes:quos præcipue iudicabant idoneos:ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uero confiteri ſe chananeos incautũ exiſtimantes: fugere ſe huiuſmodi piculũ crediderunt ſi dicerent:nihil ſibi cum chananeis quolibet modo competere: ſed longiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe pro fide uirtutis eorum: ambulantes itinere multo:& pro coniectura ſermonis huius ueſtimenta monſtrabant. Veſtes enim cum nouæ fuiſſent quando egrediebãt: longo itineris tempore attritas ſibimet aſſerebant. Cilicinis enim ut eorum uerbis crederet uestibus utebantur. Stantes ergo in medio dicebant ſe miſſos a gabaonitis: & uicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis:facturos cũ eis pacem:more fœderis pſriæ ſuæ:agnoſcẽtes dei gſa atq; dono chananeoꝝ terrã eis poſſidere conceſſam:his tributarios fore gratanter & ciues eoꝝ fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes:& iudicia itineris oſtendentes: rogabant hæbreos ad pacta amicitiaſq; deſcendere. Ieſus autem dictis eorum credens:quod non eſſent de gente chananeorum:amicitias fecit cum eis:& Eleazar pontifex cum ſenioribus præbuit iuſiurandum habituros amicos & ſocios:nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iiuſte:populo.ſ.in iureiurãdo una conſentiente.Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes ad ſemetipſos ibant.Ieſus uero caſtrametatus contra chananeos in confinio gabaonitarum:& agnoſcens non procul ab hieroſolymis gabaonitas inhabitare:& chananeorum generis eſſe:uocans eorum priores de falſitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus: & propterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe: conuocabat pontificem eleazarum & ſeniores: eiſq; cenſentibus publicos eos famulos ne iuſiurandum tranſgrederetur eſſe decretum eſt.Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos:hanc ſui cautelam atque cuſtodiam inuenerunt. Cũ uero rex hieroſolymorum grauiter ferret:eo quod gabaonite cum ieſu pacta feciſſẽt uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant:& cum eo caſtrametantibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate:dum iam pararent obſeſſionem gabaonite auxiliatorem aduocauerunt ieſum. Ad hoc enim uentũ erat ut a ſuis quidem perimi ſe putarent:& ab eis qui ad interitum chananeorum gentis caſtrametabantur ſaluari ſe propter amicitias exiſtimarent. Ieſus autem cum omni exercitu ad eorum ſolacia properare feſtinans:& die noctuq; perambulans: diluculo uenit ad hoſtes: & fugientes ſequebatur:pergens in deſcenſu bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatam ſibi tonitruis & fulminibus:& grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt: inſuper etiam die creſcente:ne nox ſuccedens hæbreorum impetum refrenaret ieſus reges in quadam ſpelũca celatos circa maceda uenit:omneſq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt:& plus ſolito creuit:palam eſt per ſcripturas:quæ ſunt ĩ templo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra gabaonitas exercitum: reuerſus eſt rurſum ad chananeæ montana ieſus:& multa cæde in ea facta:ſumens prædã uenit ad exercitum galgalis conſtitutum. Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret:& ſtupor haberet omnes audiẽtes multitudinem peremptorum:caſtrametati ſũt ſuper eos reges chananei:qui circa montem libanum habitabant:& chananei qui campeſtribus erant: paleſtinos ſecum ducentes:uenerunt q; ad ciuitatem berothi galileæ ſuperioris & deierſe:qui locus non procul a galileis eſt. Totius aũt exercitus armatorum erant.ccc.milia:& duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum ieſum & iſraelitas:& ſperare meliora ,ppter timoris magnitudinem dubitabãt. Deo uero arguente timorem eorum:& ſi magis ſolacium ab eo quererẽt:promittente ut deuincerent inimicos: & iubente equos hoſtium ſubneruare: currus incendi: audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos: congreſſus eſt: pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior: quam poſſit audiri. Perſequens autem eos multũ pambulauit: & oẽm exercitũ hoſtium præter paucos:extinxit:regeſq; ceciderũt uniuerſi:deficientibus hoſtibus ad iterficiẽdos: eo quod ieſus eoꝝ equos occidit:& currus ĩcendit.Quo facto: ,puinciã licẽtius poſſidebat:nullo ꝓſumẽte bellũ ei inferre:ſed ciuitates obſeſſione capiebat:& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat.Quintus iam annus tranſierat: & nullus remanſerat chananeorum: niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de galgalis denuo caſtrameta-

tus:ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudíe uidebatur:donec edificari templum quietis cauſa permitteret.Et inde procedens ad ſicimam cũ omni populo altare conſtituit deo:ubi moyſes quoque prædixit:& diſtribuens exercitum ĩ monte quidem garizi conſtituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit: necnon & leuitas ſacerdoteſque diuiſit.Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conſcriptas relinquentes:ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus autem cum eſſet ſenex & chananeorum ciuitates non facile capi uideret: tam propter locorum munitionem:in quibus erant quã propter fortitudinem murorum:quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant:& credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere:nam propter ſuum interitum chananei cognoſcẽtes iſraelitas egreſſos ab egypto:omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati. Congregari ergo ieſus tunc populum in eccleſiam ſylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus:commemorans eis: & quibus fuerant iam potiti: & actus quos geſſerãt: quam eſſent optimi:& deo præbente digni:& ꝙ uirtute legum quas ſequebantur.xxx. & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant:& omnem exercitum quicunque ſperauerant contra eorum ſe fortitudinem dimicare ita necauerant:ut neque eorum generatio relinquereſ: cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderẽtur:apud alios autem longo tempore oppreſſione adhuc opus eſſet:propter murorum munitionem:& habitantium in eis audaciam:petebat eos qui trans iordanem erant:ut laborantes cum eis:& in periculo adiuuantes fratres ſuos ſortibus propriis fruerentur:grates utique eis pro labore reſtituendas. Tunc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur:eo ꝙ uirtute præcellerent dirigendos qui terram metiẽtes fideliter:& in nullo malignantes eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et ieſus quidem hæc uerba faciens:populum ſibi habuit fauentem:& uiros qui terram eorum deberent metiri direxit:dans eis aliquos terræ menſores doctos:quos propter artem ueritas non lateret mandans eis:ut in ea menſuras eſtimarent:& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura nãque terræ chananeorum huiuſmodi eſt:ut & planiciem magnam habeat:& fructus ferre ſit copioſa. Quæ comperata quidem aliæ terræ creditur eſſe fœlix cum locis autẽ hierichuntis:& hieroſolymitarũ eſtimata putatur ualde uiliſſima.Licet omnino hæc ſpacia parua: & eorum multa montana ſint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorun ex pulchritudine alia ſimilis nõeſt:& propterea eſtimandas potius quam metiendas decreuit has ſortes:dum ſepius unum iugerum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant cum eſſent decem circuneuntes & eſtimantes terram:ſeptimo ad eum menſe reuerſi ſunt ad ciuitatem ſylo:ubi tabernaculum conſtituerat. Tunc ieſus eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manaſſe:ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Cunque miſiſſet ſortem:iudæ quidem tribus ſorte cadente elegit ſuperiorem idumeã. Quæ in longum quidem extenditur uſque hieroſolymam: latitudine uero uſque ad paludem quæ ſodomæ conſtituta eſt.In hac autem ſorte ciuitates erant aſcalon & gaza.Simeon uero ĩ ſecunda ſorte prouenit idumea quæ circa egyptum eſt & arabiæ montem. Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſque ad mare longitudinem:latitudinem uero quæ hieroſolymis betheliſque terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatem: dierichon enim & hieroſolymitarum tulerunt urbes. Effraim autem tribus a iordane flumine uſque ad gazara longitudinem habuit:latitudinem uero quãcunque habuit bellis quæ uſque ad campum maximum terminatur:manaſſe uero medietas a iordane quidẽ uſque ad ciuitatem doron: latitudiné aũt ad bithiſanos:q̃ nunc ſcitopolis appellatur. Poſt hos autẽ yſachar carmelum mõtem: & fluuium in longitudine habuit taburium alias itabirium montem uero in latitudine. Zabulonite uero uſque geneſar deſcendentem circa carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallẽ quæ carmelum nuncupatur:eo ꝙ etiam huiuſmodi ſit. Aſſerite uero omnem terram quæ ad ſidonem conuerſa eſt habuerunt. Ciuitas autem arce in horum parte fuit:quæ etiam hactipos nuncupatur.Partem uero ad orientem conuerſam uſque ad damaſcum ciuitatem: & galileam ſuperiorem neptalite ſumpſerunt uſque ad montem libanum: fonteſque iordanis:quorum de montibus eſt fluctus collectus.Danite autem loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt: azoto & doris:determinationemque iamniam ſimul & geth abethoron uſque ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaque diuiſit ieſus terram:& nouem atque dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam amorream quæ & ipſa ab uno chananei filio ſic uocata eſt moyſes dudum capiens:tribubus duabus:dimidiæque diſtribuit.Hoc autem & primitus indicaui.Loca uero circa ſidonem & archeos: & amatheos & aritheos inculta tunc erãt. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret:ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere:& dum qui poſt eũ erant princi-

patum sumpturi negligenter in communi utilitate conuersarentur:præcepit singulis tribubus ut nullum de chananeoꝝ genere in terra quã sunt sortite relinquerẽt. Hanc enĩ cautelã eis atq; custodiam paternaꝝ solẽnitatũ fore:hanc etiã moysen prædixisse cõmemorans:& hoc ei eẽ credendũ dixit:sed & leuitis octo &.xxx.ciuitates eẽ restituendas:qui iã prius accepant ĩ amorrea.x. Quaꝝ tres distribuit fugacibus habitandas .i.de tribu iuda ebron. Sichen uero ex effrem. & cades de neptalim.Est aũt hic locus supra galileã.Diuisit eis & cũctas præde reliqas. Erat nãq; terra ãpla:& magnas diuitias obtinebant.Abundabãt enĩ & cõiter oẽs & eoꝝ singuli auro & uestibus:& aliis uasis:& q̃drupedũ copia:quoꝝ numerus cõpræhendi nõ poterat. Post hæc aũt exercitu in ecclesiã cõuocato:eis qui super iordanẽ in amorrea cõstituti erant: quoꝝ exercitus quinquaginta miliũ armatoꝝ esse uidebatur:ita locutus est.Cum deus pater & dominus generis hæbreoꝝ hanc terrã nobis possidere concessit:& possessam semp se nobis seruare promisit:p̃ cuius mandato cognatis indigentibus ꝑnissime uos obtulistis ad oia:iustũ est nulla uos difficultate ulterius detinente quiete etiã frui securis utiq; nobis de uoluntate uestra:quia si rursus opus fuerit ad necessaria eã ĩsigniter offeretis:neq; post hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis ꝑ periculis in q̃bus uixistis nõ mõ solum:sed etiã semp acturi sumus:& quia cũ sitis boni memoriã habebitis oium:& mẽte retinebitis quæcunq; p̃ uos ꝑuenerunt nobis: & quõ usum bonoꝝ uestroꝝ pp nos distulistis:& laborãtes primitus in quibus nũc dei fauore consistimus postea uita sorte frui utile iudicastis. Accesserũt aũt supra uestra bona ex laboribus:quos nobiscum habuistis multæ diuitiæ prædã precioſioré augẽtes: & aurũ & argẽtũ sup̃ hæc oia quod maius est uester fauor.Ob quã ré ita nos ad quodcũq; uolueritis ĩ repẽsatiõe paratos habebitis: q̃ neq̃q̃ hoꝝ quæ moyses prædixit estis obliti:illo etiã in oibus certum habetote nõ est quicq̃ in quo uobis gratiaꝝ debita nõ soluamus.Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus:& rogamus ut nullũ esse terminũ nostræ cognationis existimetis:nec quia iter nos iste fluuius est:alteros nos:& nõ hæbreos nos esse credatis. Omnes enĩ sumus ex abraã qui hic & illic habitamus: unusq; deus q & nostros maiores & uestros ad illoꝝ pduxit uitam:cuius religionis habetote curam & cõuersationis: quã per moysen ipse cõstituit.Perdurantes enĩ in istis fauorẽ dei & eius solatium semp habebitis:cõuersis uero uobis ad imitatõnẽ gentiũ externaꝝ auersabitur uestrum genus.Hæc cũ dixisset singulos maioꝝ:& cõiter eoꝝ multitudiné salutans:ipse quidem restitit. Deduxit aũt eos populus:nõ tamen sine lachrymis:& uix semetipsos abinuicẽ dimiserunt.Transiens aũt fluuium tribus rubẽ & gad:& q̃cũq; de manasse piter sequebanť:altare super ripã collocare iordanis decreuerunt.ut memorabile signũ generationis futuræ cognationis eoꝝ:qui intra Iordanem habitare uidebanť existeret.Audientes aũt qui ĩtra iordanẽ erãt:quia dimissi ab eis altare cõstituissent.Et nescientes qua hoc uoluntate fecissent: ꝑ nouitate tamẽ culturæ deorum peregrinoꝝ hoc celebratũ credentes & sacræ religioni derogatũ uerisimile iudicantes erãt armati ad ultionem eoꝝ qui collocauerant altare fluuiũ transituri & punituri eos q̃si ꝑ paternaꝝ destructione solẽnitatum.Non enĩ uidebať eis iustũ ut cognationẽ respicerent:aut dignitatẽ eoꝝ: qui auctores fuerant haurũ reꝝ:sed dei amplectabanť mandata:& cõmodo honorari congaudebant.Et illi quidẽ armati sunt p furorẽ:retinuit aũt eos iesus & põtifex Eleazarus:& pariter seniores sermõibus suadẽtes:ut prius experimenta eoꝝ uoluntatis accipent:deide si male uoluntatis agnoscerẽt eoꝝ mẽtes:tũc armis super eos incederent. Miserunt itaq; legatos ad eos:fineen filiũ Eleazari:& decẽ alios apud hæbreos honoratos:cognituros sapienter cur altare transeũtes super ripã flumis statuissent.Cũq; illis trãseuntibus:& ad eos ueniẽtibus fuisset ecclesia cõgregata:stãs finees hæc dicebat.Magis equidẽ deliquistis quã positis correpti de futuro sermõibus emendari: uerũtamen nõ secundum magnitudinẽ iniqtatis nos reddituri uobis ad arma repente ultionẽq; descẽdimus. Cognatos nãq; uerbis prius corripe uolẽtes: hãc celebrauimus legationem:q̃tenus agnoscerẽmus cãm ꝑ qua accessistis:ut altare fabricetis:ne petulãter uideremur armis adiť uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc: an reuera culpa conuincatur: unde in uobis iustius ulciscamur.Non enim credimus uos ipso experimento dei uoluntatem sepius agnoscentes:& auditores legum: q̃s ipse nobis cõtulit existentes:diuisos a nobis:& in ꝑpriam sortẽ uenientes q̃ dei gratia & ipsius circa uos ꝑuidentia meruistis:obliuionẽ eius habere: & tabernaculũ arcãq; deferentes: & altare quod nobis est proprium:peregrinos introducere deos: chananeorum mala sectantes. Sed nihil inique fecisse optamus:agentes penitentiam:& nequaq̃ uesanientes ulterius:legum paternarum pudorem:memoriamq; sumentes.Si uero in delicto consistitis:nequaq̃ laborem pro legibus refutamus:sed transeuntes iordanẽ defendimus eas:& ante omnia deum nihil uos a chananeis differre credẽtes:sed sicut ipsos uos quoq; similiter ꝑimentes.Nõ enĩ puteis q̃ qa trãsistis

fluuium: etiã a dei uirtute estis extranei. Vbiq; in his quæ sunt ipsius estis:& effugere potestatẽ eius atq; iudicium nullo modo poteritis.Si uero creditis hunc locum ubi nũc estis positi impedimentum esse correptionis:nihil prohibet denuo terram diuidere:eamq; ad pecudũ pascua deputare. Sed agite tẽperãter:& a nouo delicto recedite.Rogamus ergo uos per filios & uxores:ne nobis faciatis necessitatẽ huius defensionis: qđ nec uestræ:nec ipsoꝝ saluti aut causis expedit sic cogitare:ut nõ uerbis uinci potius quã experimentũ uelitis sustinere ꝑlioꝝ. Hæc fineæ dicente: præsules ecclesiæ & ois multitudo ceperunt de ꝙrimoniis satisfacere:& ꝓfiteri:neq; ab eoꝝ se cognatiõe recessisset:neq; ꝓ nouitate altare cõdidisse:sed & deũ unũ nosse:q hæbreis é oibus cõis: & illud altare positũ ãte tabernaculũ ad sacrificia facienda. Hoc aũt altare ꝓꝓ qđ & suspectũ estis facti:dicebãt nõ ꝓ religione collocatũ:sed ut signũ fieret:& indicium i futuro uræ familiaritatis. Et necesse é nobis tẽperare:& i patriis legibus ꝑmanere:nõ utiq; trãsgressionis idiciũ sicut suspicamini facere.Testis aũt nobis sit deus:qa istud altare nõ ꝓ tali causa cõstruximus.Vnde melioré de his hẽntes opinioné nihil culpetis ulterius:neq; nos extra sortẽ iudicãdos eẽ credatis:nec eoꝝ similes q cũ generis abraã sint:ad nouas solẽnitates accedũt. Hæc dicẽtes laudãs finees:reuersus est ad iesum:& eoꝝ uerba populo nũciabat.Ille uero gaudens q ꝑ neq; ulla pugnandi foret necessitas:nec ad sanguiné bellũq; deducerentur cõtra cognatos:pacificas deo ꝓ his hostias ímolauit: & dimittẽs post hæc multitudiné in ꝓprias sedes:iesus ipse in sichem cõmoratus est.Post hæc anno.xx.senior iã existens euocabat honoratos maxie ciuitatũ & principes & seniores: & multitudinem quantácũq; cõgregari eẽt possibile.Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei cõ memorabat.Erant enĩ multa:per quæ ab humili forma ad hanc gloriã & substantiã pueniſſent: & seruari dei uoluntatẽ:quæ talis circa eos esset orabat.Et pie cũctos poscebat agere: ꝑ quã solã eis grata diuinitas ꝑmaneret.Hoc enĩ bene se habeẽ dicebat:ut trãsiturus a uita huiusmõi eis monita derelinqueret:poscebatq; ab illis:ut quæ ille diceret memoria retinerent. Et ille quidé talia præsentibus loquẽs:defunctus est cũ uixisset annis centũ & decẽ:quoꝝ cũ moyse quidem ꝓ doctrina utiliũ reꝝ cõmoratus é q̃dragíta:dux aũt post illius mortẽ sex & uiginti ãnis fuit uir neq; sapiẽtia indignus:nec eaꝝ quæ cogitabat ut multa sapiẽter ediceret inexpt⁹: sed ubiq; summus & ad opa periculaq; magnanimus audaxq; bella dísponere:& in pace dexter:& i omni tẽpore ꝑci pua uirtute cõueniens.Sepultus est aũt in ciuitate thamna i tribu effraim.Eodem uero tempore mortuus est & Eleazarus pontifex fineæ filio sacerdotium derelíquens:cuius sepultura est facta in gabatha ciuitate.

Cap.II.

POst hoꝝ itaq; transitũ finees ꝓphetauit secũdũ dei uolũtatẽ ad delendũ chananeoꝝ genus tribui iudæ præbẽdũ eẽ principatũ.Erat enĩ studiũ populo cognoscere:qđ etiã placeret deo,Tũc assumpta é etiã tribus Simeon ad pugnandum: q̃tenus extermiatis hostibus sub ditione etiã eos qui in ipsa sorte cõsistebãt efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus apud se illo tẽpore rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabãt:regi bezidinorum adonibezech principatum credẽtes:qđ nomẽ significat dominus bezedinoꝝ:adoni enĩ hæbrea lingua dominus ídicatur.Sperabãt enĩ uincere israelitas mortuo iesu. Cõgressĩ uero israelite duabus tribubus:q̃s prædixi:magnifice pugnauerũt:& occiderũt eoꝝ quidẽ.x.milia:fugãtes aũt reliquos:& ísequentes:adonibezech quoq; ceperũt:eiusq; manuũ ac pedũ summitates ícciderũt: nõ enĩ poterat deũ latere.Ille aũt hæc patiens ferẽ dixisse.Quæ cõtra uos egi:& septuaginta regibus faceẽ nõ eribui: digna recõpensatione hodie redditũ est mihi.Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hierosolymã moriẽtem uero sepelierunt:& egrediebãtur uastantes ciuitates:& plurimas capientes. Inter hæc obsederunt hierosolymã;sed hanc quidẽ longo post tẽpore capiẽtes:oés in ea habitãtes interemerũt. Erat aũt eis ualde grauis desup munitio murorum:& loci natura resistendo. Vnde castrametati sunt in hæbreon:& hãc capiẽtes oés interfecerũt. Relíquebat adhuc genus gigantũ:qui ꝓꝓ corporum magnitudines atq; formas in nullo aliis hoíbus ꝓximabãt:ultra modũ mirabiles: ut hactenus eoꝝ ossa monstrãt:in nullo his de quibus fides habeẽ equalia:quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt.Munus etiã cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moyseos:hic enĩ fuit unus exploratoꝝ:quos misit moyses í chananeã. Dederũt aũt & filiis ietro madiãite qui fuit gener moyſi terrã ad possidendũ.Nã patriã relinquẽtes secuti sunt eos:& fuerunt in deserto cũ eis.Tribus itaq; iuda & simeon ciuitates quidẽ chananeas i mõtanis ceperũt: in campestribus aũt & ad mare positaꝝ ascalonẽ & azotũ.Euasit uero eos gaza & accaron.Nam dũ eẽnt in cãpestribus:& copiosam haberent curruum abundantiã:irruentes sibimet cõfligebant. Et iste quidẽ tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias recesserunt:& arma deposuerunt.Beniamin uero:quorum erat hierosolyma habitatores suos concesserunt tributa persoluere:& ita quiescentes omnes alios quidem interfecere:alios uero pericula sustinere:ad terraꝝ se tradidere

culturam.Hoc aũt & reliquæ tribus imitantes beniamitas faciebant:& eoꝝ tributa parcipientes permittebant chananeos ſine præliis eſſe.Tribus autem effrem cum obſediſſet bethelá:finem di gnum tempore:& magna laboꝝ obſeſſione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obſeſſione omni modo perdurabant.Deinde effra mitte capientes quendã in ciuitate cõmorantẽ: & neceſſaria eis deferentẽ fidem dederunt:ut ſi ciuitatẽ traderet:ſaluarent eũ & cognatos eriperẽt. Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum. Qui tradens urbem:cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt.Illi autẽ interimẽtes cũctos inhabitãtes ibi tenuerũt decetero ciuitatẽ. Cap. III.

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant iſraelite: circa terrã uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidiné iam uirtute deficiebant:& in conuerſatione legum integri nõ erant: in his idignata diuinitas ſuſcitauit primum quidem ut ita dicam ſua uolũtate chananeos qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant:& circa bella difficiles:cum multa chananei eis abſtuliſſent:& ad labores iam erant propter epulas diſſoluti:agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſeniores non audiebant:nec aliud præceptum:nec priorũ ulla ſolemnia conſeruabãt. Erãt autem in agris libidine lucrorum itenti:& propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum compræhendit:& ad hoc uſq; perducti ſunt:ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa: pro qua deleta eſt tribus beniamin: præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita: qui erat ſortis effrem & ibi habitabat:de bethleem duxit uxorem.Hic autem locus eſt tribus iude.Cunq; uehementer amaret coniugem: & eius pulchritudine uictus afficeretur:quãdo ab illa non ſimiliter amabat: & ille propter paſſionis eius amorem potius ureretur:lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorẽ uenit ad ſoceros:ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbẽtibus ei hoſpitalitatem puellæ pntibus quinta die abierunt:& circa meridiem ſunt egreſſi. Tardius enim dimittebant parẽtes filiam: & dei iam tarditas accedebat. Vnus autem famulus eos ſequebatur:& aſinus erat eis in quo mulier uehebatur.Cunq; ueniſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis.xxx.perſuaſit famulis ut manerent:ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet:dum nec ꝑcul hoſtes exiſterent:& tempus frequenter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe tutiſſima.Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas chananeorũ: ſed accedentes.xx. adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in gabaa tribus beniamĩ iã ueſpere.Et cũ nullus ciuium eum in manſione ſuſcipe ret:ſenior quidam ex agro deſcendes: qui de tribu quidem erat effrem in gabaa uero commorabatur:uidens eum qui eſſet interrogabat:& propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent tenebræ neceſſaria cœnæ requireret.Ille leuitam quidẽ ſe dixit eſſe:mulierem autem a pntibus reducere:ad propria remeare:habitationẽ uero ſignificabat habere ĩ ſorte effrem. Quem ſenior & pro cognatione:& eo q; eandẽ poſſederat tribũ:& ꝑpter colloquiũ ad ſuũ duxit hoſpitiũ.Quidã uero iuuẽculi gabaonitaꝝ mulierẽ in platea uidentes:& pulchritudiné ſtupentes:dũ apud illum ſenẽ eam ſucceſſiſſe cognoſcerent:contẽnentes eoꝝ infirmitatẽ & paucitatẽ uenerũt ad ianuas eius.Et cũ eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret:& ut ne uiolentiã inferrent hoſpiti: nec iniuriam illi petebant:ut data ſibi muliere a rerũ mãſiõe recederẽt.Seniore uero dicẽte q; & cognata eẽt leuite:& ꝑ libidiné inique in lege delinquerẽt: deficientes circa iuſticiã deridebãt: minabãturq; ſe eum interficere:eo q; eoꝝ cõcupiſcentiã ĩpediret.Cunq; in neceſſitate ueniſſet nolẽs hoſpites in cõtumelia magna relinquere:ſuã eis filiã ceſſit: dicens minus eẽ peccati ſi cõcupiſcentiã ſuã in ea cõplerent:quã ſi iniuriã pegrinis inferrẽt:& iuſticiã nõ ꝓferre quos ſuſceperat: hoc mõ putabat. Cũ uero illi neq̃q̃ a ſuo ſeruore ꝑ pegrina recederẽt:ſed imminerent ut eã acciperẽt:ille quidẽ ſupplicabat:ut nihil inique ꝑſumerẽt. At illi rapiẽtes & adiiciẽtes,p libidine uiolẽtiã:ad ſemetipſos mulierẽ deduxerũt: & p totã noctẽ uſq; ad principiũ diei ĩ eius corpore ludibria ſunt extẽti. Illa uero defecta ĩ his quæ ꝑ uenerãt ad hoſpitẽ rediit:& cõtriſtata pro his quæ ꝑtulerat:præ uerecũdia ad facié mariti minie ꝑſumebat accedere.Cũq; circa ſe ꝑ his quæ cõtigerãt ĩcurabilẽ reputaret:lectulo decũbẽs aĩam dereliqt. Vir aũt eius arbitratus ſopore graui mulierem detineri:nihil mali metuẽs excitare eã tẽtabat & cõſolari:qa raptoribus nõ ſpõtanea uolũtate ſe ꝓbuiſſet iniuriis.Cũ uero certe defunctã cognouiſſet a maloꝝ magnitudíe:ĩponẽs iumẽto mortuã ad ſe portare uxorẽ:& diuidẽs eã ꝑ mẽbra ĩ ꝑtes duodeci:ꝑ tribus ſingulas deſtinabat mãdatũ dans portãtibus:ut ꝑderent auctores mortis eius:& eiuſmõi crudelitatẽ cũctis tribubus ĩdicarẽt.Illis aũt & aſpectu & auditu graui hoꝝ maloꝝ affectus nullũ ſumẽtes primitus hmõi exẽplũ ira ĩtẽperata

& iuſtiſſima concitati in ſylo ſunt ante tabernaculum congregati:& in arma procedere repente tentabãt:& inſilire gabaonitis:ut hoſtibus.Retinuerunt autem eos ſeniores ſuadentes non oportere:ſic cito contribulis inferre bellum:antequã uerbis agerent de criminibus quãdo nec lex circa extraneos permitteret præter legationé iſraelitas bella tractare:ſi forte penitẽtiam agerent qui iniuſte aliquid præſumpſiſſent:bonũ eſſe ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent:& mali auctores expeterent: quibus præbitis eos punirẽt:contẽnentes uero armis adirent. Miſerunt ergo ad gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere: & eos dari ad ſupplicia depoſcentes:qui legitime nõ egiſſent:quaſi non eſſet iuſtum:ut pro oĩbus illi potius moreretur.Gabaonite uero neq; iuuenes tradiderunt: & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire præceptis:in nullo ſe putãtes eſſe minores armis:neq; multitudine:nec bellandi præſumptione.Erant aũt nimis inſtructi: & ſuper alias tribus induſtrii deſpexeruntq; illos:& indignati ſunt e diuerſo tanq̃ cõpreſſuri uiolentia facientes.Cunq; talia fuiſſent iſraelitis enunciata:iuſiurandum fecerunt: nullam ſuaꝝ uiro beniamiti dare nuptiis filiã:ſed armari ſuper eos:& amplius eis quã aduerſus chananeos reſiſtere:quos hæbrei ſepius expugnaſſent.Repente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadringẽta milia uiroꝝ. Beniamite uero habuerunt.xxv.milia armatoꝝ:& alioꝝ ſexcentoꝝ:qui ſiniſtris manibus fundibularii uidebantur experti.Et commiſſo prælio circa gabaa fugauerunt iſraelitas beniamite uiri:ceciderunt; ex eis.xxii.milia:fuiſſent; plurimi forte necati:niſi nox eos retinuiſſet:& pugnam ſoluiſſet.Et beniamite gaudentes abibant in ciuitatẽ:iſraelite uero obſtupeſcẽtes ſe ita uictos:ad exercitum remeabant.Altera uero die rurſum congreſſi beniamite uicerũt:& mortui ſunt decem & octo milia iſraelitarum:metuenteſq; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem bethleem proxime conſtitutam:ea die ieiunantes: altera die deprecabantur deum per ſineen ſacerdotem:ut eius ira quieſceret:& ei in duabus eoꝝ deuictionibus ſatiſfieret: daretq; eis potentiã contra hoſtes atq; uictoriã.Deus autẽ hæc fieri ſineæ prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ:mediã quidẽ partẽ in inſidiis circa urbem nocte collocauerant:medii uero beniamitis congreſſi:paulatim eis imminentibus recedebant: & beniamite perſequebantur:hæbreis paulatim refugientibus:& omnio uolẽtibus oẽs eos ab urbe ꝓtrahere: quos quaſi fugientes inſequebantur:ita ut etiã ſeniores & iuniores in ciuitate propter ĩfirmitatem relicti diſcurrerent: adire uolẽtes hoſtes. Cum uero multum a ciuitate receſſiſſent:fugere quidem hæbrei ceſſauerunt:conuerſi autẽ ſteterunt ad pugnam: & illis qui ĩ inſidiis erãt dederũt ſignum.Qui ſurgentes cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt.Illi uero ut ſenſere ſe eẽ deceptos:ĩ angustia conſtituti: in quodam coacti & cõcauo loco collecti ſunt: & tibi iaculis fauciati: ita ut oẽs interirent ꝓter ſexcentos uiros. Quiq; conuerſi & cõſtipati:& ꝓ medios hoſtes tranſeuntes effugerunt ad uicinos montes:quos tenẽtes ibidẽ cõmorati ſunt.Illi uero circa uiginti & quinq; milia ſunt extincti.Igiť iſraelite & gabaa ciuitatẽ igne cõcremauerũt:& mulieres:& ĩfantulos maſculos peremerunt: aliis beniamitaꝝ ciuitatibus ſimilia facientes:ſicq; erant cõtra eos infeſti:ut etiã iabitas qui erant galaditidis regionis: eo ꝙ eis auxilium non præbuiſſent contra beniamitas: mittẽs. xii.milia de ſuis armatis:iuberent omnes interimi: occideranteq; hi qui fuerant miſſi omnes pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa cõditione.Poſt hæc aũt iſraelite pro calamitate beniamitaꝝ puniti ſunt:& ſuper hoc ieiunare propoſuerũt: licet iuſta paſſi eẽnt: eo ꝙ in lege peccauerĩnt:tunc ſexcentos qui fugerant euocant legationibus.Erant enĩ ſuper quãdam petram quæ ſuas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniſſe: ſed etiã ſibi cognatis peuntibus ingemiſcẽtes:ſuadebãt eis ut patiẽter ferrẽt:& ad illoꝝ cetũ concurrerẽt:ne oĩno q̃tum ad ſe beniamitaꝝ tribũ exterminari decernerẽt:dicebanteq; eis.Concedimus uobis terrã & p̃dã quãtũcunq; tollere potueritis:illi uero his cõtra ſe dei decreto geſtis:quãdo ĩ ſua iniqtate ſciẽtes pugnauerãt ad alias cõtra tribũ primam obediẽtes uocãtibus aduenerũt. Iſraelite uero uxores eis quadringẽtas uirgines iabitidas dederunt:& deducentis reliquis cogitabant:quõ & illi haberent uxores ut filios ꝓcrearent:cũ utiq; iuraſſent ãte bellũ:ut ſuas filias nulli bẽiamite cõiungerẽt.Et alii quidẽ ſuadebãt illud iuſiurãdũ nõ debere ſeruari:qđ ꝓ iram nõ uoluntate nec iudicio ꝓueniſſet:nihilq; foret deo moleſtũ:ſi tribũ piturã ſaluare poſſent: adiicientes piuriũ nõ quãdo neceſſitate fit eẽ peſſimũ:ſed quãdo fuerit malignitate cõmiſſũ.Cũq; ſeniores piurii nomẽ ualde metuerẽt:qdã ait.Hoc cõſilio & iſti uxores habebũt: & religio iuriſiurãdi ſeruabiť.Ter ĩ ãno ĩ Sylo ad mercimoniũ fit cõuẽtus:ſequũturq; mulieres & uirgies.Sinanť ergo bẽiamite ut raptu ducãt uxores q̃ſcũq; potuerĩt:nobis neq; iuitãtibus:neq; ꝓhibẽtibus.Et dum ꝑres eoꝝ q̃ſti fuerĩt uindictamq; poposcerint:dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam nõ habuerũt filiaꝝ.Oportet enĩ bẽiamitas irã euadere:qua iã circa eos uſi ſumus ĩmẽſa.His itaq;

consentientes decreuerunt beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante uero festiuitate: illi quidem. cc. uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca: in quibus se latere credebant positi: insidiabantur uirginibus uenientibus. Ille autem cum lusu: nihilq; metuentes sine custodia properabant. Tunc illi surgentes tenuere dispersas eo modo ducentes uxores: & ad opera se terræ dederunt studentes ut ad secundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin cum pene tota periisset: israelitarum sapientia reparata est. Floruit itaq; repête: & opulentiæ magnitudine: aliisq; ditata rebus est. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Capitulum. IIII.

HOrum uero similia etiam tribum dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Cum israelite bellorum iam studium reliquissent: & ad opera se terræ dedissent: chananei contemnentes eos: nec aliquid se ab eis pati credentes: suum collegerunt exercitū: firmam habentes spem: quasi hæbreos affligerent. & decetero ciuitates licenter inhabitarent: curruscq; faciebant: & exercebantur armis: & urbes adinuicem sibi consentiebant. Et de tribu quidem iuda ascalonam ciuitatem: & accaron abstulerunt: & alias multas in campestribus cōstitutas: & ipsos danitas in montana fugere compulerunt: nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei: nec terram sibi iam sufficientē haberent: miserunt de suis. v. uiros ad loca mediterranea: qui terrā inspicerēt: in qua habitare decetero potuissent. Illi autem non procul a monte libano: & iuxta iordanis fontes circa maximum campum si dominus ciuitatis uiam trium dierum perambulantes contemplantesq; terram bonam & nimis uberrimam significauerunt eis. Quo cum exercitu procedentes: edificauerūt illic urbē dan cognominatam ab uno filiorum iacob: ex quo & ipsa tribus appellata uidebat. Israelitis autem & cum iam essent in labore difficiles: & in diuinitatis cultu deficerent: aduersa proueniebant. Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi: ferebantur ad libidinem: ut p̄ sua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus chananeis: malis omnibus implerētur. Iratus est igitur eis deus: & fœlicitatem quā innumeris laboribus acquisierant propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente cusarto rege assiriorū: multi pugnantes perierunt: & obsessi fortiter capti sunt: quidam uero propter timorem sponte se illi contradiderunt: & maiora quam possent tributa ipsorum sibimet exsoluebant: & diuersas iniurias perferebant per annos. viii. post quos hoc modo liberati sunt. Zenes quidā de tribu iuda uir industrius: prudentiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hæbreos in necessitate huiusmōi constitutos: sed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset: aut quos spes confidentiæ nimis acueret primum quidem cusarti castra dirupit. Cunq; plurimi hæbreorū ad certamen accederent: eo q; bene eis prior confidentia processisset: cum assyriis congressi sunt: eosq; ualde persecuti: eufratem transmeare coegerunt. Zenes autem cum ipso fortitudinis opere præbuisset effectum pricipatus accepit honorem: ut populum iudicaret: in quo. f. xl. annis conuersatus est.

Cap. V.

HOc autem moriente: denuo res israelitarum sine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrēt: nec legibus obedirent: magis ac magis afflictionibus subiiciebātur: ita ut eglon rex moabitarum despiciens in honestam cōuersationem eorum: bellum eis inferre præsumeret: & multis eos præliis obtineret ac subderet: & omnem potestatem eorum prorsus humiliaret: eosq; iuberet tributa persoluere. Constituēs autem sibimet regnum i hiericho nihil mali reliquit: quod populo non imposuit: eosq; ad inopiam perduxit annis octo & decem. Misertus autem & deus in his quæ patiebantur: & eorum supplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomīe aoth: de tribu beniamin: ex patre Gera: audaciaq; fortissimus: & corpore ad opera exercenda robustus: in leua manu maximam fortitudinem habēs: cum i hiericho habitaret: eglon regi factus est notus muneribus eum placans: ita ut per hæc etiā cæteris qui erant circa regem carus existeret. Aliquā do aūt cū duobus famulis munera regi ferens: latéter gladio in dextro femore ligato: introiebat ad eū. Erat aūt estatis tēpus. Cūq; iam dies medius eēt: regiæ quiescebāt custodiæ: pp̄ estū cunctis ad prædia recedētibus. Cum ergo iuuéculus eglon munera p̄buisset: cōmoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius secretū petiit. Aderant aūt soli famuli regis. Cunq; rex famulos abire iussisset: & cum aoth loqueretur: & sederet super solium suum: & aoth terror ingressus fuisset: nec eū fortissime percutere ualeret: relaturū se ei ex dei p̄cepto somniū dixit. Cū ergo ille letus pro somnii recitatione de solio surrexisset: aoth eū i corde percussit: & gladiū derelinquēs egressus est clausam ianuam derelinquens. Ministri uero quiescebant: credentes regē in soporē conuersū. Aoth uero ierichūtis latenter hoc indicans: exortabat eos ut suā defenderēt libertatē

At illi gratissime hoc audientes tubis utebantur:mos enim est patrius his populum conuocari. Ministri itaq; eglon diu quæ ei contingerant ignorantes: cum iam adue ſpaſceret: metuentes ne quid ei inopinabiliter accidisset:in eius cubiculum sunt ingressi:eūq; mortuum cōperientes: in stuporem conuersi sunt:& anteq̄ sua castra colligerent:israelitaꝝ super eos irruit multitudo. Et alii quidem repente perempti sunt:alii in fugā uersi:tanq̄ in terra moab itida libèrandi.Erant aūt peremptoꝝ ultra.x.milia.Viri israelite uero præoccupantes iordanis transitum:eoꝝ multos interfecerunt:& nullus eoꝝ manus euasit.Et hæbrei quidem hoc modo ab istoꝝ seruitute priuati sunt.Aoth uero ob hanc causam principatu honoratus a plebe:defunctus est:dum hanc potestatem.lxxx.tenuisset annis: uirtutiq; etiā p̄ter hanc cām maxima laude dignus existens. Et post hunc Sanagar filius anath electus ad principatū: primo anno uitā expleuit.

Cap.VI.

IGitur israelite calamitates quas passi fuerant:non colēdo deum:nec legibus eius obediendo:correptionem non assignantes deo: anteq̄ a moabitaꝝ seruitio respirarent: a rege chananeoꝝ Iabin nomīe subiugati sunt.Hic aūt ortus quidem uidebatur de ciuitate Aseroth:quæ posita est super paludem samachonitidē: habebatq; armatorum. ccc.milia equitum.x.milia:& curruum tria milia possidebat.In hac itaq; militia dux erat Sysara: apud regem honore primus.Qui ueniens ad israelitas:uehementer eos afflixit:ita ut tributa eis imponeret.Quæ.xx.quidem annis soluere passi sunt:cum nec ipsi per infelicitatē suam resipiscerent:& deus maiore tempore eos domare uellet:p̄pter eoꝝ iniurias & ingratitudines nimis iniustas.Decetero aūt tēperātes a malis suis:& agnoscētes has calamitates sibi pro legum contēptu uenisse:quandā prophetissam nomine Debboram:quod nomē hæbraica lingua significat apim: rogauerunt ut deprecaretur deum:quatenus misericordiā haberet eoꝝ:ne despiceret eos a chananeis oppressos.Deus aūt annuit eoꝝ saluti:& ducē elegit de tribu neptalim Barach:quod nomen choruscationem hæbrea lingua significat.Euocans igitur cum debbora:iussit eligere iuuenum.x.milia:& ad hostes procedere: præsumebat enim prædicēte deo & uictoriam promittēte. Cunq; barach dixisset:nō se exercitum fore ductuꝝ:nisi & illa quoq; una procederet:irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quā deus tibi contulit:ego uero non refutabo.Et congregantes.x.milia uiros castrametati sunt apud thabor montem. Quibus sysara rege præcipiente obuiam uenit:& nō procul ab eis castra fixit.Israelite uero & barach obstupescētes multitudinē hostium:cū de fuga iam cogitarent: debbora retinebat eos:& ipsa die dimicare p̄cipiebat uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congressis ergo atq; permixtis:eis ymber magnus ifluxit. Et quia nimia simul & grando & pluuia in faciem chananeorum uersa:& uentus eorum aspectibus imminebat:ita obcecati sunt:ut arcus eorum & fundibule inutiles fierent:& armati propter frigus uti gladiis non ualerent:israelitas uero tempestas immissa:cum eis post terga esset: minus nocebat.Qui auxilio dei sumebant ualde fiduciam: & hostes in medium circundantes: multos eorum interfecerunt. Et alii quidem ab israelitis extincti sunt:alii uero excussi propriis ceciderunt:ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerentur.Sysara uero exiliens de curru cū uideret fugam exercitus sui factam:fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum: nomine Iahis.Quem rogantem ut celaret eum suscepit:& petenti potum dedit lactis.Erat enim fatigatus Et cum nimie bibisset:conuersus in somnium est.Illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immisit:& cum malleo percussum ad terrā usq; deposuit: & hominibus barach post paululum uenientibus eum ostendit terra confossum.Sic ergo uictoria constitit secundum ea quæ a debbora dicta sunt:ut per mulierem hic triumphus accideret.Barach autem agens exercitum super assur & obuiam uenientem interemit iabin: & cadente principe ciuitatem usq; ad fundamēta deficiens princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

Capitulum.VII.

EOdem tempore moriente Barach & debbora madianite rogantes amalechitas & arabes castrametati sunt super israelitas:& congressos sibimet uiros pugnātes interemerunt:eosq; manibus alligantes cuncta deprædabantur. Hoc autem facientibus illis per annos.vii.israelitarum populus per montana collectus est:& cāpestra dereliquit: foueas quasdam & speluncas facientes ut fugientes ab illis potuissent quodammodo liberari. Nam madianite estatis tempore agentes exercitum: per hyemem israelitas colere terrā p̄mittebant:ut laborātes cōprimere facillime possent.Erat igit̄ fames:& ciboꝝ maxia difficultas. Tunc ergo cōuersi ad deū p̄cibus hæbrei:ut eos eripet exorabāt.Gedeō aūt iasi filius de tribu manasse paucos manipulos spicarum ferens:latēter eos terebat in torculari:cum metueret hoc publice in area facere propter hostes.Tunc uisio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicē & eaꝝ

deo:hocq; esse maximum eius ꝓpiationis indiciū: eo ꝙ tunc uteretur ꝓprio torculari. Cūque præciperet eum fiducian habere & festinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc ipossibile esse dicebat:quādo tribus ex qua esset multitudine priuaretur:& puer esset ad tantas res opus infirmior.Deus aūt quod deerat se impletus esse dicebat:eoq; duce israelitis se victoriam præbiturum.Et cum hoc gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset:creditūq; fuisset ei:ac repente ad certamina decem milia uiros uideretur præparatus exercitus astitit gedeon per somnium deus imbecillem naturam hominū sibi placere declarauit: & quæ esset fortitudine præcipua refutauit:ut victoriam non sibi:sed deo proprie reputarent:tanq̄ si multo hoc dignoq; gereretur exercitu:& crederent:quia eius auxilio victoriæ opus fuisset impletum: præcepitq; ut circa medium diem in solis ardore ad fluuium faceret uenire exercitum:eosq; qui inclinati biberent magnanimos estimaret: qui uero cum festinatione turbatā biberent aquā:eos crederet hostium formidine detineri.Et cum gedeon secundum dei iussionem hoc adimplesset:trecenti uiri reperti sunt: qui aquā manibus cum timore & tuba lāberent:dixitq; deus:ut istos duces hostes adiret. Posuerunt itaq; castra super iordanem die altera transituri.Et cum gedeon cū timore consisteret quō ei prædictum fuerat:ut nocte hostes inuaderet: uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit: ut sumens unum militem iuxta tabernacula madianitas accederet:ab eis consilium belli confidentiamq; sumpturus.Obediens aūt & sumens proprium famulum nomine phara: accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuenculum aliquē suo cōmilitoni somniū recitantem:ita ut gedeon audiret.Erat enim huiusmodi uisio:quā dicebat:quasi uidisset panem ordeacium:qui pro uilitate sua incomestimabilis esset hominibus:per exercitum reuolutum regis apprehendisse tabernaculum necnon & cetera deiecisse. Ille ergo uisionē interitū exercitus significare pronunciauit:dicens unde etiā hoc uideretur ei:omne inquit semen quod uocatur ordeatium constat esse uilissimum:& iter oēm populū israelite uidentur abiecti uelut genus ordei & apud israelitas nunc Gedeon exultat & eius exercitus.Quod uero panem te uidere dixisti:qui tabernacula nostra uastauit:metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeō aūt somnium audiens spem magnam habuit pariter & fiduciam:iussitq; suos armari: narrās eis etiā hostium uisionē. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati sunt: & circa primā uigiliā gedeon suum ducebat exercitum tripartite diuisum:portabantq; cūcti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hostibus uideretur inuasio: & in dextra manu cornua ferebant: quibus pro tubis utebātur.Multum itaq; locum hostium tenebat exercitus:habebantq; multitudinē camelorum: & secundum gentium morē pascentes in uno circuitu erant omnes.Hæbreis aūt præ dictum fuerat: ut dum uenissent circa hostiū castra:signo dato tubis canerent:pharetrasq; cōcutientes cum lampadibus impetū facerent iubilantes:ꝙ uictoriā deus gedeon cōferret. Quod cū fecisset:stupor cōpræhendit homines adhuc dormientes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita ꝑceperat;suntq; perempti pauci quidem ab hostibus:plurimi uero a semetipsis:eo ꝙ linguis propriis discordarent.Nam dum fuissent in turbā redacti:unusquisq; perimebat proximū: dum eum crederet inimicum:& facta est magna cedes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad israelitas peruenīēte: cuncti simul armati sunt persequētes hostes:& cōpræhenderūt eos in quadā ualle scopulis ualde circūdata; quā transire nō possent:& circunstantes occiderunt omnes:duosq; simul reges oreb & zeb Reliqui uero duces relictos milites colligentes: qui erant quasi.viii.&.x. milia:castrametati sunt multo procul ab israelitis.Gedeon aūt labore non fessus: sed persequens cum omni exercitu:eisq; congrediens fortes uniuersos funditus interemit:& reliquos duces zebin & zarnō apphendens captiuos duxit.Mortui sunt aūt in ea pugna madianitas & arabum qui eis solatia præbuerunt quasi centum uiginti milia:multaq; præda auri & argēti & uestium & camelos.& subiugalium hæbraice tunc est collata uictoriæ.Gedeon aūt uadens in effrē propriam regionē:occidit quosq; madianitas reges.Tribus aūt effrē ex qua erat gedeon eum grauiter ferret:ꝙ cum ea minime dimicasset:exercitū super eū festinabat inducere:quia eis non indicasset quando hostes inuaserat.Gedeon uero cū esset humilis animo & omni uirtute summus: dicebat non se auctoritatis suæ consilio præter eos contra hostes:sed deo iubente pugnasse: uictoriā uero nō minus eorum quā sui laboris esse fatebatur.His ergo sermonibus eos mitigans iram:plus hæbreis ꝓfuit quā hostium præda:eosq; a præcipicio intestinæ seditionis eripuit.Iniuriæ tamen huius penam illa tribus excepit:quā.s.oportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; principatū ponere uolens:coactus retinuit illum annis iugiter.xl.populi iura disponens: & diuersis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixisset:firmissime omnia seruabātur.Qui cum senex defunctus fuisset:in effrē regione sepultus est.

Capitulum.VIII.

IS habuit quidem filios liberos.lxx.plures enim habebat uxores:unū aūt filiū habuit ex concubina droma noīe abimelech:qui poſt mortē patris ꝑgēs ī ſyché ad cognatos ſuæ mris unde fuerat orta:& ſumēs ab eis pecunias:quoniā iniquitatū magnitudine uidebatur inſignis:cū eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt: & oēs fratres occidit abſq; ſolo ioatha. Hic enī fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech aūt aſſūpta tyrānide:dominū ſe ꝑ legitimis filiis ī his q̄ uellet faceꝝ declarauit:qđ ueheměter iuſticiæ præſulibus erat accerbū. Igitur dū quodā tpe publica in ſyché feſtiuitas eſſet:cūctaq; illic multitudo cōſiſteret:frater eius ioathā quē fugiſſe ꝑdiſſimus:aſcendēs ī monte garizim qui ſicimoꝝ ſupeminet ciuitati:clama uit:& multitudine prebēte ſilētiū præcatur ut qđ diceret libenter audirēt:factoq; ſilētio dixit:q; arbores facto ſui cōcilio:hūana uoce petiſſent ficū:ut ſupra eas regnaret. Qua denegāte:eo q; ho nore fructus ꝓprii frueretᷣ:nec aliū q̄rere deberet extraneum:arbores rurſum cogitationē regni nō reliquerūt:uiſumq; eis eſt ut honorē uiti ꝓberēt. Sed & uitis electa hiſdē uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnū. Hoc ipſū facientibus & oliuis:ramnus quā arbores petierāt ut regnū ſumeret ſup eas:hoc enī genus eſt inter ligna quod habet ignē ꝓferendi naturā:ꝓmiſit ſe regnū ſuſcipe & inſegniter īpare:ita tamē ut ſub eius umbra requieſcerēt. Si uero ei cōtraria foret:eius igne cō cremarentᷣ. Hoc aūt inquit nō riſus cā dico:ſed quō multoꝝ bonoꝝ expti gedeonis ea quæ nūc gerunt᷑ deſpiciūt:uidentes abimelech principē hi qui meos cū eo fratres interemerūt:cū utiq; ni hil ab igne differat. Cūq; talia dixiſſet abſceſſit:& habitabat latēter in montibus annis tribus:ti mens abimelech. Hinc poſt nō multū tpus:ſycimite penitētiam agentes ꝑ nece filioꝝ gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu. Ille ergo cogitabat affligere ciuitatē. Tempore aūt ſupueniente uidemiæ: metuebant colligere fructū:ne quid eis abimelech faceret mali. Veni ēte uero ad eos quodā pricipe:gaal noīe:cū armatis cognatis ſuis:ſycimite querūt ſibi ab eo pre beri munitionē:donec uidemias cōgregarēt. Quo eoꝝ faciēte petitionē:ꝓcedebāt ad opuſuū: & cū eis gaal ſuos ducebat armatos. Cūq; fructus fuiſſet cū ſecuritate collectus: & per ſingulos choros abimelech aperte iā ꝓſumerent blaſphemare: ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatē apprehendentes:multos abimelech latenter interfeciſſent:zebul quidā princeps ſychemitaꝝ:cū eſſet extraneus abimelech eis quibus populū gaal exacuebat:abimelech miſſis nūciis indicauit: & monuit ut inſidias poneret ante urbē ſeq; ſuaſuꝝ gaal ut egrediretᷣ de ciuitate:quo facto:irrue re ſup eū deberet abimelech & agere:ut ī eo ſe defenderet:& deiceps populi ſibi amicicias copu laret. Cūq; abimelech in inſidiis reſediſſet:& gaal icaute moraretur ī ſuburbano:& cū eo zebul uidens paulatim ordinatos accedere gaal:ad zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos. Quo reſpon dente umbraculū eſſe petraꝝ:cū magis appropīquaret:uerius hoc aſpectu cōſiderās:nō umbra rū eſſe:ſed uirorum dixit inſidias. Reſpōdit ad eū zebul. Nonne tu maliciā abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinē nō oſtendis:& cū eo pugnā cōgrederis? Gaal ergo turbatus cōgreſſus eſt cū abimelech:& ceciderunt equitū aliqui de eis armatis:ipſe uero fugit in ciuitatē: ut alios euocaret. Et denuo zebul egit:ut gaal expelleretur ex urbe:accuſans eū quaſi contra mi lites abimelech melior extitiſſet. Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uidemiā denuo ſy chemitas:loca circa urbē inſidiis occupauit. Quibus ꝓcedentibus:iā quidē ps exercitus apprehē dit portas:ut ciuibus auferret īgreſſum:alii uero diſꝑſos īteremerunt:& ubiq; cædes effecta ē:& ciuitatē ad fundamentū uſq; ſubuertens:ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminās:uictor abſceſſit. Oēs itaq; ſychemite hoc modo perempti ſunt. Quicunq; uero ꝑ ꝓuinciā diſꝑſi pericula fugierūt:ſup quādā petrā munitiſſimā cōgregati morabantᷣ. Cūq; eā murare niteretᷣ uolūtatē eoꝝ abimelech prenoſcens:ſuper eos cum exercitu uenit:collectiſq; de ſilua lignis:iuſſit ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectus eſt ignis:& flamma ſurgen te:nullus ex eo ſaxo defugit:ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidē circa mille & quingentos. Reliquā uero omnem multitudinē ſychemitaꝝ:huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hæc afflictio nata eſt:eo q; ſuper uiꝝ ſibimet utilē:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem iſraelitas malis ſycimorum perterrens:præſumebat etiam maiora tentare: & nequaquam uiolentiæ ſuæ modum imponere donec perderet uniuerſos. Veniebat ergo ad the bes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit. Cunq; eſſet in ea maxima turris: in qua uniuerſi confugerant:obſidere hāc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum ſumens mulier quædā frag mentum mole caput eius repente percuſſit. Qui dum ceciditſſet ſaucius:armigerum rogauit: ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur. Et ille quidem præceptū fecit. Abime lech aūtē huiuſmodi pœna pro fraterna morte:& his quæ in ſychemitas præſumpſiſſe ꝓbabatᷣ exſoluit. Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationem ioathan uidetur impleta. Exercitus uero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad ꝓpria. Cap.IX.

Lib: s.

ISraelitarum principatum post eum iamer alias iair galatinus ex tribu manasse pcepit: uir & in aliis fœlix:& filios bonos habens.xxx.numero:& ī equitatu preclaros & prīcipatum ciuitatum galadinarum habentes.Hic duo &.xx.annis obtinens principatū: senex defunctus est:& sepulturam ī gamon galadinorum ciuitate promeruit.Res eq dem hæbreoꝝ ad inhonestam uitam:& iniuriam dei legumq; ferebantur.Quos ammonite despicientes & palestini:cum magno exercitu prouinciam deuastabant: omnemq; regionem trans iordanem detinentes:reliqua comprimere præsumebant.Hæbrei uero malis afflicti:ad supplicationes dei conuersi sunt: & sacrificia celebrabant:rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quiesceret.Deus uero placatus:eis suum concessit auxilium.Interea ammonitis castrametantibus in terra galadinorum: prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine iepte: uir nomine paterno potens ad exercitum dispensandum quē sub merce de poscebant.Ad hanc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret:promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent.Ille uero nequaquam precibus obediuit:culpās eos quod nō ei præbuissent auxiliū:dum ī iusticiam perpessus aperte fuisset a fratribus.Non enī consanguineus eis erat:sed pegrinus.Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis superinduxerat pater.Ergo fratres expulerunt eum:despicientes eius infirmitatem.Et ob hoc in prouincia galaditica morabatur:& omnes de longe ad se uenientes:sub mercede propria retinebat. Illis uero supplicantibus atq; iurantibus:omnem se principatum eidem fore prebituros:tandem aliquando consensit:& uelociter diligentia rerum habita: in urbe masphat exercitu constituto:legationem misit ad regem ammonitarum:causam eius inuasionis accusans. Ille remittens: potius israelitarum accusabat egressum ex egypto:petebatq; ut ab amorreo recederēt: quasi patrum eius a tēpore antiquo fuisset.Cui respondens iepte ait:q; irrationabiliter ꝑ genitores israelitarum de amorrea culparet:sed potius eis gratias agere deberet ꝑ ammonitide alias āmanitide terra sibi concessa:quia dū possibile fuisset secundū moysi iussionem ut eā tollerent:isti eos illic degere permisissent: quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant:ob quam rem pugnaturum se fore dixit.Et hæc quidem effatus:legatos abire dimisit.Ipse uero deū pro uictoria deprecatus:& sacrificiū promittēs: ut si uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret īmolaret. Congressus copiose uicit:& occidens hostes ꝑsecutus est usq; ad āmanitā alias ammonitā ciuitatē. Et ide digressus ī āmaniten multas uastauit urbes:prædamq; collegit:& a seruitute domesticos liberauit:quā decē & octo sustinuerant annis.Reuersus aūt calamitatē incurrit:nullo modo prisce fœlicitati equalē.Nam eius filia unigenita & uirgo:tūc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter īgemiscens magnitudine tanti doloris afflictus:filiam sibi obuiā uenisse culpabat: quā sacrificandā deo deuouerat.Quæ tamen in illo casu non doluit:pro patris uictoria & ciuiū libertate moritura.Petit aūt duos menses sibi concedi:ut iuuentutem suam cum ciuibus lamētaretur:& tunc uota perferat. Quo tempore transeunte:filiam pater īmolauit:nec legitimū faciens holocaustum:nec deo caꝝ:non utiq; deliberans apud animū suum: qualis apud cæteros huius facti causa uideretur.Igitur cum tribus effrem super eum exercitum niteretur inducere: eo q; bellum ammonitaꝝ alias ammanitaꝝ eis nō īdicasset:sed absq; ipsis uoluisset prædam habere & gloriam:hoc satisfaciebat dicens:eo q; primo quidē non eos latuisset cognatoꝝ oppressio:sed etiam uocati ad auxiliū non uenissent:cum oportuisset eos ante preces occurrere.Deide dicebat q; hostibus quidem iniuste pugnantibus non præsumerent resistere:postea uero cognatis inferre bella tentarent:& interminatus est:si non temperarent a talibus:deo auxiliante ab eis pœnas exigeret.Quibus dū satisfieri non potuisset:sed contra eū cum exercitu a galatina terra uenientes pugnarēt:amplū eoꝝ dilatuit interitū:& psequēs fugientes:& ꝓoccupans exercitu ꝑmisso,uada iordanis: pene quadragīta duo milia uiroꝝ occidit.Ipse uero cū prīcipatū tenuisset sex annis defunctus est:& sepultus in sebasti patria sua q̄ est ī terra galadinæ.Moriente uero iepte tenuit principatū absanis de tribu iuda ciuitatis bethleē. Hic filios habuit.lx.xxx.masculus:& reliquas uirgines:quos omnes dimisit uiuos:filias uiris tradēs:& filiis dans uxores.Qui dum nihil gessit in septem annis sermone & memoria dignum:in senectute defunctus est:& sepulturam in patria sua ,pmeruit.Igitur absani moriente:neq; his qui post eū decem annis habuit principatū: noie chilon:de tribu zabulon:aliquā egit uirtutē ꝓcipuā.Post hunc abdō hilonis filius de tribu effraim ciuitate pharathonitoꝝ existēs principatū habuit:qui pro sola eruditiōe poterat habere memoriā:nullūq; opus ꝓꝑ pacē rerūq; licentiā nec ipse claꝝ exercuit.Hic aūt filios habuit q̄draginta:& alios ex eoꝝ semine descendētes.xxx.erātq; simul oēs septuaginta:equis exerciti.Quos oēs supstites derelinquens:senectute defunctus est:& opinabilē ī pharathuni ,pmeruit sepulturā Hoc aūt mortuo:israelitis palestini ꝓualuerūt:ita ut ab his ꝑ quadragīta ānos tributa ꝓciperent.

IVdam manue de tribu dan:inter paucos egregius:& patriæ sine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam:& quæ inter cētum cōprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet:grauiter ferens:deum pro cara successione rogare cœpit: in suburbano suo in campo maximo frequenter adueniēs cum uxore.Erat autem & nimius ī uxoris amore : & ob hoc sine temperatione zelus ipsius. Et quodā tempore cum mulier esset sola:apparuit ei angelus dei pulchro iuueni similis & procero:eique masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit:qui foret optimus:& fortitudine precipua clarus a quo crescē: te palestinos cōprimendos asseruit:monuitq; ut eius come minime tonderetur:nullum potum niſi aquæ deo præcipiente bibiturus.Et cum hæc dixisset:abscessit.Illa uero marito uenienti indicauit angeli uisionem:& admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita:ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret: & suspitionem quasi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius tristiciam mitigare:rogauit deum:ut angelum denuo destinaret: q̄tenus maritus eius eū inspiceret. Et itez̄ p dei gratiā angelus uenit in suburbano illoz̄:& apparuit mulieri:uiro remoto . Quem rogabat:ut sustineret donec maritū adduceret:,pmittētq; alias permittente angelo: manue uocatus uenit.Qui cum uidisset nec tūc a suspitione cessauit: rogauitq;:ut quæcunq; uxori eius dixerat:illi pariter declararet.Cunq; dixisset angelus:sufficere ut nosset illa quæ dixerat:rogabat eum:ut ei manifestaret quis esset:quatenus filio nato: gratias ei & munus offerrent.Illo uero dicente:q; nihil horum egeret:nec ob hāc causam futuz̄ eis filiū nunciaret:petiit:ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuisset:postea eo precibus insistente cōcessit:ut aliquid ei donodaret. Tū manue occidēs hedū: eumq; coquendum uxori prebēs:dū gestū hoc fuisset:præcepit ut poneret supra saxū & panes & carnes absq; uasis.Quo facto: uirga quam tenebat angelus tetigit.carnes:& igne protinus emicante:carnes cum panibus sunt absumpti.Tunc angelus super fumum quasi in curru eis cælum ascendere uidebatur.Cunq; manue metueret:ne quid ei propter uisionē dei ,pueniret aduersū: eum uxor ut confideret confortabat:& pro sua utilitate deum se uidisse fatebatur.Cum uero cō cepisset:custodiam habuit mandatoz̄:natumq; appellauerunt samson : quod nomen significat robustum.Crescebatq; puer uelociter:& tām per abstinentiam ciborum:q̄ capillo z̄ remissionē propheta iam futurus agnoscebatur.Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna palestinorum ciuitatem:dum celebraretur ibi festiuitas:uirginem prouincialium concupiuit: rogauitq; parētes ut ei puellam peterent in uxorem.Quibus negantibus:eo q; esset de aliena gente ,pgenita:deūq; dicētibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum:uicit eius petitio ut ei uirgo despōsaret. Dumq; frequenter ad eius parentes iret:occurrit leoni:& cum esset inermis:tenens eū manibus suffocauit:& in silua iteriore extra uiā ,piecit.Rursumq; dūiret ad puellā:inuenit agmē apū:fauū mellis ī leonis illius ore fecisse:& tollens exide tres fauos mellis cū donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit.Cūq; thamnite oēs essent in epulis nuptiaz̄:metuentes fortitudinē iuuenis: triginta circa eū pubertate præcelsos constituerunt:sermone quidem uelut socios futuros: ope uero custodes: ne q̄d uellet forte cōmittere cōuiuioz̄ facietate crescente.Cūq; ī ludo cōsisterēt: qualis solet tali tēpore ,puenire:samson ait.Proponā uobis parabolā:& si solueritis septē diebus ,ppositam questionem:lineas singulas & stolas totidem ,ppter honorē uestræ sapientiæ:me dāte pcipietis:& cū hac largitate gloriā quoq; & lucrū sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait.Qui cuncta uorat:cibū genuit de semetipso suauē:licet ipe nimis sit insuauis.Illis aūt p tres dies questionē non ualētibus inuenire:& dicentibus puellæ ut a uiro cognoscēs eis annūciaret:cui etiā minati sunt incendiū:nisi hoc studeret implere.Samson puella rogāte ut diceret: primū q̄dē restitit. Cūq; illa nimis insisteret & ad lachrymas pueniſſet.& indiciū hoc osse queretur q; eā samson minus amaret:indicauit ei quēadmodū leonē interimeret:& quō apes in ore eius inueniens:tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidē nihil dolosum metuēs oīa declarauit: illa uero sermonē hunc petētibus rursus exposuit.Septma uero die cū tpus esset ut ,ppositā exoluerēt questionē:anteq̄ sol occūberet conuenientes dixerunt:neq; a leone cōprehensis quicquā insuauis esse:neq; dulcius utentibus melle:Quibus samson respondit.Nec quicq̄ aliud muliere dolosius:quæ uobis idē exposuisset uerbū.Et illis quidē dedit quæcūq; ,pmiserat : facta præda aschalonitaz̄ qui ei per iter occurrerunt:nam & isti palestini sunt.Ille ergo nuptias refutauit:& puella quæ eū ,puocauit ad iracūdiā:duxit eius amicū.Pro qua iniuria exaspatus samson:deliberat ut palestinos oēs cū ea affligeret.Cūq; esset tpus estatis & fructus messiū preparatus appropīquaret:cōprehendens trecentas uulpes:& caudis eaz̄ ligās ardentes lampades:dimisit in messes palestinoz̄ : & hoc mō eoz̄ depopulatus é fructus.Palestini uero sciētes esse opus samson & cām

pro qua talia ꝓpetrasset:miserunt principes ī thamna:uxorēq; eius cū parētibus suis ītereme rūt: tanquā qui mali huius auctores existerēt.Samson aūt cū multos ī palestinoꝝ campestribus occi disset:habitabat in etham:est enim saxum ualde munitū in tribu iuda.Palestini itaq; cōtra tribū iuda castrametati sunt.Illis uero dicentibus:iniuste eis inferri suppliciū ꝓpter delicta samson dū utiq; tributa ꝓsoluerēt:dixerunt ut si hoc nollent pati:samson contraderent alligatū. Qui uolē tes euadere:uenerūt ad saxum ubi samson habitabat cū tribus milibus armatoꝝ:& culpantibus eū pro his quæ cōtra palestinos uiros egerat:qui possent oī genere hæbreoꝝ calamitates īferre: rogabant ut descenderet : quatenus eū ditioni illoꝝ cōtraderent:poscebātq; ut hoc sponte ꝓfer ret.Qui cū iusiurandū accepisset: eo q; nihil ei plus fieret quā ut hostibus traderet:descendēs de saxo:semetipsum contribuloꝝ suoꝝ potestati contradidit:ibiq; eum duobus funibus alligātes: ducebant ut traderent palestinis.Et cum in quendā locū uenissent qui nunc maxilla nūcupatur: ꝓ fortitudine quæ in samson uidebatur:cū nomen primitus non haberet:nō ꝓcul palestinis ca strametantibus & occurrentibus cū gaudio & clamore:tanquā ea quæ cupiebant desiderabiliter adimplessent:dissrūpens uincula samson:& arripiens asini maxillam quæ in præsenti iacebat : in hostes inuectus est:& percutiens eos cū maxilla quasi mille quidem pemit:alios uero turbatos in fugā uertit.Samson igitur plusquā oportebat exultās:non dei coopatione credebat hoc factū: sed suis uirtutibus ascribebat:eo q; ꝓ maxillam alii quidē hostium ceciderunt:alii uero in fugam sunt uersi.Quē dū sitis fortissima tenuisset:considerans q; nihil est uirtus hūana:dei cuncta esse testatus:rogabat ne ꝓpter hoc irascens eū traderet inimicis:sed ut potius illi auxiliū ī necessitate cōferret:& a malis eriperet.Cuius precibus misertus deus:fonte circa quādā petrā de asini maxil la suauē copiosumq; ꝓduxit.Inde samson ipsum locū uocauit maxilla:& hactenus hoc noīe nūcupatur. Post hanc pugnā samson decipiens palestinos uenit ī gazam:& in quodā diuersorio mo rabat.Agnoscentes ergo gazæ principes eius præsentiā fecerūt insidias ante portā:ut egredi ēs non lateret. Samson uero dū hoc cognouisset circa mediā noctē surgēs:arripuit portas:ipsasq; simul clausuras & uectes:& alia eoꝝ ligna sup humeꝝ tollēs: ea sup montē hebrō deferrēs collocauit. His itaq; gestis:trāscēdebat iā leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̄bat.mores imitando ꝓgrinoꝝ: qđ ei ītiū mali fuit.Concupiscēs enī mulierē meretricē noīe:dalilā:apud palestinos habitantē:cū ea degebat.Vnde tūc iudices palestinoꝝ uenientes ad eā:ꝓmissionibus astrinxerūt:ut a samson discceret:quæ cā fortitudinis eius esset:ꝑ quā uici nō posset.Illa uero dū circa potū & huiusmodi consuetudine esset cōstituta:& miraret eius actus:arcius agebat:ut agnoscceret:quēadmodū tāta uirtute precelleret.Samson autem dum adhuc sapientia fortis esset:fallebat eam dicēs. Si septem uinearum palmitibus:qui adhuc flecti possunt: uinctus fuero:cunctis infirmior ero , Illa ergo tunc quidem tacuit: postea uero īdicans principibus palestinis:celebat aliquos militum intra do mum:& dormientē hæbreum artissime palmitibus alligauit: deinde excitans:dixit insistere ali quos super eum.Ille ruptis palmitibus tanquam contra inimicos nitebatur insurgere.Tunc mu lier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat:si propter incredulitatem fauoris sui & tanquā non celature quod ei proderet:nollet edicere ueritatem.Cunq; rogantem rursus falleret dicens:septē si funibus esset alligatus:perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens :nihil gessisset:tertio alligari comas suas dixit.Cum uero neq; hoc uerax inuenitur:nimium supplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas immineret:uolens præstare dalilæ ait. Mei deus curam habet:& eius pro uidentia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondear: mea siquidem fortitudo in huius augmento est. Hoc illa cognoscens:abrasis crinibus eius:eum tradidit palestinis:cum iam non ualeret ab eorum se inuasione defendere.Qui auferentes eis oculos:ligatum circunduci undiq; fecerunt. Procedente uero tempore:coma samson creuit:& dū esset festiuitas publica:palestini principes atq; nobiles cum epularentur simul in fano:cuius edificium duæ columnæ portabāt: adductus est ibi samson ad conuiuium:ut ei omnes illuderent.Ille crudelius hoc arbitratus : eo q; ad iniuriis defendere se nequiuerit : puero ducenti se persuasit : ut diceret eo q; post laborem requiescere opus haberet : & eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenisset: commo uit eas : simulq; cuncta destruxit : subuersisq; cum fano columnis tria milia hominum sunt extincta:inter quos & samson una defunctus est:cum tenuisset principatum israelitarum annis. xx.Dignum est igitur laudare uirtutem:& fortitudinem:& magnanimitatē huius uiri etiā circa mortem:& iram quam usq; ad finem sui cōtra hostes exercuit.Nam quod a muliere captus est; humānæ naturæ oportet ascribi:quæ ē ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronam memorabilia necesse est hre ꝓconia.Cuius cognati sumētes corpus sepelierūt ī saraſa regione cū cognatis eius.

Capitulum.XI.

POst mortē samson:præfuit israelitis sacerdos hæli. Sub hoc prouinciā eoꝝ appræhen dēte fame:elimelech quidā de bethleē ciuitate tribus iudæ famē ferre nō ualēs:uxorē

ſuam noemi:& filios ex ea natos:celliõ & malliõ ſumens:migrauit interram moabitarꝫ. Dumq; ei cũcta bene ꝓcederẽt:filii ſui moabitidas duxere uxores:celliõ quidẽ orfam : malion aũt ruth. Tranſactus aũt annis.x.&.viii.elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens qđ ei prouenerat:& deſolationẽ carorꝫ non ſuſtinens filiorꝫ ꝓpter quos & de patria ſua uidebaẽ egreſſa : rurſus reuertebaẽ ad iudeã. Audierat enĩ q; iam ꝓſpa de ipſa regione nũciarenẽ . Cuius nurus deſeri ab ea nõ tolerabãt:ſed nec ipſa refutando eas ſecũ ꝓficiſci poterat euitare. Et cũ inſiſterent:optans fœliciores nuptias eis:quã quibus fuerant iã priuate:& filios:aliaq; bona cõferri: eas illic remanere poſcebat:nec cũ ea debere ꝓficiſci:in rebus ĩ cæteris & terrã ꝓpriã deſerentes. Et orfa quidẽ manſit.Ruth aũt cũ ei a ſe recedere ꝑſuadere non potuiſſet:ſociã ſibi duxit : in oẽ quicquid emergeret. Veniẽte itaq; ruth cũ ſocru in bethleem:boos elimelech cognatus ſuſcepit eas.Et cum noemi noie ſuo uocarent:ait illa.Iuſtius marame uocate.Significat enim lingua hæbraica noemi quidẽ fœlicitatẽ:mara dolorẽ.Ruth interea tempore meſſis egreſſa eſt ꝓmittente ſocru:poſt metẽtes ſpicas colligere:ut alimentũ haberent:uenitq; in agrum boos. Veniẽs autem poſt paululũ boos:uidenſq; puellã:de ea agrimat ſuum prepoſitum requirebat.Ille uero dũ iã ab ea primitus agnouiſſet:domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulati gratias agẽs:& ei experimentum rerũ bonarꝫ exoptans:ſpicas quidẽ eã colligere noluit: ſed metere quicquid poſſet ſibi portare pmiſit:præcipiens uillico ut nihil eam tollere ꝓhiberet: prandiũq; & potũ ei præbuit:dũ meſſores hora cõpetenti comederẽt.Ruth autem tollens ab eo alpheta ſocrui cõſeruauit:& ueſpe cũ ſpicis ad eam uenit. Seruauerat aũt ei noemi partes ciborꝫ: quos ei uicini præbuerant . Narrauitq; & ruth ea quæ illi dixerat boos.Cunq; illa indicaſſet q; cognatus eſſet:& propter pietatẽ ei ſuam ꝓuidentiã exhiberet:rurſus ſequentibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cum ancillis boos.Veniẽs autem nõ poſt multos dies boos:cum iã eſſet meſſis ordearia maturata:ad aream ꝓpriam ibi dormiebat.Hoc cum audiſſet noemi: cogitabat quẽadmodum cũ eo ruth collocare poſſet.Iudicabat aũt utile:ſi boos ruth haberet uxorẽ : aitq; puellæ ut circa pedes eius clam dormiret.Illa ergo dũ nephas eſſe iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſiõi reſiſteret:feſtinãs ad aream:tunc quidẽ latuit boos ꝓfundiſſime dormientẽ.Excitatus uero circa mediam noctẽ:requirebat quæ eſſet.Illa ſuum nomen dicente:& petente ut tanquã dominus eã cubare pmitteret:tunc equidẽ quieuit.Diluculo uero antequam ad opus famuli mouerenẽ:exci tans eam iuſſit ut tollẽs ordei quantũ poſſet:ꝓperaret ad ſocrum antequã ibi dormiſſe uideretẽ ab aliquibus:dicens caſtitatẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandã:& maxie quãdo nihil ppetratur aduerſum.De reliquis uero ſic ait.Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorẽ:& ſi uoluerit neceſſarie ſequeris illũ quo te repudianie cõiugẽ ; te ego ſecundũ leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte:ſecuritas eas tenuit:ſpem habẽtes q; pro eis boos decetero cogitaret. Ille ergo iam media die ueniens in ciuitatẽ:& ſeniores colligẽs:mittens etiam uocauit ruth atq; cognatũ. Quo uenientẽ:elimelech inquit:& filiorꝫ eius hereditatem tenes.Illo confitente hanc ſibi ꝓximitatis lege competere:boos ait,Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam: ſed ut ſecũdum eas uniuerſa facias.Mallionis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere: oportet te & uxorem eius ſecũdum leges accipere.At ille boos & hereditatem & uxorem ceſſit. cum & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorẽ habere dixit ſe iã & filios.Boos itaq; teſtificans ſeniores:iuſſit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem:& in faciẽ eius expueret. Quo facto:boos ruth duxit uxorem:eſq; poſt annũ maſculus eſt filius ꝓcreatus:quẽ noemi ſumens conſilio mulierꝫ uocauit obed:eo q; in eius ſenectute nutriretẽ. Obed enĩ hæbraica lingua ſignificat ſeruiens.Porro obeđ habuit filium ieſſẽ:ex quo natus eſt Dauid:qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx.& unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de ruth geſta ſunt explanaui:oſtendere uolẽs dei potentiam: q; ei poſſibile eſt ad dignitatis culmen euehere quoſcũq; uoluerit:& qualẽ ꝓduxit etiã dauid:huiuſmodi ortũ initiis.

Capitulum.XII.

HAebrei itaq; iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cãm habuerunt cum paleſtinis.Heli ſacerdoti eranr filii duo:ofni & finees:circa homines iniurioſi:& circa diuinitatem impii:nulliq; iniquitati parcebãt:& alia quidem numera ab oblaturis propter honorem ſibimet ſequeſtrabant:alia uero rapinæ modo tollebant:& mulieribus religionis cauſa uenientibus cõtumelias inferebant:aliis quidem uiolẽtias facientes aliis uero perſuadentes donis: nihilq; eorꝫ uita a tyrannide peſſima differebat. Quorꝫ pater grauiter hæc ferebat:ſed ut dicebat non corripiebat:populus autem quanto non ſperabat uenturum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladẽ filiorum eius deus expoſuiſſet & heli & ſamuel qui illo tempore puer erat ; tunc palam ſup filiis

habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui: & postea de heli filiis enarrare: necnon & infœlicitatis casum: qué habuit populus hæbreoꝝ. Helchana uir leuita inter medios ciues efiré sortis existens: & ramatha inhabitans ciuitatem: duas uxores duxit: anná & fenenná: ex qua etiá ei filii sunt ꝓgeniti. Qui tamen anná cum esset sine filiis diligebat. Veniente ergo cum suis cõiugibus helchana in ciuitatem syló: ubi erat dei tabernaculú constitutum sicut prædiximus: dum eaꝝ uir per epulas uxoribus & filiis distribueret partes: ána respiciés alterius mulieris filios circa matrem suam: descendit ad lachrymas: eo q̃ non habuerit filios: & magna sollicitudine ingemiscebat: dumq; consolatione uiri contristari prohiberetur: uenit ad tabernaculum rogans deú: ut ei sobolé concederet: filiiq; faceret esse matrem: uotum uouens: ut primogenitum suú ministraturum deo dicaret: nec eũ similem cũ priuatis hominibus uictum habere ꝓmitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur: heli sacerdos sedens ante tabernaculú: uelut ebriá abire præcepit. At illa dú nusquá se bibere fateret: nec ebriá esse: sed ꝓpter sterilitaté filioꝝ afflicta rogasset deum fiduciam eam exhortabatur habere: deú ei filium donaturꝝ esse ꝓmittens. Cũ bona itaq; spe ueniens ad maritum: cibum lassa præcepit: & reuertentibus eam in patriam: concepit & peperit filium qué appellauerunt nomine samuel: quasi a deo postulatum. Quibus uenientibus: ut ꝓ natiuitate filii hostias ímolarent: & decimas offerrét: recordata mulier oronis suæ & ꝓmissionis quá de filio uouerat deo: tradidit eũ heli dicatú deo futuꝝ ꝓphetá: crescebatq; eius coma: & potius eius erat aqua. Et samuel quidem nutritus in templo cõmorabat: helchanæ aút ex ána alii filii: & tres filiæ ꝓgenitæ sunt. Porro samuel pleno iam anno duodecimo ꝓphetauit. Quem quodá tempore dormientem: nominatim deus uocauit. Ille uero putás se a sacerdote uocatum: uenit ad eú. Sacerdote uero dicente eũ se nõ uocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dú heli cognouisset: dixit ad eú. Primo quidem samuel filui: núc aút dico tibi deum qui uocat: & nota q̃ dicat. Cunq; deus iterum locutus fuisset audiens petit: ut quæ uellet præcipet: in nullo eius ministeriú dilaturus. Cui deus: quõ inquit ades cognosce cladé futurá israelitis omni narratione: & crudelitate maioré: & heli filios una die morituros: & sacerdotiú a domo heli esse migrandú. Heli náq; plus suos filios etiá contra eoꝝ utilitaté elegit diligere: q̃ mihi placere. Cũq; iureiurádo cogeret heli ꝓphetam samuelé: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eũ contristare samuel de tali sermone tamen eo dicéte: certioré magis habuit expectationé de eoꝝ ꝓditione. Samuel aút magis ac magis gloria augebat: cũ utiq; qcũq; ꝓphetabat: ꝓbarent esse ueracia. Cap. XIII.

EO itaq; tempore paleſtini castra mouerunt sup israelitas: circa ciuitatẽ asech: leuiterq; hoc israelitis ferentibus ad potiora uenerút. Vicerút paleſtini: & occiderút hæbreoꝝ usq; ad tria milia: reliquam uero multitudiné usq; ad castra ꝓpria persecuti sunt. De summa ergo ꝓditione formidátes hæbrei: miserunt ad seniores & põtifices: ut arcam dei deferrét: quæ præsente congressi hostibus prævalerent: ignorantes quõ maior esset ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca ꝓpiter & pontificis filii: quibus præceperat pater: ut si capta arca uiuere uoluissent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam sacerdotii fungebatur officio patre hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto: securitas data est multa nimis hæbreis tanquá per aduentum arcæ possent hostibus prævalere. Inimici uero stupescebant israelitas: metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; congressione uictoria quam hæbrei sperabát paleſtinis allegata est: & perditionem quam illi metuebant: suscipientes hæbrei cognouerút frustra se habuisse in arca fiduciá. Repente náq; in manibus hostiú deuenerunt: & amiserunt usq; ad triginta milia uiroꝝ: inter quos ceciderunt quoq; filii sacerdotis: & arca ab hoste ablata est. Nunciata uero perditione in syló & arcæ captiuitate per quendá iuuenculú beniamiten qui iterfuerat bello: cũcta ciuitas luctu repleta est. Porro heli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede: & audiés ciuitatis planctũ atq; putans aliquid noui circa suos effectũ: euocato iuuene dum agnouisset ea quæ in bello fuerát gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̃ per deú prescius futuroꝝ: quando ualde ea mala confundunt quæ præter spem repente ꝓueniút. Cũ uero etiá arcá audisset ab hostibus captá: dolore turbatus eo q̃ ei ꝓter spé tãtú omen accesserat: ruens de sede defunctus est: dú octo & nonaginta uixisset ános: quoꝝ quadraginta tenuerat principatú. Ea itaq; die defuncta ẽ & cõiunx finees eius filii: dú post occasum mariti nequaq̃ uiuere tolerasset. Cui ꝓgnanti núciatus est luctus uiri. Pepit aút filiú septé mésium: qué iccaboth appellauerat: qđ nomé designat igloriú: eo q̃ illo tpe exercitui huiusmodi deformitas accessit. Habuit aút pricipatú primus heli ex domo ithamar: q fuit unus filioꝝ aaron. Nã primitus de domo eleazari sacerdotis erát: ex quo honoré filius a pre ꝓcipiebat: & heli finees filio suo tradidit. Post qué abiezer eius filius húc honoré accepit: qué bozi suo filio dereliqt. Cui rursum ozi filius succesſit suus: & post húc heli tenuit sacer-

dotiũ:de quo nũc nobis sermo ẽ habitus:cuius genus usq; ad tepora impii salomõis hoc habuit: tunc enĩ sacerdotiũ ex domo eleazari denuo receperunt.

HAec insunt in sexto libro Iosephi historiæ antiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Interitus palestinoꝝ & terræ eoꝝ:per irã dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quẽadmodũ eam remiserunt ad hæbreos. Cap.ii.
Quemadmodum palestinoꝝ exercitus sup eos uenerit:& de uictoria hæbreoꝝ: quã ducatu Samuelis prophetæ adepti sunt. Cap.iii.
Quod samuel cũ ꝓpter senectutẽ esset ifirmus:suis filiis res despẽsandas iniũxit. Cap.iiii.
Quod dũ illi principatũ bene nõ regerẽt:populus ꝑ iram petiuit regẽ. Cap.v.
Indignatio samuel ꝓpter hæc: & Saul regis ordinatio deo iubẽte facta. Cap.vi.
Præliũ Saul sup ámonitaꝝ gentẽ:& uictoria hostiũq; uastatio. Cap.vii.
Quẽadmodum denuo palestini pugnátes deuicti sunt ab hæbreis. Cap.viii.
Bellum & uictoria Saul cum amalechitis. Cap.ix.
Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel:alius rex Dauid iubente deo latenter est factus. Cap.x.
Quẽadmodũ denuo pugnauerũt palestini aduersus hæbreos adhuc regnante saul & monomachia Dauid cũ golia:q palestinoꝝ erat eximius:eiusq; péptio & defectio palestinoꝝ. Cap.xi.
Quẽadmodũ miratus saul fortitudiné dauid:ei suã filiam copulauit. Cap.xii.
Quẽadmodũ post hæc suspectũ dauid sibi rex saul pimere festinauit. Cap.xiii.
Quia sepius Dauid per Saul piculum mortis passus effugit:& secũdo eũ super se uenientẽ habẽs potestatem noluit interficere. Cap.xiiii.
Quẽadmodũ castrametãtibus palestinis:iteꝝ hæbrei bello deuicti sũt:& rex eoꝝ saul pugnádo mortuus est una cum filiis.

Continet hic liber tempus annoꝝ trigitaduoꝝ.

Incipit liber.vi.antiquitatum.

IGitur tenentes palestini captiuã suoꝝ hostiũ arcã:sicut dudũ ꝓdiximus ĩ ciuitatẽ azotũ portauerũt eã:& apud deũ suũ dagon q̃si tropheũ aliquod posuerũt.Sequẽ ti uero die diluculo igressi tẽplũ ut deũ soleniter adorarẽt iueniret deũ suũ circa arcã iacentẽ: iacebat.n. euulsus de basẽ sua in q̃ staturus esse uidebat:quẽ denuo eleuãtes statuerent:grauiter de eius casu dolẽtes.cũq; frequẽter ueniẽtes dagon iue nirent iacẽtẽ:& arcã similiter adorantẽ:ĩ águstia & cõfusione grauissima cõstituti sunt.Nouissime azotoꝝ ciuitatẽ atq; ꝓuinciã diuinitus pestis iuasit.Moriebãt enĩ crudeli passiõe dissẽterie & ãteq̃ uelox eius ĩteritus ꝓueniret ãteq̃ aiæ bona re soluerẽt a corpe:intestina eoꝝ corrupta corpis putredine ferebãt.Prouiciã uero cõsurgẽs multitudo muriũ deuastabat:ita ut nẽq; arboribus neq; fructibus abstinerẽt.Dũq; ĩ his malis azoti tenerẽt:& resistere calamitati nõ possent:ĩtellexerũt hãc sibi cladẽ ꝓp arcam domini ꝓuenisse:uictoriãq; eius nõ sibi ꝑ bono fuisse.Miserunt ergo ad ascalonitas:petentes:ut arcã do mini ipsi suscipent.Quibus azotoꝝ supplicatõ nõ erat ĩgrata:sed eis quodãmõ gras retulerũt:ar cã uero ꝓcipiẽtes:ĩ malis similibus cõstituti sũt.Secũdũ passiões,náq; azotoꝝ:passiõis ascalonitis arca deuexit.Quã denuo ad alios ascalonite miserũt:sed neq; apud illos mãsit.Ná cũ & ipsi hisdẽ passiõibus turbarẽt:eã uicinis ciuitatibus tradiderũt.Et isto mõ arca ciuitates palestinoꝝ q̃nq; trãsiuit:q̃si ꝑdã quádã exigẽs:passiõibus singulas ciuitates quassans.Despati uero malis hi q̃ iam uidebãt expti:& dũ audiẽtibus hæc nota fierẽt:nec arcã ulterius aliq̃ suscipe uellent: huiusmodi ĩminẽte mercede:ad ultimũ cogitabãt quẽadmodũ ea carẽ posset:cõueniẽtesq; q̃nq; urbiũ pri cipes:geth & accarõ:& ascalõ necnõ & gazæ:& azoti:tractabãt:qd fieri cõueniret.Et primũ qdẽ placuit:ut arca remitterẽt ad suos:cum deus eã ꝓprius uidicaret:& ob hoc pestes illis ĩferret ur besq; uastaret.Erãt aũt q dicerẽt hoc eqdẽ fieri nõ debere:nec falli:ut arcæ passionũ cãs ascribe rent cum ei ptãs huiusmodi aut fortitudo nõ esset:quando si habuisset deus curã eius: nequaq̃ tradita fuisset hoĩbus:sed quiescendũ:& cãm haꝝ passionũ dicebãt leuiter tolerãdã: qđ utiq; nõ deberẽt nisi solũmõ reputare naturæ:q̃ corporibus:& terræ & arboribus:& oĩbus q̃ ex ea consi stũt:ꝑ tẽpoꝝ casus huiusmõi mutatiões ĩgenerat.Prædictas itaq; sentẽtias cõsilia uiroꝝ q̃ priscis tẽporibus ĩtellectu ꝓcedebãt atq; prudẽtiã supabãt:& maxie quãdo ĩ rebus suadere cõgrua uide bant:neq; remittẽdã arcã:neq; retinẽdã esse dicebãt:sed quiq; simulacra aurea ꝓ unaq̃q; ciuitate dedicãda deo ꝓ graꝝ actione:quõ eoꝝ saluti ꝓuiderit:eosq; uiuere fecerit:& passiõibus quibus ꝓualere nõ poterãt liberaret:totidẽq; aureos anulos & mures q̃ eoꝝ regionũ depasti fuerãt atq;

corrupāt:& hæc ī loculū esse mittēda & sup arcā ponēda:faciēdūq; uehiculū nouū:& boues qui nup genuerāt esse iūgēdas:quarū partus claudēdos ac retinendos:ne sequentes mres impedirēt: sed ut eorū desiderio celerrimū potius iter facerēt:tūc illas depulsas portātesq; arcā in triuio desererendas:eisq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā:& siquidē ad hæbreos irēt:& eorū regionē ascenderent:arcā arbitrandū cām fuisse passionū:si uero alibi fortuitu ꝓparent:reuocandā esse dicebāt: & cognoscerēt:eo ꝙ arca nullā uidereť hīe uirtutē.Hæc itaq; recte se habere iudicantes repente fieri decreuerūt.Agentes aūt ea q̄ sunt ꝑdicta uehiculū cū bobus deduxerūt ī triuiū:illudq; relīquentes ibidē secesserūt.Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore ꝓcedēte ꝓgētibus palestinorū principes sequebanť:quo starent:aut quo uenirent uolētes agnoscere.Est aūt quidā uicus ī tribu iuda:noīe bethsamis:ī quo uenerūt boues.Cūq; in campū maximū deuenissent:ulterius accedere cessauerunt:statuentesq; illic uehiculū:gratū miraculū habitatoribus uici illius præbuerunt. Estatis nanq; tempus erat:dū oēs in agris essent ꝓ colligendis fructibus.Cū aūt uidissent arcam: delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponētes arcā & uas in quo erant recondita simulacra simul & mures posuerunt sup quandā petrā q̄ erat in campo:& mox īmolantes deo:& uehiculū simul & boues holocaustū offerentes ꝓiter epulati sunt.Hæc uidētes palestinorū iudices:ad ꝓpria sunt reuersi.Ira uero atq; īdignatio dei.lxx.uiros bethsamitis: & quinq̄ginta milia plebis occidit:eo ꝙ nō fuissent digni arcā cōtingere:ꝙ nec sacerdotes erant qui ad eā accesserāt interemit.Quos talia patientes fleuerunt sui ꝓuinciales:& luctū in eis leuauerunt:qualē potuissent habere ꝓ malo diuinitus missō:suūq; mortuū unusquisq; lugebat:& indignos se iudicantes ut apud eos consisteret:mittentes ad oēs hæbreos indicauerunt arcā a palestinis fuisse reuocatā. Qui cognoscentes hoc:reportauerunt eam in cariathiarim:ꝓximā ciuitatē bethsamitarū ubi in domū cuiusdā leuite āminadab noīe:qui uidebať esse iustus & uita religiosus arcā introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filii:& huic curæ annis.xx.præfuerunt.Tantis enim tēporibus fuit in cariathiarim dū apud palestinos mensibus.vii.habitasset.

Cap.II.

CVmq; oīs populus illo tēpore quo ciuitas cariathiarim habuerat arcā in orationibus & sacrificiis dei deditus esse uideretur:& maximū circa eam religionis exhiberet officium:samuel ꝓpheta uidens fiduciā eorū quasi oportunū esset ut talibus loquereť de libertate & bonis eius fecit alloqū:secūdū ꝙ credebat eorū mētibus esse gratū:& ait. O uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini:& deus iā īcipiēs esse ꝓpicius & amicus:nō solū cōcupiscenda liberias est:sed etiā facienda p q̄ uobis eius bona ꝓueniāt.Non enī optare debetis ab hoībus liberari:& agere ꝓ quibus potius seruiatis:sed estote iusti:& maliciā depellentes ab aīabus uīis:easq; purgātes totis mentibus inuitate deū:eūq; bonis actibus honorate.Hæc enī uobis facientibus bona ꝓuenient:seruitusq; fugabiť: & de hostibus repēte triūphus afferet: quē ꝓmereri nō poteritis armis:nō robore corporū:non multitudine populorū.Non enī malis deus ꝓmittit se talia præbiturū:sed bonis existētibus atq; iustis.Ego aūt uobis digna gerētibus:huiusmodi ꝓmissorū astipulator adero.Cūq; dixisset hæc:uniuersus populus ei fauit:& eius exhortatione gauisus est:simul & ānuerūt oēs obedire deo.Quo facto cōgregauit eos samuel in quadam ciuitate quæ uocať masphat:qd nomē deorsum inspicere hæbraica lingua significat.Hic hauriēntes aquā īmolauerūt deo:& tota die ieiunātes in oīonibus cōuersati sunt.Qui tamen ibidē cōgregati: palestinos minime latuerūt.Nā cognoscentes cōuētū eorū:magno exercitu atq; uirtute: ut nō suspicātibus bellū & imprepatis īferrēt hæbreis aggressī sunt.Illos aūt hoc ualde terruit: & ad tumultū formidinēq; ꝓduxit:& recurrētes ad samuel aīas suas corruisse & morti ꝓximas iam ꝑditiōe dicebāt.Et ꝓpterea quiescendū:nec uirtutem hostiū cōmouendā:quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramēta uenientibus:sup nudos & īermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est:nisi per te exoretur deus:ut euadere nobis cōcesserit palestinos.At ille & fiduciam habendā dixit: & deū allaturū eis adiutoriū ꝓmisit.Et sumens lactātem agnum sacrificauit ꝓ populo:rogauitq; deum ut eos contra palestinorū bellū sua dextra tueret: nec eos pituros despiceret:qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hostiasq; placitas:& auxiliatrici mente suscipiens: annuit eis uictoriam & potentiam cōferendā. Dumq; adhuc esset sup altare dei sacrificium positū:& nondū sacra fuisset flamma cōsumptum: processit e castris hostium multitudo:& acie constitit ad pugnandum:tanquam spe multa uictoriæ.Dū utiq; iudei in angustia uiderent inclusi:quādo nec arma haberēt:nec ad pugnādū ibidē cōcurrissent.Inciderāt enī iopinate in rebus talibus:quæ etiā si predictæ fuissent:nō facile cōgrederent. Palestinis igiť primū deus terrā mouit eāq; tremere fecit:& eis dubiā alias ābiguā demōstrauit:ita ut ex eis basis subtrahi uideret:& scissa ī diuersis aptiōibus sorberet.Deinde tonitruis

concrepantibus:& igneis choruſcatiõibus lõge micãtibus: uelut incẽdens eoꝝ uultus nimis eos affecit:& ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos in fugã uertit.Quo facto:ſamuel eos cũ multitudine ꝓſecutus eſt:& plurimos iterfecit:ꝓſecutuſq; uſq; ad locũ quendã q uocat correõ:ibi lapidem fixit:uelut terminũ uictoriæ & hoſtiũ fuge: eũq; lapidẽ fortitudinẽ appellauit: q̃ſi eis ſignũ eſſet diuini ſolacii cõtra hoſtes adhibiti.Inimici uero poſt illã plagã nequaq̃ ſup iſraelitis egreſſi ſunt:ſed timore & memoria reꝝ quæ ſuper eos acciderat qeſcebant. Fiducia ſiquidẽ quæ dudũ fuerat paleſtinis aduerſus hæbreos:poſt hãc uictoriã facta eſt hæbreoꝝ.Porro ſamuel ſup eos caſtra ducens:pemit multos: eorũq; ſupbia ad nihil deduxit & abſtulit regionẽ illam:quã primitus uictis iudeis rapuerũt.Hæc aũt erat uſq; ad ciuitatẽ accaron:a finibus geth extenſa.Igitur illo tẽpore inter iſraelitas & reliquos chananeos frequẽter agebãtur bella: deoq; pro obſeruantia legũ ꝓpicio:iudei ſupauerũt chananeos.Propterea uero Samuel diſpoſito populo:eiſq; reddita ciuitate in ea eos cõuenire ꝓcepit:ut de diuerſis actibus adinuicẽ deceptarẽt:ipſe uero ſemel i anno circuiens ciuitates iudicabat:& multo tpe eqtate oĩa expleuit. Cap.III.

DEinde ſenectute grauatus:& agere ſolẽnia ꝓpeditus:filiis ſuis populi tribuit pricipatum: quoꝝ ſenior quidẽ dicebat Iohel:iunior aũt abia. Præpoſuit aũt aliũ quidẽ in bethleem ciuitate:ut illic ſederet & iudicaret:aliũ uero in berſabeæ diuidẽs populũ qui eoꝝ iudiciis obedirent.Iſti ſiquidẽ facti ſunt exemplũ & indiciũ manifeſtũ cuiuſdã:ne ſimiles parentibus ſuis filii exiſterẽt:ſed ut boni quidẽ & moderati ex malis:& mali ꝓducerẽt ex bonis. Nam & patris ſui ſtudiũ non recordantes:ſed uiã contrariã ambulantes:& muneribus turpibus lucris iuſticiam cõprimebãt:& iudicia nõ uera:ſed ſecundũ præmia proferebant:& ad epulas præcioſaq; cõuiuia declinantes:primũ quidẽ:quæ erant inimica deo gerebant:ſecũdo aũt patri uidebantur aduerſi: qui multo ſtudio ac ꝓuidentia geſſerat:ut etiã plebs ſciret ſeruare iuſticiã.Populus itaq; dum cõtumeliam priori cõuerſationi prophetæ filii facerẽt:grauiter hoc ferẽs ad patrẽ denuo remeauit: qui i ramatha ciuitate cõmorabatur: eiq; iiuſticias filioꝝ oẽs expoſuit:& quõ cũ ſenex eſſet: & a tẽpore iam defectus rebus præeſſe non poterat:ſupplicabant ei:atq; rogabant:ut aliquẽ eorũ regem eligeret:qui & principatum gentis haberet & paleſtinos affligeret:qui eis erant prioris iniuſticiæ debitores. Capitulum.IIII.

Hæc ergo uerba cõcuſſerũt ſamuel propter iſertam ei iuſticiã:& odium circa reges. Optimam enim illius tunc cõuerſationis electionẽ deus ualde diligebat quæ dũ eſſet ſancta: beatos etiã ciues utentes ſe faciebat:nimiaq; cogitatione afflictus.his dictis neq; cibi memoriam habuit:neq; ſomnii:ſed facta nocte reꝝ cogitatiões euoluẽs ſine ſopore ꝓmanſit.Cunq; talia cogitaret:apparuit ei diuinitas:eũq; cõſolata eſt dicẽs:ne ꝓ petitione populi deberet affligi: quaſi nõ i illo ſupbi fuerit:ſed magis i ſe:ne ſolus ſup eos ipſe regnaret:& hæc opa ex quo egreſſi ſunt ab egypto molitos:nõ tamẽ poſt multũ tẽpus eos grauiſſimã eſſe penitentiã habituros: per quã nihil equidẽ qđ geſtũ fuerit:ineffectũ erit.Arguent aũt eſſe contẽtores:& cõſilia nõ pacifica circa me:& circa tuã prophetiã habuiſſe.Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; monſtrauero regem prædices tamen eis:quales erunt:& quæ ſub rege mala paſſuri ſint: poſtea qualem mutationem habere feſtinant.Hæc ſamuel cum audiſſet:mox die facto conuocatis iudeis: ait daturũ ſe eis regem:ſed primitus quidem narrare eis deberet:quæ illis eſſent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi.Scitote inquit:q; primũ quidem filios ueſtros auferent:& alios quidem curruum agitatores eſſe uidebũt:alios uero equites & armigeros : & precurſores: alios,millenarios:& centenarios:facientq; alios armoꝝ artifices:& opifices curruum:& inſtrumentoꝝ fabros:& agroꝝ ſuoꝝ cultores:uinearũq; foſſores:& nihil erit:in quo nõ obediant his quæ iubentur:ſeruientes ad ſimilitudinem eoꝝ qui precio cõperantur in plebe. Sed & filias ueſtras inquit unguentarias habebunt & cõquæſtrias & molarias:efficientq; omne opus ſub neceſſitate: quaſi ſamuele plagas metuentes & uerbera.Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent:& eas eunuchis ſuis & armigeris cõdonabunt:& iumẽtoꝝ greges eis diſtribuẽt.Et ut breuiter ſit dicẽdũ ſeruietis cum oĩbus ueſtris regi ſimiles ſeruoꝝ eius effecti:horũq; ſermonũ memoriã tũc hẽbitis:quando hæc paſſi fueritis & penitẽtiam ducti rogaueritis deũ ut uĩri miſereat:& dõet a regali onere uelociſſimã libertatẽ:q uĩas nõ ſuſcipiet ꝓces:ſed eas reſpuẽs uĩas ſinet:ut maloꝝ cõſilioꝝ tormẽta ſuſtineatis.Erat aũt populus i hac ꝓphetia futuraꝝ reꝝ ualde fatuus & difficilis:ut cõſiliũ qđ ſemel in mẽte collocarat expleret.Nã neq; audiẽtes talia ſunt cõuerſi:neq; eiſdẽ ſermõibus eos ꝓpheta ꝓterruit:ſed magis uehementer inſtabãt & regẽ ſibi ordinari nimie poſtulabãt:nec cogitandũ de uenturo eſſe cenſcebãt:ſed fore neceſſariũ ſecũ ꝓ afflictione,inimicoꝝ habere pugnaturũ regẽ: quando nulla prouinciarum in tali conuerſatione ſine rege conſiſteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuerſos: ſed potius imminentes ait. Nunc equidem ad

lib. vi

lib: 6.

ꝓpria ſinguli quiq; recedite: oportune uero uos euocabo:dū quē uobis daturus ſum regē a deo cognouero.Erat igitur quidam de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomīe.Cis Huius erat filius iam iuuēculus:formaq; pulcherrimus:& corpore ualde procerus:quiq; multos mente ac prudētia præcedebat:uocabaturq; Saul. Hic uero cis dum aſini præcipui de grege eius erraſſent in quibus nimis:& ſicut ī nullo alio iumēto delectabatur:filium ſuū ad requirēdos eos cum uno famulo deſtinauit.Qui dum tribū patriā requirendo aſinos circuiſſet:uenit ad alias:& dum neq; in eis inueniſſet:diſcedere cogitabat ne patri de ſe moleſtiā cogitationis inferret.Cūq; in ramatha ciuitate ueniſſet:& puer qui cum eo erat dixiſſet ei:in ea eſſe ꝓphetā uerū: dediſſetq; conſilia ut ad eum irent:ac per eum de aſinis quos quærebant agnoſcerent:reſpondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniā uiæ pecunia iam fuiſſet expenſa.Tunc famulus dixit eſſe quartā partem ſibi ſicli:& hoc ei datum poſſe ſufficere.Errabāt enim ignorātes:eo q; nō acciperet propheta mercedē. Cūq; ueniſſent ante portas:& uirgines iueniētes ad aquā euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicaſſent:adiiciebant ut feſtinarent:anteq; ad comedendū accederet.Multos enī eum ea die dicebāt paſcere:& ex his qui uocati fuerant eū primum diſcumbere.Samuel aūt ꝓpterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedēti die deprecabatur deū ut ei prædiceret quē conſtitueret regem:indicauerat ea hora altera die miſſurū ſe aliquē iuuenem de tribu beniamin.Porro Samuel in domo ſedens: tempus quod ei ꝓmiſſum fuerat expectabat.Quo ad impleto deſcendens ibat ad menſas:occurritq; ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnatuꝝ hæbreis. Saul aūt acceſſit ad Samuel:eūq; ſalutans ſupplicauit: ut ei domū prophetæ monſtraret:quā ſcilicet ut peregrinus ſe ignorare dicebat.Cunq; ſamuel ſe eſſe dixiſſet:eumq; duceret ad conuiuiū:incolumes eſſe pro quibus quærendis miſſus fuerat aſinos indicauit:& omnia ei bona regni eſſe conferenda promiſit. Cui ſaul:minimus inquit ſum domine mi hac ſpe:& de ultima tribu quæ regibus apta non eſt: & ex inferiori patria urbiū cæteraꝝ:ſed tu me de hac ſpe magis illudis:& pro ridiculo me fatigare cōtendis:de rebus maioribus quā ut mihi cōuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit:ſimul & ſequentem puerū:ſuper eos qui fuerāt inuitati.Erant enim numero ſeptuaginta.Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur.Et cum hora dormiendi aduenīſſet:ſinguli quiq; ad propria diſceſſerūt Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt.Die ergo facto:ſamuel eum excitans duxit foras.Et cum extra ciuitatem ueniſſent:famulum quidem præcedere iuſſit:illum uero remeare:quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus.Dumq; Saul puerum præmiſiſſet: ſumens propheta uas olei:ſuper iuuenis caput effudit:eumq; complexus ait.Eſto tu rex cōſtitutus a deo:& contra paleſtinos uindicaturus hæbreos. Hoc autem erit tibi ſignum quod te uolo præſcire.Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum.Quorum primum quidem tres panes efferre uidebis: ſecundum uero hædū & tertium utrem uini.Iſti te ſalutabunt:& libenter te ſuſcipient:& dabunt tibi duos panes. Tu accipiens:exinde uenies ad ſepulchrum rachel:ubi cognoſces:eo q; inuenti ſint aſini. Poſt hæc uenies in gabatha:& eccleſiam inuenies propheratū:& diuinitus iſpiratus: prophetabis cum eis: ita ut omnes habentes ſenſum cum uiderint obſtupeſcant:atq; mirentur dicentes. Vnde ad hāc fœlicitatem peruenit filius cis:ut poſſit etiam prophetare.Cunq; hæc ſigna omnia fuerint facta: ſcito eſſe deum tecum:& ſalutabis patrē tuum atq; cognatos: ueniesq; poſt hæc uocatus a me in galgala:ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus.Hæc autem prædicens:dimiſit eum. Porro ſaul omnia ſecundum prophetiam ſamuel euenerūt.Cunq; ueniſſet in domum:cognato ſuo abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectiōe eius:& quid accidiſſet: aliarum quidem rerum nihil abſcondit:neq; q; apud ſamuelem prophetā fuiſſet:neq; q; ei aſinos inuentos eē dixiſſet: de regno aūt & eius euentibus: quæ etiam ſi audirentur:& inuidiam & incredulitatem parerent:tacendum eſſe decreuit:quod nec amico & amplius ſanguinis uicinitate coniunctio cautum aut ſapiens credidit indicare: dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerum ſit: q; perfecte nemo deuotus:nemo amicus:neq; cognatus: ne uſq; in dei donis purum aliquis ſeruet affectum:ſed circa prouectus ſublimium:maliuoli & inuidioſi eſſe noſcūtur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat: & apud eum diuino mandato uerba diſpoſuit dicens.Quō cum eis deus præſtiterit libertatem:& ſubdiderit hoſtes beneficiorum ſint eius immemores:& deum quidem regno priuauerint:neſcientes quomodo nimis utilimum eſt:ab omnium regꝝ excelſo iuuari:cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus:elegerint aūt habere ſe hominē regem qui eis uelut iumētis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uolūtatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuā ſine aliqua pcitate omnibus ſit illaturus:quiq; non ita ſicut deus ꝓpriū opus atq; factura tueri genus hoīum feſtinauit:qđ deū ſolū ſemp conſtat efficere.Sed quō uobis

inquit placuit:& hæc iniuria prævaluit contra deum:ordinamini omnes per tribus & sceptra:& mittite sortes uestras. Quod dū hæbrei fecissent:sors cecidit tribui beniamin.Et dū fuisset denuo sors missa p genus:exiit ꝑgenies metri.Cunq; p uiros ipius generis sors missa fuisset:ad saul filium.Cis sors regni perducta est.Quod dū iuuenis agnouisset:semetipsum abscōdit : nolēs uideri aut arbitror iponte suscipere principatū:sed tantā sui abstinentiā & temperantiā demōstrauit:ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudiū ualeant retinere:sed oīno cōspicui eē desiderēt: ille nō solū semetipsum ꝑ tali regno:& tantaꝝ gentiū futurus dominus nō ostendit:sed etiā conspectui eoꝝ quibus erat regnaturus eripuit:& quærendū se nō sine eoꝝ fatigatiōe fecit.Quibus difficultatē patiētibus & cogitātibus eo q̄ nō adesset: rogauit ꝑpheta deū:ut ei ubi eēt ostēderet: & iuuenē manifestū efficeret. Dūq; cognouisset a deo locū in quo erat celatus saul: misit qui eū adduceret.Et cū inuenisset:eum in medio populi collocauit.His enī oībus eminebat: & ipsa proceritate regius erat.Dixitq; ꝑpheta Hunc uobis deus dedit regē:uidetis q̄ & melior cūctis est:& imperio dignus.Cūq; optasset populus regi salutem:ea q̄ illis erāt futura ꝑpheta conscribēs: rege audiente legit:& librū in tabernaculo dei reuoluit:ob testimoniū eoꝝ quæ prædixerat uēturus generationibus offerendū.Dum hæc itaq; samuel celebrasset dimisit populum ꝑpheta: & ipsi quidē in amathin ciuitatem patriæ suæ ꝑfectus est. Cum uero saul iret in gabath:ex his qui erant multi quidē bonoꝝ uiroꝝ secuti sunt:honorē regi debitū exhibentes: plurimi uero maligni:& illū conténabant:& alios irridebāt:& neq; munera offerebāt:neq; studio aut sermone saul sibi placere demonstrabant.

Cap. VI

POst mensem uero honoris eius initium belli causa contigit contra naas regem āmonitarum.Hic enim multa mala iudeis habitātibus trans iordanē intulit:& cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit:urbesq; eoꝝ seruituti subegit.Quoꝝ fortitudinē ui propria ad præsens suæ subdidit ditioni:sapientia uero atq; tractatu sic infirmos reddebat:ut neque rursus iugum potuissent euadere seruitutis.Eoꝝ nāq; etiam qui ad eū aut fide data uenissent:aut quos lege bellica cepisset:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut sinistram partem uultus sui scutis celantes: ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem āmonitaꝝ cum fecisset habitantibus trans iordanē:sup galadinos abiit:& castra ponens circa ciuitatem iabes:legatos ad eos misit præcipiens ut se ei traderent:quatenus eoꝝ oculos dextros auferret. Quod si nollent: p obsessionē eoꝝ ciuitatē se interminabat euertere:electionē uero ī ipsis esse:utrū uellent partē corporis amittere:aut certe uniuersi pire.Galadini uero merentes in talibus:neutrū hoꝝ ꝑmittere p̄sumpserunt:neq; semetipsos tradere:neq; repugnare. Septē uero dieꝝ iducias poposcerūt: ut ad cōtribules legationes mittētes:solatiū ab eis poscerēt.Et si quidē auxiliū ueniret pugnarēt: si uero huius rei foret inopia:tradere se dixerūt passuri quodcunq; placeret hosti. Naas aūt sperans multitudinē galadinoꝝ:eorūq; respōsum:dedit eis inducias:& solatia a quocūq; uellēt postulare pmisit.Illi ergo repēte p ciuitates israelitaꝝ miserūt:indicātes quæ eis faceret naas:& in q̄ tenerentur angustia.Qui usq; ad lachrymas magnāq; tristitiā hoc audito uenerūt. Timor aute eis aliud quicq̄ facere nō permisit.Cūq; legati in regis saul ciuitatē uenissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent:populus quidē idem fecit qđ illi priores: flebant enī oēs cognatorū calamitates.Saul aūt ab ope agri reuertus inopidū uenit:inuenitq; flentes ꝑprios ciues:& dū cām eoꝝ tristitiæ & cōfusionis inquireret:agnouit qđ contigerat a legatis:diuinitusq; īspiratus iabitas quidē remisit:ꝑmittens eis ī auxiliū se uenturū die tertia:& ante solis ascēsum hostes eē uictorum:ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis īspiceret:iussit eoꝝ aliquos ꝑ ducatu itineris sustinere.Igitur uolēs populū ad āmonitaꝝ bellū dāni timore cōuertere:eis quo citius subuenirent:icidēs boum suoꝝ neruos:hæc se facere cūctis intimatus est:si nō armati alia die cōcurrerent ad iordanē:eūq; sequerent & samuelē:ubicūq; eos educerent.Illis aūt ꝓp timorē iminētis damni definito tēpore currētibus in ciuitatē balā dinumerata multitudine:inuenit eoꝝ numeꝝ præter tribū iuda septingēta milia fuisse collectos:illius aūt tribus septuagīta milia uiri fuerunt. Transiēs ergo iordanem: & decem finium tota nocte faciens iter:oriente sole exercitui in tribus partibus constituto:repente & inopinabiliter ruit super hostes:factaq; pugna:& alios multos ammonitarum peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarū fecit ualde saul:& apud oēs hæbreos eum laudabilem demonstrauit:magnāq; fecit gloriam fortitudinis adipisci.Nā si qui primitus fuerant qui eum spreuerant:tunc conuersi sunt ut eū honorarēt:& melioré cunctoꝝ principatum eius iudicarent.Non enim sufficit illi solummodo iabesenos eripuisse:sed etiam cunctā studuit pugnando ammonitarum subuertere regionē:prædāq; exinde copiosam sumēs:clarus ad ꝑpria remeauit.Populus ergo pro rebus quæ gestæ fuerant a saul: magna delectatione gaudebāt & q̄ regem talem ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus prodesse dixe-

rant exclamabãt:ubi sunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua simul adiiciebant:ut solet uulgus fœlicitate detenta euomere:& cõtra illos qui in principiis huiusmodi regẽ esse uidẽtur auctores. Saul aũt hoꝛe quidẽ circa se fauoꝛẽ amplectebatur & uoluntatẽ:iurauit aũt nullũ se nocere con tribulium:nec illa die necari ꝓmittere:cũ esset nimis incongruum:si data a deo uictoria:ꝓprii ge neris sanguine fœdaretur:sed deceret ut gratiã habẽtes adinuicẽ festiuitatẽ potius celebrarent. Cunq; samuel dixisset secundã ordinationẽ in cõfirmatione regni saul oportere fieri:oẽs congre gati sunt in galgalã ciuitatem. Illic enĩ eos uenire præceperat:& rursus uidente populo ꝓpheta unxit saul oleo sancto: & secundo denũciauit regẽ.Itaq; isto modo hæbreoꝛe respublica ad rerũ alias regum iura conuersa est. Nam tẽpore moysi & iesu eius discipuli:qui post eũ dux fuit: optima ducis cõuersatione regebãtur:post illoꝛe uero mortẽ annis.x.& octo populus eoꝛe sine principe fuit.Postea ad cõuersationẽ pristinã sunt reuersi:ei qui bello & fortitudie cunctos excelleret tribuentes iudicii ptãtem:& ꝓpterea tẽpus cõuersationis huiusmõi nimis eximiũ uocauerũt:Samuel aũt ꝓpheta cõgregatis hæbreis ait.Coniuro uos p maximũ deũ: qui fratres illos optimos moysen & aaron deduxit ad uitã:& pres nr̃os ex egypto:de domo seruitutis eripuit:ut neq; uerecũdiæ aliqd conferẽtes:neq; tiore pterriti:neq; alia q̃libet passione detenti:dicatis:siqd a me puũ aut iniustũ:aut lucri gratia:aut auaricia causa gestũ ẽ:arguite me si cuius aliqd accepi: aut si uitulũ:aut ouẽ:aut cibũ recepi:aut si cuius iumẽta ad utilitatẽ meã tollẽs aliquẽ cõtristaui:ex his ergo oĩbus siqd abstuli dicite corã rege.Illi uero clamabãt hoꝛe nihil ab eo factũ eẽ:sed iuste & sancte fuisse eũ cũ populo hæbreoꝛe.Samuel aũt cũ audisset cũctoꝛe huiusmõi testimoniũ fuisse de eo,platũ ait.Quõ iudicastis mihi:q; nihil icongruũ de me dicere ualeatis coram rege nunc audite cũ fiducia me dicẽtẽ.Quõ ipie nimis egistis i deo petẽtes regẽ:cũ uos oportuisset habere memoriam: q; cũ septuaginta solũmodo nostri generis auus iacob ꝓpter famẽ uenit in egyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad pessimũ seruitiũ egyptii pduxerunt:oꝛone patrũ absq; rege tantã multitudiné ex necessitate deus eripuit:mittẽs eis moysen & aaron fatres: qui uos eduxerunt in terrã hanc:quã nunc utiq; possidetis.Et his adeptis per deũ bonis: didicistis pietatem atq; religionẽ dei:quos ille hostibus subditis liberauit:& primũ quidẽ assyrioꝛe rege & eoꝛe fortitudine potiores effecit:deide p̃buit uictoriã ãmonitaꝛe:nouissime uero palestinoꝛe:& hæc oĩa concessa sunt nõ habentibus regẽ: sed cũ iepte & gedeon duces exteterũt.Quæ uos ergo tenuit stulticia:ut fugiẽtes a deo:hoꝛs eé uelitis sub regno.Et ego quidem hunc uobis ĩstitui: quẽ deus elegit:ut tamẽ uobis manifestũ sit deũ irasci: & ingrate ferre petitionẽ uestrã in regno:faciam ut deus ipse hoc uobis ostendat aptis iudiciis:quod nullus aliquãdo uestrũ hic uidit factum messis tempore imbrem deũ deprecor effundere. Cunq; hæc samuel dixisset ad populũ: tonitrua subito:& chorruscationes:& grandinis ĩpetus diuinitatis iussione ꝓrupit:ueritatẽ ꝓphetæ apud cunctos ostendens:ita ut obstupescentes:& in formidine cõstituti:sese peccasse cũcti ꝓfiterent:& in hoc p ignorantiã incidisse:utq; deũ ꝓpheta uelut optimus pater & mitis rogaret:qtenus ꝓpicius esset eis:peccatúq; quod per incuriã & iniquitatẽ cõmiserãt:dimitteret exorabãt.At ille promisit deũ se rogaturꝛe:ut eis uineã cõcederet meritoꝛe:monuit tamẽ eos:ut si iusti forent & boni:& haberent semp memoriã eoꝛe in quibus p̃uaricationẽ uirtutis inciderãt:& signoꝛe dei & legislationis moysi:eis cũ fœlicitate regia salutis esset affectus:si uero hæc negligerent: uenturã eis eorũq; regi a deo plagam maximã prophetauit.Igitur samuel dum hæc dixisset hæbreis cõfirmato secũdo saulis regno:populum remeare dimisit ad propria.

Cap. VII.

SAul igitur eligẽs quasi tria milia uiroꝛe ex omni plebe:duo milia quidẽ ipse recipiẽs:morabat i ciuitate bethleẽ : ionathe uero suo filio mille dedit armigeros:eũq; misit i gabaa. Illẽ aũt obsidebat castra palestinoꝛe nõ ꝓcul a galgalis.Palestini náq; qui in gabaa morabantur:arma iudeis abstulerãt:& munitissima loca: suisq; castris opportuna detinebãt:interdicẽtes hæbreis uti ferro.Propter quã cãm agricolæ si qd instrumẽtũ eis eẽt necessariũ ad culturam ueniẽtes ad palestinos:fabricabãt illud.Cũ ergo palestini cognouissent castra sua ab hæbreis obsessa ĩdignati:& cõtentũ hæbreoꝛe magnã iuriã iudicãtes:iudeis p̃liũ itulerũt,cc.pedestriũ qdẽ ccc.milia currũ uero.xxx.milia:& equitũ sexaginta milia:castraq; posuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouisset saul rex hæbreorum descendit in galgalã ciuitatẽ:& in omnem prouinciã misit populum pp libertatẽ ad bellũ cõtra palestinos iuitãs:eorũq; potẽtiã uilissimã eẽ declarans & nimis indignã: ut per timorẽ pericula sustinerẽt.Dũq; populi qui erant cũ saul multitudiné palestinoꝛe ĩspicerẽt: ualde sunt territi:& alii quidem in speluncis & cauernis & cloacis semetipsos celauerũt:plurimi uero trans iordanem fuga dilapsi sunt:qui erant præcipue ex tribu gad & ruben.Misitq; saul ad prophetam uocans eum:ut cũ eo de bello & rebus præsentibus cogitaret.Ille autẽ sustinere eum ibi præcepit:& hostias præparare:post septem uero dies uenturum

ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederent ad bellū. Qui ſuſtinuit quidem ſicut pro-
pheta mandauit:mandatum uero nequaq̄ cū perfectione ſeruauit: ſed cū uideret prophetā qui-
dem morari:ſe autē a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet ſamuel uenientē:eius
in occurſum feſtināter egreſſus eſt.Ille ergo non recte eū feciſſe dixit:eo q̄ orationes & ſacrificia
quæ dei uoluntate erant facienda pro populo:offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero
ſatiſfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies:ſed pro neceſſitate & diſceſſu mili-
tum:& propter hunc timorem & inimicorum aduentum:cum in magno eſſet metu:eo q̄ auditi
fuiſſent hoſtes in galgala deſcendiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe cōpulſum. Reſpondens ſa-
muel ait.Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunquā in his quæ pro præſenti
bus præcepit deus primitus defeciſſes quā in rebus neceſſariis expediret:ut tibi tuæq̄ ſoboli re-
gnare plurimo tempore licuiſſet.Et ſamuel quidem ſerens grauiter in his quæ fuerant facta: di-
ceſſit ad propria .Saul aūt ī galgala ciuitatē habens ſecum ſexcētos ſolūmodo uiros:cū ionatha
filio ſuo uenit:quoꝝ plurimi arma neq̄quā habebant:dum ferrum utiq̄ in prouincia minus eēt:
& qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos paleſtini:ſicut dudum iam declarauimus
hæc habere.Igitur diuidētes tribus agminibus exercitum paleſtini:& per totidem itinera diſcur-
rentes:hæbreoꝝ prouinciā deuaſtabant:uidentibus ſcilicet ſaul rege & eius filio ionatha: & ter-
ram defendere cum eſſent ſexcenti ſolūmodo non ualentibus.Cunq̄ reſideret ipſe & eius filius:
& ſacerdos achias qui erat de prole hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum:terramq̄ populari re-
ſpicerent:eis in maxima angustia conſtitutis:ſaul filius cum ſuo armigero conſtituit: ut latenter
ad hoſtiū tabernacula ꝓperarent:turbatiſq̄ eis ſequendo modum cōmotionis inferrent.Dumq̄
armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors imineret:ſumēs ſolaciū iuuenis
& de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant.Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum ha-
bentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentē:ſcopulis per cir
cuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantiū ꝓhibentibus. Vnde contigebat
ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtroꝝ:q̄ natura locus ille omnibus uidebatur
eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis:eo q̄ non ſolum aſcendere illic:ſed etiam accedere
difficile uideretur.Dum ergo ueniſſet ad caſtra ionathas:armigerum confortabat exacuēs ut ad
hoſtes accederent: ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent: ſi uero nihil loque-
rentur:tanquā eis non uocantibus reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium
apparente iam die:uidentes paleſtini eos alterutris dicebant.Ecce de cauernis & ſpeluncis egredi
untur hæbrei.Et ad ionathan eiuſq̄ armigerum dicebant.Venite aſcēdite ad nos: ut uos digne
pro ueſtris præſumptionibus puniamus. Quam uocem ſuſcipiens grate ſaul filius: tanquam ei
uictoriam deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt: mu-
tanteſq̄ locum uenerunt ad perram quæ erat propter munitiōis locū deſolata cuſtodibus: & ex
inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimi
corum caſtra conſcenderēt.Irruenteſq̄ eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam ue
ro ſtupore uehementius impleuerunt:ita ut alii quidē effugerent arma omnia relinquentes: alii
uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q̄ congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos
& irruiſſe ſuper ſe iſraelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione cōmiſſum:
ad alterna bella conuerſi ſunt.Quoꝝ alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugientes per
ſaxa præcipites collabebant.Dūq̄ exploratores ſaul dicerent regi:paleſtinoꝝ caſtra ualde turba
ri:requirens ſaul ne quis ſuoꝝ deeſſet:audiuit ſuū abiſſe filiū & eius armigerū:iuſſitq̄ ut pōtifex
ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei ꝓphetaret.Cūq̄ ille cōuincere eū:& hoſtibus fortiter
ꝓualere dixiſſet:paleſtinos iuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerūt . Qui autē
refugerant petriſq̄ ſe celauerant iudei audientes ſaul eſſe uictorem:cōgregati quaſi decem milia
hæbreorum:perſecuti ſunt inimicos:cuncta regione diſperſos Igitur ſine propter inopinatæ ui-
ctoriæ gaudium dum ſepe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente:palmæ illius decus
peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volēte enim ſaul funditus interimere paleſtinos & pœnam
exoluere:maledixit hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicoꝝ antequā nox futura ueniret
comederet: & ab īterectore hoſtiū: aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet.Cunq̄ ſaul hoc
dixiſſet:ueniens ad quendā quercū excelſam ī ſorte effixē cōſtitutā: ionathas filius eius dum illic
apum cōtingiſſet eū iuenire cubilia:& maledictum patris ignorans:& populi ſuper eo ꝓfuſionē
non agnoſcens expreſſo mellis fauo comedit.Inter hæc agnoſcens : quomodo nimio cum ma-
ledicto eius pater interdixiſſet:aliquē guſtare cibū ante ſolis occaſum:comedere quidem ceſſauit
non autē recte patrē ꝓhibuiſſe dixit:quando cū maiori potius fortitudine atq̄ fiducia perſequē
tes cibo ſumpto plurimos inimicoꝝ capere & ītерficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia pale

lib. vi

lib: 6.

ſtinorum interficientes:circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumentes occidebant.Hoc ergo a ſcriba nunciatū eſt regi:quō populus peccaret ī deū: & occiſis pecudibus:antq̄ ſanguis bene diluueretur:nondū purgatis carnibus ueſcerent:iuſſitq; ſaul uolui lapidē magnum in medio:& prædicari in populo ut ſuper eum interficerent:& carnē cum ſanguine nō comederent:quō hoc nequaq̄ deo placeret.Cunctis uero iuxta regis præceptū facientibus:ſtatuit illic altare ſaul:& holocauſtum ſuper illud deo celebrauit. Hoc aūt altare conſtituit primum.Mox itaq; uolens ad hoſtiū procedere caſtra:ut quæ in eis uidebantur diriperet āte diem: militibus iſigniter eum ſequentibus: & cū multa fiducia eius præceptis obediētibus:uocauit rex achitob ſacerdotē:iuſſitq; ut cōſuleret:ſi deus annueret:ut euntes ad inimicoꝝ caſtra:hoſtibus denuo prævalerent.Dicēte uero ſacerdote:deū reſponſa nō dare:ſaul dixit.Non ſine cauſa conſultus deus uocē nobis non reddidit:qui primitus anteq̄ interrogaretur oīa nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati eſt. Vnde per eundē ipſum deū:licet filius meus ionathas peccaſſe reperiatur:interficio eum:& deū ita placabo:quātomagis extraneo & nihil mihi cōpetenti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet: repente cunctos in uno loco conſtituit:ſtetitq; ipſe in alia parte cū filio:& eū qui dereliquerat in ſtanti ſorte requirebat:inuētuſq; ionathas peccaſſe:interrogatus a patre eſt quid feciſſet: & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet.Cui dixit pater:nihil aliud ſcio:niſi q; ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum a te prolatum perſequens inimicos:fauum guſtaui mellis. Quē ſaul occidere ſe repete iurauit:quatenus & generi & naturæ:ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum.Qui nequaq̄ mortis interminatiōe perterritus: ſed animam īgenue nimis magnanimiterq; cōponens:nec ego ſupplico inquit pater parcendum mors mihi ſuauis eſt:quæ ,p tua geritur pietate:& populi magna uictoria.Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt: hæbreos de paleſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit:& nimis ingemuit:iurauitq;:non ſe mori permittere Ionathā:uictoriæ huius auctorem. Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris:orationes pro eo facientes:ut ei peccatum quoq; dimitteret deus.Saul uero reuerſus ad propriam ciuitatē:uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouincias:genteſq; belli iure ſubiecit:id eſt āmonitaꝝ:& moabitaꝝ:& paleſtinoꝝ: idumeorum & reges eoꝝ tributarios fecit.Fuerūt aūt ei filii maſculi quidē tres: ionathas: & leſus:& melchis: filiæ uero duæ:merob & micol:habuitq; militiæ principem patrui filium:abner filium ner. Ner aūt & Cis pater Saul fuerunt fratres:filii Abihel.Habebatq; Saul curruum multitudinē: & equeſtrium & cum quibuſcunq; pugnaret:cum uictoria remeabat: hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat:& aliaꝝ gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes aūt proceritate & pulchritudine præcellentes elegit:eoſq; armigeros ſuos effecit.

Capitulum. VIII.

VEniens igitur ſamuel ad ſaul:miſſum ſe dixit a deo ut eū commōeret: quia eū electū ex omnibus regem fecit:& propterea debere eum obedientem ſibi eſſe: quō ipſe quidem haberet gentium principatum: deus uero & ipſius eſſet & rerū omnium dominaor:adiiciebatq; dixiſſe eum:quō multa mala amalechite hæbreis ī deſerto fecerūt: quando egredientes ex egypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorū: ideo bello perimēdos amalechitas:quibus ſubditis:nullum eorum debere uiuum pœnitus relinqui alias reliquere:ſed omnem necandā ætatem:incipientes a mulieribus pariter & infantibus:& hoc ſupplicium eos q; maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere.Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionē ait eſſe parcendum:ſed cuncta dicanda deo:& nomē amalech ſecundū moyſi mandata delendum.Saul uero ,pfeſſus eſt ſe præcepta cōplere:& obedientiā non ſolum in hoc credidit:ut cōtra amalechitas pugnaret: ſed ut etiā uelociter properaturū eſſe monſtraret:cōgregauit cunctum exercitum : eūq; dinumerans in galgalis inuenit iſraelitaꝝ abſq; tribu iuda circa. xl.milia uiroꝝ:illa nāq; tribus ſola.xxx.milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul amalechitaꝝ regionē īgreſſus:inſidias occultas circa torrentē fecit:ut nō ſolū a perte alias ab arce pugnās:eos affligeret: ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret:& circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam:fugauit hoſtes multoſq; pemit:& reliquos pſecutus eſt fugientes. Cunq; illud opus propicia diuinitate compleſſet: amalechitaꝝ urbes obſedit: & alias quidem molitionibus: alias uero ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti:alias uero modis aliis obſidens:& fortiter capiens ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul inuectus:nihil crudele:nec ultra humanam naturam ſe facere credens:primum q; in hoſtes hæc agebat: deinde q; præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum miniſtrabat.cœpitq; regem hoſtium agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudi-

nemque miratus:decreuit esse saluandum:non hoc faciens diuina uoluntate: sed iudicium proprium sequēs:& sine causa ei cedēs uitam quasi misericorditer:unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus nanq; sic odiuit amalechitarū genus:ut neq; infantibus parceretur: quibus potius misereri natura est.Saul itaq; regem agag & malorū quæ contra hæbreos gesta uidebantur:auctorem a morte seruauit:& hostis pulchritudinem præceptis dei præposuit. Peccauit quoq; cum eo simul & populus.Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt:eaq; sibi diripuerunt:iubente deo non esse seruanda:sed & alias res diuiciasq; collegerunt. Siquid uero dignū possideri non erat consumpserunt.Cunq; uicisset saul uniuersos a pelusio egypti usq; ad rubrum mare residentes hostes:sicimitarum gentem solūmodo dereliquit. Isti nanq; in regione madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent:ne forte amalechitarū calamitati cōmunicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanquā in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra amalechitas pugnaturus exiret:& uelut omnibus integre conseruatis:deuictis hostibus:cum letitia reuertebat ad propria. Deus autem pro amalechitarū uita & rapina pecudum quā populus gesserat contristatus est:quō hæc fuerant eo prohibente cōmissa.Dirum nanq; iudicabat:ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam:eū spernerent:& nec tanq̄ humani regis præceptionibus obedirent:dicebatq; prophetæ penitēr se:eo q̄ saul ordinauerat regem: quō eius iussa nō faceret:sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens samuel:ualde cōfusus est:& deum cœpit tota nocte rogare:ut esset propicius saul:seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare saul etiā propheta poscente non annuit:iniustum esse decernens:se tantis peccatis indulgentiā condōare: non ob aliam cām asserens mala generari:nisi cum aliqui iniustitiam passi:ad uindictam negligētiores existerent: alias extiterint. Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patiētiæ: & latenter hæc pariunt.Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset:nec parceret:die facta Samuel ad saul uenit in galgala:uidensq; eum rex: cucurrit & osculatus est dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriam:& quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait samuel. Vnde ergo audio clamorem iumentorū & ouium in exercitu.Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse:genus autem amalechitarū mandato diuino omne se deleuisse nullūq; fuisse derelictum nisi tantūmodo regem:de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem quid cogitādum.Cui propheta dixit:deum non super sacrificia delectari:sed super bonos & iustos huiusmodi autē illos qui eius mandata consiliūq; secuntur:& nihil aliud bene se agere iudicant:nisi quod pro dei fecerint uoluntate.Is enim conténitur:non quādo ei sacrificatur:sed quādo in obediētiæ spiritus adhibetur. Ab his enī qui ei subditi nō sunt:nec eū uera religione colūt:neq; dū multas hostias & magnas obtulerint:neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint susceptit hæc libenter: sed potius auersatur:& magis studiū hoc nequiciæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui sulūmodo quod præcepit diuinitas recordantur:& mori potius elegūt quā prævaricari aliquid quod iubetur:semper conuertitur & neq; sacrificiū ab eis exqret:sed & dū sacrificauerint siue simplex aliquid:siue uilissimū:grauiter eorum praua munera:quā ditissimorū maximam suscipiet opulentiā.Tu siquidē scito tibi deū iratum:spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quō igitur arbitraris eum sacrificia respicere:ex his rebus quæ decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata:& quis deo offeréda sacrificia.Scito igitur regnū tibimet auferendum:& potentiā quā a deo tibi neglexisti collatam fuisse:alii conferendā.Porro saul fatebatur quidem inique se fecisse: & peccatū se negare non posse:transgressūq; se mandata pphetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem nec tantā multitudinem retinere potuisse:sed ignosce inquit:& esto mitis nunc: decetero enim obseruabo ne peccē.Rogabatq; prophetam:ut reuertens hostias deo pacificas immolaret.Ille uero cum deum illi non parcere præuideret:remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere samuel appræhendit eius pallium:uiolenterq; tractum:eo q̄ samuel impetu facto discederet:uestem eius disrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium:& accipiet illud uir bonus & iustus:quando deus permanet in suo decreto:nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passiōis humanæ:non fortitudinis est diuinæ.Saul autem impie quidem se gessisset fatebatur:i fecta uero facere quæ fuerant facta non posse:rogabatq; eum:ut se coram multitudine honoraret: & cū eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est rex amalechitarū agag.Et dum diceret agag:quā esset amara mors ait samuel.Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere lugereq; fecisti: sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in galgalis mori.Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit.

Capitulum.VIII.

lib. vi

lib: 6.

REx saul sentiens quæ mala passurus esset:qui sibi deum in regno fecerat inimicũ ascẽdit in gaba:quod nomen interpretatum significat collem:& post illã diem non uidit saul Samuelẽ.Cunq; propheta propterea tristis esset:iussit deus:ut a cogitatiõibus qẽsceret:& sumens uas olei ĩ bethleẽ ciuitatẽ iret ad iesse filiũ obed:& eius ungueret natum:quẽ ipse monstraret in regem.Cum uero metueret ire:ne cognoscens saul:& aut latẽter aut palam eum occideret:dicente deo & dante securitatẽ:prædictam peruenit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus.Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret.Tunc sacrificio celebrato:uocabat iesse cum filiis ad altare:& inspiciens filium seniorẽ procerum & optimum:credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regẽ:sed prouidẽtia diuina frustratus est.Dum enim consuluisset deum:si iuuenẽ ungueret:quẽ ipse admiratus fuerat: & dignum iperio iudicabat:respondit deus:non ea uidere homines quæ deus intendit:sed tu inquit pulchritudinem iuuenis respiciens:hunc arbitraris regno placere:ego aũt non corporis pulchritudinem ac specié apicem facio esse regalẽ:sed animi sine dubitatiõe uirtutem.Ille siquidem perfecte pulcher est:qui pietate & iusticia est simul & fortitudine:necnon & obedientia splendidus:& oĩbus ex quibus animæ pulchritudo consistit.Cunque dixisset hæc deus:præcepit samuel iesse:ut omnes ei suos filios demonstraret.At ille alios quinq; uenire fecit:quoꝝ quis senior quidem erat eliab uocabatur:secundus uero aminadab sammaa tertius:quartus uero nathan:quintus auté rachel:sextus asam.Videns aũt & istos propheta in nullo minores pulchritudine senioris:consuluit deum quẽ hoꝝ eligeret fore regem. Quo dicente nullum:denuo requisiuit iesse:si præter istos haberet alios filios.Qui dixit esse alium nomine dauid pastorẽ ouium curam habentem:iussitq; eum samuel uelociter uocari:impossibile dicens eos esse cõmessuros anteq̃ ille ueniret.Cunq; uenisset dauid uocatus a patre:puer colore quidem rubeus:& pulcher aspectu: tacite samuel dixit ad eum.Hic est qui deo placuit ad regandum.Tunc & ipse discubuit:fecitq; iuuenẽ sub se discũbere:& iesse cum reliquis filiis.Deinde uidente dauid:sumens oleum unxit eum:eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit:quõ regnare eum deus elegerit:monuitq; iustum esse debere: & eius præceptis obedire. Sic &enim regnũ ei multo tempore fore mansurũ:domũq; claram ac famosissimã habiturum:uastaturũq; pariter palestinos.Sed & cum quibuscũq; gentibus congrederetur uinceret:& ingentem gloriã possideret:quod & ipsum habere & posteris relinquere promittebat.Samuel quidẽ dum hæc monuisset absessit:diuinitas aũt ad dauid saul relicto migrauit.Et ille quidẽ prophetare cœpit: sancto super se spiritu ueniente:saul uero quædã passiones & demonia repente cõpræhenderunt:suffocationes ei & angustias inferentes: ita ut medici ei salutis nullum remedium inuenirent.Siquis tamen cantare esset pitus: & in cithara psallere doctus: hunc adduci iusserunt:ut cum eũ demonia inuaderent & turbarent:super caput eius astans psalleret:& hymnos ediceret. Ille uero hæc nõ dissimulauit efficere:sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit. Cunq; ei quidã suoꝝ dixisset:uidisse se ĩ ciuitate bethleẽ quendã iesse filiũ: adhuc ætate iuuenculũ:pulchrũ atq; decorũ & aliis studiis ualde dignũ necnõ psallere & hymnos cantare doctũ:insup & eximiũ pugnatorẽ:mittés saul ad iesse dauid sublatũ a gregibusad se uẽire ꝓcepit:mãdãs ei uelle se iuuenculũ uidere:de cuius pulchritudíe ac fortitudíe cognouisset. Ille uero misit filiũ:dãs ei mũera saul portare.Quo ueniente gauisus est:fecitq; eũ armigerũ suũ: & bonis omnibus honorauit.Delectabatur enim ĩ eo:maxime ĩ inuasione demonioꝝ:qui cũ ad eum accederẽt: solus erat medicus:hymnos dicendo & psallendo rursus in cithara:& saul a mẽtis oppressione reuocando. Misit igitur saul ad patrem pueri iesse:petẽs ut apud eum dauid maneret:eo q; eius præsentia delectaretur:ysai uero saul non contradicendo concessit.

Capitulum.X.

POst non multa siquidem tempora:palestini denuo congregati:& magnum super israelitas omnes exercitum colligentes:inter socho & azecha castrametati sunt. Contra quos denuo saul produxit exercitum:& super quendam montẽ castra ponens: coegit palestinos priora quidem castra relinquere:& ex aduerso montis quẽ saul appræhẽderat aduenire:diuisitq; eoꝝ exercitus medius mons:qui erat positus inter eos. Igitur descendens quidam de exercitu palestinoꝝ nomine goliad de ciuitate geth:uir ualde procerus: cuius altitudo quattuor erat cubitoꝝ:& palmi unius:accinctus armis quæ pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat: indutusq; lorica cuius erat pondus quinq; milium siclorꝝ eris:galeam uero & tibi alia habebat erea:quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuissent membra protegere:hasta uero eius erat non leuis dextræ portatio:sed quã ipse gestabat in humeris: cuius ferrum sexcentorum siclorꝝ fuit:sequebanturq; eum multi arma portantium.Hic igitur goliad stans inter medias acies:uocem emisit grandem cõtra saul & hæbreos dicens.A pugna nũc & piculo uos

absoluo.Quæ enim necessitas est nostrorꝫ exercitus depire.Sed date aliquē uestrum contra me pugnatuꝫ:& totū bellū unius uictoria terminet:seruiatq; pars altera illis:quorꝫ fuerat ille qui uicerit.Est enī multo melius & tēpantius:unius piculo ꝓmereri:quod potestate adest multorꝫ. Hæc cum dixisset:castra remeauit ad propria.Altera uero die rursum uenit:ac eadē uerba fecit: & similiter usq; ad diem quadragesimum hostes ad prædictas cōditiones prouocare nō destitit: ita ut terreret & ipse saul:& eius exercitus.Constituebant equidem acies quasi pugnaturi: ad cōgressionem uero minime ueniebant.Bello itaq; consistente iter palestinos & hæbreos:saul remisit dauid ad patrem suum iesse:cum ei eius tres alii filii ad solaciū & piculum pugnæ sufficerent. Ille ergo tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit nō multo post ad castra reuersus hæbreorꝫ missus a patre:ut necessaria fratribus deportaret:& qd agerēt agnosceret.Cūq; goliad denuo reuertens & ꝓuocans exprobraret:quasi nullus inter eos uir esset q contra eum pugnare præsumeret:cum fratribus loquens dauid ea quæ mandauerat pater:& audiens illū blasphemātem exercitum:& pariter affligentē indignatus est & fratribus ait:paratū se esse solū cum hoste pugnare.Cui senior fratrum aminadab interminatus est:& præsumptionem habere eum præter ætatem dicens:& expertū huius officii:iussit ad patrem & ad pascua remeare.Qui reueritus qdē fratrem discessit: & apud quosdā militum est locutus:q; uellet cum palestino ꝓuocāte pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis indicantibus uoluntatem:rex eū uocauit:& dū quæreret : ut qd uellet ediceret dixit.Non deficiat mēs tua rex:nec metuas:ego superbiam huius hostis pugnādo ꝓsternā:& ita sublimen & ꝓcerū subdā & sic iste quidē irridebitur tuus uero exercitus gloriosus inueniet:si neq; a uiro bellatore habet in acie perire:sed ꝓuocatus a puerili ætate moriatur.Saul autem eius præsumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante:non tamen in eo habente fiduciam propter ætatē:sed infirmū esse:ut contra peritum hostē bellū susciper:ea dicente: dauid ait.Pollitior hoc:confidens in deo qui mecū est:cuius etiam adiutorio fungor expimento.Nam dum aliquando leo ouiculas meas inuasisset:& agnū arripuisset:sequens apprēhendi eū & agnū quidē ex ore eius eripui:ipsum uero dum contra me impetum fecisset:a cauda comprēhensum: & percussum in terra peremi.Idem & ursо faciente:in eo ultus sum.Putet ergo ille hostis unū se esse huiusmodi bestiaꝫ:diu exprobrans exercitui:& nostrum blasphemans deum : qui eū faciet mihi subiectū.Saul igitur uoluntatē pueri atq; præsumptioni similem orans deo terminū dixit. Vade ad pugnā Et accixit eū lorica sua simul & gladio:& apponēs ei galeā destinauit.Dauid aūt oneratus his armis:cū nō esset exercitatus i eis ait.Ista quidē rex tua sint ornaméta:cui fortitudo est hæc gestare præcipua:mihi uero tanq; seruo tuo cōcede sicut ego uolo pugnare.Ergo positis armis sumpto baculo:& qnq; lapidibus de torrente in pastorali pera:& fundā in dextera manu portās:ibat ad Goliad.Videns aūt eū Goliad sic uenientē spreuit:& iniuriā ei fecit quasi nō arma gerens hoīum pugnaturus ueniret:sed quibus canes repelli solēt:dicens.Nū me canē existimasti. Ille aūt nō canem:sed deterius aliquid eum se putare respondit.Cōmouitq; Goliad ad iracundiā: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui:& interminatus est:daturum se carnes eius terrenis bestiis: & cæli uolatilibus deuorandas.Cui respondit dauid.Tu quidem uenis cōtra me cū gladio:& hasta:& lorica:ego aūt uenio ad te armatus deo:qui & te & omnem uestrū exercitum nostris manibus pditurus est.Hodie nāq; tuū caput abscidemus:& reliquū corpus tuū similibus canibus apponemus:scientq; cuncti:quō deus præsul est hæbreorꝫ:& arma nostra ipse est semp & fortitudo.Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo.Palestinus autē armorꝫ pōdere grauatus:cū currere non ualeret:paulatim uenit ad dauid:cōtennēs eū & se nudū confidens simul & adhuc ætate puerulum sine labore perimere.Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo:qui ab hoste non uidebatur:& sumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat:& emittens eum de fundibula:percussit repente goliad in fronte:& usq; ad cerebrum pertransiuit:ita ut mox confracto capite goliad caderet ꝓnus in terram.Tunc stetit dauid & caput eius incidit.Cadens ergo goliad:factus est palestinis occasio maximæ fugæ. Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspexerunt; de rebus omnibus desperantes:resistere non ualuerunt:sed uidentes se uictos turpiq; fugæ se tradentes:conabātur liberari.Saul autem & cunctus exercitus hæbreorum clamorem facto:super eos exilierunt:& multos interemerunt:& persecuti sunt usq; ad terminos geth:& portas aschalonis.Mortui itaq; sunt palestinorum . xxx.milia:& totidem uulnerata.Porro saul reuersus ab exercitu hostium:eorum castra diripuit & simul incēdit . Caput autem goliæ dauid ad tabernaculum proprium deportauit:& hastam dicauit deo. Porro circa dauid inuidiam atq; odium saul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt.Occurrētes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis:delectabantur omni letitia milites:mulieres quidem q; multa milia saul palestinorum interemisset : uirgines autem q; multa dena milia ex-

terminans dauid cœpit.Hæc audiens rex q̄ millenario numero testimonium ipse perciperet: & denum milium multitudo iuuenculo uoueretur:& cogitans q̄ nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset dauid cœpit eum timere:& nimis habere suspectū: & a priori quidem officio quem utiq; suum armigerum fecerat eum amouens:ne dum nimis proximus esset: eum posset occidere:constituit eum millenarium:dans ei locum quidem meliorem: & ut putabat sibimet cautiorem:uolebatq; eum ad hostes & prælia mittere ; ut in his pericula sustinendo periisset.

Cap.XI.

DAuid ergo deum habens ubiq; ducem:quocunq; uenisset prævalebat:& optime agere uidebatur:ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eū & regis filia uirgo concupisceret:& amore detenta cunctis ita fieret manifesta:ut hoc eius desideriū perduceretur ad patrem.Ille uero quasi percepta occasione in morte dauid:hoc libēter audiuit daturumq; nuptiis eius se uirginem hæc sibi nunciantibus ait:si ducēta ei capita hostiū adueheret necatorum.At ille honore sic claro ei proposito:uolens ex opere piculoso & incredibili gloria magis procedere:tendebat ad causam.Saul autem cogitabat eum ab hostibus piemendum:& decenter sua uota complere:si per alios & non eo faciente moreretur:iussitq; suis famulis ut uoluntatem dauid experirentur:qualis circa puellæ nuptias esset.Illi uero cœperunt cū eo loqui:q̄ diligeret eum rex saul una cum populo:& uellet ei etiam suam filiam copulare. Qui dixit.Non modicum uidere putatis me generū esse regis.Mihi uero nihil tale subsistit: præcipue cum sim abiectus:& a gloria uel honore segregatus.Saul autem dum famuli dauid respōsa dixissent:ait.Dicite ei non me pecuniis egere:nec honoribus:quibus rebus uenditur filia potius quā nuptiis collocatur:sed eligere generum habentem fortitudinem:aliasq; uirtutes:quas te habere manifestum est:& uelle me recipere ab eo pro nuptiis filiæ:non aurum nec argentū:neq; ut hæc de domibus paternis eiiciat:sed propter suppliciū hostium:capita sexcenta palestinorū . Et mihi enim ipsi nullū potius quā hoc:nullū clarius munus erit.Sed & meæ filiæ multo solēnius honoribus est præcipuū:uiro tali & tanto testimonio de hostiū triūphis decorato posse coniūgi . His uerbis delatis ad se dauid gauisus:quasi saul studeret eum sibi cognatione coniungere:neq; consilium expectauit:nec si possibile aut difficile esset:opus præsens animo cogitauit:sed repente cū sotiis ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus est.Deus enī erat qui cūcta facilia dauid & possibilia faciebat.Cumq; multos interemisset:abscidens sexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet unde promissa refugeret:& mētiri pessimū iudicaret:aut per insidias eū occidere:cū forsitā etiā in hoc frustrari suo consilio posset:dedit ei suam filiam nomine michol.

Cap.XII.

CVm ergo saul non esset recta uoluntate mansurus:uidens etiam dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metū celare non ualens:timore magnarum rerum idest regni simul ac uitæ:ne priuaretur utroq;:cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiusq; mortem ionathæ filio:& reliquis familiaribus delegauit.Filius aūt admirans permutationem patris circa dauid:cum non post multam eius deuotionem non mediocriter in eum:sed ad mortem usq; seuiret:& cum iuuenem diligeret eiusq; uirtutem : dixit ei secreto uolunratem patris sui:suasitq; ut die futuro se custodiret:ipse uero salutaturum se patrē dixit : eiq; pro eo opportuno tempore locuturum:causamq; cogniturū:& ei exprobrare:q̄ occidi uoluisset iniuste qui tanta bona fuerat operatus:qui etiam si ualde peccasset ueniam promereri debuisset:dixitq; ei se post hæc patris indicare sententiam. Dauid autem consilio benigno obediens:egressus est a rege. Altera uero die ionathas uenit ad saul:& dum eum letum & exultantem aspiceret:cœpit de dauid proferre sermonem dicens.In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilē dauid:præcepisti eū pater interemi:uirq; qui tibi quidē magnæ salutis causa fuisse probatus est: palestinis autem ualde supplicium:ab illusione & iniuriis simul eripiens populum hæbreorum:quas diebus.xl.sustinuit nullo utiq; præsumente prouocationis certamina sustinere:& qui post hæc iussione tua deferens hostium capita:sororem meā prāmio accepit uxorem:cuius mors tibiipsi grauior erit:non propter solam uirtutem eius:sed etiam propter ipsam cognationem:quando eius morte etiam filia tui uexabitur pene ante gaudium coniugii: ueniēs ad uiduitatis opprobrium.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil committens in uirum:primum quidem q̄ nobis magnum beneficium præstitit tuæ salutis: quādo malo spiritu & demonibus in te residentibus:illos expulit:pacemq; tuæ animæ condonauit: secūdo autem:quando & in tuis hostibus ultus est.Hæc etenim obliuisci:turpissimum est . His ergo sermōibus mitigatus saul:iurauit filio:nihil dauid iniuste fore passurum.Sermo enī iustus:& iracūdiā regis subiecit:& metū.Ionathas aūt euocato dauid:īdicauit ei de sua salute:quā impetrarat a

patre:eumq; deduxit ad regem:& erat in conſpectu eius ſicut prius.Eodem uero tempore: paleſtinis bella gerentibus denuo ſup hæbreos:ſaul contra hoſtes dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit:victorq; reuerſus eſt'ad regē.Quem ſaul non ſicut ſpabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate cōtriſtatus eſt:tanq̄ illius bonis actibus uidereť ipſe deceptus.Cūq; regem rurſus pueris aſtantibus demō ageret: ſpirituſq; turbaret:uocans dauid in domo in qua iacebat tenēs lanceam:eum pſallere & hymnos cantare p̄cepit.Quo iuſſa faciente:inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamq; dauid præuidens declinauit:fugitq; in domū ſuā & ī ea tota die pmanſit.Nocte uero mittēs rex:iuſſit eū uſq; ad diluculū cuſtodire: ne latēter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem.Michol aūt dauid cōiunx:filia regis:cognita uoluntate patris:dauid indicauit:dubiā ſpem eius uitæ conſpiciens:& de anima ſua piter diffidēs.Neq; enī ſe credebat poſſe habere uitā:ſi fuiſſet illius amore priuata.Et ergo dixit.Non te hic coniūx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citius:dū tibi p̄bet nox fuge p̄ſidiū:faciatq; tibi hac dominus lōgioré.Scito enī te a pře meo ſi inuētus fueris occidēdū.Quo dicto:eū p feneſtrā depoſuit & dimiſit.Deide cōſtituit lectulū q̄ſi egrotātis:& ſub ſaga iecur ſpirās capræ ſuppoſuit.Die uero ſecūdo miſit pr̄ eius ut dauid deducereť ad eū. Illa uero nūcians:eo q; nocte fuiſſet factus īfirmus:& oſtendens eis lectulū cōoptū:dū iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotum uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant crediderunt.Renūciantibus autē illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eū perimere dicens.Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes factā ab eius uxore:renunciauerunt regi.Quam dum rex culparet pater:eo q; eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:ſatisfecit ei ueriſimile loquens:quaſi eam ad hæc non conſentientem:dauid occidere uoluiſſet:& hoc p ſalutis ſuæ timore feciſſet:pro quo ei deberet ignoſcere:quia hoc neceſſitatis cauſa nō uoluntatis efficeret:adiiciens atq; dicens.Arbitror ego pater: q; ita uoluiſti illum perimere:ſicut me potius liberare.Et ſaul equidē ueniam puellæ dedit . Dauid ergo declinauit a periculo:& uenit ad ſamuel prophetam in ramatha:eiq; regis inſidias īdicauit: & q; iaculo eius pœnæ fuiſſet extinctus:dum neq; circa eū extiterit inimicus:neq; circa hoſtium certamen infirmus:ſed in omnibus pronus & fœlix:quæ magis cauſa dauid inuidiam generauit. Cognoſcens itaq; propheta regis iniuſtitiā:ramatham ciuitatem reliquit ; & deducens dauid ad quendam locum nomine galboa:commorabātur illic cum eo.Cunq; nunciatum fuiſſet ſaul eo q; dauid eſſet apud prophetam:miſit armatos:eumq; ad ſe conpræhendendū iuſſit adduci. Qui cum ueniſſent ad ſamuel:inuenientes eccleſiam prophetarum:participanti ſancto ſpiritu ,pphetare cœperunt.Saul autem audiens hoc:ſuper dauidialios deſtinauit:& illis idem facientibus:denuo miſit alios. Prophetantibus autem & ipſis qui tertio fuerant miſſi:ad ultimum iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo:antequam eum uideret ſamuel:prophetare cœpit:uenienſq; ad eos ſaul:ſpiritu uehementi cōpulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte:dauid & ſamuele uidente . Ionathas uero ſaul filius occurrente ſibi dauid ; & de patris eius inſidiis ingemiſcentem & dicentem:quia dum nihil inique geſſiſſet neq; peccaſſet:eum pater eius occidere feſtinaret:rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale:neq; derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet:nihil tale in eo cogitāte patre . Nā ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utiq; conſiliū eius omne nō celaret. Porro dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quā eum ſpneret quaſi mēdacē:eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut uideret: dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amiciciæ affectū habere. Cōtriſtatus ergo ionathas:eo q; dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatem: interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem:noui inquit omnia te mihi conferre & præſtare uelle. Craſtina die initium menſis eſt:& habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege.Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti ſaul reſponde me profectum eſſe ī regionem bethleem in tribum meam:ad feſtiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q; tu me ire permiſeris.Et ſiquidem ut aſſolet dici de canticis proficiſcētibus:cum bono uadat aut aliquid ſimile dixerit:ſcito nihil ī eo circa me fore doloſum nec inimicū:ſi uero aliter reſponderit: hoc tibi erit indicium:quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntaté patris:miſericordiæ hoc & affectui communi diſtribuens:per quem fidem a me accipere:& idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti.Si uero inuenis in me malignum aliquid:ipſe me perime:ut ſic proficiſcaris ad patrem . Quæ uerba nouiſſima a dauid ionathas nō egre ſuſcipiens:promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturum. Et ſiquidé triſte aliquid:aut q; eius odium pāderet pater reſpōderet:ei renūciař:& ut eū potius ſecuꝫ redderet:egreſſus:ſub diuo:nihil ſe ptermiſſuꝫ

lib. vi

Lib: 6.

pro dauid salute surauit dicens. Nunc deum quem magnũ esse uides & ubiq; præsenté: & anteq̃ mentem meam sermonibus prodam: iam prescientem eum: in communi pacto testé promissionis adduco. Quoniam non cessabo frequenter tentans patris animum cognoscere: donec mihi eius animi secreta pandantur: quæ cum didicero: non celabo: sed protinus tibi nũciabo: siue mitis circa te: siue sit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te semp esse exoro: qui & nunc tecum est: nec te derelinquit: faciatq; te inimicoꝝ tuoꝝ: siue pater meus est: siue ego: esse meliorem: tu autem hoꝝ esto memor: & licet me finire uitam contingat: filios meos serua: & pro rebus præsentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumq; iurasset hæc: dimisit dauid: & ad quendam campi locum ire præcepit: in quo erat solitus se exercere: quæcũq; cognouisset a patre nũciatuꝝ se ei promittens hoc modo ut deduceret puerũ & mitteret sagittas tres: & si iuberet puero sagittas afferre quæ ante eum iacerent: cognosceret: nihil esse apud patrem maliciæ: si diuersi aliquid audiret: illo dicente a rege contraria similiter expectaret: securitatem se ei præbiturũ dicens: ne quid sustineret icõgruum utq; fœlicitatis tempore hoꝝ memor esset & utilitatẽ eius filiis exhiberet. Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens: ad locũ proximum est ꝓfectus. Altero uero die cum esset mensis initium purificatus solenniter rex ad cõuiuium uenit: & sedẽtibus circa eũ filio ionatha a dextris: & principe militiæ abner a sinistris: uidens esse locũ dauid uacuum tacuit: suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cũq; secunda die noui mensis nõ affuisset: requisiuit a filio ionatha: ubi iret trãsacto die: & præsenti conuiuio iesse filius nõ adesset. Ille uero ait abisse eum se permittente secundũ solennitatem ad propriam regionẽ: eo q̃ tribus eius festiuitatem ageret: & rogatum se piter: ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda cõcurreret. Et si præcipis inquit pater: & ego post eũ uado: nosti enim quõ illi deuotus sum. Tunc igit ionathas saul iniquitatem circa dauid agnouit: & apte uoluntatem eius aspexit. Nam iratus saul: blasphemauit eũ: natũq; de muliere uiro ultro appetentẽ: & proprium hostẽ dixit: & sotiũ dauid & cooperatorem eius: & nec ipsum erubescere nec eius matrem talia facientẽ: nec uolentẽ intelligere: q̃ donec dauid uiueret: regnũ eoꝝ esset incautum: dixitq; ut eũ uocaret: quatenus pœnas exolueret. Respondente uero ionatha: quid iniquũ fecit ut puniatur: non ad uerba iã & blasphemias irãq; saul accessit: sed arepta lancea sup eũ ut respondentẽ interficeret insiluit: & hoc quidẽ nõ impleuit ꝓhibitus ab amicis. Manifestum aũt apparuit: saul initiũ esse dauid & q̃ eũ desideraret occidere: ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato piculo: & nihil aliud præ tristicia ualens: sed deflens eo q̃ & ipse pene mortuus fuerit & dauid necẽ definitã esse cognouerit: matutino facto prexit: & quasi exercitaturus exiuit in campum: ut amico sicut cõstituerat regis proderet uoluntatẽ. Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est: & sequentẽ puerum in ciuitatẽ dimisit: ut dauid in deserto loco ad facié loqueret. Quo uiso dauid cecidit ad pedes ionathæ eũq; adorans: saluatorẽ animæ suæ uocabat. Quẽ ionathas eleuauit a terra: & alterutros amplexantes ualde: semetipsos osculabantur & flebãt ætatẽ suã inuidiæ malignitate cõsũptã: & futurã sepationẽ q̃ nihil differret a morte. Deinde qescentes a gemitu: & memoriã turisiurãdi apud alterutros cõstare poscẽtes diuisi sunt. Cap. XIII.

AT dauid quidẽ fugiens saulẽ & iminentẽ ab eo mortẽ declinãs: uenit in ciuitatẽ nobe ad abimelech sacerdotẽ. Qui dum eũ solũ uenire uidisset: & nec amicũ: nec famulum cũ eo esse præsentẽ: miratus est: & cãm cur nemo esset cũ eo quæsiuit. Ille uero cãm ait sibi secretã iussu regis iniunctã: ad quã nõ eum habere multos comitatus oportere dicens: q̃ cõstituisset ad quẽdã sibi locum famulos occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria non negaret: per quæ opus amici faceret: & ꝑsentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis: etiã arma sibi dari si qua essent ꝑ mãibus postulabat. Aderat aũt illic seruis saul: genere qdẽ syrus: nomine doech qui mulas poscebat saul. Tunc ad dauid sacerdos ait nihil equidẽ se tale hñe sed esse lanceam Golie: quã ipse illo perempto deuouerat deo: eamq; sumens dauid: ex omni hæbreorum regione fugit in geth: quæ est in regno palestinoꝝ: ubi regnauit achis. Cumq; cognitus fuisset a famulis regis: eiq; manifestatus illis dicentibus: quõ dauid esset qui multa milia palestinorũ peremisset: metuens dauid ne ab eo necaretur: & piculum q̃ declinauerat a saul ab illo susciperet: simulauit se esse furiosum: & rabidum ita ut spumã ex ore proiiciens: & alia quæ furiosi sunt faciẽs: fidẽ regi uere passionis ostenderet. Qui famulis ĩdignatus: eo q̃ uesanũ hoiem apud eũ introduxissent: uelociter a se dauid iussit expelli: & ita liberatus de terra geth: uenit ĩ tribũ iuda: & habitãs in spelũca circa ciuitatẽ modollã misit ad fratres suos: eiq; ubi esset ipse mãdauit. Illi uero ad eũ cũ oĩ cognatiõe sua uenerũt. Sed & alii qbus aut odiũ aut timor erat regis saul: ad eũ piter cõcurrerẽt: facturosq; se q̃cũq; placerẽt illi dicebãt: fuerãtq; oẽs simul q̃dringẽti. Tũc ille securus qa auxiliũ ei fuisset adiectũ: surgens ĩde uenit ad regẽ moabitaꝝ: rogauitq; eũ ut parẽtes

eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret:in regione ſua ſuſceptos hꝫet.Quo annuẽte:parẽtes eius omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati ſunt.Præcipiẽte uero ꝓpheta ut deſertum quidem dauid relinqueret:& ad tribũ iuda ꝑgens ibidẽ habitaret:eidẽ obediit: & de moab reuerſus:uenit in ciuitatẽ ſarmut:& in ea moratus eſt.Saul autẽ audiens dauid uiſũ cũ multitudine:non in timorẽ fortuitũ corruit & tumultũ:ſed ſciens uiri prudentiã atq; ꝓſumptionem:q; non ex eo ſibi paruus timoris ſonus exurgeret:quia & dolũ & labores inferret:cõuocans amicos & principes tribus ex qua ipſe erat:in collem ubi regnũ habebat:& ſedens in ſegete:ſic ei locus ille uocabaꝫ:dũ circa eũ eſſet ordo ciuilis piter & armigeri:cũctis ait.Viri cõtribules:noui quidẽ q; meoꝝ beneficiorũ nõ eſtis ĩmemores:quoniã & agroꝝ quoſdã dominos feci:& honores populares:& officia ꝑbui.Interrogo ergo uos ſi maiora his dona & ampliora ieſſe filiũ uobis dare cõfiditis.Noui quoniã oẽs illi potius cõſentiatis:quãdo meus filius etiã ionathas ita ſapit:& uos ad talia ꝓſuaſit.Nõ enĩ ignoro q; iuſiurãdũ cũ dauid & fœdera celebrauit:necnõ q; cõtra me ionathas tractator eius & coopator exiſtit:nullicq; ueſtrũ curæ eſt:ſed tacẽtes rei exitũ ſuſtinetis. Cũq; rex tacuiſſet:alius quidẽ præſentiũ nemo reſpondit.Doech uero ſyrus paſtor mulaꝝ eius ait:q; uidiſſet dauid in nobe ciuitatẽ ueniſſe ad abimelech ſacerdotẽ:ut futura ſibi ꝓphetãte cognoſceret:ꝓceptiſq; ab eo ſumptibus:& haſta golie:ad quos ire uolebat ab eo fuiſſe directũ.Tũc uocans ſacerdotẽ & cunctã eius generationẽ ſaul ait.Quid mali paſſus a me: ſeruũ inutilẽ ieſſe filium ſuſcepiſti:eiq; ſumptus dediſti & arma:cũ mei regni nimius inimicus exiſtat.Cur etiã futuroꝝ ei reſponſa ꝑbuiſti.Nõ enĩ te latuit q; me fugeret:& odio meã domum haberet. Sacerdos aũt quæ facta fuerant nõ negauit:ſed cũ fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt:nec ſe dauid ꝑticiſſe ſed regi dicens:non eũ tuum nouimus inimicũ:ſed fidelẽ ſocium & præcipuũ ſeruũ & millenarium:& q; horũ maius eſt generũ piter & cognatum:& hæc nõ inimicis hoĩbus præſtiti: ſed ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit.Prophetam autem ei non modo ſolum: ſed ſepius. Dicente nãq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directũ:ſi ei quibus egebat minime præbuiſſem: non illi putarer:ſed potius tibi reſtitiſſe.Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes:neq; in his quæ nũc audiſti meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nãq; & regis genero & millenario hæc impendi:nõ hoſti.Hæc dicens ſacerdos:nequaq̃ ſatisfecit regi ſaul. Qui cum eſſet in magno terrore:neq; ueram confeſſionẽ crederet:iuſſit armatis circũſtantibus ut eum cum ſua cognatione perimerent. Cunq; illi non præſumerent contingere ſacerdotem: ſed diuinitatem formidarent:potius quam regi parere uellent:tum ſyro doech rex ſacerdotis im perauit interitum.Qui ſumens ſuæ maliciæ ſimiles:occidit abimelech eiuſq; progeniem.Erant autem omnes quadringenti quinq; alias trecenti.Quo facto iuſſit quoq; ſaul in ciuitatem ſacerdotum nobam:& omnes occidit:non mulieri:non infanti:nõ aliæ pepercit ætati:eãq; ſuccẽdit. Vnus filius ĩde abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus eſt.Hæc ſiquidẽ cõtigerũt ſicut deus ſacerdoti heli prophetauit:propter iniquitates duoꝝ filiorũ eius: dicens prolem eius radicitus euellendã.Porro ſaul rex crudele ſic opus efficiẽs:& totã generationẽ ſacerdotalẽ iterimens:& neq; infantibus miſericordiã:nec ſenibus reuerentiã habens:ſed & ciuitatẽ diſpdẽs quã patriã ſacerdotũ ꝓphetarũq; nutricẽ diuinitas elegerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actũ omnes fecit agnoſcere:& humano modo cõſiderare:q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles:nec fuerint abuſi natura:nec uoluntatẽ ſuam implere præſumpſerint : manſueti ſunt atq; mites:ſectanturq; ſolam iuſticiam:& circa eam omnem ſtudent habere deuotionẽ:tunc etiã in diuinitate cõfidunt:quæ omnibus quæ fiũt ĩ hac uita præſens eſt:& nõ ſolũ opera:ſed etiam mentem unde procedũt hæc anteq̃ fiant apertæ cõſiderat:cũ uero ad poteſtatẽ ueniũt:& ſupbiæ cumulo dilatanꝫ tunc omnibus illis uirtutibus exuti:& uelut inſcena:uultus:& mores:& moderationem actuum reponẽtes:ſuſcipiunt audaciã:ſupbiam:& cõtentũ reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ: & dum præcipue pietatem iuſticiãq; ſpernũt:& in omnibus quæ cogitãt aut agũt ſibimet arrogauerunt:tunc quaſi non uideat eos deus:aut certe poteſtatẽ eoꝝ non habeat:peſſimis graſſanꝫ in actibus:& quicquid aut audire metuũt:aut odio habẽt reſpuũt:q; aũt irrationabiliter diligũt: hæc gẽa:firma uera:& hoĩbus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit ſermo:ſed eos ꝓtulerunt multas laboꝝ miſerias exhonorãt:& eos habentes odio ſimul iuidiam his cõflant:deducenteſq; eos ad mediũ non ſolũ adeptos honores eis auferunt:ſed ꝑ calũniã etiã uita eos priuare nituntꝫ:puniũtq; nõ ꝓpter opa digna ſupplicio:ſed derogationibus & accuſationibus nequaq̃ examinatis extiguũt:nõ quos oportet hæc pati:ſed ĩ quibus iniuſte nituntꝫ ulciſci. Hoc igitur nobis ſaul filius eis qui primus poſt illũ ducẽ optimũ rempublicã regebat ĩ iſrael manifeſtũ eſſe mõſtrauit:occidẽs tricẽtos ſacerdotes ꝓphetas:ꝑ ſuſpitione quã habuit ĩ abimelech: deiiciens etiã eorũ ciuitatẽ:& ſtudẽs quodãmodo deus ſacerdotibus ꝓphetiſq; priuare:dũ tantos

lib. vi

lib:6.

simul occideret:& neq; patriã eoꝝ manere ꝑmitteret:ut post illos aliqd posset oboriri. Abiathar itaq; abimelech filius:qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus:fugiés ad dauid: erumnã suoꝝ omniũ:& patris interritũ declarauit. Qui ait:non se hæc eis ignorasse futura: sed uidens doech:suspicatum fuisse:q; sacerdotem regi declararet:seq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem:& poscebat:ut cũ eo decetero cõmaneret:tanq̃ qui in alto loco latere nõ posset. Eo itaq; tempore audiens dauid palestinos ceilanoꝝ ꝓuinciã deuastare:cõsuluit deũ ꝑ ꝓphetã: si eũ pugnare præciper. Quo dicente:q; diuinitas uictoriã ꝓmisisset:cũ sociis palestinos hostes iuasit: multãq; eoꝝ cædẽ effudit:& ꝑdã tulit. Cũq; apud ceilanos eẽt:donec areas suas fructusq; sine timore colligerent:regi saul nunciatũ est:q; apud eos habitaret. Opus enĩ illud & magnus effectus apud quos gestum est celari non potuit:sed fama etiam ad extraneoꝝ auditus aduenit:& ad regẽ usq; delatum est. Gauisus ergo est saul cũ audisset dauid in ceila cõmorari dicens:deũ illum eius manibus tradidisse:quãdo coactus sit uenire in ciuitatẽ:murũ & portas:& seras habentẽ:iussitq; omni populo:ut ad ceilam unanimiter cõuenirent:& obsidentes eã:capiẽtesq; dauid ĩterimerẽt. Hæc itaq; sentiens dauid & agnosens a deo:quõ eũ forent saul tradituri ceilite:sumẽs quadringẽtos qui cũ eo erant:de ciuitate profectus est in desertũ zyf. Et rex cũ audisset eũ fugisse de ceila: ab eius ꝑsecutione cessabat. Dauid aũt surgens exinde:uenit ĩ quẽdã locũ zifim:qui uocat noua: ubi ionathas filius saul ueniens ad eũ:& osculatus secuꝝ esse dixit:& spẽ bonã habere futurorũ: nec præsentibus rebus eũ debere deficere:quoniã regnaturus foret habituruſq; sub se hæbreorum omniũ potestatẽ:quõ gratiora essent:quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iusiurando celebrato inter alterutros ꝑ deuotione uita totius & fidei:& deũ uocans testẽ ionathas: maledixit sibi:si transcenderet constitutũ & in contraria mutaret. Tunc ionathas dauid ibidem relinquens:paululũ a timore & sollicitudine releuatũ:ad saul ipse reuersus est. At ziphei uolẽtes gr̃am præstare saul:indicauerũt ei:apud se cõmorari dauid:promiseruntq; ei:ut si ueniret:illũ cõtraderent:quẽ scilicet dũ angustia ziphenoꝝ appræhendisset: non posset ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex:& gratias egit:indicantibus inimicũ:eisq; pollicitus est:non tardare eoꝝ recompensare deuotionem:misitq; qui quererẽt dauid:& desertũ omne ꝑscrutarentur:dicens etiã se cõtinuo secutuꝝ. Et illi quidẽ qui directi fuerant ꝑ inuestigando & capiendo dauid:præcedebant regẽ studentes fauore suo non solũ nũciare inimicũ:sed etiã manifestatũ in regiã potestatẽ contradere. Hi tamen iniusta & malignissima uolũtate frustrati sunt:qui cũ nihil mali sustinere potuissent:si non hũc indicassent sauli:ꝓpter blandimenta regia uirũ religiosum:& ad mortem iniuste quesitũ:& qui latere poterat ꝑdiderunt:& se eũ tradere ꝓmiserũt. Cognoscens aũt dauid maliciam ziphenoꝝ & regis inuasionẽ:angustias quidẽ illius regionis dereliquit:fugit aũt ad petram maximã in deserto maon constitutam. Cunq; saul eum ibi ꝑsequeret: cognouit in itinere dauid ab illis angustiis discessisse. q̃si ad aliã petre partẽ. Et cũ saul ex alia parte consisteret:ut eũ pene iam cape potuisset:audiẽs saul palestinos hæbreoꝝ regionẽ ualde uastare:a dauid ꝑsecutiõe discessit: & contra eos qui naturaliter hostes erant dimicandũ magis necessarium iudicauit:quã inimicum proprium ꝑsequẽdo:uastationẽ suæ terræ despicere. Sic ergo dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in angustias engaddi. Cum uero saul expulisset alienigenas:uenerunt qui nũciarent ei dauid in engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatoꝝ abiit sup eũ: & cum non esset procul a locis illis:uidit circa iter speluncam profundam atq; rotundam multa longitudine & latitudine nimis apertam:in qua dauid cum quadringentis erat absconsus. Dũq; saul naturaliter uentris purgandi necessitate cogeretur:in gressus in eã solus est. Quẽ dũ uidisset quidam hoĩum dauid:& dixisset in eius inimicũ tempus a deo datum:& suaderet ut ultionis cã saul caput abscideret:quatenus graui persecutione & miseria priuaretur: surgens dauid abscidit quidẽ summitatẽ uestis solummodo:qua saul erat indutus:& repente penitentia tactus ait: non esse iustũ ut suũ occideret dominũ:& qui. ſ. a deo fuerat regnare ꝓceptus. Nam licet iste inquit circa nos malignus existat:me tamen apud eum non decet esse talem. Cunq; saul de spelunca fuisset egressus:accedens dauid exclamauit a longe:petens ut saul audiret. Conuerso autem rege adorauit eum secundum morem ꝓstratus in terrã:& ait. O rex nõ te oportet malignas & falsas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere:& in suspitione diligentes te uiros habere:sed magis operibus affectum considerare cunctorum. Derogatio nãq; multoꝝ est: deuotiõis uero clara ꝓbatio actuũ ueritate cõsistit: & sermo q̃dẽ cuiuslibet ĩ utroq; hĩtus:tenet similitudinẽ ueritatis & falsitatis:opa uero nudũ habẽt ueritatis ĩtuitũ. Cõsidera igit ex istis qualis ego circa te tuãq; sim domũ:& q; mihi oporteat credi:& nõ accusantibus & dicentibus ea quæ neq; aio cõcepi:neq; facere potui. Cur apponis ꝑsequi aĩam meã:& nihil die noctuq; cogitaſ nisi animæ meæ ĩteritũ:quã iniuste ꝑsequeris. Quõ enĩ nõ falsam opinionem de me sumpsisti: quasi

occidere te uoluerim:aut quō nō impie agis in deo occidere cōcupiscens & inimicū tuū credens hoiem qui potestatē hodie habuit punire te:& a te pœnas exigere:sed noluit:cum tēpore ad hoc usus essem oportūo. Quod si cōtra mettibi idē licuisset:nequaq̄ sic captus pteriissem.Quādo ei tuæ uestis incidi partē:potui etiā caput auferre.Et ostendens pannū uestis eius:rei fidē exhibuit: Et ego quidē iustā inqt ultionē retinui:te uero iniustū contra me habere odiū noueris.Sed deus hæc iudicet:& utriusq̄ nostrū arguat uolūtatē.Saul aūt suā inopinabiliter admiratus uitā fuisse seruatā: & humilitatē iuuenis naturā eius obstupescens ingemuit.Cūq̄ & dauid hoc fecisset: respondit cū gemitu saul illū potius esse iustū.Tu inqt cā bonoꝝ mihi fuisti:ego uero tibi calamitatum:& ostendisti hodie priscoꝝ te habere iustitiā.Quis enī inimicos suos in deserto cōprahē sos saluandos esse duxerit alias dixerit?Confido itaq̄ quia deus regnū tibi cōstruet:& oium hæbreorum te potestas expectat:sed da mihi iurisiurādi fidē: ne meū genus exterminesneq̄ habēs malorꝝ memoriā:studēs meū nomē eradicare:sed ut meā domū & salues & serues.Iurante uero dauid ut poposcerat:saul quidē adi ꝓpriū reuersus est imperiū:dauid aūt cū suis abscessit i angustias maspha.Hoc itaq̄ tpe & samuel ꝓpheta defūctus ē:uir q nō fortuito honorē apud hæbreos habuerat:cuius uirtus etiā apparuit i hoc ope qđ ꝓ eius deuotione populus multo tēpore luctū duxit circa sepulturā eius:atq̄ solēnis largitatis studiū magnū cōpetēter exhibuit.Sepelierūt aūt in patria suā i ramatha:multisq̄ fleuerūt eū diebus:nō incōmuniter hoc facientes: uelut i extranei morte:sed tāq̄ ꝓpriū singuli quiq̄ lugētes.Fuit enī uir iustus:& natura benignus:& ꝓpterea magis amicus deo : q præfuit populo solus:post mortem quidē sacerdotis helii ānis duodecim cū saul uero rege annis decē & octo.Et samuel quidē huiusmodi habuit finē. Erat igit quidam ziphēnoꝝ:de ciuitate maon diues & multa pecora possidens:triū nāq̄ miliū ouiū gregē habebat in pascuis:& mille capraꝝ.Has ergo dauid illesas:& sine uexatione custodire suos præcepit: ut neq̄ desiderio:neq̄ egestate:neq̄ pro loco deserto:& ubi potuisset latere aliquis eoꝝ uexare ꝓsumeret.Super hæc autē illud seruandū dicens:ut nihil iniustū fieret:& aliena tangere pessimū iudicarent:neq̄ deū offenderēt.Hoc aūt docebat eos:homini bono præstare se credens & dignū eum esse:beneficiū huiusmodi ꝓmereri.Erat enī illi nomē nabal:uir durus & studiis malignissimus:habēs uitā detestabilē:cui erat uxor bona:simul & casta:& spem nimis eximia. Igit ad hūc nabal tēpore quo tōdebat oues misit dauid uiros decē ut eos salutarēt:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qđ esset sibi possibile ab eo ꝑberi poposcit: cognoscēs a suis pastoribus q̄ nihil eos aliquādo nocuerit:sed etiā custodes eoꝝ gregūq̄ fuerūt dū multo tēpore in deserto ꝑiter habitassent:& q̄ nō eū penituerit siqd dauid sua largitate præberet.Nabal aūt his qui missi fuerāt inhumane nimis & dure respondit.Dum enī interrogasset eos quis esset dauid:& respondissent: filiū iesse:ait.Nunc uideo:qa ualde in semetipsis supbiūt fugitiui:& gloriant suos dominos reliquentes.Quod dū fuisset dauid renūciatū:iratus & quadringētos quidē armatos seq̄ se ꝓcipiēs: ducentis ad rerꝝ custodiam derelictis:ibat cōtra nabal:iurans illa nocte domū se & omnē possessionem eius exterminare . Nō solū uero ob hoc iratus est dauid:quia uideretur ingratus:& nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eum habuerāt:sed etiam quod blasphemasset:& maledixisset eis:a quibus in nullo fuerat contristatus.Interea quidam seruus & custos ouium nabal dominæ quidem suæ:illius uero coniugi dixit:quod miserit dauid ad uirum eius nō solum nec aliquid uile perceperit:sed etiam iniurias & pessimas in eum dixerit blasphemias dum omni ꝓui dentia & custodia circa eos fuerit usus in gregibus affirmans hoc in malum domini sui & ipsius profuturꝝ.Quo dicto:abigail uxor nabal eiiciens decē asinos:& onerans eos multis muneribus: nihilq̄ marito dicens:eū p ebrietatē ipse sensu careret;ꝓfecta est ad dauid.Cui ascendēti montis angustias dauid occurrit:cū quadringētis uiris ueniens super nabal.Quem cum uidisset mulier de asina exiluit:& ꝓstrata in faciē adorauit:supplicās:ut nequaq̄ nabal uerba respiceret:qui utiq̄ nabal recte uocaret:quod nomē dementē lingua significat hæbrea.Satisfaciebat autē dicens: nō se eos uidisse qui ab eo fuerāt missi:& debere se ueniā promereri:utq̄ magis ipse ageret deo gratias:qui eum a sanguinis humani pollutione prohibuit exorabat.Nam cum tu inquit benignus fis:ille uindicat a malignis.Quæ enim nabal inquit mala sustineat:super caput inimicorum tuorum eueniant.Esto mihi propicius quidem & iudica me dignam:per quam hæc dona suscipias: iram uero atq̄ furorem quem super maritū & eius habuisti domum:mihi remitte. Hæc enim te decent:cum sis placidus atq̄ clemēs:& quod maius est regnaturus. Susceptis autem illis muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit. Nō futurum uideris diem : cū iurasset domum nabal hac nocte disperdere:ut nullus uestrum penitus remaneret: cum utiq̄ sit uir ille ingratus & callidus circa me & socios meos:nunc præueneristi:& meum curante deo mutasti furorem:& nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus:non tamē effugiet pœnas:

sed alia causa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimisit mulierem. Illa domi reuersa est:& inueniens uirum cum multis uino solutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ gesta fuerant indicauit.Cui altera die cũcta significauit:sicq; eum tristem reddidit:& ad solutionem mẽbrorum:& pene ad mortem usq; deduceretur:& non amplius quam decẽ dies postea uiuẽs nabal defunctus est. Dauid autem audiẽs mortem eius:ultum sequidem a deo dixit: nabal uero propria malignitate defunctum:dedissecq; illi pœnas:& se ab eius custodisse sanguíe: mundam habentem dextram. Tunc etiam agnouit:eo quod maligni diuinitus urgeantur:& nullus iter homines despiciatur a deo:qui dat quidem bonis similia:malis uero refert digna supplicia.Et mittẽs ad eius uxorem:petit: quo eã sibimet copularet. Illa uero his qui missi fuerãt: dicens se nõ dignam fore ut illius uel pedes tangeret:tamen cum omni proprio apparatu uenit: eiq; coniuncta est:quæ ad hunc honorem uenire promeruit:tam pro modo castitatis quam pro spem suæ formæ. Habuit autem dauid uxorem:quam primitus duxerat de ciuitate ehisar.Michol autem Saul regis filiam quæ fuit dauid uxor:pater eius saltim filio lais coniũxit:qui erat de ciuitate gallim.Cunq; hæc fuissent gesta:quidam ziphenorum ueniẽtes indicauerunt saul quod rursus dauid esset in eorum regione & possent uiolenter eum compræhendere si sua præberet solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum egressus est.Cunq; superuenisset nox castra posuit in loco quodam qui dicitur ceila. Audiens uero dauid contra se uenisse saul missis exploratoribus:iussit sibimet nunciari ad quem locum iam uenisset. Quibus dicentibus in ceila eum esse:surgens nocte:ita ut lateret suos uenit ad castra saul: ducens secum abisai natum sororis suæ sariuæ:& achimelech getheum. Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitũ armatis:& abner principe militiæ constitutis:dauid ingressus castra eius:nec ipse pemit eum inueniens eius stratum:& lanceam quæ erat fixa ad caput eius:nec abisai permisit uolentem eum occidere:& in hoc uehementer instantem: sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis iniquum:licet ille sit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eũ uolentis occidere:& pro signo q, eum potuisset eum interimere: & potius abstinuerit:sumens eius lanceam & urcelum aquæ appositum dormienti saul nullo sentiente in exercitu:cunctisq; iacentibus latenter egressus est:cum omnia facere potuisset: quæ & ipsum tempus offerret:& contra regem digna præsumptio suaderet. Trãsiens uero torrentẽ:& ĩ uerticẽ mõtis ascendens:unde potuisset audiri clamans uoce magna militibus saul & abner prícipi militiæ:excitauit eos a somno.Hunc enĩ uocauit & populum.Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eũ uocasset:dauid ait.Ego sum filius quidem iesse:uester uero fugitiuus. Cur inquit cũ sis magnus:& apud regem honore præcipuus corpus eius ita custodis:ut sonnus sit tibi dulcior:q̃ illius salutis affectus.Hæc quippe digna morte sunt atq; supplicio. Dudum enĩ ingressus est quidam in uestrũ exercitum super regem:& super alios uniuersos:& nõ agnouistis. Quere lanceam regis:& urceum aquæ:& agnosces quantum malum uos latuit intrinsecus constitutos.Saul autem cognoscẽs dauid uocem:& uidens quia dum eum captiuum habuisset sopore confectum:custodibus negligẽtibus non occidit:sed pepercit ei:quem iuste perimere potuisset:pro salute sua gratias egit:& rogauit ut confidens:nihilq; ab eo mali iam metuẽs iret:ad propria affirmans credere se q, nec semetipsum aliquis ita diligeret': sicut Saul a dauid amaretur: & accusans seipsum: q, eum quidem qui illum custodire posset:& multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet:persequeretur iniuste:& tanto tempore dubitantem de anima sua degere in fugam compelleret: ab amicis & cognatis desolatum:ipse uero ab eo sepius liberatus non quiesceret:sed eius animam aperte desideraret auferre. Quo facto alias dicto:dauid iussit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriusq; nostræ uoluntatis & actuum iudex sit qui nouit q, etiam præsenti die cum te occidere potuisset: tui misertus abstinui. Et Saul quidem secundo dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid si permanens ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad palestinos descendere:& illic habitare. Tunc cum sexcentis qui erant circa eum uenit ad achis regem geth.Erat autẽ hæc una quinq; palestinoꝝ urbiũ.Cũq; eũ rex suscepisset cũ uiris:& habitaculũ pbuisset:habente eo simul & duas uxores achinoẽ & abigail:morabat in geth.Saul aũt hæc audiens ulterius uoluntatẽ non habuit:ut mitteret sup eum:aut ipse forsitan ꝓperaret:cũ secundo pene tale piculũ ptulerit:ut ab illo potius potuisset cõpræhẽdi.Porro dauid nõ placuit ut ĩ ciuitate geth:habitaret:sed regẽ rogauit q eũ clemẽter excepat:ut ei locũ aliquẽ in ꝓuícia donaret: ubi cũ suis degere potuisset:pudori esse dicẽs:ut si ĩ ciuitate maneret:se ei onerosum existeꝛ.Cui dedit rex quendã uicũ siceleh nũcupatũ:quẽ uicũ ita dilexit:ut cũ regnasset dauid:eũ ipse & eius pueri q̃si primã possessionẽ honorarẽt.Sed de his ĩ alio loco dicemus.Tẽpus itaq; qđ cõmoratus

est dauid ī sicelech palestiorꝫ fuit mēsiū q̄tuor:& uigīti dierꝫ. Vnde latēter īsurgēs cōtra palestinos in uicina regiōe cōstitutos ferritas & amalechitas: eorꝫ ꝓuinciā deuastabat:multāq; p̄dā iumētorꝫ & camelorꝫ sumēs: reuertebaī ad ꝓpria:& ab hominibus abstinebat:metuētes ne eū diuulgarent ad regem:partem tamen ei prædæ domum mittebat. Cum uero requireret rex quos uastasset:prædamq; tulisset:dicendo eos qui ad austrum iudeos conuersabantur: & ī campestribus habitabant se esse depopulatum satisfecit regi:sperabat enim q̄ dauid odio haberet propriā gentem:& seruus eius foret donec apud eum consisteret.

Capitulum.XIIII.

EOdem tempore palestinis circa israelitas pugnare uolentibus:& mittentibus ad omnes amicos ut eis adessent ī bello in sela:ubi congregati erant exituri super hæbreos: anchus seu achus rex geth:dauid rogauit:ut cum suis armatis ei solatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratissime promittente & dicente inuenisse se tempus: in quo ei beneficiis responderet:& susceptionis munus exolueret:promisit rex custodem sui corporis post uictoriam & belli certamen eum se esse facturū honoris & fidei promissione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaque rex hæbreorum omnes diuinos & uentriloquos: & omnem huiusmodi artem de sua expulerat regione absque prophetis. Audiens autem palestinos iam esse præsentes:& iuxta suam ciuitatem in campo positam:castra fixisse ad eos cum omni exercitu suo profectus est. Cunque uenisset ante montem quendam gelboe:& uidisset e diuerso hostium multitudinem:timore fortuito conturbatus est:dum esset eorum exercitus potior:& multo melior deumque consuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autem non respondente Saul magis expauit:& animo corruit:malum sibi aperte imminere prospiciens: cum utique deum arbitraretur præsentem sibi non esse:iussitque sibi quæri mulierem uentriloquam habentem spiritum:& uocantem animas defunctorum:ut ualeret agnoscere:si in rebus īminentibus præualeret.Genus enim uentriloquorum euocando mortuorum animas:per eas solet poscentibus futura prædicere. Cunque fuisset a quodam famulo ei nunciatum: esse huiusmodi mulierem in ciuitate endor:latenter omnem exercitum relinquens:exutus ueste regali:sumens duos famulos:quos nouerat fidelissimos uenit in endor ad mulierem:rogauitque eam ut diuinaret:& animam suscitaret:citius ipse dixisset. Muliere uero repugnante atque dicente nō se posse regem spernere:qui genus hoc diuinantium expulisset:sed nec illum bene facere:qui dū nihil per eam fuisset lesus: ei pararet insidias: ut prohibita facientem pene contraderet iurauit: ne cuiquam eius diuinationem proderet:nec periculum fore. Cunque iureiurando satisfecisset non eam debere metuere:si ei animam Samuel euocaret:illa nesciens quis esset samuel:eam ex īferno euocabat. Cunq; apparuisset uidens mulier uirum sanctum deo decibilem:cōturbata est: & tunc eius faciem obstupescens:nonne tu es inquit rex saul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente:ait uidisse se uirum similem forma deo:eoq; iubente imaginem eius:formam & statum eius quem uiderat explanare:significauit se senē iam glorioſum:& sacerdotali pallio uidisse circūamictum.Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eē: & procidens in terram salutauit & adorauit.Anima uero Samuel inquirente cur eam cōmouisset:saul ingemiscebat necessitatē incumbere:& hostes sibi grauiter īminere:& esse in hesitatione rerum præsentium constitutum a deo utiq; derelictum:& neque responsum promereri:neq; per prophetas:neq; p somnia:& ꝓpterea inqt ad te qui mihi semp pius extitisti cōfugi.Samuel autē uidens eum fini uitæ iam proximum:ait.Superflue a me aliquid uis cognoscere:cum a deo sis derelictus.Sed regnum quidem tuum ad dauid transferetur:quod in hoc bello scias esse uenturū: te uero tuūq; principatum cum uita esse finiendum:quō inobediens fueris deo in amalechitarꝫ bello:& eius nequaquā mandata seruaueris:sicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur scito te subdendum:& populum inimicis:& te cum filiis tuis die crastina in bello cadentes:mecum esse māsuros. Hæc audiens Saul tristitia faciente loquendi amisit officium:& prostratus est in terra propter doloré qui ei fuerat īdicatus potius:quā pp abstinentiā.Quia enī præcedēti die aut nocte cibum non susceperat:facile non ualebat exurgere:uix tamē recipientē spiritū coegit mulier ut gustaret: hoc munus petēs sibimet repēsari ꝓ diuinatione:quā sui periculo ei ꝓparabat:cū ei ꝓpter timorem ipsius non licuisset.Quæ licet ignorasset qui fuerit tamen ei præualuit ut concederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere:quatenus recepta uirtute:ad castra propria remearet. Cunque ille refutaret: & nimis aduersaretur in angustia constitutus compulit & persuasit ei: & habens unum uitulum mansuetum a se domi nutritum: in quo solo requiescebat occiso & carnibus præparatis ei: ut comederet: eiusque seruis apposuit. Quo facto Saul

lib. vi

lib: 6.

noctanter ad sua castra reuersus est. Iustum est autem laudare mulieris largitatem: quia licet eius ars a rege fuisset exerceri prohibita: tamen dum uenissent in domum eius quos nunquam uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat disciplinam: nec auersata est peregrinum: & cuius consuetudinem nequaquam habuerat: sed condoluit: & consolata est: dum eum cognouisset regē: & circa quē potuerat animo ingrata consistere: eū potius ut comederet īuitabat: & ꝙ ei solūmodo ī pauptate fuerat: hoc libēter largiterq; cōferebat: nō aliquā retributionē eius expectans: nō munus aliquod aucupans: quippe quē ꝓxime moriturum agnouerat: cū plerunq; natura sit hominū: boni aliquid aut repēsaturis beneficiū exhibere: aut a quibus aliqd se credunt accipere: his mutuare. Bonū est ergo illā imitari mulierem: & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius esse: nec amplius aliquid generi hūano cōpetere potius quā hoc ut deū propiciū: & boni largitorē semper habeamus. Igitur de illa muliere dixisse sufficiat. Sermonē uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus ꝓfuturꝫ: & bonis oībus congruū: ex quo prouocētur uniuersi sectari uirtutē: & eternæ decus appetere gloriæ: sed & qui sapientibus & regibus gentiū: & principibus populoꝝ multū desideriū: & studium rerum bonaꝝ adiiciat: & pro salute patriæ ad pericula mortis libenter adducat: & cuncta quæ uidētur grauia doceat esse contēnenda. Habeo rei huius auctorē saul hæbreoꝝ regē. Hic enī licet futura iam nosset: & mortē sibi īminere ꝓpheta prædicēte cognosceret: nō fugit: nec amore uitæ suū exercitum ꝓdidit inimicis: nec regie cōtumeliā intulit dignitati: sed potius cum omni sua domo semetipsum tradēs simul & filiis: optimū iudicauit cū eis magis cadere ꝓ subiectis pugnādo: & filios una perire: licet boni & fuissent: quā eos in īcerto relinquere: quasi regni successionem & generis habituros. Is ergo & iustus: & castus: & fortissimus solus mihi esse uidetur: & siquis fuit talis: aut fuerit cunctoꝝ testimonio uirtutis adoptiōe dignissimus. Nam eos qui sub spe uictoriæ proficiscunt ad bellū: & incolumes se redire cōfidunt: quāuis gesserint clarū nō uidentur benefacere qui eos fortes uoluerint appellare: quod de talibus in historiis: & aliis cōscriptionibus inuenitur: quāuis & illi sint approbandi magnanimes autē & grandia præsumentes: & reꝝ terribiliū contēptores: soli dicendi sunt omnes qui saul imitantur. Illi nanq; q nescientes qd in bello futurum est nequaquā animo deficiunt: sed in incertū semetipsos emittunt: licet aliquid grande faciant: non tamen ualde mirandi sunt. Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur: sed iam mors futura præscitur: & solummodo hoc passuri dimicant aliqui: & neq; terrentur: neque pro mortis periculo obstupescūt huiusmodi uiros perfectæ fortitudinis esse decerno. Hoc igitur fecit Saul ostendens ꝙ cunctos desiderantes gloriæ palmam habere: post mortem talia conuenit adimplere: & maxime reges quos propter cumulum principatus non solum malos non licet esse circa subiectos: sed neque mediocriter esse bonos. Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere: maximam mihi hoc argumento præbente materiam: sed ne diu eius laudibus uidear inherere: denuo ad ea reuertor: unde egressus esse agnoscor. Palestinis igitur castra sicut prædiximus metantibus & per singulas generationes & tribus & satrapas exercitum disponentibus: ibat cum suo exercitu rex achis: & post eum dauid cum sexcentis armatis sequebatur. Et cum duces palestinorum uiderent inter eos hæbreos: qui cum dauid in auxilium regis uenerant: percontabantur a rege: qui nam essent. Qui dixit dauid esse qui fugerat Saul dominum suum: quē ad se uenientem ipse susceperat: & nunc uelle sibi eū beneficia rependere: & saul interficere: propterea ī solatio ipsius aduenisse. Quo dicto culpatus est a ducibus palestinorum: eo ꝙ uirum inimicū ad solatium adduxerit: eumque redire suadebant: ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret: habēdo tempus & causam: per quam suum dominum placare posset: sed si uellet ei prospicere: remitteret eum cum suis ad locum quem dederat illi prius. Adiiciebant autem. Nonne hæc est dauid: de quo cantabant uirgines hæbreorum: quia multa milia peremisset. Et cum audisset rex geth utiliter dicta cognoscens uocauit dauid: & ait. Ego quidem cum sim testis studii tui circa me atque deuotionis: propterea te ad solatium meum adduxi: principibus autem non places. Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi: & ibi meam custodi prouīciam: ne quis hostium ad eam accedat: es enim animo meo pars magna solatii. Dauid itaque iubente rege geth: uenit sicelech. Eo tempore quo fuerat egressus ad solatium palestinorum gens amalechitaꝝ ingrediens: sicelech fortissime cœperat eam: qua incensa: multaque præda ex ea & aliis palestinorum regionibus sumpta discesserat. Inueniens ergo dauid uastatam omnem prouinciam: & omnia fuisse direpta: & duas uxores suas: & eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatem ductas: continuo uestem scindens: flens & gemens cum sotiis & amicis: ad hoc usque peruenit: ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent. Sed & ipse periculum passus est: ita ut a sociis dolētibus captiuitatē uxorū ac filioꝝ pœnæ

lapidaretur: ipsum enim solum rei principem:ipsum unusq; sq; malorum dicebat auctorē. Igitur sternebatur:& mentem suam ad deum conuertens:rogauit abiathar pontificē:ut indutus ueste sacerdotali consuleret deum & prophetaret:si persequens amalechitas: compræhenderet eos:& liberaret uxores ac filios:& ulciscereť in hostibus.Sacerdote uero iubente ut eos persequeretur consurgens armatos p̄secutus est hostes. Cunq; uenisset ad torrentē bosor iuenit uirum errantē egyptium genere ethiopē:& fame defectum qui tribus diebus ī deserto sine cibo p̄manēs primū cibo potuq; eū cōfortans: & refici faciens īquirebat:cuius esset aut unde. Tunc ille quidē se genere significat egyptiū:& pp infirmitatē a suo domino derelictū:eo q; nō ualeret sequi:piter etiā esse īdicauit se ex eis qui īcendissent:& diripuissent iudeā simul & sicelech. Hunc ergo dauid habens ducē super amalechitas:appræhēdit eos in terra iacētes:& alios quidē prandentes:alios iam ebrios & uino solutos:& de re acta:& de captiuitate uxoꝝ ac filioꝝ gaudētibus & fruentibus:de oscq; suos laudātibus repēte irruit sup eos:& leticia qua gaudebāt frustrauit.Nudi enī & nihil huiusmodi suspicātes sed ad potū & ad epulū cōuersi:oēs remissiores erāt.Et alii quidē eoꝝ mensis adhuc appositis:appræhēsi sup eas extincti sunt:& sanguis eoꝝ cibo p̄mixtus est:alios uero inuicem se ad pocula īuitantes occidit:multos etiā in soporē cōuersos extinxit:quicūq; uero occurrere & armis īuolui:& ex aduerso cōsistere potuerūt:hi etiā facilius quā illi qui iacebāt nudi pempti sunt.Quos ab hora prima interficiētes usq; ad uesperam p̄manserant ita ut amalechitaꝝ non remanerent amplius quā q̄dringēti:qui tamē in camelis curracibus ascendētes uix euadere potuerunt.Eripuit ergo dauid alia oīa quæ tulerūt hostes:sed etiā uxores suas & socioꝝ. Cunq; reuertentes uenissent ad locū ubi ducētos qui eos nō potuerūt sequi reliquerāt ad castra custodienda: & illi quidē q̄dringēti partē præde eos accipe nō censebant:qui secū nō fuerant:cū utiq; deberet sufficere:si uxores cū filiis:aliaq; suppellectile mererenť suscipe:secq; meliores & digniores:quippe qui laborē sustinuissent hostesq; p̄emissent p̄da direpta.Dauid aūt malignā hanc & iniustā dixit esse sniam cū eēnt digni deo præbēte:ut & ulciscerenť in hostibus:& oēm prædā cū his qui una ad persequendū egressi fuerāt:ex equo diuideret:quādo ad diuersorii custodiā remāsissent: & ex illo lex ista p̄mansit:ut tantū accipiant qui custodiūt castra:quantū illi qui pugnāt. Veniens aūt dauid in sicelech:oībus in iudea amicis:& necessariis partē prædæ dixerit.Et uastatio quidē sicelech:& amalechitaꝝ hmōi fuit īteritus.Palestinis igitur dimicātibus:& pugna grauī cōmissa palestini quidē ulciscunť:& multos suoꝝ hostiū pemerant.Saul aūt rex israelitaꝝ:& eius filii fortiter decertātes:& utentes omni fiducia tanq; gloria eoꝝ ī bona morte:& in hostiū dimicatiōe cōsisteret:nihilq; hoc p̄ciosius esse iudicātes;oium inimicoꝝ cohortē cōtra se conuertentes undiq; circūdati:piter sunt extincti: multos tamē palestinoꝝ forti dimicatione pemerunt. Erant uero saul & ionathas:& amminadab:& melchis.His ergo cadētibus hæbreoꝝ populus cōuersus est in fugam:& turpitudo & confusio facta est ex interitu Saul:& de grauissimis hostibus undiq; super eos ingruētibus.Saul aūt hoc mō pemptus est.Dum eēt hostiū multitudīe constipatus:palestinis crebro sup eum iacula dirigētibus:oībus pœne ꝑstratis:paucis exinde fugiētibus:ipse clarissime decertatus est:qui uulnera in se multa gerens: ita ut nequaquam; iam posset tolerare:nec ferre plagas:semetipsum quidem perimere erat inualidus:iussit autē armigero: ut eum gladio educto perimeret:ut nequaquā uiuum eum cōpræhenderent hostes.Armigero nō præsumēti dominū suum occidere:ipsum gladiū suū educens:& in terra configens irruit in mucronem: & cū nequiret sibi uim ultimæ mortis inferre:nec ferrum eius membra transiret:cōuersus & uidēs quendā iuuenem requisiuit quis esset. Quem cū cognouisset amalechitā:rogauit ut educto gladio cum morte qua uellet occideret. Quod cum feciſſet ſublato auro ex eius brachiis:& corona regali fugit. Videns aūt armiger eius Saul extictum:occidit & semetipsum:nullusq; de custodibus corporis est relictus:sed omnes ceciderūt in monte qui dicīť gelboe.Audientes autē hæbrei qui habitabāt ī cōualle trans iordanē:& qui in cāpestribus ciuitates habebant:q; Saul cecidisset & eius filii:& omnis cum eo perisset exercitus:relinquētes proprias ciuitates:ad loca occultissima fugierunt. Palestini inuenientes urbes derelictas atq; desertas habitauerunt in eis. Cunq; uenissent hostes exuere:inuenerūt corpus Saul & filioꝝ eius.Quos expoliantes eoꝝ capita truncauerunt: & ī oēm prouinciā ꝓpulgauerūt hostes suos cecidisse.Quoꝝ arma q̄dē cōsecreta sunt in astaroth tēplo:corpora uero suspenderūt super muꝝ ciuitatis bethsan:quæ nūc scytopolis appellaťr. Cū ergo audissent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q; trucassent Saul mortuū & eius filios paleſti: crudele iudicātes eū īsepultū despicere:egressi uiri fortissimi:& p̄ūptiōe p̄cipui:cum ipsa ciuitas & corpibus:& aīalibus uiros habuerit ualde robustos:tota nocte iter agētes:uenerūt ad ciuitatem bethsan:& accedentes ad muros hostium:& deponētes corpus Saul & filiorū eius: detulerunt in iabes hostibus ꝓpter fortitudinē eoꝝ nequaq; ꝓhibere ualētibus aut p̄sumētibus

lib. 7.

Lib: 7.

Viri aũt iabes cũ omni populo flentes sepelierunt corpora eorũ in optimo loco ꝓuinciæ:quẽ segetem appellãt:& ieiuniũ septẽ dierũ cũ mulieribus & infantibus sup eos celebrauerũt tondẽtes pectora ac lugẽtes regẽ & filios eius:& exercitũ domini:nec cibũ deliderãtes gustare uel potum. Hunc itaq; finẽ Saul ꝓphetanté samuel habuit:quia obediẽs deo nõ fuit pp mandata quæ cõtra amalechitas acceperat:& q; abimelech sacerdotis generationẽ:& ipsum abimelech: & sacerdotũ una peremit urbẽ.Regnauit ergo saul samuel quidem uiuente annis decẽ & octo: moriente aũt samuel alios duos qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

HAeć sunt capitula ĩ libro septio Iosephi historiæ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Quomodo dauid quidem super unam tribum ĩ ebron ciuitate regnauit: & super aliam multitudinem filius saul. Cap.ii.
Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum dauid accepit. Cap.iii.
Quomodo obsidens hierosolymam dauid:& capiens ciuitatem:expulit quidem ex ea chananeos:& iudeos in ea constituit:& de amicitia facta inter ipsum:& irá tyri regẽ Cap.iiii.
Quod secundo pugnantes cõtra se palestinos ĩ hierosolymis uicit:& de arca dei decariathiarim in hierosolymam deducta. Cap.v.
Pugna quam habuit dauid contra palestinos & moabitas: & adrazarum regem:& damascenos: atq; uictoria:& de amicitia facta inter ipsum & thou regem. Cap.vi.
Quomõ contra amonitas:& mesopotamenos pugnauerit ac ꝓualuerit. Cap.vii.
Quoniam dauid cõcubuit cum bethsameæ uxore uriæ:& ipsum uriá fecit occidi gladio filiorũ amon:& de uerbo nathã ad eum missi ꝓ peccato quod cõmiserat. Cap.viii.
Quoniam ammon filius dauid mixtus est sorori suæ thamar:pro qua re absolon frater eius interfecit eum:& de fuga absolon:& reuocatiõe ipsius ad patrem. Cap.viiii.
Quomodo dauid domesticis contra eum seditionẽ facientibus a filio sit expulsus:uero dũ pugnaret cõtra suũ patrem absolon cum exercitu suo deperiit. Cap.x.
Quõ post mortẽ absolon dauid reuersus est ad regnũ:& ad sedẽ regni hierosolymam:& de seditione quam mouit contra eum seba filius bochri. Cap.xi.
De expiatione sceleris:quod cõmisit Saul in gabaonitas:cuius causa facta est fames in ꝓuincia:& de prælíis aduersus palestíos fœliciter gestis:seu de fortibus dauid. Cap.xii.
Quõ rex dauid iussit dinumerare populum contra mandatum domini:& de plaga:quæ secuta ẽ transgressionem. Cap.xiii.
Rex dauid fœliciter uiuẽs ĩ regno salomõi filio mandauit de edificatione tẽpli & quãtã materiã ei auri & argenti lapidũq; ꝓciosorũ ꝓparauerit ad templi edificium. Cap.xiiii.
Quõ rex dauid senex factus & frigidus:ꝓ adolescẽtulã uirginẽ noíe abisag calefactus ẽ & de adonia filio dauid qui usurpauit sibi ĩperium:& quoniã salomon unctus est in regem iubente dauid patre eius:cui rursus mandauit edificationem templi:dans ei descriptionem & constitutionẽ edificii. Cap.xv.
Rex dauid sciẽs se morituꝝ:& uocãs filiũ suũ salomonẽ:plenius ĩstruxit eũ de obseruatiõe mãdatorũ dei:& de his quos nouerat pœna dignos:post hoc mortuus est & sepultus a filio suo salomone:& multæ diuitiæ cum eo sunt reconditæ.Continet hic liber tempora annorum.xl.

Incipit liber septimus.

PRædictũ itaq; ꝓliũ gestũ ẽ die qua dauid uictis amalechitis reuersus ẽ in ficelech. Et cum iam ibi duos habitaret dies:tertia die uenit quidã liberatus a pugna:quæ contra palestinos fuerat gesta:& qui Saul interemerat scissa ueste: & asperso capite cinere. Qui dum adorasset dauid interrogatus:unde tali modo uenerit:ait: ab israelitarũ pugna:quibus infelicem terminũ ꝓuenisse dicebat:& multa quidem hæbreorũ milia fuisse necata & regẽ pariter eorũ saul cũ filiis interemptum: significabatq; uidisse se & hæbreorũ fugã:& fugiẽti quoq; regi fuisse ꝓximum: quẽ etiá ne cõpræhẽderet ab hostibus ipse se rogatus ab eo iugulasse fatebat:qa dũ gladio suo ĩcubuisset propter uulnerũ magnitudinẽ nõ ualebat seipsum occidere. Cum hæc dixisset signa mortis eius ostẽdit aurũ brachiorũ regis & coronã:q; cũ expoliasset:mortuũ saul ei detulerat. Dauid itaq; cũ iam non discederet:sed apta signa mortis eius inspiceret:uestem quidem repente dirupit: deflens autem & lugens cũ suis totã diẽ in fletu & lamentatione

protraxit:cui maior triſtitia nata eſt ꝑ morte ionathæ:qui fideliſſimus amicus fuerat:& ei cauſa ſalutis extiterat. Tantã enim ſui uirtutẽ dauid circa deuotionẽ ſaul oſtendit: ut nõ ſolum finem eius luctuoſe ſatis habuerit: licet ſepius ꝑ eũ mortis pericula paſſus ſit:ſed etiã punierit eius ſectorem. Nam cũ dixiſſet ei:quia ipſe ſui accuſator erat qui regẽ occiderat:& eũ cognouiſſet:qa de genere amalechitaꝝ eſſet:repẽte eũ præcepit ſterimi. Conſcripſit aũt epitaphiũ ſicut fieri aſſolet in ſepulchris qđ lamẽtationes cõtineret:& laudes ſaul & ionathæ:quod etiã uſq; ad meũ permanſit tẽpus. Cũ uero hoc mõ regi exhibuiſſet:planctũ eius finito luctu ꝑ ꝓphetã cõſuluit deũ quã ei ciuitatẽ daret ad habitandũ de tribu iuda. Cunq; dixiſſet datuꝝ ſe ei ebron: derelicta ſicelech uenit ad eã deductis duabus uxoribus ſuis: & qui erãt cũ eo cunctis armatis. Ad quẽ conueniens omnis populus illius tribus eũ conſtituere regẽ. Qui cũ audiſſet ꝙ ſaul & eius filios ſepeliſſent uiri iabes habitatores galaditis:miſit ad eos:laudans & approbãs eoꝝ opus: & uirtutem: & agens gratias pro ſtudio:qđ circa defunctos habuerant: pariterq; dicens ꝙ tribus iuda eũ cõſtituiſſent regẽ. Abner itaq; priceps militiæ ſaul:filius ãt ner:uir efficax:& optimus ualde natura: cũ uidiſſet cecidiſſe regẽ:& ionathan:& duos alios filios eius:ueniens ad caſtra filiũ ſaul qui relictus fuerat nomĩe hiſboſeth abripiens regẽ ſuper eos qui trans iordanẽ erãt:& totius populi pariter ordinauit:præter tribũ.ſ.iuda:ſtatuitq; regnũ eius in terra: quæ ſecundũ patriã quidẽ linguã uocatur manaim:ſecundũ græcos dicit̃ caſtra. Abner ergo exinde ꝓmouit electũ exercitũ nimis ut cõgrederetur cũ tribu iuda:iraſcebatur enĩ aduerſus eos a quibus rex dauid fuerat ordinatus. Huic aũt occurrit miſſus a dauid ioab filius ſariuæ ſororis eius de patre ſar natus:hic enĩ erat cõtra abner cõſtitutus militiæ princeps. Cum quo etiã fuerãt & ſui fratres abyſai: & azahel: & oẽs armati dauid. Itaq; ueniens ad quendã fontem in ciuitate gabaa aciẽ conſtituit ad pugnãdũ. Dicente uero abner ad eum uelle ſe probare:quis eoꝝ robuſtioreꝫ haberet exercitum:cõuenit inter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent:& procedentes inter medias acies:qui ex utraque parte ducum fuerant ad certamẽ electi:eductiſq; gladiis uiri dauid:& tenentes capita hoſtiũ eorum lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt: donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent. His autẽ cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima procedente:abner populus uictus eſt:fugiẽteſq; ioab ꝓſequi nõ ceſſabat:præcipiẽs armatis ut poſt eorum ueſtigia feſtinarent:& nequaq̃ occidẽdo deficerent. Cuius etiã fratres decertati ſunt ꝓniſſime:inter quos clarior præcipue fuit iunior aſahel:qui tantam gloriam habuit ĩ pedũ uelocitate: ut nõ ſolũ hoĩes:ſed ẽt equos ad currẽdi certamĩa ſuparet. Is igit̃ ꝓſequebat̃ pricipẽ abner: recto greſſu in neutrã partẽ declinãs. Cunq; reſpexiſſet abner:& cõſideraſſet impetũ ſe ſequẽtis: & dixiſſet ut unius militis arma ſumẽs ab eius ꝓſecutione qeſceret:& rurſus ille nequaquã a ſuo conamine pœnitus abſtineret: monẽte illo denuo ut recederet:nec coactus eũ ꝓcuteret:& ãte eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo deſpiciẽte:fugiẽs poſt tergũ lanceã coactus emiſit:eũq; repẽte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cũ eo ꝓſequebant̃ abner:cũ ueniſſent ad locũ ubi iacebat aſahel mortuus cicũſtantes neq̃quã ꝓſecuti ſunt hoſtes. Ioab aũt & frater eius abyſai ptrãſeũtes uiderũt cadauer illius:& maiorẽ ire ſomitẽ cõtra abner hẽntes:ꝑ morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locũ quẽdam noĩe gabaon ꝓſecuti ſunt abner. Et cũ ſol occũberet: aſcendẽs in quendã collẽ cũ tribu beniamin:expectabat hoſtes ſimul & abner. Qui dũ clamaret & diceret ad ioab:nõ eũ oporteꝫ uiros cõtribulos tãto certamĩe prælii exacuere:ſed etiã fratrem euis aſahel deliquiſſe:ꝙ dum eũ moneret ut a ꝓſecutione ceſſaret nec acquieſceret:ꝓpterea percuſſus occubuiſſet:ſapiẽter faciens ioab:& hæc uerba ſatiſſationẽ eẽ decernẽs:miſſa tuba reuocauit exercitũ: & ab uehemẽti ꝓſecutiõe retinuit. Et ioab quidẽ in illo loco moratus eſt:abner aũt tota nocte iter faciẽs: & tranſiẽs fluuiũ iordanẽ uenit ad caſtra ad ſaul filiũ hiſboſeth. Altera uero die dinumerans ioab corpora defunctoꝝ:ſepeliuit uniuerſos. Ceciderũt aũt de exercitu quidẽ abner milites quaſi trecẽti & ſexaginta:de dauid uero decẽ & nouẽ:& azahel. Cuius corpus reportantes ioab: & abyſai in bethleẽ:& in monumento paterno ſepeliẽtes: ad dauid regreſſi ſunt in ebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinũ inter hæbreos fieri:& multo tẽpore permanſit: proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant:& amplius ad bella creſcentibus: filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati ſunt dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem qui de achinoe matre progenitus: appellatus eſt ammon: ſecundus autem de uxore abigail nomine eliab:tertius abſolon qui natus eſt de maacha filia tholmai regis geſſur:quartum uero habuit de muliere agit:quem uocauit adoniam:quintum habuit de ſaphatia filium habital: ſextum ietram de egla natum denominauit. Cunque inteſtina bella conſiſterent:& ſepius ad opera belli contra ſe ueniſſent utriuſque regis exercitus:abner princeps militiæ filii ſaul:cũ eſſet ſapiens: & ualde populũ uideretur habere de-

uotum egit ut oēs cū hiſboſeth eēnt:qui etiā cū eo magna deuotiōe cōſtricti multo tēpore permanſerūt.Poſt hæc aūt abner ī quodā crimīe cōpræhēſus:cuius hæc cauſa fuit:q̄ cū ſaul cōcubina concūberet:noīe reſpha filia haia culpatus ē a rege.Vnde dolēs & grauiter īdignatus:q̄ nō iuſtam retributionē mereret ab eo pro quo tanta īſtantia laborās īterminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad dauid:& oſtenſurū:q̄ non ſua fortitudīe ſapiētiaq̄ regnaret hiſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē:ſed illius potius operibus atq̄ fide.Tunc mittēs ī ebron petiit ut a dauid fidei iuſiurandum acciperet: & eū ſotiū & amicū haberet;p̄mittens ſe ſuaſurū populo:ut a ſaul filio recederet:& ipſum regē totius ꝓuinciæ cōſtitueret.Dauid aūt quæ poſcebat impleuit. Letatus enī ī his quæ abner apud eū egiſſet primū initiū fœderis hoc petiit ut ei ſuā uxorē reduceret:quā magnis bellorū ꝑiculis cōperaſſet:quippe ꝑ qua ſexcēta capita paleſtinorū ſaul obtulerat regi.Et uxorē quidem eius michol ſublatā falthi:cui tūc erat copulata remiſit abner ad dauid.In qua re etiā hiſboſeth coopator acceſſit:ſcripſerat enī & illi dauid:ut uxorē iuſte reciperet ſuā.Conuocatis itaq̄ ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicens. Sepius quidē paratos ut ab hiſboſeth recederetis:& ꝓtingeretis ad dauid:ab hac uos ego uoluntate retinui:nunc aūt ſi uultis hæc īplere:permitto:ſciens q̄ deus per ſamuelē prophetā dauid promiſit hæbreorū oīum regnū:& p̄dixit q̄ paleſtinos ille uaſtaret:& ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes:q̄ & abner prīceps militiæ uolūtatē cū ſua quā & primitus habuerāt circa rēgē effectus haberet:unanimes cōſenſerūt:ut dauid ſe regno traderēt.Cunq̄ ad talia cōſpiraſſent:cōuocauit abner trbū beniamī:oēs enī ex ea cuſtodes corporis erāt hiſboſeth:q̄bus etiā iſta locutus ē. Cūq̄ nullū uideret ſibi reſiſtere:ſed magis ad oīa quæ uellet ipſos paratos haberet:ſumēs ex eis.xx.uenit ad dauid ut ꝓmiſſam iuriſiurandi religionē firmaret:fideliora enī erūt q̄ ꝑ noſipſos gerimus quā quæ ꝑ alios ꝓ nobis agunt ut hæc uerba quæ cū eo haberet:prīcipibus diceret ut ad omnē tribū quæ ipſe ꝑ ſe gereret īdicaret:quē dum ſplēdide ſuſcepiſſet: & per multos dies opulētis & præcioſus cōuiuiis refeciſſet:petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eū populū quo præſente atq̄ uidente:ei traderet principatū.Cunq̄ dauid dimiſiſſet abner:adhuc eo ad ebron nō ꝓcul abeūte uenit ioab q̄ erat ꝓ eo militiæ princeps:& agnoſcēs qa ueniſſet ad regē abner & āte paululum dimiſſus eēt fœderibus celebratis ꝓ regno dauid:metuēs ne illū quidē ī honore primi ordinis cōſtitueret:aut hēret regni ꝓticipē:& cū ī rebus aliis eēt aſtutus:& ꝓuidus ille certis ꝓficeret tēporibus:ipſe uero decreſceret:& militiæ amitteret prīcipatū:uiā peſſimā & maligniſſimā cogitauit:& primū quidē tētauit: ut ei detraheret apud regē monēs ut ſe cuſtodiret & ꝓmiſſiōes nō reſpiceret abner:hæc facere dicēs illū:ut ſaul filio cōfirmaret īperiū:& qa ꝓ fallaciis atq̄ dolo uēiſſet ad eū & uellet ſpē & diſpenſationē regni eius agnoſcere & ſic ad ꝓpria remeare. Cū uero his uerbis nō potuiſſet pſuadere regi:nec eū uideret exacui deterioré ruinā rurſus aggreſſus ē.Et cū delibe raſſet:ut abner īterimeret:miſit qui ſequerent eū:& cōpræhēſum ex dauid noīs præceptiōe reuocarent:tanq̄ eēt aliqua ei detecturus:quæ ipſo p̄ſente uidebat oblitus.Abner aūt dum hæc audiſſet a nūciis: apphenderant enī eū in quodā loco noīe ſyra:qui aberat ab ebron ſtadiis q̄ſi uiginti: nihil metuēs futurorū regreſſus ē.Cui occurrēs ioab ante portā & ſuſcipiēs eū q̄ſi maxime deuotus piter & amicus:ſepe enī fingunt uere ſe eē bonos:& malignæ ſuſpitionis extraneos:qui aliqd iniquū tentare p̄ſumūt:ſegregauit qdē eū ab aliis hoībus:tāquā in ſecreto ei locuturus:& in locū portæ deſertioré ductū:cū eēt ipſe ſolus & abyſai frater eius:euaginato gladio eius latus effodit. Et abner quidē hoc mō ioab dolo pemptus ē ꝓ morte quidē ſicut ipſe dicebat fratris aſahel:quē pſequentē ſe interemerat abner ī pugna facta in gabaon: ſed ut tūc ueritas habuit:pro metu ſui prīcipatus & honoris quē habere putauerat eū apud regē.Ex his itaq̄ debet cōſiderare quilibet: q̄nta & q̄lia p̄ſumūt hoīes pp auaritiæ zelū:& prīcipatus affectū:cū nulli hæc cedere uolunt. Nā cōcupiſcentes hæc adipiſci p multa mala ad ea pueniūt.Quæ rurſus metuentes amittere:multo deterioribus actionibus:ut ea retineāt īplicātur: tāquā nō ſit eq̄le malū adipiſci uelle tatūmodo magnitudinē ptātis & dū aſſueuerit quilibet eius bonis uti: ea rurſus amittere cū ī retinēdo potius excelſior fit erūna:ꝓpterea crudeliora moliūtur:& præ tīore ne amittāt quæ adepti ſunt:cō mittere grauiora p̄ſumūt. Sed de his quidē breuiter īdicaſſe ſufficiat. Porro dauid audiēs īteritū abner:aīo qdē grauiſſime doluit:& corā oībus teſtificatus ē: tendēs ad deū dexterā ſuā:& clamās q̄ nō fuiſſet ī abner īteritu cōſentiēs:ne eius mādato aut cōſilio fuiſſet extīctus:& maledicta poſuit ualde grauiſſima cōtra eū q illū occiderat:& domū eius uniuerſā:& eos q̄ hoc egerāt:pro defuncto pœnis eſſe fecit ſubiectos. Erat enim ſollicitus:ne contra fidem & iuſiurandum ageret quod exhibuerat abner. Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum: & eius corpus ſolemnibus honorare obſequiis:cum & ipſe ueſtem diſruperit ingemiſcens:& ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum: ipſe autem lugens &

deflens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus:oſtendens deuotionem circa uiuos:& triſticiam circa defunctos:& q̄ non eius conſilio fuiſſet extinctus.Sepelierunt aũt eum in hebron:ue dicentes:& conſcribens lamẽtationes ſup eius ſepulcrũ:ipſe ſtans primitus ſup monumentũ fleuit:& aliis hoc celebrare cõtradidit.Sic enĩ mors abner aflixit: ut neq; cibũ cogẽtibus amicis ſumeret:ſed iuuaret nihil ſe guſtatuꝝ uſq; ad ſolis occaſum.Hoc itaq; factũ deuotionẽ ei populi ad iunxit. Nã amici abner honorẽ collatũ mortuo gratiſſime ſuſceperũt:& dauid cuſtodẽ fidei crediderũt:& q̄ omni dignitate:& rebus ſolẽnibus eũ tanq̄ parentẽ & amicum colere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliã fecerat:nec turpi eum:aut neglectæ ſepulturæ tradiderit.Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura letabantur unoquoq; credente talem futuram regis ĩ ſe prouidentiã:qualẽ eum in abner morte uidebant.In his ergo geſtis Dauid præcipuã gloriã habere uidebatur. Vnde factum eſt:ut nullus ſuſpicaretur:abner uolũtate eius occiſum.Locutus ergo eſt ad populum:q̄ ipſi quidem triſticia non fortuita proueniſſet: optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimenta fore hæbreis:illius uirtute priuatis:qui eos conſiliis optimis & uirtute manuũ contra hoſtiũ fortitudinẽ defendere potuiſſet.Sed deus inquit cui cura eſt reꝝ omnium:nõ huius ſanguinem deſerat indefenſum. Ego noui q̄ ioab & abyſai ſariue filiis nihil præualeo facere: cum ſint meipſo potentiores:ſed uicem eis reddat pro huiuſmodi præſumptione diuinitas. Igit̃ hoc modo abner defunctus eſt.

Cap.II.

AVdiens mortem eius ſaul filius hiſboſeth:nõ leuiter eſt afflictus:cum fuiſſet cognato priuatus:& qui ei cãm regnandi præbuerat:multũq; condoluit:& morte abner uehementer ĩgemuit.Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit:ſed a filiis rẽmon:ideſt bana & recchab paſſus inſidias interemptus eſt. Iſti enĩ cũ eſſent genere beniamite ĩ priori ordine conſtituti cogitauerũt: q̄ ſi pimerent hiſboſeth:maxima dona a rege dauid & principatũ militiæ:aut aliud quoddã munus accipere mererentur:ſolúq; eum reperientes meridie dormientem:& neq; præſentes eſſe cuſtodes:neq; puellam quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantẽ: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporẽ fuiſſe conuerſam:ingreſſi domũ: ĩ qua ſaul filius dormiebat:occiderũt eũ:eiuſq; caput abſidentes tota die iter egerunt & uelut fugiẽtes eos quos leſerãt:& feſtinantes ad eũ cui erãt ſua beneficia p̄bituri:ac per eũ adepturi ſecuritatem: uenerũt in hebron oſtendẽteſq; dauid caput hiſboſeth:cõmendabant ſemetipſos quaſi deuotos & ĩterfectores inimici eius ĩperii. At ille nõ ſicut ſperabãt eorum ſcelere delectatus ait.O peſſimi uiri & ultionẽ repẽte ſuſcepturi:neſcitis q̄ ego ĩterfectorẽ ſaul pemi:qui eius mihi coronã aureã deportauit:licet ille rogatus hoc feciſſet:ne ſaul cõpræhẽderẽt hoſtes. An certe mutatum me: & nequaq̄ eſſe huiuſmodi credidiſtis:ſed quaſi letarer cũ malignis hoĩbus:& munus crederẽ peſſimas actiones interfectoꝝ proprii domini & necantium in ſuo lectulo uirum iuſtũ qui nihil operatus eſt mali:& uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit.Qua propter illi quidẽ nunc debetis pœnas:a me excipientes digna ſupplicia:qui putaſtis me libenter mortẽ illius habiturũ. Non enĩ aliter gloriã meam fœdare potuiſtis:quã ut me talia uelle crederetis.Cunq; dixiſſet hæc omni eos tormento puniri iuſſit: caput uero hiſboſeth in tumulo abner honore maximo ſepeliuit.His igitur finitis:uenerunt omnes maiores natu hæbreoꝝ ad dauid in hebron:& millenarii & duces eoꝝ:tradiderũtq; ſemetipſos:deuotionẽ quã circa eum adhuc uiuente ſaul habuerant recordantes:pariter & honorem quẽ ei cum eſſet millenarius præbuiſſent:necnon & quõ per ſamuelem ꝓphetam a deo rex fuerat ordinatus & quõ hæbreoꝝ prouintiã eius dimicatione contra paleſtinos habita:deus liberari cõceſſerit. Ille uero hunc fauorẽ gratiæ ſuſcipiens: rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent:nec eos huius rei cauſa peniteret.His ergo cõuiuiis opulẽtiſſime ſaginatis:miſit ut oẽm pupulũ undiq; cõuocarent.Et cõgregatiſſunt ex tribu quidẽ iuda: quaſi ſex milia octingenti ferentes arma:& ſcuta:& lanceas:iſti nãq; ſaul filio miniſtrabant:quibus præter miſſis:tribus iuda regem fecit dauid:ex tribu autem ſymeõ:ſeptẽ milia centũ:ex tribu leui: quatuor milia ſeptingẽti:habẽtes principẽ iudã:cũ quibus erat princeps ſacerdotum ſadoch:cum uiginti & duobus cognatis & ducibus:de tribu aũt beniamin:armati q̄tuor milia: hæc enĩ tribus adhuc ſuſtinebat:credẽs quẽq̄ de ſaul genere regnaturũ:de tribu aũt effrẽ uigĩti milia & octingẽti:potẽtiſſimi: & ſũmo robore p̄cellẽtes:de dimidia uero tribu manaſſen: ſedeci & octo milia:de tribu aũt iſachar ducẽti quidẽ p̄noſcẽtes futura:armati uero uigĩti milia:de tribu aũt zabulõ armati electi:qnquagĩta milia:hæc enĩ tribus ſola ad dauid tota cõuenit:iſti ſiq̄dẽ eadẽ arma habuerãt q̄ & tribus gad:ex tribu aũt neptali:uiri iſignes & priceps mille armis utentes:ſcuto ſimul & lãcea:quos ſeq̄batʒ tribus ſua:q̄ nũero cõp̄hẽdi nõ poterat:ex tribu aũt dan:electi uigĩti ſeptẽ milia ſexcẽti:ex tribu azer quadragĩta milia:ex duabus aũt tribubus:& media manaſſes:q̄ trans iordanem habitabant:armati ſcutis:& lanceis: & caſſibus:& loricis:& gladiis:centum uiginti milia:

lib: 7.

sed & reliquæ tribus gladiis utebantur. Hæc itaq; multitudo cõgregata est ad dauid in hæbron: cum multo apparatu panis & uini:& omnium quæ ad cibum pertinere noscũtur:& uno decreto dauid confirmauere imperium. Cunq; tribus diebus festiuitatem populus celebrassẽt: & in hæbron epulas habuissẽt:exurgens exinde dauid cum omnibus uenit in hierosolymam.

Capitulum.III.

IEbuzeis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere chananeoꝝ:& claudentibus ei portas:cecos aspectu:& claudos:omnesq; leprosos:ad derisionem regis cõstituentibus super murum & dicentibus:q; ꝓhiberent eum ceci ingredi ciuitatẽ:quæ agebant despicientes eum proxima munitione muroꝝ:iratus rex: hierosolymã obsidere cœpit:& multo studio & labore conari:ut eam caperet:quatenus in ipso principatus initio suam fortitudinẽ demonstraret. Interminatus itaq; & ipsis: & aliis siqui forte haberẽt aduersus eũ resistendi conamen:inferioꝛẽ ciuitatẽ magna uirtute cœpit. Cunq; adhuc arcem obtinere nõ posset: cœpit honores & munera ꝓmittendo rex pronius ad opus bellicũ cõmilitones prouocare: ut q; cunq; per subiectos colles in arcem cõscenderet:eaq; caperet:principatum militiæ totius populi possideret. Cunctis itaq; conscendere festinãtibus:& nullo labore pro muneris ꝓmissi retributione tardantibus:sariue filius ioab præuenit uniuersos:& ascendens in cacumine: clamauit ad regem:exigens militiæ principatum. Expulsis itaq; rex de summa arcæ iebuzeis:& redificãs ciuitatem:eam hierosolymã nuncupauit:& omni tempore in ea sui habitauit imperii. Tempus autem quo super tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni septem:& menses sex. Cũq; regnum suum cõstituissẽt hierosolymis:rebus potius clarioribus utebatur:deo semper ei meliora prouidente:& gloriã eius latius ampliante. Inter hæc aũt misit ad eum yram rex tyri: & amicicias cum eo societatẽq; firmauit:misitq; ei etiã dona:idest ligna cedrina:& artifices uiros: fabros lignarios:& instructores:qui regiam domũ in hierosolymis construxerũt. Dauid aũt superiorem muniens ciuitatẽ: eiq; copulans arcem:unum undiq; corpus effecit:& cuncta muro circundedit super opus aũt muroꝝ constituit esse ioab. Primus itaq; dauid iebuzeis expulsis hanc ciuitatem hierosolymã nuncupauit. Nam sub abraã nostro parente solima uocabatur. Quidã uero dicunt: & q; homerus poeta hierosolymã nũcupauit. Hieron enĩ hæbrea lingua munitio est. Fuit autem hæc extranea ab hæbreis omne tempus:ab illo quo iesus princeps israelitaꝝ contra chananeos pugnauit eisq; deuictis:terras eoꝝ diuisit hæbreis:præter hierosolymã:unde nõ potuerũt israelite expellere chananeos:usq; dum eos dauid obsedissẽt:annoꝝ quingentoꝝ quindecim. Faciam memoriã cuiusdã nomine ofni:uiri quidẽ inter iebuzeos ualde locupletis:qui tamẽ in possessione hierosolymoꝝ nõ fuerit iterfectus a dauid:propter fauorem quẽ habuerat apud hæbreos: & quoddã beneficium uel studium quod etiã circa ipsum regem ostendisse uidebatur quæ tamen post paululum oportunis declarabo. Accepit autem dauid exerea eas quas habuit:alias uxores:& concubinas:& filios genuit numero nouem quos etiã nominauit:amnã:elluneban:Nathã:Salomonem:iebar:Helieb:Falna:ina fininhas:Hellifal:necnon & filiam Thamar: quoꝝ nouẽ quidẽ ex generosis fenis erant nati:duo uero quos ultimos nominauimus:de concubinis. Porro thamar consanguinea fuit abessalon.

Cap.IIII.

COgnoscentes itaq; palestini regem dauid factum ab hæbreis:uenerunt super eum in hierosolymam: & apprehẽdentes conuallẽ quæ uocatur gigantũ:est ei locus nõ ꝓcul ab urbe:illic castra posuerunt. Rex autẽ iudeoꝝ:quõ nihil absq; prophetia deiq; iussione faciebat:uolens eius uoluntatẽ agnoscere:& uelut astipulatorẽ eum habere:præcepit principi sacerdotũ:ut quid deo placeret:& qualis terminus foret in hoc bello cõsulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam:contra palestinos eduxit exercitum: & habita pugnæ congressione:ipse post tergũ irruens super hostes:alios robore magnæ uirtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamen credat modicum uenisse palestinoꝝ exercitum super hæbreos:eo q; hostes fuerit sic facillime superati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint:sed cuncti sciant omnem syriam:& uniuersam fœnicem:& super hæc alias multas:& pugnaces gentes fuisse cum eis hac dimicatione cõmunes. Cuius rei hoc maximũ erit indicium:quia cum sepius iam palestini deuicti fuissent:& de suo exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cum maiori ueniebãt uirtute super hæbreos. Deniq; & hoc prælio uicti:denuo cũ triplici manu sup dauid uenerunt:& in eo loco castra posuerunt. Quo facto:rursus israelitaꝝ rex cõsuluit deũ de prelii huius euentu: ꝓphetauitq; sacerdos:ut i silua quæ uocaf planctus:retineret exercitũ:erãt aũt non ꝓcul ab hostibus:& nec primitus se moueret:nec iciperet dimicare:donec arbores uento flante mouerentur. Cum uero silua concussa fuissẽt: & tempus quod ei prædixerat deus aduenissẽt in nullo moratus: egressus est:quasi iam ad præparatam certaq; uictoriam. Cuius impetum non potuit

multitudo hostium sustinere:sed mox:ad primā cōgressionē i fugā conuersos:passim psequēdo ꝑstrauit.quos etiā psecutus est usq; ad ciuitatē gazathenā:q̄ eoꝝ terminat regionē.Diripuit aūt eoꝝ castra:i quibus & multas diuitias cōperit & deos eoꝝ simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi q̄litate finito:placuit dauid habito cōcilio cū senioribus:& pricipibus:& millenariis: ut ex oī ꝑuincia:& ex oibus tribubus cūctā iuuētutē ad se faceret euocari:deīde sacerdotes atq; leuitas:& euntes in cariathiarim:arcā dei exinde in hierosolymā deducerēt:& cultrā ei debitam exhiberent sacrificiis & honoribus:quibus mors est placari diuinitatē:qđ si regnante adhuc saul egissent:nihil mali poterant sustinere.Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant:uenit etiam rex ad arcā.Quā portantes de domo āminadab sacerdotes:& ꝓponentes super uehiculum nouū:eam ducere fratres suos ac filios cū bobus ꝓmiserunt.Rex aūtē præcedebat arcā : & cū eo populus uniuersus:ymnum dicentes deo:& totius ꝑuintiæ modulatione cātantes:cū uario sono pcussionū:& diuersæ saltationis ingenio:necnon & psalmis:& tubis simul & cimbalis:arcā deducentes i hierosolymā.Et cū uenissent ad quendā locū:qui uocat area chedon:accedens ad arcam oza:ira dei repente percussus est.Nam cū boues declinassent arcā:extendens ille manum suā & uolens eā retinere cum sacerdos nō esset:quō eā attingere præsumpsit:extīctus est.Et rex quidē: & populus uniuersus:in morte eius affligebantur.Locus aūtē in quo defunctus est:ozie cōcisio hactenus appellatur.Metuens aūtē dauid & cogitās:ne forte hoc pateretur ipse: si apud se susciperet arcā in ciuitate quod oza pertulerat:qui eo ꝙ solummō manū ad eā ꝓtenderat:ita uidebat extinctus:arcā quidē nō suscepit ad semetipsum in ciuitate:sed præcepit:ut in agro uiri cuiusdā: nomine obidā genere leuite reconderetur:quæ tribus mensibus ibi mansit:domūq; obidā nimis amplificauit:cui deus per eā bona multa cōcessit.Audiens aūt rex:quō hæc ꝓuenissent obidā:& ex ꝑriori pauptate & humilitate:opulentiæ magna ubertate polleret:ita ut zelū circa eū omnes inspicientes haberent:securus quia nihil pateretur mali:arcam ad suā regalem urbē reportauit. Quam sacerdotes quidē deferebant:septem uero chori quos rex constituerat præcedebant.Ipse aūt ludebat in cithara atq; plaudebat:ita ut etiā uxor eius michol saul filia primi regis:uidens eū facientē talia derideret.Deferentes aūt arcā:posuerunt in tabernaculo:qđ ei dauid constituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas.& omnem populū ad conuiuia cōuocauit:ita ut & mulieribus & uiris: & puulis distribueret colliridas panis:& assaturā:& liganum frixū & partē īmolationis.Cunq; populus huiusmodi epulas præbuisset:dimisit eos:ipse uero domum ꝓpriā uenit.Cui dum astitisset filia saul michol uxor eius:pro aliis quidē rebus orauit deū : ut ei bona præberet:quæ ipse propitius conferre potuisset:culpauit uero illum:eo ꝙ tantus rex ludēdo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter renudatus.Cui dauid respondit : non se uereri facere:quæ deo placerent qui utiq; eū præposuisset & patri eius:& cæteris:& ludere sepius & saltare:& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attēdere.Hæc itaq; michol ex dauid quidē filios minime procreauit:iūcta uero ei cui illam pater suus tradiderat dauid abrepta:quiq; filios genuerat de quibus loco proprio declarabimus.Videns aūt rex pene quotidie dei uoluntate sua negotia ꝓmoueri:delinquere se putauit:si ipse quidē habitaret in domibus cedrinis & excelsis:& optima cōstructione decoratis:arcā uero dei i tabernaculo despicere cōmorari.Ob quā rem uoluit tēplū edificare deo:sicuti prædixerat moyses.De qbus rebus cū locutus fuisset nathā ꝓphetæ:ad faciendū opus aggressus est:tanq̄ deus ei in oībus coopator existeret.Et cum haberet iam ꝑparatā ad fabricā templi materiā:illa nocte deus nathā prophetā uisitauit in somnis præcipiēs: ut dauid diceret quia uolūtatē quidē eius & desideriū approbaret:cū nullus primitus cogitasset ei templum edificare:& ipsi quidē habenti huiusmodi uoluntatē non concedi cōstruere tēplū: eo ꝙ multis præliis decertando esset hostiū sanguine maculatus:post morte uero eius longa senectute suscipiendā faciendū templū salomoni eius filio qui ei foret successurus in regno:cuiq; se ita prospicere sicut pater filio cōpromisit:& regnum quidem filioꝝ se nepotibus seruaturꝰ & traditurꝰ:ipsum uero si delinqueret:languore terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo audiens a propheta dauid:& letus effectus:in eo ꝙ suis nepotibus regnū seruaturū fore cognosceret: & qa firmissime eius domus clarior foret:repente uenit ad arcā & prostratus i facie suā:adorauit deū: & ex omnibus gratias egit:tā pro his:quæ ipsi iam præstiterat:& ex humili ac paupe tanta regni magnitudine sublimarat & ad gloriæ culmē euexerat: quam pro regno eius nepotibus compromisso necnon & propter prouidentiam quam hæbreis:& eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset:& deum laudasset abscessit.

Cap.V.

INtermisso siquidē pauco tēpore:cogitauit ut bellū palestinis inferret:ne ullā pigritiā aut desidiā generari suis rebus ipiceret:& sicut ei prædixerat deus subuersis hostibus: i pace decetero relinqueret posteris suis imperiū:& cōuocato rursus exercitu denūcians ut esset

Lib: 7.

bello paratus:cūctis rite dispositis:surgens de hierosolymis:uenit ad palestinos. Quos dū bello uicisset:& multā prouinciā tenuisset:adiecissetq; terminis hæbreoꝝ:bellū conuertit ad moabitas:& duas quidē ptes eoꝝ exercitus uictas dimicādo cōsumpsit:reliquos aūt captiuos accipiēs: & annua tributa eis ponens:rursus cōtra adrazarū filiū quidē arai:regē uero sophinæ conuertit exercitū: de cuius acie habita cōgressione circa eufratē fluuiū pedestriū quidē pemit quasi uigīti milia:equestriū qnq; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos īcendit:centū tantūmō reseruauit. Audiens aūt damasci syriæ rex adadus:q; dauid expugnasset adrazaꝝ tanq̄ amicus ad eius solatia cū maximo uenit exercitu:eū sicut spabat ab oppsitiōe liberaturus:& cōgressus denuo apud eufratē cōtra dauid:bello deuictus est. Ceciderūt enī feriētibus eos hæbreis de exercitu adadi q̄si uiginti milia:reliqui uero ī fugā uersi sunt. Meminit aūt regis & nicolaus ī quīto historiarū libro sic dicens. Post hæc auté tranlacto iā multo tēpore:quidā ꝓuincialiū noīe adadus:ualde fortissimus in damasco & alia syria præter phenicē imperauit:& habuit cōtra dauid iudeæ regē. Cūq; multis præliis dimicasset:nouissime circa eufratē uictus est:q; tunc optimus regū robore & fortitudine uidebaṫ. Ad hæc aūt etiā liberos eius dicit quia post illius mortē suscipiebant ab alterutris & regnū & nomen:his uerbis. Siquidē illo moriente:eius nepotes usq; ad decimā generationem regnauerūt:singulis q̄busq; a patre mox in ipso prīcipio nomē accipiētibus:sicut in egypto ptolæmei quoꝝ tertius ualde potens:& reparare uolens aui ꝑditionē:bello illato iudeis:uaſtauit ꝓuintiā:quæ modo samaria nūcupaṫ. Non est aūt historiographus ueritate priuatus. Is est utiq; adadus:qui pugnauit in samaria:regnante achab:apud hæbreos:de quo post hæc loco suo narrabimus. Igitur dauid castrametatus ad damascū:oēm reliquā syriæ regionē suæ ditioni subiecit:& munitiones in ꝓuintia uniuersa constituens:tributaq; eos inferre decernens:euersus est:aureāq; pharetras & arma diuersa q̄ custodes corporis adadi gerebāt:deo dicauit ī hierosolymis:q̄ postea egyptioꝝ rex sesach dū pugnasset cōtra eius nepotē roboā cœpit:& multas alias ex hierosolymis secū diuitias ad ꝓpria deportabat. Hæc itaq; dū in loco ꝓprio uenerimus:singula quæq; narrabimus. Rex igiṫ hæbreoꝝ deo sibimet coopāte:& oīa bella subdēte: etiā cōtra alias adrazari regis ciuitates castrametatus ē: idest bachā & machoneas q̄s capiēs magna uirtute uaſtauit. Inuētū ergo ī eis est aurū multū:necnō & argentū:insup & es:qđ auro melius esse dicebāt ex quo etiā salomon illud magnū uas qđ mare uocabaṫ effecit:optimos cātharos:cū deo tēplū edificasset. Cūq; rex emathenus audisset adrazar & eius exercitū fuisse uaſtatū:metuēs ne dauid sup eū quoq; ueniret:amiciciis & fide eū uoluit obligare:misitq; ad eū adarā filiū suū:egitq; gr̄as q; īimicus eius adrazar fuerit expugnatus:utq; societatē cū eo & amicicias faceret exorauit. Cui etiā magna munera direxit:idest uasa antiqua opatione facta aurea & argentea simul & erea. Dauid aūt facto fœdere cū thou rege ematheno:eiusq; dona suscipiens:filiū ipsius cū honore cōpetenti utriusq; dimisit:ea uero quæ ab illo fuerāt destinata:& auꝝ aliud & argentū qđ de ciuitatibus diuersis & gentibus habuerat subiugatis:secū portās dicauit deo. Non aūt ipsī solūmodo dimicanti:& exercitū ꝓducēti uictoriā cōtulit deus:sed etiā misisset abessa fratrē ioab cū magna manu ī idumeā: p illū quoq; uictoriā ei cōcessit:idumeoꝝ quoq; decē & octo milia uiros abilai dimicādo pemit. Tunc enī oēm idumeā rex in sua ditione pcipiens tributa ꝑ terra & ꝑ uniuscuiusq; capite ab eis accipiebat. Erat aūt & naturaliter iustus:& iudicioꝝ cōtēplatiōe uerissimus. Prīcipē uero totius exercitus habuit ioab:ad cōscriptiones autē gestoꝝ iosaphat filiū agilud. Instituit autē de domo finees principē sacerdotum abiathar:qui eius amicus erat: scribam uero fecit saraiā ban aiæ aūt filio ioiadæ custodiendoꝝ corporum præbuit principatū. Seniores autem filii eius circa corpus & eius custodiam erant. Recordatus auté est etiam fœderis:& iurisiurandi quod habuerat cum ionatha filio saul:& amiciciaꝝ atq; studii illius oblitus nō est. Nā iter alia bona memor etiā erat eorum:qui ei præterito tēpore beneficia præbuissent. Præcepit ergo requiri:si aliquis de saul genere supereſſet:cui retributionis debitum ꝑ ionathæ amiciciis repēsaret. Et cum quidā fuisset adductus de domo saul qui potuisset scire siquis adhuc genere supesset:interrogauit eū:si aliquē nosset uiuere de cognatione ionathæ: ut ꝑ beneficiis illius ei sua munera repensaret. Qui respondit relictum eius esse filium:nomine mēphibos:uestigiis claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nūciati fuissent in bello cecidisse:a nutrice sua raptus:& ea fugiēte lapsus eius ex humeris:gressus ualde uexauerat. Dumq; cognouisset:ubi uel apud quem nutriretur: misit ad machir ī ciuitatem lodabar:apud quē ionathæ filius alebatur. Quo facto:uenit mēphibos ad regē: & prostratus ī faciem adorauit eū. Dauid autē iussit eum habere fiduciam:& sperare meliora: deditq; ei domum paternam:& omnem substantiam:quam saul auus eius habuerat:fecitq; eum conuiuium suum:præcipiens:ut in illo die ab eius mensa recederet. Cunq; puer adorasset:& retulisset gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit dauid siba:dicēs: paternam se domum &

omnem saul substantiâ ionathæ filio cõdonasse. Illi uero præcepit: ut oparetur terrâ: & collectos redditus uniuersos in hierosolymam deportaret: atq; quotidie ad mẽsam regis deduceret puer: ipsumq; sibã & filios eius numero quindecí: & famulos numero uiginti mẽphibos filio ionathæ donauit. Hæc itaq; cõstituẽte rege: siba famulus adorãs: & cũcta se ꝓmittẽs factuꝝ esse discessit. Ionathæ ergo filius í hierosolyma habitauit: habẽs cum rege conuiuiũ: cui oẽs diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit uero & filiũ quẽ appellauit michã. Ergo q relicti fuerãt de genere saul & ionathæ hunc honorem apud dauid habuisse noscuntur.

Capitulum. VI.

In Illo itaq; tẽpore naas amico dauid ãmonitaꝝ rege defuncto: eiq; filio í regno succedẽte: misit dauid ut eum cõsolaretur: morte patris leuiter ferre monens: atq; in amicicia quam cum patre eius habuerat ꝑmaneret. Quod principes ammonitaꝝ mala uoluntate: & nõ secundũ dauid cõsiliũ susceperunt: exacuerũtq; regẽ suũ: dicẽtes: exploratores misisse dauid qui eoꝝ prouinciam & exercitum clementiæ occasione cognoscerẽt & cauenda eoꝝ colloquia suaserunt: ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credens bene tractasse suos iudices ammonitarum rex: legatos qui a dauid missi fuerant: grauissimis affecit iniuris. Radens enim medietatem barbæ eoꝝ: & uestium eorum medietatẽ abscidens: relaturos opibus & non uerbis dira responsa dimisit. Rex autẽ israelitarum hæc cognoscens ídignatus est: & iniuriam factam sibi nequaquã despiciẽs: cõtra ammonitas pauit bellum: ut contumeliã quæ fuerat legatis suis imposita: regis piculum uindicaret. Porro necessarii regis ammonitaꝝ & principes uidentes quia fœdera disrupiscẽt: & pœnas pro tali præsumptione luere deberent: semetipsos ad prælia præparabant. Tum uero mittentes ad syrum mesopotamiæ regẽ mille talenta: socium eũ sub hac mercede fieri popposcerunt. Habebat autem iste rex pedestrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouitiæ maacha: & quartum nomine abistob. Sed & isti habebãt duodecim milia armatoꝝ. Dauid autem non expauit: neq; hoꝝ solatiũ: neq; ãmonitaꝝ exercitũ: securus de deo qui iuste cõtra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus. Et cũ dedisset ioab principi militiæ floré totius exercitus misit eũ cõtra illos ad ꝓliũ. Qui circa metropolim ãmonitaꝝ charan achan ueniens castra fixit. Igitur hostibus egredientibus: & aciẽ nõ simul: sed in duas ptes disponẽtibus: quoꝝ auxiliatorũ quidẽ manus í campo curio cõstituta esse uidebatur: ãmonitaꝝ aũt exercitus circa portas aduersus hæbreos: uidens hoc ioab contraria molitione tractauit: & fortissimos quidẽ uiros eligẽs: se opposuit syro: & regibus qui cũ eo erãt: reliquã uero partẽ fratri suo abisai tradidit: ut cõtra ammonitaꝝ aciẽ dimicaret: dicens: ut si uideret syros sibi & prævalere & fortiores esse: acie cõuersa ferret ei solacia: si autẽ illum ammonitæ cõprimerent: ipse eũ similter adiuuaret. Cunq; inuitasset fratrem: atq; rogasset: ut magnanimiter & fidutialiter ageret uniuersa: & graué uerecundiã metuẽs decertaret: illũ quidẽ cũ amonitis pugnatuꝝ dimisit: ipse autem syros aggressus est. Qui primo quidẽ fortiter restiterunt: multos tamen eoꝝ pemit ioab: omnes autẽ conuertit í fugam. Quod uidentes ãmonitæ: metuẽsq; abisai & eius exercitũ nõ restiterũt: ac suos imitati: in ciuitatẽ repente fugerunt. Hostibus ergo ita deuictis ioab ad regẽ cũ claro triumpho in hierosolymam remeauit. Hæc ergo deuictio nõ persuasit ammonitas: ut a bello qescerent: neq; dum cognoscerent dauid uictoré a prælíis abstinuerunt: sed mittentes ad regem syrorum adadezer trans eufratẽ: eum ad solatium conduxerunt: qui habebat quindecim principes militiæ sabbatorum: pedestrium uero octogintamilia: & equitum mille. Cognoscens autẽ rex hæbreoꝝ rursus ãmonitas tantũ supra se exercitũ congregasse: nõ iam aduersus eos ꝑ duces suos pugnare decreuit: sed ipse cũ omni uirtute transíẽs iordanẽ fluuiũ eis occurrit: & cõgressus in pugna uicit egregie: & íterfecit milia pedestriũ quadraginta: equitum uero usq; septingentos. Prostrauit autẽ in acie principẽ militiæ chadã noíe sobach: cũ quo uulnere mortuus esse noscit. Mesopotamiæ uero dũ pugna fuisset hoc modo terminata tradiderũt se dauid: & dona miserũt ei. Et ille quidẽ solus est reuersus í hierosolymam. Cum autẽ uer íchoasset: misit dauid principẽ militiæ ioab: ut cum ãmonitaꝝ gẽte pugnaret. Ille uero ꝓficiscens: omnem eoꝝ depopulatus ẽ regionem: & ipsos in metropoli rabath clausos obsedit. Cap. VII.

COntigit igit ea tẽpestate dauid pessimũ uiciũ: cũ esset natura iustus: atq; religiosus & patrias leges magna uirtute seruaret. Is enĩ dum hora meridiana iam ad uesperã declináte: í supiora regalia solito more deãbularet: uidit mulierculã spẽ ualde pulcherrimã. & cũctis fœis ꝓponẽdã í domo propria aqua frigida se lauã est: noíe bethsabeæ. Cuius mulieris pulchritudine ítupẽs: concupiscentiã retinere nõ potuit. Quã dũ uocari feciſſet: cũ ea cõcubuit. Quæ cõcipiẽs: misit ad regẽ: & ut cogitaret ísinuauit: q̃tenus cõmissum scelus potuisset abscõdi ne secũdũ leges prías moriret adultera. Dauid aũt uiꝝ eius noíe uriã q erat ioab armiger: de obsessione

bellica fecit euocari. Quo ueniẽte: de exercitu ac de obſeſſione requirebat. Illo autẽ referẽte oĩa ei ꝓſpere prouenire: tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei: iuſſitq; ut pergens ad ſuã cõiugem: i eius recũberet amplexibus. Vrias aũt hoc quidẽ non fecit: dormitauit autẽ inter alios armigeros regis. Quod dũ cognouiſſet rex: requiſiuit: cur poſt tantũ tẽpus ꝓpriã non ueniſſet ad domum: nec ad uxorẽ: dũ oẽs de pegrinatione remeantes: hanc habebant uoluntatẽ. Cui reſpõdit: nõ eſſe iuſtum ut dũ comilitones eius: & dux in terra caſtroꝝ & in hoſtiũ regione dormitarent: ipſe cũ uxore ꝓpria requieſceret: & epulis indulgeret. Et cũ hæc ille dixiſſet: ꝓcepit: ut illa die ibi maneret: altera uero die pergere dimitteret ad ducẽ. Vocatus ergo rurſus ad cœnam urias a rege: & ad ebrietatẽ uſq; ꝓductus: inuitante eo ſtudio ſe rege frequẽter ad copulã: nihilominus iterũ dormiuit ad ianuas regis: nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto: nimie rex contriſtatus: ſcripſit ioab uriam quaſi in eo deliquerit præcipiens puniendũ. Significauit etiã ultiõis modũ: ne fieret ipſe ĩ ſuo ſcelere manifeſtus dicens: ut ꝑte qua eſſet hoſtiũ grauis manus: & poſſet pugnãdo piculum ſuſtinere: ibi eũ poneret: & cõmiſſo ꝓlio iuberet cunctos ab eo recedere: ut ſolus in mortis piculo remaneret. Et cũ hæc ſcripſiſſet: & ſuo ſignaculo muniſſet: eplãm ioab deferendam dedit uriæ. Ioab autẽ litteras ſuſcipiẽs: & uoluntatẽ regis agnoſcens: ad locum ubi hoſtes nouerat fortiter ĩminere uriã cõſtituit. Dedit itaq; ei quoſdã militũ optimoꝝ: ſeq; dixit oĩum uirtuti ſolatia præbituroꝝ: ſi forte poſſent ꝑtem muri deiicere: & ad interna ciuitatis intrare. Quẽ petit: ut cum eſſet miles ualde fortiſſimus: & haberet gloriã apud regẽ & omnẽ exercitum: ad hoc nõ dedigna retur ad hoſtium incurſionẽ accedere: ſed potius huiuſmodi res agere cõgauderet. Cunq; urias fiducialiter acceſſiſſet: ioab ſeorſum cũ eo pugnaturis dixit: ut eũ ſolum facta hoſtium incurſiõe deſererent. Hæbreis igitur ad ciuitatẽ accedentibus: ammonitæ metuentes: ne illo loco ubi urias cõſtitutus erat ueniẽtes inimici muros ciuitatis aſcenderent: eligentes fortiſſimos uiros: & repẽte portas aperiẽtes magno curſu & impetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dum uidiſſent: omnes qui erant cum uria ſicut eis prædixerat ioab receſſere poſt tergum. Vrias autẽ dum cõfunderẽt fugere: aciẽq; deſerere: ſuſtinuit hoſtẽ: & impetum eoꝝ ſua uiuacitate ſuſcipiens: pemit quidẽ nõ paucos. Circũdatus autẽ & captus in medio uulneratus interiit: cum quo etiã quidã alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis: nuncios ioab miſit ad regẽ: præcipiens eis ut dicerent: q; ſtuduiſſent quidẽ capere ciuitatẽ: & cum acceſſiſſent ad muꝝ: multis ibi cadentibus abſceſſiſſent: & ſiquidẽ iraſceretur: uriæ mortẽ piter indicarent. Hæc igiẽ audiente rege: & grauiter ferente: & dicente eos incaute feciſſe: ut ad muꝝ urbis accederent: cũ magis deberent ꝑ cuniculos aut alias machinationes cape ciuitatẽ: dum utiq; exẽplum haberẽt filii gedeon abimelech: qui dum turrim thebes expugnare uellet: uiolenter a ſene muliere petra ꝓcuſſus probareẽ extinctus & cum eſſet uir fortiſſimus: ꝓpter difficultatẽ rei turpiter ſit pemptus: qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtium non adire: cum ſit optimũ apud oẽs: ut ea quæ geruntẽ in præliis ſeu bene ſeu male: memoria teneantur: quatenus alia quidẽ imitanda ſint alia fugiẽda. Cunq; heſitaſſet rex: & de caſu bellico cogitaret: uriæ morte a nũciis indicata: repente ab idignatiõe ceſſauit. iuſſitq; ut reuertẽtes ioab dicerent: humanũ eſſe quod contigit & bella huiuſmodi ſemp habere naturã mutabilem: ut aliquando quidẽ inimici ſuperiores ſint: aliquando uero ſubiecti: decetero uero in obſidione ꝓuidendum: ne denuo in aliqua ꝑte delinquerẽt: ſed uallis & molitionibus diuerſis obſideret: & prævalentes ciuitatẽ quidẽ omnino ſubuerterẽt: & habitatores omnes piter trucidarẽt. Nũcius itaq; ioab ea quæ fuerant a rege dicta portabat. Vxor autẽ uriæ bethſabeæ mortẽ ſui uiri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcẽte uero triſticia eius & lachrymis: mox eã accepit uxorẽ: & filius maſculus ex ea ꝓceſſit. Quas nuptias deus nõ libẽter inſpexit: ſed iratus cõtra dauid: apparuit in ſomnis ꝓphetæ nathã: regẽ culpans in his quæ male cõmiſerat. Nathan ergo cum eſſet uir urbanus & ſapiẽs: & cogitaret qa reges dũ in irã incitanẽ: amplius eã: q̃ iuſticiæ iura reſpiciũt: interminationes quidẽ dei tunc tacere decreuit: & alia uiro uerba utilia loqui diſpoſuit: & dicẽs ei huiuſmodi cãm: quid de ea ſentiret: manifeſtũ ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri ĩ una ciuitate degebãt quoꝝ unus idoneus erat: & multos greges iumẽtoꝝ: boumq; & ouium poſſidebat alter pauperculus: qui unam tãtum agnam habebat quã cum ſuis filiis enutriebat: cum qua etiã cibis propriis ueſcebatur: & quã nõ aliter: quã filiã diligebat. Cũq; hoſpes ueniſſet ad diuitẽ: nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere: ut epulas amico ꝑberet: ſed miſit ad agnã paupis: & eã ſublatã: pegrino conuiuiũ miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer cõmouit regẽ: malignũq; ꝓnũciauit illũ hoiem coram nathan: qui talia ppetraſſet: & quadruplũ dixit ꝑ agna iuſte redditurum: & ſup hoc morte multandũ. Nathan aũt reſpondẽs: ait: ipſum eſſe quẽ pati talia decreuiſſet: quia opus malũ ualde cõmiſerit: reuelauit ei: & apte manifeſtauit irã dei: qui eũ regẽ cũctoꝝ fecerat hæbreoꝝ: & oĩum ĩ circuitu gẽtiũ multaꝝ atq; magnaꝝ cõſtituerat dominũ: & a manibus ſaul ãtea liberaue-

rat:dederatq; ei cõiuges:quibus iuste fuerat & legaliter copulatus:sed qa nunc eum spreuisset:& impie contẽpsisset:eo q; & aliená uxoré tulisset:& uirũ eius necandũ hostibus tradidisset:deo eũ pœnas exoluere:& uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias sustinere:seq; ipsum fore eius ĩsidiis expellendũ:& dũ eius peccatũ occulte fuisset gestũ:illud cunctis uidentibus ageret: moriturũq; piter & puerũ:qui ex ea esset ꝓcreatus.In his ergo rege turbato:& ualde confuso:& cũ lachrymis & tristicia impie se gessisse cõfesso:erat enĩ deicola:uir qui nil oĩno in sua uita ꝑter ĩ casu uxoris uriæ deliquerat:misertus est deus:& reconciliatus ei:seruatuq; se eius uitã: regnumq; pollicitus est agenti penitẽtiã de his:quæ male gesta fuerãt.Cũq; nathan regi ꝓphetasset:domi reuersus é. Puerũ uero qui de uxore uriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor iuasit . Pro quo rex nimis afflictus:cũ a cibo septẽ diebus abstinuisset:adhortãtibus sepe famulis nõ comedit:sed uestibus atris ĩdutus:atq; ꝓstratus in cilicio iacebat ĩ pauimẽto:& deo ꝓ salute pueri supplicabat: qã ualde eius matrẽ amabat.Septima ergo die puero moriente:nõ præsumebãt hoc regi famuli nũciare:cogitãtes:quia si cognosceret:& a cibo & ab alia sui diligẽtia potius abstineret:tãq; in luctu filii constitutus:quippe cũ eo languente:talia ꝑ tristiciã ptulisset.Sentiens autẽ rex famulos ptur bari:& ea pati quæ præcipue solent aliquid celare uolẽtibus ꝓuenire:intelligens mortuũ puerũ: & uocans unũ de famulis:ac ueritatẽ audiẽs:repente surrexit & lauit:& sumens candidã uestem: uenit ad tabernaculũ dei:iussitq; cibos apponi. Quo facto:multus stupor eius cognatos:& famulos appræhendit: quia cũ nihil horũ puero languente fecisset:eo mortuo:simul hæc oĩa celebraret.Cũq; ab eo huius facti cãm requirerent:asserens eos nimis indoctos:ait:adhuc quidẽ uiuẽte puero dum spẽ salutis eius haberet hæc oĩa faciebat:credẽs ꝑ hæc se placare diuinitatẽ:quo deficiente uita:uana tristicia nihil prodesset.Quod cũ dixisset:regis sapientiã laudauerunt.Post hæc aũt ingressus est ad mulierẽ bethsabeæ.Quæ concipiẽs:masculũ filiũ ꝓcreauit:quẽ iubẽte nathan ꝓpheta salomon appellauit.Porro ioab ãmonitas obsessione fortiter affligebat:aquã eis auferens:& regiã cæteraq; ubertatẽ:multũq; eos cogebat cibi & potus ĩopia laborare.Ex modico nanq; puteo bibebant oẽs:& licet illis esset fontis auxiliũ:ne tamen deficeret:nõ eo largius utebãt.Quo facto scripsit hæc regi significãs:& rogãs eũ ut ueniret ad ciuitatẽ:q̃tenus eius nomini uictoriã designaret. Quod cũ scripsisset ioab:approbans rex eius uoluntatẽ:& deuotionis fidẽ: sumpto secũ exercitu:uenit:ut rabath depopularet urbẽ.Quã dum bellica lege cepisset:milites eã uastare pmisit:ipse uero tulit coronã regis ãmonitaq;:habentẽ pondus auri talentũ & lapides præciosos:& in medio sui sardonicem:quã semp dauid gestabat in capite.Multa siquidem alia & præciosa spolia in ea cõperit ac rapuit ciuitate:uiros aũt eius tormẽtis affecit.Hoc itaq; mõ etiã ammonitaq; urbes quas cœpit euertit.

Cap.VIII.

REuertente igitur ĩ hierosolymã rege:dominus eius turpiluicio maculata est.Erat enĩ illi filia uirgo:noĩe thamar:pulchritudine ualde p̃cipua:ita ut oẽs fœminas speciosas euinceret.Huic frater erat absolon:ex una genitrice ꝓcreatus.Hanc ammõ filioq; dauid senior cõcupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; ꝓpter custodiã suo potiri desiderio prævaleret:crudeli pcussus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabesceret:& iam dolorẽ macies pmutaret:innotuit ionathæ cuidã cognato eius piter & amico. Erat uir iste sapiẽs:& intellectu nimis acutus.Videns ergo quotidie ammon nõ naturale corpus habentẽ:accedens ĩterrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari se hæc illũ amoris occasione pferre.Cunq; confessus fuisset ei ammõ passionẽ suã:& quia sororẽ suã consanguineã concupisset:consiliũ ei suũ desideriũ adipiscendi hoc mõ dedit:monens ut egritudinẽ simularet: & uenientẽ ad se patrẽ peteret:ut ei sororẽ exhiberet:ut cõpetẽs egrotanti ministeriũ destinaret: qđ si fieret:priuaret citius languore.Ammõ ergo ponẽs semetipsum in lectulo secundũ ionachæ consiliũ simulabat infirmitatẽ ut dũ ad eũ uisitãdũ pater uenisset:poposcisset sororẽ ei dirigere. Quã dũ pater incũctanter iussisset adduci:ea ueniẽte ꝑcepit:ut ei manu sua faceret panes frixos: dicẽs suauiter se ex eius manibus cõmessuq;.Illa uero uidẽte fratre cõsparsa farina faciẽs colliridas:easq; frigens obtulit fratri.Et ille quidẽ nequaq̃ gustauit ex eis:sed iussit famulos ut omẽs a domo repellerẽt: ut q̃si facta quiete dormiret.Cunq; famuli qđ iusserat ipleuissent:iussit sorori: ut ei cibum ad interiorẽ locum domus afferret.Quod dũ puella fecisset appræhendens eã:ut cũ eo concuberet suadere tentauerat.Puella uero clamabat dicens.Noli uiolentiã facere nec impietatẽ mihi frater inferre:noli leges transcendere:& te iniquissima confusione misceri:sed quiesce a re tam iniusta:& ex celeratissimo desiderio:ex quo obprobriũ & turpitudo nostræ domui ꝑpetua conferatur: adiitiens:quia si de hac re loqueretur pater cõiugium eius non denegaret ei. Et hæc quidẽ dicebat:uolens ad præsens impetũ eius petulantem declinare.At ille non acquieuit: sed nimietate amoris illius inflammatus:& robore eius passionis ualde perplexus uim intulit ei.

lib. 7.

Lib: 7.

Quem repente odiū post stuprū sororis inuasit:& iniuria ꝑpetrata:eam surgere & abire ꝓcepit. Cūq; illa i hoc deteriorē ꝓclamaret iniuriā sibi irrogatā nec usq; ad noctē eā manere ꝑmitteret: repente eam discedere iussit in die:ut etiā testimoniū suæ confusionis incurreret. Qua resistēte iussit famulo ut eā prorsus expelleret.Illa uero dolens iniuriā simul & uiolētiā:disrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebant: habente manicas:& ad talos usq; ꝓfusas:ne facile uiderentur: & cinere aspersō capite ibat p mediā ciuitatē:clamās & ingemiscens uiolentiā sibimet irrogatā. Quam dū inuenisset frater absolon:requisiuit qua causa ꝓueniente hoc ageret. Et cū facta sibi dixisset iniuriā:quiescere & mediocriter ait ferre germanā:& iniuriā nō putare:q; corrupta esset a fratre.Cui dum satisfactū fuisset clamare:& uiolentiā suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratē absolon uidua tollerauit alias pmansit.Quod dū cognouisset dauid doluit quidē sed cū ammon senioré filiū suū ualde diligeret eū noluit contristare. Quem absolon crudeliter abhorrebat:& latenter oportunū tēpus ultionis delicti illius expectabat. Igitur secundus iam annus corruptionis sororis eius excesserat:& cū greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatē baasor:est aūt hæc i sorte tribus effraim:rogauit patre ut cū fratribus ad eius cōuiuiū cōueniret. Quo recusante:ne illi grauis uideret existere uel fratres dirigi supplicauit.Quibus destinatis:iussit absolon famulis ꝓpriis ut cū uiderent ammon ebrietate dissolutū: illo annuente interficerēt eum:nullūq; metuerēt.Quo facto fratres cūctos terror grauis & tumultus iuasit:& de se quoq; singuli formidātes:ascendētesq; in equis reuertebant ad patrē.Quidā uero præcedens nūciauit patri quasi cunctos fratres iterfecisset absolon.Tunc dauid q̄si oēs uere simul extincti sint & hoc a fratre tristicia quæ usq; ad mortē fere uideret amara nimis inuasit & eo dolore neq; cām requisiuit:nec aliud quicq̄.Post hoc tanti mali facinus cognoscere uouit:neq; sustinuit:sed repēte uestē dirupta:prostratus in terra iacebat:lugens filios uniuersos:& qui mortui nunciati fuerant: & simul qui eos occiderat.Ionathas uero filius semmaa fratris dauid cōsolabat eū:ut a tristicia tāta recederet:nec crederet filios alios iterēptos:quia nec cā talis extaret:sed esset credibile:qa hoc fecisset absolon in solū ammon:ꝓpter thamar suæ sororis iniuriā. Inter hæc autē sonus equoꝝ & tumultus quorūdā uenientiū:attentos eos fecit.Erant autē filii regis:qui a cōuiuio fugiebāt. His lugientibus tristis pater occurrit:& præter spem uidens quos ante paululū pisse crediderat: eos amplexatus est.Erat itaq; cūctis luctus & gemitus:illis quidē supra mortuū fratrē:regi uero sup filiū interemptū.Absolon aūt fugit in gessur ad auum maternū:uiꝝ ꝓuinciæ illius potētē: apud quē triū annoꝝ tpe cōmoratus est.Cunq; dauid uolūtatē haberet:ut ad reuocandū absolō filiū destinaret:nō ad uindictā:quando erat ira iam longo tēpore leuigata:ad hanc rem princeps militiæ ioab eū potius incitauit.Præpauit enī quandā mulierē iā ætate ꝓuectā:ut eū sub scemate luctus interpellaret:& huiusmodi uerba ꝓferret.Quæ ait.Duo filii mihi rex erant qui in agro fuerant in cōtentionē cōuersi:nulloq; præsente qui eos placare potuisset:ab altero alter pcussus interiit.Cognatis autē interfectorē petentibus:& uolētibus eum occidere: supplico ut mihi salutem præcipias filii cōdonari:nec reliquā spem meæ senectutis sinas auferri:& ꝓhibeas cūctos: qui meum filiū interficere moliuntur.Non enī aliud illud poterunt sequi nisi q; timor regis impetrauerit.Rege itaq; mulieris præcibus annuente:respondens denuo mulier regi: gratias iquit ago tuæ benignitati:qui meæ misertus es senectutis:& pene sine filiis desolatā:filiū habeā fecisti. Sed ut firma mihi sint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio esto ꝓpitius:eiq; remitte delictum. Quō enī creditura sum securitatis mihi in hoc præbuisse beneficiū:cū te uideā in cā simili cum tuo filio manere semp iratū.Factum nāq; est:ut cū filius unus cōtra uolūtatē patris mortuus sit: sponte hac cā adponat & alius.Intellexit itaq; rex hoc cōsilium studio ioab īmissum:& interrogata muliercula dum cognouisset hoc ueꝝ esse:rex uocās ioab:ait impetrasse studii sui uotū: eūq; absolon reuocare præcepit.Non enī circa eum iam ulterius se dixit esse crudelē:sed irā indignationemq; remittere.Ille uero cū adorasset regē:& eius sermonibus gratias retulisset: repēte ꝓfectus est in gessur:& assumpto absolon:in hierosolymā remeauit.Premisit autē rex dum uenire filium cognouisset:& præcepit:ut ad domum ꝓpriā remearet:non enī iustum credidit:ut mox uenientē susciperet:aut uideret. Ille uero pre iubēte eius declinauit aspectū:cui tamē a familiaribus debitum exhibebatur officium.Huius itaq; pulchritudo licet i tristicia positi:& diligentiā competentem regis filio nō habenti nequaquā deposita est:sed erat speciosus:& splēdebat omni decore:& corporis magna proceritate:ita ut eos qui erāt in epulis constituti transcenderet. Cuius capitis erat tāta cesaries:ut uix octo diebus tōderi potuisset:& erat tōsuræ eius pondus siclorum ducentoꝝ qui faciunt quinq; minas.Habitabat autē i hierosolymis ānis duobus: habuitq; tres filios masculos:& filiam unam nimis speciosam:quam rex postea roboā salomonis filius accpit uxorem:ex qua natus est puer nomine abias.Inter hæc mittens absolon ad ioab poposcit ab eo:

ut pfecte placaret patrem:& peteret:quatenus eum ad suum aspectum & colloquium reuocaret. Negligente uero ioab:mittens aliquos suoꝝ cōsinem segeté eius incendit. Quod cū ille cognouisset:ad absolon uenit:culpans eum:& cām rei huius inquirens. Cui respondit. Hoc consilium cōperi:ut te ad nos ducere potuissem negligentē uerba quæ ibi pro paterna reconciliatione mādabā. Quapropter præsentē te p̄cor ut mitiges genitorē meū. Ego nāq; peius a fuga esse iudico huc me uenisse:patre mihi hactenus irascente. Ioab aūt necessitaté eius cognoscens & misertus: mediator exiuit apud regem:eiq; locutus de filio egit:ut libenter eum susciperet. Quo ueniente: & in terram prostrato:ac supplicante:ut peti uenia impetraret:porrexit dexterā & alleuauit eum & gestoꝝ obliuionē se habere pollicitus est.

Cap. IX.

ABsolon autē dum ei hoc fuisset a patre cōcessum i p̄uo tpe multos equos:& multos sibi currus instituit:& armigeros quinquaginta:& diebus singulis surgēs diluculo ad regalia ueniebat:& qui causas habebant:& minores inueniebantur in eis: delectabiliter alloquebatur:quasi non habente bonos consiliarios patre:sed iniustos i suis sententiis existētes: quoꝝ iudicio grauarent. Pro qua re fauorē sibi omniū collocabat: adiiciebatq; piter dicens:quia si haberet hanc potestatē ipse:cuncta sub legum equitate disponeret. Hæc itaq; eo agente:populo sibi placato:cum iam deuotionem cunctoꝝ se obtinuisse confideret: post reconciliationem patris annis quatuor iā transactis supplicauit:ut ei pr̄ i hebron ire p̄mitteret:q̄tenus promissa deo sacrificia celebraret:quæ fugiens deuouisset. Dauid ergo cōcedente ꝓfectus est:ad quē multus populus eo inuitante cōfluxit. Aderat autē ei & consiliarius dauid achitofel: gilmoneus:& ducenti uiri ex hierosolymis:nescientes quidem conamen huiusmodi:sed uelut ad sacrificium euocati. Hoc itaq; consilio rex ab omnibus ordinatus est. Quod dum fuisset dauid nunciatum: & inopinabiliter hoc filium fecisse cognouisset:metuens impietatē eius ac præsumptionē miratus:quia nec peccati ueniam recordatus est: sed sup illa scelera potiora & iniquiora cōmiserit:primum quidē ut regnū a deo datum uellet auferre. Secundo ut patrē uita priuaret:deliberauit ut fugeret trans iordanē: & uocatis amicis ac necessariis:& de filii supbia eis p̄cipato consilio:cunctaq; cōmittens deo:decem cōcubinas custodes regalium derelinquens:discessit ex hierosolymis:& alia multitudine cum eo fiducialiter egrediente:simul & sexcentis armatis: qui saul uiuente fuerant ei i fuga priori p̄cipes. Abiathar autē & sadoch sacerdotibus:& omnibus leuitis uolentibus simul egredi cum arca dei:suasit ut magis i ciuitate cōsisterent cum eū posset deus etiā arca non portata liberare:mandauitq; eis ut latenter gesta quæq; ei nunciarentur. Habuit aūt fideles ad omnia ministros:achimaā filium sadoch:& ionathā filiū abiathar. Ethai autē ietheus cum eo profectus est:licet dauid eum manere in ciuitate uoluisset. Cui dum acquiescere noluisset:ei puritatē potius suæ deuotionis ostendit. Ascendēte autē dauid per montem olueti pedibus nudis:& cunctis cū eo flentibus:nunciatum est achitofel esse cum absolon:& eius parti fauere. Quod dum audisset:tristicia eius magis accreuit:deū rogabat:& eū suppliciter exorabat: ut abalienaret mentem absolon a cōsiliis achitofel. Formidabat enī ne contra se ei dando cōsilia p̄ualeret. Erat enī uir astutus:ad ꝓspiciendā utilitatē nimis argutus. Cunq; in montis uerticē p̄uenisset ciuitate respecta cū multis lachrimis quasi amisso regno:domio supplicabat. Occurrit aūt uir quidā fidelis noīe chusi:& ipse amicus. Quem cū uidisset dauid scissa ueste:& aspso capite cinere flentē atq; lugentē:consolatus est eū:& a tristicia cessare poscebat. Et post hæc supplicabat ut iret ad absolon:q̄si ei consentiens & eius secreta consideraret:cōsiliisq; resisteret achitofel: qa si cū dauid pgeret:tātū prodesse nō posset. Obediens ille dauid eo derelicto uenit hierosolymā: quo etiā nō post multum uenit absolon. Paululum itaq; exinde procedente dauid:syba famulus mēphibos quē curatorē istituerat possessionū q̄s donauerat filio ionathæ:occurrit cū duobus asinis oneratis rebus in itinere necessariis: ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent. Requirente uero dauid:ubi relinqueret mēphiboseth:ait. in hierosolymis:expectanté ordinari regem se in præsenti seditione:propter memoriā beneficioꝝ saul. In his aūté indignatus dauid: omnia quæcūq; cōcesserat mēphibos: sybæ donauit:multo iustus eē credēs:ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et syba quidē hoc facto gauisus est. Igitur ueniēte dauid in locum choran:progressus est quidā de cognatione saul:noīe semei:filius gere:& lapidabat eum:ac pessimis sermonibus accusabat. Circūstantibus aūté amicis:adhuc āplius blasphemabat:& sanguinariū eū:multorūq; malorum dicebat auctorem:increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus excederet:deo gratias referendo qui eum priuasset regno:& p̄ propriū filium ꝓ eo q̄ peccasset in dominū suū rite pœnas exigeret. Omnibus aūté supra modū per motā iracundiā prouocatis & præcipue abysai uolentem iterficere semei:dauid ab ira retinuit dicens:ne malis præsentibus opus nouæ occasionis admittamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est:sed ad

lib. 7.

lib: 7.

deum intẽtio: ꝓpter quem iſte ſup nos ita uidetur inuictus. Nec eſt admirandũ: ab iſto me talia ſuſtinere: quãdo etiam filii uideor exptus impietaté. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei: & ꝑualebimus inimicis: quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei auté p aliã montis ptem currebat: & crebras ei faciebat iniurias. Cunq; dauid ueniſſet ad iordané: reficiebat ibidem ſuos itinere fatigatos. Igitur cum ueniſſet abſolon & achitofel conſiliarius in hieroſolymã cũ omni populo: uenit ad eũ amicus dauid chuſai: & cum adoraſſet abſolon: optabat regnũ eius in ſeculo & omni tempore ꝑmanere. Illo uero ei dicente: cur cũ præcipuus patris eius eſſet amicus eiq; fidelis ad oĩa uideret: non cum eo tunc eſſet: ſed illo derelicto tranſiſſet ad eũ: tempate ſe facere dixit: ſeq; deũ: & totius populi iudiciũ. His ĩquit domine tecũ manentibus: recte & ego te ſequor. Regnum enĩ tibi a deo collatũ eſt: quapropter eandẽ fidẽ atq; deuotionẽ tibi ꝑbebo quã pater. Non enim pro rebus ꝑſentibus indignari fas eſt: quando non extraneã ad domũ mutatũ eſt regnum: ſed in ea ꝑmanſit filio ſuccedente pri. Hæc dicens: ſatiſſecit cũ prius utiq; uideret eſſe ſuſpectus. Et uocato achitofel: qd oporteat agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad cõcubias ſui patris accedere: ex hoc eĩ populũ ſcituꝝ: crediturũq; dicebat: qa circa ꝑem nulla ei iã recõciliatio ſupeſſet: ex hoc cũ multa fiducia aduerſus eũ oĩs multitudo pugnaret: hactenus aptas inimicicias eos habere: metuere credentes: poſſe patré cũ filio quocũq; tpe concordare. Hoc ergo conſilio flexus: iuſſit famulis ut tentoria in ſolario regio figerent: & uidente populo accedens: ad ꝑis ſui concubinas ingreſſus eſt. Hæc aũt geſta ſunt: ſecundũ nathan ꝓphetiã: quã dauid olim de filii inuaſiõe ſignauerat. Cũ uero feciſſet abſolon quæ monuerat achitofel: rurſus ſecundũ conſiliũ de patre contra patré eũ ꝓferre poſcebat. Cũq; ille decẽ milia electos ſibi dari petiſſet: ut & patré eius iter imeret: & eos qui cum eo pergerent incolomes reuocaret: ut tunc firmũ haberet impiũ cũ pater eius extingueret: dũ hæc ſententia placuiſſet: uocauit etiã chuſi amicũ ſui patris ãtiquũ: ſic enĩ ille eum uocabat. Cui dum ſententiã achitofel indicaſſet: qd etiã ei uideret de eadem cauſa requirebat. Ille uero cognoſcens: quia ſi fieret q̃ ſuadebat achitofel: dauid in mortis ꝑiculũ pueniſſet: cõtrariã ſententiã nitebat aſſerre. Non ignoras inqt o rex tui ꝑis & eoꝝ qui cũ eo ſunt fortitudinem: quia multis ꝑliis dimicauit: & ſemp ſupatis hoſtibus eſt reuerſus. Nunc equidẽ credo illum in exercitu cõſtitutũ: eſt enĩ ſicut noſti bellicoſus: & idoneus oĩa ꝓuidere: & dolos ſupuenientiũ hoſtiũ declinare certiſſimus: circa ueſpam aũt relinquere ſuos: aut ĩ aliqua aula ſe celare: aut circa petras inſidias facere dũq; cõtigerit: ut noſtri congrediant ad præliũ: illius quidẽ uiri ad modicũ ſe ſubducũt & dũ ſecuri fuerint de regis auxilio: reſiſtunt. Et inter hæc illis pugnãtibus repente cũ alio exercitu tuus pater apparens: ſuis quidẽ fortitudinẽ præbebit ad bellũ tuos uero inopinabili ſupuentu ꝓſternet. Fac igitur opationẽ mei cõſilii: & cognoſcés eius utilitaté: achitofel refutata ſententia: mittés ĩ oém ꝓuiciã hæbreoꝝ: ꝑcipe cõtra patré tuũ ut cũctus cõgregeť exercitus: & ſumẽs ipſe ꝑſonã militiã uniuerſam: eſto dux eoꝝ: ut nulli alio cõmittas hoc bellũ. Facillime enĩ te credo fore uictuꝝ: ſi eũ cũ paucis cõpræhẽderis: cũ tu multa milia pugnantiũ habeas: deuotionẽ ſuã tibi ꝑbere uolétiũ. At ſi pr̃ tuus fuerit obſeſſione circũdatus: machinatiõibus: aut trocleaꝝ effuſiõibus ciui taté illã facillime capiemus. Hæc cũ dixiſſet ꝓbabilior apparuit q̃ achitofel. Nã ultra eius cõſiliũ abſolon potius huius elegit. Deus enĩ erat: qui in eius mente conſiliũ chuſi melius eſſe faciebat. Quo facto feſtinabat chuſi ad ſacerdotes ſadoch & abiathar: cõſiliũ achitofel: necnõ & ſuũ pãdés: & qa placuiſſent q̃ ipſe monuerat ĩdicauit: & exhortatus é repẽte: ut mittentes hæc renũciarent dauid: & q̃ ab aduerſariis tractata uidebant aperirẽt: adiitiẽs: ut ſtuderet uelociter tranſire iordané: ne eũ ſuus filius ꝑſequi feſtinaret: & anteq̃ illi ſe mouiſſent: poſſet a filio cõpræhendi. Sacerdotes aũt oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebãt. Quibus mãdãtes p fidelé ancillã quæ tractabat abſolon: præceperũt ut dauid cũ feſtinatiõe hæc ſignificarent. Illi uero nulla dilatione tardantes: ſed mãdata ſeruãtes patrũ: pii fideliſq; miniſterii & officii uelocitaté & neceſſitatis inſtantiã cito iudicantes implendã: feſtinabãt ad dauid. Cunq; duobus ſtadiis a ciuitate ꝓceſſiſſent: uidẽtes eos quidã equites: indicauerũt abſolon. Ille cõtinuo ut cõpræhẽderent miſit. Quod cognoſcẽtes filii ſacerdotũ: ab itinere declinãtes in uicũ quendã nõ longe ab hieroſolymis: cui nomẽ erat bochom inuenienteſq; quandã mulierculã rogauerũt ut eos celaret: & munitionẽ metuẽtibus exhiberet. Illa uero iuuenes illos in puteũ repente depoſuit: & expanſis deſuper pellibus os eius aperuit. Cunq; ꝑſequentes eos ueniſſent: & de eis mulierem requiſiſſent: illa uidiſſe quidẽ ſe nõ negauit: dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potũ: & continuo diſceſſiſſe: tamen ſi cum uelocitate ſequerentur: facile eos cõpræhendi poſſe dicebat. Cum ergo diu ſecuti non cõpræhendiſſent eos reuerſi ſunt. Mulier aũt uidens eos remeantes: & nullum iam periculum iuuenibus cõpræhenſionis ĩminere cõſpiciens: abſtractos e lacu dimiſit ad proprium itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinantes: uenerunt ad dauid & cuncta ei quæ tractabat

absolon subtiliter indicauerũt. Tunc ille licet iam nox esset: præcepit tamẽ suos iordanẽ transire cũ festinatiõe. Achitofel aũt uidens suã sententiã fuisse reprobatã ascendens iumentũ suũ uenit ad regionem gilon: conuocatisq; omnibus suis: consiliũ qd dederat absolon eis exposuit: & quia eo q̃ auditus ipse nõ fuerat: nõ eius tardaret iteritus idicauit. Dicebat enĩ dauid post uictoriam in regnũ cõtinuo redituꝝ: & melius sibi fore ut libere & magnimie abrũperet uitã: quã se dauid reseruare ad pœnas: cõtra quẽ absolon talia cõsilia præbuisset. Et hæc cum dixisset: accedens ĩ lo cum domus suæ secretiorẽ: laqueo se suspendit. Igitur achitofel iudicio suo huiusmõi morte dãnatum deponẽtes sui de laqueo sepulturæ tradiderunt. Dauid aũt sicut prædiximus trãsiens ior danem: uenit in castra optima: & munitissimã ciuitatẽ: susceperuntq; eũ libentissime cũctæ prio res prouinciæ: & fugam illius tẽporis reuertentes: & honorem ei fœlicitatis pristinæ cõferentes. Erant aũt bergileus: galaditis: & sypha potẽtissimus: & amãdias: & machir terræ galaditis primus Hi nanq; reꝝ omnium copiã dauid & qui cum eo erant opulentissime præbuerunt ita: ut neque lecti strati deessent: nec panes aut uinũ: sed etiam ubertatem pecudum ministrarent: quatenus & quietem laborantibus: & ciborum utilium copiam eis ad sacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant constituti.

Cap. X.

ABsolon itaq; congregato magno hæbreorũ exercitu super patre: & transiens fluuium iordanẽ non longe a castris uenit in galaditidẽ regionem: constituitq; principẽ totius exercitus amasam in loco ioab consobrini sui: erat enĩ de patre getheo: & matre abi gea progenitus: abigea uero & saruia mater ioab dauid sorores fuere. Dauid uero eos qui cũ eo erant cũ recensuisset: & inuenisset usq; ad quatuor milia armatorum: noluit expectare quãdo super eũ absolon ueniret: sed cõstituit sup suos millenarios & centenarios: diuiso exercitu tripartite: & aliã quidẽ partẽ ioab principi militiæ dedit: aliã uero fratri eius abysai: tertiã cõmisit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth. Cunq; uellet ipse ad bellum simul exire: amici nõ per miserunt: consilio eum sapientissimo retinentes. Dicebãt enim quia si cũ illo deuincerent oẽm spem utilitatis amitterent: si uero una parte uicta ad eũ reliq̃ remearẽt: possent denuo pliũ repa rare: quãdo etiã hostes arbitrarent aliũ exercitũ manere cum rege. Hoc cõsilium libẽter accipiẽs dauid: ipse quidẽ ĩ castris manere decreuit: & duces & amicos ad præliũ destinãs: rogabat ut for titudinẽ sui & fidẽ & memoriã exhiberẽt: utq; puero absolon uictores parcerẽt: ne illo moriẽte: aliqd ĩ se mali cõmitterẽt: optãsq; cũctis uictoriã: dimisit exercitũ. Ioab itaq; aciẽ cõstituit contra hostes ĩ cãpo: habẽs post tergũ siluã. Eduxit aũt e diuerso absolõ & suũ exercitũ: & facta cõgres sione belli opa p̃cipua manuũ: & maxie p̃sumptiõis ex utraq; pte gerebant: alii quidẽ ut regnum dauid reciper: elaborabãt: & omi magnanitate desudabãt: alii uero: ne & eo priuarẽt absolon re gno: & daret patri ꝑ sua p̃sumptiõe supplicii in nullo segnes erant: aut facere aut pati quodcũq; belli casus afferret: ĩsup metuebãt etiã: ne ab ioab: & eius paucis militibus tãta multitudo subiũ garẽt. Inter hæc uicit dauid exercitus robore magnitudis & exercitatiõe belloꝝ: fugientesq; ꝑ sil uas & colles ꝑsecuti sunt: & alios qdẽ cœperũt: alios aũt iterfecerũt: ita ut plurimi caderẽt fugien tes: q̃ in acie repugnãtes. Et illa quidẽ die q̃si uigiti milia uiroꝝ ceciderũt. Exercitus aũt dauid ac cessit ad absolõ: erat enĩ cũctis ꝓceritate & pulchritudie manifestus. Qui metuens ne eũ cõpræ henderẽt hostes ascendẽs ĩ mula regia fugiebat. Cũ uelociter ueheret: & ipse ĩ toto leuis existeret arbori maxie & ramis extẽse eius reflexa cesarie iopinabiliter ẽ appẽsus: & iumentũ quidẽ uelo citate sua q̃si dominũ adhuc portaret absessit: ille uero ramis comaꝝ alligatiõe retinebat astri ctus. Quẽ cũ uidisset quidẽ militũ dauid ioab idicauit. Quo dicẽte: quinq̃ginta siclos se ei dedis se si pemisset absolõ: nec si mille siclos ei ꝓmitteret: occidere ille se filiũ domini sui dixit: dũ oĩ bus audiẽtibus pr̃ eius ei parci rogauerit. At ille ostẽdi sibi p̃cipiẽs: ubi eũ uidisset appẽsum: & lo cum iueniẽs: in corde eũ iaculãs iteremit. Armigeri uero ioab circunstantes arborẽ: cadauer eius deposuerũt: eũq; in foueã ualde ꝓfundã ꝓiciẽtes: aceruũ super eũ lapidũ posuerunt: ita ut figura sepulchri fieret: & ingentẽ tumulũ locus ille seruaret. Ioab aũt signo dato: a pseutõne reuocauit exercitũ: pcẽs cõtribulibus suis. Igit̃ absolon cõstituerat sibi statuã marmoreã ĩ ualle regia: q̃ duo bus stadiis ab hierosolymis aberat: q̃ appellauit suã manũ dicẽs: qa etiã filiis eius morietibus: nomẽ eius ĩ statua ꝑmaneret. Erãt enĩ ei masculi filii quidẽ tres: fœmia uero una thamar. Quæ con iũcta salomõis filio roboã: pepit filiũ abia: qui pr̃i succesit ĩ regnũ. Et de his quidẽ postea decla rabimus. Igit̃ post mortẽ absolon: populus quidẽ ad ꝓpria loca dispsus est. Achimaas autem sa doch sacerdotis filius: rogabat ioab: ut ꝑueniens ipse dauid uictoriam nunciaret: & quia dei sola tium & ꝓuidentiam ipsius habuisset. Cui non concessit hoc ioab: dicẽs: quia cũ semper boni nũ cii homo fuisset: modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo chusi: ei opus hoc iniunxit: ut quod ipse uidisset: regi etiam nunciaret. Cunque iterum achimaas rogaret: ut eum

lib. 7.

lib: 7.

nunciare permitteret dicēs: quia rex circa ſolā uictoriā attentus: nequaquā de abſolon cauſaret: conceſſit ei: ut ꝓgeret ad dauid: tenenſq; cōpendioſam uiā quā ipſe ſolus nouerat: præuenit chuſi. Cunq; ſederet dauid inter portas: expectās: quādo ei aliquis geſta bellica nūciaret: quidā explorato⁊ uidens achimaā currentē: & quis eēt nō agnoſcens: ait ad dauid: uidere ſe aliquē uenientē. Qui cū dixiſſet: bonū ſore nunciū: poſt paululū aliū quendā ſequi ꝓnunciauit. Cunq; & ipſum bonū nunciū aſſereret: uidēs explorator præcurrere: iāq; uicinū eē achimaā ſadoch filiū ſacerdotis indicauit. Qui gauiſus eū bono⁊ nunciū eē dixit: & aliquid optabile de ꝓlio portatu⁊. Cūq; hæc dicerent a rege: ueniens achimaas adorauit: & interrogatus de pugna: regi uictoriā nūciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet: ait qa mox ut uidiſſet hoſtes fugatos: rogatus ipſe ad eū ꝓgere feſtinaſſet: & audiſſe ſe magnas uoces ꝓſequentiū abſolon: & nihil āplius potuiſſe cognoſcere: eo ꝙ cogeret nimis miſſus a ioab uictoriā nunciare. Veniēti aūt chuſi: & adorante regē & uictoriā nunciāte: de filio eū dauid cōtinuo requiſiuit. Tunc chuſi hæc īquit ꝓueniāt tuis inimicis: quæ recepit abſolon. Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipſum manere: nec hīe exercitū ꝓmiſit. Aſcēdēs enī dauid ī locū ciuitatis excellentiſſimū: flebat filiū: tundēs crebro pectora & capillos capitis ſui dilacerans: & omī ſe afflictiōe caſtigās clamabat dicens. Vtinā mihi & non tibi o filii aduenīſſet īteritus. Nam cū eū diligeret per naturā huiuſmōi mortis eius euentui potius cōdolebat. Exercitus aūt & ioab audiētes: quia rex filiū ita lugeret reuerſi ſunt nō triūphali ſcemate q̄rentes īgredi ciuitatē: ſed dolētes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerūt. Cūq; rex capite uelato reſideret: & filii interitū īgemiſceret: ītroiuit ad eū ioab: & cōſolatus eſt eū dicens. O domine rex apte demōſtras ex his quæ agis: qa *diligētes* te & ꝓ te picula ſuſtinentes: nec nō & te tuāq; generatōnē ꝓrſus abhorres: & *diligis* inimicos: & illos cōcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierūt. Nā ſi abſolon uiciſſet: & īperiū firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtr⁊ cadauer remaneret: ſed oēs a teipſo & a tuis filiis īcipiētes: fuiſſemus ſine dubitatiōe ꝓſtrati: nullo nr̄orū hoſtiū flente: ſed cunctis potius cōgaudētibus: inſup etiā puniētibus eos: ſiqs forte noſtro⁊ miſerati fuiſſent. Tu uero hæc agere ſup maxio nō cōfunderis inimico: qui cū tuus filius eēt: nequaquā in te ipia cōmittere formidauit. Igitur recedēs ab hac iniuſta triſticia ꝓcede: & militibus oſtē de temetipſum: eiſq; ꝓ uictoria & ꝓ labore certaminis gratias age. Ego nāq; optime noui: quia ſi in hoc actu permanſeris: hodie a te populus uniuerſus abcedet: & alteri regnum tradet: & tūc amariſſimum ac ue⁊ habebis. Hæc dicēs ioab: regem a triſticia reuocauit: & ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Tranſformatus enī a fletu dauid: & opportune cōpoſitus ꝓ aſpectu populi ſedit ad portas: ita ut audiēs populus uniuerſus concurreret: oēſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

Cap. XI.

PRorro qui cū abſolon fuerant: & de prælio fugerant: reuertentes ad ſemetipſos: ſinguli mittebāt ꝓ ciuitates cunctas: dauid beneficia cōmemorantes: & libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes: culpanteſq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a regno: & aliū ordinaſſent: quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat cōſtitutus, rogare deberēt dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret: & recepto regno ſuam eis prouidentiā nō negaret. Hæc itaq; dauid crebro nunciabātur. Sed etiam ille nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes: ut principibus loquerentur tribus iudæ: quia turpe fueri: ut alie tribus ante illam dauid conſtituerent regem: cum illi & cognati eſſent & ſanguinis cōparticipatōne gauderent. Hæc eadem & ad amaſam principem militiæ eius præcepit edicere: qa cum filius ſororis ſuæ eēt: nō ſuaderet populo ut dauid reſtitueret īperiū: ꝓ quā re nō ſolū regi recōciliari poſſet: ſed totius militiæ prīcipatū ſicut abſolō ei ꝓbuerat obtineret. Et ſacerdotes quidē ad prīcipes tribus iuda locuti ſūt: & amaſam deflexerūt; ꝓmiſſiōes regias edicētes: ut ī eius præcibus cōſiſteret. Hoc itaq; facto: tribus iuda miſit ad regē legatos: rogātes ut ad propriū remearet imperiū. Hoc aūt & oēs iſraelite fecerunt adhortāte eos amaſa. Igitur accedentibus legatis ad eū ut ueniret in hieroſolymā: oēs ꝓuenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen occurreret: & gera filius ſemei cū mille uiris quos de tribu beniamin ducebat: & ſiba libertus ſaul: & filii eius quindecim & uigīti ſerui. Iſti nanq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerūt: ut facile rex eū tranſiret cū ſuo exercitu. Cūq; uēiſſet ad iordanē: iuda eū libētiſſime ſalutauit. Qui dū ponte adſcenderēt, ꝓſtratus ē āte eū ſemei: & detinēs pedes eius: ueniā poſtulabat ī his q̄ peccauerat: rogans: ut nō circa eū eēt acerbus: nec ptāte recepta: eū iuberet dari ſupplicio: ſed potius cōſideraret: qa geſta pnia ī his q̄ prius deliq̄ſſet: primus ei occurrere feſtinaſſet. Cunq; ī his ſupplicaret atq; deposceret: abyſai frater ioab ait. Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaquam blaſphemare metuiſti. Tunc dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas ſaruie fili has conmouere denuo nobis ſuperiores turbas; & ſeditiones inſtantes. An ignoras quia initium mei re

gni est hodie. Qua propter omnibus impie in me agentibus: iuro dimitti eius supplicia: & nulli sua delicta seruari. Tu iquito semei securus esto: & nullū mortis habeto metū. Qui mox adorās: cum cæteris præcedebat. Inter hæc aūt occurrit & mephiboseth de cognatione saul sordida ueste circūamictus: comāq; gerens ꝓfusam & hispidam barbā. Nam post fugam dauid neq; tonsus fuerat præ tristicia: nec uestē deposuerat suā: seq; in hac afflictione deuouerat permanere: donec regiam uideret conuerti calamitatē. Hunc aūt accusauerat syba seruus apud dauid iniuste. Qui dum salutasset: eiq; prostratus esset: cœpit interrogare dauid: cur nō fuisset egressus: & eius fugæ participatus: ille a syba fuisse dicebat se contēptum: cui dum iussisset: ut ei itineris necessaria præpararet: curare neglexerit: sed uelut cuiusdā seruulū contēpsisset: qui si gressus habuisset incolomes: non ab eo aliquo mō recessisset: cum posset etiā pedibus uti fuga: adiiciebat pariter nō solū in his inquit domine nocuit mihi: sed etiā apud tuā circa me pietatem derogare: & mentiri maligna uoluntate præsumpsit. Sed noui: quia nihil hoꝝ tua mens recepit: cum sit iusta & ueritatem diligat: quā uult ubiq; semper prævalere diuinitas. Nam cū a meo auo passus fuisses magna pericula: & omnis mea generatio pro illius debuisset sceleribus deperire: tu humilis & benignus existens: & quod præcipuū est illoꝝ malorꝝ obliuionē agens: quādo potestate sumpta priora uindicare poteras: amicū me tuū esse iudicasti: & in mensa quotidie regia posuisti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cunq; hæc dixisset ille: neq; mephibos rex uoluit castigare: nec sybā tanquā fallacē abiicere: sed cum omnia iam donasset sybæ: cum mephibos occurrisset: & ueniam mephibos dedit: & med ietatē substantiæ reddi præcepit. Cui mephibos cuncta inquit syba habeat o rex: mihi uero ꝑperium te recepisse sufficiat. Beregel aūt galaditen: uiꝝ præcipuum atq; bonum: & qui multa in castris ei præbuerat: & regē usq; ad iordanem deduxerat: rogabat dauid ut cum eo ueniret ad hierosolymā: promittens eius senectutem oīno decorādam: & eius tanquā patris habere ꝓuidentiā. Qui desiderio suoꝝ cū eo se posse degere refutabat: dicens senectutem sibi sic iminere: ut etiam in rebus suauibus delectari nō possit: cū utiq; octogita eēt annorum: & de sepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerso rogabat: ut si ei præstare uellet concederet eum ad propria remeare: quando temporis longeuitate: nec conuiuiorꝝ epulas discernere: & auditus iam obduratos haberet: nec sonum calamorꝝ: aut modulationum aut talium instrumentorum quæ reges solent inter cōuiuia mulcere sentiret. Quo nimium supplicāte: dauid ait. Te equidem dimitto: tuum uero filium achiman mihi concede: ut ei omnium rerꝝ bonarum debeam munus impendere. Tunc beregel dimisso filio adorans regem: & optans ei utilia prouenire sicut desiderabat domi est reuersus. Dauid itaq; uenit in galgala habens secum iam mediam partem populi: & pariter tribum iuda ueneruntq; ad eum in galgala primi prouinciæ cum grādi pariter multitudine: & tribum iuda culpabant eo ꝙ ei latenter occurreret: cum omnes ad eū debuissent una uolūtate concurrē. Principes autem tribus iuda hoc modo satisfaciebāt: dicentes: ne ferrent grauiter: eo ꝙ illi precessissent: qui tanquam eius cognati: & propterea eum potius diligentes præuenirent: & quia non quasi munera percepturi hoc fecerant: ne illi qui uenerāt postea mouerentur. Hæc autem dicentibus tribus iudæ principibus: nequaquam aliarum tribuū principes cessauerunt: sed dixerunt: admiramur nos equidem fratres ꝙ uos soli regem cognatum uestrum esse dicitis. Nam qui omnium nostrorum potestatē a deo præcepit: omnium nostrorum iudicatur esse cognatus. Qua propter populus equidem noster undecim partes habet: uos autem unam: & seniores nos sumus. Non ergo benefecistis occulte & latenter uenientes ad regem. Cum hæc igitur inter se tribuum principes loquerentur: uir quidam iniquus & seditione præcipuus: cui nomen erat seba: filius bochri de tribu beniamin: stans in medio populi cum magno clamore dixit. Non habet aliquis nostrum partem apud dauid: nec fortē apud filiū ieſſe. Et post hæc uerba tuba canēs bellū significauit fieri cōtra regē: oēsq; secuti sunt eū: relinquentes dauid: sola tantū tribus iuda cū eo remānsit: eūq; ī hierosolymis regē eē cōstituerūt. Qui cōcubīas quidē suas ad q̄s filius eius absolō ingressus fuerat: in domū aliā trāsmigrauit: eisq; oīa ꝑcepit necessaria ministrari: ipse uero nequaquā copulatus est illis. Constituit quoq; & amasam principem militiæ: & locū ei ī quo ioab fuerat dedit: iussitq; ut cōgregaret quātū colligi possit exercitus ex tribu iuda: & post tres ueniret: q̄tenus ei militiā daret uniuersam eūq; pugnaturꝝ cōtra seba bochri filiū destiaret. Egredīte uero amasa & circa cōgregationē exercitus remorāte: dū die tertia nō rediret: dixit rex ad ioab. Nō est utile dilationē dare seba: ne lōgo tpe possit exercitū cōgregare: & deterioris cladis existat auctor q̄ absolō. Noli inqt tardar: sed ꝑsentē sumēs exercitū piter & sexcētos uiros cū abysai germano tuo hostes ꝑsequi festinato: & ubicunq; reperis ei congredere: & festina eum cōprædendere: ne capiens munitissimas ciuitates certamina nobis: & multos possit sudores inferre. Ioab autem nullomodo moratus: sed sumens fratrem pariter ac sexcentos

uiros:& omnem exercitum qui erat in hieroſolymis:perſecutus eſt eum omni feſtinatione ſeba. Cunq; lucabao uicum procul ab hieroſolymis ſtadiis quadraginta ueniſſet: occurrit ei amaſa cū non multo adhuc exercitu congregato.Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus: uenientem ad ſe amaſam ut ſalutaret eum arte quadam quaſi cadere gladium de uagina finxit: eumq; ſe de terra colligere:& altera manu uenientem proxime amaſa quaſi ei oſculum daturus a barba com prehēſum: in prouido gladium uixit in utero:eūq; peremit impiū nimis & ſceleſtiſſimum opus efficiens:in bono inuenculo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat: habens pro principatu militiæ:& equalitate honoris inuidiam.Pro hac enim cauſa & abner interemit:ſed in illo ſcelere occaſione dictante quaſi pro uindicta fratris aſahel ueniā habere uidebatur: perempto aūt amaſa:nullum fomitē excuſationis potuit inuenire.Ioab tanto igitur perempto duce:triduo ꝓſequebatur ſeba:derelinquens unum ad eius corpus qui clamaret exercitui: quō amaſa iuſte perēptus eſſet:qui uero regi fauerent ſequerentur ducē ioab:& abyſai eius fratrē. Cunq; cadauer illius caderet in uia:& omnis populus ſuper eū conflueret:& eum quadā defuncti miſericordia morarē tur:& ioab ſequi tardarent: tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendā locum ab itinere ſegregatum:& illic eum poſitum ueſte cooperuit. Quo facto ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cunq; perſequeretur ſeba per oēm iſraelitaꝝ prouinciā quidā indicauit eum in ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere.Quo dum ueniſſet ioab obſidebat urbem:uallis undiq; circūductis:militibuſq; iuſſit:ut eius muros omni uirtute deponerēt.Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent:& ſuper eum crudeliter iſiſterent: tūc quædā mulier caſta ſimul & ſapiēs uidens patriam in nouiſſimo periculo conſtitutā:aſcendens in murū:uocauit inter armatos ioab Quo ueniente:cœpit ad eū huiuſmodi uerba proferre. Quia cum reges & principes deus cōſtituiſſet:ut hæbreoꝝ hoſtibus reſiſteretur:& iſraelitis pacis iura præberentur:tu iquit feſtinas metropolim iſraelitaꝝ quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare. Tunc ioab orauit alias iurauit ſibi propicium deum fore:& quia non haberet huiuſmodi uoluntatē:nec ullum de populo uelle occidere:quantomagis tantam perdere ciuitatem: ſed ſi acciperet ab eis rebellem regis ad pœnā id eſt ſeba filium Bochri:ab obſeſſione exercitum cōtinuo reuocaret. Quod dum audiſſet mulier: ab ioab paruulas indutias poſtulabat:ut hoſtis caput de muro repente ꝓiiceret.Quo facto deſcēdit ad ciues eiſq; locuta eſt dicens:cur uellent peſſime cum filiis & uxoribus deperire ꝓpter malignum hoiem nec cognitum unde eſſet:quē regem uellent habere pro dauid:qui eis tāta beneficia cōtuliſſet:& una ciuitas ſtuderet tāto exercitui reſultare?Hoc dicto ſuaſit eis:ut ſebæ caput abſciſum in ioab ꝓiiceretur exercitum. Quo facto ioab miſſa tuba:obſeſſionē repēte diſſoluit & reuerſus in hieroſolymā:tuis populi princeps militiæ conſtitutus eſt.Ordinauit aūt rex etiam banaiā ſuper corporis cuſtodes:& ſuper ſexcētos armatos.Adorā aūt fecit ſup tributa:& ſibacha & bachillā ſuper geſtoꝝ cōſcriptores:ſuſam uero ſcribā:ſadoch aūt & abiathar ſacerdotes iſtituit

Capitulum.XII.

IGitur poſt hæc cū fames ꝓuinciā inuaderet:rogauit dominū dauid:ut populi miſereret: & cām ei pariter:& medelā peſtis illius indicaret.Cui ꝓphetæ dicebāt:uelle deū ut gabaonite uindicarentur: quos rex ſaul ipie interfecerat: & cōculcauerat iuſiurandū qđ eis ieſus prīceps militiæ ꝑbuerat ſenioreſq; firmauerāt:& ſi ultō quā gabaonite expeterēt ꝓ defunctis exhiberetur eis:poſſet ꝓpitiari deus:& populus a peſte liberari. Dauid aūt audiēs a ꝓphetis hæc uelle deū:euocatis gabaonitis:eos qd uellent fieri requiſiuit.Illis aūt ſeptē de genere ſaul filios ad ſupplicīū poſtulantibus:reqrens rex dedit eis:parcens tantūmō mēphibos:filio ionathæ.Sumentes gabaonite uiros quos uoluerunt:punierūt eos.Quo facto:cœpit deus repente pluere: & terræ germina ad fructū reuocare:liberauitq; a priore peſte:& ad ubertatē hæbreoꝝ prouinciā hoc facto reſtituit.Igitur non multo poſt tēpore: rex dauid caſtrametatus eſt contra paleſtinos & cōmiſſo prælio:cum eos uertiſſet in fugam:ſolus perſequēdo repertus eſt. Cunq; eſſet fatigatus: quidā hoſtium noīe achimon:filius aſaphat:qui erat de ꝓle bigantū:habebatq; haſtā cuius pondus erat trecētoꝝ ſicloꝝ:& loricā cōcatenatā & gladiū:fecit impetū quaſi regē ſuoꝝ hoſtiū perempturus.Erat enī iam labore diſſolutus.Tunc ſubito exorſus abyſai frater ioab:& regē a repēti na morte ꝓtexit:& hoſtē piter trucidauit.Quo facto:periculū regis & pene mortē grauiter tulit exercitus:eūq; prīcipes cōiurauerūt:ut nequaq; cū eis exiret ad bellū ne ꝓpter fortitudinē atq; fiduciā ſuā aliquid mali paſſus:& bonis quæ pp eū fuerāt ſepius ꝑbita priuarent:& q̄ eo uiuente adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaque paleſtinis in gazam ciuitatem: audiens hoc rex ſuper eos miſit exercitum.Inter quos tunc bellator optimus extitit: & probatiſſime dimicauit.Saboch & heus:qui erat unus fortiſſimorum dauid. Hic enim multos hoſtium intercluſos interemit ex prole alias & prolem gigantum nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantium:

altas exultantem: fuitq; uictoriæ huius auctor apud hæbreos. Post hanc uero cõpressionẽ: palestini denuo pugnauerũt sup quos exercitũ mittente dauid:fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam contra singulos fortissimos palestinoꝝ solus pugnando ꝑemit eos:& alios cõuertit ĩ fugã: quoꝝ etiã multi in prælio ceciderunt.Paruo itaq; tẽpore palestini qescentes:denuo castra posuerunt circa ciuitatẽ quæ erat nõ longe a finibus hæbreoꝝ:eratq; uir iter eos quidã;ꝑceritate sex cubitoꝝ:habens etiã digitos in utroq; pede necnõ & manu:uno plusq̃ solet natura cõcedere:hoc est senos.Contra quẽ de exercitu dauid ionathas filius sammaa pugnãs deuicit: pulsisq; hostibus de ciuitate:totius uictoriæ auctor effectus:maximæ gloriæ culmẽ accepit.Nam & ille palestinus gloriabat se de ꝑle gigantũ existere. Postq̃ pugnã nequaquã cõtra israelitas habuere certamina. Expeditus itaq; dauid a præliis & periculis:cũ pace iã altissima fruereť:cantica ĩ deũ:hymnosq; uario metro cõposuit.alios quidẽ trimetros:alios quidẽ quinq; metros:diuersaq; faciẽs organa:docuit:ut leuite secundũ ea deo hymnos ederẽt per sabbatoꝝ diẽ aliasq; festiuitates.Organorum aũt species huiusmõi é,Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata:& hæc cũ plectro ꝑcutiť:nabla uero duodecim sonos habẽs digitis tangiť.Erãt & cimbala erea:& grandia & lata.Et de his q̃ dicta sunt sufficiant:ne oĩno hoꝝ organoꝝ natura nesciať. Circa regẽ igiť erant oẽs ualde fortissimi quoꝝ insigniores & actiõibus clari:octo & uiginti fuerunt. Hoꝝ enĩ quinq; tantũ opera narrabo:ꝑ quos etiã uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant sic enĩ ualidi:ut ꝑuinciã regerẽt:& gẽtibus prævalerẽt.Primus itaq; eusebius filius achame qui aciẽ hostiũ frequẽter irrũpens: neq̃quã pugnãdo cessauit:donec ex eis nõgentos occideret.Post hunc erat eleazar filius dodi:qui cũ rege fuerat in sarpha.Hic aliquãdo israelitis formidãtibus palestinoꝝ exercitũ:& ab hoc fugientibus solus restitit:irruẽsq; sup hostes:occidit eoꝝ multos:ita ut sanguine ẽcisoꝝ: gladius eius hereret dextræ.Et cũ palestinos tũc israelite uiderent in fugã eẽ cõuersos:descendẽtes de montibus ꝑsecuti sunt eos:& mirabilis ac famosissima uictoria tũc ꝑuenit: cũ eleazar tantos iterfecisset hostes:eosq; israelite persequerentut:& sumerent spolia interemptoꝝ.Tertius aũt filius heli: noĩe semeias.Et enĩ in palestinoꝝ certamibus:dũ ĩ locũ qui diciť maxilla aciẽ posuissent:& rursus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerẽt:solus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit: quoꝝ alios quidem ꝑstrauit:alios aũt nõ ferẽtes eius uim & fortitudinẽ ꝑsecutus est cõuersos in fugã. Hæc igiť opera manuũ ac prælioꝝ tres isti demõstrauerunt.Quo tẽpore rex cũ eẽt in hierosolymis:palestinoꝝ ad bellandũ supuenit exercitus.Tũc dauid quidẽ in arcẽ ciuitatis ascendit sicut prædiximus:ut de bello cõsuleret deũ:castra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa usq; ad ciuitatẽ bethleem: quæ ab hierosolymis ꝑcul est stadiis uiginti.Dauid itaq; sotiis ait,Bonã aquã habemus in regiõe mea.Et præcipue laudabat eã:quæ erat in puteo iuxta portã:mirabaturq; si eẽt qui ex eo poculũ ei præberet qd magis optaret: quã siquis ei magnã pecuniã ad tẽpus præsens offerret. Et hæc cũ audissent isti tres uiri:mox occurrentes:& per medium hostiũ iter facientes:uenerũt ad bethleẽ: & haurientes aquã:denuo ad regẽ ꝑ eoꝝ castra reuersi sunt:ita ut palestini eoꝝ fiduciam & magnanimitatẽ obstupescentes:quia sic pauci eos conténerent:a dimicatione cessarent.Delatã itaq; aquã noluit bibere rex:quasi de periculo & sanguine hominũ sibi fuisset aduecta:& ꝓpterea nõ esset bibenda:libauitq; eam deo & de salute gratias egit uiroꝝ.Post istos aũt fuit frater ioab abysai.Is enĩ una die hostiũ nõgentos occidit.Quintus fuit banaias genere sacerdos qui ꝑuocatus a uiris insignibus ĩ moabitide regione sua eos uirtute iterfecit.Rursus aũt cũ uir egyptius genere: ꝑceritate mirabilis eũ ꝑuocasset: nudus armatũ ipsius iaculo ꝑstrauit ac pdidit: nã auferẽs eius iaculum:& uinũ adhuc pugnãtẽq; spolians:armis eũ ꝑpriis interemit. Annumeretur aũt & hoc prædictis eius actionibus aut tanquã primum magnanimoꝝ eius operum:aut quasi non dispar. Quadã rempestate cum ningeret in puteũ lapsus incidit leo.Et cũ os putei esset angustũ:latebat abiconsus ne appareret:erat enim ipsum orificũ niue dãnatũ.Nullũ ergo egressum leo uidẽs:nec salutis exitũ rugiebat. Banaias aũt audiẽs bestiã ꝑclamantẽ:dum iter tunc ageret:accedens ad puteum in eo descendit:& baculo quẽ portabat in manu bestiã repente ꝑstrauit.Tales igiť uirtute fuerunt:& reliqui numero trigintatres.

Cap.XIII.

Ex auté dauid uolens agnoscere:quot eẽnt milia populi totius:est oblitus monitis mo saici:quo prædictum fuerat:ut si dinumeraretur populus: ꝑ uniuscuiusq; capite deo siclus præberetur.Præcepit ergo ioab principi militiæ:ut ꝑgens uniuersum dinumeraret exercitũ.Quo dicẽte:non eẽ necesse hoc:nõ qeuit:sed iussit numerũ hæbreoꝝ insigniter adipleri.Ioab uero sumẽs tribunos & scribas:& ꝑagrans israelitaꝝ ꝑuinciã:consideratq; multitudiẽ q̃nta eẽt hierosolymã remeauit ad regem:post menses nouem & uiginti dies:obtulitq; numerum regi:absq; tribu beniamin:hanc enim dinumerare non poterat:neq; tribũ leui. Penituit aũt dauid q̃ dinumerasset populum: eo q̃ deliquisset ĩ deum.Fuit ergo alioꝝ israelita-

lib. 7.

Lib:7.

rum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiũ:& militiam exercere ualentiũ:iudæ uero tribus per se solá habuit.xl.milia.Prophetis itaq; declarãtibus dauid:quía deus ei irascereturꝫ suppli care cœpit eũq; rogare:ut propicius eẽt:& ueniã peccato cõcederet.Tunc gad prophetã misit ad eum deus:tres supplicii conditiones portantẽ: ut eaꝝ quam probaret eligeret:utrũ uellet famẽ in prouincia generari annis septẽ:an tribus mensibus pugnãdo uinceretur ab hostibus: an certe morbus & lãgor accederet tribus diebus hæbreis:ille uero ĩ anxietatẽ huius electiõis oĩum rerũ pessimaꝝ incurrens tribulabatur:& uehementer aío uidebatur esse cõfusus. Cunq; ꝓpheta diceret:hoc oĩmodis ĩminere:& responsum uelociter exigeret:ut electã ab eo conditionem deo renunciaret:cogitans rex:quia si famã eligeret:cõtra alios hoc facere uideret:quãdo ipse quidẽ habens multa fruméta non pateretur inopiã: reliquis uero eẽt angustia:ĩtẽ si eligeret triũ mẽsium uictoriam hostium:ipse quidẽ habens circa se uiros fortissimos:& custodes:nihil oíno metueret: neci uero eius exercitus subiaceret:inter hæc aũt cõem potius passionẽ: & regum & subiectorũ elegit:in qua timor oĩbus est equalis:dicens quia multo melius est in dei magisq; in hostiũ manus incidere.Hæc audiens ꝓpheta:renunciauit domino. Qui morbũ & interitũ misit in exercitum hæbreoꝝ.Moriebantur enĩ non uno modo:ut facile lãgor potuisset agnosci: sed mors qdem inerat multis languoꝝ occisionibus:& quia nõ possent cognosci:facile peribant.Alius ergo super aliũ moriebaꝫ:& latenter ĩminens malũ uelociter ferebat interitũ.Alii siquidẽ repẽte cum uehemẽtibus doloribus:& amaro gemitu aíam relinquebãt:alii uero ipsis passionibus marcescebant:ita ut neq; curã exhibere corporibus ꝑualerẽt:sed præ labore deficerẽt:alii aũt repẽtinis tenebris eoꝝ conatus abripiẽtibus suffocati: ꝓtinus expirabãt:alii sup mortuos quos sepeliebant ipsi quoq; moriebantur:imperfectas relinquentes pariter sepulturas.Incipiente itaq; pestifero lãguore eos ab hora matutína perimere: usq; ad horam prandii consumpta sunt milia septuaginta Extenditq; angelus manum ad hierosolymam: ut etiã illic pestem languoris ĩferret. Rex autem sacco amictus sedebat in terra:rogans deum & supplicans:ut morientium leuigaretur interitus. Tunc respiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in hierosolymam ꝓperantem:clamauit ad dominum dicens:iustum esse ut ipse puniretur:qui pastor erat:& greges quæ nihil deliquerant seruarentur:& ipse poscebat iram dei conuerti in se:& ĩ generationé ꝓpriã potius proueníre supplicium:ut innoxio populo parceretur.Exaudiens uero deus eius preces: cessare fecit interitum:& mittens gad prophetam:præcepit ut ad aream iebusei orna repente conscenderet: edificans illic altare:ut hostias ímolaret.Audiens hoc dauid nõ siluit:sed mox ĩ locum ubi præceptum fuerat properauit.Orna uero terebat frumentũ.Cunq; uidisset regẽ & omnes eius pueros ueniẽtes:occurrit ad eum:& adorauit:erat enim genere quidẽ iebuseus:dauid aũt præcipuus amicus:& ꝓpterea ei nihil mali fecit:quãdo ciuitatẽ sicut prædiximus deuastauit.Cunq; orna interrogaret cur dominus uenisset ad famulũ suum:dixit:ut aream cõpararet ab eo:quatenus altare in ea constituẽs domino hostias ímolaret.Qui & aream dixit & aratri boues ad holocausta se præbituꝝ & deũ oratuꝝ:ut sacrificiũ grate susciperet. Rex aũt eius quidem simplicitatẽ & magnanimitatem diligere se professus est:munusq; suscipere: præciũ uero eum regꝝ oíum accipere postulabat:dicens non esse iustum:gratis sacrificia celebrare.Dicente aũt orna:ut cum uellet efficeret: quíquagíta aream syclis ab eo comparauit:& edificato altari sacrificia fecit: & holocausta celebrauit:& hostias pacificas ímolabat:qbus placatus dominus:& denuo propitius est effectus. In illo siquidem loco aliquãdo contigerat offerre abraã suũ filium ysaac:quando cũ iam paratus esset occidere filiũ: & ĩ holocaustum exhibere: ex ímprouiso aries apparuit & altare circunstetit: quẽ abraã pro filio sicut prædiximus ímolauit. Videns aũt rex dauid orationem suam exauditã a deo:& sacrificium grate susceptum: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmisit. Deus enim misit ad eum prophetã dicens:templũ illic eius filiũ esse facturũ: qui esset ei succesſurus in regnũ.

Capitulum.XIIII.

POst hanc itaq; ꝓphetiã iussit rex numerari colonos:& inuenti sunt:centum & octoginta milia.Ex his instituit lapidum cesores octoginta milia. Aliam uero multitudinem ut lapides ueherẽt deputauit:ex qbus tria milia quigẽtos laborãtibus ꝓposuit.Præparauit aũt ferrũ:& es ad opa:& ligna cedría ualde ꝓcera:hæc mittẽtibus sydõiis:qbus mãdauerat:ut ei hác materiã ministrarẽt.Amicis uero suis dicebat:hæc se tũc gerere ut regnaturo post se filio ꝓparatã materiã ad opus fabricæ dereliqueret:& nõ tũc cũ eẽt nouus & ĩexptus ꝓp ætatẽ circa talia laboraret:sed hẽns hæc ꝓparata:citius opus ípleret. Vocãs aũt filiũ salomonẽ ꝓcepit ei ut succedẽs in regnũ:tẽplũ edificaret deo dicẽs:qa eũ uolentẽ hoc facere ꝓhibuisset deus bellis & hũano sanguine sordidatũ: & prædixisset:quia salomon iunior filius eius edificaret tẽplum: & quia ut hoc

nomine uocaretur:non ipſe tanquã pater proſpexiſſet ſed deus: & promiſiſſet prouinciã hæbreorum eius tẽpore fore fœlicẽ:& nõ ſolũ in aliis bonis & pace qđ eſt oĩum ualde præcipuũ:ſed & bellorꝫ atq; ſeditionũ inteſtinarꝫ:futurã maxĩam libertatẽ.Tu igitur inquit quõ & ante natiuitatem a deo rex fore monſtratus es:nitere etiã in aliis eius prouidentiæ dignus eſſe:& pius exiſtere: ſimul & iuſtus & fortis: mãdata quoq; eius & leges quas nobis per moyſen tradidit:& tu ſerua & alios nequaquã ꝓuaricare permittas.Templũ aũt qđ te regnãte ſibi præcepit fieri:deo reddere feſtinato:nõ pauẽſcas magnitudinẽ operis nec labore terrearis:cuncta nãq; tibi ante meũ obitum præparabo.Scito ſiquidẽ auri talenta iam collecti decẽ milia:argenti uero centũ milia talentorꝫ: ferri uero & eris põdus quod & numerũ poſſet excedere præparaui: lignorꝫ & lapidum maxĩam copiã. Habes aũt ſup hæc & q lapides poſint cedere: & fabricas inſtruere milia multa uirorꝫ: & ſiquid his defuerit:adiicẽſ nõ morieris.Eſto igitur optimus gubernator: deũ habendo patronũ. Præcepit aũt principibus populi quos fabricare præceperat filiũ adiuuare: & bonis oĩbus abundantes:circa dei uacare religionẽ dicens pro his fruituros pace ſimul & equitate quæ deus iuſtis: & piis omnibus conſuetus eſt repenſare.Edificato ſiquidẽ tẽplo arcam eũ ꝓcepit illic & ſancta uaſa recondere dicens:eo q; ante multũ tempus hoc templũ habere debuerãt:niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent: cum deus utiq; ſibi templum poſtquã hanc terram obtinuerunt edificare præcepit.Hæc itaq; ad prĩcipes ſuos dauid & ad filiũ ſuũ eſt locutus

Cap. XV.

AT cum iam eẽt ſenex:& corpore frigidus:ita ut ꝓpter ætatẽ ſic algeret: ut neq; multis pellibus adoptus calefieri poſſet:cõgregati medici:& conſiliũ facientes:tractauerunt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur quæ cũ eo dormiret hoc ei contra frigus fore remediũ:ut eũ puella uirgo foueret.Ad quã rem una adoleſcentula in ciuitate repta eſt:quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret: noſe abyſag: quæ dormiẽs ſolummodo cum rege calefaciebat eũ.Rex aũt ad cãs uenereas quæ iã ſenectute defecerãt: & ad coitũ mulieris nõ ualebat.Quartus igiẽ filius dauid iuuenis ſpecioſus:atq; procerus ex muliere agit ei natus noſe adonias:qui poſt abſolon fuerat ꝓcreatus:habẽs regnãdi ſuperbiã:dicebat amicis:qa ipſum oporteret ĩ regnũ ſuccedere:fecitq; ſibi currus & equites:& quinq̃ginta uiros ꝓcurſores iſtituit. Quæ cũ uideret pater:nõ corripuſt eũ: neq; impetũ uolũtatis eius ꝓhibuit:donec agnoſceret ꝓ qua cauſa talia cogitaret.Habuit aũt adonias huius rei coopatores principẽ militiæ ioab & abiathar ſacerdotẽ:cui ſolũmõ reſiſtebat ſadoch ſacerdos:& ꝓpheta nathan:& banaias:qui ſupra corporis cuſtodes fuerãt:& ſemeias amicus dauid:& oẽs uiri fortiſſimi.Cũq; ꝓparaſſet adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fontẽ qui erat in orto regali:& oẽs fratres ꝓter ſalomonẽ illic uocaſſet: necnõ & principẽ militiæ ioab:& abiathar:& prĩcipes tribus iuda:ſadoch tantũmõ ſacerdotẽ: & nathan ꝓphetam & banaiã & oẽs diuerſæ uolũtatis ad conuiuiũ nõ uacauit.Hæc aũt mater ſalomonis bethſabeæ nathan ꝓpheta nunciauit dicens.Adonias rex eſt:& dauid hoc ignorat:deditq; ei conſiliũ ut ſaluaret ſe:& filiũ ſuũ ſalomonẽ:& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei:quia ipſe quidẽ iuraſſet poſt ſe regnaturꝫ fore ſalomonẽ:& quia adonias iam teneret imperiũ.Qua ad regem loquente:ꝓpheta ſe aſſeruit ingreſſurꝫ:& eius uerba ſuo teſtimonio firmamẽturꝫ.Credens aũt uerbis ꝓphetæ bethſabeæ introiuit ad regẽ:& cũ ſolẽniter adoraſſet:ſilentõ petito:oĩa ei quæ ꝓphęta monuerat explicauit conuiuiũ adoniæ:& uocatos ab eo abiathar ſacerdotẽ: & ioab prĩcipem militiæ:& eius filios abſq; ſalomone:& neceſſarios eius amicos inſinuans:dicebatq; quia oĩs populus ſuſtineret:quẽ rex ordinare uellet:rogãs ut haberet ĩ aĩo:quia poſt mortẽ eius ille regnãs: & eam & eius filiũ una pimeret.Cunq; adhuc loquereſ cũ rege mulier:nunciauerũt ei: qa nathã eum uidere uellet.Rege iubente ut ueniret:ingreſſus nathan interrogabat: ſi ea die regem feciſſet adoniam:& ei principatum populi tradidiſſet:dicẽs eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuiũ: & oẽs regis filios ꝓter ſalomonẽ ibidẽ inuitaſſe:& prĩcipẽ militiæ ioab:q cũ plauſu nimio epulati & ludo eternum eius optabant effici principatum:adiiciens:neq; me inquit: neq; ſacerdotem ſadoch uocauit:nec banaiam:qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus:& iuſtum eſſe ut oẽs agnoſcerent:ſi per eius factum fuerit uoluntatem.Hæc dicente nathan: ꝓcepit rex uocari bethſabeæ: paululum nãq; e cubiculo diſceſſerat ingrediẽte propheta. Cunque ueniſſet mulier:rex ad eam: iuro ĩquit tibi per deum noſtrum excelſum: filiũ tuũ ſalomonẽ eſſe regnaturꝫ:ſicut & primitus iam iurauit:& hunc ſup meũ ſolium fore ſeſſurꝫ:& hoc hodie celebrandũ. Cũ ergo mulier adoraſſet eum & longeuã eius optaſſet uitã:ſadoch ſacerdotẽ & banaiã uocari ꝓcepit.Quibus ueniẽtibus cum juſſiſſet ut ſumpto nathan propheta:& armatis qui circa aulã regiã reſidebant:imponentes eius filium ſalomonem in iumento regio: foras ciuitatem ducerent ad fontem qui dicitur geon:& unguentes oleo ſancto eum conſtituerent regem:& ſadoch ſacerdotẽ:& nathan prophetam hoc celebrare ꝓcepit:ſequenteſq; per mediã ciuitatẽ tuba canerent clamantes: ineternũ

lib. 7.

lib: 7.

uiuere regem salomonem:& eum sedere in regio solio constituerent:ut agnosceret omnis populus:q; ei traditum a patre fuisset imperium. Salomoni uero mádauit de regno:ut pie & iuste circa hæbream gentem & tribum iuda uiueret.Cunq; banaias optasset:ut esset deus salomoni propitius: repente isigniter:& mullam habentes moram:imposuerunt salomoné in regia mula:educenteq; eú extra urbem ad fontem:&oleo eum unguentes: introduxerunt rursus in ciuitatem: fauentes:& regnum eius longeuú fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiá sedere fecerunt eum in solio regis.Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas & festiuitaté:letatus in calamis:aliisq; musicis organis:delectabatur:exultans:ita ut diuersitate organoꝝ:& melodia musica omnis terra & aer resonaret.Cunq; sensisset clamoré adonias:& qui eius conuiuio præsentes erant turbati sunt:dicebatq; ioab non siib placere sonum tubæ quá audiebat.Dum ergo cunctis in conuiuio constitutis:nullus gustaret cibum:sed omnes diuersis cogitationibus inhererét: cucurrit ad eos sacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cunq; uidisset adonias iuuenem: & dixisset boni eum nuncii fore portiorem:ille eis pandit uniuersa de salomone:& uoluntatem regis dauid aperuit. Exilientes igitur mox e cõuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a sede regali fugierunt.Metuens aút a donias regé pro his quæ fuerant gesta:supplex factus est ei. Et dum cornu altaris teneret:hoc feciſſe nunciatum est salomoni:& quia rogaret:ut ab eo acciperet iusiurandum:quia non haberet rex circa eú huius facti memoriam:nec mali aliquid sustineret: ille mansuete misit temperanterq; agens:ab illo quidé delicto eú dimisit illesum dicés: q; si ſciperet aliquid denuo nouitatis proferre ipse suæ punitionis auctor existeret. Et mittens iureiurando præbito:euocauit eum.Qui dum uenisset:& adorasset:iussit eũ ad domũ propriam remcare:nihil decetero metuentem: ut tamen bonũ se pro sua utilitate maxie exhiberet admonuit.Volens aút dauid ostendere totius populi regem se filiú effeciſſe:conuocauit principes uniuersos in hierosolymam:& sacerdotes & leuitas: & dinumerans populum:inuenit ab anno triceſimo usq; in quinquageſimum existere trigintaocto milia:ex quibus instituit curatores fabricæ templi:uigintitria milia iudices populi:& scribas eoꝝ sex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantantes in organis quæ dauid sicut prædiximus instituit.Diuisit etiam eos per generationes:& segregans ex tribu sacerdotes:inuenit eoꝝ generatiões uigintiq̃tuor:ex domo quidé eleazar sedecim: & de ithamar octo & præcipiens: ut unaquæque generatio ministraret deo per dies octo a sabbato usq; ad sabbatum:& ita omniũ generationes sortem acciperét:præsente dauid & sadoch & abiathar sacerdotibus & principibus uniuersis.Et prima quidem generatio cõscendens cõscripta est prima & secunda pariter & tertia:& consequenter usq; ad uigesimã quartam:& diuisio hæc pmansit usq; ad præsentem diem.Fecit aút & de tribu leuitaꝝ partes uiginti & quatuor: & sortiti eodé modo conscéderunt:utq; secundũ modum sacerdotũ octo diebus ipsi quoq; ministrarent: instituit.Eos uero qui erant de germie moysi:hos eminétius honorauit.Fecit enim eos custodes thesauroꝝ dei atq; uasoꝝ:quæ reges deo dicare cõtingeret:iussitq; omnibus de tribu leui:simul & sacerdotibus:ut die noctuq; deo seruirent:sicut eis præceperat moyses.Post hæc diuisit exercitum i cohortes duodecim cũ ducibus suis & cétenariis & tribunis.Habebat uero unaquæq; cohors uigitiquatuor milia uirorum:quos obseruare præcepit per tricenos dies a prima hora usq; ad nouissimam salomoné regem cũ millenariis & cétenariis.Constituit aút iudicé uniuscuiusq; cohortis qué bonum iudicauit & iustũ:& tutores thesauroꝝ:& uitium:& agroꝝ:aliosq; iumentorum quoꝝ nomina nõ credidi necessariú reminisci.Cunq; hæc singula prædicto modo distribuisset: conuocans in ecclesiá iudices hæbreoꝝ:& principes tribuum:& duces cohortiũ:& qui in unoquoq; actu:aut qui super possessionẽ regiam fuerat constitutus:stans excelsiore solio rex ait. Fratres conscios uos esse uolo:quõ templum deo edificare deliberans: aurum multum præparaui: pariter & argentum centum milia talentoꝝ. Deus aút prohibuit me per nathan prophetam propter bella quæ ꝓ uobis gessi:ex inimicoꝝ cedibus pollutam habens dexteram:ut ei templũ edificarem:sed filium mihi successurum in regnum:hoe implere præcepit.Nuncio itaq; quoniã dum pater noster iacob duodecim filios habuisset:nostris iudã fuisse regem: & meipsum cũ sex fratres haberé præpositum:& a deo recepisse regnum:& nullum eoꝝ grauiter hoc tulisse:& ego deposco meos filios:ut nõ in alterutros seditiões exerceát:salomõe regnũ suscipiéte:sed agnoscétes q; deus eum elegerit: ferant eum libenter ut dominum.Non eis grauis debet esse dei uoluntas quãdo non extraneo seruiunt:sed magis letentur in fratre:honorem imperii possidentẽ:enique una participantes.Oro itaq; ut promissiones dei perducantur ad finem:& fœlicitas in cũcta prouincia seminetur:omniq; tempore maneat sicut etiam sub rege salomone est ipse pollicitus præbiturum.Erunt aút hæc firma:& terminũ bonum habitura: si pium & iustum:& custodem paternarum legũ temetipsum o filii præbueris.Si uero has transcenderis:mala te scito eé passuꝝ

Rex itaq; dum hæc cõpleſſet uerba ceſſauit. Deſcriptionem uero & conſtitutionẽ edifcii templi omnibus ſuadentibus ſalomoni tradidit: quẽadmodũ fundaméta domus & ſupiora eius: & quãta & qualis latitudo & altitudo fieret: necnõ & quãta uaſa aurea & argentea: quoꝝ pondus ipſe decreuit: monuitq; eum quoq; ſermonibus: ut omni inſtantia imineret in opere: utq; princeps & leuitarum tribus cũ eo piter laborarent propter eius ætatẽ: & quia cum deus illũ elegerit: qui & fabricæ tẽpli: & præſul eſſet imperii: facile illis & non ualde laborioſum' edificiũ fore dicebat: cum ipſe multa auri talenta: plurima uero argenti & ligna: dum & fabroꝝ multitudinẽ: & lapides cedentium præparaſſet: necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos: ſed & nunc oblationis primitias faciens: alia tria milia talẽtoꝝ auri puriſſimi ſe præbituꝝ eſſe dicebat ad aditum & currũ dei faciendum ex quo & cherubin eſſent ſub quas conſtituerent arcã. Cunq; tacuiſſet dauid: principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multũ ſtudium oblatiõis habentibus: & ꝓmiſſiones claras & magnificas exhibentibus: quæ etiã ſunt impletæ ab eis: obtulerunt auri quidẽ talenta quinq; milia: & ſtateres decẽ milia: ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; præcioſos lapides habuit obtulit: & in theſauros dedit conſeruandos: quoꝝ agebat curã ꝓnepos moyſeos: ialuis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & dauid uidens ſtudiũ & munificẽtiã ꝓceꝝ ac ſacerdotũ & ſimul uniuerſoꝝ: deũ benedicebat magna uoce: patrẽ eũ & genitorẽ oĩum eſſe proclamans: ſed & opificem reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ: & quibus eũ ipſe præpoſuiſſet ꝓſulẽ: ſimul & curatorẽ feciſſet generis hæbreoꝝ: & fœlicitatis eoꝝ: quoꝝ ei ꝓbuerat principatũ. Inter hæc aũt orãs & omni populo bona ſemper optans: & ſalomoni filio mentẽ ſanam & iuſtam: & in cũctis partibus uirtutis incolomitatẽ: iuſſit ut etiã populus benediceret deũ. Illi uero proſtrati in terram adorauerũt: egerũtq; gras dauid ꝓ oĩbus: quæ eo regnante potiti ſunt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit: uitulos mille: & totidẽ arietes: & agnos mille quos ĩ holocauſtis obtulerũt: ſacrificauerũtq; piter & pacificas: multa milia ouiũ occidentes: & tota die rex feſtiuitatẽ habebat cũ omni populo. Sed & ſolomonẽ ſecundo unxerunt oleo regẽq; fecerunt: & ſadoch põtificẽ uniuerſæ plebis: deducẽtes ad regalia ſalomonẽ: & ſedere faciẽtes ĩ ſolio patris. Ab illo nãq; tpe: ei cũctus populus ſeruiebat.

Capitulum. XVI.

POſt paulũ uero tẽpus: & dauid egritudine & ſenectute confectus: ſciens ſe moriturũ: uocauit ſalomonẽ filiũ: & hæc ei locutus eſt. Ego quidẽ o filii iam ad uniuerſoꝝ debitum ad patres procedo meos: cõmune gradiens iter omnium qui ſunt nunc: quiq; futuri ſunt: illic ꝓgens unde non licet ulterius remeare: & quæ in hac uita geruntur agnoſcere. Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortem conſtitutus: ea te moneo quæ dudum & dixi: ſuadens tibi: ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos: pius aũt circa deum qui tibi dedit impiũ: atq; mandata ſerues & leges: quas ad nos ꝓ moyſen ipſe trãſmiſit: & neq; gratia neq; inimicitiis neq; concupiſcentia: neq; alia paſſione conſtrictus has forte cõtemnas. Dei enim fauorẽ amittis: ſi leges preuaricatus fueris: & e diuerſo ꝓuidentiã eius in te conuertis: ſi talis fueris: qualem eſſe rectorem decet imperii. Sed ego etiã deũ exoro: ut genus noſtrũ regnum tpe uniuerſo poſſideat: nec altera domus hæbreoꝝ habeat principatũ: ſed ut noſipſi ꝓ ſecula eterna regnemus. Eſto aũt memor iniquitatis ioab: qui per zelũ occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos: abner filiũ ner & amaſam filium iethra. Quoꝝ mortẽ ut fuerit uiſum tibi defende: quõ potior me atq; potentior exiſtens ioab: pœnam hactenus declinauit. Cõmendo autẽ & tibi filios berzellai galaditidis: quos in omni honore & prouidentia cõſeruabis: hoc munus præſtando mihi. Non eis enĩ initium benefaciẽdi cõferimus: ſed ea potius recõpenſamus: quia pater eoꝝ mihi ĩ fugæ tẽpore miniſtrauit. Sed ſemei filius gera de tribu beniamin qui multũ mihi ĩ fuga poſito blaſphemauit ꝓficiſcẽti: & poſt ea remeãti occurrit ad fluuiũ iordanis: & fidẽ accepit: q; nihil mali tũc pateretẽ nunc cãm rationabilẽ requirens: decenter ulciſcere. Dum ergo filiũ hæc monuiſſet: de oĩbus: & amicis: & de his quos nouerat pœna dignos: defunctus eſt: cũ uixiſſet ánis. lxx. Ex quibus regnauit ſeptẽ annis ĩ hebron ſup tribũ iuda: & menſes ſex: in hieroſolymis aũt regnauit ſup prouiciã uniuerſam ánis trigĩta tribus. Hic enĩ uir fuit optimus & omni uirtute plenus quos eſſe oportet in regibus: quibus tantaꝝ gentiũ cõmittitur ſalus: fortis: qualis nõ fuit alius. Nam in certaminibus quæ propter ſubiectos habuit: primus ad ꝓcula ꝓperabat: laborare & pugnare milites inuitabat: ipſe opando potius: nõ ſicut dominus impando: ad intelligendũ & cõſiderãdũ de futuris: & ad diſpenſationẽ ꝓſentiũ nimis idoneus: caſtus: mãſuetus: benignus: circa eos q in calamitatibus erãt: iuſtus & nimis humanus: in his aũt q regibus præcipue cõueniunt: in nullo penitus niſi circa uxorẽ uriæ magnitudĩe poteſtatis deliquit. Reliquit autẽ & diuitias quãtas nullus alius regũ: neq; hæbreoꝝ: neq; gẽtiũ aliaꝝ. Sepeliuit aũt eũ filius ſalomõ ĩ hieroſolymis decẽter nimis: & aliis rebus quæ ſolent circa exeqas regias miniſtrari: & multas diuitias cũ eo recõdidit. Quaꝝ

lib. 8.

lib: 8.

magnitudinē ex his quæ dicturus sum poterit quilibet agnoscere. Post tempus enim ānoꝝ mille trecentoꝝ: hircanus pontifex dū ciuitas obsideret ab antiocho rege qui pius cognominatus est filio demetrii: uolens ei dare pecunias ut ab obsessione recederet: & exercitū suū auferret: nō habens unde hoc adimpleret: aperuit unū locū sepulchroꝝ dauid: & sublatis exinde tribus milibus talētoꝝ: ptem dedit ātiocho: & ita nimietatē obsessionis amouit: sicut etiā in aliis indicabimus. Post hæc autē multo annoꝝ tēpore iam trānsacta rursus herodes rex aliū locū aperiens: plurimas exinde pecunias tulit. Nullus aūt eoꝝ loculos regū inuenit. erāt enī sub terra mechanico modo reconditi: ut ingredientibus in monumentū: nullatenus possent esse manifesti. Sed de his quidē hæc non indicasse sufficiat.

Hæc insunt in octauo libro iosephi historiæ antiquitatis iudaicæ.

Quō salomon suscepit regnum: & peremit. Cap.i.

De sapientia eius & intellectu: atq; diuitiis. Cap.ii.

Quō primus in hierosolymis edificauit tēplū: & de preuaricatione qua preuaricatus est circa senectutem: simul & de obitu ipsius. Cap.iii.

Quō subiectoꝝ quendā hieroboam fecerunt sibi regē decē tribus recedentes a domo dauid: & in duabus tribubus regnauit filius salomonis roboam. Cap.iiii.

Quia sesach egyptioꝝ rex castrametatus est contra hierosolymā: & ciuitate deuicta: diuitias eius transmigrauit in egyptum. Cap.v.

Bellū hieroboam regis israel cōtra filiū roboam abiam: & triūphus abiæ. Cap.vi.

Quia generationē oēm hieroboā quidā noīe baasa pimēs: ipse tenuit pricipatū. Cap.vii.

Bellū ethiopū cōtra hierosolymitas: regnāte sup eos asa: & cædes ethiopū. Cap.viii.

Quia generatiōe baasā pēpta: regnauit sup israelitas amari: & post eū filius eius achab. Cap.ix.

Quō regnāte achab ꝓphetauit helias: & de signis q̄ fecit: & qa discipulū elegit elizeū. Cap.x.

De morte naboth & agri eius possessiōe iusta: & qa adath damasci & syriæ rex secūdo zahab pugnauit & uictus ē: & de religione seu gloria iosaphat regis hierosolymoꝝ. Cap.xi.

Quō achab cōtra syros pugnādo deuictus est: & ipse disperiit. Cap.xii.

Continet hic liber tempus annorum centum sexagintatrium.

Incipit liber octauus antiquitatum.

DAuid itaq; quot uirtutū: quātorūq; bonoꝝ auctor extiterit contribulibus suis: quātaq; bella pugnasq; gesserit: & lōgeuus sit mortuus: i ꝓcedenti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ætate iuuēculo susciptē regnū: quē adhuc uiuēs pater dominū populi uniuersi uolūtate dei cōstituit: sedēte i solio prīs: oīs equidē populus soleniter fauit: ut assolet initio q̄tenus eius res optīe regerēt: & usq; ad senectutē fœliciter ꝓmaneret i regno. Adonias aūt q eius etiā patre adhuc uiuente tentauerat regni culmē inuadere: igressus ad regis matrē bethsabeæ: eaq; humiliter salutata: req̄situs ab ea: ut si ꝓ aliq̄ petitiōe uēisset ediceret; ꝓmittēs se tota uoluntate conferre: adonias itaq; locutus est. Nosti qdē & ipsa regnū & ꝓpter ætatē: & ꝓpter populi uoluntatē fuisse meū: sed decreto dei ad salomonē tuū filiū puenisse: me tamē amplecti ꝓfiteor: & gratis seruire ei: & libenter agere quæ iusta sunt. His dictis piter postulauit: ut apud filiū eius suū fratrē intercederet: eiq; suaderet: dari sibi abysag: quæ cū eius patre dormierat uxorē dicens. quia ꝓ senectute eā pater non agnouisset: sed adhuc uirgo consisteret. Bethsabeæ uero & ministraturā se in hoc negocio studiose ꝓmisit: & nuptias ꝓmereri ꝓpter utrūq; quia & rex ei uellet aliq̄d præstare: & illa ꝓ eo prona uoluntate deposceret. Adonias aūt spe nuptiaꝝ letus abscessit. Salomonis ergo mater repēte prexit ad filiū: locutura de q̄bus adoniæ supplicāti ꝓmiserat. Et occurrēte sibi filio eāq; cōplectente: cū deduxisset eā ad locū ubi soliū erat regni cōstitutū: rex aliud soliū a dextris matri iussit appōi. Cūq; sedisset bethsabeæ: unū inquit o fili munus mihi petenti cōcede: & ne uelis quasi difficile denegare: tristēq; deserere. Cui salomon se iplere qd uellet ait: qa sanctū esset matri cūcta ꝓbere: culpabat tamē eius petitiōis initiū: qd tanq̄ nō habēs firmissimā spē adeptiōis hmōi uerba ꝓferret: & adhuc qcq̄ sibi negari metueret. Tunc illa rogabat: ut uirginē abysag adoniæ fratri donaret uxorē. Hoc uerbū rex iracūde suscipiēs: dimisit quidē matrē dicēs: quō adonias cās nimis eminentes appeteret: & mirari se quō nō ei posceret etiā regnū: que q̄si seniori abysag dādā rogaret uxorē: qui potētes haberet amicos: ioab pricipē militiæ: & abiathar sacerdotē: mittēsq; banaiā: qui erat sup

corporis custodes:fratrem adoniā præcepit occidi. Vocans igitur & abiathar sacerdotē dixit ei. A morte quidē hoc te liberat quia & cū patre meo sepius laborasti:& arcā cū eo in hanc regionē uexisti:hoc aūt tibi propono suppliciū:eo q; fueris cū adonia cōiūctus eiq; cōsenseris:ut neq; hic moreris neq; ad facié meā igrediaris:sed pgens in tuā patriā in agris dege:& hanc conuersationē donec uiuas exerceto:quō peccasti:& nō est iustū te habere sacerdotiū. Sic ergo domus ithamar sacerdotii honore priuata est:ꝓpter prædictā cām sicut samuel heli predixerat:transiuitq; ad genus finees.i.ad sadoch. De genere uero finees tēpore quo ad domū ithamar sacerdotiū transmigrauit:heli primo pōtificatū accipiente:isti descendisse noscuntur. qui a sacerdotio sunt priuati: uochar filius ioseph summi sacerdotis: huius filius ioathā.ioatham aūt meroth:meroth asophi: asophi aūr achitob.achitob aūt sadoch:qui primū a rege sacerdos est factus. Ioab igitur princeps militiæ pemptū audiēs adonia:ualde pterritus est:erat enī eius amicus potius q̄ salomonis regis: & hoc piculum propter illius fauorē nō irrationabiliter fuspicatus est:fugit ad altare: credēs sibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturā. Quod dū fuerat regi nūciatū:mittēs banaiam eū iussit adduci:ut i eius iudicio satisfaceret. Ioab aūt ait nō se relictuꝝ eē sacrariū:sed ibi potius q̄ in loco alio morituꝝ. Quod dū banaias renūciasset regi:præcepit salomō ibi sicut uellet caput eius abscidi:& hanc eū recipere pœnam pro duobus militiæ pricipibus:quos idecēter occiderat:& eius cadauer sepeliri:ut peccata quæ gessit eius nūq̄ desereret genus:& a ioab morte ipse:eiusq; pater esset innoxius. Quod dū fecisset banaias:ipse priceps militiæ totius exercitus cō stitutus est. Sadoch autē solū fecit sacerdotē:in loco abiathar quē remouit. Semei uero præcepit: ut domū sibi edificaret in hierosolymis:ibiq; maneret:& torrentē cedron trāsgredi nō auderet: qđ si transcenderet:ultionē mortis incurreret:& sup hanc cōminationē iurisiurandi eū religiōe constrinxit. Semei aūt hoc præcepto salomonis gaudere se dicens atq; seruare:insup adiiciēs iusiurandū:relicta patria in hierosolymis habitabat. Transactis aūt annis tribus:audiēs duos seruos qui ei fugerāt in geth cōmorari:prexit ut quereret eos. Quod cū ei reuertēti cognosceret rex:qa & mandatū eius & iusiurandū respuisset:grauiter hoc tulit:eoq; uocato:tu iquit iurasti:nō te me esse relictuꝝ:neq; ab hac ciuitate ad aliā aliq̄tenus egressuꝝ. Non ergo iurisiurādi effugies ultionem sed etiā ꝓ q̄bus patrē meū fugientē iniuriis affecisti:dabis núc pœnas. Agnoscas quia nihil lucrantur:qui non repente pro sua iniusticia puniuntur:sed omni tpe quo se putant nihil patiēdos sine timore cōsistere:crescit eoꝝ pœna:& cā maior efficitur:q̄ peccasse noscūtur. Tūc semei banaias iussu regis occidit.

Cap.II.

CVumq; salomon iam regnū haberet firmū:punitis oībus inimicis: duxit uxorē filiā pharaonis regis egyptioꝝ:edificatis muris hierosolymoꝝ multū potioribus atq; munitioribus q̄ primitus extiterunt. Decetero maxia pace gubernauit impiū in nullo ꝓ iuuētutē circa iusticiā legūq; custodiā aut paternoꝝ memoriā mandatoꝝ minor existens:sed cūcta quæcūq; ætate ꝓuecti sapientiaq; ꝓfecti faciūt:cū integritate p̄cipua celebrabat: placuitq; ei ut ueniēs in hebron:in altari ereo qđ fecerat moyses sacrificaret deo. Tūc itaq; mille oues obtulit in holocaustū. Quod dū fecisset:p̄cipue deū uisus est honorasse:appuitq; illi ea nocte ꝓ somniū p̄cipiens:ut quæ uellet sibi ꝓ cultu pietatis peteret dona iferri. Salomon autē optia & eximia postulabat:q & deus grate p̄beret:& utiliter homo pcipet. Non igitur auꝝ nō argentū nō alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari dep̄catus est:hæc enī multos sola putātur magna & dei dona precipua esse:sed da mihi inquit domine mentē sanā:& prudentiā bonā:ut circa populū iustū possim uerūq; ꝓferre iudiciū. His petitiōibus placata diuinitas:& iā alia cūcta quorū memoriā in prece nō fecerat dare se dixit id est diuitias:seculi gloriā de inimicis uictoriā:& præoībus intellectū ac sapiam:qualē nullus alter hoīum habuit nec regū:nec priuatoꝝ:seruaturūq; se etiā nepotibus eius iperiū multo tpe cōpromisit:si iuste uiueret:& ei obediret:& ꝓris sui in optimis actionibus imitator existeret. Hæc salomon audiēs dicta a deo:repente exiliuit e somno:& adorās eū:ad hierosolymā remeauit:& ante tabernaculū sacrificia celebrauit:epulasq; uniuersas exhibuit. His itaq; diebus iudiciū apud eū deductū est:cuius criminū erat inuenire difficile. Cām uero unde iiudiciū salomō ꝓuenerat:necessariū iudicaui referre:ut legētibus iurgii nota sit difficultas:& si tale aliquod cōtigerit:q̄si ex imagine egregii decreti:cito possint huiusmodi ꝓferre sententiā. Duæ ad eū mulieres socia de cōuersatione cōuenerūt:quaꝝ quæ lesa uidebatur:prima cœpit hæc uerba ꝓferre. Habitabamus iquit o rex ego & hæc i una domo:cōtigit aūt ambabus: ut una die eadē hora pareremus. Trāsacta iā tertia die:dormiēs hæc supra suū filiū icubuit:& eū uiolenter occidit:tollēsq; meū ad se cōtulit:& mortuū in ulnas meas dormiētis apposuit. Mane facto dū ubera porrigerē filio:meū quidē nō repperi:huius aūt mortuū adiacere mihi cognoui: & misera certius hoc turbataq; considerans:factū scelus inspexi. Vnde reperens meū filiū & nō

lib: 8.

ab iſta recipiens:ad tuū domine remediū cōuolaui.Dum enim ſole ſimus & nullū qui nos arguat metuamus:cōtemnēs hæc denegare pſiſtit.His dictis requiſiuit rex:quid allegare uellet & altera. Qua negante q̄ hoc feciſſet:& dicēte ſuū uiuere filiū:& aduerſariæ ſuæ defunctū:cū nullus poſſet huius rei iudiciū diſcernere:ſed in eius deſcriptione omniū mēs haberet:ſolus rex hmōi queſtione inopinabiliter exoluit:iuſſitq; deferri & mortuū & uiuum ifantē:uocauitq; quendā armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderent infantes:& utraq; medietatē & eius q̄ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidē populus ignorans ſentētiam deridebat:q̄ſi ab adoleſcēte rege ꝓlatam.Inter hæc aūt uera matre ꝓclamāte ne hoc fieret: ſed potius ut ifantulus eius ſociæ traderet:ſibi ſufficere dicēs:ut tantū uiueret:eūq; uideret:licet alterius eſſe putaret:& e diuerſo altera præparata eſſet ut diuiſum uideret infantē:inſup ueram matrē tormentis affici poſtularet:cognoſcens rex utriuſq; uoces de uero fonte cordis ꝓlatas:reclamanti quidē ne pimeret infantulus:iuſſit filiū redonari:ueram matrē eam agnoſcens:alterius uero maliciam accuſauit:que necato ꝓprio filio:etiā ſuæ amicæ natū uidere cupiebat extinctū: Hoc itaq; magnū exemplū & p̄cipuū ſapientiæ & prudentiæ eius indiciū populus credidit uniuerſus:& ex illo die tanq̄ diuinū habentē ſenſum omnes inſpiciebāt.Iſti itaq; p̄rincipes militiæ & duces erāt ei in omni ꝓuintia:in tribu quidē effraim urias:in regione aūt bethleem erat dochis: dorenſem autē & maritimoꝝ regionē abiam:adab habuit ſub poteſtate ſua duces duxitq; filiam ſalomonis uxorē.Campus aūt maximus erat ſub banaia filio bachi cui adiecta terra eſt ad iordanem uſq; ꝓtenſa.Galaditē uero & gauladitē uſq; ad montē libanū:& centum ſexaginta ciuitates maximas atq; munitas habens ſub ſe gabiar:gubernabat eas.Achinadab autē totius galileæ uſq; ad ſydonē curā habebat:& ipſe duxit filiā ſalomonis noīe baſinia.Maritima uero quæ circa arcē & ciuitatē poſita ſunt habuit banach:ſabath aūt mōtē tabiꝝ:& carmelū:& iferiorē galileā:regionemq; uſq; ad iordanē fluuiū cōſtitutā baſan diſponebat.Semei aūt ſors beniamitidis erat iniūcta:gabar aūt habuit regionē poſitā trāſiordanē:& ſup oēs hos unus erat poſitus p̄riceps. Mirabile itaq; incrementū habuit & populus hæbreoꝝ & tribus iuda:cōuerſi ad terræ culturā. Nam pace potiti:& a bellis atq; tumultibus ulterius abſtracti:inſup & deſideratā libertatē adepti:intēperantes erant circa ſubſtantias cōgregatas:& eas ſemp potius extēdendas.Erāt regi & alii duces: qui ſyroꝝ terras & alienigenaꝝ a fluuio euphraten diſtētas uſq; ad egyptū gubernabāt:tributa colligentes ex gentibus.Inferebāt autē & eius mēſæ quotidianæ ad regale cōuiuiū ſimile choros trigīta:farinæ expenſæ choros ſexaginta:boues ſaginatos decē:& de paſchuis uigīti:agnos ſaginatos centū.Hæc oīa præter illa quæ de uenationibus capiebāt.i.ceruos & uolatilia:ſed & piſces ab alienigenis portabant.Tantā uero multitudinē curruū habuit ſalomon:ut quadragīta milia p̄ſepia equoꝝ ſubiugaliū eſſent:& præterea erāt duodecī milia equeſtriū:quoꝝ medietas quidē regem in hieroſolymis obſeruabat:reliqui uero p uicos regios diſpſi manebant. Idem uero dux cui cōmiſſæ erāt mēſæ regalis expenſæ:etiā equis neceſſaria miniſtrabat:deuehens hæc ad locū: ubi rex ipſe morabatur.Tantam itaq; deus præbuit ſalomoni prudentiā ac ſapientiam:ut etiam hoīes antiquos excelleret:& nec egyptiis qui ſapiētia oībus differre dicūt compatus:uel modicū minor eſſet:quoꝝ utiq; multā nimis ſapientiā præcedebat.Tranſcendit ſua ſapientia etiā eos qui apud hæbreos tūc ſapientia clarere uidebant:quæ oīa nō præteribo. Erant aūt ethā:& themā:& chalgal:& dardanus filii madanis.Compoſuit aūt & libros de canticis & modulationibus quīq; & mille:& pabolaꝝ atq; ſimilitudinū fecit libros tria milia:per unūquodq; enī arboris genus pabolā dixit:ab hyſopo uſq; ad cedꝝ.Eodē mō & de iumētis:& de reliquis terrenis:necnō aquatilibus:& aeris aīalibus diſputauit.Nullam nāq; naturā ignorabat: ſexaminataq; preteriit:ſed de oībus philoſophatus eſt:& diſciplinā ꝓprietatū eaꝝ eminēter expoſuit.Præſtitit aūt deus etiā ei: ut cōtra demones artē ad utilitatē hoīum & eoꝝ curas ediſceret:& incātationes inſtituit:quibus egritudines ſoleant mitigari.Modū etiā cōiurationū:quibus obſtricti demones ne denuo redeāt effugant inuenit:& hæc cura hactēnus apud nos multū preualere dinoſcitur.Vidi etenī quendā eleazaꝝ de gente noſtra præſente ueſpaſiano & eius filiis & tribunis:alioq; ſimul exercitu:curātem eos qui a demonibus uexabantur.Modus autem medicinæ fuit huiuſmodi.Intulit naribus eius qui a demonio uexabatur anulum habentē ſubter ſignaculum radicē a ſalomone monſtratam:deinde demonium per nares odorantis abſtraxit:& repente cecidit homo. Poſtea cōiurauit eum:iuramentum obiiciens ſalomonis.ne ad eum denuo remearet.i.cantica quæ ille cōpoſuit ſuper eum dicenda.Volens autem ſatiſſacere atq; ꝓbare præſentibus eleazarus hanc ſe habere uirtutem:ponebat ante eos aut calicem aut peluī aquæ plenum:& demonio imperabat: ut hæc egreſſus ab homine euerteret:& uidētibus præberet indicium q̄ hoīem reliquiſſet. Quo facto: ſapientia'ſalomonis cunctis innotuit.propter quā ut oēs magnitudinis eius naturā cognoſcerēt

atq; religionē:& ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eū lateret:hæc dicere sū cōpulsus. Audiēs ergo yrā rex tyri:q; salomon dauid patri succesisset in regno:& ualde letatus quō dauid fuerat amicus:misit ad eum salutans:& propter præsentia bona gaudens. Destinauit uero ad eū denuo salomon litteras hæc habentes.Rex salomō yram regi.Scito patrem meum uoluisse deo edificare templum:& bellis frequentibus fuisse prohibitum:non enim primo desiit inimicos extinguere:donec eos tributarios sibimet subiugaret:ego uero gratias ago deo pro pace præsenti: propter cuius deuotionē non dubito edificare domū:ipse nanq; meo patri dixit a me hanc esse faciendā.Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad mōtē libanū:qui ligna secare possint:ad sectionem nāq; siluaꝝ sydonii sunt doctiores nostris:mercedes uero quas decreueris ego īcidentibus ligna præbebo. Legens autē iram hāc epistolā:& in his q̄ scripta fuerant delectatus:salomoni ita rescripsit.Rex yram regi salomoni.Dignum est quidem ut benedicatur deus:q; tibi patrium præbuit principatum sapienti uiro:& omni uirtute pollenti:ego autem ī his oībus delectatus:quæcunq; mādasti libentissime ministrabo.Incidens enī ligna ꝑcera & multa cedria piter & cipressina per meos ad mare destinabo præcipiens:ut ratibus factis:nauigātes ad locum quēcunq; uolueris ea deponant:ut tui hæc ad hierosolymā deferant.Sed tu ꝑ his ꝑbe nobis frumēta:eo q; hoꝝ nobis eē uideaē inopia. Quapropter supplicamus ī hoc te eē solicitū.Haꝝ igit epistolaꝝ hactenus rescripta seruantur:nō ī nostris solummō libris:sed etiā apud tiros: & siquis hæc uoluerit integre cognoscere:rogans custodē monimētoꝝ publicoꝝ tiriæ ciuitatis: ueniet ea cōsona hoꝝ quæ a nobis edicta sūt.Hæc dixi uolēs lecturos agnoscere:q; nihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex ueri similibus quibusdam aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiā cōponētes:examinationē quidē fieri non declinamus:& ut nobis credaē exigimus immo in nullo potius hæc recepi deprecamur:nisi adhibita ꝑbatione & manifestis īditiis uirtutem ipsius ueritatis habeamus.Rex itaq; salomō dū ei fuissent litteræ tiri regis allatæ eius uolūtatem & fauorem ualde laudabat:& ei quæ popposcerat repēsauit:misitq; singulis annis tritici uiginti milia choros:& totidē olei batos:batus aūt capit sextarios septuagintaduos: eandem uero mensuram etiā uini ꝑbebat.Amiciciæ siquidē yram & salomonis ac potius largitate creuerūt:& iurauerunt has esse iugiter permansuras. Rex autē indixit omni populo tributa triginta miliū operariorū:quatenus opus præ multitudine sine labore cōstaret:diuisitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno mense in libano monte:ut duobus mensibus remeātes ad propria requiescerent:donec iterū uiginti milia diffinito tēpore suū opus implerent:itaq; contigebat quarto mense ut priores denuo ad laborem remearent.Super hos enī laboratores curator institutus est adoram.Erāt autem ex his quos reliquerat dauid ad portandos lapides aliāq; materiam septuaginta milia uiri:& eoꝝ qui lapides incidebant octoginta milia & eoꝝ ꝓpositi tria milia trecenti:uelociterq; secabant lapides eximios ad fundaméta tēpli:quos primitus polliebāt & copulabant in montibus & ad ciuitatem deferebant:fiebātq; hæc nō solū a ꝓuincialibus structoribus : sed etiam ab artificibus quos miserat rex yram.

Cap.III.

CEpit autem salomon edificare templū anno quarto regni sui:mense secundo : quem macedones artemisia uocāt:hæbrei autem hyaro : āno quingētesimo secūdo filioꝝ israel profectionis ex egypto.Post mille autē & uigīti ānos aduentus abraā ad chananeam de mesopotamia:a tēpore uero diluuii āno millesimoquadringētesimo: ab adā autem protoplasto usq; ad edificationem templi salomonis prætererunt simul anni tria milia centum & duo:qua tempestate cœpit edificare templum.Tunc siquidē undecimū iam in regno tiri yram annū habebat:a tiri uero conditione usq; ad edificationem templi fuit tempus annoꝝ quadraginta & ducentoꝝ.Deposuit itaq; rex fundaméta templi in nimiam terræ ꝓfunditatem: de lapidibus ualde fortissimis & qui possent lōgo tempore permanere:qui eque cōstipati sibiq; conferri terræ pauimentum & fortitudo super edificati templi essent:& propter inferiorem sui fortitudinem sine defectu impositam magnitudinē & preciosam una pulchritudinē sustinerēt: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̄ alia quæ erant tanta celsitudine & fastigio quasi ad instar mundi:& ad magnificentiā fabricanda.Eleuatum itaq; templum usq; ad camerā ex lapide albo constructū cuius altitudo fuit sexaginta cubitoꝝ:& longitudo sexaginta tantundem:latitudo autē uiginti. Sup hoc autē erat aliud edificiū equa mensura:ita ut esset oīs altitudo templi cubitoꝝ centū uiginti:eratq; conuersum ad orientē.Cuius uestibulum habebat longitudinē cubitoꝝ uigīti quantā & latitudinē templi:latitudinē uero cubitoꝝ decē in altitudinem surgens cubitis centū & uiginti.Edificauit aūt in circuitu templi uiginti puulas domus: que sui copulatione tēpli totū ꝓpaciū extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus eaꝝ ita fecit ad inuicem:ut ex alia intraretur ad aliā.Haꝝ nanq; singulæ domus latitudine quidē habebāt quiq;

lib: 8.

cubitoꝝ & tantundē longitudinis: altitudinis uero uiginti. Erāt autē supra edificatæ his aliæ: & rursus aliæ super eas equales: & mēsuris: & numero: ita ut oēm altitudinē haberent ꝓxime sicut domus inferior: supior náꝙ circunedificata non erat: opiebatꝙ eas camera cedrina: & domibus quidē singulis erat hoc ꝓprium: & imputribile tegumētū. Aliaꝝ uero erat tectū cōe lōgissimis drabibus adopertū & cūcta tegentibus: ita: ut medii pietes ab eis trabibus cōstipati firmiores exi sterent. Cameras quæ sub trabibus erant de lignis eisdē fecit: celatis opere laquario: auroꝙ uestitis. Parietes aūt cedrinis tabulis exornauit: easꝙ piter deaurauit: ut omne tēplū nimis effulgeret: & uultus ingredientiū faceret auri lumine resplendere. Fabrica uero totius tēpli multa arte confecta est de lapidibus politis: arteꝙ cōpositis: & nimis limpide constitutis: ita: ut neꝙ mallei neꝙ alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus apperet indicium: sed præter hunc usum omnis materia cōgruenter explicita uideret: ut naturali armonia potius quā ferramētoꝝ crederetur necessitate confecta. Excogitauit aūt rex ascensum superioris domus per latitudinē pietis efficere: non enim habuit ianuam grandē adorientem sicut domus inferior: sed a lateribus erant ingressus ianuaꝝ ualde puaꝝ. Vestiit autem tēplū intrinsecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis; quatenus hoc ꝓ munimine & fortitudine constaret magna: diuisitꝙ tēplum in duas ptes: ut interior quidem domus uiginti cubitoꝝ adituū esset: quadraginta uero cubitis secūdo tēplo secerneret. Inpiete quoꝙ diuidente aditū a reliquo tēplo ianuas de cedro statuit auro multo: & diuersis historiaꝝ celaturis ornatas: suspenditꝙ ante eas uela ex magnis coloꝝ floribus id est iacinti: & purpuræ: & cocci: & byssi molissimi splendidissimiꝙ cōtexta. Recōdidit aūt in aditu quod erat latitudine cubitoꝝ uiginti: & totidē longitudine duo cherubin tota ex auro purissimo: habebātꝙ utraꝙ altitudinē cubitoꝝ qnꝙ. Duæ aliæ erāt i cherubin quinis cubitis extēsæ. Quapropter nō procul a semetipsis aberant: ita: ut alis suis una tangeret pietē australē: alia uero positū ad acquilonē: aliæ uero alæ semetipsas contingentes: arcam quæ i medio eoꝝ posita erat operiebant. Hæc uero cherubin nullus quales fuerunt dicere: neꝙ conicere potest. Strauit autē pauimentū templi petalis aureis: posuitꝙ in portā templi ianuas secūdū altitudinē pietis mensuratas habentes latitudinē cubitoꝝ uiginti: easꝙ pulcherrime deaurauit: & ut breuiter dicā: nullā ptem templi reliquit extrinsecus & intrinsecus: quæ nō esset deaurata: operuitꝙ similiter etiam has ianuas sicut interiores uelis uarie decoratis. Porta uero uestibuli nihil habuit hoꝝ. Misit ergo rex salomon ad yram: & ab eo accepit artificē noīe chirā: habētē matrē ex genere neptalim: & patrem uriā generis israelitici: qui totius quidē opis erat edoctus: præcipue tamen artifex ad operandum auꝝ & argentum & es: per quē. f. uniuersa ꝓ uoluntate regis in templo sunt diuersis machinationibus adimpleta. Fecit itaꝙ is artifex chirā duas columnas ereas cū canalibus: cauatione quattuor digitoꝝ: quaꝝ erat proceritas decē & octo cubitoꝝ: & ambitus in circuitu duodecim cubitoꝝ: & supraposuit utræꝙ columnæ capitella fusilia liliata: altitudie cubitoꝝ quinꝙ supra quas erant erea retia facta: quæ operebant lilia capitum columnaꝝ: de quibus pendebant bini ordines malogranatoꝝ ducentoꝝ. Haꝝ siquidem columnaꝝ aliam cōstituit in pte dextra ante portā in uestibulo templi: uocauitꝙ eā thalamū iachim: aliā uero i pte sinistra: quā noīauit booz. Fudit aūtē & mare eneū in scemate emisperii: qđ opus ereū ꝓpter sui magnitudinē mare uocatū est. Erat enī uelut cāthatus ingens: habebatꝙ eius diametꝝ. i. ab angulo usꝙ ad aliū angulum cubitos decem: & grossitudo eius erat fusilis digitoꝝ quattuor: habebatꝙ fundū in medio alphei sui loco: opere rotundū: decē coronis explicitū. Huius diametꝝ erat cubiti unius. Circūstabāt aūt in eo mari uituli duodecim respicientes singuli ad quattuor uentoꝝ regiones: hoc est tres uituli ꝓ unamquāꝙ regionē: quoꝝ ierga intus respiciebant: & sup eos emisperium incūbebat. Cuius emisperii rotūditas ad iteriora tēdebat: capiebatꝙ hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantaris bases ereas quadrangulas: & uniuscuiusꝙ latitudo fuit cubitoꝝ quinꝙ: latitudo quattuor: altitudo sex: cōclusumꝙ est opus perticulariter ita ornatum. Erant colūnellæ quattuor quadrangulæ ꝓ angulos stantes: latera basis ex utraꝙ pte i se habentes inserta: erantꝙ trinæ diuisæ: & singulæ eaꝝ habebāt celaturas suas: id ē alibi erat leo: alibi thaurus: alibi aquila: & in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturæ: quasi crispātibus plectulis alias petalis factæ: quaꝝ altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarū: quē admodū erant celatæ & basium iūctæ lateribus. Angulos uero superiores concludebāt humeri expāsis utiꝙ manibus animaliū: sup quas sedebat fundus cantari reclinatus: id est incumbēs sup manus aquilæ & leonis: qđ opus ita erat sibimet coaptatū: ut naturaliter insertum quodammō uideretur. Inter hæc aūt erāt & arbores celatæ palmaꝝ. Huiusmodi ergo erāt decē bases effectæ. Fecit autē ad hæc & decē cantaros rotundos ereos quoꝝ singuli ferebant quadragenos choros: eratꝙ altitudo eoꝝ quattuor cubitorum: & tatundē ab alterutris eoꝝ labia recedebāt: posuitꝙ

decem hos cantaros ſuper decem baſes quæ uocabantur melchonoth:quiſq; cantaros ſtatuens a ꝑte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonem:& totidem a latere dextro ad auſtri ꝑtem:reſpiétes ad orientem:quod etiã mare conſtituit aqua plenũ:diſpoſuitq; mare:ut ingredientes ſacerdotes tẽplum in eo lauarent manus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare:& cantaros ad animaliũ ĩ terranea diluenda:ſimul & pedes eoꝝ quæ erant holocauſtis imponenda.Fecit autẽ altare ereũ: cubitoꝝ uiginti longitudine:& totidem latitudine altitudine uero decẽ ad holocauſta celebrãda. Fecitq; eius uaſa erea:ĩſup & ollas & caldarias::& trullas:& arpagones:& omia uaſa opatus eſt ex ere: cuius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro: obtulitq; rex multitudiné menſaꝝ:& unã quidem ualde ꝑcipuam auream:ſuper quã ponebantur panes dei:& huic proximas decẽ milia altero mõ factas: ſup quas uaſa iacebant:id eſt phiale & patere aureæ quidẽ decẽ milia:argenteæ uero quadraginta mila:fecitq; candelabra decem milia ſecundum præcepta moyſi:& quibus unũ in tẽplo condidit:ut per diem luceret ſecundum legem:& menſam unam ſuper quã poſiti erant panes ad ꝑtem templi reſpicientẽ:& ad aquilonem e diuerſo poſitũ candelabꝝ qđ in auſtrali ꝑte cõſtituit. aureum uero altare inter hæc mediũ erat.Hæc enĩ omnia domus habuit quadraginta cubitoꝝ ante uelum aditi:ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia:& fialas aureas decẽ milia:argenteas uero duplici numero:pateras aureas ad offerẽdã in eis ſimilã cõſpſam ad altare octoginta milia:& argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilã cũ oleo fermentabãt aureas quidem quinquaginta milia:argenteas uero dupliciter:menſuras quoq; ſimiles eis quæ moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter:thuríbula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia:ſimiliter & alia thuríbula in quibus portabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat ĩ templo quinquaginta milia:ſtolas ſacerdotales pontificibus cũ his quæ pendebant ad pedes & ſuper hũerales:& rõnales ex gẽmis mille: corona uero in qua deum moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; ꝑmanſit:ſacerdotales ſtolas ex biſſo cõtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundũ ꝑceptũ moyſi ducenta milia:item ſtolas leuitaꝝ hymnos dicentiũ ex biſſo ducenta milia:& inſtrumẽta muſica & ad hymnos dicendos adinuenta q̃ uocantur nabla:& cinara ex electro conſtituit quadragĩta milia.Hæc omnia ad honorem dei ſalomon copioſe & magnifice fabricatus eſt:ĩ nullo ꝑcus exiſtens:ſed circa ornamenta templi uſus eſt ꝑcipua largitate:quæ etiam in theſauris dei recondidit.Circũdedit autẽ templũ per ambitum uniuerſum:quod propria quidem lingua giſon: latine maceria:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem : ut ab ingreſſu tẽpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret;extríſecus uero huius tẽpli aliam edificauit aulam quadranguli ſcemate factam:erigens maximas porticus atq; latas:& portas excelſas & amplas per quattuor mundi ꝑtes in eo conſtituens: quaꝝ ſingulæ ad unumquẽq; uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat.In hoc ergo ſacrario omis populus quibus purgatio & obſeruatio legitimoꝝ inerant introibãt.Si quidẽ mirabilis & oĩno ꝑcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiẽdos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cõtemplationẽ uiſiõis ipſius excedebat aula quæ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas propter ĩfinitã celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere:& erigens fabricas in quadrigentis cubitis eaꝝ altitudinem equales eas uertici montis in qua alias in quo templũ edificabatur effecit: & propterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo.Circũdedit autem porticibus hanc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portentibus:quaꝝ cameræ erant de cedro & ex laquaribus ſculptis:baſes autem in his omnibus fecit argenteas. Cum hæc igitur opera & magnitudine & decore edificioꝝ atq; ſacroꝝ tẽpli miniſterioꝝ rex ſalomon ſeptẽ ánis expleſſet:diuitiaꝝ magnã faciẽs & uelocitatis oſtenſionẽ:ut quilibet inſpiciẽs omni ꝑte putaret expleri uix potuiſſe qđ ſic breuiter uiſus ẽ quãtũ ad operis tẽpli magnitudiné terminaſſe:ſcripſit principibus & hæbreoꝝ ſenioribus:iubens omnẽ populũ ad hieroſolymã conuenire : uiſurum ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandã alias portatuꝝ.Cũq; nũciatũ fuiſſet omnibus ut ad hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria theſeri:a macedõibus hyperueretheus appellatur. Eodem tempore etiã feſtiuitas cõcurrit ſcenophegiæ:id ẽ poſitionis tabernaculoꝝ quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; precipua eſt.Portãtes itaq; tabernaculum qđ fixerat moyſes:& oĩa uaſa ad miniſterium ſacrificioꝝ dei cõſtructa introduxerunt in templum.Precedebat autẽ eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus:& leuite libaminibus & multo ſacrificioꝝ ſanguíe iter totũ ĩplentes:& ĩcẽſum ĩfinitũ:& hoſtiaꝝ multitudiné portãtes: ita:ut oĩs undiq; aer impleretur:& etiã longe cõſiſtẽtibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes aduentũ dei:& habitaculũ ſecundũ humanã opinionẽ crederẽt in nouã domo ei nup dicata eſſe faciendũ.Nam neq; hymnos dicẽtes neq; choros agẽtes donec puenirent ad tẽplũ aliquo modo

lib: 8.

quieuerunt.Hoc itaq; modo arca migrata est.Cunq; eā in aditu iam oporteret induci:alia quidē plebs recessit:soli uero sacerdotes qui portauerant inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam suis alis amplexatæ sunt.Sic enī erant ab artifice fabricatæ: ut arcā uelut quoddam taberna culum aut camerationē protegerēt.Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas: quæ decem uerba a deo moysi dicta in monte sina scripta retinebant.Candelabrum uero & mē sam:& altare aureum statuerunt in templo ante aditum in hisdem locis in quibus & olim in ta bernaculo posita erant:& quotidiana sacrificia ministrabant.Altare uero ereum statuit ante tē plum contra ianuas:ita:ut eis apertis ad faciem esset uidentium sacrificia & hostiarum maximas opulentias:reliqua uero uasa congregans:intus in templo recondidit. Cunq; omnia sacerdotes circa arcam cōstituissent egressi sunt:& repente non quidem tumens:alias uehemens:neq; qua lis hyemali tempore hymbre plena solet nubes asistere:sed diffusa est:& temperate effluxit:& tē plum omne compleuit:& facies quidem sacerdotum obumbrauit:ita:ut se inuicem uidere non possent:mentibus autem omnium fantasiam quandam & opinionem præbuit quasi deus descē disset in templum:& libenter habitaret in eo. Talem equidē hanc habuerunt omnes opinionē. Rex autem salomon de loco ubi sedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ cre didit esse decentia.Tibi inquit domine perpetuam domum quā ipse fabricatus es esse nouimus cælum & terram:simul & mare:& cum tibi nequaq̄ hæc uniuersa sufficiant:hoc tuo nomini cō stitui templum:ut ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes emittamus in aera:& consi damus:q; cū nobis sis præsens:nō a tuis sedibus ꝓcul abes. Vt enī oīa uideas & audias uniuersa: non a loco ubi nunc habitas recedens:oībus uicinus:& unicuiq; noctu & die semper assistis. Cū ergo hæc dixisset ad deum:uerba conuertit ad populum:manifestans eis dei potentiā & ꝓuiden tiam eius q; dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant:& forent uentura reliq̄ prædixisset:quod ipsi quoq; nōdum nato imposuit nomē:& q; templum ipse edificaturus: esset primus post obitum patris regnaturus:& cū omnia secundū illius prophetiā fierent:supplicabat ut deo benedicerent uniuersi:& in nullo de eius promissionibus desperarent:quas pro eoꝝ fœ licitate prædixerat:sed crederēt hæc implenda ex his quæ fuerant iā trāsacta.Cunq; hæc dixisset ad populū expansis manibus ait.Operibus quidem impossibile est:ut ualeant homines pro his q̄ meruerunt deo munera debita cōpensare:diuinitas enī nullius eget:& oīum rerum cōpēsatione superior est.In quo enim aliis animalibus per te domine meliores sumus effecti:in eo tuam be nedicimus maiestatem:& pro his quæ stirpi nostræ præbuisti pius:necessarium est gratias agere populum hæbreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propicium:& in eo tuam circa nos deuotionem cognoscimus per munera:quia per te est nobis uox quā ex aere habemus: & per eum iterum nouimus ascendentem.Per hanc ergo gratias tibi rēferimus primitus de hoc templo:quod ex inuisibili ad tantā gloriā prouexisti:deinde pro meipso cui omnia usq; ad præ sentem diem sicut a te prædicta sunt condonasti. Supplico ergo de cætero: ut mihi ministres: quæcunq; deum hominibus honoratis præbere possibile est:& nostram domum omnibus bo uis adauges:sicut dauid meo patri & uiuenti:& circa obitum promisisti; & quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum successionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire sufficienter:meisq; filiis uirtutem quæ tibi sit grata cōcede. Super hæc aūt & oro:ut pars aliqua tui spiritus hoc templum inhabitet:quatenus & in terra circa nos esse uideris.Tibi siqui dem habitatio peruula est etiam omne cælum & alpheus qui sub eo est omnium existentiū: nō dicam hoc peruissimum templum:q; precor ut custodias ab omni uastatione bellogē:& tanquā proprie possessiōi seras auxilium.Supplico piter:ut si peccauerit populus aliquādo:deinde plaga quædam pessima peccatis digna a te terris illata:aut sterilitas:aut corruptio:aut fames:aut huiusmodi passio quam iuste transgressoribus soles inferre prouenerit:& congregatus ad hoc cōfugerit templum rogando te:ut a peste saluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitans misericordiam præbeas:& a malo suæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non hæbreis solummodo a te rogo cōferri peccantibus: sed etiam totius terræ finibus:qui dum aduenerit:aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & postulata concede. Sic enim omnes agnoscent:q; tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri uoluisti. Nos autem nō inhumani naturaliter sumus quando non eos qui contribuli non sunt extraneos iudicamus:sed cōmuniter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adesse suppliciter exoramus.Hæc dicēs prostratus in terra:& deuotius adorans deum:post ista surrexit: & in templo obtulit hostias: & replēs illud sacrificiis:manifeste deū uidit sacrificiū grate suscipientē:ignis enī ex aere descēdēs oībus uidētibus ad altare:hostias totas abripuit & absumpsit. Hac igitur apparitione mōstrata:

populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitatõnis in templo coniitiẽs:procidens adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum: cunctosq; ut hoc facerent adhotari: habentes iam circa se diuini fauoris inditium: utq; orarent semper sibi ab illo talia prouenire:& ut mentem suam puram ab omni malicia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturá:ad seruanda mandata quæ per moysen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret fœlix gens hæbreorum:& totius generis humani beatior:rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quẽadmodum bona præsentia conquisissent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero sustinerent:non enim percepta hæc solũmodo propter pietatem atq; iusticiam: sed etiam obtinẽda per hæc præmia curarent: q; esset apud homines præcipuum non tantũ aliquid conquirere:quantũ acqsita seruare:& nihil pro eox amissione deliquere.Hæc ergo locutus ad populũ dimisit ecclesiam:cum sacrificia celebrasset pro se:& uniuersis hæbreis idest uitulos quidem.xxii.milia: oues centum.xx.milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt:& in eo epulati sunt omnes hæbrei cum uxoribus suis & filiis insuper etiam & festiuitatem quæ uocatur scenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est. Cunq; hæc fuissent sufficienter exhibita:nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam:dimittente rege:singuli ad propria remearunt:agẽtes gratias regi propter prouidẽtiam quam habuisset: & opera quæ fecisset:& orantes deum: ut eis regem præberet longeuo tẽpore salomonem. Agebant reuertentes cum gaudio suum iter & cũ delectatione hymnos decantantes: ita:ut cum ea iocunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam deduxissent ĩ templum: eiusq; magnitudinem pulchritudinemq; uidissent sacrificiis maximis & festiuitatibus impertitam:ad suas ciuitates singuli sunt regressi.Apparuit igitur regi per somnium deus : significans q; eius exaudisset orationes:& quia conseruaret templum: & in eo semper habitaret:nepotibus scilicet eius:& omni multitudine faciente iusticiam:ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret:ad excellentiá & fœlicitatis infinitum cũ plurima securitate asseruit uehendum:& regnaturos semper in ea prouicia ex eius genere principes:& de tribu iuda: si uero mandata contemneret:obliuionicq; mandaret:& peregrinos imitatus coleret deos esset radicitus abscidendus:& neq; reliquias ex eius genere remansuras:sed neq; in israel ulterius nominandas: populumq; terram quam patribus eorum dederat multis iustificationibus esse priuãdum:multisq; bellis & malis exterminandum:& a terra quã eorum patribus præbuit eiiciendos:incolasq; alienæ terræ esse futuros:templum quoq; edificatum incendendum diripiẽdumq; ab inimicis: sed & ciuitatem hostium manibus subuertendam:& eorum erumnas se facturum fabularum relatione dignissimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis: & icredulitatis:ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates:sed & causas inquirentes pro quibus ita hæbrei odio haberentur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmẽ euecti: ab his a quibus requirebant:audirent: quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertulissent.Hæc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est. Post templi uero fabricam:quam septem annis prædiximus fuisse perfectam:edificium domuum regalium construere cœpit: quod tredecim annis uix impleuit. Non enim hutusmodi ei erat feruens studium sicut in templo. Sed illud quidem licẽt esset grande & operatione mirabile:& cunctis simul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:terminum prædictis annis accepit: regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant:cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulẽtia præparata: & eo q; regum habitatio:& non esset dei futura: tardius est effecta. Hæc quidem secundum fœlicitatem hæbraicæ religionis ac merito regis edificata sunt:quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est:ut ex hoc omẽs cõiitiant magnitudinẽ: ut cũ legẽtes uiderint huius rei descriptionem.Erat magna basilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumque cognitiones distribuit: ut posset capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta: columnas quoque quadrangulatas omnes habebat:tegebaturque cedro opere corinthio:phyalis equalibus: & scutulis arte mira celatis:eratq; robusta:& uariis decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudis constituta:habẽs latitudinẽ cubitox.xxx: & cõtra tẽplũ ualidis colũnis extẽsum: eratq; in ea soliũ ualde decox:in quo sedens rex iudicia ,pferebat.Huic erat uicta alia quoq; regiõe basilica & reliqua habitacula & sedilia:ubi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis.Et alia qdẽ edificauit ex marmoribus.x.cubitox:alia uero tabulis uestita sectilibus & p̃ciosissimis exornauit secundũ de cuius templox:& miraculum habitatõnũ regalium: cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta assyrio. Quarta pars celaturis ornata:miraculum artis

lib: 8.

uidentibus offerebat:erâtq; illic sculptæ arbores & uniuersa poma quasi ramis & ex eis pendẽtibus foliis obumbrata:ita ut ꝓpter miraculũ subtilitatis agitari quodámodo putarentur:alia uero pars dealbata erat:& uariis picta coloribus.Edificauit aũt sup hæc domus alias epulaꝝ & porticus ualde protensas in domo regali positas:inter quas unã fecit oino præclaram ad regum cõuiuia necessariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uasa quæcunq; sunt epulis oportuna: oĩa fecit ex auro.Difficile itaq; est numerare magnitudiem & uarietatẽ domuum aulariiq; regalium: quanta erant maxima:& quanta horum inferiora:& quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorꝝ & uiridariorꝝ quæ erant facta delectabiliter ad aspectum: quo exusta corpora possent ab estus ardore refugere.Et ut breuiter dicam:totam regiam domũ ex albo lapide & cedro:& auro:& argento splendide nimis & opulentissime instruxit:cameras & parietes uestiens auro:quõ dei templũ resplendentes exhibuit.Fecit etiã ex ebore solium magnitudine nimis eximium:atq; celatum scemate tribunalis:habebatq; sex gradus:& in singulis eorꝝ ex utraq; parte duo leones stabant: & in superioribus gradibus alii totidem in reclinatione uero manus erant portantes regem:eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciente posttergum:& ex omni parte tribunal auro circundatum.Hæc salomon uiginti annis edificauit.Cui multũ auꝝ & argẽtum rex yram ad edificium contulit:insuper & ligna cedrina & cypressina:quẽ salomon magnis quoq; cõpensatõnibus redonauit:mittens ei per annos singulos triticũ:uinum & oleum:quibus maxime rebus eo ꝙ habitaret in insula sicut diximus indigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regionis uiginti nũero ei non procul a tyro positas condonauit.Quas dum circuisset atq; considerasset dispicuissetq; ei donum:mittens ad salomonem dixit se ciuitatibus non egere: & ex tũc hæ appellatæ sunt terra gabalon:& enim interpretatũ liguam phœnica:displicẽ significat. Misit itaq; ꝑdictus rex yram ad regem salomonem rogans eum: ut quædam sophismata & uerba perabolarum quæ ei dixerat aperiret:& questionũ difficultates absolueret. Qui cum esset astutior & intelligens:nihil horꝝ ignorans:sed in omnibus ratione præualens:& eorum causas agnoscens:omnes obscuritates eorꝝ perduxit ad lumen.Meminit autẽ horꝝ duorꝝ & menãder qui ex phœnica lingua antiquitates sydoniorꝝ in uocem conuertit belladicam ita dicens. Moriente autem abybalo succesit in eius regnum filius eius yram:qui dum uixisset annis quinquaginta tribus regnauit trigintaquatuor.Hic effodit amplum terræ spacium:& auream columnam quæ in iouis templo dicauit:insuper & lignorum materiam a monte lybano incidit ad tecta templorum:& destruens antiqua sacraria:templum edificauit herculi & astarte:& primum herculis hoc erexit mense pyritio:& contra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subditis denuo remeauit.Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculus qui semper propositiones quas imperasset rex hierosolymorum regi yram soluebat.Meminit illius etiã dyon historiographus ita dicens. Abybalo moriente filius eius yram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit:& maiorem urbem effecit:& olimpii iouis templum destruẽs : medium locum ciuitati coniunxit:& aureis anethimatibus exornauit:ascendensq; in montem lybanum siluã maximam ad sacrorꝝ secuit edificia.Et adiecit hæc:regẽ hierosolymorꝝ salomonẽ misisse ad yrã tyri regem:figuras quasdam:& petisse ab eo solutionem ita:ut si non posset discernere:soluenti pecunias daret.Cunq; fateretur yram non posse se illa dissoluere:foretq; multa pecuniaꝝ detrimẽta passurus:per abdimum quẽdam tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt: & alia ab eo proposita quæ si salomon non solueret:yram regi pecunias multas daret. Et hæc quidem dyon sic dixit.Cunq; rex salomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tutione:nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum:hæc efficit:& turribus ciuitatem præcipuis ualde circundedit. Construxit aũt ciuitates:inter præcipuas urbes annumerandas: asor:& magedon:& tertiam zazarum. Que cum fuisset in regione palestinorũ: pharao rex egypti castrametatus:& obsidens eam cœpit: & omnes eius habitatores occidit eamque subuertit:deditque eam postea dono suæ filiæ salomõis uxori.Quapropter edificauit eam rex:cũ eẽt natura munita:& ad bella temporũq; motus utiliter oportuna.Non ꝑcul ab hac duas alias edificauit urbes:quaꝝ altera bitchora: altera uocabaꝫ balech. Vltra has aũt fecit & ad alias ad uoluptatẽ & epulas oportunas:& reꝝ tẽperamẽtis:pomorumq; fertilitate:& aquaꝝ frigidissimaꝝ poculis abundãtes.Pergens uero & in desertũ supioris syriæ:eãq; capiés:cõstituit ibi maximã ciuitatẽ duorꝝ dieꝝ itinere a syria supiore distãtẽ:ab euphrate uero unius:& a maxia babylõe sex mãsiõibus ꝑcul extantẽ.Vt aũt hæc ciuitas a ptibus hitabilibus syriæ ita distaret: hæc cã est: eo ꝙ i iferiori terra aq; nusq; iuenit:i illo aũt loco solũmõ fontes & putei nimis abũdẽt.Hãc itaq; edificãs ciuitatẽ:& muris eminentibus eã circũtegens thadamur appellauit:& hactenus apud syros ita dicebatur:quam græci palmiram uocant. Hæc itaque salomon illo tempore rex agebat.

Propter eos aũt qui quærũt:quõ omẽs egyptioꝝ reges a mineo qui memphis edificauit: & ante multos ános fuit quã noſter ꝓgenitor abraam: dũ inter hæc uſq; ad ſalomonẽ mille & triginta anni tranſierunt pharaones uocati ſunt a quodam rege pharaone:qui poſt priores his tẽporibus imperauit:pharaonũ uocabulum aſſumentes explanare hoc neceſſarium iudicaui: ut & caliginẽ eoꝝ ignorationis auferam:& cauſam huius nominis declarare contendam.Pharaonis nomen ſecundum egyptios ſignificat regem.Reor aũt eos ab infantia quidẽ aliis noĩbus appellatos: uenientes uero ad regnum hoc ꝙ lingua patria ſignificaret imperium eos fuiſſe participatos.Nam & alexandriæ reges cum primitus aliis noĩbus uocarentur:uenientes ad regnum uocati ſunt ptolæmei: & romanoꝝ imperatores a natiuitate aliis uocati noĩbus cæſares appellantur:cum poteſtas & principatus eis nomen imponat: & non hiſdem ꝓmaneant appellationibus:quas a genitoribus ſuſceperunt.Puto ſiquidem & herodotum alicarnaſeum propterea:poſt mineum qui memphim edificauit dixiſſe tricentos triginta fuiſſe reges egyptiorum: & nequaquã eorum nomina declaraſſe:quia pharao omnes cõmuniter uocabantur. Nam poſt horum obitum regnantis mulieris uocabulum poſuit nomine nicaulam eam uocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges pharao appellationem habere poterant:fœminæ uero nequaquam & propterea naturale huius nomen dixit. Ego autem & in libris noſtræ prouinciæ alias legis repperi: quia poſt pharao ſocerum ſalomonis nullus rex egyptiorum hoc uocabulo nũcupatus eſt:& quia poſtea uenit ad ſalomonem mulier quam prædixi egypti ethiopiæq; regina:de qua non poſt multa denuo referemus.Horum ideo nunc memini:ut oſtenderem:quia noſtri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noſcuntur. Rex itaq; ſalomon chananeos qui in monte libano morabantur uſque ad ciuitatem amathi non obedientes ſubdidit:& tributa eis impoſuit:ut ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent:& agriculturam exhiberent.Ex his quoſdam annis ſingulis eligebat:quia nullus tunc ſeruiebat hæbreorum.Non enim erat racionabile: ut cũ deus eis multa milia gentium ſubdidiſſet:& ex his oporteret eos habere ſeruitia:ipſi in hoc ſcemate permanerẽt:quando omẽs armati equis & curribus militabant potius quam ſeruitia peragebant. Chananeis autem quos ad ſua miniſteria tulerat:conſtituit principes quingentos & quinquagíta: qui ſuper eos omnem a rege poteſtatem perceperant:ut eos docerent opera ſeu negocia:in quibus neceſſarii eſſe uiderentur. Fecit autem rex etiam:multas naues in ſinu egyptiaco maris rubri:in quodam loco qui aſyon gaber appellatur:non procul a ciuitate hellena:quæ nunc beronica uocatur.Hæc enim regio fuit primitus iudeoꝝ.Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yram. Ipſe náq; multos uiros gubernatores:& in marinis rebus edoctos miſit:quos iuſſit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim ophyra: nũc terra aurea nuncupaẽ:eſt aũt in india:ut augꝝ deferent: & colligentes quadringenta talenta: ad regẽ denuo ſunt reuerſi.Igitur reginá egypti & ethiopiæ ſapientia plenam: & aliis ualde mirandam audientem crebro ſalomonis uirtutem atque prudentiam: & habentem deſiderium eius multum: & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur: ad ſemetipſum adduxit:ut experiméto & nõ auditu potius ſatiſſacere potuiſſet:quando opinio mẽdax ſepius inuenitur:& proferentis narratione ſuſcipitur.Cum ergo ad eum uenire uoluiſſet:ut in præſenti ſapientiæ eius experimenta perciperet:ſtuduit etiã quæſtiões proferre:& eaꝝ ſolutione exigere.Venit ergo hieroſolymã cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarũ: cum auro & aromatibus & lapidibus precioſis: eáq; rex grate ſuſcepit: & circa eam in omnibus extitit ualde largiſſimus:& propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo cito concipiés:uelocius quam ſeperari poterat exoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe tranſcendẽtem & potiorem quam audiebat agnoſcens:uehementer obſtupeſcebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorumq; pulchritudine mira:& magnitudine delectabatur egregia:nihilominus & diſpoſitione uaria frabricaꝝ: in qua multã regis prudentiam aſtutiamque cernebat:plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus: quæ ſilua lybái uocabatur:& quotidianaꝝ opulẽtia cœnaꝝ:& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miſtrantiũ:eorumq; decens circa ſuũ officiũ diſciplina:ꝑcipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur:& ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia leuitarum.Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur.Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicens ad regẽ ꝙbus ſuã mentẽ uiſtã eſſe monſtrabat.Cuncta inq;t o rex quæ ꝑ auditũ ueniũt ad notitiá: cũ qdá ícredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiunt:tuoꝝ uero bonoꝝ q̃ & ipſe in te poſſides: hoc é ſapientiá & prudentiá:& q̃ tibi ꝑſtant ex regno:non eſt médax fama:ſed uera:licet multo minor q̃ i ꝑſenti cõſpicio.Nã opinio auribus qdé aliqd ſuadet nitiť:dignitas uero reꝝ nõ ita fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa ꝑſentia cõprobať. Ego ſiquidé neq; his quæ nunciabanť ꝓpter multitudinem & magnitudinem credens: multo potiora conſpexi: & beatũ dico populũ hæbreoꝝ ſeruoſq; tuos pariter & amicos:qui quotidie tuo uultu fruũtur:

Lib: 8.

& ſapientiam audire promerentur. Quis etiã non benedicat deum: ſic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores: ut te ad regni culmen eueheretur. Oſtendens autem poſt uerba hæc quẽadmodum eius regis habuiſſet affectũ: etiã muneribus aperuit ſuæ mẽtis iudicium alias indicium. Viginti nãq; auri talenta regi dedit: & aromatũ innumerã multitudinẽ: & lapides præciosos. Dicunt aũt: quia & radicẽ balſami quã hactenus fert noſtra prouintia: ipſa dederit regi. Cui etiã e diuerſo ſalomon bona multa donauit: & maxime quæ ipſa deſideráter eligeret: nihilq; fuit qđ poſtulanti nõ præberet: ꝓnius dabat quæ illa petierat: quã q̃ ipſe magis offerret: eãq; ſuæ largitatis munere ꝓcurrebat. Regina itaq; egyptioꝝ & ethiopiæ dans: & rurſum dona recipiẽs quæ prædiximus: ad ꝓpria remeauit. Eodẽ tempore dilati ſunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides precioſi: & ligna pinea quibus uſus eſt ad fortitudinẽ tẽpli: domũq; regalẽ: & ad inſtrumẽta muſi coꝝ: fecitq; ex eis cytharas & nablas: ut dicerent deo hymnũ leuite. Omniũ uero reꝝ quæ fuerãt quocũq; tempore regi delata: ea quæ illo die deuecta ſunt magnitudinẽ & pulchritudinẽ præcellebant. Nullus igit̃ arbitretur q; ligna pinea quæ nũc ꝓpter ꝓcia uendentiũ ſic appellant̃ illis uicina ſint: illa ſiquidẽ uiſione rotunda q̃ſi pinea ſunt: ſed multa candidiora: & ualde fulgẽtia. Hoc aũt dixi ut nullus naturã uere pinus ignoret. Quia uero pp utilitatẽ regis eius memoriã fecimus oportunũ etiã iudicamus: ſignificare allati auri illo tpe quãtitatẽ: quæ fuit põdere talẽtoꝝ ſexcẽtoꝝ ſexagintaſex: nõ reputatis eis: quæ negociatores emerãt: neq; q; dono arabie coparchie: regeſque mittebãt. Conflauit ergo auꝝ: ut ducẽtas lanceas faceret: quæ ſiclos ſexcẽtos haberẽt. Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habẽte auri minas tres: poſuitq; eas in domũ quæ ſilua libani uocat̃: necnõ & coopcula ex auro & lapidibus ꝓcioſis ad cõuiuia neceſſãria ꝓparauit. Dũq; uno ꝓcipuo artifice hæc feciſſet: etiã alia uaſoꝝ opa largitate auri ut faceret exq̃uit. Nõ enĩ auꝝ aut argẽtũ uendebatur aut emebat̃: ſed multæ fuer̃ naues q̃s rex in mari tharſico conſtituerar: ut interiora gentiũ penetrarẽt: & oĩa cõpararẽt: & cõparatũ auꝝ argẽtũq; regi deferrent: necnõ & elephãtes: & pauos: & ſimias. Nauigio uero eũtes & redeuntes tribus annis ĩplebant. Tũc enĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu ꝓuincias circuibat: uirtutẽ eius ſapientiãq; ubiq; diuulgans: ita ut oẽs undiq; reges deſiderarent eius aſpectũ: ꝓpter incredulitatẽ reꝝ quæ de eo referebant̃: magnifq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demõſtrabãt. Mittebãt itaq; ei uaſa aurea & argentea: ueſteſq; purpureas: & aromatũ genera multa & currus & equos: & onagros: mulaſq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt: ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebant̃ acreſceret curruũ numerus q̃dringẽtoꝝ: erãt enĩ primitus mille: & iter equoꝝ duo milia: cũ primitus fuiſſent. xx. milia. Nutriebant̃ aũt ut eẽnt pulchri piter & curaces: & cõparatione facta: nec decẽtiores alii nec uelociores ĩuenirent̃. Exornabant̃ aũt & aſcẽſores eoꝝ: primũ decora iuuẽtute florentes: habenteſq; magnã ꝓceritatẽ: & ſatis alios excedẽtes: longãq; diffundẽtes in equoꝝ ſeſſiõe ceſariẽ: ex purpura tyria ueſte circũamicti: auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adiicientes: ut equoꝝ capita percuſſo ſole auro radiante fulgerent. His circa eum armatis exiſtentibus: arcuſq; ferentibus: rex uectus in curru: & alia ueſte circũamictus: ſolitus erat exire ad quendã locum: qui ab hieroſolymis duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus: aquaꝝ rigatõnibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima ꝓuidentia & ſtudio ſemper utens: & ubiq; cultus ac decorus exiſtens: neq; uiaꝝ deſidiam habuit: ſed regias uias quæ ad hieroſolymã ducerent: lapide nigro ſtrauit: ut etiã ãbulantibus non poſſent eẽ difficiles: & oſtenderent diuitiaꝝ & impii dignitatẽ. Diuidens autem currus: & diſponẽs ut ſingulis ciuitatibus certus eoꝝ numerus eſſet: paucos quidem circa ſe retinuit: urbes aũt ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex ĩ hieroſolymis abundare: quanti erãt & lapides: ſed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant: ſicut arboribus mori campos iudeæ ita compleuit. Luſ ſit autẽ & negociatoribus commerita ex egypto deferentibus: ut uenderent ei currum unum cũ duobus equis dragmis argenti ſexcẽtis: quos ipſe regibus ſyriæ & trans euphraten habitantibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus: & prudentia & diuiciis excelleret uniuerſos: qui ante eum hæbreorum tenuerunt principatum: non in his uſque ad terminum uitæ ſuæ permanſit: quando relinquens ſolẽnitatum cuſtodiam paternarum: non ſine ſimili rerum quas de dauid prædiximus conuerſatus eſt: ſed circa mulieres & ueneriam intẽperãtiã turpiter exardeſcẽs nõ ꝓuicialiũ ſolũmõ delectationẽ habuit fœiaꝝ: ſed etiã multas ex alienigenis gẽtibus duxit uxores: ſydonias: & tyrias: etiã ãmanitidas: & idumeas & leges é ꝓuaricatus moſaicas: qbus ille contradixit alieniginis mulieribus hæbreas debere miſceri: & deos illarum cœpit colere: ut mulieribus earumq; amori placuiſſet: cum legiſlator prædixiſſet: ne hæbreus alienæ regionis uxores duceret: ne forte illaꝝ ſolẽnitatibus mixtus: & deos earum coleret: & a uenerationẽ proprii dei piter ſe abſtineret. Sed hæc quidẽ deſpexit ſalomon: irrõnabili amori

constrictus:& ducens uxores principũ ĩsignium ũrorꝫ filias numero.lxx.alias septingẽtas:& trecentas cõcubinas:super has aũt & filiã regis egyptiorꝫ:repente captus ab eis est:ita ut eaꝝ secta retur quoꝙ culturas.Et iõ cogebatur fauoris sui præbere & dilectionis inditia:ut more earũ patriæ uiueret:& quæ illis eẽnt grata cõpleret. Aetate siquidẽ procedente:& ratione propter tẽpus pariter infirmante:cũ iam non posset studia patria retinere:deũ quidẽ propriũ nõ solum illicitis uxoribus iugiter ĩhonorabat:sed etiã ante hæc peccauerat:& circa legum custodiã iam deceptus fuerat:quãdo boum eneorꝫ similitudines fecit:quos mari subiecit:& leonũ quos in suo solio regali decoris causa disposuit.Nõ enĩ hæc facere fas erat:dum optimũ & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplũ:quod ei propter dei pietatẽ fuerat relictum.Hoc ergo nõ imitatus cum secundo eũ deus per somniũ patrem monuisset sequi:in gloria huius rei expers effectus est. Venit ergo propheta missus a deo dicens.Quia neꝙ iniquitas eius lateret eũ: neꝙ diu ĩ his esset letaturus:incriminatus simul:quia ei quidẽ nõ auferret imperiũ:quõ dauid patri eius fuerat promissum:moriente uero eo;citius filiũ hoc amittere; nõ tamẽ oẽm ab eo populũ recessurum:sed decẽ quidẽ tribus eius traderet seruo:duas aũt nepoti dauid huius filio reseruaret: & pp illũ qui dilexit deũ:& ꝓpter hierosolymorꝫ urbẽ:in qua templũ habere decreuit. Hæc audiens salomon contremuit:& ualde turbatus:ex oĩbus pene bonis in quibus erat repente est mutatus:nõ multo tpe transeũte: ex quo hæc enĩ ipsa ꝓuenere:quæ ꝑdicta fuerunt a ꝓpheta.Mox suscitauit sup eũ deus inimicum adat noĩe:quarꝫ inimiciarꝫ causa fuit huiusmõi.Hic adat puer erat genere idumeus de semine regio natus.Qui dũ ioab prĩceps militiæ dauid uastasset idumeã: & oẽs qui armis uti poterãt sex mẽsibus pemisset:fugiẽs uenit ad pharaonẽ egyptiorꝫ regẽ qui eũ magna largitate suscipiens:dedit ei domũ & ꝓuinciã ad habitandũ.Et cũ creuisset dilexit eũ:ita ut ei uxoris suæ sororẽ noĩe talphim daret uxorẽ:ex qua natus ẽ ei filius:& iter filios regis ẽ nutritus.Audiens ergo in egypto dauid mortẽ ꝑiter & ioab:accedens ad pharaonẽ rogauit ut eũ ad ꝓpria remeare ꝑmitteret.Cũq; requireret rex cur hoc peteret:aut qd passus est relinquere destinaret: cũ sepius ei ĩoportune & nimis ĩsisteret atq; rogaret:tũc quidẽ dimissus nõ est:sed tpe quo iam salomon in malis erat ꝓp ꝓuaricationes prædictas & dei pariter irã: dimissus adat a pharaone uẽit in idumeã.Et cũ eã non potuisset a salomõe exercitu retollere:qa multis præsidiis seruabat:nec eẽt facilis eius inuasio:surgens inde uenit syriã.Iunctis aũt illic cuidã raam noĩe:qui regem sophone adrazarꝫ dominũ suũ fugerat:& ꝓuinciã latrociniis deuastabat:eiq; amiciciis copulatus:cũ hret ille circa se latronũ maximã multitudinẽ ascẽdẽs & tendẽs syriã:rex eius effectus ẽ.Tũc quoq; di scurrẽs israelitarꝫ ꝓuinciã affligebat & adhuc uiuente salomõe uastabat. Et hæc quidẽ hæbreis ꝓuenerunt per adat.Inter hæc aũt hieroboã filius nabath surrexit cõtra salomonẽ & quosdã cõtribules suos secundũ prouinciã olim sibimet dictã.Is cũ esset puer a patre derelictus & erudiret a matre:uidens salomon robustũ & nimis strenuũ eũ super edificiũ murorꝫ esse constituit:quãdo munitionẽ ꝓpugnaculorꝫ in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit:ut rex eum approbaret:eiq; principatũ militiæ super tribũ ioseph cõferret.Illo itaq; tẽpore cũ hieroboã ueniret hierosolymis:occurrit ei ꝓpheta de ciuitate silo noĩe achia.Quem dum salutaret:deflexit eũ paululũ ex itinere ad quendã locũ ubi nullus alius interesset:& diuidens suũ palliũ quo erat ĩdutus in duodecim partes:iussit ut hieroboã decem ex his sumeret prædicẽs ꝙ deus hæc uellet: ut scisso ꝓcipatu salomonis:filio quidẽ eius ꝓpter ꝓmissionem dauid duas relinqret tribus:& illi decem.quõ salomon in eo peccasset:& mulieribus earũq; diis se improuide subdidisset:sciens inquit cãm pro qua deus suã dilectionẽ a salomõe subtraxit:esto iustus & eius custodi præcepta: ꝓpositam habẽs palmã de pietate & honore dei ꝑcipuã. Talis utiq; futurus:qualem nosti fuisse dauid.Elatus itaq; hieroboã ex ꝓphetæ sermonibus cũ esset natura feruentibus iuuenis:& rerũ grandiũ appetitu ĩmensus nõ quiescebat:sed cũ uenisset ad exercitũ:habens memoriã eorꝫ quæ ei dixerat achias:repẽte nisus est populo suadere:ut a salomõe recederet:& regnũ ei contraderet. Cognoscens uero salomon eius uoluntatem & dolum querebat ut eum compræhendens: uelociter ĩterimeret. Quod dum cognouisset hieroboã:fugit ad sesach egyptiorꝫ regem:& usque ad salomonis obitũ ibi moratus est:& ne quid pateretur lucratus & futuro seruandus ĩperio.Mortuus est itaq; salomon: ualde lõgeuus:qui regnauit quidẽ annis.xl.uixit autem quatuor & nonaginta:& sepultus est in hierosolymis:cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges excellens: præter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierũ ardore preuaricatus est:de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt hæbreis:oportunius explanabo.

Capitulum.IIII.

POst mortem salomonis:in eius regno filio succedente roboam:ex muliere ammanitide naama noĩe procreato:repente miserũt ĩ egyptũ prĩcipes populi: & reuocauerũt

Lib: 8.

hieroboam. Qui dum uenisset ad eos in ciuitatem sycimorum:etiam roboam uenit in eam. Placuerat enim ut illic conuenientes israelite:eum constituerent regem. Adeuntes ergo cū principes populi simul & hieroboam:rogabant dicētes ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior eēt patre:cuius fuerant prægrauati iugo:ut & ipsi deuotiores essent: & propter mansuetudinem potius quā timorē ei seruirent ac diligerēt. Qui dum post tres dies responsuꝝ se eoꝝ petitionibus dixisset:mox quidē eos suspectus fecit:cur nō repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonā & humanā esse iudicabant:& magis in iuuene:attamē & in eo q̄ cogitare se dixerat: & nō repēte negauerat:spem aliquā faciebat. Qui cōuocatis paternis amicis:tractabat cū eis quale deberet populo præbere responsum. Illi uero quæ deuoti facerent naturā uulgi utiq; scientes: monebant ut māsuete loquereē ad populū:& cōmunius quā regibus exigeret fastus:ut ita fauorē sibimet obligaret:dum naturaliter diligant subiecti potius mansuetudinē regū:quā cōminationē. Tunc ille optimū consiliū forsitan deo uolente despiciēs:uocās adolescētulos secum nutritos:eisq; pandēs senioꝝ consiliū:quod oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi uero cum neq; iuuentus: neq; deus meliora eos tractare pmitteret:monuerunt ut asperius responderet ad populū:& inferiorē suum digitū:lumbis paternis diceret uastiorē. Et seueritatē quā fuerant in illo cōperti: in se multo potiorem agnoscerēt:& si ab illo flagellis castigati sunt:cedi a se scorpiis expectarent. In his delectatus rex:& credēs dignitati regiæ cōuenire respōsum:cum die tertia plebs auditura uenisset:& oīs populus uideretur suspensus esse:ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clementius: relinquens ille consilium seniorꝝ respondit adolescentium. Hæc aūt dei uoluntate gerebātur: ut quæ prædixerat achias perducerentur ad terminū. Tunc ergo cuncti ei sermonibus uelut opere iam percussi:& dolentes q̄si iam experimento ipsaꝝ reꝝ quæ dicerentur afficerenē:indignati sunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt:nihil sibi post illum diem esse cōmunē ad genus dauid uel qui erant ex eo progeniti:sed solum templū ei cedere quod pater eius edificasset: eumq; iterminati sunt se relicturos:& sic amare iracundiam seruauerunt:ut dum misisset rex roboam quēdam nomine adoram super tributa constitutum:qui eos aliquomodo mitigaret: & post sermones qui petulāter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret:passi non sunt:sed eum lapidantes interemerunt. Quod dum uidisset roboam:credens quoq; se lapidandum: metuens ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendens in currum fugiens mox uenit in hierosolymam. Et tribus quidem iuda simul & beniamin eū constituere regem:reliqua uero ples ab illa die recedens a filiis dauid:dominum reꝝ hieroboam esse constituit. Roboam uero salomonis filius cōuentu facto duarum tribuūm i quibus regnabat:sumens ex eis electos milites centum octoīgta milia uiroꝝ:contra hieroboam & contra populum dimicare cogitabat:quatenus eum subderet sibi bello seruiturum. Prohibitus uero est a deo per prophetam Rameum:ut bellū inferret:eisq; dicebat non esse iustum ut aduersus cōtribules dimicarent: cum ab eo dei uolūtate populus recessisset. Quo facto:nequaquā egressus est ad prælīū. Diuiso itaq; regno prius narrabo quæcūq; hieroboam israelitarum rex egit. Deinde quæ aroboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic enim totius ordo historiæ seruabitur. Igitur hieroboam institutus in sycimorū ciuitate regalibus:ibidem morabatur:quod etiam i phanuel ciuitate fecit. Dumq; non multo post scenophegie festiuitas immineret:cogitans hieroboam quia si permitteret populo ut deum in hierosolymis adoraret:pergens & festiuitatem illic solenniter agens penitentia duceretur:& propter tēplū: & propter dei religionem forsitan metuens ne eum quidē relinqueret:ad regē uero pristinū remearet. Et ob hoc mortis picula sibimet iminerent:opus hoc malignū sua cogitatiōe moli tus est. Fecit duas uitulas aureas & totidē tępla construxit:unū quidē in ciuitate bethel:aliud circa dan:quæ ad fontes iordanis minoris uidetur existere:posuitq; has uitulas in templis quas præ diximus ciuitatum:& ex inuocans decem tribus quibus ipse regnabat:his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli nosse uos puto:q̄ omnis locus habeat deum:& non ostenditur locus in quo proprie præsens est sed ubiq; semper exaudit:& cultores suos intendit. Vnde mihi non uidetur necessitatem uos pati:ad hierosolymam properandi ad hostium utiq; ciuitatem:ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo enim illic edificauit templum:& ego feci duas uitulas aureas deo equiuocans:quarum unam quidem in bethel ciuitate dedicaui : aliam uero in dan urbe constitui:quatenus quicunq; uestrum eis urbibus sunt uicini:adorēt in eis deū. Constituam ergo ex uobisipsis sacerdotes earūq; leuitas: ut tribu leui nequaq̄:neq; aaron filiis egeatis: sed qui uoluerit esse sacerdos:offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificē aaron fecisse dicunt. Quod dum dixisset:se duxit populum ut a patria religiōe recedens præuaricaretur leges. Hoc itaq; hæbreis malorum fuit initium: & qui cōcta deuicerant prælīs i alienarū sunt gentiū ditiōe subiecti. Sed hæc quidē opportune narrabimus. Igit dū istaret. vii. mēse

festiuitas uolens & ipse eā ita in bethel agere secuti duæ tribus in hierosolymis celebrabant:ante uitulam quidem edificauit altare & ipse pōtifex factus cū sacerdotibus ad altare cōscendit. Cūq; esset hostias & holocausta corā populis oībus oblaturus:uenit ad eū hierosolymis ꝓpheta noīe iadan:missus a deo.Qui stans in media multitudīe:stāte etiā rege:faciēs ad altare sermones:deus inquit futurꝫ quendā eē prædixit ex genere dauid noīe iosiam:qui non tantū tēporis illius supra te & altare falsos pimat sacerdotes:sed etiam ossa horꝫ populorꝫ seducētiū & errorꝫ eorꝫ & ipiorum sup te tunc simul exurat.Vt aūt credāt hoc futurꝫ:signū eis nunc prædico faciendū: subito ení rumpet hoc altare: & oīs pinguedo sacrificiorꝫ sup illud posita fundet in terrā.Hæc dicente ꝓpheta:indignatus hieroboā:manū extendit:præcipiens eū continuo cōprehendi. Cuius manus mox est aretacta:nec ualuit eam denuo reuocare:sed habuit eam marcidā & solutā. Ruptū ergo est repēte sacrariū:& sicut ꝓpheta prædixerat cūcta diffusa sunt.Cunq; uideret feracē hominē:& præsentiā diuinā hīe cognoscere:rogauit ut supplicaret deo:q̄tenus eius dextera curaret. Quo rogante deū:manū sibi naturaliter restitutā gaudebat:ꝓphetāq; rogabat enixe: ut eius conuiuiis interesset.Iadan uero dixit:nō se pati ut ingrediret ad eū:nec panē aut aquā in ciuitate gustaret: hoc sibi præceptū a deo dicēs:ut etiā & alio quā unde uenerat itinere remearet.Huius igit abstinentiā rex miratus:erat in timore positus:& per mutationē rerꝫ ex his quæ dicta fuerāt:nō ꝓspera sibimet iminere credebat.Erat aūt quidā in ciuitate senior: malignus homo: falsusq; ꝓpheta: quē hieroboā magnis studiis honorabat:cū eo dicente quæ illi grata forent crebro decipet. Iste itaq; tunc erat in lectulo pp senectutis infirmitatē.Filiis aūt indicantibus ei ꝓphetā qui de hierosolymis uenerat:& de signi effectu:& quō aresacta manus dextera hieroboā:illo orante fuerat restituta:metuens ne ꝑegrinis esset melior apud regē:& potiori honore frueret:præcepit filiis:ut ei repente ad iter asinum stratū præpararēt. Quibus præceptū festināter iplentibus:ascendēs prosecutus est prophetā: & inueniēs eū sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentē:salutauit primum deinde culpauit:cur apud eū nō intrasset:& eēt eius hospitalitate pticipatus.Quo dicēte:se a deo ꝓhibitū: ut apud quēquā ī illa ciuitate gustaret: nō īquit ꝓhibuit diuinitas ut meā mensulā deuitares.Nam & ego ꝓpheta sum & in ea tecū religione cōis:& assum nunc missus a deo: q̄tenus te comessurū ad me deducā. Ille uero credens mentiēti:reuersus est. Quibus adhuc prādentibus & pariter epulātibus:deus apparuit iadan: eiusq; mandata preuaricantem dixit supplicia sustinere: alias supplicio subiacere:& qualitatē pœnæ cōtinuo declarauit: leonē ei occursum ī itiere quo laceraretur:& ꝙ sepultura patria priuaretur dixit.Hæc aūt facta reor uolūtate diuina: ut hieroboā nequaquam uerba iadan metueret:quasi fallacis & ita defuncti.Remeāte siquidem iadan rursus in hierosolymam:occurrit leo:& deiiciens eum de asino peremit:& asinum quidem in nullo nocuit:sed cum eo sedens & illū & corpus propbetæ magna tuitione seruabat:donec alqui iter agētium uidentes hoc:& uenientes in ciuitatem falso prophetæ denunciarent. Qui missus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem:ac splendida pompa eius celebrauit exequias:præcipiēs filiis ut ipsum mortuum cum illo sepelirent:dicens ꝙ omnia quidem uera essent quæcunq; ille prophetasset aduersus illam urbem: & altare & sacerdotes: necnon & contra falsos prophetas: & ꝙ ipse post mortem non pateretur iniuriam:si cum eo sepultus:& eius ossibus copulatus:propter societatem ossium prophetæ non posset agnosci.Sepeliens ergo prophetam: & filiis ista præcipiens: cum esset malignus & impius:accessit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cunq; illi rex de sacrario & manu sua narraret: sanctum uere & prophetam egregium eum uocans:cœpit destruere eius opinionem:& uerisimilibus utens: rerum gestarum creditam iminuere ueritatem.Nitebatur enim suadere:quia pro labore portandi multa sacrificia: eius manus obstupuisset:& deinde cum requieuisset:ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autē cū prius fuisset uacuum: susceptis multis hostiis & ingentibus: propter onus impositorum fuisse ruptum & cecidisse dicebat: significauitq; ei simul ita mortem eius qui hæc signa prædixerat:eo ꝙ fuisset a leone discerptus:& nihil esset quod propheta locutus est. Hæc ergo dicens regi satisfecit:eiusq; mentem pœnitus auertit a deo:& a sanctis operibus:& ad actus ipios euocauit.Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter insiluit:ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui super ea quæ iam perpetrauerat scelera cumularet. Igitur de hieroboam hæc ī præsenti dixisse sufficiat. Filius aūt salomonis roboā: qui sicut prædiximus super duas regnauit tribus: edificauit munitissimas ciuitates & magnas: bethleem & icam & thecos & bethsura & socho & odollā:& hipam:& meresām:& zipha:& adorā:lachis:& zetherā:& hellum:& ebron.Has quidem in sorte iuda primas edificauit: fecitq; & alias p̄cipuas ī sorte beniamin:murisq; circundans: custodes īstituit uniuersis:& principes militumq; frumentum simul & uinum & oleum: & alia quæ singulis ciuitatibus pro cibariis eēnt necessaria:largis-

sima ubertate recondidit:insuper aũt & scuta & iacula nimis innumera. Conuenerunt aũt ex oĩbus israelitis sacerdotes ad eũ in hierosolymã pariter & leuite:& quicũq; alii de populo erant boni uel iusti:relinquentes proprias ciuitates:ut culturã dei in hierosolymis exhiberent: minimeq; libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboã:& auxerunt imperium roboam per tres annos. Qui dum cognatã quandã duxisset uxorem & tres ex ea filios suscepisset:postea quoq; duxit nomĩe machã natam de thamar:filiã absolonis: quæ & ipsa uidebat esse eius cognata:de qua natus est ei filius masculus:quẽ abiam appellauit:habuitq; filios ex aliis coniugibus:sed super omnes potius diligebat machã.Habuit aũt lege sibi coniunctas uxores decem & octo:concubinas uero triginta.Et filii quidem ei nati sunt octo & uiginti:filiæ uero sexaginta.Successorem sui regni constituit abiam ex macha procreatum:cui & thesaurum & munitissimas credidit ciuitates. Reor enim quia sepius causa maloꝝ & iniquitatis:existat hoĩbus magnitudo rerum:earũq; ad potiora conuersio. Videns nãq; roboam regnum suum his crementis augeri:ad impias & iniustas conuersus est actiones:& spreuit dei religionẽ: ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem cum maioribus. Nam cum præcipuũ moribus corrũpitur conuersatio: leditur deuotio subiectorum:& cum uiderint illoꝝ luxurias:suæ castitatis merita respuentes q̃si uirtutem eoꝝ imitari nituntur illecebras.Non enim opera principum approbare uiderentur: nisi etiam similia agerent.Hoc igitur accidit subiectis roboã. Nam cum ille ageret impie & inique: studebant & illi non esse iusti:ne rex uideretur offendi.

Capitulum.V.

QVapropter u indicem super hæbreos misir deus regem egyptioꝝ noĩe sesach:de quo narrans erodotus:actus postremo eius adiunxit. Hic enim sesach quinto anno regni roboam cũ multis milibus exercituũ castrametatus est. Sequebant enim illum currus mille ducenti:equitum uero sexaginta milia & q̃dragĩta milia peditũ:quoꝝ plurimos habebat libias:& ethiopes.Inuadens itaq; regionẽ hæbreoꝝ:munitissimas roboam ciuitates sine dimicatione detinuit:& nouissime armatus ad hierosolymam uenit:ubi roboam & eius exercitus propter militiã sesach tenebatur inclusus:deũq; rogabant ut eis uictoriã salutẽq; cõferret.Quos tamen non exaudiuit deus:nec eis pugnaturus spem uictoriæ promisit.Propheta quoque sameas ait deum eis interminari:eosq; relictuꝝ:sicut ipsi eius uidebantur deseruisse culturã. Hæc audientes:animo sunt soluti:& dum nullam uiderent in se salutem: cõfitebantur omnes q̃ eos deus iuste despexerit cum ipsi circa eũ impie crudeliterq; gessissent: & eius legitima spreuissent. Quos uidẽs deus ita deiectos & ad pniam fuisse ꝑductos:nõ se perdituꝝ eos prophetæ dixit:sed egyptiis tantum fore subdendos:ut agnoscerent:utrum hoĩbus seruire esset ĩfatigabilius: an certe deo.Capiens ergo sesach non lege bellica ciuitatem: sed pactis præcedentibus roboã eũ suscipiente propter timorem:ingressus fœdera nõ seruauit:sed & templum expoliauit & thesauros dominicos & regios exhausit:auri & argenti multa milia & ĩnumerabilia secum deuehẽs ornamenta:& nihil omnino illic de relinquens.Abstulit aũt & aureas lanceas:& scuta quæ rex fecerat salomon:sed neq; pharetras aureas dimisit:quas dauid sumptas a rege sephone deo dicauerat Quod cum idem sesach fecisset:ad propria remeauit. Meminit aũt huius prælii & erodotus alicarnas:qui solummodo circa regis nomen errauit.Sed quia & gentes alias multas inuasit & palestinam & syriã subiugauit:capiens sine prælio cunctos in ea regione degentes.unde palam est:qa nostrã gentem subditã egyptiis iudicar̃ uult.Ait ergo:quõ & statuas eorum qui sine prælio se tradiderunt reliquerit:& mulierum genitalia ĩ eis celauerit. Roboam & enim rex noster ei tradidit sine prælio ciuitatem.Dixit aũt ethiopas ab egyptiis didicisse genitalium circuncisionẽ:phœnices aũt & syri in palestina fatentur hoc se ab egyptiis didicisse & palam est:quõ alii nulli circunciduntur syrorum in palestina habitantium præter nostros.Sed de his sentiat quis quod uoluerit. Igitur discedente sesach: roboam rex pro aureis lanceis & clippeis:erea eiusdem numeri fecit:custodibus regalibus seruanda tradidit:& qui cum splendenti principatu & claritate rerũ debuerat imperare: & sub multo silẽtio & timor̃ regnauit: fuitq; hieroboam regi cunctis temporibus inimicus.Mortuus est aũt cum uixisset quinquaginta & septem annis:in quibus regnauit decem & septem uir superbus:& fatuus:& nolẽs paternis amicis credere:perdiderat principatũ: sepultusq; est in hierosolymis in tumulis regum.Roboam itaq; successit in regnum filius abia:cum hieroboam octauũdecimum annum haberet in regno.Et quidẽ huiusmodi fine cõsumpta sunt.Consequens est nunc:ut de hieroboam dicamus:quẽadmodum & ipse fuerat conuersatus.Is enĩ non quieuit iniquitates facere corã deo:sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras:& sacerdotes de populo eligebat.Contra quas impietates supplicia non post longum tempus in eius caput & totius generationis ipsius erat relatura diuinitas.Illa siquidem tempestate cum eius filius nomĩe

abimen egrotaret:dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatū ſcema ſuſcipiēs:iret ad achiā ꝓpheta: aſſerens eū uirū eſſe mirabilem:& futura predicere:q etiā de regno ei ſignificaſſet:& ab eo quaſi pegrina requireret:ſi puer lāguorē poſſet euadere.Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei precepat: uenit in ſylo ciuitatē:ubi morabatur achias.Cūq; foret domū illius ingreſſura : cū eſſet iā ꝓphe tæ uiſus ſenectute grauatus:apparuit deus ei:utrūq; denūciās:& qa hieroboā regis ad eū ueniret uxor:& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domū ueniente:uelut priuata ſimul & pegrina:ille clamauit.Ingredere uxor hieroboā.Quid te celas.Deum latere non potes q mihi & te uenturā eſſe denūciauit:& impauit quæ tibi dicam.Reuertere igitur ad maritū:& dic ei hæc dixiſſe deū.Quō te magnū ex puulo & nihil exiſtēte cōſtitui regē:& ſcindens regnū a ge nere dauid tibi contradidi:tuq; hoꝛ nō recordatus:meāq; religionē deſerens:fuſileſq; deos effi ciens illos potius honoraſti:deiiciā te denuo:& omne tuū genus exterminabo & canū uoracita ti uolatiliumq; præbebo:& quidā a me ſuſcitabit̄ rex totius populi:qui de genere hieroboā nul lum penitus remanere ꝑmittat.Participabat̄ aūt iſto ſupplicio etiā populus:& copioſa terra hac priuabit̄:& trans euphratē ulterius diſperget̄:quō cuncti regis impietates ſecuti:deos ab eo factos adorauerunt:& meā religionē uenerabilē reliquerunt.Tu uero mulier hæc marito feſtina renū ciare:filium uero tuū inuenies eſſe defunctū.Te nāq; ingrediente ciuitatē : ſpiritū mox amittet: ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nanq; ſolus ex genere hieroboā bonus fuiſſe uidebatur.Hæc itaq; ꝓpheta dicente:exiliens turbata mulier de morte filii lamentās:p uiā feſti nanter ibat lugens & ingemiſcens:filiū utiq; quē in ſpe reliquerat uiuū ulterius non uiſura:quē cōtinuo morituꝛ eſſe crederet.Quæ dum uenisſet in ciuitatē:filiū quidē ſicut ꝓpheta dixerat inuenit extinctum:regi uero cuncta narrauit.

Cap. VI.

HIeroboam itaq; nihil hoꝛ cogitans:multo exercitu cōgregato cōtra abiā filiū roboā: qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat:caſtrametatus eſt:deſpiciebat enī illū ꝓpter ætatem.Qui dū hieroboā inuaſionē audiſſet:obſtupefactus eſt:uerūtamen ultra pru dentiam iuuētutis ad ſpē bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu:occur rit hieroboam ad quendā locū qui uocatur mons amorreoꝛ:& caſtra circūfigens:bello neceſſa ria ꝑparabat.Erat enī eius exercitus quadragīta milia uiroꝛ:hieroboā uero manus duplex erat. Cunq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cōmittenda eſſet iam in acie cōſtitutus: ſtans in loco excelſiore rex abia manu ſilentium impauit:& hieroboā petit ut cū quiete prius ſe audiret:factoq; ſilentio cœpit hæc dicere.Nec uos equidē ignoratis:q; deus principatū dauid & eius ſoboli in tēpore uniuerſo cōceſſerit:miror autē quō recedentes a meo patre:ſeruo ſuo hie roboam īdecenter adheſeritis:& cū eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduēiſtis:ut eoꝛ regnū his prælīis auferatis.Hactenus itaq; regnū hieroboā iniuſte detinuit:qđ non reor maiori eū tempore poſſeſſuꝛ:qui īdeo pœnas etiā de præterito nūc ſoluēs:ab iniqui tatibus & iniuriis nō ceſſabit:quas ei hactenus inferre præſumpſit:ſed & uos talia ꝑpetrare coe git:qui nullā a meo patre paſſi cōtumeliam:& tamen quia nō quæ uobis placerent in cetu locu tus eſt malignis hominibus credens:illū quidē ut putatis ira faciēte reliquiſtis: qđ aūt uerius ē : a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis:cū potius ignoſcendū fuerat non uerbis ſolummō durio ribus uiro iuuenculo & cōtentionis ignaro:ſed etiā ſi ad aliquā difficultatē operis p iuuentutem fuiſſet experitiāq; ꝓductus:eſſet ꝓferendus ꝓpter ſalomonē patrem illius:& beneficia uobis ſepe collata:quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝛ:p beneficiis & affectu parentū. Vos autē nihil eoꝛ cogitaſtis:neq; tunc:neq; mō:ſed ſup nos tantus uenit exercitus. Vel ī quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis? quæ ueſtræ ſunt impietatis & nō religionis indicia? An certe ſpem uobis multitudo præbuit? quia noſtra caſtra tranſcēdit.Sed nulla uirtus illic eſt:ubi licet cū multis milibus aliquis pugnat iniuſte:ſolummō ei iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ cōſtat īmota:quæ ſcilicet & apud nos eſt:ſeruantes a principio leges:& deū ꝓpriū uenerantes:quē nō manus de putreſcibili ſilua fecerūt:nec excogitatio mali regis ꝓ populi ſedu ctione cōſtruxit:ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cūctoꝛ.Vnde ſuadeo etiā nūc uobis:penitē tiam ꝓteritoꝛ ut habeatis & meliora cogitātes;dimicare ceſſetis:paternaſq; leges recolatis:& qc quid ad magnitudinē uos tātæ fœlicitatis euexit.Hæc equidē abias ē locutus ad populū.Adhuc aūt eo loquēte:quoſdā militū hieroboā latēter īmiſit:ut abiā ex aliqbus ptibus circūdarēt:quas exercitus nō uideret.Qui cū inter hoſtes apparuiſſent:exercitus quidē eius cōturbatus expauit . Abias aūt cōfortauit eos:& ī domino ſpē hr̄e poſcebat.Tūc illi ꝑiter īuocātes dei ſolatiū:ſacerdo tibus tubis clangētibus:cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt.Et illoꝛ qdē audaciā ac iuuētutē diſſol uit deus:exercitū aūt abiæ fecit excelſioꝛē.Nā quāta ī illo bello referē cædes fuiſſe cōmiſſa:neq; græcoꝛ:neq; barbaroꝛ referūt hiſtoriæ:Abia aūt & filii iuda & beniamī de exercitu hieroboā

Lib: 8.

mirabilem & famosissimā ꝓceperunt deo conferrente victoriā. Quinquagīta milia enī hostiū bello ꝓstrata sunt:eorūq; munitissimas ciuitates diripuerūt:insup bethuliā eiusq; regionē forti dimicatione tenuerūt. Hieroboā itaq; hac dimicatione fatigatus:nequaquā uires habuit:quāto cunq; tēpore post hæc abia uixit. Qui tamē post hanc victoriā ꝑuo tēpore supueniens:obiit cū regnasset annis tribus:& sepultus est in hierosolymis:ī monumentis paternis.Reliquit aūt filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & sex:quos oēs de uxoribus uigintiseptē ꝓcreauit.Huic successit in regno filius asa:cuius iuuenculi fuit mater noīe maacha. Hoc ergo mō abiæ filii roboā nobis gesta sunt tradita.Mortuus est aūt & hieroboā rex decē tribuū:cū uiginti & duobus ānis tenuisset ꝑiū:successitq; ei filius nadab:secundo iam anno regis asa transacto : regnauitq; hieroboam filius annis duobus:patris impietati malitiæq; concordans. Cap. VII.

IN his aūt duobus ānis:castrametatus est cōtra gebethō ciuitatē ꝑa lestinoꝝ. Cūq; eā foret obsessiōe capturus:dolū passus a quodā amico noīe baasa meheli filio mortuus ē.Qui post eius obitū potius ꝑpio:oē genus hieroboā iterēit & euēit:ut secūdū ꝓphetiā dei:alii qdē cognatoꝝ hieroboā ī ciuitate mortui lacerarent a canibus atq; cōsumerent:alii uero in agris a uolatilibus deuorarentur.Et domus quidē hieroboā ꝑ eius impietate atq; iniquitate ptulit ultionē hac uice dignā. Cap. VIII.

REx aūt hierosolymoꝝ asa dū moribus eēt egregius:sempq; ad dīuitatē respexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qd nō esset pietati cōueniēs:aut ad legū custodiā ptinēt suū cōposuit regnū:abscidēs cūctā ab eo nequiciā:& ab omni macula emūdās.Habuit aūt exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū scuta & lanceas:de tribu quidē iuda trecenta milia:de beniamin aūt scuta arcusq; portantiū:ducenta quinq̄ginta milia.Cunq; iam decē regnasset ānis:castra cōtra eū mouit cū maxio nimis exercitu zara rex ethiopiæ:ducēs pedestriū quidē ducēta milia:eq̄strīū uero decē milia:& currus trecētos . Qui dū usq; ad ciuitatē morisan q̄ est in trbu iuda cū exercitu suo ueniret:occurrit ei asa:& castris cōtra eū positis:ī quadā cōualle noīe sabatatha:non ꝓcul a ciuitate:cū uidisset ethiopū multitudinē:poscebat a deo cū clāore uictoriā:& ut multa milia hostiū ipse ꝑimeret.Neq; enī & ī alio cōfidēdū esse dicebat:quā in eo qui posset etiā paucos multoꝝ potiores ostēdere:& facere ifirmos fortissimis ꝑualere.Hæc orāte asa signū uictoriæ deus ostēdit:& cū gaudio:diuinitatisq; auxilio bello cōgressus:multos ethiopū pculit:& cōuersos in fugā ꝑsecutus est usq; ad geraritidē regionē.Relinquētes aūt occisionē hostiū:ad direptionē gentiū ciuitatis geraretie conuersī sunt quā cepant:eorūq; ad castra ꝓtinus accesserūt:ita ut tollerēt multū auꝝ:multūq; nimis argentū: prædāq; deueherēt ualde mirabilē camelos & subiugalia:& pecudū greges īnumeros.Asa igit & eius exercitus sumpta hmōi a deo uictoria atq; præda:in hierosolymis remeauit.Quibus ueniētibus occurrit in uia azarias noīe ꝓpheta:& precipiēs ut paululū a gressu itineris abstinerēt:cœpit ad eos dicer:q; illa uictoria fuisset eis a deo cōcessa:eo q; iustos se sanctosq; seruassent:& oīa dei uolūtate fecissent.Quos in eius mandatis ꝑmanentes dixit sup hostibus preualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatē: relinquentes aūt eius religionē in cōtraria deuēire:futurūq; tpus:ī quo nullus inueniret uerax ꝓpheta in eo populo:neq; sacerdos:qui iuste aliquid responderet:ob quā rē ita ciuitates subuertēdas: & gentē in oī terra dissemināda:& uitā miserabilē & inopē habituros:suasitq; eis:ut dū hoc alias hæc haberēt bene agerēt:& neq̄quā a diuina deuotione recederēt.Hæc audiēs rex:& populus gauisi sunt:multū studiū & oēs in cōe:& singuli circa iusticiā exhibebāt:misitq; rex in oēm ꝑuinciā præcipiēs ut legitima diligenter ubiq; seruarēt.Sic igit asa duaꝝ tribuū regis actio gerebat. Reuertar aūt ad regē baasa qui israeliticū populū possidebat:occideratq; nadab filium hieroboā:& eius tenuerat pricipatū. Hic enī inter saulī ciuitatē degens:& hītaculū ibi cōstituens. Regnauit quidē ānis uiginti & q̄tuor sed fuit malignus & ipius ultra hieroboā & filiū eius:& populū multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā.Qui mittēs ad eū gimō ꝓphetā:dixit & se & omē genus eius exterminatuꝝ:& hisdē malis quibus domū hieroboā pdiderat pdituꝝ q; rex ab eo constitutus: beneficiū nō repēsauit: ut iuste & pie populo peæsideret:cū hæc primitus ipsis ꝑdessent: deinde gratissima deo semp foret:sed magis imitatus est pessimū hieroboā:cuius dū depisset aīa uiueret tamē eius in isto malignitas:dicebatq; suppliciū maloꝝ illius hūc habituꝝ q; ei similis extitisse uidebat . Baasa aūt q̄is ꝑ ꝓphetā audisset futurā sibi suoq; generi ꝓ cōmissis sceleribus ultionē: tamē de reliquo nō q̄euit:neq; respexit q; male agēdo depiret īglorioſe:si nō pēitēdo ꝑ malis præteritis a deo uentā mereret:sed tāquā illi quibus premiū ꝓpōit laborare nō cessant:donec ad ꝓposita dona ueniāt. Sic & baasa ꝓpheta prædicēte sibi futura tāquam si ad magna bona concurreret : in perniciem sui generis:& totius domus interitum peior fieri quotidie non cessabat. Nanq; uelut adletha nequicie ī his agebatur malis.Nouissime uero exercitu sumpto:rursus nō

ignorabilem quandam ramath ciuitatem obſederat: quæ quadraginta ſtadiis ab heroſolymis aberat:eāq; capiēs:cogitauit ut ī ea exercitū derelinq̄ret:quatenus & inde procedens: terram aſa regis inuaderet.Metuens etiam aſa conamen hoſtis quia poſſit exercitus qui ramath cepat eius uiolare prouintiā:miſit ad regē damaſcenoꝝ legatos:ſimul & auꝝ & argētū:petēs ab eo ſolaciū: & cōmemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent.Ille uero & pecuniaꝝ opulentiā grate ſuſcepit:& ſolatia p̄buit:ſoluēs amicicia quā habuerat cū baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ baaſan uidebātur impio ſubiacere:ut eas affligeret.Qui alias q̄dē īcenderūt:alias populati ſunt.ideſt eleō: & abella:& alias multas.Hæc audiēs rex iſraelitaꝝ:edificare quidē ramath atq; munire ceſſauit: reuerti uero cū ſtudio feſtinauit:ut propriis ferret auxiliū. Igitur aſa ex apparatu edificioꝝ quē baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates:quarum altera gabaa:altera uero maſpha uocabatur. Cap.IX.

AT poſt hoc tp̄us nō habuit iā baaſa pugnādi aduerſus aſa.Peréptus eſt enī a creone:& ſepultus ī ciuitate therſa:cui ſucceſſit filius helan.Hic cū regnaſſet duobus ānis defūctus ē:quē occidit zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps.Nam dū epulareť apud diſpenſatorē ſuū noīe oſa:ſuaſit quibuſdā equitibus ut ſubito deſerentibus eū armigeris & principibus:deſolatū repientes occiderent.Illi nāq; cuncti circa obſeſſionē gabathenæ ciuitatis in paleſtina poſitæ occupati uidebantur.Perimens itaq; helā regē princeps equoꝝ zamarias:ipſe regnauit:& oē baſan genus ſecūdū ꝓphetiā gimon īteremit.Eodē nāq; mō eius domus propter impietatē radicitus eſt euulſa:ſicut genus hieroboā piſſe deſcripſimus.Exercitus qui gabaton obſidebat audiens qđ de rege contigerat: & q̄ zamarias occidens eū inuaſiſſet impiū & ipſi principē ſuū amari cōſtituere regē.Qui a gabathena urbe mouēs exercitū:uenit:in therſa:& accedens ad ciuitatē:manu bellica eā cœpit.Zamarias aūt uidens ciuitatē fuiſſe detentā:fugit ad locū aulæ regiæ ſecretioré:& ſuccedēs eā ſemetipſum pariter cōcremauit:cū regnaſſet diebus ſeptem.Moxq; iſraelitaꝝ diuiſus eſt populus:& alii quidē themā regnare uolebant:alii aūt amari. Cūq; uiciſſet pars amari:interēptus eſt themā:& in toto exercitu regnauit amari. Triceſimo aūt āno regis aſa:amari ſuſcepit īperiū:& tenuit ānis duodecim.Quoꝝ quidē ſex ānis intherſa fecit: reliquos aūt in ciuitate ea q̄ mareō appellatur a grecis uero ſamaria.Hic aūt noſauit eā ſomareō a ſomaro quodā:qui ei montē uenūdauerat:in quo ciuitatē cōſtituerat.In nullo aūt differebat a ſtudiis prioꝝ regū:niſi q̄ peior erat:oēs enī querebant modū:q̄tenus ſuis impietatibus quotidie populū facerent a deo recedere:& ꝓpterea inſcripſit alias extinxit eos:& nullū p̄miſit ex eoꝝ genere ſupeſſe.Et is ergo defunctus eſt in ſamaria ſucceſſitq; ei filius ahab.Ex his nāq; cognoſciť: quātā prouidentiā humanaꝝ reꝝ probatur habere diuinitas:& quō bonos quidē diligat:malos autē abhorret:& a radice diſpdet.Iſraelitaꝝ deniq; reges ꝓpter ſuā iniq̄tatē & iniuſtitiā alter ſup alteꝝ irruentes multi puo tpe pierunt:& eoꝝ genus exterminatū eſt. Cap.X.

AZa autē rex hieroſolymoꝝ qui duabus tribubus p̄ſidebat:& ꝓpter pietatē atq; iuſtitiam ad longā fœlicēq; a deo ꝓductus eſt ſenectutē:& cū regnaſſet q̄dragīta duobus ānis:bona morte defunctus ē.Quo moriēte ſucceſſit ei filius ioſaphat:de abida mſe ꝓcreatus.Hūc aūt imitatoré ꝓ aui ſui dauid pietate atq; fortitudie cūcti ipis opibus decreuerūt.Sed de hoc rege nō ē mō referēdi neceſſitas.Igitur ahab iſraelitaꝝ rex hītabat ī ſamaria:tēuitq; p̄cipatū ānis uigīti:& mēſibus duobus:nihil amplius renouās:q̄ priſci fecerāt reges: niſi q̄ mali magnitudie tēderet ad peiora:ſupans oēm eoꝝ neq̄ciā:& qđ ad diuinā ptineret iniuriā uiuaciter imitatus:& p̄cipue cōſtructas adorauit uitulas:& ſup hæc alia peiora molitus ē.Duxit uero uxorē filiā ionabal regis tiri & ſydōis noīe iezabel:ꝑ quā didicit eius adorare deos.Erat enī mulier nimis acerrima ſimul & audax. Quæ ad tātā uenit luxuriā atq; ueſaniā:ut etiam deo tiri & ſydonis quē baal appellabāt tēplū edificaret:& plantaret oīum arboꝝ lucos. Cōſtituit aūt & ſacerdotes:falſoſq; ꝓphetas huic deo ſeruituros.Sed & ipſe rex multos hmōi circa ſe fouebat: ſtulticia atq; neq̄cia oēs priores ſuos excellens.Quidā igitur ꝓpheta ſummi dei de ciuitate theſbites galaditidis regiōes ueniēs ad ahab:dixit ei.Quia dixerit deus:neq; ymbrē:neq; ros illis ānis in ea ꝓuincia ſe miſſuꝝ:niſi ipſe rurſus apparuiſſet.Et in his dictis cū iuraſſet acceſſit ad partes auſtrales:& habitabat circa torrēte quēdā:unde poculi habebat auxiliū:nā corui cibum ei quotidie deferebāt.Cūq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet:in ciuitatē ſareptā non ꝓcul a ſydone tiroq; deuenit:q̄ ciuitas ī haꝝ medio cōſtituta eſt.Deus enī p̄cepat cuidā illic mulieri uiduæ:ut cibū ei p̄beret.Cūq; nō ꝓcul eſſet a porta:uidit mulieré uiduā ſibimet colligēte ligna.Cui cū deus ſignificaſſet hanc eſſe q̄ ei cibū miniſtratura foret:accedēs ſalutauit eā:& ad bibendū aquā ſibi tribui poſtulabat.Quæ cū procederet:denuo uocans eam:etiā panē ſibi poſſit afferri.Illa cum iuraſſet nihil ſe intus ī domo habere:niſi modicū farinæ & paululū olei:& ꝓpterea prexiſſe ad colligēda

lib: 8.

ligna:ut cõsperſa farina:ſibi ſuoq; filio panes faceret:quibus expenſis cum aliud nihil ſupeſſet ut fame moreret:ait ꝓpheta.Cõfidẽs pge:& ſpe meliori cõſiſte:faciẽs primitus mihi paululũ deſer. Predico nãq; q; nõ tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec dei gĩa ymbrẽ fundat ĩ terras. Hæc ei dicente ꝓpheta: ueniẽs ea quæ dixerat fecit.Et ipſa habuit paululũ:& ex hoc filio mini ſtrauit piter & ꝓphetæ:nihilq; horũ defuit eis:donec ſiccitas defecerat.Meminit etiã ſiccitatis & menãder in geſtis ualithiorũ regis ita dicens.Et ſiccitas ſup eos facta eſt a mẽſe hipueritheõ uſq; ad aliũ annũ hipuerithei.Qui dũ deo ſupplicaret multa fluia ſunt emiſſa.Iſq; ciuitatẽ botrã edificauit in phenice:& aazõ in bliphſa.Et hoc quidẽ ait:ſub ahab factã ſignificans ſiccitatem. Hoc enĩ tpe ithabalus cuius menãder fecit mẽtionẽ:regnauit in tiro.Mulier itaq; quã paulo ãte diximus pabulũ ꝓphetæ prebuiſſe: cũ cecidiſſet eius filius in languorem:ita ut aĩam dimitteret & mortuus eſſe uideret:deflens & manibus ſemetipſam ualde deſerpens:uoceſq; quas dictabat luctus emittens:accuſabat apud ſe ꝓpheta præſente factã iniuriã:quaſi ipſe peccata eius argueret:& ideo puer fuiſſet extinctus.Ille uero eã equo aio eẽ ꝑcipiẽs ſibi filiũ cõtradi dicẽs:uinũ ſe eũ reſtituere ꝓmiſit.Qua tradente:portans eũ ad locũ in quo ipſe degebat & in lectulo collocãs:clamabat ad deũ dicẽs:q; nõ fuiſſet bene mulieri repenſatũ q illũ ſuſcepat & nutrierat:cũ eius filius eẽt ablatus:rogabatq; ut denuo aĩam puer recipet atq; uiuẽdi copia præberet.Cunq; deus & matris habuiſſet miſericordiã:& uellet precibus ꝓphetæ rogãtis annuere:ne uideret ad eã ꝓ leſione ue niſſe:cõtinuo ultra oẽm opinionẽ reuixit puer.Illa uero gratias ꝓphetæ referẽs:tunc apte ſe cognouiſſe dicebat q; loqueret ei uere diuinitas.Trãſacto itaq; puo tpe:ex uolũtate dei pgebat ad regẽ ahab futurũ ei nũciaturus ymbrẽ.Erũna enĩ & neceſſarioꝝ inopia ꝓuiciã nimis iuaſerat:ita ut nõ ſolũ hoſtes propter ſiccitatẽ:ſed etiã cætera aĩalia fames afflixerat.Rex igitur reuocans quẽdam abdiã:qui erat ſup eius iumenta:dixit ei:ut ad fontes aquarũ & torrentes pergeret:quatenus paſcua aĩalibus inueniret.Qui dũ iam miſiſſet in cũctũ orbẽ terrarũ:ad querẽdũ ꝓphetã helyã: nec iueniſſet: precepit ut eũ etiã ipſe reqreret.Quod dũ fieri placuiſſet:& rex & abdias p ſingula itinera prexerũt.Cõtigerat itaq; tpe quo iezabel regĩa ꝓphetas domini occiderat:ut cẽtũ ꝓphetas iſte in ſpeluncis abſcõderet:eoſq; ſolummõ pane & aqua nutriret.Cũ igitur abdias receſſiſſet a rege: ꝓpheta ei helyas occurrit.A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcẽs eſſe ꝓphetã ꝓtinus adorauit.Cui propheta:pge ĩquit ad regẽ:& dic quõ aſſum.Cui ille reſpõdit.Quid mali paſſus a me: illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi.An ignoras:quõ nullũ reliquit locũ rex:quo nõ direxit:ut te reptũ ad caſum necis adducat.Precauebat enĩ:ne dũ regi nũciaret:helya alibi diſcedente:mentiri uideret:ac morte ſuccũberet:cõmemorabatq; ei quẽadmodũ cũ iezabel ꝓphetas occideret: centũ ipſe abſcõſos: & multos alios ĩ ſpeleo liberaſſet.Cui ꝓpheta:nihil metuẽs ĩquit ad regẽ feſtinus accede:præbuitq; ei iuriſiurãdi religionẽ:quõ illa die ad ahab ipſe quoq; uẽiret. Dũq; regi nũciaſſet:q; uidiſſet helyã:& mox occurrit ahab:requirens cũ ira grãdi:ſi ipſe eſſet qui in populo hæbreoꝝ ĩpietatis auctor exiſteret.Tunc ꝓpheta ĩ nullo formidãs ait:eũ potius mala oĩa ꝓpetraſſe:eiuſq; genus qui ĩ illã ꝓuinciã deos alienos itroduxiſſet:ac deũ q ſolus eſt reliqſſet. Sed nũc ĩquit oẽm populũ ad mõtẽ carmelũ precipe cõgregari:necnõ ꝓphetas tuos piter & uxoris tuæ quocũq; ſunt numero:ꝓphetaſq; lucoꝝ qſi quadringẽtos. Qui dũ oẽs ad peccatũ mõtẽ ahab euocãte uẽiſſent: ſtãs ĩ medio eoꝝ helyas ait. Quo uſq; diuiſam mẽté & uolũtates habẽtes in hac cõuerſatiõe cõſiſtitis.Siquidẽ putatis noſtræ ꝓuiciæ deũ ueꝝ & ſolũ:eũ ſequimini eiuſq; mandata ſeruate:ſi uero hoc nõ exiſtimatis:ſed pegrinos creditis & illis exhibẽda etiã putatis eẽ culturã: eis nihilominus obedite.Cunq; nihl populus ad talia reſponderet:petit helyas pro expimento fortitudinis alienoꝝ deoꝝ:& ſui:cuius remãſerat ſolus ipſe propheta cum illorum eſſet numero quadrigenti:ut ſumeret bouem:& eum occiſum ſuper altare poneret:nequaquam igne ſuppoſito:ſimiliter etiam illos facientes proprios deos inuocare:quatenus eorum hoſtias cõcremarent:hoc ĩquit facto cognoſcetis ueram dei prævalere naturam. Quod dum placuiſſet:ait helyas:ut eligentes bouem illi prius occiderent:& deos proprios iuocarent. Quorum dum non audiretur oratio:deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat:quia aut profecti aliquo fuiſſent:aut forte dormirent.Illis autem a matutino uſq; ad diem mediam hoc facientibus:& ſemetipſos more primo cultris & gladiis incidentibus:& nihil agentibus cũ ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus:illos quidem abire præcepit: populum uero in proximo iuſſit accedere: ut uiderent & cuſtodirent eum:ne lignis ignem latenter immitteret. Cunq; populus acceſſiſſet: ſumens.xii.lapides.ſecundum tribus hæbraici populi:cõſtituit ex eis altare:& circam illud fecit foueam ualde profundam:& impoſuit ligna ſuper altare:& eis ſuperpoſuit hoſtias: præceptiq; ut quatuor ydriæ de fonte completæ deferentur ſuper altare:donec fouea quæ aquam ſparſam exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto;cœpit orare deũ:atq; clamare:ut errãti populo

multo iam tempore:ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cunq; hoc dixiſſet:repente ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram:& conſumpſit hoſtias uniuerſas:ita ut etiam aqua ipſa concremarentur & locus ad cinerem uſq; perduceretur:& hactenus ita perdurat. Hoc uidentes iſraelite ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum:ſolum:maximum:uerumq; clamantes:alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc compræhendentes prophetas ſuos: cunctos helya præcipiente peremerunt.Dixitq; propheta regi. Perge ad cõuiuium tuum: nihil decetero cogitans:poſt paululum náq; a deo ymbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur ahab poſt hæc uerba diſceſſit:helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens:poſitis in terra genibus:eiuſq; coniungẽs caput orauit.Quo facto iuſſit ut eius miniſter pergẽs in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret. Tunc etei erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus.Quo aſcendente ſepius:nihilq; uidere ſe dicẽte:dum ſepties hoc feciſſet:ait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcẽtem. Quod dum audiſſet helyas:miſit ad ahab iubens ut ad ciuitatem citius abiret: antequam ymbrem prorumperet.Qui mox in urbem iezrael feſtinus aduenit.Tunc repente ſiquidem aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemẽs ortus eſt & uberrimus ymber effuſus.Propheta uero diuinitus inſpiratus:ante currum regis ad ciuitatem iezrael uſq; perrexit. Audiens itaq; uxor ahab iezabel:& ſigna quæ fuerãt ab helya celebrata:& q̃ prophetas eius interemeret:indignata miſit ad eum nuncios:& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturum:ſicut perdiderat ille eius prophetas.Tunc formidans helyas:fugit ĩ ciuitatem nomine berſabeæ: hæc eſt autem in ultimo ſortis iudæ:in terra idumeorum:quo relinquens ſuum miniſtrum:abſceſſit in heremum:& orauit ut moreretur:non enim ſe meliorem eſſe patrum dicens: ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto:circa quandam arborem obdormiuit.Et cum eũ aliquis excitaſſet:ſurgens inuenit cibum & aquam.Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem:uenit ad montem ſyna:ubi moyſes leges a deo dicitur accepiſſe: inueniẽſq; in eo ſpeluncã quandã:ingreſſus in eã cõmorabatur. Cunq; eũ uox quẽdã ex ĩcerto facta requireret:ut qd illic adeẽt:& cur relinq̃ret ciuitatẽ:ait:eo q̃ occidiſſet ꝓphetas aliẽigenoꝝ deoꝝ:& populo cõprobaſſet:qa unus ſit deus quẽ ab initio coluiſſent:& ob hoc ad ſuppliciũ q̃rereẽ a regis uxore. Rurſus autẽ audiens:ut ſub diuũ ꝓcederet:& qd oporteret fieri altera die cognoſceret: ex ſpelunca digreſſus eſt:& facto ſubito terremotu:ſplendorem fulgẽtis ignis ĩſpexit: factoq; ſilẽtio uox diuina nequaquam eum timere præcepit:quem nullus detinere poſſet inimicus:iuſſitq; ut domi reuertens:ungeret populo regem hieu:nam ſi filium in damaſco uero ſyriæ azabel:pro ſe autem prophetam conſtitueret helyſeum de ciuitate abela:ut totius impios populi perimeret: alios quidem azahel:alios autem hieu.Hæc audiens helyas ad regionem reuerſus eſt hæbreoꝝ: & inueniens helyſeum filium ſaphat arantem:& cũ eodem alios uſq; ad iuga duodecim accedẽs: proiecit ſuper eum pallium ſuum.Helyſeus autem cœpit prophetare:& relictis bobus ſecutus ẽ eum:rogans eum ut permitteret:quatenus parentes proprios ſalutaret.Quo iubente ut faceret: ualedicẽs eis ſecutus eſt: & fuit helyæ cũcto tẽpore eius uitæ diſcipulus & miniſter.De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat.

Cap.XI.

QVidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinũ agrum quolibet precio uenundaret:quatenus eo coniuncto poſſeſſionem faceret potiorem qui ſi nollet pecunias:acciperet ex eius agris quem uellet eligere:naboth dicẽte:hoc ſe facere nolle:ſed paternam ſortẽ eligere ac poſſidere cõtriſtatus rex:qui alias q̃ alienum prædium non poſſet accipere:neq; lauacris uſus eſt:neq; cibis.Iezabel autẽ uxor ſua requiſiuit:cur ita tribularet:cum neq; balnea:neq; prandium appeteret: neq; cœnam narrauit ei naboth ſuperbiam:& quia dum præ manſuetis ſermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet:non impetrando quæ poposcerat:pertuliſſet iniuriam.Illa uero rogabat:ut puſillanimitate triſticiaq; recederet:ſuo corpori ſolenniter prouideret:ſe dicens de naboth ſupplicio cogitare. Quæ miſit litteras ad iudicem iſraelitaꝝ ex nomine ahab:iubẽs ut ieiunarent omnes: & habito conuentu:naboth facerent præſidere:cum utiq; inſignis eſſet genere & inſtruerẽt tres quoſdam uiros audaces:qui contra eum teſtimonium quaſi deũ blaſphemaſſet & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deum blaſphemaſſet & regem:lapidatus & mortuus eſt.Audiens autẽ hæc iezabel:ad regẽ ingreſſa mox eſt:eiq; dixit:ut uineã naboth gratis acciperet. Ahab autem letatus ĩ his quæ acta ſunt:exiliens e lecto:pergebat uineam naboth inſpecturus.In hoc indignatus deus:miſit prophetam helyam ad agrum naboth:quatenus ad ahab accederet:eiq; de his quæ fuerant geſta loqueretur:& q̃ occidens uerum dominũ agri:ipſe illius hereditatẽ poſſideret iniuſte. Cunq; uenisſet

lib: 8.

ad eum: dicente rege quid uellet: ait: quia pctō pollutum eum inuenisset: in illo loco in quo naboth mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinem & uxoris fundēdum: & omne genus eius esse pitur: eo q; huiusmodi impietates efficerit: & contra leges patrias ciuē iniuste peremerit. Contristatus autem ahab: & penitentiam agens: ingressus est: & indutus sacco nudis pedibus ambulabat: non appetens penitus cibum: & peccata sua confitens: & deū hoc mō placare cōtendēs. Tunc deus propheræ dixit: ahab quidem uiuente: eius generis differendū esse supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem helyas regi dixit: & abscessit. His itaq; temporibus adadus filius adadi regis syriæ & damasci: collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duo: regum solatiis habitantium trans eufraten: contra ahab castrametatus est. Ille uero cum par nō esset exercitu ad dimicandum non præsumpsit accedere: sed oīa necessaria in ciuitatibus munitis includens: ipse mansit in samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos: & erat inexpugnabilis obsidentibus. Rex uero syro: exercitu sumpto uenit ad samariā: & obediens eā: preconē misit ad ahab: petens: ut eius legatos susciperet: & quid uellent agnosceret. Quod dum rex israelita: fieri permisisset: uenientes legati ante regem dixerunt: diuitias filios & uxores ahab adado regi dandas: & si promitteret hæc ita facienda: ut tolleret horum quæcūq; uellet: castra solueret: & ab obsessione cessaret. Ahab autem legatis dixit: ut euntes suo dicerent regi: quia & ipse & omnes eius possessio forent. Hæc illis renunciantibus: misit denuo dicens: altera die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarentur: & amico: & cognatorū domos: & quicquid in eis optimū reperirent auferrent: & quæ displicerent: sola relinquerent. Ahab itaq; secunda legatione syro: regis uehementer affectus: collecto populo in ecclesiam dixit: quia ipse quidem paratus fuerit pro salute & pace cuncto: & uxores suas: & filios & omnem dare possessionem: & quia hæc syrorum prima legatione quesisset nūc inquit denuo missa legatione petit p scrutandas domos: ut quicquid in eis optimum inuenire possit auferat: & occasionem hanc machinans ad pugnam: & sciens quia meis rebus non pepercisset: ad uestras accessit: ego uero quod uobis placuerit exhibeo. Populus autem respondit: ei non obediendum: sed potius contēnendū esse: & ad pugnandum se præparatos existere. Legatis itaq; rex respondit: ut abeūtes dicerēt: quia primæ quidem petitiōi esset paratus obedire manere autem pro ciuium securitate se sollicitum dicens: nec secundam petitionem posse implere: dimisit eos. Adadus autem audiens hæc potius indignatus: tertiam legationem misit ad ahab īterminādo atq; dicēdo: q; altiorem terræ cōgerie muris de q̄bus ille præsumebat erigeret: singulos terræ pugillos de exercitu eius unusquisq; portaret: & his eum interminationibus deterrebat. Ahab autem respondente quia non deberet gloriari qui esset accintus: sed qui bello superior demōstratus: legati uenientes: & regem cum triginta duobus regibus qui in eius solatio uenerant inuenientes in epulis: ei renunciauerunt respōsum. At ille repente precepit circūdari ciuitatem: & aggeres circa eam extolli: & nullo modo obsessionem relinqui. Ahab autem his gestis: erat cum omni populo in angustia constitutus. Tunc tamē securior factus est: a formidine q; releuatus: cum ad eum quidam propheta ueniret atq; dixisset: promisisse deum: ut tanta hostium milia eius ditioni cōtraderet. Quo requirente per quos hæc uictoria proueniret: per filios inquit principum: te scilicet eorum impitiā precedente. Conuocās autem filios principum rex: inuenit quasi centum trigintaduos: agnoscens q; syrum ad conuiuiū fuisse conuersum: aperiens portas: filios principum mox emisit. Exploratoribus autem renunciantibus adado quid gereretur: destinauit qui eis occurrerent precipiens ut si quidem ad prælium uenirent: eos ad se legatos adducerent: si uero pacifici essent: idem efficerent. Ahab autem exercitum habuit alium intra murum in subsidiis. Porro filii principum congressi syrorum custodibus: multos eo: interemerūt: & alios usq; ad castra secuti sunt. Videns autem eos rex israelita:. uincentes: etiam alium exercitum dimisit exire. Qui repente in syros irruentes: prævaluerūt eis. Non enim syri superabant eos super se sic inopinabiliter fuisse uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios: ita p̄secuti sūt: ut illi etiā relīquerent fugiētes: & uix i equo rex potuisset euadere. Ahab autem multos in itinere persecutos interfecit syro: & eorum castra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non peruas & currum adadi: & equos quæ sumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicente uero propheta: ut præpararet exercitum: quia futuro anno denuo super eum syri reuerterentur: ahab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quanto potuit exercitu de prælio liberatus: cum amicis propriis cogitabat: quemadmodum cum israelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum esse dixerunt: quasi deus eorum in locis talibus preualeret: & propterea tunc ab eis essent uicti: sed si in campo gererēt bella deuincerent. Super hoc consilium dabant: ut reges qui uenerunt in solatium: ad propria remeare dimitteret: & eo: exercitum ad prælium retinens: satrapas ordinaret: & in loco occiso: exercitū

de prouincia eorum eligeret:& equos:curruſq; ſuppleret.Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex ſyrorum:diſponebat exercitum: ueriſq; tempore caſtra mouens:accedebat ſuper hæbreos:ueni-enſq; in ciuitatem apheca:in magno campo caſtra conſtituit.Ahab uero occurrens ei cū ſua uir tute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat autem quantum ad ſyrum puus ualde eius exercitus. Tūc rurſus acceſſit ad eum propheta: & uictoriam deum dare promiſit:ſuamq; uirtutem oſten-dere:qui nō ſolū in montibus:ſed etiam ī cāpis uictor exiſteret:quod apud ſyros nō ita cōſtaret. Igitur diebus ſeptē caſtris poſitis quiēſcebāt ſeptima uero diluculo p̄cedentibus hoſtibus aciēq; conſtituentibus: ad pugnandum e diuerſo & ahab ſuum egit exercitū.Tunc congreſſi robuſtiſ-ſima dimicatione commiſſa:hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interitum proſequēs immi-nebat.Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem iunt extincti:pauciq; diffugere ualuerūt in ci-uitatem aphecath.Sed & ipſi ſunt mortui:muris enim cadentibus ſuper eos uigintiſeptem milia defecerunt.In p̄lio autem centum milia ſunt occiſa.Rex autem ſyroꝝ adadus fugiens cum qui-buſdam fideliſſimis ſeruuloꝝ ſub terraneo loco eſt celatus.Cui dum dixiſſent ſerui:quia clemē tes eſſent & miſericordes iſraelite:& poſſent modo conſueto roganti ſalutem ei conferre:ſi eun-tes rogarent ahab:dimiſit eos hoc agere.Tunc illi induti ſaccis & reſtibus capita ſua alligātes:ſic enim olim captiui rogabant ſyri:ad ahab uenerunt petētes eum:ut adadus rex mereretur ſalutē: quæ gratia eius proprius foret ſeruus.Ille uero dicens:ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret:nec in p̄lio defeciſſet:honorem quoq; atq; deuotionem exhibituꝝ ſe ei ut fratri debitā promiſit.Tunc illi accipientes iuſiurandum:ut nihil pateretur aduerſum:eduxerūt eum de loco:in quo uidebaē eſſe celatus:& ſedenti in curru ahab obtulerūt.Qui cum adoraſſet eum:dans ei ahab dexteram lauauit eum in currū:& oſculatus eſt eum:iuſſitq; eſſe ſecuꝝ:dicens:ut nihil mali deberet dece-tero formidare. Adad autem gratias egit:& nullo tēpore ſe obliuiſci hæc beneficia cōpromiſit: ſed etiam ciuitates iſraelitaꝝ quas abſtulerant reges ante eum reddituꝝ ſe dixit & damaſcum:ut ita rex hæbreoꝝ egrederetur ad ſua:ſicut maiores eoꝝ in ſamariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum:ad propriū dimiſit imperium. Igitur bellū adadi regis ſyroꝝ quod habuit aduerſus ahab:& iſraelitas:hoc modo terminatū eſt.Interea qui-dam propheta nomine micheas:accedens ad unum iſraelitaꝝ:petit ut eum in capite pro uolun-tate dei percuteret. Quo nolente:prædixit ei:quia eo q; iobediens eſſet deo:eiuſq; p̄cepto:leone occurrente perimeretur. Quod dum illi hōi contigiſſet:acceſſit propheta rurſus ad alium : & idem ut faceret ipauit. Qui dum percuſſiſſet eum & eius uerticem crucitaſſet:alligato capite ac ceſſit ad regem dicens:quia dum eſſet in exercitu cōſtitutus:accepiſſet a quodā tribuno ſeruādū captiuum:ſibiq; ab eo dictum:ut ſi captiuus fugeret:ipſe moreretur:quo fugiēte is qui eum tra-diderat mortem ei minaretur inferre.Tunc reſpondēte ahab mortem ei imminere iuſtiſſimam: ſoluens caput agnitus eſt micheas eſſe propheta.Hac enī pabola utebatur: ꝓpter ſermones quos erat ei dicturus.Ait nanq; quia cum deus ei cōceſſiſſet ut ſuppliciū hoſtis euaderet:ipſe inimicū eius adadum qui deum blaſphemauerat dimiſiſſet : ꝓpterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo pimi:populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi.Iratus ergo ahab prophetæ: illum quidem clauſum ſeruari iuſſit.Confuſus autem micheæ ſermonibus:ad ſuam domū remeauit. Igitur de ahab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regem hieroſolymorum ioſaphat:is enī agens ſuum imperium &'exercitum in ciuitatibus: & ſubiectoꝝ prouinciam uniuerſam conſti-tuens:non minores quā auus eius abias tempore quo hieroboā ſuper decem tribus regnauerat munitiones ubiq; collocauit.Habuit enim propiciam & coopatricem ſibi diuinitatē : cum eſſet iuſtus & pius:& quod boni corā deo faceret:ſingulis diebus inquireret.Honorabant autē eum reges in circuitu conſtituti cōferentes pecunias:ita ut diuinitas habeēt āpliſſimas:& gloriā ualde p̄claram.Anno ſiquidē tertio regni ſui:cōuocans prouinciæ p̄rincipes & ſacerdotes iuſſit ut pa-grantes ubiq; omnem populū ſub eo conſtitutū:docerēt p ſingulas ciuitates moſaicas leges: ut eas ſine p̄uaricatione ſeruarent:& circa eius religionē deuoti ſuper exiſterent.In his eteni cuncta multitudo ita gauiſa eſt:ut nec amplecteree potius:neq; diligeēt q̄ ſeruare leges.Sed etiā cōfines nimis amabant ioſaphat. Cunq; etiā pacis fœdera celebrarent:eiq; paleſtini ſolita tributa red-derent:& arabes ānis ſingulis miniſtrarēt:agnas duo milia & totidē arietes:muniuit maxias ciui-tates atq; fortiſſimas:& exercitus i eis cōtra hoſtes & arma p̄parauit.Tūc enī erat ei ex tribu q̄dē iuda armatoꝝ exercitus trecēta milia uiroꝝ:quoꝝ p̄ricipatū hēbat edorus:ioānes aūt ducētoꝝ miliū p̄riceps erat:hos ipſe duxit.Tribū bēiami habuit archarius:ducēta milia.Alter aūt p̄riceps militiæ noīe gozonat:armatoꝝ hēbat cētū milia:& poſt hos alia centū milia q regi famulabāē: quos direxit ad muniſſimas ciuitates.Is filio ſuo iorā accepit uxorē filiā ahab:qui decē tribubus impabat:noīe gotholiā.Cūq; poſt tpus ad ſamariā prexiſſet:opulēter eū ahab ſuſcepit:& populo

lib: 8.

qui eū secutus fuerat:clarā ualde largitatē hoſpitalitatis exhibuit : id eſt tritici & uini & pecudū ubertatem:rogauitq; ut contra regem ſyroꝝ ei ſolatia non negaret:quatenus ramoth ciuitatem in galaad conſtitutam auferret:quæ eius patris primo fuerat:& a patre tunc regis ſyriæ uidereť ablata.Promittēs uero ioſaphat ſolatia ſe daturum:quamuis non ab illius minor erat eius exercitus:& euocāte ex hieroſolymis ad ſamariam ſuum populū:egreſſi foris ciuitatē ambo reges & in propriis ſolis utriq; reſidentes:ſuum exercitum diſponebant.Ioſaphat autem inter hæc iuſſit: ut ſi prophetarum quidam adeſſent:euocati conſulerētur:ſi eſſet eo tēpore prælium contra ſyrum agendum.Fuerat nanq; tunc pax ahab una cum ſyro ꝓmanēs annis tribus:exquo eū poſt captiuitatē dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illū diem.Vocās ergo ahab ꝓphetas ſuos quaſi numero quadringentos:iuſſit conſulere deū:ſi ei uictoriā contra adadū pugnādi concederet : & captionem ciuitatis propter quā bellū præpararet inferre. Prophetis autem dicentibus pugnare ſimul & uincere:& ſyꝝ eſſe captiuandum ſicut & prius:intelligens in eoꝝ ſermonibus ioſaphat quia ſunt falſi prophetæ:requirebat ahab regē:ſi alter aliquis eſſet ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoſcerent.Ahab autē eſſe quendā dixit:ſed inuiſum ſibimet hoiem:eo q; mala ꝓphetaret: & prædixiſſet eū morituꝝ a ſyroꝝ rege deuictū: quapropter tūc in cuſtodia teneretur: cuius nomen erat micheas filius obedi. Cūq; petiſſet ioſaphat eū uocari:miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet:idicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriā prædixiſſe.Ille uero dicēs nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ:niſi quod deus ī ore eius potuiſſet:cum ueniſſet ad ahab eūq; coniuraſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſraelitas:& eſſe ī perſecutione ſyrorum:& ab eis cunctos diſpergi per mōtes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo q; alii quidem reuerterentur ad propria : ipſum uero ſolummodo in prælio pimi.Cunq; micheas hæc dixiſſet:ad ioſaphat.Ahab ait. Nonne paulo ante ſignificaui tibi:qualis ſit circa me hominis huius affectus:& q; peſſima prophetaret.Et cum micheas diceret q; eum oporteret omnia quæ a deo predicebantur audire : & q; falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrediretur ad bellum:immineret autē caſus eius ī prælio erat ahab triſticia remiſſus.Interea ſedechias quidā falſus propheta accedens ad regem ait:non eſſe reſpiciendum micheam qui nihil diceret ueritatis : & inditio ſimul utebatur : helyam prophetaſſe in iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendū:ſicut & nabuthei: qui per eum a populo fuiſſet occiſus.Quibus ab illo ſic ꝓphetatis:micheā dicebat eſſe mendacē:quādo meliori ꝓphetæ dicere uidebatur cōtraria:& q; rex tertia die moreretur.Cognoſcetis inquit repente:ſi uera ſunt quæ dicit iſte:aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtutē.Ceſus a me palmis nō nocebit meæ manui:ſicuti ladā dextrā regis Hieroboam aridam fecit:dum eū compræhendere uoluiſſet.Hoc enī omnibus notū eſt.Cunq; pcuſſiſſet micheā & nihil fuiſſet paſſus cōfortatus ahab in ſemetipſo:contra ſyroꝝ mouit exercitū.Vincebat arbitror illud quod īminebat:& falſi ꝓphetæ uerba plus quā erat ueritas credibiliora faciebat:ut ex occaſione pueniret ad finē.Tunc ſtans ſedechias & faciēs cornua ferrea:dixit ad ahab:unū ei manifeſtaſſet deus : in illis oēm ſyriā ſubuertēdā.Michea uero dicente:quia ſedechias poſt nō multos dies ī cubiculo ſe celaret & q̄reret pœnā declinare ſui mendacii:iuſſit rex micheā in cuſtodiā duci amō & ioas:pricipum ciuitatis:& nihil aliud amplius ei præter panē & aquā miniſtrari. Cap.XII.

IGit̄ ahab & ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumētes exercitū:uenerūt ī ramoth galaditis ciuitatē.Rex uero ſyroꝝ audiēs eoꝝ aduētū:ſuū eis obiecit exercitū:& nō ꝓcul a ramoth caſtra fixit.Cōſtituerūt aūt inter ſe ahab & ioſaphat:ut ahab regiū ſcema deponeret: hieroſolymoꝝ rex ꝓpria ſtola ueſtitus aſtaret ī acie. Et illi q micheæ dcā cōtēpſerat: præter habitū regiū & qđ debebať euenit.Adad nāq; ſyriæ exercitui p̄cepat uniuerſo poſt pricipes ſuos: ut nullū aliū pimerēt:niſi tātummō iſraelitaꝝ regē.Syri uero ſcā cōgreſſione uidentes ante aciē regē ioſaphat aſtātē:& eū credentes eſſe regē ahab:īpetū fecerūt:eūq; circūdederūt. Dūq; appropiquātes ipſum nō eē cognoſcerēt:receſſere poſt tergū. Ab ortu nāq; diei uſq; ad ueſperā pugnā tes:& p̄ualēte mādato regis:neminē occiderūt:q̄rentes ahab īterficere ſolū:& īuenire nequerūt. Quidā uero aſtadi regis puer noīe adā:cū ſagitaſſet iter hoſtes:regē ahab p̄ loricā ī pulmōe pcuſſit.At ille caſumſuū exercitui māifeſtare noluit:ne timoꝝ cōuertereť ī fugā:ſed aurige p̄cepit: ut cōuerſo curru a p̄lio declinaret.Grauiter eī & mortaliter fuerat ſagittatus:& uſq; ad occaſū ſolis factus ex ſanguis īteriit.Igit̄ ſyroꝝ exercitus nocte ſupuēiēte ſignū dāte p̄cone diſceſſit a caſtris: & agnoſcētes cūcti mortuū ahab:ad ꝓpria ſūt reuerſi.Corpus aūt ahab ſui ad ſamariā referentes ſepelierūt:currūq; eius abluerūt ī iazara fōte ſamariæ regis ſanguie cruētatū:& tūc cognouerūt helyæ ꝓphetiā fuiſſe uerā. Canes nāq; eius lixerūt ſāguinē:& meretrices ad fōtē qđ erat reliquū diluerūt.Mortuus eſt nāq; ī ramoth:michea hūc p̄dicēte caſū.Dū ergo hæc ahab regi a duobus

ꝓphetis ꝑdicta uideaꝫ: oportet magnã iudicari diuinitatẽ:& honorari ſemꝑ & coli:& q̃ uera ſũt recipi: quã ea q̃ ꝓ cuiuſq̃ libidie dicũt cõpleti & arbitrãdũ:qꝫ nihil utilius ẽ quã uirorꝫ taliũ præ ſentia:prebẽte ſecundũ deo:qđ unuſqſq; debeat obſeruare:& cogitandũ ex his quæ regi ꝓuenerunt:qa qđ debetur neq; dũ præſcitũ fuerit euitaꝫ:ſed repit ĩ aĩas hoium iutili ſpe blandiẽdo: & hoc mõ ſeducendo:donec a deo debita paſſio cõpleaꝫ.Hoc ergo mõ uideꝫ etiã ahab deceptus:ut prædicentibus quidem perditionẽ ſuam non crederet:prophetantibus aũt ea quæ delectabatur de ſe credendo moreretur.Cui ochozias ſucceſſit filius in regnum.

HAec inſunt ĩ nono libro Ioſephi hiſtoriarꝫ iudaicæ antiqtatis. Cap.i.

QUemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. Cap.ii.

De ochozia rege iſraelitarꝫ:ſeu demirabilibus helyæ prophetæ:& qꝫ ſublatus eſt ab hominibus: relinquẽs diſcipulum helizeum. Cap.iii.

Rex ioram:rex ioſaphat:& rex idumeæ caſtra mouẽtes contra moabitas:depopulati ſunt terram eorum:& de morte ioſaphat:ſeu de mirabilibus helyſei prophetæ. Cap.iiii.

Caſtra ſyrorꝫ & damaſci contra iorã regem iſraelitarꝫ: & quõ ipe obſeſſus in ſamaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit:& de morte adezer regis damaſci:cui ſucceſſit azahel ſeruus eius:qui multis malis affecit iſrael. Cap.v.

Quõ equiuocus regis iſrael iorã rex hieroſolymorꝫ: regꝫ apice potitus poſt ioſaphat & fratres & pꝛnos amicos occiderit:qua faciẽte iniqtate:idumea receſſit ab eo:& irruẽtibus ſup eum arabis: domus eius uxores & filii piter corruerũt:poſt quã calamitatem & ipſe mortuus eſt:cui ſucceſſit filius qui ſolus euaſerat:nomine ochozias alias ahazias. Cap.vi.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus noĩe hieu interfectus:ſimul & hieroſolymorum rex ochozias alias ahazias:qui hieu mortuo ioram regnauit in ſamaria:& exterminauit domum ahab:& culturam baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſũ:filios eius eſſe regnaturos uſq; in quartam generationem. Cap.vii.

Quia ahab regis filia noĩe athalia:alias otholia:poſt mortẽ filii ſui ochoziæ hieroſolymis ĩperauit:quã interficiẽs põtifex ioiadas:filiũ ochoziæ ioas cõſtituit regem. Cap.viii.

Caſtra azael regis damaſcenorꝫ ſup iſraelitas:& quẽadmodũ uaſtata eorꝫ ꝓuincia & ciuitate ſamaria:rurſus poſt breue tẽpus caſtrametatus cõtra hieroſolymitas:multaſq; pecũias ab eorꝫ rege ꝓcipiens:remeauit in damaſcum:& de morte helyſei prophetæ: ſeu de uirtute quam oſtendit poſt mortem:in mortuo ſuſcitato. Cap.ix.

Quia amaſias hieroſolymorꝫ rex caſtrametatus cõtra idumeos & amalechitas:deuicit eos: & de contemptu ipſius in dominum. Cap.x.

De uindicta quæ ſecuta eſt eum ꝑ ioas regem iſraelitarꝫ:qui pugnans deuicit eum:& captũ duxit hieroſolymam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit:& regreſſus eſt ſamariam. Cap.xi.

Bellum hieroboã regis iſraelitarꝫ cõtra ſyriã: & hiſtoria ionæ ꝓphetæ:& de ozia filio amaſiæ rege hieroſolymorꝫ:quõ gentes in circuitu poſitas ſubiugaret:& quã clarus fuerit:qui tamen uẽdicans ſibi honorẽ pontificalẽ:lepra ꝑcuſſus eſt:& deficiens obiit. Cap.xii.

De malis quæ ꝓuenerũt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus aſſyriorꝫ: & de ioathan oziæ filio rege hieroſolymorꝫ:& de prophetia naum prophetæ. Cap.xiii.

De malis quæ paſſus eſt rex achaz arafin rege ſyriæ: & phaceia rege iſrael: quare miſit nuncios ad regẽ aſſyriorꝫ petens ab eo ſolatiũ:qui ueniẽs damaſcũ cœpit:rafin regem eius occidit damaſcenos tranſtulit:& aſſyrios in damaſco cõſtituit:iſraelitas quoque grauiter afflixit. Cap.xiiii.

Quia rex aſſyriorꝫ oziã regẽ iſraẽl fecit ſibi tributariũ:& de ezechia filio achaz rege hieroſolymorꝫ q̃ iuſtus fuerit & religioſus:&qa ſpreuit regẽ aſſyriorꝫ. Cap.xv.

Quõ ſalmanazar rex aſſyriorꝫ caſtrametatus contra ſamariã:annis tribus eã obſidẽs cœpit:regẽ eius oziam captum abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit: in mediam & perſidam gentes alienigenas poſuit in ſamaria.

Continet hic liber tempus annorꝫ centum quinq̃ginta: & mẽſium.vi.

Incipit liber.viiii.antiquitatis iudaicæ

IOſaphat itaq; rege ad hieroſolymã remeante:poſt bellũ quo ſolatiũ ꝑbuerat achab cõtra adadũ regẽ ſyrorꝫ:ſicut ꝑdiximus:occurrẽs hieu ꝓpheta culpauit eũ:cur achab ſolatia ꝑbuiſſet:hõi ipio pariter & maligno: deũ dicens moleſte qdẽ hoc ptuliſſe:ſed licet peccaſſet ualde:tamẽ ꝓ naturã eius optimã:ab ĩcurſu hoſtiũ pepercíſſe. Et tũc qdẽ ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei

conuersus est.Post hæc aũt cœpit oẽm suam prouiciam circuire:& populũ edocere ut leges per moysen a deo datas oĩno seruarent:& pietatẽ circa deũ nihilominus exhiberẽt.Constituẽsq; iudices in unaquaq; sui ꝑrii ciuitate:ꝑcepit ut ꝑ nulla re ita cogitarent:quã ut iusticiã populis exhiberent:& neq; munera:nec cuiuspiã dignitatẽ pp iudiciale factũ aut diuitias aut genus considerarent:sed oĩbus equa iura tribuerẽt: scientes quia etiã quæ occulte gerunt:a deo nõ ignorãtur. Hæc cum docuisset in unaquaq; ciuitate duaꝝ rribuum:in hierosolymã denuo remeauit:cõstituitq; ẽt ibi iudices a sacerdotibus: & leuitis:atq; primatibus:monẽs:ut diligẽter & iusta iusticia cũcta disponerẽt:sin aũt de rebus maioribus qdã cõtribuliũ ex aliis ciuitatibus eos cõsulerẽt:cũ maxio studio eis & iustissime respõderẽt:quãdo rectũ deberet esse iudiciũ in ea ciuitate cõstitutum:ubi & templũ dei & habitaculũ erat ꝑatoris.Hoꝝ aũt principes cõstituit amasiã sacerdotem:& sabadiã qui erat de tribu iuda.Rex igit hoc mõ cuncta disposuit.Eo nãq; tpe castrametati sunt aduersus eũ ammanite alias ãmonite & moabite:sumentes secũ arabum maximã legionẽ: & castra posuerũt apud gaddi ciuitatẽ:quæ est circa paludẽ assaltidẽ trecentis stadiis ꝑcul ab hierosolymis:in qua nascitur palma præcipua simul & opobalsãmũ.Audiens aũt iosaphat:quõ hostes transeuntes paludẽ:in eius prouinciã deuenissent:& metuens:cõuocauit in cetu populũ hierosolymoꝝ in diuino sacrario:& stans contra faciẽ templi orabat:& inuocabat deũ ut sibi suum auxilium ꝑberet & robur:quatenus hostibus præualeret: dum & is qui templũ ipsum edificauerat hoc rogasset:ut ipse cõtra hostes dimicaret:& præsumentes contra eos manus inferre cõprimeret q utiq; ob hoc uenerunt:ut terrã quã eis ipse præbuerat:molirent auferre.Hæc aũt orauit flens:simul & populus uniuersis cum uxoribus atq; filiis supplicauerunt.Quo facto:quidã iezel propheta progressus in mediũ cetum:clamauit ad populum dicens & regem. quia deus eoꝝ preces audisset:& contra hostes sine dubio debuisset dimicare:præcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerent hostibus:eosq; inuenirent ab hierosolyma in ascensu gaddi: qui lucis dicitur culmẽ: & cõtra eos quidẽ nõ dimicarent: sed tantũmodo starent:uidentes quõ diuinitas eos expugnaret.Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra prostratus:deo gratias retulerunt:leuite aũt in organis solennibus incessanter dicebant hymnos.Die itaq; facto:procedẽs rex in desertũ sub ciuitate thecua:dixit ad populũ quia oporteret ꝑphetæ audire uerbum: & ad bellum die illa non cõgredi:sed proponi debere sacerdotes cũ tubis & leuitas ut hymnũ dicẽtes: sic deo gratias agerent:quasi alias quõ hæbreoꝝ ꝑuinciã ab hostibus liberasset. Placuit sententia regis:& q ꝑceperat agebant.Deus aũt terrorẽ maximũ & tumultũ sup ãmanitas imisit:& credẽtes inter se hostes suos:mutuis se uulneribus occiderũt:ita ut ex tãta militia nullus pœnitus euasisset.Iosaphat aũt respiciens in cõuallẽ:ubi hostiũ erat exercitus: & uidẽs eam plenã corporibus mortuoꝝ:letatus est in dei solacio sic inopinabiliter euidẽterq; allato:ut nõ laborãtibus illis ipe victoriã cõtulisset:iussitq; ut exercitus hostiũ castra diriperet:& mortuos expoliaret:diebusq; tribus exuentes eos pœne defecerũt:tanta erat multitudo utiq; peremptoꝝ. Quarto uero die oĩs populus congregatus in quadã cõualle: de uirtute & solaciis benedixit deũ:ꝑ qua re etiam locus ipse uocatus est cõuallis benedictiõis. Exinde ducẽs exercitũ ad hierosolymã rex: multis diebus ad hostias est cõuersus & epistolas.Igit postq̃ hãc eius uastationẽ alienigene gẽtes audiebant: oẽs ualde sũt territe: deũ eius auxiliatorẽ eẽ apte uidẽtes.Iosaphat itaq; ex illo tẽpoꝝ cũ magna gloria & iusticia:diuinæq; pietatis amoꝝ degebat.Fuit aũt amicus & achab filio israelitaꝝ regi.Cũ quo cõmuniõe facta in cõstructõne nauiũ quæ ꝛportu nauigarẽt in ophir traciaꝝ:nequaquã ãnisum suum iplere prævaluit:naues enim præ magnitudine parierunt;& propterea naues ulterius non instruxit.Circa iosaphat igit hæc sunt gesta.

Cap.II.

A Chab uero filius regnauit in israel in samaria degens malignus homo:& per oĩa similis utroq; parenti:& hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere inchoauerat.Cunq; iã i regno secũdũ hret annũ:rex moabitaꝝ rebellauit ei:& tributa quæ achab alias ahab eius pr reddebat:ministrar cessabat. Contigit aũt ut ochozias cũ descẽderet de supioribus domus suæ caderet:& cũ lãgueret:misit ad deũ acharo muscã:hoc ei erat nomẽ illi deo:& cõsuluit de salute sua.Apparauitq; deus heliiæ ꝑphetæ præcipiens ut missis a rege nũtiis occurreret:eosq; requireret si deũ ꝑriũ israelitaꝝ populus non haberet:& ideo misisset rex eoꝝ ad alienũ deũ:ut de salute sua cõsuleret:simul & ut faceret eos ad regẽ reuerti:eiq; dicerẽt:q; nõ euaderet hũc languorẽ.Heliia uero dei faciẽte ꝑcepta:audientes nũtii ad regẽ sunt continuo regressi:admirãtiq; reuersiõis uelocitatẽ:& regrenti cãm: dixerũt occurrisse sibi q̃ndã hoiem:& ꝑhibuisse quidẽ eos ulterius ꝑcedere:reuertẽtes aũt nos tibi dicere ex mãdato israelitarum dei mãdauit:q; non possis ab hac egritudine liberari.Rege præcipiente:ut ei hoiem q talia dixerat indicarent dixerunt esse uirũ hyrsutum;& pellicia zona circundatũ.Ille uero per hæc

agnoscens helyam esse quē nuntii designabant:misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos:ut eū adducerent.Tribunus aūt qui missus fuerat inueniēs heliiā in montis uertice residētē: petebat ut descendēs ueniret ad regē quō ille iussisset:qui si nollet:duceretur iuitus. Cui heliias: ut agnoscas īquit me prophetā uerum existere: descendēs ignis e cælo cōsumat & milites tuos & te.Continuo ueniens flāma:consumpsit & tribunū:& qui cū illo pariter erant.Hac ꝓditione regi denunciata:nimis iratus ad heliiā tribunū alium cum totidē misit armatis.Qui cum uenissēt ad prophetā: credēs se eū uiolenter adducere:si noluissēt sponte uenire:orans iterū ꝑpheta & eū sicut prioré fecit igne consumi.Agnoscens hoc rex:etiā tertiū destinabat. Ille uero cum eēt sapiēs & more ualde mitissimus:ueniens ad locum ubi erat heliias:ei nimis blande locutus est:dicēs ꝙ inuitus regiæ iussīoni parens ueniret ad eū:& priores nō uoluntarie sed coacti necessitate uenissent:rogabatq; ut illius & qui cū eo uenerant armatoꝝ haberet misericordiā:& descendēs ueniret ad regē:Heliias aūt suscipiens mansuetudinē:& uerboꝝ eius urbanitatem:descendēs secutus est eum.Cunq; uenisset ad regē:ꝑphetauit ei dicens:hæc sibi indicasse deū eo ꝙ rex eū spreuisset quasi non esset deus:& non uere de eius languore prædicere ualuisset: ac misisset ad deū acharō ut consuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quā rem īquit congnosce te moriturū. Et ille itaq; paruo tēpore transacto:sicut prædixerat heliias extinctus est. Cui successīt in regno frater eius ioram:nā sine filio mortuus est:hic uero ioram par fuit achab malignitate:regnauitq; annis.xii.homo iniquitate circa deū & impietate plenus. Nam relinquens culturam sui dei deos uenerabatur extraneos:erat enim in aliis nimis acerbus & pessimus.Illo siquidē tempore heliias ab hoibus est ablatus:& usq; ad hodiernum diē nullus finē eius cognouit. Discipulū uero sicut prædiximus reliquit helizeū. De heliia tamē & enoch qui fuit ante diluuium in libris scriptum est:quia sublati sunt quoꝝ morte nemo cognouit. Cap.III.

SVscipiens itaq; regnum ioram:contra regē moabitaꝝ mouit exercitum:qui sicut supradiximus ab eius fratre recesserat:dum pater eorum achab tributa solueret:ouium cum lanis suis ducenta milia.Congregans ergo ioram exercitum:misit etiam ad ioſaphat:rogās eū cum eēt olim eius patris amicus: ut ei solatium cōtra ammanitas alias ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius recessisset imperio.Tunc ille non solum se adiuto rem esse compromisit:sed etiam regē idumeæ qui sub eo erat compulsurum: ut ei quoq; ad pugnam occurreret.Ioram aūt talibus promissīōibus solatioꝝ ab ioſaphat rege perceptis: sumpto exercitu uenit in hierosolymam:& clare nimis ab hierosolymoꝝ rege susceptus est: placuitq; eis ut itinera ab hostes per deserta facerēt idumeæ:non credētibus inimicis:quia exinde eis fieri potuisset inuasio.Tres ergo reges ab hierosolymis properabant:hoc est rex hierosolymoꝝ:& israelitarum & idumeæ:& dum septē diebus peragrassent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumēta uenerunt:cum duces eoꝝ ignorantia itineris oberrassent. Et omnes hi quidem erant in angustia cōstituti:præcipue tamē ioram:qui nimia tristitia faciēte clamauit ad dominū. Quid mali faci entes deduxisti tres reges:ut sine bello tradantur regi moabitaꝝ. Qué ioſaphat cōfortabat cum esset iustus.Qui mittēs in oēm exercitum:requirere præcepit: siquis in eo esset dei propheta ut per eū audiret uoluntatē dei:& cognosceret quid faciendū eēt.Et dum quidā famulus ioram dixisset se illic heliiæ discipulū helizeum filium ſapha:monēte ioſaphat: ad eum pariter reges tres aduenerunt.Dumq; ad ꝑphetæ castra uenissent:habebat aūt habitaculū suum extra tabernacula constitutū:consulebāt eū de futura militia præcipue tamē ioram.Qui dum diceret:ut illi molestus nō esset:sed potius ad ꝑphetas patris sui matrisq; ꝑperaret:quos illi uenerarent quasi uere essent:rex rogabat:& supplicabat:ut ꝑphetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurāte per deum quia non responderet:nisi propter ioſaphat sanctū & iustū:deducto ad medium quodā hoie sciente psallere:diuinitus inspiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent:dicens.Neq; nube neq; spiritu aliquo flante.neq; ymbre diffuso:uidebitis fluuiū aqua plenū: ita ut hoies & iumēta ubertatis poculo satient:& id uobis nō solū deus donabit:sed etiā hostes supabitis: & urbes moabitaꝝ munitissimas capietis:& arbores qdē incidetis pomiferas:& uastabitis ꝑuintiā: fontes aūt fluuiosq; dānabitis. Hæc propheta dicente:altera die priusq; sol orietur:torrés uehemēter ifluxit. Cōtigerat aūt ut tribus diebus idumea uehemēs ymber effunderet:ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur. Cunq; audissent ammonite tres reges per desertum contra se uenientes collecto exercitu rex eorum iussit: ut montana exercitus eius aggrederetur: ne latenter hostes prouintiā inuaderēt.Et cū nō eēt hæbreoꝝ moabitis procul exercitus:respicientes moabite orto sole aquam in torrente sanguine similem: suspicati sunt: ut tres reges se inuicem peremissent: & fluuius eorum sanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuissent: petierunt a rege suo:ut eos ad spolia hostium destinaret. Et impetu facto q̄si ad diuitias

præparatas ad inimicoꝝ castra uenerũt:& spe sua decepti sunt.Nã circundantes eos israelite:alii quidẽ eoꝝ perempti:alii p uniuersam ꝓuintiã sunt dispsi. Tres ergo reges igrediẽtes moabituꝝ ciuitates:& eas subuerterũt:& agros eoꝝ depopulati sunt:& uehemẽter exterminauerũt:replentes eos ex lapidibus torrẽtis:& arbores optimas abscideruñ:& fontẽ aquaꝝ piter obstruxerũt:ac muros usq; ad fundamẽta deposuerũt.Rex aũt moabitaꝝ dũ psecutionẽ & obsessionẽ nimiã pateretur & uideret ciuitatẽ capi posse:ipetũ fecit cũ septingẽtis uiris: ut iter hostiũ castra quoquo posset mõ effugeret:qđ tamẽ iplere nõ potuit.Nam ad quendã locũ ueniẽs ualde munitũ dũ fugere nõ ualuisset:reuersus in ciuitatẽ:opus despationis:& crudelis necessitatis ipleuit.Filiũ enim senioꝛẽ q erat ei successurus i regnũ:eleuãs sup murũ:ita ut a cũctis hostibus uideret:deo imolauit holocaustũ.Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius necessitatis habuerũt misericordiã:& hũana cõpassione detẽti:obsessionẽ soluerũt:& singuli ad ꝓpria remearũt.Iosaphat aũt reuersus i hierosolymã in pace degebat:& cũ paucũ tpis post illud prælium uixisset:defunctus est.Qui uixit annis quidẽ sexagita:iperauit quiq; & uiginti magnificãq; meruit in hierosolymis habere sepulturã:similisq; fuit magnoꝝ opeꝝ dauid. Reliquit aũt filios multos: successoꝛẽ uero habuit senioꝛẽ filium iorã.Is enĩ nomẽ hẽbat fratris mris suæ regis israelitaꝝ filii achab:alias ahab.Veniens autẽ de regione moabitide rex israelitaꝝ in samariã. habebat helizeũ sicut ꝓphetam cuius actus uolo narrare.Sũt enĩ ualde præcipui & historia digni:sicut ex libris sacris datꝰ agnosci.Ad hunc enĩ cũ accessisset uxor abdie dispẽsatoris achab:alias ahab:ei quæ dixisset qa nõ ignoraret:quõ uir eius liberasset a morte ꝓphetas dũ requisiuit achab:alias ahab uxor iezabel eos occidere:& cõtracto ex debito:centũ ex eis occulte pauisset:& post eius mortẽ a creditoribus urgereꝰ:atq; eius filii ad seruitiũ deducerenꝰ:ob quã cãm rogabat ut eius meritis misereꝛeꝰ operibus. & aliqđ solatiũ ad necessitatẽ præberet.Qui dũ reqsisset si quid hẽret in domo:aliud nihil eẽ sibi respõdit:nisi paruum uas olei.Tunc ꝓpheta præcepit:ut multa uasa uacua sibimet a uicinis accõmodaret:& clausis ianuis domus suæ:ex illo oleo in oĩa uasa diffunderet:qa deus ea cũcta ipleret.Quod dũ mulier fecisset:& eius filii unũquodq; obtulissent:cũ ipleta fuissent oĩa:& nullũ uacuũ remansisset: ueniens ad ꝓphetã:nunciauit hoc ei.Ille uero consiliũ dedit:ut oleũ uẽderet:& preciũ creditoribus daret:& ex ipso olei precio qđ remaneret:ad alimentũ filioꝝ eius efficeret.Hoc ergo mõ hezeus mulieꝛẽ a debito & a creditoꝝ iniuria liberauit. Inter hæc autẽ misit helizeus ad iorã:ãmonens:ut custodiret locũ quendã in quo eẽ syroꝝ uolentiũ eũ occidere dicebat insidias.Tunc rex ad uenationẽ præparatã nequaq̃ egressus est:obediens ꝓphetæ.Adadus aũt rex syroꝝ:dum se uidisset fuisse deceptũ:quasi aliquis hoĩum eius:iorã regi sua cõsilia ꝓdidisset indignatus ueluti ꝓditores secretoꝝ regis occidere minabatꝰ:cũ utiq; hoc nulli alio nisi illis tatũmõ credidisset. Et dum ei quidam præsentiũ dixisset:ne falsa opinione tenerentur:nec crederet quõ aliqui inimico eius consiliũ ꝓdidissent:sed helizeũ ꝓphetam oẽs regi factas insidias indicasse:misit requirẽs: in qua ciuitate habitaret helizeus.Illi uero qui missi fuerãt reuertentes: indicauerunt eũ in dothaĩ ciuitate cõmorari. Tũc adezer qui & adadus misit ad ciuitatẽ multũ nimis exercitũ equestrium simul & curruũ:ut caperẽt helizeũ.Qui tota nocte circũeuntes urbẽ:nihil egerunt.Die itaq; facta:cognoscens hoc ꝓphetæ minister quia hostes helizeũ cõpræhendere niteꝛenꝰ:ꝓphetæ quod agebatur asseruit.Ille uero securus de auxilio dei conténebat hostes:ministrũq; metuẽtẽ crebro fiduciã hñe præcipiebat:sperãs quõ ostenderit deus uirtutis & ptãtis suæ pẽsentiã.Tunc deus prophetæ orationes exaudiens:multitudinẽ curruũ & armatoꝝ helizeum circũstantiũ ut minister uideret ostendit.ita ut ille remoto timore illa uisione confortatus assisteret.Post hæc autẽ helizeus rogabat deum:ut etiã hostiũ aspectus obcecaret:& nebulã eis immitteret: per quã eũ inspicere non ualerẽt.Quo facto:uenies inter medios hostes requisiuit:quẽ quererẽt.Illis aũt ꝓphetã se querere respondẽtibus helizeũ:promisit se eũ traditurum:si ad ciuitatẽ in qua eẽt illũ sequerẽtur.Qui præcedẽte propheta deo scilicet eoꝝ mẽte obcecante:cum festinatione sequebanꝰ.Tũc helizeus deducẽs eos in samariam ad ioram regẽ:præcipue ut clauderẽtur portæ:& regis exercitus circa syros astare.Quo facto:rursus orauit deum:ut hostium oculos aperiret:& caliginem ab eis auferret.Tum repente ab illa cecitate reuocati:inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescentes syri:in nimia sunt angustia constituti:& cogitabant qualis utiq; liberatio potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram consulente prophetam: si eos iaculari præciperet:hoc fieri prohibuit helizeus:dicens iniustũ esse:qui lege bellica non capiuntur occidi: illos aũt nihil mali fecisse i eius ꝓuincia:sed nescientes ad eum uenisse uirtute diuina.Dedit uero consiliũ:ut & hospitalitatem eis præberet & mensa eius absq; lesione fruerentur. Ioram ergo obediens prophetæ:dum conuiuia præbuisset opulentissima syris:dimisit eos ad ꝓprium remeare regem.

Is uero redeuntibus:& quæ prouenerãt indicãtibus:admiratus adezer inopinabilẽ iſraelitarũ dei præſentia atq; uirtutẽ:piter & ꝓphetã:cui ſic adeſſet apte diuinitas:latenter iam nequaq̃ uoluit cõtra regẽ iſraelitarũ aliqd attentare:metuens helizeũ:ioram uero palam impugnare diſpoſuit:multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præualere.Caſtra itaq; metatus eſt cũ magna uirtute contra iorã:qui credens non ſe ſufficere ad reſiſtendum ſyris:ſemetipſum in ſamaria clauſit de murorũ munitõne cõfidens.Adezer aũt cogitãs quia ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatẽ:tamen inopia ciborũ ſamaritas obſtrígeret:ad obſidionẽ ciuitatis acceſſit:& tãta fuit apud iorã neceſſariorũ inopia:ut ꝓp magnitudinẽ famis í ſamaria octoginta argenteis nũmiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argenteis nũmiſmatibus ſextarium fimi columbarũ ꝓ ſalute cõperabant hæbrei.Inter hæc timebat iorã:ne ꝓp famem tradaretur ciuitas inimicis:& muros quotidie circuibat atq; cuſtodes:ne quis ab eis ítus occultaretur & actus ciuitatis hoſtibus indicaret.Quod dum faceret:quadã clamãte aliq̃ muliere: domine miſerere:putãs eã aliquid cibi petiturã:iratus maledixit ei:ꝓ deũ dicẽs nec aream ſibi eẽ nec torcular:unde aliqd poſſet ei præbere. Cunq; illa nihil horũ ſe diceret poſtulare: nec ꝓ cibo depoſcere:ſed ut eius cãm dignaret audire:iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet.Tunc illa feciſſe ſe dixit cũ altera muliere uicina & amica ſua hãc pactionẽ:ut quõ famis iopia talis eẽt: interficerẽt filios ſuos utreq; maſculos:& ſingulis diebus comederẽt eos.Et ego íquit meũ occidi:& ꝓterito die meũ ambe comedimus hæc aũt nõ uult hoc facer:ſed pacta trãſcendit:& filium ſuũ ne comedat abſcondit. Hæc cũ audiſſet iorã:uehemẽter afflictus ẽ:& ſciſſa ueſte:crudeli uoce clamauit.Deinde iratus:helizeũ ꝓphetã íterficere uoluit:qa nõ ſupplicaret deo:cũ potuiſſent oẽs hoc modo a malis præſentibus liberari:& repẽte miſit:qui eius caput auferret.Ille itaq; ad necem ꝓphetæ ꝓgebat:helyzeũ uero regis ira nõ latebat.Sedens aũt in domo ſua cũ diſcipulis ſuis indicauit eis:quia iorã homicide filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inqt dũ uenerit q miſſus eſt & ítrauerit:obſeruãtes ianuas claudite: eũq; paululũ retiete: ſecuturus eſt nãq; ueniẽs ad me rex eo q; eũ penituerit ſui ꝑcepti. Tũc illi helizei dicta fecerũt.Iorã uero penitẽtia ductus: ob iram ſuã circa ꝓphetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret:feſtinauit ut necẽ ꝓhiberet:& ꝓphetã a morte reduceret:uenienſq; culpabat eũ:cur a deo abſolutionẽ malorũ præſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos íterire deſpiceret.Hælyzeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eũ ꝓmiſit multã ciborũ copiã affuturã:ita ut uenderẽt ĩ publico duobus ſyclis ſatum ordei:& uno ſyclo ſimile ſatũ.Hoc aũt dictũ & iorã & qui cũ eo erãt cõuertit in gaudia: ꝓphetæ nãq; nõ poterant diſcredẽ ueritatẽ:ꝓp rerũ præcedentiũ confirmationẽ: inopiãq; illius diei atq; miſeriã: ſpes iã futuræ abundantiæ leuigauit.Princeps autẽ ptis tertiæ cũ regi amicus eẽt:ſupra quẽ tunc ipſe rex incũbebat: incredibile eſt inquit o ꝓpheta qđ dicis:& ſicut ipoſſibile eſt: ut de cataractis cæli ordeũ pluat deus aut ſimilã ita nõ poteſt credi qđ a te nunc dicit adimpleri.Ad quẽ ꝓpheta hæc inquit uidebis hoc mõ fieri:ſed nõ guſtabis ex eis.Quæ ſcilicet ſicut ab helyzeo fuerãt prædicta cõpleta ſunt. Lex igit erat í ſamaria:ut habẽtes leprã:a tali paſſione mũdi nõ eẽnt corpore: ſed extra ciuitatẽ manerent.Quatuor ergo uiri ꝓp hanc cãm manẽtes ante portã:cũ nullus eis ꝓ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ ingredi ꝓp legis mãdata nõ poſſent: qbus uel ſi liceret ingredi ꝓ fame ibi necarent:cogitauerunt inter ſe dicentes:quia ſi illic manerẽt:ꝓp inopiã deperirent:& ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent: qui aut parcendo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarent.Hoc apud ſe conſiliũ confirmãtes:nocte ad caſtra hoſtium deuenerũt. Incipiebat autẽ deus iam terrere & cõturbare ſyros:& ſonum curruũ & armorũ eis inferre: tanq̃ exercitus ſuper eos grandis accederet:& paulatim tubarum fragor eorũ auribus increpitaret:qui ita repente turbati ſunt:ut relinquentes caſtra propria: & concurrentes ad regem dicerent: quia ioram rex iſraelitarũ conducto ſolatio regis egyptiorũ & inſularũ ſuper eos accederet:quibus uenientibus ſonũ tubæ uehemẽtis audirent.Hæc eis dicentibus: etiã adezer cum ad eius aures ſonus ſimilis aduenirẽt populo credidit:& cum multa turba atq; confuſione relinquentes í caſtris equos atq; iumenta:innumeraſq; diuitias:repente conuertuntur ad fugam.Leproſi autem qui diſceſſerant a ſamaria:ad caſtra ſyrorũ uenientes:& in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatemq; repperientes:ingreſſi ſunt in unum tabernaculum:dumq; nullum prorſus inſpicerent comedẽtes & bibẽtes:portãteſq; multas ueſtes & aurũ:& extra caſtra celãtes:deinde in aliud tabernaculum accedentes:ſimiliter res exinde ſibi placitas tolentes:dum hoc quater feciſſent:& nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe:culpabant ſemetipſos:cur hæc ioram regi & ciuibus minime nunciarent.Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamãtes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũt hæc regis cuſtodibus indicarunt:a quibus audiens rex hæc ioram:uocauit amicos ſuos & principes:quibus ait pro inſidiis arte calidiſſima

syrorꝝ discessisse regem:eo ꝙ desperaret fame capi posse ciuitatem: ut quasi fugientibus illis:& egressis ad castrorꝝ direptionē nobis:latenter irruerent & interficerent: & ciuitatē pariter deuastarent. Vnde uos moneo inquit:ut custodiatis urbem:& nusq̄ abire tentetis:hostes abisse credē tes. Tunc dicente quodam optime arbitratum regē:& consiliū dante:ut duos equites usq; iordanem fluuium mitteret:qui cuncta perquirerent: ut siquidē illi capti ab insidiis hostiū deperirēt: securitas exercitui fieret:ne cuncti aliquid sustinerent pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uastauerat fames. Hoc dictum cū placuisset:rex exploratores misit. Qui iter quidem hosti bus inuenerunt:uacuū:plenum uero cibis armisq; quæ reliquerant:ut leues essent ad fugā. Hæc cum audisset rex:ad direptionē castrorꝝ misit exercitum. Qui nihil tulerunt uile: nec puulum: sed augꝝ multum pariter & argentum gregesq; diuersos iumentorꝝ:& ordei multa milia:quantū nec in somnio se uidere credebāt. Quo facto:a malis pristinis liberati:maximā copiā habuerunt: ita ut emerentur duo sata ordei syclo uno:& satum simile duobus syclis:secundū ꝓphetiam hōis dei helizei. Statum itaq; fert modium unum & semis italicum. Horum atq; bonorum solus ille princeps tertiæ partis quem p̄diximus potitus nō est. Nam cōstitutus a rege ut staret ad portam: quatenus turbam moderate ab ingressu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirēt:quod alios pati prohibebat:ipse sustinuit:& oppressus hoc modo:ne gustaret ex illis quæ fuerant propheta defunctus est: helyzeo prædicente eius mortem: dū ea quæ ubertate ciborꝝ ille prophetauerat:solus ille non crederet. Adezer aūt syrorum rex cum peruenisset ad damascum: & agnouisset quia diuinitas ei & eius exercitui timorē imisisset & fugā: & īuasione hostium non fuisset hoc factum:nimis afflictus:eo ꝙ ita deum haberet iratum:corruit ī languorē. Illo itaq; tempore dum propheta helyzeus uenisset in damascum cognoscens hoc adezer fidelissimum seruulorꝝ azahel nomine misit:ut ei occurreret:& dona portaret:præcipiens ab eo requirī:si egritudinis eius periculum posset euitare. Azahel itaq; cum quadraginta camelis quæq; ferent optima ac preciosa in damascena prouincia & domo regia dona portabat: & ueniens ad helyzeum:& decenter salutans:ait missum se a rege adezer ad eum ut dona portaret:& de languore consuleret si posset euadere. Propheta uero azael quidem iussit ut nihil ei mali denunciaret: dixit aūt regem esse moriturum. Et famulus quidem hæc audiens:tristabatur. Helyzeus aūt flebat:& multas lachrymas effundebat:præuidens mala quæ populus passurus esset post mortem adezer. Dumq; azahel causam eius confusionis inquireret:defleo inquit israelitarum populū dolens in his malis quæ passurus abs te est. Interficies enim optimates eorꝝ:& munitissimas ciuitates incendēs:& paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis:& mulieres habentes ī utro:seua morte disrūpes. Azahel aūt dicente:quæ mihi uirtus est:ut per me possint talia prouenīr: ait deum sibi indicasse hæc:quia esset regnaturus in syria. Azahel itaq; ueniēs ad regem:illi quidē bona renunciauit:altera uero die infuso laqueo uinciens eum strangulauit:ipseq; apicem regie potestatis obtinuit. Erat enī uir efficax:multaq; syrorꝝ & populi damascenorꝝ deuotione florebat: ita ut hactenus & ipse adezer & azahel qui post eū regnauit quasi dii colerētur: ꝓpter beneficia & templorū edificia:quibus damascenorꝝ exornauere ciuitatē. Isti nanq; soli in pompa quotidie quasi pro honore regio deferuntur & syri de eorum antiquitate gloriantur:ignorantes quia sunt nouelli:& non habent isti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex israelitarum audiēs adezer esse defunctum:a timore & formidine quā propter eum habebat:aliquomodo respirauit: & pacem gratanter accepit.

Capitulum. V.

IGitur iorā hierosolymorꝝ rex:qui & ipse idē sicut p̄diximus nomē hēbat:regꝝ apice potitus:mox ad necē fratrū suorꝝ:& paternorꝝ piter amicorꝝ & pricipū est cōuersus:& malitiæ suæ hoc fecit initiū:in qbus malis differēs a regibus qui ante eū iniqtatē ferāt in solēnitatibus hebreorꝝ:& ī religiōe diuina docuit quoq; uulgus & ī aliis eē malū & extraneos adorare deos p athaliā alias p otholiā. Ahab filiā uxorē suā. Et deus quidē pp dauid regis ꝓmissionem genus eius noluit exterminaī:iorā uero nihil p̄termittebat quo minus aliqd quotidie nouæ īpietatis efficeret: & qđ nō aduastationem p̄næ traditōnis attēderet. Illo itaq; tpe ab eo recedētibus idumeis:& primo quidē interficientibus regē:qui erat eius patri subiectus:& cōstituentibus quē ipsi uoluerāt: iorā cū equitibus & curribus noctāter in idumeā uenit:& eos quidē qui uicini eius regno eē uidebanī occidit. Longius autē non abiit:nihil tamen dum hoc fecisset utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo recesserunt:simul & qui prouinciā labennā habitabāt. Erat aūt ita uesanus:ut etiam populū cogeret in excellētissimos montes ascendere:& deos alienos adorare. Cunq; hæc ageret: & omnino leges patrias a mente sua repelleret:delata est ab hæliia propheta ad eum epistola in q̄ pandebaī magnā pœnā eū fore passurū quoniā patrum suorꝝ nō esset imitator; sed israelitarum regum impietatē sequeretur: insuper & cogeret tribū iuda & ciues hierosolymita.

relinquere ſancta patrii dei culturā:& ad ydola conuenire:quæ ahab rex iſraelitarū in ſuo regno feciſſet:& quia fratres interemiſſet:& bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet:ſuppliciūq; qđ pro his ſuſcepturus erat;ppheta in litteris indicabat:ideſt cladē populi:& corruptionē uxorū regis & filiorū & quia ipē quoq; morereť egritudine longa nimis afflictus:uiſceribus pp nimietatē inter næ corruptionis effuſis: ita ut uideret ſuā calamitatē:nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire.Et hæc quidē epiſtola ſignificabat heliiæ.Poſt breue itaq; tēpus:exercitus arabū iuxta ethiopiā habitantium & alienigenarū:ioram regnū aggreſſi ſunt:& ꝓuinciā uaſtauerūt: & regis domū: inſuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus quidē ſolūmodo filiorū eius noīe ochozias:hoſtes effugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatē prædictā ſibi a propheta:languorē incurrens:multo tēpore fatigatus diuino nutu:eius uiſceribus iminente miſerabiliter ſupna indignatione defunctus eſt cū uiſcera ſua diffuſa uidiſſet.Quē etiā populus mortuū contumeliis multis affecit:ut reor credentes ita mortuū ira fuiſſe diuina pemptū:nec exequiis regalibus eum fecere dignum:nec in paternis ſepeliri monumētis:nec aliū ei exhibuerūt honorem: ſed ueluti priuatū tumulo tradiderūt.Qui iuxta annis quadraginta:regnauit octo:tradiditq; principatū eius hierosolymorū populus filio eius ochoziæ.

Cap.VI.

IGitur ioram rex iſraelitarū poſt mortē adezer ſperans ramoth capere ciuitatē:& eam ſyris auferre:cū magno apparatu caſtrametatus eſt ſuper eos.In qua obſeſſione a quodam ſyro nō mortifere ſagittatus abiit in ciuitatē iezraelē:ut uulnus ſuū poſitus ī ea curaret:derelicto in ramoth omni exercitu ſimul & duce noīe Hieu:qui filius erat nā ſi:ut poſt curā reuerteretť ad pugnā. Helyzeus uero prophetā unū diſcipulorū ſuorū dato ei oleo ſancto miſit in ramoth:ungeret hieu:eiq; diceret:quō eum regē diuinitas elegiſſet:cui & alia pariter indicaret præcipiēs ei: ut ſub modo fugæ faceret iter: quatenus cunctos illic proficiſcendo lateret. Qui dū ueniſſet in ciuitatē:hieu quidē inuenit cū principibus militū reſidentē in medio ſicut ei prædixerat helyzeus:& accedēs ad eū:ait:quædā ſe ei fore dicturū. Qui dum ſurrexiſſet: & in cubiculū ſecutus eum fuiſſet:ſeorſum ſumēs eū iuuenis oleo eius caput infudit dicens eum unctum a deo rege ad Ahab generis peremptionem:& ad uīdicandū ſanguinem prophetarū:qui ab iezabel nequiter fuiſſet effuſus:ut domus eorū ſicut naboth nabuthei & baaſa ꝓpter impietatem ꝓpriā radicitus deperiret:& nullū ſemē de ahab genere remaneret.Et ille quidē cū dixiſſet hæc: de cubiculo ꝓtinus exiliuit:ne ab aliquo in exercitu uideretur. Ieſu aūt uēit ad locū unde ſurrexerat:& cū aliis pricipibus reſidebat.Quibus requirētibus ut eis diceret:cur ad eū iuuencus adueniſſet iſup & ueſanū eū eſſe dicētibus:recte iquit iudicaſtis:nā uerba ueſanie locutus eſt. Quibus feſtinātibus ut ea audirēt:atq; rogātibus:ait eū dixiſſe:quia ipē fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cū dixiſſet unuſq;ſq; exuēs ſe qđ habuerat:ueſtes ei ꝓprias ſubſternebāt:& mittētes tubas.hieu regē eē clamabant.Illo uero exercitu cōgregato:pgebat ad ioram ī ciuitatē iezrael: in q̄ ſicut p̄diximus ꝓ uulnere curandus abierat:quā ceperat cū obſideret ramoth.Contigit aūt:ut eo tēpore hieroſolymitarū rex ochozias ueniſſet ad iorā:erat enī filius ſororis eius ſicut dudū diximus:ut uiſitaret eū pp uulnus qđ in obſeſſione accepat.Hieu ergo ſubito uolēs ſup iorā irruere: rogauit ut nullus militū diſcedēs:regi iorā quæ geſta fuerāt nūciaret dicēs:hanc eē maximā eorū circa ſe deuotionē:ſi eū regē hoc ordine demonſtrarēt. Illi uero in his quæ fuerāt dicta gratāter itinera conſeruabāt;ne quis latenter ꝓgens:qđ geſtū fuerat indicaret.Et hieu quidē ſumptis equi tibus electis:ſedens in curru ibat in iezrael.Cunq; ꝓximus fuiſſet ciuitati:explorator quē rex cōſtituerat iorā ut ad ciuitatē uenientes inſpiceret:uidens cū multitudine uenientē hieu nunciauit ioram regi uidere ſe equites uenientes.Ille uero repente aliquē mitti iuſſit equeſtriū qui ei occurreret:& quis eēt agnoſceret.Qui dū ueniſſet ad hieu:de exercitu requiſiuit:dicēs a rege ſe miſſū. At ille nihil de his reſpondēs requirenti :ſequi ſe iuſſit.Quod dum explorator uidiſſet:indicauit ioram:q; qui miſſus fuerat equeſtris:mixtus multitudini ueniret una cum eis.Iterum rege mittē te & alium:etiam is multitudini admixtus eſt:hoc enim eum facere hieu imꝑauit. Quod dū explorator ioram indicaſſet:nouiſſime in curru ipſe conſcendens:cū ochozia hieroſolymorū rege in eius occurſum egreſſus eſt.Hieu aūt cū multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cūq; ioram ueniſſet in agrum naboth requirebat: ſi ī exercitu recte oīa gererētur.Et cū ei hieu amariſſime malediceret:matrēq; eius ueneficā ac meretricē clamaret:metuēs rex:& nihil eū cogitaſſe qđ eſſet ſalubre credens:cōuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat:dicēs ad ochoziā eo q; inſidiis & dolo fuiſſet captus.Hieu uero ſagittam poſt eū mittēs:eius cor ſuo iaculo penetrauit: & iorā quidē repente cadens:flexo publice animam dereliquit. Hieu autem continuo iuſſit uadacro principi tertiæ ꝑtis ut corpus iorā ī agro proiiceret naboth:recordās prophetiā heliiæ:quā patri eius q; fuit interfector naboth p̄dixerat:quō & ipſe & eius genus ī illius agro ꝑirent.Hæc enim cū ſederet

Lib: 9.

tunc post tergum currus achab:uidisse se propheta narrãte dicebat:qđ etiã secundũ illius,puenit eloquium. Igitur cadente ioram:metuens ochozias de sua salute:currum in aliam itineris partẽ conuertit credés q̃ taliter effugeret hieu.Ille uero persecutus est eum ad quendã ascensum: comprehendensq; sagitta emissa eum percussit.Qui derelicto curru:ascendés ĩ equo: fugit hieu in magedon:ibiq; curandus:post pacum uulneris illius tempus & ipse defunctus est:portatusq; ĩ hierosolymoꝝ ciuitatem:illic sepultus est:cum regnasset anno uno.Fuit aũt malignus & plus uade quã pater eius.Cum aũt hieu intrasset in iezrahelem urbem:iezabel ornata stans supra turrĩ: bonus inquit seruus qui occidit dominũ suum.Ille uero respiciens ad eam: quæ esset interrogauit:& descendentem ad se uenire præcepit.Nouissime uero eunuchis imperauit:ut eam de turre deiicerent.Quæ dum præcipitata fuisset:murum sanguine suo asperſit:& conculcata equoꝝ pedibus expirauit.His ita gestis:hieu ingressus palatium cum suis amicis:& semetipsum reficiebat: & illos conuiuiis aliisq; rebus præcepitq; famulis qui iezabel peremerant:ut eam propter decus generis sepelirẽt:erat enĩ ex regibus.Sed nihil de eius corpore quibus hoc ĩperatum fuerat iuenerunt:nisi tantũmodo summitates manuũ:aliud uero corpus a canibus est absumptũ. Hæc audiens hieu: heliæ prophetiã obstipuit:is enim in iezrael prædixerat:hoc eam iteritu fore perituram. Interea dum ahab filii septuaginta in samaria nutrirentur:mittit hieu duas epistolas:aliam pedagogis eoꝝ:aliam principibus samaritanoꝝ:dicens:ut fortissimũ filium ahab constituerent regẽ cum & currus haberent multos & equos:& arma ad militiã: & ciuitates munitas: quod dum facerent: domino suo repensarent. Hæc aũt scripsit:uolens samaritanoꝝ mentes agnoscere. Relegentes ergo litteras principes ac pedagogi:timuerunt excogitantes: q̃ nihil possent cõtra eum facere qui magnis duobus prævaluisset imperatoribus:scripseruntq; profitentes:se eum habere dominũ:& facere quæcunq; præciperet.Ille uero ad hæc rescripsit:præcipiens:ut si obedirent filiorum achab abscidentes capita destinarent.Tunc principes euocantes nutritores infantũ iusserunt ut occidentes eos:capita eoꝝ absciderent:& mitterent ad hieu. Hæc illi nihil resistẽtes egerunt:& componentes in quibus uasculis de uimine factis eoꝝ capita destinauerunt.His aũt allatis ad hieu cum amicis cœnãti: nunciatũ est: q̃ capita filioꝝ ahab uiderẽtur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus ageres fieri.Factoq; die:ad ea uidenda processit & ĩspiciens:dicere cœpit ad populum:quia ipse quidem contra suũ dominũ militasset:& illum peremisset eosq; cognoscere deposcebat de generatione ahab:quia omnia secundũ dei prouidẽtiam fuerãt gesta & domus eius sicut helias prædixerat deperisset.Cunq; necasset eos qui apud iezraelitas ex ahab genere sunt inuẽti:cum equis ad samariã properabat:per iter aũt inueniẽs aliquos fratres ochoziæ hierosolymitanoꝝ regis:interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus: quia uenerĩt ut ioram salutarent:& regem suum ochoziam:nescientes q̃ ambo ab eo occisi fuissent;;hieu eos eõprehensos præcepit occidi.Erant enim numero quadraginta & duo. Post hæc occurrit ei uir quidã bonus & iustus:ionadab olim amicus eius. Qui cum salutasset eum:cœpit laudare eum q̃ omnia cũ dei uoluntate fecisset:& ahab genus extermĩasset.Hieu aũt rogabat ut ascendens in currum ad samariã cum eo ueniret:ei se demonstratuꝝ dicens q̃ nulli parceret malignantium:sed & falsos prophetas:& falsos sacerdotes & suadentes plebi: ut magni quidem dei religionem desererent:& extraneos adorarent ipse puniret:cum esset utiq; optima nimis hæc inspectio:atq; gratissima:ut bonus & iustus uir uideret malos tormentis affligi.His consentiẽs ionadab:ascendens in currum:uenit pariter in samariam.Hieu autem requirens omnes cognatos ahab: interfecit:uolensq; nullũ de falsis prophetis:neq; sacerdotibus ydoloꝝ ahab suppliciũ declinare: deceptione quadam & dolo comprehendit uniuersos.Congregato siquidem populo dixit:uelle se duplices deos introductos quã ahab colebat adorare:rogans ut eoꝝ sacerdotes:& prophetæ:& serui pariter aduenirent:quatenus copiosa sacrificia:& præcipuas diis ahab hostias immolarent:& esset morte multandus sacerdos:qui tunc non fuerit inuentus. Deus ahab baal appellatur. Constituit itaq; diem:quo uellet sacrificia celebrare missis in omnẽ israelitanoꝝ regionẽ nuntiis:qui ad illum baal sacerdotes adducerent.Quibus pariter congregatis iussit hieu pontificibus ut darent omnibus uestes:eisq; sumentibus ĩgressus in domum cum amico suo ionadab: præcepit:ut cum diligentia quereretut ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniret: cũ nollet:ut sacerdotibus ydolorum:alius itereſſet fidelium illis uero dicentibus: nullum interesse peregrinum:& inchoantibus sacrificia celebrare constituit a foris octoginta numero milites armatos:quos nouerat fidelissimos:iussitq; eis ut falsos prophetas occiderẽt:& ipsi in paterna solẽnitate permanerent:a qua multo iam tẽpore destitissent:& simul interminatus est:ut si qui effugerent pro illis animas eoꝝ auferret. Illi ergo & omẽs uiros interemerunt:& domũ baal igne cõ cremauerunt:& hoc modo a peregrinis solennitatibus samariam liberauerunt. Hic itaque baal

tyriorum fuerat deus:achab aũt uolẽs pere ſocero iobal:qui rex tyrioꝝ tũc erat: & ſydonis templum ei fecerat in ſamaria:ſacerdoteſq; inſtituit:& omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuiſſet exterminatus:aureos tamen uitulos iſraelitas hieu adorare permiſit.Hæc uero dum feciſſet & pro impiorum caſtigationibus cogitaſſet deus ei per prophetam prædixit: q; in quatuor generationibus ſup iſrael eſſent eius filii regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebãt.

Cap. VII.

Athalia alias otholia uero achab alias ahab filia:audiens ioram fratris ſui mortem & ochoziæ filii:& totius generis regũ unam ꝓditiõem.ſtuduit alias ſtatuit: ut nullũ de dauid domo relinqueret:ſed omne genus exterminaret:ut nullus ex eis ad regnũ ulterius ꝓueniret:& hoc quidẽ ſicut potuit fecit.Euaſit auté unus filius ozochiæ morte hoc modo diffugiens.Ozochias ex uno patre habuit ſororẽ nomine ioſaphat:cui copulatus erat pontifex ioiada.Hæc ingreſſa regiã domum:ubi erant interfecti filii regum noĩe ioas infantulũ ániculum celatũ inueniens cum nutrice:& portãs in cubiculũ clauſit:& latenter aluit ipſa & uir eius ioiada in tẽplo ſex annis:quibus in hieroſolymis ſup duas tribus athalia:alias othalia regnauit.Septimo uero anno ioiada hunc ſermonẽ pandidit quinq; uiris centurionibus:eiſq; ſuaſit ut ei conſentirent contra ea:quæ ab athalia:alias otholia fuerant perpetrata:& regnum infanti traderent:ꝓcepturus ab eis iuſiurandum:q; ſecuritas talia gerentibus præpararet:ꝓdidit eis quæ gerenda forent atq; cõplenda.Tunc uiri quibus ſacerdos ioiada ſuum cõſiliũ cõmiſerat: circũeuntes omnem prouinciam ſacerdotes & leuitas cõgregantes ex ea ſimul & principes tribuũ:omnes hieroſolymis ad pontificem deduxerunt.Qui mox fidem ab eis cũ iureiurãdo petit:ut quod ab eo cognoſcerent cum taciturnitate ſeruarent:donec niſus eius intẽtionis potuiſſet ipleri . Quibus iurantibus ſecurus effectus deducens eũ quẽ de genere dauid nutrierat:iſte inquit uobis rex ex illa domo erit quam noſtis deum ꝓphetaſſe ſup nos omni tempore regnaturã. Moneo itaq; ut tertiam partem ueſtri eũ cuſtodire faciatis in templo:quartãq; in oĩbus tẽpli ianuis ſtatuatis reliqua uero ps teneat portã quæ ducit ad tecta regalia:alia maximis multitudo cõſiſtat ĩ tẽplo: nullumq; armatũ ꝓmittatis intrare:niſi tãtummodo ſacerdotes.Eis quoq; præcepit:ut ps aliqua ſacerdotum & leuitaꝝ circa ipſum regẽ aſſiſteret cũ euaginatis gladiis circũdantes:ut ſi quis armatus in templũ intrare præſumeret:repente ꝓimeretur:& nihil metuẽtes regẽ tam fortiter obſeruarent.Illi uero conſilio põtificis obedientes:ſuam uoluntatẽ ope declararunt.Interea ioiada aperiens armanitariũ quod erat in tẽplo a dauid cõſtitutũ diuiſit centurionibus & ſacerdotibus: ꝓiter & leuitis arma quæcunq; illic inuenit:lanceas & pharetras & quodcũq; aliud appræhendit genus armoꝝ:armatoſq; circa tẽplum ſtatuit:ut manu ſua totũ cõſtipare uiderentur ingreſſum: & quaſi murũ habita teſtudie molirẽtur:ꝓcipiẽteſq; ĩ medio puerũ:ei regiũ diadema ĩpoſuerũt: & unguens eũ ioiada:regẽ ſoléniter ordinauit.Populus itaq; gaudens clamauit.Viuat rex.Porro athalia alias otholia tumultũ & laudes inopinabiles repẽte cognoſcens ueheméter ꝓturbata cũ ſuo exercitu de regalibus exiliuit.Et cũ ueniſſet ad tẽplũ:ſacerdotes quidẽ eã ꝓtinus exceperũt: armatos uero qui ſequebantur introire ꝓhibuerũt.Erat eni a pontifice præpoſiti ſicut dictũ eſt ut templi aditus obſeruarent.Tunc athalia alias otholia uidens puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſupimpoſitũ:ſciſſa ueſte ſua ueheméter exclamans iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatũ auferre tentauerat.Ioiada uero uocãs centuriones:iuſſit ut educẽtes athaliam ĩ conualle cedron:eam ibi perimerent:ne templum occidentes illic ueneficam uiolarent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium:pari ſorte ꝓimeretur.Tunc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio:ſumens athaliam deduxit eam ad portam mularum regis: & illic interfecit. Cunq; hæc circa athaliam fuiſſent geſta:conuocans populum & armatos ioiadas in templum:coniurauit omnes:ut regi fauerent:& eius ſaluti proſpicerent quando in deuotione regia deum potius honorarent:& ne tranſcenderent moſeas leges: iuſiurãdum quoq; compulit exhibere.Poſt hæc concurrentes ad domum baal:quam athalia & ioram uir eius iſtruxerant ad iniuriam ꝓpni dei & honorem achab alias ahab:eã funditus euerterunt: & ſacerdotẽ eius mathã nomine peremerunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas ioiada habẽ permiſit:& ſecundum regis dauid preceptum iuſſit eos ſecũdo.i.bis ĩ die holocauſta & ſacrificia ſolenniter immolare: ut ſecundum legem incẽſum offerrent. Fecit autem & quoſdam leuitaꝝ portarios aad templi munimen:ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uniuerſa diſponẽs cum centurionibus & omni populo:ſumẽs puerum de templo ioiadas eũ cũ uniuerſis ad regalia uſq; perduxit. Quo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſolenniter acclamauit:& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatem multis diebus egerunt.Ciuitas ergo equidẽ habebat pacem:athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum:erat ánoꝝ ſeptem:

lib. 9.

lib: 9

cuius mater fuit noe ioſabeth ex regione barſabe multāq; habuit cuſtodiā legum: & culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiada. Aetate congrua duxit uxores duas dante ſibi pontifice: ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege ioas: & quemadmodum inſidias athaliæ diffugerit, regnumq; pcepit: his indicaſſe ſufficiat.

Cap. VIII.

AZahel autem ſyroꝝ rex: dum pugnaret contra iſraelitas: & contra regem eorū hieu: uaſtauit ꝓuinciam trans iordanē: quæ erat ad orientē tribus ruben: & gad: & manaſſe: & galaath: & batchaneā percurrens ubiq; & cūcta diripiēs: & uim reſiſtentibus iferēs uniuerſis. In quo non potuit quidē ulciſci hieu: dū cunctam ꝓuinciam deuaſtaret: ſi circa diuinitatem ſuperbus & cōtemptor exiſtens: & legitima ſancta deſpiciens: mortuus eſt: cū regnaſſet ſuper iſraelitas annis ſeptem & .xx. ſepultus eſt autem in ſamaria: ſucceſſorē ꝓcipatus ioacham filiū derelinquens. Regem uero hieroſolymoꝝ ioas quoddā deſideriū appræhenderat: ut templum inouaret. Quadam ergo die euocans pontificē ioiadam: iuſſit ut in omnē mitteret regionem: & leuitas & ſacerdotes exigeret ꝓ uniuſcuiuſq; capite dimidiū ſicli argenti ad fabricā & renouationem templi: quod ad ioram & athalia: & eorum filiis uidebatur eſſe deſtructū. Pontifex autem hoc equidem non fecit: ſciens q; nullus conferret argentū. Tertio uero & uiceſimo anno regni ſui ioas euocans: & ioiadam ipſum & leuitas: & quaſi iobedientes ſui precepti culpās: iuſſit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pōtifex uſus eſt pro congregatione pecuniaꝝ: quod populus libenter habuit: & gratanter impleuit. Fecit nanq; ligneam arcam: & undiq; muniens eam: unum foramen aperuit quam ponens in tēplo iuxta ſacrarium: iuſſit ſingulos quātum uellent in eam mittere per foramen pro templi repatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit: & multum argenti: multūq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente: ſcribe ſimul & ſacerdotes gazophilatioꝝ dinumerantes: quod fuerat congregatum: deinde eandem arcam in ipſo loco repoſuerūt: & hoc diebus ſingulis faciebant. Cunq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet: miſerunt pontifex ioiada: & rex ioas: ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerēt & ligna maxima de optima ſilua deponerent. Templo itaq; reparato: aurum quod remanſerat: & argentū nō paruum ad pateras: & uini fuſoria & coopercula: & uaſa reliqua deputarunt: ſacrificiiſq; quotidie adolendis altare tegebant. Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas cōpetenti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus: & ſepultus fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis: quō generis dauid reparat imperium: rex ioas curam perdidit diuinæ religionis: cum quo etiā primates plebis pariter uicitati ſunt: ut circa ſolēnitates & legittima iura delinquerent. Deus autem dure ferens tranſgreſſionem regis & aliorum miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtoꝝ malignitate recederēt. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati: neq; prophetas qui prædicabāt alias prædicabant ut penitentiā agerēt: & conuerterentur ab iniquitate reſpicerent. Nam & zachariam filium pōtificis ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam conſtituiſſet: ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi: ut iuſticiam facerent: & quia magna ſupplicia ſuſciperent: ſi nollent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cū morereturꝰ: ſuaꝝ paſſionum teſtem deum & iudicē proclamauit: quia pro bono cōſilio: & pro his quæ pater eius præſtiterat regi ioas: ille amare & uiolenter occumbeꝰt. Rex autem non poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas horum in quibus preuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; azahel ſyrorum rege in eius prouinciam: & Geth deuaſtante atq; depopulante: cum eſſet iam ad hieroſolymam deducturus exercitū: metuens ioas obſeſſionem: euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis tēpli: miſit ſyrorum regi: his redimens eum: ne ciuitas pateretur oppreſſionem: aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatiſfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ioas tamen cum peſſimum languorem incurriſſet: inſtantes amici qui mortem zachariæ ioiadæ filii defendebant: ei inſidias facientes interemerunt eū: & ſepultus eſt quidē in hieroſolymis: non aūt in monumentis patrū: quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autem annos quidē. vii. & xl. i eius uero ſperio ſuccеſſit filius eius amaſias. Viceſimo autem & primo anno regni ioas iſraelitarū pricipatu potitus eſt ioacham filius hieu in ſamaria: quem & habuit annis ſeptem & decem: patris quidem ſui: nec ipſe imitator exiſtens: ipie uero gerens: ſicut & primi reges qui deū ſpreuiſſe uidebanꝰ. Hunc aūt humiliauit azahel: & eū extenta poteſtate contriuit: dum aduerſus eū decem milibus armatis: & quiquagīta milibus equitum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit:

& eius milites trucidauit. Hæc itaq; passus est israelitarum populus secūdū helyzei pphetiā: quādo azahel qui occidit dominū suum regnaturum esse prædixerat super syros & damascenos. Cunq; iochā in his anxietatibus teneretur: ad preces dei: supplicationesq; confugit: rogans: ut eum de azahel manibus liberaret: nec pateretur: ut sub illius eum ditione uideret. Deus aūt penitentiam pro uirtute suscipiēs: & corripere magis q̄ perdere hoīem huiusmodi uolens: cōcessit ei q̄tenus belli pericula declinaret. Pace itaq; prouincia rursus ad statum pristinum copiamq; regressa est. Post mortem uero ioachā filius eius ioas suscepit regnum. Cum septē iam & .xxx. annos haberet in regno ioas super tribū iuda: tenuit principatum iste ioas in samaria super populum israel. Nā & ipse idem habebat nomen: quod hierosolymorum rex: tenuitq; regnum annis sedecim: fuitq; bonus: & ī nullo paternæ naturæ consimilis. Illo quidem tempore dum helyzeus propheta iā in senectute consisteret: & egritudinem incurrisset: uenit israelitarum rex uisiraturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset: flere cœpit eo uidente: & ingemiscere patrem eum uocans: & scutum sui regni: propter eum dicens nūq̄ contra eum hostes armis egisse: sed se prospere sine dimicatione uicisse: qui dū a uita discederet: hæbreos syris relinquer̄t: & aliis inimicis captiuādos. Quapropter nec ipsam uitam securam ulterius fore dicebat: sed gratū sibi esse: ut cū eo a præsenti luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege: helyzeus consolabatur eum: iussitq; allatū sibimet arcum extendere. Qui cum præpasset arcum contingens manus eius propheta iussit ut sagittaret. Cunq; tres sagittas dimisisset: atq; cessasset ait. Si plures dimisisses: eradicasses syrorum regnum. Quia uero in tribus solummō quieuisti: totiens congressus syris pugnādo prævalebis: & regionē: quā abstulerunt a tuo patre rursus obtinebis. Et rex quidē dū hæc audisset abscessit. Post non multū uero tēporis & propheta defunctus est uir iusticia famosissimus: & in dei studiis ualde præclarus. Miracula nāq; & inopinabilia opera per suas pphetias ostēdit: & apud hæbreos memoriam clarā & magnificā sepulturam habere promeruit: & qualē uiro ita religioso decebat impendi. Illo siquidē tempore contigit: ut quidam latrones in helyzei sepulchrum mortuū: quē ipsi uidebantur interfeciſſe proiicerent. Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatū: cōtinuo suscitatum est. Et de helyseo quidem propheta: & quæcūq; prædixit: & quomodo post mortem uirtutem diuinam habuit: hæc declarata sufficiant. Defuncto itaq; rege syrorum: azahel ad filium eius addā impium peruenit: contra quē ioas israelitarum rex cum dimicaret: & tribus cōgressionibus eum uincens: omnem prouinciam ab eo retraxit: & quascunq; ciuitates & uicos eius pater azahel de israelitarum regno subtraxerat liberauit. Hoc itaq; secūdū pphetiā helyzei puenit. Cūq; cōtigisset ut etiā ioas moreret: ille qdē sepultus est in samaria: regnum uero suo filio hieroboam nomine dereliquit.

Cap. IX.

ANno secundo ioas regis israelitarum: regnauit sup tribū iuda in hierosolymis Amasias. Cuius mater erat nomine iodam. Genet uero ciuis & iusticiæ prouisione mirabilis: q cum iuuenis esset: ueniēs ad regnum: cogitauit ut inimicos qui patrē eius occiderat: puniret: & cōprehensos omnes occidit: filiis aūtē eorum pepercit sequens moseas leges qui non sanciuit propter peccata parentū filios occidēdos. Deinde eligēs exercitū de tribu iuda & beniamin: qui in flore iuuētutis & circa triginta annos existerent: & ex his cōgregās quasi trecenta milia: constituit super eos centuriones: mittensq; ad regem israelitarum: conduxit argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut amalechitarum gentibus: & idumeis: & gabaonitis inferret bellum. Cunq; præpararetur ad prælium: & iam uideretur positus ī pcīctu: suasit ei propheta: ut dimitteret israelitarum exercitum: quia esset impius: & deus eum uinci p̄di ceret: utq; suorum solummodo solatio uteretur: & hostibus prævaleret cū paucis contra eos uolente deo pugnandū. Cū ergo grauiter hoc ferret rex: q̄ mercedes israelitis iā præbuisset ingētes: monebat propheta ut ageret quod deo placeret: cum possent pecuniæ ex ipsius muneribus abūdare. Et illos quidem dimisit: cedens etiam quas dederat rex mercedes: ipse uero cū suo exercitu ad p̄dictas gentes accessit. Et p̄lio gesto uincēs .x. quidem milia occidit: & totidem uiuos cœpit: eosq; deducens ad magnam petram quæ est in arabia constituta: prædam aūtē & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. Dum itaq; in his amasias cōsisteret: israelite quos cum mercede data remiserat indignati sunt: & credentes iniuriam q̄ quasi pro uituperatiōe fuissent ab eo remissi: eius regni terras aggressi sunt: & usq; bethorō procedentes dirupuere prouinciā: & multa quidē abstulere iumenta: & tria milia hominum occiderunt. Amasias in uictoria ex his q̄ gesta fuerant eleuatus: deum quidem qui ei horum omnium auctor extiterat cœpit spnere: ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare. Tunc accedens propheta mirari se dixit: cum eos deos rex arbitraretur adorandos: qui suos: & a quibus honorabantur iuuare non potuissent: nec ab huius manibus liberassent: sed peuntes defendere contēpsissent: & ipsi quoq; in hierosolymā

ad instar hostium captiuoꝝ uicti deducti fuissent. Hæc itaq; regi mouerunt iram: & precepit ut deberét dicere ad ꝓphetam interminantes eum se puniturum si amplius loqueretur. Et ꝓpheta quidem tacere se dixit: prædicens non esse præbituꝝ deū ea q̄ rex facere moliretur.

Cap. X.

AMasias uero dum se abstinere non posset in rebus fœlicibus constitutus: quas a deo pceperat: eiq; faceret iniurias: scripsit ad regé israelitaꝝ ioas: ut obediret ei & ipse: & populus uniuersus: sicut & prius obaudiebant pentibus eius: dauid & salomoni. Qui parere nollent: scirent: q̄ bellum terminū causæ perciperet. Cui ioas rex ita rescripsit. Rex ioas regi amasiæ. Erat in libano monte cipressus oīo potens: & carduus exinde misit ad cipſ sum: petens ut filiam eius filio suo daret uxorem. Et dum hæc agerentur bestia quædá transiés carduum conculcauit. Hoc ergo erit tibi exemplū: ut maiora non appetas: nec quomodo amalechitas uicisti: in hoc exultás tibi & tuo regno uidearis inferre picula. Hæc legens amasias: ad bellum potius incitatus est: deo ut arbitror ad hoc eū ipelléte: ut pro his quæ fuerant ab eo cōmissa pœnas exolueret. Cunq; ꝓduxisset exercitum contra ioas esset q̄ iam prælium cōmissurus: milites amasiæ repétinus terror & stupor inuasit: qualem nō ꝓpicius deus imittit: & antequā uenirét ad manus in fugam animi pauore conuersi sunt. Illis igitur terroribus dispsis: cōtigit ut amasias desolatus ab hostibus capet: eiq; ioas morté interminatus est: si hierosolymitis non suaderet: ut apientes portas: eum cū exercitu in ciuitatem susciperent. Et amasias quidem mortis terrore cō pulsus suscipi fecit hostem. Qui destruens ptem muri quasi quadringétoꝝ cubitoꝝ: cū curru ígressus est hierosolymá: amasiamq; captiuum ducens: & dominus hoc modo hierosolymitatem ciuitatis effectus: & dei thesaurum abstulit: & aurum argentūq; quod í amasiæ erat regalibus ex hausit: & ita eum a captiuitate resoluens: regressus est ad Samariá. Hæc itaq; gesta sunt circa hierosolymitas anno quartodecimo regis amasiæ. Qui post hæc passus insidias amicorum: fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autem ab eis mittentibus: qui eum illic interimerent. Cuius corpus referétes in hierosolymam regaliter tumulauerunt. Igitur amasias hoc mō finiuit uitam propter superbiam & contemptum quem habuit circa deum: qui uixit annos quidé quatuor & quinquaginta: regnauit autem uigintinoué. Huic successit filius suus noie ozias.

Cap. XI.

ANno quintodecimo regni amasiæ: regnauit í israel filius ioas hieroboā in samaria annis. xi. Hic auté rex circa deū quidé iniurioſus: & iniquus extitit uehemēter: ydola colendo: & multa incongrua: & opera extranea faciendo: populo uero israelitarū multorum bonoꝝ operū occasio fuit. Huic quidé ionas ꝓphetauit: q̄ oporteret eū syros uincere dimicanté: & regnū ꝓpriū dilatare in ptibus aquilonis: usq; ad emath ciuitaté a meridie uero usq; ad aspaltiden paludé. Antiquitus. n. termini chananei isti fuerunt: sicut príceps iesus ea loca determinauit. Igitur hieroboā castrametatus contra syros: omné eoꝝ ꝓuinciam sicut ionas ꝓphetauerat deuastauit. Necessariū uero iudicaui integritaté rerū contradere: studens quæcūq; & de isto ꝓpheta in sacris libris inueni conscripta omnia declarare. Hic. n. iussus a deo ut iret ad niniue regnū: & ibidem prædicaret: q̄ esset amissura ciuitas principatum: metuens nō prexit: sed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingressus in tharsu ciuitatem ciliciæ nauigabat. Cunq; tépestas ímineret asprime: & nauis submersionis picula sustineret: nautæ quidé & gubernator: & ipse nauclerus fundebant orationes: quatenus piculū maris euaderent. Ionas aūt operiés semetipsum iacebat: & nihil metuebat horū quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempestas potius augeretur: & uiolentibus uentoꝝ nimietate mare attolleretur in cumulū: cogitantes simul: quia aliquis nauigantiū huius tempestatis auctor existeret: constituerunt ut quicūq; is esset sorte proderetur. Quibus hoc facientibus sors cecidit í ꝓphetam. Interrogantibus autem illis unde esset: & quid ageret. genere se quidé dixit hæbreū: ꝓphetam uero summi dei: eisq; suasit: ut si uellent præsens periculū declinare: eū in pelagus proiicerent: quia tempestatis eoꝝ auctor existeret. Et illi quidé prius non hoc facere præsumpserūt ipium indicantes: si pegrinū hoiem: & qui eis suā cōmiserat salutē: ad hæc mala cōpellerét: cū utiq; nōdū nauis submersio ꝓuenisset: a ꝓpheta uero post hæc cōpulsi: & tíore suæ salutis astricti eū in pelagus ꝓiecerūt: & tépestas quidé réota est. Ille uero ut sermo est: q̄ a ceto deuoratus post tres dies totidéq; noctes í euxino pōto uiuus euomitus est in nulla pte corpis maculatus: qui supplicās deo: ut ei ueniá cōcederet ꝓ delicto: ad niniue ꝓfectus est ciuitaté: & astás í medio prædicauit: q̄ post breuissimū tpus asyæ pderét pricipatū. Hæc ergo eis idicás est reuersus. Hanc itaq; narrationé explicui: sicut scriptá inueni. Igiť hieroboā rex cū oī fœlicitate uitá degens: & regnás ános. xi. defunctus est: & sepultus í samaria: cui successit i regnū eius filius zacharias. Eodé mō & ozias amasiæ filius q̄rto & decio iá āno regni hieroboā duabus

tribubus ī hieroſolymis impauit:cuius mater fuit athelamas nomīe:genere uero ciuis.Erat aūt hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus:& ad reg; prouidentiā nimis īduſtrius.Caſtra metatus contra paleſtinos:eoſq; bello deuīcēs:ciuitates eo; cœpit poſt geth:& iāniā:ſed & muros ea; deſtruxit.Poſt hanc militiā aggreſſus eſt arabas uicinos egyptiis: & edificans ciuitatem circa mare rubrum:conſtituit in ea cuſtodiā.Deinde āmanitas:alias āmonitas ſubdēs: & tributa eis imponens:& omnia uſq; ad terminos egyptio;:ſuæ ditioni ſubiiciens cœpit decetero hieroſolymitarum habere curam:nam quicūq; muri fuerāt longo tempore:aut regū prio; deſidia iā deſtructi:eos rurſus edificauit:& repauit:necnon & quoſcūq; deſtruxerat iſraelitarum rex quādo patrem eius amaſiam captiuū tenens ingreſſus fuerat ciuitatem.Edificauit autem & turres multas:ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentibus altitudinis. Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiones:& multos aquæductus inſtituens. Habebat aūtē iumentorū & aliorum animalium innumeram multitudinem:quādo & prouincia fertilis erat ad paſcua: erat que præcipue terræ cultor:& curam habebat circa plantationes: & ſemina fructuū diuerſorum. Exercitum circa ſe habuit electorum trecēta octogīta milia uirorum:quorum duces & tribuni: & millenarii erant ualde fortiſſimi:& qui ſuo robore poſſent ferri numero duo milia.Cōſtituit autem per cohortes totum exercitum:& omnes armauit: dans unicuiq; iaculaturam & ſcutum: & loricas ereas:& arcus & ſplendonas.Super hæc aūt & machinamēta multa ad oppreſſiōes iſtituit:quibus petræ dimitterētur & iacula:& arpagiones:& his ſimilia præpauit. Dūq; hæc ita cōſtituiſſet mentis elatione corruptus:& ſubſtātia mortali ditatus:cōtra īmortalē oī tpe agere nitebatur.Eſt aūt īmortalis ſubſtantia:pietas circa deū:& cuſtodia mandato;. Lapſus eſt itaq; fœlicitatis euentu:& ad paterna peccata deſcendit:quæ etiā illū poſtq̄ claritatem bono; & reg; magnitudinem dereliquit appræhenderunt.Hic.n.inſtante inſigni die & generali feſtiuitate īdutus ſtola ſacerdotali intrauit in tēplum:oblaturus incenſum in aureo altari deo.Pōtifice uero azaria cū aliis.lxxx.ſacerdotibus eū prohibente ne faceret:quō hæc ſolummō his adiacerent qui ex genere aarō erant:& clamantibus ei ut exiret:& non ageret contra dei leges: iratus interminatus ē eis mortē:miſi tacerēt.Inter hæc aūt terremotus factus eſt magnus: & ſtupeſcēte populo claritas ſolis nimis effulſit:& icidit ī facié regis & illi qdē lepra cōtinuo ,puēit.Ante ciuitatē uero ī loco qui dicitur eroge ſciſſa eſt media ps mōtis ad occidētem:& ſua uolubilitate p q̄tuor ſtadia ,pcedens:ad orientalē reſtitit mōtē:ita ut ei uias clauderet & regios ortos opprimeret.Cūq; ſacerdotes regis faciē leprā appræhendiſſe cōſpiciūt:pandebant ei calamitatē ſuā:hortantes ut tanq̄ pol lutus exiret a ciuitate.Ille uero cōfuſione huius euentus affectus:& dū illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebatur īpleuit.Qui licet fuiſſet ultra humanas mētes elatus:& ,ppter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilē:tamē hāc & uilē ptulit paſſionē:& tpus quidē aliquod extra ciuitatē cōmoratus in uita priuata degens:filio eius licet ſuſcipiente regnū:deinde meſticia faciēte defunctus eſt.Qui uixit quidē ānos octo & ſexaginta:quibus regnauit quinq̄ginta & duobus:ſepultus eſt aūt in hortis ſolus.Zacharias aūt filius hieroboā dū menſibus ſeptē regnaſſet in iſrael dolū paſſus occiſus ē a quodā amico noīe ſellū:filio iotauis:qui poſt eū regno ꝓcepto nō āplius q̄ diebus.xxx.tenuit regnū.Princeps.n.militiæ manaen illo tpe:cū eſſet ī ciuitate tharſo:& audiret qđ de zacharia fuerat geſtū:ſurgens inde cū oī militia uenit in ſamariā: & cōmiſſo p̄lio ſellū peremit:& ſemetipſum cōſtituit regē:ſurgenſq; exinde ī thabrain ciuitatē uenit:cuius ciues obſeruantes portas eius:regē ſuſcipe noluerūt. Ille uero ulciſcens in eis:& q̄ foris erāt depopulatus ē: & ciuitatē obſeſſione fortiſſima accepit:& grauiter ferēs:qđ fecerūt eius ciues:oēs ſimul occidit: neq; puulis ꝓcens:& quicquid ad culmē ptinebat ferocitatis & ſeuicie non reliqt. Nam qđ neq; alienigene capientes eos facere potuiſſent:hoc iſte de ſuis cōtribulibus opatus eſt. Itaq; manaen hoc modo regnauit annis.x.fuitq; puerſus & rerum omnium ualde ſeuiſſimus.

Cap.XII.

CVnq; aduerſus eū caſtra mouiſſet phoialus alias phoiaphul aſſyrio; rex: ad certaſa quidē pugnæ cōtra aſſyrios nō acceſſit:ſed mittēs ei mille argēti talēta: egit ut bello diſcederēt.Ad hāc itaq; cām ,pfuit populus regi manaē.Nā unuſq;ſq; ,p capite ſuo quī q̄gīta p̄buit dragmas:poſt hæc defūctus ē:& ſepultus ī ſamaria:phaceiā uero ſuū filiū ſucceſſorē regni ,pprii dereliqt.Qui ſequēs pīnā crudelitatē duobus tātūmō regnauit ānis:dein de in cōuiuio dolo cū amicis ,ppriis pēptus ē. Phaceias.n.millenarius filius romeliæ ei fecit inſidias qui & ipſe phaceia tenuit āniis prīcipatū.xx.Fuit aūt impius:& iniquus.Rex uero aſſyrio; teglat phalaſſer noīe caſtrametatus aduerſus iſraelitas & cunctā galaditē regionē uaſtans: & trās iordanē:& q̄ gabbani nūcupātur:& traſa:& aſaran habitatores una captiuos ducens:eos ī regnū ſuū migrauit. Igitur & de aſſyrio; rege hæc nos declaraſſe ſufficiat. Ioathā itaq; filius regnauit

ī hieroſolymis ſup tribū iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocaī itraſis:is rex nulla uirtute miōr fuit:ſed & rebus quidē dīnis pius:apud hoīes aūt extabat iuſtus:hūitq; curā rerum ciuitatis:& q̄cūq; repatione & ornatu piter indigebāt:hæc largiſſime ꝓcurabat:fecitq; porticus in templo:& eius ingreſſus ornauit:muros quoq; qui ceciderūt rurſus erexit:turreſq; ꝓceres & inuincibiles in eis edificauit:& in reliquis oībus quæ in regno neglecta uidebāī:opus fabricationis exhibuit. Qui dum ammanitis alias āmonitis intuliſſet bellū atq; uiciſſet: eos annis ſingulis tributa præcepit exoluere talenta auri centū:& tritici decem milia choros:tantūdē & ordei. Sic aūt ꝓpriū auxit regnū:ut hoſtibus quidē eēt ualde terribilis:familiaribus uero præcipue fœlix. Eo itaq; tēpore fuit ꝓpheta quidā noīe naum:qui de aſſyrioꝝ ſubuerſione & niniue urbe ꝓphetans hoc dicebat. Niniue quaſi piſcina aquæ cōmota:ſic & populus oīs turbatus:& fluctuans cōmouebitur fugiens cūctis dicentibus:ad alterutros ſtate & manete: aurūq; uobis & argentū diripite:& nullus hanc uoluntatē agēdi habebit:cū aīas ſuas oēs magiſ quā facultates ſalutare feſtinent. Crudelis.n. alterutros decertatio habebit:& luctus & ſolutio magna mēbroꝝ:& uultus eorum terrore palleſcunt. Vbi tunc erit habitaculū leonum:& mater catuloꝝ leonū. Dicit autem tibi deus niniue:quō exterminabo te:ut nequaquā leones ꝓgredientes ex te imperēt mūdo. Sup hæc aūt & multa alia prædixit iſte ꝓpheta de niniue quæ dicere neceſſariū non putaui: ne legētibus uiderer importunus oſtendi. Hæc aūt oīa ꝓuenerunt in niniue poſt annos centū &.xv. De his ergo nunc a nobis ſufficienter expoſitum eſt. Porro ioathan mutauit uitam:cū uixiſſet ānos unum & quadraginta:ex quibus regnauit ſedecim:ſepultuſq; eſt in regūs monumētis:uenitq; regnum ad eius filiū acham:qui īpius circa deū exiſtens:& paternæ preuaricator legis:reges iſraelitarum imitatus:in hieroſolymis ydoloꝝ aras inſtituit:& ſup eas ſacrificauit:in quibus etiā ſuū ī holocauſtū obtulit filium more chananeoꝝ:& ſup hæc multa alia ſcelera perpetrauit.

Cap. XIII.

CVnq; circa hæc ita ueſanus exiſteret:caſtrametatus eſt aduerſus eū ſyroꝝ & damaſcenorum rex raſin:& phaceias iſraelitaꝝ:erant.n. amici & recludētes eū i hieroſolymis: multis eā tēporibus obſidebāt:ꝓpter muroꝝ munitionē eā cape non ualētes. Syrorū uero rex capiens ciuitatē ahilach ad mare rubrū poſitā & hītatores eius occidens in ea uiros ſtatuit:& aliis ī circuitu citatibus ita fecit:pimēs ubiq; iudeos. q multā deuehēs ꝑdā:ī damaſcū cū ſuo rēauit exercitu. Rex aūt hieroſolymoꝝ cognoſcēs ſyros ad ꝓpria rēaſſe:& credēs prævalere ſe contra iſraelitaꝝ regē:exercitū ſuū aduerſus eū armauit:& cōgreſſus bello faciente ira dei deuictus eſt:ꝓpter īpietates ſuas multas & maxīas. Ea nāq; die cētū &.xxx. milia eius militum ab iſraelitis occiſi ſunt:& amaſias princeps militiæ zachariā filiū regis acha in bello pemit: & tutorē totius regni ericā conſtituit:& prīcipē militiæ tribus iudæ noīe elicam captiuū tulit:& ex tribu beniamin mulieres & infantes:multāq; ſimul diripiens prædā:in ſamariam ſunt reuerſi. Quidā uero odidas illius tpis ꝓpheta cū eſſet in ſamaria exercitui ante muros occurrēs magna uoce clamauit dicens uictoriā eis nō ꝓpria uirtute collatā:ſed ꝓpter irā dei q̄ hūit ſup achā regē: culpauitq; eos cur eis nō ſufficeret ſua fœlicitas:ſed etiā præſūpſerint ex tribu iuda & beniamin cognatos ſuos captiuos abducere:ſuaſitq; illis ut eos cōtinuo ſinerēt ad propria remeare:q; ſi nō obedirēt deo ſubderenī repetiti prælio. Populus igīt iſraelitaꝝ in cetu cōueniēs:quid de his fieret cogitabat. Tūc quidā barachias noīe cū eſſet in republica ꝓbatiſſimus:ſurgens ī medio:& cū eo tres alii dixerūt. Non eſt ꝑmittēdū ut captiui in urbē introducāī:ne oēs a deo piter peamus. Sufficiant prima peccā ſicut ꝓphetæ domini.& nō nouas īpietates adiiciamus. Hæc ergo milites audiētes:ꝑmiſerūt eis ut facerēt quodcūq; crederēt expedire. Sūentes ergo prædicti uiri captios lauāteſq;:& diligentiā exhibentes:& itineris dantes expenſas īnoxios ad ꝓpria remiſerūt. Nihilominus quatuor uiri uenere cū eis:& uſq; ad hiericho deducentes eos nō ꝓcul ab hieroſolymis ī ſamariā ſunt reuerſi. Rex aūt achā hæc paſſus ab iſraelitis mittēs ad regē aſſyrioꝝ thadaphaſaꝝ: popoſcit ab eo belli ſolatiū aduerſus iſraelitas:& ſyros:& damaſcēos:multas pecūias ſe ei datuꝝ eē ꝓmittētes miſitq; ei & mūera ualde ꝑclara. Ille uero legatis ad ſe uēiētibus:uēit ī auxiliū regis achā:& caſtrametatus aduerſus ſyros:& regionē eoꝝ depopulatus eſt: & damaſcum bellico iure cœpit:inſup & regē raſin occidit. Damaſcēos aūt ī ſupioꝝ mediā deſtinauit:& quoſdā aſſyrioꝝ inciuitate damaſcēa cōſtituit:iſraelitaꝝ uero terrā nimis affligēs multos ex ea captiuos abduxit: dū hæc cōtra ſyros egiſſet rex hieroſolymoꝝ auferēs auꝝ q̄dcūq; erat ī regalibus theſauris piter & argentū:& q̄d erat in tēplo dei:& quicquid fuit optimū ornamētū in tēplo:deuehēs:hæc uēit in damaſcū:& ſecūdū ꝓmiſſiones dedit hæc aſſyrioꝝ regi.& gr̄as ei ꝓ oībus referens:ī hieroſolymā remeauit. Hic aūt rex fuit ſtultus:& circa modū ſuæ utilitatis a ratione alienus:quia neq; dū bello cōprimereī ab aſſyriis deos eoꝝ adorare ceſſauit:ſed ī eoꝝ uenerationē permanſit:qua ſi

posset ei conferre uictoriã:& deuictus assyriorũ denuo cœpit colere deos: & oẽs potius uidebat honorare:q̃ paternũ uerũq; deũ:cuius ira fuerat eius ꝓditiõis cã. Qui ad tãtã ĩsaniã: cõtemptũq; dei puenit:ut oĩo clauderet tẽplũ:& solẽnes offerri hostias prohiberet:& ornaméta eius auferret. His igitur rebus iniuriã faciẽs deo:mortuus est cũ uixisset ánis sex & triginta ex quibus regnauit sedecim.Cui filius ezechias mox successit in regno.Eodẽ tpe mortuus est etiã rex israelitarũ pha ceia:dolo cuiusdã amici noĩe ozias:q tenuit regnum ánis nouẽ:fuitq; malignus dei cõtemptor.

Cap.XIIII.

COntra hũc aũt castrametatus est assyriorũ rex salmanasar:eũq; cũ utiq; ozias deũ nõ hẽret ꝑpiciũ nec adiutorẽ fecit sibimet subditum:& tributa definita cœpit euoluere. Anno itaq; quarto oziæ regis:regnauit in hierosolymis ezechias filius achã: & abiæ qui fuit ex genere ciuis.Erat aũt huic uiro natura benigna iusta & ualde religiosa.Ni hil enĩ ob aliud se credidit uẽisse ad regnũ:neq; aliqd necessariũ:nec utilius sibimet eiq; subiectis arbitratus est esse q̃ ut coleret dei religionẽ.Et cõuocãs oẽm populũ piter sacerdotes & leuitas : cõtionẽ habuit apud eos dicens.Nõ ignoraris:quõ pris mei peccato q̃ transgressus est dei sanctã honorabiléq; culturã:multa & maxia mala estis expti:& ab eo uestra mẽs corrupta ẽ:& quõ suasit:quos ipse colebat uos deos suos piter adorare.Hortor itaq; uos postquã ope cognouistis:quõ pessimũ est agere impie:ut illorũ obliuionẽ hẽntes:purgetis uos a priore pollutiõe:& cũ sacerdotibus atq; leuitis cõueniẽtes apiatis tẽplũ:& purgãtes illud cũ solẽnibus sacrificiis:ad honorẽ ãtiquũ & patriũ reuocetis.Sic.n.deus uobis ꝑpicius erit:& irasci sup uestra peccata cessabit. Hæc dicente rege sacerdotes apuerũt tẽplũ:& eiiciẽtes pollutiones:uasa dei & solẽnia sacrificia sup altaꝛ iposuerũt.Mittés aũt rex in ꝑuiciã sibi subiectã populũ ad hierosolymã cõuocauit: ut festiuitatẽ celebrarẽt azimorũ:multũ nanq; præterierat tẽpus ꝑpter iniq̃tatem ꝑdictorũ regũ:qđ nõ fuerat actum.Misit uero piter ad israelitas:inuitans eos:ut relinquẽtes malã cõuersationẽ & consuetudinem reuerterentur ad pristinã dei culturã:dicens concedere se uenientibus in hierosolymã:ut azimorũ festiuitatẽ agerent:& cũ eis piter epulas exercerẽt.Hæc dicebat:monẽs tãtũ nõ sibi eos subiectos facere studens:si tamen nollẽt:qđ si quidẽ uoluissent:utiq; beati fuissent.Israelite uero uenientibus legatis:& eis regis ꝑrii mandata nũciantibus:nõ solũ nõ acquieuerũt sed etiã legatos tanq̃ fatuos irriserunt.Pariter etiã ꝑphetas hæc monẽtes & ꝑdicãtes quæ paterẽtur:si ad pietatem dei cõuerti nollẽt:spreuerũt:& ad nouissimũ eos cõphendẽtes:interemerũt.Et neq; in his solis iniquitatibus pstiterunt:sed horũ quoq; peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis:hostiũ eos subderet ditioni.Et de istis quidẽ postea declarabimus.Multi tamen de tribu manasse:& zabulon:& isachar obedientes monitionibus ꝑphetarũ:ad pietatis iura conuersi sunt.Et isti oẽs ad ezechiã in hierosolymã concurrerunt:ut adorarẽt deũ. His aũt ueniẽtibus rex ezechias ascendẽs in tẽplum cum principibus & omni populo : sacrificauit pro se thauros septem & totidẽ arietes:& agnas septẽ:& totidem hircos:imponẽtesq; manũ sup capita pecudum ipse rex & principes sacerdotibus solennia sacrificia facere ꝑmiserunt.Et illi quidẽ sacrificabant & holocausta faciebant:leuitæ uero circũstantes cũ musicis organis cantabant hymnos in deum atq; psalebant:sicut docti fuerant a dauid:reliqui sacerdotes tenẽtes tubas cũ hymnis dicẽtibus concrepabant.His itaq; factis ꝑstratus in faciem & ipse rex & populus uniuersus adorauerunt deum:deinde sacrificauerunt boues.lxx.thauros centum:agnas ducentas . Populis uero ad epulas cõdonauit boues quidẽ sexcentos:reliquaq; pecora tria milia:& omnia quidẽ sacerdotes secundũ legis consuetudinẽ complebant.In his itaq; rex delectatusepulabatur cũ populo gratias agẽs deo.Instantẽ uero azimorũ festiuitatẽ celebrantes id est paschalia decetero sacrificia diebus septem exhibuerũt.Populo uero præter illa quæ imolata sunt:donauit rex thauros quidem tria milia:pecudũ diuersorũ septẽ milia.Idem aũt fecerũt & principes:mille nãq; thauros dederũt ei: & pecora mille & quadragita.Et dũ hoc mõ a salomõis regis tẽpoꝛ celebratio nõ fuisset efiecta: tunc primũ splendide & largissime probatur exhibita.Cunq; festiuitas fuisset impleta:egressi in ꝑuinciã purgauerunt eam:sed & ciuitatẽ ab ydolorum omnium pollutione mũdauerũt. Constituitq; rex ut quotidiana sacrificia ex eius propriis celebrarentur impensis secundum legem:& sacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugũ:ut semper circa religiõem obseruarent: & a dei cultura separari nequirent & populus quidem offerebat omnis fructus : ut moris erat.Domus enim & cubicula rex edificãs:singuli sacerdotibus distribuit & leuitis:eorũq; filiis & uxoribus:& ita ad antiquam dei culturam denuo sunt reuersi.Hæc itaq; prædicto modo rex statuens:bellum egit aduersus palestinos:eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hostiũ a gaza usq; in geth.Rex autem assyriorum mittens interminatus est omnem se eius subuertere principatum:nisi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret.Ezechias autem de interminationibus

nō curabat: ſecurus de pietate dei & ꝓphetia Eſayæ a quo futura omia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dicta ſufficiant.

Capitulum.XV.

SAlmanaſar autem aſſyriorum rex:dū ei nunciatū fuiſſet:quia iſraelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam egyptiorum regem:petens cōtra eum ab eo ſolatia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet:annis tribus obſidens Samariam:cœpit eam nono quidē anno regni Oſiæ: ſeptīo Ezechiæ regis hieroſolymoꝝ:& iſraelitaꝝ regnū uehemēter extermiauit:& oēm populū tranſmigrauit in mediam & ꝑſidam.Inter quos & regem Oſiam uinū cœpit atq; migrauit:aliaſq; gentes ex quodam loco nomine authi:qui ex flumine perſico ita uocatur:i Samaria & iſraelitica regiōe conſtituit.Migrauerunt ergo decem tribus iſraelitarū de iudea poſt ānos numero nōgēt̄os quadraginta & ſeptem:a quo tempore egredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe ieſu:ex quo autem recedētes a roboam qui fuit ex genere dauid:regnū hieroboam tradiderunt:ſicut & prius a me ſignificatum eſt:anni tunc erant ducenti & quadraginta:& menſes ſeptem & dies ſeptē.Hic ergo finis appræhendit iſraelitas tranſgredientes leges: & prophetis non obedientes:qui eis hāc prædixere calamitatem:nec ab impietatibus recedētes. Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricari:ex quo ſeditione facta circa roboā nepotē dauid hieroboam eius ſeruum fecerunt regem qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum imitātibus ſuum malum.Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyrioꝝ inuaſit pugnando cunctam Syriam:& phenicem uniuerſam. Nomen uero huius regis in archiuis tyri conſcriptum eſt.Pugnauit is aduerſus tyrum:cum in ea regnauit hylyſeus. De quibus teſtatur & menander qui temporum facta conſcripſit:& tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait:Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem:hic recedētibus cetheis nauigās reduxit eos contra quos denuo Salmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam phœnicem bellis iuaſit. Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autem a tyro ciuitas ſydon:& arce & antiqua tyrus:& multæ aliæ ſimul urbes: quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt.Quapropter tyris non ſubiectis:denuo rex aduerſus eos egreſſus ē phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuagīta:& remiges octoginta.Contra quos tyri nauigantes cum duodecim nauibus diſperſis hoſtium nauibus cœpere captiuos uiros quingētos. Vnde honor tyriorum ꝓpter hæc creuit eximie. Reuertēs autem aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium:& aquæ ductus ciuium:ut tyrios haurite pocula prohiberent.Et dum hæc quīq; annis fuiſſet factum:tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquam. Hæc itaq; in archiuis tyriis de ſalmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt.Igitur dum fuiſſent in ſamaria tranſmigrati chuthei hoc enim uocabulo hactenus utebantur:eo q; a prouincia perſida:& a quodam flumie qđ chuta uocatur migrati uiderentur:ſinguli eorum ſecundum gentem propriam deos in ſamariam portauerunt:erant autem quinq;.Et cum eos more proprio colerent:ad iracūdiam & furorem deū maximum prouocarunt:uenitq; peſtilentia ſuper eos: per quam corrupti: cum nullam maloꝝ medicinam inuenire poſſent:deum maximum colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem aſſyriorum legatos:ſupplicauerunt:ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarum quos pugnā do tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes:leges & dei culturam eos edocuerūt. Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari:peſtilentia repente ceſſauit:& hactenus ipſas ſolēnitates celebrare noſcuntur.Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum chuthei ſecundum genus:græce autem ſamaritæ uocantur:& propter rerum motum ſeperati ſunt:& quando uidēt iudeos eſſe fœlices cognatos appellant:& quaſi de ioſeph nati uideantur:& ex illo cum eis habeant ſocietatis initium:quando uero detectos uident:nequaquam eis deuotione aut genere communicare uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

HAec inſunt in decimo libro ioſephi hiſtoriæ iudaicæ antiquitatis. Cap.i
Bellum regis aſſyriorum ſennacherib cōtra hieroſolymā:& Ezechiæ regis oppreſſio Cap.ii.
Quemadmodum deperiit aſſyrioꝝ exercitus una nocte: & rex eoꝝ domi reuerſus. filioꝝ inſidiis interemptus eſt. Cap.iii.
Quomō Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim ānis adiectis ſibi a domino ſupuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorē regni manaſſē. Cap.iiii.

Quia castrametati contra eum chaldei & babilonii reges:& captum agentes duxerunt i babiloniam:& multo tempore ibidem retinentes:remiserunt rursum eum in regnum & de iosia rege: quē religiosus & iustus fuerit. Cap.v.

Quō egyptiorū regē nechaō agentē exercitum cōtra babilōios:& per iudeam iter facientē prohibuit rex iosias:pugnaq; cōmissa uulneratus reductus in hierosolymam defunctus est:cuius filium ioacham regem hierosolymite fecerunt. Cap.vi.

Quemadmodum congressus est nechaon contra babiloniæ regem circa eufraten fluuium & reuertens in egyptum: uocatum ad se ioacham regem hierosolymorum filium. Iosiæ uinctum duxit in egyptum:fratrem uero eius Eliachim in hierosolymis constituit regem: mutans ei nomen ioachim. Cap.vii.

Bellum nabuchodonosor regis babiloniorum contra nechao regem egypti:quo deuicto:& omni syria sibi subiugata:quæ ante sub rege egypti erat:uenit hierosolymam & regem eius ioachim fecit sibi tributarium Cap.viii.

Quō tertio anno post discessum regis babilonis:ioachim denuo egyptios est secutus:cui ꝓphetauit hieremias de perditione sua & ciuitatis futura per regem babilonis:quæ & euenit: nam nō post multum tempus nabuchodonosor castrametatus contra eum:& susceptus intra ciuitatem: ioachī quidē ꝑmit:filiū uero eius ioachī cōstituit regē:& multos captiuos duxit i babilonē:iter quos erat Ezechiel propheta. Cap.ix.

Quō penitentia ductus rex babilonis:eo q; ioachim fecisset regem:misso exercitu:eum in hierosolymis obsedit:qui accepto iureiurando:ut nihil pateretur mali:nec ipse: nec ciuitas matrem & amicos tradidit obsides:sed rex babilonis rupit iusiurandum:nam regem cum matre & amicis:si mul etiam cum omni iuuentute ciuitatis uinctum præcepit ad se adduci: patruum uero eius sedechiam regem constituit in hierusalem. Cap.x.

Quō etiam hunc audiens egyptiis præbere solatia:& amicitias cum eis habere castrametatus cōtra hierosolymam:forti eam obsessione cœpit:& incenso templo sedechiam & populum migrauit in babiloniam:in qua transmigratione fuerunt:daniel:ananias azarias:misael:uasa quoq; sancta:quæ erant in ministerio templi asportata sunt. Cap.xi.

Quō godoliam præfecit prouinciæ rex babilonis:quo percusso a quodam ismaele: timentes reliquie israel regem babilonis:intrauerunt egyptum: quod non cessit eis in prosperum:nam rex babilonis post tempus intrauit egyptum cum manu ualida:& subuertit eam:iudeos uero qui illo fugerant captiuos duxit in babiloniam. Cap.xii.

Visio somniorum nabuchodonosor:& interpretatio eorum per danielem:trium quoq; puerorū in fornacem immissio: sed nulla lesio. Cap.xiii.

Regum babilonicorum inuicem successio:& per mortem ablatō regni babilonici sub balthazare per cyrum & darium subuersio. Cau.xiiii.

Daniel sub dario in lacum leonū imissio:sed nulla lesio;honor & claritas daniel & ꝓphetiæ eius

Continet hic liber tempus annorum centum:& octoginta duorum mensium sex dierum.

Incipit liber.x. antiquitatum.

CVm Ezechias duarum tribuum rex quartumdecimum annū haberet in regno assyriorum rex nomie sennacherib cū maxima manu aduersus eū castrametatus:forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuum iuda & beniamin.Cunq; hierosolymā tēderet:præuenit eū missis legatis ezechias promitens & obedire se ei:& tributa quæ imparet exoluere. Sennacherib uero cognoscēs quæ legati ferebāt dignū indicauit bello desinere:& precantiū susciꝑe dignitatem tūc ꝑmisit. Qui accipiens trecenta argenti talēta:& auri triginta amicus discedit:dans legatis iurisiurādi fidē:qa ei nihil discedēdo noceret.Ezechias aūt credēs & euacuās thesauros:misit ei pecūias spans se a piculo belli & regni amissiōe liberari.Assyrius aūt hæc sumēs: ex his q; ꝑmiserat nihil cogitauit:sed ipse ꝑfectus ad egyptios & ethiopas:pricipē militiæ rapsachē cū multo exercitus roboꝝ & duobus aliis ad uastādā hierosolymā dereliquit: quoꝝ noia erāt tharatha & arachiris. Tūc itaq; ueniētes āte muros castra fixerūt: miserūtq; ad ezechiā petētes:ut cū ipo possent hre colloquium.Ille uero per se quidem propter metū non abiit:tres aūt necessarios sibi misit amicos:hoc est eliachim tutorem regni:& sobaneā

lib. x.

lib: 10.

& ioan: qui supra scribas erat. Isti procedẽtes e diuerso principum militiæ assyriorum steterunt. Quos dum uidisset rapsaches priceps militiæ petit: ut euntes dicerẽt ezechiæ. Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præsumẽs atq; cõfidens refugit dominũ suũ: & obedire nõ uult: neq; suscipere exercitũ eius. An certe propter egyptios sperans exercitũ suum illoꝝ solatio subleuari. Si hoc expectat fatuus est: & similis homini incũbenti calamo fracto: qui cũ ceciderit super eũ: manu uexata sentiet plagã. Sciat aũt quia etiã uolũtate dei cõtra eũ castrametatus est: qui concessit ei israelitaꝝ uastare regnũ: ut eodẽ modo subiectũ ei disperderet regnũ. Dũ hæc rapsaches hæbraica lingua diceret: hẽbat enĩ linguæ huius experimẽtũ: heliachi metuẽs ne populus audiẽs metu corrueret: poposcit ut syro magis loqueret eloquio. Ille uero intelligẽs suspitionem eius & metũ maiore uoce ãplius clamans respondit hæbraice dicẽs. Audiãt oẽs præcepta regis: & quod utile est eligant: & se nobis tradãt. Palã enĩ est qa rex & uos populũ spe uana decipitis: & repugnare suadetis. Si uero præsumitis & exercitũ nostrũ uos repellere dicitis dante me duo milia equos de exercitu mihi cõmisso: totidẽq; ascẽsores præbẽtes: uestrum exercitũ nobis ostẽdite: sed non hẽtis tot hoies. Quid igitur tardatis tradere uosmetipsos maioribus: qui uos capturi sunt & inuitos: dum spontanea traditio securior uobis sit: inuita uero ualde piculosa: ut causa calamitatis existat. Hæc audientes: & populus & legati: dicẽte assyrioꝝ principe: ezechiæ renunciauerũt. Ille ergo hæc audiẽs indutus ueste regali & indutus sacco & habitu miserando lege patria prostratus ĩ facie rogabat deũ: ut se adiuuaret: nullã aliã habentẽ spem salutis: mittẽsq; & amicos quosdã & sacerdotes ad Esaiã prophetã: poposcit ut oraret: & factis sacrificiis ꝓ salute cõmuni rogaret deum q̃tenus spem hostiũ frangeret: & populo suo misericordiã cõdonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo cõfortauit regẽ: & eius aicos prædicẽs: quia sine bello deuicti hostes turpiter ab urbe recederent: & nõ cũ fortitudine illa: quã se hñe credebãt: deũq; prouisuꝝ ut fortiter uastarentur. Sed & ipsum regẽ assyrioꝝ Sennacherib nõ ꝑualentẽ aduersus egyptios cũ ad propria remearet ferrũ periturũ eẽ prædixit. Ipso siquidẽ tempore scripserat Ezechiæ assyrius epistolas: in quibus fatuum eum esse dicebat: credẽtem q̃ eius seruitium posset euadere: qui multas gẽtes & maxias subdidisset: & interminabatur funditus se eũ disperdere dũ caperet urbẽ: nisi portas aperiens spõte in hierosolymis exercitũ eius exciperet. Quæ dum relegisset ezechias: spreuit propter spẽ quã habebat in deo: epistolam uero replicãs in templo reposuit. Rursus autem cum deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & pro salute cunctorũ. Esaias ꝓpheta eũ asseruit exauditũ: & nec in præsenti tempore esse ab assyriis obsidendum: & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerãt esse reuersuros: & tertio anno cum pace opus suum facturos: & propriaꝝ possessionum sine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore transeunte: assyriorum ex bello quod egyptiis intulerat frustratus ab huiusmodi causa sine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuisset cõmoratus in obsessione pelusii: & dum aggeres contra muros eleuati fuissent: quibus ciuitati nitebantur insistere: audiuit ethiopum regem tharachem cum multo exercitu ad egyptiorum uenire solatium: & per desertum iter facere: ut subito in assyriorum castra irrueret. Turbatus ergo est rex sennacherib ad sacerdotem qui uulcani castrametati quasi rex iste ad eum regem egyptiorum ueniisset: qui esset uulcani sacerdos: & obsessionem pelusii huiusmodi causa dissoluit.

Capitulum.II.

ORante itaq; rege hierosolymorum ad deum: & deus exaudiens maximam plagã misit in eum: & multi perempti sunt. Herodotus autem errorem ideo facit: quia non assyriorum dicit regem: sed arabum: adiiciens quia suricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit assyriorum: & propterea cum non habuerit rex arcus: exercitũ epulsio reuocauit. Et hæc quidem herodotus. Verosus autem qui chaldaicam conscripsit historiam meminit regis sennacherib: & quia regnauit super assyrios: & castrametatus est in omnem syriam & egyptũ: ita dicens. Reuersus autem sennacherib a præliis egyptiacis ad hierosolymam: cum inuenisset exercitum quem rapsaci dimiserat in periculo pestilentiæ constitutum: deus enĩ morbum populo eius immiserat: ita ut prima nocte eorum qui obsidebant deperirent centum octogintaquinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hanc in nimio timore & angustia constitutis: de cuncta iam militia metuens effugit cum sua manu ad proprium regnum in ciuitatem quæ appellatur niniue. Et dum modicum tempus ibidem commoratus fuisset: dolo a senioribus filiis adramelech & seleustro est peremptus ĩ proprio templo quod dicitur arasci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniam discesserunt: successit autem ĩ regno eius asaracoddas. Terminus obsessionis assyrioꝝ cõtra hierosolymitas tali occasione prouenit.

Capitulum.III.

EZechias aũt inopinabiliter a terroribus liberatus gratificas hostias cũ omni populo celebrauit deo:& cognoscẽs:quia nulla alia causa hostes alios quidẽ peremisset:alios uero timore mortis simul effugasset ab hierosolymis:nisi diuino solatio omni studio & largitate usus est circa dei cultũ. Non post multũ uero graui languore detentus a medicis quidem desperatus est:nihilq; nec ipse de se:nec eius amici spei ulterius sustinebãt. Adiiciebat aũt & alia angustia magna regi:eo q; filios nõ haberet:& q; moriturus esset desolatã relinquẽs domũ:nec successorem sui generis habiturus. Dũq; nimis in hac parte fatigaret:rogauit deũ ut ei puo tẽpore uitã cõcederet:donec filios hẽre posset:& nõ prius aĩa priuaret antequã fieret pater. Cui misertus deus petitionẽq; suscipiẽs:quia nõ dolebat:eo q; priuãdus esset bonis ĩperii:sed ut filios hẽret:qui in eius principatũ succederẽt:mittẽs Ysaiã iussit ei dicere quia post tertiã diẽ euaderet casum lãguoris:post hæc annis qndecim supuiueret:& filios generaret. Et dũ hæc mãdata dei ꝓpheta dixisset pp nimietatẽ languoris:& ea quæ inopinabiliter ꝓmittebant nõ credẽs signũ aliqd & ĩdicium petit ut faceret Ysaias:q̃tenus hæc dicẽti sibi crederet:& a deo eũ missũ uere cognosceret. Nam ea quæ ultra rationẽ sunt:& spe fortiora uidẽt hmõi rebus credunt eẽ ueracia. Et dũ propheta ĩterrogasset eũ:qd uellet fieri signũ:umbrã solis petiit decẽ gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dũ ꝓpheta rogasset deũ ut fieret audiẽs rex impletũ eẽ qd uoluit: repẽte dissolutus a languore cõscendit in templũ:& adorãs deũ uota debita celebrauit. Eo siquidẽ tẽpore contigit assyriorũ regnũ a medis solui:quod tamẽ in aliis ĩdicabo. Rex itaq; babiloniorũ baladas misit legatos ad ezechiã portãtes munera:& ab eo popposcit ut ei eẽt socius & amicus. Ille uero legatos libenter excipiens:& thesauros eis ostendẽs:& armorũ instructionẽ & aliã copiã quã in auro & gemmis habebat:simul etiam munera præbẽs regi balado deferenda dimisit eos. Tunc Ysaias propheta uenit ad regem:& requisiuit unde fuissent qui uenerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege uenisse:& ostẽdisse se eis uniuersa:ut uidentes diuitias & uirtutẽ regni cognoscerent:& regi suo renunciarent. Cui ꝓpheta respondens. Scito inquit nõ post multũ tẽpus ad babiloniam filios tuos:& diuitias trãsmigrandas:insuper & nepotes tuos eunuchos eẽ faciẽdos: & amissuros uirile nomẽ: & regi babiloniæ seruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias contristatus in his quæ dicta fuerant ait:nõ se quidẽ uelle suã gentẽ in talibus erumnis ĩcurrere: sed quia ĩpossibile est quæ apud deum deliberata sunt posse mutari:rogabat ut usq; ad uitã ipsius pax permaneret. Meminit aũt baladi regis babiloniorũ berosus. Cũ itaq; propheta Ysaias indubitãter & mirabiliter de ueritate cõfideret:& nihil falsi penitus loqueretur:oĩa quæcũq; prophetauit:scribens dereliquit in libris ut ex effectu postea omnibus appareret. Et non solus iste propheta:sed & alii numero duodecim idem fecerũt:& omne siue bonum siue aduersarium alias contrarium qd apud nos fit:secundũ illorũ dictum ꝓuenire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus. Ezechias autem rex dum super uixisset tempus quod prædiximus:& omne illud spacium in pace degu isset:mortuus est anno uitæ suæ quinquagesimo & quarto:in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui successit ĩ regno filios proprius nomine manasses:de matre quidem nomine abhisida: qui a paternis uoluntatibus abscissus:& ad diuersa conuersus:omne genus malignitatis ostendit: & nihil impium dereliquit: sed iniquitates israelitarum imitatus est:quibus in deum delinquentes affligebantur. Præsumpsit etiam templum dei polluere simul & ciuitatem oẽmq; pariter regionem. Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit:ut omnes hæbreorum iustos occideret: neq; prophetis parceret:quorum quotidie singulos perimebat:& eorũ sanguine hierosolymorum plateas irrigabat. In his iratus deus misit ꝓphetas ad regem & populum ꝑ quos ĩterminatus est eadem ei futuræ calamitates:in quibus ĩcurrerãt fratres eorũ israelite:cum ei iniurias ituliss ent. Illi uero nõ credidere eorũ uerbis:quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterẽtur:opibus aũt cognouerunt ꝓfuisse uera quæ a ꝓphetis prædicta sunt. Cap. IIII.

IGitur dum in eis pseuerarent:bellũ super eos intulit rex babiloniorũ & chaldeorũ. Is enĩ missio exercitu ĩ iudeam:& regionẽ eorũ depopulatus est:& regem manassen dolo captũ: & ad se deductũ:habuit ad ea quæ uoluit tormenta subiectum. Manasses autem tunc intelligens in quibus malis esset:& horum omnium se arbitratus auctorem: supplicabat deo ut ei hostem suum clemẽtem faceret atque misericordem:cuius oratõnem deus exaudiens:hoc ei cõcessit:& remissus a rege babiloniorum ad sua regna reuersus est. Cunque uenisset ad hierosolymam:priorum quidem delictorum quæ circa deum gesserat penitens:studebat etiam memoriam si esset possibile ab animo suo repellere:& ad seruitium eius & omnem cultum diuinæ religionis accedere:templúq; purgare & ciuitatem:& ad hoc solum erat decætero cõstitutus:ut gratias deo ꝓ dono salutis exolueret:q̃tenus in omĩ uitae ius ei propicius permaneret. Hæc autem ipse & populũ agere docui:agnoscens in quibus calamitatibus incidisset propter ritũ qui sanctæ

conuersationi erat aduersus:& edificans rursus altare solennes hostias immolabat:sicut moyses diuinam exponendo culturam. Eodē itaq; modo & pro hierosolymoꝝ cautela cogitauit; ita ut etiā muros ātiquos cū multo studio repararet:& alios ultra eos erigeret: & turres eminētissimas exaltaret:custodias uero quæ ante ciuitatē fiunt multa munitione firmauit:& sic in oībus a priori cōuersatione mutatus est:& post hæc habuit beatissimā uitā:ut multi imitatores eius essent: ex quo cœpit dei colere pietatē.Qui cū uixisset annis.lx.& septem; & regnasset quinquaginta & quinq;:defunctus est & sepultus in ortis suis. Cuius regnū puenit ad eius filiū ammon: & nomē eius matris fuit masselmis de ciuitate iechabath.Qui dū imitaret opa patris eius quæ ille in iuuentute sua p̄sumpserat:dolū passus a suis in domo sua pemptus est:cū uixisset ānos q̄tuor & uigīti:& ī regno fecisset tres.Populus aūt eius pemit iterfectores:eūq; cū patre sepelierūt: regnūq; iosiæ eius filio tradiderūt cū esset annoꝝ octo.Cuius mater quidē de ciuitate fuit uoscheti noie ezi. Erat uero ille natura bēignus:& ad uirtutē utiliter p̄paratus:& ī studiis dauid regis:& itētōe & regula totius dispositionis eius intētus.Cūq; ad duodecimū ætatis uenisset annū:pietatē & iustitiam in se mirabilē esse mōstrauit.Cunctū nāq; populū correxit & monuit: ut de relicta ydoloꝝ secta quasi nō eēnt dii colerent patriū deū: & opera simul maioꝝ patrum ī quibus deliquerant uelut senior emēdabat:q̄ uero bene & oportune facta cognouerat:obseruabat: & hoꝝ imitator erat:& per suā sapientiā & intellectū naturalē similia celebrabat:consiliis utiq; bonis & traditionibus tradēs sensum.Sequēs enī leges uelut ordinē ciuitatis:& pietatē circa deum gerēs: oīa prospere gubernabat:& maxie q̄ a prioꝝ regū iniquitate recedebat.Qui & oēm ciuitatē & prouinciam purgauit:& lucos extraneos qui facti fuerāt abstulit:& ornamēta quæ in eis a prioribus fuerant ad iniuriā dei oblata depulit:& tali mō populū ab hmōi secta retractū ad religionis diuinæ iura cōuertit.Qui & legitimas obtulit:& holocaustoꝝ sacrificia altari solēniter rursus exhibuit:& in unaquaq; causa iusticiā nō minus quā aīæ suæ coluit medicinā:misitq; in totā p̄uinciā iubens ut qui uellent aurū & argentū deferrēt ad reparationē tēpli p̄ sua uolūtate atq; uirtute.Dū itaq; pecūiæ allatæ fuissent ad sollicitudinē tēpli & eius expēsas:p̄posuit amasiā qui erat & supra ciuitatē scriptorē & saphan:& scribā monumētoꝝ ioan:& pontificē heliachim.Qui dilationem nulla segnicie faciētes:sed instructores:& oīa quæ erant necessāria præpabant:& hoc mō reparatione tēpli celebrata pietas regis ostensa est. Qui dū octauūdecimū imperii haberet annū misit ad heliachim sacerdotē: iubēs ut pecūiæ quæ remanserant conflarētur:& fierent exīde crateres: & libatoria & phialæ ad ministeriū dei:& super:& quantūcunq; aurū & argentū esset ī thesauris: etiā hoc p̄ferret ad crateras:& ad uasa hmōi facienda. Proferens aūt helyachim pontifex aurum: inuenit librū sacrum moyseos ī tēplo positū quē simul eiiciēs dedit scribæ saphæ.Qui dum relegisset uēit ad regē: & dū oīa quæ iusserat fieri:terminū hīe significasset: relegit ei & librū illum Tunc ille cū uerba libri eius audisset:scissa ueste sua uocauit pontificē eltachī: & ipsum scribā: & necessarios simul & aīcos:misitq; eos ad quandā mulierē p̄phetissam noie holdā uxorē. Salomi cuiusdā insignis uiri & nobilitate p̄clari:iussitq; ut euntes cōsulerēt eā:si p̄picius fieret deus:cum metueret ne p̄uaricādo moyseos leges & mādata maioꝝ piculum transmigrationis incurrerent: & ad extraneas terras uenientes uitā agerent miserabilē. Audiens aūt p̄phetissa quæ fuerāt a rege mandata:iussit ut remeātes dicerent regi:quia diuinitas quidē decretū qđ iam cōtra eos p̄tulerat precibus ifirmari nō posset:id est ut populus nō piret:aut nō de p̄uincia pelleret:aut bonis tūc p̄sentibus mīme priuarent:dū trasgressi fuissent leges:& tāto tēpore penitētiā nō egissent:p̄phetis utiq; monētibus ut sobrie uiuerēt:& ipietatis supplicia deuitarēt:quæ facienda dicebat ut crederēt:qa deus est:& nequaquā mētitus ī uerbis quæ p̄ p̄phetas suos p̄nunciauit: pp iusticiā tamen regis retinēdas istas erūnas:& post eius obitū definita supplicia populus iferenda. Igitur illi qui missi fuerāt muliere p̄phetante:remeātes nunciauerūt regi.Tunc ille mittēs ubiq; iussit populū ad hierosolymā cōuenire:& sacerdotes atq; leuitas:& oēm ætatē simul adesse p̄cepit. Quibus cōgregatis:primū quidē eis sacros legit libros:& stans in tribunali in multitudīe media:coegit cunctos fidē & iuramēta præbere:ut apud deū sterēt:& moyseos leges p oīa custodirēt.Illi uero p̄mptissime & iurauerūt;& p̄cepta regis iplere p̄miserūt.Mox itaq; sacrificia celebrātes: deū sibi poscebant esse propicium.Rex autem sacerdoti præcepit ut si quod aliud uas a p̄ntibus eius oblatum ydoliis aut diis extraneis inueniretur ut tēplo proferret. Et dū fuissent multa collecta: comburens ea cineres eoꝝ dispersit ī fluuium: & sacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aaron interfecit.Dum hæc ergo fecisset ī hierosolymis: processit ī uniuersam prouinciam:& lucos qui ab hieroboam rege ad honorē deoꝝ extraneoꝝ facti uidebantur exterminauit: & ossa falsoꝝ p̄phetarum super altare quod prius hieroboam cōstruxerat concremauit.Ea igitur quæ ueniens propheta ad hieroboā:cū ille sacrificaret:& populus audiret quæ futura eē prædixerat:

modo terminum perceperũt: quando ex genere dauid ioſias nomine fecit ea quæ prædicta ſunt ante annos trecentos ſexaginta & unum. Poſt rex ioſias profectus eſt ad cunctos iſraelitas qui captiuitatem & ſeruitium aſſyriorũ effugierũt:eiſq; ſuaſit:ut impios actus: & honores decorum extraneorũ relinquerẽt:& patrium maximũq; colerent deũ:eiq; dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt aũt & ciuitatẽ:ne quod forte ydolũ habẽtes ĩtra ſua tecta celarent:necnon & currus qui edificati fuerãt a prioribus regibus:& quæcq; alia hmõi erãt quæ uelut deos adorabãt:pariter cuncta amputauit: & hoc mõ purgata omni ꝓuincia ad hieroſolymã oẽm populũ conuocauit:& ad azimorũ feſtiuitatẽ quæ paſca dicit:eos adduxit: donauitq; populo in paſca nouellos edos & agnos triginta milia: boues aũt ad holocauſta tria milia.Præbuerunt aũt & primi iudeorũ ꝓpter paſca ſacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia:ſexcentoſq; eorũ ꝑſules obtulerunt:boues uero quingẽtos.Et dum eẽt hæc abũdantia q̃drupedũ ſacrificia faciebãt moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrãtibus ac miniſtrãtibus: nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud hæbreos a ſamuelis prophetæ tẽporibus.Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat:ut oĩa ſecundum legis antiquã traditionẽ paternæ ſolẽnitatis efficerentur. Cap.V.

POſt hæc aũt dum ioſias in pace atq; diuitiis & gloria ſup oẽs excelleret:nechao rex egyptiorum caſtra poſuit ad eufratẽ fluuium ut cõtra medos & babilonios dimicaret:qui aſſyriorũ ſoluerunt principatũ.Habebat enim deſideriũ ut regnaret in aſia. Et dum ueniſſet ad ciuitatẽ medin:quæ erat de regno ioſiæ:prohibebat eũ rex ioſias per ſuã prouinciã contra medos iter efficere. Tunc mittens legatos ad eũ nechao:ſignificauit nõ ſe contra exercitum ducere: ſed ad eufraten fluuiũ ꝓperare:adiiciẽs q; eum nõ deberet prouocare ad ſua bella: prohibẽdo ne aliena iret ad prælia quo tendebat.Ioſias uero nõ aquieſcebat uerbis nechao:ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionẽ reor urgebat eum:ut quod imminebat accideret.Nam dum aciem exercitus ſui componeret & in curru uectus a cornu tranſiret a cornu:quidam iaculatus eũ egyptiorum a belli feſtinatione ſuſpendit.Mox enim uulnere nimis affectus:iuſſit exercitũ reuocari ad hieroſolymãq; remeauit.Qua plaga defunctus eſt:ſepultuſq; magnifice in patriis monumentis.Qui uixit annis triginta & octo:regnauit aũt ex eis unum & triginta:oĩſq; populus eũ multis diebus magno luctu gemituq; defleuit:ſed & hieremias propheta mortis eius carmẽ lamentabili modulatione cõpoſuit:quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero ꝓpheta etiã futurã ciuitatis cladem prædixit: ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ nunc apud nos habitã:& babiloniorũ una migrationẽ.Et non ſolũ iſte prædixit hæc populo eſſe uẽtura:ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribẽs:plebi reliquit.Erant aũt ábo genere ſacerdotes: ſed hieremias quidẽ ĩ hieroſolymis eſt cõmoratus a tertõdecimo anno regis ioſiæ uſq; dum ciuitas uaſtaretur & templũ. Quæ uero de hoc ꝓpheta ꝓuenerunt loco ꝓprio declarabimus.Mortuo ſiquidẽ ioſia ſicut prædiximus ei ſucceſſit in regnũ filius iochã cũ trium & uiginti eẽt annorũ.Et hic quidem regnauit in hieroſolymis:matrem uero habuit amital de ciuitate abana:fuitq; ĩpius & ſceleſtus.

Capitulum .VI.

REx igitur egyptiorũ dum fuiſſet a pugna reuerſus euocauit ioachã ad ſemetipſum de ciuitate ſyriæ quæ dicitur emath. Qui dum ueniſſet eũ repẽte uinxit:& ſeniori fratri eius ex eodem patre ꝓgenito nomine eliachim:tradidit regnum mutans ei nomen ioachim.Pro uinciæ uero tributum poſuit centum argenti talenta:& unũ auri.Ioachim ergo has pecunias exoluebat.Ioachĩ aũt deduxit ĩ egyptum:qui etiam mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres menſes:& dies.x.Ioachĩ uero mater uocabatur zabud de ciuitate abunia.Hic uir erat natura iuſtus & ualde nequiſſimus:& neq; circa deũ ſanctus:neq; circa hoĩes mãſuetus. Cap.VII.

CVmq; quartum regni haberet annũ: babiloniæ principatum quidã noĩe nabuchodonoſor accepit eodẽq; tẽpore cũ magno apparatu ad circamin ciuitatem uenit:quæ eſt iuxta eufraten: pugnaturus contra regem egyptiorũ nechao ſub hoc enim ſyria erat uniuerſa. Dũq; cognouiſſet regis babiloniæ uoluntatẽ:nechao pœnitus nõ expauit:ſed cum magno brachio ſuper nabuchodonoſor ad eufraten uenit.Qui facta congreſſione deuictus eſt:& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiens autem eufraten babiloniæ rex omnem Syriam uſque ad peluſium cœpit præter iudeam. Quarto igitur anno nabuchodonoſor:qui erat octauus ioachĩ regis hæbreorum cõtra iudeos cum magno exercitu caſtrametatus eſt rex babiloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus.Ille uero metuens eius minas:& pacem habere deſiderans:præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

Capitulum.VIII.

TErtio anno audiens egyptios denuo contra babiloniam pugnaturos tributa non reddidit: ſed ſpe egyptiaci belli deceptus eſt.Nam pugnare contra eum egyptii mini-

me præsumpserunt. Propheta itaque hieremias quotidie prædicabat:quia frustra egyptiorum spe tenerentur:& quia imineret ciuitati ut a rege babilonio uastaretur: & rex ioachim subderet ab eo.Sed hæc nulla utilitate dicebat:quando qui crederet nullus erat.Nam & populus & principes audientes hæc negligebant:& indignãtes super his quæ dicebant quasi auguriũ aduersus regem ꝓpheta ferret:accusabant eũ & subiectũ iudicio ut ad suppliciũ quoq; traderetur:contra eũ dari sententiã postulabãt:quod multi quidé aduersus eũ fieri decreuerũt:seniores aũt recesserũt. Qui ea uoluntate qua iuste prophetã absoluerant: & ipsa etiã aliis suadebant ne quid mali fieret hieremiæ:dicẽtes:quia non solũ iste ciuitati prædiceret futura : sed & micheas ante eũ olim talia prædixisset:& multos scirent hmõi uerba dixisse: quoꝝ nullus a regibus aliquid pertulisset: sed quasi ꝓphetæ dei honorati fuerant.His itaq; uerbis mitigãtes turbas:eripuerũt hieremiã a diffinito supplicio.Qui oẽs ꝓphetias suas scribẽs:ieiunãte populo:& in ecclesiã congregato in tẽplo mense nono:quinto anno regis ioachim:relegit librũ quẽ de futuris rebus ciuitati & populis & templo cõscripsisse uidebat.Audientes itaq; principes tulerũt ab eo librũ:iusseruutq; eũ & scribam baruch de medio tolli:ne quibusdã ferent manifestati.Ipsi uero librũ portãtes regi dederũt. Qui præsentibus amicis iussit scribã suũ relegere: & audiens quæ scripta noscebantur in libro: iratus rex disrupit eũ & igne cremauit:& requisitos hieremiã & baruch iussit ad se puniẽdos adduci.Illi siquidé eius tunc irã declinauerũt:nõ post multũ uero tẽpus uenientẽ contra se cũ magno exercitu regẽ babilonioꝝ fœderis iure suscepit ꝓp metũ eoꝝ: quæ dicta fuerant a propheta credens nihil se fore passuꝝ: neq; per obsessionẽ neq; per pugnã.Dũq; rex babiloniæ intrasset in ciuitatem:fidẽ nequaq̃ seruauit:sed & iuuenes fortissimos & pulchritudie decoros hierosolymitanoꝝ occidit una cũ rege Ioachim. Quẽ etiã ante muros i sepultũ proiici iussit: filiũ uero eius ioachim constituit regẽ uniuersæ ꝓuinciæ.Eos aũt qui erant in dignitatibus cõstituti nũero tria milia captiuos duxit in babiloniã inter quos erat propheta ezechiel cum esset adhuc puer.Hic ergo finis habuit ioachim regem:qui uixit quidem annis sex & trigita:regnauit autem duodeci. Successor uero eius regni ioachim de matre nomine onas:regnauit mẽsibus tribus & diebus.x.

Capitulum.VIIII.

REgem ergo babilonioꝝ qui ioachim cõcesserat pricipatũ repente timor inuasit. Formidatus ẽ eni ne forte habẽs mali memoriã ꝓ nece paterna ꝓuinciã eius iuaderet.Et mittẽs exercitũ regem ioachim in hierosolymis obsidebat.Ille uero cũ esset natura benignus & iustus noluit ciuitatẽ ꝓpter se uidere picula sustinere:sed sumens matrẽ & cognatos tradidit obsides ducibus qui fuerant a babilonia regeq; directi accipiens ab eis iusiurandũ ut nihil mali pateretur:nec ipse nec ciuitas:quoꝝ fides nequaquã mansit inuiolata.Non eni seruauit eã babiloniæ rex:sed præcepit principibus suis:ut oẽs qui erant in ciuitate iuuenes captiuos sumerẽt pariter & artifices:eosq; ad se ligatos adducerent: qui oẽs fuerũt decẽ milia & octingenti triginta & duo:simul & ioachim cũ matre pariter & amicis:quos deductos ad se habuit i custodia. Patruũ uero ioachim noie sedechiã cõstituit regẽ: accipiens ab eo iusiurandũ ut ei prouinciã custodiret & nihil hostiliter ageret:nec faueret egyptiis. Sedecbias aũt erat quidẽ ãnoꝝ uiginti & duorum quãdo accepit regnũ:& nomẽ matris eius amias.Fuit eni cõtra iusticiã superbus: circa quẽ impii locum maximũ habere uidebãtur.Quapropter & ꝓpheta hieremias ad eum ueniẽs crebro testabatur dicens: ut reliquas quidem ipietates & iniquitates desereret:& iusticiæ prouideret: & neq; duces qui essent maligni respiceret : neq; falsis prophetis eũ se ducẽtibus crederet:quasi neq̃quã contra ciuitatẽ babiloniæ rex dimicaret:quia egyptii cõtra eũ bella rursus iferrẽt & uincerẽt:q̃si hæc uerba nõ eẽnt: nec hoc mõ uentura forẽt.Sedechias aũt dũ audiret ꝓphetã hæc dicentẽ:cõsentiebat ei per oia tãquã uera loquẽti:& q̃si prodesset ei:ut eius crederet uerbis:sed rursus eius amici subuertebant eius mentem & a prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant. Prophetauit autem Ezechiel in babiloniæ futuras populi calamitates: & hæc misit in hierosolymam: sed sedechias eorum prophetiis non credidit ꝓpter hmõi cãm.Alia siquidẽ uniuersa cõsone a prophetis edicta sunt:quomõ & ciuitas uastaretur:& ipse sedechias duceret captiuus i babiloniã:discordabat aũt ezechiel dicẽs quia sedechias babiloniã non uideret cũ hieremias dixisset: quia uinctũ eũ rex babiloniæ duceret:& eo q; nõ idem uterq; dixissent:etiam illa quæ concordabant: nõ eẽ uera dicebat:licet ei oia secundũ eoꝝ euenirẽt ꝓphetias:quæ tamẽ opportunius declarabimus.Igitur societatẽ babilonioꝝ quã habuit annis octo:dissoluit: & semetipsum ad egyptios transtulit:sperans cũ illis cõtra babilonios ꝑualere.

Cap.X.

INterea dum hoc cognouisset babiloniæ rex castra mouit aduersus eũ:& afflicta prouincia:& munitiones eius una diripiens:ad ipsam hierosolymoꝝ ciuitatem obsidendam cũ magno uẽiebat exercitu. Rex ergo egyptius audiẽs qa sedechias eius amicus

essẽt obsessus:sumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudeam quasi eius soluturus obsessionem.Babilonius aũt recessit ab hierosolymis:& occurrit egyptiis:eisq; congressus prælio superauit:& eos ĩ fugã uersos de syria coegit exire.Dũq; discessisset babiloniorũ rex ab hierosolymis: deceperunt falsi prophetæ sedechiã dicentes:quia neq; babilonius rex denuo pugnaret: & contribuli eorũ quos de prouincia ad babyloniã demigrauerat cum dei uasis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templũ reuerterẽtur.Sed hieremias his contraria atq; uera transiens in medium ꝓphetauit:dicens:quia male quidem facerent illi qui regi talia suaderent quando per egyptios nihil iuuari possent:quos utiq; deuincẽs babyloniæ rex ĩ hierosolymã remearet:eãq; fortiter obsideret: & populũ fame corrumperet ac reliquos captiuos abduceret:substantiasq; diriperet: simul & tẽpli diuitias exhauriret:& illud insuper concremaret:ciuitatẽq; subuerteret:& eẽnt seruituri babiloniæ regi:eiusq; nepotibus annis.lxx. A quorũ seruitio nos iquit tunc remouebũt per se & medi babiloniorũ destruentes imperiũ:& ad hãc remeãtes urbẽ:edificabimus templũ rursus: & hierosolymam denuo reparabimus.Hæc dicente hieremia plurimi quidẽ crediderũt:prĩcipes aũt & impii excessisse eũ a sua mente dicebant:eũq; sub hoc fomite deridebãt.Igitur cũ ei placuisset ad patriam ꝓperare:quæ dicitur anathoth:uiginti stadiis ꝓcul ab hierosolymis constituta inueniẽs eũ in itinere quidã principũ cõpræhensum detinuit:calumniã faciens ei quasi ad babylonios iret. Ille mentiri quidẽ illũ & calumniari sibi:crimenq; inferre:se uero ad patriã ꝓperare dicebat.Qui ad hæc uerba non flexus uinctũ deduxit ad iudices magistratuũ:a quibus oĩa uerbera & tormenta perpessus:ad necis supplicia reseruabatur:qui quoddã per tẽpus hæc quæ prædiximus iniuste sustinuit.Anno nono sedechiæ regis:decima die mẽsis decimi:babyloniæ rex ad hierosolymã castrametatus est:& sedẽs circa eã decẽ & octo mẽses:cũ studio magnæ uirtutis obsedit:obsessosq; hierosolymitas duo mala alia & maxĩa deprimebãt morbi lãguor & fames eis uehemẽter ĩsistẽs. Hieremias uero ꝓpheta cũ esset in custodia non cessabat:sed clamabat:prædicebatq; aperte monendo populũ ut regẽ babiloniorũ portas aperientes exciperẽt:hoc enĩ facto eos cũ omni domo posse saluari: alioqn radicitus asserebat euelli:prædicabatq; pariter:quõ si qui mãserint in ciuitate oĩno pirent: aut fame consumpti aut gladiis hostiũ. Si uero ad hostes cõfugerent:& inimicos & mortẽ quodãmodo declinarent.Principes hæc audientes inter ipsa mala cõsistentes non patiebantur eius uerba animo suo percipere:sed cum ira uenientes indicauere regi:& accusantes eum quasi uesanũ occidendũ esse ꝓphetam poscebant qui eorũ aĩos frangeret:& malis ꝓmissionibus audatiã populi ualde molliret:quãdo dum parati eẽnt omẽs pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi:quia ciuitas capienda foret: & oẽs in ea pariter perituri. Rex uero ipse quidẽ pro bonitate & iusticia iratus nõ est. Sed ne principibus tali tẽpore uideret esse cõtrarius:ꝓmisit eis ut facerent ꝓphetæ quod uellent.Qui hoc sibi agere cõcesso:mox ĩgredientes ĩ carcerẽ: & sumẽtes eum ĩ quendã lacum plenũ cœno deposuerũt:ut morte propria suffocatus extingueretur.Ille ergo usq; ad gutur in luto depositus in his uegebat angustiis. Quidã uero seruorũ regis honoribus decoratus genere ethiops erũnas ꝓphetæ regi nũciauit:dicens non recte amicos & principes eius fecisse ut prophetã ĩ cœno submergerẽt: quod opus omni morte & uinculis esset amarius. Hæc cũ audisset rex penitẽtia ductus:quia ꝓphetam principibus tradi disset iussit ethiopi: ut sumptis triginta regis ministris & funibus:& quicquid expediret ad salutis eius utilitatẽ:cũ festinatione hieremiã abstraheret.Ethiops aũt sumẽs qđ præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& sine custodia esse permisit. Euocãte uero eũ rege latenter:& requirẽte siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere:ille habẽs quidẽ se quod diceret asserebat sed non sibi fore credendũ:nec dũ moneret audiendũ: quãdo iam q̃si malũ aliquid agentẽ amici perdere decreuissent. Vbi sunt inquit nunc qui babylonium nequaquã dimicaturũ eẽ dicebant: audientesq; fallebãt.Sed & si nunc ueritatẽ dixero:morte me condẽnabis.Cunq; ei rex iusiurandum p̃buisset:quia nec ipse eũ perimeret: nec principibus supplicii iure cõtraderet: data fide securus:suadebat ei:ut babyloniis traderet ciuitatẽ. Hæc enĩ dicebat ei deũ p se ꝓphetare si liberari uellet: & p̃sentia picula declinare: & neq; ciuitatẽ usq; ad fundamẽta deici: nec tẽplũ ab hostibus cõcremari: qđ si nõ fieret:ipse malorũ auctor & sibi & ciuitati huius calãitatis existeret.Hæc audiẽs rex:uelle se qdẽ q̃ monebat facere dixit:& expedire sibi:sed metuere cõtribules: q̃ ad regẽ babilõiæ prexissẽt: ne accusãtibus eũ piculo subiaceret.Quẽ ꝓpheta cõfortabat:& frustra suppliciũ suspicari dicebat:nihil mali passurũ:si babilõiis traderet ciuitatẽ:nec ipsũ:nec filios: nec uxores eius:insuper & quia templum maneret illesum. Et hieremiam quidem cum hæc dixisset dimisit rex præcipiens:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet:sed neq; principibus aperiret: qui si cognoscentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuisset: eis quoq; narraret diceret quia popposcisset:ne ĩ uincula aut in carcerẽ denuo traderet. Qui scilicet eis hoc

dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerent quid locutus fuisset ad regem.Hæc quidē ita sunt gesta.Babilonius aūt obsessionem grauius inferebat:faciens turres cum magnis edificiis: & aggeres ingentes exaltans:ex quibus resistebat de muris pugnare intentibus: multasq; machinatione erexit equans muris per circuitum ciuitatis.Illi siquidem qui intra urbem erant fortiter & promptissime resistebant: neq; fame neq; languore fatigati:& licet intus his passionibus augerē tur animo:tamen fortes uidebantur ad prælium:in nullo adinuētōnes inimicoꝝ & machinamē ta expauescentes:sed contrarias machinationes in oibus quæ faciebant illis opponere cogitātes: ita ut magnū certamen esset babiloniis simul & hierosolymitis uelocitatis atq; prudēriæ:his quidem nihil arbitrantibus amplius cōmodi quā captionem illius ciuitatis:his aūt saluté suam non in alia causa ponentibus:nisi ut magno studio laborarent:& non desperarent excogitare quibus modis hostium machinaméta destruerēt. Et hæc passi sunt mēsibus octo & decem donec fame uastarentur & iaculis quæ turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est ergo ciuitas undecimo anno sedechiæ regis quarto mense:die nono:cœperūtq; eam principes babilonioꝝ quibus obsessio a rege nabuchodonosor uidebatur esse cōmissa.Ipse aūt i reblatha ciuitate cōmorabatur.Nomina principum qui hierosolymam subdiderunt hæc sunt:hergella:sarrare:matuse:megarus:nabuzardan:saris.Capta itaq; ciuitate circa mediam noctem:& principibus hostiū ingressis in templū:agnoscens hæc sedechias rex:sumptis uxoribus:& filiis:& principibus: & amicis:de ciuitate fugit per desertum ualde tutissimum. Quod dum a quibusdam traditiis principibus babilonioꝝ indicatum fuisset diluculo eum persequi sunt egressi. Quem dum circa hiericuntē apprehendissent: eum circundederunt.Amici uero & principes sedechiæ fugiebant dum hostes proximos esse conspicerent:dispersique sunt relinquentes eum: alter ad alium locum fugiens & unusquisq; se liberare cotendens.Quē cōprehensum cum paucis hostes:cum uxoribus atque filiis duxerunt ad regem. Venientē quoq; ad se regē:nabuchodonosor impiū & infœlicē uocare cœpit: & iurisiurādi imemorē quod præbuerat ut ei prouintiā custodiret.Super hæc aūt cū obiurgauit eum ingratum:quia dum ab eo percepisset imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat:cōtra munificum largitorē egisse uidebatur hostiliter.Dixitq; post hæc.Magnus deus: qui habens tuam nequitiam odio:nostro te subiugauit imperio.His igitur uerbis usus aduersus sedechiam:filios eius iussit pariter & amicos cōtinuo perimi:ipso scilicet sedechia & aliis captiuis inspicientibus deinde oculos eruens sedechiæ eumq; uinciens: perduxit in babiloniā.Hæc uero prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophetauerāt:quia cōprehensus duceretur ad babilonicum regē:& loqueretur ei ex ore suo & uideret suis oculis eius oculos sicuti hieremias dixit: cecatus aūt & ductus ad babiloniā:eam non uidit:sicut ezechiel prædixit.Hæc igitur quæ sufficienter possunt dei manifestare naturā nescientibus explanauimus:quō diuersa est atq; multimoda & uniuersa ordine suo conspiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiāq; hoium & infidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant passuri. Nam cum ea quæ prædicebantur custodire nollent:calamitatibus noscuntur esse contraditi:ita ut esset impossibile uti ab ea declinarent.Igitur qui de genere dauid regnauerunt:hmōi conuersationē habere noscuntur.Fuerunt aūt uiginti & unus usq; ad ultimum regē:regnaueruntq; oēs annis nōgentis: & quatuordecim & mensibus sex diebusq; decem.Ex quibus principatū tenuit primus eorum saul annis uiginti: nō tamē ex ea tribu consistens.Porro babilonius misit principē militiæ suæ naōuzardā in hierosolymam:ut expoliaret templū præcipiens:ut & illud icenderet:& regalia pariter: & ciuitatem ad pauimentū usq; deponeret:& populū in babiloniā migraret. Qui dum uenisset ad hierosolymā undecimo āno sedechiæ regis: & templum subuertit:& uasa dei aurea argēteaq; tulit:necnō & maximū cantarum:quē imposuit salomon:insuper & colūnas ereas:& capita eaꝝ: aureasq; mensas:& candelabra:& hæc auferens:tēplum quoq; succēdit: mense quinto:initio mēsis:anno undecimo sedechiæ:octauo decimo aūt nabuchodonosor.Succendit aūt & regalia:ciuitatemq; destruxit:& templū ita concrematū est:post trecentos & septuaginta ānos: & mēses sex: diesq; decem: ex quo illud cōstat edificatū:ab egressu auté populi:tunc erant anni mille .lx.duo. menses sex:diesq; decem a diluuio uero usquā uastationē templi: omē tempus fuit annoꝝ mille: nongentorum: quinquaginta septē: mensiū sex:dierū decē:ex quo uero factus est adam usq; ad ea quæ prouenerunt templo:anni sunt tria milia: quingenti tredecim:menses sex: dies decē. Tantus ergo numerus annoꝝ erat. Quæcunq; gesta sunt:singula ut puenere manifestauimus.Princeps itaq; regis babilonis postq̄ hierosolymā & templū subuertit.sumens captiuos:migrauit eos & pontificem: & zardā & sacerdotem iosedech secundariū eius & custodes templi: & tres eunuchos qui erant super armatos:& amicos sedechiæ septē:& scribā eius:& alios principes sexagita: quos omnes cum uasis quæ deprædatus est deduxit ad regē in reblata prouinciæ syriæ ciuitatē.

Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita tulſit abſcidi:ipſe uero omnes captiuos & ſedechiam deduxit in babiloniã:uinctum quoq; circũegit & ioſedech pontificẽ filiũ ſacræ pontificis:quem occidit babilonius in reblata ſyriæ ciuitate:ſicut dudum iam deſignatũ eſt. Igitur quia genus regum explanauimus:& qui fuerãt:& eorũ tempora cuncta narrauimus: neceſſariũ iudicaui: etiam noſa referare pontificum:qui pontificatum regum temporibus habuerunt.Primus ſiquidem ſadoch pontifex templi fuit:quod ſalomon edificauit:poſt eum filius achimaas ĩ eius honoꝝ ſucceſſit:poſt achimaã zarias:poſt hũc aũt ioraã & poſt eũ anxi ioraã:deide ideas:poſt ideã ſudeas:poſt hũc bilus:bilo uero ſucceſſit ioathã:cui rurſus urias uriæ uero nerias:poſt neriã odeas fuit:poſt hunc ſallom:deinde belchias poſt hũc zaroch:& poſt hunc fuit ioſedech:qui captiuus in babiloniam ductus eſt.Iſti itaq; omnes in pontificatũ filius patri ꝓ ordiné ſucceſſerũt. Veniens autem in babiloniam rex:ſedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dũ regaliter ſepeliſſet:uaſa quæ in hieroſolymorum templo fuerat deprædatus:diis dicauit ſuis:& populum in babiloniorum regione conſtituit:pontificem uero ſoluit a uinculis. Cap.XI.

PRinceps itaq; militiæ nabuzardã dum captiuaſſet populũ hæbreoꝝ: paupes & eos qui ſe tradiderunt dereliquit:conſtituens eis principem noſe godoliã filiũ aichã: de nobilibus natum:manſuetũ & iuſtũ:iuſſitq; ut opus ĩ terra prouintiæ facientes:regi definita tributa ꝓſoluerẽt.Hieremiã uero prophetã ſoluit de carcere:eiq; ſuaſit:ut ad babiloniã cũ eo ueniret:fuerat enĩ ei hoc a rege iuſſũ:ut illi ꝓ oſa placida miniſtraret:qui ſi nollet hoc facere:ut indicaret ubi manere uellet:q̃tenus hoc regi ſignificaret.Propheta ergo nec ſeq uoluit:nec alibi cõmorari:ſed libenter ſe abire dixit in deſerta patriæ:& cũ miſerrimus habirare reliquiis.Cognoſcens aũt eius uoluntatẽ militiæ princeps:godoliæ quẽ cõſtituerat in hieroſolymorum urbe præcepit:ut eius prouidentiã in oĩbus haberet:eiq; miniſtraret q̃bus egeret: & donãs prophetã multis p̃cioſiſq; muneribus dimiſit ad ꝓpria.Et hieremias quidẽ manſit apud godoliam in ciuitate prouintiæ quæ dicitur maſphat:rogabatq; nabuzardã:ut cũ eo dimitteret diſcipulũ baruch filiũ neriæ:ex magna ualde familia:& qui lingua patria præcipue fuerat eruditus Hæc dũ feciſſet nabuzardan in babiloniã ꝓfectus eſt.At illi qui obſeſſa hieroſolymoꝝ urbe diſfugerant:diſperſi ꝓ certa loca:dũ receſſiſſe babilonios cognouiſſent:& quaſdã reliquias in hieroſolymoꝝ terra reliquiſſe:& qui eam incolerent ſupeſſe:undiq; collecti uenerunt ad godoliã in maſphat.Erãt aũt principes eoꝝ ioab filius careæ:& zareas:& iezomas:ſimul & alii.Porro de genere regio erat qdã iſmael uir malignus & callidus:qui dũ obſideret hieroſolyma:ad regẽ euaſit ãmanitaꝝ alias ãmonitarũ noſe bachalim:& ibi illo tpe moratus eſt. Igitur qui ad hieroſolymã cucurrerant:fecit eos godolias ibi manere:nequaq̃ babilonios metuentes colenteſq; terrã: nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramento firmauit:adiiciens quia ſolatium cunctis ꝓberet: & ſiquis ab aliquo grauaretur illius mereretur auxiliũ:ſuaſit ut ſinguli ĩ q̃ uellẽt ciuitate morarẽt; & ut mitteret cum eis qui eoꝝ habitacula repararent:& ipſe quoq; faceret dũ tpus eſſet:ut triticum:& uinũ:& oleũ recõderent:q̃tenus hyemis tẽpore pabulo non egerent.Hæc cũ dixiſſet:dimiſit eos ad prouinciæ loca quæ unuſquiſq; uoluerat.Fama uero diſcurrente ad gentẽ iudeæ:qa uenienres ad ſe de fuga godolias clementiſſime ſuſciperet:& ad terrã colendã oẽs habitare pmitteret:ut regi babilonis tributa ꝓſoluerenr:concurrerũt oẽs ad.godoliã:& in ꝓuintia habitarunt: conſideranteſq; prouintiã ĩ pace regi:& godoliæ benignitatẽ atq; clementiã:ioannes & principes qui cũ eo erant ualde dilexerunt eũ:dicebantq; mittendũ ad regem ammanitarum alias ãmonitarum bachalĩ:ut iſmael latenter occideret:quatenus ipſe ſecurus eſſet in iſrael: quia ille erat de regio genere:qui ſolus poterat debellare.Cuius dolum dicebant poſſe declinare alias declinari:ſi potius iſmaelẽ ipſe pimeret:ut metũ decetero non haberet:adiicientes inſup ſe timere:ne godolia magis ab illo pempto:funditus iſraelitaꝝ reliquiæ depirent.Ille uero acquieſcere noluit:dicẽs: non eſſe rectũ cõtra uiꝝ qui adhuc nihil malignitatis geſſerat:inſidias exercere alias exerceri:nõ enĩ ueriſimile eſſet.quia in tali deſolatione hmõi malitiã exerceret:& quẽ in tanta neceſſitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat:ipſe pimeret:ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolũ: melius eſſe ut ipſe pimeretur ab illo:quã homo qui ad illũ cõfugerat:ſuãq; ſaluté extradiderat:& cõmẽdauerat uitam:dolo pimeretur iſtoꝝ.Et ioãnes quidẽ:& principes qui cũ eo erant:cũ nõ potuiſſent ꝓſuadere godoliæ:protinus receſſerunt.Tempore itaq; dieꝝ.xxx.tranſacto: uenit ad godoliã in ciuitatẽ maſphat iſmael cũ uiris decem:quos godolias ſplendidis epulis muneribuſq; ſuſcepit. Tunc godolias inter conuiuia iſmael ſepius ut aſſolet inuitato:deebriatus eſt. Quem iſmael uidens ita uino repletũ:& uelut iſenſatũ:& in ſoporẽ ebrietatis cõuerſum:ſurgẽs cũ decẽ ſuis amicis eũ occidit: & qui cũ eo ĩ cõuiuio recũbebãt.Et poſt hoꝝ pemptionẽ egreſſus ꝓ noctẽ:cũctos piter ĩ citate iudeus & milites trucidauit:q a babiloniis fuerãt derelicti. Altera uero die cũ mũeribus

ueniebant ad godoliam de prouintia octogita uiri:nihil scientes:quod de eo fuerat gestū.Quos cum uenisset ismael:eos quasi ad godoliam accessuros:interius euocauit.Quibus ingressis aula clausa cūctos occidit:eorūq; corpora ī lacū ꝓfundissimū ne uiderētur abiecit.Ex his itaq; octoginta uiris aliqui repti erepti sunt:qui se rogauerunt non prius occidi:antequā occultas in agris diuitias & pallia simul & uestes reconditas:& frumenta monstrarent.Hæc audiens ismael:pepcit eis.Populū uero qui erat in masphat cū uxoribus & filiis captiuū duxit:inter quos & filias sedechiæ regis quas nabuzardā babiloniorū princeps godoliæ reliquerat conseruandas tulit. Et dū hæc egisset:uenit ad regē āmanitarū.Audiens autē ioānes & principes qui cum eo erant quæ in masphat fuerant gesta ab ismael:mortēq; godoliæ:nimis exaspati sunt:assūmētesq; singuli arma sua:egressi sunt:ut ismael uiriliter expugnarent.Quē dum appræhendissent:circa fontē chebrō: illi qui ab ismael captiui ducebantur:uidentes ioannē & principes:& ad solatiū sibi uenisse iudicantes:releuati sunt:& relinquentes eū qui illos cœperat:ad ioannē se contulerūt.Ismael itaq; cū uiris octo ad regē fugit āmanitarū.Ioannes ergo sumēs:quos de manibus eripuerat ismael: & eunuchos;& mulieres:& infantes:uenit ad quendā locū quē caulas appellant:& illo die ibi mansit. Deliberauerant aūt ut inde surgentes:abirent in egyptum:metuentes ne eos babilonii pimerēt: propter godoliæ mortē:qui ab eis dux fuerat institutus.Et dū in tali consilio pmanerent: petierunt hieremiam ꝓphetā ioannes & principes qui cū eo erant ut deū consuleret:q̄tenus eis in angustiis constitutis quid deberent facere demonstraret:facturos se iurātes:quicquid eis hieremias diceret.Cunq; ꝓpheta oraturū se ꝓ eis apud deū cōpromisisset:post dies decē apparuit ei deus dicens:ut indicaret ioanni & principibus suis:& uniuersis: quō consistētibus eis ī illa ꝓuitia ferret ꝓuidentia diuina solatiū & a babiloniis quos metuebant seruaret illesos:ꝓficiscentes aūt in egyptum perituros:& ab egyptiis illa passūros quæ olim fratres eorū cōstat esse passos.Hæc cū dixisset ioanni & populo deū ꝓpheta prædicere:non ei credebāt:quia deus eos ꝓuintiā habitare præceperat:sed ut præstaret baruch suo discipulo:mentiretur quidē de diuino mandato:suaserit aūt eis ibi manere:ut a babiloniis interirent.Populus ergo & ioannes nō obedientes cōsilio dei quo eos monuerat ꝓ ꝓphetā;discesserunt ad egyptū:ducentes.& hieremiā piter & baruch. Dūq; illic essent īdicauit ꝓphetæ diuinitas uenturū regē babiloniorū ad egyptū:iussitq; prædicer populo: egypti uenturā captiuitatē:& quia alios quidē eorū occideret:alios captiuos sumēs in babiloniā ꝓduceret.Et hæc ita cōpleta sunt.Quinto siquidē anno captiuitatis hieroſolymorū qui ē tertius & uicesimus regni nabuchodonosor castrametatus est idem nabuchodonosor in īferioré syriā: eamq; detinens:expugnauit & ammanitas alias āmonitas & moabitas.Cūq; subdidisset has gentes:prexit ad egytū eamq; subuertit:& regē qui tūc erat ibi occidit:aliūq; ei ī ea cōstituēs: denuo iudeos captiuos duxit in babiloniā:& hæbreorū quidē genus huiusmodi terminū eufraten transisse ꝓcepimus.Igitur per assyrios corruit populus decē tribuū de samaria cū regnaret apud eos osias:deinde duarū tribuū multitudo nabuchodonosor rege babiloniorū:& caldeorū captis hieroſolimitis est uastata. Salmanasar transmigrans israelitas:in eorū regione instituit cutheorum gentē:qui prius in īteriori ꝓte ꝓside & medie morabāt:tūc tamē samarite uocati sunt:uocabulū ꝓuintiæ sumentes:in qua habitare uidebāt.Babiloniorū uero rex cū duas tribus captiuas duxisset:neq; gentē aliā in eorū habitare fecit ꝓuintia:& ꝓpterea desolata oīs iudea & hieroſolima: & templū ānis septuaginta pmansit.Omne itaq; tēpus a captiuitate israelitarū:usq; ad duarū tribuū transmigrationē:fuit ānorū centū triginta mensiū sex:dierūq; decem. Cap.XII.

POrro rex babiloniorū nabuchodonosor sumens omnes iudeorū nobiliores:& cognatos regis eorum sedechiæ:qui & pubertate corporū & aspectus pulcritudine resplendebant:pedagogis eos ꝓ diligentia exhibenda contradidit:eosq; castrauit: quod etiā eis quoq; quos cœpat ex aliis gētibus quas uastauerat cum essent ī ætatis huius pulchritudīe constituti feciſſe dinoscitur:iussitq; eis ministrari de mēsa sua cibos:& erudiri ꝓuincialibus litteris piter & chaldeis. Erant aūt isti sapia quidem idonei:habentes exercitiū iocundum. Inter quos erant aliqui de genere sedechiæ quatuor optimi & natura benigni:quorū alius quidē daniel:alius aūt ananias:alius misahel:quartus uero uocabat azarias.Horū babiloniorū rex noīa cōmutauit:& aliis iussit appellari uocabulis:& danielē quidē uocabat balthazar:ananiā sydrach. misahel misach:azariā uero abdenago.Hos aūt rex cū essent nimis īgenioſi:& circa litterarū doctrinas assīdui:habebat in honore & dilectione præcipua.Placuit uero daniel cū cognatis suis:ut se a cibis regiæ mensæ suspenderent:& ab oībus aīatis generaliter abstinerent.Et accedentes ad aschan eunuchū:cui eorū diligētia fuerat a rege cōmissa:rogauerūt eū:ut ea quæ rex iusserat eis expēdi ipse ꝓciperet:& eis legumina comedēda præberet:uel qd aliud īaīatū uellet:ad istos cibos se esse dicētes deditos:& alios sibi ualde cōtrarios. Ille uero ꝓtū quidē se esse dicebat eorū uolū-

tatibus obedire sed metuere regem:ne p corporis maciem uultusq; mutationē proderētur regi: eo q; ab epulis abstinerēt;dicens esse consequēs:ut ꝑ qualitate ciborū eoꝝ quoq; color & corpa mutarentur:ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderētur:isti enim piculi & supplicii auctores existerent.Dum igitur aschanis formidiné hanc haberet: psuaserunt ei:ut ꝑ experimēto decem diebus hæc ministraret illis:& dū habitus eoꝝ corpis minime uerteretur ad peius:i his sine dubio permanerent:tanquā ex hoc ledi non possent:si uero eos subtiliores inspicerēt:& deteriores ab aliis:ad priora conuiuia reuocaret.Quos dū non solum cibis ille nō noceret:sed etiā magis q̄ aliorū pinguiora atq; decētiora eoꝝ corpora reperiret:ita ut illi quibus regalia cōuiuia ꝑparabā-tur inferiores essent:daniel aūt & qui cū eo erant crederentur in magna copia epularū cōuiuari: ex illo tempore audacter aschanis ea quæ quidē de mensa regis quotidie illis pueris mittebātur ipse sumebat:& illis quæ dicta sūt ministrabat.At illi dū & aiæ eoꝝ propter hoc essent limpidæ & ad doctrinas euectæ corporaq; eoꝝ ad laboré acta cōsisterēt:nō enī aut aīas hebetes habebāt: & pro ciboꝝ uarietate cōfusas:aut corpora per eas epulas molliora:oēs uelociter didicere doctrinas quæcūq; & apud barbaros erāt.& apud chaldeos p̄cipue tamen daniel sapiētia erat idoneus: & ad somniorum interprætationes exptus:eiq; reuelabat apte diuinitas.Igitur post annū secūdū egyptiacæ uastationis:rex nabuchodonosor uidit somniū ualde mirabile: cuius explanationem ipse ei per somniū deus aperuit. Quā dum euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos: atq; diuinos:seq; uidisse dixit somniū & expositionē eius:& hæc simul oblitum:iussitq; ut dicerent & somniū:& quid significare uideretur.Illis uero dicētibus hoc inuenire esse hoibus impossibile:sed si uisionē exponeret:somni explanationem ab eis audiret:interminatus est eis mortē: nisi somnium edicerent. Et dum faterentur nō posse quod uidebat fieri oīs una p̄cepit occidi. Daniel aūt audiens:quia oēs sapientes rex iussisset interimi: inter quos & ipse cum suis cognatis piculo subiaceret:accessit ad quendam ariochī cui fuerat pricipatus cōmissus super regis armigeros:eūq; rogauit:ut ei cām ediceret:pro qua re rex omnes sapientes & chaldeos : & magos iussisset occidi:& dum de somnio cognouisset:& quia iussisset rex idicari sibi quā uiderat uisionē: quod dum non potuissent facere:ad suū interitū ꝓuocassent regē rogauit ariochim:ut īgressus ad regem:unam noctē peteret:ut a magorum nece se retineret:sperare dicens:q; ea nocte supplicans deo:somnium regis agnosceret.Ariochis uero nūciauit regi idutias quas poposcerat daniel. Tunc ille puer cum suis cognatis ad habitaculū proprium uementes: tota nocte rogauit deum: ut ei somniū indicaret ne magi:& chaldei:& inter eos & illi perirēt:sed ut eos potius ab ira regis eriperet:atq; ostenderet uisionē:quā rex reuelatā sibi nocte præterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiā habens illorum qui periculo subiacebant:simul & danielis : & somnium ei & modū eius explanationis innotuit:ut ab eo rex etiā q; significaretur cognoscere. Daniel ergo a deo sibi reuelata cognoscēs gauisus surrexit & hoc fratribus iudicans:illos quidē quia de uita iam desperauerant:& pati uidebantur ad morté ad securitatē & spē uitæ reduxit.deo autē gratias p̄cipuas egit:qui mīam eoꝝ ætatis hūisset.Facto quoq; die uenit ad ariochim: petens:ut eū introducere deberet ad regē:ac dicens:debere se somniū quod uiderat transacta nocte narrare. Ingressus igitur ad regē daniel:hoc primo poposcit:ne sapiētior putaretur ab aliis chaldeis & magis:quia dū illi somniū nequaquā inuenire potuissent:ipse indicaturus accederet:quando nō experimento hūano nec quia maiori studio mente propria laborasset ut hoc sciret : sed miseratus inquit deus omnium qui in mortis uidebātur piculo constituti:& mei : simul & qui eiusdē sunt gentis:somniū & eius explanationē mihi apuit.Non enī minus pro illis quā pro nobisipsis uitæ terminū te iubente multatis solicitus erā:dū utiq; iniuste uiros bonos & optimos mori p̄cepas: quos nihil quod sit humanæ sapiētiæ præcepisti facere:sed quod dei solius est ab eis exigere uoluisti.Tibi itaq; cogitanti qui possent mundi totius pricipatū tenere:uolēs deus regnaturos ostēdere:hmōi somniū reuelauit.Vidisti enī statuā ualde procerā:cuius caput quidem erat aureum: humeri & brachia argētea:uenter aūt & fœmora erea:crura pedesq; ferrei. Deinde uidisti lapidē de mōte abruptū cecidisse super statuā: eamq; prostratā:cōtriuisse totā:& nullā eius ptē integrā reliquisse:auꝝ:& argentū:& es:plus farina cōtritū:& spū uehemēte flante direptū:atq; dispsum: lapidem uero creuisse tātū:ita:ut oīs terra ab eo uideretur impleta. Somniū itaq; qd uidisti hoc est:cuius interptatio hunc habet modum.Caput quidē aureum te significat:& qui āte te in gēte babilonia regnauerūt.Duæ inquit manus & humeri indicāt:quō a duobus regibus uester possit destrui principatus.Illoꝝ denuo alter quidē ab occidente erit destructurus impium:similis eramento cuius rursus regnū cessare facit qui ferro uidetur equalis:tenebitq; oīa:quia ferri natura est robustior auro & argento simul & ere . Significauit quidem & de lapide regi: quod mihi nō placuit indicare:sed præterita quæ sunt iam facta describere:non futura tractare . Siquis autem

lib. x.

lib: 10

integritatem desiderans uult hæc perscrutari:& de incertis utrum fiãt studet agnoscere: festinet librum legere danielis:quem inueniet inter litteras esse diuinas.Rex itaq; nabuchodonosor hæc audiens & somniũ suum agnoscens:obstupuit ingeniũ danielis:& ꝓcedens in faciẽ eo mõ quo deus adoratur salutauit danielẽ:eiq; sacrificari q̃si deo præcepit:Cui etiã ꝓprii dei iposuit nomẽ: & curatorem totius regni esse constituit:cũ cognatis suis:qui per inuidiã & dolũ picula sustinuerunt & regem ex hmõi cã offendisse uidebant.Interea rex dũ feciſſe statuã aureã:altitudine sexaginta cubitoꝝ:latitudine sex:& eã statuisset in maximo campo babiloniæ:dedicaturus eã:cõuocauit ex oĩ terra cui præerat principes uniuersos eis prĩo præcipiens:ut dũ audirent tubæ sonũ: ꝓstrati statuã piter adorarent qui uero hoc non facerent:eos in ignis caminũ interminatus é esse mittendos.Omnibus ergo post tubæ sonũ adorãtibus simulacrũ:daniel & cognati eius minime hoc feciſſe dicunt:nolentes utiq; leges præuaricare paternas. Qui dũ uicti fuissent repente:& in ignem missi inopinabiliter diuina ꝓuidentia liberati:mortis picula fugierunt. Non enĩ contigit eos ignis.Reor itaq; eo q̃ nihil iniuste feciſſent:in caminũ missi:non sunt ab igne contacti:& tacta est flãme natura debilior:habens ĩ se dei ministros:qui eoꝝ corpa esse talia præparauit:ut nõ potuissent ab igne consumi.Hoc ergo factũ ostendit eos apud regẽ iustos atq; religiosos: ꝓ quo habebant ab eo in honore præcipuo.Post paululũ uero tẽpus denuo uidit in somnis rex aliã uisionem:quia casurus de regno cũ bestiis esset habitaturus:& cũ degisset hoc mõ annis septem in deserto:reciperet denuo principatum.Hoc cũ uidisset somniũ magos denuo cõuocauit:eisq; referens quod uiderat:interprætationẽ congruã exigebat. Et alioꝝ quidẽ nemo potuit uirtutem somnii compræhendere neq; rem manifestare:Daniel uero solus & hoc exposuit:& sicut ei prædixerat:ita ꝓuenit.Nam cũ habitasset prædictũ tẽpus in heremo:& nullus septẽ reꝝ dominum detinere:supplicans deo ut regnũ reciperet:denuo reuersus ad illud est.Nullus igitur culpet me: eo q̃ ita narrauerim singula sicut in antiquis libris inueniuntur scripta.Nam ipso historiæ meæ principio ꝓpter eos qui questiones faciũt:ut in aliquo culpare nitunt:astruxi dicens:translatuꝝ me libros hæbraicos in eloquiũ græcũ:& hos uolentibus apire neq; adiicere ipse aliquid seorsũ: neq; subtrahere me ꝓmittens.Porro nabuchodonosor dũ uixisset annis q̃draginta defũctus est: uir industrius:& prioꝝ regũ ualde fœlicior. Meminit huius actuũ & berosus ĩ libro tertio historiæ chaldeorum:ita dicens.Audiens aũt eius pater nabuchodonosor:quia satrapa qui cõstitutus fuerat in egypto & locis syriæ iferioris & phœnicis:recessisset ab eo:cũ ipse iã fatigari nõ posset: cõmittens filio nabuchodonosor iuueni quãdã ptem exercitus:misit aduersus eũ. Nabuchodonosor aũt filius cõgressus aduersus eũ qui ab eius patre recesserat: facta dimicatione & cũ uicit: & prouintiã ex isto principio suo subiugauit imperio. Cap.XIII.

EO itaq; tẽpore cõtigit:ut pater eius nabuchodonosor egrotaret in babilone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unũ.Nabuchodonosor filius nõ post multũ tempus mortẽ patris agnoscens:& disponens cãs egypti reliquãq; ꝓuintiã: & captiuos eius & phenicũ: & syrorũ:& gentiũ egyptioꝝ: & præcipiẽs pricipibus quibusdã amicis:ut cũ magna uirtute & oĩ utilitate ad babiloniã cuncta deferrent: ipse cũ paucis p desertum uenit ad babiloniã & potitus reꝝ quæ gubernabãt tũc a chaldeis:a quodã uiro optio sibimet reseruanti totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis aũt ueniẽtibus hĩtationẽ constituit in locis oportunissimis babiloniæ ciuitatis:ipse uero de diuitiis q̃s acceperat de manibus hostiũ & tẽplũ bellis & reliq̃ largissime nimis ornauit:& antiq̃ ciuitati alia quoq; cõtulit:& prisca repauit:ita:ut neq̃q̃ obsidẽtes ualerent fluuiũ cõuertẽ:& citati aliquo mõ ꝓualẽt:erexitq; tres porticus intrinsecus:& tres extrinsecus de latere cocto:decẽterq; muniẽs eas & exornãs ualde magnifice: paternis quoq; regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus est:quoꝝ spacia: & reliquã pulchritudinẽ dicere credo supuacuũ.Verumtamẽ hoc sciendũ:quia dũ essent hæc magna & nimis eximia:diebus tamẽ.xv.cõsumata sũt.In istis uero regalibus lapides posuit:quoꝝ similitudo erat instar mõtis:& plantauit diuersas arbores:fecitq; hortũ q̃d suspensile dicebat:eo q̃ uxor eius positionem regionis ꝓpriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat in locis medie.Hoꝝ itaq; meminit etiam megastenis in quarto indicoꝝ libro:ubi nitiẽ approbare hũc regẽ fortitudie & actuũ magnitudine herculẽ trãscendisse.Dicit aũt eũ uastasse libiæ ciuitatẽ:& hiberiã. Sed etiã dycles ĩ secũdo colonoꝝ libro meminit huius regis:& philostratus ĩ idiciis & phœnicis historiis dicit: quia iste rex obsedit tyrum annis tribus & decẽ mensibus:cũ illo tpe tyro regnaret ioathabules. Hoc mõ ergo diuersi scriptores huius regis fecere memoriã.Post mortẽ uero nabuchodonosor amilmadapacus qui & abimatadocus filius eius suscepit regnũ:& hierosolymitaꝝ regẽ iechoniã qui & ioachim soluit a uinculis:eũq; inter amicos necessarios habuit:& multa ei dona cõcessit: fecitq; eum in babilonia inter reges haberi.Nam pater eius fidẽ non seruauerat iechoniæ:qui se

utiq; cum uxoribus & filiis & omni cognatiõe sponte tradiderat pro ciuitate:ne sicut p̃dixim⁹ obsessione capta uastaret. Moriente uero amilmadapaco post ános octo & decé sui regni:egressarius filius eius tenuit pricipatũ.xl.annis. Eo quoq; mortuo:ad eius filiũ laborsordachũ puenit impium. Quod dũ nouẽ mensibus hũisset:regnũ eo defuncto transit ad balthazar qui naboar nuncupatur. Contra hunc itaq; regẽ castrametati sunt cirus psarum rex & darius medorũ. Qui dum obsiderent eũ in babilonia:mirabile quoddam ꝓdigium cõtigisse dinoscitur. Iacebat nãq; cœnans in domo maxima & cõuiuiis regalibus oportuna cũ suis concubinis piter & amicis placuitq; ei:ut de proprio tẽplo uasa dei deportarẽtur:q̃ hierosolymis dep̃datus nabuchodonosor: usus quidẽ eis nõ fuerat:sed in templo suo dicauerat. At ille supbia ductus est:ut eis uteretur ad pocula:& hoc mõ blasphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro ueniẽtem manũ:& in piete q̃sdam sillabas scribentẽ. Qua uisione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos:& oẽ genus simi lium qđ inter barbaros somnia & hmõi signa discernere prævalebant:ut ei q̃ fuerant scripta manifestarent. Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere se posse dicerent in angustia rex constitutus:& multa tristitia propter hanc sic inopinabilem cãm:in oĩm ꝓuintia prædicari fecit ut qui litteras illas & q̃ per eas significarentur posset exponere:ei torquẽ aureã:uestẽq; dari purpuream sicut regibus chaldeis mos erat uti:& tertiã ptem ei sui piter principatus offerret. Quo facto:dum multi magi concurrerent:ut propositã munificentiã regis haberent:inuentionẽ aut significationẽ litterarũ nequaq̃ inuenire poterant. Dumq; rege uideret in anxietate sua auia constitutũ:cœpit eũ confortare ac dicere:eo ꝙ esset quidam de iudea captiuus:ex eorũ genere quos deduxerat nabuchodonosor cũ hierosolymã deuastasset:cui nomẽ erat daniel: uir sapiens & argutus:ut possit res inuenire difficiles:& q̃ soli deo nota uiderẽtur:qui etiã nabuchodonosor regi cum nullus alter potuisset dicere quibus egebat:ad agnitionis lumẽ adduxerat quod querebat: adiiciẽs: ut eum euocaret & peteret:q̃tenus de litteris eo narrãte cognosceret:qđ nullus poterat inuenire:si triste aliquod signũ significaretur a deo. Hæc audiens balthazar:daniel ad se uenire præcepit. Cui cũ dictũ fuisset de eo:eiusq; sapia:quia sanctus ei spũs inesset:& solus inuenire posset:quæ alii nec mente conceperant:poscebat:ut ei q̃ scripta fuerant & quæ significare poterant indicaret. Quod si faceret:purpura uestiendũ:& torquẽ aureã circa collũ eius dãdã esse ꝓmisit: insuper ei & tertiã ptẽ regni pro honore sapiæ coferendã ut ex eis ĩ signis uidentibus appareret. Quo facto:daniel dona quidẽ eũ retinere apud se dixit:sapientiã nãq; & diuinitatẽ sine suffragiis semper existere:& gratis prodesse querentibus:ea uero q̃ scripta uidebant ei significaturũ se esse promisit:dicens:hæc eius uitæ indicare subuersionẽ:eo ꝙ neq; ex his ex quibus parẽs eius ꝓpter iniurias dei fuerat castigatus:ille didicit eẽ pius & nihil ultra humanã cogitare naturã:quãdo & nabuchodonosor mutatus in bestiã propter ea quæ impie gesserat:post multas præces ac supplicationes miam potuit promereri:& ad humanã redire conuersationẽ:ac regna p̃stina repare:qui propter hæc solũ deũ oẽm habere uirtutem & humano generi prouidẽ donec aduxit asseruit. Tu inquit obliuionẽ horũ habens multũq; diuinitati blasphemans: in eius uasis una cũ tuis cõcubinis tibi ministrari fecisti. Quæ uidens deus & iratus:p ea quæ scripta sunt pronunciauit:qui tibi terminus sit futurus. Illæ uero lĩæ designabant hæc. Mane quod latina lĩgua significare põt numerũ:quia uitæ inquit tuæ deus tẽpus & regni dinumerauit:& puum tibi supesse decreuerit. Techel & idẽ hoc significat pondus. Appõderans inquit deus tuæ uitæ tẽpus:iam illud declinare pronunciat. Phares sed & hoc fragmentũ significat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuũ:& medis illud psisq; distribuit. Cũq; daniel hæc indicãs:dixisset q̃ fuerãt in pariete cõscripta balthasar equidẽ regiã tristitiã q̃li poterat pro tantæ calamitatis significatione ꝓuenire detinuit: non tamen prophetæ q̃si malarũ regi indici dona quæ promiserat denegauit:sed cũcta cõcessit: cogitans:quia illa quidẽ pro quibus darẽtur propria eius:& nõ prophetantis essent:illũ uero qui hæc uere discreuerat uirũ bonũ dicebat simul & iustũ. Igitur nõ põt multũ tẽporis & ipse est captus:& ciuitas cyro psarũ rege aduersus eũ fortissime dimicante tradita. Balthasar enĩ is est sub quo capi cõtigit babiloniã:cũ regnasset tã decẽ & septẽ ãnis:nepos nabuchodonosor regis:cui talem fuisse terminũ ꝓcepimus. Darius aũt astiagis filius:qui babiloniorũ principatũ destruxit cũ cyro cognato suo: ánũ hẽbat sexagesimũ & secundũ:cũ babilõ fuisset inuasa:qui tamẽ alio noĩe uocabat a græcis:quicq; danielẽ ꝓphetã sumẽs:ad se in mediã duxit:& oĩ honore eũ celebrauit: eratq; unus inter tres satrapas quos darius super trecentos sexaginta satrapas instituerat.

Cap. XIIII.

DAniel itaq; dũ esset apud dariũ in honore ꝓcipuo:ita:ut q̃si soli cũcta uiderent eẽ cõmissa:inuidie apud cæteros crẽ laborabat. Mordent enĩ:qui quosdã apud principes plusq̃ se ualere conspiciũt. Et dũ quererẽt occasionẽ:& derogationis fomitẽ: uidẽtes

lib. x.

lib: 10

eum apud dariũ esse ꝓbabilẽ nullã inueniebant cãm. Nam dum esset & sup thesauros: & omne
suffragium oblatũ a quocũq; despiceret: cui turpe uidebatur aliquid etiã pro bonis rebus accipe
nullã criminis cãm accusatores inuenire faciebat. Illi uero cũ nihil haberent qđ cõtra danielẽ di-
centes: regio eũ possent honore priuare: aliũ quesiuere modũ: quo eũ minorẽ apud gratiã regis
ostenderent. Videntes nanq; eũ tertio in die orantẽ ad deũ: occasionẽ se inuenisse putauerũt: per
quam ꝑderent danielẽ. Et uenientes ad dariũ nũciauerunt ei: quia satrapis & eius pricipibus pla-
cuisset: ut triginta diebus populus requiesceret: q̃tenus neq; ipsũ aliquis neq; deos eoꝝ aditet: si-
militer nec exoraret: & hoꝝ siquis sniam transcẽderet in lacũ leonũ piturus includeret. Rex aũt
eorum nequitiã nõ intendens: nec hæc quoq; cõtra danielẽ arbitratus facta molimina: dixit pla-
cere sibi quæ ab eis decreta uidebãt: & eoꝝ sniam cõfirmare ꝓmisit: ꝓposuitq; decretũ in popu-
lo: qđ satrapũ placita designabant. Et cæteri quidẽ iussa custodiẽtes ne trãscenderẽt q̃ præcepta
uidebantur a rege quiescebant: danieli uero nulla fuit in istis cura: sed ut erat solitus: stans deum
cunctis inspicientibus adorabat. Satrapæ occasiõe sumpta: quã cõtra danielẽ inuenire querebãt:
mox uenerũt ad regẽ: accusantes tanquã solus daniel eius precepta transcenderet: quia dũ nullus
alter apud eos oraꝝ præsumeret: qđ nõ quidẽ ꝓpter ipietatẽ: sed ꝓpter custodiã fieret ꝓceptoꝝ:
ille conténens ꝓcepta: ad suũ oraret deũ. Credentes eteni: quia ꝓpter magnũ fauorẽ quo eũ dari-
us diligebat: etiã illoꝝ decreta cõténens danieli ueniã daret: in hoc potius héntes inuidiã: magis
instabant: & ad nullã mansuetudinẽ recedebãt: sed eũ secundũ legẽ datã in lacũ leonũ ꝓiiciendũ
esse poscebant. Sperans aũt darius quia eũ eriperet deus: & nihil a bestiis sustineret aduersũ: cõ-
solabatur eũ ut fortiter ferret euentũ. Rex itaq; dũ fuisset in lacũ missus daniel: signato lapide: q
pro ianuis in eius positus erat ore discessit: & icœnatus totã noctẽ duxit in somnẽ: mestus & pro
daniele nimis afflictus. Die uero facto: surgens uenit ad lacũ & inueniens eũ sanũ: signaculũ quo
lapidẽ obsignauerat aperiẽs: clamauit uoce magna daniel: requirẽs si sanus esset. Quo respõdẽte
regi: quia nihil passus fuisset mali: iussit eũ repente de lacu ꝓtrahi bestiaꝝ. Inimici ergo uidẽtes
nihil mali ꝓtulisse daniel: dicebãt regi: non eũ diuina ꝓuidẽtia custoditũ: sed saciatos leones cor-
pus eius cõtingere noluisse. Ille uero eoꝝ nequitiã uidens: iussit leonibus multas carnes apponi:
eisq; saciatis inimicos danielis in lacũ præcepit imitti: ut si reuera ꝑ sacietatẽ ad eos minime leo-
nes accederent: hoc apte cognosceret. Quo facto: & satrapis i lacũ depositis: dario manifestatũ ẽ:
quia diuinitas saluauerit danielẽ. Leones eni nulli eoꝝ penitus pepcerũt: sed oẽs piter discerpse-
runt: q̃si rapida fame pleni: & nulla cibi copia recreati. Arbitror eni quia nõ fuerũt ad hoc fame
ꝓuocati leones: qui utiq; paulo ante uidebanꝫ carniũ abundãtia saciati: sed hoium nequitia etiã
irrationabilibus erat aialibus manifesta: simul & quia dei uolũtate uocabanꝫ ad pœnã. Peréptis
itaq; hoc mõ daniel inimicis: rex clarius qđ actũ fuerat diuulgauit in oi ꝓuintia: laudãs deũ quẽ
daniel colebat: eũq; ueꝝ & oipotentẽ asserens esse solũ. Habuit aũt etiã daniel in honore ꝑcelso:
principem eũ suoꝝ faciens amicoꝝ. Cũ ergo daniel sic esset ilignis & clarus: eo q; religiosus exi-
steret: edificauit in echbathanis medie mansoleũ ualde præclaꝝ: & mirabiliter nimis instructũ:
quod equidẽ manet hactenus & uidẽtibus credit nup edificatũ: ita: ut ea die qua cõspicit putet
esse cõstructũ. Sic eius pulchritudo noua uidet: & solida: nullaq; senectute tã magni tẽporis lon-
gẽuitate cõfecta: cũ eadẽ edificia quæ ubi hoies spacianꝫ: & ad uetustatẽ ueniãt: & sua fortitudie
longeuitate careant: ac ꝓprii decoris amissione marcescant. Hactenus eni sepeliunꝫ ibi medorũ
reges absq; ꝑsarũ piter & parthorũ & cui hæc cura cõmittit: sacerdos é iudeoꝝ: & hoc fit usq; ad
præsens tpus. Dignũ est eni de daniele dici qđ maxie quilibet audiẽs debeat admirari. Qui dum
mirabiliter & q̃si uno quodã loco maxio positis oia ꝓphetasset: & uitæ suæ tpe apud reges & ple
bẽ in honore fuit: & gloriã & memoriã possidẽs sempiternã. Omnes itaq; libri quoscũq; cõscri-
bens dereliquit: leguntꝫ hactenus apud nos & ex his credimus: quia danieli loquebatur deus. Nõ
solũ eni futura sicut alii quoq; ꝓphetæ ꝑdixit: etiã sed tpus definiuit: quo hæc necesse sit adim-
pleri. Prophetis nãq; prioribus mala predicentibus: & ꝓpterea a regibus & populo non bene su-
sceptis: daniel bonaꝝ rerum propheta fuit apud eos: & ꝓpter famã reꝝ quas prædicebat: fauorẽ
uidebatꝫ habere cũctoꝝ: per euentũ uero causaꝝ ueracius acquirebat dictoꝝ fidem & opinionẽ
diuinitatis habebat in populo. Reliquit enim nobis ex his quæ conscripsit: unde integritas eius
prophetiæ: & nulla mutatio possit agnosci. Ait enim: quia cũ esset in susis in metropoli psidẽ: cũ
suis sodalibus exiuit in campum: & repente terremotu facto: relictus sit solus: amicis eius per di-
uersa diffugientibus: conturbatusq; in faciẽ super ambas ceciderit manus. Tum quodam tangẽ-
te eum: & inter hæc ut surgeret imperante: quatenus ea quæ erant post multas generationes ci-
uibus euentura conspiceret: dum surrexit ostensum sibi dixit arietẽ magnũ multa quidẽ cornua
habentem: nouissimũ uero eoꝝ præcelsum: deinde respexisse quidem ad occidentem: & uidisse

hircū exīde ferri p aerē: cōgressuq; arieti: & eū secūdo cornibus īpetu ꝓstrauisse ī terrā:& ūdiq; conculcasse deīde se uidisse hircū de frōte cornu maximū ꝓduxisse:quo facto:orta ex eo loco cornua q̄tuor:& ad uētos singulos eē cōuersa:iter q̄ aliud puulū ortū fuisse cōscripsit.Quod dū creseeret dicebat deus qui hæc monstrabat:hoc expugnatuꝝ fore eius gentē:& ciuitatē fortiter esse capturum:templumq; concrematuꝝ.& sacrificia fieri prohibiturum diebus mille: ducētis: & sexagintasex.Hæc quidē in campo qui est in susis daniel se uidisse cōscripsit:& tali modo deū sibi hanc aperuisse uisionē expositi:arietem quidē regnum ꝑsarum & medoꝝ significare dicēs: cornua:eos qui regnaturi forent:nouissimum uero cornu significare dicens ultimum regem: & hūc diuitiis & gloria priorum esse p̄cipuū.Hircum aūt significare narrabat:quia aliqs de græcis regnaturus esset:qui secundo congressus aduersus persām:eum bello deuinceret:& omnē gloriā eius principatus auferret:& maximo cornu quod erat in hirci fronte primum significari regem: & ortum quatuor cornuoꝝ illo cadēte qui ad quatuor ptes terræ uidebaē aspicere: successionē uniuscuiusq; post obitum primi regis dixit annūciare:& diuisionē regni inter eos esse faciendā: dum ille prior nec filios:nec cognatos habiturus esset multisq; annis in terraꝝ orbe esset regnaturus & ex eis quendā oriri regem:& expugnaturū gentem eius:& leges atq; conuersationē piter ablaturum:& templū dep̄daturum:& sacrificia celebrare:tribus annis esse prohibituꝝ. Et hæc utiq; gens nostra sustinuit per antiochū qui appellatus est epiphanes:hoc est p̄clarus : sicut uidit daniel & ante multos conscripsit:quæ omnia illi deo sibi monstrāte conscribens reliquit:uti legentes & quæ iā prouenere considerantes:credāt in honore diuino fuisse danielē: & p hæc quæ sunt ita uerissima epichureos errare cognoscant:qui & prouidentiā uitæ negāt:& deū res humanas curare non existimant:neq; a btā incorruptibiliq; substantia pro stabilitate cūctoꝝ gubernari iudicant uniuersa:sed hūc mundū sine rectore:& sine cura aliq̄ ferri spōte confirmāt.Quæ si ita sunt sine p̄sule:sicut naues gubernatoribus desolatas uentorum uiolentia submergi cōspicimus:aut currus sine agitatoē confringi:ita & mundus sine prouidentiæ regimine olim potuit deiici & perire q̄ssatus.Ego itaq; daniel dicta hæc respiciens:ualde puto a uera opiniōe recedere eos qui nullā prouidentiam humanarum rerum dicunt habere deum. Non enim si hæc sponte gererentur secundum illius prophetiā omnia prouenire conspiceremus.Ego siquidem ut de his inueni & legi:ita cōscripsi. Siquis autem uult opinionē aliā seq;:crimē ꝓ diuersa sīnia nō habebit.

HAec continetur in undecīo libro iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter cyrus p̄sarum rex iudeos a babilonia ad propriā redire terrā:& tēplū reedificare præcepit:dans eis pecunias. Cap.ii.
Quō ꝓhibuerūt eos p̄sides regis:templū reedificare impediētes. Cap.iii.
Qualiter defuncto cyro filius eius cābises accipiēs regnum interdixit omnino iudeis templum reconstruere. Cap.iiii.
Quia darius rex p̄saꝝ istaspis filius honorauit gētē iudeoꝝ:& tēplū eius edificauit. Cap.v.
Quia post ipsum filius eius xerxes familiariter iudeos tractauit. Cap.vi.
Quō regnāte artarxerxe:gens iudaica pene cūcta deleta est. Cap.vii.
Qualiter uagosus dux artarxerxis:iunioris multa in iudeos iniurioſa misit. Cap.viii.
Quāta iudeis rex macedonū alexander bona fecit:postq̄ iudeam obtinuit.
Continet hic liber tēpus annoꝝ ducentoꝝ quinquagintatrium:mensiū quinq;.

Incipit liber undecimus.

PRimo imperii āno regis p̄saꝝ cyri.Qui septuagesimus cōcurrebat:ex die quo nostrū populū cōtigit ex ꝓpriis finibus ad babiloniā migrare:misera tus ē captiuitatis deus:& illius calamitatis īfœliciū iudeoꝝ:& sicut p hieremiā ꝓphetā ante p̄dixerat q̄ ciuitas euertereē:postq̄ seruierūt nabuchodonosor:& nepotibus eius:& hanc sustiuerūt seruitutē p ānos fere septuaginta:rursus eos ad propriā restituit terrā:& templū reedificare:& ꝑterita frui fœlicitate decreuit.Cōcitās igiē animū cyri:fecit eū p oēm asiam scribere.Cyrus rex hæc dicit.Quō me maximus orbis terraꝝ deus regē cōstituit:credo hunc esse quē genus israel adorat.Is enī & meū p̄dixit nomen p prophetas: quō tēplū eius edificaturus essem in hierosolymis ī terra iudea.Hæc aūt cognouerat cyrus:legēs librū quē inter suas p̄dicationes isaias reliquerat ante ducētesimū & decimū annū.Sic enī in archano p̄dicauerat dixisse deū.Quo uolo cyrum quē multaꝝ & magnaꝝ gentium regem constitui mittere

populum meū ad ꝓpriā terrā:& templū mihi cōstruere.Hæc isaias prædicauerat:ante annos centum.xl.destructionis templi.Quæ dum legeret cyrus:& miraretur nomen domini impetus eum quidā accepit:ut magnificā scripturā impleret.Conuocās aūt clarissimos iudeoꝝ: qui babilone habitabant:dixit se concedere ad propriā iudeos remeare ꝓuinciā:& ciuitatē hierosolymā: & templum dei reconstruere se eos.ſadiuuante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis: ut aurum cōferrent & argentū ad templi renouationē:insup ad immolandū pecora.Hæc cyrus cum israelitis dixisset:egressi duaꝝ tribuū principes:iudæ ac beniamin:una cū leuitis & sacerdotibus: ad hierosolymā puenerunt. Multi uero residerunt babyloniæ:minime passi possessiones suas relinquere. Quo dū uenissent:omnes amici regis adiuuabant eos:& conferebant ad tẽpli renouationem:alii auꝝ:alii argentū:quidā aūt & equos:ac iumentoꝝ multitudinē : & uota deo reddebant:& constitutas secundū ueterē consuetudinē immolationes celebrabāt:tanquā recreatam & antiquā religionis consuetudinē redintiuā. Transmisit etiā cyrus uasa dei:quæ auferens a templo nabuchodonosor ad babyloniā usq; portauerat.Quæ reuehenda tradidit mitridati. custosti suoꝝ thesauroꝝ precipiens ea dari seruāda abassaro:donec templū redificaret: ꝓfecto aūt eo:traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponēda in templo.Direxit etiam epistolā rex cyrus assyriæ satrapis:hæc continentē.Rex cyrus sisinnio:& satrabanæ salutē.Iudeos terram meā inhabitantes qui uoluerunt ad suā patriam redire:pmisi:& ciuitatē renouare templūq; dei ī hierosolyma rursus edificare in eodē loco ī quo prius fuerat constitutū.Misi aūt & mitridatē pecuniarum meaꝝ custodem:& zorobabel principē iudeoꝝ:ut fundamenta restituant:templūq; recondant.Cuius altitudo sit cubitoꝝ sexaginta:eorundē & latitudo:& faciāt tres pietes lapideos ex lapide polito:& unum pietē ligneum ex materiis ipsius ꝓuintiæ:similiter & altare: sup quod immolēt deo.Sumptus uero de meis in his oībus uolo fieri.Transmisi etiā uasa quæ de templo rex nabuchodonosor abstulerat:tradens ea mitradati pecuniaꝝ custodi:& zorobabel pricipi iudeoꝝ:qtūs ea ad hierosolymam reportent:& templo dei restituant.Quoꝝ numerus est tantus. Refrigeratoria aurea.l.argentea.lx.situlæ aureæ.l.argenteæ quingentæ:libatoria aurea triginta: argentea duo milia:patere aureæ q̄draginta:argenteæ q̄drigētæ:& uasa alia maxia mille.Cocedo etiā eis honorē quo potiebāt pentes eoꝝ:ꝓterea ꝓ iumentis:& uino:& oleo:dragmas ducentas: qnq; milia qngentas:& ad similā tritici:urgintiqnq; milia:quigētas artabas:q̄ iubeo ꝑberi de tributis samariæ:faciātq; ei imolationes ī hierosolymis sacerdotes secūdū leges mosaicas:& offerētes supplicēt deo ꝓ salute regis & generis eius:ut regnū ꝑsaꝝ pmaneat.Eos uero q hæc cōtēpserint uel īfirmauerit:iubeo crucifigi:substātiasq; eoꝝ eē ſgales.Et epistola qdē hæc hūit.Hi aūt q ex captiuitate ad hierosolymā cōuenerūt:fuerūt milia q̄dragītaduo:q̄drigēti:sexagīta.Cap.II.

SEd dū mitterēt tẽpli fūdamēta:& nimis circa edificia festinarēt:oēs ī circuitu gētes:ꝑsarti cuthei quos a medea & ꝑsica terra salmanasar rex assyrioꝝ migrās:habitare fecit samariā:cū exide populū israel tulisset:petebāt satrapas & eos q edificia curabāt:ut īpedirēt iudeos:ne īstaurarēt citatē tẽplūq; cōstruerēt:q pecuniis corrupti uēdiderūt cutheis negligētiā & socordiā edificationū.Hæc cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitū ducēs cōtra massagetas uita priuatus est. Cap.III.

CAmbise aūt filio cyri pricipatū suscipiēti:q in assyria:& phenice:& amanitide & moabiti de ac samaria morabāt:epistolā mittūt hæc cōtinētē.Domīe serui mirabimus oīa accidētia scribēs:& semelius scriba:& curia ſyriæ:iudicesq; phenice. Cognoscere te rex oportet: iudeos q ad babiloniā deducti fuerāt ad nos rediſſe & citatē rebellē ac maliuolā ac sora eius : ac muros edificare tẽplūq; recōstruere.Scito aūt his ꝓfectis:neq; tributa eos pati reddeꝝ:neq; obaudire:sed ēt regibus resisteꝝ:& magis īpare q̄ obseq festinaꝝ.Dū ergo edificat tẽplū & fieri festinat optimū nobis uisū ē:rescribere tibi q̄tenus monumēta parētū tuoꝝ iquiras:ī qbus iuenies rebelles iudeos & regibus inimicos:ideoq; citatē eoꝝ fuisse destructā.Propterea uisū ē nobis & uobis certū facere qd fortassis nescit:quō si citas renouata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi claudet ad īferiorē ſyriā & phenicē . Postq̄ uero cābises hāc legit epistolā:natura maliuolus existens mouet:& scripsit hæc dicēs.Rex cābises rathimo accidētia scribēti:& belle semio:& semelio scribe:& reliqs cōstitutis & hitantibus phenicē & samariā:hæc dicit.Legēs missos a uobis apices:iusi pentū meoꝝ inqri uoluia:& iuēta est ciuitas inimica regibus semp existeꝝ:& seditiōes ac bella hitatores eius cōmouisse:regesq; eoꝝ cognouimus potēter & uiolēter tributa īferioris ſyriæ & phenicis exigisse.Igit ꝑcipio minime cōcedi iudeos citatē edificaꝝ:ne plus crescat eoꝝ malicia.q̄ semp cōtra reges usi sūt.Cū has lras legissent rathimus:& semelius scriba & q cū eis erāt:ſtatī eqs deuecti:ꝓpere ad hierosolymā ducētes secū multitudinē aduenerūt:& ciuitatē & tẽplū edificare iudeos uetabāt.Quæ qdē opa p ānos nouē sunt īpedita:usq; ad secūdū ānū darii regis ꝑsaꝝ.Nā

cábiſes ſex ánis regnauerat. Qui cũ ſubiectis egyptiis reuerteret: defũctus ẽ ī damaſco. Cap. IIII.

POſt magoꝝ uero interitum: qui defuncto cambiſe principatum perſaꝝ tribus annis tenuerunt: hi qui ſeptẽ domini nuncupantur apud perſas: filiũ iſtaſpis darium regem ordinauerunt. Qui dũ priuatus eſſet deum orauit: & ſi fieret rex: oĩa dei uaſa quanta babiloniæ iuenirent: ad templũ hieroſolymitaꝝ mittere ſe ꝓmiſit. Contigit aũt eodem tempore: proficiſci zorobabel ducẽ captiuoꝝ iudeoꝝ ab hieroſolymis ad darium: qui regi quõdã amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum aliis duobus dignus iudicatus: quẽ ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero ĩperii anno: darius ſummo apparatu cœnã exhibuit amicis: & uernaculis ſuis: & ſatrapis perſaꝝ: & præfectis indiæ: & ethiopiæ: magiſtratibuſq; centũ. xxvii ꝓuinciaꝝ. Cum aũt cõpletis dapibus unuſquiſq; ad dormiẽdũ rediſſet: rex darius ad cubiculũ ueniens: paucũ noctis requieſcens: expergefactus quod noctis reſtabat: reliquum ĩſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit: ꝓmiſitq; ſũmo honore fulciendum: qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & ueſtimẽto alias ueſtimẽtum purpureo alias purpureũ indui: & in poculis aureis bibere: & ſuper auꝝ dormire: currumq; frenis aureis ornato: & cidari biſſina: ac torque aurea uti: & poſt ſeipſum ſedere ꝓp ſapientiam: affinemq; ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet: primũ conſuluit: utrũ fortius ſit uinũ: ſecundo: utrũ rex: tertio utrũ mulieres aut ſi his oĩbus magis fortior ſit ueritas. Has cũ illis propoſuiſſet qõnes: requieuit. Luceſcente aũt die: conuocauit omẽs magiſtratus: & ſatrapas: & præfectos perſarum: & medorum: ſedenſq; in ſolio quo ſolebat: unũquẽq; corporis cuſtodem coram oĩbus iuſſit pronũciare: quid eis de ꝓpoſitis qõnibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens ait. Cum uini fortitudinem cõiitio: omnia id alias ĩpam hoc modo uincens alias uincentem inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes & aníos. Reges etiam pupillo alias pupillis & infanti alias ĩfantibus ſimiles facit: ſeruo quoq; ac libero audaciam concitat pauperes diuitibus ſimiles parat. Conuertit enim & reformat animas: & calamitatibus compreſſas reficit: meſticiam extinguit: alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit: ita diſponens eos: ut ſe omnibus ditiores putent: nihilq; uile loquantur: ſed memores diuitiarũ: fœlicibus utantur uocabulis: & reges magiſtratuſq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitã expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armaꝝ: ſocietates diſſoluere: & ad ſobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint: excitantur nihil penitus de his q̃ in ebrietate commiſerunt cogitantes. Hæc ergo conſiderans oĩbus fortitudinem uini comperio potiorem: & uiolenter omnia uincentẽ. Poſtquã hæc primus quæ dicta ſunt de fortitudine uini diſſeruit: ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine: oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ ualida dicuntur. Modum aũt probationis hic aſſumpſit: & dixit. Dum omnia ſub hominum coerceantur poteſtate: qui maria ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire: etiam ĩſi homines ſub manu regum ac poteſtate degũt. Qui ergo ſup tam potens & ualidũ animal dominant: cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicent. Illi & bella: & pericula ſubiectis imponẽtes audiũtur: & eos cõtra inimicos dirigẽtes ꝓp ſuã fortitudiné habent obediẽtes: mõtes quoq; dirui: muros ac turres depõi iubentes: præterea occidi ac ĩterfici faciũt: ne regũ præcepta tranſcẽdere uideant. Vincẽtes aũt prædã quã ĩpis abſtulerit bellis: regi reportãt. Hi quoq; q̃ non militãt: ſed terrã colũt arãtes: cũ plaborauerit: & oẽm operũ miſeriã tolerauerit: meſſẽ facientes: ac fructus colligẽtes: tributa regibus offerũt: & qđ uel dixerit uel iuſſerit: ſine dilatione cõpletur. Qui cũ omi luxuria uel libidíe ſaturati dormierit: aliis uigilãtibus cuſtodiunt: tãquã ipſo timoꝝ uicti: miníe audiẽt dormiẽté relinqre uel diſcedere: ac ſibi ꝓuidere: ſed unũ opus hoc exiſtimãt neceſſariũ: ut ꝓmanẽtes cuſtodiãt regẽ. Cur itaq; nõ uideꝝ rex cũctos fortitudine ſupare: cui tot populi obſecũdaꝝ ꝓcipiunt. Iſto quoq; tacẽte de mulieribus & ueritate tertius zorobabel cœpit docere dicẽs. Sic eqdẽ forte uinũ & rex fortis ẽ: cui oẽs obaudiunt: ſed his potẽtior ꝓ pulchritudo mulieris exiſtit. Nã regẽ enixa mulier ad uitã edidit: & eos q̃ uites plãtauerũt unde ꝓfluit uinum: mulieres creauerũt & aluerũt. Nihil aũt ẽ: qđ nõ ab his habemus. Nã & ueſtes nobis ab his texũtur: & domus noſtræ per has curantur atq; ſeruantur: & non poſſumus a mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argentum ſi poſſideamus: & quicquid aliud fuerit præciolum & induſtria dignum: cum uidemus decoram mulierem: omnia relinquentes: ſpeciem eius obſtupeſcimus: & patimur omnia concedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur. patres & altricem terram: ſepius & amicos obliuiſcimur propter uxores: & animas una cum ipſis perdere non timemus. Sic ergo præcipue conſiderate mulierum fortitudinem. Nonne laborantes & omnem tollerantes miſeriam per mare ac terram: cum aliquid per labores acqrimus: totum offerẽtes uxoribus: tanquã dominis tradimus. Regẽ quoq; uidi aliquãdo tãtoꝝ dominũ

a filia rabezaci themasi nomine apama cōcubina eius alapis percuti:& dyadema tollentē capitis eius sibimet imponentem: & hæc omnia tollerātem ridebatq; cum illa risisset:& cū irata fuisset mestitia confusus:blandimentis placuit mulieré:rogans eam & se nimis humilians:si quādo tristem uidisset.Post hæc inuicē respicientibus satrapis & ducibus.item zorobabel disputare de ueritate cœpit:euidenter quidē ostendēs:quantū mulieres fortes existūt:debiles tamē & iste:simul & rex ad cōparationē ueritatis apparent.Nam si terra maxia est & cælū altū & uelox:hæc oia uoluntate dei mouent.Verus aūt deus & iustus est:& ex eadē causa oportet ueritatē fortissimā iudicari q; nihil contra eā iniquitas ualet:insuper & cætera quidē quæ fortia uident mortalia & citius deficientia ꝓbant.Veritas aūt & imortalis est & sempiterna:nobisq; nō & pulchritudinē tēpore tabescentē accōmodat:neq; substantiā casibus auferendā: sed iusta & religiosa discernēs ab his quæ iniusta uel iniqua monstrant.Cum terminasset zorobabel de ueritate sermonē:laudante multitudine optime eū dixisse: quō ueritas fortitudinē imutabilē & nō senescentē sola possidet iperauit ei & rex petere præter ꝓmissa quæ uellet:ná præstaturum se dixit:eo q; sapientior & prudentior aliis apparuisset.Iussitq; etiā secū eū sedere:& a finē uocari. Tunc zorobabel āmouit eū ut uotū quod deuouerat si regnū perciperet adipleret.Votū aūt quod ꝓmiserat hoc erat: redificare hierosolymā:templūq; cōstruere:& uasa restituere quæ auferēs nabuchodonosor ad babiloniā portauerat:& dixit hanc eē eam petitionē quā nūc me iubes poscere: pp quod iudicatus sum prudēs ac sapiēs. Rex aūt i hoc lætatus surrexit:& eū osculatus:toparchis & satrapis scripsit præcipiēs ut deducerēt zorobabel:necnō & eos qui ad tēpli renouationē cū eo ꝓfecturi essent. Præterea mādauit syriæ ac phenicis magistratibus ligna cedrina a lybāo decisa hierosolymā trāsmittere:& cū eis recōdere ciuitatē.Scripsit etiā liberos esse oēs iudeos: qui a captiuitate redierūt ad terrā iudeā:,phibuitq; satrapas & curatores suos iudeis opa iperare regalia. Sup hæc præcepit & oēm terrā quā colere ualuissent:sine tributis eos possidere: iussitq; etiā idumeos & samaritas: & eos qui humilē syriā habitabant:reddere uicos iudeoꝝ quos tenebāt insuper ad tēpli edificationē qnquaginta milia dari talenta mādauit:sacrificare quoq; eos legitimas imolatōnes ꝓmisit: oēm aūt ipensam & sacrā uestē qua seruiūt in tēplo prīcipes sacerdotū & reliqui sacerdotes a leuitis instrumēta in qbus domino cantēt:de suo fieri præcepit: custodibus quoq; ciuitatis & tēpli:iugera terræ per singulos ānos:& pecunias statutas ad necessaria uitæ dari decreuit.Trāsmisit etiā uasa:& oia quæ cyrus ante ipsum de iudeoꝝ restitutione facere uoluit:eadē darius definiuit implere.His oibus a rege donatis:zorobabel exiēs de regia domo:respexit sursum ad cælū: & cœpit agere deo gratias sapientiæ:per quā uictoriā dario præsente pceperat dicēs. Nequaquā his dignus fuisset:nisi te domino ꝓpicio.Ita deo gratias agens de præsentibus: petebat ut ei in futuris adiutor existeret:Peruenit aūt ad babiloniā:& cōtribulibus suis regis mandata patefecit.Audientes illi deo gratias offerebant:qui eos patriæ suæ restituebat:& ad potū cōuiuiaq; cōuersi: p septē dies summa letitia fruebant:restaurationē regressionēq; patriæ festiua gratulatione celebrabāt. Postea oēs principes tribuū ad hierosolymā ꝓfecturi cū uxoribus & filiis ac subiugalibus elegerunt hoies darii quos cū eis rex usq; ad hierosolymā destinauit:& cū letitia & iocūditate:cū cantibus tibisq; ac sonātibus cimbalis ibāt.Præcedebat aūt eos & reliq multitudo iudeoꝝ cū ludis. At illi ad hierosolymā cōscendebāt:ab unaq; patrū tribu certus nūero existens.Sed mihi minie uisū est noia patrū recensere:ne legētiū aios a reꝝ cōsequētia suspēdēs:obscurā illis facerē narrationē.Septuagita cātores & cātatrices ducēte.xlv.cōscendūt:cameli q̄dringēti.xxx. Summa uero multitudis euntiū: q circa duodecimū annū ætatis habebant:ex tribu iuda & beniamī:fuerūt q̄ter mille milia:& sex centa.xx.& octo milia leuite.iiii.milia.lxx.Mulierū autem ifantūq; cōmixtū corpa fuerunt.xl.milia:septīgēti.xlii.Præter hos leuite cātores fuerūt cētū.xxviii.ianitores cētum.x.serui tēpli trecenti nonaginta duo:insuper & alii sexcenti.lii.dicētes quidē se israelitas:nullo mō tamē ualentes suū ostendere genus.Repulsi uero sūt quidē a sacerdotali honore:qui uxores sibi copulauerant alienigenas.Hi nec suū genus dicere prævalebāt:nec in generatione leuitarum uel sacerdotū: qui inuenti fuerunt q̄si quingenti.xxv.Mancipioꝝ uero multitudo sequebatur eos qui ad hierosolymā pgebāt:numero septē milia trecēti.xxxv.subiugalia qnq; milia:qngēti.xxv. Dux uero dinūeratæ multitudis:zorobabel fuit:filius salathiel:ex filiis dauid genitus de tribu iuda: & iesus filius iosedech:princeps sacerdotū: necnon & mardocheus:& israebreus:qui a populo principes fuerunt constituti & cōtulerūt auri quidē minas centū: argēti aūt qnq; milia. Sacerdotes ergo & leuite pscq; totius populi iudeoꝝ q̄ta i babilōe fuit ita ad hierosolymoꝝ residens ciuitatē ibidē habitauit:reliq uero multitudo ad suas prīas discessit. Cūq; septimus uenisset mensis:ex quo de babilone egressi sunt: mittens iesus princeps sacerdotum: & zorobabel iudex cunctos ex prouincia hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare

in loco quo prius edificatū fuerat:& legitimas sup ipsum hostias obtulerūt secundū legē moysi. Dumq; hæc facerent:gentes offendebantur uicinæ quæ eis odiosæ erāt. Celebrauerunt aūt illo tempore dies tabernaculoꝝ:quēadmodū legislator moyses præceperat. Præterea & oblationes domini:& quas dicūt endehelcisimus:& hostias sabbatoꝝ:& omniū sanctoꝝ dieꝝ sacrificabant uota reddētes. A primo die septimi mēsis:cœperunt etiā renouare tēplum: multas præstātes pecunias lapidū cesoribus & edificatoribus:insuper & aliméta operantibus ministrabant. Sydoniis uero leue & suaue uidebatur a libano ligna cedrina deponere:quæ ligantes in modū ratium: ad portum ioppe transferebant. Nam sic ante præcepat cyrus:sed tunc iubēte dario fiebāt. Quæ secundo āno ꝓfectionis iudeoꝝ ad hierosolymā uecta sunt mense secundo: cū & tēpli renouatio urgeretur:& fundamētis restitutis supedificaretur a prima die sequētis mensis:anni secūdi. Operibus uero præposuerūt leuitas:uicesimū iam annū ætatis agētes:& iesum & filios:& fratres eius & obdoilū fratrē iudæ: ex aminadab:& fratres eius. Itaq; tēplū omi studio fabricātibus eis q edificationē curabāt ꝓpere cōsumatio quā sperabaē euēit. Perfecto aūt tēplo: sacerdotes cū tubis: ornati habitu solēni:& leuite & filii asaph surgētes laudauerūt dominū laudibus q̄s dauid prius eis ostenderat. Cunq; sacerdotes:& leuite:& seniores ꝓuinciaꝝ uetus recordarentur templū: ingenti magnificentia conditū:& nouū uiderent per inopiā nō ita constructū:arbitrati quātū præterita fœlicitate minores existerent: tristes ac dolorē tenere minie ualētes:ad lachrymas lamētationesq; ꝓruperunt. Populus uero præsentia diligebat: & de tēpli edificatiōe letabaē: quia nullā prioris memoriā faciēs:nec antiqua compatione cruciabaē. Vincebant ergo tubaꝝ sonos:& populi leticiā sacerdotum & senioꝝ lamētationes eo q̄ uidebaē minor templi cōstructio institisse. Cūq; clāgores tubaꝝ audissent samarite:odiū erga tribū iudæ & beniamī habētes: cōcurrerūt: cām tubæ uolentes agnoscere:uidentesq; q̄ captiui iudei a babilone redeūtes:tēplū edificassent: petierunt zorobabel:& iesum:& principes tribuū:ut ipsis quoq; ꝓmitteret una cū eis templū renouare:& in cōe adorare. Nam nō colimus dicebāt minus ab illis deum:quō & religionis cupidi ex illo tēpore sumus:ex quo nos hic salmanasar rex assyrius a chutia & medea migrauit. Postquā hæc fūt locuti:zorobabel & iesus prīcipes sacerdotū:& duces tribuū israel respōderūt quidē impossibile esse se eis cōicare: quō iplis ꝓmissa esset tēpli innouatio:prius quidē a cyro:nunc aūte a dario:adorare uero si uellent licere:& hoc solū illis esse cōe: & oībus hoibus ueniētibus in tēplū adorare deū. Cum uero hoc audissent cuthei:nam hac appellatione samarite uocabaē:indignati psuaserunt gentibus syriæ petere suos satrapas eodē modo quo prius sub cyro & cābise: ut cū iplis tēpli renouationē ꝓhiberent:festinātibus iudeis ne morā afferent ac tarditatē. Per idem tēpus ascenderunt ad hierosolymā sisinnius syriæ ac phenice præfectus: & sarobazanes cum aliis: & interrogauerūt iudeoꝝ magistratus:quis eis cōcessisset tēplū sic edificare:ut magis castrū uideretur esse quā templū:uel cur porticus & ciuitatē tam munito circūdedissent muro. Zorobabel & princeps sacerdotum iesus:seruos quidem se esse maximi dei dixerunt:hoc uero templum ipsi deo quondā a rege suo fœlicissimo:& qui omnes uirtute uicerat fuisse cōstructum: multisq; temporibus permānisse: sed cū sui patres iniquitatem coram deo gessissēt:nabuchodonosor rex chaldeoꝝ & babiloniæ sua potentia superani ciuitatē euertit:templūq; populatus incendit:& populum captiuū ad babiloniā migrauit. Cyrus aūt qui post ipsum persaꝝ & babiloniæ rex imperiū sūpsit: scripsit ut tēplū redificareē:& omia quæ exide nabuchodonosor extulit ornaméta & uasa: zorobabel & mitridati custodi pecuniaꝝ tradidit præcipiens: ut hæc iteꝝ ad hierosolymā reportarent:& in proprio renouatio restituerent templo. Hoc enī mandauerat festinanter fieri: ideoq; sabassirum ascendere iussit ad hierosolymam:& operi faciēdo omnimodis īminere. Qui postquā a cyro litteras accepit:ueniens studiose fundamenta deposuit: & ex illo tempore hactenus hoc construxit:sed propter maloꝝ inuidiam imperfectum adhuc remansit. Igitur si uultis ac probatis:scribite dario:ut inquirat imperatoꝝ monimenta: & inueniet nihil nos penitus fuisse mentitos. Hæc dicente zorobabel & principe sacerdotū:sisinnius & qui cum eo erāt edificationem uetandam iudicauerunt:donec regi dario surgerent. Statim uero ꝓpter hæc ei cōscripserunt. Tūc iudei timentes & exterriti:ne aliud quā prius iusserat regi uideret de tēpli constructione:fiduciā a duobus ꝓphetis qui per idem tempus apud eos erant aggeo & zacharia acceperunt: dicentibus nihil penitus aspersis durū esse metuendū:cum deus templum prædixerit innouari. Qui cum credidissent prophetarum sententiis edificationē curabant nullū præmittentes diem. Dario uero scribentibus samaritis:& accusantibus per epistolā iudeos:quia ciuitatem munirent: & templum castello magis simile quā templo construerent:& dicentibus non ea quæ fiūt ei prodesse: insūper epistolas ostendentibus per quas cambises templi edificationem fieri uetuisset: cognoscens rempublicam suam non esse tutam hierosolymis restitutis: cum litteras legisset

a sisinnio & qui cum eo erant directas: iussit in monumentis regalibus de his inquiri: & inuentus est in echathanis constructa turre in regione medeæ codex:in quo hæc conscripta leguntur. Primo imperii sui anno rex cyrus iussit templum in hierosolymis renouari: cuius altitudo esset cubitoꝝ sexaginta:latitudo eorundē ex tribus parietibus lapideis lapide polito: & ligneū parietē unū ex materiis ipsius regionis & altare. Sumptus autē a rege fieri dispositi:& uasa quæ abstulit nabuchodonosor:& ad babiloniā portauit reddi hierosolymitis.Quoꝝ cura sub assaro syriæ & phenice præfecto & magistratibus collegis eius iniunxit: ut ipsi quidē a locis illis recederēt: seruis uero dei iudeis & magistratibus eoꝝ templū edificare ꝑmitterent.Iussit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis ꝓuinciæ quā curabāt darent iudeis īmolationis causa thauros & arietes:& agnos ac edos & similā:oleūq; & uinū:& alia quæcunq; peterent sacerdotes:ut orarent pro salute regis atq; ꝑsarum:eos uero qui mandata cōtemnerent:crucifigi ꝑcepit: & eoꝝ substantias regiæ domui deputari deꝑcatusq; ē oratiōibus deū:ut siqs auderet edificationē tēpli fetare: hūc talē percuti: eūq; a sua iniqtate suspēdi.Hæc iueniens ī cōmentis cyri darius:rescripsit sisinnio & collegis eius dicēs. Rex darius sisinnio equitū præfecto & sarabateno:& collegis eius saluté.Exemplar epistolæ quā ī monimētis inuenimus transmisi: & iubeo oīa fieri quæ in ea cōtinentur. Valete.Igitur per epistolā cognoscētes sisinnius & qui cū eo erāt:regis uolūtatē de reliquo cōpetentia faciebāt: & īstabāt sacris opibus adiuuātes seniores & magistratus iudeorum:& ꝓcedebat summo studio tēpli cōstructio:prædicētibus aggeo & zacharia secundū mādata dei:& cū uolūtate cyri & darii regū templū edificatū est secundo septē annis.Nono aūt īperii anno darii:uicesimā matertia die mēsis undecimi quē hæbrei uocant adar:macedones distrios:sacerdotes & leuite:& reliqua israelitaꝝ multitudo post captiuitatē pro renouatione ueterū bonoꝝ & dedicatione obtulerunt hostias thauros centum:arietes ducentos:agnos quadringētos: & hircos duodecim pro duodecī tribubus.Nam tātæ sūt tribus israel; ꝓ suis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuite secundū legē ordinauerunt ianitores per singulas ianuas.Nam edificauerant iam iudei templi porticus:in circuitu interioris sacrarii.Veniente aūt die festo azimoꝝ primo mēse quē macedones xanticū:nos aūt nisan nōsamus:oīs populus ab agris in ciuitatē cōfluxit: dieſq; festos sanctificati:cū suis uxoribus & filiis secundū patriā legē celebrauerūt.Sacrificiū etiā quod pascha dicitur:quartadecima die eiusdē mēsis īmolauerūt:& ꝓ septē dies nullis abstinuere delitiis.Holocaustum quoq; offerētes:deo sacrificabāt:agentes ei gratias:q; iterū eos terræ patriæ suæ legibusque restituissēt:mentēq; regis ꝑsaꝝ ꝓpiciā eis præbere dignatus est.Quibus rebus admōīti:deo munifice nimis & locuplebiliter īmolabāt.Habitabāt aūt in hierosolymis:& optimatū gubernatiōe regebant. Nam sacerdotes tractabāt eoꝝ negotiū:usq; quo regnare contigit nepotes asamonei. Et enī ante captiuitatē & transmigrationē:a saul & dauid qui primi imperiū gētis iudaice susceperunt: alia illis erat forma reipublicæ ꝓ quingētos trigīta duos annos:mēses sex:dies decē.Ante hos aūt reges:præsules eos regebāt:qui appellabant iudices & monarchi.Et hac republica usi sūt annis plus quingentis:post mortē moysi & ducis iesu. Hæc quidē reductis a captiuitate iudeis: tēporibus cīri & darii oīa cōtigerūt.Samaritæ uero inuidi uel molesti aduersum eos erecti:mala multa in iudeos opati sunt:diuitiis cōfidētes & cognatione ꝑsaꝝ:quō ex his fuerāt ꝓgressi.Nam quanta iubebant a rege immolationis causa deuectigalibus præberi:nullatenus dare uolebāt:& præfectos equitū fauentes sibi in hoc & coopantes habebāt:aliaq; multa quibus nocere iudeis ꝓ se:aut per alios potuissent:nō eos pigebat efficere.Placuit igit hierosolymitis: mittere legationē ad regē dariū:quo accusarent samaritas.Legatus itaq; missus est Zorobabel:& alii q̄tuor de magistratibus.Cū uero crimia & cās quas cōtra samaritas ferebāt a legatis rex cognouissēt:dedit eis epistolā reportandā ad eqtū ꝑfectos:& curiā samarie:quæ hmōi erat scripta.Rex darius tangane & sambale præfectis equitū: & sadrace:& uelueni samaritis:& reliquis conseruis eoꝝ in samaria cōstitutis.Zorobabel:& ananias:& mardocheus legati iudeoꝝ uos accusant:tanquā molestos & impediētes tēpli cōstructionem: & nullatenus uelle præstare ad hostias quos nobis præcepimus sumptus. Volo igitur;ut legentes præsentē epistolā præbeatis his ex regalibus thesauris:& tributis samariæ oīa quæ illis ad īmolationē sunt utilia:quēadmodum sacerdotes uobis indixerīt: ut non prætermittant diurnis sacrificiis:& pro me:& pro persis supplicare deo.Epistola quidem hæc continebat.

Capitulum. V.

DArio aūt defuncto:filius eius xerxes regnū susciꝑiens:uolūtatis paternæ colēdi & honorandi deū heres apparuit.Omnia nāq; faciebat quæ religionis erāt patrēq; secutus: & iudeis liberaliter utebat. Per illud tēpus ꝑceps fuit sacerdotū filius iesu noīe ioachī. Erat & ī babilōe uir iustus:& gloria magna potitus apud multitudinē:prīus populi sacerdos nomine esdras. Qui cum legum moyseos integram haberet experientiam xerxi regi amicus est

factus. Ad hierosolymam aũt ascendere deliberans: & ducere secũ quosdã a babilone iudeos: a rege popoſcit epistolam sibi ad satrapas syriæ dari: per quã noticiæ eorũ quis esset itimaretur. Rex autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam. Rex regum xerxes: esdræ sacerdoti: & lectori legis dei salutem. Opus esse meæ clementiæ putans: apud eos qui uolunt ex iudea gente uel sacerdotes uel leuitas sub nostro regno constitutos pergere ad hierosolymã præcipio: si qui desiderãt ut eant: quẽadmodum mihi & septem meis consiliariis uisum est: quatenus uisirent iudeam: secũdum ritus legum dei: & portent dona deo israel: quæ deuoui ego & mei amici. Aurum etiam & argentum quantũ inuentum fuerit in terra babiloniæ deo dicatum: hoc omne ad hierosolymã deportetur pro sacrificiis dei: necnon & quodcunq; uolueris uel ex auro & argento construere: licet tibi cum tuis fratribus facere. Vasa quoq; sacra quæ tibi tradita sunt depone: & quicqd mente cogitaueris ut fiat: impendi in his iussimus: ut ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiam custodibus pecuniarũ syriæ & phenice: ut diligentiam habeant circa ea quæ per esdram sacerdotẽ uel lectorem legũ dei mandata noscuntur. Igitur ne quã de me aut de nepotibus meis iram deus assumat: omnino præcipio ad usq; tritici modios cẽtum: deo secundum legem dari. Et uobis dico sacerdotibus leuitis: ac sacris cantoribus & ianitoribus: sacriscq; seruis: & templi scribis: ut nullomodo aut tributa ponatis: aut aliquid captiosum: aut onerosum. Sed etiam tu esdra secundum dei sapientiam cesores ordina: qui omni syriæ & phenice tuãq; legem scientibus indicent: eãq; discendam ignorantibus trade. Et siquis ex gente tua dei sui legem uel imperatoris transgressus fuerit puniatur: ut non tanq̃ ignorans uideatur transgredi: sed cognoscens: audacter negligere cõprobetur. Ergo huiusmodi contentores: aut morte: aut pecuniis condẽnentur. Valete. Tunc esdras hanc epistolã accipiẽs: letatus deũ adorare cœpit: & regiæ beniuolẽtiæ ipsum cõfitebatur auctorem. Ideoq; omnes ipsi gratias dicebat esse referendas. Legens aũt epistolam: iudeis babilõiæ constitutis: eam designauit. Exemplum quoq; eius ad omnes israelitas & mediam habitãtes trãsmisit. Hi uero cognoscentes regis circa deum pietatem: & fauorem quem in esdram habere probatur omnes eum dilexerunt. Multi itaq; facultates suas deportantes: ad babiloniam uenerunt: cupientes ad hierosolymã descendere. Totus aũt populus israel in illa prouincia pmansit: ideoq; duæ tantum tribus consistunt per asiam & europam obsequẽtes romanis. Decem aũt tribus hactenus trans eufraten cõmorari probantur: quarum multitudines inestimabiles: minie possunt numero cõprehendi. Venerũt etiam ad esdrã multi sacerdotes & leuite: & ianitores: cantoresq; ac serui agri: quos congregans de captiuitate: trans eufraten tribus diebus moratus: ieiunia eis iposuit: ut deo uota pro salute soluerent: ne qd in uia paterent aduersũ aut p hostes: aut per aliam quandã difficultatẽ forsitã accidentẽ. Nam esdras regi pdicẽs: q; deus eos pduceret: iã nõ petiit q eos præcederent equites: sed postq̃ uota pfecerũt ab eufrate surgentes: die duodecio primi mensis: septimo iperii anno xerxis ad hierosolymã puenerunt: quito mẽse eiusdẽ anni. Et ilico esdras custodibus pecuniarũ de sacerdotali genere existẽtibus restituit sacras pecunias: argẽti talẽta sexcenta quinq̃ginta uasa argentea talẽtorũ centũ: uasa aurea talentorũ uiginti: & uasa erea auro meliora: habentia põdo talenta duodecĩ. Hæc nãq; rex & cõsiliarii eius & oẽs israelite babiloniã habitantes donauerũt. Cũq; esdras tradidisset ea sacerdotibus: obtulit deo legitimas hostias ĩ holocaustum: thauros tredecĩ: p cõi uero populi salute arietes nonaginta: agnos septuagintaduos: hedos p purgatione delictorũ duodecĩ. Regis quoq; dispẽsatoribus & pfectis oĩbus syriæ ac phenicis: regias litteras obtulit: qui denũciationẽ eius agere cõpellebant: gentẽq; honorabant: & omne opus bonũ cũ eis elaborabãt. Hæc igit̃ quẽadmodũ & ipse esdras deliberauerat pcesserũt: deo eo ut arbitror dignũ in his quæ uoluit iudicante pp iusticiã ac benignitatẽ eius. Quẽ pauco tẽpore trãseunte aliq adierũt: accusantes q; quidã sacerdotũ & leuitarũ transgressi sunt patrias leges uxores alienigenas ducentes: & genus sacerdotale cõfundẽtes: petebãtq; ut legibus subueniret: ne cõmunis sup oẽs ueniens ira calamitatibus iterũ eos iuolueret. Quæ cũ audisset: mox præ merore uestẽ disrupit: & caput barbãq; cõtumeliose dilacerãs: sese ꝓstrauit in terrã: q; tale facinus populi primates cõmisissent: existimãs: quia si pciperet eis uxores cũ earũ filiis deserere: nemo obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrebãt autem omnes mediocres eorum ad eum: & dolorum eius in his quæ facta sunt participes erant. Cum autem esdras a terra surrexisset: & manus ad cælum tetendisset: dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam suscipere qui etiam de sua memoria: parentum nostrorum iniquitatem remisit. Rogabat uero deum qui semen aliquod & reliquias abilla eorum calamitate: uel captiuitate seruauerat: & rursus ad hierosolymam & propriam terram restituerat: qui & reges persarum impendere eis misericordiam pparabat: ueniã solita pietate cõcedere: se uero morte quidẽ digna cõmisisse: bonitatis aũt dei esse: hos tales a tormentis eripi. Qui postquam orando conticuit: cunctis lugẽtibus qui cum

uxoribus & filiis ad eum conuenerunt:quidam achanonius nomine:primus hieroſolymitanus: accedens ad eum dicebat ipſos quidem peccaſſe: cohabitantes cum alienigenis uxoribus: pſuadebatq; ei:omēs iurare:quatenus ſuas uxores cum eaꝝ filiis amouerent:& eos punirent:qui legi obedire conténerent.Flexus igitur eſdras:fecit principes tribuū ſacerdotū:& leuitaꝝ: & iſraelitarum iurare q; uxores ſuas & filios ſecundū achanonii conſiliū incunctanter abdicarēt. Suſcipiés ergo ſacramenta:ſtatim egreſſus eſt templū:habitaculū uero ioannis ingreſſus filii eliab:& nihil pœnitus illo die propter meroré comedens ibidē cōmoratus eſt.Facta auté p̄dicatiōe: iubēs oēs qui ex captiuitate redierant ad hieroſolymá colligi: & hos qui ante biduū:aut tres dies occurriſſent alienari a multitudie: & ſubſtātias eoꝝ auferri decernés:ſecundū iudicia ſenioꝝ: conuenerūt intra tertiá diē ex tribu iuda & beniamin:i uiceſimo die noni mēſis:qui ſecundū hæbreos caſleu: ſecundū macedones appelleos uocatur.Cūq; in ſuperiori loco tēpli cōſediſſent:p̄ſentibus ſenioribus:& ꝓpter zelum uehemēter afflictis:ſurgens eſdras:criminabaſ illos qui præter legis cōſuetudines alienigenas duxiſſent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratā:& ſibi utilē dicebat: ſi uxores eiicerent.Cū ergo oēs ſe id perfecturos clamarēt:ſed abundanté eē multitudinē:tēpuſq; hyemale:& hoc opus nō huius aut duoꝝ eſſe dieꝝ:ſed oportere ut duces & alii qui cū alienigenis habitabát uxoribus tēpus acciperét dilatiōis:& ſeniores cohabitātes cum alienigenis uiſitare multitudinē:cū hæc decreuiſſent:cœperūt q̄rere a prío die mēſis decimi eos q cū aliēigēis: habitabát uſq; ad primū diē ſecūdi mēſis:& inuenerūt multos ex nepotibus pricipis ſacerdotū ieſu: & fratrū eius ſacerdotū:& leuitaꝝ: & iſraelytaꝝ: qui uxoribus filiiſq; eaꝝ dilectioné magis legū ſuaꝝ præponētes:eas ilico refutarent.Quo facto:hoſtiis placantes deū: imolátes arietes obtulerunt. Quoꝝ noia minime uiſum eſt:nobis dicere neceſſariū.Igitur prædictū nuptiaꝝ peccatum ſic eſdras purgauit:ut decætero hæc cōſuetudo nō permaneret. Septimo uero mēſe ſcenophegiā celebrantes:& toto tunc populo cōgregato:aſcendentes ad ſuperiora tēpli ad orientalé portā: eſdram rogabant:ut leges eis moſaicas legeret.Qui ſtans in medio populi:a ſolis ortu legit uſq; ad medium diem.Et cum audiſſent recenſitas leges:iuſtitiā quidé ad præſens:& impoſterū docebātur: de præteritis aút gemebát:lachrymaſq; fundebant & recordati ſunt:q; ſi legem cuſtodiſſent: nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent.Cunq; uideret eſdras ſic eos afflictos: præcepit ad ſua diſcedere:& lachrymis abſtinere ꝓpter feſtos dies:in quibus miníe liceret affligi:hortabaſq; magis ad epulationes eos conuerti:& facere quæ ſunt grata & conueniētia celebrationi præſenti:pniam & meſticiam de prioribus peccatis habendā & obſeruandū:ne quid impoſterū eis ſimile proueníret. Poſtquā uero eos eſdras hortatus eſt:cœperūt habere leticiā.Cunq; hoc p dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent:ad propria diſceſſerūt:laudátes deū:pro emūdatiōe cōmuniū pecca torum eſdræq; gratias referebát.Cui contigit poſt gloriā quā habuit deū:in ſenectute ueneranda finire uitā:& in hieroſolymis cū multa ſepeliri liberalitate.Sub idem tēpus & ioachim defuncto principe ſacerdotū:filius eius eliaſib in principatū ſacerdotalé ſucceſſit.Quidam autem ex captiuis iudeis:xerxe regis pincerna:nomine neemias:occurrens quibuſdam peregrinis ante metropolim perſarum ſuſi: ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus: & audiés eos adinuicem hæbraice loquentes:conſulebat unde eſſent profecti.Illis autem reſpondentibus:ſe a iudea ueniſſe :ruſus interrogabat:qualiter haberet ſe eoꝝ multitudo:& metropolis hieroſolyma.Cunq; dixiſſent: male habere ciuitatem:& depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre iudeis: & die tota percurrere: deuaſtantes prouinciam:& nocte tanta mala cōferre: & multos a prouincia uel ab ipſis hieroſolymis captiuos abducere: & oēs uias ſingulis diebus cadaueribus plenas inueniri occiſoꝝ:tunc neemias propter ſuoꝝ calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cælum dixit.Domine:uſq; quo deſpicis quæ noſtra patitur generatio. Sic rapina uel ſpolia ab omíbus ſumus effecti. Remoranti autem eo in porta:& hæc deflenti quidam nunciauit iam regē accumbeſ præparatum.Qui ſtatim ſicut erat illotus:adminiſterium poculi regis feſtinauit. Vt aút rex cœnauit:ſuauitate plenus:ad iuuenem reſpexit meſtum:& querebat cur triſtis eēt. Tunc ille deum deprecatus ut gratiá ei quandá poſtulanti præſtaret: quō inqt poſſum tibi rex nō talis apparere:qualem merorem in corde teneo: dum audierim patriæ meæ hieroſolymorum in qua & monumenta & ſepulchra meorum ſunt parentum muros in terra iacentes:& portas eius icenſas Sed præſta mihi proficiſcenti muros reſtituere:partemq; templi cadentem denuo reconſtruere. Tunc rex annuit dare ſe donationem ei quamcunq; ſupplicaſſet:& ad ſatrapas litteras deportandas: quatenus eum honorarent:& omnia quæ opus haberet præberēt ei dicens.Repelle triſticiá: & dereliquo gaudens nobis miniſtra. Igitur neemias deum adorans:& regi gr̄as agens:meſticiā uultus confuſionemque ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtea autem die conuocans eum: præbuit ad ſyriæ & phœnicis & ſamariæ præfectum addo epiſtolam deferendam:in

qua de honore iuuenis:& de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad babiloniam & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens:ad hierosolymã peruenit: uicesimoquinto anno regnãte xerxe:& demõstrandas epistolas porrexit addo & aliis præfectis equitum:& cõgregans oẽm populũ ad hierosolymã:stetit in medio tẽpli:talẽ ad eos fundens orationem. Vos scitis uiri iudei:deũ quidẽ in memoria patrũ abraã & ysaac & iacob permanere: & per illoꝝ iusticiã nõ derelinq̃re ꝓuidẽtiã nostri. Vnde & adiuuit me:ut acciperẽ a rege ptãtem:muros uestros refabricar:ac reliquã partẽ tẽpli pficere. Volo aũt uos uicinaꝝ gẽtium certe scire inimicicias:& quia si cognouerint magnificenter nos edificia reparare resistent: & multa moliẽtur: ut nos ipedire ualeant. Primũ ergo in deũ confidere debemus:qui illoꝝ inimiciciis potest resistere:nec die uero nec nocte studiũ edificãdi relinquere:dum tẽpus oportunũ existit. Cunq; hæc dixisset:iussit & magistratibus muros metiri:& opera eius diuidere populo ꝑ uicos & ciuitates: secundũ unusq;sq; possibilitatẽ:pollicitus & semetipsũ cũ suis seruis edificationẽ adiuuare. Solutaque contione:iudei statim opus aggressi sunt. Iudei uero dicti sunt ex die qua a babilone ꝓfecti sunt ex tribu iuda:quæ prior ad illa loca puenerat. Vnde & ipsi:& ꝓuincia a tali appellatõne uocitantur. Audientes uero muroꝝ edificationẽ accelerari ãmanite:& moabite:uel samarite:& oẽs qui inferiorẽ syriã habitabant:molestе ferebãt:& meditabãtur insidias cõtexere: quatenus uolũtatem eoꝝ ipedirent:multosq; interficiebant iudeos: ipsum etiam neemiã dilacerare querebant quosdã alienigenas cõducentes:qui eũ perimerẽt. Propterea in timorẽ & turbã dispersis rumoribus eos mittebant:tanquã multis gẽtibus patis cõtra eos arma proferre:quibus turbati rumoribus constructionẽ pœne reliquerũt. Neemias aũt nullomõ his ꝓmotus:studiũ operis derelinq̃rat: sed custodie causa corporis sui armis satellitũ circũseptus:sine uulnere ꝓmanebat: operis desiderio tribulationẽ nõ sentiens. Ita siquidẽ intentus agebat ac ꝓuidebat suæ saluti: nõ timore mortis:sed cognoscẽs post suũ iteritũ minie cõcedi suis ciuibus muros cõstruere. Vnde ꝑcepit ipostorum:ut armis edificatores cincti fabricarẽt. Igiť edificatores:uel ipensaꝝ portitores gladios habebant:clipeos aũt iuxta eos põi decreuit. Bucinatores etiã quingẽtis pedibus statuit: ꝑcipiẽs:ut si hostes appareret:significarent populo:q̃tenus armati resisterent:ne eos nudos inermesq; oppugnarẽt. Ipse uero nocte circuiẽs ciuitatẽ:minie aut operibus:aut somno:aut cibo fatigabať: nihil aũt hoꝝ suauiter:sed sub necessitate utebatur. Quos labores sustinuit per annos duodecim:& mẽses quatuor. Nam tanto tempore hierosolymoꝝ sunt muri perfecti:octauo & uicesimo anno:& mense nono iperii xerxe. Sed postquã muri perfectionẽ acceperũt:neemias & reliq̃ multitudo sacrificauerunt deo pro eoꝝ edificatione ac ꝑ octo dies sunt epulati. Gentes igiť quæ syriã habitabãt:audiẽtes factã cõstructionẽ muroꝝ:grauiter angebanť. Neemias aũt in ciuitate uidens paucos hoies hitare:rogauit sacerdotes & leuitas:ut uicos relinquẽtes:ad ciuitatẽ migrarent: & in ea manerent:fabricãs eoꝝ domicilia ꝓpriis expensis. Populũ etiã agros colentẽ decimas fructuũ ad hierosolymã iussit offerre:ut habẽtes sacerdotes & leuite alimẽta:ppetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidẽ libẽter sequebanť decreta neemiæ. Ciuitatẽ uero exinde cõtigit hominum multitudine cõpleri. Multa etiã alia bona laudibus digna cũ summa feciſſet magnificentia neemias:ad senectutẽ pueniens:defunctus est:uir benignus & natura iustus atq; magnificentissimus erga propriã gentem:qui in memoria eterna sui muros hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii xerxe sunt anno. xxviii. mẽse nono.

Cap. VI.

DEfuncto uero xerxe:regnũ ad eius filiũ cirum:quẽ græci artarxerxen uocant contigit transferri. Quo regente persaꝝ imperium:periclitata est tota gens iudeorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Causam uero paulo post demonstrabo. Nam decet primum de rege disserere: quẽadmodum iudeam duxit uxorem:de regio genere:quam nostram dicunt seruasse gẽtem. Nam cum regnum artarxerxes accepisset: & ordinasset ab india usq; ad ethiopiam centum & uigintiseptẽ satrapas:tertio imperii sui anno:amicos suos & gentes persis subiectas: cum ducibus eaꝝ magnifice pauit:sicut regem oportuit:qui diuitiarum ostentationem per centum & octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos earũ in susis ꝑ septẽ dies delitiis saginauit:quorum conuiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis:uel a purpurea super eas extendens:ut multa milia discumbentiũ operirent. Ministrabanť ergo poculis aureis:& lapidibus preciosis ad delectationẽ simul & spectaculũ ꝓparatis. Præcepit itaq; & mistris:ne cogerẽt bibere eos:potionẽ eis offerẽtes qđ apud psas fieri solet: imo cõcederẽt cuiq; discũbentiũ:ut quẽadmodũ uellet epularetur. Misit aũt ꝑ oẽm ꝓuinciã:denũciãs: ut opa reliquerẽt:multisq; diebus ꝑ eius iperio letarenť. Regina quoq; mulierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prudentibus uolens ostendere: ad conuiuium iussit accedere: pulchritudine cunctas mulieres præcedentẽ. Quæ ꝑ legum custodia psaꝝ:phibentiũ

ab extraneis alienas coniuges uideri:non acceſſit ad regem. Cunq; ſepius eunuchos ad eam mitteret inuitandam:nihilominus ſuum denegans permanſit aduentum. Vnde rex ira cōmotus ſoluit conuiuium:& ad ſe conuocans ſeptem perſas:apud quos legū mandata ſeruantur: accuſabat uxorem:dicens qualiter fuiſſet ab ea contentus:cum ſepius ad cōuiuium uocaretur:& nec ſemel paruiſſet. Præcepit ergo:ut pronūciarent contra eam quandā legis definitionē. Tunc unus ex his nomine nocheus:locutus eſt dicens:non ipſi ſoli hanc iniuriā factā fuiſſe:ſed omnibus perſis:periculum uitæ patientibus:ut turpiter a ſuis conténantur uxoribus:nullo enim iam pudore tenebuntur:exemplum reginæ ſuperbiæ aduerſum te oīum rectorem habentes:& hortatur: ut eam quæ ſic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunciaret:quæ ſunt ī regina decreta. Placuit ergo:ut regina uaſthi proiiceretur:& honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus:grauiter diſiunctionē eius ferebat: & conciliari quidem propter legem non poterat:triſtis tamen in ſollicitudinibus permanebat. Quē uidentes amici nimio merore confectum:perſuadebant:ut memoriam quidē uxoris:& amorem nihil pro futur deponeret:& quereret per uniuerſam terram uirgines decoras: ex quibus pulchriorē haberet uxorem:extingui enim prioris ſic poſſe cupidinē:alia introducta:& paulatim deſideriū a mulicre proiecta ſubtractū: ad cohabitantem poſſe conuerti. Hoc flexus conſilio ſtatim qbuſdā iuſſit de palatio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere. Cum uero congregatæ multæ fuiſſent:inuenta eſt quædam puella in babilonia ambobus orbata parentibus: quæ apud auunculū nomīe mardocheum nutriebatur. Is enī fuerat ex tribu beniamin. Omneſq; primas iudeor hester:hoc enim nomen ei erat:pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpicientium magis delectabat aſpectum. Quæ traditæ cuidā eunucho pro diligentia:cuncta rer pro uidentia fruebantur:affluentia aromatum:odore & largitate unguentor quibus corpora utuntur irrigabantur:& his fruebantur per menſes ſex:numero quadringente. Cunq; putaſſet uirgines per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe:& dignas iam regio factas cubiculo:p ſingulos dies ad cōcubitum unam regi mittebat. Qui poſt cōcubitū ſtatim eam ad eunuchū remittebat. Veniente uero ad eum heſter delectatus eſt:in amorēq; incidens puellæ:legitime alias legitimam etiā duxit uxorem:& nuptias celebrauit iperii ſui anno duodecimo:mēſe qui dicitur adar. Deſtinauit aūt per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiēs eis pro ſuis nuptiis feſta celebrare. Ipſe aūt perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptiis ſuis. Quā cū introduxiſſet ad aulam corona eam induit. Habitauitque cum eo heſter: minime ei prodens:ex qua eſſet natione. Tranſiens aūt & auunculus eius a babilone:ad perſicam ſuſin:& habitans illic: ſingulis diebus in palacio cōmorabatur:requirens qualiter puella conuerſaretur: quā tanq̄ filiā diligebat: cum legem rex poſuiſſet:ut nemo familiariū ad eum non uocatus accederet: cum ſup ſolium ſederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgā aureā ferens. Quam cum aliquē liberare uoluiſſet: hor qui non uocati uenirent:porrigebat ei:& cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidē ſufficienter a nobis dictū eſt. Interiecto uero tēpore inſidiantibus regi bagatha:& theodeſto:bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi:genere iudeus:cū intellexiſſet inſidias: reginæ auunculo indicauit: mardocheus aūt per heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Rex autem turbatus:ueritatem inueniens:eunuchos quidem crucifixit:mardocheo aūt tunc nihil præſtitit: quāuis ſalutis eius nuncius extitiſſet:nomen tamē eius annalibus monumētis inſeri præcepit:& in palacio eum permanere:ut amicus regi neceſſarius exiſteret. Quo tēpore aman amadathi filium genere amalechitam:ad regē introeuntē peregrini & per ſe ſalutabant. Nam hunc ei honorē xerxes ab oībus iuſſerat exhiberi. Mardocheum uero propter ſapientiā & patrias leges non adorantem aman:cuſtodiri fecit:& ītterrogauit eū ex quo genere eſſet. Audiēs aūt iudeū eſſe:idignatus dixit. Omnes liberi per ſe adorant me:hic ſeruus exiſtens:hoc facere dedignat. Et punire uolens mardocheū:ipſū quidē a rege petere:ad tormenta paruū putauit:gentē aūt eius decreuit totam una perimere. Nam iudeos in odio ſatis habebat: quoniā amalechitar genus e quibus ipſe fuerat ab ipſis omne perierat. Audiens ergo regē accuſabat dicens: gentē eſſe malignā diſperſam per uniuerſum orbē:qui eius ſeruiret imperiis:nec mixtā:nec aliis gentibus codunatā: nec eandē cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur:& inimica moribus & profeſſionibus tui populi & hoībus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquot ſubiectis beneficiū commodare:iube radicitus eam perire:nec eius reliquias aliquas remanere : nec aliquos eorū ad ſeruitutem aut ad captiuitatē ſeruari. Verūtamē:ut nullum patiaris damnū: tributa eor de ppria ſubſtantia ipſe me præbere polliceor:quadraginta milia pecuniar talenta ubicunq; præceperis. Has aūt pecunias libenter offero:ſi pacatū ab his malis tuum fuerit imperium. Poſtq̄ Aman hæc intimauit: rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de his uellet efficer. Deſiderio autem

adepto:amanstati mandat tanq̃ a rege per omnes gentes præcepta hunc modũ continẽtia. Rex maximus artarxerxes ab india usq; ad ethiopiã:centũ uigintiseptẽ prouiciaꝝ pricipibus & iudicibus:qui eius imperio subiecti sunt:saluté dicit.Cum pluribus gentibus impassem:& uniuersũ orbem meæ ditioni subiugassem uolui:nequaq̃ abuti potentiæ magnitudine:sed clemẽtia & lenitate gubernare subiectos:ut absq; ullo timore uitã silentio transigentes:optata cũctis mortalibus pace fruerent. Querente aũt me a consiliariis meis:quõ hoc posset impleri:unus qui sapientia ac fide cæteros precellebat:& erat post regẽ secũdus amõ noie:indicauit mihi ĩ toto orbe terraꝝ populũ esse dispsum:qui nõ nris uteretur legibus:& contra oĩm gentiũ faciens consuetu dinẽ regũ iussa conẽneret:& uniuersaꝝ cõcordiã nationũ sua dissensione uiolaret.Quod cum didicissemus:uidentes unã genté rebellẽ aduersum oẽ genus hoim peruersis uti legibus : nrisq; iussionibus contraire:& turbare subiectoꝝ nobis prouinciaꝝ pacẽ atq; concordiã:iussimus ut quoscũq; aman qui oĩbus prouiciis præpositus est:& secundus nois mei est pr̃ monstrauerit:cũ cõiugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis:nullusq; eoꝝ miserearur quartadecima die mẽsis adar anni præsentis:ut nefarii hoies uno die ad inferos descendentes:reddant pacẽ impio nostro quod turbauerũt.Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto:oẽs ad interitũ iudeoꝝ cõstituta die ꝑabantur:quod etiã in susis ꝑabatur.Rex uero & aman epulationibus uacabant: ciuitates uero turbabantur.Quod mardocheus cognoscens:uestẽ rupit & facto ĩdutus: cinereq; pfusus: ciuitatem circuibat:clamans interimi gentem quæ nihil peccauit.Et hoc dicens:ad aulam peruenit:& ante ipsam stetit.Nam minime ei licebat ingredi:tali circũamictũ habitu. Idem etiã omnes fecerunt iudei per ciuitates quibus de hoc litter ꝑponebantur:lugentes & plangentes nũciatas sibi calamitates.Cum uero quidã reginæ núciasset mardocheũ in tam misero ante aulam habitu stantẽ:audito sermone turbata:misit qui eius uestimentũ mutarent. Quo nolente sacco exui:quia nondũ erat malũ finitũ:pro quo saccum induerat:uocãs assistenté eunuchũ acratheõ: ad mardocheum destinauit:interrogans quid ei tristiciæ contigisset:q; hũc habitũ nec ea petẽte deponeret.Tunc mardocheus indicauit eunucho cãm:& litteras cõtra iudeos per oẽs prouícias sub rege constitutas transmissas:& promissionẽ pecuniaꝝ:ꝑ quã a rege perditionẽ gentis conpauerat amã. Haꝝ etiã exemplũ ad hester tradidit reportandũ:quæ proposita ĩ susis fuerant: mandãs ei : q̃tenus de his regi supplicaret:nec recusaret pro salute gentis habitũ humilẽ accipe:ꝑ quẽ regi ostenderet:iudeis periculũ imminere.Aman inquit qui secundũ honorẽ post regẽ obtinet: accusando iudeos:regẽ aduersum eos incẽdit.Hæc cũ regina cognouisset:rursum mittit ad mardocheũ:dicens:q; nõ esset a rege uocata:& siquis ad eũ nõ uocatus intraret moreretur:nisi uolẽs quendã seruare:porrigeret ei uirgã auream. Nam iuocato & ad eũ intranti:si hoc rex fecerit:hic solus nõ ĩterimere:sed ueniã accipiens liberatur.Mardocheus uero ea uerba deportanti sibi ad hester eunucho renũciare præcepit:non suæ saluti prouidere:sed totius gentis piculũ amouere. Nam si nunc ipsa cõtẽpserit:adiutorẽ quidẽ gẽti deũ oĩbus modis futurũ:ipsam uero & paternã eius domũ ab illis quos cõtẽpserat piturã.Hester aũt denũciauit mardocheo ꝑ eundẽ ministrũ: ut pergens ad susis:constitutos illic iudeos ad cõtionẽ cõgregaret:& ieiunare cũctos triduo pro ipsa præcipet:quod & ipsa cũ suis agens ancillis:ꝑmisit se præter legẽ adire regẽ:& si mori oporteret non recusaret . Mardocheus aũt secundũ hester mandata populũ fecit ieiunare:deũq; suũ petere:ut nec eam:nec gentẽ eius pituram conẽneret:sed ut seculi salutem prouidit: & peccãti ueniam concessit:& nunc a denunciato dudũ interitu liberaret.Non enĩ propter aliquod peccatum ita cogebatur sine gloria depire:cũ & ipse dominus nosset cãm furoris aman q; eũ nõ saluabat . Neq; enĩ inquit honorẽ quem tibi domine offerebã hunc illi quoq; patiebar offerre:ideoq; iratus contra eos qui tuas leges non transgrediũtur talia machinatus est.Easdem etiã uulgus uoces emittebat:petens deũ prouidere suæ saluti cuntosq; israelitas ꝑ oẽm liberare terram a futura calamitate:nam iam præ oculis eam spabant:& simul habebant.Rogabat etiã hester deũ pro patria se lege ꝓsternẽs in terra lugubriq; uestẽ circũamicta.Cibũ aũt & potũ:oiaq; suauia rennuebat per tres dies deũ petens ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur supplicans suauis eloquio: specie uero pulcherrima:ut ex utroq; sustenta:& ipsa piculũ euitaret:& gentis suæ saluté acquireret:in aman quoq; regis odiũ cõcitaret.Sic deũ per tres dies deprecans:lugubrẽ uestẽ deposuit & habitu mutato ornata:sicut oportebat reginam:ibat cũ duabus ãcillis:quoꝝ una leuiter eã incũbentẽ sustẽtabat: altera uero sequens longitudinẽ uestis:q; usq; ad terrã profusa erat:sumens eam digitis deportabat.Quæ ita facie rubore plena:uerecundũ ac modestum habens decorem: adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius sedẽtis in solio deuenisset:& uidisset eum circundatum ornatu : qui ex uaria uestẽ:uel auro ac lapidibus præciosis ualde fulgebat: terribilioremq; magis eũ propter hæc intuens:cũq; & ille asperius eã:uultuq; iracundo aspicer:

membroꝝ eam debilitas cõprehendit:& ſup ancillas quæ ꝓpe latera eius erãt:repẽte collapſa ẽ. Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit:& timẽs ne quid mali uxor eius timore pateref: ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaf blandeq; loquebatur: cõſidere petens eam:ne aliquid metueret q; ad eũ non uocata ueniſſet:nã legem iſtam ꝓpter ſubiectos eẽ poſitam:ipſam aũt ſimiliter cũ eo regnantẽ:omnem habere licentiã. Hæc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens:uirgam ſup ceruicẽ tetendit eius:ꝓpter legẽ:liberans eã a mortis diſcrimine. Illa uero reſpirans:domine inquit:non habeo facultatẽ explanandi:quæ mihi ſubito cõtigerũt. Nam ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilẽ:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aĩa ſum relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquente:etiã regẽ anxietas habuit:deinde conſidere:melioraq; ſperare heſter inuitabat. Nam mediũ ei regnũ ſe concedeꝛ ſi hoc peteret ꝓmittebat. Heſter uero ad conuiuium eũ cũ aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cunq; annuiſſet:& aduenifſet:inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex heſter aperire quod uellet:nihil eni ſe negaturum eſſe promiſit:etiam ſi mediã ptem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſterũ diẽ explanaturum ſe ſuum conſiliũ promiſit:ſi rurſus ad conuiuiũ cũ aman conueniret. Cũq; rex ꝓmiſiſſet: aman egreſſus eſt gaudens:q; ſolus apud heſter cum rege meruit epulari:dũ nullus alius talẽ honorem potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula mardocheum:nimis indignatus ẽ:q; nõ aliquã ab eo ueneratione ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc igreſſus ad ſemetipſum:uxorem zaraſam cũ amicis uocaui. Quibus præſentibus honorẽ expoſuit quo frueretur:nõ apud regẽ tantum:ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eã cũ rege ſolus accitus eſſet:& in poſteꝛ diem rurſus imutaretur. Dicebat aũt:non ei placuiſſe:q; mardacheũ uiderat in aula iudeum. Cui reſpondit uxor ſua zaraſam. Iube lignum ſecari quiquaginta cubitoꝝ:& mane pete mardocheũ a rege crucifigẽ dum. Cuius conſilium laudans:præcepit famulis lignum paratũ in atrio conſtituere: quod ad pœnam mardochei ſeruarent. Deus aũt ſpem maligñ aman deridebat:& accidentia preuidens: de futuris delectabatur. Nam regi ſomnum per illã noctẽ abſtulit. Qui nolens in otio uigilias p dere:ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit libros afferre predeceſſorum ſuoꝝ:& factorũ eoꝝ monimenta relegere. Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſũt quidã: qui pro uirtute ſua præciũ agros acciperant:quoꝝ & nomen ſignatum erat:alter uero pro fide donationem impetrauerat. Poſt hæc legẽdo uenit ad bagathan & theodeſtum eunuchos:inſidiatores regis:quos mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius tranſiſſet actus:rex eum detinuit:conſulens ſiquid ei ꝓ remuneratione datũ ſcriptũ haberetur. Scriba reſpondit. Nihil. Tunc rex iuſſit eum tacere:& interrogabat eos quibus hoc commiſſum fuerat:quæ ſit hora noctis. Audiens aũt iam diluceſcere:præcepit:ut quã inuenirent amicorum ante aulam præſentem nunciarent. Euenit aũt aman inueniri. Nam præter ſolitã horã maturius proceſſerat:mortẽ mardochei petiturus. Cunq; ſerui renunciaſſent aman ante edem ſtare:ꝓcepit eum uocari. Cũ ergo intraſſet: amicũ ſquit te ſciẽs ſolũ fidelẽ:peto ut cõſiliũ mihi præbeas:quẽ admodum debeã ſecundũ meã magnificentiã honorare quendã ualde chariſſimum. Aman uero putans:conſiliũ qd dediſſet hoc ſibi ꝓfutuꝝ:nam amari ſe ſolũ credebat a rege:quã exiſtimabat optimã eſſe ſententiã:regi declarabat & dixit. Si uis quẽ dicis hoiem dilectum & gloriæ meritis honorari:fac eũ ſup equũ ꝓcedere:tua ueſte indutũ:& torquẽ aureã habere:& præcedere unum ex tuis neceſſariis amicis:clamantẽ p totã ciuitatẽ:q; tale beneficiũ merebiſ:quẽ rex honorificari uoluerit. Igitur aman huiuſmodi largitate arbitratus ad ſe uenturã:talia pſuaſit. Rex uero delectatus hac ammonitione: uade ait habẽs equũ:& ſtolã:& torquẽ:require mardocheũ iudeũ: & his illum induens:antecede equũ eius. Nã tu inquit amicus es mihi præ cunctis. Ergo pfice conſiliũ cuius utilis pſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donentur:qui meã aĩam liberauit. Poſt q̃ hæc præter ſpẽ oẽm audiuit:mente confuſus & meſticia pcuſſus exiit:equus ducens:cum purpura & auro & mardocheũ reperiens:ante aulam ſacco indutũ:iuſſit exutũ:purpura circũdari. Tum neſciens ille ueritatẽ:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit oĩum hoium:ita calamitatẽ meã derides. At uero certe cognouit:q; ei rex hũc honorẽ donauerit ꝓ ſalute quã illi præbuerat: inſidiatores eunuchos redarguẽs purpura: induiſ:quã rex ſepe ueſtitus gerebat:& torquẽ ceruice circũdatus: & ſup equũ ſedens:totã circuibat undiq; ciuitatẽ:præcedente aman & prædicante:q; huiuſmodi fruitur donis:quẽ rex amauerit:& dignum honore ꝓbauerit. Cunq; totã circuiſſet ciuitatẽ:mardocheus ad regẽ ingrediẽ. Aman autẽ ex cõfuſione ad ſe recedẽs:cum lachrymis uxori & amicis quæ cõtigerant:indicauit. Illi nequaquã puniri poſſe mardocheũ dicebãt:deum eni eſſe cũ ipſo credebant. Dumq; hæc adinuicem loquerenf:uenerũt heſter eunuchi:aman urgentes ad cœnã. Sabuchadas uero unus ex eunuchis:uidẽs crucem fixã in domo aman quã mardocheo pauerat: conſuluit aliquẽ ſeruoꝝ:cuius cauſa eã paſſet:& audiens reginæ auunculo; qa aman a rege eum

petiturus erat ad pœnam:tunc quidē tacuit.Cunq; rex una cū aman epulās iterrogaret reginam: quam uellet ab eo donationem impetrare : cōpletus; enī se eius desiderium ꝓmittebat tunc regina pro populi deprecabatur ꝑiculo:eo q; tradita fuisset ad perditionē cū sua gente:iōq; sermones ad eum facere decreuisset.Neq; enī molestum sibi dicebat:si amarā eius seruitutē imponeret: peruum enim ei hoc esse malum:sed supplicabat hæc amoueri.Itaq; interrogāte rege:a quo hæc sanccita fuissent:accusabat iam manifeste aman:& maliuolum contra eos existētē:has molitum insidias arguebat.Tunc rex ad hoc turbatus:a conuiuio ad hortos egreditur.Hester uero reginā aman petere cœpit:ut ueniam pro peccatis exposceret:nā intellexerat:in quibus iam malis esset. Cunq; super lectum procidens reginā peteret:supuenit rex:& huiusmodi uisu magis incitatus dixit.Pessime oīm uxori meæ iam uiolentiam irrogare conaris.Ad quod aman obstupuit: & nihil potuit respondere.Tunc sabuchadas eunuchus cœpit aman accusare:q uēadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucē ad mortē mardochei:nam hoc illi interroganti seruus indicauerat: cum ad ipsum inuitaturus eū ad cœnam uenisset:crucem aūt dicebat esse altitudine cubitorum quinquaginta.Quod rex audiens:in illa eū pœna tradere decreuit:quā contra mardocheū ipse tractauerat:statimq; iussit cruci ꝑpensum interimi.Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & sapientiā:& iustitiā eius agnoscere:q; non solum maliuolentiā aman puniuit:sed q; excogitata contra alium tormenta in eū cōuertit:& cætero hoc sentire ꝓmisit:quō qui contra aliū quedā molitus fuerit:hæc in se primū ꝑata cognoscat.Itaq; aman honorē quē a rege perceperat supra modū abusus:huiusmodi cruci confixus est.Rex aūt substantiā eius reginæ donauit:& mardocheū aduocans:dedit ei anulum quē aman ipse ꝑstiterat.Nam iam hester ad notitiā eius ꝓduxerat cognationem quam ad illū habebat.Donauit uero & regina mardocheo aman possessionē:& supplicauit regi:liberari a mortis metu gentē iudeoꝝ:cito nota ei faciēs:quæ p uniuersas prouicias scripsisset aman filius amatdathi.Nam pria gente sua pēpta:nullatenus se uitā posse tolerare dicebat. Cui rex promisit:nihil eam frustra petere:nec studio eius aliquid cōtrariū prouenire.Vnde ꝑcepit:ut scriberet q̄ uellet de iudeis noīe regio:signaretq; eius sigillo:& transmitteret p oē eius imperiū:ut siquis legeret signatas epistolas sigillo regio:minime sanctōibus obuiaret.Scribas ergo regales uocans:iussit scribere gētibus & prīmatibus:& magistratibus pro iudeis:ab india usq; ad ethiopiam:centum uiginti & septē prouinciaꝝ.Epistolæ aūt hunc ordinē continebant.Rex magnus artarxerxes ab india usq; ethiopiā:centum uiginti & septē prouinciaꝝ ducibus ac prīcipibus:qui nostræ obediunt ditioni salutē dicit.Multi bonitate principū & honore qui in eos collatus est abusi sunt in supbiam & non solū subiectos regibus nituntur opprimere : sed datā sibi gloriam non ferentes:in ipsos qui dederunt moliuntur insidias.agitare:nec contenti sūt gratias non agere beneficiis:& humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cūcta cernētis arbitrantur se fugere posse sniam:& in tantū uesanie prorupere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant:& ita cuncta agunt:ut oīm laude sint digni mēdacioꝝ funiculis conētur subuertere : dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimantes callida fraude subuertunt. Quæ rex & ex ueteribus ꝓbat historiis:& ex his q̄ gerūtur quotidie:quō malis quibusdā suggestionibus regū studia deprauantur . Vnde prouidendū est paci oīm prouinciaꝝ:nec putare debetis: si diuersa iubeamus ex animi nostri uēire leuitate:sed pro qualitate & necessitate temporꝝ: & ut reipublicæ poscit utilitas ferre snīam.Et ut manifestius qđ dicimus ītelligatis:aman filius amatdathi: & animo & mente macedo:alienusq; a psaꝝ gente.pietatē nostrā sua crudelitate cōmaculans:pegrinus susceptus est a nobis:& tantā in se exptus est humanitatē:ut pater noster uocaret: & adoraretur ab oībus post regem secundus.Qui in tantū arrogantiæ tumorē subleuatus est:ut regno nos priuate niteretur & spū.Nam mardocheū cuius fide & beneficiis uiuimus: & cōsortā nostri regni hester:cū omni gente sua nouis quibusdā atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans:ut illis interfectis:īsidiaretur nostræ solitudini:& regnum psaꝝ transferret in macedonas.Nos aūt a pessimo mortaliū iudeos neci destinatos:in nulla penitus culpa repimus: sed ecōtrario iustis utētes legibus:& filios altissimi & maximi sempq; uiuētis dei eē:cuius beneficio& patribus nostris:& nobis regnū est traditū:& usq; hodie custoditur. Vnde & eas litteras quas sub noīe nostro ille direxerat:sciatis esse irritas. Pro quo scelere ātē portas huius urbis.i. susis:& ipse qui est machinatus:& oīs cognatio eius pendet in patibulis:nō nobis sed deo ei reddente qđ meruit.Hoc aūt edictū qđ nunc mittimus:in cūctis urbibus proponat:ut liceat iudeis uti legibus suis.Quibus debetis esse adminiculū alias adminiculo:ut eos q se ad necē eoꝝ paue rant possint interficere.xiii.die mensis duodecim:qui uocat adar. Hanc enī diē oīpotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiū.Vnde & uos inter cæteros festos dies hac habetote diē: & celebrate eam cū omni letitia:ut & ipostexꝝ cognoscatur:oēs qui fideliter psis obediūt: dignam

pro fide recipere mercedē:qui aūt insidiant regno eoꝝ:perire ꝑ scelere. Omnis aūr ꝓuincia & ciuitas: quæ noluerit solennitates huius eē ꝓticeps:gladio & igne depeat:& sic deleat:ut nō solū hoibus:sed etiam inuia sit bestiis insempiternum pro exemplo contemptus & inobediētiæ. Igit equites eplās deportantes exierunt: & uiam propositā pagebant. Mardocheus uero regia indutus stola:& corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum a rege iudei in susis habitantes:cōem existimauerūt eoꝝ fœlicitatem. Præterea gaudium & salutare lumen propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias iudeos circūdedit ita:ut etiam multæ gentes propter timorem iudeoꝝ pterrerentur:libertatem ex periculo eoꝝ cōpara inspicientes. Nam duodecimi mensis quartodecimo die:qui apud hæbreos adar:apud macedones distrios uocatur:portitores regalium litteraꝝ nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipsis periculum imminebat inimicos consumere. Tunc persidis satrapæ & tirāni:& regis scribæ summum iudeis reddebant honorē:quoniā timor mardochei eos ad tēperantiā coaceruabat. Postq̄ edictum regis per omnes prouincias lectum est:in susis iudei inimicoꝝ quingētos interemeret. Cunq; rex pemptoꝝ in ciuitate numeꝝ hester nūciasset:& in ꝓuincia qđ factū fuisset ambigeret:si quid amplius uellet interrogauit eam. Illa uero petiuit eū:ut præciperet iudeis:& inposteꝝ diem ita facere in reliquos inimicos suos:& ut.x.aman filii crucifigerentur. Quod quidē iudeis rex concessit:nequaquā resistere uolens hester. Iudei uero pati.xiiii.die mensis occiderūt rursus aduersarioꝝ trecentos:nihil penitus possessionis eoꝝ tangentes. Interfecti sunt etiam per ꝓuinciam aliasq; ciuitates a iudeis septuagintaſexmilia inimicoꝝ:quos strauerūt tertiadecima die mēsis:quem festū celebrauerūt. Similiter aūt & iudei in susis collecti:die.xiiii.&.xv.eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus oīs in orbe terraꝝ iudei hos celebrāt dies:ꝓticulas de cōuiuiis inuicem mittentes. Scripsit etiā mardocheus oībus sub imperio artarxerxe degētibus iudeis:q̄tenus hos obseruarent dies semp eos celebrantes:& nepotibus traderent p oīa tēpora celebrandos:ne alicui obliuioni traderent:q; in his fuerāt ab aman pituri:iustūq; esset:cū uitassent piculū:& inimicos punissent:honorare eos:gratias agentes deo. Vnde prædictos dies iudei celebrant: appellantes eos cōseruatores. Mardocheus aūt magnus erat & clarissimus apud regē pricipatūq; eius regebat:& potiebatur cōi cōuersatione cū regina. Tunc iudei sup oēs libertatis licentia fruebāt. Hæc quidē sub imperio artarxerxe gesta sunt. Cap. VII.

DEfuncto aūt heliasib principe sacerdotū:iudas filius eius principatū sacerdotalē susc epit. Defūcto uero & hoc:ioānes filius eius honorē susc epit. Propter quē uagosus dux alterius artarxerxis tēplū uiolauit: & tributa iudeis iposuit nec prius dimisit quotidianas offerri hostias:quā ꝓ uno quoq; āno uectigal exigeret:dragmas quīq̄ginta. Hoc aūt ex hmōi cā cōtigit. Frater erat ioannis iesus:cui uagosus amicus existens:ꝓmisit ei sacerdotii principatū dare. Qua confidentia iesus altercatus in templo aduersus ioannē incitauit fratrē:ut eū interficeret:& tātū in templo facinus ioannes in fratrē cōmitteret:quod nunquā prius:nec apud græcos: nec apud hæbreos:alias barbaros ita crudeliter uel scelerate factū est. Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed populū propter hāc cām ad seruitutē redegit:& tēplū uiolari a persis dimisit:dicente uagoso. Ausi estis homicidiū in uestro templo cōmittere. Ego peremptore illo in tēpore mundior sum. Et hæc uerba faciens:in templū ingressus est. Hac igitur usus occasione uagosus: anno septimo ioannē pro nece iesu puniuit. Finiente uero uitā ioanne succesit pricipatui sacerdotū filius eius iaddus. Erat aūt etiā & huic frater:manasses noie. Cui sanaballath missus a dario ad samariā: satrapa:genere cutheus:ex quibus samarite descenderūt:audiens clarā esse ciuitatē hierosolymā:& reges eius multa assyriis:& habitatoribus humilis syriæ picula feciſſe:libēter manasse copulauit suā filiam noie ysacha: arbitratus ꝑ affinitatē obsidē ei futurā ad fidē gētis iudeoꝝ. Cap. VIII.

PEr idē tēpus & philippus rex macedonū ab egeisa pausania:filio ceraste: genus ab oreste trahente:insidias passus pimit. Succedens uero filius eius alexander impio:transiit hellespontū:& duces dari deuicit:sup grannicū flumē cōfligens cū eis. Cūq; ꝓcucurrisset lidiā & ioniā captiuasset frigiāq; ꝑdasset:ad loca pāphiliæ puenit:qđ alibi explanatū ē. Hierosolymoꝝ uero seniores idignabāt:qđ pricipis sacerdotū iaddi frater manasses:alienigene cohabitās uxori sacerdotii ꝓticeps existebat. Arbitrabātur enī hoc cōnubiū initiū fieri occasionis p̄standæ uolētibus leges transgredi pro uxoꝝ copulationibus:q̄s ab alienigenis sibi coniungere festinabāt. Nā extitisse etiā priorē captiuitatē ꝑ hæc coniugia mala putabant:q; multi in his peccassent: dū nō uxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo manasse disiungi ab uxore: aut nō itroire sacrariū. Principes quoq; sacerdotū cū populo hoc indigne ferebant. Manasses aūt prohibitus a fratre ad altare accedere:ad socerꝝ sanaballan puenit:amare se dicens filiā eius ysacha:sacerdotalē uero honorem maximū esse apud gentē & ciuitatē:& genus iudeoꝝ:nec uelle ꝓpter hmōi coniunctum

sacerdotii iure priuarī. Itaq; sanaballath nō ei solum sacerdotiū:sed etiā principatū sacerdotii & potentiā:ac honorē oīm locoꝝ sibi subiectoꝝ dare promisit:uolens suā apud eū filiā pmanere. Dicebat etiā templū ei edificare ad instar hierosolymoꝝ super montē garizin:qui altior oībus samariæ mōtibus appebat:sed hoc facere cū regis darii īnia.His ꝓmissionibus eleuatus manasses:permansit apud sanaballath principatū sacerdotii arbitratus se acceptuꝝ dario conferente. Nam iam sanaballath uergebat in senium.Multis uero sacerdotibus & israelitis huiusmodi sibi subiectis uxoribus:nō pua seditio hierosolymītas habebat:dū plures ad manassen trāsirent.Qui bus sanaballath pecunias ministrabat:& terrā collendā:habitationemq; deputabat:oībus modis genero suo cōcordans.Eodem tempore darius audiens alexandrū heleſpontū trāsisse:satrapasq; suos sup granicū fluuiū pugna uicisse:& ulterius accessisse:exercitū equitum peditūq; colligēs: occurrere statuit macedonibus:priusq; omnes ꝑcurrentes asyam deuastarent.Transiens ergo fluuium eufratē & mōtem cilitiæ thaurū:hostes i ipso cilitiæ sustinebat:illic sperās eos expugnare. Tunc sanaballath propter descensum darii gauisus:ilico manassen dicebat:ꝓmissa cōpleri:dario post captiuitatē hostiū reuertente.Nam credebat non ipse tantū:sed etiā omnes asyam habitantes:nec ad manū belli macedonas cū persis propter multitudinē esse uenturos. Aliter uero quā sperabatur euenit.Nam congressus cū macedonibus rex est uictus:multāq; ꝑtem exercitus perdēs:& captis matre:piter & uxore:simul & filiis ad ꝑsas fugiens remeauit.Alexander aūt ad syriā ueniens damascū cœpit:& subiugata sydenæ:tyrū obsidebat.Litteras uero ad prīcipē sacerdotū iudeorum direxit inuitans eum auxilia sibi mittere & uenalia exercitui preparare:& quāta prius dario conferebat:ei præberet:eumq; inuitauit amiciciam macedonū eligere:ne imposterum peniteret.Cunq; princeps sacerdotum litterarum portitoribus respondisset sacra dario se dedisse: ne contra eum arma portaret:nec posse uiuente dario constituta transcendere:alexander incitatus tyrum quidē relinquere non decreuit:paulopost capi futurā qua uicta:minabatur cōtra prīcipē sacerdotū gentis iudeoꝝ exercitū mittere: ut oēs p eū discernent:quibus deberent constituta seruare.Quapropter intētius in obsidione ꝑseruans:uastauit tyrum. Cūq; eam cœpisset ad ciuitatem gazam peruenit eamq; cū duce suo habimasin obsidebat.Arbitratus aūt sanaballath oportunum inuenisse tempus:dario iam desperato:eligens de suis octo milia:ad alexandrū proficiscitur:quē repit inchoantem tyri obsidionem.Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta:magisq; ipsum dominū libenter habere quā darium. Cunq; se intellexisset: grate susceptū:cōfisus iam & de præsentibus fretus:uerba proferebat:dicēs se generꝝ habere manassen: fratrem iaddi prīcipis sacerdotū iudeæ gentis:multosq; alios cum eo præsentes ex eadem gente: quos uelle aiebat sub eo templū locis constitutis edificare:hoc aūt & ipsi profuturum dicebat:si diuideretur in duas ptes iudeorum potentia:ne eadem concordia gens coniuncta debellaret:aut in aliquo regibus obuiaret:quēadmodū prius & assyrioꝝ regibus contingebat.Concedēte uero alexandro:omni studio annissus sanaballath edificauit templū & sacerdotē manassen cōstituit: maximum arbitratus premium ex filia nepotibus futurū.Septē aūt mensibus in obsidione tyri transactis:& duobus in gaza:sanaballath defunctus est.Alexander autē capta gaza: ad ciuitatem hierosolymitarum ascendere festinabat.Quod princeps sacerdotum iaddus audiens : in pauore & timore constitutus:moliebatur quemadmodum macedonibus festinus occurreret rege indignante : & putante timorē esse cōtumaciā:alias ꝓpter priorē contumaciā.Precipiens igit populo supplicationē & imolationē offerre deo:ipse depcabat subuēire gēti:a uēturisq; eā liberare picu lis. Obdormiente uero eo post sacrificiū deus ꝓcepit ut confideret:sertisq; ciuitatē ornaret:portasq; protinus aperiret:& alios quidē cū uestē alba:ipsum aūt & reliquos sacerdotes cū legitimis stolis iussit occurrere:nihil seuū sperantes pati:deo prouidente.Cunq; a sapore surrexisset: ualde congaudens:nocturnū oraculū oībus indicauit:& quæ uidit in somno cunctis facere demādās: regis præsentiā expectabat.Quē audiens non longe esse a ciuitate:processit cum sacerdotibus: & ciuili multitudine:sacrā & maiorem aliis gentibus ei preparans occasionem:ad aliquem locū qui saphin apellatur:quod nomen latine translatum scopulum significat:ex quo loco hierosolymam tēplūq; potuisset uidere. Phenices uero & chaldei regē secuti:putabāt: qa qcqd potuisset furor impialis permittere in ciuitatem:ipse cōmitteret:& principē sacerdotum summis afficeret contumeliis.Quod e diuerso cōtigit euenire.Nam alexander ꝓuidēs multitudinē uestibus albis indutam:antistites uero cū byssinis stolis:& principē sacerdotū iacinctinam & aureā stolā: super caput habentem cidarim:& sup laminam aureā:in qua scriptum erat dei nomē:adiit eum solus: & nomen afs numen adorauit:& principē sacerdotū primus ueneratus est.Omnibus uero iudeis una uoce alexandrū salutātibus:circūastātes syriæ reges:& reliqui:hoc faciētem stupuerūt:corruptamq; regis mentē putauerūt.Parmenion uero solus eum interrogauit dicens:cur omnibus

eum non adorantibus ipse adorasset principē sacerdotum gentis iudeæ. Cui ille nō hunc inquit adorauī: sed deum cuius pricipatu sacerdotii functus est. Nam p somniū i huiusmodi eū habitu conspexi: adhuc in odio ciuitate macedoniæ constitutus. Dumq; mecū cogitassem: quēadmodū possem asyam uincere: incitabat me nequaquā negligere: sed confidenter transire. Nam semper ductuq; meū dicebat exercitū & psarū tradituq; potentiā: ideoq; neminē aliū in tali stola uidēs: cū hūc animaduertissem: habēs uisiōis & pbatiōis nocturnæ memoriā: salutaui. Exīde arbitror diuino iuuamine me directū: dariūq; uicisse: uirtutēq; soluisse persaq;. Propterea simul etiam omnia quæ meo alias quæ in eo corde sperantur: prouentura confido. Postquā hæc parmeoni locutus est: principē sacerdotū honorans: occurrentibus reliquis sacerdotibus ad ciuitatem usq; peruenit: & ad templū ascendens: sacrificauit deo: secundū sacerdotis ostēsionē. Ipse aūt sacerdotum principi: & reliquis sacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine danielis: in quo scriptū erat: quendā græcoq; regem perdituq; persaq; potentiā: arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat: gauisus est: & tunc quidēm multitudinē dimisit. Postera autem die conuocans eos iussit petere: & quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente: ut liceret patris uti legibus: & septimum annum sine tributis esse: mandauit: & oīa concessit. Cūq; ab eo postulasset: ut iudeos in babilone alias in babilonia & media gente præciperet suis potiri legibus: promisit libenter facere quæ poscebat. Dicente uero ipso ad multitudinē: siquis elegerit ei militare: permanens in patris legibus: & secundū eas uiuens: paratū se eos ducere: se pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur alexander ita disponēs hierosolymā: duxit ad reliquas exercitū ciuitates: omnibus eū ad quos peruenit amabiliter suscipiētibus. Samaritæ uero metropoli tunc sicimam nomine habentes: positā iuxta garizin montē: in quo transgressores habitabant iudei: uidētes ab alexandro ita magnifice iudeos honoratos: coacti sunt se fateri iudeos. Nam hmōi samaritæ naturæ sunt: sicut prius alibi demonstrauimus: in calamitatibus mersos iudeos negāt eē cognatos: ueritatē confitentes: & cū uiderint claq; eis aliquod ablatū: tunc socios se iudaici generis profitentur: originem suā a nepotibus ioseph: effraī & manasse recensentes. Tunc ergo claritatem & multū animi sui affectum ostendentes: occurrerunt regi: paulominus quā hierosolymitæ. Cunq; laudasset eos alexander: sicimite adierunt eū cum militibus: quos ad eū sanaballath trāsmiserat: petentes: ut ad ciuitatē perueniret: & templū apud eos positū honoraret. qui reuertens: ad ipsos se uenire pmisit. Petētes aūt tributoq; septimi āni concessionē: nā neq; ipsi seminat in eo cōsuluit: qui essent qui talia postularēt. Cunq; respōdissent hæbreos se quidē esse sicimitas aūt a sydonio alias sydoniis nuncupari: iteq; iterrogauit eos: utrū iudei essent illis aūt dicētibus nō esse: at alias & ego inquit hæc iudeis cōcessī: sed reuersus quidē & a uobis certius edoctus: quæ uisa fuerint agam. Et sicimitis quidē ita postulationem negauit. Similiter uero amicos sanaballath se sequi præcepit ad egyptum: ibi datuq; se eis iugera terræ pmittens: qđ & postea fecit: thebaidā custodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto alexandro: & pricipatu a successoribus eius diuiso: templū super garizin montē permānsit. Et si quis culpā habuisset apud hierosolymitas: aut de cibo illicito: seu de transgressione sabbatoq;: aut de hmōi peccato ad sicimitas recedebat dicēs se iniuste culpari. Defunctus est aūt illo tēpore priceps sacerdotū iaddus: & onias filius principatū sacerdotalē suscepit. Et in his constituti hierosolymitæ degebant.

HAec continēt in duodecio libro ioseph historiaq; antiqtatis iudaicæ. Cap.i.

Vt ptolomeus filius lagi fraude uel dolis capiens hierosolymam uel iudeam: multos migrauit ad egyptum. Cap.ii.

Qualiter filius eiusdem ptolomei qui philadelphus appellatus est: leges iudeorum in græcam transtulit linguam: multosq; captinos eleazaro pricipi sacerdotum donauit: & ornamēta deo deuouit. Cap.iii.

Quemadmodum honorauerunt reges asyæ gentem iudeoq;: ciuesq; multos ex ipsis in subiectis suis ciuitatibus statuerunt. Cap.iiii.

De infœlicitate iudeoq; quā postea emendauit iosephus filius tobiæ: cōponens amicicias cum ptolomeo cognomine epiphanen. Cap.v.

De amiciciis lacedemonioq; factis cum onia principes sacerdotū iudeæ gentis. Cap.vi.

Seditio potentiū in inuicem iudeoq;: quorum quidā transierunt ad antiochum epiphanen leges patrias relīquentes: ipse autem antiochus exercitum ducens: & hierosolymam ciuitatē: templūq; uastauit. Cap.vii.

Qualiter uetante antiocho iudeos patriis uti legibus: mathathias filius ioannis regē cōtempsit: & ducem antiochi interemit. Cap.viii.

De morte mathathiæ: qui ualde ſenex defunctus: filiis ſuis gubernationem reliquit:ex quibus iudas machabeus principatū adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trāſgreſſores iudeos puniuit: terrā ſuam ab omni malo purgauit. Cap.ix.

Quēadmodū duces antiochi appollonius & ſeron congreſſi cū iuda:victi interierūt: & qa ātiochus liſiæ cuidā gubernationē regni relīquēs: ipſe abiit in pſidā cōgregare pecunias. Cap.x.

Quēadmodū gorgiæ uel liſiæ exercitus cōtra iudā uenīens victus periit: poſt quē triumphum iudas ingreſſus hieroſolymā:templū purgauit:altare ſtatuit:hoſtias deo īmolauit: cum iam tres anni præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap.xi.

Vt iudas bellū gerens cōtra idumeos & contra āmonitas triūphās ſubiecit eos. Cap.xii.

Qualiter ſymon frater eius militans cōtra tyros ac ptolomaidē edomuit eos:& qa ipſe iudas bis congreſſus cū timotheo duce antiochi fortiter triūphauit. Cap.xiii.

Qualiter antiochus noīe epiphanes apud pſas defunctus eſt. Cap.xiiii.

Quēadmodū antiochus eupator ſucceſſit patri in regnū:q militiā cōtra iudeos cū liſia ꝓducēs iudā in tēplo cōcluſit. multoq; obſidionis tpe trāſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p philippum quendā amicicias cū iuda fecit:& ita decenter ab iudea diſceſſit. Cap.xv.

Demetrius ſeleuci filius fugiens a roma:& perueniens tyrum:impoſuit ſibi diadema:interfecto antiocho eupatore: cum duce ſuo liſia:& de bachide quem miſit demetrius cum exercitu compræhendere iudam. Cap.xvi.

Qualiter dux nicanor poſt bachidē deſtinatus aduerſus iudā:cū exercitu ꝓiit. Cap.xvii.

Iudas mittēs romā:rogabat p nūcios:rōanos ſibi auxiliatores eē & amicos. Cap.xviii.

Quod rurſus poſt mortē nicanoreis ad iudeā bachides tranſmiſſus triūphauit: & quēadmodū pugnans proſtratus eſt.

Continet hic liber geſta centum:ſeptuaginta annorum.

Incipit liber duodecimus antiqtatis iudaicæ. Cap.I.

ALexander rex Macedonū ubi regnū pſaꝝ diſoluit:iudeamq; diſpoſuit ut ꝓdictū eſt a uita diſceſſit. Cūq; multos pricipatus ſui ſucceſſores reliqſſet. Antigonus quidē Aſyam appræhendit. Seleucus aūt Babilonem:genteſq; uicinas obtinuit. Liſimacho ceſſit Helleſpōtus. Macedoniā rexit Caſſander. Ptolomeus filius Lagi Egyptū poſſedit. Qui dū aduerſū ſe ſeditiones haberent:ſuūq; dilatare contēderent principatū:diuturnis bellis ciuitates concuſſæ:multis ciuibus inter certamina pereūtibus ingemiſcebāt. Tunc & omnis ſyria ſub Ptolomeo filio Lagi qui ſaluator nuncupatur:cōtraria ſui nominis eſt ꝓpeſſa. Nanq; hic etiā Hieroſolymam depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatē die ſabbatoꝝ ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaq̄ iudeis reſiſtentibus quō hoſtile nihil exiſtimarent:& ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erant. Qui cū ſine labore ciuitatem appræhendiſſet:crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabatarcides:qui ſucceſſoꝝ Alexandri acta conſcribens ſuperſtitionē noſtrā pro qua libertatē amiſimus exprobrauit:cū hæc diceret. Eſt gens quæ iudea dicitur ciuitatē munitā & magnā hieroſolymā detinens:quæ cōtēpſit ſub Ptolomeo conſtituta dū arma capere deuitaſſet:& propter ſupfluam ſupſtitionē ſeuiſſimū dominū pertulit habere. Sabatarcides quidē hæc de gēte noſtra cōſcripſit. Ptolomeus uero multos captiuos a mōtanis iudeæ:uel a uicinis locis Hieroſolymoꝝ.i. a ſamaria uel a Gariſi trahēs ad Egyptū cōmigrauit. Sed cū cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuriſiurandi uel fidei cultores exiſtere cū Alexandro legationem ad eos mittēti ſic reſpondiſſent Dario uiuente cōtra eū arma nequaq̄ ſumere:poſt Dari expugnationē multos ad caſtella deputauit:& pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit:fidēq; ab ipſis recepit: ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent:cum & alii non pauci iudei ſponte ad Egyptū peruenīſſent opulentia locoꝝ. Ptolomeiq; munificētia inuitati:quoꝝ nepotes ſeditiones cōtra ſamaritas dum ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebāt:dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere:& immolationes illic trāſmitti oportere. Sichimite uero ad Garizim alias garizin montem deſtinari iubebant.

Cap.II.

POſt decimū & ſecundū annū imperii Alexandri:& poſt quadrageſimū Ptolomei ſaluatoris:regnū Egypti Philadelphus obtinuit per annos trigintanouē: qui & legem iudeoꝝ interpretatus eſt:& famulātes in Egypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uiculo

resoluit usq; ad centum uiginti milia ex huiusmodi causa. Demetrius Falareus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per uniuersam terram inuenta uolumina congregare:& acquirere si quid audisset dignũ industria uel uolũtate regis:quẽ erga collectionẽ codicum munificéter accendi cognouerat:interrogatus a Ptolomeo:quot milia codicũ haberet: cum uiginti milia iam respondisset.Sed tẽpore post pauco usq; ad quinquaginta milia posse puenire: & nũciatũ sibi diceret.multa apud iudeos legũ eorũ esse conscripta:studio uel bibliothecæ regali digna:quæ figuris litterarũ uel sermone illorũ:cõposita:laboré non paruũ præberent: si in Græcũ mutarétur eloquiũ:cũ uideãtur Syrorũ litteris similes eorũ esse figuræ:equa ꝓnũciatiõe uocis.nihil ergo inquit prohibet tuarũ pecuniarũ sumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illorũ quoq; leges cotineantur.Igitur ex optima Demetrii sentẽtia delectatus:postquã studiũ suum multos colligendi codices demonstrasset:scripsit ad principes sacerdotũ gẽtis iudeæ hæc fieri demandans.Aristenus aũt amicus regi necessarius:propter humilitatẽ morũ ab eo dilectus: cum sepius ãte nisus esset ptolomeũ petere:quatenus dimitteret captiuos iudeos qui sub impio eius essent tẽpus hoc petitionis prosperum arbitratus:ante loquitur primatibus custodum regis corporis:sosibio:tarẽtino & andreæ ut simul laborarẽt: de quibus petiturus regẽ accederet. Quorum sententia confirmata:cum huiusmodi sermonibus regem adiit dicens. Minime rex oportet una nos spe negligenter decipi:sed ueritatem intimare. Nam si legem iudeorum non tantum transcribere:sed etiam interpretari pro tua gratia studemus:qua ratiõe possit hoc fieri: tot iudeis in regno tuo seruientibus.Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præsenti iugo seruitutis absoluere:ac deo qui leges exposuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa sepius idignassem:cognoui factorem eos oĩm deum colere:quem nos zena.i.iouẽ nominamus: ꝙ omnibus indulget zem.i.uiuere. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant:liberos eos patriæ & moribus suis restitutæ.Cognosce tamen princeps me nec affinem esse eis:nec ab eadem gentium natione.ut pro illis hæc suggeram:sed dum omnium hominũ factorem deum scirem suauiter suos benefactores amplecti:ad hanc petitionem perueni. Postquam hæc aristenus locutus est & rex in eum hilari uultu ridentiq; conspexit:quanta inquit arbitraris milia posse dimitti.Tunc Andreas respondit dum interfuisset:dixitq; pauloplus quam centum milia possunt existere.Non paruam inquit a nobis aristene donationem poscis. Sosibio uero cũ præsentibus dicente dignum esse munificentiæ suæ:si deo qui regnum ei donauit has gratiarũ uices offerret:rex sapienti usus consilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerãt facere uideretur:& quorum stipendia captiuorum absolutione minui uiderẽtur:de suo eos erario redimere statuit:dũ militibus merces ãnone ꝑstaretur:& pro singulo captiuo apud eos cõstituto dragmæ centum uiginti darentur.De quibus etiam præcepta proponere promisit:per quæ munificentiã suam:& aristeni petitionem confirmaret.Præterea uoluntas dei affuit:per quã nõ tantũ illos qui a patre eius uel exercitu illius translati fuissent:uerũ etiã illos:q sub regno eius præextitissent absolutioni donaret:uel si qui postea supuenissent:ꝑ quorũ redẽptione plusquã qdringenta talẽta sunt a rege largita. Vnde & exẽplũ sanctionis ad manifestandã posteris regis munificentiã custodiri decreuerunt:quod erat huiusmodi.Quicunq; sub nostri patris imperio militantes syriam & fœnicem cum eo iudeam:q; uastauerunt:& captiuos adductos ad nostras ciuitates & prouintias uendiderunt:hos & qui olim sub meo regno existunt:& si quos nunc superduxerunt dimittant:: pro singulo corpore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis suis: reliqui uero a regali mensa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos sine uoluntate mei patris contra iustitiam deprædatos: prouinciamq; eorum fuisse uastatam. Vnde & multos milites profectos esse alias profecisse cognouimus: dum ad egyptum eos traducerent. Iustum ergo conspiciens misereri eis: iubeo constitutos in seruitute iudeos omnes dominis eorum antedictam accipientibus summam absolui: nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere sed his potius constitutionibus obedire. Dispositiones autem meas præcipio:ex quo missæ sunt ꝑtres dies proponi.quatenus ad iudices domini conueniant:corpora statim ostendentes. hoc enĩ meo credo pro futurum imperio. Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare: quatenus eorum substantiæ regis possessionibus socientur. Cum hæc sanctio regis lecta fuisset: & uisa essent omnia iuste decreta:tantum uero deesse de absolutione priorum:& horum qui postea ducti iudei fuissent: ipse de his sua liberalitate præcepit. Præterea sciens:subitaneam distributionem difficilem existere iussit rerum ministris & regiis saccellariis pecunias seponere alias reponere. Quo facto intra septimum diem omnia regis præcepta impleta sunt: & talenta super quadringenta: sexaginta pro redemptione partita noscuntur: dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent: sicut rex pro his demandasset: scribendo pro singulo cor-

pore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtū uiſum eſt de merito de iudaicis codicibus trāſcribendis: eius allegare decretum.Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur:ſed omnia cum multa diligentia gerūtur.Quapropter allegationes alias allegationis: uel epiſtolaꝝ exemplum deſignauimus:& ornamentoꝝ tranſmiſſoꝝ multitudinem:& quicquid in uno quoq; conſtructū eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici:& uaſoꝝ oīum excellentia agnoſci.Allegationis aūt exemplum huiuſmōi probatur. Maximo regi demetrius. Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad cōſumationē bibliothecæ deſunt quatenus: colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiā impetrarēt:omni ſtudio uſus i his:ad noticiā ueſtrā pduco legiſlatiōis iudaicæ uolumia nobis cū aliis deeſſe. Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conſcripta:inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiā minus diligenter ea quæ habēt tranſferri:dum regalē prouidentiā minime pcepiſſent:neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nā ſapiētiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uidetur exiſtere.Quapropter inquit acatius abdiripetas:ſeu conſcriptores hiſtoriarum nullatenus meminiſſe eius:nec uiroꝝ qui ſecundū eiuſdem legiſlationis præcepta uixerūt: eo q; caſta nimis exiſteret:ac nō oporteret eam profanis linguis exponi.Si uidetur ergo tibi rex: ſcribe principi ſacerdotū gentis iudeæ:quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaq; tribu legū peritos: ut cū eis codicū explanationē & conſonantiā cognouerimus:& iterpretationis reꝝ cautā expoſitionē acceperimus: dignos codices tua uoluntate reponamus.Igiſ tali ſuggeſtione facta: præcepit rex:ut ſcriberent de his eleazaro principi ſacerdotū gentis iudeæ:ſimul etiā de abſolutiōe ſeruientium apud eos iudeoꝝ:præterea mandarent ei:quia tranſmiſiſſent ad faciēdas crateras & libatoria:pondus auri talēta quinquaginta: lapidum uero precioſoꝝ ineſtimabilem multitudinē: denuncians etiam cuſtodibus arcarum in quibus lapides ſeruabantur.ut electionem illorum darent opificibus:quatenus quos uellent ad ſpeciem operis tollerent necnō imperauit: ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darētur. Narrabo igitur factas & modum conſtructionis eorum:cum declarauero exemplum epiſtolæ pricipi ſacerdotum eleazaro a rege conſcriptæ:qui principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit.Defuncto principe ſacerdotum onia:filius eius ſymon ſucceſſor extitit:qui iuſtus eſt appellatus:propter pietatē quam in deum:& fauorē qué erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo:& filiū infantulū relinquente noīe oniam:frater eius eleazarus de quo ſermonē fecimus principatum ſacerdotii ſuſcepit:ad quē ptolomeus hmōi litteras deſtinauit.Rex ptolomeus eleazaro principi ſacerdorum ſalutem. Multis habitantibus ſperio meo iudeis:quos p ſe cū potētes fuiſſet ad captiuitatē traxere:quoꝝ aliquos pater noſter ad militiā maioribus ſtipēdiis deputans:honorauit alias honoratus eſt:aliis autem in egyptum cum eo ambulantibus:caſtella & eorum cuſtodiam demandauit:ut ſint egyptiis in terrorem.Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem: omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos:quorum plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi:poſſidentibus eos pro redēptione pecunias perſoluens: ætatibus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui:multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palatio conſtitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & oībus p uniuerſam terram iudeis p̄ſtare: leges uſas litteris græcis ab hæbraicis trāſlatis:i noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies:eligendo uiros optimos ſeniores ſex:ab unaquaq; tribu dirigēs:qui per ætatē legum ſunt periti:ualebuntq; interpretationē eaꝝ caute nobis exponēs. Nam opinor his perfectis: maximam nobis gloriam præparare. Tranſmiſi uero qui deberent de his uobiſcum diſputare: andream primatem cuſtodum mei corporis: & ariſtenum mihi dilectiſſimos:p quos etiam primitias uotorum ad templum:& pro īmolationibus:& aliis rebus:tranſmiſi talenta centum. Tu autem manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur.Cum regis epiſtola eleazaro fuiſſet porrecta:nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum eleazarus:ptolomeo regi ſalutem. Valentibus uobis cum arſione regina:uel filiis:bene nobis omnia conſtant. Cum uero epiſtolam ſuſcepiſſemus:ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes autem multitudinem legimus eam quatenus oſtenderemus: quam pietatem erga deum habeas. Demonſtrauimus ſecundum eas pateras q̄s miſiſti aureas uigīti:argēteas triginta:crateras quīq; ad meſam dedicandā: & quæ directa ſūt p īmolatiōe uel renouatione eoꝝ quæ tēplo deſunt:talēta cētū:deportata p andreā:& ariſtenū chariſſimos tibi amicos:uiros optios:& doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos.Cognoſce uero nos p tuis utilitatibus:& præter naturā aliquid uelle pati dū reddamus tuis beneficiis q̄ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statī ergo p te: tuaque ſorore:alias uxore:uel filiis hoſtias obtulimus: & multitudo uota perſoluit: ut uobis euentant quæ deſideratis:& tuus principatus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legē

quam pro tuis commodis accipere postulas:elegi uiros sex ab unaquaq; tribu:quos direximus legem ferentes.Erit autem uestræ pietatis uel iusticiæ:ut post legis transcriptionem ad nos eã cautе cum portitoribus remittatis. Vale.Hæc quidem princeps sacerdotum rescripsit. Mihi uero non est necessarium uisum:septuaginta seniorum ab eleazaro missorum nomina declarare:licet intimata fuissent sub epistola.Vasorum tamen magnificentiam ad cõstructionem quæ deo rex direxit:non incongruum exponere putaui:quatenus omnibus munificentia regis erga deum dilucidetur.Siquidem ipse largos sumptus præstitit:& semper opificibus opera trãsmittebat: nihil construi desidiose concedens:quorum de singulis qualis fuerit magnificentia narrabo:quamuis historia narrationem eorum minime deposcat: regis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa disseremus. Igitur habebat rex in proposito suo ualde maximam mensam conficere.Præcepit autem dedicate in hierosolymis mensæ quantitatem cognosci:si possit maior fieri.Cunq; percepissет qualis esset illic constituta:& quia nihil prohiberet maiorem construi dixit quintuplam magnitudinem uelle se facere: sed timere ne ad ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret.Nam non eam tantum ad spectaculum deuouere:sed etiam ministeriis:alias ministris abilẽ uoluit dedicare.Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia cõfectam:magnitudine quidem superare priorem noluit uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit.Sagax ergo ad discernẽdum uariarum rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirandasq; facturas: quæ sine descriptione fuissent. Harum ipse prudenter inueniebat effectum: & ostendens artificibus:ita perfici enunciabat: ut quæ descripta fuissent:eorum cautam similitudinem euidenter opifices imitarentur. Promissa ergo complentes:mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum longitudinem: latitudinem unius:altitudinem unius semis construxerunt:totã de auro formantes eam.Coronam quidem in palmam conferunt:frõtispicia uero uersatilia:sculpturam habentia:ornatam in speciem restis ex tribus partibus mare similantis. Triangulis enim existentibus frontispiciis unusquisq; angulus eandem formе dispositionem habebat.Quæ dum uerterет: unã & nõ diuersã speciẽ demonstrabat coronæ.Porro pars quæ sub mẽsa erat incluſa:pulchre constructa fulgebat: pars autem quæ de foris apparebat:artificii decore plus cuncta splendebat: quia uisui uel spectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat: ne ullus angulus trium ut prædiximus existentium in transductione minor uideretur.Dispositi uero erant in modum funium torno factoꝝ preciosissimi lapides: aureis sperulis per foramina concluſi.Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur:in speciem ouorum optimo lapide factorum figurate nitebant : sculpturæ uirgulas imitatæ: quæ spisse circa mensam uoluebantur. Ouorum autem dispositionem circunduxerunt opifices:ornatamq; omniũ fructuum naturam: uuas pendentes:aristas surgentes:malagranata concluſa. Lapides autem secundum genus predictorum fructuum ad proprium uniuscuiusque colorem formatos: circa totam mensam ex auro ligauerunt. Sub corona quoque ouorum similis ordo: seu uirgarum constiterat:ut exambabus partibus eandem operis uarietatem cauamq; speciem mensa constructa proferret:ne frõtispicii uel coronæ positõ in alteram partem mensæ cõuersa: fieret diuersa:sed eadem usq; ad pedes facies operis extenderetur. Nam ductile aurum quatuor digitis latum:secundum totã mensæ latitudinem super quod pedes eius impõerent:fecerunt:deinde sperulis & clausuris eos cum corona mensæ construxerunt:ut eundem artificii:uel magnificentiæ uisum præberent:in quam cunq; partem mensa conuerteretur.Super mẽsam aũt meãdrũ fluuium sculpserunt: lapides precioſissimos in medio eius tanquã stellas uario colore ponentes.Nam carbũculũ uel smaragdum iocundo aspectu fulgentes miserunt:aliorũq; genera lapidum qui uel industria uel emulatione digni:per excellẽtiã naturæ cunctis existunt. Post meandrũ aũt completũ:in speciẽ funis quiddã circunferebat: in medio figurã sublongã & rotundã habens:super qd christallinus lapis erat electrum: alias electrus:impositi pari pœnæ formaꝫ aspectu:q delectationẽ mirã intuentibus pstabãt. Capita uero pedũ eius similia liliis fabricauerãt: curuationẽ brachioꝫ habẽtia sub mẽsa reflexã:intus uero rectũ instar lilii germen uidebat: quos alias quæ lapis carbũculus in palmũ factus:figurã crepidis ostendẽs:& latitudinẽ octo digitoꝫ habẽs:sustentabat. Nam sup eũ pedum omẽ pondus initebat.Sculpserunt etiam tenuissimo uel laboriosissimo torno unũquẽq; pedũ: in qbus hedeꝛ uel uitis palmites cũ uuis existẽtibus eminebãt: ut nihil a ueris discrepare putarẽtur.Siquidẽ ad aure flatũ p tenuitatẽ & extẽsionẽ sũmitatis suæ cõmotæ: imagiationẽ naturaliũ arte pbebãt.Verumetiã figuram totius mensæ tribus tabulis cõstruxere:cõpagine ptiũ in inuicẽ ita colligata:ut inuisibilis existeret:nec itelligeretur eorum insertio. Grossitudo uero mensæ nõ minus dimidio cubito fuisse dinoscitur.Talis ergo uotiua mensa multa regis munificentia: uel

preciositate materie:ac uarietate pulchritudinis:& industria artificū studiose perfecta est:& licet magnitudine prioris deo deuote mense non distaret:artificio tamen & nouitate:uel claritate facturæ: ualde melior & splendidior ēimata fugebat. Crateras etiam aureas duas fecerūt:sculpturam uiperam ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes:lapidibus uariis in squama cōclusis. De hinc super eos fecerunt meandrum altum cubito:compositione lapidum diuersorum:specie magna fulgentem:in quo uirgarū ordo instabat: de quibus cōplexionibus simul usq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitorū sculptura pulchris lapidibus inserta: decorem craterum ostendebat:quorū labra liliorum foliis:& uuarū floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureas quidem crateras duas:capientes utrasq; amphoram huiusmodi construxerunt. Argentei uero clarorem speculis splendorem emittebant:ut certius in his facies aspitientium uiderentur.Insuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide precioso:& circūdatæ foliis hederæ:uel aurosis bratteis:quasi uitis celatura artificiose obūbrabātur. Hæc ideo ita fiebant q; per scientiam opificis arte mira reliquos anteirent: & multomelius studio uel munificentia regis formabantur.Non enim tantum incessanter & large artificibus impendia præstabat:quanto etiam publicorū negotiorū relictis regiminibus:ipse operantibus semper instabat: & frequenter artifices uisitabat. Quapropter opera opificum diligentia regis & industria feruente propensius īminebat.Cunq; hæc ad hierosolymā transinissa ptolomei uoto fuissent: & princeps sacerdotum eleazarus ea deo dicasset:portitores eorū honorans:donaq; regi deportāda præstās: ad eum remisit. Ergo postquā alexandriā peruētum est:& ptolomeus præsentiā eorū cum septuaginta senioribus audiuit:statī andreā & aristenum legatos euocari præcepit. Qui uenientes:epistolas quas a principe sacerdotum deportauerunt obtulerunt:& ea quæ uerbis eos dīsserere iusserat edixerunt. Studens autem colloquī senioribus ab hierosolymis pro interpretatione legū directis: diuersos quidem qui pro suis causis aderant denunciauit dimitti:mirabilē hanc & præter consuetudinem faciens dimissionem:ut qui propter huiusmodi causas ducebantur:post quintū diem eum adirent.Legati uero post mensam a rege tunc dimissi: illos ab eleazaro destinatos expectabat.Dumq; seniores illi cum donisq; regi deportanda princeps sacerdotum eis dederat aduenissent:cum uoluminibus transierunt:in quibus litteris aureis conscriptæ leges continebanē. Et rex eos de codicibus percunctabatur.Cum uero reuelarent:& ostenderent tenuitatem membrane: uel in comprehensibilem eorum compaginem rex miratus est:q; ita fuissent compacta. Dumq; hoc diu fecisset:gratias inquit ago:uobis quidem q; uenistis:maiores uero illi qui uos destinauit:sed ante omnia deo:cuius hæ leges uenerandæ probātur.Cunq; clamassent seniores:uel hii qui præsentes erant:orantes prospera regi diuinitus euenire:nimium delectatus: prorupit ad lachrymas.Nam sepius natura hoc summo gaudio patitur:quod etiam dolentibus solet accidēre. Tunc iussit codices primatibus officii designari:uiros autem osculatus equum dixit esse: primū ad eos facere sermonem pro quibus essent uocati: immo & diem quo ad eum deducti fuissent: clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare promisit. Nam euenit eundem esse primum præsentiæ illorum:& uictoriæ diem:quo antigonum nauali prælio uicerat. Epulari ēt secum eos præcepit:hospiciaq; in arce denunciauit eis omnia deputari.Nicanor autem super susceptionem peregrinorum constitutus:dorotheum uocans:qui de his curam habebat: iussit singulis necessaria præparare.Nam ita dispositum a rege fuerat:ut alimenta quibus singulæ ciuitates utuntur:exhiberentur diligenter consuetudini peregrinorum ad eos uenientium:& eis omia ad nutum eorum pararentur:quatenus cibis solitis magis delectarentur:ne forsan corrupti extraneis grauarentur:quod & circa istos effectum est. Dorotheo uero quem pro sinceritate uitæ super hæc rex constituerat: per quem & præparauerat omnia:quæ ad huiusmodi conuenirent cōuiuia hæc implente: partem quidem mediam eorum ad dexteram suam: reliquos autē post eius accubitum: nihil prætermittens:quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquam autem ita discubuerunt: iussit dorotheo solita ministrare:quibus omnes iudei ad eum uenientes utebā tur.Tunc itaq; sacros præcones & immolatores & alios qui uota faciunt recusauit:& unum e senioribus nomine heliseum sacerdotem existentem:rex petiuit facere orationem. Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit:& post plausus cū gaudio & clamore oīum surrexerūt: & residentes ad epulationē & delitias paratas se cōtulerunt.Præterea rex quantum satis ei uisum est cœpit philosophari:& unūquēq; eorum naturales percunctari sermones:& ad contēplationē questionis accēdere: cauteq; illis ad omnia respondentibus quæ eis obiecta essent & explanantibus:gauisus: p duodecī dies hoc cōuiuiū īstruxit.Et qui uult singula cognoscere:q; ī cōuiuio præparata fūt:legat uolumina aristeni:quæ propter hæc cōscripserat:& agnoscet.Mirante uero eos non tantū rege sed etiam menedimo philosopho: dicente oīa per ꝓuidentiam dispensari:ideoq;

uirtutem & pulchritudinem uideri:deſtitit rex quidem de his facere ſermonem: dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri:nam profuiſſe ei:q; didiciſſet ab illis:quemadmodum deberet regnare:iuſſitq; dari ſingulis talenta tria:& deputauit illis:qui eos perducere ad diuerſoria deberent.Poſtquã uero tres exceſſerunt dies:congregans eos demetrius: táſiit ad ſtadiũ maris:& unum tranſiens pontem:adiit partes aquiloni coniunctas conciliũq; fecit in domo prope litus ſtante:& apta ſecretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens: petebat omnia quæ opus habebant ad legis interprætationem:ut ipſis præſentibus diceret: ut alias & inceſanter opus implerent.Cunq; illi munificenter & laborioſe cautam interprætationem facerent:uſq; ad horam nonam in hoc ſedentes:ad curam corporis uertebantur:ita ſuitante eos dorotheo:uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente:multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes:ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum rediebãt:& manus in mari lauantes:& ſe ipſos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaq; tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per.lxxii. dies tranſacto. cõgregans demetrius iudeos omnes ad locum in quo traſlatæ leges fuerant:præſentibus etiam interpretibus legit eas. Cunq; multitudo amplexa legem:uel ſeniores eius interpretes: demetrium eo q; magnaꝫ rerum inuẽtor eſſe uideretur laudaſſet rogauit etiam:ut & præſidibus ſuis daretur legenda:& petierũt omnes ſacerdotes interpretes:ſeniores:& prepoſitos gentis:ut bene interpretata:permaneret immobilis.Cum uero omnes ſententiam laudaſſẽt:iuſſerunt:ut ſi quod aut ſuperfluum:aut minus aliquid ſcriptum uiderent in lege: hoc deſpicerent:& manifeſtum facientes emendarẽt:hoc caſtigãtes:ut quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere:ſempiterna memoria remaneret.Gauiſus ergo rex & uidens uoluntatem ſuam ad utilem rem eſſe profectam:& delectatus relictis legibus:& ſenſum:& ſapientiam:& legiſlatores obſtupeſcens:ad demetrium ſermões facere cœpit:q; ita mira exiſteret legiſlatio q; nemo neq; hiſtoriographus:neq; poeta meminiſſet eius. Cui demetrius reſpondit:neminem fuiſſe auſum:harum legum tangere conſcriptionem q; diuina & uenerabilis eſſet:& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes. Significabat uero:qualiter theopõpus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere: ſit mente turbatus:plus triginta diebus: & cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret:dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eẽt: necnon & in ſomnis uiderit:q; ei ideo accidiſſet:quia diuina ſcrutatus eſſet:& proferre ea ad homines impuros uellet:cum conſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat autem & de theotecto tragediarum poeta dicens:quia cum niſus fuiſſet in aliquo dragmatheorũ meminiſſe:quæ in diuino uolumine continentur:oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis:& ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente.Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes: frequenter ad ſe de iudea proficiſci:hoc enim eis ad honorem & ad dõnationem ab eo profuturum dicens:nunc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat:ſponte autem ad eum uenientes : omnia quæ equum eſſet ſapientiam eorum impetrare: & pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit. Et quidem tunc remiſit eos donans unicuiq; optimas tres ſtolas: & auri talẽta duo & calicem unius talenti:totumq; conuiuatorium.Principi autem ſacerdotum eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ aureis pedibus decem:& conuenientem eis ſuppelectilem: & calicem talentoꝫ triginta : inſuper ſtolas decem: & purpuram: & coronam decoram:& lineas de byſſo centum:præterea & pateras: & trullã:& libatoria:& crateras aureas duas deuouendas.Petiuit autẽ & per epiſtolas:ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe:eum permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonem:& diuicias ſuas libenter talibus impertiri. Huiuſmodi quidem cauſam ad honorẽ & gloriam iudeorum ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

Capitulum.III.

IMpetrauerunt autem & a regibus aſyæ honorem:quomodo cũ eis caſtrametati ſunt Nam ſeleucus nomine nicanor in ciuitatibus quas per aſyam edificauerat: & in inferiore ſyria:& in ipſa metropoli antiochia republica ſua dignos eos effecit & equum eis honorẽ cũ habitatoribus macedõibus & græcis deputauit.Hactenus i eadẽ cõuerſatione eos aliquãdo mãſiſſe ſignũ eſt:q; iudei nolentes aliẽigenaꝫ uti oleo:accipiũt alias accipiant diffinitã quandã a pricipibus olipiaci certamis ꝓ ꝑcio olei pecuniã:populoq; ãtiochéo i præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinem:mutianus præfectus tunc ſyriæ conſtituta ſeruauit: & poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & tito orbis terrarum: ſupplicauerunt alexandrini & antiocheni:ut eis ius reipublicæ de reliquo cum iudeis nõdeberet eſſe commune:nec ipetrauerũt

Vnde poteſt conſiderari romanorum modeſtia: & potius magnificentia Veſpaſiani & titi. Qui cum multa pericula bellando contra iudeos ſuſtinuiſſent:acerbe ferẽtes q̃ ſe tradere noluiſſent: ſed uſque ad finem pugnantes permanſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtium fu erat abſtulerunt: ſed ſimul & priorem iram & petitionem magni populi alexandrini & antioche ni uiuaciter expulerunt:dum nihil neq; p̃ amiciciis ad gratiam iſtorum: neq; p̃ inimiciciis deuictorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtine iudeorum utilitatis: dicẽtes eos in pugna dediſſe pœnas:qui arma cœperunt:inſontes autẽ nõ eẽ iuſtũ ſua poſſeſſione priuari.Simile uero & marcum agrippam erga iudeos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eum cretenſibus:& petentibus agrippam:ut conuerſationem quam eis antiochus ſeleuci nepos:qui apud græcos deus nuncupatur dederat ſoli poſſiderent & dicentibus:ut ſi cognati eſſent eorum iudei: colerent proprios eorum deos:habito iudicio iudei uicerunt:ut ſuis utantur moribus:defendẽte eos nicolao damaſceno.Nam agrippa interlocutus eſt:nihil innouare eis licere. Siquis autem certius hæc uult noſſe: legat nicolai centeſimam & uiceſimamtertiam & quartam hiſtoriam & agrippæ quidem iudicium non eſt forſitan admirandum.Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus romanos. Veſpaſiani etiam & titi magnificentiam quilibet decentius obſtupeſcit:qui poſt tot bella tantaque certamina quæ contra nos habuerunt tam pie diſpoſiti ſunt. Repetam autem orationem: unde ad hæc uideor eſſe digreſſus.Iudeos igitur ſub imperio magni antiochi regentis aſyam conſtitutos contigit multa tolleraſſe:dum terra eorũ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cum illis qui humilem ſyriam habitare uidebantur.Nam cum antiochus pugnaſſet contra eupatorem ptolomeum:& eius filium ptolomeum: cognomine epiphanen: laborare cõtigit eos cum uincente & uicto:& eadem pati ut pares exiſterent: naues turbate & tempeſtatibus fluctuãtes:dum inter fœlicitatem & calamitatem antiochi fuiſſent communiter conſtituti. Cunq; uiciſſet ptolomeum:antiochus iudeam recepit. Defuncto uero ptolomeo filio eupatore: filius eius magnam uirtutem militum miſit:& ducem ſcopam nomine:contra humilem ſyriam:multaſque eorum ciuitates cœpit. Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& nõ poſt multum antiochus ſcopam uicit:confligens contra eum iuxta fontẽ iordanis: & multos ab exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero antiocho capiente ſyriæ ciuitates:quas ſcopa tenuerat:ex ſamaria ſponte gens iudeorum ad eum tranſiens:in ciuitatem omnem eius exercitum ſuſcepit: & elephantis abundanter alimenta p̃buerunt:& obſidente eos qui ab ſcopa in arce hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes:prono animo auxilium præſtiterunt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus iudeorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandum:ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium exhibens q̃ ab eis bene tractatus eſt:ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeſte illis innotuit.Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis ſcripſerat:præponens teſtimonium: quod nobis præbet polibius megelopolitanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad ſuperiora uadens loca:ſuperauit hyemis tempore gentem iudeorũ.Dicit nãq; & in eodem uolumine:qualiter Scopam Antiochus deuincens.Bythyniam & Samariam: & Abella: & gadera cepiſſet.Paulo poſt uero tradiderũt ſe ei iudei:qui circa templũ habitabant.Factæ aũt apparationis in tẽplo:ad aliud tempus narratõnem differamus.Polibius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit.Nos aũt reducamus orationem ad narrationem prioré:intimantes epiſtolas regis Antiochi.Rex Antiochus Ptolomeo ſalutem.Iudei mox ut prouinciam eorum ingreſſi ſumus:liberalitaté circa nos ſuam oſtenderunt:& uenientes ad ciuitaté clare nos ſuſceperunt:cum ſenioribus & principibus occurrentes:& abunde miniſtrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiſcum ad arcem pugnauerunt cõtra cuſtodes egyptiorũ. Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari: & reficere ciuitatem deſtructam:& rurſus in eam habitatores cõgregare diſperſos.Et primum conſtituimus propter pietaté eis præſtari ad imolatõnes uictimarũ:& uini & olei & libaminis precium argenteorũ uiginti milia:& ad ſimilam ſecundum prouincialẽ legem tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq;.Præberi aũt hæc inquit eis uolo ſecũdum mea mandata: & opus templi conſtrui:& porticus:& ſi qd oportet aliud reſtitui.Materies autẽ lignorum deponatur ex ipſa iudea:& ab aliis gentibus:& a libano:nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimam templi fieri uolumus edificationem. Conuerſetur omne genus eorum ſecundum proprias leges: relaxentur & ſacerdotes & ſcribæ templi: & cantores ſacri a tributis:quæ pro ſuo capite dabant:& regio uectigali: uel ab aliis cunctis oneribus : ut pro opere eorum ciuitas habitationibus hominum apta reddatur. His quoque qui uel nunc habitant:uel habitaturi conueniunt: donamus tributa uſque ad mẽſem biperheretheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiſcalium: quatenus eorum leſio releuetur. Et quicunque ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt: ex ipſis genitos libertati donamus:&

substantias eis reddi præcipimus. Epistola quidē hæc continebat. Ornato autem templo: edictū per omne suum transmisit imperium: in quo continebatur neminem alienigenaꝝ intra muros templi ingrediendi habere licentiam; nec iudeos nisi quibus mos est: purificatos secundū patriā legem: necꝫ inferri alias inferre ciuitati equinas carnes: necꝫ mulaꝝ: necꝫ ferarum mansuetarum uulpium: aut luporum: aut leporum; aut pardorum: & generaliter omium animalium quæ iudeis interdicta sunt: ut nec pelles eorum liceret afferre: alias afferri: necꝫ horum aliquid intra ciuitatem pascere: sed solitis parentum uictimis: ex quibus & deo oportet sacrificare alias autē sacrificari: uti permissum est. Qui autē aliquid horum transgressus fuisset: iussit ut multatus pecuniæ præstaret sacerdotibus dragmas tria milia. Scripsit etiam testimonia nostræ pietatis: & fidei præbens: cū rebelles frigas & Liddos adisset: eo tempore: quo ad superiores Persaꝝ ierat prouincias iubens zeusidi carissimo: ut mitteret quosdā nostroꝝ a babilone ad frigiā: ita per epistolam suam mandās rex Antiochus Zeusidi patri salutem. Si sani estis: bene est: sanus & ego sum. Audiens autem frigas & liddos rebellare magna cogitatione permotus: consilium animo percepi qd oporteret fieri. Placuit aūt ad castella uel necessaria loca mesopotamiæ & babiloniæ iudeorum domus duo milia cum apparatu suo deducere: credo enī fideles nobis eos custodes futuros propter pietatem: quā circa deum habent. Nam testificantur parentes nostri fideles eos: & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur licet difficile esse credam migrari: ut pmittas eos legibus propriis uti: & cum eos ad prædicta loca migraueris: ad edificādas sibi domos locum unicuiqꝫ distribuit: terramqꝫ colendam dari: & uitium plantatiōes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero usquequo fructus colligant triticum ad cibum seruorum quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clemētiam: proniores seipsos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam faciens eoꝝ gentis secundum possibilitatē: quatenus a nullo molestiam patiantur. De amicitia quidē magni Antiochi & iudeoꝝ: hæc a nobis pro testimonio dicta sint. Postea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum ātiocho cōposuit: dedit ei filiam suā cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem Syriam: & samariam: & iudeam: & Phenicem dotis nomine. Diuisis aūt in utrunqꝫ regem tributis: unusquisqꝫ sublimissimus patriæ suæ colligēs uectigalium summam statutam regi offerebat. Eodem uero tempore samarite iscæliciter agētes: multa contra iudeos mala fecerunt: terramqꝫ eorum depopulantes: multos inde captiuos trahebant: quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro principatum sacerdotii patruus eius manasses suscepit: cuius post finem uitæ Onias eo in honore successit filius existens Simonis: cognomine iusti: qui Simon frater Eleazari: sicut prædiximus: erat.

Capitulum. IIII.

IS autem Onias paruulus mente: & pecuniis auarus existens: pro populo regibus uectigal: quod patres eius ex propriis dabant id est uiginti talenta pecuniarum non reddens ad iram regem Ptolomeum commouit: qui & legatum transmittens ad hierosolymam: culpabat Oniam non reddentem tributa: & interminabatur: ut si non acciperent tributa: terram eorum ad iugera metiretur & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uero mandata regis iudei turbabantur: hunc autē Oniam nihil horum flectebat propter auaritiam suam. Ioseppus autem quidam iuuenis ætate: sed propter castitatem & suam prudentiam iusticiæ gloriam habens apud hierosolymitas: patre Tobia: & ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus: mandante matre legati præsentiam: dum ille esset ad ficulam uicum: ubi natus erat: ueniens in ciuitatem increpabat sacerdotem: non prouidentem innocentiæ ciuium: sed ad pericula mittere uolentem gentem propter pecuniarum priuationem: dum per ipsum populum dignitatem accepisset: & principatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem cupiditate haberet pecunias: ita ut propter ipsas & periculum fieri patriæ: & ciues suos afflictos uidere pateretur: suadebat ei ad regem ire & petere: ut ei aut omnes pecuniæ aut pars concederet. Tunc Onias neque principatum uelle se gentis habere respondit immo & sacerdotalem honorē si esset possibile paratum se esse deponere: ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his ptinere dixisset: ioseppus iterrogauit eū: si sibi cōcederet legationē ad Prolomeū gerere pro gente. Cūqꝫ concessisset Onias: ascendit ad templum ioseppus: & cōuocata multitudine ad contionem nihil turbari eos uel timere suadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentiam: sed rogabat: ut deponerent cordis mesticiā: qua p regis mādatis affligebant. Nam legationē factuꝫ se ad regem promisit: ut flecteret eum: quo nihil iniquitatis ī eos efficeret. Multitudo quidē hæc

audiens. Ioseppo gratias egit: ipse autem a templo descendens:in hospitium suscepit Ptolomei: legatum:donauitq; ei magnificentissima munera:& per multos dies munificentissime eũ pauit: & ad regẽ remisit:promittentes ei ut & ipse sequeretur.Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante:& concitante eum ad Egyptum peruenire:& ꝓmittente omnia quæ a Ptolomeo peteret per se eum impetraturum:quia modestiam morum eius nimis amabat.Cunq; legatus ad Egyptum peruenisset:& regi nunciasset indeuotõnem Oniæ:& utilitatem Ioseppi:quẽ uentur⁹ ad eum dicebat:& satisfactur⁹ pro excessu Oniæ:qui etiam regem patronum esse confideret:tanta laudum magnitudine pro adolescente utebatur:ut regem & uxorem eius cleopatrã prius familiarem faceret habere ioseppum quã eum haberent præsentem.Ioseppus aũt mandans amicis ad Samariam:& mutuam ab eis accipiens pecuniam:& parans conuenientia profectioni: uestes & pocula & subiugalia:quæ omnia ad uiginti milia dragmas essent ad Alexandriam usq; peruenit.Contigit aũt per illud tempus omẽs primatus & magistratus ascendere ciuitates Syriæ & Phenice:ut uectigalium susciperent exactionem. Nam singulis annis potentibus per ciuitates eam rex cõmittere consueuerat. Videntes autem hi per uiam ioseppum deridebant eius paupertatem & inopiam. Cunq; ad alexãdriam peruenisset:in Memphis Ptolomeum esse cognouit:cui occurrere festinauit. Sedente auté super currũ rege cum uxore & amico Athenione: qui cum legatione ad Hierosolymam destinatus:& a ioseppo hospitio clementer exceptus est. Vidés Athenio mox regi innotuit:dicens hunc esse:de quo ab hierosolymis ueniens nũciauit:quã bonus inquit iuuenis & liberalis.Ptolomeus uero primus eum salutauit:& ascendere super currum fecit. Postquã uero sedit cœpit rex Oniam accusare. Tunc ioseppus ait. Veniam ei queso præsta ꝓpter senectutem.Non enim uos latet q⁹ senes & infantes eandem mentem contingit habere. A nobis autem redditur tibi ratio:ut ei penitus irasci non debeas.Gauisus aũt rex de prudẽtia atq; beniuolentia iuuenis:plus eũ quippe iam expertũ diligere cœpit:iussitq; in aulã regiã susci pi: & quotidie suæ mensæ esse conuiuã. Cunq; uenisset ad Alexandriã rex:uidentes Syriæ priores consedentẽ ioseppũ:egre ferebant. Instante uero die quo suscipi habebãt uectigaliũ soleniter exactiones diuersar⁹ ciuitatũ nobiles data pecunia suæ patriæ exigenda fiscalia conducebant: quæ usq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phenicis & iudeæ & Samariæ colligebãtur. Audiens ergo ioseppus culpabat eos qui conducebant:tanquã paruo munere exigenda regi uectigalia ꝓmisissent. Ipse aũt duplũ dare pollicitus est:& fisci iuribus peccãtium substãtias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit q⁹ ad eius errarium expectaret augmentum: & petente ioseppo confirmari sibi uectigalium conductionem interrogauit si secundũ promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille uero facile respondit. Dabo inquit homies bonos & optimos de quibus confidas. Cunq; diceret rex:qui sunt isti uades:quos te dare promittis:ioseppus:te inquit o rex & tuam uxorem pro utraq; parte sponsores præbebo tibi. Cuius uerba libenter suscipiens Ptolomeus sine fideiussoris uectigalia eum habere permisit. Quod factũ nimis contristauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad Egyptum uenerant: q⁹ simili non fuerant benignitate tractati:unde cũ magna confusione ad suas unusquisq; prouincias recessere. Ioseppus uero accipiens a rege duo milia peditum:peruerat enim aliquod auxilium ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expensas suas ab amicis regis quingẽta talenta de alexandria in Syriam est profectus: qui postquã uenit i ascalonam uectigalia exigẽs ascalonitas quõ nihil dare uolebant:sed etiam contumeliis eum grauibus afficiebant:capiés priores ipsorum uiginti trucidauit:& substantias eorum usq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit:intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius:& laudans quæ facta fuerant:permisit ei agere quæ uellet.Hæc audientes Syrii obstupuerunt ascalonitarum contumacie exempla:metuentes ciuitatibus suis: & ideo foribus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum ioseppi sustinebant. Nitentibus uero scitopolitanis contumeliis eum afficere:& uectigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant:horum quoq; priores interfecit:substantiasq; eorum fisci iuribus applicauit.Colligens uero pecunias multas:& maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia:ut ei potentia permaneret: occasionẽ sibi:& cãm fœlicitatis seruare putans ex his q̃ cõgregauerat:& multa large regi & cleopatre uel amicis eor⁹ bona dirigebat patrocinia sibi eor⁹ fauorẽq; cõcilians. Potitus uero ac fœlicitate p ãnos uigitiduos:& pater factus ab una quidẽ uxore septẽ filior⁹: habuit ẽt ex filia fratris sui solini unũ noĩe hircanũ:quã accepit ex tali causa:cũ fratre quondã Alexandriã ꝑgens:ducente etiam secum filiã nuptiis iam maturam: ut eam cõiungeret alicui sublimi iudeorum: dum apud regem cœnaret:& intrasset Pantomima ad conuiuium concupiuit eam:fratrique nunciauit desiderium suum: petens eum celare suum peccatum. Nam apud iudeos lege prohibetur alieni-

gene conuenire mulieri:quapropter petebat ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater aũt eius libenter ministerium suscepit:ornãsq; suam filiam:nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem cum fratris filia concubuit:quo sepius facto ualde dilexit eã: dixitq; ad fratrem ꝙ uita eius periclitaretur si rex ei minime concederet Pantomimã. Fratre uero petente nihil eum debere metuere:quia dicebat ei frui muliere uxoremq; habere:& uerũ aperiens ei:ac dicens magis se uelle filiam iniuriam sustinere quã illum uidere ad confusionem dete stabilem peruenire:laudans eum Ioseppus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit uxorẽ & filium ex ea genuit hircanum ut prædiximus. Qui cum adhuc tertiũdecimũ annũ agens demonstrabat naturalem fortitudinẽ & prudentiã:ut etiã acerbam emulationẽ fratribus suis excitaret. Ioseppo uero uolente cognoscer quis de filiis suis uirtute melior existeret:unũquenq; ad doctorum sublimium studia destinauit.Et cæteri quidem desidia disciplinaꝝ indocti fatuiq; redierũt. Post illos aũt adolescentulũ hircanum direxit:dansq; ei trecenta iuga boum:transmisit uiã duorum dierum ad solitudinem seminare:celans lora quibus ligarentur:quæ non habens hircanus: aratorum quidem sententiam reprobauit suadentium:ut ad patrem mitteret quosdã deferre lora.Tempus autẽ non arbitratus non oportere se perdere dum expectaret illos qui transmittendi erant:excogitauit uirile quoddam & maius ætate sua. Occidens enĩ decem iuga:carnes quidem operariis distribuit:pelles uero eoꝝ incidens retinacula fecit:per quæ iuga ligauit: & hoc modo seminans terram quã ei præceperat reuersus est ad eum:quẽ pater suscipiens nimis dilexit ꝓpter prudentiam & argutiam mentis:& fiduciã eius laudãs tanquã solum proprium filium diligebat: propter quod fratres eius cõtristabantur ut uero nunciauit quidã ioseppo per illud tempus filiũ regi ptolomeo genitum:& ꝙ omnes priores syriæ:& subiectaꝝ ꝓuinciaꝝ celebrarent natalis pueri diem:cũ apparatu maximo ad alexandriã ire ipso quidẽ senio ꝓhibebatur: filios aũt interrogauit quis illoꝝ ad regẽ uellet ire:maioribus uero recusantibus:& ad tales conuentus idoctos se esse dicentibus:fratréq; hircanum posse ad regẽ ire firmantibus consuluit eum.Qui cum se promisisset iturũ:dicens se in uia non multas opus habere pecunias:dum soleret bibere modeste:& ei decem milia dragme habũde sufficerent:gauisus ẽ de sobrietate filii.Deferens aũt parum puer patri suadebat dona quidem exinde ipsi regi non mittere:dare uero epistolam ad dispensatorem in alexandriam:quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel preciosa poterat iuenire. Qui opinatus decem talenta sufficere ad sumptũ regii muneris: filiũ collaudans:ut bene admonentẽ scripsit dispensatori Arioni qui omnes per Alexandriã eius dispensabat pecunias:non minus tria milia talenta existentes. Nam Ioseppus a Syria pecuniã ad Alexãdriam mittebat.Et constituto die ueniente:in quo assignari regi oportuisset. Arioni scribebat: ut eas redderet.Igitur Hircanus suggerens patri:accepit epistolã ad Alexandriãq; perrexit.Egresso aũt eo fratres eius scribunt oĩbus regis amicis:ut eum occiderent.Qui ut peruenit ad Alexandriam:porrexit Arioni epistolã.Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta: nam sperabat eum querere decem tantum:aut his pauco plus:cũq; dixisset mille opus habere iratus ĩcrepabat eum:quasi uolentẽ luxiriose uiuere: & dicebãt quẽadmodũ pater eius substantiã collegisset labore uel abstinentia:& imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare aũt non plus nisi decem talenta se dicebat:& hæc ad regiã donationẽ.Tunc furore cõmotus adolescens in uincula arionẽ misit:cuius uxor ad cleopatrã demandans petiit quatenus puerũ increparet:nã ualde arion apud eã honoribus precellebat: quod etiã ad regis notitiã cleopatra ꝓduxit. Itaq; Ptolomeus ad hircanum mittens admirari se dicebat ꝙ a patre ad se trãsmissus nõ eũ uidisset:insup & dispẽsatorẽ ligasset. Venire ergo eũ:& cãm sibi ꝓ qua ueniret ĩdicare ꝓcepit:quẽ ferũt nũcio regis ita respondisse legem esse penes iudeos : quæ ꝓhibet communes epulas prius attingere:quã in templo dei immolare.Et ideo distulisset ne sine donis a patre trasmissis ad regem pueniret.Propter hãc causam nõ ad eũ uenisse:seruũ aũt punisse nõ obsecutũ iussionibus suis dum nihil distaret ĩter magnũ & minorẽ dominũ:sed si taliũ cõtumacia nõ emẽdaẽ:& tu inquit spera similiter a subiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad risum cõuersus magnanimitatẽ adolescẽtis miratus est. Cunq; audisset Arion ꝙ ita rex responsum accipiẽs nullum ei auxiliũ præberet:dedit adolescenti mille talenta:& a uinculis est solutus.Tres uero differens hircanus dies regẽ reginãq; salutauit: quem illi libenter suscipientes uiderunt: & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens comparauit ab eis pueros centum litteras scientes unũquenq; talento uno:& centum uirgines singulas eodẽ precio. Cunq; inuitatus ad regis conuiuiũ discubuisset cum prioribus prouinciaꝝ:ultimus omnium & tanquã puer ab his qui loca secundũ dignitatem habebant contemneretur. Cunq; omnes conuiue regis ossa cibogꝝ ante hircanum in mensa proiicerent:ipso tacente Trifon qui ad conuiuia & ad risus conuiaꝝ erat aptus;rogãtibus

se cōuiuis iuxta mensam assistens regi ait. Vides domine ātepositā ossa Hircano. Ex hoc conicę & pater eius sic omnē Syriam denudauit: quemadmodū hæc ossa iste carnibus expoliauit. Rídente uero ad uerba Trifonis rege: & interrogante Hircanum: cur tanta ante eum ossa iacerent: apte inquit domine: nā canes semp ossa cū carnibus deuorant: sicut isti fecerunt. Idē de accūbēntibus dicēs: quoniā ista āte eos minīe ossa iacebāt: hoies uero carnes cōedūt: ossa aūt iactāt: qđ & ego tāq̄ hō nūc feci. Rex aūt miratus eius respōsū tā sapiēter dictū oēs plaudere iussit: uerbū eius laudantes. Postera uero die ad unumquenque regis amicū pergens: & ad potentes aulæ hos quidem salutabat: famulos autem interrogabat: quæ dona daturi sunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicentibus: quosdam decem daturos talenta: alios autem nobiles plus secundū magnitudinem substantiæ suæ: contristari se simulauit quasi non ualens talē donationē offerre: nā plusq̄ quinq̄ talenta se non habere affirmabat: quod serui audientes dominis nūciauerunt: qui gauisi sunt sperantes ioseppū regem offendere: propter numerū paucitatē: instante uero die cæteri quidem regi offerentes talenta non plus uiginti: qui magnam uidebantur offerre munęꝝ quantitatem hircanus: quos cōparauerat pueros centum & uirgines totidē: unicuiq̄ dās talentū portare: obtulit pueros quidem regi: puellas autem cleopatre reginæ: omnibus munęꝝ magnificentiam admirantibus & ipsis regibus & amicis eoꝝ: insuper & regis seruientibus: quia digna dona multis talētis obtulisset: unde etiā & mortis pericula declinauit hircanus: quæ fratres eius zelo ducti parauerunt. Tunc ptolomeus magnanimitatē adolescentis miratus imperabat ei donationē quā uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri quā ut patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter: & donationes copiosas præstans pratri & fratribus & oībus magistratibus scripta transmisit. Audientes aūt fratres eius hircanū a rege talia meruisse: magnoq̄ cū honore redeuntem in occursum eius se egredi simulātes interficere illum etiam patre sciēte omnimō decreuerunt: irascebatur. n. ei pater propter pecunias' quas regi obtulerat: & non curabat salutē eius. Et iram quidem quam circa filium ioseppus habebat regem timens celabat. Cōmittētibus uero aduersus eum' fratribus pugnā: multos eoꝝ qui eos sequebantur occidit cum duobus fratribus suis. Cæteri aūt ad patrē hierosolymā cōfugerunt: qui postq̄ ad ciuitatē uenit nullo se suscipiēte discessit trans iordanē fluuiū: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autē tempus regnabat in asia Seleucus qui Sother noiabatur, filius magni Antiochi: tūc moritur & pater Hircani ioseppus uir bonus & magnanimis qui populū iudeoꝝ a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas usq̄ perduxit: his etiam uiginti & duobus ānis Syriæ & phenicis & Samariæ tributa dispensauit. Defunctus est' uero & auunculus eius Onias principatum sacerdotii simoni filio derelinquens.

Cap. V.

MOrtuo quoq̄ & isto: filius eius Onias in honorem successit: ad quē rex lacedemoniorum aruis legationem direxit & epistolas: quaꝝ huiusmodi continebatur exemplar. Rex lacedemonioꝝ aruis Oniæ salutē. Legentes scripturā aliquā inuenimus ex uno genere iudeos & lacedemones extitisse: & familiaritatē cū abraam sotialiter habuisse. Iustum ē ergo cum fratres existatis trāsmittere ad nos & petere quæ uobis necessaria iudicatis: facinus uero & nos idem & uestra ppria simul: & nostra cōmunia reputamus. Portitor litteraꝝ dimotilis epistolas uobis defert quadrāgulo scriptas signaculū habētes aquilam: draconē unguibus deportantem. Epistola igitur a lacedemonioꝝ rege destinata textū huiusmodi continebat. Defuncto autem ioseppo populum cōtigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus, contra hircanum ultimū filioꝝ ioseppi: dissensit ab inuicem multitudo: pluresq̄ maioribus auxilium, ferebant cum principe sacerdotū Simone qui cognatus eoꝝ & affinis extabat. Hircanus autē redire quidē ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanem frequenter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortissimam ex lapide albo cōstruens eam & totam usq̄ ad terram sculpsit animalibus diuersis: & in circuitu fecit magnum & altū euripum: id est piscinas. Ex petra autem contrapositi mōtis cuius incidens sinistram extensionē speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia & somnum & conuersationem fecit aptissimam multitudini: cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratissimas ad ornamentum totius aulæ. Ostia uero speluncaꝝ aperuit minora: ut unus & non multi per ea possint intrare: & hoc custodie gratia cōdidit: ut obsessus a fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudīe excellentia: & paradisis ornauit egregiis: & talem perficiens locum tyrum eū nominauit: qui locus est inter arabiā & iudeā positus trans iordanē nō longe a Sebonitide regiōe: præfuit ergo patribus illis p annos septem omni tēpore: quo seleucus syriæ regnauerat. Hoc enī iam defūcto: post frater eius Antiochus: qui epiphanes uocabatur regnū obtinuit. Moritur etiam Ptolomeus rex egyptioꝝ:

lib. xii.

qui similiter epiphanes nuncupabatur:relinquens duos filios minores ætate: quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiscon.Hircanus aũt uidens magnã Antiochũ uirtutem habentẽ:& timens ne tentus ab eo tormẽtis afficeret pro his quæ cõtra arabas egerat: uitam propriæ manus internitione cõclusit:cuius substantiã antiochus suis cõmodis applicuit.

Cap.VI.

PEr idẽ tẽpus defuncto Onia principe sacerdotũ:fratri eius ãtiochus sacerdotii cõtulit principatũ.Nam filius quẽ onias reliquerat adhuc infans erat.Demonstrabimus aũt singula in loco ꝓprio quæ ad hunc puerũ ptinere uidebuntur.Iesu uero nã hic frater erat oniæ principatũ sacerdotii rex abstulit iratus:& dedit eũ iuniori fratri eoꝝ noie oniæ. Symõi aũt tres filii hi fuerũt:qui ad tres principatus sacerdotii sicut prædiximus peruenerũt.Et iesus quidem iasonem se nominauit. Onias autem menelaus est nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps sacerdotũ iesus aduersum menelaum concitauit:& diuisa i utrũq; populi multitudine: ꝑ pte menelai filii tobiæ constabant alias cõsistebãt:populi uero pars pluria iasonem adiuuabat.Vnde & laborantes menalaus & filii tobiæ ad antiochũ discesserunt: ad noticiam eius pducentes q; uellent patrias relinquere leges:& conuersationem & mores obseruare græcorum.Rogauerunt ergo eũ ut pmitteret eis edificare gimnasium hierosolymitis.Cũq; concessisset circũcisionem suã uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis esse dissimiles: cæteraq; oia relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliaꝝ facta gentiũ rituq; sequebãt. Antiochus aũt pro suo fœliciter impio exercitũ ducere deliberauit ad egyptum tractus desiderio eius conténens filios Ptolomei ut debiles:ac nequaquam tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igitur cũ magna uirtute ad pelusium:& dolo philometorẽ ptolomeũ circũueniens egyptum occupauit.Et cũ adisset loca mẽphiticæ ciuitatis:eam capiens contra alexandriã ut obsidendo ptolomeũ capet ambulauit.Expulsus uero est:non ab alexandria tantum sed etiã a toto egypto:romanis sibi denũciantibus ut discederet a ꝓuincia:sicut prius & alibi demõstrauimus. Exponam ergo per ptes de hoc rege:quẽadmodũ iudeam & tẽplũ piter occupauit. Nam in pria mea cõscriptiõe capitulati eoꝝ memoriã feci:núc necessariũ putaui ad certiorẽ eoꝝ narrationẽ denuo remeare.Reuersus ergo ꝓpter rõanoꝝ timorẽ ab egypto rex ãtiochus ad hierosolymoꝝ ciuitatẽ ducit exercitũ:quo pueniens ãno centesimo q̃dragesimotertio:post regnũ primi seleuci centesima quinquagesimatertia olipiade:uicesimo & quinto die mensis casleu quẽ macedones appelleon noiant:capit eã sine cõflictione cuiusꝑiam:apientibus ei portas his qui uoluntati eius consentiebant.Ingressusq; ciuitatẽ hierosolymoꝝ multos interemit sibi contraria sapiẽtes:necnon etiã eos qui portas apientes ciuitatẽ ei tradiderũt:ꝓpter templi diuitias interfecit: multasq; ab eo auferens pecunias ad ãtiochiã reuersus est. Postquã ergo expoliauit templũ ita ut uasa dei asportaret & lucernas aureas:& arã aureã:& mẽsam:& sacrariũ neq; de uelis abstinuit:q̃ ex bisso & cocco erant.Exhauriendo aũt & thesauros nihil penitus relinquens:ad maximũ iudeos luctũ ꝓpter hæc usq; pduxit.Nam & quotidianas imolationes quas deo secundũ leges offerebãt celebrare ꝓhibuit. Depredãs uero totã ciuitatẽ:quosdã iterfecit:alios captiuos cũ uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuoꝝ usq; ad decẽ milia existere uideret. Incendit etiã optima eius loca:& deponẽs muros arcẽ edificauit in iteriori pte ciuitatis:ná alta & eminentior erat prius a tẽplo:& ꝓpter hoc muniẽs muris altis & turribus custodiã macedonũ ibi disposuit. Manebant etiã in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a quibus ciues multa & acerba subinde patiebant.Edificãs uero & i sacrario arã:sup eã porcos imolauit:hostias nõ legitimas:nec patriæ religioni iudeoꝝ cõgruas.Coegit itaq; eos relinquentes religionẽ patriã idolũ uenerari:edificare etiã in unaquaq; ciuitate & uico tẽpla deoꝝ:& aras collocantes imolare super eas porcos oĩ die præcepit:& ne quis circũcideret:aut ne filii eoꝝ.Interminatus est & tormenta grauissima:siquis præter hæc facere inueniretur.

Cap.VII.

COnstituit itaq; ꝓpositos:qui cogerẽt impalia mandata pficere.Et multi quidẽ iudeorum sponte:alii uero ꝓpter timores iminentes:regis præcepta sequebant.ꝓbatissimi aũt & generosi:detestabile facinus execrãtes:patris legibus adheserũt.ꝓpterea diebus singulis pœnis afflicti:& amara passi torméta trucidabant.ná & uerberati:& diuersis cruciatibus fatigati:adhuc uiuentes crucis patibulo figebant.Vxores uero & filios quos circũciderunt præter uolũtatẽ regis laqueis suffocabãt:parentũ eos ceruicibus illigãtes. Ná & si apud aliquẽ uolumẽ inuẽtũ fuisset sacrũ:aut lex:& his quoq; crudeli sorte moriebat.Vidẽtes samarite iudeos hæc pati:dereliquo negãt se neq; cognatos ipsoꝝ:neq; tẽplũ sup garizim maximi dei ut prius esse fatebantur:cõsuetudinẽ suæ facientes naturæ:de q̃ supius constat expressũ:sed dicebãt se medoꝝ ꝑsarũq; colonos.Mittentes ergo ad antiochũ legatos & epistolã:q̃ subter sunt scripta

ſignificauerũt Regi ãtiocho epiphani relatio a ſichimitis ſidonioꝝ.Nr̃i maiores ꝑpter crebras ꝓuintiæ peſtilentias ſecuti priſcã quandã ſupſtitionẽ:cõſuetudinẽ fecerũt:colẽdi quæ dicit̃ apud iudeos ſabbatorũ dies:edificanteſq; ſine numine in garizim monte templũ offerebant in eo deuotas ĩmolationes.Vobis aũt malignitatẽ iudeoꝝ digne rependentibus:ueniẽtes iudices ueſtri: & arbitrati p cognationẽ illoꝝ nos eadẽ facere:ſimilibus nos pœnis afficiũt:dũ ab initio ſidonii eſſe noſcamur qđ manifeſtũ eſſe publicis cõſtat ãnalibus:petimus ergo te beneficiũ & ſaluatorẽ denũciare appollonio noſtraꝝ partiũ iudici & nicanori regalia tractãti negotia:ut nihil nos debeant moleſtare:q̃ſi iudeis aliq̃ ſupſtitione coiũctos:cũ genere & moribus ab eis ꝓbemur alieni. Templũ uero edificatũ:qđ adhuc ſine cuiuſq̃ dei noſſe cõſtat:græci iouis illud appellatione petimus dedicari.Quo facto:uitamus importũas moleſtias ſuſtinere:operibuſq; ſedulo uacãtes:tibi ſoluimus redituũ quãritatẽ .Hæc petẽtibus ſamaritis:rex iſta reſcripſit.Antiochus rex nicanori. Sichimitæ ſidonii porrexerunt mihi publicã relationẽ.Sed qa cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis:docuerũt ab eis miſſi.q; criminibus iudeoꝝ in nullo ꝓbantur eſſe ꝓticipes: quando moribus græcoꝝ uiuere potius elegerũt:abſoluimus eos a iudeoꝝ pœna nocentiũ: & templum eorum quẽadmodũ petierunt græci iouis appellatiõe dedicetur.Eadem & appollonio partiũ iudici ſcripſit:ſexto & q̃drageſimo anno.menſe echato octauodecimo die.Eodem tẽpore erat habitans aliquis in modin uico iudeæ noſſe mathathias.filius Ioannis.filii Simonis.filii Samoni:ſacerdos de uice Ioab hieroſolymitis.Erant aũt ei filii quinq;.Ioannes qui uocatur gaddis.& Simõ qui dictus eſt Thaſi.& Iudas:qui uocabat̃ machabeus.& eleazarus.qui dictus ẽ apphus & abarõ qui dictus eſt Ionathas.Iſte ergo Mathathias plãgebat apud filios ſtatũ regꝝ:& ciuitatis rapinã & templi nuditatẽ:& calamitates plebis:dicebatq; melius illi eẽ;ꝓ pr̃is mori legibus:q̃ ita ſine gloria uiuere . Veniẽtibus aũt ad Modin uillã a rege directis:ut cogerent iudeos facere:q̃ præcepta uidebantur a rege:& iubentibus illic conſtitutis idolis ĩmolare:ſecundũ regis iuſſionẽ:& primũ mathathiã:qui doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare cõpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens.Licet alii oẽs iuſſionibus antiochi ꝓ timore obtẽperẽt: mihi tamẽ & meis filiis tale ſcelus nullatenus ĩponitur.Cũq; tacuiſſet accedens quidẽ ex iudeis ĩmolauit in medio ſicut p̃cepit Antiochus:iratuſq; mathathias irruit ſup eũ cũ filiis ſuis habẽtibus gladios:eiuſq; ſanguinẽ ſup arã effudit:& iudicẽ regis Appolloniũ q eos ad talia cogebat:cũ ſuis paucis militibus ĩteremit:& arã deponens clamauit.Si quis emulat̃ pr̃ias leges & dei religionẽ:ſeq̃t̃ me.Et hæc dicẽs:cũ filiis ad ſolitudinẽ exiit:relinquẽs oẽm ſuã poſſeſſionẽ.Idem multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad ſolitudinẽ cõfugerũt.Audientes uero iſta iudices regis:auxilia cõuocãtes quæ in arce hieroſolymoꝝ ꝓ cuſtodia pmanebant:prius quidẽ conabanꝫ uerbis eos flectere:ut ad penitentiã ꝓuenirent:& eligerent potius illa q̃ ꝓſunt ; ne aliq̃ neceſſitate cogente eis tanq̃ hoſtibus uterentur.Quibus non accipientibus uerba:ſed contraria ſapientibus: cõflixerunt die ſabbatoꝝ:& ſicut erant in ſpelũcis ibi eos atroci incendio cremauerũt:dũ repugnare ꝓpter diẽ feſtum noluiſſẽt:ne in malis ſuis honorẽ ſabbati tranſgredi uiderenꝫ.Nam uacare in eo nobis legitimũ eſt. Mortui ergo ſũt cũ uxoribus & filiis ĩ ſpelũcis:globis fumiferis ſuffocati numero mille.Multi aũt liberati ſunt adiuncti mathathiæ:& illũ ſibi iudicẽ ordinauerũt : qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicẽs.Quod ſi hoc nõ fecerint obſeruantes legẽ:ſibimetipſis erunt hoſtes: in illo die cõtra eos uenientibus inimicis.Hoc dicẽs pſuaſit eis:& hactenus pmanet nobis cõſuetudo pugnãdi:etiã ſi tali die bella cõſurgãt.Colligens ergo ſibi Mathathias armatã multitudinẽ: aras depoſuit ydoloꝝ:& peccantes ĩ eos quãtos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas.Et pueros non circũciſos iuſſit circũcidi:expellẽs eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti. Cap. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno anno:dũ morbo grauiſſimo p̃meretur conuocauit filios ſuos: & circũſtantibus.Ego quidẽ inqt o filii decretã ꝓficiſcor uiã.Cõmendo aũt uobis pr̃ias leges obteſtãs:ne eaꝝ tranſgreſſores:ſed potius cuſtodes eſſe debeatis.Paternæ uero uoluntatis memores:ritus pr̃ios cuſtodite:& piclitantẽ antiquã cõſuetudinẽ reſtaurate:nõ ſeducti ab his q ſpõte aut neceſſitate cadũt:ſed digni meo iſtituto:oẽm uiolẽtiã & neceſſitatẽ tollerãdo ſupate. Ita uos ꝑparantes:ut ſi oporteat ꝓ legibus grata mente moriamini.Scientes hoc qa deus tales nõ deſpiciet:ſed ueſtrã uirtutẽ inſpiciens reddet uobis & libertatẽ:& tribuet quãdoq;:ut cũ ſecuritate ueſtris moribus perfruamini.Nam corpora noſtra mortalia & tẽporalia ſunt: factorũ uero monimenta immortalitatis ordinẽ conſequuntur.Quod deſiderantes uos decet appetere gloriam:quæ nullo ſit fine claudenda.Concordiam uero uos habere comoneo:& ĩ quo aliquis melior exiſtit:altero cẽdente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus:& Symonem fratrẽ ſapientia antecedẽtem uobis patrem putate.Et quicquid ille perſuaſerit cuſtodite.Machabeum

uero milítiæ ꝑpter uirtutẽ & fortitudinem habebitis ducem. Nam gentem defendens:hoſtes uiriliter expugnabit.Suſcipientes uiros iuſtos & religioſos:ueritatẽ eoꝝ fouere.Iſta filiis locutus eſt:deũ orans adiutorem eis fieri.Et ut populo leges ꝑpriæ cõſeruentur:fideli corde ſupplicans: uiuendi finem communi ſorte ſuſcepit.Et ſepelitur in Modin:magnũq; luctum omnis populus ſuper eum peragens ſuſcepit gubernationẽ regꝝ filius eius Iudas:qui & Machabeus centeſimo & ſexageſimoſexto anno:& adiuuantibus ſe prono ãno fratribus:cæteriſq; religioſis:inimicos a ꝑ uintia expulit.Et trãſgreſſores legũ paternaꝝ iudeos occidit:& purificauit ab oĩ malo ſuã terrã.

Cap.IX.

HAec cum audiſſet Apollonius dux Samariæ:colligens exercitũ egreſſus ẽ cõtra iudã. Ille autem occurrit ei:& cõmittens cum eo pugnam uicit:& multos eoꝝ interfecit. Inter quos & ducem Apollonium armis exuens interemit multamq; prædã ab exercitu hoſtiũ auferens:diſceſſit.Seron ergo dux inferioris ſyriæ:audiens ꝙ multi tranſirent ad iudam:& magna iam uirtute circunſeptus ad bellũ accederet:ſtatuit contra eum dimicare:& colligens milites ſub ſe conſtitutos:uel tranſgreſſores iudeos:contra machabeũ ꝑduxit exercitum.Perueniens uero uſq; ad bethoron:uicũ iudeæ:ibi exercitum locauit.Iudas aũt occurrens ei:& confligere diſponẽs:quia milites ad pugnam uidebat ꝑpter paucitatẽ & ieiunium deſides:hortabatur dicens.Non per multitudinẽ uincẽdos hoſtes aut expugnãdos eſſe credatis:ſed pietate:& hoc euidẽtiſſimum habemus exemplũ:maiores noſtros:qui propter iuſticiã & ꝑprias leges certantes:multa ſepius milia deuicerunt.Nam nullum leſiſſe maxima uirtus extitit. Hæc dicens:ſuaſit eis cõtemnere multitudinẽ.confligens ergo cum ſyris:duce eoꝝ interfecto cũctos ad fugam uertit.Secutus autem eos uſq; ad campum:cecidit octo milia:reliqui fugati:ad maritia loca diſceſſerunt.Quæ audiens rex Antiochus:maximo furore commotus:oĉm ꝑpriam uirtutem congregans:& multos ab inſulis mercede conducens:parabat circa ueris initium dimicare contra iudeam.At uero militibus ſtipendia diſtribuens:uidit theſauros deficere:non enĩ omnia uectigalia ei reddebantur propter ſeditiones gentium.Nam cum magnanimus eſſet:ei minime ſufficiebant quæ dudum colligerat.Deliberauit itaq; primũ ad perſidam ire tributaq; prouiciæ congregare.Relinquens autẽ pro regni gubernatione quendã liſiam:gloriam apud ſe maximã poſſidentẽ:ut regeret ꝑuincias a fluuio eufrate uſq; ad fines egypti & inferioris aſyæ: & partem exercitus:& elephãtes ei tradens præcepit ei filium ſuũ Antiochum diligenter nutrire:& uaſtare iudeam:& habitantes in ea ducere captiuos:& euertere Hieroſolymã: & genus eoꝝ omnino diſperdere.Hæc quidem præcipiens Liiſiæ rex Antiochus:abiit ad perſidam:centeſimo & quadrageſimoſeptimo anno:& tranſiens eufraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Cap.X.

LYſias uero eligens Ptolomeum dorimenis & nicanorem : & gorgiam uiros potentes amicos regis:& tradens eis peditũ quadraginta milia:equitũ uero ſeptem milia trãſiit contra iudeos.Qui uſq; Emaus ciuitatẽ ueniẽtes:in campo exercitũ locauerunt. Superuenerunt uero eis ad auxilia de ſyria uel a finitimis locis:& multi tranſſuge iudei: necnon & negociatorum quidam ſperãtes iudeorum ſe emere captiuos: argentũ & aurum pro eorum præciis deportantes.Exercitum autem & multitudinem aduerſariorum iudas intendẽs: ſuadebat ſuis militibus confidere:hortabaturq; ſpem uictoriæ in deum habere:& ut patria lege eum ſaccis induti rogarent:& ſolitum habitum petitionis oſtendentes ſupplicarent : quatenus præberet eis contra inimicos auxilium.Quo facto diſponens eos ſecũdum antiquum & patriũ modum per millenarios & illos dimittens:qui pauloante uxores duxerant: & eos qui poſſeſſiones pauloante acquiſierant: ne pro eorum deſiderio minus audacter pugnarẽt: reſiduos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit neceſſarium eſt o ſocii : niſi ut fortiter contemnatis pericula.Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatẽ:quã & ꝑpter ſeipſam uobis caram:& pro diligentia colendi deum plus deſiderabilem eſſe confido.Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis:ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam : & ut ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur:agite ne forte per negligentiam ueſtram iudaicæ gentis ſemen intereat.Ita ergo pugnate:mortem pro maximo lucro putantes:ut ſi uiceritis cum libertate & patriis legibus eternam gloriam conquiratis.Parate ergo uos craſtina die:audacibus animis bellum pro lege patria comittentes.Iudas quidem incitãs ſocios:ita locutus eſt.Hoſtibus uero tranſmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus : quatenus per noctem irruerent ſuper Iudam : & ad hoc preuios eis dantibus aliquos defugientibus iudeoꝝ. Sentiens filius Mathathiæ:ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cunq; cœn aſſet :ſo cos plurimos derelinquens:tota die proficiſcẽs:in aduerſariorũ caſtra ad locum Emaus puenit.

Gorgias autem exploratus castra iudeoꝝ:nec eos inueniens arbitratus ī mōtibus eos discessisse: ubi essent querere decreuit.Lucescente uero die apparuit hostibus in Emaus Iudas cum tribus militibus plus:minus armatis utcunq; propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios optime septos:& studio militari dispositos:inuitauit iudeos dicens:etiam nudis corporibus pugnare debemus: & deum inuocare: qui sepius nos inermes contra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iussit tubicines clangore significare militibus suis: quatenus inopinatos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occidit: reliquos persecutus est usq; ad Gazara. Et campos idumeæ:& Azoti:& iamniæ.Prostrati sunt autem tria milia eorum. Iudas ergo iubebat militibus suis hostium prædam contemnere: dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ supereſſet:quibus expugnatis esset prædæ licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites: respexerunt illi qui cum Gorgia erant:exercitum quem in castris reliquerunt esse deuictum: castraq; incensa. Nam fumus a longe eis quæ accederant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum Gorgia cognouerunt:& eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderunt:mē te ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deuictis Gorgiæ militibus:reuersus tulit hostium spolia:multumq; aurum & argentum:& purpuram & iacinctum auferens: ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias confusus de perditione exercitus quem direxerat: statim alia sexaginta electorum milia peditum:& quinq; milia equitum congregans: uenit protinus ad iudeam. Et ascendens super montana Bethsure:uillam iudeæ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas Et multitudinem hostium uidens: adiutorem sibi deum fieri postulauit. Et cofligés cum percursoribus aduersariorum: sine aliqua dilatione superauit. Prosternensq; quinque milia eorum: factus est reliquis in timorem. Attendens ergo Lysias audaciam iudeorum:quia parati sunt mori:nisi eis uiuere cum libertate licuisset: & timés eorum desperationem tanquam fortem:colligens residuum exercitum rediit ad Antiochiam: & remorabatur ibi præsidia congregans peregrinorum:ut cum maiori expeditionis apparatu contra iudeos uenire potuisset. Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas contionem faciés suadebat:ut post tantas donatas sibi a diuina dispensatione uictorias:ascenderent ad Hierosolymam & templum ab ydolis expiarent:legittimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hierosolymam peruenisset:templum desertum inueniens:& incēsas portas: & siluas in templo per longam solitudinem pullulasse. Lugere cœpit cum propriis sociis pro templi uisione.Eligens autem quosdam milites:iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebāt. Dum ipse templum a ruinæ sedítate purgaret. Quod diligenter emūdans:introduxit noua uasa:candelabrum:& mensam aramq; ex auro factam. Recomposuit autem & uela in ígressu: & ianuas ipsas restruxit. Deponens quoq; altare:ex lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uero & uicesima mensis Casleu:quem macedones Appelleon uocant:accenderunt lumina super candelabrum:& adoleuerunt holocausta in nouo altari. Hæc autem facta sunt post tres annos: eodem die quo mutata est eorum religio ad prophanam ydolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho:sic tribus annis permansit. Quinto ergo anno & quadragesimo & centesimo:in templo facta sunt hæc: quinto & uicesimo die appellei: mensis olimpiade centesima & quinquagesimatertia. Renouatum uero est in eodem die quinto & uicesima appellei mensis:octo & quadragesimo & centesimo anno: olimpiade centesimaquinquagesimaquarta. Desolationem ergo templi contigit fieri secundum Danielis prædicationem: quam ante quadringentos & octo ános prædixerat:per quam significauit:q; macedones illud destruerent. Celebrauit itaq; iudas cum ciuibus suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo: nullum genus deliciarum relinquens: sed præciosissimis dapibus eos pascens deum autem laudibus & psalmis glorificabant: seseq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero solennium:post multum tempus insperata religione recepta legem posuerunt: ut posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc festiuitatem celebramus:uocantes eam lumina: eo quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis construxit: & aduersus incursiones hostium turres edificauit altissimas:custodes in eis deputans: sed & Bethsuram nomine ciuitatem muniuit:quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium uteretur.

Capitulum.XI.

IIs ita factis: gentes finitime pro reparatione uel fortitudine iudeorum hæc indigne ferebāt.Quapropter insurgétes:multos iudeoꝝ p incursiões & insidias opprimebāt.

lib. xii.

lib: 12.

Aduersus quos frequenter bella Machabeus educens: ab incursionibus & a malis quæ iudeis inferebant eos arcere tentabat. Et super filios Esau idumeos aduenientes per summitates: in ea multos eorum incendit:uirosq; prostrauit.Deinde contra ammanitas alias ammonitas perrexit: exercitum magnum habentes: quorum dux erat Timotheus. Subiicientes autem & istos:azo rorum cœpit ciuitatem & uxores:& filios eorum ducens captiuos & ciuitatem incendēs reuersus est ad iudeam.

Capitulum.XII.

Audientes ergo eum uicinæ gentes reuerti:congregantur in galaditiden cōtra iudeos sibi finitimos. Qui fugientes ad Theman castellum: transmiserunt ad iudam: mandantes ei q; festinaret Timotheus capere locum in quo confugerant. Cunq; legerentur epistolæ:a galilea nuncii quoq; superuenerunt:iudicantes congregari eos qui in ptolomaide:& tyro:& sydone: & aliis erāt galileæ gentibus.Ergo ex utraq; parte hostibus nunciatis:cogitans iudas quid deberet fieri. Symonem quidem fratrem præcepit tria milia electos accipere:& in solacium galileorum exire: ipse uero cum Ionathan fratre suo & octo milibus militum exiens in galaditiden:reliquit super cæterum exercitumIosephum filium Zachariæ & Azariam: præcipiens eis seruare diligenter iudeam:& cum nullo hostium bellum commitere:donec ipse reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad galileam & confligens inimicis: ad fugam eos conuertit:& usq; ad portas Ptolomaidas persequens: occidit tria milia eorum: & spolia tollens peremptorum:& captos ab eis iudeos: & sarcinulas eorum auferens ad propria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas:transeuntes iordanem fluuium:& uiam trium dierum ambulantes: Nabutheos cum pace occurrentes inueniunt. Qui narrantes: quæ in galaditide contigissēt:& q; multi eorum tribularētur per castella & ciuitates galaditidis: suadentesq; ei properare contra alienigenas:ut possit a periculis iudeos eruere:flexus reuertitur ad solitudinem:& irruens primum super habitantes bethsuram:& omnem masculum ætate ualidum trucidauit:& ciuitatem incendit. Facta autem nocte:nec sic abstinuit. Sed profectus in castellum quo Timotheus iudeos obsidebat: mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios: & quosdam scalas ut ascenderent apponentes:alios alia ferentes machinamenta: iussit tubicinem signum dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum:in tres partes diuidens exercitum:hostes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erant:quia Machabeus est:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius:ad fugam conuersi sunt. Secutus autem eos Iudas:interfecit octo milia eorum. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatem alienigenam: cœpit eam & omnes masculos interfecit. Ciuitatem uero ipsam incendit:exiensq; inde Castomachi & Bosor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit. Interiecto uero tempore: Timotheus maximum præparans exercitum: aliaq; præsidia colligens: & Arabas mercede cōducens: uenit trans torrentem prope Rephon ciuitatem:exhortatusq; est milites dicens. Si pugnam cum iudeis commiseritis: prono certate animo:neq; torrentem transeatis. Nam si transieritis:perditionem uobisipsis imminere cognoscite. Iudas autem audiens præparatum ad pugnam Timotheum:cum uniuersis suis militibus festinabat ad bellum. Et transiens torrentem irruit super inimicos: & quosdam eorum occurrentes occidit. Aliis autem timores incutiens:arma sua proiicere coegit. Quorum quidam ad locum qui dicitur Graua fugientes:seperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatem capiens: eos interfecit:& locum incendit:uaria usus specie ad hostium necem. Cunq; hæc pergisset: colligens eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis: & omni eorum suppellectile decreuit ad Iudeam reuerti. Cum ergo uenisset ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia positam:dum nec aliud iter pergere potuisset:nec reuerti uellet: misit ad ciues in Efron rogans eos:quatenus licentiam daret ei per suam ciuitatem transire.Nam illi portas lapidibus obstruxerunt:& exitus itineris occupauerunt. Quibus minime acquiescentibus: Iudas adhortatus suos circundedit obsidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cœpit: & omnem masculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam apperuit uniuersam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam super mortuos ambularent. Transeuntes uero iordanem: uenerunt ad magnū cāpū:cuius inprospectu iacet ciuitas Bethsan alias Bethsamis:quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes: & solitos pro uictoriis ludos agentes.Ibiq; ubi immolauerunt sacrificia: gratias agentes pro his quæ peregerunt:& pro salute exercitus. Nam nullus iudeorum in his præliis est defunctus. Ioseppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præsides reliquerat Iudas: tempore quo Simon

in Galilea Ptolomaidem expugnabat.Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaditide debellarent:uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes:ad Iamniam uenerunt.Et Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes: prælioq; facto: duo milia ſuorum militum amittentes: ad Iudeam fugierunt. Euenit uero eis hæc calamitas:quod non obedierunt præceptis Iudæ dicentis: ut cõtra neminem pugnam ante ſuum aduentum committerent. Nam ſuper omnes alios eius bellicos: tractatus in hoc mirandus extitit:quod Ioſeppi & Azariæ peccatum futurum prædixerat:ſi tranſgrederentur eius præcepta.Iudas autem & fratres eius pugnare contra Idumeos non ceſſabant: ſed undiq; eis imminebant.Et Chebron ciuitatem capientes:munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes:deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes: tenuerunt eas:& multa ſpolia exinde ducentes:ad Iudeam reuerſi ſunt.

Capitulum.XIII.

EOdem tempore rex Antiochus ſuperiorem prouinciam percurrens: audiuit ciuitatem perſarum diuitiis excellentem Helimaidam nomine:præcioſiſſimumq; templũ in ea dianæ: & omni ſpecie ornamentorum plenum:inſuper & arma: & loricas:quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonum alexandrum Commotus ergo egreditur contra Helemaidam:& obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius:neq; obſeſſione:ſed pertinaciter repugnantibus:ſpe diſceptus diſceſſit.Nam exeuntes ciuitatem:fugauerunt & perſequebantur eum uſq; ad Babiloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amiſſionem ueniſſet: quidam ei nunciauit & ducum perditionem: quos pugnare contra Iudeos reliquerat:& creuiſſe fortitudinem Iudeorum. Super priorem itaq; curam hoc creſcente malo: incurrit in egritudinem. Qua diu ſe alias eum tenente: & creſcentibus paſſionibus intellexit q; moreretur:conuocanſq; amicos morbum ſuum eis atrocem indicauit: cõfeſſus hæc ideo ſe pati:q; Iudeorum gentem affligens templum expoliaſſet:deumq; contempſiſſet.Quo dicto ilico expirauit.Vnde miror polibium magelopolitam: q; uir bonus exiſtens: dicit ideo periſſe Antiochum:quia uoluit templum dianæ in perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum:ſed tãtum cogitauit:nullo reatu facti tenetur.Si autem polibio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe:multoplus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc non reſiſto magelopolite:cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus ergo priuſquam moreretur:conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis: tutorem eum regni conſtituit:& dans ei diadema:& ſtolam & anulum: filio ſuo Antiocho iuſſit deportare:& cenſuit ut prouideret eius educationem: & cuſtodiret ipſius imperium. Defunctus uero eſt Antiochus nono & quadrageſimo: & centeſimo anno.

Capitulum.XIIII.

LIſias autem mortem:eius nuncians multitudini: filium eius Antiochum quem ipſe nutriebat:regem conſtituit uocans eum eupatorem. Eodem tempore hi qui erãt in arce hieroſolymorum cuſtodes macedonum:& tranſfuge Iudeorum: multa in Iudeos aduerſa fecerunt.Eos enim qui aſcendebant in templum immolare: repente inuadentes:hoſtiliter imprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem ſuperabat. His igitur accidentibus: Iudas deuaſtare cuſtodiam arcis deliberauit:& colligens omnem populum:arcem inſtãtius obſidebat:ãno pricipatus ſeleuci cẽteſimo & q̃drageſimo.Cõſtruẽs igit machinameta: & aggeres accumulans: capere arcem laborabat.Multi ergo ex trãſſugis ea nocte egreſſi ad prouinciam:& aliquos ſimiles & impios congregantes ad Antiochum regem uſq; uenerunt: petentes non debere ſe deſpici:dum a contribulibus ſuis atrocia paterẽtur:quæ ideo ſuſtinerent:quomodo religione ſua relicta: patris eius imperio obediſſent: & nunc pericula ſuſtinerent per iudam & uiros eius:necnon & cuſtodes a rege deputati:niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiens adoleſcens Antiochus:ualde iratus:& duces:& amicos conuocans: præcepit colligendum exercitum:ſine peregrina ſolacia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum quidem cẽtum milia:equitum uero uiginti milia:& elephantorum duo alias ducenta & triginta quinq;. Quiq; producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum lyſia habente totius exercitus gubernationem:& perueniens ad idumeam:exinde bethſuram aſcendit: ciuitatem nimis fortem & munitam:& circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendentibus:multum temporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum: deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrit autem regi caſtrametatus in anguſtio quodam loco qui dicitur Beduſcarit:decem militum ſtadia ab hoſti-

bus distante. Rex quoq; egressus a Bethsura: per angusta duxit exercitum ad castra Machabei: factoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit: propter locorum angustiam: non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuscuiusq; elephantis properabant pedestres quidem mille: equites quingenti. Gestabant autem elephanti turres excelsas: & arcarios in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit ascendere: amicos exercitui præponens: & iubés clangorem fieri: & ad hostes accessit aureos enudans clypeos simul & ereos: ut nimium fulgorem suæ claritatis emitterent: mõtesq; eis frementibus resultarent. Hæc Iudas inspiciens territus non est: sed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcursoribus usq; ad sexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quem Mauronem uocabãt: uidens sublimorem elephantum ornatum loricis esse regalibus: & putans in eo sedere regem accessit ad eum uirtute: & multos circa elephantum perimens: alios dispersit & fugere compulit: & sub uentrem elephanti ingressus eum percussit. Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens uita priuatus est. Iudas igitur hostium fortitudinem contemplatus discessit ad hierosolymam: & obsidionis necessaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethsuram misit: ut eam deuastaret. Cum reliqua autem multitudinis uirtute: ipse ad hierosolymam profectus est. Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorum: & sua uidentes necessaria defecisse: seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem: omnes ciues nudatos abiecit: & suos ibi custodes reliquit. Multo uero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ contra eos statuerat rex machinamenta: & illi econtrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt: fructibus prioribus omnibus consumptis. Et terra illo anno non erat culta: quia septimus annus instabat: in quo secundum legalia instituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obsessorum refugiebant: propter inopiæ necessitatem. Vnde relicti sunt in templo pauciss̃imi. Et his quidem qui in templo obsidebantur: tales res accidebant. Lysias uero dux & rex Antiochus: quomodo Philippus a perfida ueniens nunciatus est eis commendatum sibi præsumpsisse imperium: & rempublicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem: ire aduersum Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerunt: sed iussit rex Lysiam ducibus dicere: diuturnam obsessionem nihil eis proficere posse: quando & locum aduersariorum constaret esse munitum: & sibi uictualium necessitas irrogetur: & expediret pacem facere cum iudeis: eosq; relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibiti existere uidentur aduersi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc lysia dicente: exercitui & ducibus sententia placuit. Tunc mittens rex ad iudam: pacem promisit obsessis: & patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero susc̃ipientes uerba: & confirmatis sacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus: & aspiciens munitum locum: impudenter sacramẽta transgressus est iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem: deponere muros usq; in solum. Post hæc reuersus est ad Antiochiam: ducens Oniam principem sacerdotum: qui & Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere: si uellet iudeos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum: qui flexit patrem suum cogere iudeos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam syriæ ciuitatem: interfecit eum: post decimum annum principatus sacerdotii eius: & ut ipse principatum obtineret: impulit iudeos transgredi leges. Princeps uero ordinatus est post Menelai interitum alchimus: qui & Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem: debellabat eum Quem sub sua faciens potestate: occidit. Filius autẽ principis sacerdotum Oniæ: de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus: uidens q; auunculum suum Menelaum rex interfecisset: & principatum sacerdotii Alchimo dedisset: non existenti de genere sacerdotum: sed a Lysia flexus: ut transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum: fugit ad Ptolomeum regem egypti: & honorem meruit ab ipso: & uxore eius Cleopatra: locumq; petiit in regione heliopolitana: ubi simile Hierosolymorum edificaret templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

Capitulum. XV.

EOdem tẽpore fugiens Demetrius seleuci filius a Roma: & perueniens ad tirũ: ipsuit sibi diadema: & colligés quosdã mercede cõductos satellites: ingressus est aulã: oibus libenter eũ susc̃ipientibus. Cõprehendẽtes uero & Antiochũ regẽ cũ Lysa: uiuentes perducunt ad eum. Qui statim iubẽte Demetrio iterempti sunt: cũ regnasset Antio-

chus annis duobus:sicut iam & alibi demonstratum est. Conuersi sunt autem ad eum multi iu deorum maligni & transfuge:cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum accusabant uniuersam gentem: & iudam: & fratres eius: dicẽtes q; omnes amicos regis interfecissent:omnesq; eius fautores perdidissent:seipsos quoq; a propria terra iactatos: extorres patrio solo factos & rogabant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iudæ renunciaret. Demetrius ergo commotus:misit Bachidem:amicum regis Antiochi epifanis: cui omis mesopotamia credita erat:dans ei exercitum:& principem sacerdotum Alchimum commendans: præcepitque perimi iudam:& eos qui cum illo erant.Egressus itaque de Antiochia Bachides:peruenit hierosolymam:direxitque nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquens: dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudie exercitus eum adesse:quanta ad bellum:& non ad pacem uenisset.Sed quidam ex populo attendentes quæ bachides concionabatur:& existimantes nihil se ab Alchimo seuum pati : consanguineo existente: ad eos transierunt:& sacramentum ab utrisque acceperunt:nihil eos pati: neque illos qui eiusdem fuerunt uoluntatis. Bachides uero transgressus sacramentum:sexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non custodiẽs. Descendens autem ab hierosolymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho uenisset:multos cœpit transfugas: & aliquos populi. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam custodiendam:ad regem Demetrium antiochiam reuersus est.Ioachim uero principatum suum uolens confirmare: & credens: q; si fidem præpararet multitudini:tutiorem sibi magistratum acquireret:omnes se ducebat uersus & ad libitum unicuique loquens nimis uelociter manu ualida transfugarum circũseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam: & quantos in ea iudeos non sibi consentientes inuenisset:occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri:multosque interfecisse uiros bonos & uenerabiles:ipse quoque circuiẽs prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cũ uidisset ioachim: & intellexisset minime se contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum Iudam accusans:quasi multa ab eo mala perpessus esset:& ampliora toleraturũ nisi citius uindicaretur.

Cap.XVI.

TVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse:si negligeret tanta iudæ facinora.Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeoꝝ. Nicanor uero pueniẽs ad hierosolymam:pugnare mox aduersus iudam minime decreuit.Dolo autẽ opprimere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens: nulla necessitate pugnandi uenisse: sed sacramentum præstare:q; nihil seuissimũ a rege pateretur.Hæc dicente Nicanore:iudas & fratres eius flexit:nullãq; fraudem suspicati:data fide suscipiunt Nicanorem cum exercitu.Qui salutãs Iudã: dum sermocinatur dedit signũ propriis militibus:quatẽus iudã cõpræhenderẽt.Qui cum insidias intellexisset:exiliuit & ad suos confugit.Patefacta uero uoluntate sua:& apertis insidiis:bellare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarsamala.Quem uictum compulit ad arcem hierosolymoꝝ confugere. Cui descendenti ab arce ad tẽplum:occurrentes aliqui sacerdotũ & senioꝝ salutabant eum: & ímolationes ostendebãt: quas pro rege deo offerri dicebant.At ille interminatus est eis templum se deponere:nisi redeunti sibi traderent iudam.Et hæc quidem interminatus:exiit ab hierosolymis.Sacerdotes aũt propter dilectorum eius merorem: in lachrymas proruperunt: & deo supplicabant eos ab interminatis periculis liberare.Cunq; Nicanor ab hierosolymis egressus:in aliquo uico qui bethoron dicit̃ peruenisset:ibi castra cõstituit:ubi & alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas aũt in adassis altero uico:stadiis distante triginta a Bethorõ castrametatus est:mille tantũ socios pugnæ habens quos hortatus ne pertimescerent multitudinem aduersarioꝝ: sed qui sint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hostes inuaderent:procedit in pugnam: & cõmittens fortissimum prælium cũ nicanore:aduersarios ualde contriuit.Deinde ipse nicanor cum atrociter decertaret occisus é. Quo cadẽte:ducẽ perdẽs exercitus terga uertit ad fugã. Quos persequẽs iudas interficiebat:& sono tubarũ ĩ circuitu positis significabat q; hostes plio supati discederent. Quod audiẽtes armati exiebãt:& fugiẽtibus occurrẽtes occidebãt eos.Ex quo plio nullus euasit dũ nouẽ miliũ numerus extitisset.Quæ uictoria cõtigit tertiadecia mẽsis qui dicit̃ apud iudeos adar: apud macedões distris.Hãc celebrãt p oẽm annũ:festũ colẽtes diẽ.Et ex illo qdẽ tẽpore breui spacio gens iudeoꝝ ab illis calamitatibus requieuit:sed postea ad certamia rursus & picula redierunt. Principem autẽ sacerdotum ioachim uolentem deponere murum sanctuarii ueterẽ : &

lib. xii.

constructum ab antiquis prophetis: plaga quædam dei repentina percussit:ex qua mutus ī terrā cecidit:& tortus per multos dies detestabiliter expirauit:principatū sacerdotii tenens annis quatuor.Quo defuncto sacerdotium populus Iudæ contradidit.

Capitulum. XVII.

QVi audiens uirtutem romanorum q̄ expugnassent gallias:& hiberniam: & chartaginem libie :necnon & grætiam subegissent:& reges perseum & philippum & magnū antiochum deliberauit cum eis amicicias copulare:mittens romam amicos suos:eupolemum filium ioannis & iasonem eleazari:rogabatq; per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse:& demetrio scribere quatenus non confligeret cū iudeis. Cunq; uenissent romam legati iudæ:senatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc senatusconsultum:exemplum quidem ad iudeam transmisit:ipsum uero tabulis ereis scriptum in capitolio collocauit.Erat autem huiusmodi senatusconsultum:de auxiliis & de fide circa gentem iudeorum.Neminem subiectorum romanis debellare contra gētem permittimus iudeorum:nec alicui bellanti præbendum auxilium censemus:triticum aut naues:aut pecunias: & siquis contra iudeos putauerit esse bellandum:sciat eis nos auxilia præstaturos:& rursus si romanorum quilibet inuaserit terram:iudeos eis omnibus modis obstaturos.Et si quid de hoc pacto gens iudeorum uoluerit uel addere:uel auferre communi sententia populi romani faciendū esse conuenit.Scriptum est autem hoc senatusconsultum per eupolemum Ioannis filium:& iasonem Eleazari:sub principe sacerdotum iuda:duce Symone fratre ipsius. Hæc quidem prima inter romanos & iudeos amicicia cognoscitur contigisse.

Capitulum .XVIII.

DEmetrius autem nunciata sibi morte nicanoris:& perditione militiæ:rursus ad iudeā Bachidem cum exercitu destinauit.Qui ab Antiochia egressus:peruenit ad iudeam: & in arbellis ciuitate galileæ castra constituit:& eos qui ibi in speluncis habitabāt cū multi ad eas confugissent captos suis partibus aggregauit: exideq; mouens:ad hierosolymā properabat.Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine barziton castra locantem:contra eum alacriter festinabat cum peditum uiginti milibus:& equitū duobus milibus.Iudæ uero fuerunt omnes duo milia.Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaq; relinquētes: fugierunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus destitutus:& hostibus imminentibus:nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat cum octingentis pugnā contra Bachidem cōmittere hortatusq; suos:ut hostes inuaderent:& pugnam uiriliter sustinerent: cum illi dixissent:se non esse ad tantam magnitudinem exercitus idoneos:& suaderent nūc quidē discedere:& a periculis liberari postea uero inimicis collectis uiribus obuiare: non hoc iquit uideat solis aspectus ut terga mea hostibus nudem:sed licet omnimodo immineat perire pugnātem: fortiter stabo:omnia uiriliter perferens futura pericula.Bachides uero producens de castris exercitū ad prælių:præparabat equites in utroq; cornu disponensq; fundibularios leuiores & arcarios ante omnem aciem:ipse in dextro cornu constitit.Qui cum sic aciem ordinasset:iussit tubicinem signum dare.Hoc idem faciens & iudas:cōmittit cum hostibus pugnā:& constanter ambobus certantibus:prælium usq; ad occasum solis extensum est. Videns uero iudas Bachidem cum electis suis in dextro cornu ordinatum:congregans animosiores uiros inuadit illam partē exercitus:& confligens ibi ordinem eorum dirrupit: & medios ad fugam conuertit: secutus eos usq; ad gazara. Videntes ergo fugam dexteræ patris in sinistro cornu erant:circunuenerunt:& iudam sequentem in medio eum obsederunt.Qui fugere minime ualens:circunseptus ab hostibus:stans pugnabat cum suis:multosq; interficiens aduersariorum:percussus interiit. Iuda uero interfecto:socii eius tali duce priuati:terga uerterunt.Cuius corpus ab hostibus sub pacto symō & ionathas fratres redimentes:perduxerunt ad Modin uillam: ubi & pater eorum sepultus erat: lugente eum per multos dies populo hæbreorum: & honorāte secundum communem & legitimam consuetudinem. Finis quidem talis iudam iuenit: uirum fortem & magnū & bellicosum: & mandatorum patris sui memorem:& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratū.Tali ergo uirtute plenus: magnam sibi gloriam & monimenta seruauit:liberans gētem a Macedonū seruitute.Qui cum principatum sacerdotii tribus annis habuisset: defunctus est.

HAec insunt ī tertiodecimo libro Iosephi:historiarum antiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter ionathas frater Iudæ:defūcto eo ducatū susceptit. Et quēadmodū Bachidē de-

bellans: facere eum amicicias ſecum:& a prouincia coegit abſcendere Cap.ii.
De Alexandro epifanis Antiochi filio ueniente a Syria:& ducente bellum contra Demetrium. Et qualiter Demetrius legationem ad ionathan trāſmittens:componit cum eo amicicias:donaque ei multa præbuit. Cap.iii.
Quomodo Alexander hæc audiens:& uincens Demetrium: principem ſacerdotum Ionathan ordinauit Cap.iiii.
De amiciciis Oniæ cum Philometore Ptholomeo:per idem factis tempus: & ut edificauit templum quod Oniæ dicitur:ſecundum illud quod hieroſolymis erat. Cap.v.
Quemadmodum Alexander defuncto Demetrio:accepit regnum Syriæ:iuncta ſibi in matrimonium filia Ptolomei:& quia amicicias cū Ionatha faciens magnifice eū honorauit. Cap.vi.
Vt Demetrius Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cum exercitu: conturbauit Alexandrum fama aduentus ſui. Et de appollonio duce Alexandri: qui bellum mouit aduerſum Ionathan:ipſo tamen Ionatha triumphum obtinente. Cap.vii
De inſidiis quas Alexander parauit Ptholomeo:quas deprehendēs Ptholomeus:iratus ablatam eius matrimonio filiam ſuam iunxit Demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum: quo deuicto ipſe quoque periit: Demetrio Aſyæ prīcipatum obtinēte:qui & amicicias fecit cum ionatha:confirmans ei principatum ſacerdotii. Cap.viii.
De Triphone apameno:qui bellans contra Demetrium:antiocho filio Alexandri tradidit principatum:componēs amicicias cum ionatha Cap.ix.
Quemadmodum Trifon Demetrio a Parthis capto:contra fœdus fraudibus ionathan comprehendens interfecit.Fratremque eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit: fraudibus circunuenire uolens minime præualuit. Cap.x.
Quomodo Trifon occiſo ionatha:perfidus exiſtens antiocho Alexandri filio:qui Teos nomiabatur:ipſum interemit:& obtinuit principatum eius:cuius inſolentiam declinans exercitus:contulit ſe ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipſius ātiochum qui pius dicebatur:ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. Cap.xi.
Quomodo Antiochus cognométo pius: potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris ſui Demetrii: & creſcens indies:exercitum produxit aduerſus Trifonem:quem obſidens in dora caſtello:accepit auxilium & ſolatium a Symone prīcipe ſacerdotum:& de morte Trifonis Cap.xii.
Quemadmodum Trifone interempto:Antiochus oblitus beneficiorum Symonis Cendebeum cum exercitu miſit ad expugnandum eum: quem tamen Symon pugnans fortiter deuicit Cap.xiii.
Quod a genero Ptholomei in cōuiuio dolo peremptus eſt Symon. Ptholomeus autem uinciēs uxorem:& duos filios eius:principatum ipſe tenere conatus eſt. Cap.xiiii.
Vt nouiſſimus filiorum Symonis hircanus ducatum accipiens:obſedit multo tempore Ptholomeum in caſtello quod dragon uocatur. Cap.xv.
Quemadmodum Antiochus exercitum ducens contra hircanum:caſtra ſoluit:accipiens ab hircano talenta tricenta:& amicicias cum eo compoſuit. Cap.xvi.
De hircani militia poſt mortem Antiochi apud parthos defuncti contra ſyriam:& ꝙ multas potentes ciuitates obtinuit. Cap.xvii.
De amiciciis alexādri zabinne cognomíe cū Hircano:& quomodo deuictus ab Hircano Antiochus cizicenus amiſit iudeam: & de fœlicitate uel pace iudeorum: hircano principatum agente. Cap.xviii.
Quod defuncto hircano: filius eius ariſtobolus ſuſcipiens principatū: primus ſibi diadema impoſuit: fratribus ſuis præter Antigonum in uincula coniectis: qui etiā matrem ſuam uinculis & penuria conſumens:ipſum quoq; Antigonum fratrem ſuum quem cōſortem regni habebat accuſationibus inuidorum alienatus ab eo iuſſit interfici. Cap.xix.
Quemadmodum defuncto ariſtobolo:frater eius Alexander ſuccedens ī principatu: contra Syriam & phenicem: & arabiam exercitum ducens:multas gētes ſubegit:& de ptholomei latíri cōtra alexandrum pugna & uictoria. Cap.xx.
Quō pugnans Demetrius eucrus cōtra Alexandrū:uicit eū. Cap.xxi.
Antiochi qui liber pater dicebatur militia contra iudeam:itēq; prælium Arete regis contra Alexandrū: quē & deuincens:cū pactis a iudea diſceſſit:& de morte Alexādri. Cap. xxii.
Quemadmodum poſt alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit: & uiuens cum pace gloriaque defuncta eſt.

lib. xiii.

Lib: 13.

Incipit liber tredecimus antiquitatis iudaicæ

QVibus modis gens iudeorum macedonibus in seruitute eam tenentibus libertatem recepit:& q̄ per tanta certamina dux eorum iudas transiens defunctus est:pro ipsis bellans in uolumine interiore monstrauimus. Post interitum uero iudæ: iterum quicunq; erāt impii & transgressores patriæ legis:uenerunt contra iudeos: & undique eos pessime molestabant. Adiuuabat autem eorum malitiam fames quæ tunc prouinciam omnem occupauit:ut multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates famis:& inimicorum:transfugerent ad macedones. Bachides interea iudeos qui patria reliquerunt solennia: & communem uitam elegerent congregans:custodiam eis prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos iudæ bachidi prodebant:quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo iudei calamitatibus oppressi: reliqui ex amicis iudæ uidentes miserabiliter gentem pereūtem ad euntes fratrem eius Ionathan: rogabant eum:ut imitaretur fratrem suum:& illius erga suam gentem prouidentiam hortabantur:alias adhiberet:& ne despiceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum se esse mori:pro cunctis:& credentes eum suo fratri parem existere:ducem iudeorum ordinauerunt. Quod bachides audiens & timens: ne regi uel macedonibus cōcitaret bella Ionathas:sicut olim Iudas dolo eum interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit ionathan neque fratrem eius Symonem. Qui colligentes socios omnes ad deserta confugierunt:& uenientes super aquam quæ dicitur lacus assar:ibidem commorabantur. Bachides autem sentiens eos: discessisse:& in illo loco conuersari:contra eos omni cum sua uirtute progressus est: & trās iordanem castra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bachidem contra se uenisse: mittit fratrem ioannem qui Gaddi dicēbat ad nabutheos Arabas:ut apud ipsos deponerēt suppellectilem:usque quo pugnarent contra Bachidem:erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad nabutheos:insidiis collocatis in nabath ciuitate filii Amri: capiunt eum una cum suis:& rapientes omnia quæ portabant:occidunt ioannem & omnes socios eos. Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius:postea demōstrabo. Bachides autem cognoscens ionathan in ne moribus iordanis castra posuisse: obseruans sabbatorum diem contra eum uenit: tanquam nō in ea pugnaturum propter legem. Ille socios hortatus:& animæ eos pericula pati dicens:in medio comprehensos fluuii & hostium:& quia aufugere nō haberent: dum hostis ante faciem:fluuius a retro prohiberent:orans ad deum ut uictoriam sibi præstaret:committit pugnam cū hostibus. Quorum multos occidens:cum uideret temerarium se Bachidem appetentem:dextram que ad feriendum extendentem:præuidens plagamque deuitans:cum sociis in fluuium exiliuit: & pernatans trans iordanem:periculum mortis euasit. Nam bachides fluuio relicto:ad hierosolymorum arcem discessit:usque ad duo milia suorum amittens. Qui etiam multas iudeæ ciuitates capiens:muniuit hiericho & Amatutem & Bethoron:& bethulam:& Phamnathan:& Faratonem:& Thochoam:& gazara:& turres in unaquaque ciuitate constituens:& muros circundans eis ualidos:& magnitudine præcellentes:custodiā i eis statuit:ut exinde iudeos affligeret. Arcem uero hierosolymorum cautius muniuit:& tollens filios nobilium iudeorum:obsides in arce cōclusit. Eodem tempore ueniens quidam ad ionathan & fratrē eius symonem: nunciauit filios Amri celebrare nuptias:& nouā nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificentissima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes prosperum sibi ad fratris ioannis apparuisse uindictam:cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Madaba:& inimicos inter montes insidiis collocatis præstolabantur. Vt autem uirginem & sponsum uiderunt:& multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptiis:exilientes ab insidiis omnes occiderunt: & ornatum cum omni præda tollentes reuersi sunt:pœnam pro fratre ioanne a filiis amri talem exigētes. Nam ipsi cum sequentibus amicis & uxoribus uel filiis: numero quadringenti perempti sūt. Symon itaque & ionathas ad oram iordanis reuersi ibidem permanebant. Bachides autem omnē iudeā muniēs:ad regē reuersus est. Iudei uero duobus ānis a bello⁊ tumultu requeuerūt. Tūc trāsfuge uel ipii uidētes ionathā cū suis multā licētiā hēre libertatis: dixerūt ad regē Demetriū: petētes mitti Bachidē ut ionathā debellaret: q̄d facilius euenire pollicebāt:si una nocte inopinabiliter eū inuaderent. A rege ergo Bachides destinatus: ꝓueniens ad iudeā oībus scripsit amicis:

& iudeis auxiliari sibi: quatenus ionathan comprehenderent. Festinantibus autem eis & non ualentibus ionathan tenere:quia nimis se caute tractabat.Bachides ira cõmotus transfugas pri mos quinquaginta:qui sibi & regi mẽtiti sunt occidit.Ionathas uero cum fratre uel sotiis ad Vithalagam uillam timens Bachidem absceſſit:edificansq; turres:& muro circũdans:eam habebat ualde munitam.Quod audiens Bachides:milites suos cum iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit:& ad eius munimina accedens:per dies multos obsidebat eũ.Qui ob sidioni fortiter resistens.Symonem quidem fratrem suum expugnaturum bachidem in ciuitate dimisit:ipse uero furtim egreditur in prouinciam:& congregans manum multam:nocte Bachidis inuadit exercitum & multos occidens:Symonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi egreditur:& macedonum machinamenta obsidioni præparata sup positis flammis icendit:& multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bachides abinimicis se circunseptum:quorum alios quidem ante se:alios autem retro conspiciens turbatus hæc insperate sibi euenisse:in trãsfugas tanquã in deceptores suum furorem conuertit:uolebatq; si poſ set obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoscẽs Ionathas: legatum ad eum pro amiciciis destinauit:quatenus redderent inuicem sibi quos ceperant utriq; captiuos.Putans autem hanc honestiorem Bachides discessionem:pacisciturcum Ionatha & iurauerunt utriq; nunquam contra se arma præsumere: & captiuos dantes & recipientes: in antiochiam Bachides recessit.Qui post hanc discessionem:nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negocia disponebat: & maliuolis uel imptiis cruciatis:iudeorum gentem purgabat.

Capitulum.II.

ANno sexagesimo & centesimo epifanen Antiochi filium cõtigit syriam ascendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem:per proditionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam:quia dum se clausisset in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia construxerat: a nemine uidebatur:sed & rem publicam ut seditiosus negligebat.Vnde & odium ei a subiectis exortum est sicut iam alibi demonstrauimus.Igitur in ptholomaidẽ Demetrius audiens Alexandrum peruenisse:omnem cõtra eum produxit exercitum.Direxit autem & ad Ionathan legatos pro auxiliis: nam præcedere Alexandrum statuit:ueritus ne ille prius auxilium eius postularet: aut Ionathas memor malorum sese cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem cõgregare:obsidesq; iudeorum recipere:quos Bachides in arce hierosolymorum concluserat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad se nunciis uenientibus ad hierosolymam peruenit: & epistolas regis audiente populo uel arcis custodibus hilaris intimauit. Quibus relictis transfuge uel impii trepidauerunt:præcipiente rege quatenus Ionathas exercitum congregaret: & obsides reciperet.Quos cum accepisset:suis unumquẽq; parentibus reddidit.Equidem Ionathas in hierosolymis mansionem faciebat:renouans ciuitatem:suaq; uoluntate singula construẽs: & edificãs muros ciuitatis lapidibus quadratis:ut forent aduersus hostes munitissimi.Quæ uidentes custodes muniminum:iudeam relinquentes omẽs in Antiochiam fugierũt:præter illos qui i Bethsura ciuitate & in arce hierosolymorum erant:quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit iudeorum.Quapropter castra non relinquerunt.

Capitulum.III.

COgnoscens autem Alexander promissiones quas demetrius fecerat Ionathæ:& fortitudinem eius:& quanta disposuerat bellans cõtra macedones:& iteq; qualia ipse pertulerat a Demetrio:& Bachide duce Demetrii:& melius nihil inuenire: quã Ionathæ præsidium:ad amicos dicebat in præsenti tempore.Ionathas qui & contra hostes fortis existit:& odium habet proprium in Demetriũ a quo multa mala perpessus est:si uidetur amicum eum faceꝝ contra demetrium nunc debemus:non alias utilius est rogare eum ad auxilium conferendum. Cunque ei & amicis placuisset:transmisit ad Ionathan scribens talem epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri salutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudũ audiuimus.Et ideo trãsmisimus ad te ꝓ auxiliis:& ordinauimus te hodie pricipẽ sacerdotũ iudeoq;: & amicũ nostrũ uocari ꝓcipimus.Iccirco etiã destinaui tibi ꝓ munere purpureã stolã: & auream coronã:& peto honoratũ te a nobis:similẽ erga nos fieri.Suscipiẽs epistolã Ionathas:induiẽ quidẽ sacerdotali stola celebratiõe tabernaculoq; istante:post quartũ annũ mortis Iudæ fratris sui. Nã neq; ꝓ ipsũ tẽpus priceps sacerdotum aliquis cõstitutus est. Collegit uero & multum exercitum: & armorum copiam quam ipse construxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium: nimis

eum multumq; contristauit:suamq; cœpit accusare tarditatem:q̄ non ante Alexandrum eēt ipse demens erga Ionathan. Verūtamen nec sic distulit scribere ad ionathan:& ad populum eius. Cuius exemplar taliter existebat. Rex Demetrius ionathæ gentiq; iudeorū salutē. Quomō nostram seruastis amiciciam tēptantibusq; uos inimicis non consensistis. Hanc uestram quidē laudo fidē: & in his permanere quesumus:recipientes a nobis uicem uel gratiā: per quā mereamini uectigalium uestrorum releuationē. Et quicquid prædecessoribus meis regibus uel mihi hactenus præbebatis:omnia noueritis nostra uobis largitate concessa. Super hæc etiam pretium salis uobis:& coronarū quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugum: & medietate fructus lignorū quod parti meæ competebat:uobis ad hodierno die remitto. Sed & censum singulorū habitantium in iudea:qui nostro erario proficiebat. Necnon & trium finitimarū uobis prouinciarū: Samariæ:uel Galileæ:& trans iordanem:uniuersa uobis concedo: a nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; hierosolymorū sacram & inuiolabilem priuilegia sua possidere:liberamq; cū suis confinibus a decima parte uectigalium esse præcipio. Arcem uero committo sacerdoti uestro ionathæ:ut quos ipse probauerit fideles amicos:custodes in eam deputet nobis seruandam. Captiuosq; iudeorum & seruientes apud nos:liberos eos esse concedo. Nec post hanc sanctionem iudeorum iumenta uiolentiis angariorum subiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies festos & tres ante eos dies:sine uectigalibus esse denuncio. Eodem modo iudeos nostram terram habitātes:liberos ac sine lesione dimitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus usq; ad triginta milia præstamus:eadem quibus & meus utitur exercitus:ubicunq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quosdam eorum in castris:quosdam custodes mei corporis:& duces in aula mea constituā. Præcipio uero magis uestris uti legibus:easq; custodire:& tribus propositis in iudea legibus obedire Principemq; sacerdotum diligentiam habere uolo:ne quis iudeorū aliud templum nisi hierosolymitarū ueneretur. Præbeo etiam ad sumptus īmolationum per singulos annos:centū quinquaginta milia dragmas:quæq; superfuerint pecunias uestras esse uobis. Decem milia autē dragmas quas reges a templo accipiunt:uobis cedo:quia sacerdotibus ministrantibus templo competūt. Quicunq; itaq; ad hierosolymorū templū uel intra eius fines cōfugerint:debitores regalium pecuniarū:siue qualibet causa faciente:licentiā eis indemnitatis concedo:saluasq; eorū possessiones esse. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroq; ciuitatis spondeo fabricari: turresq; altas construere. Et quicquid ad munimē uestrum necesse fuerit: meis stipendiis restaurare polliceor. Tantum est:ut quas cepistis amicicias nobiscum & fœdus: sine simulatione seruetis. Hæc quidē promittens & blandiens Demetrius iudeis scripsit. Rex uero Alexander magnū colligens conductum exercitum:& milites qui de syria transierunt ad eum contra demetriū duxit: pugnaq; cōmissa:cornu sinistro demetrii aduersarii sunt fugati:& persecutiōe diuina multi eorū occisi sunt castraq; direpta:dextrum quoq; cornu in quo demetrius præliabatur deuictum est:& alii quidem omnes recesserunt:demetrius aūt fortiter pugnans non paucos hostium prostrauit. Cunq; fugans alios equus eius ceni baratro inhesisset minime fugere ualens occiditur. Nam uidentes hostes quod ei contigisset:reuersi circūdederunt eum:& omnibus in eum iacula destinātibus:cum ille pedestris fortiter resisteret:postea multis perfossus uulneribus:nec ualens sustentare collapsus est. Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit: sicut & alibi demonstrauimus.

Cap.IIII.

ONiæ uero principis sacerdotum filius:eodem nomine quo pater nuncupatus: quam alexandriam fugisse ad Ptholomeum regem cognomine Philometorem diximus:uidens iudeam a regibus macedonum mala pati :uolensq; memoriam & gloriam eternam sui relinquere:ad Ptholomeum regem & reginam Cleopatram transmisit: petēs licentiam quatenus templum edificaret in egypto:simile hierosolymorum:leuitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret:quod desiderabat confidens in propheta Ysaiæ: qui ante sexcētos annos prædixerat q̄ oporteret in egypto templum edificari maximo deo per uirum iudeū. Iccirco elatus onias Ptholomeo uel Cleopatre huiusmodi destinauit epistolam. Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam:& phenicē & in lenonum ciuitatem Heliopolim:perque alia loca multa ueniens præter constitutiones templa iudeos construxisse reperi:quapropter & perfidos extitisse quod etiam egyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionum. Opportunum aūt locum inueni qui dicit agrestis bibaste castrum plenum uaria materia:uel sacris aialibus:& peto concedendū mihi eum domino tuo segregatum:quatenus purgare templum ibi dirutum:& edificare maximo deo possim mensura eadem & simile hierosolymorum pro te:tuaq; coniuge:uel filiis:quatenus habeant egyptum habitantes iudei:quo cōuenientes secundū cōcordiā quā adinuicē habent: possint tuis

utilitatibus miniſtrare. Nam & Yſaias propheta prædixerat eſſe ī egypto domino deo ſacrificiū multaq; talia de ipſo prædicauit. Hæc quidem Onias regi Ptholomeo ſcripta tranſmiſit. Conſiderent tamen aliqui pietaté eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quā ſcripſerunt. Nam peccatū & legis tranſgreſſionē ſuper caput Oniæ poſuerūt ſcribētes hæc. Rex Ptholomeus & regina Cleopatra Oniæ ſalutē. Legimus tuā petitionē in qua ſuggerebas permitti tibi ī Lenonum ciuitate tēplū heliopolitanū dirutū purgaī qđ appellaē agreſtis bibaſte. Quapropter miramur ſi deo gratū ſit templū quod edificaturus ſis in tam luxurioſo loco: plenoq; ſacris anialibus Sed quomodo dixiſti Yſaiam prophetā iam dudū hoc p̄dicaſſe cōcedimus tibi: ſi cōtra legem ueſtram nō eſt: ut nihil nos in deū peccaſſe uideamur. Accipiens igitur locū Onias edificauit templum arāq; deo ſimilē hieroſolymoꝝ: minus tamē & pauperrimū. Menſura uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nunc deſcribere. Nam in ſeptimo libro iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt. In uenit & Onias quoſdā ſui ſimiles iudeos ſacerdotes & leuitas ibi religionē colentes. Sed de hoc tēplo late narrauimus. In alexandria uero iudeos & ſamaritas qui tēplum tēporibus Alexandri macedonis ſup garizī monte conſtruxerūt: cōtigit cōtra ſe ſeditionē excitare: & propter tēpla coram ipſo Ptholomeo certare: iudeis quidē dicentibus: ſecundū legē moyſi templū ſe in hieroſolymis conſtruxiſſe: ſamaritanis aūt in garizim: & ſupplicauerūt ut cū amicis rex conſederet: audiens de his altercationē uictoſq; morte multaret: cumpro ſamaritis ſabbeus & theodoſius intimaſſent: pro iudeis uero & hieroſolymitis andronicus meſalamis: iurauerunt per deū corā rege ſecundum legem dicta ſua p̄bare: petiuerūtq; Ptolomeū quatenus iuſiurandi trangreſſores perimeret. Rex ergo multos ſecū amicos in conciliū congregās: ſedit partes audire. Tūc iudei alexandria conſtituti timebant nimis de uiris qui p̄ tēpli hieroſolymitani parte diſſerebāt nā atrociter ferebant: ſi hoc tam antiquū & nobile per uniuerſum mundū templū ſolueret. Cūq; ſabbeus & theodoſius cōceſſiſſent ut primus andronicus uerba faceret: idē andronicus approbationē facere ſuā cœpit ex lege uel p̄deceſſoribus principū ſacerdotū quis: ex quo genere honorē ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet: & quō oēs aſyæ reges templū uariis oblatiōibus & clariſſimis donis honorauerunt: de garizī uero tēplo neminē ſermonē feciſſe. Quæ dicens andronicus: & his multa ſimilia: regem flexit ſniam p̄nunciare decernendā: templū hieroſolymitaꝝ ſecundū leges moyſi fabricatum fuiſſe: ſabbeū aūt & theodoſiū interficiendos. Hæc ſunt quæ contigerunt iudeis ī alexandria temporibus ptholomei philometoris.

Capitulum. V.

ITaq; demetrio in pugna pempto: ſicut ſuperius īdicauimus: alexander accipiens regnum ſyriæ: ſcripſit ptholomeo: ut accipet in matrimonio ſuo filiā eius: iuſtūq; hoc dicebat eē: cum paternū obtinuiſſet principatū: & per dei p̄uidentiā in eo perductus fuiſſet: poſt p̄ditōnem demetrii: ſed etiā per alia multa dignū ſe eius familiaritate: uel cognatiōe dicebat. Ptholomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens: gauiſum ſe eſſe q̄ paternū ſuſcepiſſet principatum: daturumq; ei ſuam filiam promiſit: & occurrere iuſſit eū ad ptholomaidam: quatenus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellam ad ptholomaidam ab egypto p̄ducendam: ibiq; coniugendam eſſe conſtituit. Ptholomeus quidem hæc ſcribens: prope ad ptholomaidam peruenit: filiam cleopatram ſecum adducens: ubi ſecundum conſtitutum: alexandrum repperit: filiamq; ſuam ei coniunxit: dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitatē complens. Cunq; nuptiæ celebrarentur ſcribens alexander ionathæ principi ſacerdotum: iuſſit eum ad ptholomaidam feſtinare. Qui perueniens ad reges: munificēter eis offerens dona: claro apud eos honore potiebatur. Tunc alexander compulit eum propria ueſte exutum purpura indui: ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere: iuſſitq; duces cum eo procedere: perq; mediam ciuitatē clamare: nemini contra eum quicquā dicere: uel cauſas licere cōnectere. Quod cum duces feciſſent regis: erga ionathæ inuidentes hi qui parati fuerant eum accuſare: ſimul cum inimicis eius profugerunt ueriti: ne quid peſſimum paterentur. Tanto uero ſtudio rex alexander dilexit ionathā: ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

Capitulum. VI.

CEnteſimo & ſexageſimoquinto anno: demetrius demetrii filius cum multis conductis quos ei laſthenus cretenſis præſtiterat a creta ad ciliciam nauigauit. Quod alexander audiens in pauore turbaque alias timore conſtitutus continuo de phenicia ad antiochiam feſtinauit ut prius quā huc perueniret demetrius: eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis ſyriæ ducē appolloniū: cognomine titū: qui cū multo exercitu p̄fectus ad iamniā: ionathæ principi ſacerdotū mandauit dicens. Iniuſtū eſſe eū ſolū cū licentia uel ptāte uiuere: nō obediētē regi ſibiq; dicebat hoc magnum obprobrium ab omnibus inferri: q̄ eum nō ſubigeret regi. Non ergo

te inquit in montibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere: ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per cápũ noſtri milites confligant:& fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis.Scito tamẽ optimos ab unaquaq; ciuitate mihi cõmilitones iũctos:q ſemper tuos proauos euicerunt.Contra nos alias nobis aũt in tali terra certandũ eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari: ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus ionathas:decem milia militum eligens:ab hieroſolymis egreditur cum fratre ſymone: per ueniẽſque ad ioppem:caſtra iuxta ciuitatem diſpoſuit. Nam ioppenſes portas concluſerant: intus habentes cuſtodias ab appollonio conſtitutas.Cunq; ionathas obſidere paraſſet eos: timẽtes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiũt. Appollonius uero captam audiens ioppem a ionatham:tria milia equitum ſumens:& octo milia peditũ ad azotum peruenit:& exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet ĩ ioppem tanquã recedẽs:ionatham trahit ad campum:confidens equitibus & ſpẽ in eis habens ſuæ uictoriæ.Cunq; proceſſiſſet ionathas:ſequebatur uſq; ad azotum appolloniũ: qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe:conuerſus pugnã cum eo cõmiſit.Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui retro inimicis inſiſterent.Quod ſentiens ionathas:non eſt turbatus: ſed ordinans in quadro exercitum:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus eſt:ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; reſiſteret.Prælio aũt uſq; ad ueſperam procedente:dans fratri ſymoni partem exercitus:iuſſit aduerſarioꝝ eum aciem inuadere:ſuiſq; præcepit:teſtudine facta ſagittas equitũ excipere.Qui cum præcepta feciſſent nihil letebãtur:quãuis hoſtes ſuper eos frequẽtia tela librarẽt: uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras.Nam ſagitte corpora clippeis ſepta:minime cõtingebant: cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſq; ueſpere iaculantes aduerſarii defeciſſent:intelligens ſymon laſſos eos:inuadit aciem:fortiterq; cũ ſuis militibus dimicans: fugauit inimicos.Vidẽtes aũt equites pedites ad fugã conuerſos:& ſpe eorũ decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per oẽm campum diſperſi fugierunt. Quos ſecutus ionathas uſq; ad azotum multos occidit eorum.Qui de ſua ſalute deſperantes:ad templum dagonis cõfugerunt:qđ erat in azoto.Capiens aũt incurſione ſua ciuitatẽ ionathas:incẽdit eã:& omnes circa eam uicos: neq; pepercit templo dagonis:ſed etiam flamminis conſumpſit: & eos q ibi confugerant interfici.Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui in tẽplo confugerant:octo milia fugerunt.Vincens ergo tantũ ionathas exercitum:ab azoto diſceſſit: & ad aſcalon uenit:& foras ciuitatem caſtra conſtituenti:territi aſcalonite:in occurſum ei exierunt dona portantes.Qui laudans eoꝝ uoluntatem reuerſus eſt ad hieroſolymam:multam prædã ferens:quã uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autẽ deuictum audiens ducem ſuum appollonium:ſimulauit gaudium:q; præter eius ſententiã cum ionathã conflixiſſet:qui eius amicus erat:mittitq; teſtimonium ionathæ:præbẽs præmium & honorem: & torquẽ aureum:ſicut ſolet affinibus regis dari:eiq; commiſit accaronis prouinciæ magiſtratum.

Capitulum.VII.

EOdem tempore:rex ptolomeus philometor dictus:naualem ducens exercitum & pedites:ad ſyriam ueniebat:alexandro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quẽ omnis ciuitates ſtudioſe alexandro præcipiente ſuſcipiebant: & deducebant uſq; ad gazotum: ubi oẽs ꝓclamabant:accuſantes ionathan q; templũ incendiſſet & deſtruxiſſet: puinciamq; uaſtaſſet:multoſq; eoꝝ interemiſſet.Quæ ptholomeus audiẽs tacuit.Ionathas aũt ĩ ioppen occurrit ptholomeo dona clariſſima uel honorem ab eo percipiens: & producens eum uſq; ad fluuium qui eleutherus appellatur: ad hieroſolymam remeauit. Peruenientes ergo ptholomaidem: præter omnẽ ſpem paulominus habuit interfici ptholomeus inſidiis alexandri quas ei per ãmoniũ amicũ parauerat.Manifeſtis aũt factis inſidiis ptholomeus alexandro ſcribit:ad pœnam ammoniũ petens:& dicens inſidias ſe ab eo paſſum:& uindictã ſumere iuſtũ eſſe.Alexãdro uero non concedente ptholomeus intellexit illum cauſam inſidiaꝝ extitiſſe. Quapropter ei factus eſt odioſus. Antiochenis aũt & priuſ erat odibilis alexander propter ammoniũ:multa nãq; per eum paſſi fuerãt:& pœnã quidẽ ab ammonio pro eius delictis exegerunt:occidentes eũ qui tanquã mulier ſe ꝓperabat abſcondere habitu circundatus fœmineo:ſicut alibi dictũ eſt. Ptholomeus itaq; accuſans eum ut ꝓditorem nuptiaꝝ filiæ ſuæ: tranſgreſſorẽq; auxilii quod ei contra demetrium deduxiſſet:ſoluit affinitatẽ.Nam & auferens ſuam filiam:ad demetrium legationem direxit:amiciciam cum eo cõponens:filiãq; datuꝝ ſe illi uxorem & reſtituere paterno eum principatui cõpromittens.Demetrius uero gaudẽs:ſuſcepit legationem & nuptias.Tum nimius iam ptholomeo labor reſtabat:flectere antiochenos: ut demetriũ ſuſciperent:nam inimici eius fuerunt:eo q; a patre eius demetrio multa peſſima paſſi fuiſſent; & alexandro tamen antiocheni

propter ammoniũ irascebãtur:ut prædiximus.Qui pulsus ab antiochia:in ciliciam usq; puenit. Ptolomeus ergo ad ãtiochenos ueniẽs:rex ab illis & militibus ordinatur:coactusq; duo sibi diademata superposuit:unũ asyæ:alterum egypti.Benignus aũt & iustus existens:nec concupiscens aliena:sed & futura prouidens:recusare regnũ decreuit:ne romanos offenderet:ideoq; antiochenos in contionẽ congregans:flectit eos ut demetriũ susciperent: dicens eum nequaq̃ pro patre dolorem seruatuꝝ:si bene mereretur ab eis:doctorẽ aũt i bonis & ducẽ se illi esse:nec se fallacibus negociis immiscere:sibi aũt dicebat egypti regnũ sufficere. Quæ differens flectit antiochenos demetrium suscipere.Alexandro uero cũ magna militia uel apparatu ad syriam a cilicia ꝓfecto:terramq; ãtiochenoꝝ ꝑdãte ptolomeus cũ genero cõtra eũ duxit exercitum,nã iam filiã suã matrimoniali iure demetrio contradiderat:& uincens alexandrum:ad arabiã fugauit eũ.Cõtigit autem in ꝓlio:ut equus ptolomei uocẽ elephãtis audiens:ptolomeũ iactaret.Quod cũ uidissent hostes:impetum sup eũ fecerũt: multisq; uulneribus caput eius pforãtes:ad piculũ mortis eum adduxerunt.Sed custodes corporis eius rapientes eũ liberauerunt:& ita ꝑ quatuor dies defectus iacuit ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabũ potentissimus zabilus abscidens ptolomeo transmisit.Qui die quinto releuatus a uulneꝝ dolore:suauẽ sibi rem summũq; spectaculũ alexandri morte simul & capite uidit:qui tamen paulopost uitã finiuit:pro alexandri morte gaudio summo cõpletus.Regnauit ergo asyæ alexander qui dictus est balans ãnis quinq;:sicut i aliis demõstratũ est.Suscipiens uero pricipatũ demetrius qui nicanor appellabaẽ: fraudibus corrũpe cœpit ptolomei militiã oblitus:& q; socer eius & auxiliator fuisset : & affinis per connubiũ cleopatræ. Quapropter milites ptolomei ad alexãdriã cõfugierunt:elephãtos aũt demetrius comphendit.Ionatas interea princeps sacerdotũ ex omni iudea sibi milites cõgregãs: arcem hierosolymoꝝ obsidebat:ubi custodia macedonũ:& transgressoꝝ multitudo locata uidebatur.Et hi quidẽ contẽnebant ionathan facientẽ machinamenta:confidentes loci munitionibus.Noctu uero quidẽ maliuoli iudei exeuntes:uenerunt ad demetriũ:arcis obsidionẽ nũciãtes.Qui nũcio incitatus:exercitũ contra ionathan ab antiochia eduxit.Cunq; ad ptolomaidem peruenisset:scripsit ionathæ:ꝑcipiens ad ptolomaidẽ eũ citius occurreẽ.Ionathas aũt obsidionẽ quidem minime soluere decreuit:seniores uero populi & sacerdotes congregans:& auꝝ & argẽtum & uestẽ:cũ multitudine donoꝝ deportans:ad demetriũ usq; puenit.Quæ cũ obtulisset: irã eius moliuit:& honoratus firmũ ab eo principatũ sacerdotii suscepit : quẽ a regibus ante ipsum donatum possidebat:accusantibusq; eũ transfugis:demetrius eis non credidit: sed & petẽti quatenus pro omni iudea:uel tribus prouinciis:samaria:uel ioppe:uel galilea:trecenta tantum daret talenta pro omnibus his epistolã ei ꝑstitit:quæ uerba huiuscemodi cõtinebat.Rex demetrius ionathæ fratri:gentiq; iudeoꝝ salutẽ.Exemplum epistolæ quã lasteni cognato nostro scripsimus: transmissimus uobis:ut eam noueritis.Rex demetrius lasteni patri salutẽ . Iudeoꝝ genti nobis amice:nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona ꝑbere:& tres possessiones afferema:belscelida:uel ramathe: quæ additæ sunt iudeis de samaria:& his attinentia:& quantacũq; ab immolãtibus hierosolymoꝝ reges accipiebãt ante me:uel quæcũq; de fructu terræ:uel plãtatis : omiaq; alia quæ nostro competunt iuri:uel paludes salis:uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis cõcedo:& nihil extorqueatur ab his ammodo & iposteꝝ.Cura igitur ut huius epistolæ fiat exẽplar & detur ionathæ:quatenus ip nobili loco tẽpli reponatur.Hæc scripta fuerant. Videns ergo demetrius pacẽ:nullũq; supesse periculũ:nec belli timorẽ:soluit exercitũ stipendiaq; eoꝝ iminuit: & solis illis sumptus ꝑbebat:qui cũ eo a creta uel aliis insulis uenerãt. Vnde odiũ uel inimiciciæ militum cõtra eũ cõflatæ sunt:quibus ipse quidẽ nihil ꝑbebat:reges uero ante ipsum eis ãnonas etiã in pace subministrabant:ut eos in certaminibus si oporteret pro se fideles & pronos hr̃ent : atq; paratissimos in re bellica & pacis cũ omni haberent confidentia expetere.

Capitulum.VIII.

INtelligẽs itaq; odiũ militũ circa demetriũ alexãdri qdã dux:apamenus genere: diodotus nomine:qui & trifon dicebatur:uenit ad malchũ arabũ:qui filiũ alexandri antiochũ nutrierat: manifestansq; ei inimicicias exercitus quas contra demetriũ habebãt dari sibi petebat antiochũ : nã regẽ eũ facere:uel paternũ principatũ ei se restituere dicebat.Qui primũ resistebat:minie credens:post uero multo tpe trifone petẽte:uincit malchus:flexusq; uolũtate sua est ad ea q̃ trifon petebat.Princeps aũt sacerdotũ ionathas capere uolens arcẽ hierosolymoꝝ: & iudeos transfugas:uel ipios oẽsq; qui ꝑ totã ꝓuinciã custodes erant:transmittẽs ad demetriũ legatos cũ donis:rogabat ut de castellis iudeæ custodes eiiceret.Cui rex nõ hæc tãtũ se ꝑbere : sed etiã his maiora ꝓmittebat:post finẽ belli qd præ mãibus habebat:petebat uero eũ & auxilia trãsmittere:mãdãs q; exercitus suus ab eo recessisset.Tũc ionathas tria milia militũ eligẽs destinauit.

lib. xiii.

lib: 13.

Antiocheni uero demetriũ ꝑpter hæc quæ paſſi fuerãt abhorrẽtes: & ꝑpter patrẽ eius:q̃ multa cõtra eos mala cõmiſerat:tps ſeruabãt quo potuiſſent eũ inuadere:uidẽteſq̃ auxilia uẽiſſe demetrio ab ionatha:arbitratiq̃ q̃ multa cõgregaret auxilia niſi p̃cederẽt eũ arma ceperũt:& circũſtãtes aulã obſidionis mõ:coacto exercitu parati regẽ conabanꝫ opprimere.Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſe cũ armis inuadere:colligẽs cõductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos:cũ ãtiochenis confligit:quoꝝ uim nõ ferẽs uincit.Videntes aũt iudei ſic Antiochenos atrociter expugnantes: ſup palacii culmen aſcenderũt:unde illos uulnerãtes: ipſi quidẽ ꝑpter altitudinẽ tectoꝝ minie ledebãt: illos uero celis ꝑſternebant quæ de ſupioribus ad inferiora iactabant:& ſic eos de ꝓximis domibus repulerũt.Deinde igne ſuppoſito:flãma totã ciuitatẽ ex lignis conſtructã tectorũ ſpiſſitudinẽ deuorauit.Antiocheni uero nequaquã ualẽtes extinguere ignẽ:ad fugã cõuerſi ſũt: & cum iudei de tecto ad tectũ deſilirẽt:& ita eos ꝑſequerenꝫ:ãmirabilẽ contigit fieri antiochẽſium depulſionem.Rex aũt ut uidit antiochenos filios ſuos:& uxores ſuas uelle ſaluare:quapropter & pugnã reliquiſſe:ꝑ anguſtas uias inuadit eos:& cõfligens cũ eis multos iterfecit:ita ut cogerentur armis ꝑiectis ſe demetrio. Qui ueniã eis ꝑ facinoribus cõceſſit:ſeditionẽq̃ cõpeſcuit. Donanit etiã iudeis partẽ prædæ.Cãm itẽ victoriæ ſuæ factos eos ꝑfeſſus:gr̃as agẽs ionathæ ad hieroſolymã tranſmiſit:laudãs eũ ꝑ auxiliis deſtinatis.Poſt aũt maliuolus cõtra eũ extitit;ꝑmiſſione ſq̃ fraudauit:bellũq̃ minatus eſt:niſi cũcta redderet tributa:q̃ gẽs iudeoꝝ prioribus regibus ſyriæ ꝑſoluebat.Et hæc feciſſet:niſi triſon impetum eius ꝓhibuiſſet; & apparatũ eius cõtra ionathan:erga ſuas uertiſſet curas.Reuerſus enĩ triſon ex arabia cũ puero antiocho; imponit ei q̃ uis adoleſcenti diadema.Cunq̃ oẽs milites tranſiſſent ad eũ:demetriũ deſerentes:bellũ contra demetriũ ꝑducit:& cõfligens cũ eo uictoriã obtinuit:& elephantos cũ ãtiochenſiũ ciuitate ſubiecit.Demetrius uero uictus ad ciliciã receſſit.Antiochus aũt legatos ad ionathan deſtinãs & litteras:amicũ eũ ſibi parauit:& principatũ ſacerdotii cõfirmauit & q̃tuor ꝑuincias quæ terræ iudeoꝝ additæ fuerant:inſup & aurea uaſa uel pocula:& purpureã ueſtẽ ei tranſmiſit: hiſq̃ oĩbus ei uti pmiſit:&fibulã auream ei donauit:primũq̃ amicũ ſuũ uocauit.Symoné aũt fratrẽ eius ducẽ ſup oẽm militiam a regione tiri uſq̃ ad egyptũ conſtituit.Ionathas ergo de donationibus antiochi gauiſus mittens ad eũ: & ad triſonẽ legatos:amicũ ſe eis ꝑfeſſus eſt : & pugnare cũ eo contra demetriũ inſinuans ꝑ ꝑmiis laboꝝ non parua mala a demetrio ſe eſſe ꝑpeſſum. Concedẽte igiẽ antiocho a ſyria uel phenice ut cõgregaret exercitũ:quatenus cũ ducibus demetrii confligeret: ſtatim ad ciuitates exiit. Quæ cũ eũ ſplendidiſſime ſuſcepiſſent:exercitũ dare nõ diſtulerũt.Veniens aũt ad aſcalonã ciuitatẽ:& munificenter cũ donis ſibi occurrentibus:hoſipſos petebat : & unamquãq̃ humilis ſyriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire: ac ſecũ bellũ ꝑdueere ꝑ ultione demetrii:ex his quæ quondẽ in eis peccaſſet:eſſe dicens dignas occaſiones ꝑ quas hæc cogitare deberent.Cunq̃ flexiſſet ciuitates auxiliũ antiocho mittere : puenit ad gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochũ cõuertere. Multum uero præter qđ ſperauerat aliter gazeos inuenit:qui duriſſima obiectione nõ eũ ſuſcipe:nec demetriũ relinqre decreuerũt.Quo dũ ionathas cõcitatus eſſet:ad obſeſſionẽ eoꝝ & afflictionẽ ꝑuinciæ parat.Nam partẽ militiæ circa gazam diſponẽs: cũ reliq̃ ipſe ꝑcurrẽs:cũcta prædabat uel incẽdebat.Quæ cũ uidiſſent gazei:nullũq̃ auxiliũ a demetrio ſibi ueniſſe cõſpicerẽt:& piculũ præſens : adiutoriũ uero lõge & incertũ eſſe utrũ uẽiret:optimũ eſſe decreuerũt:hũc dimittẽtes illi obedir.Faciẽtes igiẽ ad ionathã amicicias auxilia ꝑmiſerũt.Hoſes enĩ ante maloꝝ pitiã utilitates non intelligũt ſuas ſed cũ in malis fuerint cõſtituti:tũc mẽte ꝑcipiũt & agũt:q̃ nihil leſi facere debuerũt.Ionathas cõſentiens eis de amicitiis:tollẽſq̃ obſides ad hieroſolymã trãſmiſit ipſe uero totã ꝑuinciã ꝑcurrit uſq̃ ad damaſcũ:dũ demetrii duces audiſſet ad cedeſſam cũ multa manu ueniſſe . Cedeſſã inter tirũ & galileã cõſiſtit.Nã hoc deſiderabãt duces demetrii:ut de ſyria eũ ad galileã traherẽt:putãtes miníe eũ pati galileos ſibi ſubiectos affligi. Cũq̃ ionathas eis occurriſſet:ſymoné fratrẽ ĩ iudea ducẽ reliqt. Qui multũ exercitũ de ꝑuincia cõgregãs:bethurã obſedebat:locũ iudeæ munitiſſimũ; nã tenebat eã demetrii cuſtodia:ſicut & prius a nobis demõſtratũ é.Vt ergo aggerẽ cõpoſuiſſe ſymoné uiderunt:& machinamẽta cõſtituiſſe:multaq̃ uiſũ induſtria cõtra bethſuræ obſidionẽ:timuerũt cuſtodes ne capto loco interirent:& mittentes ad ſymonẽ:petebãt fidẽ accipe:ne quid ab eo peſſimũ paterenꝫ Qui cũ fidẽ dediſſet:illos quidẽ de ciuitate tulit:ſuãq̃ cuſtodiã ibi cõſtituit.Ionathas ĩtaq̃ exiens a galilea ab aquis quæ gemniſaron dicunꝫ.nã ibi ſua caſtra poſuerat:ad campũ qui diciꝫ aſor puenit:neſciens illic hoſtes exiſtere.Demetrii uero duces cũ ante unũ diẽ cognouiſſent cõtra ſe ionathan uenire:inſidias ei ꝑ mõtẽ collocauerũt:ipſiq̃ cũ electis militibus ĩ cãpo ei occurrerũt.Quos cũ uidiſſet ionathas ad pugnã paratos:hortabaꝫ ſuos.Illi uero q̃ a demetrii ducibus ꝑ inſidias erant locati:a retro iudeos inuadũt.Qui cũ timerẽt ne in medio capti pirent:

ad fugam se dederunt. Et ibi quidē omnes reliquerūt ionathan: pauci uero cū eo numero quinquaginta remanserunt: & mathathias salomoni: & iudas calfi: qui duces erāt totius exercitus. Hi audacter & inspate sup inimicos irruētes: atrociter eos fugauerūt. Tūc uero milites ionathæ qui discesserant: ut uiderunt hostes ad fugā uersos congregati psequebanť eos: & hoc fecerūt usq; ad cedessam: quo castra hostiū erant. Victor igitur ionathas i illa pugna refulsit: duo milia ꝓsternēs inimicorum: & ad hierosolymā reuersus est. Qui cū uidisset oīa sibi dei prouidentia secūdū suā accedere uoluntatē: legatos romā destinauit: reuocare cupiens olim cū gente iudeoꝝ amicicias celebratas: suisq; legatis p̄cepit: ut redeuntes ab Ytalia: p sparciatas transirent: quos ꝺeberent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cū romā uenissent: & igressi ad senatū: mādata pricipis sacerdotū ionathæ dixissent: q; eos mitteret amicicias renouare: quæ prius p senatum de iudeoꝝ amicitiis fuissent statutæ: Senatus dedit eis reportandas epistolas ad oēs alyæ reges: & magistratus ciuitatū: q̄tenus p eos illesi ad propria remearent. Reuertens aūt ad sparciatas uenerunt: & epistolas ionathæ eis porrexerunt: cuius exemplū hmōi fuerat. Ionathas princeps sacerdotū gentis iudeoꝝ: uel curia & collegiū sacerdotū: p̄sidibus & senatui: & populo lacedemoniorū saluté. Si salus uobis publica uel priuata bene procedit: sic est ut uolumus; salui aūt sumus & nos. In prioribus tamen tēporibus epistola nostro principi sacerdotū oniæ a uro rege areo: & ab omni populo missa est de uestra simul & nostra cognatiōe: cuius exemplū subiacet epistolæ: quam quidē libenter suscipimus & populo & areo fautores facti sumus: nō egētes huius rei approbatiōe: quia p sacras nras litteras hoc esse credimus. Initio ergo recognitiōis non credidimus nos primi facere: ne præripe uideremur uestrā gloriā. Multo uero trāsacto tēpore: ex quo familiaritas cōmunis extitit: in sacris & constitutis diebus deū pro ura salute uel uictoria sacrificiis deprecamur: & cū multa nos circūstetissent bella p auariciā uicinoꝝ nec uobis nec aliis ꝓpinqs molestos nos esse decreuimus. Postq̄ aūt hostes expugnauimus: legatos ad romanos transmisimus: numeniū antiochi: & antipatrū iasonis: senatorio apud nos septos honore: quibus dedimus etiā ad uos epistolā: q̄tenus renouent uobiscū cognationē. Bene igitur facitis si & uos rescripseritis & māducaueritis siquid forsitan idigetis minie dubitātes: nos erga uestrū affectū impigros existeť. Lacedemonii uero libenter legatos suscipiūt: & cōponētes pacta cū eis de amicitiis dimiserunt. Eodem tpe tres hereses iudeoꝝ fuerant: quæ de rebus humanis diuersa credebant: quarum una pharisea dicebaťr: altera sadducea: tertia essenoꝝ. Igitur pharisei dicebāt: fata non oīa: sed aliqua gubernare: altera uero q̄ accidunt p se cōsistere: genus aūt essenoꝝ oīa sub fato esse cōfirmat: & nihil esse: qđ hoibus nō illius decreto ꝓueniat. Sadducei fatū quidē nihil esse estimant: neq; p eū humana cōcludi: sed oīa nostræ supponūt potestati: bonorūq; nosipsos autores fatētur: & peiora p nostrā elegi demētiā. Sed de his quidē certius i secūdo historiæ iudaīcæ libro demōstrauimus. Demetrii aūt duces cū uellent pugnā i qua uicti sunt restaurare: ampliores priori exercitu uires congregantes: cōtra ionathan uenerūt. Qui cū audisset hoc: citius eis ad anathetidinē occurrit: neq; tardare decreuit: usq; quo ingrederenť iudeā: castraq; dispōnēs nō longius ab hostibus q̄nquaginta stadiis: mittit speculatores qui castra deberent ostiū pscrutari. Cunq; oīa enūciassent: & aliquos nocte cœpissent: qui aduersarios supuenturos indicabāt: custodias extra dispōsuit: & exercitum p totā noctē armatū habebat: præcepitq; ut forti animo essent: & si oporteŕt etiā nocte pugnarēt: ne repētino īpetu turbarenť. Demetrii uero duces cū audissent ionathan cognouisse suū consiliū: pturbati q; inimici manifestati fuissent: nullomō ualebant p insidias eos inuadere, ex eo q; se credebant nō esse pares ionathæ. Nam militibus fugā meditati sunt: multaq; faciētes incendia discesserunt: ita ut hæc uidentes iudei: putarent eos esse mansuros. Ionathas aūt cū ad castra eorum mane uenisset: inuenit ea deserta. Cunq; intellexisset eos fugisse psequebatur: quos nullatenus ualuit cōprehendere. Nam iam libeꝝ alias ligerum noie fluuium transierant. Vnde reuersus ad arabiam: nabutheos expugnabat: multāq; eoꝝ prædam ābigens: captiuosq; duces: puenit ad damascum: ubi omnia ille reposuit. Per idē tēpus frater eius symō oēm peragrās iudeā & palestinā: usq; ad ascalonam muniuit castella. Quæ edificiis & custodiis tuta fecisset: ad ioppē puenit: & occupans eam: magnam introduxit ibi custodiam. Nam audierat ioppenses uelle ducibus demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquam ionathas & symon tractauerunt: ad hierosolymam sunt reuersi. Cunq; omnem populum ad templum congregassent: suadebant muros hierosolymorum refabricandos: & dirutam partem muri templi reconstruendam altisq; turribus muniendam: necnon & in media ciuitate alium edificare murum: ut custodibus arcis alimē torum copia negaretur: insuper etiam castella quæ sunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propositis consensisset: ipse quidē menia ciuitatis edificabat: symonem uero misit prouinciam communire. Demetrius aūt transiens ad mesopotamiā puenit.

lib. xiii. lib:13.

Quã cum uellet cum babilone & ſuperioribus ꝓuinciis obtinere: ut exinde occaſiones de toto acciperet imperio:tunc græci uel macedoniam habitantes ut eis prope modum cõueniret legationem ad eũ miſerũt:promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret:& tradere ſe:uel expugnare cum eo regem parthorum arſacen.Qua ſpe ſubito egreditur ad eos:ut ſi parthos deuinceret:uireſq; reſumeret:regem triſoné poſtea debellaret:longeq; eum a ſyria pelleret.Quem cum prono ſuſcepiſſent animo prouinciales:multos congregaſſet uiros:bellũq; & militiam omnẽ aduerſus arſacen produxiſſet ipſe uiuus capitur.ſicut alibi iam retulimus.

Capitulũ.IX.

TRiſon autẽ cum morte demetrii cognouiſſet:ꝑfidus antiocho cœpit exiſtere.Inſidiabatur enim:qualiter eum interficiens:ipſe regnũ teneret. Impediebant uero impetũ eius & uoluntatẽ amiciciæ ionathæ:quas cũ antiocho habebat.Vnde primũ ionathã ſtatuit occidere:& tunc aduerſus antiochũ accedere.Fraudibus ergo uel dolo cogitãs ionathan conſumere:ad bethſuram ab antiochia uenit:quam græci ſcitopolim appellãt: ubi cũ electis quadraginta milibus ei ionathas occurrit:putans ad bellum eum uenisſe. Triſon uero cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratũ:donis eũ pacauit:ſuiſq; ducibus ut ionathæ obediret præcepit:ꝑ hæc fidem ſuam uolens confirmare:cunctamq; ſuſpitionẽ depellere: quatenus confidentem:& incautum:nihilq; preuidentem caperet:& perſuaſit ei ut exercitum dimitteret: quẽ fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo:nequaquam bello exiſtente:& undiq; pacẽ rebus habẽtibus: ſed tenere paucos:& ptolomaidam ſimul uenire ſupplicabat:nam tradere ei ciuitatem: & omnẽ prouintiæ moderationem:ſe uenisſe profitebatur.Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus: ſed uera fide uel uoluntate triſonẽ hæc ſuadere credens:exercitum dimiſit:tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in galilea duo milia relinquens:cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triſonem comitatus ſuperuenit.Vt uero intrauit ptolomaidam: portas ſtatim ciues ſeruauerũt:ſecũdum q; eis a triſone erat præceptum:& ionathan uiuum capientes: omnes qui cum eo erant interemerunt.Miſit quoq; triſon ilico ad galileam:qui relicto duo milia interficerent. Sed hi cum fama preueniente captionem ionathæ comperiſſent:antequã uenirent a triſone miſſi armis circundati prouincia proceſſerunt.Tunc ſatellites triſonis cum uidiſſent eos pro anima decertare: nullam eis moleſtiam inferentes:ad triſonem reuertuntur. Hieroſolymitæ autem cũ audiſſent ionathan captum:& cum eo milites periſſe:flebãt illius interitũ:& ſumma de ipſo queſtio apud omnes fiebat:magnuſq; timor eos inuadens:cõtriſtabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gentes inimicæ:& propter ionathæ mortem iniquitate:contra ſe bellum conſtituerent:& ad mortis pericula peruenirent:quæ ſicut ſuſpicabanẽ euenerunt.Nam gentes mortẽ ionathæ cũ audiſſent:cõtra iudeos bellare cœperunt tanquã indigentes duce.Triſon ergo exercitum multum congregans:ad iudeã aſcendere ſtatuit:ut hieroſolymã debellaret.Symon autem uidẽs hieroſolymitas metuentes:cœpit eos alloquio cõfirmare quatenus forti animo eſſent:nec ptimeſcerent triſone ſupueniente.Et conuocans in templo populũ alacriorẽ eum ſuis uerbis effecit:hic allocutionis initiũ ſumens.Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudei me dudũ cum pãtre uel fratribus mori patum:quis ignoretur?Siquidẽ exempla mihi plurima nõ deſunt.Mori eĩ pro legibus uel patria religione noſtram familiã nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab ania noſtra poſſit eiicere:ſed introducat magis deſideriũ uitæ:uel gloriæ.Quapropter nõ uti indigẽtes duce magno qui laborare:uel pati ꝓ uobis recuſet:ſequimini me ꝓno aĩo ubicũq; ꝓduxero: nec enĩ melior meis fratribus exiſto ut meæ pcã aĩæ:neq; peior:ut qđ illis uiſũ ẽ optimũ ꝓ ꝑiis interfici legibus:uel ꝓ dei religione deuitẽ:ſed ĩ quibus me oportet ꝓpriũ illis fratrẽ oſtẽdere:in his me demõſtrabo cõſimilẽ.Cõfido eĩ ĩ deo ultionẽ ab inimicis expeteꝝ:uoſq; oẽs cũ uxoribus uel filiis ab eoꝝ uiolentia liberare:tẽplũq; incolome cũ dei auxilio reſeruare.Nam uideo gentes contẽniſſe uos:tanq̃ ducẽ nõ habẽtes:bellaq; ꝓpaſſe.Cũ hæc ſymõ uerba ad plebẽ feciſſet:cõfeſtim depulſo populus aĩs metu:audaciã ſumpſit:deſperãſq; ad ſpẽ bonã repẽte mutatus ẽ:& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe ſymonẽ ducẽ & iudæ uel ionatæ fratrẽ principatũ tenere dignũ: ſe quoq; oĩbus eius ꝓceptis obſecutuꝝ ꝓmittẽs:ducis ei cõtulit dignitatẽ.Tunc ſymon cõgregans oẽs ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros recõſtrueꝝ:turribuſq; altis & fortibus eam munire.Deſtinauit etiã ionathã quẽdã aĩcũ ſuũ: filium abſalomi cũ militibus ad ioppẽ: imperãs habitatores eius eiicere:nã timebat ne ciuitatẽ traderẽt triſoni:ipſe uero hieroſolymam tuebaꝝ. Triſon aũt exiens ab ptolomaide cũ multo exercitu ad iudeã uenit:ionathan ligatũ ducens.Cui ſymon occurrit ad iadã ciuitatẽ:q̃ ſup montẽ iacet:unde etiã iudeæ campi pateſcũt. Cũ uero triſon a iudeis audiſſet:ducẽ ſymonẽ cõſtitutũ:direxit ad eũ:fraudibus uel dolo cupiẽs hũc quoq; circũuenire:iubetq; ei ſi uellet fratrem ionathan redimere: ut mitteret argenti talenta centum:

duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionem: ne iudeam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:niſi pro debito uectigaliū eum ſe ligaſſe conſixerat. Tum ſymon intelligens artem triſonis:quia ſi & argentum mitteret:ille tamen fratrē eius minīe laxaret:ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:tamē territus ne a populo accuſaretur: ſe cām fraternæ necis extitiſſe:q; non pecunias:nec filios pro ipſo contraderet:colligens exercitū mandata triſonis indicauit dicens:q; hæc dolo uel inſidiisplena ſint:tamen optabilius eſſe pecunias: ſed & filios eius tranſmittere:q̄ propoſitis a triſone nō obediēs:putaretur nō uelle fratrē abſolui: initoq; cum ſuis ſymon tractatu:filios ionathæ pecuniaſq; trālimiſit.Quas triſon cū accepiſſet: nec fidem ſeruare:nec ionathan abſoluere uoluit:ſed mox exercitū colligēs: ad ꝓpria remeauit: ordinatoq; itinere p idumeā ad hieroſolymā aſcendere cupiens:uenit ad doră ciuitatē idumeæ. Precedebat uero cū exercitu ſymon:caſtra cōtra eū ſp diſponēs.Quod cognoſcentes hii q̄ arce erant hieroſolymitana ad triſonē dirigunt:rogantes eū ad ſe ocius properare:quatenus alimēta eis p̄beret.Ille ergo p nocte illā eqtatū parauit:quaſi hieroſolymā aſcenſurus ſed niue uehemēti ea nocte cadente:iter inuiū repit equis uel peditibus ſuis.Qua cā obſtante:nequiuit ad hieroſolymam triſon aſcendere:ſed reuertens ad ciriē:& prope galaditiden ingreſſus:ionathan ibi pimi uel ſepeliri iuſſit:& ita ad antiochiā puenit.Symon aūt ab iaſca ciuitate trāſſerēs oſſa fratris ſepeliit in patria ſua: luctū maxim oī ſup eū populo faciēte.Tunc ſymon ingēs mauſoleū fabricās: patri ſuo:fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit:opus mirabile: cōſpicuumq; faciens:cuius & portā undiq; colūnis ſuſtentātibus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit: iſup & piramidas ſeptē parentibus:uel unicuiq; germanoꝝ ſingulas ſuppoſuit:magnitudine uel decore lucentes:q̄ hactenus ſeruanť.De ſepultura quidē ionathæ:& de edificatione monumētoꝝ:hoc ſtudiū ſymonis agnouimus.Defunctus ergo eſt ionathas:principatū agens ſacerdotii:perq; ānos quatuor gentē continuit iudeoꝝ.Et de labore quidē mortis eius in mutuis documentis:publiciſq; monimentis primi anni ſymonis benefactoris:& iudeoꝝ principis ſcriptū eſt.Itaq; iudei feliciter aduerſarios uicinos ſupauerunt:cū ſymon gazaram ciuitatē:uel ioppen:uel iamniā deuaſtaret:arceq; hieroſolymoꝝ deponeret:ne forte inimicis refugiū eſſet:unde pcurrētes ledere eos poſſent.Quod cū feciſſet:optimū & utile putauit etiā mōtē ſup quē arxs cōſtituta erat deſtruer. Quo multitudo cūctiq; ingreſſi:montē deſtruebant:& nec die nec nocte ceſſantes p tres annos: depoſuerunt eum ad ſolū:campumq; planiſſimū fecerunt: ita ut eminentius templū excelleret: arce uel monte depoſitis.Ea quæ temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continet modum.

Capitulum.X.

POſt captiuitatē demetrii: nō multo poſt alexandri filiū antiochū qui theos noīabať: triſon interemit tutor eius quarto impii eius anno:amicos aūt & familiares ſuos ad milites tranſmiſit:& multas dare pecunias pollicetur:ſi eū regē ordinarēt.Nam demetriū a pribus captū nūciabat teneri:frēm uero eius antiochū ſi principatū optineret: multa peſſima eis factuꝝ eē dicebat:dū ꝓditionē eoꝝ ulciſcereť.Qui cū ſpaſſent affluētia pecuniarum ſub regno triſonis frui:principē eū conſtituūt. Triſon ergo ut regni inſignia ſuſcepit: cōtinuo nequitiā ſuā patefecit:& innotuit oībus:qa q; priuatus humiliter multitudini obſeqbatur:non hoc uoluntate bona:ſed impoſſibilitate faciebat.Poſtq̄ uero regnū adeptus eſt:exuēs ſe ſimulationē uerus triſon apparuit:cœpitq; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro q̄ re exercitus eius recedens ab eo ad cleopatrā demetrii uxorē contulit ſe:quæ tūc in ſeleutia cū filiis erat concluſa.Errantē uero fratrē demetrii ātiochū:qui ſother alias pius dicebatur:nullaq; ciuitate eū admittēte triſonis timore:mittit cleopatra:ad ſuas enī nuptias:& ad impiū inuitās.Quem ad hoc inuitauit ſuadentibus amicis:& timore uolentibus triſoni ciuitatem ſeleuciā aperire.

Capitulum.XI.

CVmq; intraſſet ſeleuciā antiochus:& fortitudo eius p ſingulos dies creſceret:exiit pugnaturus cōtra triſonē.Quē uincēs:a ſupiore ſyria repulit ad phenicē:& ī dorā caſtello munito cōcluſū obſidebat:mittitq; ad ſymonē pricipē ſacerdotū iudeoꝝ legatos p amicitiis uel auxiliis.Qui cū libenter petitionē ſuſcepiſſet:pecunias multas cū alimētis:militibus dorā obſidētibus large p̄buit:ut ātiochus eū iter neceſſarios aīcos pauco tpe pateret.Nā triſon dū a caſtello dora ad apamiā fugeret:captus ī ea cōcluſiōe pemptus eſt:tertio ſui regni anno.

Capitulum.XII.

SEd ātiochus auaritia uel prauitate ſua ſymonis obliuionē una cū miſtratis pecuniis & alimentis cōcepit:uireſq; militares cuidā cēdebeo amico tradēs:ad depcationē iudeæ captiuitatēq; ſymōis miſit. Sed cū ſymon audiſſet antiochi p̄uaricationē licet ſenex eſſet:tamē eo q; nihil ab antiocho iuſtū fieriuidebat:cōcitatus ad audaciā ſup ætatē

suam iuuenilē fortitudinē accepit:& disposuit quidē fīlios cū bellicosima pte militū ipse uero p aliā ptem militū cū reliquis uiribus prexit ad bellū:multosq; in ualibus mōtiū ad insidias locabat:nullusq; conatus eius euasit:sed oēm hostiū uincēs exercitū:i pace reliquā uitā agebat. Nam & ipse cum romanis de auxiliis cōposuerat. Cap.XIII.

IGitur annis octo pricipatū sacerdotii iudeoꝝ regēs:morit in cōuiuio p insidias,ptolomei generi:& uxorē eius cū duobus filiis capiens:& uinctos habens:misit:ut tertiū ioānē qui & hircanus uocabat apphēderet.Quod cū sensisset iuuenis:euasit piculū: & ad ciuitatē festinauit:cōfidēs de populo ꝓpter pris sui beneficia: ptolomeiq; odiū. Properantē uero p aliā portā ptolomeū intrare:populus expulit:nā hircanū receperat.Hinc ptolomeus ad aliquod castellum noīe dagō in hiericho discessit. Cap.XIIII.

ACcipiēs aūt paternū pricipatū hircanus deū hostiis placauit:& ita cōtra ptolomei militiā ꝓduxit exercitū.Et cū ad locū pueniss̄et:in aliis oībus hostē circūueniēs ꝑualebat:uicebat tamē matris & fratrū amore:quos sup muꝝ ptolomeus trahens in conspectu eius torqbat:& ꝑcipitare minabat si nō ab obsidione discederet.Hircanus aūt quātū remitteret de obsidionis industria:tantū carissimis putabat offerre subsidia:nedū male paterent:eius crudelitati reputaret.Mater aūt ꝓtēdēs manus petebat:ne pp eos differret: sed multomagis īpetu castellū inuaderet:inimicoq; suæ ptāti subacto:ꝓ carissimoꝝ tormētis redderet retributionē:sibi quoq; estimās hoc esse utilimū si p suā morte hostes atrocius deprēt.Hircanū ergo petitionibus matris incēsū:castellū capiēdi furor tenebat.Rursus uero cū uidisset matrem cedi uel dissipari soluebat: & ꝓ ingestis matri tormētis:impetū deponebat obsidionis:taliq; necessitate obsidionis alias obsedendi ꝓtractus septimū ānū expleuit:in quo sp iudei uacant. Nam p septē hunc obseruāt:sicut in septis diebus.Quapropter ptolomeus a bello solutus:occidit matrē & fratres hircani:& fugit ad zenonē q cotulas appellabat:i philadelphia tyrānidē exercētem. Cap.XV.

ANtiochus aūt infestus symoni de iteritu sui exercitus:cōtra iudeā accessit quarto ano sui imperii:primo uero hircani:olīpiade centesima sexagesimasecūda. Cūq; deuastasset ꝓuinciā:hircanū in ciuitate inclusit:quā septē aciebus circūdedit:nihil tamē ꝓficiebat:ꝓpter muroꝝ munimia:& ꝓpter obsessoꝝ uirtutē:necnō & aquaꝝ īopiā:quapropter siccitatē domabat.In pte uero planissima turres statuit celsiores:numero cētū tres:tecta unaquaq; habēte sup q̄s militares ordines disposuit:multosq; quotidie labores cōgressus inferebat:fossamq; latā & altissimā cōstruēs:muros ciuitatis deposuit. Iudei ergo multas incursiones contra moliebant:& siqdē incautos aduersarios inuenissent:pessime eos cōterebāt si uero ꝑsentes esse alias præsensisse eos cognoscerent:innocui rediebāt.Vt uero noxiā multitudinē intra ciuitatem hircanus attendit cōsumēdis citius necessariis:nihilq; populo ꝓdesse cōspexit inutilem eius ptē secernēs foras ciuitatē emisit:q̄ uero bellicosa & fortis erat:hanc tantū tenuit alias retinuit.Antiochus aūt ꝓiectos egredi uetabat.Qui dū inter muros errarent:seuissimis tormentis miserabiliter aīas exalabant.Cū uero festi dies tabernaculoꝝ uenissent:miserati eos ītra ciuitatē denuo receperūt.Hircanus itaq; ad ātiochū legatos direxit:petens indutias septē dieꝝ:ꝓpter festiuitatē deiq; supplicationē.Qui cū audisset:respondit legatis.Immolate. Necnō etiā ad sacrificium magnificētissimū destinauit thaurū:cornibus inauratis & pocula plena oībus aromatibus aurea uel argentea:qđ sacrificiū adductū susceperūt:qui āte portas stabāt & ad templū duxerūt. Antiochus aūt iste exercitui melius antiocho epifane claruit: nā ille capiēs ciuitatē: porcos sup arā īmolauerat:& ius carniū p totū tēplū sparserat:etiā leges iudeoꝝ:paternāq; religionē cōfuderat:ꝓpter q̄ gens rebellauit:& minie recōciliari passa est:hūc uero antiochū ꝓpter pietatē religionis:oēs piū uocauerūt:laudātq; modestiā eius.Hircanus etiam aīaduertens studiū ipsius erga deū:petiuit eni ut patriā eis cōuersationē restitueret.Qui cū refutasset pessimū cōsiliū:suadētiū gentē cape legibus dissonātē:ad oēm pietatē flexus:legatis respōdit:si traderēt arma:ptēq; tributorū ioppe aliarūq; ciuitatū circa iudeā existētiū soluerēt:& custodias i ciuitate susciperūt:cōfirmans pactū:finiret bellū.Iudei uero oīa pferre præter custodiā cōsentiebāt:quā non ꝓpter aliud nisi ꝓ dissimili conuersatione recusabāt:ꝓ custodia tamē obsides dare ꝓfitebāt:& talēta argēti quingenta:ex q̄bus statī trecenta cū obsidibus obtulerūt:inter quos erat & frater hircani. Quæ cum suscepisset rex ātiochus & coronā ciuitatis deposuisset:obsidionē solues discessit.Hircanus uero sepulchrū dauid apiens:qui multo ditior quondā regibus fuit:tria milia talenta pecuniaꝝ exinde ꝓtulit:ex q̄bus primus iudeoꝝ cœpit pegrinos alere.Cōposuit etiā cū ātiocho amicicias suscipiensq; eū intra ciuitatē:munificenter habūdeq; militibus oīa necessaria ministrabat. Cūq; exercitū antiochus contra parthos duceret:cū eo hircanus egressus est.De his est testis Nicolaus

damascenus:sic ī historia docens. Tropheū sistēs ātiochus iuxta fluuiū licū:ubi uicerat ī dathim parthoꝝ ducē:ibi duobus diebus remoratus est:petente hircano iudeo:propter aliquā patriam iudeoꝝ celebrationē:in qua non erat legitimū eos proficisci. Et quidem hæc non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatū instabat:in q̄ minime licet nobis uel ī sabbatis uel ī festo die uiā cōficere. Tunc enī antiochus cū arsace pthoꝝ rege cōfligens: & multū pdens exercitum interiit. In regno aūt syriæ frater eius demetrius succedit:arsace eū a captiuitate soluente eo tempore quo antiochus pthoꝝ terram ingressus est:sicut prius demonstratum est.

Capitulum.XVI.

HIrcanus uero Antiochi morte cognita:statim ad syriæ ciuitates expeditionē pauit:arbitratus ipatos eas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire: qđ etiā euenit. Nā medabā cū multū exercitus eius laborasset:sexto mense capit:post etiā samogam: uel illas quæ uicinæ fuerunt:necnō etiam sicimā:garizim: gentēq; cutheoꝝ q̄ tēplū edificatū ad similitudinem hierosolymitani possidebat:quod alexandri mādato sanaballath dux condidit: propter manassen suum geneꝝ:fratrē iaddo alias iaddus principis sacerdotū: sicut superius ītimauimus. Contigit uero templū hoc dirui post annos ducentos. Hircanus ergo ciuitates idumeæ aboracū:mariſſam:cunctosq; cū domuisset idumeos pmisit eis prouinciā habitare:si circūciderētur:legibusq; iudaicis uterentur. Qui desiderio patriæ terræ circūcisionē & aliā conuersationē iudeoꝝ p̄tulerunt:ideoq; ex illo tpe cœperūt esse iudei. Quo facto:hircanus princeps sacerdotū societatē romanoꝝ renouare cupiens legationē ad ipsos direxit. Cūq; senatus scripta eius suscepisset:cōposuit amicicias hoc mō. Fannius marci filius:consul:senatū oēm octauo idus februarias:in campū iussit cōuenire:p̄sente luceo manlio:lucii mentinii filio:& gaio sempronio falernæ filio:pp hoc qđ legati iudeoꝝ petiuerūt: symō filius dosithei:& appollonius alexādri:& diodoriis iasonis:uiri optimi a populo iudeoꝝ destinati:de societate uel auxiliis exhibēdis: quā cū romanis de publicis rebus habuerūt ut ioppe:& portus:& zora uel fontes:& ciuitates:insup & uillas q̄s ātiochus pugnās cōtra senatusconsultū tenuit restituātur:& q̄tenus nec regii milites p terrā eoꝝ cū subiecti sint transeant ut etiā illa quæ p antiochū gesta sunt:cōtra senatusconsultū censeantur:& legatos mittant:q̄tenus recipiant quæ ab antiocho ablata sunt:& prouiciā estimēt uastatā:utq; eis ad reges & populos liberos litteræ darēt:q̄tenus ad ppriā domū illesi reuerterēt. Placuit igitur amicicias & auxilia cū hoibus bonis:& a bono populo uel amico transmissis esse renouandas. De rebus autē ablatis respondērūt consulares:cū a suis negociis senatus uacauerit: festinabit imposteꝝ nullā in eos iniquitatē ab aliquo fieri:decernentes dare consulē fannio publicas pecunias expendendas:dū ad patriā remearent. Et fannius quidē legatos iudeoꝝ remittit: pecunias publicas eis p̄stans ex senatusconsultu:p quod debuissent cū tutela ad suā redire patriā. In his quidē princeps sacerdotū hircanus erat. Interea rex demetrius cū exercitū aduersus hircanū colligeret:nec tēpus ei:nec occasio data est:cū milites:& syri maliciā eius abhorrerēt:& p legationem peterēt ptolomeum fiscone cognominatū:q̄tenus de genere seleucii transmitteret eis:qui deberet accipere pricipatū. Ptolomeus aūt cū alexandro zebenna exercitū mittens:pugnaq; cōmissa:demetrius superatur. Qui dū fugeret ad cleopatrā suam uxorē in ptolomaide: ab ea non susceptus:tirum recedens:tentus:multaq; passus ab inimicis:interiit.

Capitulum.XVII.

ALexander aūt regnū accipiēs:& amiciciā cū hircano pricipe sacerdotū cōponēs:iterato tandē tpe:expugnatus ab antiocho filio demetrii crispi noie occidit. Cūq; antiochus ipiū syriæ tenuisset:cōtra iudeā exercitū destinare timuit. Audiēs uero germanū suū & ipsum noie antiochū ex eadē mre progenitū:multas uires cōtra se a cizico cōgregasse:eū intra ,puinciā statuit expectare:q̄tenus obuius īcursionibus fratris ātiochi resisteret: qui cizicenus dicebat:q; ī illa ciuitate nutritus esset:filius aūt fuerat ātiochi q sother nūcupabatur:& uitā bello parthico terminarat. Hic ēt frater erat demetrii crispi pris. Cōtigit uero ambos fratres unā uxorē cleopatrā duxisse quēadmodū & alibi retulimus. Cizicenus aūt antiochus ad syriā ,ueniēs:diu cū fratre bella cōmisit. Interī hircanus omni tpe illo pace fruebat. Nam & ipse post mortē ātiochi a macedonibus destitit:dū neq; ut aīcus:uel subiectus aliq̄d eis p̄buisset. Cuius res abunde creuerūt tēporibus alexandri zebenei:& magis tūc quādo hi fratres cōtra se pugnabant. Nā dū bello occupati fuissent:hircanus iudeā cū licētia possidebat: multāq; pecuniaꝝ summā collegit:amboſq; iter se dimicātes cōtēnēs:expeditionē cōtra samariā ciuitatē ualde munitā produxit:de q̄ suo loco referā: qualiter ab herode sit cōdita:& sebaste noiata. Accedens igit ad eā studiose obsidebat: memor maloꝝ quæ samaritæ cōtra marissenos colonos & auxiliato-

res iudeoꝝ cõmiserũt:obediẽtes syroꝝ regibus. Cum ergo mœnia undiq; circũdedisset:duplici muro cincta stadiis octoginta:filios suos obsidioni præposuit:antigonũ & aristobolũ. Quibus imminentibus in tantã necessitatẽ famis samaritæ inciderunt:ut etiã illicita tangerẽt:& uocarẽt adiutorẽ antiochũ cizicenum.Qui statim ueniẽs ad defensionẽ:uicit ab aristobolo: fugatusq; a fratribus:usq; ad scitopolim currens:euasit periculũ.Hi rursus ad samaritas reuersi : cõcludũt eos intra muꝝ:ut secundo necessitate coacti samaritæ:adiutorẽ uocarent antiochũ:qui dum a ptolomeo lathiro sex milia uiros petisset quos ptolomeus iuita mr̃e direxit:nã necdum a pricipatu eum expulerat:primum p̃datorio modo inuadit hircani ꝓuinciã cum egyptiis : nõ audiens apte pugnã cõmittere . Nam uires suas sciebat impares: sed sperãs populatione terræ cogere hircanũ a samariæ obsidione recedere.Cunq; multos milites pderet insidiis circunuẽtos discessit ad tripolim:callimandro & epicrati bellum iudaicum cõmittẽs. Callimander ergo aduersariis fugam simulãtibus:& post reuersis statĩ cõsumiẽ:epicratis autẽ manifeste pecuniis seductus : scitopolĩ cum uicinis locis ꝓdidit iudeis:samariæ uero obsidionẽ soluere non potuit. Igitur hircanus sub anni conclusione capiens ciuitatẽ:non hoc solo cõtentus est:sed totã deleuit samariã.Nam sic eã uertit:ut uallũ magis quã ciuitatẽ fuisse illic quisq; iudicaret.Mirabile tamen aliquid de pricipe sacerdotum hircano dicit:quẽadmodum ei deus locutus est.Nam referũt illo die quo filii eius cum cizicẽo conflixerant:dum ipse ĩ templo solus sacerdos adoleret thura:audisse uocẽ ꝙ filii eius uincerent antiochum.Qui cũ a templo ꝓcessisset:hoc omni populo manifestũ fecit: qđ ita cõstãter euenit. Hircanus quidẽ ĩ his degebat.Per idẽ uero tẽpus non solũ hierosolymoꝝ iudei: sed & ꝓuinciales & alexãdriũ habitantes:& egyptũ:& ciprum fœliciter agebant.Nam cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ lathiꝝ seditionẽ mouens:ordinauit duces chelchiã & ananiã filios oniæ:quẽ supius retulimus templũ edificasse in terra heliopolitana ad similitudinẽ sacrarii hierosolymoꝝ.Cleopatra tamẽ cũ audisset his exercitũ:sine sententia eoꝝ nihil tractabat: sicut testatus est strabon capadocus:ita dicens.Nam plures & qui cũ eis descẽderũt:& quos postea cleopatra mittebat:in cipro statim ad ptolomeũ transiebant:soli uero iudei qui oniæ dicebãt apud cleopatram pmansere reginã:propter chelchiã & ananiã.Hæc strabon disseruit. Hircano autem inuidiam mouit apud iudeos fœlicitas: magis aũt pharisei. Nam mala eum uolebant pati:qui tantũ apud populũ ualebant:ut siquid contra regẽ & principẽ sacerdotũ dixissent : facile crederetur.Discipulus tamen eoꝝ & hircanus fuerat:& nimis ab eis diligebatur.Sed cum eos ad conuiuium uocaret:& amicabiliter pasceret:nimisq; delectari uidisset:dicere cœpit . Scitis me uelle iuste omnia agere:per quæ deo & uobis placeam.Rogo autem : siquid me peccantẽ uideritis & recta uia deuiãtem:reuocate atq; corrigite.Qui dum ei testimonium præberent : omni uirtute ornatum esse lætatus est. Tum unus ex accumbentibus : eleazarus nomine maliuolus : & seditionibus gaudens quoniam inquit dixisti:te uelle ueritatem cognoscere : uis iustus esse:depone principatum sacerdotii : & tantum sufficiat tibi populi regere magistratum . Hircano uero causam consulente : quapropter deponeret principatum : quoniam inquit audiuimus a senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub antiocho epiphane: quod falsum fuerat. Contra quem iritatus hircanus:omnesq; pharisei ualde indignabãtur . Tunc ionathas quidam de saduceorũ heresi:quæ contraria phariseis existit:ualde hircano amicus:dicebat: scientibus omnibus phariseis eleazarum blasphemiam fecisse : & hoc manifestum illi fieri posse si requireret illos: qua dignus esset pœna pro uerborum qualitate multari. Cunq; hircanus phariseos interrogasset: qua iudicarent eum pœna meritum : non enim credo inquit cum uestra sententia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorari uellent : dicebant ad mensuram pœnæ plagas & uincula sufficere : nam non uidebatur digna contumelia morte multari : & quia molesti sunt naturaliter ad tormenta pharisei ualde contristabatur : unde illorum sententiam maledictiones eleazarum putabat sibi fecisse.Incitator uero ire eius ionathas flexit eũ: relictis phariseis : ad saduceorum partẽ transire:ut & leges ab eis populo dispositas solueret:custodesq; eorum puniret. Vnde summum ei uel filiis odium a multitudine concitatum est . Sed de his quidem iterum disseremus . Nunc autem uolo demonstrare:quas leges populo patrum successione tradidissent pharisei: quæ non sunt inter mosaicas leges conscriptæ : ideoq; saduceorum gens has expulit : dicens illas debere tenere leges quæ cõscriptæ sunt:illas uero quæ a patribus traditæ fuissent minie custodiri.Et de his multa questio:uel altercationes maxime fiebant:& saduceos copiosi uel diuites sequebãtur: populares uero non eis obsequebanť:sed phariseos unanimiter adiuuabãt. De his tamẽ duabus heresibus atq; assenoꝝ ĩ secũdo uolumie iudaicæ historiæ disseruimus.Hircanus aũt post seditionẽ sedatã fœliciter uixit:& pricipatũ optie rexit ãnis trigitauno:defũctusq; reliqt filios qnq; qui maxie alias maxis his tribus rebus dignus a deo iudicatus est: magistratu populi principatu

ſacerdotii: & predicatione prophetiæ.Nam deus cum eo erat:& futurorum præſentiam ei dona uit ita enim cognoſcebat & predicabat:ut etiã de duobus filiis prædiceret: ꝙ rerum domini nõ diutius permanerent.Quorum interitum opere precium eſt narrare:quatenus ſentiamus: quã tum indigni fœlicitate patris fuiſſent. Capitulum. XVIII.

DEfuncto enim patre: maior ariſtobolus magiſtratum ad regiam dignitatem trãſferre decreuit:primuſq; ſibi diadema impoſuit:poſt quadringentos octoginta & unum annos:& tres menſes:ex quo de captiuitate babilonica populus liberatus ad propria remeauit.Amans autem fratrem ſuum ſecundum antigonum: ſimili dignitate eum ordinauit:alios uero uinculis tenebat aſtrictos:incluſit etiam & matrem pro magiſtratu altricã tem:nam illam hircanus dominam eſſe reliquerat:qui ad tantam crudelitatem perductus eſt: ut uinculis eam penuriaq; conſumeret:inſuper addidit matri etiam antigonum quem amare uidebatur:& communis regni habere conſortem:accuſationibus alienatus ab eo: quibus primũ quidem non credebat:aliqua amore non admittente aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditiõe rediſſet:tempore quo feſtiuitatem tabernaculorum deo celebrant:contigit ariſtobolum quidem morbo teneri. Tum antigonus agens dies feſtos ad templum aſcendit:ualde ſplendidiſſime ornatus cum ſuis armatis: & multum pro ſalute fratris orauit.Maliuoli uero cupientes eorum ſeparare concordiam:occaſionem ſe cepiſſe pompam antigoni putauerunt: & uictoriam eius coram rege:pompamq; maliuole dilatabãt: quo modo in celebratione tabernaculoꝝ ſublimis apparuit:ut non hæc a priuato fieri uiderentur: ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederetur:eũq; cũ multitudine militũ uenturũ ad fratris interitũ nunciabant.Ariſtobolus aũt cum his accuſationibus inuitus credidiſſet:timens ne in fratris ſuſpitionẽ incideret:ſimulq; ſuã cuſtodiã curans:diſponit cuſtodes ſui corporis:in ſubterraneo uel tenebroſo loco.lacebat aũt ipſe in turre quæ antoniana dicebaꝫ:& præcepit ut inermem occiderẽt nullũ fratrem aũt antigonum ſi armatus intraret interficerent:mandauitq; antigono:ut ſine armis ueniret.Regina uero inſidiatoribus antigoni perſuaſit mandata portanti contradicere:quia frater tuus inquit audiens conſtruxiſſe te arma:ornatumque bellicum:petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eoꝝ facturam. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus doloſum: ſed confidẽs de fratris affectu:ſicut erat armatus ad ariſtobolũ igrediꝫ:ut armoꝝ demõſtraret ornatũ.Cunq; ad turrẽ quæ ſtratonis dicit pueniſſet: ab eis qui in tenebroſo loco fuerãt collocati ꝓſternitur. Cuius mors oſtendit:nihil inuidia:nihil accuſatione ualidius:neq; magis aliud ſecernit fidẽ: ſeu naturalẽ familiaritatẽ:quã iſte paſſiones. Ammirari poteſt quilibet & iudam eſſeum genere:qui nunquam in his quæ prædixit mentitus eſt. Nam hic cũ uidiſſet antigonũ per templũ tranſire clamauit ſociis ſuis & notis:qui gratiã ꝓdicẽdi futura doctrinæ eius obſeruabãt.Melius eſt mihi inqt mori:quã ſi mortẽ fuero mentitus antigoni:quẽ hodie uideo piturum in turre ſtratonis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat:ubi cũ prædixit interfici.Diei quãplurima pars tranſierat:ut etiã dubitare uaticinatione uideret.Cũq; hæc dixiſſet:triſtiſq; eſſet:nunciat ei antigonũ eſſe defunctum in ſubterraneo. Nã & ipſa turris ſtratõis dicebaꝫ:eodẽ noie quo maritima ceſarea nuncupatur. Igitur uatẽ hoc ꝓturbauit.Ariſtobolũ aũt fraternæ cedis ꝓnia fletuſq; poſſedit:necnon etiã egritudo mẽtẽ eius celeri dolore ꝓſuaſit:& itollerabilẽ paſſionẽ corruptis uiſceribus ſuſtinebat: copiã quoq; ſanguinis euomebat.Quod dũ puer aliqs portaret:lapſus eſt in loco quo macule ſanguinis adhuc antigoni ꝓmanebant:ut arbitror de puidẽtia diſponẽte. Quo facto:clamor uidentium fuſum ſanguinem eleuatus eſt:dum exiſtimarent hoc puerum ſponte feciſſe.Clamorem uero cum ariſtobolus audiſſet:cauſamq; requiſiſſet tacẽtibus ãplius minabaꝫ diſcere uolẽs clamoris cãm:homines enĩ ſuſpicantur in his quæ tacenꝫ:& ſemper eſſe peiora putant. Vt uero cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt:confunditur eius mens:percuſſa conſcientia ſua: gemenſq; cum lachrymis ex alto pectore dixit.Nunquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis:ut non ſcelere fraternæ cedis ueloci pœnæ cõſumeret.Vſquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere.Cur non eã celeriter reddis:ſed paulatim libo ſanguinem interemptis.Quæ cum dixiſſet:moriꝫ regni ſuo primo anno: qui etiã dictus eſt filellin : id eſt amator græcoꝝ. Multum uero patriæ profuit.Nam ſubegit itureos: plurimamq; eoꝝ prouinciam iudeis adiecit:& compulit habitantes in ea: ut ſi uellent in prouincia permanere:circunciderentur ſecũdum leges moſaicas.Erat autem naturæ ualdæ moderatæ:uel pudoris ingenui:ſicut teſtimonium præſtat ſtrabon nomine timagenis:ira dicens.Modeſtus fuerat hic uir: & nimium iudeis utilis.Nam prouinciã eis adquiſiuit:& partem gentis itureorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

Capitulum.XIX.

lib. xiii. lib:13.

DEfuncto tamē aristobolo:salomoni uxor eius quæ apud græcos alexandra noīat̄:soluēs fratres eos quos ligatos aristobolus tenebat:ut predict̄ū est:ianneū q & alexāder dicebat̄. regē ordinauit ætate maiorē:qui nūquā ad facié patris uenit.Causa uero huius odii:talis fuisse dicit̄. Cum diligeret priores filios suos hircanus antigonū & aristobolū:& apparuisset ei deus in somnis:& interrogasset eum:quis filioꝝ successor eius existeret: deo demonstrāte uultū istius: contristatus q̄ oium bonoꝝ suoꝝ hic heres existeret: genitum in galilea nutriri dimisit. Deus uero nequaquā mentitus est hircano.Namq; regnū post aristoboli finē iste suscepit. Qui unum e fratribus suis intentē regnū præsumere interfecit:alterū uero uolentē innocēter uiuere honorabiliter tractabat.Is enī dum principatū suū sicut & ei uidebat̄ utile dispositisset:expeditionem contra ptholomaidā egit:pugnaq; cōmissa:uictor in ciuitatem hostes cōcludēs:obsidebat eos. Nā ex ciuitatibus maritimis:ptholomais & gaza sole ut subiicerent̄ restabāt:necnō etiā zoili tyrānī stratonis:& dora.Sed philometore antiocho:fratreq; eius antiocho cizicено iuxem decertantibus:suasq; uires p̄dentibus:nequaquā ptholomaite sperabant ab illis auxiliū.Quibus obsidione exhaustis:zoilus qui turrē stratonis dorāq; tenebat: agmen militare nutriens: tyrannidē meditatus est:dū reges contra se bellarēt:& paululū ptholomaitis subueniebat:quia nec reges talem familiaritatē circa eos habebāt:ut cōsiderent ab eis mereri solacia. Vterq; enī tolerabat:qđ sepius athletis cōtigit:qui cū uiribus diffidūt:erubescentes credere:otio uel quiete certamia differunt.Reliq̄ ptholomaitis spes erat in rege egyptioꝝ:ptholomeo latiro: qui cū a mr̄e depulsus a regno fuisset:ciprū habitabat.Igit̄ mittētes ad eū ptholomaide petebāt auxilio uenire: q̄tenus eos a manibus alexandri piclitantes eriperet.Spem uero nō nimiā etiā ei legati excitauerūt dicētes:si transiret ad syriā:haberet gazeos & zoilū:insup & sydonios ac multos alios: p̄ ptholomaitis secū pugnātibus.Quibus icitatus nauigare festinauit.Per idē tēpus demetrius orator eloquētissimus: psuasit eis sententiā pmutare:melius esse dicēs: incertū iudeoꝝ sustinere periculū:quā manifestā suscipere seruitutē:dum se traderent domino:quo facto nō solū præsens haberēt bellum:sed multo maius ab egypto sparent.Nam & cleopatrā nequaquā pati filiū uicinum exercitū aggregare uicebat:sed uenturā cū maxio contra eū exercitu:quæ properabat & a cipro filiū eiicere: & cum ptholomeus nihil p̄ficeret:rursus ciprum fugeret:ipsi uero nouissimū haberēt periculum.Ptholomeus uero:quāuis p uiā cognouisset ptholomaitaꝝ uoluntatē mutatā:nō minus tamen nauigauit:& applicuit in sycamina:ibiq; uires suas deposuit.Ois uero exercitus eius erat cū equitibus & peditibus triginta milia.Quos cū iuxta ptholomaidā p̄duxisset & applicuisset: ualde cogitabat:quō neq; legatos eius susciperent:neq; uerba audirent. Sed cū uenisset ad eū zoilus & gazai:appeterētq; auxiliū sibi præberi:q̄ terra eoꝝ a iudeis & alexandro depopularet̄:soluit obsidionē alexander ptholomei timore:reuersusq; ad propriā terrā:deinceps bella disponebat latenter quidem cleopatram contra ptholomeum inuitans:aperte uero amicitias & auxilia cum eo se componere simulans:& quatuor milia talentoꝝ argenti se dare promisit:si zoilum tyrannū depelleret:terramq; eius iudeis traderet.Tunc ergo ptholomeus alexādri amicitias suscepit:& zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad cleopatrā matrē eius mādasse: soluit pacta quæ cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptholomaidā quidem accedens obsidebat: q̄ eum non suscepissent: ibiq; relinquens duces: & partē sui exercitus ut obsessos custodirent:cum reliqua parte iudeam populaturus inuadit.Alexander uero cū ptholomei præuaricatione audisset: congregauit prouincialiū quinquaginta milia:ut aūt alii historiaꝝ scriptores dixerūt octoginta milia. Cum ergo collegisset exercitum:occurrit ptholomeo.Ptholomeus itaq; subito inuadens asachron ciuitatem galileæ die sabbatorum uiriliter cœpit eam:unde decem milia corporum:& aliam multam prædam abstulit.Cunq; tentasset sephorim ciuitatem:pauco distantē spacio a ciuitate capta multos amisit. Post autem cum alexandro bellaturus perrexit.Cui cum alexander iuxta iordanē fluuium occurrisset:in loco qui asaphon dicitur non longe a iordane fluuio castra sua disposuit: habens octo milia pugnatorum:quos ecatontamachos uocabat:id est contra centum pugnantes quomodo ereis scutis utebantur. Verum etiam fuerunt & ptholomeo propugnatores:cum clipeis ereis: sed minus iudeis ornati: ideoque milites ptholomei timidi ad prælium accessere. Sed non paruam audaciam eis immittebat:filostephanus:qui stratigimatorum peritus:eos fluuium trāsire p̄hibebat: supra quē castra sua posuerat.Alexādro inter hæc minie uisū ē trāsitū eoꝝ uetare:dū putaret:quia si post dorsū fluuium haberent:nequaquā possent a pugna discedere. At in p̄cipio p̄lii ex utraq; pte fortiter pugnatū ē:pari animositate uel studio:ut ab utroq; exercitu multi p̄sternerēt̄. Sed cū alexādri exercitū supiorē filostephanus uidisset:milites diuidit:& defectos suos fortiter adiuuās:nulloq; subueniēte iudeis:ptem illā cum eis qui p̄pe stabant ad fugam conuertit.Quod cum uidissent milites ptholomei secuti iudeos iterficiebant. Post autē reuersi

relíquos ad fugam uerterunt:& tãdiu proſtrauerunt eos: uſquequo & ferrum & manus eorꝝ deſeciſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicũtur. Timagenis uero quinquagíta milia retulit:reliquos aũt captos:paucos uero ad ſuã fugiſſe prouinciã. Tunc ptholomeus poſt uictoriã ꝓuinciã ꝑgrans ueſpere facto in ꝙbuſdã iudeæ uillis ígreſſus ẽ:ꝙs plenas mulieribus & infantibus íueníes iuſſit militibus ſuis ut occiderẽt & laniarẽt:mẽbraq; eorꝝ í cacabis mitterẽt ad coquendũ. Hoc autẽ ſimulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci: & exinde eos ualde metuerent. Cœpit uero & ptholomaidã:ſicut alibi retulimus. Sed cleopatra cũ reſpiceret filiũ ſuum creſcere:& iudeã licenter deuaſtare:ciuitatéq; gazeorꝝ ſubiectã habere: negligere recuſauit:dum iã in portis ſuis eũ præſentẽ ſperaret eſſe futurꝝ:& amari ab egyptiis propter uirtutẽ eius putaret eũ:ſtatim cũ nauali & pedeſtri exercitu contra eũ egrediẽ: duces totius militiæ chelchiã & ananiã iudeos ꝓponens:pecunias uero multas: nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulã cõmendãs. Cunq; iuſſiſſet filiũ ſuum alexandrũ cũ maxima claſſe nauium ad phenicẽ nauigaſſ:ꝓpter refugia oẽm ſuã expeditionẽ cleopatra in ptholomaide depoſuit. Cum uero eã nõ ſuſcepiſſent ptholomaide:ciuitatẽ obſedit. Ptholomeus tamẽ a ſyria contra egyptũ feſtinauit:putans ſubito eã ſine militibus exiſtentẽ occupare:ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idẽ tẽpus & chelchias unus ex ducibus cleopatræ: circa inferioré ſyriã ptholomeũ perſequés moriẽ. Cleopatra ergo cũ audiſſet filii conatũ:& ꝙ nullatenus egyptii eũ ſicut ſperabat ſuſcepiſſent:tranſmiſit militiæ partẽ:quæ de ꝓuincia ptholomeũ depellerẽt. Qui reuerſus ab egypto:iterum in gaza hyemabat. Interiecto uero tẽpore:cleopatra cuſtodiã ptholomaidis cũ ciuitate obſidione cœpit. Ad quã alexander ſũma dona deportans ueniſſet: dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiũq; nõ alibi niſi apud eã habiturũ:quidã amicorꝝ perſuadebãt ei: ut ꝓuinciã iudeorum ꝓcurreret & obtineret:neq; conténeret tam optimã multitudinem iudeorꝝ ſibi ſubiicere. Cunq; ananias cõtradicens ſuaderet iniuſtũ eſſe:ſi hominẽ auxiliatorẽ priuaret ꝓpria ptáte. uerũ etiã & cognatos ſuos eſſe:nec te miníe uolo inquit ignorare regina quõ ꝓpter hãc iniquitatẽ inimicos oẽs iudeos habebis. Hæc ergo anania ꝑſuadente cleopatra flectiẽ nihil pœnitus alexandrũ ledere:ſed ſocietatẽ cũ eo cõpoſuit in ſcitopoli ſyriæ. Qui cũ a ptholomei timore liberatus eſſet: exercitũ ſtatí contra humilẽ ſyriã ꝓduxit & expugnauit gadara decẽ menſibus oppſſam: & amathunta magnũ ꝓpugnaculũ habitantiũ ſup iordanẽ:ubi optima uel induſtria digna theodorus zenonis præſidebat:qui inſpate iudeos ſuaſit:& decẽ milia interfecit ſarcinaſq; alexándri diripuit Quo facto neq;quã ꝓturbaẽ alexander:ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitũ: & raphiam & anchidonã expugnauit quã poſtea herodes agrippiadã nominauit. Cũq; uideret ptholomeũ a gaza ad ciprum rediſſe:matréq; eius cleopatrã ad egyptũ:gazeis iratus: quõ ptholomeũ auxiliatorem conuocaſſent:ciuitatem obſedit:prouinciãq; ipſorꝝ depredauit. Sed aplodotus dux gazenorum cum duobus milibus peregrinis: & decẽ milibus ciuium in exercitũ irruit iudeorum: & quãdiu noxerat:gazei uincebant:arbitrantibus iudeis rurſum ptholomeũ ſuperueniſſe. Poſtero autẽ die facto:cognoſcentes iudei ueritatem:reuerſi gazeos inuadunt & proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus:neq; multitudine moriente perterritis:geſſere prælium:& quicquid aduerſi accidiſſet tollerare paſſi ſunt:ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aũt eos rex arabum arethas magnanimus uir:qui ſuperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequã ueniret aplodoto perempto:ciuitarem capi. Nam liſimachus frater eius inuidens: ꝙ ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militaréq; congregans phalangam:ciuitatẽ alexandro prodidit: qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit. Poſt aũt milites gazeis ímiſit:ut eos cruciarent:& per diuerſa loca ꝓſternerẽt: nec tamẽ gazei animas debiles:ſed paratas habentes:uenientibus iudeis reſiſtebant:& nõ paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebant: ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſent inuenire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant:quatenus ſeruitutem inimicorꝝ uel taliter euitarent. Cunq; quingenti ex primatibus eorꝝ in templũ appollinis confugiſſent quorꝝ conſenſu ꝓdicto facta erat:hos abſtrahens alexander occidit:ciuitatemq; poſt anni obſidionẽ deponens:ad hieroſolymã remeauit. Eodem tempore & antiochus qui criſpus dicebaẽ moriẽ:inſidiis heradiani:anno uitæ ſuæ q̃drageſimooquito:iperii uero uiceſi monono. Cuius pricipatũ cũ filius eius ſeleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiã cõtra fratrẽ pris ãtiochũ qui cizicenus noiabaẽ:quẽ cũ uiciſſet & cepiſſet interfecit. Nõ multo uero poſt:cizicẽi filius antiochus: & ãtonius pius cum pueniſſent í arodo:coronáq; ſibi ipoſuiſſent:cõfligunt cum ſeleuco: quẽ poſt uictoriam ex omni ſyria depulerunt. Qui cum fugeret in ciliciam: & perueniſſet inopſueſtiam:iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus inopſueſtenus indignatus palaciũ eius incendit: eumque cum amicis extinxit. Antiocho uero cíziceno adhuc ſyriæ regnante: ſeleuci frater antiochus bellum contra eum produxit:uictũq; cũ ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipm

uero & frater eius philippus cū imposuisset sibi diadema: ī parte ali syriæ regnabat. Ptholomeus uero latirus quartum fratrem eorꝝ demetrium: qui ceraunus dicebatur a gnido deducens: in damasco regē constituit. His aūt duobus fratribus ptinaciter antiochus resistens: citius occidit. Nā laodiciæ gamiorꝝ reginæ cōtra parthos bellanti cū socius adueniſſet: uiriliter pugnās occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerūt: demetrius & philippus sicut alibi demonstratū est. Alexāder aūt dū cōtra eum sui seditionē mouissent in die qua festiuitas tabernaculorꝝ agebat: & super aram staret īmolaturus: uirgis cedrinis iaculabant eū. Nā legitimū est apud iudeos ī scenopegiis unūquēq; portare uirgas ex palmis cedrinis. Demonstrauimus aūt hæc etiā in aliis. Nec solū hac iaculatione contēti. uerū cōtumelioſe eū aggressi sunt: cū ingressi fuissent tēplū dicētes: de captiua genitū & honore sacrificii indignū. Iratus ergo sex milia eorꝝ occidit: parieté uero ligneū circa arā & sacrariū constituēs usq; ad altare: in quo solis sacerdotibus licet ingredi: multitudini introitū ꝓhibebat: simul & peregrinos pisidas: & cilicas: nā syris inimicus existens: nō eis utebatur. Cunq; arabas moabitas: & galaditidas uicisset: tributorꝝ īcrementū eis īposuit: & amathunta expugnauit: nō audente theodoro cū eo cōfligere. Cum uero cōseruisset pugnā cōtra abidam regē arabum: incidit ex īsidiis ī altissimā uallē iuxta galaditidē. Inde cōfugeret ad hierosolymā: super infelicitatē suā habuit etiā gentē iudeorꝝ inimicā: contra quā annis sex pugnans: interfecit quinquaginta milia. Rogāte ergo eos: ut odiū quod in eū haberent soluerent: magis horrebāt eū propter quæ acciderunt. Cunq; interrogaret eos: quid uellent fieri: omnes clamauerunt: mori eum.

Capitulum. XX.

TVnc ad demetriū eucrū destinauerunt: ut eū auxiliatorē rogarent: qui maxīo cū exercitu dum pueniſſet ad eos q eū īuitauerunt circa sycimā ciuitatē castrametatus ē. Alexander aūt cōductis militibus sex milibus ducētis: & iudeis uigīti milibus q ei fauebāt cōtra demetriū prexit: cui eqtes fuerunt tria milia: pedites q̄draginta milia. Multa ergo ex utraq; pte gerebantur: demetrio quidē uolēte seducere cōductos milites alexandri tanq̄ græcos: alexādro aūt tentāte iudeos demetrio sociatos auellere. Cunq; neuter ualuisset ꝓsuadere: sed pugnā cōmisisset uincit demetrius: & oēs alexādri cōducti milites occidunt: fidei simul & uirtutis ꝓbationē ostēdentes. Multi etiā a pte demetrii milites occiderūt. Cū uero p montana fugisset alexander: miseri cordia ruinæ eius flexi colligunt ad eū sex milia iudeorꝝ. & tūc quidē recedit timore demetrius Post aūt itꝝ iudei contra alexandrū bella mouentes superant ab eo: multiq; eorꝝ in pugna extincti sunt. Quorꝝ etiā potētissimos in bethomis ciuitate conclusos obsedit. Cūq; cepisset ciuitatem & tenuisset eos: duxit ad hierosolymā: & crudelissimā in eos pœnā exercuit. Nam dū eœnaret cū concubinis suis in excellēti loco: crucifigi ex ipsis octingētos ꝑcepit: liberos uero & uxores eorꝝ corā ipsis adhuc uiuētibus occidi. Et hæc quidē ad ultionē fecerat pro his quæ male passus erat: sed tantū humanā uindictā excessit: quāuis multū sudasset: & laborasset in bello contra eos: & in nouissimū periculū aniæ regniq; uenisset. Non enī suffecerat contra se inuicē certare: nisi etiā aduersus eū alienigenas ꝓuocassent: & ad talem necessitatē pduxissent: ut terrā moabitidis: & galaditidis: & uicos regi arabum traderet: quatenus nō auxiliaretur cōtra se iudeis: sed & alia multa conferret: quapropter uidetur hæc iuste fecisse: ideoq; ꝓpter hanc crudelitatis exaggeratiōnē: uocatus est trucida. Aduersarii tamē eius octo milia noctu fugierunt: & quādiu uixit alexander exulabant. Et iste quidē liberatus a seditione eorꝝ: cū omni quiete īposterū regnauit. Demetrius aūt cum a iudea in beroeam descendisset: obsidebat fratrē suum philippū: cui decem milia peditū erant: & mille equites. Straton etiā beroeæ tirānus philippo auxiliū præbebat: & titicum principē arabū conuocabat: necnon etiā mitridatē synachem præfectū parthorꝝ. Qui cū uenissent cum multa expeditione: & obsedissent demetrium intra castra: sagittisq; & siti eum angustassent: cōpulerunt milites eius ut eū traderēt. Cunq; depopulassent ꝓuintiā: & demetriū cepissent hunc quidē mitridati parthorꝝ regi transmiserunt: captiuos uero antiocenos gratis antiocenis reddiderūt. Mitridatis itaq; parthorum rex: demetrium maxime honorabat: usq; ad uitæ terminum. Philippus uero a pugna statim ad antiochiam perrexit: eamq; tenēs: syriæ regno potitus est.

Capitulum. XXI.

POst uero antiochus frater eius q nuncupabatur liber pater: sibi uendicans principatū: ad damascū peruenit: ibiq; regnauit. Cunq; contra arabas exercitū duceret: philippus frater eius ad damascū prexit. Tum milesimus q custos arcis relictus erat: simul cū damascenis ciuitatē philippo tradidit. Ingratus uero milesio philippus extitit: cum nihil oīno ꝓ traditiōe ciuitatis ei dōaret: nā timore putabat milesium ꝓdidisse. Quapropter ī suspitiōe eū habebat: q rursus damasco depellit. Nā cū philippus ad circū exisset: milesius clausit damascū: & ātiocho seruauit. Quod factum cū audisset de philippo antiochus: reuersus ad arabiā: expeditionē statī cōtra

iudeā parauit:pedites.quidē octo milia:equites aūt octingētos.Cuius alexāder cōgressionē timēs fossam altissimā fodit:circa cafarsalā:quæ nunc antipatris uocat̄ initiū eius faciēs:& usq; ad ioppen. Cunq; murū edificasset:& turres ligneas erexisset:p stadia centū qnquaginta:antiochū expectabat. Ille aūt hæc incēdio cremans:exercitū suū ad arabiā exinde transduxit.Cui rex arabū cedens primū deinde ex iprouiso cum decē milibus eqtum aduenientēs:occursionē antiochi fortiter debellauit. Dūq; uinceret:antiochus occidit̄ auxiliū parti laboranti ferēdo.Postquā uero cecidit antiochus:milites eius ad canā uillā cōfugiunt:ubi plurima pars eoꝝ fame cōsumitur.Post hunc imperat iferiori syriæ aretas:exceptus in principatu a damascenis:pp ptholomei iuuenis odium. Qui cum militiā cōgregasset cōtra iudeā & circa idida uicū prælio uicisset alexandrū:cū pactis a iudea discessit.Alexander autē iteꝝ cū inuasisset diē ciuitatē:contra essemon ꝓduxit exercitum: ubi plurimæ uel mirandæ res zenonis fuerant:quā tribus aggeribus circundās: pugnando inuasit. Exinde contra gaulā & seleuciā pergit:& has cū cepisset:subegit etiā uallē quæ antiochi dicit̄ castellū quoq; gamala. Sed cū multi demetrium ducē locoꝝ illoꝝ accusārēt: nimis eum idignatus dānis afficit: & tertium annū cōplēs:soluta expeditione ad sua reuersus est:quem iudei grate oīno pp fœlicitatē eius accipiunt.Per idē tēpus iam syroꝝ:& idumeoꝝ:& fœnicū ciuitates iudei possidebant: iuxta mare quidē stratonis turrē:appolloniā:ioppen iamniā:azotum:gazā:antidonē rafiā:rinocora:in mediterraneis uero per idumeā:aborā:marissam:oēmq; idumeā:samariā:carmelum:& ithabrium mōtes:scitopolim:gadarā:gaulanitidē:seleuciā:gabala:moabitidē:sebon:midabalem:baoroneæ:magna:& onzora:cilicum:aulonē:pellantē:hanc etiā destruxerunt cū nō ꝓmisissent habitantes in ea patrios iudeoꝝ seniores suscipere:alias quoq; syriæ ciuitates euerterunt. Post hæc rex alexander crapule multū indulgēs:in ualitudinē incidit:& tribus annis quartano tipo laborās: nec si ab expeditiōe quieuit: donec in laboribus expiraret.Mortuus est autē i monte gerasenoꝝ:rabagā castellū trans iordanē obsidens.Quē cū uidisset regina ꝓpinquantē leto:nullamq; spem salutis habentē.deplorans futurā desolationē suā & filioꝝ ait. Cui me ita reliquis cū filiis:alterius auxiliis egentē:dum sic scias aduersariā tibi gentē existere.Tunc ille psuasit ei mandata sua custodire: q̄tenus certū cū filiis regnū tutaret:& ut mortē militibus eius celaret:usquequo castellū caperet: dehinc ut ad hierosolymā uictrix & splēdidissima rediret:& pharisēis potestatem daret quid uellēt agere:eosq; honore præferret:q̄tenus illi laudantes eā ꝓpter honorē sibi illatum:fidā ei gentē cōstituant.Nā posse hos multū apud iudeos dicebat:& lædere si quē abhominarentur: & ꝓdesse cui fideles existerent:cū nimiū eis a populo crederet̄ quicquid uellent de aliquo seuissimū referre:seq; ideo offendisse multitudinē aiebat:q; pharisēos aliquādo contristasset. Tu igitur inquit cū ad hierosolymā pueneris:conuocatis militibus eis meū corpus ostende: & pmitte eis q̄liter uelint uti meo cadauere:siue cōtumeliose uelint & insepultū relinquere: q; a me inique ppessi sunt:seu aliquid in corpus meū deseruire:cōcede: neq; sine illoꝝ cōsilio uelis aliqd in tuo regno decernere. Quod si hæc ad eos dixeris:ego quidē clarioꝝ dignior ab eis fune re:quā a te habebor: cū ira post mortē in aliquo nō seruet̄:tu uero firmū tibi conficies principatum.Hæc cū suæ psuasisset uxori:decessit iperii sui uicesimoseptio āno:ætatis uero q̄dragesimonono.Alexandra itaq; cū castellū cœpisset:secundū mariti mādata pharisēos alloquit̄:& illorum potestati mariti corpus:& regni gubernationē cōmendat: & ita irā quidē eoꝝ quā in alexandrū habebāt:extinxit:fideles uero eos amicos sibi parauit.Qui secundo populū ad recōciliationē cō uocantes: res gestas alexādri explanauerūt:regē se iustum dicentes & magnum perdidisse:& tantum populo luctum & mestitiam laudibus regis intulerunt. ut exequias ei meliores quā cæteris regibus exhiberent.

Cap.XXII.

ALexander autē liberos relinquēs hircanū & aristobolum: uxori alexādræ regnū tradidit: & ex filiis eius alter hircanus regꝝ gubernationē ignorans:uitā ociosam elegerat: nouissimus uero aristobolus efficax & audax erat.Igit̄ a populo mulier diligebat̄: eo q; uidebat̄ cōtristari:de quibus maritus eius peccasset.Quæ principē quidē sacerdotū hircanum pp ætatē: magis autē pp inoscentiā ordinauit:pharisēis tamē oīa facere pmittens:qbus obedire multitudini præcepit:& si qd legū hircanus socer eius soluisset:qđ pharisei secundū patriā traditionē introduxerant: hoc iteꝝ restituit. Nomen regium tantum ipsa ferebat:oēm uero potestatem pharisei possidebant. Nam & transfugas educebant:& ligatos soluebant: & nihil a dominis pœnitus differebant. Verumetiam regina ꝓuidentiā sui faciebat:dum multos cōductos milites contineret: suasque uires duplas ostenderet:ut iam in circuitu reges tereret:& caperet obsides ab eis missos. Pacem uero ois habebat ꝓuintia præter pharisēos.Nā hi rēpublicā conturbabāt:reginā flectere molientes:quatenus occideret consiliarios alexandri:qui eū hortati essent octingētos interficere:ex quibus ipi unū occiderunt dyogenē:& post ipsum alios multos:usquequo potētissimi eoꝝ

in aulā intrarent cū aristobolo:cui uidebantur molesta facta phariseoꝝ. Apparebat aūt:q uellet occasione accepta matrē a regno deponere. Qui cū ingressi fuissent:āmonebant eā:quanta fecissent:p quæ firmā fidē suo domino cōseruassent:p quibus etiā multa ab eo merita accepissent:& petebant:ne oīno spē eoꝝ euerteret. Nā cur fugerent aduersarioꝝ picula. si domi ab inimicis ultionem tanquā pecora tolerarēt. Dicebāt etiā:si cōtenti eēnt aduersarii mortuoꝝ interitu:ꝓpter mortuoꝝ fidē se patiēter ea quæ cōtigerūt pferre si uero in hisdem pharisei pmanserint:petebāt dari sibi licentiā recedendi. Nā præter iussionē eius nullatenus aiunt pati saluti suæ ꝓuidere:sed libenter in aula eius morari:ne pfidos eos post discessum putaret:obprobriū uero reginæ esse: si neglecti socii:mariti eius aduersariis traderent. Nā gaudiū arethe arabo erit:tot & tales uiros a te alienari:quoꝝ prius terribile fuerat nomē auditū. Si uero phariseos præpone iudicas: unūquēq; in castellis dispone:& si ita aduersarios uis erigere:sine nos in humilitate cōsistere. Multa talia cū ei dicerent:& ad misericordiā mortuoꝝ & piclitantiū umbras alexandri inuocarēt: oēs qui assistebant lachrymis cōpleti sunt:sed amplius aristobolus: qui dū suā ostenderet uoluntatē: multa contra matrē locutus est. Sed illi quidē suæ calamitatis causa fuerunt:dū ambitiose furēti mulieri:præter cōstituta regni cōmitterēt moderamia. Quæ dū nihil sciret qđ ageret: ad postulationē eoꝝ custodiā castelloꝝ illis credidit præter hircaniā:& alexandriā:& macherūta:ubi plurimæ & preciosissimæ res eius repositæ uidebant. Non multo post tamē suū filiū aristobolū cū exercitu destinauit ad damascū cōtra ptholomeū qui mineus dicebat:qui nihil studio dignū agentes: ad hierosolymā reuersi sūt. Eodē tēpore nunciat triganis cū trecētis milibus armatoꝝ cōtra iudeā uenturus:qđ nimis reginā & gentē pterruit:ut dona multa nobilissima p legatos destinaret: quē obsidentē ptholomaidā iueniūt. Nā regina suasit habitatoribus ptholomaidis: ut tigranē excluderent. Qui cū peterēt eū ꝓ sua regina:ꝓq; sua gente:laudat eā tigranis:q ex lōginquo legationē ei cū donis transmisissēt:spem etiā eis bonā ꝓmisit. Capta uero ptholomaide nunciat tigrani:q mitridatin dū sequeret lucullus:illū quidē fugientē ad hyberos minie potuisset cōprehendere:armeniā uero depopulatus obsedisset. Quæ cū cognouisset tigranis:domi reuertit. Interiecto uero tēpore alexādra regina cū ualitudinē seuissimā icidisset:placuit aristobolo rēpublicā iuadere: & p noctē cū uno famulo egressus ad castella prexit:ubi paterni sui amici degebant. Nā olim de actibus mris suæ cōquerebat. Tūc uero magis ueritus ē:ne mre defuncta:& phariseis tenentibus omē genus suū deperiret. Prouidebat enī futura:q nō posset principatui succedere:dū frater eius maior extaret. Cōscia uero facti uxor eius fuerat:quā illic cū sua generatiōe dimisit. Cūq; primū pueniss̄et in gabatha:ubi potētissimus galestis eius amicus erat:a quo etiā susciꝑ:& post dić regina cū aristoboli fugā sensissēt:diuq; putasset discessionē eius nō ꝓ rebellione fieri:uenerūt qui nunciarēt iā tenuisse illū primū castellū & secundū:& reliq̄ oīa. Nā uno cōpræhēso:simul ad illius uoluntatē oīa festinabāt. Tūc cuncta gēs iudeoꝝ cū regina ī maxis cœpit eē terroribus. Nam sciebāt nō longe eē aristobolū:q̄tenus sibi principatū defenderet:timebāt etiā: ne ultionē exigeret de illatis sibimet cōtumeliis. Placuit igiē uxorē eius cū genere in supiori custodia tēpli cōstitui. Aristobolū aūt cū multi frequēter nūciassent regio circundatū ornatu: & intra quindecī pene dies loca uigiliduo occupasse:unde etiā militiā cōgregaret a libāo uel traconitide:uel monarchis:tūc seniores iudeorum & hircanus ad reginā intrātes:petebāt ut sententiā de rebus ferret īstantibus. Nā aristobolus iā pene cuncta possederat: tātis locis occupatis. Inhonestū enī putabāt quāuis in egritudine laboraret:sine ea aliqđ cōsiliū capere:īminere uero sibi nō longe ꝑiculū clamitabant. Cūq; illa ꝓcepisset eis agere:q̄ existimarēt ꝓdesse:multas quoq; cās eis utiles adesse demōstrabat. i. gentē ualidā:exercitū potētissimū pecuniaꝝ copiā:sibiq; deficiēte iā corpore uanū esse;ꝓ talibus laborē ipendere. Hæc cū dixisset:nō multoplus decessit:āno sui regni nono:ætatis uero. lxxiii. mulier q̄ debilitate sui sexus nunquā succubuit:callida circa regni detentionē:quod ex ipsis operibus euidēter ostensū est:& q̄ ꝓponeret futuris ꝓsentia:& quæ potētiæ nihil præponeret pricipali:cū nec bonū aut iustū attenderet:ad summā calamitatem negocia domus suæ ita pduxit:ut post multa picula & labores ptātē quā possedit nō multo tēpore:tracta cupiditate pderet. Inimicis enī generis sui quā habuit tradidit ptātem:& principatū potētiū amicoꝝ gubernationē priuauit:& miseriis regnū post suā mortē cōpleuit ꝑ malā dispositionem. Sed quāuis ita regnasset:gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finē inuenit huiusmodi.

Hæc insunt in libro q̄rtodecimo capitula iosephi iudaicæ antiquitatis. Cap.i.
Quemadmodum post mortem alexandre nouissimus eius filius aristobolus:contra hircanum fratrem pro regno bellauit. Cap.ii.
De antipatro pre herodis q iuuabat prem hircani:aduersus aristobolum. Cap.iii.
Cum suscepisset hircanus exercitum:& contra aristobolum ꝓduxisset:& in pugna uicisset:ad hi-

erosolyma eũ pſecutus eſt:ubi cũ exercitu obſidebat ciuitatem. Cap.iiii.
Qualiter ſcaurum ab armenia magnus pompeius ad partes ſyriæ tranſmiſit & q̃ legati uenientes hircani & ariſtoboli:auxilia petierunt. Cap.v.
Quẽadmodũ ariſtobolus cũ itellexiſſet põpei cõſiliũ:ad ſua diſceſſit:aduerſus quẽ idignatus põpeius exercitũ ꝓduxit: & ariſtobolũ i alexandrium caſtellũ fugauit. Cap.vi.
Quẽadmodũ ariſtobolus grauiter ferẽs q̃ ꝓter ſpem ſibi a põpeio eueniſſet:bellũ parauit:ſed poſtea penitẽs pacẽ poſtulauit:pecunias offerens:quas tamẽ minime ſoluit. Cap.vii.
Qualiter irritatus põpeius ariſtobolũ ligauit:& ad ciuitatẽ obſidendã acceſſit. Cap.viii.
De modeſtia põpei & religioſitate:qa nullatenus paſſus eſt tãgere tẽpli pecunias:licet multæ fuiſſent:& quia ariſtobolũ romani uictum cum filiis perduxit. Cap.ix.
De ſcauro q̃ militiã cõtra petrã urbẽ tũc regnũ arabũ abſentẽ ꝓduxit. Cap.x.
Quemadmodũ ariſtoboli filius alexander fugiens pompeiũ ad iudeã puenit:ubi multo exercitu congregato: bellum cõtra hircanum & antipatrũ ꝓduxit. Cap.xi.
Quemadmodum cum flexiſſet alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis: gabinius alexandrum dimiſit. Cap.xii.
De ariſtobolo qui cum a romana ciuitate ad iudeã fugiſſet:tẽtus a gabinio: rurſus captiuus trãſmiſſus eſt. Cap.xiii.
De craſſi ſucceſſoris gabini contra parthos expeditione: & aſcenſus eius in iudeam: pecuniarũq; templi depopulatione. Cap.xiiii.
Vt cæſar ariſtobolũ ſoluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudeam tranſmittere a pompeianis ueneno necatus eſt. Cap.xv.
Qualiter ſcipio alexandrũ ariſtoboli filium ſecuri percuſſit. Cap.xvi.
De expeditione cæſaris ad egyptum:& quemadmodũ auxiliũ ei hircanus & antipater dediſſent: iudeoſq; auxiliatores ei feciſſent Cap.xvii.
Quemadmodum antipater cum bene pugnaſſet:amiciciam cæſaris acq̃ſiuit. Cap.xviii.
Vt cæſar antipatro tutelam iudeæ credidit:& epiſtolæ cũ ſenatuſconſultu de amiciciis iudeoꝝ directæ ſunt. Cap.xviiii.
Qualiter antipater filiis ſuis hircano & herodi gubernationẽ habẽdã ꝓmiſit. Cap.xx.
Quẽadmodũ ſextus cæſar cognatus magni ceſaris dona cepiſſet ab herode duce galileæ:& maximum eum inferioris ſyriæ principem ordinauit. Cap.xxi.
Vt caſſius defuncto cæſare cum contra iudeã aſcendiſſet:& prouinciã deuaſtaſſet ſeptingenta talenta ab eis exegit:& qualiter herodes pactionem pecuniaꝝ caſſio ſtudioſus aparuiſſet: & mors malchi: qui contra herodem ſeditionem excitauit. Cap.xxii.
De morte legatorũ iudeæ:qui cũ ad antonium poſt uictoriam macedonicã:in ſyriam ueniſſent: indignantem inuenerunt: q̃ herodem accuſarent. Cap.xxiii.
De expeditiõe parthoꝝ cõtra ſyriã:per quã ariſtoboli filius antigonus regno reſtituit. Cap.xxiiii.
Quemadmodum herodes cum romam ueniſſet:multaſq; pecunias ꝓmiſiſſet:& a ſenatu uel cæſare rex iudeæ pronunciatus eſt. Cap.xxv.
De nauigio herodis ab Ytalia i iudeã:pugnaq; cõtra ãtigonũ:militiaq; romana:& ſylano duce.
Quẽadmodũ hieroſolymã ſoſſio uel herode obſidentibus:antigonus interiit. Ca.xxvi.

Incipit liber.xiiii.antiquitatis iudaicæ.

ALexander reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata: ſequẽtia referamus:nihil feſtinantes aliud:niſi minie quicq̃ de geſtis rebus memoriæ ꝓuidẽdo ꝓterire. Nã qui cõſcribũt hiſtorias: & res ueteres idicant:oportet eos pp antiqtatẽ narratiõi decus ſponere:uel explanatõni reꝝ ſtudere pp legẽtes:q̃tenus cũ aliq̃ gſa uel delecta tiõe experientiã poſſint reꝝ cõcipere. Sup oĩa uero certius cõſcriptores debẽt & uerita tem dicere:ut rerũ ignari poſſint credere lectioni. Centeſima octogeſimatertia olĩpiade:qnto ortenſio:& quinto metello cretico cõſulibus: bellũ cõtra hircanũ ariſtobolus ꝓparauit:pugnaq; facta ꝓpe hierich ũtã multi milites hircani ad fratrẽ eius tranſfugerũt. Quo facto:hircanus ad arcẽ ubi ariſtoboli uxor & filii a mſe eius erãt cõcluſi cõfugit. Cui ariſtobolus de recõciliatiõe uerba faciens inimicias depoſuit:ut ipe q̃dẽ regnũ teneret:frater aũt priuatus uiueret:i ſua poſſeſſione contẽtus. Cũque hæc diſpoſuiſſent in tẽplo:& iuſiurandũ & dextras dediſſent:omni populo uidente:diſceſſerunt: ille quidem in aulam regiam:hircanus uero ut priuatus in ariſtoboli domum.

lib. xiiii.

lib: 14.

Capitulum.II.

AMicus igitur quidem hircani genere idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax:aristobolo suspectus habebat propter hircanum.Nicolaus tamē damascenus ait hunc genere nobilissimum iudeorū fuisse:ex illis qui ad iudeam a babilone reuersi sunt.Hæc aūt refert ad gratiam herodis filii eius quē regem iudeorū contigit postea fieri:de quo apto tempore dicemus.Hic ergo antipater qui prius antipas appellabatur:& eodem patris nomine uocabatur:cum eum alexander rex:& uxor eius ducem totius idumeæ ordinassent:amicicias iisse cum finitimis arabis:& gazeis & ascolonitis perhibetur: multis & maxis donis illos sibi coniungens:& cum aristoboli potentiā iunior antipater formidaret:timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias:latenter excitat contra eum iudeorū ualidissimos uiros iniustum esse dicens negligere:dum uiderēt aristobolū inique principatum habere:fratrēq; eius priorem iectum:cui magis propter ætatē imperiū debebatur. Et cum hæc ad hircanum uerba frequenter faceret:& diceret periclitari uitam suam:nisi prouideret sibi:fecit eū discedere. Nam indicabat aristoboli amicos nullum tempus prætermittere in quo non persuaderent eum interfici:quatenus firmum sibi gereret principatum.His hircanus uerbis minime credebat: dum natura bonus esset:& accusationem facere non admitteret: faciebat aūt eum innocentia & mentis remissio:ut debilis & inualidus putaretur cum cōtrariæ naturæ aristobolus esset.Nam facinorosus & arrogans erat.Sed cum antipater uidisset hircanum non attēdere uerba sua:nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de aristobolo illi inserere: tanquā eum interficere festinaret.Quem uix impulit ad aretham arabū regem confugere:nam ꝓmittebat ei auxiliatorē illū quoq; futurū.Igitur cum hæc audisset hircanus:arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeæ arabiam discedere:præmittit antipatrum ad arabum regē fidem ab eo acceptuꝝ q; refugientē ad se non traderet inimicis. Cum uero accepisset fidem:antipater ad hircanū hierosolymā remeauit: cum quo pauco post:noctu de ciuitate egreditur.Cunq; multam fecissent uiam ad petram ciuitatem perueniunt:ubi palatium arethe erat. Cap.III.

ANtipater aūt dum multum amicus regis esset & rogaret eum ut hircanum ad iudeā deduceret: & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret:sed etiā dona ꝓmitteret flectit arethā. Necnon etiā hircanus pollicitus est si restitueretur patriæ regnūque susciperet: omnē terrā & decem ciuitates quas suus pater alexander ab arabis acceperat reddere. Fuerunt aūt medaba:labias:nabalota:arabata:galathone:iazora: monslimgon: edissa:ribdalusa oriblo.Cum has promissiones audisset:contra aristobolū exercitum quinquginta milia equitum & peditū produxit. Sed cum in prælio uicisset: & multi post uictoriā ad hircanum refugissent:desolatus aristobolus ad hierosolymā secessit.Arabū aūt rex oēm agens exercitum: & applicans ad templum:aristobolum obsidebat:& adiecto populo iudeorū hircano pariter obsidente: soli sacerdotes cū aristobolo permansere. Igitur arethas cum exercitu arabum & iudeorum circundās ciuitatem fortiter obsidioni imminebat.Quæ cū fierent: tēpore celebrationis azimorum quæ pascha dicitur probatissimi iudeorū prouintiam relinquētes:i egyptū recesserūt.Onias uero quidam uir iustus deoq; amabilis:qui dū non plueret:orauit deū quatenus solueret siccitatē:& audiens deus pluit:dū tunc celatū eum haberent ꝓpter seditionē abstraxerunt: & in exercitum iudeorū produxerunt:petentes:ut similiter oraret cōtra aristoboli milites ut solueren̄:sicut soluta est pluuia.Cunq; diu resisteret recusans a multitudine cōpulsus in medio stetit ita orando dicēs.Deus omniū rex:qūo hii qui mecū cōsistunt tuus existit populus:& qui obsidunt̄ tui sacerdotes sunt:peto :ut neq; istos exaudias cōtra illos petētes neq; illos cōtra hos orantes. Cunq; hæc orasset: maliuoli iudei adorti iterfecerunt eū. Deus autem statim ab eis ultionē crudelitatis exegit. Nam pœnā exegit pro morte oniæ hoc modo:obsessis sacerdotibus:& aristobolo:celebratio paschæ prouenit:in qua solemus multas deo immolationes offerre.Cunq; indigerent uictimis aristoboli socii & petissent iudeos:ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias:tunc illi mille dragmas pro singulo capite dari dixerūt.Cunq; libenter aristobolus & sacerdotes promisissēt:p muros pecunias deposuerūt:quas illi cū accepissent nequaq̄ uictimas reddiderūt:sed maliuolētia tracti fidei trasgressores & impii corā deo pro fraudatione hostiarū extiterunt.Sacerdotes aūt orauerūt ad deum:quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœnam procellā uehementē acerrimāq; i fructus totius ꝓuintiæ mittēs:cōsumpsit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur. Cap.IIII.

INterea scaurum pompeus dū i armenia adhuc tigranem ipse debellaret:ad syriam destinauit.Qui cū damascū uenisset & a iolio & metello nuper captā ciuitatē iuenisset in iudeā ꝓrexit.Vbi dū uenisset ad eū legati aristoboli uel hyrcani igrediunt̄:petētes

auxilia.Sed dum aristobolus promitteret quadringenta se dare talenta: & nihilominus hæc etiã eadẽ hircanus offerẽt: scaurus magis aristoboli promissa suscepit.nam & diues & magnanimus aristobolus erat & omnino paruum ei erat:qđ dari postulabatur: alter uero & paup & tenax:& de maioribus pfidã ꝓmissionẽ protendebat.Nam & simile non erat q̃ petebant idẽ uirtute ciui tatem nimis munitissimã & potentissimã capere & transfugas cũ multitudine nabutheoꝝ bello depellẽ p̃dictis ergo causis flexus scaurus:cũ pecunias accepisset soluit obsidionẽ:p̃cipiés arethã recedere:ne romanis hostibus appareret.Igitur scaurus ad damascũ iteꝝ discessit.Aristobolus ãt cum multis uiribus cõtra arethã & hircanũ parauit exercitũ.Quibus cõfligens circa locum qui capirõ dicitur uicit eos:multa milia hostiũ ꝓsternẽs:inter quos etiam & celaphõ frater antipatri cecidit.Sed non multopost cũ pompeius in damascũ pueniſſet:& inferioré syriam p̃curriſſet ue nerũt legati ab egypto:& ab omni syria uel iudea:ꝑ quos miserat ei donũ maximũ. Aristobolus autem aureã misit coronã quingentoꝝ talentoꝝ cuius mentionẽ fecit etiã strabon capadox ita referens.Venerunt uero ex egypto legati cũ corona aurea q̃tuor milia solidoꝝ:& a iudea uittis alias uitis: uel torques aurea:quẽ noiabant tepnõ alias trepnõ idest delectabile. Hoc uero donũ nos quoq; uidimus ĩ tẽplo romæ capitolini iouis sacratũ fuisse titulũ habẽs aristoboli filii alexã dri regis iudeoꝝ quod estimatũ est quingentis talẽtis.Igitur aristobolus iudeoꝝ potentissimus: hoc donũ dicitur misisse.Interiecto uero tẽpore:rursus legati ad eũ uenerunt id est antipater ꝓ hircano nicomedis ꝓ aristobolo qui etiã accusabant gabinium & scauꝝ q̃ pecunias accepissẽt: ille trecenta talenta:alter quadringenta. Cap.V.

CVnq; iussisset põpeius certãtes ad damascũ uenire ĩstãte tẽpore ueris:cõgregãs põpeius apamenũ exercitũ de locis hyemalibus ad damascũ ꝓperauit q̃ ĩ trãsitu suo mox apamenã arcẽ euertit:quã antiochus muniuerat:cizicenus dum ptolomei minei ꝓuinciam cõsiderauit:uiri maliuoli:& pene dionisio tripolitano deterioris:qui securi fuerat percussus.Et dum morte dignum inuenisset:acceptis ab eo mille talentis:ex quibus stipẽdiũ militibus suis donauit:absoluit eũ:necnõ & lisiadem oppidũ cœpit ubi tirãnus silas iudeus erat. Cunq; ciuitates heliopolim & calsidem transisset in medio positũ montẽ ascendit & ad inferiorem syriam damascũq; puenit.Vbi & cõperit:q̃ iudei cũ suis principibus hircano & aristobolo haberent discordiam:motãq; audiuit gentẽ:contra utroq; dicentẽ nõ debere sub regali ditione esse:sed patrio ritu sacerdotibus obedire:quos deus uenerari p̃cepit. Hii nãq; dũ nepotes existerent sacerdotũ:non cõtenti eo honore ad aliũ magistratũ cupiebant gentẽ transducere: & seruitutis uinculis obligare.Hircanus aũt accusabat:q̃ maior frater esset:& aristobolo ptem paruam ꝓuintiæ datã teneret:aliã uero aristobolũ uiolentia cœpisse cõfirmans : necnon etiã incursione contra finitimos & latrocinia illũ ppetrare criminabatur:neq; gentẽ iudeoꝝ a se nisi ꝑ illius uiolẽtiã ad seditionẽ descendisse.Cui etiã hæc alleganti testimoniũ plus mille optimates iudei p̃bebant:antipatro suadente.Aristobolus aũt principatu dicebat eum cecidisse propter suã naturalẽ & ineffícacem senicié;ꝑ qua cõtẽtibilis uidebatur:se quoq; aiebat:nõ tantũ pro regni ambitione sumpsisse principatũ:quantũ metu:ne forte ad alios migraret.Appellari autẽ se regem patris sui nũcupatõe & testes cõuocabat iuuenes promptissimos quoꝝ cultus purpuræ:uel comæ:necnõ & falere:aliusq; ornatus sic ei astipabatur:ut non ad iudiciũ intrare:sed ad pompã procedere putaretur.Pompeius tamen cũ hæc audisset:aristobolum de uiolentia culpans: dimisit eos:leuiter allocutus.Nã dixerat ad ꝓuinciã eoꝝ sese uẽtuꝝ:quo certius singula posset agnoscere:cũ nabutheorũ primũ ꝓuiciã ꝓuideret:& iterim eos pacẽ hr̃e p̃cepit.aristobolo aũt blandiebat:ne ꝓuinciam faceret rebellare:aditusq; uiæ concluderet:qđ euenit. Cap.VI.

ARistobolus enĩ a põpeio regressus:nec aliquid eoꝝ quæ ille monuerat curãs:in delõ ciuitatẽ puenit:exinde iudeam prexit.Quapropter iratus pompeius expeditionẽ quã contra nabutheos parauerat in damasco a syria:legioneq; romanoꝝ cõtra aristobolum perduxit.Cunq; peltam & scitopolim transisset : in coreas puenit:quæ initiũ est iudeæ mediterraneæ:unde munitissimũ oppidum sup montem positum uidetur alexandrium nomine quo aristobolus cõfugerat.Tunc põpeius destinans ad eũ:iussit descẽdere:multisq; suadentibus romanis non rebellare:descendit.Cũq; disputasset contra fratrẽ de pricipatu:rursus in oppidũ põpeio concedente discessit:& hoc bis & tertio fecit:sperans regnũ obtinere:ad oia quæ pompeius p̃ceperat obedir̃ se simulãs:donec recedẽt ad munimia sua:timẽs ne regno spoliaret & hircano principatus traderetur.Pompeius aũt cũ iussisset ei ut castella traderet:& custodibus ꝓpria manu scriberet:q̃tenus eũ susciperẽt:noluit obedire hæc scribere. Cap.VII.

Escendens aũt ad hierosolymã bellũ parauit:ĩteriectoq; tpe pompeio exercitũ cõtra eũ ducente:quidã ex põto ueniẽs nũciauit mitridatẽ hausto ueneno defunctũ: quod

illi filius suus farnaces cõfecerat. Cũq; ĩ hierico castra posuisset: ubi maxie nascit opobalsamum: cuius cum flos acuto lapide incisus fuerat distillat: mane hierosolymis ascendit. Tunc aristobolus pœnitẽs ad põpeiũ descendit: pecuniasq; offerẽs: in hierosolymis eũ susceptt: rogabatq; bello desinere: & quæ uellet cũ pace disponeret. Pompeius aũt ueniã ei petẽti pstitit: & mittit gabiniũ cum militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineret. Sed cũ nihil horũ pẽitus egisset: gabinius rediit: negatisq; pecuniis de ciuitate excluſus est. Nam aristoboli milites pactis minime consenserunt.

Cap. VIII.

Quapropter põpeius iratus: aristobolũ recluſit in carcerẽ: & ad ciuitatẽ puenit: undiq; munitissimã: præter septẽtrionalẽ ptem. Circuit enĩ eã uallis latissima: uel altissima: intus templũ cõcludens: lapideo muro fortissime cõstructũ. Sedicõ itaq; itus hoium de præsentibus rebus erat: q busdã dicentibus: põpeio tradi ciuitatẽ: aristoboli uero socii excludere eũ & expugnare psuadebant: & illũ haberi uinctũ. Qui cũ in templo refugerent: põte abscisio qui ciuitati iũgebatur: sese ad obsidionẽ parabant. alii aũt exercitũ pompeii susceperunt: & aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo pisonẽ legatũ cũ exercitu destinauit palatiũ custodire: & domos uel templũ obseruare. Qui prius quidẽ uerba pacifica ĩ templo cõclusis offerebat: sed hii dum nõ obedissent: loca iuxta templũ posita muris circũdedit: ad oĩa hircão ministrãte. Pompeius aũt mane circa templũ a patre aquilõis: unde expugnare eos potuissent milites collocauit. Fuerant nãq; p illã ptem turres altissimæ: & fossæ altissimæ q ualle circũdabãt. Ponte nãq; decisso munitior extiterat: in q̃ ualle põpeius cũ aggerẽ in circuitu siluam incidentibus romanis imponeret: & uideret satis fossam coequatã: machinaméta uel instruméta bellica tiro deportata supimposuit: p quæ etiã templũ deposuit. Sed si nobis patrius mos non fuisset septio die uacare nullatenus aggerẽ construere iudeis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidẽtibus resistere lex concedit: si quid uero aliud aduersarii uellint facere: nulla nobis datur licẽtia sabbatis eos ꝓhibere. Quapropter nõ certãtibus iudeis: nec manus armãtibus turres erigere: uel machinamenta romanis licuit fabricare: quibus postero die utebant. Vnde põt nostra erga deũ pietas legisq; custodia cognosci: q̃ nihil tĩore obsidionis ad ĩmolandũ impediti fuissent sed secũdo in die mane & circa nonã sup aram ĩmolabãt: & neq; inflictione belli sacrificiũ remittebãt. Nam cũ capta ciuitas fuisset tertio mẽse ieiunioꝝ: centesima septuagesima olimpiade: gaio ãtonio: & marco tullio cicerõe consulibus: hostes templũ ingressi cũctos pemerũt: qui sacrificiis occupati nullatenus sacra ruperunt: haud tĩore aiæ conturbati: haud dolore moriẽtiũ expulsi: sed oĩa uoluerunt circa ipsas aras pati: putãtes melius esse mori q̃ sacrificia impfecta relinquere. Et hãc nõ esse laudẽ mendacẽ p quã pietas nostra appareret: sed uerã extitisse cuncti testãt qui põpeii gesta conscripserunt: inter quos sunt & strabon: & nicolaus: necnõ & titus libius romanæ conscriptor historiæ. At cũ machinamentũ primũ illatũ fuisset: turris maxia cõmota cecidit: & aperuit ptem templi: p quã hostes irruperũt. Quoꝝ primus cornelius faustus sylle filius cũ suis militibus sup murũ ascendit: post eũ etiã p alterã ptẽ furius centurio cũ suis: in medio aũt fauius & ipse centurio cũ turba fortissima. Túc oĩa cede iudeoꝝ cõplebãt. Quidã. n. a romanis: alii uero semetipsos occidebant. Erant q & p̃cipites sese flãmis inter domos iniicerẽt: minie ualẽtes uiolẽtiã sustinerẽ. Cunq; ꝑstrati uigintiduo milia iudeoꝝ: romanoꝝ uero pauci defuncti fuissent: capit etiã absca Ioni patruus: simul & socer aristoboli. Non ergo parua in tẽplo cõmissa sunt: dũ ea q̃ priori tpe inuisibilia uel inaccessibilia erãt adisset põpeius: & cũ eo nõ pauci uidissent quæ nõ liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerunt autẽ mensam aureã: & circa eã cãdelabra uel libatoria nõ pauca: necnon & aromatum multitudinẽ: in thesauris uero sacras pecunias duo milia talenta.

Cap. IX.

Quas põpeius penitus contingere noluit ꝓpter pietatẽ: & hoc dignũ sua uirtute fecit. Cunq; in postereꝝ mistris templi p̃cepisset illud purgare & legitia offerre deo: hircão principatũ sacerdotii donauit: eo q̃ ei utilis appuisset: & ꝓuinciales ꝓhibuisset aristobolo auxiliũ pstare: auctores quoq; belli securi pcussit. Faustũ uero cũ aliis q ꝓpẽsius murũ ascenderãt: premiis dignis hõrauit: & hierosolymã sub cõditiõe fiscaliũ romanis exposuit. Ciuitates etiã q̃s prius iudei de inferiori syria ablatas subegerãt sub suo principatu esse cõstituit: & oẽm gentẽ prius nimis extẽsam: suos intra fines astrinxit: necnõ & gadarã pauloante dirutam edificauit: demetrio donãs gadarenos suo liberto: reliquas aũt ioppẽ & scitopoli: & pella uel diõ: & samariã: & insup marissã & azotũ: & iamniã: & arethusam habitatoribus reddidit: q̃ mediterraneæ fuerant ꝑter alias dirutas. Gazam uero maritimã: & ioppen: & doram: & stratonis turrim quam postea herodes magnifice cõdidit: & cũ porticibus uel tẽplis eam ornasset: cesaream eam cognominauit: pompeius liberas reliquit: & a prouicia discessit. Horum malorum hierosolymis

auctores hircanus & aristobolus extiterunt:cū inuicē inter se bella gessissent. Nam tūc libertatē depositimus:& subiecti romāis sumus & prouinciā:quam armis possidemus a syris ablatā.Hanc Syris compulsi sumus denuo restituere.Et insup decem milia talenta pauco tempore: romani a nobis exegerunt:& regnū quod ātiquitus secundū generationē principibus sacerdotū dabatur: populare factū est.De his quidē cōpetenti loco dicemus.Pompeius aūt cū inferiorē syriam usq; ad eufraten fluuiū & egyptū scauro tradidisset:& duas legiones romanas: p̄ cilicia romā prexit. Ducebat cū sua generatione aristobolū uinctū:cui duæ filiæ uel totidē filii fuerūt: quoꝝ alexāder euasit:nouissimus aūt antigonus cū patre uel sororibus romā deportatus est.

Cap.X.

Scaurus itaq; contra petrā arabiæ cū exercitū produxisset:ppter difficultatē ciuitatis in circuitu terrā deuastabat.Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens p̄ceptis hircani: a iudea triticū uel quæcūq; erāt necessaria destinabat. Cunq; missus ab scauro legatus ad arethā prexisset p̄ amicicias q̄s cū eo hīe debuerat:flexit eū pecuniis ne prouincia prædaretur.Qui etiā fideiussor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellū scaurus sedauit.Siquidem non minus & ipse qua aretha concupiuit idem fieri.

Cap.XI.

INteriecto uero tpe cū alexāder aristoboli filius iudeā iuasisset:dux exercitus gabinius de rōa ad syriā usq; puenit:q; iter alia q̄ mirāda fecit:contra alexādrū p̄duxit exercitū: nullatenus ualente hircano uiribus illius resistere:cū etiā erigeī hierosolymoꝝ mugꝝ festinaret quē pompeius deposuerat qđ ne faceret:prohibuerunt eū romani ibi cōstituti.Circuēs aūt prouiciā:multos iudeoꝝ armauit:& maturius q̄ sperabatur collegit decē milia pedites:& mille quingentos equites:alexandriū etiā castellū ualde munitū & macherunta iuxta montes arabiæ cœpit.Igitur gabinius cōtra eū ueniebat:cū iam marcū ātoniū cū romāis:alioſq; duces p̄misisset.Qui cū rōanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebāt: adunātes sibi & antipatri societatē alexādro obuiā ueniret:quos seq̄batur etiā gabinius cū legione.Alexander aūt prope hierosolymā accessit:ubi cū hostibus p̄lio facto:pemerunt romani tria milia iudeoꝝ:capiunt etiā non minus tria milia uiroꝝ.Interim gabinius cū alexādriū pueniſſet castrū:inuitabat cōclusos ad pacē:ueniāq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cū plures hostiū foras ualloꝝ starent:marcus antonius fortiter decertās:in cōgressione multos p̄stra-uit.Gabinius uero exercitus ptē cū ibi reliquisset:& castellū uastaſt:ipse reliquā iudeā circuibat: quantasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari præcepit:& constructæ sunt samaria uel azotus: scitopolis & ātidona:rafia uel dora:marissa & gapa:& aliæ non paucæ.Cunq; omnes gabini præceptis obedissent:ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisieret.

Cap.XII.

QVe cū ageret p̄ prouinciā rediit ī alexandriū castellū. Vbi dum obsidionē statueret: legationē ad eū alexander destinauit:ueniam sibi de prioribus cōmissis postulans:& tradere castella:hircātā uel macheruntā:post etiā alexandriū pollicet.Quæ gabinius accepta euertit.Mater uero alexandri cū ad eū pueniſſet:nā fauebat romanis:marito eius & aliis filiis romā abductis: cōcessit ei gabinius q̄ postulasset.Cunq; disposuisset pacē cū ea: hircanū ad hierosolymā reduxit habituꝝ tēpli diligentiā.Quinq; tamen curias constituit:equalibus turmis gētē diuisit: quaꝝ una hierosolymis degebat:alia in gadaris:tertia ī amathūte:q̄rta uero ī hierichūte:qnta ī sessoris galileæ: qui regia ptāte liberati:sub optimatuum gubernatione uiuebāt.

Cap.XIII.

SEd cū aristobolus roma ad iudeā cōfugisset:& alexandriū qđ nup dirutū fuerat renouare desideraret:gabinius milites cū ducibus sisinnio & antonio:& seruilio mittit:ut eum oppidū reconstrui p̄hiberent:simul & caperent.Multi itaq; iudei ad aristobolū transiebant:ppter ueterē eius gloriā nouis rebus studentes:necnon & phitolaus dux hierosolymoꝝ cum mille ad eū uenerat:qui tamen inermes erant:quos decreuit in macherunte ponere.Aristobolus ergo eos qui armis inopes erant dimisit:armatos aūt octo milia exeūtes cū collegisset:prexit ad bellū.Quos romani fortiter inuadentes: p̄lio facto uicerunt. Et licet iudei p̄pensius decertarent:tamē atrocitate hostiū ad fugā cōuertūt:quoꝝ qnq; milia p̄sternūt:reliq uero dispsi ut unusq;sq; ualuit:p fugā sibi salutē q̄siuit:tamen plus mille aristobolus habēs ī macherūte munitissimū oppidū recessit.Cūq; malepugnasset:nihilomius spē sibi bonā p̄mittebat. Per duos tamen dies obsidiōi resistēs:multis pfossus uulneribus:captiuus cū antigono filio qui de roma cū eo fugerat ad gabiniū trahit.Aristobolus quidē his casibus usus: rursus ad romanā ciuitatē transmittit:quo ligatus tenebat:cū regnū & sacerdotii principatum tribus annis & sex

lib. xiiii.

lib:14.

mẽsibus gessisset: uir clarus & magnanimus:filios aũt eius senatus mri remisit:gabinio scribẽte hoc ei promissum fuisse ꝑ castellox ꝓditione:sed hi quidẽ in iudeã remearũt.Gabinius aũt cũ cõtra pthos exercitũ duxisset: & eufraten fluuiũ transisset:placuit ei ad egyptũ reuerti:q̃tenus ptolomeũ ibi ꝛstitueꝛt. Hæc uero & ꝑ alios historiax cõscriptores demõstrata sunt.Gabinii de inde militibus antipater mistrauit triticũ & arma & pecũias:& iudeos ꝓpe pelusiũ auxiliatores effecit:qui custodes egyptiox aditꝰ fuerant.Cũq; ex egypto remeasset:& ad syriã pueniſſet:seditionibus & turbis eã inualescẽtẽ inuenit.Siquidẽ alexander aristoboli filius recipiens rursus ꝑ uiolẽtiã pricipatũ:multos iudeox subtraxerat:magnoq; cũ exercitu ꝓuinciã iuadés:oẽs rõanos quãtos inueniret occidebat: refugientes ad mõtẽ garizim. Gabinius aũt hæc audiẽs:antipatrũ ut prudentẽ ꝑmittit ad illos qui rebellabant: ut eox sedaret amẽtiã:q̃tenus ad meliorẽ sensum redirent.Qui cũ prexisset:multos quidẽ castigauit:& ad cõpetentia restituit. Verũtamen alexãdrum cõpræhẽdere non potuit:dũ exercitũ haberet triginta milia iudeox:quiq; cũ gabinio cõfligens:uincitur:decẽ milibus suis ꝓpe itabriũ mõtẽ ꝑstratis.Gabinius itaq; cũ dispositisset hierolymox ciuitatẽ:antipatri uolũtati obediens:cõtra nabutheos expeditionẽ ꝓduxit:quos eũ in pugna uicisset:parthox transfugas mitridatẽ & orfanẽ dimisit:qui fide non seruata:ad ꝓprios remearunt. Sed gabinius cũ opa maxia uel clarissima ĩ expeditiõe fecisset:romã rediit:crasso tradens ducatũ.De pompeii & gabinii cõtra iudeos expeditione cõscribit nicolaus damascenus & strabo capadox:nihil unus altero amplius exponẽs. Cap.XIIII.

CRassus aũt cũ cõtra pthos militiã ꝓduceret:ad iudeã puenit:& pecunias tẽpli q̃s põpeius nõ tetigerat:duo milia talẽtox abstulit:necnõ & totũ reliquũ aux usq; ad octo milia talentox. Tulit etiã & trabem aureã uersatilẽ:trecentas minas pensantẽ. Mina uero apud nos duæ & semis libræ existimanꝫ.Tradidit ei ergo hanc trabẽ custos pecuniax eleazarus noie sacerdos:nõ maliuolo aio:nã iustus & bonus erat sed dũ cõmissa fuisset ei custodia uelox tẽpli:quæ mira pulchritudine uel constructione ꝑciosissima resplendebãt in hac trabe pẽdentia:& crassum uidisset cũctũ tẽpli ornatũ auferre:aureã ei trabẽ ꝑ redemptione oĩum ꝑstitit:dũ & iusiurãdũ ab eo accepisset:nihil aliud a tẽplo tollẽdũ:sed solo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo posset iuenire. Hãc aũt trabẽ alia lignea circũdabat:ideoq; latebat.Crassus uero licet iurasset: nihil aliud de tẽplo tangere:post acceptã tamẽ trabẽ trãsgressus:omne tẽpli aux deposuit.Nemo itaq; mireꝫ:si tantæ diuitiæ in nostro tẽplo fuissent dũ has oẽs ꝑ diuersam terrã iudei deũ colẽtes ibi ex ãtiquis tẽporibus obtulissent.Nec magnitudo ꝑdictarũ pecuniax testimonio caret:nec arrogãtia nostra ꝑ tantã magnitudinẽ diuitias extulit: sed multi & alii cõscriptores nobis testimoniũ ferunt:necnõ & strabon capadox ita dicẽs. Trãsmittens mitridates ĩ choo:tulit pecunias: q̃s ibi cleopatra regina deposuerat:uerum etiã & iudeox octĩgenta talenta.Nobis itaq; pecuiæ publicæ nõ sunt:nisi dei tantũ.Vnde manifestũ est iudeos ꝑ asyã cõstitutos ueritos mitridatẽ: has pecunias ĩ choo trãsmisisse.Nõ eĩ ex iudea fuerũt ĩ choo pecuniæ dũ ciuitatẽ & tẽplũ mũitissimũ hꝛent sed neq; alexandriã hitantes iudeos uerisimile est hoc fecisse:dũ nihilo mitridatẽ timerẽt.Testis ẽ nobis idẽ strabõ & alio loco q tpe quo trãsiit sil la in hellada cõpugnaturus mitridati:lucullũ trãsmisisse ferẽ in cireneã ciuitatẽ: ꝓpter nr̃æ gẽtis seditionẽ:q̃ totũ orbẽ cõpleuit ita dicens.Quatuor ĩ ciuitate cireneox ptes existũt:ciuiũ& agricolarũ:tertia uero colonox:& q̃rta iudeox.Hæc ꝑ oẽs ciuitates iã dispsa ẽ:& nullus locus mũdi facilis inuenit quo nõ hanc gentẽ uidemus.Nam egyptus & cirenea dũ sub uno regno fuissent: oẽm cõuersationẽ hox emulate sunt:ita ut scripturis eox uterẽt:& ꝑserti pecũias secũdũ prias leges iudeox cõgregarẽt. In egypto ergo sũmã ptẽ habitasse iudeox demõstrat: & alexãdriæ ciuitatis maxia ps huic genti deputata est.Ordinat uero etiã princeps qui cãs eox & instrumenta publica debeat curare:& ꝑcepta dare tãq̃ priceps ꝑfectæ reipublicæ. In egypto tamẽ hæc generatõ cõualuit:eo q; initio iudei egyptii fuissent:& quia iuxta ꝓuinciã iudeã:egyptus iacet:necnõ & ꝓpter illos qui exinde ad egyptũ puenerunt. Ad cirenã aũt ideo transiit:eo q; ipsa finitĩa egypto extitisset: quẽadmodum & iudea:& q; sub uno regno prius fuissent.Strabon quidẽ hæc retulit. Crassus aũt cũ oĩa disposuisset quẽadmodũ uellet:cõtra parthos egredit:ubi cũ toto suo defecit exercitu: sicut & alibi demõstratũ est.Sed cassius dũ ad syriã pueniſſet:& uindicasset eã ex incursionibus parthicis:qui nimis ꝑ crassi ꝓditionẽ audacõres fuerãt:rursum ad tirũ puenit:& exide ad iudeam ascendit . Iarachenã uero ciuitatẽ inuadens statim prædauit : & triginta milia uirox captiuauit: pytolaũ etiã seditionis aristoboli successorẽ cœpit: antipatro inuitante. Qui etiã cum apud eũ multũ ualuisset: idumeis amicus erat de quibus & uxorẽ nobilissimã nomĩe ciprin sibi coniũxit: ex qua q̃tuor liberos ꝓcreauit:faselum & herodẽ:qui postea rex fuit:& iosippũ:& feoram:filiã quoq; salomoni. Hic aũt antipater dum cum aliis potentissimis amicitias & hospitium

copulasset:arabo potius se sociauit:cui etiã filios suos dũ bellaret cõmendauit. Igitur cassius cũ expeditione sup eufraten duxisset prohibuit illã deuastari prouinciã:sicut & ab aliis relatum est.

Cap.XV.

INteriecto uero tpe cũ cæsar romã teneret:post põpeii uel senatus fugã: soluẽs a uinculis aristobolũ ad syriã transmisit:duas ei tradens legiones q̃tenus paratã illi ut posset facere iudeã. Aristobolus aũt potẽtia a cæsare donata minie potitus ẽ. Nã põpeiani ꝓoccupãtes ueneno eũ corruperũt:& sepelierũt eũ cæsaris socii:qui multo tpe ita iacuit usq; quo ãtonius eũ ad iudeã remitteret & i regiis monumentis poni ꝓcipet.

Cap.XVI.

SCipio aũt mandat põpeio alexãdrũ aristoboli filiũ occidẽdũ:dũq; culparet eũ de his quæ prius contra romanos egisset securi eum ꝓcussit. Quo in antiochia defũcto: fratres eius ptolomeus minei alias minei filius:qui habitabat apud calcidẽ:prope libanũ montẽ constitutam detinuit. Qui cũ filiũ suũ philippionẽ in ascalon ad aristoboli uxorẽ direxisset:iussit eã destinare filiũ antigonũ cũ eius sororibus.e quibus alterã philippion cũ dilexisset:uxorẽ eam habuit. Quẽ postea ptholomeus pater eius occidẽs:matrimoniali iure eã duxit uxorẽ: & prouidẽtiã fratribus eius impẽdebat.

Cap.XVII.

POst mortẽ uero pompeii:dum cæsar contra egyptum pugnaret:antipater iudeorũ potẽtissimus mãdatis hircani obediens:multũ illi utilis apparuit. Nam mitridatis ꝓgamenus dum per coricum trãsiret:& minime potuisset per pelusium uiam cõficere:sed i aschalone cõmoraret:antipater ei tria milia armatos iudeos adduxit:necnon & arabũ nobilissimos auxiliatores illi parauit:& propter eũ omnes syri propẽsius cæsaris partes adiuuabãt. Verũ etiam & amplicus potẽtissimus:& ptholomeus filius eius libanum mõtem habitãtes cum omnibus ciuitatibus:eandẽ pro cæsare mentẽ habebãt. Mitridatis aũt surgens a syria:cũ ad pelusiũ pueniisset: & eum non suscepissent: ciuitatẽ obsidebat:cuius maxia uirtute ãtipater primus ptẽ muri deiecit:& reliquis uiã ingredi ciuitatẽ pauit:& pelusiũ quidẽ ita deuastatur. Antipatrũ deide & mitridatem euntes ad cæsarẽ cũ egyptii iudei transire prouintiã uetarent quæ alias quioniæ dicitur alias dicũtur:antipater eos flexit ad cæsaris amiciciã:& principis sacerdotũ litteras eis ostendit. Quas cũ audissent menfitidẽ habitantes:simili modo mitridatẽ ad se inuitarunt. Ad quos cũ ꝓfectus eẽt: & ad locũ q̃ dicitur delta pueniisset:cõfligit cũ hostibus circa locũ qui dicit iudeoꝝ expeditio. Habebat aũt dextrũ cornu mitridates:leuum uero antipater. Sed ꝓlio cõmisso inclinat cornu:quo mitridates pugnabat qui piclitatus esset nisi ꝓ ripã fluuii cũ suis militibus antipater currens deuictis iã aduersariis:mortis eũ piculo liberasset. Nam uictores egyptios ad fugã cõuertens:& ꝓsecutus castra eoꝝ deuastauit:mitridatẽq; fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

Cap.XVIII.

SEd cũ mitridates cæsari demandasset uictoriã simul & salutẽ quã ꝑ antipatrũ meruisset: ãtipatrũ quidẽ tãtũ dilexit:ut etiã uteretur eo ꝓ oia bellorꝝ picula. Quapropter & uulnerari antipatrũ seuissime cõtigit. Ergo bello finito cæsar cũ i Syriã nauigasset:hircano q̃dẽ pricipatũ sacerdotii firmũ indulsit:antipatrũ uero ciuẽ romanũ & sine cẽsu constituit. Dicit aũt hircanus huic quoq; militiæ i egypto socius extitisse:sicut testatur strabon capadox:ex noie asinii ita referẽs. Post mitridatis & hircani pricipis sacerdotũ i egyptũ ꝓfectionẽ. Idẽ strabõ alibi ex noie hipsicratis rursus ita retulit:mitridatẽ solũ exisse:uocatũ aũt secundo:cui ãtipater iudeæ tutor in ascalone tria milia militũ ꝓparauit:& alios potentissimos inuitauit sociatũ etiã hircanũ principẽ huic militiæ dicens. Hæc quidẽ strabon exposuit. Sed cũ uenisset antigonus aristoboli filius tunc ad cæsarẽ:& patris sui calamitatẽ defleuisset:q̃liter propter ipsũ ueneno fuerit interẽptus:fraterq; suus secure a scipiõe sit ꝓcussus:petebat se misereri a regno depulsũ ꝓterea hircanũ & antipatrũ accusabat:q; male gẽtẽ regerẽt:& i se crudeliter egissent. Antipater aũt cũ affluisset: satisfaciebat de illatis sibi criminibus:rebellẽ antigonũ cũ suis sociis differens:& narrabat quãta ipse laborasset i expeditiõe corã ipso cæsare: & dicebat aristobolũ romæ tractũ:q; semp romãus hostis extitisset:fratrẽ uero eius latrocinii cã pœnã a scipione meritã sumpsisse.

Cap.XVIIII.

CVm hæc antipater uerba fecisset:cæsar hircanũ quidẽ pricipẽ sacerdotũ ordinauit antipatro uero potestatẽ donauit quã ipse eligeret:tutorẽ eũ totius iudeæ cõstituẽs. Hircano quoq; cõcessit patriæ muros restituere:cum hãc ille gratiã ab eo petisset:nã adhuc diruti iacebãt: ex quo põpeius eos deposuerat:unde a consulibus in capitolio senatusconsultũ hoc mõ prolatum est. Lucius ualerius lucii filius consul:conueniente senatu idibus decembris:in templo concordiæ:præsente lucio copinio:lucii collinæ filio:& cepario quirini. De his q̃ alexãder iasõis: & miminius ãtiochi:& alexãder dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt:

renouantes cū romanis gr̄as:& amicicias exhibentes:clippeum aureum pro inditio auxiliorum deuouerunt quinq̄ginta miliū solidoꝝ:& petiuerūt lr̄as sibi dari ad oēs liberas ciuitates:q̄tenus prouinciæ uel portus eoꝝ nullā uiolentiā pateret. Placuit igit amicicias & societatē cū eis cōponere:& oia q̄ supplicauerunt concedere:clippeūq; suscipere. Hæc acta sunt sub hircano principe sacerdotum & rectore gentis.ix.anno:mense panemo. Hircanus aūt etiā ab atheniēsiū populo laudatus est:cū multū ei apparuisset benignus:nā miserunt ei scriptū hmōi decretū: sub iudice uel sacerdote dionisio:filio asclepiadis:mense panemo:uicesimoquinto die latū est magistratibus decretū athenienſiū sub præside athode quod eudes menādri abimusius scriba exposuit munichionis. Vndecimo die cōsilio iudicū facto in theatro:suffragiū tulit dorotheus princeps sacerdotū cū quo assidens dionisius dixit. Quō hircanus alexandri sacerdos & rector iudeoꝝ pmanet cum populo nr̄o uel singulis ciuibus fidelis existit:& oī circa eos utitur industria: ibiq; ueniētes atheniēses uel legationis cā:seu priuatim munificenter ad se suscipit:& ꝓuidet q̄tenus illesi redeant: decretū quidē de his & prius factū ē:nūc uero dionisio dorothei suniēsi suggeréte:& de uiri uirtute populo admonēte:quō uoluntatē habet bene nobis semp qđ potuerit facere:placet hōrare uirum aurea corona optia secundū legem:& dedicare ei imaginē aureā ī tēplo populi uel gr̄aꝝ: decernere uero coronā in theatro cū libero pr̄i tragedie solēnia celebrāt:& ī panathineis: & eluniis: & ī cimnicis certamibus:diligētiā uero magistratus hēat:ut si pmāserit & seruauerit fauorē nostrū:oē quod excogitemus ꝓ gr̄a uel honore uiri munificenter cōpleat:q̄tenus:cū hæc ita facta fuerint appareat populus noster optimus eū ꝓplecti:uicesq; reddere gratiaꝝ:ut ille nostrū studium iā honoribus affectus imitet:īmo etiā debemus eligere ab oibus atheniēsibus qui decretū ei deportent:ut cū honorē suscepit festīnet benefacere nostræ semp ciuitati. Romanoꝝ ergo uel populi atheniēsiū erga hircanū merita demōstrauimus. Cæsar aūt cū iudeā dispositisset:syriā nauigauit. Antipater uero ut cæsarē ad syriā deduxit:in iudeā reuertit: & statī muros a pōpeio diruptos recōstruxit:seditionēq; ꝓuincialiū sedant interminationibus simul & ꝓsuasionibus requescēt: eos inuitans cū diceret. Si quis hircano cōsenserit:fœliciter uitā suā pōt pagere. Qui uero ad spē rebellandi puenerit:& lucro priuat:& meipsū ꝓ patrono dominū:hircanū aūt ꝓ rege tyrannum sentiet:romanos uero & cæsarē ꝓ rectoribus amaros hostes:nam minime patiunt amoueri:quē ipsi principem constituerunt. Quæ cū diceret ꝓuinciā pgrauit. Cap. XX.

SEd cū tardum & segnē hircanū uidisset:prioré filiū suū ducē in hierosolymis ordinauit: secundū uero herodē galileæ tutorē demonstrauit:adhuc oīo iuuenē:nā:quindecī ānoꝝ erat:cui nihil obfuit iuuentus:dū prudētiā sup ætatē haberet. Qui cū occasionē inuenisset:statim ad uirtutis ostentationē ꝓrupit. Siquidē ezechiā pricipē latronū cōpræhēsum q syriā cum magna turba uexabat:fecit iterimi cū multis pdōibus. Quo facto nimiū a syris amplectit: unde & ī amoré eius exarserūt:q; a latrociniis ꝓuincia eoꝝ eēt erepta. Laudabāt ergo eū p citates & p uicos:q; pacē eis pstitisset:& tuitionē pdioꝝ suoꝝ iuēissent. Quapropter & sexto cæsari cognato magni cæsaris tunc totā regenti syriā:amicus factus est. Cum uero emulatio ꝓ factis herodis faselū fratrē eius intrasset studuit nō mior tali gloria repiri:& hierosolymitas fauore sibi parabat:dū & ciuitatē haberet:& populi negocia nō ignare tractaret. Quæ ita antipatrū extollebāt ab omni gente tanq̄ esset oīum dominus. Honorari igit ex tali claritate cū cœpisset: q̄lis sep:us contingunt hircani fidē transgressus est. Potentissimi uero iudeoꝝ antipatrū uidentes cū filiis extolli ꝓ fauorē gentis:& redditus iudeæ uel pecunias hircani nimis inuidebāt ei. Nam antipater amicitiā cū impatoribus romanoꝝ cōposuerat:& cū flexisset hircanū pecunias trālmittere:tāq̄ suas:& non hircano pstante eas romanis principibus destinabant. Vnde manifeste antipatrū accusabant:dicentes hircano. Vsq;quo istas pateris:aūt non uides ātipatrū cū filiis principatu pcitos:teq; nomē tātū regiū possidere. Sed nec te lateat:nec putes sine piculo tuo negligere negocia:dum antipater & filii eius totā nūc auctoritatē contineāt:& hanc sine tuis iussionibus disponāt. Nā herodes filius eius ezechiā & eos qui cū eo erant pemit:nostrāq; legē trāsgressus est: quæ hoiem ꝓhibet occidi licet malignus sit:nisi prius in cōcilio condēnatus sit. Ille uero dū nullā a te susceptisset potestatē:hæc ausus est cōmittere. Quæ cū hyrcanus audisset flectitur:plus autem iram eius incenderunt fratres:alias matres eorum:quos herodes interfecerat:dū p singulos dies in templo eum peterent:ut herodes ante concilium de actis suis redderet rationē. Cōmotus igit hircanus herodem uocauit satisfactuꝝ de criminibus sibi illatis. Qui suasiōibus patris impulsus uenit. Nam sic ei præceperat ut non priuatus: sed cum tutela & custodia corporis aduenīret. Qui cum & galileam'ut putauit prodesse sibi disposuisset:militum parua manu circundatus uiam secabat:ut nec terribilis uideretur hircano cum maxima ueniēs multitudine. Nec nudus uel incautus corā iudicibus esset:immo & Sextus Syriæ rector scripsit hircano:supplicās ut liberaret

a iudicio herodem:simul & interminabatur ei:si non obediret:sed sexti litteræ occasio fuerant: ne quod pateretur a sententia cõcilii herodes:sed magis absolueretur.Nã diligebat eũ hircanus tanq̃ filium.Herodes aũt cum ĩ medio una cũ suis militibus astitisset:omnes pterruit nec ausus est aliquis ex his eum accusare:qui primũ contra eũ exclamabant:sed oẽs sub quiete & silentio rei exitũ sustinebant.Qui cũ ita sedissent:unus qdã noie sameus uir iustus & propter hoc nomẽ deuitans periculũ:surgens ita locutus est.Viri iudices & rex neminẽ scio ad iudiciũ a uobis uocatum ita constitisse:neq; uos nosse quicquã simile opinor:sed omnis quicũq; in hoc iudicio puenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiã a uobis expetens:capillis prolixis:& uestẽ nigra indutus:hic aũt herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimĩe uocatus: interest purpura circundatus:& caput ornatũ habẽs conpositione crinium:stipatusq; armis:ut si condẽnatus secundũ legem fuerit:nos quidem interficiat:ipse uero uim faciens ueritati liberetur.Sed herodem de his non culpabo siquidem suum commodum plusquam legem fecit:sed uos uel regem accuso:qui tantã ei licentiam dedistis.Scitote tamen maximum esse deũ:q̃ hunc: quem nunc propter hircanum uultis absoluere:qui quandoq; uos & ipsum regẽ torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus est.Nam herodes cum regnũ accepisset:omnes occidit in concilio tunc iuuentos cum ipso hircano:præter sameum : quem nimis dilexerat propter iusticiam eius:& q; ciuitate posthac obsessa ab herode uel sossio psuasisset populo ut herodem acciperẽt: dicẽs: propter peccata eũ non posse deuitari.De his quidem sub loco dicemus.Hircanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem herodis:iudicium in postero die distulit:& mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere:ut posset periculum declinare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem:& ad sextum cæsarem peruenisset: apud se ita decreuit: ut si uocandus ad iudicium esset non obediret.Indignabantur autem iudices hircano dicentes: quomodo hæc omnia contra eum essent.Illum uero cum nihil lateret:nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Capitulum.XXI.

SEd cum sextus herodem ducem inferioris syriæ ordinasset:nam hoc ei pecuniis uẽdidit:hircanus timebat eum nequando contra se exercitum duceret.Non multis aũt transactis diebus hoc euenit. Herodes enim aduersus eum expeditionem deducens irascebatur:eo q; ad iudicium uel uocatus satisfacturus esset. Prohibuerunt tamẽ eũ obuiam uenientes pater antipater:& frater:impetumq; eius retinuerunt: rogantes ne accederet prope hierosolymam:& aliquod opus niteretur facere contra eos:qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabãtur etiam ut indignationem deponeret: q; uocatus ad iudiciũ isset:sed absolutionis gratiam potius recordaretur:nec ita dolorem considaret:ut saluti ingratus existeret:animaduertendo q; & bellorum casus deus dispensat: qua propter uictoriam non omnino speraret:expugnando regem & amicum qui multum ei profuisset:nihilq; sponte in eũ cõmisisset aduersi:sed per maliuolos suasores actum:quod difficultatis umbram prestiterit.Flexus his herodes:& arbitratus satis sibi factum q; suam fortitudinem genti demonstrasset: reuersus est.Per iudeam ergo taliter sese res habebant.Cæsar autem cum romam uenisset:parabat ad africam nauigare:quatenus Scipionem uel catonem expugnaret.Ad quem hircanus dirigẽs legatos:petiit confirmare cum eo amicicias.Videtur mihi necessarium ex hoc exponere:qualiter romanorum principes cum nostra gẽte sunt pacti:ne lateret aliquos:quia & asiæ & europæ reges studium habuerunt sociare nostram sibi fortitudinem:dum eorum fidem dilexissent.Sed quomodo multi propter odiũ nostrum minime credũt persicis uel macedonicis cõscriptionibus de nobis:eo q; non eadem ubiq; in publicis locis demõstrantur:sed apud nos tantum & alios quosdam ex barbaris:de romanis tamen decretis non est ambigendum : nam & publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ereis conscripta continentur.Nam & iulius cæsar alexãdriæ iudeos per eream tabulam demonstrauit alexandrinos ciues existere . Vnde initium approbationis faciam dum pãdo senatusconsulta:& iulii cæsaris de hircano uel gẽte nostra decreta.Gaius iulius cæsar : imperator & pontifex & dictator secundo magistratibus sydoniorum: uel curiæ:uel populo salutem.Si sani estis bene est:& ego sanus sum cum meo exercitu.Exemplum facti de græcia ad hircanum filium alexandri principem sacerdotum : & rectorem gentis iudeoꝝ uobis destinaui:quatenus in publicis uestris annalibus reponatur.Volo uero uos græce uel latine in erea tabula conscriptum hoc ponere:quod huiusmodi est.Iulius cæsar imperator & pontifex:secundo dictator.Cum deliberata sententia decreui: quõ hircanus alexãdri iudeus:& nũc: & ĩ prioribus ãnis ĩ pace uel bello fidẽ uel studiũ suũ demõstrauit:cui multi etiã cõsules testimoniũ p̃bent:insuper & in propinquo alexandriæ loco:cũ mille q̃ngentis militibus auxiliatoribus

nobis occurrit & ad mitridatē a me deſtinatus cū omni deuotione fidelis apparuit:propter has ergo cās hircanū alexādri filioſq; eius rectores iudeoꝝ eſſe: uel prīcipatū ſacerdotii gētis iudaicæ ſemp hīe ſecundū mores patrios p̄cipio:ipſum quoq; filioſq; eius auxiliato res nobis inter uiros aiciſſimos eſſe cēſendos:& q̄tacūq; ſacerdotalia iura ſūt:eū uel filios eius poſſidere decerno.Si qua uero interfuerit q̄ſtio de iudaicis rebus:placet nobis iudiciū de his adhibere:exhyemationes uero militū:aut pecunias exigendas ab eis miniſ ꝑbaui.Gaii cæſaris dictatoris conſulis: data conceſſaq; decretaq; ſic ſe habent:ut filii eius principatū gentis iudeoꝝ:& donata ſibi loca poſſiderent:ut princeps ſacerdotū idē & rector gentis iudeoꝝ uim paſſis adeſſet:& quia trāſmiſiſſet ad hircanū alexandri filiū principē ſacerdotū:iudeoꝝ legatos q de amicitiis uel auxilio cū eo loquerenť:& dedicaſſent tabulā ereā in capitolio in ſydone uel tiro:uel aſcalōe:& in tēplis apicibus ſcriptā græcis uel latinis quæ infra expoſita continēť.Vt uero hoc decretū oībus p̄ ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis innoteſceret:& hoſpitia legatis p̄ſtarenť:& ſanctiōes ubiq; deſtinarentur p̄cepit.Gaius cæſar impator conſul hōris uel uirtutis:uel clemētiæ cā conceſſit ꝑ commodis ſenatus & populi romani: hircanū alexandri filiū:liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotum:uel antiſtites hieroſolymoꝝ gentis:iure quo & ꝑaui eoꝝ ſacerdotiū ſuū geſſerūt.Gaius cæſar quinquies conſul decreuit hos habere uel munire hieroſolymoꝝ ciuitatē & gubernare eā hircanum alexandri filiū principē ſacerdotū iudeoꝝ rectorē gentis ſecundū ſuā uoluntatē ut iudeis in ſecundo anno locatinois ex reditibus chori.i.triginta modii ſubducantur:neq; ut aliq eis calūnientur:neq; tributa ab eis exigantur.Gaius cæſar ſecūdo dictator ſanxit ut p ſingulos ānos ioppenſes tributa hieroſolymoꝝ ciuitati præſtent excepto ſeptīo anno:quē ſabbaticū annū appellant:quō in eo neq; fructū agroꝝ colligūt neq; ſemināt:necnō etiā hircano & filiis eius decimas p̄beant:quas & proaui eis p̄bebant:ut nullus uel præſes:uel dux:uel legatus ī finibus iudeorum auxilia colligat:uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemādum:aut ꝑ noīe alicuius: ſed eſſe undiq; liberos.Quæcunq; poſtea habuerunt:uel emerūt:uel tenuerūt:uel poſſiderūt oībus his eos potiri:& ioppē ciuitatē:quā ab initio habuerunt iudei:& cū amicicias cū romanis ſeciſſent eoꝝ eſſe ſicut & nobis prius placuit impamus.Ex qua ciuitate hircanū alexandri filium liberoſq; eius a poſſeſſoribus terræ:uel a portu tributa cōſequi iubemus:de ſydone modios:xx. milia ſexcentos ſeptuagintaquinq; p ſingulos annos excepto ſeptīo anno quē ſabbaticū uocant: in quo neq; arant neq; fructū arboꝝ colligunt.Prædia aūt in maximo campo:quæ hircanus & proaui ei prius poſſidebant placeat ſenatui hæc hircanū & iudeos habere eodem iure quo & prius poſſiderunt:manere quoq; iura quæ ab initio inter iudeos uel principes ſacerdotū fuerunt:& inſtitutiones quas populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in lidia loca etiā uel terras quas pro hoſpitalitate reges ſyriæ uel phenicis p donationē romanorum poſſiderunt;eas ſenatus probauit hircanum rectorem gentis iudeoꝝ habere:dari etiam licentiam hircano: omnibuſq; ab eo miſſis ut cum ſenatoribus ī ludo monomarchorum & beſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum ut in ſenatum eos introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diem:hoc fiat poſt ſenatuſcōſultum. Gaius cæſar quater imperator quinquies conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure hircani alexandri principis ſacerdotum:& rectoris gentis iudeorum . Prædeceſſores mei imperatores in prouinciis cum teſtimonium hircano pricipi ſacerdotum iudeorum: & iudeis coram ſenatu uel populo romano prębuiſſent : cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet:bene nobis uiſum eſt memoriam habere & prouidentiam:quatenus hircano & iudeorum genti: filiiſq; hircani a ſenatu & populo romano:pro ſuo erga nos fauore:gratiæ retributionis redderentur.Iulius: gaius : dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me iudei in delo : & quidam de colonis iudeorum præſentibus ueſtris legatis: & demonſtrauerunt decretum per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta : uel prohiberi eos ſecundum ſuam uiuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre : quando hæc facere nec romæ quidem prohiberentur.Nam gaius cæſar noſter conſul dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia p ciuitates cōgregari:hos ſolos nō ꝑhibuit:ſed pecunias ad cōuiuia pare iuſſit:& ego quoq; alios ꝑhibens:iſtis ſolis p̄cipio ſecundū p̄rios mores & leges cōuenire. Bene ergo facitis:ſi ꝑlatā ſniam cōtra nr̄os amicos uel auxiliatores ꝑpter noſtrū erga eos ſtudiū & fauorē aufertis . Poſt gaii mortē:marcus antonius:& publius dolabella cōſules cū ſenatū cōgregaſſent:& hircāi legatos ītroduxiſſent:locuti ſūt de q̄bus petierūt:& aicicias cū eis fecerūt:& oīa hæc cōcedi eis ſenatus decreuit:q̄cūq; poſtularēt;ſubiūcto etiā ſenatuſcōſultu:q̄tenus ꝑbationē dictoꝝ habeant q hāc hiſtoriā relegūt:q tale fuit ſenatuſcōſultū ab erario conſcriptū de tabulis

publicis sub qnto rutilio:erarii custode:datū.iii.idus aprilis:i tẽplo concordiæ: dum scriberetur præsente lucio calpurnio:uel reliquo senatu.Publius dolabella:& marcus antonius cõsules dixerunt.De his quæ p senatusc̃sultū gaius cæsar ꝓ iudeis decernẽs in erario deponere occurrit: sic placet nobis:sicut & senatui uisū est: ut hæc i tabulis ereis deponant̃:& p singulas ciuitates transmittãt̃:q̃tenus curẽt & illi i talibus reponer̃ qđ decretū é:qnto idus sebruarias:i tẽplo cõcordiæ Legati aũt pricipis sacerdotũ fuer̃t litimachus pausanie:alexãder theodori:patroclus cereæ:iona tha oniæ.Misit quoq; ex his legatis unũ hircanus ad dolabellã:tũc asyæ ꝓconsulẽ:petẽs eũ solue re iudeos a militia:ut patriã custodirẽt cõsuetudinẽ:qđ facilius ipetrauit.Siquidẽ dolabella cum suscepisset lr̃as hircani:nihil remoratus:scripsit per totã asyã ꝓ iudeis:& ad ephesinã ciuitatẽ primam totius asyæ:q hmõi legebãtur:sub iudice artimione:mẽse limonis die prima. Dolabella iperator ephesiorꝫ curiæ:& magistratibus uel populo salutẽ.Alexãder theodori :legatus hircani: filii alexandri pricipis sacerdotũ & rectoris iudeorꝫ:itimauit mihi:q; nõ possent ciues sui militare:dũ nec arma portare possint:nec iter facere diebus sabbatorꝫ:nec alimẽtorꝫ secundũ patrias leges copiã habere: iccirco ego sicut p̃deces̃sores mei iperatores p̃beo eis militiæ remissionem:& cõcedo patriis uti legibus secundũ solẽnes & sacras imolatiões:& cõgregare sicuti solẽt ꝓ sacrificiis pecũias:& uolo uos hæc p singulas scribere ciuitates.Hãc quidẽ dolabella hircano legationẽ mittẽte nr̃is donauit licentiã.Lucius aũt lẽtulus cõsul dixit.Ciues rõanos iudeos tẽpla habentes ephesi ante tribunal religiõis cãa militia dimissi.xii.kal.octobris.Lutio aũt lẽtulo cõsule: & gaio marcello cõsulibus p̃sente senatu:balbus legatus & uicarius:ephesiorꝫ magistratibus: curiæ populoq; salutẽ.Iudeos p asyã cõstitutos lucius lẽtulus cõsul me ꝓ ipsis petẽte a militia dimisit.Postulãs uero post hæc & faniũ tribunũ plebis:& luciũ ãtoniũ erariũ ipetraui.Vos aũt cupio curare:ne qs eis molestiã iferat.Decretũ deliorꝫ sub præside biuito: mẽse targilõe: uicesima attitulatione iudicũ. Marcus phison legatus aduenies in ciuitatẽ nr̃am ꝓ delicto militũ conuocãs nos & multos ciuiũ:præcepit:ut si q; sunt iudei ciues romani:nequaq̃ militare coganẽ:eo q; cornelio lentulo cõsuli religionis causa iudeos dimittere placuit.Quapropter obedir̃ uos cõsuli oportet: His similia sardiniã quoq; de nobis decreuerũt.Gaius fannius gaii filius dux& cõsul:magistratibus cooꝫ salutẽ. Volo uos scire: quõ legati iudeorꝫ audierunt me petendo accipere senatusc̃onsulta pro ipsis cõstituta:quæ etiã subiũcta sunt.Igitur uolo uos curare uel ꝓuidere his hoĩbus secundum senatusconsultũ:q̃tenus per uestrã prouinciã ad patriã incolomes reuertant̃. Lucius lẽtulus cõcul dixit.Ciues romanos iudeos qui tẽpla iudaica habere ephesi uidẽtur:religionis causa dimisi.Hoc factum est.xii.kal. iulii.Lucius antonius:marci filius: uicarius erarii uel procõsul: sardiniorꝫ magistratibus curiæ: populoq; salutẽ. Iudei ciues nostri adeuntes ꝓbauerunt nobis consiliũ habuisse propriũ secundũ patrias leges ab initio:& locũ propriũ:in quo negocia uel iudicia iuicẽ mouerũt:& hoc petierũt:q̃tenus liceat illis hoc facere:qđ custodiri uel pmitti decreui.Marcus publius:publii filius:& marcus lucius marci publii filius dicunt.Lentulũ ꝓconsulem adeũtes itimauimus ei:de quibus dositheus cleopatræ filius alexãdrinus uerba fecit:ut ciues romanos iudeos tẽpla iudaica facere solitos si illi usum fuerit religiõis cã eos fecisse dimittat:& dimisit.xii.iulii.Lucio lentulo & gaio marcello consulibus:lentulus decretum ꝓtulit.Ciues romanos iudeos sacraria iudaica solitos facere:ephesi ante tribunal religionis causa dimisi.Laodicensium principes gaiorabili gaii filio consuli salutem.Sosi pater hircaim pricipis sacerdotum legatus porrexit nobis epistolam tuam:per quã designauit nobis:ab hircano pricipe & sacerdote iudeorum destinatos quosdã cũ litteris quæ pro sua gente conscriptæ sunt:q̃tenus sabbata iudeis liceat secundum p̃rias leges celebrare: ut ne quis eos quicq̃ impediat: quõ amici & auxiliatores nostri ꝓbantur: aut ne quis eis uiolentiã inferat i uestra ꝓuicia: & licet tralliani palã cõtradicãt nõ sibi placuisse q; ꝓ his decreta sunt:tamẽ p̃cepisti hæc ita fieri.Postulamus aũt:ut & nobis eadem de his scribas obsequẽtibus tuis p̃ceptis.Epistolã aũt porrectã suscepimus:quã reposuimus inter publica nostra monimenta:& de reliquis quæ præcepisti ꝓuidemus:q̃tenus in nullo culpemur Publius seruilius:publii galbæ filius ꝓcõsul:milesiorꝫ magr̃atibus curiæ:& populo salutẽ. Pritanis mercurii filius ciuis uidet̃ dũ in trallibus negocia tractarẽ: insinuauit mihi p̃ter nr̃am sniam iudeis uos inquietudinẽ inferre:& prohibere eos sabbata celebrare:uel templa patria perficere:fructusq; sua cõsuetudie colligere. Volo igitur uos scire:quomõ audiẽs uerba eius uel eorum qui contra ipsum differebãt:decreui ne ꝓhiberentur.Decretũ pergamenorꝫ:sub iudice gratippo mense dio:sententiaq; principũ.Quõ romani sequentes suos maiores pro cõmuni oĩum hoĩum tutela pericula suscipiunt:& studẽt auxiliatores & amicos suos i fœlicitate uel firma pace consistere:cum transmisisset ad eos hircanus princeps sacerdotum gentis iudeæ legatos:stratonẽ theodoti: appollonium alexandrinæ antipatri:aristobolum acoynte: sosipatrum philippi

uiros optimos:& hii singula demõstrassent:decreuit senatus de his quæ postulauerũt:q̃tenus ne quaquã rex antiochus ãtiochi filius legatos iudeoꝝ auxiliatores romanoꝝ noceret: ĩmo & castella:& portus: uel ꝓuinciã:& siquid aliud ab eis abstulit redderet:& liceat eis a portubus deportare quæ uolũt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeoꝝ uel uectigalibus aliquid auferat excepto ptholomeo rege alexandrino:qa & ipse auxiliator his & amicus noster existit:ĩmo ét custodiã ab ioppe depelli sicut petiuerũt.Nostræ uero curiæ lucius pecius uir optius iussit: ut hæc curremus ita fieri:quẽadmodũ senatus decreuit:& ꝓuideamus:q̃tenus icolomes legati ad ꝓpria possint redire:necnõ etiã theodoꝝ in curia:uel cõuentũ suscepimus.Qui cũ nobis epistolã ex senatusc̃õsultu porrexissẽt:uerba faciens:demõstrauit hircani uirtuté & liberalitatẽ: quæ publice uel priuatim cũctis ꝓdest qui ad eũ cõuenerit:lras uero iter publica cõscripta reposuimus:& nos quoq; oĩa ꝓ iudeis agere tanquã auxiliatores romanoꝝ secundũ senatusc̃õsultum decreuimus. Quippe etiã postulauit theodorus dũ epistolã nobis porrigeret:q̃tenus a magistratibus nr̃is mittatur ad hircanũ exẽplar decreti:ĩtimãtis nostri populi sniam:& petẽtis custodiri uel ãpliari nr̃as cũ ei amicicias:ut & meminerit:tpibus abraã:q oĩum iudeoꝝ p̃ extitit nr̃os maiores aĩcos ei fuisse:sicut & ĩ publicis cõscriptis ĩuenimus.Decretũ alicarnaseoꝝ sub sacerdote mẽneo aristidis filio.Placuit populo marco alexãdro insinuante.Quõ iudei pietatis omni tpe studiũ habẽt:populi romani oĩum hoĩum benefactores ꝓ iudeoꝝ amiciciis uel auxiliis ad nostrã ciuitatẽ præcepta miserunt:q̃tenus pmittantur ĩmolationes deo solẽnes efficere.Placuit igit᷑ & nobis cõcedere iudeis uiris uel mulieribus sabbata celebrare:uel sacrificia ꝓducere secundum leges iudaicas. Siquis uero hos prohibuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis exitat.Decretũ sardinianoꝝ.Placuit curiæ:uel populo:ducibus intimãtibus:quõ nostram ciuitatẽ habitantes iudei: multa uel maxĩa beneficia a populo sepe meruerunt:nunc quoq; cum ingressi fuissẽt in curiam a populo petere: quatenus restitutis suis legibus uel libertatẽ a senatu populoq; rõano secundũ consuetudiné cõgregentur:& iudicia sua disponant:datus est illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis possint celebrare deo patrias oratiões.Igitur uisum est curiæ uel populo:cõcedere eis conuenientibus certis diebus agere secundum suas leges:deputari etiã eis locum quẽ aptum edificationibus uel habitaculis putauerunt.Habeant etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiã:ut si qua opus habuerint alimenta:faciant eis introduci. Decretum ephesioꝝ sub iudice minofilio mẽse artimino: prima die nicanor euphini dixit.Placuit populo intimãtibus ducibus:quõ interpellauerunt in ciuitate iudei marco iulio bruto ꝓconsule:q̃tenus agerent sabbata & omnia facerent secundum patrias leges:nemine penitus impediente:ꝓconsul concessit.Placuit igitur populo propter romanos nõ solum illum diem:ĩmo concedere eis omnia facere:secundũ iudaicas suas leges.Multa quoq; talia decreta senatũ uel imperatores romãos ad hircanum pro gẽte nostra destinasse cognouimus: necnon & aliaꝝ ciuitatũ iudicata:uel litteras a magistratibus reciprocas nostris epistolis:ex quibus hæc quæ demõstrauimus flectere sine inuidia legẽtes putauimus.Nam euidentissima signa de amiciciis romanoꝝ & nostris demõstrantur ereis tabulis:hactenus in capitolio permanentibus & in posteris permansuris.Oĩum uero expõné tanquã superfluã & fastidiosam recusaui:nullum credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opietur romanoꝝ humanitatẽ minime circa nos extitisse:quã sepius ostenderunt: nos quoq; de quibus retulimus nequaquã mentitos eẽ eos cognouimus. De amiciciis quidem romanoꝝ & nostris illis tpibus factis retulimus.Eodem uero tẽpore seditionẽ per syriã ac occasionẽ contigit fieri.Bassus cecilius põpeianoꝝ partiũ fautor: ĩsidias sexto cæsari faciens interfecit eũ:ipse uero cũ suis militibus reꝝ gubernacula tenuit.Tunc etiã maximum bellũ circa apamiã cõmissum est cũ ducibus cæsarianis:quibus & antipater auxilia cũ filiis destinauit:memoriã habens beneficioꝝ cæsaris. Quapropter & punire pẽtores eius iustũ putauit. Bellũ uero cõtraheretur:marcus quidẽ uẽit a roma ad sexti successionẽ. Cæsar aũt interficit᷑ a cassio uel bruto in senatu:cũ principatum tenuisset tribus annis:& mensibus sex:qd & per alios conscriptores dictum est.

Cap.XXII.

POst cæsaris aũt internitionem: cum bellũ cõflatũ fuisset principibus rõanoꝝ:oĩbus pro exercitu cõgregãdo dispsis:cassius ad syriã puenit.Qui cũ apamenũ exercitum accepisset obsidionẽ soluens:ambos sibi cõiungit:bassum & marcum:& ciuitates circũeundo: milites cum armis cõglomerabat:& fiscalia grauia eis ponebat:a iudea uero populus q̃ septingẽta talenta pecuniaꝝ exegit.Antip᷑ aũt cũ uidisset in maxĩo timore uel turba negocia cõstituta: diuidit pecuniarum exactiones: utroque filio eas tradens:herodi quas difficilius exigi putabat:reliquas uero aliis præcepit colligere. Cunque primus herodes a galilea collegisset quanta fuissent ei statuta: necanrius inter amicos a cassio recipitur. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorem eorum sibi laboribus alienis parare. Alii autem procuratores ipsas ciuitates cum habita-

toribus uendebant:quaꝝ cassius q̄tuor maxias captiuauit.i.gosnā:& amathūtem:necnō & liddā & thamnā:qui etiā malchū pene ꝓdiderat:nisi hircanus ꝑ antipatrū centū talenta de suo ei misisset:& ita ipetum eius fregisset.Sed cū cassius cū multis pecuniis a iudea discessisset malchus insidias antipatro parabat:dū iteritū eius pricipatui hircani tutelā fore putaret. Quod antipater intelligens:discessit trans iordanē:ubi exercitū arabicum:simul & ꝓuincialē cōgregauit. Malchus aūt callidus existēs:iureiurādo iurabat se īsidias ipi:uel filiis eius nō fecisse:fatisfaciēs ei.Nā faselo hierosolymā regēte:herode uero tenente armoꝝ custodia nequaquā se talia facere uel in aīo habuisse dicebat. Vnde reconciliabaī cū antipatro.Sed cū marcus syriā ꝓcuraret:audiuit nouis rebus per iudeā malchū studere:& uenit:quatenus eum iterficeret.Quod paulominus contigisset: nisi antipater eū petēdo liberasset:nescius q̄ suū iterfectorē malchū liberaret.Igiī cassius & marcus exercitu cōgregato:ducē herodē totius syriæ fecerunt naues ei cum toto exercitu cōmendātes: ꝓmiserunt etiā regē eum iudeæ post bellū ordinare qđ iā tunc cōtra antoniū & iuuenē cæsarem īmineret.Tunc magis ueritus malchus:antipr̄m repellere cogitabat. Cunq; hircani pincernam pecuniis redemisset:nā uterq; apud eum epulabaī ueneno hunc uiꝝ iterfecit:& milites armatos habēs ciuitatē obtinuit.Et cū īsidias malchi cōtra patrē suū herodes uel faselus itellexissent:& uindictā inferre cogitassent:malchus iureiurādo ātipatris negabat iteritū.Cuius uita summis laboribus patriā ꝓtegēs:ita finē iuenit.Filius uero eius herodes:ultionē quidē patris exigere cogitauit:& cū exercitu cōtra malchū uenit:faselo uero priori placuit dolo magis hoiem supare: ne belli ciuilis initiū facere putarēt:& satisfactionē malchi suscepit:& credere simulauit:nihil eū ad patris interitū cōmisisse.Sepulchrū etiā pr̄is ornatissimū cōstruxere.Sed cū herodes ad samariā peuenisset :& iuenisset eā afflictā refouebat:& ita iter eos certamē est dissolutū.Interiecto deinde breui tpe celebratiōe tabernaculoꝝ instāte:cum militibus suis herodes in ciuitatē aduenit. Quod cū malchus cognouisset ueritus hircanū flexit:ut nequaquā ꝓmitteret eum īgredi ciuitatem.Hircanus quidē paruit:cāmq; talē interdictionis ꝓposuit:q; nō deberet multitudinē alienigenaꝝ ieiunanti populo superinducere.Sed herodes præcepta negligēs:noctu ciuitatē ingrediī. Tunc malchus licet metueret:dissīmulationē tamē nō refutauit:sed antipatrū ut amicū antiquum manifeste plāgebat:custodiā uero corporis sui latēter habebat.Placuit uero etiā herodi:non redarguere dissīmulationē eius:sed ecōtrario muneribus ei blandiebaī.Cassius tamē de patris īteritu herodi mādauit:q̄tenus malchi crudelitatē cognosceret. Qui scripsit præcipiens ei patris obitum uidicare:millenariis quoq; intro mādauit:herodis sequi uoluntatē. Tempore uero quo cassius laoditiā cœpit:accesserunt ad eum optimates pariter coronas ei:uel pecunias deportātes. Herodes itaq; superat malcho ibi ueniente se ulcisci.Sed cum ad tirum phenice peruenisset malchus:cāmq; opinatus esset:maius quidē conatus est agere:ita ut filium in tiro obsidē cōsistentē: in ciuitatem īgressus furtim uoluisset auferre: & ad iudeā reuerti credens gentē iudeoꝝ contra romanos excitatuꝝ:& deiecto hircano regnatuꝝ:dum bello cassius ab antonio occupaī.Consiliis tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens uoluntatē:transmisit famulum:q̄si hospitalia paratuꝝ quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat.Et licet hoc simularet:ad millenarios tamen uere dixerat:quatenus ammoneret eos contra malchum cum gladiis exire. Qui cum exissent:& iuxta ciuitatē eum cōuenissent:per latus hominē uulneribus cōfoderunt.Hircanus uero cū factū intellexisset:obstupuit:rediēsq; ad se cōsuluit herodē:quod eēt factum:uel q malchū interfecissent.Cunq; herodes respōderet:cassium hoc iussisse:laudauit factū:nam maliuolum & nimis patriæ eū ꝓuasorē eē criminabaī.Hanc ergo ꝓ iniquitate ī antipatro cōmissa malchus pœnā soluit.Cassio uero discedēte de syria:maxia per iudeā cōcitaī turba in hierosolymis:cum fœlix cōtra faselum una cum militibus armareī.Herodes aūt ad fauium rectorē damasci ꝓficiscēs: cum hoc audisset: & in fratris solacium festinare cuperet:egritudine ꝓhibetur.Faselus tamē fœlicem superans:in aliqua eum turre concludit:quē postea sub pactionis fœdus dimisit: hircanū pene accusans:q; multa sub beneficia prætermittens:inimicis suis fauorē impenderet. Itaq; frater malchi multa tunc occupans loca obtinuerat:& masadam oīum munitissimam: cōtra quem herodes inualitudine liberatus exercitum duxit:& auferēs omnia loca quæ cōpræhenderat sub pactionis lege eū dimisit.Antigonus aūt aristoboli filius ut militiā cōgregauit: & fauiū pecuniis redemit:ptholomeus minei eum propter cognationē ad iudeā ducebat: auxiliumq; etiā ei præbebat marion quē reliquerat cassius tirioꝝ tyrannum.Nam hic syriā oēm potentiā capiēs custodiuit.Marion aūt galileæ finitima inuadens:tria eius castella occupauit. Contra quem herodes cum uenisset:omnia quæ ille tenuerat abstulit. Tirioꝝ uero custodes cum humanitate dimisit: quibusdam etiam & dona præstitit:propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egisset obuiauit antigono:& ꝑlio cōmisso uicit:& pene altiora iudeæ tenentē fortiter expulit;uictoriaq; potitus

ad hierosolymā uenit:ibiq; coronas ei tā hircāus quā populus ob uirtutis ꝑmiū offerebāt. Nam cognatus hircani per affinitatem credebatur:ideoq; magis defendebat eū ueluti ductuꝝ neptē suam fratris aristoboli filiā:ex qua triū maritū extitit:& duaꝝ fœminaꝝ pater. Habuit siquidē priorē uxorē noīe doir populare ex gēte nr̄a:ex q̄ prior filius ei cōcipit antipr̄. Cassiū itaq; cū antonius & cæsar i philippēsi cāpo uicissent:sicut & ab aliis demōstratū ē:post uictoriā cæsar ad yta liā rediit:ātonius aūt ad asyā regressus ē. Cūq; ueīsset in bithiniā:legationes undiq; obuiauerunt ei. Tūc & iudeoꝝ nobilissimi accusabāt faselū & herodē:dicētes:noīe tantū hircanū regē extare: hos uero oēm ptātē ui possedisse. Herodē tamē antonius maxie honorauit:cū ad eū uenisset satisfacere ꝓ accusatiōibus:ꝓp qđ accidit aduersarios eius nec sermone aliqd ipetrasse:nā hoc acq̄sierat pecuniis herodes ab ātonio. Sed cū epheſi ꝓuenisset ātonius:destinauit hircanus prīceps sacerdotū:nr̄aq; gens legationē ad eū:aureā deportantē coronā:& supplicantē:q̄tenus iudeos a cassio abductos nō extante bello scriberet ad ꝓuinciā liberos relaxari:terrāq; tpibus cassii subreptā restitui. Antonius uero iustas iudeoꝝ postulatiōes cōsiderās:rescribit iudeis & hircāo:mandās ēt simul & tīriis decreta hmōi cōtinētia. Marcus ātonius iperator:hircāo prīcipi sacerdotū & rectori gentis iudeoꝝ saluté. Si ualetis letamur:ualeo & ego cum exercitu meo. Lisimachus pausanie: uel iosippus minei:uel alexander theodori legati:epheſi ad me uenientes:priorē romæ confectā legatōnem renouarūt:& hanc quoq; pro te tuaq; gente sedulo dispōsuerūt:dum demonstrarent tuum erga nos fauorē. Quod dum intellexisset ex decretis & sermonibus familiaritatē erga nos seruare:moresq; optimos uestros & religionē cōsiderassem:propriū te nobiscū esse iudicauimus Sed cum totā asyā nostri populiq; romani aduersarii percurrissent:qui nec ciuitatibus nec tēplis pepercerunt:nec iusiurandū qđ statuerant quicq̄ seruauerūt:nos nō tā ꝓ eoꝝ tantū crimine:sed uelut pro cōi oīum salute in auctores sceleꝝ quæ in iudeos uel alios cōmissa sunt uīdicauimus. Quoꝝ facinore solē auersum existimauimus:q; talia in cæsare cōmiserunt. Impias uero eorum insidias macedonia tanquā in suo nefandissimo receptaculo suscepit cū sceleratissimas eoꝝ malignitates partes philippēses cāpi obtineant:quæ loca maxia usq; ad mare:montesq; munitos occupauerant:ut pene cunctos transitus sicut unū introitum custodirent:quos ad eoꝝ damnationem ꝓ cōatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & brutus cū philippis cōfugisset: circūseptus a nobis:eiusdē perditionis merito cui cassius particeps inuētus est. Quibus oppressis: imposteꝝ pace frui licebit:& asyā respirare a belloꝝ afflictione liberatā. Igitur cōem pacē facimus cū auxiliatoribus a deo nobis donatā:& tāquā de maxia peste:asyam reuelatā:ꝓ nr̄am resouemus uictoriam. Memores ergo uestri gentē iudaicā curauimus reddere letioré. Litteras quoq; ꝓ ciuitates proposui: quatenus siqui liberi seu serui uenundati sint:sub gaio cassio:seu per duces eius absoluantur. Super hæc & donationibus a me uel dolabella clementer oblatis:uos uti cupio:necnon & tirios uiolentos uobis eē ꝓhibeo:uel quantacūq; possident iudei cōpetentia:restitui præcipio: coronam uero quā destinastis accepi. Marcus antonius imperator:tiriorū magistratibus curiæ populoq; salutē. Cū mihi occurrissent epheſi hircani prīcipis sacerdotū:& rectoris iudeoꝝ legati:dixerunt ꝓuinciā uos eoꝝ tenere:quā iuasistis sub aduersarioꝝ nostroꝝ tyrānide. Quod nos pro iperio bellū suscipiētes:iusta & pia ꝓuidentia uīdicauimus:obliuiosos gratiæ: uel trāsgressores iusiurādi puniētes. Volo ergo & uestrā pacē cum auxiliatoribus nostris cōstare:q̄ ab hostibus accepistis:hæc nō concedimus nisi restituant. Nā neq; ꝓuincias:nec exercitū quisq̄ illoꝝ senatu ꝓstante suscepit:sed uioléter surripuit:dū auxiliū eis præberēt qui iniqua cōcupiscūt. Quapropter cū illi pœnā dedissent:nr̄os auxiliatores ꝓcipimus sine mora recipe q̄ prius possedisse noscūtur. Vos quoq; siq̄ prædia hircani rectoris iudeoꝝ pauloāte gaio cassio bellū illicitū ꝓducente cōtra nostrā ꝓuinciā ablata possidetis reddite:nec aliquā uiolentiā eis īgeratis:unde lædi possint Siqd uero iustū cōtra eos habetis:dum ad locū uenerimus:liceat allegationibus uti:nos aūt auxiliatoribus singula iusta cōsideratiōe seruauimus. Marcus ātonius iperator:tiriorū magistratibus curiæ populoq; saluté. Edictū meū uobis destinaui:de quo curā uos hr̄e præcipio:q̄tenus :n tabulis publicis describat litteris ltis uel græcis:& loco eminētissimo descriptū ponatur:unde ab oībus relegi possit. Marcus antonius iperator ac triūphator dixit. Quō gaius cassius alienā ꝓuinciam sub exercitu cōstitutā & auxiliatores depdauit:& deuastauit iudeoꝝ gentē:amicissimā populo romano:arrogantiā illius armis cōculcantes:edictis & decretis ab illo depdata renouamus: ut restituant hæc nostris auxiliatoribus:& quāta corpora iudeoꝝ uenundata sunt sicut prius libera remittantur:& possessiones prioribus dominis resignent. Siquis aūt his nostris edictis nō obedierit:ulcisci in eo satisfacientes causæ promittimus. Hæc eadem & sydoniis:& antiochenis: & arabis conscripsit:quæ tempore oportuno referemus;ut signa prouidentiæ romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

Capitulum.XXIII.

POst hæc aũt dum antonius ad ſyriam pergeret:cleopatra ei per ciliciam obuiauit:& amore ſuo detinuit:ubi iterũ centum potentiſſimi iudeoꝝ ad eũ peruenĩũt:accuſantes herodem cũ faſelo. Contradicebat aũt eis meſſalla defendẽdo iuuenes:hircano præſente: qui ſocer iã herodis erat.Cũq; ambas ptes antonius audiſſet:cõſuluit hircanũ:qui magis genté obtinerét.Illo uero reſpondẽte herode:& fratre eius:antonius familiaritatẽ cũ eis habens ꝓp paternã hoſpitalitaté:quã cũ gabinio pater eoꝝ ꝑſens fecerat:hos quidẽ ambos tetrarchas ordinauit: & cõmiſit eis iudeoꝝ negocia.xv.aũt ex reſiſtẽtibus ligauit ut eos occideret:niſi recuſaret herodes Sed neq; ita de relegatione reuerſi requieſcebãt. At cũ antonio rurſus in tiro occurriſſent: multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius antonius:præſidibus locorum præcepit legatos iudeoꝝ nouis rebus ſtudentes torquere:& herodi præbere principatũ.Mox auté herodes ſedentes ante ciuitaté cum hircano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirẽt:ne magnum malũ eis eueniret.Cui dum quidam non conſentirent recedere:& q̃ſi contrarii reſtitiſſent:mox romani milites decurrentes cũ armis eos inuadunt:& quibuſdã ex ipſis parentis: multos uulneribus laniabant:reſiduiq; fugientes:cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra herodẽ:incitatus antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno ſyriam obtinuit pacorus regis filius & barzafranes ſatrapa parthus.Quo tempore & ptholomeo minei defuncto:filius eius liſanias in regno ſuccedens:cõponit amicitias cum antigono ariſtoboli filio: ſatrapáq; prædictũ ſibi cõiunxit:cuius & amicitiis nimis cõfidebat. Cap.XXIIII.

ANtigonus aũt ꝓmittit mille taléta:& quingentas mulieres parthis offerre:ſi hircanũ príncipatu priuarent & ipſi traderent:herodemq; cum ſuis interficerét.Quod non cõpleuit: licet pthi cõtra iudeã expeditionẽ paraſſent:ducente eos átigono. Nã pacorus p maritía: ſatrapa uero barzafranes p mediterraneam ingreditur.Tunc tirii excludunt pacoꝝ:ſydonii aũt uel ptholomenſes ſuſcipiunt turmã equitũ:quã idem pacorus in iudeam deſtinauerat: uexaturã prouíciam:& antigonum adiuturã ducem pincernaꝝ regis eis proponẽs.At cum a carmelo mõte quidã iudeoꝝ ad antigonum ueniſſent parati ad auxilia:per quos ſperabat partẽ aliquã ꝓuinciæ antigonus capere.i.ad locum qui drimi nuncupatur:dũq; ei quidã occurriſſent:ad hieroſolymam cũ ſuis aſcendit:ubi etiã congregatis multis:contra regiam aulã ꝓuenire ſtatuit:& hanc expugnaret:niſi faſelus & herodes prælio ꝓ foꝝ cõmiſſo eos uiciſſent: & cũ eũ in templo cõcluſiſſent:dirigunt armatos ut ꝓpinquas domos tenerent:quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit:quã iniquitatẽ paulopoſt herodes a reſiſtentibus ultione exegit. Cunq; ſingulis diebus inter ſe iacularent:expectabat populus multitudinẽ de ꝓuincia ĩ quinq̃geſima celebratione uẽturam.Inſtante ergo feſtiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominũ armata uel inermia congregarentur:cõpleuerunt templũ cũ ciuitate qui uenerunt: præter aulã quã herodes cum paucis militibus cuſtodiebat.Cũq; faſelus muꝝ ſeruaret:herodes cũ ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidã etiam ad exterioré uallũ confugierunt.Nam & faſelus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux parthoꝝ cum paucis eqtibus antigono petente ad ciuitatem peruenit:in proſpectu quidẽ tanquã ſeditioné ſoluturus:uerum antigono principatũ præſtaturus.Cui dum faſelus occurriſſet:& hoſpitio ſuſcepiſſet:pacorus dolũ aliquẽ meditatus flectit eũ legationẽ ad barzafranẽ deducere.Faſelus itaq; nihil ſuſpicatus acquieuit:licet herodes minime approbaret propter barbarorum perfidiã. Sed tamẽ pacoro aliiſq; ꝓperare hortãtibus perrexerunt legationẽ ferentes hircanus & faſelus.Pacorus uero cum ducentos equites & decẽ hoꝝ qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cunq; galileã intraſſent:cum armis eis occurrũt prouinciæ cuſtodes barzafranis:& primũ quidẽ eos ſtudioſe ſuſcepit:ac munera præſtitit:poſt uero eis contexebat inſidias.Faſelus tamẽ cum ſuis ꝓpe mare reuertebatur.Vbi cum audiſſet antigonum promiſiſſe parthis mille talenta:& mulieres quingẽtas:in ſuſpitione iam barbaros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat:dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatã.Tunc quidem capi habuiſſent: niſi expectaſſent parthi uſquequo hieroſolymis herodes compræhenderetur:ne his prius interfectis:ille ſentiens diffugeret.Faſelo ergo cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare:propenſius aũt oſellius quia hoc a ſaramalla ditiſſimo tunc ſyrioꝝ audierat:nauesq; ad fugam tunc ꝓmitteret.nam iuxta mare fuerant:ille minime hircano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cũq; ad barzafranẽ acceſſiſſet:nõ equa inquit te facere uideo:dum talia de nobis cogitas.Nam ſi pecuniis eges: plures tibi ab hircano proferétur quã antigonus promiſit: imo etiam nimis acerbum eſt: ſi legatos qui ad te cum fide uenerũt ĩterfeceris.Tunc barbarus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum eſſe: ſed falſa eum ſuſpitione turbari.Et hæc dicens:ad pacorum perrexit.Quo eunte:parthi quidã hircanũ & faſelum ligauerũt: multa de piurio pthos ĩcrepanté.At ille pincerna q̃ cõtra herodẽ deſtiatus fuerat

habens mandata ut eum foras murum procedentē cōpræhenderet: antequā hoc faceret nuncii missi a faselo indicauerūt pthoꝛe perfidiā.Cūq; audisset herodes ab hostibus eos ligatos:cū qrelis accedit ad pacoꝛe:pthorūq; nobilissimos:qui oēm cām scientes dissimulabāt: & dicebāt eum oportere exire foras murū ad occursū lras deportantiū: ne ab aduersariis tenerentur. nam uēisse dicebāt: ut demōstrarēt quātū faselus profecisset.Quibus herodes minie credidit:audiēs ab aliis fratris cōpræhensionē:necnon & suasionem filiæ hircani quā sibi desponderat:de parthis suspicabatur.Quā cū alii non attenderent:ipse obediebat mulieri sapientissime.Dūq; pthi cogitarēt: quid fieri oporteret.nā nō eis uisū est palā tam maximū principē cōpræhendere:& imposteꝛe distulissent:herodes credēs magis quæ de fratre uel de pthoꝛe insidiis audierat:quā aduersariis cōsentire:uespere ueniente deliberauit euitare aduersarioꝛe pericula. Igitur egressus est cum armatis.Cunq; mulieres super iumenta imposuisset:matrem suam & sororem:& quam matrimonio ducturus erat alexādri filiam:qui fuit aristoboli filius & huius matrē hircani filiā: & nouissimū fratrē:oīaq; ī uia necessaria:& residuū populū ad idumeā festinauit hostibusignorātibus.Quoꝛe nullus tā durissimus natura repiri potuit:q nō cū p̄sentia cerneret miserareť eoꝛ: uidēdo mulieres cum infantibus duci lachrymantes & cōgementes q̄ a pria discederent:& nihil iam de se bonum expectarēt.Sed herodes fortiter atrocitatem rei sustinens:& magnanimus contra omne piculum:per uiā unūquēq; confidere hortabatur ne traderet se mestitie q̄ posset eius fugæ nocere in q̄ sola spes salutis eoꝛ depositā eēt.Et illi quidē herodis persuasionibus calamitatē sufferre tētabant:ipse uero pene sese interemit:dum iugo conuerso mater eius mortis piculum sustineret Cuius pp passionē & timorē ne hostes eos p̄secuti:remorātes: circa passiōis curā cōpræhenderēt suum gladiū euaginauit:seq; p̄imere conanté tenuerunt præsentes uiri dū dicerent:non oportet inimicis satisfacere. Nā nō hoc eē fortis:si quidē se de periculis liberās:amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cōpulsus :facinus quod in se cogitauerat prætermisit:matrēq; curās:pergebat uiā propositā:& celerius ad masada castellum peruenit.Cunq; multas pugnas contra parthos excurrentes egisset:totas obtinuit.In fuga uero nec iudeis pepercit:qui eum a ciuitate.lxx. stadiis sunt hostiliter persecuti.In illo ergo loco ubi iudeos cōfudit:postea regnum accipiens: aulam optimā constituxit:ciuitatemq; edificauit:quam herodion appellauit.Cunq; ad idumeam ī risa uico peruenisset:frater eius iosippus obuiauit ei:cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset assumpsit:nam magna multitudo eum sequebatur præter peregrinos conductos milites. Oppidū uero masada in quo propositum eis erat effugere:paruum erat ut tantum susciperet populum:e quibus plusquā.ix.milia dimisit:præcipiens per idumea sese liberare:præstans eis uiæ stipendia: necessarios uero in oppidū adducēs puenit.Cunq; ibi deposuisset mulieres q̄ octingēte fuerunt: tritico uel aq̄:uel aliis oportunis assūptis in oppido sufficiēter cōstitutis:ipse ad petras arabiæ recessit.Parthi uero mox die facto:cū uniuersam hierosolymā:& palaciū dep̄dassent: hircani tātū pecunias nō tangebāt:quæ usq; ad trecenta taléta fuerunt.Sed & mulieres herodis euaserunt:ille magis q̄s deportauerat p̄ ꝓuidentiā suā ad idumeā.Dūq; pthis ciuitatis pecūiæ non sufficissent: ꝓuinciā exeūtes uastabāt:& marissam potētissimā ciuitatē expugnauerūt.Antigonus itaq; cū sic ad iudeā a pthoꝛe rege ītroduceret:faselū & hircanū uictos suscepit:nimis aūt cruciabať q̄ mulieres fugissent:quas hostibus dare ꝓmiserat.Nam has pro mercede cum pecuniis pactus est.Veritus aūt ne multitudo hircano quondam regnum restitueret:dum adhuc a parthis custodiretur. aures eius amputauit:molitus ne possit rursus ad eum principatus sacerdotii peruenire propter hanc diminutionem:dum lex hunc honorem iussìsset integros tantū obtinere. Sed faseli mireť quisq̄ fortitudinē.Qui cū sciret se occidendū:nō mortē putauit atrocem esse. Sed sub inimico perire amarissimū iudicauit.Cunq; nō haberet manus a uinculis solutas: & aptas ad interficiendum se ipsum:saxo caput suum percutiens:uitam finiuit.Dicunt aūt:q̄ uulnere maximo cōsectū præcipiens antigonus medicis tanq̄ curandum interemit:mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere.Cum itaq; necdum ad integrum animam amitteret faselus:a quadam muliere audiens fratrem herodem aduersarios uitasse:satis internitionem uiriliter & prone sustinuit:dum relíqueret mortem suam uindicatuꝛe: & super inimicum ulcisci ualentem.Herodem interea magnitudo circunuenientiū maloꝛ nō ꝑterruit:sed faciebat eum sagatioré.Nam ad malchū arabū regem multa prius sibi beneficia debētem:remunerationem accepturus prexit:& q̄ magis opus habuisset tum pecunias sumere:seu sibi debitas:seu per donationē dandas: quia multa impetrauerat malchus ab eo.Qui dum fratris interitum non audisset:estimabat eū ab hostibus redimere tiriis argenti trecenta taléta ꝓmittendo. Adducebat aūt & faseli filiū:septimū annū ætatis ducentē:q̄tenus pignus eum arabis deponeret.Sed cum nuncii obuiassent:& dixissent ei malchum iussisse ut a prouincia sua discedere:quodq; parthi præcepissent nequaquam herodē suscipi;quæ

occasione usus est ne debitum solueret:nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabant: quatenus pecunias lucrarer depositas:uel acceptas prius ab antipatro:respondit herodes:nihil eos grauare uenisse se:sed locuturum rem tantū necessariam suis negociis. Postquā autem ei uisum est discedere: caute pergebat cum paucis ad egyptum: uenienq; in quoddam templum remoratus est. Postero uero die cū ādrinoco rura peruenisset:interitū fratris sui audiuit.Malchus autē pœnitens persequebatur herodem:cui minime propinquauit ad pelusium festinantem. Cunque inuenisset classem applicatam:prohibebant eum alexandriam nauigare. Ille uero præsides appellauit:a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem:a cleopatra suscipit: quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere romā festinantem licet tempestas esset & ytalia plena seditionibus nunciaret. Vnde cū nauigasset ad pamphiliam hyeme atrocissima: uix ad rhodum deducitur. Quos duos sibi amicissimos occurrere cum uidisset:sabinum & Ptholomeum & inuenisset ciuitatem bello cassii deuastatam:quáuis inops esset:tamen benefacere eum nō piguit: sed & super uires suas largitus ad eam renouandam donauit pecunias.Cunq; triremes construxisset & nauigasset cum amicis ad ytaliam in brundisium deducitur:& exinde romam perrexit. Vbi prius antonio retulit quæ contigissent ei per iudeam & qualiter frater eius faselus a parthis interemtus:& hircanus captiuus teneretur:& q; antigonum regem ordinassent mille talenta promittentem: & mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere suo fuissent:& q; suas noctu pduxisset & uitasset inimicorum manus:multas passus calamitates. Post uero deflebat piclitari suos familiares dum obsiderentur:& quemadmodū hyeme nauigasset:contemnens pericula:dum festinaret ad eum:in quo solo spes suas & auxilium firmum possideret.

Capitulum.XXV.

ANtonius autem misericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflens:q; & in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominer: necnon & memor amicitiæ pris eius antipatri:& promissionis pecuniarum: quas herodes præbere promiserat: si rex esset:quēadmodū & prius tetrarcha ordinatus:multomagis tamē propter odiū antigoni:dum sediciosum & romanis eum inimicissimū arbitraretur propensior erat herodes apud eum.Cæsar quoq; propter antipatri expeditiones quas ad egyptum patri suo perduxit & hospitium uel omnibus fauorem quem exhibuit:præstans antonio nimis pro herode studens ad petitiones & ad auxilium de quibus herodes petierat:paratior erat.Cunq; senatum cōgregasset messal & atratenus herodem præsentantes:de patris eius intimebant: & quē circa romanos ipse habuisset fauorem:simul etiam antigonum accusabant: hostem eum manifestum pronunciantes: non solum ex his quæ prius commiserat:sed quomō & nunc a parthis principatum romanis nec lectis acceperat.Cum uero senatus pro his commotus:fuisset:antonius insinuabat quēadmodū & contra parthorum pugnā herodem regnare prodesset. Cunq; hoc omnibus placuisset: decreuerunt eum creari regem.Summum tamen fuerat antonio erga herodem studium:quomodo ei & tantum principatum insuperate acquisiuit:quem minime petiturus ascenderat. Nunquā en̄ putabat romanos sibi daturos regnum:quod soliti erant generi sacerdotali donare:& ideo fratri suæ uxoris id præbere uolebat:qui nepos per patrem quidem aristoboli:per matrem uero hircani fuerat:quem postea interfecit:quod apto tempore referemus. Sed cum intra septimum diem contulisset ei senatus quod nullatenus sperauit:& ab ytaliam discedere fecisset: senatu dimisso: herodem medium habentes antonius & cæsar exierunt præcedentibus aliis consularibus: imolaturi & deposituri senatusconsultū in capitolio.Herodē aūt primo die regni pauit antonius:cuius initiū fuit centesima uel octogesimaq̄rta olipiade:cōsulibus gaio demetrio albano secūdo:& gaio asione.Quo tēpore antigonus masada obsidebat:plenā oībus ꝓsperis:tantū uero deficientē aquis. Quapropter & frater herodis iosippus dum cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas:dū audiret malchū se pœnitere ꝓ his quæ in herode cōmiserat: ꝓhibuit eū deus: qui nocte tantam pluuiā misit:ut receptacula cisternaꝝ cuncta cōplerenē.Qua copia recreati exeūtes contra antigonū cōfligebāt:q busdā palā:aliis uero furtim:quoꝝ etiā multos i cōgressionibus ꝓstrauerunt. Ventidius aūt eodē tpe rōanis dux transmissus q̄tenus ꝓthos a syria ꝓhiberet: iudeā perueniit:manifeste quidē tanq̄ iosippū adiuturus:oīs uero eius machinatio erat:ut ab antigono pecunias acciper.Igit cū ꝓpe hierosolymā castra posuisset:& satis pecuniaꝝ ab ātigono sumpsisset: ipse quidē cū ampliori malicia discessit:& ut nō māifestaret pecuniaꝝ acceptio:silonē cū quadā parte militū ibi reliquit:quē similiter antigonus remunerabat:ut nihil se molestaret: sperās rursus sibi parthos adiutores.

Cap.XXVI.

HErodes autem ab ytalia cum ad ptholomaidam nauigio uenisset:& cōgregasset non paruam expeditōnē ex peregrinis simul & iudeis:per galileam cucurrit super antigonū.Con-

lib. xiiii. fi 6:14.

ueniebat etiam cum eo filo:& uentidius per dolum compulsi:qui trāsmissus ab antonio fuerat: ut herodem deduceret. Ventidius ergo dum cōponeret turbas quas p ciuitates pthi cōmouerāt: in iudea pecuniis ab ātigono corruptus degebat:herodi uero quotidie uires crescebāt:cui se pœnæ omis galilea tradiderat. Cunq; impetū fecisset herodes in masadam:necārium putans circunseptos in oppido cognatos liberare:fit illi ipedimento ioppe. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius apprehendere:ne haberet post se relictū oppidū inimicoꝝ ad hierosolymā pergens. Cūq; silonis uoluntate rebellarent iudei:herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fugam conuertit:silonē uero incaute cōfligentē a periculo liberauit:ioppē quoq; expugnās:de masada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidā ꝓuincialiū ꝓpter paternā amicitiā subueniebant ei:multi uero ꝓpter eius gloriam:imo etiā & alii propter remunerationē beneficioꝝ quæ ex ambobus acceperant:plures uero propter spem quā in eum tanquā in regē habebant. Antigonus aūt oportunos transitus eius insidiis & fraudibus p̄occupans:nihil:aut p paruū hostes ledebat. Herodes ergo de masada familiares suos eripiens:& risan castellū capiens:ad hierosolymam propauit una cū exercitu silonis. Et cū multi fortitudinē eius castraq; ad occidentalē partē posita ciuitatis cernētes metuerent: partis illius custodes sagittarii eius impetū amouebant:quidam uero excusione facta cū hostibus decertabāt. Herodes primū quidē iussit p̄conari circa murum: q; bono populi præsto esset pro salute ciuitatis:nec manifestorum aduersariorum malicia recordaretur: sed etiā inimicissimis abolitionē delictoꝝ quæ i se cōmiserāt repstaturū esse promisit. Antigono uero contra dicta herodis clamantē silonī uel exercitui romanoꝝ: quia præter suam iusticiam egissent:dum herodi priuato & idumeo.i.non integro iudeo regnum darent:cum soliti fuissent hoc generi præbere digno:nam & si nunc de se uel de regno suo grauiter ferrent:tamē sacerdotes qui nihil in romanis peccauerunt iniusta paterentur:si de honore deiicerēt. Cum hæc ad inuicem dixissent & ad blasphemias peruenissent:antigonus repellere prope muꝝ uenientes suis præcepit:quia iaculando uel propensius pugnando facile procul a turribus eius depulerunt. Tunc & silo pecuniaꝝ acceptionē reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remisit:dum īdigentiam sumptuū reclamarent & pecunias ad alimenta postularent:quosdam uero ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatē loca deserta erant:eo q; a militibus antigoni omnia diruta fuissent:mouitq; exercitum & discedere tentabat. Herodes aūt petebat duces silonis uel milites ut non se relinquerēt a cæsare uel antonio uel a senatu honoratū:nam prouidere eoꝝ inopie & facile præbere quæcunq; quererent se ꝓmisit. Post petitionē aūt statim ad prouinciā egreditur: nullam occasionē discessionis siloni relinquens. Siquidem multitudinē quāta nemo sperabat necessarioꝝ deportauit a samaria:familiaribus suis aministrantibus triticū uel uinum & oleum:& pecora simul & alia diuersa in hierichunte deducentibus:præuidens ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quæ cū non latuissent antigonū:statim misit per prouinciā: qui deberent insidiis prohibere deportatores alimentoꝝ. Cunq; præceptis antigōi peruenissent: grandē multitudinē armatoꝝ circa hierichuntē congregantes:super montes locati:custodiebant alimenta deducentes. Sed dum hæc aguntur herodes nō ocioſe degebat:sed.x.turmas suscipiēs quaꝝ quinq; iudeorum erāt:aliæ uero mercede cōductæ:necnon & equites paucos:ad hierichunta peruenit. Cūq; ciuitatem desertā inuenisset:quingentos uero excelsa præoccupasse cū uxoribus & cognationibus:hos quidem ipse dimisit:romani tamē irruentes ciuitatē deprædauere: dum plenas domos pecuniis reperissent. Igitur custodiā rex in hierichūte relinquens reuertitur:& romanoꝝ militiā ad hyemalia dimisit in idumea uel galilea:uel samaria. Impetrauit autē & antigonus a silone pro pecuniaꝝ munere:ut partē exercitus romani in liddis susciperet pro antonii satisfactione. Romani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti:herodi uero minime uisum est otiū habere: sed ad iudeam fratrē iosippū cum duobus militibus peditū:& quadringentis equitibus destinauit. Ipse uero cum ad samariā pueniſſet: & ibi deposuisset matrē & alios cognatos ab masada deductos: ad galileam usq; peruenit:capturus quædā loca:quæ custodes antigoni præoccupassent. Perueniens aūt in sephori:custodibus antigoni fugatis:in abundanti ꝓsperitate erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes equitū alam & peditum tria agmina transmisit:quarenus ꝓhiberent eos:ne latrocinium exercerēt. Hæc aūt iuxta uillam uocabulo arbilon fiebāt ubi ipse.xl.die cum omni expeditione profectus est. Hostes uero cum cōflixisset uerterunt leuū cornu agminis eius:quos ipse inuadens fugauit:suos aūt fugientes eo loco constituit:permansit uero contrarios persequens usq; ad iordanē fluuium: cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam galileā cepisset:præter eos qui in speluncis habitabāt: & diuisisset pecunias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens:ducibus autē multoplus:ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tēpus & silo cum suis ducibus ad eū uenit:eo q; noluisset antigonus alimēta

per hyemalia constitutus ꝑbere. Nam plus mense non eos pauit: sed & misit ī circuitu ꝑ ꝓuinciā præcipiens: ut oīa dissipassent: & ꝑ montes confugerent: q̄tenus de necessariis nihil habentes romani fame consumerentur. Herodes uero prouinciā eoꝝ fratrē suum habere præcepit: simul & alexandriū oppidū muro circundare. Qui celerius abūdantiā necessarioꝝ militibus præparauit & alexandriū olim dirutū reconstruxit. Eodem tpe antonius qdē athenis morabaē. Per syriā aūt uentidius siloné accersiés cōtra pthos: primū quidē mādauit herodé adiuuare: deinde uero ad se auxiliatores conuocare. Cunq; herodes contra latrones in spelūcis festinaret: siloné quidē ad uētidium transmisit: ille uero contra illos expeditionē ꝓduxit. Erant enī latronū cubilia in montibus abruptis constituta: & ꝑ mediū altissimos habentia transitus saxis acutissimis circundatos: ubi cū oībus suis familiaribus latebant. Rex aūt archas construens: ferreis cathenis ligans: ꝑ machinam de uertice montis sup eos deponebat: dum nec ab inferioribus ascendere ꝓpter acutum monté potuissent: neq; de supioribus contra eos ascendere. Arce uero militibus armatis plene erant: falces longissimas habentibus: cū quibus resistentes latrones abstractos occidere ꝑualerēt. Sed depositionē arcaꝝ contigit incaute disponi: dū nimis ad alta descendissent. Habebant uero intus etiam neccāria. Cum itaq; arcæ depositæ fuissent: nec audirēt quidē ab spelūcis exire: unus ex militibus gladio accinctus: & ambabus manibus cathenā tenés ex qua arca pendebat: descendit in speluncā: abhorrens morā non audientiū exire latronū. Cum uero ꝓpe unā spelūcā uenisset: primū quidē iaculis multos fugauit post aūt falce resistentes ipellebat ad ꝑcipicia ruere. Cūq; intus ingressus esset: multos occidit: & reuersus in arcā quieuit: timor uero reliquos gemitum audientes: & salutis despatio cōprehendit. Rei aūt terminū nox ꝓhibuit: & multi rege concedéte sese subiectos tradiderūt. Sed & eo mō altera die in cōflictionibus usi sūt: ut ab spelūcis latrones exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aūt in circuitu siluæ ignē miserunt: & ita multos incēderet. Tunc senex quidā intus cū. vii. filiis & uxore relictus est: quibus petentibus q̄tenus eos dimitteret ad hostes exire stās sup ostiū speluncæ: unūquēq; filioꝝ suoꝝ exeūtē ꝓsternit: usq; quo cunctos interemit post aūt & suā uxorē. Cunq; in precipicio cadauera iactasset: sup illa se quoq; dedit: mortē ꝑ seruitute sustinés: multaq; prius in herodē uociferatus & infirmitatē exprobrās: licet rex dexterā ei tetendisset: & oēm licentiā ꝓmisisset. Igitur his actis: iā oēs speluncas obtinuerat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinās: ad samariā cū sexcentis eqtibus & tribus milibus peditum discessit: tāquā antigonū expugnaturus. Ptolomeo uero nō bene cessit hæc militia: siqdē hi qui prius galileā turbabant: inuadentes eū interemeret. Cūq; hoc fecissent ī nemoribus & ī difficillimis locis confugiūt: prædantes & rapiētes oīa: quos reuersus herodes puniuit. Nam multos trāsgressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis cōfugerant: obsidione capiens occidit: & castella deposuit. Multauit etiā ciuitates rebellibus extinctis: centū talētis. Interea pacoro bellis ruente: cū pthi fugissent: mittit uētidius macherā adiutorē herodi cū duabus cohortibus & mille equitibus: ātonii præceptis obsecutus. Machera itaq; antigono uocāte ꝑter sniam herodis pecuniis corruptus propabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habēs ātigonus aduētum eius nō suscepit: sed fundis eū ꝓhibuit: & demonstrauit eius uolūtatē. Quod ubi machera sensit: & herodē optie sibi psuasisse cognouit: seq; peccasse nō audiété āmōitionē illius: ad samau ciuitatē discessit: iudeos uero ꝑ uiā occurrētes amicos uel inimicos ꝓstrauit: iratus ī his q̄ passus esset. Rex aūt his incitatus: ad samariā prexit. Vnde ad ātoniū cū ꝓpter hæc deliberaret ꝓficisci: & suggere: q; talibus auxiliatoribus nō egeret: q magis ei quā hostibus nocerēt: seq; ipsū sufficere ad expugnationē ātigoni: macheras secutus supplicat ei ut ꝑmaneret: si tamē oībus modis iturus esset: fratrē suū iosippū sibi præponeret: ut debellaret ātigonū. Itaq; petitus a machera recōciliaē ei. Cūq; reliqsset iosippū cū militia: psuasit ei ne piclitaretur: neq; machere aduersareē. Ipse porro ad antoniū festīauit: qui samosata oppidū iuxta eufraten obsidebat: cū eqtibus & peditibus auxiliatoribus. Cūq; ad antiochiā pueniss̄et: iueniss̄etq; cōgregatos: qui ad ātoniū ꝑgere festinabāt: timore tamen q; in uia barbari multos inuaderēt & interimerēt non audientes transire ipse eos adhortatus dux itineris factus est. Sed eum tamen duas mansiones samosatoꝝ u... esset: insidiæ barbarorum ibidē locatæ: euntes ad antoniū inuadebant. Nam spinis obstruebāt cāpoꝝ aditus ubi etiā equitū nō paucos ociose sedere barbari disposuerūt: ut cū ad campū pueniret: impetum sup eos facerent. Sed ut primi transierunt: & retro obseruaret herodes: barbari subito ab insidiis quīgenti secuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetū cū suis militibus in eos faciés: stati hostes inuadit. Quos cū in fugā uertisset: audaciā suoꝝ excitauit: & cōfidenter eos fecit reuerti: qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnāte: undiq; barbari circundati prosternebantur. Sed cum multa iā direpta fuissent uasa uel sarcinulæ uel mancipia: uniuersa rex hæc eripiens ꝑgebat. Porro tamen cū multi de silua ꝓpinquāte eo cāpis cōtra eū exissent: his cōfligēs ipse cū cohorte

fortissima:uertit eos in fugam: multos interimens:oportunamq; sequentibus uiam præstabat qui saluatorē & propugnatorē eū uocauerūt.Cū aūt ꝓpe samosata prexisset:trāsmittit antonius exercitum cū ornatu ad occursum herodis:hunc ei honorē retribuens auxilii cā:nam barbaroꝝ insidias & impetū contra eos factū audierat.Cunq; præsentē alacriter uidisset & cognouisset ab eo quæ p uiā acciderāt:amplectebaf:& uirtutē eius laudibus efferebat:& osculabatur eū: & ꝓponebat sibi qué pauloante regē ipse monstrauerat.Sed cū antiochus non multo post oppidū traderet:& a bello desineret:sossio quidē ātonius precepit auxiliū herodi præbere:ipse uero ad egyptum discessit.Tunc sossius duas legiones cū herode premisit ad iudeam:ipseq; cū ampliore exercitu sequebatur.Contigit iosippū etiam in iudea tali mō pire.Hic īmemor præceptoꝝ fratris ad antoniū euntis:exercitum p montes ꝓduxit.Nam quīq; cohortes ei machera dederat ad hierichuntem ꝓperanti:dū uellet triticum metere:& romanis militibus nouis adhuc & belloꝝ īexpertis existentibus quorum multi a syria delati fuissent:aduersariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis:fortiter pugnans īterimit: cunctū pene exercitum pdens:siquidem sex turmæ extinctæ sunt.Antigonus aūt cū inimicos uicisset:caput iosippi incidit:quod quīquagīta talētis frater eius ferora redemit.Sed etiā post hæc deferentes galilei potentes gētis suæ:socios herodis in palude mergebant:multi quoq; & in iudea rebellauerunt.Machera aūt oppidū gutā munitissimum capit.Nuncii uero cum regi in dasne antiochiæ nūciassent fratris casum:& ipso quidem hoc sperante ꝓpter uisiones quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset: festinās ꝓficiscebatur.Et cum ad montē libanū pueniſſet:octingentos exinde sumens:habens etiā romanū exercitū ad ptolomaidē puenit:unde noctu surgens:cum expeditione galileam adiit.Cui cū hostes occurrissent:& prælio uicti fuissent:in aliquo oppido concludūt:unde & prius egressi sunt. Dumq; congressiones facerent:multa tempestate cōmota:nihil ualēs cōficere exercitū ad uillas ꝓpinquas pduxit. At cū ab ātonio secunda legio uenisset:& q oppidū tenebāt:territi nocte ipsū reliquunt:& rex ad hierichuntē urgebaf:ultionē exacturus ꝓ fratre.Vbi cum ꝓfectus esset:potentissime suos pauit.Post conuiuiū aūt cum ad supiorē domū ascendisset:dimisit oēs qui præsentes erāt:ubi miranda affuit dei circa regē ꝓuidētia.Nam tectū domus subito cecidit:& neminem cōpressit.Vnde oēs crediderunt herodē dei amatorē esse:dū tā maxīum & mirandū piculū uelociter euitasset.Postremo die aduersarii cū a sūmitate mōtiū sex milia ad pugnā descenderēt: timore romanis īmiserunt. Qui cū accessissent:iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulnerabant:& ipsum quidā telo circa præcordia pcussīt.Antigonus aūt ad samariā ducē mittit pāpū nomine: cū aliquāto exercitu:cupiēs hostibus opinionē de se:tanq̄ de bellatore pstare. Machera uero duci pāpo assedebat.Herodes inter hæc quinq; ciuitates cū cœpisset:relictos ibi duo milia existētes interfecit: ipsasq; ciuitates incendens:rediit contra pampū:qui castra sua cōtra uillā adsunā uocabulo dispositi. Dūq; multi cōfluerēt ad eū ab hierichūte:& ab iudea:iuxta hostes accessīt:eosq; audacter precurrentes cū eis confligens deuicit.Quos ꝓsequēs:ꝓ fratris sui uindicta occidebat.Quoꝝ multi dum in domibus armati cōfugissent:tectis auulsis:lapidibus eos desup oppressīt.Quod factū aduersarioꝝ magis aios confregit:ꝓperantiū futura deteriora existere. Nā non latuit multitudo ad uillā fugientiū:& nisi tunc tēpestas grandis descēdisset:& rex ad hierosolymam exercitū de uictoria cōfidente destinasset:omne opus tūc pfecisset:antigono iam fugā meditante:& a ciuitate discedere.Rex aūt uespere facto:cœnare milites præcepit. Ipse uero cum aliquam domum lassus intrasset quo balneū erat:pene maximū periculū incidit:quod ꝓuidētia dei uitauit.Nam dudum & cū uno sequente puero lauantē:hostium quidā qui armati in eadem domo ꝓ timore celati fuerant iuadūt.Quoꝝ unus exiit gladium tenēs:& p ianuā currit:& post hunc secundus & tertius similiter armati:nihilq; tamen regem leserunt.Postero die interempti pampi caput ferora decidens:pro ultione fratris:herodi transmisit.Nam is manu sua illius īterfector extiterat.Desinente uero hyeme regressus:inde prope hierosolymā puenit:& iuxta ciuitatem castra sua locauit:tertio regni sui āno: ex quo romæ ordinatus erat.Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigrauit:unde potuisset ante templum ciuitas expugnari: sicut & prius a pompeio:& tribus aggeribus locum circundās:turres erexit. Cūq; multa manu ad opus usus fuisset:& siluā decidisset:& oportunos operātibus præposuisset:ipse ad samariā pro nuptiis discessīt:ducturus alexandri filii aristoboli filiā:nā hāc sibi despōderat: sicut & prius retulimus.

Capitulum.XXVII.

POst nuptias autem uenit sossius per phenicem cum exercitum per mediterraneam premisisset:uenit etiam multitudo equitum & peditum.Tunc rex quoq; regressus ē a samaria: non paruam super priorem expeditionē producens:siquidē triginta milia fuerant.Omnes aūt prope hierosolymorum muros congregabātur:ubi circūsedebāt

per aq̄lōis ꝑtem muros ciuitatis. Quorum exercitus erat undecim cohortes peditū: & ſex milia equitum:necnon & auxiliatores ſyri:& duo duces ſylo & ſoſſius:qui & ab antonio miſſus eſt auxiliator.Herodes aūt decertabat pro ſe quatenus ab antigono principatum reciperet: qui romæ dudum hoſtis fuerat iudicatus:& pro illo rex herodes per ſenatuſcōſultū ordinatus.Cum multa autē alacritate uel certaminibus iudei qui intra muros concluſi fuerāt:herodi repugnabāt:multaq; pro templo diuulgabant:multa etiam pro ſolaciis populi:tanq̄ liberante eos a periculis deo: & omnia foras ciuitatem diſtrahebant:nequid ad alimētum uel hoīum uel iumētoꝝ relinq̄ret: & latrociniis furtim uſi:inopiam eis parabant.Quæ cum herodes perſpexiſſet aduerſum latrocinia quidem in oportuniſſimis locis inſidias pauit:de expenſis autem longius agmina militum tranſmittens:uenalia congregabat: ut intra paucū tēpus multam affluentiā eis nccāriorū faceret abundare:manuq; multa frequenter operantes:tres aggeres citius eriguntˇ.Eſtas enī erat:& nullum uel ab aere:uel ab operantibus impedimentū fiebat:ſed machinamenta inferentes: murum ꝓmouebant:& omnibus experimentis utebantur:nec tamen terrebant intra ciuitatē exiſtentes. Nam illi reſiſtentes:contra iſtos non pauca excogitabant: quædā adhuc impfecta iſtrumēta:alia uero ꝑfecta cōburentes.Cunq; ad manus ueniſſent:non minores romanis audendo fuerūt : niſi quia diſciplina deerat militaris aduerſus machinas.Nāq; muros cōſtruebant:iam prioribus edificiis euerſis:& ſub terram fodientibus occurrentes confligebant:& deſperatione tamen potius quam prouidentia belli uſq; ad ultimū permanebant:licet magna expeditione obſeſſi: uel fame magna fatigati:uel inopia nccāriorū fuiſſent exhauſti.Nam ſeptimus tunc ānus acciderat. Interea aſcendunt quidē ſup murū uiginti priores:poſtea uero centuriōes ſoſſii.Nam primus murus captus iam fuerat diebus q̄draginta:ſecundus aūt quindecim:& aliquæ circa templum porticus incenſæ ſunt:quas herodes antigonū incendiſſe dicebat:odium ei mercatus iudeorū.Sed poſt dū ibi capta exterior ꝑs templi fuiſſet:& iferior ciuitas:ad interius ſacrariū:& ad ſuperiorē ciuitatē iudei confugierunt.Cunq; timuiſſent ne prohiberent eos romani deo quotidianas īmolatiōes offerre:ꝑ legatos ſupplicāt:permitti uictimas ſolitas introduci.Herodes aūt dum putaret eos iā quieuiſſe conſenſit.Sed cum nihil uideret fieri quæ putaſſet:immo fortiter repugnare ꝓ ātigoni principatu inſtanter accedens:ciuitatem expugnabat:& oīa ſtatim internitionibus ſunt cōpleta. Siquidem romani pro mora obſidionis iraſcebantur:herodes autē nullos ab iudeis aduerſarios relinqui uolebat.Occidebant igitur ꝑ uicos & ꝑ domos quoſcunq; iueniſſent:fugantes eos & in templo concludentes:neq; infantibus:neq; ſenibus:neq; infirmitati mulierū miſericordiā ꝓſtantes:ſed & rege deſtināte & petente ut parcerent:nemo fuit qui dextrā retineret īmotā:ſed furioſi cunctā ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec prioꝝ nec præſentem fortunā cōſiderās: a turre deſcendit:procidens ante pedes ſoſſii.Ille nequaq̄ eum miſertus pro calamitate:ſed plauſibus incōtinenter uſus:antigonam eum tanquā fœminam nominauit:quē non ut mulierē ſine cuſtodia remiſit. Et ille quidē ligatus cuſtodiebatur:herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores.Nam feſtinabat multitudo ꝑgrina templum uidere:& ſancta in ſacrario conſtituta.Rex aūt quoſdam petēs:aliis interminatus:multos autem & armis uetebat: ꝑditionē priorem uictoriam eſtimans:ſiquid iuiſibilium uiſum fuiſſet.Reſecabat etiam rapinas ciuitatis multum contra ſoſſium altricatus dicendo. Si pecuniis & hoībus romani ciuitatē euacuauerīt: deſertæ regionis meæ regem relinquent : ſed & ante ciuibus proſtratis : breuem uniuerſi iudei principatum iudicari:pro repenſione necis huiuſmodi.Ille uero cū pro obſeſſiōe.militibus iuſte prædam permitti dixiſſet: reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedem ſingulis preſtaturum : & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit.Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali:& ipſi ſoſſio donauit ut omnes pleni pecuniis abirēt.Hæc paſſio hieroſolymoꝝ ciuitati contigit : conſulibus marco agrippa:& canidio gallo:centeſima & octogeſimaquinta olimpiade:tertio menſe:in celebratione ieiuniorum:tanquam reuerſa calamitate quæ ſub pompeio iudeis illata eſt.Nam tunc eodem die captiuitatis uigintiſeptem anni eſſe noſcuntur.Soſſius uero cum auream deo coronam deuouiſſet reuerſus ab hieroſolymis:antigonū ligatum ad antoniū ꝑduxit.Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus antigonus ab ātonio:& romæ ꝑductus:allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem: herodem autem priuatum:& q; oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet: multis pecuniis compulit antonium:ut antigonus interficeretur.Quod cum factum fuiſſet:herodes q̄dē depoſuit.Deſtitit aūt hoc mō aſamonei principatus poſt cētū uigīti ānos.Nā de familia clariſſima genere uel honoꝝ ſacerdotali fuerat.Cuius cū multa ꝓ gēte iudaica ꝓntes egiſſent: ꝓpter mutuā ſeditionē pricipatū āiſerūt.Trāſiit aūt ad herodē ātipr̄is filiū de familia popularī: uel genēr priuato:& ſubiecto regibus.Nos igiť hūc terminū cognatiōis aſamoneoꝝ accepimus.

lib xv.

lib: 15.

HAec insunt inquintodecio libro iosephi historiaꝝ iudaicæ antiqtatis. Cap.i
Qualiter capta ciuitate p sossiū & herodem:antonius quidē antigonum in antiochia interimisset:herodes aūt quadragintaquinq; ex amicis illius primates hierosolymorum reuersus extinxerit. Cap.ii.
Quomodo hircanus primus rex iudeorum:& princeps sacerdotum a perthorum rege arsace dimissus:ad herodem reuersus est. Cap.iii.
Quemadmodum herodes aristobolum uxoris suæ mariannæ fratrem: principem sacerdotum ordinauit:& paulopost occidit. Cap.iiii.
De cleopatra: ut iudeorum & arabum regnis insidiata: partem eorum ab antonio postulauit:& ad iudeam peruenit. Cap.v
Quemadmodum herodes debellasset aretham tempore quo antonius a cæsare in antiochia pugna deuictus est. Cap.vi.
De terremotu p iudeā facto:& internitione hoīum uel iumētoꝝ:& de sermone herodis quē ad iudeos de instauratione belli contra arabas fecit. Cap.vii.
Quemadmodū herodes nccário ꝓfecturus ad cæsarē uictorē:hircanū extinxit. Cap.viii.
Qualiter a cæsare regnum accepisset:cui p syriam in egyptum eunti aduersus antoniū & cleopatram susceptionem parabat. Cap.ix.
Quemadmodū herodes cū in egyptum pueniſſet a cæsare multipliciter honoratur:& de interfectione uxoris suæ:uel alioꝝ de genere hircani:& de miris constitutionibus:constructionibus: adinuētionibus more gētilicio:qbus corrupit legē iudaicā. Cap.x.
De fame p iudeā & syriā facta:& ut seruauit populos & ciuitates herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas:& de essēno quodā q diuinatōis habuit noticiā. Cap.xi.
Qualiter uetus templum post sexcentos annos deposuit:& aliud duplum condidit.

Incipit liber.xv.antiquitatis iudaicæ.

SOssius quidem & herodes qualiter hierosolymam cœperunt: necnon & antigonum captiuum in superiore uolumine demonstrauimus: sequētia uero nunc explanabo.Cum totius iudeæ prīcipatum herodes sumpsisset: quantoscunq; priuatos sui fautores inuenit: in dignitatibus eos cōstituit: illos autem qui contraria elegerant: non destitit tormētis singulis diebus affligere.Honorabantur apud eum polion phariseus:& sameas discipulus illius.Siquidem obsessis hierosolymitis:isti persuadebant herodem suscipi:pro quo & recōpensatione gratiarū fruebantur. Nam hic erat semeas: qui quondam in iudicio dum herodi pepercisset hircanus: prædixerat indicans ei uel iudicibus: q; herodes liberatus eos omnes persequeretur:quod & factum est:deo sermōes illius adimplēte. Eodem tempore cum hierosolymam tenuisset herodes: omnem ornatum ciuium auferens: in aula colligebat.Ex quo multum pondus argenti uel auri ātonio:uel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadragitaquinq; priores ptes antigoni.Nam custodes per portas muri disposuerat: ne quid deportari possit cum defunctis.Mortui uero cum excrutarētur:siquid argenti:aut auri: aut aliud necessarium fuisset inuentum:regi deferebatur:nullus uero malorum terminus erat. Nam auaricia rectoris:male conquisita deterius expendebat.Prouincia autem inculta permānsit: septimo āno cogente:in quo agriculturam exercere:illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuum antigonum suscepisset:deliberauit ligatum in triumpho seruare.Sed audiēs gentem rebellare antigono fauentem:donisq; herodis redemptus: iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudei quiescerent.Quod testimonio strabonis capadocis cōfirmatur: ita dicentis. Antonius antigonum iudeum in antiochia perductū interfecit.Et uisus est hic primum iudeorum regem occidisse: dum non estimaret: alio modo sententias iudeorum flectere: quatenus susciperent pro illo constitutum herodem. Nam nec tormentis subditi: regem eum appellari patiebantur:tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes.Infamiam igitur uel odium herodis ira minuere putauit.Hæc quidem strabo locutus est. Cap.II.

CVm uero herodem principatum tenuisse hircanum princeps sacerdotum audisset:q captiuus apud parthos tenebatur:rediit ad herodē:de captiuitate tali modo solutus. Barzafranes & pachorus parthorum duces cum captiuos hircanum principem sacerdotum prius cōstitutū:post autem & regem:& fratrem herodis fasselum ad pthos pducerēt:fasselus nō tolerans uiculoꝝ obprobrium:& omni uitæ ꝓponens mortem gloriosam:

ipſe ſuus peremptor ſicut ꝑdictum eſt apparuit.Hircanū uero ad pthos perductū:fratres pthoꝝ princeps modeſtius attendebat:dum nobilitatem de proſapia eius audiſſet.Quapropter remiſſum a uinculis:babilonie ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudeoꝝ hircanum tanquā principē ſacerdotum & regem:& omnes uſq; ad eufraten iudei habitantes honorabant.Qui dū his frueretur:& audiret herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuam:ab initio ei amiciſſimus exiſtens:quem & gratiæ memorem putauit:q; eum a queſtione & mortis dānatione:uel piculo tormentiſq; liberaſſet.Sermones ergo iudeis proferebat:feſtinando ad eum proficiſci.Qui uetabant & rogabant eum permanere dicentes:q; officioꝝ ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet:ꝑſertim dum nihil ab hieroſolymitanis poſſet promereri pro diminutione corporis:quam ab antigono pertuliſſet.Retributiones autem non ſimiles a regibus dantur quas priuati a benefactoribus accipiunt:nam mutat eos fortunæ prouentus.Talia cum ei ſuggerent:hircanus deſiderio eundi tenebatur.Cui ſcribēs herodes petebat fratrē & illic iudeis ſupplicare:q̄tenus non inuiderent ei una ſecū comune regnū poſſidere.Nam extitiſſe dicebat:quo ipſe gr̄as ei redderet pro beneficiis:cū ab eo nutritus & ſaluatus eſſet.Hæc ſcribens hircano:mittit ad fratrē legatū ſaramallā:& dona multa:ſupplicans:me impediret gr̄as reddere:quas beneficio deberet.Erat aūt ſtudiū eius nō pro hoc:ſed quō præter meritū pricipatum obtinuerat:timebat ne illi rationabiliter auferetur:& Hircanū properabat ſub poteſtate ſua redigere:uel penitus eū diſperdere:qđ & poſtea fecit.Tunc tamen flexo ptho:pecuniaſq; iudeis ei dantibus ut ueniret:cū omni eū honore ſuſcepit & in conuentu primū ei locū:& in conuiuiis primū ei lectū cōcedebat:quā etiā decipiebat patrē uocando:& oībus modis iſidias iopinatas ei ꝑabat.Diſponebat etiā reliq̄s cū eo ſui pricipatus utilitates:unde & i familia eius ſeditio exarſit.Nā dū obſeruaret ne nobiliſſimus quidā priceps ſacerdotū dei haberet:inuitauit aliquē ex ignobiliſſimis ſacerdotē de babilone:noīe ananelū:& huic pricipatū ſacerdotii deſignauit.Quod nō pꝛtulit alexandra filia hircani:uxor alexandri:filii ariſtoboli regis:ex quo filios habuit:unū quidē pulcherrimū ariſtobolū noīe & herodis coniugalē mariāne:forma nobiliſſimā.Turbata ergo & moleſte ferens infamiā filii:q; illo ſupſtite:alter aduena principatū ſacerdotii meruiſſet:ſcripſit cleopr̄æ:ſodali ſuo lr̄as deportāte:ut peteret ātoniū pricipatū ſacerdotii filio ſuo ꝑſtar.Sed ātōio negligēte petitionē:amicus eius gellius ad iudeā cū ꝓpter aliq̄s cās puēiſſet:& uidiſſet ariſtoboli pulchritudinē & magnitudinē & iuuētutē:mirabat:nō miꝰ etiā mariāne regi cohabitāte ſtupebat.Vnde alexādrā bonoꝝ liberoꝝ matrē exiſtimās:& ad ſermōes eius uēiēs:flectit eā pigeꝛ ābo rū imagines:& antonio deſtinare dicēs:cū eas uiderit:petitiōes eius mōis oībus adimplebit.His elata uerbis:alexādra imagines antonio direxit.Cui gellius referebat dicēs:nō ab hoīe putari:ſed a quodā deo eſſe liberos alexādræ:dū uellet ad libidines antoniū emolire.Qui puellā quidā eru beſcens herodi nuptā accerſire:uerūetiā cleopatrā metuēs cōtriſtari:ſcripſit ergo pueꝝ trāſmitti cū honore:addēs ſibi gratū iuuenē uiſū fore.His deportatis ad herodē lr̄is:nō cautū exiſtimauit:iuuenē excellentē ariſtobolū:& tunc iam ſedecī ānos ducentē:genere nobiliſſimo:ad antonium deſtinare potentiſſimū romanoꝝ:& patū ſuæ luxuriæ ſupponere pueꝝ:q etiā libidinoſus p potentiā exiſtebat.Reſcripſit ergo dicēs:ſi puer exierit a ꝓuincia:ſtati oīa bello uel ſeditionibus cō plebūtur:iudeis ſpantibus reꝝ nouaꝝ mutationē.Quibus reſcriptis cū ātoniū excuſaſſet:iudicauit nō ultra pueꝝ uel alexādrā humiliare:ſed etiā uxore ſua mariāne ualde petēte:q̄tenus fratri ſuo principatū ſacerdotii redderet:qđ ꝓdeſſe arbitratus eſt:dū nec ad ātoniū ꝓficiſci poſſet tali ꝑditus adoleſcens honore.Conuētū itaq; faciēs aīcoꝝ:multū alexādrā accuſabat:dicēdo:latēter inſidias egiſſe ꝓ pricipatu dū p cleopatrā ageret:q̄tenus ipſe quidē regno priuaret:puer aūt pro ipſo reꝝ gubernationē ab ātonio ſuſcipet:& hæc qđē illa nō iuſte poſtulaſſe:q; & filiū ſuū a poſſeſſo iam honore priuaret:& ſeditiones in regno moueret:cū multū ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & nō fortuitis piculis:uerūetiā nullatenus memor ipſe maloꝝ illius:ſed beniuolus circa eos eēt:& nūc puero pricipatū ſacerdotii ꝑberet:ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananelū q; ualde puer eſſet ariſtobolus.Cū tamē hæc nō incaute dixiſſet:ſed ꝓ deceptiōe mulieꝝ & ꝑſentiā amicorū:læta & nō ſpans alexādra cū lachrīs ſatisfecit:dicēs:& ꝓ ſacerdotio qđē oīa:& ꝓ īfamia feſtinaſſe:regnū uero nec deſideraſſe iq̄t:nec ſi oblatū eēt cupide ſuſcepiſſe:cū & nūc nimiū honorē habeā ꝓpter pricipatū eius & tutelā:cuius uirtute totū gēus meū effulget honoribus:nūc quoq; beneficiis uicta:ſuſcipio filii honorē:& ipoſteꝝ ad oīa ero ſubiecta.Petebat ergo:ut ſiqd ꝓpter genus & ꝑſentē ſibi fiduciā temerariū pro indignatione feciſſet:ignoſceret.Poſtq̄ aūt locuti ſunt dextris datis:reconciliantur omni ut uidebaē ſublata ſuſpitione. Cap.III.

ITaq; rex herodes ſtati pricipatu ſacerdotii ananelū ꝓter legē exiuit:ſeditiōes domeſticas pacando:nā nō licebat aliquē honore ſemel accepto fraudari:qđ prius ātiochus epifanes

destruxit:dum auferret ab iesu sacerdotiū:& ordinaret fratrē eius oniā: secūdus aūt aristobolus hircanū fratrē suū priuauit:tertius herodes principatū sacerdotii adolescēti tradidit aristobolo. Tūc quidē putabat sedasse cōtētionē:& licet reconciliati fuissent:nō tamen securus degebat:dum alexandrā ex pteritis conatibus ne tēpus nouarū rerū capet ualde timeret. Quapropter pcepit eā ita in aula cōuersari ut nihil sub ptāte sua haberet:diligenter etiā custodiebatur occulte ne quid pter quotidianā cōuersationē niteretē q paulati magis illā exacerbabāt:& in odio suscitabāt:nam supbia mulieris diligentiā custodie indignabaē hē:dū oīa potius uellet pati quā fiducia priuari: & fucosum honorē cū seruitute uel metu possidere. Ad cleopatrā igitur in quibus existeret frequenter se lamentando destinabat:postulans sibi auxiliū præberi. Quæ iussit ei furtim cum filio in egyptum ad se confugere. Cunq; hæc ei placuisset:tale aliquid excogitauit. Duo locula tanquā pro mortuorū exequiis parauit:in quibus seipsam & filiū mitti dixit. præcipiens cōsciis famulis ea noctu deferre: & exinde uiā ad mare facere ubi nauē in qua nauigarēt ad egyptū præparatam habuisset. Hæc sabbioni amico alexandri esopus seruus eius edixit. Quod cum sabio audisset & inimicus herodis esset q; inter insidiatores antipatri de ueneno conscius putarē:odium lenire p indicatiōis fauorē sperauit:& regi nunciauit īsidias alexandræ. Qui cū eam usq; ad conatū pcedere dimisisset:ī ipso facinoris opere detinuit:sed iuitus cōcessit culpā:dū putaret nullatēus cleopatrā cessare: si cōtra se cām iuenisset. Palā ergo magnanimitate uel modestia ueniā ei largitus ē. Proposuit tamen oībus modis adolescētem pimere:sed tacito pter uerisimilē dissimulationē. Cum ergo tabernaculorū festiuitas uenisset quæ apud nos cū summa ueneratione celebrat:tunc quidem distulit:& in deliciis ipse & reliqua multitudo mouit tamen eū festinare uoluntatē suā cōficere inuidia. Nam cū adolescens aristobolus octauum & decimū annum ducens secundum legem sup aram ascenderet uictimas immolaturus & ornatu sacerdotali circundatus celebraret religionis consequentia:magnitudinē sup ætatem ostendens necnon & generis dignitatē:populi sui excitauit fauorem:& aristoboli aui sui præsens memoriā eis reduxit. Qui paulatim puocati: uoluntates suas iam demonstrabant:gaudentes simul & leticia perfusi:uoceq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant:ut manifestus fieret populi fauor & temerarius: sub regno itaq; constituti:cum aliorum præterita beneficia memoraret. Inter hæc omnia statuit herodes uolūtatem quam in adolescentem habuisset implere. Celebratione aute transacta dum in hierichūte maneret: & in conuiuium eos alexandra peteret:herodes adulabatur adolescenti:& illiciebat ad affluentiam potionis:paratus conludere:uel iuueniliter ad gratiam illius iocari:& loco estiuo illic existente:collecti simul exierunt refrigerium captātes. Cunq; fontibus assisterent:calorē meridianum aura temperare:prius quidem natātes seruos & amicos prospiciebant: post autem adolescens cum irritaretur:herodis amici quibus hoc præceptum fuerat tenebris iam tenentibus: sepe eum mergentes: tanquam ludentes non emiserunt usquequo eum pressum fontibus suffocarent. Aristobolus itaq; extinctus est:decimum & octauum annum agens ætatis: cum principatum sacerdotii anno amplius tenuisset:quem rursus ananelus suscepit. Quo malo mulieribus nunciato:incessabilis eas statim defuncti dolor inuasit. Ciuitas etiā rumore delato lamētis cūcta completa sunt:omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexādra uero plus consumebatur conscia peremptionis: nam dolorem ampliorem ab ipso funeris actu ferebat. Sed sustinere necessarium putauit:licet sepius sua manu uitam finire niteretur: desiit tamen si possit uiuens sufficere ad ultionem insidiarum perempti. Vnde potius suam uitam tenebat:ne daret suspitionem filium suum insidiis perisse per hanc enim dissimulationem sperauit satius se oportuno tempore uindicare. Illa quidem sic continenter dolorem tolerabat:herodes autem omnibus ueri simili uidebatur:non insidiarum adolescentis auctor extitisse. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat:sed etiam lachrymis usus aiæ confusionē uerā esse monstrabat. Interdum etiam & dolore uincente:eum ex aspectu pulchritudinis plangebat: & licet adolescētis mors pro eius tutela putaretur:manifestus tamen erat q; pro satisfactione ista faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorās:multum apparatum circa locellos:& multum aromatum fecit:nimiumq; ornatum simul sepulturæ ut dolorem mulierum plene deleret: & cosolaretur eas per istam ptem. Alexandrā tamen nihil tale deuicit:sed semper mali memorē mestitia icitabat:& scripsit cleopatræ herodis insidias:& filii perditionem. Quæ dum festinaret petenti subuenire:calamitates alexandræ miserata propriam omnem causam confecit: & petere antonium uindicare adolescentis interitum non cessabat:cum diceret non esse dignum herodē per eum regem statutum in regno:quod non ad eum pertineret: in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus antonius esset:ad laoditiam peruenies mittit præcipiens herodē ad se proficisci:sibiq; pro more aristoboli satisfacere:nam non recte insidias confectas esse si per

eum extitissent. Qui cū causam timuisset:& cleopatræ cōtrarietatem quæ non cessabat ātoniū suadere:quatenus eum damnaret:statuit quidem obedire: iam enim nihil aliud erat qđ ageret. Cunq; patruum suum iosippum procuratorem regni & rerum reliquisset:demādauit ei secrete: ut si quid ab antonio passus esset:continuo mariamnē occideret. Nam dilexisse uxorem profitebatur:& timuisse:ne cōtumeliam post eius mortem pateretur:dum pulchritudo illius ab aliis desiderari posset:per q̄ demonstrabat impetū ātonii quē in eā habuisset:cū oli de pulchritudie illius audisset. Herodes quidem hæc præcipiens spe incerta ad antonium perrexit. Iosippus autē cum in despensatione rerum regni statutus esset:& propter hoc frequēter mariamnē cōueniret: & de negociis honoris causa regiam percōtaretur fauorem uel amorem circa eā herodis iseruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emolissent:plus autē ab alexandra seductus iosippus: sniam regis demonstrauit:& mandatum explanauit:dum fidem illis uellet facere: q̄ post mortē sine ipsa non posset uiuere dum diceret ut si quid acerbum ab antonio pateretur: non sufferret ab ea nec post iteritum seperari. Hæc quidem iosippus:mulieres autem non hoc amorē affectus herodis putauerunt:sed timuerunt:ne reuersus tyrannica crudelitate sibi mortem inferret:iōq; de uerbo suspitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rūor in ciuitate hierosolymorum ab inimicis herodis dispersus est q̄ antonius tormentis eum affecisset & occidisset. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra iosippum flectit:ut cū ipsis ad romana signa confugeret:nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatem sub duce iulio p regni custodia castra posuerat:dicens primum siqua turba in aula concurreret: ipse in tuto existerent:dum romanos propicios haberent:præterea si mariamnem antonius perspexerit: & principatum recipere speramus:nec ī aliquod postea seruitium de propagine regii generis descendemus. Cum has rationes fuge cogitasset: litteræ ab herode de omnibus suis causis deportantur priori rumori contrarie. Nam cum ad antonium peruenisset confestim eum donis de hierosolymis deportatis reconciliauit:& sermonibus dicere compulit:ut nequaquam cōtrarie quidem de se haberet:& cleopatræ uerba nihil aduersus suam satisfactionem ualere. Nam non inquit iustum est ātonius:ut rex de suo principatu depositus pœnam luat:quia qui honorem ei dederūt: ipsi ei uti potestate permiserunt'. Quo dicto flexa est cleopatra:sciens nequaquam alienum principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet herodes:alioq; narraret honores: quos ab antonio in conuentu uel in conuiuiis quotidianis haberet:& hæc obtineret:licet in accusationibus cleopatra nimis molesta existeret:quæ prouintiæ desiderio omnibus modis perire illum festinasset:sed quia antonium iustum circa se cognosceret:nihil iam difficillimum speraret:q̄ autē tardaret fauore firmiore circa se antonii:speraret cleopatræ conciliari animo posse: & se hoc facere dicebat:nam antonium petitiones suas adimplesse:& sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit:& per hoc solatium refutaret: uel reiiceret appellationes quas cleopatra pro iudea fecisset:cū hæ litteræ peruenissent:desierūt ab impetu:quem tanquam de mortuo habuissent:ut ad romana signa confugerent:non tamen latuit earum uoluntas. Nam præcessit antonium rex ad parthos euntem:& ad iudeam reuertitur:statimq; soror eius salome materq; eorum conciliū quod habuisset alexandra cum suis apperiūt. Salome uero & contra maritum iosippum accusationem protulit dicēs:q̄ cum mariamne frequenter conuenisset. Hæc uero dicebat inimiciciarum causa:eo q̄ frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autem callidus semper:& nimis mariamnem amans licet: statim conturbatus fuisset:non tamen patitur amore mariamne aliquid temerarium in ea conficere:sed in utroq; anxius: secrete eam inquirit utrum uera essent de iosippo quæ audierat:an falsa. Illa uero cum iuramento affirmante & satisfaciente:q̄ ī nullo peccato fuisset ei commixta:paulatim rex deflectitur:& ira deleta coniugis amore superatur. Et ut iam satisfactum:sibi de his crederet quæ audisset: honestati eius multas agere gratias:fauorem quoq; quem erga ipsam uel amorē haberet pandebat:uel qualia sepe amātibus contingunt:cum lachrymabāt inuicem magno suo studio sese pariter diligentes. Cū uero rex suū affectum iam prætermissa emulatione firmasset:nū amantis est inquit mariannes:q̄ mādaueras iosippo:ut si quid patereris ab ātonio molestum:ne perimeret:quæ alias cum nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit herodes:exardescens in furorē:statim eam ab amplexu dimisit:clamans:& suos capillos dilacerans:dicendo manifestum signū cœpisse iosippum cum ea habuisse cōionē:nam nullatenus prodidisset:quod secrete audierat:nisi maxima fides illis interfuisset:credensq; de crimine:pene suam interfecit uxorem: nisi uictus amore: furoris impetum refrenasset:seipsum cōsumens:iosippum tamē ulterius:nec ad suam faciem uenire permisit:alexandram uero tanquam totius mali causam reseruari præcepit.

Capitulum.IIII.

lib. xv. lib:15.

INterea p syriam turba cõmouebatur:cleopatrã non desistente antonium flectere:q̃tenus oppressis regibus potentiã singulorũ ablatam sibi donaret:multũq; ualebat:desiderio sui illo inflãmato:quæ cũ i natura auara existeret:nihil iniustũ reliquit.Siquidẽ fratrẽ suum: quem iã habituq; regnũ sciret:uenenis aggressa consũpserat:quitũ & decimũ ætatis annũ agentẽ:sororẽ aũt arsionẽ ephesi ad tẽplum dianæ cõfugientẽ p antoniũ extinxit.Iam pecuniarũ gratia & tẽplum:uel corpora uiolabat:necq; sacrariũ tã castũ fuit : aut asili priuilegiũ tutũ: cuius ornatũ ipsa nõ abstulit:nec tã ꝓfanũ uel incestũ erat:qđ solũ potuisset auariciæ illius satisfacere. Et cũ oĩa expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat:siqdẽ cũcta deesse suis desideriis semp putabat.Quapropter & ãtoniũ cõpellebat aliqd ab aliis auferẽte sibi donaꝛ.Nã cũ trãsisset ad syriã cũ eo:& eã cogitaꝛt possidẽ:lisaniã qdẽ ptolomei filiũ accusans:qa pthos cõtra rempublicã duxisset:occidit.Petiuit aũt ab ãtonio etiã iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aũt cũ ex oĩbus amore fœminæ uictus esset:ut nõ tãtũ uerbis:sed etiã uenenis uideꝛ obedire: manifestã quidẽ iniqtatẽ uidens:petebat eã;ne se tãtũ ut peccaret cõpelleret:ne cũcta negaret ei: & ne quãta illa ꝓcepisset pficiẽs:palã iniquus uideꝛ.Ideoq; ptes ꝓuinciæ uniuscuiusq; retollẽs donauit ei prestans etiã ciuitates q̃ intra fluuiũ eleutherũ usq; ad egyptũ erant : excepto tiro:uel sydone q̃s a maioribus liberas esse cognouerat:licet multũ eũ illa sibi & eas ꝓbere supplicasset. Cum hæc cleopatra obtinuisset:& deduxisset ãtoniũ usq; ad eufraten contra armenios euntẽ reuertitur:& intrat apamiã & damascũ:ide etiã ad iudeã puenit.Quã cũ herodes suscepisset:cõduxit ab ea reditus hierichũtis:nã balsamũ terra illa generat:qđ ꝓciosissimũ est:& nusq; alibi nascit: & palmas multas:uel optimas.Et dum multũ tẽpus faceret cũ herode: tẽtabat cũ eo concũbere: nam naturaliter & euidenter libidinibus exardescebat:forsitan & aliquod amatoriũ passa est:sed quod uerisimilis est:regno eius insidiabaꝛ:si quõ iniuriã a se factã posset ꝓ accusationẽ adipisci: desiderio uero uictã se esse mõstrabat.Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleopatræ:dum sciret eã oĩbus esse molestã:tunc tamen & ampliori odio eius detentus:q; ꝓluxuriã uellet illa insidias ei parare:uerba quidẽ eius in ꝓsenti refutauit:cõsiliũ uero cũ amicis suis sumpsit:ut eã sub potestate sua positã occideret:ut & se & multos malis eius liberaret : quibus iam grauis facta uel fieri posse putabaꝛ.Nam hoc ipsum & antonio ꝓdesse:quia neq; illi fidelẽ eam esse dicebat. Cũ hæc cogitasset:ꝓhibebant eũ amici:primũ quidẽ suggerentes:q; non deberet maximũ piculũ & manifestum ꝓ re tanta suscipere.Cunq; ꝓmansissent supplicantes:ne quid temerarie conaretꝰ:nã nullatenus antoniũ posse pati dicebant: quãuis eũ muneribus redimere putaret : cũ amore eius potius incẽdereꝰ:& uideret uiolentia:uel insidiis illius se eius amore priuatũ:nec mediocre qdã pro satisfactiõe posset edicere:si cõtra fœminã hoc ageret:q̃ ꝓ illud tẽpus oẽs dignitate supabat: utilitatẽ aũt quã antonio dicit futurã:uerendũ esse ne potius ille temeritatẽ existimet q; affectu tali eũ priuaret:unde nõ est incertũ dicebãt:q; maxis uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleꝛeꝰ:refutare uero cõcubitũ:quẽ illa postulaꝛt ꝓ tpe honeste suadebãt:q cũ hæc designarent:& picula merito:alias merita demõstrarẽt:conatus eius cõpresserunt.Tũ herodes cleopatræ donis & muneribus satisfaciens:deduxit eã ad egyptũ.Antonius aũt cũ armeniã cœpisset: artabazin tigrani filiũ cũ satrapũ filiis ligatũ in egyptũ destinauit:donãs eos cleopiæ:cũ oĩ regio eorũ ornatu.Armeniæ uero principatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tũc euaserat. Quæ cum archelaus & nero cæsar expulissent:tigranũ nouissimũ eius fratrẽ ordinauerũt.Hæc quidẽ postea contigerunt.Vectigalia uero quæ debuisset de terra donata ab antonio cleopatræ:ꝓbere herodes iustum iudicauit:ne occasionẽ ei odii ꝓstaret. Cap.V.

ARetas aũt cũ herodes reditus eius conduxisset:tempore quidem aliquanto reddebat duo milia talenta: post autem indeuotus extitit:uix partem aliquam præbens. Herodes quidẽ hoc modo defraudãtẽ:nihilq; secũdũ iusticiã facere uolẽtẽ: ꝓsequi deliberauit:sed interim propter bellũ romanũ hãc distulit exactionẽ.Nam dum in acciaco littore ꝓperaretur pugna:quæ centesima octogesimaseptima olimpiade contigit:& cæsar cum antonio de republica decertaret:herodes ex opulenti prouincia sua multo tempore redditibus & uiribus collectis antonio deputauit auxilia diligenter preparare. Sed antonius nihil auxilio eius egere se dixit:arabum autem persequi præcepit. Nam iam audierat a cleopatra perfidiam eius.Petebat enim hoc cleopatra dum sibi putaret prodesse:si unus ab altero sterneretur. Cum hoc ab antonio iussum fuisset:herodes milites congregauit:tanquam cõfestim arabiam ingressurus:paratoq; equitum & peditum multitudine:in dio:alias chio ciuitatem peruẽit. Cunq; illic & arabes occurrissent:pugna maxima commissa est:in qua uicerunt iudei.Postea multum exercitũ arabũ in chana uico congregatũ q est in inferiori syria:audiẽs herodes uenit sup eos: ducẽs maiorẽ ꝓtem suæ militiæ:& prope calon sua castrametatus est:unde oportune pugnaret.Cunq;

hæc disponeret populus iudeoꝝ clamabat mora dimissa cõtra arabas impetum facere: dum crederent se in hoc paratos esse:quia in priore pugna uictores extitissent.Igitur suum studium milite ostẽdẽte:rex statuit magnanimitatẽ eoꝝ nõ remorari:dicẽs nõ se deesse uirtuti eoꝝ & primus se armans oẽs ꝓduxit ad aciẽ.Statim aũt terror arabis incidit.Contra quos modicũ resistẽtes:ut uiderunt ĩexpugnabiles:oĩqꝫ plenos uirtute:plurimi fugierũt:fuissentqꝫ ꝓempti:nisi athemõ herodem & iudeos iuasisset:nã hic erat dux cleopatræ ibi cõstitutus:& inimicus herodis: futuraqꝫ nõ ĩprudẽter ꝓspexit:ut siqd clarũ agerẽt arabes:ipse quiescret:uictis ãt eis qđ & contigit ex propriis paratis militibus ĩuaderet iudeos:quos tunc lassos:& iã uicisse putãtes subito superueniens prosternebat.Nam alacritatẽ animi contra manifestos inimicos assumentes iudei:& post uictoriam remissiores:citius a recentibus hostibus obterunt:in locis asperis & saxosis: quoꝝ noticiã inimici amplius habuerũt. Arabes ergo prius uicti se recuperantes reuersi occidebãt:fiebatqꝫ diuersa ꝓditie. Rex ãt herodes ꝓ actione pugnæ uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ:sed nõ ualuit: licet festinasset subuenire.Sed castra iudeoꝝ cũ arabes cepissent non mediocrẽ fœlicitatẽ & sine spe tenuerunt:nam uictoriã quã prius perditerant:post obtinuerunt: plurimũ aduersarioꝝ prosternentes exercitũ.Exinde latrociniis utebat herodes:multãqꝫ arabũ terrã discurrens: uexabat: dum sup mõtes castra disponeret:& oĩno recusaret manus cũ eis ex equo cõserere:frequenter tamen laboꝝ diligẽtia lucrum sibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat: ruinam cupiens emendare.

Capitulum.VI.

INterea acciaco bello inter cæsarem & antoniũ gesto septimo imperii anno herodis terra iudeoꝝ cõmota est:q̃liter nunq̃ aĩalium pestilentia per prouinciã gesta:perempta sunt a ruinis:etiã hoĩum decẽmilia .Milites uero cum sub diuo degerent: nihil ab oppressione sunt lesi.Quæ cũ arabes ĩquirerẽt:& plusq̃ ĩ ueritate erat:audirẽt:quæ facta fuissent tanq̃ ꝓuincia hostiũ euersa:& hoĩbus emptis nihil ulterius sibi aduersũ credebãt surgere. Quo cũ legati iudeoꝝ peruenissent: pacẽ ꝓp hæc quæ euenerãt facturi:arabes pemerunt eos: & cum alacritate contra milites eoꝝ præparabãtur.Qui nec inuasionẽ arabũ sustinuerunt:licet calamitatibus oppressi: & bellare decernunt:dum non pares sese præliis eoꝝ putarent:neqꝫ auxiliũ haberẽt rebus suis domi subuersis.Quos ita dispositos rex flectere sermone tẽtauit:ut recuperaret eis antiquũ alacritatis aĩum:& exhortatus aliquos optimatũ:ausus ẽ iam & ad populũ sermocinari:nã prius pigebat eũ: ne male ꝓp calamitates susciperet ab eis.Petebat ergo talẽ orationẽ ꝓferẽs.Nõ ignoro socii quomõ multa per hoc tẽpus facta sunt contra nostrã rempublicã: & fortasse nec hi mõ de se confidunt:qui multũ uirtute præcellunt:sed quomõ compellimur pugnare:nec est aliquid quod semel factũ:non possit rursus bene tractatũ emendari:petere uos elegi simul & docere:per quæ positis in proprio alacritatis aĩo ꝓmanere. Volo tamẽ prius uobis ostendere:ꝙ iuste bellum id conamur cõmittere:propter iniurias aduersariorum:nam maxima magnanimitatis hæc causa nobis existit:post uero declarare ꝙ nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt:sed multas nos spes uictoriæ possidere.Exordiar autem principia:testes uos faciens mei sermonis.Nam arabum iniquitatem nostis:& circa alios omnes ita perfidam tãquam barbarorum:& quia nec deũ cogitent:sepius enim nos offenderunt auaricia uel inuidia sua.Et ꝙ multa dicimus:dum imminneret eis:ut a proprio principatu deciderent:& cleopatræ seruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit: nisi mea amicicia quam cum ãtonio possidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere dimisit:nam antonius cauebat agere ꝙ posset nobis in suspitione peruenire. Tamen & cũ uellet cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere:hoc quoq; ego dispensaui: multaqꝫ munera secretius offerens:tutelam utriusqꝫ acquisiui.Expensas autem ipse iuscepi ducenta præstando talenta:duo milia uero fide dicendo:quæ etiam pro reditibus adimpleui: unde nos nihil ab eis suscepimus:& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ iudeos debere:quod & si præbendũ esset pro nobis:non etiã pro arabis daret: ꝙ nobis nec gras agũt: nã pro beneficiis iniq̃ cira nos egerũt:prius ꝙ nos aĩcos nõ hostes reditibus priuauerũt.Nã si fidẽs hostibus necessario seruat:multo melius aicis:sed nõ apud nos ẽ ita:ꝙ mõis;oibus optimũ putãt iniqtatẽ eligere:si solũ lucrũ eis possit acqri.Est ergo qstio nobis utrũ oporteat iiustos pũire: dũ hoc etiã deus desideret:& præcepit semper iniquitates & contumelias execrari:quæ nõ tantũ uerbo: sed etiam iussit per bellum ulcisci:nam ꝙ uidetur iniustum apud græcos & barbaros: hoc si dici fas est:in nostros legatos cognoscitur perpetratum.Græci siquidem sacros & inuiolatos dicũt eos esse:nos autem optimum & beatum decretum ĩ lege a deo dicimus. Hi nanq; & hominibus deum placant:& aduersarios hostibus creconciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi: q̃ si legati qui pro iusticia loquuntur intereant.Quẽadmodum autem possint uitã suã innoxiam

custodire:seu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetrassent:mihi quidē non uidetur. An forsitan rectum & iustum nobiscum est:illi uero fortiores ob hoc putantur.Sed primū quidem indignū est uos hæc credere.Nā ubi iustū est:ibi deus:deo uero p̄sente: multitudo cū fortitudīe præsto est.Vt ergo de nobisipsis reqramus: uicimus primo prælio:i posteriore uero nō substitе runt:sed statī cesserūt:nō sustinētes nostræ alacritatis īpetū:uincētes nos athenio iuasit: bellum inferens nō prædictū.In primo uero prælio nomē & fortitudo nr̄a apparuit:in posteriori aūt ini quitate uel īsidiis cōcidimus.Cur igit̄ miora sapimus in his ubi maiores spes possidemus. Quo mō aūt stupescimus eos qui cū palā decertāt:semp uincunt̄:cū uero sic uincunt̄ ab iniqtate:illis hoc euēit.Virtus ergo nō i expugnatiōe debiliū:sed i opp̄ssiōe fortiū apperet. Si tamē quēq̄ illa terrēt: quæ domi cōtigerūt:& i terremotu acciderūt: primū qdē sciat:quō hoc ipsū & arabas de cepit:dū maiora quā cōtigerunt:putarēt.Præterea nō debēt hæc aut illis audaciā:aut nobis timo rē īmittere. Illi nāq; nr̄is laboribus uel calamitatibus spes sibi assumūt:q̄s nos egressi contra eos uiriliter auferemus.Vos aūr accipite alacritatē pugnādi:neq; enim ītantū sumus cōtriti: neq; ira dei uulnerati:ut quidā putāt:q̄ potius accidētia sūt dicēda.Quæ si dei īnia ꝓuenerūt liquet: q; iā secundū illius iudiciū ira desiit:dū satius uindictā de factis nostris accepit:alias acceperūt. Nam si uellet āplius nobis nocere:nequaq̄ flexus fuisset.Bellū aūt qa & uult fieri:& iustū eē cognouit: & nobis ostēdit:q; multis per ꝓuinciā terremotu ꝓemptis: nullus armatus īteriit:deo euidenter ostendēte:q; si oēs cū filiis uel uxoribus militarent:nihil pœnitus eis īoportunū accidisset. Hæc ergo reputātes:q; in omi tēpore dei patrocinium possidetis:p̄sequimini fortitudīe iusta iniquos: amicis p̄fidos maliuolos circa legatos:semp; ura uirtute deuictos.Cū hæc audissent iudei:mul tum audaciæ sumentes:ad pugnā parabant̄.Herodes aūt hostiis celebratis cū magno studio:eos contra arabas transiēs iordanē fluuiū ꝓduxit:& ꝓpe aduersarios castra dispositi.Tū uisum ei est castellū in medio positū occupare:quod sibi multū ꝓdesse putauit: uolenti maturius prælium uel cōmittere:uel differre.nā oportuno uel munito loco cōstiterat.Cunq; idē ꝓuiderent arabes:bel lum ꝓ castello cōmittitur:& primū quidē ꝓtelatio: deinde uero multis ex utraq; parte ad manū uenientibus:arabes afflicti recedūt.Quod statim spes iudeis nō minores erexit:uirtutēq; accen dit .Dūq; magis omnia uellent arabes pati:quā decertarent:& iudei castra eoꝝ ꝑuaderent:arabes coacti recedunt:nullas uincendi spes habentes:sed tantū a multitudine audaciā sumentes. Itaq; pugna maxima facta:multisq; ab utraq; parte cadentibus:arabes recedunt:quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit.Nam non tantum ab aduersariis terrebantur:sed ipsi fugientes:sua multitudīe contriti moriebantur.Vnde quinq; milia defuncta sunt:reliqui uero ad castra confugierunt:mi nime spes salutis firmas habentes:necessariorum inopia:& quod peius erat:aquarum indigentia Iudei autem licet persequerentur:tamen inuadere castra minime permittebantur:sed obsidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebant.Igitur in his arabes constituti:legatos ad herodē diri gunt:primum quidem dissolutionem belli petentes:nam sitis eos urgebat omnia pati:dum tan tum in præsenti licentia aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos:nec dona suscepit:neque mediocre quidem pactus est: dum obstinate permaneret ulcisci transgressiones in suos ab illis factas.Qui siti compulsi nimia semetipsos tradiderunt:ut per quinq; dies quatuor milia caperē tur:sexto uero die reliqui de castris egressi: decertare cum aduersariis nitebant̄: eligentes omnia pati:ne paulatim sine gloria deperirent.Quæ cum deliberassent:nullatenus decertare uoluerūt: nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem esse putauerunt: ne intribu lationibus uitam extenderent:quorum septem milia priori prælio consternuntur.Cum his er go casibus uterentur:arrogantiam priorem deponunt:miratique herodis prudentiā cesserūt:pa tronum eum suæ gentes pronunciantes, Qui eum multa fœlicitatis gloria reuertitur: maximā acquirens sua fortitudine dignitatem.

Capitulum.VII.

IGitur licet optime per bellum herodes res suas dispositisset: tamen in periculum incidit. Siquidē pro republica decertans antonius:in acciaco litore a cæsare uincitur.Tum inde sperationē sui herodes uenit:dū amici & inimici putarēt nō īpune amicicias ei ꝓuenire: q̄s cum antonio habuisset.Quapropter aīci quidē despabant:inimici uero licet i ꝓspectu cōtri starent̄:tamē clānimiū letabant̄:sperātes meliora sibi reꝝ mutatiōe uentura.Herodes aūt hircā num solum uidens indignitate regia cōstitutū:pdesse suis rebus opinatus ē mortē illius:ne īmi nēte sibi a cæsare piculo:ille daret occasionē:q; solus regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogi taret:nec daret occasionem hircanus:nam modestia moꝝ illam rerum gubernationem curabat & rebus studebat bonis:oīa cōcedens fortunæ:alexandra nimis pertinax:& spē rerum mutatōnē incōtinenter credēs:uerba ad p̄rem fecit:ne sustineret herodis iniquitatē: i familiā suā ꝓcedere:

sed custodiret spes eorum:petebat ut & malcho arabiam tenenti scriberet:quatenus susciperet eos ad se refugientes: nã si mors uenerit inimico cæsari herodi ad se prícipatú uentur & ppter populor fauorẽ:& pp generis dignitatẽ.Dum his cũ flectere uerbis niteret hircanus uerba depellebat. Sed ptinatia muliebri dum illa pmanens:nec noctu:uel interdiu desinens herodis erga se insidias accusaret:cõpellit eũ epistolã dare dositheo cuidã amico:in qua scriptũ erat:ut arabs equites qui deberẽt eũ ad se pducere mitteret ppe paludẽ bituminis quæ distat ab hierosolymis stadiis.cc.Credebat enĩ dositheo:dũ nimis eũ sibi ipse & alexandra existimarẽt:pp inimicicias:qs cũ herode haberet:ut iosippi cognatus quã ille pemerat quia & illor quæ tyro pstrati fuerãt ab antonio:prior frater existeret.Sed hæc dositheũ nullatenus hircano fidũ i ministerio parauerũt. Nã præponẽs illis regis amicicias:porrigit herodi epistolã:qui eũ p fide nõ tantũ laudauit: uerũ etiã iussit ei:ut ministraret reliquæ causæ:qtenus epistolã traderet malcho:litteras q ab illo reciperet:cũ nõ paruũ putaret & illius sniam cognoscere.Quæ cũ dositheus alacrius ministraret:arabs rescripsit & ipsũ hircanũ se suscipe uel oẽs q cũ eo uenirẽt. Destiauit etiã qui deberẽt eos caute perducere. Vt uero & hãc epistolã herodes suscepit:cõfestim uocato hircano:de factis eius cũ malcho pactis requirebat. Cunq ille negasset:epistolas corã cõcilio demõstrans:uirũ interfecit. Hæc nos cõscripsimus q in aialibus regis herodis cõtinebantur.Alii uero nõ ita existimant: sed magis herodẽ insidias contra hircanũ cõtexisse:qtenus eũ interficeret:dicunt ita scribẽtes:in aliquo conuiuio sine suspitione quẽdã sermonẽ hircano intulit:si qs epistolas a malcho suscepisset Qui dũ se cõfessus esset:salutatorios apices accepisse:ille rursus iterrogás:si qua sup hæc etiã dona recepisset::nihil amplius respõdit quã.iiii.iumenta trãsmissa suscepisse.Occasione hac inuẽta: dona esse corruptionis:uel pditionis uociferans:uir iussit occidi. Signa uero sunt minie hircanum peccasse: qtenus termino tali occũberet:modestia mor eius: q nihil in iuuẽtute sua atrocius aut acrius egisset: quia & cũ ipse regnũ habuisset: plurimã gubernationẽ antipatro cõmiserat:cũ iam octogesimũ duceret annũ:& cum multa tutela sciret herodẽ regnũ possidere: & eu fraten trãsisse:honorátes eũ:quæ oia despexisse eũ:& aliquid nouitatis molitũ:nimis incredibile est:quia nec naturæ illius aptũ erat:sed molitione herodis occisus est.Ita quidẽ finẽ uitæ inuenit hircanus: diuersas & uarias calamitates expertus.Nam in prícipio ut mater eius alexandra regnauit: prícipatus sacerdotii gentis iudeor nouẽ annis honorẽ obtinuit:matreq defuncta cũ imperium suscepisset : & hoc tribus mẽsibus gubernasset:depellit ab aristobolo fratre:restituit autẽ iterum a põpeio:&.xl.annis honore usus:secundo regnũ per antigonũ pdidit: & corporis diminutionem passus: apud parthos captiuus perductus est:& exinde ad propria post tempus remeas propter spes ab herode promissas:nihil sicut sperauit executus est.Itaq multis uitæ passionibus inuolutus:& quod pessimum est ut diximus in senectute:non dignum uitæ terminum impetrauit.Siquidem modestus & mediocris in omnibus existebat:& plurima sui imperii sub dispensatoribus innocens tractabat:neq callidus regnum disponere: antipatro herodiq usq ad hoc conamen aperuit iter.Herodes autem hircano interfecto:a cæsare nihil optimum sperans de rebus suis propter amicicias quas cũ antonio habuisset laborabat.Cunq in suspitione alexandram haberet:ne tempus nãciscereturr:& multitudinem & turbam in regno uel rebus suis concitaret:cõmendauit omnia fratri suo ferore:matrem autem cipriam cum sorore: & cognationem cũctam in masada constituit iubens:ut si quod de se periculum audirent:principatũ sibi assumerẽt mariamne uero suam uxorem: q non potuisset ut inimica cum sorore uel matre conuersari:in alexãdrio cum alexandra matre sua deposuit: iosippum & ituraeum soenium super eas dimittẽs fidos sibi amicos:quos sub spem honoris custodire mulieres reliquit.Quibus etiam mandauerat:ut si quid de seipso periculosum audirent:ambas interficerent: regnum uero filiis suis cum fratre ferora custodirent.Cum hæc mandasset:ipse rhodeo ad cæsarem properabat. Cunq in ciuitatem delatus esset:deposuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate sua diminuit. Vt uero cõmunem sermonem cum cæsare inseruit:tum multo potius suam magnitudinem: suæque maiestatis honorem seruauit:dum nec ad preces:neq ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis satisfaciens: & ratione actuum suorum confidens sine dubitatione cæsare dicebat amicicias sibi maximas cum antonio fuisse:omniaque pro uirtute sua egisse:quatenus ille rerum potentiam sortiretur:militiæ tamen eius nullatenus cõmunicasse:eo q occuapatas arabas expugnaret trasmisisse uero & pecunias & frumenta:non tamen minus ad dignitatem suam. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquẽ habere debet uiribus aiæ uel corporis aut substãtiæ participẽ etiã ad periculũ exhibere:quod ego non minus inqnit quam oportebat effeci.Illud uero integre gessi:qa qũis uictũ i acciaca pugna nõ reliq:neq manifeste:transiui:cũ & ipsa trãsiret fortũa: sed seruaui ei fidẽ quãquã non oportunus auxiliator:tamẽ cõsiliarius fidelissimus existẽs. Nã causa

salutis & rerum potestas q̄liter ꝑdesset ostēdi: dum cleopatrā hortarer occidi: q; si perempta illa fuisset: nullatenus a regę principatu cōcidisset: imo magis & tuas facilius indignationes euitasset. Equibus nihil ille agēdo: sibi quidē incōmode: tibi uero utiliter ꝑfuturā præponēdo demētiam periit. Nunc ergo siquidē pro antonii ira nostrā fidem fuisse iudicas: nō sum denegaturus: qa pui neq; meū erga illū fauorē euidēter prædicās recusabo: si uero ꝑsona ablata: qs sim circa benefacto rem: uel q̄lis aīcus reqras: poteris a factis me cognoscere. Nā licet nomē ablatum fuerit: nihilominus amiciciaę firmamentū i nobis poterit approbari. Cap. VIII.

CVm hæc dixisset: & oībus suæ animæ libertatē ostendisset: nō mediocriter cæsaris liberalitatē: uel indulgentiā meruit: intantū ut criminū cās ꝑ fauore eius uindicari deposceret & tunc diadema rursus sibi reposuit: cæsare inuitāte: dū nihil secus circa eū: quā prius erga antoniū apperet. Tunc cæsar oēm ei honorē addidit: cæteris regibus scribēs: cū omni alacritate herodē sibi occurrisse. Postquā uero hāc satisfactionē præter spem susceptā cognouit: uidēsq; sicut prius firmiorē sibi principatū a cæsare datū: decretūq; rōanoę sibi ꝑ stabilitate sua mercatum: secutus e cæsarē ad egyptū ābulantē. Cūq; sup uires suas amicis dona obtulisset: liberalitatē magnanimitatēq; suā ostendēs: petebat: ne alexāder aīcus antonii aduersi aliqd pateret. Sed hoc nō ꝑpetrauit: qa iā iureiurādo cæsar præoccupatus fuerat. Rediit aūt iteręad iudeā cū ampliore honore: & spantibus cōtraria: stupore cū metu incussit: q; clarior a periculis dei ꝑuidētia remeasset. Confestī ergo susceptionē cæsari p syriā in egyptū eunti parabat. Itaq; cū eū suscepisset cū oī regio apparatu ptholomaide: & præbuisset exercitui sumptus affluenter: oīno inter fidelissimos reputatus ē. Dūq; expeditionē cæsar deputaret: in centū quinq̄ginta dōibus ornatis: eū cū amicis suscepit. Præbuit aūt p loca arida trāseūtibus necessariā humanitatē: ita ut nec uinū nec aq̄: quæ potius militibus acceptabilis erat: alicui deficeret: ipsi etiā cæsari octingēta talēta dōauit: oībusq; demōstrauit: q; plus clarior in regno suo remunerādo cū apparuisset: ut magis fidē eius & alacritatē cæsar ꝑbaret. Cui & redeunti rursus herodes ab egypto nō minus prioré largitatē exhibuit. Tunc quoq; cū ad regnū suū redisset: turbatā oēm domū inuenit: ac grauiter ferentē uxorē suā: & matrē eius alexandrā: dū putarent nō ꝑ corpoę tutela in illo oppido se positas: sed tanq̄ i carcerem: cū nihil ille neq; de suo: neq; de alieno in ptāte hr̄ent. Mariānes quidē amorē regis: dissimulationē & deiectionē putabat. Angebaī aūt: q; si quid ille piculosū pateret: nec spē uitæ posset habere: mādataq; iosippo data recordabaī. Quapp custodes cum nimia diligentia mitigabat: magis uero soemū dū illi putaret oēm ptātē creditā. Soemus aūt i initio fidelis: nihil pœnitus de mādatis herodis palā fecit: sed cū sermonibus uel donationibus mulierū flexus paulatī deuictus esset in ultio cuncta regis mandata dilucidauit: dū tamē nō oīno speraret eū cū eadē ptāte reuersurum: sed & potius periculum fugeret: ne rediret insignior: ideoq; nō parua mulieribus putauit præstare: utiq; ampliorębeneficioę retributionē se acceptuę: si regnarent: q; si ꝑspere cūcta gerens herodes reuerteret: nequaq̄ cōtra uoluntatē uxoris eū posse facere sciret: dum cognosceret omni ratione regis amorē erga mariānem amplioré existere. Itaq; cū huiusmodi illum fefellisset spēs: secreta oīa iudicauit. Mariānes hæc grauiter audiēs: nec finē sibi de piculis herodis inuenire putans: cui & infesta fuerat: nullatenus eū equitatē ꝑpetrare orabat: & licet difficilē uitā suā post morte illius putaret: nihil tamē de sui animi passionibus celauit: nā cum ille maximas res præter spē impetrasset: nauigauit. & primū uxori suæ de his bonis nūciauit: solāq; præponens oībus pp amorē & cosuetudinē quā cū ea habuisset salutauit. Cui dū fœlicitatē suā referret: nullatēus gaudentē: sed & potius grauiter ferentē itellexit. Nō hæc celare dolorē poterat: sed ꝑ decore nobilitatis suæ ad oscula gemebat: narrationibus uero eius nequaq̄ letabaī: sed potius contristari se demonstrabat. Vt uero nō suspecta tantū: sed etiā manifesta herodē facta turbarent: contristabaī: aīaduertēs irrationabile circa se uxoris odiū nō celatum: iccirco duriter tolerabat: dūq; amorem ferre nō potuisset: nec i ira: nec amore pmanebat: semp ab altero in alterū transiēs: in utroq; inconstans erat. Sic ergo inter odiū uel amorē destitutus: sepius parauit uindicare in illa superbiā: sed timuit: ne præoccupatā suā aīam cupidie debilitaret: & nullatenus occidere eam ptulit: dum uereretur ne perēpta illa: maiorē pœnā ꝑ amore illius interitus sustineret. Intelligētes ergo eum ita de mariāne soror eius & mater optimū putauerūt tēpus ꝑ illius odio recepisse: & loquebanē nō pauca herodē incitātes in odiū: qui nec insuauiter hæc uerba attēdebaī: neq; facere quicquā i uxorē tāquā credulus præsumebat. Peius ergo dolorę passione succēdebaī: dū neq; illa odiū celaret: neq; ille amorē. Confestīq; aliquid nefandissimū actū fuisset: nisi cæsar nūciatus eēt cōtrarios uicisse: & interēptis antonio & cleopatra cunctā egyptū possedisse. Quapropter festinās ad cæsarē: reliqt domū ita dispositā. Cui ꝑficiscēti mariānē soemo cōmendās: multas hr̄e gr̄as ei ꝑ diligētia ꝑfitebaī: & partē magistratus a rege ꝑmeruit: & ille quidē honorē hunc obtinuit.

HErodes uero cū in egyptum pueniſſet:cæſari cū ampliori fiducia ſermonē inſeruit: tanq̄ ſiā amicus. Siquidē de ſatellitibus gallis cleopatræ q̄dringētos ei donauit:& terrā ei rurſus reddidit:quā per illā pdiderat. Addidit etiā regno eius gadara:uel ioppē & ſamariā nec nō & maritimā gazā uel antidonē uel ioppē:& ſtratonis turrī. Cūq; hæc adquiſiſſet: & cæſarem comitatus uſq; ad antiochiā eēt:reuertit:& quantū res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat: tātū domeſticis laboribus affligebat:præſertī circa coniugē:de qua potius fœlicitatē quōdā uidebat habuiſſe:nā amorē nō minorem illis ptulit:quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retētos. Sed hæc merito mariānem dilexit:quæ cū in aliis caſta uel fidelis eēt:muliebre uel modeſtū quiddā naturaliter habebat. Nā dominabat marito ſeruiēti libidini:& ſepius cōtumelioſe eū aggreſſa ē. Quod ille diſſimulās portabat:blandiebat tamē licet matris eius uel ſororis ignobilitatē illa derideret & detraheret. Illo uero tpe maioribus accuſatiōibus a ſuſpitiōe nutritis:āni ſpatiū cōpleō ex quo herodes a cæſare reuerſus erat:& cū iādudū culpa uolueret:tūc erupit alia occaſiōe data. Meridie nāq; dum uoluiſſet requieſcere accerſiit mariānem amore quē in ea ſemp habebat aſtri ctus. Que cū intraſſet:non cū eo ſcubuit:alias cōcubuit:ſed feſtināter eū depulit:& ſproperauit ei ſui patris uel fratris interitū. Qui cū grauiter tuliſſet contumeliā:& paratus ad facinus eēt:ſentiens ſoror regis ſalome paratū olim pincernā regium intromittit:præcipiēs dicere:qualiter ſuaderet ei mariānes amatorium confeciſſe regi:& ſiquidē ille turbaretur:& interrogaret quale hoc fuiſſet reſponderet:uenenū illā tenuiſſe:petentemq; ſeipſum ſumminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex cōmoueretur:dimitteret uacuum:dum nequaquā hoc ei periculum ferret. Hæc dicens:cum hoc tempore locutus intromittit. Qui tanquā ueriſimilia ducturus cum ſtudio ingreditur:aſſerēs mariānem præmia ſibi præſtitiſſe dum flecteret amatoriū regi porrigere. Cunque ad hoc rex cōmotus fuiſſet:uenenum inquit erat:quod illa monebat dari. Cuius uirtutem ipſe ſe non ſciſſe fatebatur ideoq; nunciaſſet:quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba herodes audiſſet:& dudum iam furibundus:tunc potius excitatur:& eunuchum qui mariāne fideliſſimus erat:de ueneno torquebat cognoſcens:q; ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet:nihil quidem tortus de ueneno dixit:uxoris autem odium quod in eū haberet pp ſermones quos ſoemus explanaſſet:manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicens:nullatenus ſoemum ſibi fideliſſimum prioribus temporibus hæc prodidiſſe mandata:niſi quid amplius inter eum & mariamnē proueniſſet. Et ſoemum quidem protinus interimi præcepit: uxori uero iudicium colligens:familiarium accuſationem parauit:ſtudioſeq; execurus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq; ſermone incontinens:& iracūda: quam ita ſentientes qui præſentes erant:mortiferam in eam ſententiam protulerunt. Dum hæc ſnia pronunciaretur:ſubuenit quidam ei uel aliquibus præſentibus:ne ita temerarie illam interficerent: ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc ſalome cum ſuis feſtinauit e medio mulierē abducere:quæ potius regem impulit:caue inquiens ſeditionem multitudinis:ſi illa uixerit. Mariamnes interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans autem alexādra tempus:& q; paruam ſpem haberet:eadē ab herode paſſura:contra prioré ſuā fiduciam nimis ualde commutabatur. Nā uolens oſtendere ſe ignoraſſe cām. exiens multa mala contra filiam uociferata eſt:& omnibus audientibus clamabat:malam circa maritum:& ingratam extitiſſe. quapropter iuſte pati: q; audacter ei reſtitiſſet. nec retribuiſſet beneficio tāto remuneratōnē. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem:& audentem etiam capillos ſuos euellere:multa quidem in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum eſt:cum nec uerbum in initio dediſſet:nec ad illius improperatiōes turbata reſpexiſſet ſed qualiter animi grauitate peccatum matris ferret:euidenter demonſtrabat. Ipſa ſiquidem nō timido greſſu neq; mutato corporis colore ad mortē ducebatur:generoſitatē ſuam nequaquā in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit:fœmina quæ ad continentiam & magnitudinem animi optima erat: modeſtia uero ei nō defuit:pulchritudine autem corporis & affabilitatis dignitate magiſquam ſiquis exiſtimare poſſet omnes mulieres ante ibat:occaſio tamen exinde maior prouenit:ne cum gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dum ſemper potiretur illius amore: & nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciam immoderatam habuit contriſtabant aūt eā quæ erga ſuos euenerant. Hæc omnia ei quēadmodum paſſa fuiſſet dicendo:ad ultimū inimicas ſibi apuit alias parauit matrē uel ſororē regis:& illum ſimul in quo tantum confidens nihil qđ moleſtū ſibi oriretur ſperabat. Poſtquā interiit:regis potius deſiderium exarſit:ut ſepius nomē illius iuocaret. Moliebat aūt oia facere quæ potuiſſent ſolaciū afferre:conuiuia:colloquia:quæ nihil ei ,pfuerunt:gubernationes etiā regales recuſabat: & tātū doloribus tenebat;ut aliquādo mariānē uocare miſtris tāq; uiuētē

ualentemq; præciperet. Cum sic haberetur: superuenit egritudo pestifera: quæ plures populi uel amicoꝝ eius extinxit: & oibus præbuit suspicari: per iram dei hæc cõtigisse: p iniquitate erga marianne confecta. Ideoq; ad peiora rex puenit: ut ultio solitudines eligeret: sub occasiõe uenatiõis. His cõfectus cogitatiõibus: nõ potuit multos dies ꝓtrahere: sed icidit i difficillimã inualitudinẽ Nam inflãmatione uel astrictione gutturis: métisq; mutatione tenebaf: & quæ potuissent curã exhibere: nihil penitus ꝓfuerũt: sed cõtraria iueniebanf. ¶ Vnde postea despatione facta medici dũ neq; quã medicaminibus allatis egritudo decresceret: & rex nihil potuisset accipe: oia q̃ ille uel let iusserũt ei præbere despationẽ salutis casui deuouẽtes. Et ille quidẽ i samaria sebasta noiata iualidus iacebat: alexãdra uero i hierosolymis habitãs: cũ audisset in quibus eẽt herodes: festinauit custodias ciuitatis obtinere: quæ duæ fuerãt: una quidẽ ipsius ciuitatis altera uero tẽpli: q̃s siquis sub ptãte sua cõprehẽdisset: oẽm gentẽ sibi subdebat. Nã imolatiões nullatenus sine his fiebant: q̃s nõ exercere ipossibile iudeis uidebaf: parati utiq; magis uitã amittere: quã religionis dei solitum sacrificiũ nõ iplere. Igiẽ custodibus eaꝝ alexandra obtulit: q; oportuisset ipsi uel filiis herodis eas tradere ne q̃s eas alter ꝓoccuparet: illoq; defuncto: reꝝ ptãtẽ teneret: dicẽs qa si a morbo quo detineẽ euaserit: tutius eas poterit custodire. Cum hæc uerba fecisset: nõ patiẽter tulerũt sed fideles prioribus tẽporibus extiterunt: tũc magis & ꝓpter odiũ alexandræ: putãtes nõ se optíe herode uiuente despare. Quoꝝ unus cõsobrinus regis noie mane: cõfestim nunciauit regi alexandræ sententiã. Qui nihil remoratus: interfici eã præcepit. Ipse uero uix & multo labore cum egritudinẽ euitasset: anío uel corpore debilitatus simul: & fastidiosus in oibus cãis factus: ad pœnam peccantiũ paratõr erat: iccirco & aícos sibi necessarios interemit: custodibaꝝ: uel lisimachũ: uel antipatrũ: gadiã uocatũ: necnon & dositheũ: ex hac occasione. Custodibarus genere quidem idumeus: erat inter primos dignitate: qui a proauis sacerdotes uidebanf: goze: quẽ deũ idumei arbitrabãtur. Hircano uero rempublicam eoꝝ sub iudaicas leges redigente: cum herodes regno succesisset: iudicẽ custodibaꝝ idumeæ uel gazæ declarauit: & dat ei sororẽ salomõi: iosippũ occidẽs priorẽ eius maritũ sicuti demõstrauimus. Cũ hæc custodibarus ꝓter spẽ libẽter ipetrasset: eleuatus fœlicitatẽ paulatim excedebat: putãs nõ esse bonum: se iudicẽ herodis præcepta pficere neq; idumeos sub lege iudaica existere. Quapropter destinauit ad cleopatrã: dicẽs: idumeos semper illius maioꝝ fuisse: ac pp hoc iustũ esse: ut peteret ꝓuintiã ab antonio. Nam separatũ confirmabat transferre fauorẽ suũ ad illã. Agebat tamẽ hæc: nõ q; potius cleopatrã dominari desideraret: sed estimabat: si pluribus uiribus herodes priuaref: facilius iã posset sibi gentis iudeoꝝ principatum uendicare: occasiõe generis & pecuniaꝝ q̃s ppetuo per illicita lucra acq̃sierat. Et cleopatra quidẽ antoniũ petẽs: ꝓuintiã minie obtinuit. Nunciaf aũt hæc uerba herodi. Qui paratus custodibaꝝ iterficere: matris petitionibus uel sororis: ueniã ei donauit: sed nõ i suspectũ eũ ipostерum ꝓ prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero iteriecto: cũ contigisset salome a custodibaro discordare: mittit statim ei repudiũ: cõnubium rénuens: nõ secundũ leges iudeoꝝ. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere: uxori uero nullatenus seperare & ducere aliũ nisi prius a priore marito dimittaf. Salomi tamẽ non generali lege: sed ptãtis sanctione connubiũ separauit: & ad fratrẽ herodẽ dicebat: ꝓ illius fide maritũ se reliquisse: dũ cognosceret eũ cũ antipatro uel lisimacho uel dositheo nouis rebus studentẽ: fidẽ uero sermoni de babe liberis iponebat q; seruarentur apud eũ duodecí annis: quæ multũ stuporẽ regi ꝓter spem uerba fecerũt. Nã babe liberos destinauit oli psequi q; inimica sui fuissent: tũc uero per tẽporis lõgitudinẽ de memoria eius exciderãt. Quoꝝ inimiciciæ & odiũ hinc ortũ est. Cũ antigonus regnũ haberet: & herodes ciuitatẽ hierosolymoꝝ obsideret: necessitate uel malis quãta obsessis assistunt plures iuocabant herodẽ: & ad illũ clamabãt: babe aũt filii dignitatibus ꝓcellẽtes & apud populũ ualidi: permanebant: cũ antigono: & herodẽ accusabãt: & seruandũ regio generi pricipatũ suadebãt. Ciuitate uero capta: cũ herodes rempublicã tenuisset: custodibarus exitus ciuitatis obstructurus ordinatur: q̃tenus nõ recederẽt ab ea: qui ciuiũ rei aut regi cõtrarii extitissent: sciés in opiniõe uel in honoꝝ populi babe liberos esse: & putãs magnã partẽ sibi eos fore in reꝝ mutatiõe. Qui illoꝝ saluti studẽs: absedit i ꝓpriis ꝓsidiis: tũc qdẽ iureiurãdo herodẽ flexit nihil de illis sciísse se. Quare liberatus ẽ a suspitiõe. Rursusq; edicto a rege posito: & oẽm modũ excogitãte ut eos iueniret: nõ ẽ confessus. Sed cũ primũ negasset: nõ sine pœna sui putauit postea uiros ostẽdere: & nõ fide iã tantũ. sed & necessitate eos celare festiabat. De his cũ núciatũ a sorore fuisset: rex destinans ad loca ubi cõmorabãf simul cũ aliis accusatis illos occidit: ut iã nihil eẽt residui de genere hircãi: sed regnũ suo possideret arbitrio: nemíe i dignitatibus existẽte: q; iniqtatibus eius resisteret. Iccirco potius a ꝓriis moribus excedebat: pegrinis iuentiõibus ueterẽ statũ corrũpebat: q; nullatenus maculari debuisset: unde nõ miora nobis iposterũ mala ꝓuenerũt: diuersis recedẽtibus maioꝝ pietate cor

ruptis:& primū quidē certamē quinquēnale cæsari cōstituit:& theatrū i hieroſolymis cōdidit:& rurſum in campo maxio amphiteatrū:utraq; conſpicua:moribus uero iudaicis aliena.Siquidem uſus aut apparatio taliū neq̄quā tradita fuerat.Celebrationē quidem illā clariſſimā per quinquēnium conſtruebat:nuncians finitimis:& conuocans ab omni gente athletas:& omnia certamina & de tota terra ſuitabat:ut ſpe ꝓpoſitoꝝ præmioꝝ & uictoriæ gloria cōuenirēt.Igit̄ collecti ſūt capitales artifices:non tantū hii qui exercitationibus corporis prævalerent: ſed & muſica p̄cellē tes:quos timelicos uocant:proponens maxima uictoriæ præmia:oēſq; nobiliſſimos ad cōflictio nem conuenire uocitabat.Conſtituit quoq; quadriugis & biugis:& unius equi curſui non parua dona: & oīa q̄ munificentia uel decore apud ſingulos præfulgebāt:uolēs habere clariora:ſpectaculum liberalitate cōpoſuit: theatrum uero circa cæſaris imagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat:auro ſcilicet uel argento puro cunctis inſtructis:& neq; de ueſte neque de uaſis:aut lapidibus precioſiſſimū aliquid defuerat:qđ nō certantibus offerebat. Apparatus etiam ferraꝝ fuit.Nam leonibus multis cōgregatis:& aliiſq; eminerent ferocitate:& raro inueniuntur: quoꝝ inter ſe altricationes & pugnæ contra hoīes excogitabant̄: peregrinis quidem ammiratio ſumptuū:& delectatio ſpectaculi uidebat̄;puintialibus aūt euidētiſſima ſolutio morum: qui apud nos coluntur.Impiū enī eſt:feris hoīes pro hoīum ſpectaculo ſubdere:iniquū etiā peregrinis moribus ſolita permutare:ſuper oīa uero cōtriſtabant eos trophea:dum putarēt imagines eſſe armis obſitas:quia nō patriū illis fuerat talia colere.Quod nec herodē latebat:qui uiolentiam quidē eis īferre oportunum non putauit:loquebat̄ autem & cōſolabatur ut ſuperſtitionē eoꝝ auferret: ſed nullatenus perſuadebat:dū grauiter illi tuliſſent ea quæ uidebāt ſoluta lege cōmittit. Illi uero unanimiter clamabāt dicentes. Licet oīa exiſtimemus tolerabilia:tamē hominū imagies uel trophea nō eſſe patriū ī ciuitate admitti ꝓfitemur.Herodes aūt turbatus & ītelligēs nō facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſolatio:accerſit quoſdā primos eoꝝ ad theatrū:& oſtendens trophea cōſuluit quid illis hæc uiderent̄.Qui cū clamaſſent hoīum imagines :præcipiēs auferri ornatum impoſitū:oſtendit ligna nuda:quæ ſtatim ſpoliata riſum plurimū ſpectātibus incuſſerunt.Tali mō multitudinis impetū mitigauit herodes:ut iam plurimi mutati nō offenderentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus ſuis:q; ſolita minime contuebantur: & putabant initium patriis legibus deſtruendis. Vnde optimum exiſtimauerunt magis pericula pati quam mutatam rempublicā negligi:dum herodē ꝓſpicerent uiolenter introducere quæ nō ſolita fuiſſent; & uerbo quidē regē: operibus aūt hoſtem oīum demonſtraret. Vnde coniurauerūt omne periculum ſe ſubire decem ciues:& gladios ſub ueſtimento portabant.Inter quos fuit quidā ocu lis captus:qui per indignationē eoꝝ quæ audiebat fieri:ſe ipſum pati quæ & illi firmabat:qui nō mediocrem eis impetum in conatibus periculoſis imiſit.Quod conſilium cum deliberaſſent:ex compoſito ad theatrum pergebant: ſperantes non poſſe herodē fugere: ſi ſubito eū inuaderent. Cunq; parati cum audacia ꝓperarent:unus eoꝝ qui perſcrutantes ſingula renūciabant regi:eoꝝ conſpirationem intelligens:parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui cōfeſtim ſciens odium q; plures in eū habuiſſent:& ſeditiones quotidianas:diſcedēs ad aulā:noīatim accuſatos uocauit Qui cum a miniſtris euidenter capti fuiſſent:ſcientes q; nō euitarent periculū ornauerūt neceſſarium uitæ finem:nullā deponētes animi ſui fiduciam.Nec enim negauerūt actum ſed & demō ſtrauerunt gladios:cōfeſſiq; ſunt bene; & pie cōiurationē ſe feciſſe:lucri quidē nullius cauſa neque pro ſuis doloribus: ſed pro cōibus cauſis:quas ſeruare:aut pro his mori cunctis dignum uiderētur.Talia quidē illi de uoluntate inſidiaꝝ fiducialiter prolocuti:a regalibus miniſtris circun ſepti ducebantur:oēmq; pœnam paſſi perimuntur.Non multoplus eum qui talia nūciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt:ſed & mēbratim dilacerantes:canibus appoſuerūt. Videbant aūt multi ciuium quæ fiebant:& nemo nunciauit: uſquequo herodi acerbioꝝ & certioꝝ faciēti inq̄ſitionē q̄dā mulieres torte cōfeſſi ſunt:quæ hæc uidiſſent.Herodes uero eos qui facimus cōmiſerunt ſimul cū tota domo pemit. Cōcurſus uero & audacia populi quā ꝓ legibus habebāt:nō remiſſioꝝ faciebāt herodē:ſed multo potius cautioꝝ qui ſtatuit undiq; ſeſe mūire: ut ſiq nouis rebus ſtuderē:manifeſta fieret eoꝝ cōſpiratio:dū ciuitas ab aula q̄ conuerſabat̄:& a tēpli cuſtodia tutaret̄ q̄ antonia dicebat̄.Samariā quoq; deliberauit muris circūdar:quā mutato noīe ſebaſtiā appellauit putās etiā ꝓdeſſe ꝓuitiæ locū mūire q de hieroſolymis aberat unius diei uia: & olī uocabat̄ ſtratōis turris etiā eū cōſtructū cæſariā noīauit: & ī maxio cāpo electos eqtes deputās:locū edificauit:q; ī galilea gaba uocat̄:& trās fluuiū ſebōitidē.Hæc ergo paulati ſemp ꝓ tutela ſua molitus pfecerat:circūdās cuſtodiis totā gentē ut neq̄quā ptāte hīret ſeditiōes ꝓmptas agere:qbus puo motu facto frequēter utebant̄:nec laterent ſi moueret̄:aſſiſtētibus ſemp ī ꝓxio qui cognoſcerent:& multos quidē auxiliatores ſuos:plures aūt ex finitis ihabitare illic fecit: dū

munificentia ductus templū cōstrueret:quo simile prius nec i nobilissimis ciuitatibus existebat: quod magis pro tutela sua construens:in honore augusti cæsaris sebasten appellauit: & ꝓuinciæ partem meliorem quæ prope fuerat distribuit habitatoribus: ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; firmissimo circundās altiora loca:custodiis cōmuniuit: ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia habuit intus:in medio uero mensura unius & semis stadii locum statuit undiq; decoratum.In quo templum altitudie uel publica pulchritudine excellens edificauit:paulatimq; totam ciuitatem exornans:munitioni quoq; prospexit: eius:cuius pulchritudinem ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

Capitulum.X.

EOdem tempore tertiodecimo anno regis herodis instante:magnæ calamitates ꝓuintiam occupauerunt:siue de ultione:seu casu sic occurrente. Siquidem prius gelu per cussa terra:fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiā frumenti morbus & passio pestifera possidebat.Qui continue maloꝝ diuersitate cōprehensi:dum indigerēt cura uel alimentis:plus peste moriebantur:morbus ita pereuntiū & uiuentium solacia auferebat.Nam corruptis frugibus terræ:horreisq; exhaustis:nulla spes alimētoꝝ ꝓpterpestilētiæ malum ullatenus spectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ nō minus ipsi regi quā populo iminebat.Siquidē uectigalia quæ de terra solitus erat accipere:minime colligere prævalebat: & pecunias cōsumpserat:largissime ciuitates edificando:nec erat quod dignū auxilio uideretur Interea deliberabat tēpori conferr̄ præsidiū quod difficillimū fuerat:dum nec uicini habuissent unde alimenta præberent:quia nec ipsi leuiora toleassent:& pecuniis deficientibus licet potuissent pauca plurimis cōparare:bene tamen arbitratus:nequaquā auxilium negligere:ornatum regium incidit:neq; præciosissimis uasis:neq; artificio præcellentissimis parcens.Mittebat aūt pecuniā ad egyptum petronio præsidia a cæsare constituto: & cum non pauci ad eū confugissent propter eandem necessitatē: & amicus herodis priuatim existeret:uolēs subiectis eius subuenire primis ipsis deportare triticum concessit:per omnia eos & in emtione & in nauigatione releuās: ut maxima pars ipse huius auxilii fieret. Nam herodes his deportatis:non tantū sententias inhorrere se prius habentium mutauit:ymo maximā ostentationē sui fauoris & patrocinii lucidauit.Siquidē primū his quantū potuissent per se panificare triticū diuisit.Præterea multis existentibus qui senio uel altera infirmitate tenti non sufficerent alimenta sibi præparare:ꝓuidebat eis constituendo pistores:qui paratos panes uenderent. Diligentiā aūt ne cum periculo hyemarent habuit:cum cōprehendisset eos etiā uestium inopia.Nam corruptis & oīno consumptis pecoribus:neq; lanæ:neq; alioꝝ uestimētoꝝ copiā habuerunt.Quæ cū iam procurasset:& ciuitatibus finitimis conabatur ꝓdesse:semina syris præbendo.Quod multū etiā ei profuit: dum gratiā exinde sibi acquisisset.Terra enim post hæc fructus suos uberius ostendente:non minus quinquaginta milia hoīum quos ipse pauerat ad propria destinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppressum regnū oīm munificētia uel industria recuperasset:nō parū & i circuitu finitimos similibus passionibus afflictos releuauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum ueniens:nō eius auxilium inueniret secundum suam dignitatē.Sed & populi:uel ciuitates & priuati ad eū confugientes solacium impetrarunt: in tantū ut estimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expendisse.Chorus aūt habebat modia attica decem. In ipso uero regno suo.lxx. milia expendit.Hanc eius diligentiā & solicitudinem apud iudeos tantū contigit ꝓualere: & diuulgari apud alios:ut antiqua in eum odia cōmota pro præuaricationibus legum: per quas etiā regno totius gētis pœnæ priuari putaretur:liberalitate sua prorsus extingueret:animi sui magnificentiam præter opinionē demonstrans:populum auté intantū mutauit:ut talem eum arbitrarentur; non qualē experti sunt dudum:sed qualem in necessitatibus probauerunt.Eodem tempore & auxilia cæsari quingētos electos sui corporis custodes destinauit:quos elegiseus gallus ad mare rubrum perduxit.Post hæc ad meliora rebus sibi prouenientibus palacia in superiore ciuitate construxit:magnas exigens domos & ornatu preciosissimas ut plures uiros ammiratiōe sui capere potuissent:secundum mensuram aūt & appellationes eis imposuit:nam una cæsaris: alia agrippe uocabatur.Desiderio deide cōmotus:cū nihil præponeret suæ libidini filiam symonis sibi coniunxit:qui hierosolymita filius buti cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos cū filiam haberet optimā:& tunc in hierosolyma nomiatā:huius pulchritudo animū herodis iflāmauit & ne suspicaretur uiolentia uel tiranni de hoc agēr̄: melius arbitratus est nuptiis puellam ducere. Ideoq; symonē dignū regia cognatione iudicās: dum suum desiderium complere uellet per honores euexit:statimq; iesum soabetis filium a principatu sacerdotii deposuit:& symonem ordinauit:atq; affinitati suæ coniunxit.Cum uero nuptiæ perfectæ fuissent:edificauit castellum

in loco quo prius iudeos cū a principaru p antigonū pene decidisset euicerat:qđ est ab hieroso-
lymis sexagīta stadiis natura munitum:ad edificationē oportunissimū:instar collis manu factū:
ut esset in rotundo circuitio eius.Concluditur autem in circuitu turris:rectū habens scenasum
ducentis grādibus edificatum:intus autem domus regiæ preciosissimæ & ad munimē & ad or-
natum simul effecte. Circa initiū ergo collis habitacula cōstructiōis pspicuæ: & aqductus fecit:
nō ille locus proprias habuit aquas:sed longe pplurimis sumptibus deductas.Circa cāpum
uero ciuitas erat edificata:quæ collē pro arce habebat.Cunq; oia ei secundū spē euenissent:sedi-
tiones contra regnū nequaq; sperauit oboriri duobus modis subiectos regens:timore quidem:q;
esset ad pœnam nō meritis diligentia uero q; in necessitatibus magnanimus appareret.Circūde
dit autem tutelā extrinsecus tanquā murꝫ subiectis parans:nā & ciuitates extraneas diuersārūq;
regionum reges patriis muneribus ad amicicias suas flectebat. Vnde magnificentia sua cæsarē:
& romanorꝫ potentissimos placabat: transgrediēdo leges:dū tēpla erigeret ritui nro contraria.
Nam nobis interdicta sunt delubra uel figuras more paganorꝫ honorare:quæ foras prouintiam
iudæ pro cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quarꝫ cōstructiōe multas pecunias expēde-
bat.Attendens uero prope mare locū oportunū ciuitati:qui quondā stratonis turris dicebaī:nō
qualēcunq; urbē illic sed lapide albo palatiisq; p̄ciosissimis ciuitatē construxit. Portū quoq; trā-
quillum magnitudine:similē pireo totūq; cōfugiū nauibus præbētē cōstituit.Quæ ciuitas iacet
in fœnice secundū pelagus ad egyptū inter ioppen : & dora oppida maritima:q; stationē nauium
difficilimā habēt propter affrici procellas.Cui difficultati remediū prestās: descripsit in circuitu
portum:qui sufficeret maxis classibus locū prebere refugii:lapides ingentes in altū ulnis uigīti
quinq; deponens:quorꝫ longitudo.xxv. pedū erat:altitudo aūt nō minus decē & octo latitudo
nouē:sup quos turres dispositi:q;rꝫ maxia drusus noiaī a druso cæsaris priuigno:ostia uero por
tus contra aquilionē extabant:in medio aūt in turris erat:sup quā tēplū cæsaris positū:nauigan-
tibus apparebat:habēs statuas:unā quidē romæ:alterā aūt cæsaris:ciuitas uero cæsarea uocabaī:
quæ subtus cloacas nō minores superioribus edificiis habet:quarꝫ aliæ quidem modicæ spatio
non longo ad portū & ad mare fundunt:una uero media est: oium receptaculū purgamētorꝫ:q;
ymbribus & mare influente diluūt.Edificauit etiā theatrū ab australi latere portus: amphithea-
trum quoq; multa milia hoium capiens:in conspectu pelagi cōstruxit. Itaq; pfecta ciuitate:duo-
decimo anno:cū nec ab rē lassaretur:neq; rex sumptibus deficeret : deliberauit filios suos romæ
transmittere ad cæsarē:alexandrū uel aristobolū.Qui cū ascendissent:& in domo pollionis:uiri
nimis strēnui:& herodis amici cōuersarenī: cæsar eos cū omni humanitate suscepit:pollicitus li
centiam herodi prestare:quē uellet sibi successorē relinquere:insup & ꝓuinciā draconē & bata-
niā uel auranitē ei cōcessit:hmōi occasiōe.Zenodorus quidā conductor domus lisaniæ fuit.cui
dū reditus nō sufficerent:de latrociniis p traconē amplius acquirebat.Quæ loca habitāt latrōes
damascenorꝫ prædā agentes.Hos zenodorus minīe prohibebat propter cōmunionē lucri.Cum
ergo mala paterentur finitimi:uarronē tūc presidē interpellabant:rogantes:ut cæsari patefaceret
iniquitatē zenodori.Cæsar aūt delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouitiā aūt
deputari herodi:tanquā illius diligentia indigentē:quia difficilima domicilia & aquarꝫ recepta-
cula:& deposita frumenta habentes:possent diu sustinere picula:muniti spelūcis. Cū hæc gratia
cæsaris herodes accepisset:ad prouintiā traconē pgens:maliuolos latrones oppressit:& i circuitu
desideratā pacē oibus prebuit.Zenodorus aūt cōtristatus:primū q; a magistratu depositus fuis-
set:magis aūt inuidia:q; præfectura herodi tradita esset:ascendit romæ accusaturus eū:unde ni-
hil agēs reuersus est.Interea aggrippæ successori cæsaris trans ioniū misso:circa mitilenē locutu
rus herodes occurrit:pristinaq; amicicia renouata,rediit ad iudeā.Gadarēsiū aūt quidā ad agrip-
pā puenerūt accusantes herodē:quos ille nullo respōso dato:ligatos regi trāsmisit.Arabes quoq;
iam dudū infesti principatui herodis:seditionē conabanī rebus eius inferre: occasione hmōdi
nata.Zenodorus enī cū iā de se diffideret:prefecturæ suæ ptē aliquā auranitidis: quinq;gīta talē-
tis uendidit:quæ cū in donatione cæsaris habereī:tāquā iniuste ea sublata cōtēdebāt sepius qđē
incursionibus uiolentiā inferre:necnō & inopes milites flectebant expectantes rebellionē:quam
desiderant:qui studēt male uitæ suæ cōsulere.Quæ cū cognouisset herodes:de prouitia sua se-
ditionū auferebat occasiōes.Igitur septimodecio anno regni herodis:cæsar ad syriam ꝓuenit:ubi
gadarensiū plurimi herodē:accusabant:grauē eū sibi:& tyrannū in p̄ceptiōibus intimātes. Hæc
aūt dicere cōpellabat zenodorus:cū iurasset:nullatenus eos relīquere:usq;quo ab herodis iperio
eos auferret.Quibus cōmoti gadarēses:& cōfitētes q; nihil passi fuissent ab herode:cui eos agrip
pa tradidisset:qui crudelis quidem in proprios:humanus aūt erat in aliorꝫ peccatis: accusabant
rapinas & contumelias;ꝓbantes & euersiones tēplorꝫ.Et herodes quidē indignatus:paratus erat

satisfacere:cæsar aũt amplectebatur eum:nihil de fauore suo dicẽs p seditionẽ multitudinis cõmutandũ. Et in primo qdẽ die de his sermões prolati sunt:ipostea uero nulla ꝓcessit cognitio. Siquidẽ gadarenses uidentes cæsaris & cõciliiintentionẽ:timore territi:ne regi traditi afficerẽt: quidam sese noctu gladio pcusserũt:alii precipites sese dederunt:quidã in fluuio spõte submersi defecerũt:q uidebant temeritatis:nõ peccati fuisse supplicia. Quapropter nequaquã cæsar remorarus:herodẽ a reatu soluit necnõ occurrit etiã nõ mediocris ei fœlicitas. Nam zenodorus præcordiis ruptis malo sanguine profluente: in antiochia syriæ uitã finiuit. Cæsar aũt & huius possessionis ptem nõ paruã herodi concessit:quæ inter draconẽ & galileã erat:ulatha:uel paniada:& in circuitu terrã. Dimisit aũt eũ:& curatoribus syriæ præcepit:ut secũdũ illius sniam oĩa tractarentur:& ĩ tantũ fœlicitatis ꝓcessit:ut cũ duo isti romanoꝝ impiũ regerent: cæsar uel agrippa: tertiũ sibi amicũ cõiunxerunt herodẽ. Qui cũ in tanta fiducia cõsisteret:fratri suæ ferore petiuit tetrarchiã a cæsare:centũ talentoꝝ fideiussor existens: ita ut siquid ille pateret filii eius ĩmunes euaderent. Sed cũ cæsarẽ comitatus esset usq; ad mare:rediens:in terra zenodori pulcherrimũ et templum construxit:iuxta paniada:ubi spelunca pulchra in monte consistit:sub qua terræ altitudo iaccessibilis est:aquis ĩmobilibus plena:indeq; fontes iordãis fluuii nascunt. Quẽ locũ tẽplo constructo:cæsari deuouit. Tunc etiã tertiã ptem tributoꝝ cõcessit subiectis suis. occasione sterilitatis:plus aũt recõcillians eos:ne aduersarent ulterius. Nam ĩ talibus opibus pietate soluta molestẽ de preuaricatis legibus referebant:& sermones faciebãt adinuicẽ. Qui dũ his incitarẽt: diligentiã habuit hæc sedare:auferens quidẽ otiũ:& præcipiens semp ĩ laboribus eos occupari. Nam neq; cõmunis deambulatio fiebat:neq; cõuentus in ciuitate:sed oĩa custodiebant:& seuissima tormenta captis inferebant:cũ multi palã uel furtĩ in carcerẽ hircani tracti illic extigueret: & intus in ciuitate piter & in uiis. nã erant qui cõuenientes in unũ speculabant eos. Dicunt etiã: nec ipsum hoc neglexisse:sed sepius priuatũ accipiens habitũ:nocte cũ populis cõuersabat:experimentũ faciens:quid de principatu suo sentirent:& si quos omnino atroces:nec approbantes sua opera inuenisset:oĩbus modis psequebat:& reliquã multitudinẽ sacramentis impellebat sibi fidelem existere:& cogebat fauorẽ cũ iureiurãdo sibi:uel principatui custodire. Quoꝝ multi placantes eũ:uel timentes:ueniebant ad quod postulasset:alios uero seruantes suã opinionẽ: & graciter ferentes q cogerent:modis oĩbus occidebat. Flectebat aũt & pollionẽ grauiter phariseũ:& sameã:socioscq; illoꝝ sibi iurare. Qui licet nõ obtẽperassent:tamen nõ sunt torti. dũ ueneratiões eius p pollionẽ impetrassent. Liberati sunt etiã de hac necessitate hii qui dicũt apud nos esseni. Genus aũt hoc est:qd conuersatione utitur:quã apud græcos pytagoras tradidit. De his itaq; in aliis certius explanabo. Essenos aũt ex hac cã sic honorabat:quia maius qddã de his sentiebat:q; de mortali natura dicere puto. Nam nõ inhonestus sermo uidebitur:in historiaꝝ genere de his talibus intimare. Quidam essenoꝝ noie manaemus fuit:p oẽm uitã benigna uoluntate ꝓbatus presciam a deo futuroꝝ habẽs. Is dum adhuc herodẽ pueꝝ ad doctorẽ euntem uidisset: ut regẽ iudeoꝝ salutauit. Qui illusum se reputãs cõmonebat eum sermonẽ adhuc priuatus. Manaemus hic ridens: & feries manu posteriora eius:regnabis inquit fœliciter:nã iam a deo dignus iudicatus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi sit signũ de peccatis in regno cõmittendis. Iam optĩa est ratio:si iustitiã & dei pietatẽ dilexeris:& modestiã circa ciues habueris:sed nõ talẽ & futuꝝ ĩtelligo dũ oĩa cognoscã. Fœlicitate nãq; oẽs precellis:& habebis gloriã eternã:obliuionẽ uero pietatis uel equitatis possidebis. Hæc nõ latebunt deũ in ultio uitæ ꝓ tuo facinore. Quibus nullatenus aim intẽdit:dũ spes herodi deesset:paulatim uero:cũ eleuatus usq; ad regnũ fuisset: & fœliciter principatũ egisset:accersiit manaemũ:& de tẽpore quantũ regnaret cõsuluit eũ. Manaemus aũt cũ omnio nihil dixisset:sed tacuisset:interrogauit si decẽ tantum anni regni sui essent: respondit:&.xx.&.xxx. sed finẽ nõ addidit. Herodes aut istis cotẽtus:manaemũ cũ honore dimisit:& oẽs essenos ꝓpter illũ honorabat. Hæc sibi licet miranda legentibus demonstrare festinauimus:& ostẽdere:multos apud nos talẽ diuinationis habuisse noticiã. Cap. XI.

INterea decimo & octauo anno regni herodes post prædicta edificia:opus nõ minimum inchoauit. Siquidẽ dei tẽplũ maximũ cõstruere:& muꝝ altũ & decoꝝ erigere iudicauit: dũ putaret id nobilius oĩbus suis factis pficere:& ad eternã memoriã puenire. Sed dũ nõ facile populo psuaderi cognosceret:ꝓpter opis magnitudinẽ:cõuocãs eos hac oratiõe mulcebat dicens. Alia q̃ a me in regno sunt facta o uiri cõtribuli alias cõtribules:ut de his laudẽ ꝓferã:credo supfluũ:tanq̃ mihi quidẽ minorẽ:licet uobis utilitatẽ maiorẽ ferre uideãt. In difficultatibus eni nec neglexi q̃ ad uestra cõmoda ptinerent:neq; in exstructionibus mihi magis:quã uobis oĩbus festinaui tutelã impẽdere:& puto q̃ dei cõsilio ad hãc fœlicitatẽ euectus sum:ad quantã nõ prius gens iudeoꝝ aliquando puẽit. Constructæ nãq; sunt p ꝓuinciã ciuitates:qs habitatoribus

plenas:munitionibus ornantes:genus nostrū exaltauimus:quas opossum uidetur mihi scientibus enumerare.Quod autē nitor efficere:omni pietate precellentius:explanabo.Bene enim nostis:q̄ istud maximo deo templū nr̄i patres edificauerunt:cū a babilonia remeassent: & quia desunt ei ad magnitudinē in altum cubiti.lx.secundū instar illius:quod salomon construxerat. Nemo negligentiam pietatis parentū nostrorū accusei:nō culpa illorū factū est breuius templū:sed cirus & darius idaspe filius hmōi mensurā edificationis fieri præceperunt. Quibus illi seruientes:uel successoribus eorū:& post illos macedonibus:non habuerunt aptū tempus qđ ad eiusdē antiqui formam istius mensurā pducerent.Nunc autē quō nutu dei principatui meo pax larga concessa est: & diuitiarū possessio:& multitudo reddituū:& quod maximū ē: amicicia fauorq̄ romanorū:qui omniū regū domini existunt:cur non studemus relictū necessitate seruitutis tempore opus corrigere:& integrū deo prebere pro beneficiis eius in meo regno collatis.Talia cōcionāte herode: multis ammirationē sermo pronūciatus præter opinionē imposuit:nec aliqua desperatione cōmoti sunt nisi q̄ anxiabantur:ne eo soluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem usq̄ pduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis.Quos cū herodes cerneret dubitantes:adhortabatur eos dicens:se non prius deponere tēplū:nisi oia præpararentur:quæ ad perfectionē eius pt̄inerent.Nam neq̄ mentitus est:ex hoc quod promiserat. Ille enī plaustra parauit:quæ lapides ueherent:decem milia elegit peritos artifices & mille numero sacerdotes : qui & stolas secūdū eorū honorē habitūq̄ parauit:sed & quosdā cementarios:alios autē fabros:alios lignarios eruditos ad templi fabricā hortabatur.Cunq̄ oēm apparatū alacriter aggregassēt:antiquis fundamentis solutis noua imposuit:sup quæ tēplū erexit:longitudine cētū cubitorū:latitudine centum cubitorū:altitudine centū uiginti.Qui uiginti cubiti:p tempus fundamentis desiccatis resederunt:quod post hæc temporibus nerōis renouare deliberauimus.Edificatū est uero templū ex lapidibus albis & tenacissimis:quorū magnitudo in longitudine uigintiquinq̄ cubitorum:altitudine octo:latitudine duodecī erat.Totius nāq̄ templi circuitus & porticus undiq̄ humillima:altissimū uero mediū fuit:ut a multis stadiis cōspiceretur:& in prouicia constitutis: & contra habitantibus aut accedentibus cerneretur:ianuas autē introitus:& supliminaria: necnō & uela:iuxta templi magnitudinē uario ornatu decorauit.Aureos flores ambientes colūnas fecit: sup quarū capita uitis tēdebatur:botros aureos habens pendentes:qui mirandā magnitudinē & artificii claritatē uidentibus exhibebāt propter materiei pulchritudinē.Circūdedit etiā & porticibus maximis omne tēplū:& secundū quantitatē uniuscuiusq̄ rei sumptibus oia priora superauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebant:ipsi autē parietes opere laudito cōstructi erāt. Nam collis erat saxosus:paululū erectus a pte orientali ciuitatis pronus sup arcē:quē dudū rex salomon p dei prouidentiā magnis operibus muro circūdederat : ab iferioribus partibus icipiēs: quem uallis altissima circūdabat.Saxa uero ab affrico exposita plumbo ligauit:ut interiora loca cōplecterentur multum spaciū structura comprehendēte:& in alto quadrāgulo facto:ut uastitas lapidum a fronte uideretur:ab interiore uero parte ferro ligati:compaginē munirent īmobilem p oia tempora. Cunq̄ ita factū opus continuaret usq̄ ad summitatē collis pduxit : & fossas circa murū positas cōplens:planū super equalēq̄ cōfecit:quadriporticus in circuitu:unaq̄q̄ porticu longitudinē stadii cōcludente:& intra hanc porticū:circa ipsam summitatē alius murus superius saxosus ambiebat oia.Ad orientali uero pte pari longitudine porticū duplicē habebat cōtra templi ianuascōstitutā:quā multi reges priores cōstruxerāt circa oēm uero sacrarii orbē spolia barbarorū fixa:quæ rex herodes deuouit:addens etiā quæ & ipse a barbaris cœperat.Per larus autem aquilonis turris alta:angulosa:munita ualde fuerat:quā āte herodē reges & sacerdotes generis asamoneorū cōstruxerūt:& barin denominauerāt:ut illic sacerdotalē stolā deponerēt:quacum opus habuisset ut īmolaret princeps sacerdotū induebatur.Hanc rex herodes suo loco reseruauit: post cuius obitū:sub romanis fuit usq̄ ad tēpora tiberii cæsaris:sub quo uitellius syriæ procurator cū profectus hierosolymis:& susceptus a populo clarissime fuisset:uolēs eis uices retribuere:ut sacerdotalē stolā sub sua potestate haberent:scripsit tiberio cæsari:& ille cōcessit. Et permansit stola sub potestate iudeorū:usq̄quo obisset rex agrippa Post quē cassius longinus cui tunc syria parebat:cū cuspio fado iudeæ procuratore īperauerunt iudeis in antoniana turrim eā deponere:dicentes:romanis oportere dominos esse:sicut & prius.Destinauit igit̄ legatos ad cladium cæsarē:ut de his peterent. Qui cum peruenissent:iuuenis agrippa romæ rex constitutus: petens ab imperatore potestatem eius accepit:scribente uitellio syriæ procuratore.Prius autē sub sigillo principis sacerdotum:& custodū pecuniarū fuerat:qui ante unum diem celebrationis ad principē custodiæ romanorū ascendentes:& requirentes suum sigillum stolā tollebant:transeūte uero festiuitate in eodem loco deportantes:& principi custodiæ ostendentes:similiter cū sigillis

deponebat.Hâc aũt barin:ideſt turrẽ:iudeoꝝ rex herodes munitioré cõſtruẽs ꝑ tẽpli cuſtodia: ad gratiã antonii:amici quidẽ ſui:principis uero romanoꝝ:antoniã noiauit.A parte aũt occidẽtalis muri quatuor portæ ſtabant:quaꝝ una ad aulã tendebat interpoſita ualle quæ erat ĩ medio eius uiæ:die aũt ad ſuburbana:quarta uero ad ciuitatẽ:multis gradibus ad inferiorem uallẽ tendentibus:& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Nam ex aduerſo templi ciuitatis ĩ modũ theatri iacebat:circũdata ualle altiſſima:ꝓ oẽm auſtralẽ tractũ.Quarta autẽ frons quæ ad meridianum ſola alias ſolẽ poſita erat:habuit & ipſa quidẽ in medio portas ſup q̃s regia porticus triplici longitudine terminata: ab oriente ualle incipiens:ad occidentalẽ finita amplius tendi non potuit.Opus aũt fuerat dignũ narrari oĩbus qui ſub ſole ſunt.Siquidẽ altiſſima uallis ſic erat: ut nullatẽus uideri potuiſſet:ſiqs eius altitudinẽ attẽdiſſet:ſup quã porticus ille ſteterat.Ex qua ſiqs a ſummo:id eſt a tertio tecto notaſſet:& ꝓfunditatẽ edificioꝝ uidere uellet:tenebris pfũdebat: ita ut non poſſet uiſus ad immẽſam altitudinẽ puenire.Columniaꝝ aũt ordines conſiſtebãt in quadra longitudine nã q̃rtus paries colligebat pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres cõiunctas ulnas habebat:lõgitudo aũt pedes uigintiſeptẽ:duplici ſpina ſuppoſita:multitudo aũt oĩum centũ ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero colũniaꝝ ſecundũ modũ corinthiũ ſculpta:ãmiranda ꝓpter magnitudinẽ operis.Cunq; quatuor ordines fuiſſent:tres quidẽ media loca tenebant:quoꝝ duo eodẽ mõ facti:latitudinẽ habebãt pedũ triginta:longitudĩe ſtadia tres altitudine quinquaginta pedĩbus tẽdebãtur:medius uero ordo latitudinẽ uigiti pedũ habebat: altitudinẽ centum:nam dupla ſuper utrũq; fuerat.Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant:medie uero porticus altitudo in immenſum tendebant:habẽs colũnas cõpoſitas polĩtas undiq; quaꝝ cõpago incõpræhenſibilis oĩbus uidebat.Talis quidẽ primus murus fuerat:a medio uero nõ multũ ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendẽdus:quẽ paries circuibat lapideus:titulũ habens:qui ꝓhibebat alienigenas ingredi morte interminata.Interior autem murus per auſtralẽ ptem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes: per orientalem uero unã maximam per quã tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autem ſacrariũ fuit:intra quod tertiũ erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quã immolationes & holocauſta deo imponebant. Hoꝝ atriũ nullomõ rex herodes intrauit:cũ utiq; prohiberet quia ſacerdos nõ exiſteret:ſed opĩbus muros & porticus exteriores curabat.Quæ cũ octo annis edificaſſet:templo ꝑ ſacerdotes in uno anno:& quinq; menſibus pacto:omnis populus leticia completus eſt:& primũ quidẽ pro celeritate gratias deo agebãt:deĩde de alacritate regis quã in dedicatione habuit laudibus eũ extollebãt.Rex aũt trecẽtos boues optulit deo:& alii ſecundũ uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus eſtimabat. Nam cũ occurriſſet templi dedicatio:regiſq; natalitius dies quo principatum aſſumpſerat:inſignis eſt celebrata feſtiuitas.Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulã ab antonia intra tẽplũ ducentẽ per ianuã orientalem:ſup quã & turrem edificauit:quatenus & ſub terraneũ haberet aſcenſum ;ꝓpter populi ſeditiones.Dicitur aũt per illud tempus dũ tẽplũ conſtrueretur:quia ĩ die quidẽ nõ plueret: nocte uero ymbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non ꝓhiberet.Quod uerbũ nri patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliã dei prouidentiã aliquis cõſideret. Templũ quidẽ huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

HAec inſunt in ſextodecĩo libro ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Quẽadmodum herodes filios ſuos alexandrũ & ariſtobolũ de roma in domũ ſuam reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabãt mortẽ matris ſuæ in ſalome & cæteris quoꝝ accuſatione mater eaꝝ damnata fuit:& quia pater eoꝝ hoc diſſimulans : uxores nobiliſſimas eis iunxerit. Cap.ii.
Qualiter herodes ad agrippam ueniens:inuitauit eum ad iudeam uenire: & profectio agrippæ ad oniam. Cap.iii.
At herodes multis nauigationũ circuitõibus ſecundo uenit ad agrippã. Cap.iiii.
Interpellatio iudeoꝝ ad agrippã in onia ꝑſente herode:de q̃bus græcos accuſabãt. Cap.v.
Quẽadmodũ agrippa cõfirmauit eis leges:herodeſq; ad ꝓpria rediit. Cap.vi.
Qualiter allocuturus eſt herodes hieroſolymitas:& quartam partem eis fiſcalium præteriti ãni conceſſit. Cap.vii.
Vt ꝓturbatio domus herodis facta eſt:alexander & ariſtobolus filii herodis indignationẽ habẽtes aduerſus ſalome ſororẽ regis:& ferora fratrem eius:propter mortẽ matris ſuæ:& illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. Cap.viii.
Quẽadmodũ herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobolo:præpoſuit eis ãtipatrũ depriuata uxore gentium: ipſos aũt ad cæſarẽ deducẽs:accuſauit. Cap.ix.

De alexandri satisfactione coram cæsare:& reconciliatione cũ pfe. Cap.x.
Quemadmodum herodes celebrauit quinquennale certamẽ in honorẽ cæsaris:& mira uel clara opera eius. Cap.xi.
Oppssio iudeorũ p asyã & libiã:& legatio ipsorũ ꝓ hoc ad cæsarẽ: exẽplar quoq; cæsaris & agrippæ:quod pro ipsis ciuitatibus scripserunt. Cap.xii.
Quemadmodũ egẽs herodes pecuniis:descẽdit ad sepulchrũ dauid:& terrore imaginũ territus: tumulum desuper statuit:& rursus de ꝓturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrũ filium suum iecit in uincula. Cap.xiii.
Vt archelaus rex cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipse ad cappadociã:herodes aũt romam profectus est. Cap.xiiii.
Discessio habitantiũ tracone a regno herodis & uastatio perduces eius:& de transfugis q de tracone ꝓuicia ad arabiã recesserunt:quos recepit sylleus ꝓcurator regis arabiæ. Cap.xv.
Qualiter herodes a roma reuersus in arabã transfugas postulabat:quos cũ nõ obtinuisset exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap.xvi.
Quemadmodum sylleus accusauit coram cæsare herodem de incursione quã in arabia fecerat & q indignatus cæsar dura uel grauia rescripsit ei: quare herodes placare uolens cæsarem:misit romam nicolaũ damascenum. Cap.xvii.
Criminationes euricleri lacedemonis contra filios ad patrẽ herodem: & quia ligasset eos pater: & ad cæsarem scripsisset. Cap.xviii.
Vt per nicolaum accusatione liberatus herodes est apud cæsarem:sylleus aũt accusator herodis morti adiudicatus est. Cap.xix.
Qualiter cæsare ptãtẽ pbente:cõcilio ĩ beritho habito accusauit filios herodes. Cap.xx.
Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in alexandrio.

Incipit liber.xvi.antiquitatis iudaicæ.

IN ãministratiõe reꝝ studiũ herodes habẽs rex oẽs iniquitates ꝓhibere quæ per ciuitates & prouincias fiebant:legẽ statuit nollatenus priori similẽ in qua ipse firmauit fures uendi.Quæ res nõ pœna tantũ grauis:sed ad cõfusionem patriæ:solutionẽq; cõsuetudinis existebat.Nam alienigenis & nõ eundẽ uitæ modũ habentibus seruire in his q̃ imperasset:peccatũ in religionẽ:non pœna excedẽtiũ erat:dũ in prioribus cautũ fuisset de hac pœna.Nam iubebãt leges quadruplum fures reddere:non habentẽ uero tantũ uenũdari nõ tamen alienigenis:neq; imppetuũ seruire iudeũ:sed sexto anno absolui. Ergo præter cõstitutionẽ & præter legẽ reddi hãc pœnã supbũ uidebatur:nec regis sed tirãni in uniuersos subiectos tormentũ atrocissimũ excogitatũ:quod populi parabat discordiã.Eodem tempore herodes ad ytaliã nauigauit cæsarẽ desiderans salutare:& uidere filios suos romæ degentes.Cæsar quidẽ amicabiliter eũ suscipiens:perfectos ei doctrina filios reddidit:quos & ad propriã domũ reduxit.Cum uero ab ytalia rediissent:studiũ populi circa iuuenes erat:& p spicuos eos oĩbus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma nõ deficiente. Et inuidiosi statĩ usi sunt salome sorori regis:& illis qui accusationibus mariãnem damnauerant: dũ putarent: si ꝑualerent ultionẽ exigerent de his quæ in matrẽ suam cõmissa uidebanẽ.Causam uero timoris ad illorũ criminationẽ transferebant:dum dicerent:non libenter cũ patre eos cõmorari propter matris interitũ:& quia iniustũ eis uideretur simul cũ iterfectore genitricis manere:& ex ueritate fumentes initiũ ad uerisimilitudinẽ descendentes affligere eos tentabant: & fauorẽ patris quem erga filios habebat auellere.Quod nõ manifeste ei dicebant:sed in multitudinẽ rumorẽ spargẽtes:herodi nũciari credebant:unde odiũ in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusitione prætermissa:rex amore filiorũ honores largitus est & uxores eis nobilissimas iunxit: aristobolo quidã filiã salome beronicẽ:alexandro uero archelai regis capadocium filiam glafiram.

Capitulum.II.

CVm hæc dispositisset:& audisset marcum agrippã nauigasse rursus ab ytalia ad asyã: festinauit ad eũ:a quo petiit:ut ad regnũ ejus accederet:ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset:lætus ad iudeam peruenit.Herodes autẽ nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum suscipiendo:edificia demõstrando amplissima:& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in sebastia: uel cesareæ portu a se constructo:& in oppidis alexandrio:& herodio:uel hircanio. Ducebat etiã eum

ad ciuitatem hieroſolymorum:occurrẽte cuncto populo cũ laudibus.Agrippa aũt deo quidem cẽtum boues īmolauit:pauit etiã magnifice populũ.Qui licet multos dies illic uellet remorari: tamen ꝓpter tẽpus nauigatiõis feſtinauit rurſus ad oniã:muneribus ab herode multis donatus: una cum ſuis amicis nobilibus puenit. Cap.III.

REx aũt poſt hyemẽ ueris tpe ꝓpauit rurſus ad eum:ſciens exercitũ ad boſſorũ ꝓducturum.Cunq; p rhodũ & choo nauigaſſet:putauit eũ in leſbo inuenire. Flatu uero aquilonis ī chio remoratus ẽ:ubi multos ſibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. Cunq; ciuitatis porticũ uidiſſet dirutã:quã ī bello mitridatico depoſitã:non facile ꝓp magnitudinẽ & pulchritudinẽ reſtaurari cõtigerat:pecunias ꝑbẽs q̃nte ſupabundare potuiſſent ad opis ꝓfectionẽ:præcepit ciuibus:ut nõ negligerent:ſed citius ornatũ ſuæ ciuitatis erigerent. Ipſe uero ceſſante ꝓcella:ad mitilenã acceſſit:& exinde ad bizantiũ ꝓfectus:cũ audiſſet ultra cerulas cautes iam agrippã nauigaſſe:feſtinauit & ad ſinopẽ ponticam deſcendens:ſubito illi inſperatus apparuit:a quo libenter exceptus:honoribus fruebat. Cum quo & totius expeditionis tpe labores partitus eſt.Cunq; ꝓuincias ponticas ordinaſſent:ꝑ paflagoniã & capadociã: & exinde ꝑ maximã frigiã ꝓfecti:epheſi puenerũt:unde ad ſamũ nauigauerũt.Multa uero ꝑ ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundũ petitiones interpellantiũ fiebãt:dũ largitiõibus minie parcerent: ſed & ſi qui aliqd ab agrippa petiſſent:arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cũq; bonus & largus ꝑſtãdo petentibus eſſet:nullũq; cõtriſtaret:agrippã ſimiliter ad beneficia ꝓuocabat.Nam iliẽſibus alias militenſibus eũ reconciliauit iratũ:ploluit & pecunias quas ꝓcuratoribus cæſaris chii debebãt: aliorũ quoq; petitiones munificenter cõplebat. Cap.IIII.

CVmq; ad oniã pueniſſent:iudeorũ populi ꝑ ciuitates habitãtes:tẽpus & fiduciã nacti uiolentias referebant q̃s patiebant dũ & legibus ꝓpriis uti nõ ſinerent:damnata etiã ꝑ calũniã exactorũ in feſtis diebus darent:& pecunias q̃s ad hieroſolymã alias ab hieroſolyma tranſmittebant:& multis calamitatibus opprimerent:romanis ſemꝑ præcipientibus eis ſecundũ ꝓprias leges uiuer.Quæ cũ ſuggeſſiſſent herodi:preſentauit eos ut audiret agrippa eorũ allegationes:nicolaũ aũt quendã ex ſuis amicis dedit:qui ꝑ eis poraret. Agrippa uero romanorũ nobiliſſimos:& reges & potentes qui tunc præſto erãt cũ ad cõciliũ ſecũ ꝓduxiſſet:nicolaus ita ꝓ iudeis locutus eſt.Omnes quidẽ o maxie agrippa indigẽtes oportet ꝑ neceſſitate cõfugere ad eos:qui uiolentiam poſſint auferre.Hi uero qui nũc interpellant:fiduciã prius a uobis datã quã ſepius optauerũt:nullatenus ſe ꝓdere ꝑ uos poſtulant qui dediſtis. Petũt enī ut hæc quæ acceperunt a uobis qui ſoli poteſtis preſtare ſeruentur.Nam damnis afficiunt: non ab aliquo meliore:ſed ab his quos piter ſecũ ſubiectos uobis eſſe cognoſcũt.Et ſiquidẽ maxia ſunt quæ a uobis meruerũt laudabiles uidẽt:q; ita ſe ꝓbauerũt beneficiis dignos:ſi uero minora ſũt: inhoneſtũ eſt:ſi nec hæc firmauerunt qui preſtiterunt.Hi qui uiolentiã iudeis ingerũt niſi putarẽt bonos eos eſſe:q; a uobis talia meruiſſent:nõ eis inuiderent:& uſa beneficia ceſſare niterent. Quod ſiquis interroget:utrum uelint patriis legibus ipſi priuari.i.īmolationibus & põpis quas factis alias fictis diis offerunt:ſcio libenter eos oĩa pati:quã patrias leges amittere. Nam & bella ꝓpter hoc multi amplectunt uerentes:ne tranſgrediãt patrias leges:& libertatẽ quibus nũc uniuerſum hoĩm ꝑ uos potitur:qđ nos etiã petimus ut liceat nobis ꝑ ꝓuinciam ſeruare ſolẽnia.Cur ergo hi quæ pati nolũt:in alios cõmittunt.Illud uero conſideremus.Nũquit eſt populus: aut ciuitas:aut gens aliqua hoĩm:quibus maximũ bonũ apparuit cõtinentia ueſtri imperii:uel potẽtia romanorũ:uel audet aliquis eorũ beneficia infirmare:licet ſit amens.Nam nemo eſt:qui nõ horũ ꝓticeps:uel publice uel priuatim exiſtat.Quod & ſiqs auferat quæ uos donaſtis:nihil firmũ:neq; ſibi qđ per uos habuerit obtinebit.Veſtra enī beneficia quis enumerare preualeat.Si recordatus fuerit regnũ antiquũ & modernũ impiũ:multa exiſtunt:q; a fœlicitate ueſtra cõceſſa ſũt.Noſtra uero licet clara ſunt:nõ tamen inuidioſa:ꝓpter uos qui donaſtis.Hoc tãtũ ꝓfrui poſtulamus: ut ſine impedimẽto patriã religionẽ ſeruemus.Quod & ꝑ ſe inuidioſum eẽ nõ debet:ſiquidẽ deus letatur honoratus.Ex nr̃is uero ſolẽnis nihil inhumanum eſt:oĩa enī religioſa & iuſtitia ſalutari deuota.Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanarũ ꝓfeſſionum. Septimũ uero remittimus doctrina noſtrorũ ſolleniũ imbuti.Quapropter nullatẽus peccare:as: boue nãq; ꝓbant leges quas colimus ſiquis ꝑ ſe eas requirat:& antiquæ exiſtentes:licẽt & aliquibus nõ ſic eſſe uideant:ut earũ honor ꝑ longitudinẽ temporis nõ facile repellat ab his qui & eas caſte cuſtodiunt:quibus nos priuant ꝑ uiolentiã.Pecunias nãq; quas deo cõferimus:rapiẽtes manifeſtũ ſacrilegiũ committunt.Vectigalibus uero grauantes nos in feſtis diebus:ad iuditia & ad mercemonia nõ neceſſaria nos pertrahunt:ꝑ cõtumelia religionis quã nos colere cognoſcũt:de qua nõ iuſtũ odium habent.Siquidẽ ueſtrũ imperiũ q; oĩbus dominatur ꝓbitatẽ quidẽ laudat:

contumelias aũt fortiter abhorret.Postulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri:ut non ꝓhibeamur legitimis nostris in solẽnitatibus ꝓfrui : & ne substantiæ nr̃æ rapiantur ab his quibus nullã uiolentiã inferimus.Nam petimus non tãtũ iusta:sed etiã a uobis primo donata:possu muscꝫ pro his senatusconsulta:& tabulas in capitolio positas legere quas certũ ẽ expiméto nr̃æ circa uos fidei datas.Et si nullatenus fideles uobis apparuissemus:deberẽt tamen firma esse quæ donastis: & nõ tãtũ nobis:sed etiã oĩbus hoĩbus ꝓstatis:eos beneficiorꝫ largitionibus ampliãtes: quorꝫ singula siquis enumerat:post imensam orationẽ longo sermone conficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostẽdere: sufficiat nobis ut priora taceamus hic noster rex:q uobiscũ ꝓsens residet.Qualiter eius fides erga uestrã familiã claruit.Quis enĩ fauor eius:aut quis in uos non cogitatus est honor:aut cã quæ defuit.Quis cohibet uestra circa nos numeranda beneficia explanare.Sed bonũ puto:prius patris eius ãtipatri res gestas explicare. Qui cũ egyptũ cæsar intrasset:cũ duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit:nec interrestribus certamibus: neqꝫ naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere:quantũ ꝓfecit illo tpe:tot donationibus cæsaris accumulatus.Singulas uero memorare cæsaris epistolas:qs tũc senatui pro ipso destinauit: publicos etiã honores:qꝫ ciuẽ romanũ antipatrũ ordinasset:supfluũ puto referre.Sufficit enĩ me demõstrare:iuste nos beneficia uestra possedisse:q̃ ꝓ uos postulamus cõfimari:quæ etsi prius nõ extitissent ꝓperabamus affectũ circa uos nostri generis:& uestri erga nos acquirere.Nũciatur enĩ nobis ab hierosolymorꝫ iudeis:qualiter prouinciã ingressus esses:& deo pfectas imolationes:honorando eũ integris supplicationibus ꝓsoluisses:& quõ populũ pauisses & ab illo munera suscepisses:quæ ꝓ gentes & ciuitates signa uel iudicia hospitalitatis & amiciciæ uræ putant̃: quæ meruit iudeorꝫ gens ꝓ herodis ꝓuidentiã.Hæc admonentes una cũ isto tibi confidente rege:petimus te nihil supfluũ:sed ut quæ uos dedistis:ne concedatis ab aliis auferri. Cũ hæc nicolaus disseruisset:nulla est facta a græcis cõtrouersia.Non enĩ in iudicio hæc: sed ĩ conuentu uentilabãt̃: hac tamen occasione ꝓ satisfactione usi sunt dicentes:qꝫ inquilini ꝓ ꝓuinciã iudei uiolentiã habitatoribus eius ingererent:dũ illi indigenas se demonstrabant:& licet suis solẽniis usi : tamen nil lederent eos.

Cap.V.

ERgo intelligens agrippa uiolentiã eos pati:hæc respondit:ꝓpter herodis amiciciã uel fauorẽ:paratũ se esse cuncta iudeis concedere.Tamen inquit qua postulant ꝓ se iusta perspicunt̃:& si amplius petissent:non me piguisset:quæ nõ lederent romanũ imperiũ eis concedere.Sed quõ hæc & prius acceperũt:infirmari nullatenus cõcedo: quos uolo sine molestia propriis solẽniis potiri. Cũ hæc interlocutus fuisset:cõciliũ dimisit.Herodes autem affectui eius gratias exoluebat.Ille pariter eum amplectabatur:& ita tunc discesserunt.

Cap.VI.

REx autem domi reuerti uolens:nauigauit:& ad cæsaream ductus:non multis diebus prospero flatu uentorꝫ ad hierosolymã peruenit.Vbi cõciliũ totius populi cõgregãs: cum multi ex prouincia cõueniissent:contõne habita:orationẽ totius suæ pfectionis explanauit:& quæ iudeis in asya ꝓ eũ ꝓuenissent:ut sine uiolentia imposterꝫ possent degere.Narrauit etiã quæ fœlicitas uel gubernatio sui principatus eis prosuissent:necnõ &q̃rtã partem fiscaliũ præteriti anni concessit. Qua illi oratiõe uel gratia lætati:cũ summa exultatiõe: bona orantes regi recesserunt.

Cap.VII.

PRocedebat autẽ seditio domestica : & acerbiorẽ accipiebat prouectũ:cũ tanq̃ hereditarium odium suscepisset circa adolescẽtes salome:& sumpsisset de matris eorum morte audaciam:dumqꝫ uellet neminem illis relinquere:qui posset mortem eorum uindicare. Cunqꝫ adolescentes a genitore discordarent:memoria matris quæ falsis accusatiõibus fuerat interempta: & imperii cupiditate:rursus simile malum priori ortum est:dũ derogatiões ab illis circa salome & ferora fierent:insidiæ uero ab his circa adolescentes.Nã odiũ par pro alterutris fuerant:modus autem odii non similis dum illi quidem manifeste detraherẽt: inhonestum putãtes iram celare:illi uero non tali modo:sed callide & maliuolis accusationibus uterentur:seducentes semper adolescentes:quorum audaciam putabant ad necem posse fieri genitoris.Qui nullatenus pro matris flagitio cõfundebantur:nec eam credebant iuste periisse:immo magis festinabant in auctorem homicidii uindicare.Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa:miserabatur innocentiam adolescentium : diligentia uero salome crescebat: & ab illis occasiones accipiebat:dum sic contristarentur propter indignum matris interitum . Dicebant enim:misere quidem contigisse matris obitum:se uero miseriores:qui compellerentur cũ interfectoribus matris cohabitare.Hæc autem ad peiora absentia regis procedebant.

Cap.VIII.

141

Cum ergo herodes rediſſet:& populo interlocutus eſſet ſicut prædiximus:ſtatim ſermones ad eum per ſerorā & ſalomen proferebātur:magnū ei ab adoleſcētibus piculū imminere: q minie ſuſtinerent inultū matris interitū. Addebát etiā: q archelai capadocis ſpe niterentur:tanquā p illum ad cæſaré profecturi:& patré herodē accuſaturi. Per quæ cōfeſtim conterritus herodes obſtupuit: quod & alii eadem nunciaſſet. Recordabatur autem priſcas calamitates:q nec uxore priuatus:ſeditionibus liberata domus eius fuiſſet: quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contriſtabatur:q omnia præter ſpem fœliciter ei forinſecus deus preſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum áte principatum ſibi gentium depriuata uxore illis prepones:omnia in eum tranſtulit: dum putauit ſic conterere filios: fiduciam mariamne:& temeritatem eorum damnare:dum illi crederēt alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoq; de antipatris prouectione ſupercilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit: nam pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere:eorumq; accuſatoribus cōſentire:quibus pater facile credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat: nam multos iam acquieſcerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quam de regno iam habuit: fide uero pris putabatur hæc facere:unde plus triſticiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nā ſepius ab eis lachrimæ pro cōtēptu ſuo & matris recordatione fundabantur:patremq; manifeſte apud aīcos tanquā iniuſtum accuſabant. Quæ maliuoli p antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cōmouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus:& humiliare nimis mariāne filios uolens:maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo: ut & matrem eius dudum cōtemptam reduceret:& cæſari ſepius pro eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationē decēnalē aſyæ romam aſcendente:rex a iudea nauigās ad eum:ſolum antipatrū ſecum duxit. Cui eum cū multis donis commendauit:quatenus romæ cæſari amicum faceret:ut iam omnes crederent cō temptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoq; ſcribens romæ:multis amicis antipatrum commendabat. Qui contriſtabatur:q abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime prævaleret:timebat enim:ne mutatus pater:modeſtius filios mariamne diligeret. Cunq; hæc cogitaſſet: ſua maligna uoluntate uſus:exinde incitare patrem ſperabat:unde cōtra fratres frequēter ſcribens:uereri patris interitum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furorem perduxiſſet:ut iam aparte contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret: melius putauit romam nauigare:& filios apud cæſarem accuſare:nihilq; ſibi tale permittere:quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cum uero romam peruenīſſet:& ad aquileiam ciuitatem perrexiſſet: cæſarem compellare feſtiuans:tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſq; ſuos præſentans:inſolentiam & audaciam eorum accuſauit:q feſtinaſſent patrem ſuum perimere:regnumq; tirannico more inuadeř:dum ipſe licentiam haberet non neceſſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanēti filio circa paternā pietatē quā a cæſare percepiſſet: ut quem uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolum regno ſed & uita mererentur priuari: qui tale facinus i patrem moliti ſunt:quorum temeritatem diu portās: nunc cogeretur cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtum aut grauare a patre:cur uero iniuſtum eis uideretur: ſi principatum quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & præberet ei quam meritum eſtimaret. Nam hoc inquit premium cum aliis iuſticiæ donis exiſtit: ſi meritis quiſquam gratiam præcedentem recompenſauerit ei qui talem diligentiam habuerit:ut retributione tanta dignus exiſtat. Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum non poſſint ad regnum niſi patre perempto accedere: quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit:coniugeſq; nobiliſſimas genere copulauit: ariſtobolo quidem filiam ſuæ ſororis: alexandro uero filiam archelai regis capadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent:poteſtatem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad communē benefactorem cæſarem adduxiſſe:& auferens a ſe totum quantum aut pater leſus: aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos ī iudicio ſecum fecit aſtare:& reliquum eſſe:aut eos occidi: ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi: quatenus utriq; fabula hominum uel obprobrium forent.

Capitulum.IX.

Cum hæc herodes apud cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet: iuueneſq; eo dicente lachrymarentur: & confuſi de tali accuſatione licet liberum ſermonem ac fidelem a

conſcientia poſſediſſent:tamen patris criminationibus difficilem ſatiſfactionem putabant fore: dum arbitrarentur honeſte & cum fiduciam patrem redarguere.Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu:dum timerēt: ne putarentur mala conſcientia ſatiſfactionē nō inuenire. Turbationem aūt eorꝝ cæſar attendens:ſicut erant innoxii:credidit:qꝫ conſcientia non facinoro ſa:ſed iperita modeſtia minime ſeſe prævalerent purgare.Vnde etiā facti miſeratione digni cunctis præſentibus patrē cōmouerunt ad ueram miſericordiā: uiuēteſqꝫ propitiū eum & cæſarem: & alios præſentes:unus eorꝝ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt.Pater inquit: tuus quidem erga nos affectus euidenter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparauit. Nam ſiquid in nos crudele recogitaſſes:non nos ad oium ſenatorem cæſarem deduxiſſes:dum tibi quod uelles liceret ut patri.Nemo enim quēquā uolens interficere:ad templa eum ſacrariaqꝫ producit: unde uita conquiritur: quæ morte nobis peior exiſteret:ſi tale aliquid in patre cogitaſſemus.Siquidem ſermonem fiducia ueritatis inuenit: cum beatos nos fore ſciamus:te mitigantes:& pericula fugientes: ſi uero accuſatio prævaluit:ſolem iam uidere ſuperfluum iudicamus.Quod ergo dicis: regnum deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uidetur:& qꝫ de miſere matris interitu ſubiūgis: a priori calamitate argumenta percipiens: nobis ingeris crimen. Conſidera tamē:quia hæc cōia cunctis exiſtunt: & ſimiliter in aliis dici poſſunt:dum nihil prohibeat:ſi regis filii ſint iuuenes:& matre eorum defuncta:omnes in ſuſpitione patris eſſe tanquam inſidiatores.Sed opinio eorum ad talem crudelitatem nō ſufficit. Dicat uero quiſquam ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis: unde credibilia hæc appareant. Nunquit hoc manifeſtis indiciis poterit approbari: aut ueneni confectio:aut equalium coniuratio:aut ſeruorꝝ corruptio:aut litteræ cōtra te deſtinatæ:dum & hæc poſſent licet non facta criminationibus confingi:domo regia non concordante. Principatū etiam quem tu dicis præmium eſſe pietatis:ſepius euenit cauſam fieri maligne rei. Culpam nāqꝫ noſtram nullus probabit. Accuſationes uero quemadmodum ſoluat:qui excuſationes nō uult audire.Locuti ſumus quiddam:ſed non contra te:nam hoc iniuſtum eſſet:ſed in eos: qui ſiquid dictum fuerat minime tacuerunt.Matrem uero quidem noſtram planximus: nō qꝫ defuncta eē: ſed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatum inuadere. Scimuſne patrem poſſidere quicquam & nos non poſſidemus. Et dum regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus: ſi te occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia: nec mare nauigabile uidetur. Nunquit ſubiectorꝝ pietas:& gens religioſa concedere habuit parricidas rēpublicam obtinere:aut ſanctiſſimum a te confectū ingredi templū. Vt uero hæc oia omittā:homicidium multum uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neqꝫ filios impios creaſti:neqꝫ ſtultos:ſed infœlices:teqꝫ indignos.Si uero neqꝫ cauſas habes neqꝫ inſidias iuuenis:quid tibi ad fidem ſufficit:in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturam ſumere: quæ nos non incitare: ſed magis mitigare poſſet.Ampliorem quidem ſatiſfactionem uolebamus ſermone inſerere: ſed non recipiunt prolixiorem orationem:quæ minime commiſſa cernūtur. Quapropter ante omnium dominum cæſarem præſenti tempore paciſcimur:ſi ſine ſuſpitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum oſtendis:pariter poſſumus uiuere:licet non fœliciter :quia maxima mala ſepius ex falſo crimine generantur permanente utique i te aliquo merore culpæ noſtræ.Nam nobis uita iocunda non uidetur:ſi tu eam ut immeritis largiaris.Cum hæc dixiſſet:& cæſar:nec prius magnitudinem criminationis crederet:tunc magis placabatur:& frequenter herodem attendens:uidebatur mitigare. Cunqꝫ præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet:regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat: plus uero:quia oratio conuenienter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat.Cæſar autem modicum remoratus:ad adoleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderētur:hocipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit:qꝫ non tales ſe patri præbuiſſent:ut non darent criminatiōi occaſionem:herodem uero petebat:ut omnem opinionem abiiciens reconciliaretur cum filiis:dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe cōmitti.Cum hæc perſuaſiſſet:iuuenibus innuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus:quod cernentes qui aderat flexi miſeratione:in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias cæſari agentes pariter diſceſſerunt: & una cum his antipater ſimulans leticiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die herodes quidem cæſari donauit trecenta talenta: ad ſpectacula & munera populo romano tribuenda. Cæſar autem metalli ei eris ciprii dimidios redditus : & dimidiam procurationem præbuit:& hoſpitalitatibus eū & mūeribus honorauit:& de regno poteſtate cōceſſit:quē uellet filiorꝝ ſucceſſore relinquere:uel partiri unicuiqꝫ regnum:ut ad oēs pueniret:illo tamē uiuēte hoc agere non ꝓmiſit dicens: oportere eū dū uiueret & regni:& filiorū donationem poſſidere. Hæc dum ordinaſſet

rursus rediit ad iudeam.In cuius absentia non parua pars regni defecerat traconitidis:quos relicti iudices iterum sub imperium eius redegerunt.Herodes aũt cum filiis dum nauigaret:& peruenisset in eleusiam cilitiæ:quæ postea sebaste dicta est:iuenit cappadociæ regem archelaum expectantem: & de filiorũ reconciliatione gaudentẽ: & ꝙ alexander qui filiã eius habuit ab accusatione solutus esset: donationesq; sibiinuicem ut reges dederunt. Vnde cũ herodes ad iudeã perueniisset:& ingressus in templũ fuisset:de suis prosperis actibus allocutus est populũ cæsaris in se munificentiã explanans.In fine uero ad persuasionẽ filiorũ sermonẽ conuertit:ut in aula:& ĩ aliis cunctis concordarẽt:quos & post reges futuros demõstrauit:primũ antipatrũ: postea uero filios mariãne:alexandrũ & aristobolũ:hortabaturq; eos dum ipse uiueret sibi ĩ oĩbus obedire: qa nec per ætatẽ ipediretur:nec p senectutẽ suã rempublicã gubernare.Cũ hæc dixisset:cõtione dimissa multi sub expectatione filiorũ eius nouis rebus studebãt.

Capitulum.X.

EOdem tẽpore perfecta ẽ cæsarea:quã edificauit decennalia tẽpore:uicesimooctauo anno regni sui:olimpiade centesima: & nonagesimasecunda: cuius in dedicatiõe celebratio uel apparatus munificẽtissimus fuit.Nam præceperat carmina musica uel palestras cõuenire Præparauerat etiã feras:uel gladiatores:cursusq; equorũ: & reliqua mirãda spectacula in honorẽ quinquẽnalis cæsaris.Cui cæsar cũ sua uxore iulia pro dedicatione ciuitatis maxima liberalitate summũ direxerant apparatũ:quorũ summa quingentis talẽtis estimata est. Cunq; multitudo ad ciuitatẽ conuenisset pro spectaculis & legationes quas populi destinauerant beneficiis eius gras agentes pariter occurrissent:cunctos suscepit ĩ diuersoriis & cõuiuiis per dies qiudecĩ: ac spectacula uel delicias ministrauit:unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter prohibent cæsarem uel agrippam sepius dixisse:ꝙ magnitudini herodis ĩperium eius deesset:& e dignum eum esse syriæ uel egypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo qui casarsalam uocabatur:loco aquoso & optima terra arboribus: & fluuio circũdata ciuitatem edificauit: q̃ nomine antipatri antipatridã nuncupauit:pulchritudine uel amenitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta hierichuntem edificans munitiõe uel domiciliis optimũ ciprum nominauit:ymo & nomine fratris faseli: propter amorem quam in eum habuerat construxit turrim in ea ciuitate:non minorem faro alexandrino promunitione ciuitatis:quam ĩ fratris memoriam faselum uocauit. Appellationis uero eiusdem & ciuitatem circa hierichuntem condidit. Beneficia ipsius quæ aliis ciuitatibus per syriam & ellada uel apud quos eum contigit proficisci donauit minime possumus explanare:nobilissima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterunt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus construxit:& præbuit multa talenta ad nauium confectionis. In nicopolitana etiam ciuitate:quam in acciaco cæsar edificauerat:multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem syriæ habitantibus plateam longam ĩ media ciuitate posita ex utraque parte porticibus ordinauit:& uiam lapide polito strauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium:necnon & olimpiacum certamẽ appellatione dignum propter pecuniarum inopiam melius reditibus deputatis effecit:& immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius insignem redidit.Pro qua munificentia perpetuus agonitheta nominatus est. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius.Nam si largitiones considerentur: qua omnibus donauit hominibus: quis potest negare:munificẽtissime naturæ eũ fuisse.Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur: durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur.Vnde inconstantem & sibi contrariam eius uoluntatẽ estimabãt.Quod ego minime puto:dum unam causam in utroq; dominantem considero: nã dum ad immensam largitionem munificẽtiamq; perduceretur:si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset uel futuræ:sumptibus ꝓfusis: alacriter eam emere festinabat.Quapropter compellabatur seuus in subiectos existere:dum præsentibus consumptis pecuniis:alias uellet acquirere.Cunque cognosceret propter uiolentias suas se subiectorum odio teneri:corrigere quidem uicia non facile poterat:conabatur autem odium suum occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uero qui eum uerbo non placuisset:se seruũ dicendo:aut si suspicatus fuisset aliquẽ de principatu cogitare: nullatenus se poterat moderari:sed persequebatur & cognatos & amicos:tãquã hostes.Et dũ uellet solum se honorarĩ:talibus delictis sucubuit. Testimonium &enim perhibent huiusmodi passionis eum fuisse:in cæsarem uel agrippã:uel in alios amicos honores exhibiti.Nam qualiter ipse adulabatur maioribus:similiter sibi a subiectis fieri expetebat.Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur:& contenta inani gloria:solam expectat iusticiam. Vnde rex eos exosos habebat:ꝙ nõ potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in suos quidem seuissimum:in extraneos uero munificũ paruisse. Cap.XI.

INterea iudei per asiam & libiam atrociter affligebantur:dum non eisdem legibus sicut sub ātiquis regibus uterentur:sed uiolentia paganoꝝ opprimerentur: ut pecunias sacras uiolenter amitterent:ideoq; ad cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribēs per ꝓuinciam:suis eos legibus uti præcepit: quaꝝ exempla subiungimus quæ demonstrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani iperatores habuerunt.Cæsar augustus pontifex:tribunitiæ:ptātis dicit.Quō gens iudeoꝝ fidelis non solū præsenti tēpore:sed etiā priori:& magis patri meo dictatori & cæsari populoq; romano:& princeps hircanus apparuit: placuit mihi & sena tui:cum sentētia populi romani iudeos suis legibus:& patrio iure frui permittere:sicut ab hircāo principe sacerdotum altissimi dei: & sacraria eorum inuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hierusalem transmissas:reddi custodibus pecuniaꝝ:neq; uadimonia sabbato uel sexto die ab hora nona exigi.Siquis autē inuentus fuerit auferens sacros eoꝝ codices:aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegiis teneatur:& substantia eius publico romæ deputetur.Suggestionē uero eorum ꝓ pietate mea quā habeo super omnes hoies:per gaium marciū censorinū mihi porrectā:& hoc decretum præcipio ꝓponi in nobilissimo loco:quē omnis asia meo nomini dedicauit. Siqs aūt transgressus fuerit hanc constitutionē:non mediocrem pœnā exsoluat.Scriptum est in tēplo cæsaris.Cæsar norbano flacco salutem.Iudei qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad hierosolymam transmittere sine impedimento hoc faciāt. Hæc quidē cæsar iussit: agrippa uero scripsit pro iudeis hoc modo.Agrippa magistratibus:senatui:populoq; ephesioꝝ salutem.Pecuniarum sacrarum quæ in hierosolymorum templum transmittuntur:diligentiā & custodiam in asya iudeos habeī præcipio; secundū patriū morē.Hos aūt qui sacras pecunias iudeoꝝ auferūt: & ad asylum cōfugiūt iubeo retrahi:iudeisq; tradi:quos iure etiā sacrilegii retrahunt.Scripsit uero silano magistratū gerenti ne sabbato iudei cōpellantur uadimonia præbere. Marcus agrippa: cirenensium magistratibus:senatui & populo salutem.Iudei qui per cirenen habitāt: pro quibus iam augustus scripsit in libia fabio magistratū gerenti:aliisq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus sine impedimento pecuniæ hierosolymis secundū morē suum transmittantur:nunc me ītерpellauerunt:qui ab aliquibus calūniatoribus affligunt occasione tributoꝝ quæ nequaq̄ debent:& prohibētur solēnia sua peragere:quod nullomodo impedire admoneo. Sed & siquas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt:has ipsis reddi præcipio:& ī reliquo corrigi:ne talia cōmittantur.Gaius norbanus flaccus proconsul: sardinēsium magistratibus & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi præcipiēs neq̄quam iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis:ut sciatis:quoniā cæsar & ego sic uolumus. Nihilominus & iulius proconsul scripsit ita.Ephesiorum magistratibus:senatui & populo salutem Per asyam iudei habitantes idibus februa. ephesum mihi iudicāti:demōstrauerunt cæsarē augustum:& agrippā concessisse eis ꝓpriis uti legibus:īmo & primitias qua singuli eoꝝ sua uolūtate: pietatis causa quā in deū habēt solēt transmittere:habeant licentiā sine impedimento hoc agere. Petierunt aūt ut ego similiter cū decretis a cæsare uel agrippa meā sīam cōfirmarē.Volo igitur uos cognoscere:quō decretis augusti & agrippæ parēs:ꝓcepi eos uti & seruare sine ipedimēto sua solemnia.Hæc ideo explanauimus:quō cōscripta nr̄a amplius apud græcos uentura sunt:ut demonstrem eis:qa cunctū honorem ab initio ipetrantes: nihil ex patriis legibus ꝓhibiti sumus a magistratibus agere:sed & defendabamur religionē & honores in deū seruantes quoꝝ factio sepius mētionē: ut mutatis seculi odiis causæ quæ nobis obhoc uel illis irrationabiliter īsertæ sūt euellātur.Nā legibus hisdē nulla gens semp utīt:dum & ꝑ ciuitates multa religiōis differētia seruetur iusticiæ uero a cūctis hoibus similiter studeat:quæ cōmoda græcis uel barbaris exīstit:de qua nostræ leges multā rationē habētes oēs hoies debēt nos ut amicos:& hospites amplecti.Nā oportet non differētia religionum nos alienos facere:sed nō seruatus benignitatis affectus: quæ omnium hoium cōmunē uitā poterit custodire.Redeo uero ad reliq̄ moniméta cōscriptiōis.

Capitulum.XII

IGitur herodes sicut ꝑdixi consūptis suis pecuniis audiens hircanū ante se regē aperuisse tumulū dauid:& tria milia talētoꝝ inuenisse:multoplus credēs depositā:q ad oēs sūptos suos sufficerēt tumulū īgredī noctu:dū nequaq̄ uellet hac ciuitatē sentire.Vnde fidelissimos aīcos tantū ducēs:pecunias qdē depositas sicut hircanus nō īuenit:ornatū uero:& uasa aurea plura tulit.Dūq; omē studiū pōeret:& inq̄sitionē diligētiorē faceret:ac uellet īterius ingredi ad urnas:ī qbus dauid uel salomōis corpora posita erāt:duo eius satellites flāmis exusti sūt ab interiori pte occurrētibus.Tūc ille timore ꝑterritus egredī:& ꝓ piaculo monumētū ex lapide cādido ante ianuam magnificētissimis cōstruxit expēsis.Cuius & nicolaus historiographus meminit: sed descensū regis obticuit:dum inhonestū hoc factū cognosceret: quod semp ī suis egit cō-

scriptis.Nam uiuente rege:&cum eo degẽs ad gratias eius & fauorem illa tantummodo dicebat quæ ad gloriam eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat:& cum multo studio celabat.Nam mariãne filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad satisfactioné cupiés perducẽ ut luxuriosam illã:& adolescétes patris insidiatores accusauit.Res gestas aũt regis:amplioribus laudibus extollens:delictis eius studiose satisfecit.Cui uenia danda est:quia nõ historiã:sed laudé conscripsit.Nos uero genere asamoneoꝝ regum ꝓpiqui:& cũ honore sacerdotiũ habentes: aliquid mentiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate gestoꝝ memoriã recẽsemus.In domesticis uero malis herodes cõstitutus affligebat: nam multi ex regis ira capiẽtes audaciã:accusabãt ꝓpinquos & amicos eius.Quibus ita inter se dispositis nulla requies erat.Siquidé salome inimica filiis mariãne:aristobolo suã filiã cõiunctã nullatenus fidé eius seruare dimittebat:dũ flecteret eã:ut qcquid locutus secrete fuisset nũciaret sibi:& in altricationibus quæ inter cõiugales sepius cõtingũt:cogebat puellã dicere:quæ de marito sciebat.Illa uero dicebat:q; sepius memoriã suæ matris mariãne faceret:& q; patré odio haberet:frequenter aũt interminaret: quia si principatũ obtineret: filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magistris litteraꝝ:in agris cõstitueret:dum magis apti essent ad hoc opus:quam haberent circa studia diligentiã:uxores uero si quãdo uideret maternum indui ornatũ:pro præsentibus ornamẽtis cilitiis intercludi:ne solé uideret. Quæ confestim per salomen regi nunciata: dolorem eius inflãmabant. Vrgebatur uero multo peius omnibus credens:& inuicem se accusantibus.Tunc aũt filiis interminatus:satisfactionibus eoꝝ ad præsens molitus:imposterũ atrocius exarsit.Nam ferora cũ ad alexandrum uenisset filiam archelai glafirã sicut prædiximus habentẽ salomen inquit dicenté audiui:q; herodes in amoré glafiræ suæ nurus incidisset: & minime desiderii solacium possit inuenire. Quod ille audiens adolescentia uel emulatione cõmotus:quæ honoris causa circa puellam ab herode fiebant: propter amorem hæc eum facere suspicabatur.Dolorem ergo minus tolerans:patri nũciauit cum lachrymis:quæ ferora dixisset.Herodes aũt multomagis feruens:& mendaciũ impudice criminationis non ferens:turbabatur:& sepius exclamãs maliuolentiã familiarium: qualis ipse erga eos fuisset: & quales eos inuenisset conuocauit feroram.Quem huiusmodi aggressus pessime iquit omniũ: in quo ad tam imensam uel infandam indeuotionem peruenisti: ut talia de nobis existimes aut loquaris.Nonne uideo tuam uoluntatem: quam non in meam iniuriam te talia uerba producere: sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione festinasti. Quis enim alter nisi bonitate dei retentus quam hic puer in se habet:portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra:quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrem. Quid auté canaris male loquendo de me:nisi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies.Nam talia dixisti:qui tuæ tantum impietati fuissent cogitanda.Abscede iam pessime circa fratrem ac benefactorem:& tecum quidem hæc malicia conscientiæ cõuiuat. Ego uero uindico sicut soleo in meos:nec uindicans merito in eis:sed magis beneficiis exornãs: quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Ferora statim mesticia plenus: salomen inquit hæc persuasit:& ab illa sermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præsens erat:exclamauit:q; nihil tale ab ipsa dictum fuisset:& q; festinarent omnes ad odium regis eam perducere:cũctisq; modis eam occidere:propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerẽt in præsenti sibi insidiari:quia sola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regisque filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis inquit accusationibus est aggressus. Cũ hæc dixisset:crines suos dilacerans:& pectora manibus tundés: uerisimilis ad negationé esse constabat:maliuolentia uero morum:dissimulationem redarguebat. Feroras autem in medio restitit:nullam habẽs satisfactionem. Nam alexandro se dixisse cõfessus est:audisse uero a salome minime comprobauit.Vnde diu confessione sermonũ inter eos facta:rex fratré uel sororé auersatus: filiũ ꝓ constãtia laudauit:q; sibi sermões feroræ nũciasset.Hac lite facta:salome ut accusationis cõmotæ caput oium odio tenebaꝭ:quã uxores regis ut maliuolã abhorrebãt:q; natura malignã eã cognoscerent.Occasiõe ergo data:semp eã accusabant herodi:quaꝝ fiducia ex huiusmõi cã magis accreuit.Rex arabũ oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœnæ inefficax: habebat dispensatorem regni sui astutũ:iuuenẽ:& in omnibus nimis ornatũ:cuius edictioni omnis arabia subiacebat.Is pro causa quadã cum ad herodẽ peruenisset: & cœnaret cum rege: uidit salomẽ: & desiderio eius captus ẽ:audiés ꝑserti q; uidua eét:amplius iflãmatus loquiꝭ de nuptiis eis. Salome uero male tũc a fratre tractata:iuueniscq; accẽsa decore: libẽter cõsentit ad nuptias.Et cũ rursus ad cœnã cõueniissent:monstrabanꝭ nõ mediocria signa cupidis eoꝝ.Quæ mulieres regi nunciauerunt:deridentes ipudentiã illius.Herodes uero cum feroram interrogasset & obseruare præcepisset in cœna quid illi facerent inter se:nunciauit ei q; nutibus uel oculis

non laterent de suo pudore. Post hæc arabs quidem in suspitionem ueniens recessit. Cunq; tribus mensibus remoratus esset:rursus rediit:ad hoc ipsum sermonem herodi facturus:postulans dari sibi matrimoniali iure salomen:dum non incommoda ei foret affinitas eius: cum arabum principatu: quē iam sibi nūc adesse:magis uero futurū explano alias exēplo credebat. Cūq; hūc herodes sermonē sorori retulisset interrogans:si ad nuptias cōsentiret: illa sine mora consensit. Tum illū quoq; īquirit:si uellet inscribi legibus iudeorū & circunscidi:eo q; aliter non posset salome pœnitus sibi iungi.Ille respondit:nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit: se ab arabis non solum regno:sed & uita priuari. Quo dicto recessit.Salomen autē ex illo die feroras iā de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum ad ulteria commisisse.Puellam nāq; quam fratri suo ferore rex desponsauerat:ipse quidē nō accepit uictus amore:sicut prædiximus:uxoris absentis. Salome autē rogabat filio suo de custobaro nato eam coniungere: & disuadetur rex a ferora:dum adolescentem suspectum haberet propter patris interitū: iustius aūt esse:ut duceret eā filius suus:q magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cunq; priore pacto soluta puella duceretur:a filio ferore:præstitit rex dotē centumtalenta. Itaq; dissensiones familiares non cessabāt:sed maiores ei turbæ crescebant:& icidit tale aliquid ex causa non honesta:& citius ad difficultatem usq; processit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles:quorum unus pincerna:alter infertor: alter uero lectuli regis creditarius qui & consilio eius intereat.De quibus nunciauit quidam regi:q; hii ab alexandro multis pecuniis corrupti essent. Qui requirenti regi de facta quidem communione: uel permixtione confessi sunt:aliud uero nihil acerbum scire de patre dixerunt. Cunque magis torquerentur:& in necessitatibus essent:semperq; ministri atroces i eos insisterent ad gratiam antipatri:hoc confessi sunt:quod odium circa patrem & inimicicias alexander haberet:& persuaderet eis herodem spernē:uelut superfluum:& cooperientem senectutis suæ tempora:dum annos ætatis celaret:& ad se iam respire:tamq; regnum habentem inuito patre: & quod alii nullatenus sed sibi citius primus locus uenturus esset:non propter genus tātum:sed preparationibus patratam ei dominationem esse quia plures ex ducibus & amicis secum haberet:qui cuncta pro se pati uel facere essent parati. Hæc cum herodes audisset:totus in furore metuq; tractus:ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleste tulit.Aliam uero suspitionem periculosam suscepit.Vnde ex utriscq; incitatus timebat:ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore:& custodias undiq; communiens:secrete quæstionem fecit.Speculatores autem eis de quibus suspicabatur opposuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiēs: multum contra insontes acerbus factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebātur ei & terribiles: quos non frequenter nominabat:propter insolitam conuersationem: & si forte uocasset: statim de interitu suo securi non erant.Postea uero omnes propiqui dum nihil habuissent firmum ad spem suæ salutis:contra se conuersi existimabant utile:siquis anticipans alium accusasset: & hoc sibi salutem posse conferre:si suis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros insidiabantur immittere. Nam regis penitentia ne filios occideret q; non manifeste peccassent intercedebat:ipsi uero quod peius est non desistebant similia committere: sed ad pœna currebant parem:dum ulciscerentur in eos qui prius eos accusassent. Talis ergo dum fuisset in aula turbatio:multis amicis rex palacium interdixit. Quam interdictionem maxime constituit his: qui fidutiam potiorem habebāt. Siquidem andromachum & gemellum uiros ab initio amicissimos: qui multum in republica eius legationibus & consiliis domesticis profuerunt:eiusq; filios docuerant:& qui præ filiis primum fiduciæ locum haberent recusauit suscipere:andromachū quidē: q; filius eius demetrius amicus alexandri esset: gemellum uero fidelem illi sciens:quia & in conuiuiis & in studiis romæ cū ipo degebat.Quos honeste qdē expulit ne īdecens aliqd cōtra uiros nobilissimos cōstituere uideret:sed caute agēs:fiduciā eorū cū honore āputauit:ne p potentiam aliqd in eū committerent. Horū aūt omniū malorū auctor erat antipater:qui patris īconstantiā ītellexerat:cū iā dudū ei cōsedisset.Vnde magis suadere uidebat: ut auferet unusq;sq; potentiū. Tunc ergo rex andromacho cum cæteris expulso de colloquio uel fiducia:reliquos fidelissimos alexandri cum tormentis interrogabat:ut siquid contra se conflatum scirent edicerent. Equidē moriebantur dum non haberent quod dicerent. Ille uero consumebatur:quia tales quales existimabat nō iueniebat.Callidus aūt antipater:q; ex ueritate ad cōstantiā & fidē deducere nō ualebat: plus īcitabat reqrēdo a pluribus latētē cōiurationē.Proīde cū aliq ex pluribus retulissent: q; cognoscerēt adolescētē cū laudaret corporis sui magnitudo:uel sagittādi pitia:cūq; alia q ad uirtutē sup oēs hret:hæc sibi dixisse potius bōa naturæ officere: dū pater iuideret:& iccirco ambulando cū eo sese humiliare:ne longior appareret:in uenationibus uero cum sagittarēt illo p̄sente

non recte iaculari propter genitoris inuidiam: quam de gloria sua haberet. Cunq; uerbum seruaretur: & remissio pœnarum corporis interueniſſet: addebat: q; fratrem aristobolum conscium haberet: ut i uenatiõe patrem perimentes: ad romam confugerent: regnũq; peterent: repertas uero & litteras adolescentis ad fratrem aristobolum: in quibus patrem accusabat non iuste feciſſe: dum terram tribuiſſet antipatro ducentoꝝ talẽtoꝝ reditus. Quibus dictis putauit herodes uerum exiſtere: quod de filiis suspicabatur: & statim apprehendens alexandrum ligauit. Deinde uero remisit suam atrocitatem: dum nec quæ audiſſet crederet: & estimaret nihil dignum pro insidiis ex his conflatum apparuiſſe: sed querela esset uel iuuenilis temeritas: & q; eum manifeste interficientes romæ confugerent: non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filii signum dicebat non sibi placere temerarie filium colligaſſe. Torquens autem amicos nobiliſſimos alexandri non paucos: nihil pœnitus de quibus suspicabatur confeſſos inuenit. Cunq; in hoc multus apparatus exiſteret: & terrore uel turba palaciũ plenũ eẽt: unus quidã iuuenis ut in neceſſitates peruenit: romam dixit trãsmiſiſſe alexandrum & petiſſe: ut citius euocaret a cæsare: habere se manifeste causam suggere contra patrem q; regem parthoꝝ mitridatum contra romanos sibi reconciliaſſet: addens quia uenenum etiam alexander in aschalone ei paraſſet. Tum herodes hæc audiens: & credens q; solacium temeritatis iueniſſet: statim de ueneno præcepit inquiri quod tamẽ nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo maloꝝ alexander uolẽs confirmare: negare quidem distulit incitãdo temeritatem patris ad multo maiora delicta: forsan aũt & per hoc ãputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit: dum omne regnum concutere uoluiſſet. Siquidẽ litteras in quatuor libris destinauit dicens: q; non oporteret torqueri quẽquã: nec ulterius hoc procedere: quia reuera ĩsidiæ factæ essent: in quas cõiuraſſe ferorã uel fideliſſimos amicos eius asserebat: salomẽ aũt noctu super se ingreſſam: & cũ inuito cõcubuiſſe: cunctoſq; simul illic contra eũ iure uenturos: q̃tenus eũ occidentes: perficerent: qd semp ĩexpectatione meditaſſent. Inter hos etiã ptholomeus & sapinius fideliſſimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur: quã si rabies quædã incidiſſet beluarum more: aut amiciſſimi contra se armarentur. Iccirco nec satiſfactio ueritatis habebat̃ sed indiscrete perditiones ꝓnunciabantur. Cunq; aliquibus uincula: & aliis mortes: aliis uero ĩsperatos dolores infligeret: turpiter regnum a priore fœlicitate dehonestatũ est. Et seuiſſima erat herodi uita: dum turbatus nemini crederet: magnumq; expectationis tormentũ haberet: quod sepius supuenturũ sibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus: in furorem & insaniã pene lapsus est.

Capitulum XIII.

ARchelaus autem rex cappadociæ: cum hæc de herode audiſſet: territus pro filia: uel de adolescente contristatus: pro tantis amici turbationibus in iudeam uenit: nec in contentu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus est: nec tamen in aliquo quasi culpans herodem: q; temerarie feciſſet aggressus: uerens ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret: sed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni interminabatur: herodem autem mitem dicebat: dum nihil temerarie feciſſet: matrimonium quoque filiæ soluere promittens: & nec ipsi parcere: si in aliquo reperta illi cõscia non iudicaſſet. Cum talem præter expectationem herodes archelaum uidiſſet: & quia plus ipo furorem suum demonstraſſet: rex mutatus ad iracundia sua: dum putaret iuste acta quæ feciſſet: paulatim ad patris affectum rediit. Misericordia ergo inter utroſq; apparuit: cum aliqui pro iuuene satisfeciſſent: & herodes ab ira mutaretur. Tum archelaum similiter increpantem attendens: petit ne nuptias solueret quod minatus esset: quia quamuis parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis commiſerat: archelaus tamẽ ut modestiorem eum faceret: criminationes ĩ amicos referebat: dicens illorum esse: quod iuuenem malignitate sua corrumperent: fratremq; regis in suspitionem mittebat. Nam dum herodes iram contra feroram habuiſſet: & ferora indigeret regis reconciliatione: simulq; credẽs: quam eũ archelaus flectere potuiſſet: accesſit ad eũ cũ ueste nigra petens: ut fratrem pro eo peteret. Quẽ archelaus nec spreuit: nec confeſtim se herodi suadere posse promisit: immo hortatus est ad regem eum accedere: & supplicando confiteri se omnium malorum auctorem extitiſſe: quia prodeſſent hæc ad eius indignationẽ mitigandã pluſquã sua suggestio. His flexus ferora quæ inter se ambo conſtituerant: p̃ter spem adolescentis accusationes abſoluit. Cũq; & ferorã archelaus recõciliaſſet: ad cappadociã reuertit̃: gratus tãquã nemo alter illo tpe factus herodi. Quapropter & mũeribus eũ mũificẽtiſſimis ornauit p̃ oĩbus magnifice: & iter neceſſarios aĩciſſimũ arbitratus ẽ. Cõstituit & romã ꝓficiſci: quõ de his cæsaris scripta suscepat. Et usq; antiochiã eis simul eũtibus syriæ ꝓcuratorẽ ticiũ: inimicũ archelai: ei herodes amicum fecit. Cunq; romæ fuiſſet: & inde reuertitur: factum est bellum iter ipsum &

arabas:ex huiusmodi causa.Qui traconem alias traconitidē habitant regionē:quā cæsar a zenodoro tollens:herodis prouintiæ addidit:latrocinandi licentiā nō habebāt: sed agrum colere: uel sub quiete uiuere cogebantur:quod illis minime commodum erat:multaq; herodi gloria p hac diligentia sua surrexerat.

Cap.XIIII.

IGitur quādo nauigauit romæ:ut filiū alexandrū accusans:cæsari antipatrū cōmendaret: fama uulgauit mortuū eū esse.Qua cōperta traconitide habitātes subtrahētes se ab eius principatu:rursusq; ad solitū reuersi morem finitimos agros depopulabātur: cōtra quos egressi ꝓcuratores regis:oēs domuerunt. E quibus q̄draginta principes latronū cū cognatione sua a tracone prouincia ad arabiā recesserunt:silleo suscipiente eos:pro causa ire quā habebat:ne gatis nuptiis salome.Quibus cū locū munitum dedisset:illi non tantū iudeā sed & inferiorē syriam deprædabātur:refugia sibi præstāte silleo.

Cap.XV.

HErodes aūt roma reuertens:cōperit plurima regni sui a latronibus male tractata:nec posse duces suos latrones cōpræhendere nec habere qualiter tutelā suā munirent: illis arabū patrociniis fultis.Cunq; grauiter ferret:ipse traconē perueniens familiares eoꝝ peremit. Vnde illi potius ad iracūdiā incitati:legēq; habentes ut in eos uindicarent:qui familiares eorum occidissent:cunctā herodis terrā uexabant:& deprædabātur.Ille uero referebat hæc cæsaris ducibus saturnino & uolūnio:uolēs latrones ad pœnā petere.Nam illi fortiores & plures facti: oīa p turbabant:affligendo regis herodis ꝓuinciā:& uillas deprædādo:& captos hoīes interemēdo:ut bello similis esset uiolentia quā faciebant:nā iam plus mille extabant.Herodes aūt latrones quidem petebat:& debitū quod per silleum mutuassent obado alias ouado talenta quingenta: iam constituto die transacto:in quo statutū fuerat pecunias reddi.Silleus aūt obadum alias ouadum despiciens:dum ipse gubernaret:latrones quidē denegauit per arabiā esse:de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corā saturnio uel uolūnio ꝓcuratoribus syriæ cōmittebantur. Qui statuerunt intra tricesimū diē herodē pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugissent inuicem reddere.Et apud herodem quidē arabum nullus pœnitus est:nec per affectionem:nec alio modo tentus.Arabes aūt passi sunt latrones apud se teneri. Cunq; constitutus dies transisset:nec silleus de quo statuerat aliquid composuisset:romā ascendit.Redditōne uero pecuniaꝝ uel latronum herodes exequebatur.Cum saturninus & uolumnius præcepissēt ideuo tos persequi: exercitum assumens herodes:arabiā ingressus: tribus diebus septem mansiones fecit.Cunq; prope castellum ubi latrones erant peruenisset:cœpit quidē oēs eos insidiis:euertit uero castellum quod repta uocabatur:cum neminem pœnitus lesisset. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cum nacebo duce pugna cōmittitur: in qua pauci quidem herodis nacebus autē dux arabum cum uigintiquinq; suis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuersi recedunt.Puniēs aūt horum rex tria milia circa traconē idumeoꝝ locauit exercitum:& latrones ibi constitutos arcebat: & de his ducibus circa fœnicem existentibus mandauit demonstrando:quia nihil amplius i indeuotos executus arabas quē oportebat egisset.Quæ illi quidem requirentes:inueniebant ne quaquam mendacium esse.

Cap.XVI.

NVncii uero silleo cum romæ gesta indicassent:& magis singula exaggerassent & ille i aula permaneret tunc inter cæsaris amicos statim hæc audiens:mutata nigra ueste ad eum ingressus:suggessit q; bello cuncta arabia conflicta:totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuisset:& lachrymis fusis:qngentos quidem cum duobus milibus arabū primates pisse dicebat:interfectū āt & ducē eoꝝ nacebū propiquū & affinē sibi:diuitias aūt reptis castello cōstitutas depdasse:dū p egritudine contētus obadus alias ouadus ei nō sufficisset occurrere:qa nec ipse nec exercitus arabū iterfuisset.Talia sylleo dicēte:& iuidiose insup addēte: q; nec ipse rediret ad ꝓuinciā:nisi crederet: qa cæsar de pace oīum cogitaret:neq; si p̄sens fuisset cōmodū eēt cū herode bellū cōmittere:his dictis cæsar irritatus: p̄sentes herodis hoīes pcontatus ē: q tunc a syria uenissent si exercitū herodes ad arabiā deduxisset. Qui cū ei hoc dicere compellerent nec cām facti suggererēt: ira cæsar cōmotus scripsit:herodi cūcta quidē grauia:summa uero epistolæ huius erat.Olim amico nunc uero subiecto. Scripsit aūt de his sylleus arabis. Qui releuati neq; latrones ad se fugiētes reddiderūt:nec pecunias restituerūt: sed etiā & pascua quæ mercede tenebant minie solito reditu possidebant:iudeoꝝ rege cæsaris furore humiliato.Tunc quoq; traconitide habitantes cum arabis aggressi custodiā iudeoꝝ:afflixerūt eos:nō tantū ꝓ sua utilitate: sed & memoria prioris belli: p herodē sibimet irrogati.Quæ rex ferebat pdita fiducia quā in cæsaris amiciciis habuerat: dum secūdo legationes suas satisfacturas p culpis non susceptas cognosceret. Estuabat etiam de sylleo:cui credebatur a cæsare:qui præsens romæ conabatur defuncto obado alias ouado rege arabum in regnum succedere:multis cæsari promissis pecuniis:aliisque in aula

potentibus.Interea obado alias ouado moriente:dinea:qui post arethe dictus est:regnū arripuit. Cæsar autem arethe minabatur ꝙ regnare præsumpsisset:priusquā sibi de hoc scriberet.Ille uero cum donis multis cæsari coronam auream multoꝝ talentoꝝ destinauit: & epistolā per quā syl leum criminabatur ut maliuolum seruū:& obadum alias ouadum ueniens eius peremptū: uxo resq; arabum ab eo adulteratas:dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret:imo & ere alie no sibi uellet per pecunias principatū acquirere.Quibus nullatenus aio cæsar intendens:remisit dona.Arabia uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia necdū firmum īperium habebat prædatores nullatenus ꝓhiberet:herodes aūt iratū cæsarē ꝓ sua uindi cta uidens: omnes illoꝝ iniquitates portare cogebatur.Deinde tantis circū instantibus malis:iu dicauit iterū romā transmittere: si posset mediocriter per amicos cæsarē placare.Direxit aūt ni colaum damascenum.Domus aūt eius uel filii sui multo peius illo tēpore erāt dispositi:& licet si ne suspitione nunquā fuissent:malum tamen ex huiusmodi causa prævaluit.

Capitulum.XII.

MAcedonius euricles:nobilis domi:malus aūt aio luxuriosusq;:ad herodē ueniēs: mul tis donis eius fauorē cōparauit:ut inter necārios amicos eius deputaret.Qui manens apud antipatrū:aditū uel consuetudinē cū alexandro habebat.Nam archelai cappado ci sese dicebat hospitem:& ideo per glaphirā ualde honorabat eum:cunctisq; blandie batur.Semper aūt dicta uel facta notabat:ut exinde posset accusationibus consertis gratias hero dis conquirere:unde singuli existimabant multum sibi fidelē existere.Quapropter alexander ut adolescens & dolens de his quæ passus fuisset:narrauit:quā pater alienatus fuisset:& mater sua ī terfecta ab eo perisset:antipatrum aūt sibi præposuisset:& quēadmodū ille intolerabilia de eo pa tri dixisset:& ad odium illum incitasset:ut nec in conuiuiis eum:nec conuentu dignaret adesse. Cum uero talia dolens defleuisset:statim euricles antipatro omnia nūciauit dicens. Non ꝓ mea utilitate tibi hæc nuncio:sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine:præcipio cauere ale xandrum.Nam hæc non sine dolore dicens:inesse suis uerbis audaciam demonstrabat.Igitur an tipater cū eū sibi fidelē esse existimasset:magnas ei donatiōes optulit:& deinde flectit herodi ea dem explanat. Qui non sicut ab alexandro audiuerat intimauit:sed uerbis suis aliquā ueritatem accusationi addens:aium regis īmutabili odio filioꝝ cōpleuit.Quia a rege donationē quinqua ginta talentoꝝ accipiens ad archelaum regem cappadotiæ profectus:alexandrum modestū: uel bonum referebat:multūq; laborasse : quatenus eū reconciliaret pater.Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiens recessit. Qui nec in lacedemonia talia facere desistens:multis iniquitati bus īmersus:patria priuatus excessit.Rex aūt iudeoꝝ nō sicut prius contra alexandrū uel aristo bolum tantūmodo accusationes audiebat:sed &si nullus aliquid ei nunciasset: ipse perscrutabat licētiamq; dedit uolentibus quiddā contra eos referre.Tum uero euaredum quendā licet uellet tamen non libenter accusantē audiuit:quia & ipsum ut conscium abhorrebat. Superuenit autē contra adolescentes aliquid peius:dum omnes præmioꝝ ꝓmissione ducerentur:aliquid acerbū contra hos nunciare:& tanquā pro salute regis dicentes:etiā falsa suggerebant.Duo enim fuerūt herodi fortitudine uel magnitudie corporis præcellentes:iocundus & tyrannus noīe.Qui cum offendissent regem expulsi:alexādrum secuti ī exercitationibus ab eo honorabantur:pecuniasq; & donationes accipiebant.Quoꝝ statim rex in suspitione ductus:torquebat eos.Qui cum mul to tempore sustentassent:post uicti:dicebant:ꝙ eis suasisset alexander herodē in uenatione feras sequentem ab equo deiicere:ut ita facile eum suis perfoderent.Quod olim ei cōtigebat. Demō strauerūt etiā aurum ī oppido celatum: & præpositum uenationis cōuincebant ꝙ sibi tela rega lia alexandri iussionibus dedisset.Post hæc princeps custodiæ alexandri oppidi apprænhensus tor quebatur:quasi uellet suscipere custodiā adolescentium:& præbere eis in castello positas regales pecunias.Et ille quidē nihil tale confessus est:filius uero eius ista facta fuisse dicebat: litteraſque porrexit:quasi manu alexandri factas:quæ ita cōtinebāt. Cum dei auxilio quæ proposuimus oia confecta sunt. Ergo ueniemus ad dos:sed sicut ꝓmisistis ī castello nos suscipite.Post hāc epistō lam:herodes quidē de filioꝝ insidiis credidit. Alexander aūt dyofantū inquā scriptorē imitatū suam manum:& has propter antipatrū litteras astute scripsisse.Diofantus enī talis erat.Quapro pter in huiusmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex aūt cum corā multitudine produxisset in hierichunte filios & accusatores eoꝝ:hos quidē multi manu iaculantes interemerunt.Cunq; impetum & super alexandrum occidendū fecissent rex eos per ꝓtholomeū & feroram ꝓhibuit. Custodiebantur autē:ne quis ad eos ingrederetur & speculabātur:ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius.Cum damnatoꝝ infamia tenerentur hoꝝ unus aristobolus:existimas suam so crum cōdolere suis calamitatibus:& regē in odio habere:& tu inquit ꝑiculo perditionis cōicas:

dum accusata de nuptiis sylleiꝫ cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nunciauit. Qui nullatenus sese cõtinens ligari eos & distractos ab inuicẽ quæ male de patre sensissent: scripto porrigere ꝑcepit. Qui ꝑceptis coacti: scribunt: insidias quidẽ contra eũ nec cogitasse nec instruxisse: fugã uero meditatos: & hanc propter necessitatẽ: dum in suspitiõe uel difficultate uitã suam haberent. Eodem tempore cũ ab archelao de cappadocia legatus mela noïe nobilissimus pueniſſet: herodes uolens erga se pfidiã archelai manifestam facere: uocauit alexandrum sicut in uinculis erat: & rursus consuluit de fuga qualiter: & ubi statuisset discedere: cũ alexander ad archelaum dixisset: & ab eo promissum sibi fuisse: ut romæ destinaretur: nihil uero aliud neq; importunũ: aut acerbũ in patrẽ cogitasse: nec ea quæ ꝑ maliuolentiã aduersariorꝫ cõficta eẽnt uera existere: ac uelle si adhuc tyrannus uiueret: ut quæstione cautiore fcã: ueritas appareret: sed hunc citius perisse: ãtipatro per amicos populũ incitante. Cum talia retulisset: iussit melã cũ alexãdro simul ad glafirã duci: ut interrogaretur: siquid ea cognouisset de insidiis ĩ herodem constructis. Qui cũ uenissent: statim glafira ligatũ alexãdrũ uidens: caput suũ pcussit: & stupefacta nimis ige muit. Fuerunt aũt adolescẽtis & præsentiũ lachrimæ: & spectaculũ dolore plenũ: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. Dein multo post ptolomeo qui iussus erat eos pducere interrogante glafirã: siquid de his quæ fiebant cognoscere t: alexãder respõdit. Quid meũ hæc ignorat quæ aĩa mea plus mihi diligit: dũ & cõmunes filios haberemus. At illa clamauit: q; nihil cognoscere t importunũ: si tamen aliquid saluti eius prodesset non recusaret etiã mentiẽdo confiteri. Alexander aũt nihil impiũ inquit: nec quod pater suspicabatur. quia nullatẽus hoc ipse cogitaui. Tu uero mulier: quid aliud scis: niſi q; ad archelaũ fugere deliberauimus: & exide romã ascẽdere. Eadem & illa confessa est. Herodes aũt in archelaũ de pfidia suspitioné habuit: deditq; olimpho & uolũnio litteras: ꝑcipiens eas transmittẽdo p eleusiam ciuitatẽ cilitiæ archelao tradere: culpãs eũ q; insidiarꝫ pticeps cũ filiis suis esset: & exinde romã nauigarẽt: ubi si nicolaũ iuenirẽt aliquid profeciſſe: ne cæsar ĩ eadẽ difficultate pmaneret: darẽt lras uel argumenta: quæ cõtra iuuenes cõstructa destinauerat. Archelaus aũt lras accipiẽs: suscipe se quidẽ adolescẽtes cõfessus est: qa ꝑdesset eis uel pri: ne quid p eius discordiã eueniret: ad cæsarẽ aũt transmittere: uel aliud pfidũ cõtra illũ agere: nihil adolescẽtibus pœnitus promisisse. Legati uero cũ hæc audissent: & romã pueniſsent: litteras porrexerũt: quia cæsarẽ placatũ inuenerunt. Nam de legatione nicolai taliter euenit: ut hic ad aulã ascendit: primũ quidẽ non pro quo uenerat: sed sylleũ accusare deliberauit. Quod multi ĩtelligẽtes: nicolaũ adeuntes: iniquitates oẽs sylleĩ nũciabãt: & q; multos obadi alias ouadi pemisset. Quorꝫ ĩdicia manifesta ex lris eius demõstrabant. Cap. XVIII.

Nicolaus fœlicitatẽ quendã sibi existimans oblatã: moliebatur p accusationẽ sylleĩ cæsarẽ herodi recõciliare. Sciebat enĩ: qa si uellet satisfacere de factis eius nõ pmitteret: si uero sylleũ accusaret: tẽpus pro herodi dicendi posset inuenire. Cõstituto ergo die nicolaus ꝑsentibus legatis arethe accusabat sylleũ & cũ cæteris addebat regis multorumq; arabũ simul interitũ: & pecunias quas mutuas accepisset pro nullo reipublicæ cõmodo: necnon & adulteria: nõ tantũ per arabiã: sed etiã romanarꝫ mulierũ. Addebat aũt: qđ acerbius cõciaret regis aĩum: nihil uerũ docuisse de factis herodis. Cunq; ad hũc locũ pueniſsset: cæsar qdẽ interrogauit: si herodes exercitũ contra arabiã nõ duxisset: nec duo milia quingẽtos occidisset: nec captiuos traxisset: prouinciãq; deuastasset. Ad quẽ nicolaus respondit: pro his magis se uelle suggerere: q; nihil: aut multo minus ut audierat factũ fuisset. Sed tu ĩquit ut iustus hæc atrociter estimasti. Quod cũ præter opinionẽ cæsar audisset: & iussisset ut diceret: nicolaus satisfaciendo: quingentorꝫ talentorũ cõscriptionẽ produxit. In qua cautum fuerat: licere herodi cõstituto die transacto pecuniisq; nõ redditis totã arabiã inuadere. Introductã uero p prouinciã militiã: non expeditionẽ dicebat: sed multitudinẽ suas pecunias uolentẽ exigere nec cõstituto die: sed multo post ĩtroductã. De qua re cũ sepius quidẽ saturninũ & uolũniũ procuratores syriæ ĩterpellasset: deinde corã illis in beritho cũ sylleus p tuã fortunã iurasset: ĩtra tricesimũ diẽ pecunias se ꝓbere: necnon & eos qui a regno herodis transfugisset: nihil horꝫ eo faciente: rursus ad procuratores herodes puenit. Cui cũ præcepisset pignora sumere: statĩ prouiciã cũ suis ingressus q; isti bellũ dicit ad inuidiã procuratorꝫ tuorũ qui hoc fieri denũciauerunt secundum cõscriptionũ statuta. Iste uero inqt nõ tãtũ deos: sed & tuũ numen ꝑiurãs decepit. Restat mihi tã de captiuis disserere. Latrones tracone habitantes: q̃draginta primũ: deinde multi tormenta factorꝫ timentes: refugiũ sibi fecerunt arabiã: quos sylleus cũ suscepisset: contra omnes hoïes uastabat terrã: quã eis habitandam: & lucra latrocinii cũ eis ptiebatur. Spospondit aũt per eadẽ sacramẽta & eos reddeꝝ: die quo promiserat se debitũ solutuꝫ. Quidergo? Potestne mõstrare ĩ præsenti quẽq̃ aliũ ex arabũ prouincia: quã hos abstractos quos refero: nec cunctos ut ait: sed qui nequaq̃ latere potuerunt.

Ita ergo.calúnia de captiuitate declarata:maximum cæsar intellige mẽdaciũ:& falsitatẽ ad tuam excitandam irã ab isto cõfictã.Nam cũ ingressus arabiã noster exercitus fuisset:& unus uel alter de sociis herodis concidissent:coactus resistere:nacebũ ducé eoꝝ cũ uigitiqnq; ꝓstrauit.Quoꝝ pro uno quoq; centũ iste referens:duo milia quingẽtos perisse dixit.Hac oratõne cæsar ꝑmotus: & an sylleũ cõuersus:furore plenus : interrogauit quãti arabum perissent.Qui cõturbatus:errasse se dixit.Deinde pacta debiti leguntꝰ:litteræq; impatoꝝ & ciuitatũ q̃ latrocinia criabãtꝰ. Mutatus ergo cæsar:sylleũ quidẽ mortis sententia dánauit:herodi uero reconciliatꝰ:satisfaciens:q; ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset.Nam ita sylleo respondisse phibetꝰ.Quis est iste:q; me ipulit mendosa suggestionẽ uiꝝ mihi amicũ offendere. Sylleus quidẽ pecunias creditoribus redditurus & post puniendus destinatꝰ.Cæsar aũt adhuc irascebatꝰ arethe:quia principatũ nõ suis præceptis:sed ꝓpria presumptione cœpisset.Cogitabat ergo & arabiã herodi tradere sed impedierunt litteræ q̃s rex miserat ꝓ oliphiũ & uolũniũ . Qui cũ cæsarẽ audissent placatũ : statim præcepto herodis litteras uel ꝓbationes q̃s de filiis miserat porrexerũt.Quas cũ cæsar legisset:principatũ alium addere seni & male sentienti de filiis non estimauit.Videns ergo legatos arethe:& improperans q; temerare nisus esset nõ ab se regnũ accipere:dona suscepit : & principatũ ei firmauit.

Capitulum.XIX.

HErodi uero scripsit:q; placatus ei fuisset & de filiis eius contristareꝰ:præcipiẽs ut siqd acerbũ cõtra eũ presumpsissent:ꝓsequereꝰ tanquã in patris preuaricatores:nã hmõdi potestatẽ ei dedit:si uero fugã tantũmõ cogitassent:ut improperans mitigaret eos:ne aliquid crudele pagerent.Admonuit uero:ut cõcilio ĩ beritho cõgregato: quo multi romani habitant: & simul imperatoribus syriæ & archelao rege cappadociæ: quãtoscꝫ alios existimaret amiciciis eius uel honoribus clarissimos:eoꝝ sentẽtiis quod oporteret implereꝰ.Herodes aũt cũ litteræ uẽissent:lætus ꝓ recõciliatione:& q; sibi potestas sup filios fuisset cõcessa:statĩ accersiit cunctos a cæsare constitutos ad conciliũ:præter archelaũ : quẽ ꝓpter offensam noluit interesse:nequid uoluntati suæ impediret.Cunq; in beritho imperatores & alii conuenissent:filios nõ ꝑmisit ad conciliũ accedere:sed ĩ uilla quadã sydonioꝝ palestũ noie iuxta ciuitatẽ reliqt: ut uocati ad conciliũ præsentarenꝰ.Solus aũt ingressus.c l.uiris consideritibus: accusabat filios: & causa quidẽ nõ erat acerba: quantũ ad ueritatis:indicia:multũ uero dissimilis patris filios criminãtis. Nam uiolenter porabat:& approbatione cã turbabatꝰ:& maximi furoris uel ferocitatis signa monstrabat.Defendebat etiã tanquã uera:quæ in odio filioꝝ dicta fuerãt:& quæ ipse cõtra filios scripserat legebat in quibus insidiaꝝ nulla cõscriptio fuit:tantũ uero q; fugeꝰ cogitassent: & derogationes quædã:& obprobria ꝓpter odiũ qđ in eos habebat.Quæ cum legisset:clamauit iurando:q; melius uita priuareꝰ:quã talia uellet audire.Deinde cũ dixisset: q; & natura & cæsare concedente potestatẽ haberet:addidit & patriã legẽ sibi precepere:si quando parentes filios accusarent:& super capita eoꝝ manus suas imponerent:necesse populos circũstantes eos lapidare: & huiusmodi morte perimere:quã legẽ ipsam paratã in patria quidẽ uel in regno facere uoluisset: sed expectare illoꝝ iudicia:cognitores aũt iuenisse eos ĩ mãifestis filioꝝ & nõ paruis crimĩbus: ut tempus habentes dignũ:nullatenus deberẽt negligere:ne aliis talia ꝓuenirent. Cum hæc rex itaq; dixisset:nec adolescentes ad fatisfactionẽ transissent:uidentes iudices q; modestiã uel recõciliationẽ minie assumeꝰt rex:potestatẽ ei cõfirmauerũt.Et primus qdẽ saturnius:uir cõsularis: & in dignitatibus clarissimus:mite sententiã ꝓtulit dicens.Damno filios herodis interfici uero non iustũ arbitror:quia & ipse filios habeo:& regẽ puto sic uelle:quãuis infœlices filios se habeꝰ cõsentiat. Post quẽ saturnini filii tres qui eius erant ligati:sententiã eandẽ cũ patre ꝓtulerũt.Volumnius aũt ecõtra morte puniendos filios herodis respõdit:ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixissent:ut nihil ambiguũ esset quo minus intelligeretur morte damnatos adolescentes:statĩ herodes ad tirũ peruenit:ducens miseros adolescentes. Cũq; nicolaus ad eum roma delatus esset:& prius ipse sentẽtias in beritho de filiis ꝓnũciatas audisset:herodes cõsuluit quid amici eius de hoc romæ deliberassent.Ille ait.Quod & mihi uideꝰ: scilicet impia esse q̃ illi de te senserant:oportere uero legatos & custoditos cohercere : & siquid tibi aliud uisum fuerit. Prouide tamẽ:ne plus iracũdia quã modestia usus eẽ uidearis.Nam minie dimitti solutos puto: ne talia cõmittant:quæ nullatenus possent corrigi.Multi etiã tuoꝝ amicoꝝ eadẽ romæ deliberauerũt.Herodes aũt cũ tacuisset mesticia tentus:post iussit nicolaũ secũ nauigare. Moxq; ut ad cæsareã delatus est:rũor a populo de filiis eius euolabat:cũctis sustinẽtibus ubi cã eueniret. Dũ sic piclitarenꝰ & doloribus eoꝝ cõdolerẽt dicere aliquid palã:aut dicentẽ audire sine ꝑiculo nõ erat. Vnde misericordiã cũ dolore cõclusam sine uoce cõprimebãt. Vnus aũt miles noie tiro:cũ filio suo equeno uel amico alexandri:cũcta q̃ alii timore tacita dolebant cũ libertate loquebatꝰ:

& ſepius clamabat inter multitudinem dicens:q; periſſet ueritas:q; iuſticia ab hoibus receſſiſſet. Vigent iqt mẽdacia uel malignitas:tãtãq; nebulã hũanis negociis itulerũt:ut maxie calamitates uel miſeria pro nihilo iudicẽtur.Cũ talia ſepius exclamaſſet:licet nõ ſine diſcrimie: ueritas tamẽ oẽs mouebat. Quapp ſinguli timẽtes ſe occultabãt:ſed hæc illũ dicẽté libẽter audiebãt. Qui cũ regẽ petiſſet:ut ſolus ſoli q̃ uellet edicerẽt:cõceſſũq; ei nõ fuiſſet:nõ poſſũ inqt rex cõtiere ꝑ tali dolore fiduciã:uel audaciã meã neceſſariã quidẽ tibi & cõmodã:ſiquid utile uellis ab ea ſuſcipeꝛ: meæ uero tutelæ cõtrariã.Deinde ſubſecutus ait.Quo tua mẽs ſagaciſſima receſſit:aut cur ſupabũdans ſapientia ſenſu multatur:quo plures uel maxios acq̃ſiſti triũphos. Quid eſt:q; cognati uel amici remorãt̃ petitõibus tuã flectere pietatẽ:quos tibi minie iudico eẽ cognatos uel aícos ſi deſpexerint tale ſcelus:in tuo beatiſſimo fieri principatu.Tu uero nõ preuides quid eueniat ſi duos adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni ſummitate uirtutis ꝑcellentes occidis: teq; ſolũ in ſenectute relinquis:cũ uno filio male uitã tuã diſponẽte:& cũ cognatis quos totiẽs iam morte damnaſti.Nonne cogitas:q; multitudo tacens crudelitaté tuã conſpicit & odit: exercitus quoq; cũctus & primatus eius miſericordiã qdẽ de iſœlicibus:odiũ uero in te hæc faciẽte concupiuit.Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet:& cõmouiſſent eũ uerba tironis:ꝑ quæ manifeſte familiariũ pfidiam exprobrauerat:paulatim imẽſa & militari fiducia uſus tiro cõcidit: & turbatione compleuit herodẽ.Qui cũ magis increpari q̃ admoneri ſe putaſſet:& quia milites eũ abhorrerent:& primatus eoꝝ indignarentur: præcepit noiatos cunctos cũ tirõe ligatos i cuſtodia detineri.Cum hoc factũ fuiſſet:& trifon quidã tonſor regis inuẽta occaſiõe regẽ adiſſet: ait.Suaſit mihi tiro ſepius dicens:ut regẽ tondens:guttur eius incidere: nam inter primos apud alexãdrum poteris eſſe:magnaſq; donationes ab eo accipere.Quæ cũ dixiſſet:eũ rex cõprehẽdi præcepit:& tormentis tironẽ & eius filiũ:atq; tonſorẽ ſubdi.Cunq; tiro ita cõſiſteret:uidẽs filius patrem ſuũ crudeliter laceratũ:nec habentẽ ſpẽ ſalutis:futurũq; ſibi iudiciũ ex tormentis paratũ intelligens:ſe inquit ueritatẽ nũciare:ſi uerbo cõfirmaret tormenta patris & ſua remittere.Cũq; rex fidem dediſſet:dixit ſibi cõſtituiſſe tironẽ manu ſua regem adire & occidere ſi copia daret: ut ſolum eũ ĩueniret:multaq; pati quatenus alexandro præſtaret.Quæ cum ille dixiſſet:patré a neceſſitate ſoluit.Incertũ autem eſt:utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit:ut aliquod pfugium in præſentibus malis inueniret. Cap.XX.

HErodes aũt licet deliberaſſet iam dudũ filios interimere:tũc tamẽ feſtinauit crudelitati ſuæ finẽ imponere:& i cõtione producẽs:trecentos priores militũ reos factos cũ tirõe filioq; eius:& accuſatore tõſore:criabatur corã oĩbus.Et illos quidẽ multitudo pemit:alexander aũt & ariſtobolus in cæſareã tracti pre præcipiente laqueo pimũt̃. Corpora uero noctu alexandrium ponũtur quo matris eoꝝ pater:plureſq; cognati: uel proaui poſiti eſſe uidebantur.

HAec continent̃ in.xvii.libro ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiqtatis. Cap.i.

HQualiter antipater odio habitus eſt ab omni gente propter interfectionem fratrum ſuorum. Cap.ii.

Qualiter herodes rex filios alexandri & ariſtoboli filioꝝ ſuoꝝ adoptans: filiã ſerore illis deſponſauit & antipatri: & q̃liter antipater pſuaſit patri deſponſationẽ in ſuos tranſferre filios:& qualiter herodes aduerſus traconitas uolens munitus exiſtere:zamarim iudeũ qui de babilone diſceſſerat: & in antiochia degebat euocans ibi conſtituit: & utebatur illo oppoſito aduerſus draconitas. Ca.iii.

Qualiter antipater oblectabatur eos qui circa ſeroram erant: uolens per illos iſidiari pri & qualiter agnoſcẽs ſoror regis ſalome:canculo denũciauit fratri:& de iterfectione phariſeorum regi aduerſantium. Cap.iiii.

Qualiter rex herodes ꝑcepit fratri ſuo ſeroræ:ut excluderẽt uxorẽ ſuã:aut eius regno diſcederet: & qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eũ ſcribebat amicis in roma:ut ſcriberẽt patri eius ac pſuaderent:ut mitteret eũ ad cæſarẽ cũ pecuniis quod pſuaſum eſt herodi filiũq; trãſmiſit:& de morte ſeroræ fratris herodis. Cap.v.

Accuſatio uxoris ſeroræ a filiis ſeroræ:q; uenẽo piſſet:& q̃liter herodes exq̃rẽs repit cõtra ſe uenenũ patũ a filio antipꝛo:& pſcrutatus antipatri cognouit iſidias. Cap.vi.

Nauigatio antipatri de roma ad patrẽ:& q̃liter a nicolao damaſceno herodis aíco fuerit accuſatus:pluribus in iudicio uarone qntilio & ipſo herode cũ amicis utrorũq;:i quo iudicio antipr̃ multifariæ cõuincit̃ de facta cõſpiratione i patrẽ intantũ ut uenenũ pri a filio ꝑparatũ i mediũ ꝑferret̃ qd ad expimẽtũ iuſſu uaronis bibẽs unus dãnatoꝝ:ſtati morit̃. Cap.vii.

Herodes antipatrũ filiũ miſit i uincula:& legatio miſſa ab herode ad cæſarẽ de filio.Cap.viii.

Lib. x7.

Lib: 17.

De egritudine herodis:& seditiõe iudeoꝝ:& qa desperans oẽs optimates iudeoꝝ p̃cepit occidi ĩ hora mortis suæ:& quia tpe illo deportate sunt ei lr̃æ ab legatis ad cæsarẽ missis:habentes damnationẽ antpatri ĩ arbitrio eius & uolũtate esse positã:& qa inualescente egritudĩe malũ purgãs: cultro se interemisset si p̃uentus non fuisset. Cap.ix.
Qualiter antipater putans herodem defunctũ locutus fuerit custodi corporis de dimissione sua: & propter hæc antipatri peremptio. Cap.x.
Testamentum herodis ad cæsarem:& distributio inter eius filios: & qualiter archelaum p̃fecit deinde mors ipsius. Cap.xi.
Epistola herodis ad exercitum:& admonitio fidei seruẽdæ circa filium eius archelaum qui statĩ eleuatur in regnum. Cap.xii.
Sepultura herodis in herodio castello:& fauor archelai regis ad populum:& populi ad ipsum. Cap:xiii.
Qualiter podplus seditionem mouit aduersus archelaum in festiuitate azimorum : & qualiter archelaus tria milia ex eis interemit:ipse uero nauigauit ad cæsarem:credens regnum philippo fratri suo. Cap.xiiii.
Qualiter archelao romã ascendẽte:sabinus q erat in syria cæsaris curator ascendit ĩ hierosolymã uiolenter expetẽs herodis pecunias & castela a curatoribus archelai. Cap.xv.
Qualiter p̃suaserunt curatores populo arripere arma:& obcidere sabinum uel romanum exercitum in antonia constitutum. Cap.xvi.
Qualiter cæsar testamentum herodi confirmauit:seruans filiis eius testamentũ: & diuisio regni iudaici in tetrarchias. Cap.xvii.
De eo qui se mentiebat̃ esse alexandrum herodis filium:& qualiter fictio ista depræhensa sit:inuestigante cæsare:& pœna qua multatus est. Cap.xviii.
Qualiter archelaus accusator a iudeis apud cæsarem:quem cæsar indignatus: regno priuauit:& trusit in exilium apud uienniam gallie:& somnium uisum archelao & glafire.

Incipit.xvii.liber antiquitatis iudaicæ.

ANtipatro aũt postq̃ fratrũ extitit accusator:& in prĩs facinus extreme impietatis & crudelitatis ĩpulsor:haut sane ꝓ uoto spes uitæ sequẽtis apitur. Nã quãuis amittẽdi regni metu fuerat liberatus:ꝙ iã uidelicet illud cũ fratribus se cõmũicatuꝝ fore nõ cernere:oposius tamẽ & ambiguũ regnũ sibi fieri magis magisq; sentiebat.Siquidẽ odiũ uniersæ gentis:aduersus illũ erat exortũ.Fuit uero illi etiã hoc ualde cõtrariũ: ꝙ totã cõtristabat militiã:dũ aduersam ab ea gereret ꝓtinus uolũtatẽ: ĩ qua ꝓculdubio oĩa regni munimẽta cõsistunt:& maxĩe quotiẽs gẽtẽ aut populũ uniuersum nouaꝝ reꝝ cupidĩe pturbari cõtingeret.Tãtũ eteni piculũ ei fratrũ ꝓcurauit interitus.Verũtamen cũ patre pariter pticipatur regnandi negociũ:nõ aliter quam si rex etiã ipse cõsisteret:amplioraq; ei negocia credebant̃:& unde pire debuisset:firmitatẽ magis fauoris ĩuenerat:ꝙ q̃si ꝓ herodis tutela fratrum suoꝝ ꝓditor extitisset & nõ inimicicia q̃ circa illos & circa patrẽ ipsũ detinebat̃. Talibus enĩ eũ maliloquiis induxerat.Quæ oĩa machinationes erãt uiã cõstituẽtes q̃ aduersus herodẽ tẽderet: ut antipater accusatores nõ hr̃et de hisq̃ patrare cogitabat:herodes aũt oĩ refugio nudaret̃: non habens qui sibi auxiliaret̃:cũ ãtipater hostis manifestus existeret.Proinde odio paterno illas fratrum insidias ꝑpetrabat.Pulsabat aũt ãplius ut ab incepto nõ desisteret:ꝙ cernebat moriẽte qdẽ herode certe sibi principatũ esse uentuꝝ:ꝓlixius aũt uiuẽte:multa sibi surreptura picula: si eius factio ꝓderet̃ cuius extabat ipse cõpositor:& q̃ si palã fieret hostẽ illi patrẽ cõpellebat existere. Prppter quæ ad donãdũ erat largus & affluẽs:& etiã eos qui circa patrẽ erãt lucris pulsabat ĩ gentibus ut aduersus eũ hoĩum odia cõcitarẽt:& maxĩe illos quos romæ possidebat amicos missionibus magnoꝝ numeꝝ sibi beniuolos cõpabat.Ante oẽs aũt saturninũ q tũc curã syriæ gerebat inducere magna spe incitabat̃:sed etiã saturnini frẽm ꝓmereri festinabat.Ad hæc sororemregis uiro inter primos apud herodẽ cũiunctã:suo mõ utẽs:ad se uolebat atrahere.Erat quippe ad fingẽdas amicitias colloquentibus secũ callidus & ad odiũ dissimulãdũ ualde credibilis:& ad celãdũ semetipsum satis astutissimus.Non tamẽ decipe ualebat suã nutricẽ q̃ illũ iã ante abunde cognouerat:& ab eo falli nõ poterat.Siqdẽ oĩbus eius factiõibus iã antea fuerat reluctata:ob moꝝ eius improbitãtẽ:q̃uis eius filiã hẽret uxorẽ ꝓuidentia mr̃is ãtipatri:& eius ipsius instãtia illã su-

scipiens:q̃ primo fuerat aristoboli sociata cõnubio.Nã alterã calleas filius uiri eius hẽbat uxorẽ: sed nullũ hoc ei tutamẽ erat:quo minus eius itelligeret iniquitas:sicut nec prius cognatio quicq̃ obstiterat: quominus odibilis haberetur.Iuterea salome festinãtẽ sylleo arabo cõiungi corporali libidine concitatã:herodes cõpellit cũ alexa inire cõnubiũ:coopante quoq; illi iulia: & psuadẽte salome:ne illius rẽnueret nuptias:ne inimiciciæ inter eos maturius orirent.Iurabat quippe herodes:nunq̃ si circa salome beniuolũ fore:nisi cõiugiũ alexe susciperet:& obediret iuliæ utpote cæsaris coniugi:ad hæc etiã utilia suadenti.Interim filiã archelai regis herodes ad suũ destinat patrẽ: quæ fuerat alexandro iugata:dotẽ etiã restituens:ut nullũ inter eos certamẽ oriret. Cap.II.

IPse aũt enutriebat filioꝝ filios diligenter admodũ.Erant eni alexandro quidẽ ex glasira uirilis sexus duo:aristobolo ãt ex berenice salome filia masculi tres: puellæ duæ & sepius amicis p̃sentibus corã se herodes eos cõstituẽs:filioꝝ quoq; fortunã cãmq; deplorãs: orabat:ne tale quicq̃ filioꝝ filiis accidisset:sed & cũ uirtute crescẽtibus uicissitudiné illi nutricationis & educationes exoluerent. Desponsabat autẽ eis maturo iã tpe decurrente:maiori natu qdẽ alexandri filioꝝ filiã feroræ:aristoboli uero filio filiã antipri:filiã uero aristoboli denominat ãti patri filio alterã uero ex filiabus aristoboli herodi filio suo:fuerat aũt is regi natus ex filia põtificis.Paternus quippe mos erat:ut simul plures hẽmus uxores.Agebat aũt filioꝝ despõsationem rex mirã infantuloꝝ parentibus orbatoꝝ:ad beniuolentiã eoꝝ p̃ societatẽ cõiugalẽ antipatrũ prouocare desiderãs.Antipater aũt nõ cessabat circa infantulos ea uolũtate uersari:qua circa fratres quoq; fuerat agitatus.Incitabat aũt eũ studiũ patris qđ circa infantulos gerebat:sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore:p̃sertim cũ in uirilẽ ætatẽ prorũperent: archelao etiã auxilium nepotibus p̃biturо:uiro i regni culmie cõstituto:& ferora i muꝝ unã ex eis susceptro filiam:tetrarches eni erat iste. Excitabat autẽ eũ uniuersa quoq; multitudo:q̃ circa ifantulos qdẽ misericordi mente mouebatur:aduersus eũ odiũ aũt in oĩbus gerebat:ꝓpter quod claruerat tãte in fratres iniquitatis astructor.Machinabatur quoq; dissoluere q̃ patri placuerãt aduersum sibi reputans:si tanta contra se taliũ adunaret potentia.Et differebat qdẽ herodes sequi postulatiões antipatri ut ipse qdẽ aristoboli filiã in cõnubio susciperet:ferore uero filius fratris eius alexãdri filiam.Et sponsiones quidẽ nuptiaꝝ hmõi gerebantur:regẽ tamẽ inuito.Herodi uero ea tẽpesta te uxores erant nouẽ:antipatri mater:& filia põtificis:ex qua etiã omonimus illi filius fuerat ꝓcreatus.Erat aũt ei etiã fratris filia coniũcta:& cũ ea neptis altera:ex his quidẽ proles nulla germinauerat. Erat etiã i uxoribus ex gẽte samareoꝝ una:ex q̃ filii extiterãt ãtipas:&archelaus & filia olíphias noíe: & hãc qdẽ postea iosippus suscepit uxorẽ:qui regi fuerat fratruelis.Archelaus aũt & antipas romæ apud quendã familiarẽ educabãt.Coniũcta illi erat etiã cleopatra sed hierosolymites:& filii ex ea fuerãt nati:herodes & philippus qui etiã romæ educabãtur.Erat in uxoribus etiã pallas:quæ faselũ ei peperat filiũ.Sup has quoq; fedra:& helpis erant uxores ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ:examana noíe:ac salome.Filiæ aũt maiores natu:ex una matre ꝓcreatæ cũ alexandro quaꝝ intuebatur ferora nuptias:coniũctæ erãt una quidẽ antipatri sororis filio:altera uero faselo:& iste quoq; fratris herodis fuerat filius:& hoc quidẽ ex dispositione factũ erat herodis.Tunc aũt uolẽs aduersus traconitas munitus existere:cogitauit uicũ iudeis edificare nõ distantẽ magnitudine ciuitatis:ut pro hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suæ prouiciæ. Et cognoscẽs uirũ quẽdã iudeũ ex babilonia:cũ equitibus quingentis & sagittariis plurimis:cognatorũ etiã multitudinẽ:usq; ad centũ ferme numeꝝ uiroꝝ eufraten fluuiũ transmeasse: & in antiochia in loco qui dicitur dafne syriæ cõuersari cũ saturnino qui tunc ibidẽ impator militiæ cõsistebat:illũ ei locũ ad habitandũ benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promisit. Euocabat ergo eũ cũ tota multitudine oĩum qui eũ fuerant cõsecuti:spondens datuꝝ se terrã in regione quæ dicitur bathanea.Destinauerat eni eũ intra traconitidẽ cõstituendũ uolẽs eius habitationẽ obstaculũ cõtra hostes habere.Promittebat itaq; illã regionẽ sine tributis eẽ datuꝝ:& liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:imunẽq; eis terrã & nullis illatiõibus obnoxiã p̃bituꝝ.His psuasus babilonius uẽit:& suscipiẽs regionẽ:oppida:& municipia plura cõstruxit.Et uicũ bathyra nomíe cõstituẽs:obstaculũ erat & oppositũ quoddã alias oppositio quædã ille uir aduersus traconitas iudeis de babilonia ad hierosolymã p sacrificioꝝ tpa uenientibus: ne quis eoꝝ latrociniis traconitaꝝ insidiisq; lederetur & aduentabãt ad eũ plurimi: maximeq; illi undiq; cõcurrebãt: aqbus paternus mos iudeoꝝ & instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est:ꝓpter qđ imunis ab oĩbus functiõibus pmãebat:uiuẽte dũtaxat herode.Cæterũ postq̃ philippus filius eius prícipatũ regni suscepit:modicas puo tpe illis functiones iposuit agrippas uero maior & filius eius q omonimus quoq; illi cõstabat eos admodum grauauere: nõ tamẽ eis delibertate ipsoꝝ cũ possent ullã itulere molestiã.Sed rõani deíde

dominatum illius regionis adepti:libertatis quidē eorꝝ etiā ipsi seruauere dignitatē ipositiōibus auté eos functionū usqueq; grauauerūt.Et hæc quidē oportuno tpe diligenter exequar ofone ꝓcedente. Zamaris aūt babylonius iter hæc uita defungit:qui ad possidendā illā regionē ab herode fuerat acquisitus:quiq; cū uirtute uiuēs:filios quoq; optios reliquerat:iacimū qdē:qui fortitudine clarus extabat:is equites babylonios q sub illo fuerat cōtinebat:& heli:quos rex afficiebat abūde muneribus.Sed iacimus i senectute defunctus:philippū filiū dereliqt:& manu bonū: & aliis uirtutis artibus usui supra quēlibet accōmodū.Ob hoc fida illi amicitia:& firmissimus fauor cū agrippa rege ꝓuenerat:militiāq; totā quā rex habebat:iste curabat:& ubicūq; deducendam res postulabat:eius regimine ducebaē. Cap.III.

HErode aūt i qbus retuli cōstituto:i ātipatrū spectabāt cūcta negocia : ꝓpterea quia utilis ac ꝓmptus a rege putabaē:& rex hanc firmitatē nō amiserat potestatis:quā ei pater ꝓmptius indulgebat:ipe q̄si fauoris eius ac fidei.Ad hæc erat etiā ad deriuandā i se audacissimus:quō incognita erat patri eius nequicia:& quō ad fidē faciendā in dicendo callebat.Erat etiā cūctis terribilis:nō tātū magnitudine potestatis:quātū puersitate morꝝ:& q; erat ad male loquēdum ꝓaciſſimus.Maxie aūt eū feroras accurabat:uicissimq; curabaē.Nam eū callide ualde circūuenerat antipater:& maxie p mulieres ad occupādos eius aīos ambigerat.Deditus quippe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; sorori:licet mulierꝝ genus horreret:ob iniuriā filiarꝝ suarꝝ uirginum:uerūtamē has patiebaē:ab hisq; ducebaē:& nihil ab eo sine illis mulieribus agebaē.Nam hoiem illū etiā medicaminibus accurabāt:sed & sibimet inuicē coopari nequaquā mutuo fauor cessabāt.Ita enī eas oīmodis antipater induxerat:partim p semetipsum:parti etiā p ꝓpriā matrē. Nam idē he q̄tuor mulieres sentiebant:idēq; loquebanē.Ferore tamen circa antipatrū i nōnullis minimis sane rebus sententia habebaē.Erat aūt illis in cōtrariū nitens regis soror:iā diu cūcta circū inspiciens:& amicitiā eorꝝ in pniciē herodis cōstrui cernens:& ānūciando nō abstinēs. Illi aūt sentientes molestā esse regi suā adinuicē beniuolentiā:cōsiliū inuenit:ut manifesta eorꝝ amicitia nō esset neq; palā cōuentū faceret:odiū aūt & maliloquia ubi tps exigeret cōtra semetipsos confingerēt:maxie aūt sub herodis p̄sentia:ut ad eū de semetipsis talia deferrent:secrete uero beniuolentia inter eos firmior certiorq; cōstaret.Et sic quidē illi gerebant:salome aūt nihil prorsus latebat:neq; primū eorꝝ ꝓpositū ad hmōi negocia festinare neq; tūc:quando secretas machinationes cōstruebant. Cuncta quippe illorꝝ mulier indagabat:q̄ amplificās & atrociora faciens:ad fratrem ꝓpriū pferebat secretos eorꝝ cōuentus insinuās & cōiuia:& cōsultatiōes occulte smotimq; cōfertas:quæ ad eius interitū tenderēt:nisi maturius ꝓderētur.Indicabat quoq; illos i manifesto quidem aduersarios suimet q̄si cōstare:& ad lesiones mutuas ficte loqui:finēq; festinare: secrete & ab alterutris remoti beniuolētiā in se cōfirmare maximā & quotiēs in quibusq; negociis singulis fierēt illud agere qđ amicitia postulaēt:& polliceri sibi etiā pugnaē cōtra quos opus esset:mō ut illud astu uel fauore mutuo nō sentireē efficere.Illa quidē hæc & hmōi inuestigabat oīa : & integra ad fratrē cōueniēs cūcta deferebat: sentiētē qdē iā etiā ipsum pluria p semetipsū: sed ad audiendū aliquid licet excitatus esset sororis accusatiōibus retardantē.Erat enī porcio q̄dam iudeorꝝ hoium de scropolositate & subtilitate paternæ legis gloriantiū:& cultura dinitatis simulantiū: a quibus inducebanē mulieres ille supra memorare:hi dicebāē phariſei:qui possent maxie regi non modicū afferre p̄sidiū.Erant enī ꝓcaces ad bellū gerendū:legionesq; inferendas imaturius eleuati. Cū igit cuncta gens iudaica iureiurādo iurasset cæsaris se ꝓpriā fore:& oībus regis regionibus fauere: isti uiri nō iurauerūt.Erant aūt numero supra sex fere milia:quos rex pecuniario dāno multauerat. Quod damnū uxor p eis ferore cōtulerat.Illi uero beniuolentiā q̄si p uicissitudine referentes:futurorꝝ sibi agnitione nutu dinitatis ifusam eē p̄dicabāt: qa herodi uidelicet terminus regni iam esset ex supna maiestate decretus:tā ipsi:quā uniuersæ cognationi eius:illā aūt regnū possessurā:atq; ferorā:uel filios:qui ex eorꝝ semine descēderēt. Et hæc quidē regi nūciabanē:nō enī salomē ista fugiebāt:& quō plurios regalis aulæ corrūpere niterenē. Rex auté interfecit phariseos:qui cā seditionis extiterant:& uagoan eunuchū:& sibi carꝝ quendā:qui tunc primatū iter eos habebat honestatis dignitate decoratū filioscq; eius pemit: oēsq; ei cognatione uel familiaritate cōiunctos:quibus ille phariseus p̄sagabat.Magnificabaē apud etiā uagoa situri pater:& pluris rebus bene meritus ac ꝓfuturus apud regē futurꝝ.In manibus enī eis cūcta fore p̄dicabat:p̄bente illi & cōiugi firmitatē:& filiorꝝ:ueluti ꝓpriis filiis. Cap.IIII.

HErodes itaq; ultus ex phariseis qui fuere cōuicti:cōuētū cōgregat amicorꝝ & accusationē feroræ cōiugis:iniuriāq; uirginū & audaciā illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionē dignitatis illius referēs & honoris:q; ei certaminū seditiōes aduersus fratrē: & bellū ex illius ingenio ac uerbis operibusq; cōsurgerent:quantū poterat hortabaē ut illa inter

eos ſimulatio ſolueretur:quod fore firmabat:ſi ſocietatē illius effugeret ꝓpter illa quæ geſſerat. Nihil enī cū fratre ferora gratiæ ꝑmanere poſſe definiebat:ſi ſecū illam hꝫet:quæ bonū ingeniū circa ſe fratris euerteret.Iubebat igitur uxorē abiicere:quæ inter fratres cā belli cōſtaret:& ſi magni præcii cōſanguinitatē ſuā duceꝫt:illā cōiugaret:ſic enim poſſet nullomō caritas fraternitatis imminui.At ferora licet illo ſermone mouereꝫr:tamē affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detractuꝝ:neq; dilectionē cōiugis abnuere: eligeꝫ ſe potius mori dicebat: q̄ illa muliere priuari:q̄ ſibi gr̄a cōſtaret.Herodes uero differebat circa ferorā ſup hoc iracundiā q̄uis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionē.Antipatro tamē interdixit & matri eius: cū ferora miſcere colloquiū:uel cū illis mulieribus:quæ cū illo erāt: obſeruarentq;:ſi alias ne ī unū aliqua tenus cōuenirent.Illi uero profitebantur quidē:cōueniebāt tamē quando temporis oportunitas prouocabat:& ſimul etiā cōuiuabantur feroras & ātipater.Ferebatur etiā ſermo:q; ātipater feroræ cōiugi miſceretur:eo operāte illis ad cōuentus faciendos ātipatri matre.Suſpectū aūt patrem habens & timens antipater:ne circa ſe amplius eius odiū proceſſiſſet:ſcribit amicis romæ:poſtulans:ut ſcriberēt herodi:q̄tenus celeriter antipatrū mitteret:ſimulq; cū eo munera digna:mādaret teſtamentū etiā in quo poſt ſe regē declararet antipatrū:quō iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pōtificis fuerat procreatus.Quo facto:pergit una quoq; cū antipatro: & ſylleus arabs: nihil ex his quæ p̄ceperat cæſar pagens:unde quoq; antipater ante cæſarē eius accuſator extiterat:pro quibus nicolaus patiebatur iniuriā.Accuſabatur etiā & ab aretha ſylleus:eo q; plures occideret in petra caſtello benemeritoꝝ hoſtium præter ſuā conſcientiam:maxīe aūt ſondū uirum omni uirtute decoratū:iuſtitiaq; pollentē:ſed etiā ſabatonem cæſaris ſeruū. Sylleus autē cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas.Erat quidem corithus herodis regis unus cuſtodū corporis:cui maxime cura plurima cōmittebaꝫ. Huic perſuadet ſylleus pecunias maximas pollicēs ut herodē occideret:hoc etiā promiſerat.Quod agnoſcens ſabbatus ſylleo indicante:ſtatim regi denunciauit.Ille uero corinthū tormentis examinās:fecit oīa depalari. Detinuit autē ſecū duos arabas:confeſſioni corinthi credens:& filarchū:q; ſyllei fuiſſet amicus . Qui etiā ipſi:nā eos rex tormentis affecerat:cōfeſſi fuerant:quod eos exhortaretur:nunciās corinthū nō agere molliter: & ſicubi opus eſſet rei:ferro cooperarentur ad ꝑpetrandū facinus ĩter eos cōplicitū.Ad hæc etiā ſaturninus omnibus ei ab herode denūciatis:romæ eos deſtinat.Feroram uero fortiter ī amore coniugis ꝑmanentē:diſcedere ad propria herodes præcepit. Ille uero gratāter accipiens:ad ſuam tetrarchiam nō moratus abſceſſit:plurimū ſe iureiurando cōſtringens:non prius reuerti:anteq̄ mortem herodis aduerteret.Proinde ab herode morte cōſtricto petitus: ut ueniret ꝑ aliquibus ſibi mandatis ſi mors contingeret iniungendis:nullo mō ꝑſuaſus eſt aduenire:ne iuriſiurādi uiolator exiſteret.Non tamen herodes in his rebus imitatur illius exemplū:melioré circa ferorā uoluntatem ſuæ mentis oſtendens.Nam paulopoſt:ipſe cœpit egritudine laborare . Ad quē herodes non ſolū nō euocatus aduēit:ſed etiā mortuū eū recepit:atq; ad hieroſolymā detulit:& iuxta morem exequias ei honorabiliter:magnificeq; celebrauit:ingentēq; luctum ſup eū ſupraq̄ quiſquam ratus erat expoſuit.Hoc antipatro licet romā nauigaſſet:maloꝝ tamen extitit aduerſitatumq; principiū:ex hinc enī iā cœpit fratricidii factio denudari.Narrabo itaq; oēm ſup hoc hominis rōem:exemplum generi humano in futura tempora permanſurum: ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Cap.V.

FErora igiſ mortuo: humatoq; celebritate magnifica:duo ex liberis eius:qui ab eo ī honore habebantur:ad herodē ueniunt poſtulātes:ne inultā morté fratris relinqueret: qn potius ĩquiſitionē faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlationis:Illo aūt attonito facto liberoꝝ ſermonibus fidelia nanq; narrabāt apud cōiugem die proxima antequā egritudinem incurreret eū cœnaſſe retuleruntuenenū aūt in cibo ſumpſiſſe:ex eoq; periſſe: qd uenenum allatum eſſet ab arabica muliere:amoris faciendi gratia . Amare ſe nanq; fingebat:re autem uera ad interitum erat feroræ petitū.Sunt quippe ad uenena conficienda artificioſiſſime arabice mulieres.Perſuaſum enī illi dicebant:ut uenenum uenūdaret:ad loca quippe illa ueniſſe referebant matrem feroræ coniugis & ſororem : unde illud uenenum adportantes : cœnam illi præparauere:in quo ille ueneno ſumpto periit.His uerbis protinus excitatus: ācillas earum mulierum tormentis examinat:inter quas etiam aliquas liberarum.Et adhuc in occulto remanēte negocio:quia nulla earum aliquid depalauerat:nouiſſime quædam inflictis ei magnis ex tormēto doloribus:nihil quidem aliud dixit:niſi deum inuocans:ut talibus ſuppliciis antipatri matrē traderet imprecata eſt:quæ omnium illorum malorum cauſa conſiſteret.Hæc ad inſtigandum

alias inſtandum herodem magis magiſq; coegerũt:ut cuncta mulierum illarum ſecreta tormẽtis erueret.Tunc omnia palã facta ſunt:& conuiuia:& conuentus ſecreto facti ſepiſſime: ſed etiã ſermocinationes:quæ ad ipſos & ad filiũ ſolũ fuerãt factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres feroræ deferebantur.Erant autem munera centum talentoꝝ:ut ſecreto feroræ perſuaderent:quicquid antipater impetraret.Prodebatur etiã odiũ quo in patrem concitarentur:& lamentationes:quas ad matrẽ propriã frequẽtabat:qđ tam prolixe pater aduiueret:ſibi iam iminere ſeniũ:ut etiam ei ſi regnum ueniret:nõ liceret iocunde iam uiuere ꝑ ætatis grauitudiné atq; moleſtiã:ad hæc etiã multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere:& fratrũ plures filios:ex quibus oĩbus minus ſpẽ ſuã tutam haberet.His etiã addebatur dixiſſe q; ꝑ idem iam tempus fratri potius ĩ regno ſuo licẽtiam habere cõcederet:crudelitatẽ quoq; plurimã regis accuſare:& filioꝝ cedes:ſe quoq; timere: ne uſq; ad ipſum hoc malũ pertingeret.Arcẽ quoq; romã pergendi conſiliũq; narrabat:feroram quoq; ad ſuam tetrarchã ex eius diſceſſiſſe ſententia.Quibus herodes auditis:cognoſcebat feroris ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat.Incitabaẽ aũt rex ſuper antipatri nequicia:iuſſitq; matrem eius ornamenta ſua cũcta contradere:quæ multoꝝ ꝑcio conſtarent talentoꝝ.Quæ poſtq̃ abſtulit:reiecit eam:& in amicitiã mulierũ feroræ pro damnatiõe dicauit.Amplius aũt aduerſus filium iracundiã regis incendebat uir ſamarites antipater noĩe qui filio regis antipatro curator extabat.Nam cũ alia quidẽ ei in tormẽtis apperuiſſet:illud quoq; prodiderat:quõ uenenũ mortiferum confecerat:dederatq; feroræ:iubens:ut poſt eius abſceſſum cum iã ſpatiũ aliquanti temporis cucurriſſet:ubi ratio prouocaret:patri protius propinaret:& dicebat attuliſſe illud uenenũ ex egypto antifalum unũ ex amicis antipatri:tranſmiſſum aũt feroræ ꝑ theudioné fratrẽ matris antipatri:& hoc mõ ad uxorẽ feroræ deueniſſe:dante marito ad cuſtodiendũ . Quod illa quoq; fatebatur rege ſcrutante negociũ:& ꝓcurrẽs tanq̃ uenenũ allatura:miſit ſe de tecto deorſum:nõ tamen interiit:quõ cadẽs in pedes:terra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtquã recreauit aĩam: promittit ei herodes ſalutem:eiuſq; domeſticis dũmodo ab ea nequaquã occultareẽ ueritas neq; ſe illi malum ꝓ ingratitudine redditurũ iurabat:ſi cũcta cũ ueritate ꝓdeẽt:uel modũ quo geſta cõſtarẽt. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata : firmabatq; allatũ eſſe uenenũ ex egypto ab antifalo: modicum quippe eſſe fratrẽ eius aiebat:a quo prouiſum fuerat:ꝑ theudioné aũt uiro ſuo tranſmiſſum:ſe uero cuſtodire illud a ferora ſuſceptum:aduerſum ipſum ſane ab antipatro ꝓparatũ. Cum igitur feroras egritudine inquit teneretẽ:& eũ aduẽtu tuo cõſolationeq; curares:uidẽs circa ſe beniuolentiã tuã condidit mente deiecta:& me conuocás:o mulier inquit induxit me antipater aduerſus patrẽ ſuũ fratrem meũ:conſilia iniqua conſtituens.Nam uenenũ in eius perniciem nundinatus ẽ. Nũc itaq; quõ frater erga me nec ante iniquũ aliquid geſſit:& nũc ꝓpoſitũ bonæ uoluntatis oſtendit:me auté non poſt multũ de hac luce ſentio receſſurũ:age: ne cũ conſcientia fratricidii ad noſtros progenitores abierim:illud uenenũ adportãs:epiſtolãq; antipatri:me uidẽte combure.Ego aũt plurimũ eius igni contradens:aliquantulũ reſeruaui:ut ferora defuncto:ſi me o rex male fortaſſis attẽderes:illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugeré.Hæc dicens:& uenenum & pixidam in medium protulit.Sed & frater antifali & mater eius eadem fatebantur : tormentorum uehementia compulſi:& pixidam illam quoq; nihilominus agnoſcebãt. Accuſabaẽ quoq; filia pontificis:uxor regis:tanquam omnium conſcia fuiſſet:ſed ea celare maluerit. Ob q̃ illam herodes emiſit:filium autem eius ex teſtamento deleuit in cæteris permanente:ſed etiam ſocerum pontificatu priuauit ſymonem boeti:ſubſtituit uero mathiam theopholi hieroſolymitem genere. Dum ea geruntur bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex roma & tormẽtis examinatus inuenitur uenenum aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa feroræ tradẽdũ: ut ſi primũ uenenum minus fortaſſe regem peremiſſet:& hoc maturius uterẽtur.Apportabat ẽt litteras ab amicis herodis romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſationem habentes archelai atq; philippi:q; quaſi de patre quereretur pro nece ariſtoboli & alexandri:ſemetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant : & euocabantur quidem a patre : ueluti non ob alias res:niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes antipatro.Scripſit etiam antipater pater de fratribus:culparum genera magna confingens omni modo eos adiudicans : ætatem eorum auſam aſcribens : qua impelli poſſent nequitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod cum ſylleo gerebat:magno ſtudio fuit intentus : & accuſationi primorum uirorum romæ conſtitutorum ſe totum dederat . Monilia quoque præcioſa ducentis talentis empta parauerat . Miretur forteſſe aliquis : quoniam tantis aduerſus eum in iudea motis turbinibus ferme . vii . menſium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum.Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarum atq; cuſtodia & odium hominũ quo circa eũ execratione tenebantur . Nullus &enim erat:qui ꝓnus eẽt ꝓprio periculo

illius tutamen salutemq; conquirere. Cap. VI. 150

HErodes sane antipatro scribente q; cuncta quæ oporteret peragens: maturius aduenire: celans suam indignationē:rescribit iubens:ne ulla desidia ꝓpediretur ne quid in eius absentia ipse forte pateret.Et simul quoq; de matre ipsius minimū qddā expostuláda causatur: ꝓmittens tamē ei se reconciliatū iri:cū ipse ꝓtinus aduenire:& i oibus erga eū dilectionem suæ mētis aperiebat:formidás:ne forte quicquā suspicās differret ineundæ uiæ negociū :atq; romæ demorās: aliq̄s sibi difficultates pararet:& i regno rōano rumoris alicuius fieret administer. Has itaq; i cilicia litteras accepit: alias aút tarēto:i quaꝝ textu feroræ declarabaē casus. Quibus lectis: egre satis tulit & aspere:nō ꝓp feroræ gratiā: sed qa patris iteritu:ut ꝓmiserat:nō pacto defecerat.Circa celenderū aút celiciæ ueniens:cœpit de causa nauigationis ambigere: utrū deberet domū sicut instituerat tēdere:abiectione matris adductus in dubiū.Tunc ex amicis ps suadebat expectare:donec agnosceret:quæ domi mota gestaq; fuissent.Alii uero hortabanē ne nauigationem domi differret:solutuꝝ enī suo aduentu oēs cās aduersitatis aiebāt: nā neq; tunc aliunde illos fluctus euenisse: nisi q; eius absentia facultaté accusatoribus uirturēq; ꝓbuisset. His persuasis protinus nauigauit:& exceptus est portu noie sebasta:quē herodes magnis opibus constructum: sebastam ad honorē cæsaris appellauit.In apertis aút iā malis erat antipater:nullo ad eū cominus accedēte:nullo colloquēte:sicuti cū fuisset egressus uotis eū ac secūdis precibus prosequebātur: nunc ecōtra aduersis eū maledictis non prohibebantur excipere. Verebanē enī cuncti:q; pœnā esset fratribus pro sua impietate soluturus.Ea tempestate contigerat forte uaꝝ quintiliū in hierosolymis agere:qui successor saturnini ad syriæ regionē fuerat destinatus.Venerat quippe consultatum herodi: ab eodem postulatus:pro causis in quarum dispositionibus hesitabat.Quibus una consessum habitantibus:uenit antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cum ingressus esset aulam regiam:indutus purpura ipsum quidem ianitores excipiunt:amicos autem qui circa illum erant:aulam accedere prohibebant.Cœpit itaq; perturbari:in quæ mala deuenerit manifesto cognoscens.Deniq; pater salutatum accedentem repulit: fratricidii simul accusans: & cōsilia obiectans sup suimetipsius interitū:quorū omnium auditorem ac iudicem i crastinum uarum fore confirmat.Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminente: ipsa magnitudine fatigatus abscessit.Cui mater & uxor accurrunt:quæ residue fuerant de filiabus antigoni:qui ante herodem in iudea regnauerat: ex quibus uniuersa cognoscens: cœpit se certamini iudicioq; præparare: Sed die postera consessum faciunt uarus simul atq; rex:amici etiam utrorūq; conuocantur.Aderant quoq; regis consanguinei:& salome soror:& siqui nunciaturi forent: quæ prodiderant examinatione tormentoꝝ:serui deniq; antipatri ex materno illi iure conuenientes:qui ante fuerant compræhensi:epistolam deferentes antipatro:quæ fuerat in hác perscripta sniam:ne ad patriam repedaret: q; cuncta uidelicet ad pris noticiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remāsisse: uel apud cæsarē:& sub patris potestate nō cadere.Antipatro uero patris genibus prouoluto:atq; deprecanti:ne iudiciū de illo rebus incognitis ꝓmeretur quin potius facultate sibi auditoris cōtributa purgatū iri se apud patrē posse firmabat:qué iubens herodes in medium produci:ipse lamentari primitus cœpit:q; tales illi filios habere cōtigisset:per quos ei fortunæ tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem comparauerat:ut sua senectus in anti patri nequicias incidisset.Memorabat etiam enutritiones:& educationes:quas filiis studiose præbuerat:opum quoq; & facultatum affluentiā: in quibuscunq; temporibus ipsi cuperent: semper illis protinus adiacere:& q; nullū esset impedimentū quo eoꝝ consilio periculum mortis incideret: dum illi regnum impie rapere festinarét:antequā ipse legi naturæ concideret. Vnde se ualde mirari dicebat antipatrū: quoꝝ spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad talia tātaq; prorumpere quādoquidē eum regni successorem etiā scribendo declarasset: sed etiā uitæ suæ tēpore in nullo minor existeret:nō claritudine dignitatis non uirtute potentiæ:quinquaginta deniq; illum talenta ex reditibus sumere:ad hæc trecenta talenta romā eunti dona dedisse. Increpabat etiam illum de fratribus:q; si uelut malignos accusauerit:cur eorum imitator extitisset:si uero innocentes fuissent: inique aduersus cōsanguineos crimina cōfecisset:nā illa oīa quæ de illis nunciata fuissent: a nullo alio nisi ab illo semetipsum ꝓtinus aduertisse:cōsilioq; eius gessisse cūcta: quæ aduersus illos fuerit gesta:quos núc ꝓrsus absolueret:isto illis in parricidii facinore succedē te.Hæc simul dicēs ꝓfundebat & lachrymas:quæ illū intercluſa uoce loqui amplius nō sinebāt. Verū nicolaus damascenus:regis amicus:& in oibus cū eo una semper uersatus: & modum quo res gestæ fuerint assecutus:rogabatur a rege:ut ipse residua loqueretur:quæcunq; ad demonstrationē causæ redargutōnemq; proficerent.Sed antipater econtra conuersus ad patrē;semetipsum

excusare nitebatur. Enumerabat itaq; cuncta suæ circa illum benignitatis exempla: honoresque sibi a patre concessos: quos minime percepisset: nisi uirtute dignus & officiis erga illum meritis haberetur: ensuero ꝓuidisse se semper quæ usui necessaria forent: consiliúq; semp circūspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandā manu opus esset: suo labore negocia cūcta peregisse: neq; credibile cōstaret: ut qui sepius ex aliox insidiis patrē strenue liberaret: nūc ipsum insidiatorē patris efficī: ut deleret oia suæ uirtutis uetera moniméta molimine repentini facinoris: præsertim: cū successor iā regni fuisset ostēsus & simul etiā bono rex: honorúq; potiret: quæ usq; ad præsens tēpus eū habere cōstaret: neq; illud esse uerisimile ꝓrsus aiebat: ut qui conctarū rerum dimidiū sine sui periculo: & cū uirtutis honestate teneret: uelle totū cum crimīe atq; periculis appetere: incertus utrūne ualeret affectū suæ cupidinis obtinere: præsertim cū pro tali causa suos fratres uidisset extinctos quox facinoris & nunciatorē & accusatorē ipsum esse cōstaret: ꝙ nisi ab ipso ꝓderetur occultū ꝓculdubio permaneret: quox etiā postmodū ꝙ esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidem hæc sua dicebat esse monimenta: quibus conuersationē suam cum magna beniuolentia circa patrem agitasse probaretur. Romæ uero quæ gesserit: testem cæsarem conuocabat: qué iuxta ac deū fallere nemo posset: quox fidem facere litteras ab eodem cæsare destinatas: quibus litteris haud recte esse fortiores aut fideliores reputare accusationes hoium uolentiū inter eos turbas & iurgia concitare: q̄s accusationes a suis inimicis confictas aiebat: quas se reuerso ultra iam habere non possent. Causabatur etiā detormentis: ꝙ eox uiolentia factum esset ut falsa dicerentur: doloris quippe ac necessitatis eam esse naturā: ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui quæ uiderint grata dominātibus quox se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis: mutatio est totius facta confessus. Satis etenim miserabantur antipatrum profusione lachrymax: & uultus humilitate miserabilē: ita ut etiā inimicis lamentabilis appareret. Nam flectebatur quoq; herodis aius inclinatus: licet conaretur suā mentem aliis nō esse manifestam. Nicolaus aūt exorsus ab illis uerbis quibus rex principium fecerat: cām amplificare cœpit: & cuncta quæ uel tormentis eruta: uel testibus erant relata proferens congregabat undiq; criminis probamenta: maxime uero uirtutē regis & clementiam longa narratōne proferebat: qualiter nutritiones & edificationes in studiis doctrinax filiis suis impenderat: quax rex labor in nullo ei profuisset ac cōmodo in alias ab aliis calamitatibus irruenti: quāquā se non imitari diceret propriam filiox inconsiderationem: ꝙ & adhuc fuissent adolescentuli: & decepti facile a prauis suasoribus corrupti: in transuersum declinassent: naturæque iura reliquissent: ut imaturius quā oporteret regnandi cupidine reperirentur: antipater uero furiam admodū se prorsus expaueſcere: non modo ꝓpter paterna beneficia: in quibus eū affatim fuerat muneratus quæ cum essent tam magna: multaq; eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatox repentium: licet illa repentia quamlibet sint aspersa: beneficiis aliquatenus leniuntur. Non solum ergo in hoc expaueſcere se dicebat prauitatem antipatri: uerumetiam ꝙ fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent: quo minus imitator eox existens: impetum suum a crudelitate retineret: quāquā inquiens o antipater qui temeritatis fratrum nūciator extitisti: & documentox scrutator: & punitor redargutox: cur non repulisti animo quæ in illis te prodente culpamus: sed potius ad imitādum flagitium illox insania & libidine raptus es. Vnde claret: ꝙ nec illa a te pro tutamine gesta sunt patris: sed pro fratrum īfœlicium interitu festinata: ut illox odium ostentando: amator quasi patris crederis: q̄tenus possīs ad eius insidias iter facilius adipisci: potestatem a patre percipiēs: quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim: ut fratres interimerentur: de nequicia redarguti: ut aūt conscii eis proderentur: minīe curasti. Vnde certum est: te quoq; cum illis aduersus patrem insidias construxisse: accusationem illis præparando: ut si forte ad effectum uenissent: tibi lucrum patricidii prouenisset: ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiox: tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris manifestus es: nam super eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem esset dignum ita te sapere: si tu non deterior extitisses. Sed te occulto aduersario patris extāte: claret: qa illos nō ueluti prīs īsidiatores habebas exosos: nā haud ita exorbitares simile nequiciā cupiēs ꝑpetrare: sed timēs: ne regni fierēt successores: quos tibi uidebas iustius posse præpōi: patrē sup fratres extinguere festinabas: ne celeriter tua aduersus fratres factio proderet: & pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre suppliciū sumere conabaris: ac parricidium nō cōmune cogitasti: sed quale uix a quoquā nūc in uita hoium uel uideri potuit uel audiri. Non solum enim filius patri insidias præparabas: uerum diligēti quoq; & beneficia multa præstāti. Socius quippe regni constabas: successor in nomine: in dispositiōibus particeps: in fruendo communis. Nam & successor ante iam denunciatus: & iocunditatē ac fructum regni

iam ante capere in nullo prohibitus:ad ſpem etiã futuri gerendã ex ſentẽtia es pñis ac litteris cõ-
munitus.Sed tu nõ ex herodis clementia regẽ iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequicia opera pa-
terna penſabas:uolẽs patri ĩ oĩbus tibi obedienti etiã parte quã poſſediſſet abripere: & cõfinge-
bas uerbis uelle ſeruare eũ:quẽ rebus ipſis & operibus interimere nitebaris.Et non ſolũ tu mali-
gnus extabas:uerũetiã matrẽ prauis tuis replebas inuentionibus:fatrũq; uoluntatẽ aduerſam:ſe-
ditioſamq; reddebas:qui etiã patrẽ beſtiã appellare auſus es: cũ habeas ipſe mentẽ omni ſerpẽte
peiorẽ.Siquidẽ illoꝝ aduerſus patrẽ uenena colligebas.Et quẽ patrẽ:qui te tantis beneficiis mu
neratus eſt.Econtra eũ auxilia diuerſa poſtulabas:& artibus uariis per uiros atq; mulieres uteba
ris:q̃tenus interimeres hoiem ſenio & ætate confectũ: quaſi ad nocendũ non ſufficeret ſola tuæ
mẽtis iniquitas.Et nũc ueniſti poſt tormẽta liberoꝝ atq; ſeruoꝝ: quæ pp te uiris ac mulieribus
conſtãt inflicta:& contra denũciationes cõiuratoꝝ tuoꝝ inficiatũ ire feſtinas.Et non ſolũ patrẽ
hoĩbus auferre conatus es:ſed etiã leges:uirtutẽq; uari:& ipſius iuris naturã:ipſamq; conaris inte
rimere ueritatẽ. Itane confidis in tua ĩpudentia:ut etiã tormentis temetipſum ſubiici uelis:cum
cauſeris de tormentis eoꝝ qui examinati ſunt:ut illi quidẽ quia ea dixerunt quæ ad liberationẽ
tui patris attineãt ueritatẽ minĩe tenuiſſe uideantur:torméta uero quæ tibi fuerĩt adhibita uelis
indagaſſe ueritatẽ.Nonne ſaluas o uare:nõne liberas regẽ:factionẽ a ſuo ſanguine ſuſtinentẽ.Per
maieſtatem ĩperii romani:per uirtutẽ tuã obteſtamur:ut hanc atrociſſimã beſtiã:quæ pro perdi-
tione alias ꝑditione fratrũ pater ſe beniuolũ eſſe ſimulabat:quatenus poſſet ſolitariũ & oĩ con-
ſanguinitate deſertũ de regno ꝑpellere:adiudices:atq; cõdẽnes.Nõ ꝑuincias hũc ſceleratũ ducẽ
dũ ad necẽ.Scias quõ patricidiũ cõis iniuria eſt:& naturæ ipſius:& totius uitæ hoĩum:neq; minus
facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit:tametſi eũ effectũ nõ cõtigerit adipiſci.Naturã ipſam
iniuriat: qui talibus ſupplicia nõ ĩportat.Addebat etiã illa quæ mater antipatri ad aliquos mulie
bri locuta eſt:ariolatiões quoq; ac diuinatiões ſuper rege factas: & ſacrificia memorabat. Aiebat
item & quicquid antipater cũ ferore mulieribus laſciuire dicebaẽ: cõmeſſatiões quoq; ſordidas
amoreſq; narrabat. Denicq; examinationes tormẽtoꝝ:& teſtificationes plurimas inferebat:quæ
ſane plurime cõſtabant.Nam alias quidẽ ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates
acceperat:ex quibus priora magis firmabãtur.Plurimi quippe hoĩes:quæ antea timore antipatri
ſilentio prætereunda mandabant:cernentes eũ accuſationibus primis adhibilẽ:& aduerſa fortu-
na inimicis eius aperte ꝑmptoq; contraditũ: quia odio ineffabili aduerſus eũ nitebanẽ: oĩa tunc
prodebant.Incitabanẽ quoq; ad accuſandũ non ſolũ honore factoꝝ eius:& magnitudine ſceleꝝ
eius quæ uel patrauerat:uel patratũ ire præſumpſerat:ſed etiã improbitate quã circa patrẽ & fra-
tres exercuerat parricidiis:& q̃ ſuper eũ ſenſerant neq; odiũ merito:neq; amorẽ benignitate:cir-
ca quẽpiam habuiſſe: ſed ſuæ tantũ cõmoditatis intuitu.Quoꝝ oĩum illud eum amplius adgra
uabat:q̃ nulli extiterant:qui res ex equo bonoq; iudicabant:q̃ eoꝝ animus odio amiciciaq; iure
careret.Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe: prohibitoſq; ſemper anunciando:libertate uero data
in medium cuncta deferre. A quibus ꝑferebantur multiformia ꝑbamenta nequaquã accuſari
de falſitate ualentia:quod neq; benignitate circa herodem: neq; timore periculoſo tacerent: ſed
ſolo rerum iudicio iniquitatẽ antipatri proferebant:dicentes:q̃ non in ſuis actibus antipater uti
litatem herodis & munimẽ attenderet: ſed ſola nequicia ad illa facinora fuerit concitatus:pro-
pter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur.Multa etiam a plurimis ſine ulla interrogatio-
ne dicebantur:ita ut antipater quãquã in omnibus rebus ĩpudens:& ad metuendũ ꝑmptiſſimus
atq; callidiſſimus eſſet:tamen tunc tanta confuſione fuit oppreſſus:ut neq; negare:neq; contra-
dicere ualuiſſet.Nicolao igitur finẽ dicendi redarguendiq; faciente:uarus iubebat antipatrũ: ut
ſe de tantis criminibus expurgaret: ſi aliquas aſtructiones haberet: quibus obnoxius illoꝝ quæ
importata erant non eſſe monſtraretur:nam ipſe quoq; optare ſe patre certo noſſe dicebat:ut in
nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus.Ille uero in faciem prouolutus:ĩ deo rem oĩbuſq; cõ-
mendabat:qui ſibi teſtificarentur:nihil ſe improbum cogitaſſe:atque ſignum a deo fieri poſtula
bat:inſidiatorem ſe patris pœnitus non fuiſſe.Solent quippe uniuerſi quibus iuſticia deeſt: quã-
do facinoꝝ aliquoꝝ ꝑpetratores exiſtũt diceĩ:ſibi libeꝝ arbitriũ ex diuinitate cõceſſum:quãdo
uero in ꝑicula ceciderint:iuſtũ recipiẽtes iudiciũ:per inuocationẽ eius oĩa teſtimonia conantur
auertere:qđ etiã antipatro cõtingebat. Cum tanta nãq; uelut abſcẽte diuinitate ante geſſerit:tũc
autem iuſto eum dei iudicio undique concludente: defectu purgationum ad dei iudicium abſo
lutionem accuſationum criminumque ferebat:potentiæ diuinæ cauſam tribuens: ut eius teſti-
monio in medio ueniret: quanta pro patre geſſerit:quantaq; periculoſa pro eius ſalute præſum-
pſerit. Varus autem cũ ſepius interrogaret antipatrum:& nihil amplius ille quam dei proferret
inuocationem:uidens in infinitum rem pergere:iuſſit uenenũ in mediũ proferri:ut expireẽ:quæ

nam esset uis eius. Et adductus quidam eoꝝ qui fuerāt morte damnati: bibit iubente ua ro: consestimq; moriē. Tunc exurgens: abibat cōsessū: & die postera i antiochiā perrexit: ubi frequēs illi fuerat cōuersatio: eo q̄ siroꝝ regnū ibi fuerat cōstitutū. Cap. VII.

HErodes autē continuo in uinculis filiū obstrugi iussit. Incerte aūt erant plurimis confabulationes uari quæ ad regē habebantur. Dicebant nōnulli: q̄ ex eius sñia fecerit: quæcūque de antipatro gesta sunt. Ligans ergo eū: destinauit romā ad cæsarē litteras: omne declarantes negotiū: sed etiā qui præsenti relatione cæsarē docerent nequicias antipatri. Deprehēditur aūt in his diebus etiā epistola ab antifalo ad antipatrū scripta. In egypto aūt erat iste. Quæ soluta a rege: talia declarabat. Misi tibi epistolā ab acmes: non parcens animæ meæ. Scis enī: quomodo periclitabor a duobus domesticis: si hoc fuerit agnitū. Tibi autem prosperitas ad gerendā cām proueniat. Et epistola quidē talia loquebatur. Rex autē querebat alterā epistolā: quæ tamen inueniri nō poterat. Nam & seruus antifali: qui lectā adportauerat epistolā aliā se susceptisse denegabat. Cum aūt hesitaret rex: unus amicoꝝ herodis inspiciēs interiorē tunicā serui: nam duabus erat indutus: arbitratus est in interiori tunica litteras obcelari: & erat ita. Inuenitur ergo epistola in qua erant scripta hæc. Acmes antipatro. Scripsi patri tuo qualē uoluisti prorsus epistolā: & rescriptū faciens epistolæ quæ ad meā dominā ueluti a salome directa est destinauit. Quā cū legerit: certo scio punituꝝ salomē: tanquā insidiatricē. Erat aūt epistola tanquā salome ad dominam suam ab antipatro dictata: sub salome noīe: quantū ad sñias pertinebat: stilo aūt acmes cōposita: in qua cōtinebantur ista. Acmes regi herodi. Ego studiū habens. ne te quicquā lateat quæ aduersum te gerunt: inueniens epistolam salome ad meā dominā contra te conscriptam: cum periculo quidē meo: sed cum tua tamē utilitate cōscripsi: tibiq; direxi. Hanc aūt illa cōscripsit: uolēs sylleo coniungī. Scidi igitur hanc epistolā: ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum aūt antipatrum epistola scripta erat: q̄ eius iussionibus ministeriū gesserit: ut ad herodē scriberet: eo q̄ q̄si salome insidias illi præparare festinaret. Sed etiā rescriptū eius epistolæ quæ quasi ad suā dominā fuerat a salome destinata direxerat. Erat aūt acmes iudea quidem genere: in seruitio autem erat iuliæ cæsaris coniugis: & hæc gerebat amicitia quam cum antipatro iunxerat: comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus: ut eius aduersus patrem & nutricem suffragaretur insidiis. Herodes aūt stupefactus magnitudine neq̄tiarum antipatri: impellebatur quidē: ut confestim eum perimeret uelut procerlam magnarum turbinēq; causaꝝ & non solū ipsum: sed etiam sororem insidiantem domūq; cæsaris sua iniquitate corrumpētē. Accedebat aūt etiā salome: crebro pectus percutiēs: & se interfici postulans. siquid forsitan tale in ea probaretur. Herodes conuocans filium interrogabat: iubens: ut siquid haberet aperiret: increpaturq; a patre dicente. Quō inimicus omnino repertus es: age nunc:: & qui tecum ad hæc negotia operam dedere: nullomō moreris aperire. Ille aūt in antifalum cuncta referebat: nullūq; aliū cām horū extitisse firmabat. Herodes uero admodum dolens uolebat romā ad cæsarē filiū destinare: ut supliciū pro suis factionibus sumeret: sed timens ne fortassis amicoꝝ suffragio ualeret effugere: ipsum quidem uinctum sicut & antea custodiebat. Veꝝ legatos misit ad accusandum filiū cū litteris: intimandaq; omnia: quæ acmes illi ad perficiendā factionē fuerat suffragata: exemplaria quoq; trāsmisit epistolarum. Interea legati romam proficiscuntur docti: in præsentia quæ loqui uel respōdere debuissent. Cap. VIII.

SEd rex morbo prægrauatus: testamentum scribit: iuniori filio regnū retribuens: odio qđ circa archelaum philippumq; ex antipatri accusatione conceperat. Cæsari uero mille talenta dereliquit: iuliæ quoq; cæsaris uxori: & filiis & amicis: & libertis cæsaris quingenta filiis etiam suis: filiorumq; filiis pecunias & reditus distribuit. Salomen sororem magnifice locupletauit: q̄ eam scilicet erga se beniuolam semper agnouerit: & nunquam aliquid ex aduerso molientem. Desperans autem contra morbū se posse subsistere: nā annū agebat circiter. lxx. exasperatus est: irrationabili furia: & amaritudine mētis incensus: uolebat si potis esset: iudeoꝝ cuncta disperdere. Causa uero huius rei erat: q̄ se contēni putabat: eo q̄ casum suū iocunde gentē totam existimabat accipeī. Super hæc quoq; quidā popularium hoīum seditionē excitauerant: propter huiusmodi cām. Erat quidā iudas arifei: & mathias margalothi: iudeoꝝ eruditissimi: & supra cæteros legis expositores doctissimi populo etiā amabiles: ꝓpter iuuētutis eruditionē. Semp eī eos totos cōsumebāt dies cuncti: q̄bus erat studiū: & cura uirtutis. Isti igiē audiētes regē morbo p̄gratum: & remedii minīe receptabilē: oēm excitaueī iuuētutē: ut opa quæcūq; a rege p̄ter patriā legē facta fuissent: euertētes ꝑ lege dei gloriosa niteret exercere certamia. Etenī pp eius p̄sumptionē: & pp qđ p̄tor humanū more fuerat cōuersatus ī plures: oīa illi mala cōtigisse firmabāt: egritudinē quoq; p̄sentē nō ei ob aliud accidisse. Fecerat enī herodes q̄dā cōtra legem. q̄ iudas & mathias

uociferabant. Nã cõstruxerat super portã tẽpli munus quasi deo propositũ: aquilã aureã imanẽ uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet aũt lex imaginum eleuationes uel animalium propositõnes cõstituere:his qui uolunt secundũ eius præcepta conuersari. Proinde hortabãt illi sophiste aquilã illam loco diuellere. Enĩ uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet esse periculũ:quod pro cõuersatione paternæ legis:& pro uirtute suscipitur:quã uitæ quãtacũq; dulcedo. Nam morte quidẽ fama & laus sempiterna cõquirit:& nascituris hoibus memoria iocũda relinquitur exemplũ uirtutis & gloriæ. Nã etiã si quisquã sine periculo ualeat aliquod præclarũ opus efficere:post paululũ tamẽ uenturã mortẽ naturæ lege nõ ualebit effugere. Proinde pulcrũ est his qui studiũ habent amorẽq; uirtutis:cum laudibus & cũ honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quippe maxia est:pro bonis operibus interire:quæ non uisi mediatione periculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel aliis quibuscũq; qui ab eodẽ stemate deducunt:siue fuerũt uiri: siue mulieres:siue quilibet alteri:quibus prouideri debet iposterũ: ut ad eos utilitas gloriæ ꝓueniat. Et illi quidẽ huiusmõi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repente rumor:regem uita decessisse qui sophistis illis ad modũ suffragatus est:mediaq; die ascendentes:euulsere aquilã & securibus cõcidere. Cunq; plurimus esset tumultus in tẽplo ecce dux regis cũ militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat nisus eorũ:& existimãs ex maiore illos conspiratione etiã manu congressuros ad præliũ: amplioré secũ numerum militũ duxerat:qui possent ipetum sustinere illorum:qui moliebantur anathema tẽpli deiicere. Quo irruente super eos:nequaquã uim eius sustinere ualuerunt:sed sicut solet turba uulgaris præsumptiõe magis stulta:quã cauta ꝓuidentia cõgregata:omnes cõtinuo fugierunt. Ex quibus.xl. soli iuuenes animi cõfidẽtia remãsere:quos dux cõprehendit:cũ principibus facti:iuda & mathia. Ingloriũ enĩ iudicauerunt loco cedere:aduentumq; ducis effugere. Hos oẽs perducit ad regẽ. Quos cũ interrogasset:cur intantã audaciã prorupissent:ut ornamenta templi euellerent:illi gessimus inquiunt quæ gesta sunt:& consulto nos illa gessisse ꝓfitemur:quæ ad uirtutẽ attinent:quã uiros docere certum est. Siquidẽ prudentum est defensare dignitatem legis & numinis:nec mirari debes:si tuis institutis instituta præferimus quæ nobis moyses inspiratione dei conscripta dereliquit. Mortẽ quoq; ac suplicia quelibet iportes:cum iocunditate subimus. Non enĩ pro iniusto facinore:sed pro amore pietatis nobis sustinẽda sunt. Et illi quidem talia loquebantur in nullo minora uerba quã fuerat cõmissi præsumptio præferentes. Rex aũt uinculis eos constringi præcipiens: euocauit ex hierichũte iudeorum principes. Quibus aduenientibus:conuentus oĩum congregatur: ipse uero in lecto recũbebat q; præ inualitudine stare non poterat. Enumerabat igitur præsumptiones seditiosoꝝ iuuenum:in quibus sepius fuerat depræhensi:templi quoq; ornamentaq; suis fuissent magnis sumptibus cõstructa memorabat:qualia per annos.c.xxv. neq; asomeum regem cõstruere:neq; prosapiam eius ualuisse narrabat: se aũt ad honorẽ diuinitatis illud templũ anathematibus alias frabricis admiratione dignis ornasse:quo post eius mortẽ gratã sui memoriã iocundãq; relinqueret. Exprobrabat etiã q; iniurias illi non dubitarẽt ingerere. Cæterum præsumptũ facinus uerbo quidẽ ad suas ꝓtinere iniurias:re aũt ipsa & ueritate siquis uellet meritũ examinare facinoris:sacrilegiũ cõmissũ esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatẽ ne contra se quoq; fortassis exasperatus ultiones in eos aliquas moliretur:humiliter responderũt dicentes:neq; ex sua sententia contigisse neque illa cõmissa multa esse debere. Ille uero circa cæteros quidẽ quasi mansuetus extiterat mathiam aũt pontificẽ sacerdotio remouit uelut consciũ: & cãm seditionis extantem promouit aũt azarum pontificem:fratrem uxoris suæ. Mathiæ aũt pontificatus tẽpore: prouenerat alterũ extitisse pontificem:ad unius uidelicet diei functionem:quã iudei cum ieiunio celebrant. Causa uero talis erat. Mathia sacerdotali fungente officio nox in solennẽ lucescebat diẽ: in qua futurũ erat ieiunium. Tum uisum est sibi oĩno mulieri esse cõmixtum:propterea q; sacerdotio perfungi nõ potuit:sed iosephus elimi filius:cognatus eius secundũ carnẽ:ꝓ eo munere sacerdotali pfungitur. Nunc ergo mathiã herodes pontificatu remouerat:alterum uero mathiã qui seditionẽ excitauerat:& aliquos uiros ex sociis seditionis illius:uiuos igni contradidit. Sed etiã luna eadẽ nocte defecerat. Herodẽ porro amarior in dies morbus urgebat: suplicia deo cõmissi sceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat: nõ tamẽ cõflagrationẽ insuperficiem corporis agentem prodẽs quantũ extrinsecus crescẽs operebat icendiũ. Auditas quoq; i explebilis semp ierat cibi:nec tamẽ satietas unq; rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina interius ulceribus tabida putrescebant doloribus quoq; coli seuissimus cruciabatur: humor liquidus ac luridus ergapedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubẽ erat afflictõ:sed & ueréda ipa putredine corrupta scatebãt uermibus spiritus quoq; icredibilis erecta tẽtigo q; fuerat satis obscena diritate foetoris: & anhelitus respiratione creberrima:contractus quoq; per cuncta mẽbra subsistens: uim

noxiam operabatur:quæ omnem tolerantiæ cõtulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his:quibus inerat diuinandi peritia:diuinitus has pœnas ob impietatẽ eius & multa crudeliter gesta deposci. Ipsi tamen multum spes salutis instabat:si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans ut uterentur si quid possent ad saluté proficere postulabat: & transiens iordanem fluuium: aquis calidis quæ sunt circa calliorã:die noctuq; fouebatur. Hæc igitur aquæ calidæ super aliaq; habebant cõmoda etiã portabiles erãt.Pergebat aũt aqua illa in paludem:quæ sulphurifera uocitatur.Præterea uisum est medicis:ut eum i dolio oleo pleno cõfouerent. Vbi cum missus esset:ita defecit:ut ab oĩbus mortuus putaretur.Tunc grandis seruorum ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret:iussit militibus quinquagenas dragmas auras distribui:plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in hierichuntem prævalentibus nigris coleribus: exasperatus iniquius est:ut ipso moriente:indignum facinus ageretur.Venerant quippe ex locis oĩbus per eius præceptũ iudeorum optimates: & erãt plurimi:siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiã fuerat mors contentoribus præcepti proposita.Magna igitur in omnes regis furia concitata est: ꝓpterea culpabiles & inculpabiles in yppodromio concludens: sororem suã salomẽ:utrũq; eius alexãconuocat & mortem suam nõ i longum differri denunciat tantis se doloribus circunuentũ:fore cunctis satis optabile:se aũt sine luctu & deploratione perituru:ꝙ regibus: maxie aũt sibi magni meroris esse firmabat:neq; suũ arbitratum iudeoꝝ falli proposito:ꝙ & eis sua mors amabilis foret & grata:nam etiam se uiuente sepius illos & seditiones & secessiones fuisse molitos:& in eius semper iiurias fuisse festinos:cæterum leuigationem quandã illis natã esse dicebat ꝙ talibus ipse doloribus urgeretur:proinde petere se ab illis:ꝙ eos sciret contra eius gloriã in nullo uenturos: ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles super cæteros reges:& luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat:si peregissent ut iudei ex animo i eius morte deplorare lamentariq; cogerentur.Cum igitur me inquit aĩam uideritis expirantẽ:circũuallantes yppodromiũ omni militia nec dum mea morte uulgata:cõfestí omnes illos inclusos iaculari persicite:& ita cunctis intereuntibus duo cõmoda prouentura:ꝙ & regnum illis post suam mortem firmũ perseueraret: hostibus amputatis:& super suã mortem luctum celebrandum esse magnificum.Et ille quidem lacrimandus talia lamentat:& cognatos oẽs beniuolentiam circa se fideq; seruare postulat inuocationem diuinam interponens: ne cum inhonorificentia sua mors:& cum indignitate tractaretur. Illi uero ꝓfitebãtur in nullo se eius præcepta transgressuros.Sed ego cõperi illius hoĩs mentem considerans:etiã per præsentia mandata nihil humanũ pœnitus habuisse. Siquidem de hac uita discedens procurabat:quatenus oẽm gentem orbatam & desertam parentibus dilectissimis relinqueret:iubens unum ex unaquaq; domo interimi:qui nihil iniustum neq; in ipsum:neq; in alios admisisse fuerant depræhensi.Hæc igitur illo suis parentibus demandante:deportantur & litteræ ab legatis:qui ad cæsarẽ romã fuerant missi. Quaꝝ hæc erat sníaꝙ acmes indignatione cæsaris extincta fit:pro facinoribus quæ cũ antipatro ꝓpetrare tentauerat:ipsum aũt antipatrũ i patris uolũtate dimissum:ut quod placeret ex eius sníafieret:ipsũ &enim & patrẽ esse & regem: siue illum in exiliũ detrudi siue illũ morte multari uellet:in eius proposito constitutũ.His auditis herodes:paulisper animum refouit:uoluntate scriptoꝝ & morte acmes in superbiam subleuatus:& potestate puniendi quã acceperat in filium. Sed prævalentibus crescentibusq; doloribus: interitui propinquabat:& quãquã in multo defectu contineretur:appetebat tamen cibum:& postulans malum:quesiuit cultrum. Erat enĩ illi talis mos:ut ipse per semetipsum malum accuras: & per partes modicas recideret:& comederet.Sumens ergo cultrum:circunspiciensq; ne quis adesset:uoluit semetipsum interimere quod forsitan perfecisset: nisi præueniens manum eius atiabus contineret:nepos enim eius erat:& magnum clamãs:statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus.

Cap.IX.

QVæ cum ad antipatrum peruenissent:credidit suum patrem uitæ terminũ susceпisse præcipiensq; fiduciam tam uerbis quã motibus ita totus animo gestiebat:tanquã si fuisset liberatus e uinculis:& regnum in suis manibus sine ullo labore perceperit.Tunc cœpit cũ custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona ei tributurum. Ille uero non solum non acquieuit ut faceret quæ uolebat antipater:uerũ etiã cuncta regi denũciat:intimans ei eius mentem:& quæ ab eo munera spondebantur.Tunc herodes quãuis & ante non minore odio ferretur in filium:cum audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput:quãquã in extremo uitæ teneretur & cubito sese attolens stati destinans quendã armigeroꝝ suoꝝ sine ulla dilatiõe celeriter necari iubet antipatrũ sepulturãq; eius in hircania sine ullo honore fieri.

Cap.X.

TEstamentum interea scribebat mente mutabili:& antipatrum quidem quē sibi succes-
sorem in regno designauerat:tetrarcham facit galileæ regionis atq; peroe:archelao uero re
gnum contribuit.Gaulanitidem aūt & thraconiten:& bathaniam:& baniadam philippo
filio quidem suo:fratri autē archelai germano tetrarchiæ iure concessit:iamniā uero & azotū &
faselidam:salome sorori distribuit:sed & argenti signati mariadas quinquaginta. Dispositis etiā
de cæteris suis cognatis:atq; cōsanguineis:opibus eos reditibusq; locupletans.Cæsari sane argen
ti signati mille miriadas: præter uasa quædā aurea:quædā argenta:& metallis præciosa:& artifi-
cis opere uenustissima dereliquit:indumenta quoq; preciosa: iuliæ uero cæsaris coniugi: & aliis
nōnullis quingentas miriadas.His dispositis:quinto die postquā antipatrū filiū necauerat defun
gitur regnās postquā antigonū iteremit: annos.iiii.&.xx. postq̄ ātā rōanis regnū p̄ceperat.vii.&
xxx.uit crudelis in oēs eq̄liter: ire qdē subditus: a iusticia uero effrenatus:fortūa uero ꝓpicia:sup
quēlibet affluēter abusus:ex plebio ī regnū assurgēs: & picula pluria eludēs:qbus sepius fuerat
circūseptus : diurnitate uitæ pfunctus ē.domi circa filios quātū qdē ad eius sniam ēt ibi ꝓspe-
ritate potitus est:eo q; se suos inimicos superasse censebat:meo uero iudicio:super omnes infœli
cissimus.At salome & alexas:antequā mors regis diuulgata foret:ex ippodromio iudeos abire p-
mittunt ad proprias domos:dicentes:regem iussisse:ut unusquisq; in suas regiones abscederent.
Hoc aūt fecerunt:beneficium illi genti præstare cupientes.Interea mors magis diuulgatur.

Capitulum.XI.

TVnc salome & alexas cūctam militiā cōgregantes in amphiteatro quod hierichunte erat:
primum quidem epistolam regis legi fecerunt:quā ad milites fecerat: deinde gratias eius
in eos pro fide ac beniuolentia quā circa eum exhibuerunt insinuant:petitiones quoque
eius:ut similes se circa archelaum filium eius exhiberent:quē regem constituit intimabāt. Pto-
lomeus etiam cui fuerat testamentū a rege creditum:anulusq; de quo signauerat cōmissus:cōti-
nentia testaméti denunciat:quod testamentū nō posse robur firmitatēq; suscipere dicebatur:ni-
si cūcta quæ in eo eēnt deferrent ad cæsarē.Fit cōtinuo fragor ingens:honorantiū archelaū:re-
gemq; proclamantium:milites quoq; cuncti: & uniuersi duces:fauorem: & beniuolentiam pro-
mittebant:paratosq; se ac promptos ad omnia profitentur adiutoremq; deum supplicationibus
aduocabant.

Capitulum.XII.

DEhinc sepulturam regi præparabant.Curæ nāq; fuit archelao:ut exequiæ patris quā ma-
gnifica possent celebritate gererentur:utq; memoratum proferrent cū rege mortuo pro
ducendum.Portabatur itaq; in lecto aureo:lapidibus depicto uariis atq; preciosis:stram
na ueruostro erant auroq; contexta:eratq; ipse mortuus circūamictus purpureis uestimentis:ca-
put eius diademate coronatum: sceptrum quoq; in manu eius uelut si a uiuo teneretur erat ap-
positum:circa lectum autem erat frequentia filiorum:multitudo cognatorum. Circa quos om-
nis militia stipata pergebat:per proprias distincta nationes:& discreta noibus. Erant autem tali
ordine distributi.Nam primi quidem pergebāt eius armigeri:per quos oēs therecū manus: post
istos etiam natio germanorum:atq; galatharum.Hos item sequebatur cum ornatu maximo cū-
cta belligeratoria multitudo.Cætera uero militia postrema sequebatur: in eum scilicet modum
digesti:qualiter solebant in bellum procedere:& suis ducibus ordinari.Post hos sequebantur ser
uorum eius quingenti:odores uarios:& aromata deportantes.Pergebant aūt ī herodium stadiis
distante octo:illic enim est eius sepultura ex eius iussione confecta. Et herodes quidem hoc mō
defungitur.Archelaus aūt per.vii.dies luctum super patrem honore regio ex more gerit: tantos
&enim dies lex paterna præcepit obseruari.Conuiuia itaq; celebrans:& luctum exoluens: ascen-
dit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur:magnisq;: predicabatur laudibus:secūdum
q; unusquisq; arbitrabatur maiora quam alius conferre preconia.Tum uero tribunal ille cōscen
dens quod sibi fuerat præparatum & confidens:omnibus benigna loquebatur:& sibi propitios
comparabat: gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa se cunctorū ac-
ceperat gratias se illis habere narrabat: q; lesi a patre nihil circa se mali ab illis reciprocaretur: se
aūt aduisurꝫ:ut eis bonorꝫ uicissitudinē redderet:eorūq; remuneraretur alacritatis affectū roga-
ret uero:ut nunc iterim parcerent nomine illū regis honorare:sufficere sibi dignitatē potestatis
aiebat:quā tunc firmā esse dicebat:cū testamentū a patre scriptū:a cæsare firmaret. Obquā cām
neq; in hierichūte cūcta militia diadema illi īponere cupiēte uoluerat suscipere:ābiguū honorē
estimans ex tali re sibi ꝓuenturꝫ:q; eēt adhuc īcerta uoluntas eius:qui posset illi regnū ꝓprie fir
musq; concedere:non sibi defuturā circa illos benignitatē:q̄ beniuolentiæ eorꝫ uicissitudinē re-
portaret.Festinare quippe se in oibus enarrabat meliorē se suo patre circa illos ostēdere.Illi uero
ut plebeia multitudo cōsueuit:ī ipis primis diebus uidentes regis lene principiū:uoluntates suas

laudibus & fauoribus aperiebãt:& quãto mansuetius cũ eis loquebatur archelaus tanto amplius nomen archelai prædicabant:deinde ad numerum petitiones:intercessionesque uertuntur. Alii quidem functionum publicarũ leuigationem cum clamore postulabant: pars uero uinctorũ solutiones expetebat:qui fuerant ab herode deuincti alii uero grauedines quas herodes inemptionibus & in publicis nundinis cõstituerat:auferri uociferabãtur. Archelaus porro in nullo illis cõtraria respondebat:sed in omnibus accurate:estimans regni fore suffragium: si multitudinis beniuolentiam comparasset. Dehinc ad sacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celebranda.

Cap. XIII.

DVm hæc interim aguntur:congregantur iudeorũ iuuenes plurimi:nouarũ rerũ cupidine concitati:& cœperũt de morte mathiæ aliorũq; cum eo ab herode interemptorũ tumultuosa uoce causari:dicentes q; iniuste perempti: etiam exequiarũ honore herodis timore caruerant. Erant autẽ isti:pro quibus turba loquebatur:qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnum ergo turba proclamãte:& clamitationibus utente:quasdã etiã iniurias quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire:proterue procaciterq; iactante:cõgregabatur magis magisq; numerosa multitudo:& ultionem mortuorũ ab archelao fieri debere poscebant: suppliciis eorũ qui sub herode fungebãtur honoribus. Et primum quidem omniũ sacerdotio remoueri põtificem quẽ herodes fecerat proclamabãt:uirum mundũ: & secundũ leges suas dignum ad pontificatum promouẽdũ esse dicebant. Archelaus aũt licet ista grauiter ferret:annuebat tamen:impetũ eorũ mitigare festinans:donec iter ad romã quod propositum habebat sine tumultu perageret:& cum de sese uoluntatẽ cæsaris agnouisset:respicere dixit:quid agẽdum foret:& de cunctis repetitionibus eorũ legitime dispositurum:neq; tunc tempus esse dissensiõis: aut contumelias ingerendi:magis aũt unitatis atq; concordiæ donec ex præcepto cæsaris ad eos cum firmitate regni recurreret:tunc quippe in cõe consulere: de quibuscũq; tractandũ esse uideretur:tunc aũt sustinendum esset:ne forte seditionis quoq; crimẽ incurrerent. Et ille quidẽ hæc dicens ducẽq; suum edocens:mittit ad eos:hæc ipsa locuturũ. Illi porro proclamantes:ducem loqui pœnitus non sinebat:periculum quoq; minabantur:siquis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset:& instabant suã libidinẽ magis explere:quã imperantiũ subiacere consiliis. Graue nãq; illis uidebatur:si cum herode uiuente amicis priuati fuissent: eodẽ mortuo nullã ultionem fieri mortuorũ. Illud enim iustũ legitimũq; dicebant:non q; ratio dictaret:sed q; eorũ libidini uoluptatem posset afferre:fatui ad prouidẽdum:quantũ illis esset ex ea re periculum nasciturũ. Plurimis itaq; ab archelao missis:ut tumultũ seditionẽq; mitigarent aliis ex regis persona loquẽtibus aliis aũt ex illius quidẽ sñia:sed ueluti ex sua mẽte monentibus:illi nullum pœnitus aduertebant:sed amplior firmitus:& turba mouebatur:concurrente etiã plurima multitudine: q; illa tempestate iudeis dies festus iminebat:quãdo azima secundum obseruationẽ paterni moris exercẽt. Pascha enim illa festiuitas uocitatur:ad recordationem & memoriã exitus ex egypto: & sacrificat ab eis illo die cum alacritate magna pecudum etiam numerosa multitudo:quanta in nulla alia solẽnitate. Concurrit ergo ex uniuersa regione magna copia populorũ:plures etiã ex mõtanis locis aduenium:religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditõnem excitauere:iudam mathiãq; lamẽtantur: ueluti doctores expositoresq; legis antiquæ:& persistebant in templo: suffragione quoq; uictualium abunde subsistente. Nam seditiosis hoibus turpe non ducebatur ab aliis cibos expetere. Anxius aũt archelaus ne in deterius eorũ processisset audacia:cohortes destinat armatorum cum quibus etiã tribunum militarẽ mittit: ut eorũ coherceat impetũ: & primum quidẽ:ut illos sedicios repellerent & ab alia multitudine separarent. Sed uenientibus militibus:illi sedicioſi cum ingenti alacritate:excitata secum etiã turba:super tribunum ac tota præsidia cum uoce magna inuicem hortantes impetunt faciunt:ex quibus plurimi fusi:pauci aũt cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus aũt cuncta pessumdare censebat nisi multitudinis illius impetum frangeret:tumultumq; illum resecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam:ut eos qui sibi in tẽplo habitacula construxerant:exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum:reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterum ex edicto cunctos ad suas regiones discedere iubet archelaus. Quiq; cõtinuo discesserũt:festiuitatẽ deserentes minime celebratam: maioris timore periculi propulsati:licet essent in mortis temeritate præcipites. Interea archelaus ad mare ꝓximum cum matre descendit: nicolaum secum & ptholomeũ habens: & amicorũ plurimum comitatum:philippoq; fratri omnia gubernãda dereliquit:domũ ei regnũq; cõmendans. Salome quoq; soror herodis cum eo simul egreditur:oẽm secum ducens ꝓsapientia: ad hæc etiam plurimi cognatorũ:uerbo quidẽ:ueluti cum archelao cõlaboraturi: ut ei regnum a cæsare firmaretur:re aũt uera:ut aduersus eum niterentur:maxime illa quæ ab eo i

templo gesta sunt accusando proponere. Obuiam fit archelao sabinus cæsaris curator: eaꝝ rerũ quæ in syria possidebat: in iudeã ꝓgens: pro cõseruatione thesauroꝝ herodis. Quẽ uarus ab hac intentione reuocauit: ꝑ ptolomeũ qui transibat ab archelao cõuocatus. Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit quæcũq; fuerant in iudeoꝝ ciuitatibus cõstitutæ: neq; thesauros consignauit: sed oĩa sub iure dimisit archelai: donec quid de his cæsari uideretur agnosceret. Proinde in cæsarea se sustinuit sic enim repromiserat se esse factuꝝ.

Capitulum. XIIII.

SEd cum romã nauigasset archelaus: uarus prexit antiochiã: sabinus ascendit ĩ hierosolymam: & aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppidoꝝ ꝓfectos: & quotquot rerũ dispensatores fuerant ratiocinari cœpit: & arces ut sibi traderentur multos expetere. Ex hoc iã illi quos ꝓfecerat custodes archelaus: mãdata eius ĩplere nõ poterãt: sed custodiebant oĩa secundũ interdicta sabini: usq; ad cæsaris ꝓceptũ. Nauigat etiã romã ĩ illis diebus antipater herodis filius: regnũ etiã ipse petiturus hortatu salome & promissionibus incitatus dicentis: iustiores cãs illum habere archelao ad regnũ ꝓcipiendũ: q; primũ testamentũ ĩ quo is successor regni fuerat constitutus: firmius: quia illud sanamente fecisset herodes: hoc aũt iam sensu præualitudine diminuto cõscripserat. Ducebat secũ etiã matrẽ: & fratrẽ nicolai ptolomeũ: aĩcũ herodis satis honorabilẽ: sed etiã sibi ualde gratissimũ atq; fauentẽ. Maxime aũt eũ incitabat ad regnum yreneus rethor uir opiniõe clarus: & ad dicẽdũ acerrimus. Idcirco etiã freti: eos q; ꝑsuadebant cedẽdu archelao: siue q; regio testamẽto successor fuerit ĩstitutus: siue q; maior natu eẽt aduertere cõtẽnebant. Sed cũ romã uenissent: oẽs cognati ab archelao discedẽtes ad istũ cõueniunt: non beniuolentia circa eũ aliqua cõstricti: sed odio quo aduersus archelaũ irritabant. Maxime autẽ libertatẽ desiderabãt: & romanoꝝ iudices magis: q; reges proprios hr̃e cupiebãt. Quod si hoc minus procederet: antipatrũ magisq; archelaũ sibi regem cõducibilius estimantes: impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationẽ archelai apud cæsarem deposuit. Inter hæc cæsar susciẽs ab archelao litteras: in quibus iura a patre sibi relicta proposuit testamentum quoq; cognoscens: & ratiocinia thesaurorũ herodis cum anulo consignatorio quẽ ptolomeus apportauerat: cœpit conspicari quem ordinãdũ ratio postularet. Legens quoq; litteras uari & epistolas sabini: summã quoq; thesauroꝝ uel quid pecuniæ per singulos annos impenderetur aduertens litteras quoq; quas antipater pro regno promerendo transmiserat recensens: congregabat ad consultandum omnes senatorii ordinis: & amicos: ĩ quibus etiam gaium filium agrippæ: & iuliæ suæ filiæ adoptiuũ. Deinde illis omnibus in cõcessum inductis: copiã facit: ut quisq; de quibus moueret ediceret. Ibi primũ salome filius antipater dicendi potentissimus: & archelao satis infestus: huiusmodi uerba locutus est: dicens archelaum uerbo quidẽ pro regni petitione se fingere laborare: opere uero oẽm regni potentiam possidere: antequã ei a cæsare in quo cuncta potestas sita esset indulgeret. Huius testimoniũ esse dicebat eius audaciã: quã ꝑsumpserat in die festo multos ĩteri mere. Qui si iniustũ aliqd gessissent: alius ĩter eos deberet ulcisci: q; eos possit legitia & ordiata ptãtẽ cõpescere: & nõ ab illo tãtã cædẽ fieri oporteret. Qui si ut rex illud fecisset: cõtumeliã grãdẽ cæsari ĩtulisse firmabat q; ignorãs qd de eo adhuc dispositurus eẽt regia iã uti ptãte ꝑsũeret. Si ãt uti priuatus illa gessisset: amplius eũ deliquisse narrabat: q; regnũ nõ possidens: supplicia quibuslibet intulerit: de qbus decretũ cæsaris debuit expectari. Opponebat illi etiã iudicũ militariũ mutationes & ordinationes: ad hæc etiã illum in solio regali & cãs plurias iudicasse: ac determinasse proclamabat: tãq; a rege legitie ius ptãtis ĩtegrũ possidente petitionũ quoq; plurioꝝ ꝓmissa publice facta memorabat: nec quid eũ amplius iuris ac potestatis habituꝝ: dũ ĩ regno a cæsare firmaretur. Opponebat illi etiã: q; ex yppodromio uinctos sponte dimiserit: & pluria alia: siue quæ facta fuerãt: seu quæ facta quidẽ nõ erant: sed credibilia uidebant propter naturã sui: quod fieri posse iudicabatur a iuuene: tũ etiã ab accenso regnãdi cupidine. Dicebat etiã luctũ eũ patris pœnitus neglexisse: prohibitos quoq; oẽs a rege cũ morereꝰ uidendo: unde initiũ quoq; seditionis affirmabat exortũ: q; eũ uidebant circa patrẽ suũ mortuũ qui ei multa & magna bona ꝑstiterat tam nequiter conseruari: ut uelut in se lachrymas p diẽ publice configentẽ occulto aulẽ uoluptate regni ꝓcepti ꝑfrui & noctes in deliciis agitare: erga cæsarẽ quoq; hmõi se ꝓbituꝝ archelaũ: cum ei regnandi iura tribueret: qualẽ se circa patrẽ exhibuisse cognoscit: tripudiare nãq; & cautus exercere in morte patris: tanquã si hostis aliquis interiret: & q; nũc aduenisset ad cæsarẽ calliditate usum dicebat: ut si regni ꝓcipere firmitatẽ desiderare simularet: cũ oĩ iam usus esset ptãte: quanta illi nec amplior a cæsare reꝰ domino posset attribui. Maxime uero eadẽ quæ in tẽplo facta fuerant uerbis exaggerabat: & impietatẽ obiectabat q; in die festo sacrificiis diuinis instantibus: multa mĩlia hoĩum cæsa fuissent: in quibus multi peregrini plurimi insontes indigne mi-

ſerabiliter occubuerit: templū quoq; plenū cadaueribus mortuoꝝ:nō alienigena forte pimēte: ſed eo qui ſe regni iura legitime ꝓcepiſſe iactabat. Vnde apparet iquit illud opus crudelitatis libidine peregiſſe:ut integre ſe plenū tyrānidis negociū proſecutū eē teſtetur ꝑ iniq tatē admiſſam qua cunctis hoibus cōſtaret odibilis.Feſtinabat enī quoquo mō regnū accipere:ſciens q; pro ſui merito nunquā poſſet uel in ſomnis regiā poteſtatē legitimo iure ꝓmereri.Nā & pri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat:unde ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi proculdubio deſperabat:niſi ꝑ egritudinem ac mōrbos quibus non ſolū corpore confecto defecerat:uerūetiā animo parū ualido erat.Cæterū quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana:& corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret:in antipatrū poteſtatē regnādi cōtulerat:teſtamēto iure legittimo q; cōfecto:nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere:qui aut contento cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit:aut ſi a cæſare ſe dominū fieri:& ab eo regnū ſperabat accipere:cur ciues ſuos ſine illius ꝓcepto priuatus adhuc:& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et ātipater qdē huiuſmodi uerba locutus:teſtes etiā introduxit:& plurios ex cognatis:ꝑ quos ſua dicta firmaſt. Tūq; is loquendi finē faceret ſurgit nicolaus ꝑ archelao uerba facturus:dicebat nanq; illa qdē quæ in templo contigerant:potius eoꝝ qui paſſi ſunt quā archelai poteſtate contigiſſe : ſiquidē tantum eos ſacinus aggreſſos fuiſſe:ut nō ſolū iiurias cōtumeliaſq; iactarēt: ſed etiā eos qui deuoti humiliterq; uiuere diſponebant:ulciſci pertenderent.Cunq; hoſtilia multa operarētur:uerbo quidē aduerſus archelaū:rei aūt acerbitate aduerſus cæſarē:neceſſariū archelaus iudicauit:ut eos ab inſolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos archelaus ad ſedandas turbas miſerāt:interimere feſtinabāt:ſine ulla dei uel loci uel feſtiuitatis reuerētia.Mirari ſe ſane dicebat:nō confundi antipatrū:q; taliū defenſor exiſteret:dummō inimicitiæ ſuæ quā contra archelaū gerebat libitum faceret:& odio magiſquā natura iuſtitiæ iudicaret:illos purgare geſtiendo qui cūcto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint.Cætera uero de quibus archelaū accuſauerāt: in eos ipſos accuſatores referebat:dicēs nihil ſine ipſoꝝ cōſultatiōe uel cōſenſu factū:geſtūue fuiſſe : ſed animo ledendi nunc in tranſuerſum ab equitate diſcedere.Nā neq; ſcirēt taliter res eſſe diſpoſitas:qualiter accuſabant:ſed ad inuidiā archelai cuncta deprauare : & tātam illos cupidinē inuaſiſſe obſiſtendi archelao:uiro quidē conſanguinitate propinquo:conuerſatione aūt eis familiari per omne tēpus adiuncto.Teſtamentū etiā patrē ſana mēte cōſcripſiſſe narrabat: firmiuſq; illud eſſet quod poſterius fuiſſet ſcriptū:q; in hoc poſteriore dominū cūctæ ordinationis cæſarē conſtitueret:quē minime illoꝝ improbitatē imitaturū dicebat:qui herodi iniuriā facerēt: i cuius uita oībus eſſent bonis omniq; poteſtate perfuncti.Nunc aūt ad cōtumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in oībus feſtinarent:ſed nequaquā cæſarē iniurias illius uiri admittere : qui & amicus fuerit & auxiliator:& oīa i ſua poteſtate dimiſerit:neq; pati ut teſtamentū eius ſolueret: quod de ſua fide fretus ſcripſerit:neq; uirtutē cæſaris imitaturā eſſe illoꝝ accuſatorum: criminatorumq; nequitiā:fidē eius in omni mundo ad exemplar propoſitam & indubitatā cunctis gentibus eſſe referebat:unde nequaquā poſſit herodi alienationē & furiā mētis aſcribi:quē ꝑ multum tps optīe regnū geſſiſſe cognouerit:ſucceſſionēq; optio filio dicaſſe: ſed neq; iudiciū regis circa electionē ſucceſſoris peccaſſe firmabat:imo magis prudēter & optīe iudicaſſe:q; oīa ad uolūtatem:poteſtatēq; cæſaris redegiſſet.Poſtq; hæc nicolaus enarrauit:& finē loquēdi fecit : cæſar archelaum ſibi ad genua procidētē cū honorificentia ſubleuauit:ꝓnuncians eū dignū regni ꝓceptiōe:magnūq; ſuæ mentis momētū gratiāq; declarauit:& nō aliter eſſe ſe factuꝝ:niſi quæcūq; teſtamēto cōtinerēt.Interea cūcti archelao fauere:nō tamē certū aliqd fuerat definitū.Igitur ſcā ſolutione cōſeſſus apud ſeipſum cæſar cōſiderabat:utrūne archelao regnū cōfirmare deberet:an omni herodis generi diſptiri.Interea mater archelai morbo ꝓgrauata defungit:ſed etiā a uaro q in ſyria militiæ magiſter erat:litteræ ueniūt:ſignificātes ſeditiones deceſſioneſq; iudeoꝝ. Poſtq; enim archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis motibus fuerat:tumultuatiōibuſq; turbata . Sed uarus aduenies eos qui cauſa ſeditionis extiterant:ſuppliciis & tormentis adegit:rebuſq; cōpoſtis in antiochiam repedabat:unū ordinē militū in hieroſolymis derelinquēs qui iudeis ſi forte aliquid ſeditionis molirent:obuiā irent:ſed nec ſic tamen ſeditio terminaſ.Nam poſtquā uarus abſceſſit: ſabinus curator cæſaris illic remanens iudeos cœpit opprimere:ex militia ſibi multos armigeros faciens:quoꝝ ſatellitio aduerſus iudeos affligendos utebaſ. Vnde illi ꝑturbati ad ſeditiones excitandas neceſſitate cogebanſ.

Cap.XV.

SEd etiam arces uiolenter obtinuerat:& theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat lucrorū & rapinaꝝ cupidine concitatus.Imminēte igitur penthecoſte:feſtiuitas nāq; hæc apud nos ſic paternaliter appellatur:nō tantū religionis gratia:quātū indignatione ſuccenſi ꝓpter improbitatem & oppreſſionē ſabini multa milia cōgregata ſunt hoium galileorum & hierichū

tinorum immensa multitudo:& quotquot trans iordanem fluuiũ habitabant: sed etiã incolarũ magna manus adunata:qui plus aliis icensi:in ultionẽ sabini conspirauerant.In tres itaq; partes diuisi:diuersa loca occupant.Et una quidẽ ps yppodromiũ tenuerat. Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone usq; ad austrũ uersa circa templũ erat:altera uero ad orientẽ loca posita detinebat. Tertia uero pars yppodromium:sicut diximus ad occidẽtẽ occupauerat:quo loco ẽt aula regalis extabat.Erat aũt illis tota festinatio ut romanos inclusos obsessosq; constringerẽt. Sed sabinus timens tam etiam multitudiné eorũ:q̃ mobilitaté ingenii:quippe quibus mors cõté tui erat:dummõ cœpta perficeret cõfestim scribit ad uarũ:postulans:ut q̃ citissime subueniret:i magno piculo esse cunctã a se ibi militiã derelictam:ipse aũt altissimã turrim arcis ascendens co gnomento fasselum:in honore fratris herodis faseli edificatã atq; ita nominatã:qui i plio pthorũ defecerat:annuebat romanis:ut iudeos exeuntes aggrederentur:eunq; ipse neq; ad amicos aude ret ullo pacto descendere:alios ante se pro suarũ facinore rapinarũ morté hortabat appetere.Sed romanis egressis cũ fiducia:pugna utrimq; aspersa satis exorta é:& licet romani opere bellico: & experiẽtia superiores existerẽt:& plures ex iudeis occũberẽt:obstinatio tamẽ iudeorũ neq̃quá tã dira belli facie frangebantur:sed circũeuntes pene templũ ascendunt in porticus quæ fani areã continebant:& ibi multũ plium profligatur:saxa quædã manibus uoluebant:quædã fundis uel tormentis cæteris emittebant:ad hæc etiã cũ arcubus intermixti romanorũ plurimos sauciabãt. Nam oportunitate loci iudei supiores extiterant.Romani uero in incerto positi:nec ictus anci pites euitare:nec hostẽ ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cũ in hunc modũ nõ breui tpe pugnaretur:postremo romani impune se talia perpeti:ignem porticibus submittunt:iudeis quia semp porticus erant non sentientibus:ignis porro a plurimis appositus: continuo i flammas exestuat:tectaq; corripuit:quorũ materies:q; erat cũ pice ceraq; puncta:& in supficiẽ deaurata:ignẽ confestim suscepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna dispereunt.Sed etiã eos q super porticus propugnantes astiterant:repentinus corripit:& insperatus interitus : alii simul cũ tectis concidentibus pessum ibant:pars hostiũ cõfixi perire uulnerati:plericq; defectu concilii:& sub talis cladis stupore:aut igni sese contradunt:aut gladiis abusi suis intereunt:ut malum quasi quo se uidebant circunseptos effugerent.Quotquot aũt retrorsum uia qua ascenderẽt recurrẽtes a ruina uel incendio liberãtur:a romanis continuo sine ullo negocio necãtur. Quippe nudi armis & animi timore soluti:ueniebant in manibus romanorũ.Proinde ex cunctis qui tecta cõscenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani aũt p illud incendiũ in fiduciam subleuati: interius progrediuntur:& erariũ ubi templi opes seruabantur arripiunt:& pluria quidẽ a militibus furata sunt.Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ratione conquirere Interea iudeos plurimũ contristabat tam interitus socioꝝ q̃ erarii:anathemthumq; direptio: & tamen quotquot eorũ uel peruersitate mentis obstinati uel pugnaces promptiq; cõstabant: aulã regiam undiq; uallantes:minabantur incendiũ:& cunctos ibidẽ una interitui dare: nisi ceser abscessissent.Nam se quoq; copiã illis exeundi si id eligerent daturos:sabino quoq; si etiã ipso uellet exeundi tribuere facultatẽ:pollicebantur.Dũ iste geruntur:nõnulli ex regiis militibus ad iudeos transeunt. Rufus aũt & gratus tria milia pugnatorũ ex militia herodis sub se habebãt: uiros corpore exercitatos & strenuos.Cum his igitur oĩbus sese romanis adiiciunt.Rufus etiã eqtes aliquantos habebat:ipsos quoq; secũ romanis auxilio duxerat.At iudei obsidionẽ minie negligebant:sed etiam menia cuncta circuibãt:hortabãturq; omnes ut illã oportunitatẽ se saluãdi: & in libertatem paternã respirandi non perderent.Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abscederet:sed cõmittere semetipsum nõ audebat: suorũ consideratione factorũ:& q; hostes admodũ infideli mente esse cognouerat:simul etiã uari pstolabatur aduẽtũ:cũq; si adesset obsidionẽ illã esse solutuꝝ.Ea tẽpestate etiã alia pluria:turbis tumultibusq; pleniissima prouenerũt:quæ totã iudeæ regionẽ grauiter desolabant.In qbuscunq; nãq; locis:alii lucri cupiditate concitati:ps inimicitia iudeorũ ad excitanda bella ferebantur.Militauerunt quondã herodi duo milia hominũ hincinde congregatorũ.Hi ergo in unũ collecti:& seorsum a cæteris decedentes:aduersus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur aũt alcibiade duce:herodis nepote:quẽ sibi pfecerant: qui tam in campis ad pugnã strẽnue ferebatur:q̃ in locis asperis arte pualebat:propter experientiam quã ex usu belli pceperat.Iudas quidã erat filius ezechiæ ppositi latronũ:qui multũ quõdã pualuerat:sed tẽporibus herodis cũ magno fuerat labore depheẽsus.Iste igitur iudas circa seforĩ galileæ cõgregans multitudiné uirorũ pditorum:atq; desperatorũ:cũ eis aulã regiã pugnaturus inuadit.Ex qua copiam armorũ:quantũcunq; ille locus habebat abripuit:exinde suos oés armat sumit etiã cũctas opes quæ ibidẽ pro custodia fuerãt derelictæ. Hic terribilis uniuersus effectus est.Nam huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitũ:libidine rei maioris accensus : & emulatione

regnandi sine ulla uirtute ullaq; prudentia:sed ad uim inferendā tantū:& ledendum pronior & procliuis extabat:sperans ex hoc sibi dignitatē gloriāq; uenturā. Extiterat quoq; Symon seruus quidē herodis regis:uerū decoris uir magnitudie corporis ac fortitudine p̄stans:cui magna fuerant credita cōmissaq; negocia:is igitur regę intēperātia subleuatus:diadema suo capiti p̄umpsit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex ꝓmūciat insania simul:furiaq; populoꝝ:sed etiam ipse dignū semetipsum existimans sup oēs qui regnū ante gessissent:aulā regiā i hierichū te succendit:& oīa quæ ibi habebantur abripuit.Multa itaq; in diuersis locis p uniuersam ꝓuinciā:ubi regia cōsistebāt tabernacula cōburebat:cunctaq; exterminio dabat:ignibus cōcremādo. Ampliora quoq; iste gereret: & amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio cōtigisset: nam exercitus militū regiorū qui se romanis addiderat:tota manu:totaq; uirtute congrediens: occurrit symoni:ubi multa ui die longo certatur.Sed plures qui ex locis trans iordanē cū symone fuerant cōgregati:neq; ordinis:neq; dispōnis bellice gnari:siquidē temeritate magisquā disciplina pugnabant:a regiis occubuēr militibus:sed etiā ipsum symonē p fugas se & p mōtis sauces saluari cupientē gratus occurrēs:caput ei abscidit.Incensus est etiā illis diebus sup iordanē locus nomine emachoes a quibusdā hoibus Symoni cōsimilibus.Sic igitur in illa gēte multa demētia uagabatur:,ppter quod regē propriū nō habebant:qui populū uirtute ac moderatione dispōneret:& ,ppter quos alienigene irruperant:p quod seditiose mentes occasionē accipientes:ad bella concitanda succensæ sunt:intentione sola deuastandi & aliena rapiendi.Cæterū & athonges uir neq; generis dignitate conspicuus:neq; uirtute decoratus:sed opū tātū consilus abundantia. Pastor enī erat iste:& cunctis in oībus rebus obscurus:uerū magnitudine corporis & robore p̄ualens:ausus est etiā ipse in regni cōspirare potentiā.Erant quippe illi fratres q̄tuor etiā ipsi corpoꝝ magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebāt sese regnū oībus modis obtinere:nā unusquisq; eoꝝ turmā ,ppriā ductabat.Congregatur itaq; ad eos pluria multitudo. Et illi quidē ductorum fungebantur officio:& sicubi opus erat discurrebant:bellicos exercendo conflictus.Ille uero diadema suo capiti circūponēs:ad cōsultandū conciliū conuocabat:ut quid facto opus eēt decerneret.Videns aūt cūcta in sua potestate:cœpit insania ferri:maxie q̄ rex a populo uocabat: q̄ sibi ad regendū q̄ uellet nihil esse ipedimento cernebat.Denicq; tā ipse quā fratres eius magna conspiratione frementes:odio romanoꝝ & regioꝝ militū bellū gerer festinabant. Nā equaliter aduersus utroq; infesta mente ferebant:aduersus regios quidē milites ,ppter iniurias : quas eos sub herode ppetrasse reputabant:aduersus romanos aūt q̄ eoꝝ in p̄senti potestas existeret.Igitur asperitas huius mali tempore pcurrēte crescebat:nulluq; interitum poterat euitare.Nam alios quidem spe lucri exterminabant:alios aūt occidendi consuetudine ꝓmebant.Incurrunt etiā aliquādo romanoꝝ turmæ circa emmaū:& circūdantes arium centurionē qui ductabat exercitū: quadraginta ex eis uulneraueṙ:qui fuerāt manu excitatorie meliores:cæteri uero tiore fugiētes: a grato qui multitudinē regiæ militiæ ductabat defensari saluantur: suos mortuos relinquētes. Et multa parte diei romanæ legionis milites insequentes plurios sauciabant:superant tamē postea:& cōpræhendunt:alius quidē cū graco cōfligens:alter aūt cū ptolomeo.Maiorem uero fratrem archelai milites cōpræhendūt.Nouissimus aūt eoꝝ sup his quæ contigebant merore confectus hesitare cœpit:qualiter saluaretur.Nam se solū remansisse cernēs:& omni manu militum spoliatū:fidei patruelis archelai se cōmittit ac tradidit:sed hæc quidē postea cōtigerūt. Igitur sic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio.Si quis enī manū aliquā cōgregaret:quæ secū ad seditiones faciendas cōspirare p̄sumeret:statim rex efficiebatur:exurgens ad cōmunē regionis iteritum.In breui quidē & in minimis rebus iudei romanis noxii cōsistentes:inuidia tamen cōtribulium ciuiūq; suoꝝ ad oīa nequitiæ opera ferebant.Interea uarus mox ubi q̄ gesta sunt sabino scribente cognouit:timens illi legioni quā in hierosolymis dereliquerat:duas reliquas legiones assumens:tres quippe i Syria fuerant constitutæ:assūmens etiā equitū alias quatuor:& auxilia q̄ reges tetrarchæ diuersi mandauerant:maturabat præsidiū illis qui in iudea obsidione tenebant afferre.Dicebant aūt oībus q̄ Ptolomaidā pergeret . Dant illi etiā bericii transeunti subsidium mille quingentoꝝ uiroꝝ.Mādat illi & arethas quoq; petreus:qui odium'circa herodē & amicitiam aūt cū romanis adduxerat nō paruā peditū & eqtū manū.Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu:exinde patrē filio tradens:unum amicoꝝ suoꝝ destinat galileos expugnatū : qui super Ptolomaidā habitāt.Ille aūt galileā ingrediens:magna ui pugnare cœpit.Et primū seforin capiēs:habitatores quidē oēs captiuos abduxit:ciuitatē aūt ignibus tradidit. Varus aūt samariā cum oī manu ingredit:sed a ciuitate abstinuit:erat enī crimie seditionis imunis:sed quodā uico Ptolemeiarus noie collocat:quē uicū arabes odio Herodis hostili more cōburūt.Iter quoq; agētes:aliū uicū fasso noie:magnū atq; opulētū:idem arabes cōpræhēdētes:incēdio cōcremaerunt:

& quaqua uersum exercitus ibat:igne cūcta & cæde replebant: succendit etiā emmaus castellū: uaro iubente gratia mortuorū.Hinc itaq; ī hierosolymā tendit.Illi porro q ad obsidiones fuerāt congregati:facié ipsam non ferentes exercitus:passim cuncti diffugiunt: impfecta seditiōis opa relinquentes:qui uero in hierosolymis fuere iudei:uaro grauiter incusante:excusatiōibus diuersis semetipsos purgare nitebantur:q; multitudo illa propter festiuitatē fuerit cōgregata:bellum at nequaq; ex eorū sniam contigisse:sed temeritate aduenarū fuisse cōmotū:seipsos aūt cū rōanis obsessos potius q; obsidendi gessisse propositū.Venerunt aūt in occursū uaro ioseppus herodis regis nepos:& gratus atq; rufus omnē exercitū quē sub se habebant:secū pariter adducētes : occurrunt etiam romā:qui obsidione tenebant.Sabinus aūt non uolens in facié uari uenire:ex alia parte hierosolymis egrediens:mare uersus abscessit.Interea uarus p oēm regionē partē militiæ mittit:quesitum eos qui causa seditionis extiterāt.Depræhensis aūt qui manifestabantur:alios q causa mali extitere suppliciis cruciabat:quosdā uero dimittit:in qbus culpa leuior inuenitur.Fu ere aūt qui propter hanc cām ī crucem acti sunt:ferme duo milia hoīum. Hoc igitur mō rebus collectis:atq; cōpositis:maximā partē militiæ ad sedes proprias dimittit:grauem eā illis locis existimans:nam in plurimis excesserant:& eius iura contempserāt lucrorū ac rapinæ cupidine . Ipse uero decē milia iudeorum in unum locum fuisse congregatos audiens:festinus occurrit: ut eos compræhenderet.Illi autē anteq; cōpræhensi fuissent:semetipsos tradidere hortatu aciabi.Tunc uarus multitudini quidem ueniā contribuit:ipsos aūt ductores:qui cām secessionis excitauerant ad cæsarem mittit.Cæsar uero plerosq; ex eis p̄mittit:illos aūt qui herodis cognati fuere:suppliciis adegit:q; nullum iustitiæ gerentes respectū:contra familiares & sanguineos arma tētauerāt. Et uarus quidem ista disponens:& propter presidia unam legionem qua etiam primo dimiserat hierosolymis derelinquens in antiochiam repedare festinat.

Capitulum.XVI.

ARchelao uero apud romam cōmorante:aliorū negociorū principia: pullulabāt: quorum hæc erat causa.Venerat Romam legatio iudeorum : sup octo milia hominum: petentium ut suis legibus uiuerent:& legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant:missi quinquaginta fuere.Cætera uero multitudo romæ ad eos uenerat.Cæsare autem concilium faciente cum amicis:cæterisq; romanorum primatibus:& in Appollinis templum congregante:quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisq; fundatum.Legati quidem cū uniuersa multitudine indigentium iudeorum cām acturi conueniunt.Archelaus aūt ecōtra cū amicis aderat.Quotquot uero regis fuere consanguinei:ab archelao per odium separātur:iudeis autem aduersus eum consociabantur:non tamen semetipsos publice demonstrabant : graue putantes:& ad confusionem propriā pertinere:si ante cæsarem contra consanguineum & familiarē loqui presumerent.Aderat etiam philippus de Syria ueniēs:uari concitatus hortatu:prima quidem causa ut fratri adesset. Nam ei plurimum uarus fauebat.Enimuero arbitrabatur:quia illo regno soluto per partes:posset distribui:siquidē plures essent:qui suis legibus uiuere postulabāt. Vnde uero philippum hortabatur ut pro se laboraret:quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere.Data igitur iudeorū legatis copia dicendi:cœperunt pro dissoluendo regno multa loqui:& primum ex iniquitatibus herodis argumenta multa sumere:dicentes eum nomine tantum fuisse regem:re autem uera tyrānidis facinora perpetrasse:& multam per eum desolationē rerum factam esse iudeorum naturaliter eū etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabāt: & tantos quidē iudeorum eius crudelitatibus interisse:quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent:sed multo amplius semet qui uiuerent infœliciores existere: non solum eis quibus ostensione uultus asper:& indignatione mentis terribilis apparebat:sed etiam eisbus substantias suas arripuit:ciuitates quidē extraneas & ab alienigenis habitatas eū ornare & locupletare : cū perditione & exterminio eorū qui sub eius regno habitabāt:oēm gentē penuire & necessitati contraditā:cū paucis aūt regno deliciisq; frueretur:plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere pepimeret:nullis rationabilibus subsistentibus causis:nisi ut eorū substantias rapuisset:& quibus uitam fortasse concessisset:rerū suarū amissione damnaret.Iam uero exactionibus inquiūt functionem aliā quidē pro muneribus publicis cū augmentis annalibus exigebat:alia uero lucrorū grā post functiōes a seruis exactoribus:uel amicis eius diripi solet causabantur:nec solum ista quæ ad damnū auri & argenti ptinebant agi : sed uirgines etiā corrumpi: matronas pollui:quæ pudorē sui tacebant:sicut ab illis qui gerebāt desiderabatur qui uidelicet facinora sua timebant:ne in publicū proderentur:tantasq; sub herode se iniurias & contumelias passos fuisse quantas nec ulla bestia posset ingerere:si facultas daretur ut hoibus iperaret.Et multas quidem sepius calamitates suā gentē passam dicebant:sed nunq; se in tantam infœlicitatem:

tantāq; cladē prorsus incidisse:exemplū nāq; iniquitatis & facinoris herodē uniuersæ gēti fuisse. Et optabiliter se archelaū quidē regē denominasse firmabant: quia post herodē quēlibet malū ferendū & tolerandū utiq; decernebant qui tamen ipsis initiis se quasi mitiorē herodi conabat ostendere:uerū postea uerens:ne non ꝓprius herodis filius crederet:nihil ultra distulit:sed statī aperuit suæ mentis indicia:&cū nōdū erat regni cōsecutus integrā firmitatē:q; in cæsaris arbitrio cōsisteret:illius regni potestatē uel tribuere:uel negare:dedit tamen ingenii sui ꝓpositiq; momenta:q̄liter posset ī futuro illudregnū gerere:ex his q̄ in ipsis initiis ꝓpetrare p̄sumpsit:ut ciues in tēplo die festo uelut numini eosofferens:auderet occidere:unde iuste uniuersæ genti illū fuisse exosum:ꝓpter merita suæ crudelitatis & sceleris.Ob id quoq; & has querellas:legationem totā gentē destinasse firmabant.Petebant ergo:ut eoꝝ ꝓuintia regibus careret:& syriæ iūgeret: ut ab illis iudicibus regerent: qui illuc ex roma ad gubernādam ꝓuintiā mitterent: & tunc cognosci posse dicebant:utrum ne seditiosi essent:& tumultū cōcitatores:an subiecti & deuoti ꝓbis iudicibus:& rectoribus uteret. Talia iudeis dicentibus:nicolaus regē criminibus expurgabat:herodem quidem:quomō per omne tempus quo aduixerit nūquā fuerit accusatus:non enī uera posse dicere confirmabat eos qui cū haberent aliquid unde causarentur : illo uiuente p̄ter mittentes quando possent:in quibus lesi fuerant uindicari:illo mortuo querellas importune cō fingerent:illa uero quæ sub archelao acta essent:ad illoꝝ improbitatē iniuriasq; redigebat:q cōtra ius & contra leges talia comisisse p̄sumpserint quiq; cædis fecere principiū in eis qui se a tumultibus ꝓhibebant.Incusabat eos etiā q; seditionis libidine tenerent:& q; pernicaces essent ad obediendum uel legibus uel iustitiæ:dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; nicolao dicente;cæsar hincinde quæ dicta sunt audiens:conuentū dimisit & post paucos dies:archelaum quidem non pronunciat regē:dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat tetrarcham constituit:spondens ei quoq; regiam dignitatem:si laboribus & fauoribus circa semeipsum meritus appareret alteram quoq; dimidiam bifariam distribuit alteri herodis filliis:philippo uidelicet:& antipatro:qui contra fratrem archelaum de uniuerso regno certauerant.Et huic quidem regio trans iordanem galilea tributa reddebat quæ cōstabant ī talētis ducentis p singulos ānos.Philippo aūt batanea cū traconitide & auranitis: cū aliqua pte domus quæ zenodori dicebatur:reddebant talēta centū.Cæterū archelao idumea:& iudea:& Samaria. Hæc.n. leuigatæ fuerant q̄rta pte functionū ex decreto cæsaris:ꝓpter quod in seditione cætere multitudini ptícipes non fuere.Erant aūt ciuitates quæ archelao tributa reddebāt:stratonis turris:& sebasta cū ioppe:& hierosolymis: gaza uero & gadara:& ipse fuere græce ciuitates:q̄s abscidens a dispensatione syriæ:additamento iudeæ regioni coniunxerat.Accedebant ergo archelao tributa p unūquēq; annū talenta.cccc.ex oībus regionibus quas ī sua potestate susceperat. Et hæc quidē de filiis herodis ordinata sunt.Salome aūt sup illa quæ frater ī testamento reliquerat:erat aūt iannia & azotus:& faselis argenti signati miriade qnquagīta:cæsar etiā donat ei ad habitādū aulā regiā quæ fuerat in aschalone constituta.Intrabant etiā & huic reditus ex oībus suis talenta per annos singulos.lx.domus aūt eius in regionibus erant quæ sub archelai fuere potestate. Accipiunt:quoq; cōsanguinei regis quæcūq; in testō declarātur.Duabus aūt filiabus eius uirgībius præter illa quæ pater reliquerat:cæsar etiā utriq; dona largit uicenas quinas miriadas argēti signati:easq; coniunxit feroræ filiis:cuncta uero quæ illi fuerāt dimissa:p filios herodis distribuit. Erant aūt quinq̄ginta & mille talenta pauca sibi sumens uascula:quæ non tam ei magnitudine uel p̄cio:quā recordatione regis accepta constabant.

Cap.XVII.

IIs igitur a cæsare dispositis:iuuenis qdā:iudeus quidē genere:sed apud sydonios nutritus: a quodam romanoꝝ libertino:qui eū in cognitionē herodis induxerat:similitudine formæ ꝓuocatus:quæ uidebat alexādro consimilis filio herodis q fuerat interemptus:testificabantur quoq; illi cūcti:quoꝝ aspectibus occurrebat ex hoc occasionē sibimet esse reputabat quo regnum posset excipere:& assumens secū adiutorē suæ gentis hoiem scientē cūcta quæ in palacio gerebantur:& ingenio callidū ad magna negocia ꝓturbāda:eo sibi huius factionis magisterium p̄bente conscendit.Dicebat ergo se alexandrū esse herodis filiū ex morte seruatū ab his quibus ut eū ꝓimerent fuerat delegatus:occidentes quippe alios p quos imaginē cōpletæ iussionis ostenderent:& expectatores fallerent:illūq; & eius fratrem aristobolū saluauisse.His igit figmentis & ipse in supbiā extollitur:& alios quot occurrerēt eludebat.Interea cretā apulsis iudeorum omnibus qui cū illo colloquiū miscuere:psuasio facta est.Vnde illi quoq; pecuniaꝝ abundantia cœpit affluere:plurimis hincide donantibus.præter uenit ad melium:ibi quoq; cōgregat meliora.Nam ei plures offerebantur pecuniæ fide q̄ ex regio sanguine illū descēdere iudicabāt: & sepe q; posset p̄ni regni iura percipere:uicēq; p̄stantibus reportare. Ibat igitur romā plurimis

in eius obsequio uenientibus:& dicearchea appulsus:ibidē quoq; qui habitabāt:iudeos similibus fallaciis illudere deciperecq; nō desistit. Accurrebant nāq; illi ueluti regi:& alii quidē alii: maxie tamen illi qui familiaritatē & amicitiā eū herode possederant. Causa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illū cum uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiā accedebat fides ex formæ ultusq; similitudine:etenī etiam qui plurimū fuerāt cū alexandro conuersati:nihilominus inducti fuerant ad credendum:illum non fuisse alterū:sed alexandrum herodis filium:ita ut etiam aliis nescientibus iurare p̄sumerent. Proinde ingredienti romam:& fama sui cuncta replenti in occursum egreditur iudeorum plurima multitudo:instar miraculi salutē eius factā diuinitus admirantes:& cum gaudio illum maiore suscipiunt:maxime propter maternum genus: quod erat ualde clarissimum. Proinde cum ciuitatē intraret:per plateas & uicos i sella portabat: cuncto regali cultu cōpositus ex opibus & questibus: quas p̄ diuersa loca perceperat. Congregat itaq; ad eum maxima multitudo:uoces plurimæ:clamoresq; cū fauore reddebant: & oia fiebāt quæ solent ad gaudia mentes hominū concitare:præsertim in tali euentu:ubi præter spē salutē illius factam esse mirabantur. Sed ubi cæsari nuncius ille allatus est:non quidē credebat:propter quod sciret herodem nō facile posse in quibuslibet negociis decipi p̄serti in illis in quibus aium intenderet:tamen sperans potius se contingere:celatū:alias celā quendā suū libertū q̄ sepius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit:ut uideret alexandrū. Ille aūt cū uidisset nulla meliori discretione usus est q̄ usa fuerat multitudo. Verū cæsar decipi oio nō potuit: quō erat quidē ille similis alexandro:sed non ita ut eos posset inducere:qui prudēter inspicere:discernereq; ualerēt. Siquidem iste falsus alexander ex labore & opere ualde constabat attritus:in illū aūt delicatudo ex deliciis: & fortitudo de frequēti exercitatione concurrerant:huic aūt durius & grossius erat corpus. Intuens igitur mendacia conspirantē iuxta discipulū atq; doctorē:& cū fiducia uerba p̄ferentes examinabat:rem etiā de aristobolo cunctā perquirens:quid de illo quoq; fuerit factū:& semetipsum obstupere simulans:rogabat:ob quā cām aristobolus quoq; nō uenisset:quo regnū etiam ipse dignitatēq; sibi deposceret. Cunq; ille respondisset:in cypro illū insula remāsisse:marinis periculis simul fatigatū:& territū:ut si forte sibi aliquid inoptabile prouēisset:saltim ille saluaretur:ne omne genus marianne pœnitus interiret:talia enī illū doctor ille respondēda docuerat: cæsar illū semotim adolescētulū a cæteris abducēs:tibi inquit mercedis gra salus a me p̄stabitur si nō tentaueris etiam me arte deceptionis inducer̄. Dic itaq; mihi qs tu sis:& quis te ad talia cōfingenda ptulerit:maior quippe est tua ætate hæc adinuēta calliditas. Tūc ille:neq; n. ultra mentiri potuit:in periculo constitutus:aperte cæsari omne figmentū:uel quali modo:uel a quo fuerit cōmentatum. Tunc cæsar falli quidē alexandrū nequaq̄ contra quod promiserat fecit:uidens autē eū aptū laboribus:in ordine constituit numeroq; nautarū:illū uero qui talia p̄sumēda persuasit:morte cōdemnat. Melien̄sibus aūt condemnatio sufficiens uisa est:ut quantoscūq; sūptus uel pecunias in falsum alexandrū erogassent:irreparabiliter amisissēt. Et circa falsum eqdē alexandrū res cum magna temeritate p̄sumptæ:finē huiusmodi pceperūt.

Cap. XVIII.

ARchelaus aūt tetrarchiā suscipiens:mox ut iudeā attigit:iozarū boethii de pōtificatu remouit: exprobrans ei:q̄ cū seditiosis una cōueniret:eleazarū aūt fratrē eius ad pontificatum subrogat. Edificat etiā in hierichunte aulā regiā:cū elegantia & decore mirabili:medietatē quoq; aquarū quæ ad irrigationē agrorū influebant: tractu ductuq; constructo diuertit in campū:quod ab ipso fuerat palmarū arboribus consitū. Victum etiā edificat:cui nomen archelaidē constituit:p̄nam quoq; legē trāsgrediens:glafirā archelai quidē filiā: alexandri uero fratris coniugē:ex qua filios quoq; susceperat:sibimet accersiit uxorē. Iudeis uero fas non erat fratrū uxores accipere. Sed neq; eleazarus in pontificatu diuturno tēpore p̄seuerat. Siquidē etiā sup ipsum constituit iesum oseæ filiū. Interea decimo anno principatus archelai:ois nobilitas iudeorū primatesq; samariæ:nō ferentes crudelitatē eius:moresq; tyrannicos:apud cæsarem accusationes ei instituunt:maxime:quia cognouerant eū cæsaris mandata transgressum: nam ei p̄ceperat: ut mansuete:dementerq; conuersaretur ad populū. Cæsar igitur ut hæc aduertit indignatione cōmotus:curatorē eiusdē archelai regis eaq; quæ romæ fuere:archelaus etiā ipse dicebatur:protinus aduocat:cæterum scribendū archelao indignū existimat:illū aūt destinat:ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatiōe nauē ascendens:nauigat celeriter: & in iudeam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem:mentē ei cæsaris aperuit:atq; ut confestim egrederetur ciuitatem compellit. Cæsar autem ueniente archelao aliquibus accusatoribus astantibus:cām hincīde cognoscit:sed ubi se parum se expurgat archelaus: in exilium trudi p̄cipitur:i uiēna ciuitate galliæ habitaculo cōtributo:pecunias uero eius rōnibus

iussit sociari fiscalibus.Sed antequā romā fuisset uocatus archelaus somniū suis amicis tale recitauit,Vidisse se nāq; dicebat spicas decē numero:plenas turgentesq; frumentis uigoréq; integrū possidentes : quas uidebat a bubus cōedi.Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur:a quibus dum scisciteretur:illi per diuersas contrariasq; opiniones solutionesq; discinduntē. Tunc symon:uir esseus ueniens:mutationem rerum illo somnio significari dicebat:archelao nō sane in rebus secundis aut commodis ꝓuenturam.Boues nanq; labores & miseriā significare firmabat:ꝓpter quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri:mutationem autē rerum illo somnio demonstrari dicebat:quod terra boum laboribus & operibus exarata ī seipsa permanere pœnitus nō sinatur:perspicax autem.x.periodum decē annorū terminari manifestabat.Vnam quippe futurā ætatem & tēpus suppleri asseuerabat archelao:quo de principatu suæ potestatis exiret.Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit.Quinto uero die postquam illud somnium archelao fuerat demonstratum:euocator eius archelaus procurator suus ī iudeā uenit a cæsare destinatus.Similiter & glafiræ uxori eius:& regis archelai filiæ ꝓuēit. Quæ prio sicut supra ostendimus:alexandro in coniugium sociata:constabat herodis quidem filio:sed fratri archelai. Postea uero quā idem alexander a patre fuerat interemptus iobato lybiorum regi coniungit:ur.Quo defuncto:item illam uiduatam in cappadotia a patre archelaus in cōiugium suscepit:marianne excludens:quæ sibi fuerat coniugata.Tantus siquidē illum glafiræ amoris ardor incenderat.Cum uero iuncta esset archelao:tale somnium ipsa quoq; cōtuetur. Videbat q̄si alexandrū sibi astantē: & se quidē illi adgaudere:eūq; libenter & alacriter amplexari:illū uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O glafira:nempe uel nunc confirmas prouerbiū quo dicitur:fidem mulieribus non habendam.Nonne mihi iureiurando constricta es?sed & iugali fœdere uirgo sociata.Postquam filios quoq; suscepimus:amores nostros oblita es secundarum cupidine nuptiarum:sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti:quinetiam cum tertio sponso cōcumbere præsumpsisti:& sine pudore domum nostram ingrediens:thorum genialem polluisti: cum archelao ius coniugale consocians ut illum uirum haberes:quem meum fratrem esse constaret.Verum ego nunquam tui pœnitus obliuiscar:neq; beniuolentiæ qua semper circa te detē tus sum caream.Liberabo sane te uniuersis obprobriis:meam sicuti fuisti firmam stabiléq; ꝓficiens.Quæ cum illa familiaribus retulisset:post paucos dies uita defungitur.Hæc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus inserui:primo quidem:quia ea quæ circa ipsos reges contigisse noscuntur innotui:deinde ut exemplo uera probentur : dicere illi a quibus immortalitas disputatur animarum:aut etiam ut appereat diuina prouidentia regꝝ humanarꝝ cuncta disponi: ne incredulitate huiusmodi regꝝ homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies singulos ad uirtutis augmenta procedere.Archelai uero regio tributaria facta:syriæ dispensationi coniungitur.Interea cirinus uir consularis a cæsare destinat: censum in Syria dispositurus:& domū archelai rediturus.

Incipiunt capitula libri.xviii.

HAec cōtinent in octauodecio libro iosephi historiarꝝ ātiq̄tatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter cirinus a cæsare destinat:ut syriā iudeāq; censeret. Cap.ii.
Qualiter copinius ex equestri ordine missus est in iudeā:& qa cirinus uēit iudeā uniuersorꝝ dēpdaturus substantias:& archelai redditurus pecunias:& quia iudei molestе ferentes:tādē psuadēte iozaro pōtifice passi sunt descriptionē fieri substātiarꝝ suarꝝ. Cap.iii.
Qualiter iudas galonites:& quidem alter persuaserunt multitudini:ne suas describi substantias paterentur. Cap.iiii.
Qualiter populi eorꝝ consilia consecuti:seditiōes & bella ciuilia:seu latrocinia exercuerūt ue & quantæ sint hereses philosophorꝝ apud iudeos:uel q̄libus teneant legibus. Cap.v.
Qualiter herodes & philippus cītates i honorē cæsaris fabricauerūt:& q̄liter samarite ossa mortuorꝝ in tēplo iactantes cū festiuitas azimorꝝ imineret populū reddidere pollutū. Cap.vi.
Mors salome sororis herodis quōdā regis iudeorꝝ:mors etiā augusti:romāorꝝ secūdi imperatoris.
Successio tyberi cæsaris sub quo pōtius pilatus mittit ī iudeā. Cap.vii:
Qualiter pontius pilatus uoluit latenter intromittere in hierosolymam statuas cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit : donec illas ab hierosolymis in cæsaream transmitteret. Cap.viii.
De iesu christo. Cap.ix.
De facto quod contigit romæ in templo isidis:& quæ iudeis per illud tēpus romæ prouenerint:

omnibus urbe expulsis per tyberium:& de seductõne samaritici populi: uel oppressione eius per pontium pilatum. Cap.x.
Accusatio samareoꝝ aduersus pilatũ apud uitelliũ: & qualiter uitellius romã eum ad cæsarem ire compulit:ut ibi rationẽ eoꝝ quæ contigerant redderet. Cap.xi.
Vitellius ascendẽs hierosolymã:magnificus ac munificus extitit ĩ populos:& q̃liter tyberius cæsar scripsit uitellio ut amicicias cõponeret cũ artabano parthoꝝ iperatore. Cap.xii.
Mors philippi fratris herodis iunioris:& q̃liter tetrarchia eius dispẽsationi syriæ:regiminiq; cõiuncta ẽ:& de simulatione quæ cõtigit inter arethã pethreũ & herodẽ:quia eiecit herodes filiam arethe:quã duxerat uxorẽ:amoꝛ captus herodiadis:quã subitro duxit loco uxoris:& qa tyberius ꝓuocatus scriptis herodis mãdat:uitellio aduersus arethã pugnare. Cap.xiii.
De ioanne baptista ab herode passo: & uitellii præparatio in pugnã aduersus arethã secundũ q̃ scripserat ei tyberius: & quia uitellius ascendẽs hierosolymã fauorabiliter suscipit̃ a populo: descriptio quoq; succícta de uniuersa maioris herodis prosapia. Cap.xiiii.
Multiformis calamitas & infœlicitas quæ ꝓuenit agrippæ:adeo ut a ꝓprio liberto romæ accusatus:& cõuictus ĩ uincula a tyberio sit iniectus mors tyberii:successio gaii:solutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impositio per gaium. Cap.xv.
Qualiter herodes tetrarcha ueniens romam:accusatus fuerit ab agrippa: & in exilium missus cũ herodia. Cap.xvi.
Seditio iudeoꝝ & gẽtiliũ ĩ alexãdria cõstitutoꝝ & legatio utrorũq; ad gaiũ. Cap.xvii.
Accusatio iudeoꝝ ab apiõe legato ptis alexãdrinoꝝ ꝓp qd statuã cæsaris nõ hꝛent. Cap.xviii.
Qualiter iratus gaius:mittit petroniũ ducẽ ad syriã cũ huiusmodi mãdatis: ut congregata manu pugnaret cũ iudeis:si nollent eius suscipere simulachrum. Cap.xix.
Pestis quæ contigit iudeis in babilonia constitutis per asineum & amileum fratres.

Inc pit liber.xviii.antiquitatum. Cap.I.

CIrinus aũt unus de his qui semper in consultatione congregabantur: uir per oĩum magisterioꝝ & principatuũ officia celebratus ꝓ cunctas administrationes consulatus culmen ascendẽs:& in cũctis administrationibus:& aliis dignitatibus clarus:cũ paucis uenit ad syriam censor gentis a cæsare destinatus:& appreciator uniuscuiusque substantiæ. Cap.II.
Ittitur etiã cum eo copinius ductor totius equestris agminis: potestatemq; iudeoꝝ omnium gerens. Venit etiam cirinus iudeam nam dispensationi syriæ fuerat adunata:uniuersoꝝ deprædaturus substantias:& archelai redditurus pecunias.Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent:subiiciuntur tamẽ ne amplius subsisterẽt: persuadẽte illis pontifice iozaro:boethi nanq; erat iste filius.Et illi quidẽ cuncti ratione pontificis:deprædari suas permisere substantias:nihil amplius hesitantes. Cap.III.

SEd iudas gaulonites:homo ex citate:cui nomẽ erat gamalas:saddocũ phariseũ sibi cõiungens:recessionẽ facere festinabat: nã depdationẽ & censũ nihil aliud eẽ dicebãt q̃ integrã seruitutẽ.Proinde ad defendendã suã libertatẽ:totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabant: oẽm quoq; illis cooperaturã esse creaturã: si pro bono libertatis honorẽ suã & gloriã magnanimitate tueretur:sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus consiliis ad agendum procederent. Cap.IIII.

IIs itaq; diebus amplius eoꝝ animus incitatur:ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent:quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur auriebant: atq; hoc modo ĩ magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros:& supra quam dici potest: illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia:deprædationesque gerebant:obtentu quidem utilitatis defensiõisque communis:sed reuera propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur:postrẽo in inuicem conuertuntur: non secus quam contra hostes infensius ageretur bellum. Itaque quotidie deprædatiões:captiuitates: cædes:ubique concurrebant:ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternaꝝ.Siquidem iste iudas & saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant:cuius amatores copiam conquirentes:seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicã. Sed etiã malorum futurorũ radices pessimas plantauere ꝓ insolẽtiã inçõsuete

lib. x8.

lib: 18.

philoſopihæ: de quā uolo pauca diſſerere. Cap.V.

IVdeis igitur philoſophiæ tres erant:etiam inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ eſſenorum:ſadduceoꝝ:& tertia qua philoſophantur:qui dicebantur phariſei: & quāquam de eis explanauerim in ſecūdo libro iudaici belli:tamē etiā nūc cōmemorationis gra breuiter attingam.Phariſei enī quotidianā conuerſationē exiguā habēt:& prorſus abiectā: nihil molitudini aut delicatudini pœnitus indulgentes ſe quæcūq; iudicio rationis oportere cōperta ſunt illa ſequuntur: præpoſitis nullo mō reluctantur:maiores natu cōpetenti honore uenerantur:ita ut nec contrariū quiddā alicui aliquādo reſpondeāt:fato geri oīa credūt:ſed neq; liberū arbitriū hoīs auferunt:iudiciū dei futuꝝ eſſe ſentiunt:illic cunctos hoīes ꝓpria merita recepturos:tā eos quidē qui ſecundum uirtutē uixerunt:quā illos qui nequitia deprauati ſunt.Animas aūt īmortales dicunt:ſed etiā in inferno congrua unicuiq; habitacula promerito:uel uirtutis uel iniquitatis attribui:ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudiū & alias quidē aīas eternis trudi carceribus: alias aūt facilitatē reuiuiſcēdi ꝓcipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;.Quā tacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent orationū celebrationes:temploꝝ cōſtitutiones: expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicat.Nam tantū uirtutibus eoꝝ prolatū eſt teſtimoniū:ut ad eos plurime ciuitates:& maxima multitudo cū ſtudio grandi cōfluerent:opiniōe adducti: qa meliores cæteris eſtimātur. Sadducei aūt aīas mortales exiſtimāt:ſimulq; cū corporibus īterire. Nullas uero alias obſeruatōes præter legē cuſtodiūt:aduerſus doctores aūt philoſophiæ ſuæ certari & reniti glorioſū ānumerant ſed ad puos admodū doctrina eoꝝ puenit :& modus excitationis.Primates aūt apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrant.Eſſeni āt ad deū cūcta redigunt: īmortalē aīam dicūt iuſticiā āt rē ꝓcioſam:ꝓ q̄ etiā uſq; ad mortē pugnandū eē ꝑdicant:in tēplo anathēata ꝓponenda ꝓhibent:ſacrificia uel hoſtias cū populo nō celebrāt:q; ſe plurimum ab eis putāt mūdicia uel ſanctitate differre:& merito ſe a cōi cōgregatione diſcernunt:remotim ſacrificia faciētes:cultu uero moꝝ atq; cōuerſationibus optimi ad colendā terrā & exercendā omni ſtudio intenti.Illud etiā habēt dignū:& ualde mirabile q; in aliis nō inuenias gentibus tam græcoꝝ quā etiā barbaroꝝ:q; oēs illis opes in medio ſunt:& ab eis oīa poſſidentur:nihil amplius iter eos ditōr fruitatur:nihil pauperior defraudatur:ac ſi nihil oīno poſſideat.Et illi quidē hoc modo de ſe gerūt. Sum aūt ſuper quatuor milia hoīum nūero.Vxores nō ducunt:neq; ſeruos habere feſtinant:aliud quippe iniquitatis:aliud ſeditionis oportunitatē eſtimant.Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt:mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes:ſuſceptores aūt redituū promouent: curatoreſq; conſtituunt:qui cuncta quæ terra profert in uſus:neceſſarios adminiſtrent.Sacerdotes optimos uiros eligunt:cibus illis ſimplex eſt:habitus inſumptuoſus & mundus. Quare ergo philoſophiæ iudas princeps extitit:cuius fecimus mentionē.Huius ius ſequaces in ueſtitu:in habitu:cæteriſq; aliis:phariſeis conſentiunt: circa libertatē uero īmobilem retinent atq; īmutabilem ſnīam.Nam huius rei cupido magna eoꝝ mentibus eſt infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum omnium:mortis aūt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendūt: uel cognatoꝝ ſupplicia:uel amiſſiones amicoꝝ oīno contemnunt:dūmodo nullum hoīem dominum dicere compellantur.Nonnulli nāq; uiderunt:qualiter ſepius aliqui eoꝝ in ſuppliciis īmutabiles permanſere.Vnde plurimi quoq; illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter egrotarunt:geſſio fluuio principatum huius uanitatis obtinente.Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis: recedendiq; ab eis:& ipſe præcipitatus eſt:& alios præcipites dedit. Et phloſophiæ quidē genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud iudeos.Interea cirinus opibus reſtitutis archelai: deſcriptioneq; perfecta:quæ facta eſt triceſimo ſeptimo anno: poſtquā antonius acciaco bello fuerat a cæſare ſuperatus:iozarum quoq; pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali deponit officio:ananum in pontificatu ſubſtituens.

Capitulum.VI.

HErodes autem & philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſque ſuſcipiens:herodes ſephorin muro circundedit:ad inſtar & ſimilitudinem galileæ: quam anthocratoridan appellat.Alia autem betharanta ciuitas:etiam ipſa eſt:quam muro circunſpiciens:iuliam ex nomine iuliæ uxoris cæſaris nomiat.Philippus aūt paniadam quæ eſt circa fontem iordanis fluminis conſtruens cæſaream nuncupauit.Tum etiā bethſaidā ꝓximam ſtagno geneſar edificat:& dignitatē ei ciuitatis attribuit:habitatorumq; multitudine replet: aliarumq; neceſſariaꝝ rerum copia refertam facit:& iuliam omonimam cæſaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tempore gubernante: quē ſupra docuimus cum cirino deſtinatum:huiuſmodi factum in iudea prouenit.Azimorum dies agebantur:quā feſtiuitatē paſcha uocamus:in qua mos erat:ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri.Et tūc itaq; apertis portis:uiri quidē ſamarite occulte in

hierosolymam uenientes per tẽpli cunctas porticus:& per totũ fanũ ossa iaciũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in tẽplo custodia maior a sacerdotibus exerceri. Capitulum. VII.

COpinius aũt non post multum tẽporis romam reuertit: cui successor regendæ puinciæ marcus efficitur:sub quo etiã salome herodis regis soror uita defungit:iuliæ cæsaris uxori derelinquẽs iamniã & oẽm suã toparchiã: & in cãpo faselidã & archelaidã constituas quæ etiã plurimis cõsite uere palmitibus:quoꝝ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; succedit annius rufus:sub quo etiam cæsar emoritur:romanoꝝ secũdus imperator.vii.&.l.imperio annos aduiuens menses.vi.dies aliquantulum super duos ex quibus.xiiii.annis simul cum eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; ãnos.lxxvii. uita decessit. Huic succeddit in principatu tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romãis iii.imperator:sub quo quitus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficitur:annii rufi successor.Is ananum remouens sacerdotio:hismahelum filium iabi pontificem designauit.Sed & hunc nõ multo post abiiciens:& eleazarum anne pontificis filium sacerdotio surrogauit. Post annum uero etiam hunc arcet officio:& symoni cuidam camithi filio ministerium põtificatus attribuit. Sed non amplius & ipse quam unius anni spacio eodem perfunctus officio:ioseppum cui caiphas nomen fuit:habuit ordine successorem. Et gratus quidem talia gerens:romam reuertitur postquã xi.annos in iudea compleuerat. Huic successor pontius pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit:edificans ciuitatem:quam ex eius cognomento tyberiadam denominauit: menibus eam firmis fortibusq; circundans: in regione galileæ iuxta stagnum genesar:unde aquæ calidæ non longe distabant:in uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi confluxere:atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione quæ sub illo fuerat constituta:ab eo coacti conueniunt:ut ibidem cõmanerent.Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur. Suscepit etiã quotquot hinde ueniebant inopes & egenos:plerosq; etiam quos liberos non esse constaret:quibus tamẽ securitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit :ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere.Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus stabiles habitatores efficeret:maxime aũt ex paterna lege transcribens:in qua significatur ut habitatio septẽ dierũ ciuẽ loci perficiat.In illis diebus moritꝫ etiã fraates parthoꝝ:imperator:insidiis illi a fraate filio præparatis secundum hunc modum. Fraates imperator postquam legittimos filios habuit:asciuit sibi italici generis concubinam:cui nomen erat thermusa. A cæsare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata:& primum quidem ea sicut dixi ꝓ concubina utebatur:captus mira pulchritudine mulieris.Procedente uero tempore filioq; ex ea fraate suscepto:coniugem eam legittime designauit:quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret ei obediebat.Itaq; festinans:ut parthorum principatus filio suo cõtingeret: qđ uidebat aliter fieri non posse:nisi exide legittimos filios aliquibus argumẽtis excluderet:persuadet imperatori ut illos romam obsides destinaret.Proinde illi:non enim facile fuit fraati: dispositionibus thermuse resistere:romam a patre mittuntur:& solus in regno fraatis filius enutritur. Sed postquã adoleuit graue reputans ac malitiosum: ut principatum patre tribuente susciperet: insidias præparat patri:cooperante sibi etiam matre.Nam sermo quoq; ferebatur:ꝙ ei concubitu misceretur.Itaq; pro utroq; facinore genti factus est exosus: tam parricidio quam amore matris nefando:seditionibus excitatis antequã amplior fieret:ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaq; in unũ parthoꝝ fortissimi cernentesq; sine principe se non ualere cõsistere: cœperunt inspicere:quisnam illis ex genere arsacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat:unde quoq; usq; in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iuriatu ex semine mulieris ita lice illud imperium.Herodem itaque per legatos asciscunt.Sed postq̃ iste quoque susciepit imperium:cœpit inuidiosus esse multitudini: atq; suspectus ꝓp imensam crudelitatẽ: erat quippe ita seuerus:& oĩbus mõis imittis.Hunc ergo cõgregati simul extinguũt.Plericq; aũt dicebãt: ꝙ eũ in sacrificiis inter altaria pemerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurios tamẽ opinio illa est:ꝙ dũ uenatũ ꝓgit:occisus é.Legationẽ itaq; romã mittũt:unũ ex obsidibus ad iperiũ postulãtes: & mittit illis bonões:cæteris suis fratribus ãtelatus:ꝙ iudicabat fortunã suã:potestatẽq; nõ in soléter aut nimie tractaturus.Sed barbar multitudini celerria conuersio subort.Siquidẽ sunt etiam natura mutabiles.Mansuetudinem itaque eius cœperunt contemnere: indignum putantes: ut seruo subiicerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant neq; enim iure belli datum: sed quod peius putabant in pace ad inuiriam suæ gentis & regni alieniginis esse contraditum. His ergo querelis gens uniuersa commota:illum proturbat imperio:cõfestimq; artabanũ euocant medorum regẽ arsacidarũ genere descẽdẽtem

Perſuaſus artabanus uenit cum omni militia. Cui bonones occurrit: & multitudine cõgregata parthorum:cum eo bello congreditur. Artabanus aũt uictus confugit ad montes medie: & non poſt multum tempus cõgregans etiã ipſe magnas turmas exercitus: cum bonone cõfligit:& uictus bonones cum pauco ad ſeleuciam confugit equitatu. Artabanus aũt fuſum parthoꝝ exercitum inſequens:magna ſtragem operatus eſt. Tunc barbaris grãdi metu compreſſis ad contexti fontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperante bonones in armeniã uenit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare:deinde uero ad romanos iegationẽ mittit. Sed ubi tyberius petitionẽ eius abnuit:ille item ad parthos cõuertitur & bellũ artabano denunciat: quando quidẽ nulla illi recuperandi regni machinatione ſuccurrebat. Cæterum armenii qui circa niſatẽ habitant:artabano fuere ſociati:a quibus detentus bonones ſylano ſyriæ rectori cõtraditur. Ille aũt ex uerecũdia:quõ eum romæ nouerat:cuſtodiuit:honorificeq; tractauit. Armeniã: eſt aũt orodi artabãus uni ſuoꝝ filioꝝ tradidit. Ea tempeſtate moritur etiã cõmagene rex antiochus:& plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur:& mittit utraq; pars legationẽ ad romã:nobilitas quidem ſtatũ reipublicæ habitũq; mutare deſiderans: ut præſidali diſpenſatione regeretur:multitudo uero regnũ habere ꝓprio more cupiebat. Senatus aũt utraq; legatiõe ſuſcepta:ex decreto germanicum mittit:cuncta ſyriæ forte negocia correcturꝰ agente fortuna quo facilius iteriret. Nã ueniens in partibus orientis:& in melius cuncta diſponens:a piſone ueneno perimitur ſicut iam in aliis indicatum eſt.

Cap. VIII.

PIlatus aũt iudeæ rector exercitum de cæſarea ſecum aſſumens:tendit ad hieroſolymã: ut leges ſolueret iudeoꝝ. Nã ſecũ ſtatuas cæſaris:quæ ſignis militaribus inerãt ītromittit. Imagines autẽ: aut aliquid huiuſmodi facere lex noſtra prohibet & ꝓpter hoc ante illum omnes iudeæ rectores:ſine ſignis ĩgrediebãtur menia ciuitatis. Primus itaq; pilatus ignorãtibus populis ĩtrogreſſus:ſigna quæ ſecum apportabat:in ciuitate cõſtituit. Illi uero mox ut rem cognouerunt:congregati ueniunt cæſareã:diebus plurimis ſupplicantes: ut imagines de hieroſolymis auferrentur. Pilato uero abnuente:q; iniuriã cæſari facere ſi fieret eſtimabat:iudei nullo mõ diſcedunt. Tunc ille occulte inſidiis armatos milites collocat. Cunq; pro tribunali ſediſſet: qđ ei fuerat in ſtudio nam eũ locũ in inſidiis quas ꝓparauerat aptum eſſe pſpexerat: iudeiq; iterũ ſupplicarent:ſigno dato:milites ꝓceſſere:iudeis undiq; circũdatis:cœpit pilatus mortẽ cõminari:niſi quieuiſſent. At illi mortẽ ſe potius electuros:quã cõſtitutiones legis ſuæ trãſgreſſum iri firmabant. Tunc pilatus ãmirans fortitudinẽ iudeoꝝ in conſeruandis legalibus conſtitutis:confeſtim imagines de hieroſolymis auferri præcepit: cæſareãq; perduci. Voluit etiã ex opibus tẽpli aqueductum pergentẽ in hieroſolymã fabricare: ſuſcipiens initiũ torrentis quod ſtadioꝝ duũ miliũ interuallo diſtabat. Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabanꝫ multa milia hominum congregata:clamabant ut ab illo opere ceſſaretur. Plericq; etiam maledictionibus utebãtur:contumelias quoq; iactantes:ſicut uulgaria ſolet multitudo. Ille uero milites a dorſo iudeos circunuenire præcipiens:iubebat ut decederent. Illis aũt ad contumelias iniuriaſq; conuerſis:dato ſigno militibus:iuſſit ut iudeos inuaderent. Milites porro ampliora quã iuſſi erant ppetrãtes: multitudinem magna cæde ꝓſternunt. Plures igitur ibi deficiunt:plericq; aũt ſauciati diſcedunt. Itaq; hoc modo ſeditio illa terminatur.

Cap. IX.

FVit aũt hiſdẽ tẽporibus ieſus ſapiens uir:ſi tamen uirũ eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum effector:& doctor oĩum eoꝝ hoĩum qui libenter audiunt quæ uera ſunt. Et multos quidem iudeorum:multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primoꝝ noſtræ gentis uiroꝝ: cum pilatus in crucẽ agendũ decreuiſſet:non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enĩ eis tertia die iterũ uiuus: ſecundum q; diuinitus inſpirati prophetæ uel hæc:uel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodiernum chriſtianorum qui ab ipſo nuncupati ſunt:& nomen perſeuerat & genus.

Cap. X.

IIſdem temporibus alia iudeos ſeuiora perturbant. Nam etiam in templo iſidis:qđ romæ fuerat coſtitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioq; cõtigit quod primum explanabo:tum demum ad illa quæ apud iudeos euenere tranſibo. Paulina quædam mulier erat romæ:maiorum dignitate præclara ſtudio caſtitatis intenta:honeſtatis opinione perſpicua. Erat etiam opum magnitudĩe locuples: & uultus pulchritudĩe decoroſa ætate aũt quãdo maxĩe mulieres pudicicia decorantur. Hæc nupta erat ſaturnino:etiam ipſo genere:opibus:cæteroque cultu conſimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidam nomine mundus:ex numero equeſtri:ſed in gradu iam emeritо conſtitutus: & dignitate magna ſublimis: idoneus etiam ad munera largienda:ſumptuſque faciendos. Nam memorate quoque mulieri

maiora dona promiserat:quæ illa contemnente maxio fuerat amore succensus:ut etiã.xx.miriadas dragmarum atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset: sed neq; sic illa deflexa est.Tum ille nimiam infœlicitatẽ morbi suscipiens:siquidẽ nec cibum ualebat accipere:morti se addixerat:hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum aĩo infigens:per dies singulos agebat:ut celeri morte raperetur. Erat aũt mundo liberta quædam ex parentibus noĩe ida: oĩum malorũ & iniquitatum coagulũ.Hæc grauiter ferens:q; ille iuuenis sẽ damnaret in mortẽ:nam clarebat oĩno periturus:accedens erexit eũ:& cœpit cũ eo talia fabulari:quæ aĩum eius bonæ spei facerent. Promittebat se náq; acturã apud paulinã:ut qnq; miriadas accipiẽs:cõcedeř iuueni qđ uolebat.His itaq; dictis:iuuenẽ de morte reuocãs:fũpsit ab eo pecũiæ quantũ placuerat:sed nõ eadẽ uia paulinam aggreditur: qua fuerat ante tẽtata:cernẽs aĩum mulieris nullo mõ capi pecuniis.Sciẽs uero q; admodũ eẽt illa cultura isidis occupata;tale aliqd machinatur.Accedit ad quosdã ex tẽplo isidis sacerdotes:quibus interpositione iurandi fidẽ seruare persuasit:dans etiã in præsenti duas miriadas & dimidiã:;pmittens etiã aliud tantum:si qđ uellet: habuisset effectũ. Tunc cãm aperit:amorẽ iuuenis ídicat:orat ut & mulierẽ qbus possent modis inducerent. Illi aũt pecuniarũ cupidine capti ;pmittũt quicqd ĩperaret ;ptinus ípleturos:præsertí aũt ipse maximus sacerdotum:ut paulinã conueniret:ac suis uerbis impleret pollicetur.Finxit ãt se ex egypto uenisse:ab anubio destinatum: q; is grandi circa paulinam amore teneretur:eumq; deum sibi iussisse:ut romam ueniret:mulieriq; præcepta numinis apportaret.Libẽter illa & optabiliter fuscipit atq; ad amicas gloriando denúciat:q; ab anubio tali merito digna iudicet.Hoc etiam intimauit marito:q; amborũ cœnã anubius concupiscat. Ille aũt grata concessit pudicitiã coniugis non ignorans.Illa igitur pergit ad templũ & cũ cœnasset:tempusq; quiescendi uenisset uniuersæ ianuæ a sacerdote clauduntur.Cuncta quoq; lumina subtrahuntur:mundus aũt intro latebat occultus. Qui postquã factũ silentium est ad mulierem deuenit.Illa aũt existimãs deum esse reuerenter accipit:atq; ita cum ea mundus pernoctans :circa uicinũ lucis abscessit. Illa autẽ mane facto consurgens:atq; ad suum uirum ueniens:aduentũ ad se numinis enarrauit.Similiter etiam loquitur ad amicas:magnã sibi ex hoc glorificationem reputans prouenisse:& quia uerba quoq; ad illam fecisset:anubius indicabat.Sed ex audientibus alii non credebant:naturã inspicientes rei:pars ãt credebat:quia dum uerũ ad miraculũ dicebant: pudiciciam attendentes:dignitatẽ quoq; referebant.Tertia uero die postquã factum est occurrens ei mundus:o paulina inquit:saluasti mihi .xx.miriadas:quas posses familiaribus tuis rebus adiicere:nũc aũt nec meis postulationibus defuisti:& damnificatione liberasti.Nam in tẽplo tota nox a te cum mũdo peracta est:nec mei nominis interest uoluptate percepta. Nihil enĩ ad perficiendum negociũ obfuit: q; anubius uocitatus sum. Et ille quidẽ talia locutus abscessit:illa uero in mentẽ suam rediens:tũc primum illud facinus ĩtellexit:& scissis ;ptinus uestimentis ad uirum cucurrit:factionẽq; aperuit:tam magni facinoris deprecata:ne suam iniuriam neglexisset. At ille ĩperatori cuncta denunciat.Tunc tyberius diligenter causam examinans:uniuersum sacerdotum scelus inuenit:& ipos quidẽ cum ipsa quæ causa totius iniquitatis extiterat:adegit ĩ cruces:templum autem ipsum funditus euertit:statuamq; isidis in tyberim fluuium iactari præcepit: mundum aũté exilio condemnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans:q; amoris uehementia deliquisset. Et ea quidem quæ ĩ templo isidis prouenere:tali fine concluſa sunt. Nunc ad rem redeo:ut explicẽ quæ iudeis romæ eodẽ tẽpore contigerunt: sicut etiã ante præstrinxi. Erat quidam uir genere iudeus:de sua patria profugus: accusabatur autem legalium transgressione præceptorum:unde apud suos quoq; reus habebatur:etiam malignus in omnibus. Iste per multos dies legem se moysi exponere simulabat:& tres uiros in omnibus similes sibi consocians:seducunt uuluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum suum dederet. Cui persuadebant:ut ostri & auri plurimum in hierosolymam mitteret:templi ornatui profuturum. Quod illi sumentes propriis usibus absumpsere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant.Tunc tyberius:ná & totum negocium saturninus insinuat:uir uuluiæ pariter amicus & tutator:iubet roma cũctos iudeos excedere. Consules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittũt in sardorum insulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ custodiam afflecere tormentis:atq; hoc modo ;ppter nequitiã quatuor hoĩum uniuersa multitudo pellitur ex urbe. Sed neq; samareorũ gens turbis fuit exps:uel tumultibus aliena. Hos enĩ puertit uir qdã mẽtiri ;pculdubio iudicans caphedõ noĩe:qui oẽm plebem suasionibus artificiosis ĩduxerat ut in montẽ garizim oẽs accurrerent:q; eum sanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebaẽ enĩ se abscendẽtibus ostensurum uniuersa uasa:quæ ibidem a moseo fuissent obruta.At illi persuasi uerbis illius armantur:& confidunt in quodã uico:cuius est nomen tirathua:atq; hincinde plurimos cõgregabãt:ut cũ maxia

multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu pilatus occupat:omnem equitatum præcedere iubens: & ductu uelociſſimos:atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:pleroſq; in fugam uertunt:maximã partem capiunt: quoꝝ ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:pilatus interfecit.

Capitulum.XI.

SEd ex hoc ſameoꝝ gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniũt:qui p id tẽpus gerebat principatũ ſyriæ:atq; apud eũ pilatũ accuſant:q; iniuſte tantos occiderit.Non enim a rõanis diſcedẽdo:ſed iniuriã pilati declinãdo:in tirathua cõgregatos eſſe promebãt. Tũc uitellius marcelium unũ ex ſuis amicis qui curaret ĩ iudea conſtituit:pilatum autẽ romam pergere:ut de his quæ a iudeis accuſabatur: ſe in iudicio cæſaris expurgaret. Tunc pilatus poſtquã in iudea decimum compleuit annum:pergit romam uitellii iuſſione compulſus: non enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari.Sed antequam pilatus romam ueniret: tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Capitulum.XII.

VItellius aũt ueniens ĩ iudeam:aſcendit hieroſolymam:& erat forte tunc feſtiuitas a maioribus inſtituta:quæ paſcha uocatur.Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos:nam & uenalium rerum precia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit:ſed etiam ſtolam pontificis:uniuerſumq; eius cultum atq; ornatum in templo haberi permiſit:& ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui.Nam antequã uitellius ueniſſet:in antonia ſeruabatur.Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur.Vt autem ibi dem ſeruaretur:talis extiterat cauſa.Pontificum quidam hircanus nomine:unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati:prius in loco templi uicino tabernaculum cõſtruxerat: & ibi ex maxima parte degebat:ubi etiam ſtolam põtificalem habuit. Nam cuſtos eius extabat: propter quod ea ſoli licebat inducere:quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatẽ exiebat:priuatis indumentis utebatur.Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filii eius:& eorũ filii: multo tempore conſeruabant.Sed poſtquã herodes acceſſit in regnum:illud tabernaculũ oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruit:& antoniã ex nomine antonii:q; ei amicus erat appellat: ſed etiã ſtolam ſicut eam ibi reperit:ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum cõmotuꝝ.Similiter etiã fecit archelaus filius eius: poſtquã herodi ſucceſſit in regnum.Et deinde archelao excluſo:a romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo:ex lapidibus fabricato:ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta:& candelabrum quoq; ſeruabatur: quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur.Tranſacta uero feſtiuitate: iterũ in loco proprio reponẽda reddebatur:& per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia:dabatur atq; reddebatur. Vitellius autẽ tunc ſecundũ morem antiquũ ſtolã illam pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit:ut quando uſui opus eſſet:a gazofilatio peteretur. Hoc itaq; beneficium iudeis indulgens pontificẽ ioſippũ cognomẽto caiphan ſacerdotali remouit officio:cui ionathã filiũ ãne in pontificale miniſteriũ ſubrogauit.Quæ cũ egiſſet:tũc cõfeſtim qđ in antiochiã ducit ĩgrediẽ. Mittit etiã tyberius ad uitelliũ litteras:iubẽs ei:ut amicitiã cũ artabano parthoꝝ ĩperatore cõficeret.Terrebat enĩ eũ:q; inimicus extaret:& armeniã iuaſiſſet:ne forte amplius eius cõcepta progrederetur audacia:mouetq; ut nõ aliter eius amicitiæ crederẽ:niſi ſuos filios obſides præbuiſſet.Hæc itaq; ad uitelliũ ſcribẽte tyberio:ille magnis muneribus pſuadet hibeoꝝ:& labanoꝝ regi:ut cũ artabano ſine ulla dilatiõe pugnaret.At illa a pugna quidẽ abſtinẽt:ucꝝ ſcithas cõceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas:in artabani regiones immittunt:atq; ita deuaſtatur armenia: oiſq; terra parthoꝝ hoſtibus ipletur & cladibus.Nam primi eoꝝ paſſim ubiq; perimunt:turbis & lucta cuncta cõplent. Filius etiã ipſius ĩperatoris in ea pugna perimit cum exercitu numeroſo.Nam multe miriades ibi defecere parthoꝝ:ipſumq; artabanũ per munera uitellius corruptis amicis eius:& conſanguineis pœnæ pdiderat.Sed cũ dolos intelligeret artabanus:ſeq; circũuentum irremediabiliter agnouiſſet:nam erant plures qui ei inſidias parabãt:cũ paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit:atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit.Poſtea uero magnã manũ decorarum ſaorũq; congregans: cũ reſiſtentibus ſibi pugna congrediẽ: & ſuperãs ſuũ tutatus ẽ principatũ.Hæc tyberius audiẽs:iuſſit poſtea cũ artabão amicitiã fieri: qđ etiã ille libẽter amplectitur. Hoc ãt q̃ndo gerebaẽ:circa eufratẽ fluuiũ erãt artabanus & uitellius:atq; ibi de pacis fœdere cõ locunt:in medio ſibi põte flumis occurrẽtes:paucos ſecũ uterq; qui ſibi muniméto forẽt adducens. Ibi poſtquam de pace locuti ſunt:herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præparat: tabernaculum ex uelamentis precioſis exornans. Tunc artabanus dat obſidem tyberio darium ſuum filium: cum quo etiam munera magna multaq; tranſmittit.In quibus etiã hoiem

magnitudine septem cubitorꝫ:genere iudeum:nomine lazarum misit:qui propter corporis uastitatem gygas uocabatur.His itaq; peractis:uitellius an ad antiochiam artabanus aũt in babiloniam reuertitur. Herodes aũt uolens semetipsum tali nuncio cõmendare:litteras per huiusmõi destinat portitores: ĩ quibus intimat pacem factam:obsidẽq; susceptum:postremo cuncta denũciat:quæ ad negocium pertinebant:nihil pœnitus prætermittes. Postea uero cum auitellio de his rebus destinarentur epistolæ:rescribitur a cæsare: q; cuncta iam ante cognouerit: herode de omnibus edocente.Ex hoc uitellius supra quã quisquã ratus erat indignatione turbatur:non tamen suum animum aperit:sed iram mente seruabat:donec reuerteretur:gaio sumente regimen principatus.

Cap.XIII.

TVnc etiam philippus herodis huius frater uita defungitur:uicesimo quidem secũdo ãno imperãte tyberio:ipse aũt per.xxxv.annos rector aduixit:sub suo iure possidẽs traconitidis & gaulonitidis regionẽ.Ad hæc etiã uantaneorꝫ uniuersam gentẽ suo regimie gubernabat.Is moderatũ & mansuetũ se cunctis qbus ĩperabat exhibuit:nullas oppressiones aliquibus importans: nã eius ad subiectos cõuersatio talis erat.Procedebat cũ paucis:electis: sibiq; gratissimis:in causis iusta iudicia ꝓferebat:in itinere occurrantibus uel opis egentibus auxiliabat impigre:ac si forte oppressionem senserat alicuius: statim ĩ solio considens cãm audiebat:iuste pti adiutor iniuste punitor existens. Hic ergo moritꝫ inualida:unde magnis exequiis ĩ monimentũ defertur:qđ ab ipso ante fuerat constitutũ:iuxta paniadã:exequiæq; sunt illi magnificæ celebratæ. Principatum aũt eius tyberius cæsar assumens:siquidem nullũ reliquerat filiũ:dispensationẽ syriæ regiminiq; cõiunxit:functiones aũt tributarias quæcũq; colligerentꝫ in eadẽ præcepit tetrarchia seruari.His quoq; tẽporibus inter arethã petreum:& herodẽ regẽ simultatõ magna cõtigit: propter huiusmodi cãm.Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiã cum qua non paruũ tempus aduixerat.Sed cum romam euocaretur:transiens in domo herodis exceptus est. Frater eius erat etiam ipse:sed nõ ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia symonis sacerdotis fuerat procreatus.Cunq; ibi esset:herodiadis amore captus est:uxoris alterius herodis:filia enĩ erat ista aristoboli soror aũt agrippæ maioris.Audet igitur de mulierꝫ de nuptiis in eundis miscere sermonem. Illa uero susciptente pacta firmantur:ut cum roma reuersus fuisset:illa connubii iura susciperе.Erat enim in pactis:ut filiam arethe regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur.Sed cum reuersus fuisset:peragens romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cũcta cognoscens:quæ inter eũ fuerant herodiadẽq; cõpositа:anteq; eã ille cũcta cognouisse sentiret:rogat uirꝫ:ut in macherunta ubilimes erat arethe herodisq; regionis: ab eo mitteretur: nihil suæ uolũtatis aperiẽs.Hoc herodes libenter accipiens: mittit uxorẽ: nihil eã sensisse pœnitus arbitratus.Illa uero:permiserat enĩ ante multũ tẽpus ad patrẽ:ut ei apud macherunta oĩa pararentur quæ itineris usus exposceret:a ductoribus arethe susciputur:confestiq; itrat arabiam atq; ibi ab illis ductoribus ad alios:ab illisq; rursus ad alteros transmissa cũ summa celeritate patri perducitur:cui cunctã herodis aperit uoluntatẽ.Ille uero exhic inimiciciarꝫ sumpsit initium:atq; ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur:non quidẽ ipsis præsentibus: sed ductoribus ab utraq; parte trãsmissis.Pugna atq; facta: & exercitu herodis afflicto:proditione profugarꝫ:qui de philippi tetraichia ad herodẽ quasi auxiliãdi causa cõuenerant: hæc herodes scribit ad tyberium. Ille autem indignatus q; arethas talia perpetrauerit:scribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret & aut uiuum eum uinctum adduceret: aut certe mortui caput auferet. Tyberius qdẽ ut hæc ageret:rectori syriæ demãdabat.

Capitulum.XIIII.

QVibusdã aũt iudeorꝫ uidebatꝫ ideo perisse herodis exercitũ q; in eũ satis iuste indignatio diuina cõmota sit:pro uindicta iohannis:qui uocabatꝫ baptista. Hunc enĩ herodes occidit:uirum ualde bonũ qui præcipiebat iudeis uirtuti operã dare:iusticiã colere:in deũ seruare pietatẽ:& p baptismũ in unũ coire:tũ demũ enĩ baptismũ acceptabile fore:si nõ solũ ad abluẽda peccata sumatꝫ:uerũetiã ad castimoniã corporis:atq; ad animæ iusticiã purificationẽq; seruetur: omniumque pariter uirtutum uelut signaculum & custodia quædam fidelis habeatur. Quæ cũ ab eo p̃cepta huiusmõi docerentꝫ:atq; ad audiẽdũ eũ per pluria multitudo cõcurreret: ueritus herodes: ne forte doctrinæ eius psuasiõe populi a suo regno discederẽt: uidebat enim: q; p̃ceptis eius ac mõitis parata eẽt plebs in oĩbus obedire melius credidit priusq; noui aliqd fieret: p̃uenire hoiem nece:quã postmodũ turbatis rebus:serã penitudinẽ gerere. Ex sola hac suspitione herodis uinctus in castellum macherunta abducitur iohannes: ibique obtruncatur. Iudeis autem sicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importasse quo herodes sumpsisset digna supplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare: ut bellum cum

aretha perageret.Sumens igitur duas legiones:& peditum & equitum uniuersam manū:cūctosq; auxiliarios ex regibus qui sub romanis erant simul adducens:pergebat per iudeam transitum facere.Sed uenientes in occursum eius primates iudeoꝝ:postulabant ne per eoꝝ regionē iter ageret:ne compellerentur contra legem suam imagines & signa suscipere. Quibus auditis ille pſuasus:mutata sniа quā ante consulto prouiderat:per campū magnum ire præcepit exercitum: ipse aūt cum herode tretrarcha & amicis ascendit hierosolymā de hostias imolaturus. Nam dies festus iudeoꝝ propinquus instabat.Ad quam festiuitatem occurrens:fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine iudeoꝝ exceptus ibiq; peragens dies festos:ionathan pontificali remouit officio:qđ eo filio eius fratri cōtradidit.Quarto aūt die allatæ sunt illi litteræ: ī quibus significabaſ mors tyberii: & ut oēm multitudinem congregans:ad deuotionē gaii:iurare cōpelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat:q; bellum iam gerere non ualeret nesciēs gaii propositum:in quē potestas rerum translata constaret. Dicebatur etiā q; hoc arethas ex augurio antea cognouisset.Nam cum ad eum uitellius nuncium belli misisset:fertur uitellii militibus respondisse: impossibile esse prorsus:ut ad petreos romāos exercitus aduenerit: antea enim unum ex principibus morituꝝ:uel eū qui bellum imperauisset:uel illum qui impetrantis proposito ministraret:uel illum aduersus quē prælium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero aristoboli filius: anno antequā tyberius moreretur romā uenit:uolens apud imperatorem agere:ut sibi aliquā tribueret potestatē.Volo igitur plenius explicare:de uniuerso herodis genere:qualiter fuerit propagatū:simul enim & sermo ad hanc historiā pertinēs amplius enitescet:per quē probabiť nihil prodesse uel exercitus uim:uel corporis ualitudinem: uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda:sine pietate qua colitur deus.Siquidem intra.c.annoꝝ spacium præter paucos:nam admodum plures erant:cuncta herodis origo cōsumpta est. Super hæc etiā ad humilitatem & modestiā humanum genus adducitur:cum illius familiæ calamitates audierit postremo etiā:omnis res agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem potestatis ascendit: quod nullus scientiū eum de illo homine aut sperare posset:aut credere.Dixi quidē etiam antea de his:tamen nunc quoq; diligētius explanabo.Herodi maiori fuere ex mariāne hircani:filiæ duæ:ex quibus una:ideſt salome nupta fuerat faselo nepoti suo: filio faseli fratris herodis:hanc enim pater ipse tradiderat:altera uero: ideſt cypris antipatro:etiā ipsa nepoti quidē herodis:filio aūt sororis eius salome.Et faselo quidem ex salome procreantur filii.v.antipater:herodes:& alexander:filiæ aūt alexandra & cypris: quam in coniugium acceperat agrippas filius aristoboli. Alexandram autem honorabilis uir ciprianus ex nobilibus habebat uxorem : sed nullos suscipiens filios cypris emoritur. Verum ex agrippa quidem pueri procreantur duo : filiæ autem tres:berenice:mariamne:drusilla. Agrippa aūt & drusus pueri uocabantur : quorum drusus:antequam ad adolescentiā ueniret emoritur:agrippa aūt a patre mittebatur. Herodes aūt & aristobolus:& berenice:etiam hii quoq; filii fuerūt herodis maioris:berenice aūt custodibari fuit & salome filia sororis herodis. Hos aristobolus ifantulos dereliquerat: occisus a patre cum alexandro fratre :sicut ante iam diximus. Sed hii postquā adoleuerūt: ducūt quidē agrippæ frater mariānem filiam olimpiadis:herodis regis filiæ;& iosippi qui erat herodis regis frater aristobolum.Tertius aūt agrippæ frater aristobolus ducit iotapatam sigerammi filiam emesoꝝ regis:ex quibus nascitur puella cuius audiendi sensus fuerat:obiuratus: nomine iotapata:& isti quidem masculoꝝ filii fuere:herodiadis quoq; erathis soror progenita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta:quē ex mariāne susceperat symonis pontificis filia.Ex istis etiā salome filia ꝓcreatur qua,ꝓcreata:herodiadis legem paternā transgrediens: herodi coniungitur:fratri uiri sui:ex uno patre progenita:uiuum deserens uirum.Hic autem qui coniuncta est:tetrarchiā habebat galileæ:filia uero eius salome philippo filio herodis nupta est: tetrarchæ traconitidis regionis.Sed isto sine filio moriēte aristobolus eam in coniugiū suscepit: filius herodis:frater agrippæ. Ex quibus filii quoq; nascūtur.iii.herodes:agrippa:aristobolus.Et salome quidem tali modo prosapia propagatur. Ei aūt ex antipatro filia procreatur cypris: quā alexas selcias sumit uxorem.Alexe uero huiusq; mulieris filia:fuit item cypris.Herodes autem & alexander:quos fratres diximus antipatri:sine filiis moriuntur.Alexandro aūt herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus:alexander & tygranes filii generantur: ex archelaicha pradocorū regis filia & tygranes quidē cum regnaret in armenia:accusatus ī roma:sine prole defungiť.Alexandro aūt tygranes omonimus fratris eius gignitur filius. Et iste alexander qui duxit antiochi cōmagenoꝝ regis filiā iotapatā noīe:lesidi ciliciæ ciuitatis a uespasiano rex efficiť. Et alexandri quidē origo cōfestim ut pullulauit:culturā gentis suæ dereliquit:ad ritus transiens moresq; gentilium:cæteræ uero filiæ herodis:nullam prolem pœnitus habuere.Herodis aūt quā memoraui

prosapia permansit usq; ad tempus quo agrippa maior regnum accepit.

Capitulum.XV.

Is itaq; de herodis genere declaratis:nūc de agrippa narrabo:uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omēs calamitates effugerit:atq; ad magnā dignitatē potestatēq; conscenderit. Ante paucū igitur tempus q̄ rex herodes de uita discederet: agrippa apud romā erat:ubi maximā familiaritatē cū druso tyberii filio cōquisierat: & cum antonia drusi maioris coniuge:propter quod hæc matrē eius in honor magno haberet: & uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus existens:& ad donandū ualde munificus uiuente quidē matre suā uoluntatem non ualebat ostendere:ueritus:ne illā in aliquo contristaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes suas abundāter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogarat:alia muneribus in diuersis expenderat plurima uero i libertis cæsaris dabat:q; p eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc mō semet ipsum exhibens:breui ad magnā penuriam egestatē peruenit. Accessit etiā illi aliud:unde romæ permanere prohiberetur. Contigit enī tyberii filiū mori. Quo mortuo:tyberius prohibuit oēs amicos filii sui omnesq; familiares ante facie suā accedere:ne illis uisis recordatione filii facta:dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur cām in iudeam agrippa nauigando perrexit:uidens se apud romam miserabiliter uiuere:propter quod omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset:unde posset aliquos questus habere:nam multas etiā ibi pecunias sub fœnore acceperat: a quibus cum urgeretur;unde debitū consolueret:non habebat. Defectu igitur cōsilii & cōfusiōe q; se aliter uideret:discessit in quandā turrem:quæ in malathoes fuerat cōstituta:addicēs semetipsum:ut de hac luce defungeret. Quæ cū uxor eius cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare:ut eū a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium:ut ad suam sororē herodiadē scriberet:quam herodes tetrarcha uxorē acceperat intimans ei in quibus agrippa esset constitutus uel qualiter se uellet mortedamnare:oportere illā propter consanguinitatē auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam:habitationē illi in tyberiada cōstituunt:& aliquantū eris p singulos dies:qđ ad uictū eius subministraretur dare præcipiūt. Sed in hoc herodes non multo tēpore perseuerat licet etiā ipsa quæ darentur sufficientia non fuissent. Nam cū aliquo die p uinū hoc herodes exprobraret agrippæ:agrippa ipacies exprobrationis abscessit:atq; inde prexit ad flaccū uigz cōsularem cū quo romæ amicitiā non puam induxerat. Is enī tunc gubernationē syriæ dispensabat. Cunq; suspectus esset a flacco:apud eū interim degebat. Retinuit etiā ibi flaccus aristobolū fratrem agrippæ:sed simulate diuersum:haud sane p hoc ī aliquo præpediebātur:quo minus amicitiam consulis honorēq; mererent. Sed non tamen aristobolus aduersando cessabat: donec eū flacco quoq; reddidisset inuisum:huiusmodi cām offensionis inueniens. Damasceni cū sydoniis pro militibus certamen exercebant. Cunq; iter eos flaccus auditurus foret:illi cognoscētes agrippam:quod apud eū plurimū posset:rogabant:ut eoz ptis fautor existeret argentū ei plurimum promittentes. Et ille quidē oia studiose gerebat:q; damascenis suffragaretur auxiliū. Aristobolus autem:non enī eū latuit pecuniarū quæ fuerat facta promissio:cām deportat ad flaccū. Quæ cū fieret examinatiōe manifestior:a sua gra repellit agrippā. Ille aūt extrema penuria circūseptus ad ptolomaidā pgit:atq; ibi necessitate reisamiliaris strictus:cōsiliū capit in italiā nauigandi. Sed cū eum sumptuū prohiberet inopia:marsiū libertū suum rogabat ut ei in tanto molimine adiutor existeret:ab aliquibus pecunias mutuādo:& marsias primū quēdā berenice matris agrippæ libertum:sed iure testamenti eius:factū ditionis antoniæ:postulat:ut ei aliquas pecūias daret scriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de agrippa pro cuiusdā fraude pecuniæ:& cōpellit marsiam:sub cautione dare miliū atticarū facereq; ut duo milia minus qngētos acciperet. Ille porro concessit:quia nō erat aliud quod egisset. Sūpta itaq; pecunia agrippa athedonā uenit & repiens nauē tunc propōitū pagebat. Hoc agnoscens erēnius capito:ianniæ curator milites mittit:ab ut eo argenti.xxx.miriadas exigerēt:quæ romæ thesauris cæsaris debebant. Quiq; uenientes:agrippam pecuniā dare cōpellunt. Ille uero factuz se qđ uidebatur assimulās:nocte alexādriā ꝓfugit: ubi alexandrū dēcatur alabarchū:ut ei.xx.miriadas mutuas largiretur. At ipse quidē sibi daturū se non promisit: cyprie aūt similia postulanti nō abnuit:obstupescens studiū dilectiōis eius erga propriū uirū:& q; eā uidebat honestatis cuncto genere decoratā. Alexāder igitur.v.illis talēta in alexandria mutuatur:promittens:ut cū inde archeā ueniret:ibi reliquū daret:timens agrippā: q; esset in expensis profusior. Et cypris quidē exinde uirū in italiā nauigatuz dimittens: ipsa cum filiis in iudeā reuertitur. Agrippa uero puteolis appulsus:epistolā ad tyberium cæsarē scribit:qui tunc capis agebat:præsentiā suā significās:ut dignus fieret uultui cæsaris apparere:quo cōtinētiā ab eo mererēt. Petebat ergo:ut ei capreas uenire cōcederet. Tyberius aūt nihil stilatiōe ꝓducēs:

elementer illi & humane reſcripſit: iter alia quoq; ſe gaudere ſignificãs illũ ad ſe ſopitẽ repedare. Cunq; ille capreas aduenisſet:nihil minus ei cæſar alacritatis exhibuit:q̃ p litteras oſtenderat.Nã & amplexatus eſt eũ:& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit.Sed poſtero die allatis litteris ab herẽnio capitone:in quibus ſignificabaſ:q; agrippa.xxx.miriadas debens ſoluẽdo nõ adeſſet: & ob id tpe quo ſe ſpopõderat redditur⁹ ,pfugit exactores deuitãs animus cæſaris imutatus eſt.Nam cũ illã legiſſet epiſtolã:indignatione cõmotus:ingreſſum ad ſe interdixit:donec ab eo debitũ redderet. Ille autẽ nequaquã ex cæſaris indignatiõe cõmotus:ãtoniã depræcabaſ germanici matrẽ:& gaii: q̃ poſtea cæſar effectus eſt:ut ei.xxx.miriadas mutuas ipartiret:ne ab amicitia tyberii decidiſſet. Illa uero berenicæ matris agrippæ recordatiõe nã ſe hæ mulieres admodũ diligebant: ſiquidem pariter gaio lac præbuerant:pariterq; illum enutrierant:argentũ qđ poſtulat impertitur.Quod cum pro debito reddidiſſet:nullomodo poſt hæc ab amicitia tyberii prohibetur. Deinde tyberius cæſar eũ ſuo nepoti coniunxit:iubens:ut ei in omnibus proceſſionibus adheſiſſet.Agrippa uero:propter quod ab antonia cũ magna gratia fuiſſet exceptus:cœpit omni niſu agere:ut gaiũ eius filium in omnibus accuraret:qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere ſamareus:libertus cæſaris:ab eo mutuatur:miriadas centũ : ex quibus ãtoniæ reſtituit quod debebat:ex reliquo autẽ:gaium amplius accurabat:unde apud eũ maiorẽ adipiſcitur dignitatẽ. Per dies igitur agrippa circa gaiũ ĩ melius procedente:quodã die ſermo fit de tyberio.Cunq; agrippa ex affectu uota profunderet:ut celeriter defuncto tyberio : gaio daretur imperium:quem melioré digniorẽq; in omnibus eſſe firmabat:inter auditores hoꝝ uerborum forte fuit quidã etiã euthicus agrippæ libertus & auriga: & tũc quidem ſilentio quod audiuerat tradidit:poſtea uero cũ eũ agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus:& reuera aliq̃ ueſtimẽta ſubtraxerat fugiens cõpræhenditur.Cunq; ad piſonem duceret:qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis: cauſam fuge requiſitus:uerba quædã ſecreta cæſari ſe nũciare dicit:eius munimini ſalutiq; ,p futura.Proinde uinctum mandat ad capreas.Tyberius aũt more ſuo utens:habuit eum in uinculis cuſtoditum.Magnam enim ſollicitudiné pro ſemetipſo gerebat:ſup quẽlibet aut impatorẽ cogitans aut tyrannum.Nam neq; legationes facile ſuſcipiebat:neq; ducum ſuoꝝ:uel curatorum: uel aliorum in cæteris conſtitutorum officiis remotiones:uel profectiones celebrabat:niſi forte: cum quiſquã in aliqua deprehẽderetur offenſa.Alioquin nulli ab eo dabaſ niſi morte ſucceſſio: nam uinctorum aliquas ſecretas denũciat omnes ſuſpectas habebat. Vnde cũ amici cãm huius diſpoſitionis inquirerẽt:reſpondiſſe fertur:legationem uinctoꝝ ſe quidẽ ideo nec facile ſuſcipe: nec cito dimittere:ne cæteri uidentes alios facilius abſolutos:ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur:& ſibi frequentia legatoꝝ moleſtiã inquietudinis apportaret:præſertim cũ neceſſe eſſet etiam eis dona largiri.Magiſtratus autẽ ſemel datos:iõ ſe iugiter permittere dicebat illis quibus fuerint conceſſi q; intelligeret conſuli p hoc & præſtari ex magna pte ſubiectis. In natura nanq; omnem adminiſtrationẽ hoc habere firmabat:ut circa opes acquirendas faceret:hoies ſtudioſe feſtinare.Cum ſibi non ſe aliquis penné in officio pmanere perſpexerit:manifeſtũ:q; omne gerat ſtudium:ut antequã arceatur officio:q̃ plurimũ poſſit acquirat.Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur.Si uero pſeueraturos ſe ĩ adminiſtratiõibus certo cognoſcant:licẽtia pluria conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cũ autẽ celeres ſucceſſiones dantur hoibus:nequaquã ſubiecti ſufficiũt:ducibus depredantibus:quibus largitas non eſt temporis attributa quo repleti eſſent ſtudium omne lucrãdi deponere. Exemplum etiã eis proferebat quendam uulneratum:ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ.Quem quidã trãſeuntiũ cũ uidiſſet:miſeratus eſt eius calamitatẽ:ratuſq; q; imbecillitate nimiã muſcas illas a ſe non poſſet abiicere:& opus haberet alterius beneficio:interrogauit eũ cãm cur ſibimetipſe non auxiliaretur:moleſtiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondẽs amplius inquit mihi leſionis importas:ſi has præſentes fugaueris.Iſtæ quidem iam repletæ ſanguine:nõ eo mõ moleſtæ ſunt:quin etiam aliquantulum remiſſius inſiſtunt:ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregentur:ita illud uulnus inuadunt:ut etiam ſi intereant:non ualeant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicum fatigatis conſulere : per hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubſtitueret:qui more muſcarum cum naturaliter ad lucra referent tum etiam remotionis timore:amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni q; huius eſſet naturæ tyberius:ipſum eius opus inſpectum:quomodo quidẽ duobus &.xx.annis imperio actis:duos tantum diſpenſatores in iudeam miſit:quorum illa gens gubernatione regeretur:gratum atq; pilatum:qui ei ſucceſſerat:nec in ſola iudea forte talis extitit:ſed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes ſe differre ,pterea dicebat:quia ſi condẽnati morerẽtur liberatio per hoc hominum malignoꝝ

imminentium illis adesset:cū uero in custodia tenerentur maiorē illis sicut meriti essent iferri calamitatem.Propter has igitur & huiusmodi causas etiam euthicus auditus non fuerat : sed retinebantur in uinculis.Tempore uero procurrente:tyberius ex capreis tusculanum uenit:distātem a roma interuallo stadiorum centum.Agrippa uero rogabat antoniā:ut ageret:quo euthici aduersum se discuteretur accusatio.Honorabilis qppe apud tyberiū habebat antonia & cognationis & dignitatis gratia:nā drusi fratris eius extiterat:sed etiam uirtute pudiciciæ.Aetate náq; uiridi uiduata permansit : spernens secundi uiri coniugium:cum etiam a sebasto cuicunq; nubere iuberetur:omnemq; suam uitam liberam detractionibus gessit.Tyberio quoq; beneficium grande præstiterat:cum fuissent a seano insidie preparate:amico uiri sui:& potentiam magnam tunc habente:eo ꝙ multarum tunc miliciarum ductor existeret & ꝙ in consilium eius plures ex nobilitate concurrerent:libertorumq; se ad eum magna manus addiderit : sed & militia omnis fuerat ante corrupta.Igitur omnibus per dies augmentum accedebat insidiis:& pene seianus totum opus implerat:nisi antonia seiani malignitate prudentior suam exercuisset in hac causa fiduciā. Nam cum cognouisset :quæ de tyberio tractarentur:scribit ad eum omnia diligenter:&. per pallantem quendā seruorum suorum fidelissimum:litteras in capreas destinat ad tyberium Ille autem insinuata cognoscens seianum cum consciis uniuersis interimit: antoniam autē licet etiam ante uenerabilem haberet:uenerabiliorē tamen ex eo habuit:eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur tyberius rogatus ut exanimi daret euthicum:siquidem inquit tyberius mendaciū est:aduersus agrippam quod dicitur:meritum habebit euthicus dignumq; sibi suppliciū: si uero in examine datus:quæ dicit uera claruerint:in illum qui causam examinari compellit omnis pœna reuertitur.Sed agrippa cum ei hæc ab ātonia dicerētur magis instabat:dēpcās examinationē causæ fieri. Antonia uero:non enim ualebat agrippam cōtemnere:ꝙ erat uehemens in petendo: tempus oportunum inueniens : procedente etiam agio eius filio & agrippa pro meridiano: iam quippe pranci processerant postulabat tyberium:ut uocato euthico:celebraretur examen. Tum ille:sciunt inquit antonia dii:quia non ex mea sententia:sed a te coactus geram:quicquid in hac causa fuerit gestum.Hæc dicens:iubet macronem qui seiano successerat:ut adduceret euthicum At ille sine ulla dilatione cum esset adductus:cœpit eum tyberius percontari: quid nā dicendū haberet aduersus eum:qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille:o domine inquit:uehebatur carruca gaius & agrippa cum illo:ego autem ante pedes eorum assidebam:& cum multi sermones uerterentur:hoc etiam inter plura locutus est ad gaium agrippa. O si ueniat aliquando dies: quando isto sene defuncto:mundi tu suscipias principatum:nihil enim tyberius filius eius impediet:ꝙ a te facile ualebit occidi.Tum enim mūdus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar.Tūc tyberius credibilia quæ acta sunt reputans:simul etiam ꝙ iram ueterem reseruaīt agrippæ: propter quod eum iusserat tyberium suum filium:nepotem drusi frequentare suis conuentibus:& curare:quam iussionem agrippa contemserat:totumq; se gaio dediderat:hunc inquit macro uinciri facito. Sed macro nō satis intelligens:de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de agrippa tale unquam aliquid cogitare:sed interrogauit : ut certius quod iuberet agnosceret. Cunq; cæsar in yppodromio deambularet:peruenit ad agrippam:eumq; manu comprehendēs: dixit.O macro:hunc iussi uinciri.Illo etiam tum inquirenti quem nam p̄ciperet:agrippam inqt. Et agrippa subito perturbatus ad deprecationes conuertitur : commemorationem eius filii faciens:cum quo fuisset una nutritus:& tyberii:cum quo pariter fuerat educatus.Haud tamē ꝓficiebat aliquid:sed ducebatur ostro uestitus in uinculis:& erat ardor magnus: nam æstatis tpus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant usi:cœpit siti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus:præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta respicere : unde posset sitis inuenire remedium:conspitiensq; quendam ex famulis gaii taumastum nomine:aquam i uase portātem: petiuit bibere.Illo autem porrigente:suscepit:atq; auide bibit:& spero inquit o puer : ꝙ in bono tibi hæc effecta fuerit ministratio.Nam cum hæc effugero uincula:nullomodo tardabo libertatem tibi a gaio promereri qui mihi etiam uincto ministeriū prebuisti:sicut etiam ante nunquā neglexisti:cum fuisset in dignitate constitutus.Neq; enim hæc dicens mentitus est:sed uicissitudinem ei meritam reddidit.Nam post modum rex effectus: taumasto libertatē a gaio ꝓmeruit: curatoremq; eum fecit suæ sustantiæ : sed etiam moriens filio suo agrippæ & berenicæ filiæ in eodem ministraturū officio dereliquit:atq; in hoc honore senio grandeuus defungitur. Et hæc quidem postea facta sunt. Agrippa uero tunc uinctus stabat ante palatium:in quadā arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis : qui simul fuerant uincti : & quodam alite considente super arborem in qua fuerat agrippa reclinatus:quem bubonem romani uocant:quidem ex uinctis germanus nomine comtemplatus:interrogauit milites:quisnam esset ille:qui ostro uestiret:

& agnoſcens: q; agrippa uocaretur: genere autē eſſet iudeus: ex his q̄ in illa gentē primates haberentur: petiuit conligatum ſibi militem: ut ad eum copiam acciperet accedendi: q; uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & p interpretem: o iuuenis inquit: affligit quidem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed uerba tibi denunciabo: quæ tibi ex numine diuino fugā totius mali portendūt. Scito ergo deos tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula proueneruntq; neq; cupidine fallendi neq; uanum tibi gaudium afferre deſiderans: dicam: quæ dixero. Siquidē tales prænunciationes q̄ nō ualent ipſis opibus approbari: magis faciunt meroris augmentum quam ſi nihil uerborum illorum aduertas: ideoq; iuſtum putaui hoc deorum præſagium nunciare. Impoſſibile nanq; eſt: non te confeſtim de his uinculis liberari: & ad prouectū diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere: ita: ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te nunc miſeranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te reppiet conſtitutum: diuiciaſq; plurimas: omniaq; quæ prima mortales dicunt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris: intra quinq; dies finē uitæ tibi uenturum. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: niſi uano hæc a numine diſponuntur: cui placuit prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens: te quoq; ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum eſſe meroribus: cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerit: & omnem infœlicitatem in qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens: tantum riſum excitauit agrippæ: quantum poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ſerens agrippæ calamitatem: intercedere quidem pro eo apud tyberium ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiam infructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a macrone milites tales: qui eum ſine diſtrictiōe ſeruarēt. Adhibetur etiam talis centurio: qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrā di tribuitur aliaq; omnia permittuntur: quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus ſylas & ex libertis marſias: & ſtocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliāq; diligentiam quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant: indumenta quoq; deportantes: ſub oſtentu uendendi. Cum autem noctis adeſſet aduentus: ſtramina componebant: conſciis fauentibus militibus. Nam eis macro commendans autem prædixerat. Et hæc quidem agebātur per menſes ſex: quibus agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuerſus in capreas: febrium ardore corripitur: & primū quidē mediocriter: ſed in peius egritudine ꝓcedēte cōtrariā de eo ſpem habebat euodus amātiſſimus ei omnium libertorum. Is iuſſit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat: ut cum eis loqueretur: antequam terminum uitæ ſuſciperet. Erāt autem illi filii: non quidem proprii ſed adoptati: nam druſus eius filius iam fuerat mortuus: cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus: & gaius germanici fratris filius: iam adoleſcentibus: & liberalibus apprime diſciplinis iſtitutus: qui etiam & populo honorabilis erat & carus propter germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat ſublimatus: propter manſuetudinem morum: & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet: non ſe tamē preferebat: ſed oībus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populum: ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq; diuerſarum gentium: alius confabulationis gratia alter fide ac manſuetudine quam in eius moribus motibuſq; cernebat: ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt: non ſicut aſſolet: ut principi placaretur: ficto doloꝝ monſtrato: ſed uera cuncti triſtitia merebant. Nam eius mortem unuſquiſq; propriam ſuam reputabat: ita eius mores eiuſq; colloquia cunctis hominibus grata fuerāt. Vnde ad filium quoq; ipſius amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebat: ita ut gloriam reputarent pro eo mori ſi rō poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatum. Sed tunc tyberius euodo iuſſit: ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autem diis prīs ſupplicabat: ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſnam poſt eum in imperium ſuccederet: feſtinās quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſnia: ſuoq; conſilio diuinæ diſpenſationem prouidentiæ: ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicanti deniq; illi omen tale monſtratur: ad illum uidelicet uenturum eſſe principatum: qui ad eum ſequenti die primus ex omnibus aduenīſſet. Hæc ille cognoſcens: mittit ad nepotis ſui pedagogū: iubēs ut primo mane puerum ad ſe perduceret: putans ulla re numinis ſuperare ſententiam. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitāte: ecce dies illuxit: & iubēs euodo: ut quiſquis foris eſſet infantulus: eum ad ſe primitus euocaret: illeq; egreſſus: gaiū ante tabernaculū

reppit:nam tyberius necdum aderat:ciborum acceptione tardatus.Ille autem ignorans totum quid agebaſ:quicq; tyberius cuperet:ueni inquit:uocat te pater.Et hoc dicto:eum in tabernaculum introduxit.Tyberius autem ut uidit gaiū:tum primum intellexit maieſtatis ſupernæ potētiam:& q; non ſit in hominum poteſtate de imperii conſtitutione decernere.Tunc ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem:q; eius conſilium fuerat infirmatum:& ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: tyberium autem nepotem:q; nō ſolum de imperio decidiſſet : ſed etiam ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat:ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatōne futuram eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri gaium rebatur:tam ex eo q; principatum accipere feſtinauetit:quam ex eo q; eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet:credēs:quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem.Et tunc quidem in his malis erat tyberius:ex illo euentu augurii:quod ei preſagum fuerat:eo q; eius nepos amiſiſſet imperium.Vnde multum anxius:ſe quoq; culpabat:q; illud augurium poſtulaſſet accipere:& q; cum liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratione futurorum:per ſuam īpiam imprudētiam factum eſſe:ut cum infœlicitate magna:& magno dolore diſcederet.Tunc tamē licet ualde turbatus : q; impetū ad quos nollet cernebat eſſe uenturū pugnauit cum animo ſuo:ut huiuſmodi uerba loqueretur ad gaiū. O filii inquit cum habeam propinquiorem tyberium:tamen tibi ex mea ſentētia deorumq; decreto: imperii contribuo poteſtatem. Rogo autem te:ut nihil aduerſus aliquem recorderis : qui mihi in principatu adminiſter extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem: ne aliquem ledas propter me:qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis:neq; circa tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̄ te & cognationi debere cognoſcis:& mihi:qui tibi tā torum bonorum auctor exiſto:ut dignam uiciſſitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas: & ſimul tyberium cures:ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras:cum tibi eum feceris adiunctum.Nam ſolitarius quiſq; amplius patet periculis maxime cum intanta rerum celſitudine alias mobilitate quiſquam fuerit conſtitutus:ad hæc quoq; quia nec dii impunitum quicq̄ reliquunt:quod contra fas aut ius : aut contra fœdus naturæ fuerit perpetratum.Et hæc quidem tyberius loquebatur.Gaius autem & ſi ficta locutum tyberium ſenſerat:& ipſe longe aliter in animo gerebat:tamen pro tempore benigne reſpondit:& facturum ſe omnia pollicetur.Cæterum in imperium ueniens:& tyberium extixit: & ipſe non poſt multū tēpus inſidiis interemptus eſt.Sed hæc poſtea.Tunc autem tyberius gaiū ſucceſſorem in principatu pronuncians:paucis diebus aduiuens uita defungitur.Imperauit autē dies.iii.menſes.vi.annos.ii.&.xx.Gaius autem quartus romanorū efficitur imperator.At romani audientes tyberii mortem:hilares agere cœperunt:proſpero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciam gerebant:non quia forte nollent:nam multis ſuis pecuniis comparare diligerent:illum nuncium uerum eſſe ſed timuere:ne ſi falſo nuncio concitati:gaudia ſua proderent:ab illo cogniti perirent:q; eius morte gauderent.Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat.Nam erat importabilis:in ira irreuocabilis:ad quicquid perpetrandum cupiditas impuliſſet:& ſine ratione quoq; iudeorum occiſionem inueniens:ſi omibus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſq; conſtabat.Ob hæc illi mortem eius audiētes ſuam leticiam manifeſtare uerebantur.Interea marſias agrippæ bonum deportans nuncium:cum in balneo reperiſſet:iam egredienti noto ei ſigno dato:hæbreaq; lingua locutus:mortuus eſt inquit leo. At ille uerbum intelligens:gaudio cœpit extolli.Tibi inquit ſup oſa pro hoc etiam bono nūcio gratiæ abundantes poſitæ ſunt:tantum ut uera ſint quæ dicuntur.Tunc cēturio qui agrippæ cuſtodiendo præerat: intendens iam feſtinationem marſiæ qui aduenerat:q̄ gaudium agrippæ qđ ex eius uerbis illi contigerat:ratus nouitatem quandam ſignificatam:interrogabat eos quid uel let ille ſermo qui fuiſſet allatus.Illi tantiſper ſecretum auferre trepidabant:ſed dum urgeret:nihil heſitans indicauit agrippa.Iam enim amicitiam magnam induxerat.Ille autem gaudium magnum ille ſermone præcipiens q; etiam proſperitatē ex hoc agrippæ cernebat cōuiuium ponit. Eis epulantibus:potuq; indulgentiore procedente:uenit quidā dicens:uiuere tyberium; & intra paucos dies in ciuitatē uentuꝝ.Tunc cēturio aſpere ualde illo ſermone turbatus: propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat:q; morte cæſaris audita:cū illo uincto gaudēs cōuiuiū celebrauerit:ex lecto ponit agrippā.Tu inquit fallere feſtinaſti:mortē imperatoris falſo denūciās:ſed ſcito hunc ſermonē pœna tui capitis expiandū.Hæc dicens:confeſtim ligari iubet agrippā:& cōſtringi arciore cuſtodia.Et nocte quidē illa agrippa in malis fuerat conſtitutus:ſequēti uero die per oēm ciuitatē de morte taberii ſermo firmatur:& iā iamq; hoīes illū ſermonē cōfidēter ac publice proferebant.A gaio quoq; deſtinanſ epiſtolæ:una quidē ad ſenatū:mortē tyberii nunciās: altera uero ad piſonē cuſtodē tūc tēporis ciuitatis:ſi q̄ iubebat agrippā ex militū auferri cuſtodia:

& ad bonū transferri in qua primitus habitabat:anteq̄ haberetur in uinculis:& ibi tūc iterī erat in remissiori custodia.Sed gaius postq̄ romā uenit:tyberii corpus secū adducens:iusta ei secundū morem patriū opulenter magnificeq; celebrauit.Agrippā uero cū ipsa die cuperet absoluere:antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctū:sed opinioni consulens gaii:ne putaret mortē tyberii gratanter accipere si eū tam celeriter absoluisset:q; ille duinxerat. Verūtamen non multis diebus ꝑtereuntibus:cū accersiuit i domū tōdiq; præcepit:& uestibus cultuq; mutato:dyadema capiti eius imposuit & regē cōfirma tetrarchiæ philippi:donās ei etiam lisaniæ alterā tetrarchiā. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei parē pondere condonauit.Magistrum aūt equitum in iudea constitutoꝝ maxillū destinat.Verum secundo anno gaii cæsaris agrippa postulat: ut nauigare ꝑmitteretur ad propria:quo ꝑuinciam sibi cōmissam: & aliqua necessaria certo dispensans moderamine:reuertatur.Et ꝑmittēte imperatore:uenit in patriā:& præter spem omniū rex ab omnibus cernebatur cū magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quantā habebat in omnibus fortuna licentiā.Omnes etiā hesitabant cōparantes penuriam hominis in quam tēpoꝝ priori deuenerat:& prosperitatē præsentē qua fuerat sublimatus.Pleriq; etiā beatificabāt.hoiem: q; non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ.Alii etiā pene incredibilia putabant: licet suis intuerentur obtutibus.Tantaq; quippe in agrippa regꝝ mutatio cernebaꝫ:ut quorundam mētes uterentur in dubium.

Cap.XVI.

HErodias aūt soror agrippæ quæ herodi cuncta fuerat:tetrarcha enī erat iste galileæ ꝑuitiæ:& trans iordanem:potestatē fratris ex inuidia non ferebat : q; eū in maiori dignitate cerneret q̄ maritū:& q; de prouintia quidē cū fuga discesserit:debitū nō ualēs absoluere: reuersus aūt esset cū amplissima dignitate.Contristabaꝫ igitur grauiterq; portabat: tantā mutationē fratris:maxime aūt quando eum intuebaꝫ cū regalibus insigniis incedentē:atq; hincinde circūferre multitudine populoꝝ:infœlicitatē suæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri aium concitabat: exhortando:ut romā nauigaret:similēq; sibi dignitatē imploraret a cæsare:itolerabilē nāq; sibimetipsi uitam esse firmabat:si agrippa filius aristoboli:qui culpatus a patre:mori meruerit:iopia magna cōpressus:ita ut aliter non posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret:atq; hoc modo patria decedens:cū regali fuisset dignitate reuersus:ipse uero cū esset filius regis:& frater eius qui tetrarchiā illā ante possederat:unde magis ei cognationis iure deberēt:sederet in humilitate:priuatæ degens uitæ. Quod si antea nihil herodē contristabat:q; minorē honorē parente proprio possideret:saltē tunc excitari deberet consanguinei tam præclarissima dignitate: neq; se pati debere:supari ab eo:cui pecunia sua subuentū est:confusioniq; debere deputare:ut ille ꝑiret honoribus:qui ātериori tēpore sua sustentabaꝫ misericordia. Verū romā inquit ꝑgamus:nec labori percentes:nec sumptibus:non enī pro auro re peritura debemus ꝑhiberi:ne ad honores ualeamus ampliores ascendere:sed omne quicquid nobis est expendamus:ut regnū ualeas adipisci. Ille uero repugnabat ociū diligens & quietē:& molestiā romæ declinās:moliebaꝫ eā rōne displacare.At illa quanto uidebat eū quiescere cupientē:tanto amplius instabat:iubens ne aliquid agē dum prætermitteret:quo posset regnū a cæsare ꝑmereri.His igitur illa nullo mō cessabat donec sepius fatigando: in eū suā fecit transire sniam.Ille igitur præparans opulenter uniuersa : & nihil sumptibus parcens:nauigat romā:simul secū herodiā adducens.Agrippa uero intentionē eorum intelligens:uel qualiter prepabanꝫ attēdens:etiā ipse seipsum preparabat.Cum aūt nauigasse eos cognosceret:mittit etiā ipse romā quēdā de libertis suis noīe fortunatū:pluria cæsari munera deportantē:& epistolā aduersus herodē.Ipsum etiā instruit:quæ ore ꝑprio gaiū edoceret oportunitate reperta.Qui cū subsecutus esset herodē:epistolas cæsari reddidit.Nā simul i dicearcheā uenientes:gaiū apud baias nō inueniūt:quæ ciuitas est pua cāpaniæ,v. stadioꝝ interuallo distans a dicearchea.Habitacula quoq; ibi impialia opulenter cōstructa sunt opibus diuersoꝝ p tpa principū magnifice pornata.Lauacra calida ille locus exhibet:aquis ex terra ultro manātibus:aptis saluti corpoꝝ:quos alias quæ ibi lauari contigerit.Gaius aūt mox ut herodē suscepit & primū sermonē cū eo commiscuit: cōfestim agrippæ suscepit epistolas:quibus accusationes continebātur herodis.Accusationes aūt erāt hmōi:cōsiliū habuisse herodē cū seiano aduersus tyberiū: & cum artabano partho aduersus gaiū. Probamētū aūt huius rei dicebatur:q; haberet herodes cōstructionē imensam armoꝝ:quæ.lxx.milibus pugnatuꝝ sufficisset:hanc in armamentario herodis repositā dicebat asseruari.Quibus lectis motus gaius pcontraꝫ herodē:si uerū esset qđ de armis nunciaretur.Ille uero cū aliter dicere nō posset:ne ueritate conuinceret:respondit esse arma.Tūc cæsar uerā credēs accusationē tetrarchiā eius abstulit:& agrippæ regnū cōiūxit: sed etiā oēs eius opes similiter agrippæ cōtribuit:ipsum aūt eterno condēnauit exilio: habitaculum illi cōstituēs in lugdunēsi galliæ ciuitate.Cognoscēs uero herodiadē agrippæ eē sororē: opes & alia quæcūq;

propria esse probarentur ei restituit:arbitrans ī consilio uiri consciam non fuisse tutabatur enī eam q̄ sororē agrippæ cognouerat.At illa:tu quidē inquit impator magnifice satis sicut dignitatem tuā decebat hæc mihi largiris:uerū ego tuo uti nō possum beneficio:tuisq; mūeribus,ppter dilectionē qua marito meo constringor:cui socia in prospitatibus existens:iustū non existimo:ut eum in hac fortuna derelinquā.Tum ille magnitudinē animi eius īdigne suscipiens:statim eam cum herode misit in exiliū:eiusq;substantiā agrippæ contribuit.Et herodiadi quidē pro inuidia quā circa fratrē gerebat:& herodi ob id q̄ muliebres orationes & uanitates aduertit:tale iudiciū ex prouidentia diuinitatis illatū est.Gaius aūt primo quidē ac lequēti āno magnifice rebus utebatur & mediocrē semet exhibēs:fauor illi p dies tam apud romanos:q̄ apud cæteros subiectos amplior augebatur.Sed procedente tēpore magnitudine dignitatis:humanū perdidit intellectū: & sese uolebat diuinitate quæ uera est honorari.

Capitulum.XVII.

ILlo tempore cum ī alexandria seditio proueniret inter iudeos ibidē habitantes:atq; paganos:terni ex unaquaque pte legati mittuntur ad gaium.

Capitulum.XVIII.

IRat uero inter alexandrinos̄ legatos unus:appio noīe:qui iudeos plurimū blasphemabat:multa quidē & alia dicens:illud autē eos p̄ cæteris accusabat: quoniā cæsaris honores haberent omnino contētui.Nam cum romano impio subiectos:tēpla gaio fundare altera constituere:atq; alia sicut diis celebrare firmaret:a solis iudeis duci ,p̄clamat īglorium:debere quoq; istos simulacris honorare cæsare:nomenq; eius habere iurabile. Hæc igiiur appione:& alia huiusmodi durissima prolocuto:quibus eum in supbiam eleuari posse censebat. Philo econtra suscepit:qui præerat legationi iudeos̄ uir in omnibus utiq; magnæ gloriæ:nam alexandri alabarchæ germanus extabat philosophiæ quoq; non expers:idoneus etiā defensare causas:& perorare quæcunq; accusationibus subiacebant.Ad hunc ex secretario gaius iubet excludi:absentemq; fieri.Nam indignatiōe succensus est: ut crederetur aliquid seuissimū perpetrare. Tum philo egredius e secretario dixit ad iudeos qui forte circa illum fuerant:ut aio confidentes existerent:neq; gaii furore terrerētur:nā prope esse:ut ipsis operibus deū repugnare clarescceret.

Capitulum.XIX.

INterea gaius grauiter ferens:q̄ in tanto despectu apud iudeos solos existeret legatū ī syriā mittit petroniū:successorē uitellio:iubens ut cum numerosa manu iudeā inuaderet:& si quidem sponte susciperent eius simulacrū:erigeretur ī templo dei: si uero resistere molirentur pugnando superans:idipsum incūctanter efficeret atq; ita petronius in syriā decreta cæsaris exigens pgebat:ut mandatis cæsaris minister existeret.Cunq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duasq; romanæ militiæ legiones assumeret: ptolomaidam uenit:ibiq; hiberna pagens:ut primo ueris tēpore pliū posse agere cū iudeis:inde quoq; consiliū suū cæsari p litteras ītimauit. Ille aūt laudabat eius sniam:iubens ut nullo mō prætermitteret:& si minus obedientes essent:præliū iudeis intentius importaret.Interea iudeos̄ multa milia uenī unt ad petroniū in ptolomaidā dēpcantes:ne ad solutionem:& ad transgressiōnē paternæ legis cogerentur. Si aūt modis oībus statuisset simulacrum in hierosolymā inferre:ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret īterimi postulabāt.Neq; eī possumus inquiūt quoad uiuimus rē istā admittere:quæ nobis ne fieret interdicta est:ab eo legislatore:cuius autoritatē non ualemus omnino contēnere:neq; illas cōstitutiones paruipēdere possumus:quos proaui maioresq; nostrī utq; ad suū interitū seruare.Petronius aūt respondit.Si in primis essem:ut meis uterer ad agendū qd oporteret cōsiliis:iusta uobis ad me hæc esset aratio:nūc aūt cæsare iubēte:incubuit mihi multa necessitas:eius decreta cōplendi:ne si cōtēpsero:aliud piculū maius īcurrā.Tūc iudei:quoniā inquiūt ita sapis o petroni:ut trangredi cæsaris mādata nō audeas:neq; nos legis diuinæ p̄cepta transgredimur:qui uirtute maios̄ nostros̄ & laboribus instituti:nūc utq; sine transgressiōe uiuimus:neq; in tantā ausi fuerimus nos p̄cipitare neqciā:ut quæ a deo īterdicta sunt fecerimus: uel aliqbus bonis illecti:uel metu mortis adacti:sed fixū aio tenemus.ut ,p̄ seruatione legis nīræ cūcta picula subeamus:specie gerētes.fortissimā deū nobis auxiliatus̄ in p̄sentia:& mercedē postea redditus̄:si ,p̄ eius cultura fuerīus aliq̄ mala ppessi.Si uero uoluerimus tibi obedīr:nō solū īfamiā debilitatis īcurrimus q̄ tiore trāsgressores legis efficimur:uerūetiā īmaniter offendimus deū:qui etiā te iudice multo antiqor tpe censeē esse q̄ gaius. Tunc petronius cōsiderās ex uerbis eos̄ imutabile firmūq; ,ppositū:& sine pugna nō posse gaii p̄cepta pficere ī eius erigendo simu-

lacro:nec ſine multa eæde negociũ illud euadere:aſſumens oẽs amicos: & cuncta ſua ſeruitia:in tyberiadẽ pgit uolẽs iudeoꝝ & conſtituta cognoſcẽ uel cuiuſmodi eſſent:uel q̃libet ordinibus haberent.Iudei uero magnũ quidẽ ſibi ex bello romanoꝝ cernebant iminere piculũ:ſed magis iudicabant ſubigi:q̃ ipii efficerent in deũ. Multa itaq; milia petronio in occurſum ueniunt ad tyberiadẽ undiq; confluentes:& ſupplicationibus utebant nec cogerent ad talia : neq; polluere tur ciuitas erectione ſimulacri.Ad hæc petronius:& pugnabitis inquit contra cæſarem: neq; illius potentiam neq; ueſtrã reputantes infirmitatẽ.At illi:minime nos inquiunt pugnare diſponi mus:uerũetiã ſumus mori ante parati:q̃ legis noſtræ mãdata ſoluamus.Simulq; in facie ꝓſtrati: ꝓmi ſe ꝓpatos eſſe firmabant.Et hæc quidẽ p dies.xl.gerebant:culturã quoq; terræ ngligẽtes:cũ maxime tempus exigeret.Nam iam ea pars anni uertebatur:quãdo ſolent ſemina terræ mãdari: tantus quippe eos fauor moriendi accenderat ne ſimulacrũ aliquod poneretur ĩ ciuitate.Taliter igitur ſi rebus habentibus:ariſtobolus agrippæ regis frater:& elicias maior:& alii quoq; optimi uiri ex eadẽ ipſa familia:& plures de primatibus ad petroniũ uenere deprecantes: ut bene de negocio præſenti conſuleret:neq; de tantæ multitudinis pditione cogitaret:quin potius ſcribendũ gaio decerneret;ſignificans imobilem animũ iudeoꝝ: neq; eos conſtitutionẽ ſimulacri uelle ſuſcipere: oẽm quoq; culturam terræ negligere:ſed in occurſum ſuũ ueniſſe:& pugnare quidẽ nec uelle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos:antequam tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent: debere igitur conſuli:ne in aliud intenta multitudine: terra inculta remaneat:& poſtea per inopiam latrocinia ꝓpetrarentur.Fortaſſis enĩ poſſit gaius tyberius emoliri:& nihil crudele decerne re:neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus excitetur.Et ariſtobolus quidẽ: aliiq; q̃ cũ illo erant:talibus petronium deprecantur. Petronius uero inſtante ariſtobolo & cæteris: uidẽs quoniam non pro rebus minimis ſupplicant:uidens etiam iudeoꝝ conſtantiã ſeuũ quoq; ratus: ut multa milia hominũ per ipſum darentur in mortẽ:ſi uellet gaii furiæ miniſtrare:ſimul etiam ſe deum offenſurũ:& cũ peſſimis poſtea ſpẽbus aduiuere:multo melius iudicat:ut ſcribeꝛ gaio: aut eius animũ mitigans:ut nihil per eũ iniquum contingeret:aut ſi forſitan indignationẽ commoueretur q̃ eius minime mandata cõpleuerit:& aduerſus eũ aliquid mali decerneret;bene cõtentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa:& pro tanta hoĩum multitudine ſubire diſcrimen. Cõuocans igitur in tyberiadã magnam multitudinẽ iudeoꝝ:nam multa milia illuc fuerant cõgregata:& conſtituens in circuitu cũctas militias & turmas:uiſus eſt primo nõ ſuã:ſed cæſaris ꝓferre ſententiam dicens:timere ſe iracundiã gaii:proinde acceſſuꝝ ad ꝓficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus:ut nihil cõtrarium eius uolũtati pageret.Verum non arbitror inquit iuſtum eſſe ut ſaluté honorẽq; meũ nõ pro uobis qui tam plures eſtis impendã:nec pmittam:ut p me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluantur:neq; adeo dignitatem templi dei cõtẽnere: ut per poteſtates principũ:iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur:ſed ſcribam ad gaiũ ueſtras illi uoluntates:intimans quantũ poſſum cãm adiuuans:& uĩm in bono propoſitum:& ſpero quia aderit deus:cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine:humanaq; uirtute:potens eſt enim:& nos in conſeruatione legis ueſtræ ꝓtegere:& me tutari:ut nec ab ipſis etiã excidã humanis honoribus:q; ſi etiam exaſperet forſitan gaius:ut iram ſuã ĩ me uellet effundere:ſumã omne piculũ:oẽm miſeriã:quæcũq; corpori poſſit infligi:ne uos tantos ꝓ rebus optimis peuntes ituear.Ite igitur unuſquiſq; ueſtrũ ad opus ꝓpriũ: & terræ ueſtræ culturã impendite:ego uero romã litteras deſtinabo:& omnia pro uobis:tam p me quam per amicos;quæ rei conueniant agere non omittam.Hæc dicens:iudeoꝝ dimitti congregationẽ iubet ut culturæ terræ diligentiã exhiberent. Omnes aũt nobiles populos alloquio adhortabatur ut ſpem melioré gererent.Et ille quidẽ hoc mõ multitudinẽ letificare feſtinabat. Deus aũt ſuã manifeſtauit repente præſentiã & adiutoriũ ſuũ in oĩbus fore petronio. Simul enĩ ut finẽ loquendi fecit:confeſtim ingens deſcẽdit pluuia præter ſpẽ oĩum nã illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat:nullũq; ſignũ pluuiæ in cælo fuerat uiſum:ſed etiã omnis annus magna fuerat ariditate ſiccatus:ita ut deſperatio fuiſſet exorta:nõ ſolum pluuiæ:ſed ét ſi unquã poſſet cælũ tectũ nubibus apparere.Tunc igitur etiã præter cõſuetudinẽ tanta inundatio uenit aquaꝝ:ut iudeis ſpes magna fecit ĩ nullo fruſtratum iri petronium pro eoꝝ negocio laborantẽ. Petronius autem amplius obſtupuerat:uidens manifeſtiſſime deum iudeorum ſe cõſolatorum oſtendere:& multũ ſuã declaraſſe ſententiã:ita ut nec illi forte cõtradicere ualerẽt:quibus religiõi noſtræ reluctari tota laborat intentio.Scribit ergo ad gaiũ poſtulans:ne tanta milia hoĩum contemneret:quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli : perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur:memoriam etiam non bonam romani no minis ĩ poſteriora tẽpora relinqui:ſup hoc quoq; uirtuté diuiná iudeis ꝓbere præſidiũ.Nam

probatum esse firmabat:pro iudeis euidēter inditium.Et petronius quidem huiusmodi litteras destinauit:agrippa uero rex iam enim tunc romæ fuerat amplius in amicitia gaii gratiaque crescebat. Et forte quandam die epulum præparauerat cæsari:ubi magnam impenderat diligentiam: ut omnium in cibis elegantiam uinceret:omnesque suauitates: & delicias studiosius prouideret ita ut non solum cæteros anteiret adinuentionibus epularum: sed nec ipse gaius multū cupiens ei posset equari. Tunc gaius ad modum admiratus tam ingenium eius quam magnificentiam animi: q; super uirtutem suam sumptus expenderet ut sibi placeret: uoluit munificentiam agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate:ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur:& primum inquit quam tibi honorificentiā exhibui pro benuolentia & fauore quā circa me semp habuisti: ut etiā apud tyberiū piculū ingens incurreres: uerū quia in omnibus te uideo & uirtute præditum:& nos amore superantem: idecorū existimo tuo circa me studio superari. Volo itaq; quod antea minus feci:modo perficere:& tantas tibi munerum codias attribuere:ut magnum nomen tuis opibus:& tuis accedat honoribus. Et ille quidē hæc dicebat:existimans q; posset aliquos reditus sibi donodare:uel ciuitates exhibere. Ille autē quamuis præparatum haberet:quod petere cupiebat: timens uero: suam noluit aperire sententiam:sed confestim respondit gaio:quia neq; primo lucro:sed eius gratia delectatus:ut contra tyberii præceptum studium accurationis ei impenderet: neq; modo se aliquid agere intentione lucri:sed sola eius gratia semper fuisse contentum:nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata:quæ si tua inquit uirtute tuaq; potentia minora sunt: meo tamen hoc est accipientes merito & dignitate mea:multum constat esse maiora.Gaius autem obstupescens eius continentiam magis instabat:ut diceret quod sibi cuperet donari.Ille quomodo inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas: postulem:nihil quidem quod ad diuitias opesque pertineat: nā me anterioribus tuis mūeribus admodum locupletem reddidisti:sed illud peto:qđ tibi & opinionem pietatis efficiat:& diuinitatis mereatur auxilium:una etiam mihi gloria fuerit apud audientes:q; nihil ate petierim: ad usus pertinens temporalium rerum. Postulo igitur:ut erectionem statue quam in templo iudeorū faciendam petronio præcepisti: ultra nolis effici.Et ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere:nam nisi rectum quod petebatur iudicaret cæsar:nihil aliud nisi mortem auferret illa petitō:ergo quāuis periculosum esse censeret:tamen contentis aliis sibi necessariis:& utilibus:illud a cæsare postulauit. Gaius aūt: tum ab eo q; ab agrippa taliter fuerat accuratus:quia indignum existimabat mendax coram tātis arbitris apparere:āte quos alacriter cōpellabat agrippā:quod uellet expetere:paululum sui penitēs:mox uero uirtutem agrippæ miratus:q; suum regnum non leditibus non pecuniis:non alio quocunq; munere amplificare cupiuerit:sed pro conseruanda rege culturaq; diuinitatis illibata celebrāda interuentor extiterit:concessīt:ac scribit ad petroniū: laudās quidē eū:q; exercitus istruxerit:pugnareq; cū iudeis fuerit p̄parat⁹:& omni nisu laborauerit iniūcta pficere.Verū statuā inquit:si te contigerit erexisse:ut cōstituta est pseueret:si uero necdum erecta est:nihil ultra fatigandū exercitum:& auxilia dimittenda:teipsum uero ad ea quæ missus es curanda conuenit proficisci:nā ultra iam opus non habeo ut erigatur statua.Hoc enim agrippæ gratiæ cōcessum esse uolo:uiro honorabili mihi semper:sed nūc amplius honorādo.Et gaius quidē talia scribit petronio:anteq; seditio maior oriret.Nā ita iā mentes oium tumebant:atq; talia uoluntatū:eoꝝ indicia mōstrabantur:ut si forte cōtrarius nūcius adueniret:parati eēnt apertū bellū gerere cū romāis. Sed gaii amicus erat obnoxius turpitudini:alienus bono cōsilio:& in omnibus quæ facienda decerneret: ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullomodo sciens:sed beatitudinem iudicans: si omne quod sibi esset uoluptati perficeret. Postea scribit petronio huiusmodi uerba. Quomodo inquit dona quæ tibi iudei dedere:meliora iudicas:quam mea complere præcepta: & cuncta quæ illis libita sunt studes efficere:mea mandata contemnens:iubeo tui temetipsum iudicē fieri: & eligere qd debeas pati q me ad tantā iracūdiā cōcitasti:ut exemplū efficiare cūctis & p̄sentibus & futuris:q; nullus audeat iperatoris mādata cōtēnere. Hāc igit epistolā destinauit quidē petronio:nō tamē ipso uiuēte p̄ducit. Petronius aūt tardius eam aliquā⁹ suscepit:remoratis nauigio portitoribus:intantū ut et ante hāc epistolā alias:petronius lras accepisset i q̄bus de morte cæsaris certior redderet.Non enī obliuisci poterat deus tātoꝝ piculoꝝ:q petronius cū ālacritate magna subierat:ut iudeis i honore eius religiōis gr̄am p̄stitisset:& gaiū de medio auferens:mercedē illi dignā ꝓ illius ipietate restituit coopatus ē át petronio.Nā tāta illi dilecto cōpata ē:tā romæ: quā i uno quoq; regno:ut dei gratia super eum euidēs appareret. Romæ quoq; senatori ordinis & quotquot dignitatibus eminebant:tam uirtutis merito:quā odio gaii:quod propter eius crudelitatē iniquitatēq; conceperant:circa petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem

est:non post multum temporis quã fuerat epistola scripta petronio:in qua eũ morte dãnauerat. Causam autem per quã extinctus est:& totum ordinem insidiarum: narrabo procedẽte sermõe. Petronio uero primo uenit epistola:mortem iudicans gaii:post aliquantum uero temporis ea ĩ qua propria manu semetipsum interimere iubebatur. Vbi miranda est diuinæ clementiæ prouidentia quomodo sine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulserit pro honore quem exhibuit templo dei:& pro adiutorio quod iudeis præstitit:ut per eum beneficium salutis acciperent.

Capitulum.XX.

COntigit etiam per id tẽpus iudeis illis qui in mesopotamia & babilonia habitabant ualde magna calamitas:ubi quoq; multa cædes accidit:quanta nunquam ante refert in historia. De qua cuncta diligenter absoluam: ut causas ipsas ex quibus prouenit insinuem. Neerda dicitur babiloniæ ciuitas:admodũ pupulosa: habens circa se plurimam secũdamque regionem: quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta est: hostibus quoq; ipsa dicitur inadibilis. Nam eam eufrates undique circunueniens:in medio cõtinet uniuersam. Ad hæc etiam menibus est munita firmissimis. Est autem alia ciuitas:cuius nisibus uocabulum est:circa eiusdem fluminis fluenta constructa:unde iudei quoq; natura confidentes locorum:censum quem solent in honore dei tribuere:ibidem custodiendum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti pœno:uel promunctorio munitissimo securius utebantur: hinc autem in hierosolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia pascebant. Erant itaq; duo quidem homines:asineus:& anileus alias anuleus nomine neerdatienses quidem genere:& inter se germani fratres. Hos præceperat mater:nam patre orbati fuere:ut nauium operarẽtur uelamina:quia non indecorum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur:ita ut etiã plures apud iudeos uirorum: eis exerceantur operibus quæ usui marino proficiant. Hos quadam die magister qui eidem operi præerat: apud quem etiam ipsam artem didicerant:de aduentu & tarditate culpauit:in eosq; uerberibus ultus est. Illi ergo grauiter hoc ferentes:arma quæcunque in eius domo seruabantur abripiunt:& pergunt in quendam uicum:qui diruptio fluminum uocabatur:ubi optima solebant pascua germinare:eaque ibi reposuerunt. Quo facto:congregantur ad eos plurimi iuuenes:quotquot egestate laborant. Hos armis instruunt:ipsi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes arcem:demandat uniuersis:qui per illa pascua armẽta sua ductabant:ut eis censum redderent:atq; ex hoc & cum eis amicitiã haberent:& aduersum hostilem quidem populum si forte prorumperet auxilio se fore firmabant. Illi uero dicto obaudientes fuere:non enim aliter facere ualebant:& ex pecoribus mittebant quantacunq; iubebãtur. Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accedebat:& potestatem habebant quæcũq; animus uellet efficere:alios fugare uel ledere:alios regere uel curare:non solum incolas regionis:sed etiam quos forte transire contingeret:nomenq; eorum formidolosum satis habebatur & p dies singulos de eis sermo crescebat:donec ad regem parthorum usq; peruenit auditus. Satrapa uero babiloniæ postquã iste cognouit uoluit eos in ipsis initiis reprimere antequam eis licentia crescente:malum amplius oriretur. Et congregans manum quãplurimam potuit: sed etiam ex parthis:babilonisq; quãplurimos:aduersum eos repente:tendebat:nolens eos nuncium sui antequã ueniret accepere:per occulta ductans exercitum. Et ueniens in quẽdam memorosum locum:ibi dem latuit. Et sequenti die:illucescebat nanq; sabbatum:quo iudei nihil operantur:ratus est resistere non ausuros:atq; hoc modo sine pugna uinctos posset abducere. Paulatim ergo ac pedetẽtim accedebat ad locum:ut cum proximis fieret statim in eos irrueret. Sed asineus sicut forte cũ aliis nonnullis confederat:ante quos arma fuere iacentia:o uiri inquit: hinnitus equorum meas aures allapsus est:non equarum amore: sed equorum uiros uehentium hinnitus existere nã etiã strepitum frenorum simul aduerto. Vereor itaq;:ne nos circunfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiã ex uobis spectatũ procurat: qui nobis quid nam istud sit manifeste denunciet. Opto autem falsa me locutum fuisse:& deceptum potius ueri similitudine sonitus:quam uera sensisse Et ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cum ecce:simul quidam aduenium spectaculi negocium:& celeriter accurrẽtes:neq; tu inquiũt falleris:sed integre coniectasti:quæ aduersus nos gerunttur. Ab hostibus circundati quippe sumus dolo: nihil brutorum animaliũ differẽtes. Nã plurimus eqtatus iuadit:eo pſertim tẽpore:quãdo nudi oĩbus armis extamus:obid:q; lex paterna uacare nos:& nihil agere pcipiat. Asineus porro nõ secundũ speculatoris sententiã q; deberet fieri decernebat:sed legale magis existimans:ne dimissis mãibus pereũtes leticiã hostibus exhiberent:oportet iudicabat:ut nõ sine hostiũ ultiõe oparent. Arma itaq; corripit:alios q circa illum erãt similiter adhortat:eos ĩ audaciã excitãs:ut uirtutis mẽores:hostes itiere fessos iuaderẽt: atq;

impetū facientes:multos obtruncāt:alios effugauerūt.Nam eos ſecuritas qua ſe putauerāt quaſi cuncta parata reperturos:ignauos & mollos effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisſet:obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia: deſiderauit eos uidere: & cū eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo imperator. Artabanus quamuis leſus a uobis:& quamuis ſua prouincia depredata: tamen nulla circa uos indignatione quam debebat accenſus eſt:ſed conſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus: miſit me:dextram uobis fidemque præbiturum:ut ad eū ueniatis:& eius habeatis amiciciā:nullum dolum:aut inſidias formidantes:dona etiam ſe daturum promittit:& honoribus ſublimare:ex quibus potentia uobis maior acreſcat. Tunc aſineus ipſe quidem diſtulit: ſed fratrem ſuum anileum alias anuleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atque perueniens:ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiēs anileum alias anuleū ueniſſe:iterrogabat cauſam:cur etiā aſineus nō ſimul aduenire. Cunque audiſſet q̄ timore ſuum aduentum ſubtraxerit:tunc per deos cœpit patrios conteſtari:nihil ſe mali facturum in eos:ſi ſe eius committerēt fidei. Inter illos bārbaros eſſe ſolet indicium:ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur: nec quiſq̄ de fide dextram dantis dubitauerit. Et artabanus quidem iſta gerens: mittit anileum alias anuleum perſuaſurum fratri:ut ad eum etiam ipſe pariter aduenire. Agebat autem hæc imperator: opus habens illis fratribus:protutamine illius ſatrapiæ:ꝓpter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere:ut antequam tale aliquid contingeret:ipſe illos per amiciciam occuparet. Timebat etiam:ne in babilonia plurimi ſe aſineo coniungerent:& ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis:facile ſe a perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans:dimittebat anileum. Anileus alias anuleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris: tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat:ꝓinde ad artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens:admiraba tur aſineum:q̄ ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contentui ab intuentibus haberetur:eiuſque prudentiam ſtrēnuitatemq̄ conſiderans:fertur ad amicos dixiſſe:quod maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenſq̄ aſineum uni ductoꝝ ſuorum abdagati nomine:atq̄ eius nomen indicans: omnemq̄ uirtutem & ſtrenuitatem eius timans:qualis extitiſſet in bello:abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui:ut eum occideret:atq̄ iniurias eius & depopulationes quas in prouincias commiſerat:ultum iſſet. Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirum qui mea fide præſumens:dexteram a me:iuratione mēmq̄ deoꝝ accipiens:uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil periuriis meis opus eſt:ut parthorum iniurias ulciſcaris:deſcendentē uero ſi cupis inſequere:eum ſi poteris iubelli ſupato. Mane itaq̄ facto:accerſiri iubet aſineum. Tempus tibi eſt inquit:o iuuenis ad ꝓpria deſcendendi: ne forte plurimos ad te ductorum irrites: & ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi babiloniæ regionem:ut eam ledi a latronibus non permittas: ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanque ſum a te optimo homine hanc reciprocationem accipere:qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim:neq̄ ad eos attēdi:qui fuerant ad tuum interitum irritati:ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens:eum donatum muneribus competētibus: in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella:quæ primo fuere reſtaurando confirmat: atq̄ ita ex breui magnus effectus eſt: tantaq̄ per eum negocia gerebantur:quanta nunquā ab alio ante ipſum geri potueruut. Tantus ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam babiloniorum honorificentiam habere minorem ducebat:quam ſuæ uirtutis merito debeř iubebat exolui. Omnia igitur negocia quæ i meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pendebat:& amplius eius fœlicitas per ānos.xv.ꝯplificata creſcebat: & bonoꝝ omniū uigore ac flore pollebat. Sed dum tali ꝓſperitate fruerētur ſubito malorū illos occupauere principia: quæ hmōi de cauſis acciderunt. Poſtquā enī ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas: & trāſgreſſiones paternarū legum: cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq̄ parthoꝝ quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem. Quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet:tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat: ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hanc anileus alias anuleus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens: ſiue proprio uiſu proſpiciens: adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare:eumque hoſtiliter inuadens interimit: illam autem abripens ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus anilei alias

anulei domum ingressa est sed tam ipsi quã asineo fratri: magnoꝝ maloꝝ deportauit aggerem per huiusmodi cãm. Cum enĩ illa post mortẽ uiri deoꝝ suoꝝ simulacra sũpsisset: quæ more paterno tam ab ipsa quã uiro eius religione colebãtur: cœpit ea domi habere: & simili ea cultu uenerari: sed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiões: secum illa simulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: postea uero cœpit etiã marito monstrare: quali modo uel lege deós illos cum primi sui coniuge coleret. Tum socii eorum: qui ab eis inter primos honorabantur: primum quidem inter ipũm anileum alias anuleũ locuti sunt: quia non deceret hæbraicoꝝ cõtento: & neglectis suis legibus eam mulierem accipere: quæ cõtrario ritu aliam religionẽ habens: interdicta sibi sacrificia diis extraneis exhiberet: debere illũ aiebant rebus suis bene consulere: ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus: illa celebrari permitteret quæ se regnũq; suũ pessundaret. Sed cum nihil pficerent talia cõmonentes: uirum etiã quendã illoꝝ quæ maxime inter eos honore fungeretur: quõ amplior fiducia locutus sit: interemit. Ille uero moriens: male dixit ipsi anileo alias anuleo: fratriq; ipsius asineo: cunctisq; sociis: ut similiter ab hostibus interirent: ipsi quidẽ: q; tale in se facinus ppetraret: illis aũt q; nõ prohibuerit: neq; ullum auxiliũ tulerint homini pro legibus paternis: & p tota gente ploquẽti. Cuius mortẽ oẽs quidẽ grauiter ferebant: tolerabãt tamẽ nõ ob aliud: nisi quia illoꝝ potẽtia ad ifœlicitatem ducebaꝫ. Cum aũt culturã etiã deoꝝ parthoꝝ audissent: ultra tolerandũ nõ eẽ iudicabant opus anilei alias anulei: q; in legẽ patriã iniuriæ gerebanꝫ. Itaq; plurimi cõgregati ad asineũ accesserunt: & cum magnis uocibus increpabant dicentes. Bene quidẽ esset: si neq; primũ tale aliquid fieret. Sed quia iam factũ est: saltem nunc correctio consequatur: antequã illud peccatũ tam illi: quam cæteris oĩbus adducat interitum: eiq; exprobrabant propter nuptias cũ alienigena muliere confectas: cõtra cõsuetudinẽ legis ipsoꝝ & superstitionẽ mulieris quæ ad iniuriã dei sui fuisset iducta. Ille aũt: quãuis peccatum fratris agnosceret magnoꝝ maloꝝ fuisse cãm & fore: ueꝝ tamẽ uictus consanguinitatis fauore colerabat: ueniãq; fratri dabat: q; fortiore malo libidinis uincebaꝫ. Sed cũ plures ad eũ per dies accusationes a pluribus aduenirẽt: tũ de his anileo alias anuleo loqui cõpulsus est: increpans eũ & quiescere de cætero iubẽs ab illis operibus: & ut mulierẽ ad sua propria: parentesq; reuocaret. Sed nihil eoꝝ uerboꝝ præcipiebat effectum. Mulier aũt sentiens tumulum qui propter se populos obtineret: uenenũ inter cibos dedit asineo. Quo ille accepto: defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere cœpit: solum sui iudicẽ habens: quẽ sentiebat suo amore constrictum. Porro anileus alias anuleus solus regni moderamina excipiens: exercitũque sumẽs: uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco constituti: & regis artibani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrũperet: omnia prædæ dedit: & multas pecunias ĩde: multosq; captiuos abripuit: & numerosum pecus abduxit: & alia plurima quæ ad diuitias opulẽtiamq; pertineret noscuntur. Sed cum hæc mitridates audisset: q; talis ĩ suis uicis præda & captiuitas fuisset effecta: grauiter ferens: q; ipse ante nihil lesisset anileum alias anuleum: anileus alias anuleus uero q; exordium tãtæ sumpsisset iniuriæ: tanta in se dignitate contenta: congregans q̃ plurimum potuit equitatum: sed etiam ætate feruentium non minimam manum: aduersus anileum uenit: & contendebat: ut cum eo bello decertaret. Sed antequã ad eum uenisset: quodam uico occulte castra disposuit: ut inde proxima die ĩ hostes irrumperet alias irrueret: quõ sabbatum illucescebat quoniã a iudeis ociũ & uacuitatu exercetur. Anileus alias anuleus autem ista cognoscens a quodam homine syro: alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret: tum etiam uicum timabat: ubi nutridatus mansionem fecerat milites itaq; paratos faciens: castris egressus est: cunctis ignorantibus q; aduersus parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam custodiam hostes inuadit: alios dormientes obtruncat: pleroſque in fugam conuertit. Mitridatem autem uiuum tenens: secum ducebat super asinum nudum imponens: quod ualde ignominiosissimum apud parthos habetur. Cunq; ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut mitridatem extingueret. Sed contra ipsum consilium ille aliud dicebat: non rectum esse dicens: ut mitridatem extingueret: uirum primo genere apud parthos ortum: & necessitudine connubii apud regem artabanum magnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile cẽseatur esse quod factum est: quoniam ac si iniuriatus est mitridates: uerumtamen beneficio salutis: erit se liberanti bus gratiam debiturus: si uero quicquam patiatur: nequaquam regem artabanum patienter laturum: sed magnam cladem iudeis importaturũ babilonia constitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur: & propter consanguinitatem qua regi coniunctus est: & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia incontione loquens: omnibus persuasit. Dimittitur igitur mitridates. Sed ei reuertenti: eius mulier exprobrat: nisi festinaret ut pote regis gener in tanta dignitate constitutus: supplicia sumere de his qui contumeliam ingeſ

fiſſent. Turpe nanque illi eſſe dicebat:ut ſalutem eligeret poſtquã captiuus in manus hominis uenit:& nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet: aut ſe per deos iurare coniugi federa ſoluturam.Has ille exprobratiões per dies ſingulos minie ferens magnanimitatẽ etiã mulieris metuens:ne inter eos coniugiũ ſolueret: nõ ſpõte quidẽ neq; uolens congregás manũ quã plurimã potuit aduerſus iudeos tendebat in tollénam:ſalutẽ eſtimans:ſi parthus ſpaune fuiſſet a iudeis repulſus belli certamine. Anileus alias anuleus aũt ut cognouit ad ſe tendentẽ cũ multa manu mitridatem:ingloriũ iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& nõ magis anteueniẽs hoſtes occurreret:ex proſperitate prima cõfidens:iterũ ſe pugnatuꝝ credẽs:audentibus uirtutis etiã robur acreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperioꝝ exercitus cõiunxere:ſperãtes prædam ſe ſicut antea relaturos: & ipſa prima facie horroré hoſtibus illaturos.Pergunt itaque illo die ſtadia.xc.per loca uaſta & iaquoſa iter faciẽtes:ſed medio die ardore ſolis ingẽs ſitis iudeos occupat.Mitridates aũt apparẽs cõtinuo:feſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit.Illi nec eſtum:nec arma ferre ualẽtes ꝓfugiunt.Parthi uero inſequentes:magnã cædem faciunt:iudeoꝝ multe miriades alias plebes occũbunt. Anileus alias anuleus aũt:& quotquot circa eum erant:in ſilua ſe recipiunt.Mitridates itaq; magnam uictoriam ſumens:magno gaudio cœpit exultare.Congregatur aũt ad anileum alias anuleum infinita multitudo hominũ peſſimoꝝ:& ſuam ſalutem ꝓpendẽtium quos anileus alias anuleus ſuſcipiebat:uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat: ſed haud ſane ſimiles illis:qui bello perierant.Nam erat uulgus inexercitũ.Sed tamen cum hac multitudine irrupit in uicos babilonioꝝ:eoſq; paſſim depopulatur. Tum babilonii quãuis ad bellum parati:mittunt tam in neerdam:ad iudeos qui ibidem habitabant: tradi ſibi anileum alias anuleũ expetentes.Illi uero nequaquã illorum ſermonem accipientes:prouocabant eos ad prælium. Verumtamen aditũ legatis babilonioꝝ permiſere:ut ad anileum alias anuleum peruenirẽt:& cũ eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babilonii locũ integre ſpeculantes:quo ſe conſtituerat anileus alias anuleus:& cũcta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadũt:necant quantoſcunq; reperiunt:ipſumq; anileum alias anuleum obtruncant: atq; hoc modo babilonii iniuriis anilei alias anulei:& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magna conſtabat: odio quo circa eos detinebatur.Nã pœnæ tẽp inimicicias exercebãt.Cauſa uero huius ire fuit lex eoꝝ paterna:quã ille oppugnabat:& ꝓpterea ſibi ſemp inuicẽ emulabãtur:unde ſuorum quiſq; oportunitatẽ inuenerat:ab iniuriis non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte anileo alias a nuleo cœpere babilonii iudeis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionẽ babiloniorum:& repugnare pœnitus non ualentes:in ſeleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt.Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora:quam ſeleucus nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam macedoniorum plurimi:& græcorum abundatiſſimi. Eſt ibi etiam ſyriorum non minima multitudo.In hanc igitur iudei refugiunt:& per.v.quidem annos illeſi:& inexperti maloꝝ fuere Sexto uero anno:nam babiloniæ corruptio eoꝝ magna contigit & ruina: & ob hoc plurimi in ſeleuciam magis magiſq; confugiunt:eos amplior ibi clades ſuſcepit:ꝓpter cauſam quã breuiter enarrabo.Græcis in ſeleucia habitantibus aduerſus ſyros ex maxima parte inimiciciæ uitæ gerebantur:ſed græci ſemper ſuperiores extabant.Tunc itaq; cohabitabãt eis & iudei qui aduenerãt. Syri autem ſeditionem mouentes:cœperunt ſuperiores exiſtere ex cõſenſu & auxilio iudeorum: hominum conſiderate ſe in periculo præcipitantium:& intentionem ſolam ad bellum gerendũ habentium. Tunc iudei hac ſeditione ſuperant.Illi uero nullam aliam rationem cernebãt: qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum & dignitatem reformare:niſi ſyros a iudeis ſeperarẽt.Vnuſquiſque igitur eorum uerba faciunt ad ſyros cum quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat:atque hoc modo pacem inter ſe: amiciciãq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaretur inſtituunt:atq; hoc modo inuicem exhortantur:ut cũ iudeis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimuntq; ſuper quinquaginta milia hominũ.Pereunt igitur omnes præter admodũ paucos:qui forte aut amicoꝝ aut uicinoꝝ miſericordiam conſeruati ſunt.Et cũ iam ibidẽ uiuere nõ poterant:diſcedũt exinde in theliſontem ciuitatẽ uicinã ſeleucie: ubi cõſuetus eſt parthoꝝ rex per ſingulos annos hiberna peragere: ubi etiã plurime eius opes:& plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamẽ iam eis ſpes uiuendi fuerat derelicta:nã etiã ibi oĩs gens iudeoꝝ terrore regis præmebaẽ.Non enĩ tam babilonios ꝙ ſeleucos formidoloſos habebant:ſed etiam oĩs multitudo ſyroꝝ:quæ in illis locis habitabat ad ipſum cũ ſeleucis loquebantur:ut bellum gererent cum iudeis.Ob hoc ergo diſcedunt etiã inde in neerdam:& in niſibis: & propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe poſſe cẽſebãt. Super hæc etiam habitabãtur ille ciuitates ab hoĩbus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa iudeos babiloniæ conſtitutos:acta ſunt huiuſmodi fuere.

Lib: 19.

HAec ſunt capitula in.xix.librũ hiſtoriarũ:atiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter gaius cæſar inſidiis a caſſio cherea extinctus eſt. Cap.ii.
Qualiter claudius patruelis eius coactus a militibus ſuſcepit imperium: & ſeditio ſenatus & populi adinuicem:& utriuſq; partis. Cap.iii.
Legatio regis agrippæ ad ſenatũ:& q̃liter cõſequẽtes milites q erãt cũ ſenatu : ad claudiũ trãſire: & de morte chereæ ſeu aliorũ gaii iterfectorũ:ipſi quoq; claudio repugnantiũ. Cap.iiii.
Qualiter claudius cæſar reddit agrippæ omne regnũ paternũ: adiicies etiã illi liſanie retrarchiã: & libertas iudeorum:quæ prouenit eis ſub claudio:cum prius amiſiſſent eã ſub gaio: nauigatio quoq; regis agrippæ in iudeam. Cap.v.
Epiſtola publii petronii rectoris ſyriæ ad doritas pro iudeis:& qualiter rex agrippa hieroſolymorum muros locupletius conſtruẽs:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit:prohibente cæſare: q opus ipſum ſuſpectum habuit. Cap.vi.
De honore quo beritho honorauit:& de aduẽtu regũ ad ipſũ í citate tiberiada. Cap.vii.
Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus í occurſum marſi:præſidis ſyriæ uel quali modo uitam finierit:cum non dediſſet honorem deo:populo ſibiattribuente honores diuinos & nõ humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap.viii.
Mortuo rege agrippa: cæſarienſes uel ſebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum: ſtaſtuas quoq; filiarum eius diripentes:cõtumelioſe tractauerunt. Cap.ix.
Poſt mortem agrippæ:claudius cæſar cuſpium fadum mittit præfectũ in iudeã:cui etiã iniungitur ulcio exercenda in cæſarienſis:& ſebaſtonos pro defuncti agrippæ contumeliis.

Incipit liber decimuſnonus antiquitatis iudaicæ.

CAius non in ſolos iudeos:qui in hieroſolymis fuere: & eos qui in his regionibus habitabãt:iniuſticiæ ſuæ demõſtrabat inſaniã:ſed p oẽm terram & p omẽ mare ſuper eos præcepta deſtinabat: q̃qua uerſum imperiũ romanũ,ptendit:& pluribus cũcta calamitatibus adipleuit: quales ante nunquã hiſtoriæ,pdiderũt.Maxime aũt oĩum roma cladẽ ppetiebatur:quã in nullo honorabiliorẽ cæteris ciuitatibus eſtiabat.Nam cũ oẽs cæteros libẽter tractaret:haud alias non ita ſe natũ: & omnes quanticũq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi cõſtabãt. Multa ẽt crimina ppetrabat aduerſus equites rõanos. Quidã hoc dignitatis noĩe cenſebanẽ: opibus aũt pœnæ pares ſenatoribus exiſtebant:pp quod etiã in cõuentu ſenatus intereſſe ſolebãt:quos ualde inhonoros habuit: pluriſq; ex eis morte dãnabat:quorũ etiã pecunias auferebat. Nam multas etiã cædes nõ ob aliud:niſi ut eorum auferret pecunias perpetrabat. Diuinũ uero ſibi cultũ & honores uolebat nõ cũ hoĩbus exhiberi:ſed etiã in tẽplũ iouis ueniens:quod capitoliũ quidẽ uocant:magis uenerabile autẽ illis eſt oĩum templorũ:fratrẽ ſe iouis eſt auſus appellare.Sed etiã alia quæ gerebat:non erant furoris aliena.Nam etiã ex dicearchia ciuitate qui in cãpania cõſtituta eſt:ad meſanã quæ alia quoq; eſt martuma ciuitas:graue putans ut remis tranſitũ faceret:putãſq; ſubiicere ſibi etiã hoc clementũ poſſe: uelut domino maris exiſtente:talia etiã uolebat fluctibus gerere:qualia ſolet terræ natura ſuſtinere.Voluit ergo & a litore ad litus ſtadia ſerme.ccc.in medio mari:& ĩtra tam uaſtũ ſinum ponẽ conſtruere:ſup quẽ carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere.Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit.Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare:atq; omnimodo anathematizata: deferri iuſſit ad ſe.Nõ enĩ alibi pulchras res eẽ dicebat oportere:niſi í pulchriorẽ loco.Hũc aũt romã eẽ firmabat.Nõ ſolũ aũt ſuã domũ:ſed ẽt hortos aliaq; ſua habitacula ubicũq; terrarũ italiæ conſtabãt:ex talibus repleuerat ornamẽtis.Nam etiã iouem olimpium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quẽ fideas ataneus fecerat auſus eſt in romanã trãſferre ciuitatẽ:nec tamẽ ad effectũ res perducta eſt:arcitectis dicẽtibus ad meminiũ regulũ:cui res illa fuerat ĩperata:eo q; ſi illud moueretur ſimulacrũ: aliq̃d malũ poſſet accidere.Fertur aũt meminius etiã prodigiis ,pter hoc multis acceptis diſtuliſſe negociũ.Verũtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad gaium:unde periculũ mortis illi protinus imminebat:euaſit tamen:quomodo gaius morte præuentus eſt.Intantum etiam proruperat eius inſania: ut cum ei filia fuiſſet exorta: eam perducens in capitolium ſuper genua ſimulacri conſtitueret: cõmunẽ ſibi natam:iouiq; cõfirmãs:duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illũ talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus eſt etiam ſeruos ad

accusationem excitare dominoꝝ:quæcunq; uellent impublicum crimina deportare. Illi autem quæcunq; illis pessima oriebant in aio:nulla ꝓhibebantur dicere rõne.cernentes gratũ illi fore: quicquid mali dixissent:ita:ut etiã claudiũ auderet polideuces seruus eius accusare:& ille patieba tur aduersus patruũ suũ geri capitale iudiciũ:sperans etiã ipsum quo facilioꝛ potentiã aduersus cæteros adipisceꝛ extiguere:nõ tamẽ assecutus est qđ uolebat.Repleta igit uniuersa republica diuersis malis:diuersisq; calũniis exaudacia seruoꝝ aduersus domios ubiq; insidiæ gerebant:ab aliis quidẽ ut suas iniurias ꝓ his quæ passi sunt defensarẽt:ab aliis aũt ꝓuenire hoes cupientibus cũ sibi ab eis pro culpis suis aliquod suppliciũ iminere sentirẽt. Proide quõ corruptis legibus & hoibus in afflictione cõstitutis:nõ paruũ beatitudinis momẽtũ:illius mors hois apportauit: sed etiã gẽti nostræ:quæ breui iam oĩs iteriret:nisi mors illũ celeriter occupasset: uolo supeo cũcta differere.Nã alias de deo quoq; magnã fidelitatẽ cõfert hoibus:& solaciũ in calamitatibus cõstitutis:at ẽt correctionẽ his:qui putãt ꝓsperitatẽ esse ꝓpetuã docetq;:ne rebus secundis q̃sq; pessime cõmuteꝛ:sed uirtute studiũ esse ꝓcolendũ.Vias equidẽ tres mors illa ꝓauerat:& haꝝ unusq̃q; que uiri bõi primatũ in cõsiliis habebãt.Emilius enĩ regulus ex corripe hiberiæ ciuitatẽ originẽ ducens:cõgregauerat pluriꝰos:ut sine ꝓ illos:siue ꝓ semetipsũ alacriter gaiũ iterimeret:alterius ãt pricipatũ gerebat cassius chereas tribunus: sed etiã minutianus nõ paruã partem hoium ad hoc opus cõgregauerat.Causa aũt erat illis odiũ:quo circa gaiũ uniuersi tenebant. Et regulus quidẽ iracundiã eius & iiusticiã qua in cũctos utebant horrebat. Gerit quippe idignationis aliqd aius liber ut iniquitatẽ ferre non ualeat.Hic ergo cũ multis aduersus gaiũ consiliũ capit:cũ aicis & cũ aliis:qui efficaces ei uidebant ad cãm minutianus aũt:ut lepidũ ulciscereꝛ amicũ suum : hũc enĩ cũ aliquibus suis cõciuibus gaius extinxerat.Super hoc quoq; sibi timebat:ne a gaio similiter pa teretur.Nam uidens ex aliis exẽplis sibi mortẽ iminere:festinabat suũ præuenire periculũ. Chereas uero confusionẽ suã & gaii obprobria nõ ferebat:quibus eũ arguebat: ꝙ quasi nihil in se for titudinis gereret:insup etiã plurimũ sibi ꝓ singulos dies iminere cernebat. Mortẽ quoq; gaii oẽs honestũ opus & liberũ:libenter excipere reputabant:cæteri uero cupiebãt super hoc habere cõmune consiliũ uidẽtes tantas iniurias:& exẽplũ paruũ dari cupiẽtibus pricipatũ.Omnes ergo ut tãtis claudibus liberareꝛ: desiderabãt aduersus gaiũ aliquid geri:decerenãq; ad talia negocia bo nos uiros accedere:ꝓ salute pietatis:& iperii macula auferenda:aiebant cũ suo discrimine. Super omnia aũt chereã ad opus gerendũ excitabat melioris fame cupiditas:& quia cernebat facilẽ sibi aditum fore ad gaiũ:tribunus nanq; erat:& per hoc se oportunitatẽ repertuꝝ putabat:qua perimeret gaiũ. Interea ludi curules agebant:circa quæ spectacula:magnũ geritur a romanis studiũ. Concurrunt enĩ alacriter ad circũ & pro quibuscúq; rebus opus habuerit:ab iperatoribus cõgregatione facta deposcũt.Illi uero ꝙ multitudini nõ iudicant resistendũ:cõfestim grate petita concedũt.Rogabãt itaq; tũc gaiũ:cum omni itentione postulationibus utentes:ut censuũ releuationes efficeret: & grauedines cunctas auferret.Ille uero nolebat ista cõcedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens:iubet clamantes abripi:& sine ulla dilatio ne confesti interimi.Et ille quidẽ talia iusserat:quibus aũt præceptum erat:iussa cõplebant.Plurimis itaq; pro hac causa morientibus:populus spectans:clamare cessauit. Tũc omnibus suæ facultates in contentu fuere uidentibus alios pro suis opibus ad interitũ peruenire. Hæc & huiusmodi cheream excitabant:ut magnanimiter ingrediretur cãm:& insidias quas parauerat gaio ꝓficeret:ut eũ tam nequirit aduersus hoies exasperatum reprimeret.Et sepius conuiuio gaii:uolebat rem aggredi:& tamẽ consideratione reuocabatur:nõ secernens inuenire oportunitatẽ:qualẽ negociatã esse iudicabat:uerens:ne frustra ad tantũ opus accederet:sed ita rem moderabatur: ut consilium sui animi cõsequereꝛ effectũ.In hoc igitur multo tẽpore militabat:nõ libenter cõuersationẽ sustinẽs gaii.Cum aũt eũ cõstituissẽt gaius super oẽs publicas functiones:& cætera alia q̃ cæsaris erant:inferenda thesauris:per illud omne opus a rato negocio priuabatur.In quo tamen maiorem sibi uirtutem iplẽdi operis aggregabat:ꝙ more suo magis rebus utebaꝛ quã gaii obediebat imperio:parcebat enĩ humilibus:atq; depressis.Vnde ad iracũdiã quoq; ꝓuocauit gaium: ita ut eum de mollicie prius: & de socordia criminaretur: non ualentem sicut ipse uellet pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& muliebria oppigebat nomina: omni confusione plenissima.Et hæc quidem:cum in aliis increparet ipse magis gerebat:in quibusdã celebrationibus ministeriorum:quas ipse constituerat. Stolas nanq; muliebres induebatur: & circumpositõnem complicatorum crinium adhibens:aliaq; quæ ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent:ipse sustinens : huius confusionẽ criminis audebat aliis exprobare. Chereas aũt:quando hæc uestimenta cæsar sumebat indignatione ferebatur:maxime cum illa uestimenta indignatione ferebatur:maxime cum illa uestimẽta ministris irridentibus redderet:ita ut etiã

tribuni in derisionem eum haberent & obprobriū. Nam cum sumpturi essent ministri a cæsare muliebria uestimēta prædicabāt:aliqs ut cōsueti erant ad lusum illū ꝓferre facetias.Propter hoc etiā ei fiducia maior accessit:ut socios quosdā acciperet:quibus se ostenderet nō pro causis minoribus indignari.Nam erat etiā pōpidius senatorius:qui pœnæ per oēs ordines & gradus administrationis trāsierat.Epicureus aūt erat:& pp hoc:ocii & quietis studiosus. Hunc dimidius inimicus eius accusauit eo q̄ posset gaium male loquiis turpibus infamare & eo assumens quintiliam mulierē: quæ in rebus scenicis erat ꝓpter pulchritudinē clara:& pulchritudie plurimo⁹ amorē habebat & studiū:nam etiā ab ipso pōpidio diligebatur:accusatio aūt fuerat falsa.Illa uero graue iudicante testimoniū in causa mortis aduersus amatorē ꝓferre:puniri eā dixit debere dimidius. Tum gaius excitatus iubet chereā sine ulla dilatione continuo tormētis examinare q̄stiliā. Nā & in rebus capitalibus:& ubicūq; tormētis opus esset:eodē cherea utebatur:ꝓpter quod eū crudelius arbitrabatur ministeriū exhibere:timentē:ne ab eodē mollicie & socordie culparet. Quintilia itaq; dum ad torméta ducerē:consocio⁹ cuiusdā pedē calce deprimens:signauit eos deberē confidere:& nihil detormentis eius pœnitus timere.Chereas tamē eā ac si nolens adegit:timens propter illā ipse subire periculū.Et nihil differens:eam incōspectū gaii deducit:fedatā tormentis atq; deformatā ut etiā ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur.Tunc gaius illā speciem non sustinens:sed admodū cōpassus quintiliæ:eo q̄ grauiter tormētis fuisset affecta:liberā crimine:absolutāq; ꝓnunciat:& cum ea simul pompidiū.Ipsam etiā pecuniā⁹ dono muneratur:unde illi solatiū esse:ꝓpter quod grauiter erat debilitata tormētis.Nam non solum sanitas eius corporis suppliciis corrupta erat:sed etiā pulchritudo defedata.Hæc igitur grauiter chereā cōmouerūt q̄ per eum hoies torquerentur. Vnde quoq; suā iracundiam non sustinēs dixit ad clementē: atq; papinium:quo⁹ clemens quidem super militiā constitutus erat.Papinius super eos qui gaii fuere custodes.O clemens inquit minus fecimus in agendo quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos qui aduersus eius principatum coniurationē fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus desudantes:alios quidem extinximus:alios aūt tormentis affecimus:intantum:ut etiā ipsi gaio miserabiles uiderentur.Ita nostrā militiam cum nimia seueritate tractamus. Tacēte aūt clemente:grauiter quidem se ferre quæ iperabantur:tam oculis erat quā uultu:& colore manifestus:uerbis aūt insaniam iperatoris aperire iniustū esse iudicauit. Chereas aūt clementem prouidenter præparans:cœpit fiducialibus uti sermonibus & ad eum enarrabat mala: quæ ciuitatem: & illud obtineret imperiū:& q̄ uerbo quidē gaius illo⁹ esse causa malo⁹ diceretur:si uero quisquā rem inquit cum ueritate discutiat:inueniet o clemens q̄ ego sim totius mali causa:& hic papinius:& tu:qui romanis & uniuersæ humanitati pro bonis omia tormenta:& oēs clades ingerimus:non imperiis compulsi gaii:sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur cōprimere tantū iniuriatorē in ciues socios:oēsq; subiectos:cui nos ministerium exhibeamus:& uelut satellites atq; carnifices ad eius crudelitates implendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus:in nros ciues cōuertimus:nō pro libertate:nō pro iperio rōano:sed pro salute eius; qui suæ iniquitati festinat cuncta subiicere. Nam simul & nostra corpora & nostras cōscias per singulos dies polluimus tormentis & sanguine miseroꝝ: donec etiā alter aliquis inueniatur: qui in nos quoq; tale gaio ministerium exequatur.Non enī propter hæc quæ gerit cū fauore circa nos cōuersabit:magis aūt cū suspitione.Ad hæc etiā cū pereuntiū multā stragē effecerit:nō ei poterit gaii unquā seuicia terminari: quō nō iudicio in talibus causis intēdit:sed sola libidine ad hoium cædem impellit:tum demū etiā nos cunctis pereuntibus cōiunget.Ad hæc clemens cōsilium chereæ manifestius approbabat:taceri aūt iubebat:ne ī plures sermo ferret:& difiusis passim rebus quæ gererent:antequā res cōsequatur effectū:secreto prodito:& insidiis ꝓpalatis: ipsī ducerentur ad pœnam sed tempore ꝓcedēte rem spei cōmittere:ut oportunitatē fortuna tribuēte opus nouiter adíplerent:se tamē dicebat per senectutem non posse audaciā gerere; ad tantum negocium inchoandū.His uero quæ a te o cherea tractata dictaq; sunt:cautius aliquid fortassis inueniā:decētius aūt quis poterit iuenire. Et clemēs quidē cōtinuo mutare sententiā:omia quæ audierat; quæq; ipse dixerat:cœpit efferre ꝑ plurios.Chereas aūt formidās:prexit ad sabinū:extātem uirum dignū:quē etiā libertatis cognouerat amatorē: & ꝓpterea dispositiones illo⁹ tēporū hostiliter adhorrentē.Opus itaq; putās ut celeriter quæ cogitabat inciperet:oportunū est ratus: ut cū eo⁹ cōicaret maxio duce timore:ne a clemente secreta ꝓderentur.Sup hæc etiā dilationes tempo⁹ aliqd cōtrarii reputabat allaturas.Cum aūt libēter sabinus ad talē cogitationē talemq; uoluntatē cōsentiret:tūc quidē tacere se dixit:& ad nullū de tali re suā ꝓferre uoluntatē:nec manifestatu⁹ eē firmabat:sed si aliqd inquit uirilíter uolumus efficere:nihil dilationis pœnitus detur.His igit dictis;exide cōuertunt ad minutianū:ipsis quidē studiis & uirtute parē:& similia ex

animi magnitudine cupientē:consanguineū tamen gaii:sed suspectum propter mortem lepidi. Multā nanq; inter se amicitiā minutianus lepiduscq; possidebāt:& propterea etiā ipse timore pi-clitabatur:ne similiter eū perimi contingeret. Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis:ut pu taretur aduersus unūquēq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enī alterutri sibimet erāt pro rerum necessitate formidini:& uoluntatē quā circa odiū gaii gerebant indicare nō poterāt. Ob cuius utiq; suspitionē:nec deuotionē sibimet aperte impendere presumebant. dum igit cō-uenissent: & minutiano honorē sicuti prius exhibuissent:erat enī dignitate p̄clarus ciuiū & cū-ctorum ore laudatus:inter principia sermonū p̄cedens ille uerba fecit ad chereā:requirens quod signum illa die perceperit. Per totā nanq; ciuitatē grata chereæ uidebat iniuria:quā pro signo-rū datione ipse portabat. Et ille iter uerba iocanda nihil motus:minutiano respondit:eiq; sermonē de rebus talibus faciendū esse cōmisit:& tu mihi inquit da libertatis signū. Gratias ago tibi:qui me amplius acuisti:q̄ ego per memet implere consueui. Neq; mihi sermōibus iā pluribus opus erit:sed hoc sufficere iudico:si etiā tibi idem placeat quod & mihi: quando etiā priusq̄ cōuenire mus:eius noscimur fuisse cōmunionis. Vno itaq; gladio sum accinctus:q sufficere possit ābobus: in quo consenti fortiter:& accedamus ad opus. Princeps aūt si uis ipse consisto:iubens operibus imminere. Quod si cepero tui cooperationē solatii:prosequar grassatōe ferri cōcessa mihi te cō-firmante fiducia:per hoc enī ipsum quoq; ferrū efficacius solet existere. Impellor enī ad actū: nō pro his quæ patior ego:dum spe ipse circūferar. Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummō me considerare permitit:dū & liberæ patriæ:atq; legibus:& ademptæ uirtuti:& tantæ condoleā pesti:quæ cunctos simul ꝓpter gaiū appræhēdit. Dignus enī sum apud te iudicē fide reꝝ hmōi: quando etiam tu sapere talia cōprobaris. Tunc minutianus considerans ardorē sermonū eius: libenter amplexatus est:& eius audaciam approbauit atq; laudauit:& ualedicto cū uotis eū præ-cibusq; dimisit. Quidā enī asseruabāt ea quæ cogitabantur quodā auspicio fuisse firmata. Nam dum chereas ingrederetur curiā uox cuiusdā de populo fertur emissa:quæ q̄si admoneret dicēs. Perfice quod agendū est:opitulante diuinitate. Quo facto:primū quidē chereas expauit:ne quis coniuratoꝝ uideretur prodidisse secretum:nouissime uero considerans: quia hæc ꝓ inuitatiōe dicerentur:siue cōmonēte aliquo conscioꝝ:seu certe deo:qui cuncta humana respicit cōsulēte: omnibus ad confortationē insidiaꝝ causa patuisset:uniuersi simul armati sunt:alii quidē ex or-dine senatorio:alii uero romanoꝝ & equitū qui conscii esse uidebantur. Neq; enī erat uir nobi-litate seu fœlicitate prædītus:qui gaii transitum non ardenter appeteret. Quapropter omēs quo possent studio ut uita priuaretur:totaq; confidentia atq; uirtute ad tyranni cædē erāt & sermo-nibus & operibus præparati. Nam & calistinus libertinus gaii:uir unus potētia summi culminis eleuatus:qui nihil aliud potestate sua q̄ tyranno equus esse putaretur timore cunctorū & magni tudine pecuniarum quæ ei nimis accesserant eo ꝙ esset in muneribus accipiendis: & iniuriis ex-ercendis accerrimus:& uigorē ultra modū haberet:cum naturā gaii stabilē esse sciret:& in qbus declinasset nequaquā posse reuocari:& multas quidē alias p̄culi causas:necnon & magnitudinē pecuniaꝝ haberet:accedit latenter ad claudiū sperans quia si ei cæderet principatus deficiente gaio:honorem similē ei præberet:eo ꝙ illi gratiā & uerba clementiæ impendisset primitus. Ait ergo quia iussus a gaio claudiū ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset:ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur:quia fingebat hæc calistinus uolens capere claudiū. Nā neq; gaius studēs interfici claudiū: honestas poterat occasiones exquirere:neq; calistinus iussus optabilem rem gaio perpetrare si distulisset mandata domini sui picula potuit declinare. Sed claudiū diuini tas quidē a gaii uesania liberauit. Calistinus aūt pro cōmendatione sui finxit hanc gr̄am: quæ ei nequaq̄ probabatur iniuncta. Hii quidē qui circa chereā erant:differebant quotidie dū multos segnicies detineret:chereas aūt nullā morā gerebat:sed oē tēpus ad agendū oportunissimū iudi-cabat. Nam dū gaius in capitoliū ascendisset:ut pro filia sacrificaret:uenit frequenter ad eū:& in impialis loci culmine stantē uidens ac populo auri & argenti pecunias dispergentē: dum hæc in ministeria gererentur:præcipitē ex eminenti loco cogitauit ꝑpellere:cū se a nullo uideri putaret. nec insidias feciisse crederetur:& licet nō optata mors euenisset:ipsi tamen accessisset audacia ut etiā præter ferrū p̄imeret gaiū. Tantū habuit cū cōiuratis chereas ardorē:metuēs ne tpa oportūa diffluerent. Illi uero uidebāt quidē eū ꝓ sua libertate sollicitū:poscebāt aūt:ut patū tpus:usq; ad solēnitatem spectaculoꝝ differret:ne dū conamen nequiuerit implere alias impleri turba fieret ciuitati dū cōscii requirerētur a gaio:& insidiaꝝ nō ualeret utilitas in futuro:sed hoc utile fore; ut in celebratione spectaculoꝝ res potius tentaretur agi. Hæc spectacula ī palacio ob honorem cæsaris ī puo eius rotundo tēplo aguntur: qui primus ptātem populi conuertit in seipsum:quæ scilicet romani nobiles cum filiis simul & cōiugibus libēter spectare noscūtur. Tūc enī gaius ne-

gligens:ad oēs ita facilis erat incursus quādo multa milia hoīum puulo cōcurrērāt: ut potuisset quilibet ad eius necē audacter accedere:absentibus quoq; custodibus:qui licet uellēt: non tamē ei presidiū facile deportarēt.Spectabat ergo chereas:& ueniētibus spectaculis:prima die nitebat: ut quod fuerat præcogitatū:sine dilatione fortunæ solaciis adimpleret:qui tamen tribus diebus ludoꝝ transactis:uix die nouissimo opus ualebat terminare.Itaq; chereas aduocans coniuratos: satis inq;t:o etiā præteritū tēpus nostrā pater obiurare segnicē;p his quæ cū tāta uirtute tractata sunt & neglecta noscuntur.Et melius est:ne proditiōe facta pereat cā:& potius gaius nos afficiat: cunctorūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adiicimus:cū & nos decætero debeamus eē liberi:& aliis cām p̄bere fœlicitatis:p̄teritiq; seculi honorē & miracula repare.Illis uero nequaq̄ contradicentibus:q̄si nō bene fuisset hortatus neq; actū hunc aduerse suscipiētibus: sed potius conticescētibus:cur inquit o fortissimi segnes estis.An nō uidetis hodie spectaculoꝝ diem esse nouissimū:& gaium ferri ad alexandriā nauigatuꝝ:ut egyptū contēpletur. Bonū ergo uobis est:ut uris manibus romanæ gloriæ auferatis obprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quō non iuste erimus confusionis obnoxii:siquis eū egyptius uideat pimere:iniuriā nō ferens libertatis oppresse.Ego siquidē nequaquā cogitationes uestras differre potero:sed hodie ad pericula simul accedo:grate ferens:quicq;d ex eis euenerit:aio scilicet cōsistēs ad picula oīa præparato:quā ut mihi huius laudis possit euenire priuatio.Hæc ille dicēs:& ipse audaciis armatus ē: & reliquis fiduciā preparauit:cunctisq; iā erat desideriū:ut conamen attingeret nihilq; differens diluculo ad palatiū multitudo equestriū armata cōuenit.Mos erat tribunis ensæ cīctis petere ab imperatore signū qđ ei cōpetebat:ut signū acciperet.Concurrebant ergo ad palatiū omnes: ut p spectaculo loca sibimet occuparēt.Cunq; multa plebe atq; cōpressisse gaius exultaret:ita ut præ multitudine:neq; ipso senatui:nec romanis equitibus locus esset: sed omnes pmixti sederent:cū uiris piter mulieres:& liberi una cū seruis:gaius ꝓcessu sibimet facto:pio cæsari soleniter īmolabat:cuius etiā spectacula celebrabat.Et dū de sacrificiis aliquid sanguinis cecidisset cōtigit:ut ex eo cruore cuiusdā senatoris asprene noīe uestis adimpleret:qđ factū gaio quidē p̄buit risum:asp̄ne uero auguriū fuit aptū:qui scilicet una cū gaio pemptus est.Fertur itaq; gaiū ultra suā naturā illa die mitissimū:ita ut oībus eius humilis salutatio mira uideret. Qui post sacrificia ad spectacula ueniēs presidebat & circa eū primi procerū. Est aūt ipsum spectaculū:ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis quaꝝ altera quidē ducit ad atriū:altera uero ad porticū : ingressibus & egressibus apta:q̄tenus non turbent q interius esse noscunt.Est enī illic & alia cella:in qua luso res exerceri solēt atq; cantores:Residente itaq; populo:& cherea cū tribunis nō ꝓcul a gaio:dextrū nāq; cornu cæsar tenebat:quidā batibius ex ordine senatoꝝ:uir militaris cluditū cōsularem uirū iuxta se residentē nullo audiente requirebat:siquis ei aliquid dixerit nouitatis.Quo dicēte: nihil sibi ea die nūciatū:o cludite inquit hodie tyrānicidii certamen agitur.Tunc cluditis:o fortissime inquit tace:& mox uersus subiunxit homeri dicens in græco qđ est ī latino:ne quis alius maliuolus sermonē exaudiat.Cunq; multa poma in theatro spectātibus spargerēt:& piter aues innumere:& quæ pro raritate sua sūt cōparātibus precioſe:gaius lites & rapinas ꝓpter hæc actas libenter inspiciebat.In illo siquidē spectaculo duo ei auguria ꝓuenerūt.Midus nāq; est introductus quo actū ē:ut iudex depræhensus crucifigeret; & pātho mimus fabulā saltauit cyrinæ ī qua & ipsa occisa:& eius filia mirra uidebatur:atq; sanguis inimica arte diffusus:& circa iudicem crucifixum:& circa cyrinā:atq; mirrā.Constat aūt:quoniā & dies ipse fuit:quo philippū aminthe filium:macedonū regē ī spectaculū ingrediēte unus socioꝝ sustinet in spectaculo usq; ad finē: eo q; nouissimus erat dies:an certe usus balneis:atq; cibis illic deinde remearet sicut & prius.Minutianus iuxta gaiū sedens:ac metuens:ne in uacuū tps effluere:surgēs cū etiā cherā uideret egressum:pgebat ut consortaret eū.Tunc egredientē tenuit gaius a uestē:& q̄si p amicitiā:quo inquit pgis o beatissime.At ille reueritus cæsarē cū tiore sedit.& paululū qescēs:dēuo surrexit & abiit. Cui egredienti nō ipediuit iter gaius:credens eū ad necessaria ꝓgredi.Asprenas quoq; cū esset & ipse ptiçeps opis admonebat gaiū sicut & prius ut ingressus ad balnea atq; prandiū ad spectacula remearet:q̄rens:ut ad finem sua tractata ꝓducerēt. Illi siquidē qui circa cheream erāt exacuebāt alterutros:q̄si tps esset singulos prepari:ne ad opus abeuntes inuenirent:& negligentes oportunū tps amitte rent.Erat nanq; etiā dies iā circa horā nonā.Chereas itaq; tardante gaio erat patus ut ingrederetur ad sedē eius:prescius tamē:quia illic necē principis cū multo sanguine senatoꝝ & simul equestriū adimpleret licetq; arderet:melius tamen esse iudicauit:oīum tutamē libertatemq; seruare.Cunq; essent oēs ad spectaculoꝝ uota cōuersi:gaius signū surgendi fecit: turbaq; repente facta:conuersi sunt coniurati:& populos impellabant:ut q̄si gaio secreti officiū p̄berent opere uero uolētes habere licētiā:ut eū in silētio trucidarent.Precedebat itaq; claudius patruus

eius:& marcus minutianus sororis coniunx:necnon & ualerius asyaticus quos etiã si uoluissent repellere:propter dignitatis reuerentiã nõ ualebãt.Gaius uero sequebaꝫ cũ paulo aruntio.Cunq; iam esset intra regalia:rectũ dimisit iter:ubi constituti erant famuli:qui ei gratifice ministrabãt. claudio scilicet præcedente:& conuersus est ad locũ quẽdã angustũ:atq; silẽter iturus ad balnea: simul & pueros qui uenerant ex asya contemplaturus qui eorum forent utiles ad hin:nos ministeriorum quæ erat celebrare cõsuetus:aut qui ad pyrricã in theatris apti esse uiderentur.Tũc itaq; occurrit ei chereas:ut signũ peteret.Quo quasi ad eius illusionẽ signũ dante languentium nihil ille moratus: iniuriis utebatur aduersus gaiũ:& euaginato gladio ei intulit plagã uehemẽtem:non tamẽ oĩno mortalẽ.Sunt qui dicunt:hoc prouidentia chereæ factũ ne gaius unius plagæ uulnere moreretur:sed plagarũ multitudine sauciatus:maiori dolore cremareꝫ.Sed mihi nõ uidetur hic sermo credibilis:eo q; in huiusmodi actibus timor talẽ nõ exigit rationẽ. Nã si chereas ita cogitauit oĩum stulticiã pcessisse credendus est:uoluptatẽ magis fauori præbens : quã p celeritatẽ sibi & coniuratis periculoꝝ euasionẽ acquirens:dum possent multæ machinatiões auxiliorum gaio conferri:anteq; potuisset mori.Vnde certũ est quia chereas nõ circa supplicia gaii restitit:sed de se & amicis ut potuit cogitauit: quãdo etiã acta causa silentio magis est:ut iudiciũ fugeret ac iracundiã:& quatenus res gesta celaretur:sermonibus usus:& p se pderet:simul & tps. Et hæc quidẽ licet ut uoluerit unicuiq; tractare.Gaius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum enĩ & collũ ensis illatus iuguli ẽ ossibus retẽtus:ne ulterius posset accedere. Quo facto: neq; clamauit:nec uocauit quẽlibet amicoꝝ:seu incredulitate:siue imprudentia:sed doloré fortiter ferens:anterius fugiebat.Quẽ suscipiens cornelius sabinus:& ipse iam sua mente pstructus impulit.Tũ genu flexo cadentẽ multi circũstantes:singuli adinuicẽ gladiis & quasi ad certamina discerpserunt.Constat autẽ:quia ultimus aquilas ei mortis intulit plagã. Omnis itaq; causa chereæ indubitanter attribuenda est.Nam licet cũ multis hoc opus effecerit:tamen primus cogitauit quẽadmodũ gereretur & primus cæteris hoc ausus fuit edicere:quibus suscipiẽtibus in illius necẽ uerbo:subinde alios congregauit & sapienter cuncta disponens:ubi erat sniaꝝ adhibenda professio:etiã sermonibus locutus est utilibus:non necessitatẽ suæ psumptionis iponẽs ut dum tẽpus exigeret:manibus uteréꝫ.Is quoq; rẽ prior aggressus ẽ:& uirtutẽ illius necis adipleuit:atq; uisum facilẽ gaio iã moriente concessit.Quapropter iustũ est ut etiã q̃cunq; cæteri gesserũt:chereæ cogitationi & labori manuũ:ac uirtutibus applicenꝫ.Gaius itaq; hoc mõ multis uulneribus iacebat extinctus.Chereas uero & cæteri pimentes gaiũ:p eadẽ itinera reuertentes:euadere se im possibile iudicabant propter hæc utiq; quæ fuerant gesta.Non enĩ paruũ erat piculum pemisse principẽ stulticia populi sepius honoratũ cũ & a militibus nõ sine sanguĩe de morte eius esset faciẽda seditio.Ita dũ essent angustæ uiæ:in quibus hoc opus effectũ ẽ:& maxia turba repleret eas militũ.qui illo die pro custodia principis aderant:p uias alias discedẽtes ad donũ uenere germanici patris gaii:q̃ tũc etiã pemerũt.Erat enĩ hæc domus cõiũcta regalibus:eo q; hii q in eminẽtia constituti sunt diebus suæ potẽtiæ i talibus habitare noscũt:& declinãtes multitudinis inuasionem:esse iã debebaꝫ in requie.Cũ itaq; lateret adhuc pestis illato gaio:primũ a germãis ẽ agnita. Erant enĩ armigeri equiuocũ gentis suæ celtice habẽtes tacina:quoꝝ patriæ mos est iportabili uti furore sicut hispãis:aut cæteris barbaris:eo q; oẽs hmõi hoies rõe miores sint:corpis robusti: & impetu primo quibuscũq; congressi hostibus pualẽtes: cũ nõ haberẽt uirtutibus discretionẽ pro utilitate cũctoꝝ:sed tantũ sibi prospicerẽt:quibus gaius carissimus ob hoc erat:q; pecuniaꝝ muneribus eos sibi placauerat alias placauerit.Euaginatis ergo gladiis igressi sũt domũ pscrutãtes cæsaris pemptores quoꝝ tribunus sabinus erat:qui nõ tantũ uirtute & fortitudine maioꝝ: quantũ suo robore cũ monomachus esset hanc obtinuerat dignitatẽ.His itaq; requirẽtibus:aſp nas primus occurrens exoluit pœnas:cuius uestẽ sanguis sacrificioꝝ sicut diximus cruentauerat & non ei bonũ fecisse auguriũ uidebatur.Post hunc occurrit eis barbarus norbanus: fortissimus ciuiũ:& de cuius maioribus imperatores multi processerant cuius etiã ciues eminentiã nõ ignorabant.Is cũ esset ualitudine robustus:primo sibimet occurrentiũ abripiẽs gladiũ:pmixtus aliis cõtẽdebat:ne sine alioꝝ interitu moreréꝫ.Qui multoꝝ agmine cõstipatus:frequentiũ uulnerũ illatione defunctus est.Tertius aũt anteius ex ordine senatorio:germanis sicuti priores occurrit.Is ut uideret gaiũ iacentẽ & letareꝫ aduenerat:qa patrẽ illius eiusdẽ nõis effugauerat:eũq; ne sic saciatus:militibus destinatis occiderat. Aderat ergo anteius ut gaii uideret funus turbataq; subito domo:dũ se uellet occulere:furentes germanos & tunc subtiliter inquirentes:q gaiũ occiderãt etiã inoxios una pimentes latere nõ potuit.Et illi quidẽ ita sunt mortui. Dum igitur ĩ theatro de gaii morte ueniſſet sermo:admiratio & incredulitas facta ẽ.Alii náq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudũ scirent sibimet utilẽ fore hoc nõ sinebanꝫ credere p timorẽ.

Quibuſdã uero hoc in deſpatione erat: cũ neq; uellent circa gaiũ hmõi aliquid ꝑuẽire: nec uere hoc crederẽt: q̃ſi nõ poſſet aliqs hoim opus huius uirtutis iplere. Erant enĩ quibus nõ erat grata mors gaii: mulieres: & infantes & quidã militũ: alii ꝓpter mercedẽ: & nihil aliud quã tyrãno cõue niẽte ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuiũ illius miniſterio preparati: mulieres aũt ac iuuenes ꝓpter ſpectaculoꝝ: & monomarchoꝝ munera: in quibus ſolet uulgo delectatio miſtrari: & ꝓpter carnium dilacerationes q̃s in ludis agebat gaius: ut q̃ſi populo uoluptatẽ exhiberet: ꝑ ueritate ãt ad faciendã ſuæ crudelitatis inſaniã. Serui itaq; dominos cõtẽnebãt: & ad iniuriãdũ eos: eius ſulcie bant auxilio. Facile náq; eis mẽtiẽtibus cõtra dominos credebaẽ: eorũq; pecunias oſtẽdẽtibus & libertas & diuitiæ ſuccedebãt: nec accuſatiõe metuebãt pœnã: q̃bus erãt ꝓpoſita premia: octaua ps ſubſtãtiæ ſenatoꝝ. Igitur uel ſi aliquibus in theatro credibilis uidebaẽ de gaii pẽptiõe ſermo: eo q̃ aut preſciſſent iſidias: aut optaſſent de his quæ nũciabãt: nõ ſolũ gaudia retinebãt: ſed etiã audire hoc aut dicere fugiebant: metuentes: ne cũ ueꝝ nõ appareret: pene ſuccũberent: q̃ſi nota ſuæ uoluntatis apientes. Illi uero qui iſidias preſciebant: ãplius ſe celabãt formidãtes: ne dũ alicui amatori tyrãnidis hoc panderẽt: ꝑdentes uiuẽte gaio puniréẽ. Nã & alius ſermo fuerat diſpſus ĩ populo: quia res quidẽ a cõiuratis fuiſſet tẽtata: nõ tamen gaius extinctus ſed ablatus a medicis: ductus fuiſſet ad curã: nulluſq; uerax cui ſe quicũq; cõmitteret: aut ſuã pãderet uolũtaẽ. Nam & ſiquis amicus erat: ꝓpter fauorẽ tyrãni uidebaẽ eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis nõ poterat credi. Dicebaẽ ut ſenatoribus a quibuſdã eoꝝ aĩos pturbantibus: eo q̃ inter ipſa picula atq; uulnera ut erat ſanguine cruentatus ueniſſet in foꝝ: & cõtionẽ habuiſſet ad populũ: quæ reficiebãt eoꝝ mentes: neq; loca ſuæ cuſtodiæ relinquebãt: formidantes ne illis quelibet impigereẽ culpa: quando nõ q̃ uoluntate diſcederent accuſari poterant: aut dãnari: ſed quẽadmodũ uellent accuſatores aut iudices. Cũ itaq; turba germanoꝝ euaginatis gladiis ſpectaculũ circũdediſſet: cũctis ſpectantibus metus ſuæ pditionis acceſſit: & ex oĩbus aditibus terror erat: q̃ſi repente ingredientium gladiis caperẽ & neq; diſcedendi ſecuritatẽ habebant: nec ĩ theatro poterant morari ſine periculo. Illis igiẽ irruentibus in theatro fragor eruprus eſt ſupplicantiũ atq; dicentiũ quia & q̃ cogitata fuiſſent: ſi tamen aliquid ꝓueniſſet: & quæ dicebaẽ geſta neſcirent: & deberent ꝑcere: nec alienã preſumptionẽ eis qui nõ eſſent culpabiles irrogarẽt: ſed exquirerent cõmiſſores: ſi tamen aliquod ſcelus ꝓbareẽ eſſe cõmiſſum. Et illi quidẽ hæc & his potiora cũ lachrymis & ꝓſecutione uultus ſepius clamitabant: facientes ea quæ piculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militũ ira ceſſauit: & præſentia ducti ſunt ĩ ſpectaculo cõſtituros occidere. Erat enĩ crudele etiã illis: licet uideréẽ exaſpati: portabant enĩ capita aſprene: & eoꝝ quos una pemerũt. Quæ cũ uiderent in ſpectaculo poſiti: amplius ſunt cõcuſſi ꝑ dignitate uiroꝝ: & miſericordia hmõi caſuũ. Quapropter & ſemetipſos a talibus erumnis euadere nõ credebant: & incertũ ſibi fore: ſi tãta picula poſſent declinare. Ideoq; licet aliqui apte & iuſte odiũ circa gaiũ habuiſſent: eius alacritatis munus expulere: cũ ad tanta picula pueniſſent: & ſpe totius cecidẽt uitæ. Fuit igiẽ arrũtius quidã gratus homo inter ꝑcones regꝝ uenaliũ: & ꝓpterea magnitudine uocis utebaẽ: indutus ueſtibus diuerſi coloris: ad inſtar nobiliũ romanoꝝ: habebatq; potentiã agendi quæ uellet ĩ ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebanẽ. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentẽ. licet & ipſe odio gaiũ haberet: eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia: qua nitebaẽ ſaluté in rebus præſentibus apparere: & oẽm apparatũ & ornatũ q̃ſi de cariſſimi principis morte amiſiſſẽ cõſingẽs ꝓgreſſus eſt in theatrũ: ut morté gaii denũciaret. Quo facto: quies hoim affuit: ne poſſent ulterius ignorãtiam fluctuari. Deide etiã ſtatuas arruntius & loca ſingula circuibat: reuocãs germanos: & cũ eo tribuni iubentes recondi ferrũ: atq; manifeſtantes: gaiũ fuiſſe defunctũ. Hoc ergo factũ apte in theatro collectos eripuit: & uniuerſos qui furorẽ incurrerãt germãoꝝ a morte ſeruauit: nã prius ſpẽ habentes uiuere gaiũ: a nulla factione pœnitus abſtinebant. Tantã enĩ deuotionẽ circa eũ habuerãt: ut ẽt poſt amiſſionẽ animæ eius fauorabiles eſſent. Quæ dũ apte mortuũ cognouiſſent: ab iracũdia diuerſoꝝ: & ſupplitio quieuerũt: eo q̃ uindicta illis utilis iam nõ eſſet: nec foret qui eis ꝑ talibus repenſaret. deide timentes ad potiorẽ iniuriã ꝓrũpere: ne ſenatũ cõtra ſe ꝓuocaréẽ: ſi ad eos ĩperii ſũmitas deueniret. Igiẽ germani a ſua rabie quæ eos inuaſerat ꝑ gaii morte quieuerunt. Chereas aũt: dũ nimis eſſet deminutiano ſollicitus: ne germanoꝝ ĩſania fuiſſet extictus: ſingulos militũ de eius ſalute requirebat. Et minutianũ quidẽ clemens adduxit in mediũ: ad cherea uero cõuerſus cũ multis aliis ſenatoribus: iuſtitiæ & uirtuti atteſtabaẽ eius laudãs cogitationẽ & actũ ſine formidíe cõpletũ tyrãnidẽ dicẽs ad nihilũ fuiſſe ꝓductã: eo q̃ iniuriaꝝ uoluptate fuerit eleuata: quippe cũ non poſſet fœlix uita illi præberi: qui uirtuti ꝓbareẽ odibilis: ſed cũ tali calamitate deficere q̃li gaius: qui etiã ante coniuratoꝝ cõſenſum ꝓpriũ facinus ſibi cõſtituit inimicũ: agẽdo iniurias diuerſoꝝ: & ꝓuidẽtiã legis exterminãdo: ut quos habebat caros: ſibi hoſtes

efficeret:& sermone quidē alios eius esse pemptores:ope uero semetipsum sine dubio pdidisset. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ:quæ principio pnitiose fuerant:quando oēs abscedere festīabāt. Cuius mali tūc cā fuit altiō medicus abreptus qdē q̄si ad curā aliquoꝝ uulneratoꝝ: & mittens qui cū eo erat:ut q̄si ad medicinā necessaria deportarent:quos exinde ꝑueritate diri-gebat:ut picula declinarent. Interea conuentus agitur senatoꝝ & plebis ī foro. Et populus quidē inquisitionē de gaii pemptoribus uehementius faciebat. Aderat & senatus: inter quos asyaticus ualerius:uir cōsularis:stās ī populo:tumultuantibus illis & dirū esse clamantibus:eo ꝙ impator eis ignorantibus uideretur occisus:dū & cūcti requirerēt:qui sunt q gaiū interemerunt:utinā ī-quit ego. Ad hæc aūt & consules edicta ꝓposuerunt accusantes gaiū atq; iubentes populo simul & militibus:ut ad propria remearent:populo quidē multā requiē ꝓmittentes:militibus aūt ho-nores:si tamen cū solita disciplina consisterēt. & nulli quodlibet cōtumeliæ genus inferrēt. Erat enī metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerēt:& ad rapinas:aut ad tēploꝝ spolia uerterēt. Cōuenerat itaq; omnis multitudo senatorū:& maxime consentiētes aduersus gaiū: fiducia iam utentes:& in contentu maximo constituti:quasi in eis respublica resideret.

Capitulum.II.

INterea subito de domo raptus est claudius. Milites enī facto concilio:alterutri de rebus agendis dedere sermonē. Videbant enī impossibile fore:ut tantis rebus existētibus quis rēpublicā gubernaret:nec sibi utile siquis illoꝝ qui cooperatores in nece gaii fuerunt:ad imperiū ꝓueniret:sed bonū esse:si nō dū ꝓfectis rebus:claudiū principē facerēt:defuncti patruū: & oīm senatoria dignitate ꝑcipuū:uirtute maioꝝ fultū:militari disciplina ꝑiter eruditū. Hunc deliberauerūt in medio statuētes impatorē facere:digniscq; solēnitatibus honorare. Sentius itaq; saturnius licet claudiū cognouisset raptū:& quia idē uidebat ad hoc inuitus accedere:nō tamen declinabat integra uoluntate:stans in medio senatus:nihilq; metuēs: apud liberos ferteſq; uiros porauit hæc dicens. Licet incredibile sit o romani libertatis nos acquisisse dignitatē: eo ꝙ lōgo tēpore nobis abfuerit:uerūtamen tenemus eā incertā quidē:quātū ad magnitudinē pristinæ ser-uitutis sed tamen alacritatē ferre possibilē:si eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis est enī & una hora sensum uirtutis habentibus cum secura uoluntate in patria libera degere:& legibus florentibus aliquādo cōicare. Ego siquidē iā prioris libertatis oblitus:quā olim quidē amisimus: nunc aūt magna btitudine retinemus:reuerentiā exhibendā his qui gnieti in ea atq; nutriti sūt: & nō minorē a diis honorē his uiris ꝑbendū esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt ita ut etiā in futuro secula eius premia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hæc dies & iuuenibus nostris & quicunq; senuimus quidē:quando eius cōspicientes libertatē: cū dulcedine moriemur:iunioribus aūt eo ꝙ sit eis doctrina uirtutis. Vnde cōstat:uiros esse istos: quoꝝ labo re consistimus propter hæc quæ nup gesta noscunt:quia nihil q̄ cū uirtute degere maius est:de qua consueuit libertas humana solummō cogitare. Ego siquidē antiq̄ noui:auditu cognoscens: quæ uero uisu conspexi:ualde sunt grauia. Malis enī in gentibus inuaserunt rēpublicā principes tyrannide prohibentes utiq; oēm uirtutis modū:& magnanimitatis officiū libertati derogātes: docentes blandimenta ꝑiter & timorē:eo ꝙ nō principibus cuncta subiiciant. Ex quo enī iulius cæsar potestatē populi soluit:& ornamenta legū cōprimēs rēpublicā cōturbauit: iustitiā ꝓuari-catus & sua delectatione uictus: nihil est mali qđ nō irruit ciuitatis successoribus adinuicē ipiū sibi detrahentibus:ad destructionē scilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectū robur ciui um deueniret:arbitrati suā eē minutionē:si uiciosis uterent hoibus. & uirtute precelsos:nō solū gloriæ imanitate priuarent:sed etiā ad mortē usq; ꝓducerēt. Singuli nāq; regnātiū queq; grauia cōmiserūt. Quoꝝ gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior uniuersis q nō solū ī ciues sed etiā in cognatos ꝑiter & amicos effrenatā intulit suæ ferocitatis insaniā iniuste pœnas exigēs: & ueluti furiosus in hoies atq; deos ferus existens. Nil etenī tyrānus suauitatis habere pōt. Nōne cū iniuria uobis abusus ē. Nonne ī pecuniis uos & in cōiugibus contristauit. Nonne omne uotū ufm præcibus angebat insistentibus inimicis. Aduersa siquidē tyrannis cūcta libertas est:nec eis unq̄ fauere pōt:sed nec ipsi:q consentiūt eis patiunt turpia sustinere. Sentientes nāq; tyrāni qui-bus malis insignes uiros affligant:& eos uidentes impacienter talia sustinere:nec tamen ignorat quod geritur:sed solatiū expectare:hoc solummō suā credunt cōpare securitatē:si eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis:& sub alterutra uestri ditione cōstituti qđ reipublicæ maxime prodest & ad præsentē respicit deuotionē:insidiis amputatis:& restituta ciuilitate:iustū est cōi utilitati prouideatis:& ꝙ placet nō iminēte piculo cēseatis:quādo nō erit dominus q rē-publicā gubernaturus eligit ut ciuitatē ledere:& impiali iure cuilibet loquēti pœnaꝝ multa ge nera possit inferre. Sub tyrāno siqdē ꝙ illi displiceat dici pōt:nec diuersa inia reluctari. Hactenus

igitur amittẽtes delectationẽ pacis:& consueti degere mõ seruili:importabiles ĩcurrẽtes erũnas: etiã ꝓximis malo⁹ uidebamur auctores:fugientesq; cũ uirtute mori:nouissima cõfusione piui-mus.Quapropter primitus tyrãnicidis decernite honores egregios:& maxime cassiũ chereã prí-cipé fortiũ uiro⁹ annũciate:qui cũ aliis uir unus & cõsilio & ope acquisitor nr̃æ libertatis appa-ruit:cuius nunq̃ dignũ est obliuiscí:qui cõtra tyrannidẽ nostra ꝓ libertate primus cõsiliũ sũpsit: & semetipsũ piculo ꝓ salute nr̃a ante cũctos ingessit.Opus est enĩ optimũ:& uiris liberis opor-tunum:beneficiũ præstantibus aliquid repensare dignũ.Qualis scilicet uir iste circa nos extitit. Non simul cassio & bruto:qui gaiũ iuliũ pemerunt.Illi náq; principia seditionis bello⁹ ciuiliũ: subuersionẽq; ciuitatis excitauerunt:hic aũt cũ tyrãnicidii grassatiõe etiã malis eius priuauit ur-bem.Sentius itaq; hĩs sermonibus usus est:senatu delectabiliter audiente & equitibus romãis q̃ ꝑsentes erant.Quo facto:quidã trebellius maximus insiliens:anulũ de digito traxit: habentẽ la-pidem inclusum:in quo forma gaii celata uidebaẽ:quẽ ille sibi studio dicendi quæ suadebat ple-ri fuerat oblitus detrahere. Et celatura quidem est agnita nox autem continuo subsecuta est. Chereas uero cum signũ a consulibus petisset:& illi libertatẽ ei dedissent:miraculũ fuit cunctis: & uelut incredulitas:quia reuersa uideretur ad consules hæc potestas. Hii siquidé anteq̃ tyrãnus inuaderet ciuitatẽ:rebus ciuilibus & militaribus præsidebãt:qui senatui consentiebant.Erant ãt cohortes quatuor:quibus uiuere sine principe magisquã sub tyránide cõplacebat.Milites itaq; cũ tribunis abibant.& populi discedebant leti hanc spẽ habentes atq; cogitationẽ:q̃si ipsi guberna-tionẽ;reipublicæ rursus acquirerẽt:& nequaquã alii subiacerẽt:inter quos chereas precipuus exi-stebat.Igitur chereas piculũ credens si gaii uxor & filia supessent:& nõ omnis domus eius piter depiret:quando siquis ex eis derelinqueret:nõ hoc sine peste ciuitatis letoq; cõstaret: insup & ꝓ-positũ suũ pficere:& odiũ qđ circa gaiũ habebat explere festinans:misit lupum unũ tributo⁹ q uxorẽ gaii filiãq; pimeret.Erat enĩ is lupus cognatus clemẽtis cui hoc officiũ tradiderũt:q̃tenus uel hoc ope uirtutis tyránicidii particeps esset:& q̃si in oĩbus uideret insidiis prioribus consen-sisse.Quibusdã uero cõiurato⁹ crudele uidebaẽ:ut cõtra mulierẽ taliter uteret:dicentibus gaiũ sua magis natura malis usum:quã uxoris cõsilio facinora molitũ:quibus & ciuitas uexata esset: & flos ciuiũ deperisset.Et illi quidẽ his assertionibus eã defendere nitebãt.oĩm aũt malo⁹ quæ gesta fuerant a gaio:hæc erat caput.Gaio náq; dederat poculũ:ut eius mentẽ suo potuisset sub-iugare seruitio & amori:incantationibusq; ad uesaniã trásformatũ ita sibi deuixerat:q̃tenus for-tunæ oĩum romano⁹ & totius urbis cui presidebat ei subdite uiderenẽ nihilq; defensores eius ualere potuerũt.Missus itaq; lupus:in nullo moratus est ministeriũ eo mométo differre: ne cul-pabilis esset in his quæ pro utilitate publica uidebãtur iniuncta:uenienseq; ad palatiũ:inuenit cõ soniã gaii coniugẽ iuxta uiri corpus humi ꝓstratã & oẽs ĩ luctu positos sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus:eratq; sanguine uulnerũ eius plena:& maxia calamitate circũdata: necnõ & filia iacebat simul:nihilq; aliud illic audiebatur:nisi culpa gaii:tanquam non bene gubernãtis:& quia uxor eius frequenter uentura talia ꝑdixisset. Hæc enĩ ratio &,tunc & nunc simul estimaẽ: & in oĩm mentes ita est circa eos qui cõpatiunẽ.Alii náq; dicebant quia suasisset gaio:ut recedẽs a seuicia & crudelitate ciuiũ:humiliter & cũ uirtute rẽpublicã gubernaret:q cũ in sua seueritate uiueret:,ꝓterea taliter depisset:alii uero:quia cũ sermo de coniuratis pueniisset ad gaiũ suasisset illa:ut sine ulla dilatione uelociter cũctos placaret:quia licet nihil iniuste tẽtasse aliqui ,puarenẽ: tamẽ hoc agens cuncta picula declinaret.Quæ uero a cesonia dicta sunt:& quæ de ea hoĩes dice bant: hæc sunt.At illa cũ uidisset uenientẽ lupũ corpus gaii monstrabat:& ut ad ,pximũ ueniret eũ cum lachrymis exorabat.Cunq; eũ uidisset mente attonitũ:& nulla cõpassione motũ:cogno-scens ad qđ uenerat:ei suũ iugulũ ꝑparabat:& lugens:,pmptius ea faciebat:quæ agere soliti sũt: qui in uitæ despatione constituuntur.Tum inuitauit eũ:ut quæ decreta fuerant: non moraret implere.Et illa quidẽ magnanimiter a lupo hoc modo pempta est:& sup eã filia piter extincta ẽ. Hæc dũ egisset lupus:se uertens:chereæ & eius sociis indicauit. Gaius igitur.iiii.impii sui anno: minus.iiii.menses:ita defunctus est:uir & ante regnũ nequitia summus:libidinibus subiugatus: derogationibus amicus:in rebus terribilibus timidus:& semp auidus potestatis:in quibus non oportebat nimie largus:acquirens diuitias occidendo:& contra leges agendo:& diuinitate ac le-gibus maiorem se esse studens:atq; uideri uolens.Is fauore populi sepe deceptus:quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt:sua credidit esse ornaméta:uirtutis & amiciciarum immeor:quãdo cõ-tra hæc cum illatione supplicii frequenter exorsus est:inimicum sibi estimans quicquid uirtuti esset aptissimum:& in his quæ concupiscerat nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus:odium ciuium maxime cœpit habere:eo ꝙ simile aliquid longo tempore mi-nime factum esse constaret.Opus autem magnum aut regium nihil ab eo ad utilitatem præsen-

tium temporum:aut futurorū reperitur geſtum:niſi q̄ circa regium & ſyriam propter aduentū nauium frumenta ex egypto deferentium horrea decenter inſtituit:hoc enim conſtat maximū & nauigantibus ultimum:quod tamen nō uenit ad effectum:ſed ſemiplenū ab eo dum ſegnius conſtruitur derelictum eſt.Cuius more hæc cauſa fuit:eo q̄ rebus inutilibus ſibiq; placitis uolū tatibus ſtudens:& illic expenſas efficiens:melioris operis dereliquit utilitatem.Inſuper & fuit rethor optimus:græca lingua pariter & latina ad dicendum uelociſſimus:& ad intellígenda aliena opera præparatus:ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis:& acerrimo ingenio:meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret.Hunc nanq; tyberius tanquam fratris nepotem:quem etiam habuit ſucceſſoré:magna neceſſitate ſtuduit eruditi:cum ipſe eiſdé ānis primo floruerit.Gaius itaq; puer colebat hæc quaſi cognatus:& imago principis.Ob quā rem ciuibus meruit præſidere : qđ nō tamen obtinere p̄ualuit:neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate:peruenit ad mortem.Difficile nāq; eſt:ut illis poſſit acquiri uirtus:quibus facile uidetur agere quo trahuntur.Initio ſiquidé:faciéte eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis:zelo meliorum rerum poſtea perductus ad iniuriam: onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq; deſcédit: ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur.Claudius igitur ſicut dixi ſuperius: interruptione facta uiarum:egrediebatur de theatro.Qui gaio mortuo:& domo cæſaris nece turbata:i anguſtia pro ſua ſalute conſiſtens:& in quodam artiſſimo loco deueniés ſe celabat:nullam periculorum cauſam:niſi ruborum formidans.Is enim cum priuatus eſſet:mediocriter ſe tractabat inter omnes:ſufficienter doctus:& diſciplina maxime græca compoſitus:qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat.Tunc itaq; dum trepidatio populos obtineret:& omne palatium ferocitate militum plenum eſſet:& terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos apprehendiſſet:ſūmi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et gaii quidem interitum peruipendentes:eo q̄ iuſte uideretur extinctus:quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt:quemadmodum bene cuncta diſponerentur.Cunq; germani ad necem peremptores gaii requirentes:ſuæ magiſquam cunctorum utilitati conſulerent:claudius turbatus:& nequaquam de ſalute ſua ſecurus: maxie: quia capita ferri uiderat aſprene:& quos cum eo conſtabat occiſos:ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus:obſcuritate celatos.Tunc gratus quidam militum in palatio uidēs eum: nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens:credens hominem eſſe:qui magis in eo loco inſidias faceret:p xime ueniens eumq; appræhendens agnouit:ſeq; ſequentibus ait.Iſte germanus eſt: eum conſtituamus imperatorem.Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos:& metuens:ne propter gaiū ipſe quoq; moreretur:parcendum ſibi eſſe poſcebat:eiſq; ſua facta commemorabat. Tūc gratus ſubridens dexteram ei porrexit:& noli inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe:cum te magis oportet magnanimiter de imperio cogitare:quod dii auferentes gaio:mundoq; p̄ſpicientes:tuæ cō ceſſere uirtuti.Perge nunc:& maiorum tuorum recipe ſolium.Supportabatq; eum:nequaquam ualentem ambulare pedibus:propter timorem ſcilicet:gaudiumq; dictorum.Concurrebant aūt circa gratum etiam multi militum:& uidentes claudium duci quaſi ad ſupplicium rerum geſtarum tanquam pro uiro ſua uita quieto:& multa pericula in principatu gaii perpeſſo dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis:factiſq; turba:fuge totius plebis exortæ ſūt.Tunc claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente:eum in uehiculo rapientes pro eius incolomitate ſolliciti:cum fuga ad palatium uenerunt.Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculum dedit hominibus. Cunq; iam rempublicam tenere uideretur:multomagis militum concurſus procedebat:cunctis utiq; aſpectum claudii libenter inſpicientibus : eumq; principem ſtatuere feſtinantibus:pro fauore germanici eius fratris:qui magnā gloriam ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis:inſuper etiam cogitātibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis:& quæ pridem ſuo principatu deliquerant.Inter hæc etiam rurſus cogitabant:quia imperium deductū ad unū periculo non careret:quando quodcunq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiam propéſaret ſufficienter inter alterutros cogitabant:& quæ ſolent prouenire quotidie loquebant. Erāt ergo diuiſæ hæ ſentētiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatem priſtinam appetebant:& oneroſum ſeruitium pro tyrannorum iniuria declinabant:populus autem inuidiam circa ſenatum habēs: & auaritiam eius effugiens in raptu claudii pro imperatoris ordinatione gaudebat . Tunc itaq; pene belſum iam ciuile ſub pompeio flagrabat:quod tamen imperatore conſtituto ſedatum eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcēs claudium a militibus abreptum:miſit ad eum uiros de ſuo cetu uirtute claros:qui eum admonerent:ut pro adeptione regni nullam uim faceret:ſed magis ut ſenatui tantorum uirorum unus cæderet : & cōmunem utilitatem proſpicientibus legibus ſubiaceret:utq; memor eſſet:quorum malorū priſci tyranni occaſio fuerint ciuitati:& qui ſub gaio etiā

ipse cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus: & iniuriam ab aliis grauiter irrogatam: sponte ad subuersionem patriæ coarmaret: sed ut magis priorem uirtutē suæ quietis ostenderet: quatenus ei honore liberiorum ciuium: & legum decreta succederent: quo fcō fauorem impantium: & quibus impatur acquireret: quia si neq; mortem temperare uellet: nec cederet auctoritati senatoriæ: grandem manum ad resistendum haberent: & armatorū copiā & multitudinem famulorum: quibus aduersus eum fortiter uterentur maximum uero sibimet esse remedium spei atq; fortunæ: sed etiam deos non aliis præbituros esse solatia: nisi eis qui cū uirtute & bono principio ad congressionem certaminis aduenirent: cum ipsi. s. pro patriæ libertate pugnarent. Et legati quidē uenarius & braccus ambo tribuni his utebātur uerbis: & prostrati claudium suppliciter exorabāt: ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidētes utiq; eum militum multitudine circūseptum: & in compatione illius exercitus consules nihil esse: suadebantq; simul: ut si appeteret principatum: a senatu magis sibi datum acciperet: quod esset prosperius atq; felicius: si non cum iniuria: sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogantia uerba hæc direxisset: & ad præsens mitti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum: quam regis agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui sponte uenerat cædere non debere.

Capitulum. III.

Sic ergo agrippa complet is solennibus circa mortem gaii a quo fuerat honoratus & eius lectum lugubriter prosecutus: agnoscens claudium a militibus raptum festinabat ad eum. Quem turbatū inueniens & paratū ut senatui cæderet: exacuit monens: ut imperium sibi defenderet. Cunq; talia dixisset abscessit. Quē cū senatus euocasset ad curiam: unguens caput unguentis quasi ab scorio remearet: senatū interrogabat: quid de claudio gereretur. Illis autem quæ gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam possideret: paratum se quidem mori pro gloria curiæ sermone professus est: & tractandum suasit de utilitate cunctorum: opus esse dicens: si resistere claudio uellent armis atq; militibus: quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan impati incidere uiderent̄ in malis. Respondente uero senatu armorum copiam & pecunias abundare: sed etiam militum aliquam partem cōgregāda: quatenus libertas seruis emergeret: opto inquit agrippa & curiam peragere: & uos quæ desiderii uestri sunt: dicendum tamē est indubitanter: q̄ credo fore pro uestra salute. Scitis militiam: quæ pro claudio pugnat: longo tempore armis imbutam: nostra uero pars hominum est incerta: fluctatio & turba multorum: & seruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduersus expertos bella suscipimus: producentes uiros: neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidetur esse mittendum ad claudium: qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiam me legatione fungi: paratus sum. Hæc cū dixisset: cunctis consentientibus: missus cum aliis: claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis potestate respondere. Tunc Claudius ait non esse mirabile: si imperatorem nō libenter exciperet curia: quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius mansuetudinem progustaret: cum nomine tantū ipse princeps foret: opere uero cōmunitas imparet: eo q̄ multaꝝ uariarūq; reꝝ uideret̄ exptus: ꝓspere uero īpiū sibimet obuenisse gauderēt. Et legati quidē hæc audientes uerba reuersi sunt ad senatū. Claudius āt cōgregato exercitu loq̄bat̄: ab eis iusiurandū secū ꝑmanēdi accipiēs: dōauitq; singulos custodes corpoꝝ qnq; milibus dragmis: & ducibus numeꝝ promeritā portionē largitus est: sed & militibus absentibus similia cōpromisit. Consules itaq; cōuocare senatū ad tēplū triūphatoris adhuc nocte existēte: quoꝝ alii q̄dē semetipsos in ciuitate celarūt: cōsultationē refugientes eoꝝ: alii uero in agros proprios sunt egressi: ꝓspicientes: quō sires ad effectum ueniret: in libertatis despatione cōsisterent p̄stantius iudicantes sine ꝑiculo seruiendi cū segnicie uiuere: q̄ possidētes dignitate patrum sub salute dubia commanere. Verumtamen nisi amplius. c. collecti sunt: quibus in cōmune de præsenti statu tractātibus repente clamor congregati exercitus est emissus: petentiū ut militaris impator eligeretur: & nequaquam principatus romanus a multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerant ne cunctis simul: sed uni traderetur imperium: hoc tantū senatui cōcedentes ut ipsis q̄ dignus uideretur eligerent. Ob quā rem cōtraria erant uota senatus & populi: multo magis autē tam ꝓ amissione gloriæ libertatis: quā ꝓ formidine claudi. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobilium: dignitatibus & coniunctione coniugū p̄pollentes. Minutianus nāq; marcum fortitudine dignum qui iuliam gaii sororem habebat uxorem studebat eligere: ut rerum culmīe potiretur. Consules uero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam ualerium asyaticum minutianus anteponebat: & pene homicidia fcā sunt desiderantium principatum: ut claudio quoquo

modo repugnaretur. Monomarchoꝝ uero turba non parua militū per noctem ad ciuitatis cu-
stodiam positoꝝ cōcurrebat ad claudiū. Quapropter alii nō ante urbis libertatē: alii quoq; clau-
dium metuētes a cōsulibus abscesserūt. Diluculo aūt chereas cū sociis ad mediū trāseuntes uer-
ba facere nitebātur ad milites. Quos cū multitudo uidisset: silentiū postulantes: & dicēdi initia
facientes cōtinuo disturbauit: nō acquiescens eis ut aliquid allegarent: eo q; ipsi ad monōarchiā
pariter conspirassent. Tum regnaturo fauebant: tanquā non patiētes senatui cedere potestatem:
qui etiam si imperare niterentur: milites non sinerent interfectores gaii regnare. Inter hæc igi-
tur chereas iram nō ferens: imperatore poscētium populoꝝ datuꝝ repromisit ducē: qui ei signū
abeunti deportaret. Erat enim hæc ethicus: agitator pisani: gario & militibus circa solennitates
circentium: & seditiones: atq; opera inhonesta deuotus: multaq; chereas obprobria sibi reluctan
tibus inferebat: sed & caput claudii se dicebat ablaturum. Pessima nanq; est insipientia cū furore
Milites ergo non reuertentes uerba chereæ: sed euaginantes gladios: & signa tollētes ad claudiū
deuenerunt: cōmunicaturi illis qui etiam præbuerant iusiurandum. Senatus aūt & consules i de-
solatione relicti sunt: non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido piter & angustia: igno
rantibus quid passuri forent: dū claudius prævaleret: & semetipsis adinuicē derogabāt: & pniam
facti gerebant. Sabinus aūt unus interfectoꝝ gaii transiens ad mediū: primitus semetipsum iter
ficere minatus est: quā claudiū principē constituere: & seruitutem damnari uidere. Sed & chereas
hāc magnanimitatē assequi cōpulit. Qui dum contēsisset gaiū: & primus auctor bonæ fuisset ui
tæ: neq; sic patriæ uindicare potuit libertatē. Chereas aūt de morte quod in nullo dicebat ee du-
bitandum: uel tamē mentē claudii trutinare: & illi quidē in his erant. Ad milites aūt ois undique
populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accusaret milites: & pro libertate senatui
supplicaret: ipetu facto euaginatis gladiis nisi mitis claudius ꝓhibuisset opus in eū necis ipleue-
rant. Tunc claudius ereptū consulē a periculo: fecit sibimet assidere. Senatores aūt qui cū quinto
fuerant: non simili honore susceptit. Nam quidā eoꝝ etiā plagis affecti sunt: & ad eū uenire cō-
pulsi. Antonius aūt uulneratus effugit: eratq; periculū uniuersis. Tunc rex agrippa accedens ad
claudium: postulauit ut circa senatū mitis existeret: dicens: quia siquid crudelitatis exerceretur i
curia: nō eēt super quos eius consisteret iam potestas. Claudius aūt his flexus. senatū ad curiā cō-
uocauit. Cunq; de palatio per ciuitatē ipse ꝓcederet: obsequētibus in eius ꝓcessu militibus: cum
multo nimis ipetuq; a ridiculo gaii iterfectores in publicū ꝓruperunt: chereas & sabinus ꝓhibē
tes eū mādato pollionis: quā ante paululū claudius ducē custodū corporis istituerat. Claudius ita
que dū ad palatiū denuo uenisset: cōgregans alios ꝓtulit sniam in chereā: cuius opus quidē uide
batur esse ꝑclaꝝ. Sed pollioni præcipue cām mortis applicabant: qui tantū opus fieri ꝑsuaserat
& ut ipse piter pro metu futuri tēporis deperiret: iustū esse clamabant. Ducebaē itaq; chereas ad
morte: & cū eo lupus: sequebantur q̄ multi romanoꝝ. Dicitur autē quia chereas magnanimiter
hanc cladē excepit: nō solū uultu nequaq̄ deposito: sed etiā lupū reprorutū in lachrymas obiurgā
do. Cunq; turba ad uidendū prosequeretur: dum uenisset ad locum: requirebat militem: si inter-
ficiendi meditationē haberet: rogauitq; ut gladiū ad necem suam deferret: quo gaiū ipse uideba
tur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est chereas: unius uulneris percussiōe finitus: lupus autē
crudeliter est extinctus plurimarum ictu plagarum: eo q; ceruicem mollius præparasset ad necē.
Post paucos uero dies iminente festiuitate: romani honorauerunt facta chereæ: petentes expiati-
onem fieri: eo q; eius memoriæ fuissent ingrati. Hoc itaq; modo chereas uita priuatus est. Sabi-
nus aūt dum eum claudius nō solum absoluisset a culpa: sed etiam dignitatem quam habuerat
remisisset: iustū credens ut relinqueret coniuratos: semetipsum occidit gladio: sic incūbens: do-
nec eum usq; ad capulū uulnus absorberet.

Capitulum.IIII.

CLaudius itaq; susceptos milites dispergēs: edicta ꝓposuit: & principatū agrippæ: quē gaius
ei ꝓstiterat ipse cōfirmans: regē quoq; collaudās: adiecit ei omnē herodis: qđ ad usus eius
super iudeos & samaritas habuerat. Et hæc quidem debitum proprii generis ei restituit.
Abelan uero lisaniæ: & quæcūq; in libano monte sunt: ei de suo pariter adiecit iperio: & publice
in media ciuitate romana cū agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq; regnū auferēs qđ habe
bat: ciliciā & cōmagenē dōauit ei. Distinxit āt lisimachū āte sibi aīciaꝝ iure cōiunctū: q etiā an
toniæ mris eius tutor extiterat: & circa gaiū deuictus erat: cuius filius berenice agrippæ filiā du-
xit uxorē. Quam dum marcus alexādri filius fuisset mortuus resumēs uirginē fratri suo herodi
agrippa coniunxit: petens ei regnum chalcidis a claudio. Hoc itaque tempore seditio inter iu-
deos atq; paganos in alexandrina ciuitate surrexit. Moriente nanque gaio sub cuius principatu
ab alexandrinis uidebatur afflicta iudeorum gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia.

Claudius aũt egypti præfecto mandauit ut ſeditionẽ amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & herode:edictum miſit in alexandriam atq; ſyriã:hmõi oratione conſcrip tum. Tyberius:claudius:cæſar:pius:germanicus:tribunitiæ ptãtis dicit.Notũ eſt iudeos in alexandria cõſtitutos:qui ẽt alexandrini uocanť:cohabitaſſe tẽporibus priſcis alexãdrinis:& patria ciuitatis iura a prícipibus ípetraſſe.Quod palã é ex reſcriptis eoꝝ piter & dictis.Sed poſtq̃ nro ſperio ale xandria per ſebaſtũ noſcíť ſubiugata:ſeruata eis ſunt iura ſua a p̃fectis p diuerſa tẽpora deſtinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta eſt tẽpore quo aliquas in alexãdria fuit.Moriente uero ſe baſto principe gentis eoꝝ:ſic fuerunt ut ſinguli eoꝝ in ſuis ſolẽnitatibus ꝓmanerẽt: neq; coacti ſunt religionis paternæ iura tráſcendere.Quapropter alexãdrinos eleuatos cõtra iudeos ibidem conſtitutos: qui tẽporibus gaii cæſaris pro uehemẽti eius ſuperbia ſimul & ípudentia:alias íprudentia:q; nollet gens iudeoꝝ patriã religionẽ tráſcendere:& illũ deũ appellare:humiliari ſũt:p̃cipio:ut neq̃quã pp íprudentiã gaii de iure iudeoꝝ aliquid auferri nitať:ſed ſeruata eis iura priora maneant utiq; in ſuis ſolẽnitatibus:quãobrẽ parte utranq; p̃cipio magnã habere curã:& poſtquã hæc dicta fuerint ꝓpoſita nulla decætero turba fiat. Edictũ ſiquidẽ in alexandria ꝓ iudeis miſ ſum homo eſſe dinoſcíť.Quod uero í omni orbe directũ eſt:his cõtineť eloquis.Tyberius clau dius:pius germanicus tribunitiæ ptãtis conſul ordinarius ſecundo dicit. Petentibus me regibus agrippa & herode cariſſimis:quatenus eadẽ iudeis iura concederẽ í omni ſperio rõanoꝝ:potiuſ que in alexãdria cõſtitutis:libenter hoc præbui:nõ ſolũ petẽtibus hoc cõcedẽs:ſed etiã ipſos pro quibus rogatus ſum dignos exiſtimãs propter fidẽ & amiciciam roãnis ípenſam; præcipue iuſtũ eſſe decernens:ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuareť:quõ ad dei culturã hæc ſeruare na ſcuntur. Optimũ ergo iudico iudeos in omni mundo ſub nobis conſtituto paternas ſolẽnitates ſine ꝓhibitõe celebrare:quibus iam nunc præcipio:ut meã hanc manſuete cuſtodiãt:& ipſi alia rum gentium religionẽ nequaquã adnihilare ꝓtentem:ſed ſuas leges obſeruent.Hoc igiť edictũ meum iudices ciuitatũ atq; coloniaꝝ:& municipioꝝ intra italiã & extra eam:regeſq; piter & po tentes per ꝓprios legaros tranſcribere uelint:ꝓpoſitũ nõ minus.xxx.diebus eſſe in loco:unde ex humili ab oíbus legi poſſit.His igiť edictis in alexandriã & oẽm terraꝝ orbẽ directis:oſtẽdit cæ ſar claudius quã uoluntaté circa iudeos habuerit. Mox aũt etiã agrippã reddito ei regno maxis cumulatũ donis remiſit ad ꝓpria principibus ꝓuinciaꝝ atq; prælidibus litteris ſuis ſcribens: ut ei honoré debitũ exhiberent.Ille uero dũ meliori fuiſſet fortuna ꝓuectus: cũ celeritate reuerſus eſt:uenienſq; ad hieruſalẽ:gratificans hoſtias celebrauit:nihil qđ erat legitimũ derelinquẽs:unde & multos nazarenos tondi præcepit.Aureã uero catenã quã ei dederat gaius:factã ad inſtar pon deris ferreæ catenæ:í qua manus regiæ fuerãt obligatæ:ut triſtis fortunæ memoriã reuocaret:& teſtimoniũ de rebus meliorib⁹ phiberet:in tẽplo ſuſpendit ſupra gazophilatiũ ut & maximum eius indicaret caſũ:& ſimul oſtenderet:poſſe eũ qui corruerit denuo ſuſcitari. Hoc eni illius ca tenæ oblatio oíbus ídicabat:quã rex agrippa ex parua cã antequam dignitaté fuerat alligatus:& poſt paululũ cõpedibus abſolutus:ad regnũ præcũ ꝓbať clarius euectus.Propter hæc ergo opor tet intelligi:quia res hoíum & lapſũ facienté corruũt:& inclinata ad culmis faſtigiũ ſepius redu cuntur. Perfecto igiť agrippa cultu exhibito deo:ſeophilũ quidẽ ione filiũ pontificatu ſ mouit: & boetho ſymõis:cui cognomentũ erat canthera:honoré eius atribuit. Duo eteni erant fratres ſymoni:& boethus pater:cuius filiã habuit rex herodes uxorẽ:ſicut ſupius declaratũ eſt.Cum fra tribus ergo ſacerdotiũ habuit.Symonis aũt oniæ tres filii í macedoniaꝝ pricipatu fuerũt: ſicut in priori ſcriptura cõtradidi.Rex igiť agrippa hoc mõ ſacerdotes cõſtituens hieroſolymitis cõpẽ ſationem eoꝝ deuotioni reſtituit:& uniuſcuiuſq; modũ bene diſponẽs:affectuoſam ꝓbuit largi tatem.Præfectũ uero militiæ totius fecit ſylã:uirum qui multis laboribus ei ſepe cõicauerat.Igiť tempore paruo prætereũte dorite iuuenes ꝓponentes uenerationi ꝓſumptionẽ:cũ natura uicerẽ tur audaces:tollentes cæſaris ſimulacrum in ſynagoga ſtatuere iudeoꝝ.Quod opus agrippã ue hemẽter exaggerauit.Videbať nãq; ad deſtructionẽ paternaꝝ legũ eſſe celebratũ. Pro qua re ad publiũ petroniũ præſidẽ ſyriæ feſtinãter aduenit:& cõtra doritas cõqueſtus eſt:qui nõ minus in dignatus cũ utiq; & ipſe tranſgreſſionẽ legũ factã nimiã eſſe iudicaret ípietate idiſciplinatorum doritaꝝ hæc cũ magna idignatione ſcripta direxit.

Capitulum.V.

PVblius petronius legatus tyberii:claudii cæſaris:pii germãici:primatibus doritẽſiũ dicit. Audiuimus:quoniã quidã ueſtrũ tantæ ſupbiæ ꝓſumptiõe abuſi ſũt: ut nec dictis cæſa ris claudii:pii germãici ſubderenť:qbus ſanctitũ é:iudeos obſeruatiõe pr̃naꝝ legũ eſſe di mittendos:uoſq; omnia contraria feciſſe cognouimus:ſynagogam prohibentes conſiſtere iude orum cum in ea poſueritis cæſaris ſimulacrum: præuaricationem ſcilicet agentes non ſolum

contra iudeos: sed contra ipsum imperatorē:cuius simulacrum melius ponerēt in omni iudeorum tēplo:quā in debito loco:cum utiq; decreto cæsaris sit sanctitū: unumquēq; habere in locis propriis potestatē. Verūtamen cum edictū iperatoris precipientis: ut iure solēnitatibus suis utātur:& cū græcis pariter cōuersentur:contēpseritis:risibile est si dicā cur mei iudicii fueritis imemores. Quapropter eos qui contra dictū cæsaris talia cōmiserunt:cū etiā eoꝝ iudices idignētur quando nō propria uoluntate asserunt:sed impetu plebis impletū a centurione ꝑclo uitellio ad me duci præcipio:quatenus possint gestoꝝ reddere ratioē. Primates uero seu principes moneo: ut si nolint uideri hanc querelā sua uoluntate celebratā:culpabiles personas centurioni demonstrent:nullā seditionis aut litis relinquētes occasionē:quā scilicet maliuoli uenerari his operibus demonstrant. Mihi nanq; & carissimo meo regi agrippæ nulla potior cura est:quā ne gens iudeorum occasionē sumat uindictæ gratia:ut ad tumultū seditionis accedat. Vt autē apertius sciatis quid & cæsar ex huiusmōi causa præcepit:dicta eius alexandriæ destinata:huic scripturæ præposui quæ licet omnibus nota esse uideant:tunc etiā apud tribunal meū carissimus mihi rex agrippa hæc legit:allegans:ut non oporteat eis dona iperatoris auferri. Agite itaq; me ꝓnunciante ut decætero nulla seditionis aut turbæ queratur occasio: sed unusquisq; suæ religiōis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cōmissa correxit:ut denuo nihil posset huiusmodi perpetrari. Rex aūt agrippa symonē cantheꝝ pontificatu priuauit:& denuo ionam anne constituit: eum scilicet existimans digniorē:cui tamē gratū non fuit tantā recipere dignitatē:pro qua resupplicabat:hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens:hanc mihi constituis ꝓprio cōsilio dignitatem:licet me ad pontificatū nunquā dignum iudicauerit deus:semel tamen cū indutus sim stola sacerdotii sufficit mihi:prius enī sū dignus idutus:quā nūc denuo recepturus. Tu uero si mō uis: ut accipiat:dignior hunc honorē:agnosce:qa omni peccato mūdior est apud deum: & apud te rex frater mihi:qui posset ad hūc honorē dignus accedere. In his ergo sermonibus rex agrippa collaudās ione uoluntatē:præbuit mathiæ eius fratri pontificatū:& non multo post tpe petronio successit marsus qui syriam gubernabat. Sylas igit præfectus regis agrippæ:quoniā in omni fortuna ei fidelis extiterat:& nec in periculoꝝ eius cōione recesserat:sed cū eo in māifestis laboribus atq; necessitatibus succubuerat:circa eū magnā habebat fiduciam cōcedere sibi petiit apud eū parē honorē pro amiciciaꝝ pristinafirmitate: & neq̄quā patiebat ei legaliter obedire: ita ut maxia ab eo beneficia postulando:honerosus esse uideret: cū semetipsum imensa arrogatione glorificaret:& regi sepius ad memoriā cās tristiciæ ꝓduceret ut studiū quo tunc circa eum gerebat ostenderet. Quod cū crebro faceret ut mihi uidet iproperare beneficia noscebat. Cuius rex apertā fiduciā tolerare nō potuit. Non est enī tēpoꝝ ignobilium grata memoria:neq; suauis agnoscit:qui frequēter ea quæ præstat:iproperat. Quid plura dum frequenter sylas regis ꝓuocaret irā:& ille plus indignatiōi quā rationi tribueret:non enī remouit a præfectura solūmodo:sed etiā tradendū uinculis in patriā destinauit. Cunq; eius ira longo fuisset tēpore mitigata & perspecta ratione in memoriā reuocasset:quātos pro eo labores ille ptulerat:eius remisit culpā. Die siquidem festiuo natiuitatis suæ:dū cuncti quibus iperabat in leticia magna cōsisterent:sylā reuocari iussit:secū scilicet cōmensuꝝ. Ille uero modū libertatis quē iustū eē credebat: uenientibus ad se nō tacuit dicens. En ad quē me honorē euocat rex:quē denuo post paululū ablaturus ē. Quippe nec primos honores deuotionis exhibite custodiuit:qui iniuriis me afficere nō quieuit. Cum qua ergo fiducia:aut qua conscientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui:pericula quanta sustinui ut illi salus acquireretur & honor:pro quibus omnibus retributionem merui:uincula & carcerem tenebrosum. Nunquam ergo horum obliuiscar malorum:mihi enim pro bonis actionibus:etiam post solutōnem carnis & animæ hæc memoria reseruatur. Hæc loquens poscebat ut regi dicerentur agrippæ. Qui dum eum cognouisset:animo non posset mitigari:dimisit eum in carcere custodiri. Hierosolymorum uero muros:qui circa nouam respiciunt ciuitatem: publicis sumptibus munitissimos latitudine & altitudine fabricatus est. & omni humano reddi derat tutamie fortiores:nisi marsus syriæ pses claudio cæsari:qđ agebat suis lris indicasset. Quā obrē claudius rebellādi causa suspicatus hoc fieri agrippæ mādauit:ut a muroꝝ edificatione cesaret. Qui mox ut iussum agnouit:reluctandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus:& ab beneficia munifica præparatus:& ciuitatē propriis sumptibus exornare non tardus:ita ut sua claritate: muneribusq; gauderet:& fauorabiliter suæ uitæ iura dispōeret:ī nullo similis herodi regi. Illi nāq; erat mēs callida ad supplicia ꝑparata:& aduersus odiosos sine retētatiōe ꝓniciosa:græcis magisq̄ iudeis familiaris existēs:& alienigenaꝝ citates sepe nobilitās:impēsa magna pecuniarum balnea:theatra:& templa:porticusq; cōstituens:iudeorum uero ciuitatem nulla fabrica reperauit:nec aliquā eis præbuit ipensam: unde potuissent habere eius memoriā. Mores autē

agrippæ erant mansueti circa omnes beneficia similia cõferebat. Alienigenis quoq; erat clemẽs etiã ĩ illis dona suæ uoluntatis ostẽdens circa suam gentẽ pro mõ benignus: & potius cõpassiõe pronus. Grata siquidem ei cõmoratio:atq; frequẽs in hierosolymis erat:seq; in paterna solẽnita te seu puritate seruabat:nullaq; dies præteribat:ostiis uiduta solẽnibus. Quidã igiẽ in hierosoly mis uir noĩe symon qui putabaẽ mandata legitia perfecte discernere multitudie in ecclesia con gregata:cũ rex cæsareã prexisset:eũ accusare præsũpsit: quasi nõ sanctũ: & iustũ:suadens: uti rex prohibereẽ a tẽpli limie:quo nisi dignis ingredi nõ liceret.Hæc ergo regi lris ĩdicata sunt a præ fecto:quia symõ talia cõcionatus eẽt.Quẽ rex euocatũ dũ tunc eẽt in theatro:sedere iuxta se fe cit:& sub silentio mitissime requisiuit. Dic mihi qd hoꝝ quæ hæc agunẽ cõtra legẽ esse censeẽ. Ille uero nihil habẽs qd respõderet:ueniã postulabat. Tunc rex circa eũ magis:placatus q̃ ab ali quo credereẽ: iudicans etiã mansuetudinẽ conuenire regi potius quã furorẽ muneribus hono ratum remisit ad propria.

Capitulum.VI.

AT cum multis multa cõcesserit:præcipue bericios honorauit. Instruxit enĩ theatrũ ãpli tudine & pulchritudine præcipua decoratũ:& amphiteatrũ copiosa ĩpensa cõstructũ:sed & balneas & porticus celsis opibus exaltauit:nullaq; tenacitate sumptuũ:aut pulchritudi ne fedauit:aut magnitudinẽ quãlibet iminuit:quoꝝ oĩum dedicationẽ largissime ac magnifice ministrauit. Cum igiẽ ĩ theatro spectacula celebraret: musica quæq; illic instrumenta ꝓduxit:& uaria delectationũ opa affluenter exhibuit.In amphiteatro aũt multitudini monomarchoꝝ suã largitatẽ cuncte ostendit. Vbi uolẽs numerositate cõcertantiũ delectationẽ spectãtibus exhibeẽ: alios septingẽtos pugnaturos emisit:quoscũq; malignos habuit:in hac actione distribuens:ut & illic hoc mõ pugnaret:& opus belli uolũtas pacis existeret. Hos itaq; passim hoc mõ cũctos exti xit. Quibus spectaculis celebratis:ĩ tyberiadã urbẽ galileæ migrauit:eratq; ĩter alios reges ualde cõspicuus:ad quẽ uenit cõmagenẽsis rex antiochus:& damascenoꝝ si gerãmus:& cõtis minoris armeniæ qui ẽt in põto polemõiaco regnabat: piter & herodes frater eius qui & ipse calcidis ha bebat ĩperiũ:habuitq; colloquiũ apud eos susceptione & amiciciis ualde dignissimũ ita ut osten deret suæ sapiẽtiæ culmẽ:& in præsenti eos uideretur regaliter honoraẽ.Sed his apud agrippam ita degentibus:marsus syriæ præses aduenit.

Cap.VII.

VErum agrippa rex sciens eũ honorabilẽ romanis esse ꝓcessit e ciuitate:occursurus ei: q̃si ab stadiis.vii.Hoc etenĩ principiũ inimiciciaꝝ circa marsum fuit.Sedens enĩ in tribunali agrippa inuitauit alios reges:quoꝝ cõcordia marso:& tanta piter aĩcicia in suspitionẽ re pente uenit:nõ credẽti expedire romanis:reges huiusmõi habere consensũ. Mox itaq; ad unum quẽq; mittẽs:mandauit:ut nõ segniter ad ꝓpria remearẽt.Hæc agrippa dolenter accepit:& ꝓpte rea quidẽ marso factus est inimicus.Mathia uero pontificatu spoliato: ꝓ eo constituit sacerdotẽ elioneũ cãthere natũ.Igitur cũ tertiũ annũ iudeæ cõpleẽet ĩ regno:uenit ĩ cæsareã ciuitatẽ: quæ primitus turris stratonis appellabaẽ:ibiq; spectaculũ ad honorẽ cæsaris,ꝓ eius salute celebrabat: ad quã festiuitatẽ ois ꝓuinciæ multitudo nobiliũ:simul & proceꝝ una cõuenerãt.Secunda uero spectaculoꝝ die:stola uestitus undiq; argento contexta:ita ut textus esset ualde mirabilis: uenit ad theatrum incipiẽte die:& primis radiis sole oriẽte dimissis:argenti claritas repercussa fulgorẽ reddit ualde ꝓspicuũ:& oculis insipiẽtibus formidandũ.Mox autẽ adulatores uoces fauorabiles emittebant:quæ nec illi bone ꝓ ueritate uidebanẽ:deũ scilicet appellantes eũ:atq; dicentes:ꝓpi cius esto nobis:quia licet hactenus te uelut hoiem timueris: attamẽ iã nũc superioris naturæ te esse cõspicimus.Has aũt uoceẽ rex nequaquã cõpescuit:nec impia eoꝝ uerba cõpressit.Post pau lulum uero respiciẽs uidit supra suũ uerticem in quodã culmine sedentẽ bubonẽ: quẽ etiã mox esse maloꝝ casum ĩtellexit qui fuerat ei aliquando bonoꝝ.Mox ergo passionẽ mortiferã corde susciens:& uehemẽter uteri dolore ꝓcussus:respicienscq; suos aĩcos:ergo inquit uester deus: ui tam iam mutare cõpellor.Repente nanq; increpitus sum:cum mendaces ad me clamarent:nam qui uocabaẽ ĩmortalis a uobis:ecce iam ducor ad mortem.Suscipienda est snĩa quæ ꝓferẽ a deo. Viximus etenim non praue:sed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc cum dixisset:crescente dolore comprimebatur.Tum cum festinatione ad regalia reportatus est:& sermo apud cunctos egressus est:quia indubitanter moriturus esset. Mox itaq; cuncti cũ coniugibus simul & liberis lege patria in saccis iacentes: deprecabantur pro rege deum & oĩa luctu gemituq; complebãtur. Rex aũt cũ in domo sublimiore iaceret:deorsũ respiciẽs:atq; uidens eos ꝓstratos eẽ:nec ipse a la chrymis potuit abstinere. Quiq; uero diebus cõtinuo uentris dolore cõfectus:uita priuatus est habẽs annũ ætatis quartũ & quiquagesimũ:septimũ uero regni. Quatuor nãq; sub cæsare gaio regnauit ãnis sub philippo tetrarcha tribus: q̃rtum uero cũ herode tres aũt reliquos sub claudii compleuit ipio ĩ quibus & iudeã percepit:& samariam:atq; cæsareã: & tributa sui inumera auxit

imperii. Multum tamé a diuersis mutuũ sumpsit. Nam cũ esset ualde munificus supplicantibus larga munera conferebat: & dona sine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota: cõspirantes simul herodes calcidis rex: & thelcia præfectus: & regis amicus aristoné quendam fidelissimum ministrorum destinauerunt & sylam quomõ eorum erat inimicus qua si iubente rege peremerunt.

Cap. VIII.

REx igitur agrippa hoc mõ conuersatus discessit a uita qui de suo genere filiũ dereliquit agrippã noíe: agétem septimũ & decimũ ætatis annum: & filias tres: quarũ alia quidé noíe beronice sexto decio ætatis anno herodi pris fratri uidebat eé cõiuncta: uirgies aũt duæ erãt: maria & drusilla: maria quidé decimũ agens annũ: drusilla uero sextũ. Eratq; despõsata a suo pre maria archelai celeusi: alias cheleu filio: drusilla uero filio antiochi cõmagenésis regis qui dicebat epifanes. Cũq; mors agrippæ cũctis inotuisset: cæsariénsis & sebasteni benefactorũ eius ime mores: pessimas res egerũt blassemátes uehemẽter íducẽterq; defunctũ. Sed & militũ quæ tunc aderat multitudo í domũ eius abeũtes: & statuas filiarũ regis uirginũ diripiẽtes: piter ad loca fornicaria detulerũt: & statuentes eas in publico reclinátes: eis fedas contumelias íferebãt: & turpiora facinora quã dici fas é scelestis actibus adíplebant: celebrátes cõuiuia publica coronati: & mardentes unguẽtis & oleo: sacrificia piter exhibẽtes: prádiaq; sibimet alterutri p regia morte redentes. Erant aũt ímemores nõ solũ agrippæ: qui multas eis pbuerat largitates: sed ét aui eius herodis: qui ipsas cĩtates instruxerat: porticusq; simul & tẽpla claris pbabat fabricatus impẽsis: filius uero defuncti agrippa erat tũc romæ: & alebatur a cæsare.

Cap. IX.

TVnc claudius audiens agrippã fuisse defunctũ: & sebastenos atq; cæsarienses e mortuo cõtumelias ituliss̃e: graui dolore pculsus est: eratq; pparatus ut eius filiũ in agrippã in illius regnũ dirigeret succesſorẽ: uolẽs etiá iusiurandũ qd cũ illo habuerat cõfirmare. Et cõuocatis amicis ídicauit: qd deliberat sup cõmendato suæ fidei puero: interrogás quid & ipsis uidere tur: utrũ cogitata de hoc manere: uel nõ decernerẽt. qui perspecto cæsaris aío prudẽtius aliqd cõsiliati sunt: collaudantes quidé benignitatis eius propositũ: uoluntaté aũt eius incautá esse dicentes: ut puero: qui nec infantiles annos excesserat: magnitudiné tanti regni cõmitteret: cui eét impossibile tanta gubernacula detinere. Cunq; uideret eos recte locutos cæsar: perfectũ in iudeã tumq; regnum direxit cuspiũ fadũ. quo facto etiã honorẽ defuncto præstitit: ne marsum ad eius regnum: qui illi fuerat inimicus eueheret. Præ oĩbus aũt fado præcepit claudius: ut cæsarienses & sebastenos pro defuncti cõtumeliis coerceret. Cohortes uero cæsariensiũ & sebastenorũ quinq; numero in pontũ transferri iussit: ut ibidẽ militarent: & ex neruis romanorũ in syria constitutis eligerentur milites qui eorũ loca complerent. Sed nequaquã tali iussione migrati sunt. Mittentes nanq; legationẽ ad claudiũ supplicauerunt: & in iudea cõsistere meruerunt. Vnde etiã futuris tẽporibus causa maximarũ calamitatũ iudeis effecturi sunt: sumentes in initio semina belli sub floro. Quamobrem tempore quo uespasianus uicit: sicut post paululum referemus: eos ex illa regione migrauit.

Capitula in librum uicesimum.

HAec insunt in uicesimo libro iosephi historiarũ iudaicæ antiquitatis.

Cap. i.

Quemadmodum claudius post agrippæ mortem: in syriam misit succesſorem marso cassium longinum: & quia fadus missus procurator iudeæ indignatus iudeus qui trans fluuiũ erãt positi: quia præter uoluntaté suam cõtra filadelfenos arma sumpserunt: tres uiros priores ipsorũ compræhendens: unum occidit: duobus fugam immisit: & de ptholomeo principe latronum ad eum deducto & occiso.

Cap. ii.

Quia fadus procurator iudeæ: & cassius longinus præses syriæ præceperunt iudeorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem uestem in antonia constituerent sub potestate romanorum sicut & prius.

Cap. iii.

Quomodo claudius cæsar rogatus ab agrippa senioris agrippæ filio: concessit iudeis petitiones ipsorum: & fado rescripsit.

Cap. iiii.

Quemadmodum herodos frater agrippæ defuncti petiit a claudio potestate templi & sacerdotũ ordinationem: & impetrauit.

Cap. v.

Quemadmodum helena adiabenorũ regina & eius filius iazates solennitates & ritus zelati sunt iudeorum.

Cap. vi.

De fame quæ appræhẽdit ciuitatem hierosolymorum: & mitigata per helenam reginam adiabenorum & eius filium iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum: & de artabano rege parthorum.

Cap. vii.

De mago quodã qui ꝓphetã se eẽ asserẽs plurimos iudeoꝝ seduxit. Cap.viii.
Quomodo tyberius alexander in iudeam directus administrator:filios iudæ galilei populum se ducentes occidit. Cap.ix.
Quomõ tyberio alexãdro cumanus successit ĩ iudea:& quia defũcto herode fratre regis agrippæ defuncti: agrippa iuuenis eius hũit pricipatũ:cæsare sibi claudio cõcedẽte. Cap.x.
Quia aduentu cumani præsidis in iudeam a cæsare destinati:sub eo multi usq; ad.xx.milia iudeorum perierunt quarta die azimorum. Cap.xi.
Seditio iudeorum contra samaritas:& quia multi iudeoꝝ extincti sunt per cumanum adiuuantem samaritas. Cap.xii.
Quia numidius q̃dratus syriæ p̃ses audiẽs hæc: & ascendẽs ĩ iudeã primates iudeoꝝ atq; samaritanoꝝ romã iussit ascẽdere: piter & cumanũ & celerẽ:ut claudio cæsari deberent ex his quæ fuerant gesta reddere rationem:& quia quosdam iudeoꝝ ipse puniuit. Cap.xiii.
Quia claudius audiens inter eos: iudeos quidem absoluit a culpa:rogatus ab agrippa rege:cumanum uero exilio deportauit: celerem aũt millenarium & samaritanorum primates morte multauit. Cap.xiiii.
Felix mittit ꝓcurator ĩ iudeã:& q̃nta ptãs adiecta sit agrippæ regi per claudiũ. Cap.xv.
Moritꝫ claudius cui successit nero q mẽm uxorẽ & alios multos generis sui iterfecit. Cap.xvi.
Quia felix missus in iudeam:& inueniens prouinciam a latronibus nimis aflictam:prospexit ut illis interemptis:pacem tribueret regioni:principem uero latronum eleazarum uinctum direxit ad cæsarem & de morte ionathæ pontificis. Cap.xvii.
Quia ueniente egyptio malefico:& multis iudeoꝝ ab eo seductis:felix aggressus eos multos occidit. Cap.xviii.
Quemadmodum iudeos & siros pro equitate ciuilitatis in cæsarea seditiose concertantes: felix compescuit. Cap.xix.
Quomodo portõ festo in iudeam misso pro successione felicis:contigit prouinciam siccariis cõmoueri. Cap.xx.
De porticu interiore tẽpli:& quẽadmodũ eã exaltauere iudei: & qa festus ob hoc indignatus iussit opus destrui: sed iudeis rogãtibus: concedi sibi ob hoc legatos mittere ad neronem: cõcessit miserunt nuncios:quos audiens nero:ueniam gesti operis condonauit:& edificium manere permisit:& quia moriente in iudea festo: successor uenit albinus. Mors S. Iacobi Cap.xxi.
Quia sub eo a nece prouincialium siccarii cessauerunt Cap.xxii.
Quia florus ueniẽs albino successor:tãtis malis iudeos affecit:ut eos ad arma cõtra rõanos ueni re compelleret.

Incipit liber.xx.antiquitatum.

MOriente itaq; agrippa rege:sicut in libro præcedẽte narrauimus:cæsar claudius misit successorẽ marso cassiũ longinũ: méoriæ cõferens hoc defuncti:a quo uiuente rogatus fuerat:ne marsus ulterius syriæ p̃sideret. Fadus inter hæc dũ p̃fecturæ culmie ĩ iudeã uẽisset cõperit iudeos habitãtes trãs fluuiũ cõtra filadelfenos habẽtes contentionẽ ꝑ finibus uici:cuius nomẽ é meas. Erantq; illic armatoꝝ plurimi cõgregati:qui præter uoluntatẽ primatũ suoꝝ sumẽtes arma: multos filadelfenorũ peremisse noscunt. Hæc audiẽs fadus:uehemẽter accensus é:eo q; non eius reseruassent iudicio qui se dicebant a filadelfenis fuisse lesos:sed usq; ad manũ uenissent. Qui sumẽs tres priores ipsius seditionis allegari ꝑcepit. Deinde quendã eoꝝ antibã noíe iussit occidi:duobus aũt reliqs:amaraco & eleazaro:fugã imisit. Ptholomeus ãt princeps latronũ:& qui multa mala idumeis & arabis frequẽter itulerat:nõ multo post ad eũ deductus:morte multatus est. Hoc itaq; mõ cuncta iudea latronibus est purgata:fadi prouidentia atq; sollicitudine. Cap.II.

IS quoq; fadus tunc cunctos uocans sacerdotes & priores hierosolymitarum: admonuit eos:ut talarem tunicam: & sacerdotalem stolam qua solus pontifex indui solet: in antoniæ castro reponerent:ut sicut prius in romanorum potestate iacerent. Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt:sed rogabant fadum atq; longinũ:nam & ipse cum multo exercitu ad hierosolymam uenerat:metuens ne præceptis fadi multitudo resisteret iudeoꝝ:& ab eis supplíciter exorabant:ut cinerent legationẽ ad claudiũ destinari:q̃tenus ab eo peterẽt:ut sacerdotalẽ uestem haberẽt in propria potestate:& ipsi sustinerẽt donec claudii

reſponſa pciperent.Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerunt:ſi eorꝝ filii obſides præberent.Quibus obedientibus filioſq; dantibus legati ſunt miſſi.Cunq; romā ueniſſent:audiens agrippa iuuenis defuncti filius cauſam aduentus eorꝝ.Erat autē ſicut prædiximus apud prædictū claudiū:cæſari ſupplicauit:ut eiſdem iudeis concederet:mittens ad fadum ſua ſcripta:quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant.Vocans itaq; claudius legatos iudeorꝝ:pmiſit ſe concedere quæ petebant: iuſſitq; ut agrippæ gratias dignas exoluerent:cuius precibus hæc eis iura donaret.Quāobrem huiuſmodi ad fadum miſit epiſtolam.

Capū.III.

CLaudius cæſar germanicus:tribunitiæ poteſtatis:qnquies cōſul:ordinarius q̄ter: ſperator decies:pr̄ patriæ: hieroſolymitanꝝ pricipibus:curiæ populo iudeorꝝ: & cunctæ gēti ſaluté.Agrippa meo cariſſimo:& piiſſimo:quē ego cōnutriui:& habeo mecum producente ad me legatos ueſtros:gratias agentes:eo q̄ habeā gentis ueſtræ ſollicitudinē & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicante: ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant:quæ ſunt a me poſtulata concedo: ſicut uir fortiſſimus: & michi cariſſimus uitellius fecit.Huic itaq; uoluntati conſenſi:primum quidem propter pietatem meam:uolens unum quēque exhibere ſuam in paterna traditōne culturam deinde ſciens: quia dum hæc fecero: & ipſius regis herodis:& ariſtoboli iuuenis potentium perſonarꝝ:quorꝝ circa me pietatē & circa uos ſtudium eſſe cognoſco:ampliſſimas amicicias collocabo.Scripſi uero ob hanc cauſam & cuſpio fado meo procuratori.Nomina uero litteras deferentiū hæc ſunt.Cornelius:leo:trifon:theodiōis dorotheus:nathelis:ioannes:iouis:panis data.xiiii.kal.iulii.conſulibus rufo:& pōpeio: ſiluano.

Capitulum.IIII.

PEtiit aūt a cladio cæſare & herodes frater agrippæ defuncti:cui illo tempore calcidis regnum uidebaſ eé cōmiſſum ptātem templi & ſacerdotū ordinationē:& oīa pariter impetrauit.Ex illo uero fuit apud oēs liberos eius hæc poteſtas:uſq; ad belli finē.Herodes itaq; a pōtificatu remouit cantherum:& ioſeph cani filium ei ſucceſſorē dedit.

Capitulum.V.

EO ſiquidem tempore helena adiabenorꝝ regina:& filius eius iazates ad ſollēnitatē iudeorum hæc cauſa proueniente migrauerūt.Monobazus adiabenorꝝ rex:cui cognomen erat bozeus:ſororem helenā amore captus duxit uxorē. Quæ dum ex eo haberet in utero : contigit:ut dum ea dormiente ſuper uētrem mulieris manum poneret per ſoporem:quandam ſubito uocem audierit:præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finem feliciſſimum poſſeſſurus.Qua uoce turbatus:repente ſurgens:hæc dixit uxori:& natum filium iozatū nuncupauit. Habebat aūt ex helena & alium ſenioré filium.nomine monobazum:& alios filios ex aliis mulieribus procreatos:maximā tamē deuotionē quaſi unigenito iazati deſiderabiliter impendebat. Pro qua re ille inuidiā fratrū ſuſtinebat.Habebat & odium quādo cuncti contriſtabātur:quia eū pater oībus præponebat.Hoc pater aperte cognoſcens:illis quidem ignouit:ſciens quia non hæc agebant pro malicia:ſed quomodo ſinguli fauorem patris deſiderabant. Iazatem uero cum pro eo ualde metueret:ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret:multis muneribus farcinatum:in caſtro paſmi miſit ad abenerigum regem:cōmendans ei nati ſalutem.Abnerigus autē libēter eum excepit : & pro multa deuotione filiam ſuam amachos nomine ei dedit uxorem: donauitque prouinciā ex qua perciperet multa tributa.Monobazus aūt cū iam ſenectute grauareſ:& paucū ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret: uoluit aſpectum filii anteq̄ moreretur inſpicere:& uocans eum: delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur carrorꝝ:terra fertilis amomi:in q̄ etiā reliquiæ ſunt arce noe:quæ ex ymbriū diluuio liberata ferſ: & hactenus uidere uolentibus demonſtraſ.Commorabaſ itaq; iazatis in hac regione: & darrabanē parthicū ad iudeā deſtinauit. Cū enī legibus crederet iudeorꝝ: ſtudebat & ipſe cōuerti: & credēs ſe pfectū non eſſe iudeū:niſi lignū circūciſionis accipet:erat hoc agere pparatus. Quod dū cognouiſſet mater eius:,phibuit:dicēs ei fore piculū:quia cū eēt rex multorꝝ:acqreret inimicicias ſubiectorꝝ:cū pegrinas ſolēnitates & ſuæ gēti extraneas adipleret:nec pati eos ſuper ſe regnare iudeū. Et illa qdē hæc dicēs:oīno ,phibuit.At ille ad ananiā uerba referebat. Qui matri dixit:atq; iterminatus eſt: qa niſi aqeſceret:repēte decederet.Cui mr̄ ait:metuere ſe:ne cā oībus iudicata:piculū ipſe ſuppliciī ſuſtineret: qui q̄ſi auctor & doctor exiſteret operū idecentiū apud regē.Tunc ille audiēs hæc: reſpondit:quia poſſet etiam præter circunciſionem colere diuinitatem ſi apud ſe omnino deceret leges iudaicas obſeruare:& hoc eſſe firmius:quā circunciſionem accipere:ueniāq; illi daturum deum:opus hoc non implenti propter neceſſitatem:ſubiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex hmōi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc autem cum nequaquā ſuū deſideriū abieciſſet: iu-

lib: 20

deum quendam alium de galilea uenientem: melazarum nomine: & leges eruditum patrias: inui tauit: ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eum: & ueniſſet legem moyſeos legē tem ignoras inquit o rex moyſeos iura: & per hoc alias per hæc deo facere uideres iniuriā. Non enim ſolum facere te oportet eas: ſed primitus facere quæ præcepta ſunt. Quādiu ſine circun ciſione permanens: legibus nequaquā noſceriſ obedire. Sed ſi nondū ex hoc legiſti legem: ut ſcias quapropter hoc geratur: uel nunc lege. Hæc audiens rex: actum differri nō pertulit: ſed ad aliam conuerſus eſt domum: & uocans medicum quod præciebatur impleuit. Tunc euocata matre: & anania doctore: eis quod egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore ſunt terri: ne cau ſa cunctis manifeſtata rex periculum deiectionis incurreret: non patientibus ſubiectis uirum ex tranei dei cultorem ſibimet ſupereſſe: ipſiq; pariter periculum ſuſtinerent: quaſi huius rei uideré tur autores. Deus aút præſens erat: qui illoꝝ metum non perduxit ad terminum. Nam cū mul ta pericula & iazates & eius filii ſepius incurriſſent: eum ex ingentibus liberauit anguſtiis: & ſalu tis dona conceſſit: oſtendés: quia reſpiciētibus ad eū: & ipſi ſoli credētibus nequaquā fructus pie tatis aufertur. Sed hæc quidé poſtea explanabimus. Igitur helena regis mater uidens regē pacifice gubernari: & ſuum filiū eſſe beatū: & ultra cunctas gentes, puidentia diuina religioſum: deſideriū habuit hieroſolymitaꝝ conſpicere ciuitatē: atq; cūctis hoibus diuulgatū dei templū ſuppliciter adorare: & hoſtias pacificas offerre. Ob quā rem filio ſupplicauit. Quo mater petente prone cō ſentiente: & multam præparationē itineris faciente: & plurimas dante pecunias: deſcendit in hie roſolymam: etiā filio multo eā itinere deducēte. Cuius aduētus hieroſolymitis tūc ꝓfuit ualde.

Capitulum. VI.

NAm dum eoꝝ ciuitatem illo tempore fames appræhēdiſſet: & multi fuiſſent egeſtate cō ſumpti: helena regina miſit quoſdā ſuoꝝ: alios quidem ad alexādrinoꝝ urbē: ut frumen ta ex eius pecuniis cōpararent: alios ciprum: quatenus caricas ex abundāti deferrēt. Cunq; ueniſſent hæc onera deportantes: alimenta indigentibus illa diuiſit. Quapropter genti noſtræ beneficioꝝ ſuoꝝ maximam memoriā dereliquit. Cuius filius iazates audiens hanc famē: multas pecunias hieroſolymitaꝝ primatibus deſtinauit. Et alia quidé multa bona hi pricipes in noſtra ciuitate geſſerunt: quæ poſtea declarabimus. Artabanus itaq; rex parthoꝝ ſentiens ſibimet ſa trapas inimicos: degere apud eos ſibi iudicauit icautum. Quapropter ei uiſum eſt: ut pergeret ad iazatem regē: ſaluté apud eum inuenire ſe credens: & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatoꝝ atq; familiariū circa mille uiros: uenit ad regē iazatem. Cunq; ipſe illum aperte noſſet: iazates uero artabanum pœnitus ignoraret: inueniens eū in itinere cōſtitutum & aſtans ei: prior ſecundum moré patrium adorauit. Deinde: o rex inquit: ne me deſpexeris tum ſeruum: nec circa ſupplicem ſis ſuperbus: miſer enim rerum mutatione factus exiſtens ex rege priuatus: tuum poſco ſolatium. Perſpice ſiquidem inconſtantiā fortunæ: & hanc ſcito eē cōmunē: & uim ſimilem habiturā. Nam ſi me ſine uindicta deſpexeris: erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo artabanus cum lachrymis edicebat: capite reclinato deorſum. Iazates autem ut eius nomen audiuit: & artabanū ſuppliciter ſibi reſpexit aſtantem: mox ex equo reſiliens: habe in quit fiduciá o rex: nec te præſentia facta confundant. Velociter enim erit tibi mutanda triſticia: amicum nanq; me & auxiliatorē inuenies pluſquā credis: aut enī in parthoꝝ regno te rurſus: aut in meo conſtituā regē. Hæc dicens: regē artabanū impoſuit equo: ipſe uero pedibus ſequebatur: honorem tribuens ei: quaſi regi maiori. Reſpiciens igiť hoc artabanus grauiter tulit: & ꝑ præ ſentem fortunā honoréq; iurauit: deſcenſuꝝ ſe: niſi ille rurſus aſcenderet atq; preiret. Tunc ille in equo aſcēdens: eūq; ad regalia ſua perducēs: oēm ei honorem libenter exhibuit: & in conſeſſu atq; conuiuiis primū recubitū ei parauit: non præſentē fortunā intendens: ſed eius priſtinā digni tatem eumq; ratione frequenter cōſolatus eſt: quia cōmunes ſunt oībus fortunæ ꝑmutationes hoibus. Scripſitq; parthis ſuadens eis: ut artabanū ſuſciperent regem promittēs eum priſtinorū in ſe non habere memoriam: ſimul & iuramēta præbens. Parthis uero ſuſcipere quidem ſe uelle eum nō negantibus: ſed non poſſe dicētibus habere regē: eo ꝙ cinnamū iam cōſtituiſſent princi pem: ne forte inter eos emergeret: agnoſcens eorum cinnamus uoluntatē: mādauit ut ueniret ar tabanus: regnum propriū recepturus. Cui utiq; credens artabanus reuerſus eſt: occurritq; cinna mus: & adorans eū: & regē ſimul appellans: auferens de ſuo capite: ipoſuit eius uertici dyadema. Sic igitur artabanus per iazatem rurſus in regno unde per proceres ſuos ceciderat reſtitutus eſt: nec fuit ímemor beneficioꝝ in ſe geſtorum: ſed iazatem magnis muneribus redonauit. Nam & thiara recta permiſit ei uti: & in aureo lecto quo ſolis parthoꝝ regibus licet dormire cōceſſit de ditq; ei maximā & optimā regionem regis armenioꝝ: cuius terræ nomē eſt niſibis: in qua etiam primitus fecerunt antiochiā ciuitatē: quā migdoniā nuncupauerunt. His itaq; mulieribus a rege

parthoꝝ iazates honoratus est. Post paululũ uero tẽpus artabanus regnũ perdani filio dereliqt. Is ueniens ad iazatem: suadebat ei: ut sibi contra romanos pugnaturo ferret auxilium: cui tamẽ suadere nõ potuit. Iazates enĩ romanoꝝ sciens potentiã atq; fortunã: putabat eum impossibilia bella tentare. Insup dum misisset quinq; filios ætate nouellos ut linguã nostræ patriæ & eruditionem sub integritate condiscerent: sed & matrẽ: ut templum sicut p̃diximus adoraret: erat segnior ad bellandum. Sed & pardanẽ sepius prohibuit narrans ei romanoꝝ uirtutes: & credẽs eũ per talia uerba terrere: q̃tenus a desiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo pthoꝝ rex indignatus: bellum aduersum iazatẽ repente pronunciauit. Sed nullã in hoc utilitatem hr̃e promeruit: deo scilicet spem eius adnihilante. Agnoscentes enim parthi pardanis uoluntatem & quia contra romanos bellum suscipere decreuisset: illum quidem extinxerunt: pricipatum uero cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiã post paululũ per insidias rebus humanis ablato: successit frater bologesis: qui duobus ex eodem patre germanis suis p̃buit potestatem: paccoro quidẽ seniori medorum: tiridati uero iuniori dedit armeniã. Monobazus igit̃ regis frater: piter & eius cognatio: uidentes iazatem propter pietatẽ quam circa deũ habebat ultra omnes hoies excellentem: habuerunt & ipsi desiderium: ut mores patrios relinquẽtes iudaicis solennitatibus obedirent. Horum nisus subiectis fuit ualde gratissimus: & in hoc proceres indignati: irã equidem retinebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciscerentur. Quamobrem ad abiã regem arabiæ scripserunt: multas se daturos pecunias promittentes: si contra eoꝝ regem castra moueret: simulq; professi sunt circa primã congressionẽ eũ se quoq; deserere: quẽ uellent p̃pter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo sacramẽto firmatis: festinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus arabiæ rex: cum multo exercitu uenit ad iazatem. Tunc in ipsa prima cõgressione: antequam ad manus accederẽt: facto singo omnes iazatẽ uelus uno uincti funiculo reliquerunt: & dorsum hostibus dantes effugierunt. Non tamen iazates expauit: sed concilium proditionis agnoscens a primatibus factum & ipse cum exercitu discessit: causamq; requirens: ut agnouit constitutum ad arabas factum: auctores quidem interfecit. Altera uero die congressus plurimos occidit: omnes autem simul in fugam uertit: ipsumq; regẽ persequens: in quodam castro arsanum nomine circunclausit. Quo tamen forti dimicatiõe p̃ua fuit: captoq; castro dum abiam regem non inuenisset uiuum: quoniam se ipse peremerat: abripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur esse magna amplitudine constituta: madiabenoꝝ regressus est regionem. Primo quidẽ conamine adiabenoꝝ proceres nõ ualentes aduersus regẽ: deo scilicet eos eius potestati tradente: neq; tũc quiescere uoluerunt: sed scripserunt pthoꝝ regi bologesi: rogantes eũ: ut iazatẽ occideret: & eis principẽ de pthoꝝ genere constitueret: dicẽtes se odio habere propriũ regẽ: qui iura patriæ destruxerat: & extranea diligebat. Hæc audiens rex parthoꝝ: eleuatus ad bellũ est: & cũ iustã belli non inueniret occasionẽ: datos ei a patre honores repetit: & resistẽti bellũ se inferre minatus est. His auditis: iazates non mediocriter turbatus est: & iudicãs turpitudinẽ sibi fore: si p̃pter metũ collatis honoribus cædere uideret: sciens insuper: quia etiã si his cæderet: pthoꝝ rex ab eius inimicitiis non cessaret: decreuit magis deo curatoris omniũ aiæ suæ picula cõmittere: eumq; maximũ habere se arbitratus auxiliatorẽ: filios quidẽ & coniuges constituit in munitissimis locis: cunctaq; fruméta & fœnũ: & pabula cõgregauit. Quibus gestis: hostiũ sustinebat aduentũ. Veniente uero pthorũ rege cũ exercitus sui multa uirtute pedestrium p̃ piter & equestriũ: & cum magna uelocitate faciente uallũ circa flumen medoꝝ scilicet & adiabenoꝝ prouinciã terminãtẽ: etiam iazates castra posuit non procul ab eo habẽs circa se equestriũ quasi. vi. milia. Quo facto: uenit ad iazatem nuncius a pthoꝝ rege directus: qui eoꝝ uirtutem ediceret: quomodo ab eufrate fluuio usq; ad betroꝝ terminũ resideret: simul & subiectos reges ei adesse dicens interminatus piter: quia pœnas iazates exoluret: eo q̃ circa suum dominum esset ingratus: a cuius manibus: neq; deus eum posset quẽ colebat eruere. Hæc dicente nuncio: iazates nosse se quidem parthorum exercitum dixit suo abundantius potiorem. Sciẽdũ tamen: quia cunctis hominibus melior esset deus. Et huiusmodi dato responsio: ad supplicationem dei cõuersus terræ se prosternens: & cinere caput implens: cum filiis & uxoribus ieiunauit: inuocans deum atq; dicens. Dominator domine: si nõ frustra me tuæ dignitati subiecti: & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui: adueni auxiliator: non pro me solummõ ulturus in hostibus: sed quia etiam cõtra tuam uirtutem cum nefanda præsumptiõe locuti sũt. Et illi quidem hoc modo ingemiscens: cum lachrymis supplicabat: quem repente deus exaudiuit. Ea nanq; nocte bologesus accepit epistolas: in quibus scriptum erat: quia dacus & isacus cũ maxima manu contemnentes eius absentiam ad diripiendam parthorum prouinciam deuenissent. Quapropter nihil agens: retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; iazates deo prouidẽte pthici

regis interminationem effugit. Post paululum uero tempus: cū quinquagesimumquintū ætatis: & uicesimumquartum regni complesset annum: relinquens filios masculos. xxiiii. & filias. xxiiii. uita priuatus est: successionem regni fratrem monobazum habere præcepit: repensans ei; quia per eius absentiam post mortem patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filii morte: grauiter quidem tulit: & sicut potuit mater quæ piissimū filium uidebat amisisse: uerumtamen consolata est: audiens regni successionem ad seniorem suum filium fuisse perductam: ad quem etiam pergere festinabat. Cunq; uenisset ad regionem adiabenoꝝ: non multo tēpore super filium iazatem uixit. Monobasus aūt & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolymis: sepelire præcepit in mausoleis: quos mater tribus procul stadiis ab hierosolymis cōstruxisse uidebatur. Sed quæcunq; rex monobasus in uitæ suæ tpe gesserit: postea declarabimus

Capitulum. VII.

IGitur dum fadus iudeam prouinciā gubernaret: quidā uir magnus noīe theodas populo multa suasit: ut sumentes substantias suas sequerētur eū ad iordanem fluuiū: semetipsum asserens esse prophetam: & præcepto fluuium diuidere: ut eis facile transitum præberet. Hæc ergo dicens: seduxit quidem multos: non tamen permisit eos fadus ad experimentum suæ insipientiæ peruenire: sed repente cohortem misit equestrium sup eos: quæ iopinabiliter irrues: multos quidem peremit: plurimos autē uiuos cœpit: ipsumq; theodā comphendētes: capitis sectione multauerūt. Hæc sunt ergo quæ iudeis contigerūt: tēpore quo fadus i eoꝝ pfuit regiōe.

Capitulum. VIII.

VEnitq; fado successor: tyberius alexander alexandri filius: qui etiā alexandriæ fuit alabarchis: id est princeps salis: genere diuiciisq; alexandrinoꝝ cunctos excellens sed etiam filio suo alexandro diuina cultura melior: quippe cū ille in paternis solennitatibus nō pmāsit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames: quam etiā helena regina multis pecuniis frumenta comparans ex egypto: indigentibus sicut prædiximus est partita. Insup autem iacobū atq; symonem: & filios iudæ galilei: qui populum a romanoꝝ potestate subducere nitabantur sub cirino iudeæ preside sicut prædiximus crucifigi alexāder imperauit.

Capitulum. IX.

HErodes aūt rex calcidis remotiorē successionē hanc ananiæ nibidei contribuit. Tyberio autem alexandro cumanus successor aduenit. Defunctusq; est herodes frater regis agrippæ maioris: octauo anno claudii principatus: tres filios derelinquens aristobolum: qui ei de priori fuerat uxore progenitus: & ex berinicæ fratris filia: berenicianū: & hircanum. Cuius regnum claudius cæsar agrippæ inueni tradidit.

Capitulum. X.

SEditione igitur incidente in hierosolymitaꝝ ciuitate: dū cumanus in iudea pro reꝝ gubernatione consisteret: multi iudeoꝝ pempti sunt: sed primitus cām narrabo ꝓpter quā talia prouenerūt. Instāte festiuitate paschæ in qua mos est nobis azima offerre: dū undiq; ad festiuitatē hāc populus cōueniisset: metuens cumanus: ne q̄ per multitudinē turba aut res uel actio nasceretur: iussit militibus: ut unā acié armatoꝝ facientes: circa pontifices tēpli cōsisterēt: ut si forte tale aliquid nascereť: tumultuantiū iquietudinē ꝓhiberēt: hoc enī & priores pſides iudeæ in hmōi festiuitatibus faciebant. Cunq; q̄rta dies eius celebrationis excessisset: quidā militū reuelans genitalia sua populo demonstrabat. Quod illi uidentes: ad irā furoreq; pducti sunt: nō semetipsos contumeliā passos: sed in deo impietatē gestā esse dicentes: quidē uero ꝓcatiores: cumanū blasphemantes: asserebant militē ab eo sūmissum. Cumanus aūt audiens: & ipse nō medio criter ꝓuocatus est. Verūtamē hortabať eos a seditione quiescere ne in festiuitate inquetudines excitarent. Quibus dū suadere non posset: & illi ad blasphemias magis accēderenť: iussit omnes milites arma sumentes ad antoniā conuenire. Erat enī hoc castrū sicut prædiximus suppositum templo. Multitudo itaq; uidēs ibidē milites congregari: pterrita cœpit effugere. Et dū se milites persequi crederent: p angustos egressus pariter cū timeť fugientes oppressi sunt: & multos adinuicem conterentes interemerūt. Viginti milia enī annumerati sunt qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro festiuitate luctus: & omnes obliti rationū: atq; sacrificioꝝ: ad lamentationes lachrymasq; conuersi sunt. Has ergo passiones unius militis luxuria generauit. Non dum uero luctus quieuerat: & alter incidit denuo super eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaserunt: uia publica uenientes quasi centum stadiis procul a ciuitate: & stephanum cæsaris seruum iter agentem more latrocinii spoliantes omnem eius diripuere substantiam. Audiens hoc cumanus milites continuo destinauit: præcipiens uicinos diripi uicos: & nobiles eorum uictos ad se adduci. Igitur uastatione facta: quidam militum leges moyseos in quodam uico reperiens:

easq; sumẽs cunctis uidentibus rupit:& multas blasphemias atq; cõtumelias eis imposuit. Iudei uero hæc audientes:& multi pariter concurrentes:in cæsaream descenderunt. Illic enĩ cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes:non se: sed deũ ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur ulturum:se autẽ nolle uiuere:dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autẽ metuẽs:ne denuo tumultum populus excitaret:suadentibus amicis militiæ qui contumeliã fecerat legibus se cure percusso:occasionem secundæ seditionis abrupit.

Capitulum.XI.

POst hæc igitur inter samaritas atq; iudeos inimiciciæ hmõi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatũ ad sacrã concurrere ciuitatẽ:& iter facere p samariã. Dum ergo aliquando iter haberent per uicũ noĩe ginais iter samariã & campũ maximum constitutũ:quidã conferentes litem:multos eoꝝ interemerunt. Primi itaq; galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanũ uenerunt rogantes eũ ut interemptoꝝ necẽ inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens:neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes:multitudinẽ excitauere iudeoꝝ:ut arma sumerent:& suã defenderent libertatẽ:seruitutẽ amarissimã esse dicẽtes:& iniurias iportabiles:si talibus nõ defendi. Primatibus aũt eoꝝ eos cõpescere uolẽtibus ac promittentibus quia faceret uindictã cumanus:illi pœnitus nõ acquiescentes:ad manus progressi sunt:& sumentes in auxilio eleazaꝝ dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus:uicos aliquos samaritanoꝝ incendẽtes:cuncta diripueret. Cumanus aũt hoc audiẽs: atq; sumens sebastinoꝝ cohortẽ & pedestriũ.iiii.ordines:& coarmãs piter samaritas sup iudeos egressus est:fcãq; cõgressione:multos quidẽ pemit:plurimos aũt uiuos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere piter & honore:uidentes ad quantã calamitatũ magnitudinẽ deuenissent:iduti saccis:& cinere capita sua cõplentes:oio eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabãt:ponẽtes ante oculos eorum subuertẽdam propriã regionẽ:& tẽplũ piter cõcremãdũ:uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras & iõ rogabant ut mutarent uoluntatẽ:& proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearẽt. Hæc ergo dicẽtes:flexeret eos. Quoꝝ alii recesseret:latrones aũt ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudea latrociniis est impleta.

Capitulum.XII.

SAmaritanoꝝ uero primates ad numidiũ q̃dratũ syriæ pſidẽ:qui illo tempore in tyro erat aduenientes accusare iudeos:quia uicos eoꝝ incenderint ac diripuerit. Et p̃ his quidẽ quæ ipsi passi fuerant:non tantũ se dolere dicebant:nisi quia romanoꝝ cõtẽserint potestatẽ:ad quoꝝ iudiciũ debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autẽ quasi romanos iudices non haberent:hæc ab eis acta dicebant:& propterea uindictã fieri postulabant. His ergo samarite querebanť:iudei uero & seditiõis & litis auctores samaritas fuisse dicebant:& ãte oẽs cumanũ munerꝝ oblatione corruptũ:qui pemptoꝝ necẽ uoluerit uidicare. Quadratus aũt cũ audisset distulit uindicare:dicens:tunc se sniam prolaturũ: cũ iudeam ueniens ueritatẽ subtiliter indagaret. Et illi quidẽ nihil agentes reuertebãtur. Post paululũ uero tempus quadratus in samariã uenit:ubi auctores seditionis audiens: & quosdã samaritanorũ ac iudeorum indisciplinatos inueniens:crucifixit eos:quos cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendã uicũ noĩe liddã:nõ breuiorẽ magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo samaritas audiens:a quodã samareo didicit:quõ quidã primus iudeoꝝ noĩe dortus:& alii qui cũ eo iuuenũ numero quatuor populo suasissent:ut a romãoꝝ potestate recederẽt. Et illos quidẽ q̃dratus p̃cepit occidi:anianũ uero pontificẽ:& anianũ magrm alligans:romã direxit:q̃tenus de his quæ gesta fuerant:redderent cæsari claudio rõem:iussitq; primatibus samaritanoꝝ atq; iudeoꝝ piter & cumano & celeri millenario & uiolentiaꝝ inhibitori:ut ad imperatorẽ pgerent pro alterutris inter se qõibus audiendis. Ipse uero metuens:ne multitudo iudeoꝝ seditionẽ iteꝝ incitaret:hierosolymis uenit:inuenitq; urbẽ in pace degẽtẽ:& festiuitatẽ patriã deo celebrãtem. Cõfidẽs ergo nihil ab eis inqetudinis generari:reliquẽs eos festiuitate: reuersus ẽ ãtiochiã.

Capitulum.XIII.

CVmanus aũt & qui cum eo erant:necnon & primi samaritanoꝝ romam directi: acceperunt ab impatore constitutũ diẽ:quo deberẽt reꝝ suaꝝ cãs exponere. Habebãt enĩ patrociniũ cumanus & samarite libertoꝝ cæsaris & piter amicoꝝ:q scilicet p̃ua lere potuerãt cõtra iudeos:nisi agrippa iuuẽis cũ romæ cõsisteret:& primos iudeoꝝ opprimi uideret:uxorẽ imparoris agrippinã suppliciter exorasset:ut marito suaderet: q̃tenus decenter audiẽs:sua iustitia seditionũ puniret auctores. Claudius aũt his p̃cibus p̃structus: cãm audiens:dũ agnouisset maloꝝ principes fuisse samaritas:eos qdẽ q ascenderant ad eũ:iussit occidi: cumano autem fugã dedit. Celerem uero millenarium præcepit in hierosolymam duci:& oĩbus

uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi. Cap.XIIII.

Misit aũt & claudiũ felicẽ pallantis fratrẽ in iudeã presidẽ:q rebus ĩ regiõe iudeæ pſideret. Cunq; decimũ principatus cõpleſſet annũ:agrippæ philippi tetrarchiã donauit & bathaniam:& traconitidẽ ſimul adiecit:una cũ abela quæ fuerat de tetrarchia liſanie. Calcidem uero ei abſtulit:cui.iiii.præfuerat ãnis. Agrippa aũt ſumens donatiões cæſaris: a ziazo regi amaſorum uolenti ſe circuncidere ſororẽ druſillã dedit uxorẽ. Epifanes enĩ antiochi regis filius:eius nuptias refutauit:nolens iudeoꝝ ſolennitates ſequi:licet hoc facturũ ſe eius cõpromiſerit patri. Mariam uero dedit archelao helicii filio:cui agrippa patre fuerat primitus deſponſata. Quibus nata ẽ filia:noĩe beronice. Nuptiæ aũt inter druſillã & aziazũ celebrate nõ multo tẽpore interueniente hmõi cã ſolutæ ſunt. Dum felix in iudeam ueniſſet ãminiſtrator::uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine precellentẽ:eius ſpeciẽ cõcupiuit:& quendã iudeũ ſymonẽ noĩe aicum ſuum:genere cipriũ magnũ:mittens ad eã:ſuadebat:ut derelicto uiro nuberet ei : promittens eã beatam fieri. Illa uero nõ bene faciens:& declinare uolens inuidiã beronicis ſororis propter pulchritudinẽ ſuã: tranſcendere paternã ſolẽnitatẽ flexa eſt:& felicis nuptias eſt ſecuta. Ex quo ſuſceptum filium uocauit ad agrippam. Sed quẽadmodũ iſte iuuenis cũ uxore per incendiũ bebii montis tẽporibus titi cæſaris deperierit:poſtea declarabimus. Beronices uero poſt herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus:multo tempore uiduata:fama diſcurrente:quia cũ fratre coiret ſuaſit polemoni regi licie:ut circunciſus eam haberet uxorem. Sic enĩ iudicabat falſas obloctiones poſſe monſtrari. Polemon aũt flexus eſt:maxime propter diuicias eius. Non multo tamen poſt eoꝝ nuptiæ permanſerunt:ſed beronice propter nimietate coitus ut dixerunt polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptiis:etiã ſolẽnitates iudeoꝝ pariter dereliquit. Eodẽ uero tẽpoꝝ & maria repudians archelaum:coniuncta eſt demetrio alexãdrino:iudeo genere & diuitiis ualde claro:tunc enĩ & alabarches erat. Suſceptũq; ex illo filiũ:agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis hoꝝ ſubtiliter poſtea declarabimus. Cap.XV.

CLaudius interea cæſar defunctus eſt:cũ impaſſet ãnis tribus & decẽ:& menſibus.viii.diebus xx. Eſt aũt ſermo quorundã:quia ab uxore agripippina fuerit ueneno pẽptus cuius agrippinæ pater fuit germanicus cæſaris frater:uir aũt eius dometius:barbarus:nobiliſſimus romanoꝝ. Quo moriente:uiduatã multo tẽpore claudius duxit uxorẽ:habentẽ filium:qui patris nomine dometius uocabatur. Claudius ergo ꝓpter zelũ agrippinæ:meſſaliã pemit uxorẽ: ex qua filios habuerat:brittánicũ & octauiã. Erat aũt ei & ãtonia filia ſenior quã prima uxore nomine petina habuerat. Octauiã itaq; deſpõſauit neroni:ſic enĩ eũ poſtea uocitauit:cum cæſar eũ filium adoptaſſet. Agrippina autẽ metuens ne britannicus creſcẽs regnum a patre perciperet: & uolens imperium ſuo filio preparare:de morte claudii ſicut erat ſermo tractauit. Quo mortuo: repente miſit principẽ militiæ burrũ:& cum eo tribunos libertoꝝ ualde præpotẽtes:qui deducerent per caſtra neronem:& eum morte principis adorarent. Nero itaq; hoc modo principatu ſumpto brittannicum quidem ueneno latenter occidit:matrẽ uero propriã interemit:hoc ei retributiõis munus impendens:non ſolum pro matris officio:ſed etiam q; ei ſuis machinamentis romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam octauiam ſuam uxorem:multoſq; uiros inſignes:quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare:multi nanq; de nerone hiſtorias conſcripſerunt. Quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alii uero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt:ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen a me non ſunt:qui de nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neq; priorum geſta conſcribentes:ueritatem uideantur hiſtoriæ cuſtodiſſe : licet circa eos neq; odium habuiſſe noſcantur:eum longis poſt eos temporibus extiterunt. Sed de his quidem qui ueritatem hiſtoriæ prouidere nolunt:liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos autem propoſitum ueritatis : perfectionem præſentis negocii breuiter comprehendere nitimur:& quæ nobis iudeis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates:aut delicta reſerare ſtudentes. Reuertar igitur ad narratõnem caſuũ gẽtis noſtræ. Primo itaq; imperii neronis anno:moriẽte aziazo alias aziozo amaſorum rege:frater eius ſucceſſit in principatu.& minoris armeniæ ꝓſulatus ariſtobolo herodis regis calcidei filio a nerone cõmiſſus eſt. Sed agrippæ donauit cæſar partem quandam galileæ tyberiadis tetrarchiæ præcipiẽs: ut ei eſſet ſubiectus:deditq; ei & iuliadem ciuitatem:trans fluuium conſtitutam: & uicos cira eam poſitos.xiiii. Cap.XVI.

REs itaq; iudeoꝝ cremẽtũ ſp a peiori ſuſcipiebãt. Latronũ nanq; denuo & magoꝝ hominum turbis ſeducẽtiũ populũ:ẽ repleta ꝓuitia. Quoꝝ multos cotidie cũ latrõibus capiẽs felix necabat:piter & eleazaꝝ diei filiũ:q latronũ ordinẽ iſtituerat:p iſidias cœpit uiuũ.

Dans enim fidem:quia nihil mali sustineret:flexit eum ad se uenire:quē uinctū romā direxit ad cæsarem.Habens aūt inimicitias felix apud pōtificē ionathan:eo q̄ esset pius:& ab eo moueret: ut rebus iudeoꝝ melius p̄sideret:ne querelā a plebe susciperet:cum populus petisset a cæsare:ut ipse ī iudeā dirigeretur administrator:occasionē quærebat per quā remoueret eū:qui uideret ei sepius importunus.Graue nanq̄ est nocere uolentibus si crebrius arceantur. Pro hac igitur cā felix fidelissimū amicoꝝ ionathæ quendā noīe ioseph:genere hierosolymitā:multaꝝ pecuniaꝝ promissione flexit:ut sup ionathā latrones induceret:q eū uita priuarent.Ille aūt sumpto cōsilio hoc modo p latrones necē illius appetiuit.Ascenderunt quidā eoꝝ ad ciuitatem:quasi adoraturi deum:gladioscq̄ sub ueste portantes:& pmixti populis:pemerunt eū. Cunq̄ mors eius multa remansisset:decætero cū omni fiducia latrones in festiuitatibus ascendebant:& gladios absconsos habentes:quos uolebant inimicoꝝ pmixti populis pimebant:& non solū in reliqua ciuitate:sed etiam in templo quosdā interimebāt.Nam & ibi sepius cædes facere p̄sumpserunt : nihil se ageꝛ impietatis existimantes. Ob quā cām arbitror etiā deū auersatū nr̄am urbē & templū:uelut nequaq̄ suo habitaculo mundū tradidisse romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:ignē & seruitium intulisse:dū uellet nos cū uxoribus atq̄ filiis crebris castigaꝛ calamitatibus.Opera itaq̄ latronū hoc implebant scelere ciuitatē.Magis uero & seductores populos suadebant:ut eos ī heremū sequerentur:dicentes se dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq̄ in hac insipiētia flexi supplicia pertulerunt:quoniā dum ad hoc accessissent:a felice puniti sunt.

Capitulum.XVII.

HOc enī in tempore uenit aliquis ex egypto ad hierosolymā dicens se esse prophetā:& populari multitudini p̄suasit:uti cū eo ad montē qui dicitur oliuarū positū e diuerso ciuitatis procul stadiis.v.conscenderent:uelle dicens eis exinde monstrare:quia eo uiuente hierosolymoꝝ muri corruerent:unde ingressum eis faciēdū esse promittebat. Felix aūt dū hæc audisset:iussit militibus ut arma sumerent.Quo fcō cū multis equestribus ipetu facto ab hierosolymis irruit sup eos:quadringentos quidē eoꝝ gladiis īteremit:ducētos uero uiuos cœpit:ipse aūt egyptius lapsus fuga diſpuit.Rursus itaq̄ latrones populū cōtra romanoꝝ p̄lia cōcitabāt suadētes:ne eis subiacere deberēt:& sibi resistētiū uicos incēdebāt atq̄ diripiebāt.

Capitulum.XVIII.

INter hæc autē iudei habitores cæsareæ:contra syros p̄ equitate ciuilitatis hmōi facere seditionem.Iudei nanq̄ primos se esse dicebant eo q̄ conditor cæsareæ rex herodes de genere fuerit iudeoꝝ.syri uero de herode quidē ita esse profitebanť:dicebant autē cæsaream stratonis turrim primitus uocitatā:& tunc nullū habitatorē ipsius ciuitatis fuisse iudeū:Hæc audientes p̄fecti prouinciæ:sumēteſq̄ ex utraq̄ pte seditiōis auctores: plagarum affecere uulneribus:& tempestatē litis eoꝝ ad breue tēpus hoc opere sedauerūt.Rursus quoq̄ iudei habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes:& ꝓpterea spnētes syros: blasphemiis studebāt eos ad iurgia denuo prouocare.Illi uero pecuniis quidē minores:sed sapiētia fortiores dum multi cæsarienſiū & sebastenoꝝ sub romanis ibidē militarent:pauco tēpore & ipsi iudeis iniurias sermonibus inferebant.Post:alterutros se ita lapidauerunt donec ex utraq̄ pte uulnerati concidērent:uerūtamen uicere iudei.Felix aūt cū uidisset belli mō eoꝝ esse certamē:metuens petebat iudeos:ut a lite cessarent.Quibus non audiētibus milites armatos misit:& multos q̄dē eorum pemit:plurimos autē uiuos cœpit:& domos quorūdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptione pmisit.Iudeoꝝ uero modestiores & dignitate nobiliores:metuentes ꝓ semet ipsis rogauere felicē:ut milites missa turba reuocaret:eisq̄ detero pceret.Quod felix facere eoꝝ p̄cibus acquieuit.Hoc itaq̄ tēpore:rex agrippa dedit pontificatū hysmaheli filio siab. Exorta est enī & pōtificum cōtētō cōtra sacerdotes & hierosolymitaꝝ primates.Vnusquisq̄ enī eoꝝ caterꝫ procaciū & seditioſoꝝ hoīm colligens:uidebatur esse princeps.Et cōserentes semetipsos ad lites:alterutris derogabant:& se lapidibus obruebant.Qui aūt prohiberet non erat:sed ut in ciuitate sine p̄sule:audaci potestate ab oībus talia gerebanť.Tantam siquidē impudentiā atq̄ p̄sūptionem pontifices obtinuerant:ut etiā seruos suos ad areas destinare præsūpserīt:qui decimas sacerdotibus cōpetentes auferrent.Vnde fiebat:ut sacerdotes p inopiā deperirēt.Sic enī inquietorū uis oppressa grauitate iusticiæ prævaluerat.

Capitulum.XIX.

POrtio siquidē festo directo a nerone pro successiōe felicis:primi iudeoꝝ cæsareā habitātes: ascēderūt romā:accusaturi felicē.Qui sine dubio poterat pœnas exoluere ꝓ lesione iudeoꝝ:nisi plurimū cinero pro frs pallātis præcibus indulsisset:cui tūc honorē maximū impendebat.Interea primates syroꝝ cæsarienſiū berillo pedagogo ne-

ronis:qui officiū sup grecos habebat:p epistolas multis pecuniis suaserunt:ut a nerone peteret: dari eis epistolam:p quā ius ciuilitatis qđ cū eis habebāt iudei coīter pœnitus non fieri ītimaret Berillus ergo ipatorē rogauit atq; promeruit:ut hmōi scribereť epistola:q̄ tamē gēti nr̄æ postea ingētiū malorū fuit occasio. Agnoscentes nāq; iudei cæsarienses:q fuerant scripta p syris:tantas suscitauere seditiones:donec bella succederent. Festo igit in iudeā ueniente contigit ut puintia a latronibus uastaret & uici omnes incēderentur. præcipue nanq; sicarii abundabāt utentes gladiolis magnitudine similibus psicorū ensiū:cū sūmitatibus obuncis:& q̄les sunt romanorū sicæ: qbus etiā uocabulū sicariorū latrocinātes habuerūt. Hii nāq; latēter pmixti:i festiuitatibus populorū sicut prius diximus ad citatē p cultura dīna cōuēiētiū:quos uolebāt facile pimebāt. Sepius etiā cū armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebāt:& cuncta piter cōcremabāt. Interea diuersis rebus turbata puintia:festus multitudiné destinauit equestriū atq; pedestriū:sup populos qui decepti fuerant a quodā mago:salutē eis:& malorū requiē pmittente: si eū sequi in desertū cōtēderent. Quo facto:& ipsum seductorē & seductos:irruentes qui missi sunt occiderunt.

Capitulum. XX.

HOc tpe rex agrippa fabricatus est edificiū magnitudine ualde p̄cipuū:in palacio hierosolymorū:iuxta theatrū. Quod palaciū factū est olim a filiis asamonei:in loco eminenti positū. Quod etiā uolentibus ciuitatē respicere delectabilē conferebat aspectū: unde rex inclinatus:inspiciebat ea quæ gerebanť in tēplo. Hæc itaq; uidentes hierosolymorū primates grauiter habuerunt. Non enī patriū erat:ut ea quæ fiebant in tēplo:& maxīe cum sacra dispēsaretur:aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietē excelsū edificauerunt circa ædē:quæ erat in interiori sacrario ad occidentē uersa. Hic ergo paries nō solum triclinii regalis aspectū abstulit:sed etiā occidentalis porticus quæ erat in exteriori tēplo:ubi custodias in festiuitatibus ppter tēplū habere romani solebant. In his igit indignatus rex agrippa: & præcipue festus pfectus:præcepit eis:ut opus edificatū repente destruerent. At illi rogauerunt ut eis potestas daret:q̄tenus ob hoc legatos dirigerent ad neronē:dicentes nō se uitā habituros: si quædā ps tēpli destrueret. Tunc pmittente festo:miserunt de suis primatibus decē: simul & hysmaelē pontificē:& helchiā gazophilacē. Nero aūt audiens eos:nō solū ueniā gesti opis cōdonauit:sed etiā edificiū manere pmisit:hoc beneficiū pompeiæ coniugi religiosæ:p iudeis supplicanti condonans. Qui decē quidē qui uenerant redire p̄cepit:helchia uero & hysmaelē obsidum loco retinuit. Rex igit hæc agnoscens pontificatū dedit ioseph filio symonis pontificis: qui cognomen habebat cadis. Porro cæsar misit albinum in iudeā præfectū:mortem festi cognoscens. Rex autem denuo ioseph quidem pōtificatu priuauit:& anani filio qui & ipse ananus uocabať eius successionē dedit. Hunc etenim seniorem ananum dicunt fuisse felicissimū:filios nanq; habuit:qui omnes dei pontificatu sunt functi:dum & ipse primitus hunc honorem plurimis temporibus habuisset:quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoscitur. Ananus autē iunior cum pontificatum suscepisset:erat uehementer asprimus & audax:secta sadducens:qui circa iudicia sunt ultra omnes iudeos ualde crudeles:sicuti iam declarauimus. Cap. XXI.

CVm ergo huius secte ananus esset:credens se inuenisse tempus oportunū: festo mortuo & albino in itinere constituto:concilium fecit iudicum:& quosdam deducēs ad semetipsum inter quos & fratrem iesu qui dicitur xp̄s:nomine iacobum: quasi cōtra legem agētes accusans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebanť moderatissimi esse ciuitatis:& circa legis integritatem habere sollicitudinem:grauiter hæc tulere:miserūtq; latēter ad regē:rogantes eū:ut scriberet anano:ne talia perpetraret:cum neq; prius recte fecisset. Quidā uero eorū etiam albino occurreret: ab alexandria uenienti:eumq; docuerunt:quia non liceret anano præter illius uoluntatem congregare cōciliū. Albinus autē eorū sermonibus flexus: cum iracundia scripsit anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa sublato ei pontificatu:q̄ tribus habuerat mensibus:iesum dānei filiū in eius loco constituit. Cunq; albinus in hierosolymitas uenisset urbem:omni prouidentia nisus est:ut puintia pacem haberet:& ideo sicariorū plurios iteremit. Pōtifex igit anāus p singulos dies ad melioré gloriā cōscēdebat & fauorē ciuiū habebat piter & honorē. Erat enī locuples:& quotidie albinū atq; pontificē muneribus cōplacabat. Habuit aūt famulos ualde laboriosos:q cū pcacibus conuersati uiris:pgētes ad areas:sacerdotū decadas accipiebāt:tū faciētes:& nō abstinētes a cæde nō dantiū:sed etiā alii pōtifices similia seruorū illius pagebant: cū nullus utiq; phiberet. Quapropter sacerdotes q olim ex decadis alebantur:tunc inopie necessitate deficiebant. Rursus igitur siccari festiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes:comprehenderunt uiuum scribam magistratus eleazari filium ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad ananiam: dixerunt ita

sese scribam remissuros ad eum:si albino suaedret:ut decem uiros quos ex eis cœperat:& uinctos habebat absolueret. Ananias autem propter necessitatem albino ut hæc faceret persuasit: quod opus maximorum malorum fuit initiū.Latrones nanque semper moliebantur ut aliquos familiarium caperent annaniæ:quos nō aliter:nisi quosdā sicariorū reciperent:dimitebāt.Cunq; numerus eorū iterū acreuisset: capta fiducia rursus ꝓuinciā afligebat. Hoc itaq; tpe rex agrippa philippi cæsareā amplius fabricatā:ad honorē neronis nerodiā appellauit: & bericiis theatrū pecuniis multis instructū annalibus spectaculis cōdonauit:innumeras illic expensas efficiens.Frumenta nanq; populo copiosa: & oleū opulenter exhibuit: & omnē pariter ciuitatē statuarū pulchritudine:& antiquorū imaginibus exornauit:& pœnæ omne decus regium ibi migrauit.Qua propter crescebat aduersus eum odiū subiectorū eo q; illorū pompā auferēs:ornaret extraneā ciuitatem:Iesus aūt gamelielis filius a rege successionē pontificatus accepit:iesu dānei honore priuato:& propterea seditio inter alterutros orta est.Facientes enī collectionē prauorū hoium: frequenter usq; ad lapides blasphemiis præcedētibus incidēt. Ananus aūt ꝓcellebat eos: quando diuitiis suis paratos accipe pecunias redimebat.Custobarus enī & saul maximā ei multitudinem congregabant:cū essent de genere regio:& pp agrippæ cognationē populi fauorē haberent: uolenti scilicet iura & res infirmorū diripere præparati.Ex quo præcipue contigit nostrā ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur. Cap.XXII.

ALbinus itaq; cū audisset sibi successorē gessiū florū fuisse directum:uolens aliquid hie rosolymitis præstare:producēs uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcepit occidi. Alios aūt qui ex parua querela tenebantur in carcere:pecuniis sumptis abire præcepit:& ita gestū est:ut carcer quidē purgaretur a noxiis:sed ꝓuincia latronibus ipleretur.Interea extribu leui quicunq; erant hymnorū dictores:persuaserunt regi ut facto concilio eis cōcederet quatenus stola linea ꝓxime sacerdotibus uterentur eius regnū decere dicētes: ut memoriam de nouitate introducta præciperet.Quod petentes:impetrauerunt.Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant hymnidicis hoc concessit:ut posita ueste prima.Linea sicut uoluerant uterentur.Omnia contraria paternis legibus agebātur quibus spretis non poterant pœnæ non solui.Igitur cum iam tunc etiā templum uideretur esse præfectum:& ciues conspicerent:artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent:quibus scilicet ex operetempli alimenta ministrabantur pecuniasq; repositas propter timore romanorū habere non ualere:tunc habito consilio:ut cura haberetur artificum:& eis potius liceret expendi thesauros:quando si una hora quilibet operaret:mercedes acciperet:regi persuaserunt:ut orientalē porticū altius eleuaret. Erat aūt hæc porticus in exteriori templo posita in conualle profunda quadringentorū cubitorū parietes habens:ex lapide quadrato alboq; constructos:Singulorū enī lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero sex:opus salomōis regis:qui primitus templum omne construxit. Rex autem dum ei a claudio templi fuisset cura commissa:iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis istructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum & tempore & copiosis pecuniis opus esset:hoc quidem supplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero sterni albo lapide non prohibuit. Iesu autem filio gamalielis pontificatum priuato dedit hunc honorem mathiæ theophili:sub cuius pontificatu:& bellū romanorum contra iudeos sumpsit initium.Necessarium inter hæc credo & historiæ præsenti esse conueniens:narrare de pontificibus quō inchoauerunt.& quibus fungi hoc honore permissum est:& quanti fuerunt usq; ad bellum finem. Primum itaq; omnium dicunt aaron fratrem moyseos pontificatum sumpsisse diuinum:quo moriente successisse mox filios: & ab aliis eorū denuo liberis honorem unius distributum. Vnde legitimum est nullum posse pontificatum percipere:nisi desanguine fuerit aaron:ex alio nanq; genere neq; si in regno constitutus sit:pontificatum potest adipisci.Fuerunt itaq; omnes ab aaron sicut diximus primo usq; ad finasum qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est:numero.lxxxiii.Ex quibus in deserto temporibus moyseos consistente tabernaculo quod moyses deo dicauit:usque dum ad iudeam populus aduenisset:ubi salomō rex edificauit tēplū:pontificatū habuerūt uiri nūero.xiii. Primi nāq; donec uitā finirēt morte:habebāt inerūpibiliter hūc honorē postea uero ēt uiuētibus successio ꝑbebat.Sed dii qdē.xiii.aaron existētes ex genere:ꝑ successionē sumebāt honorē.Fuit aūt hæbreorū respublica primo qdē sub populi ptāte:post hoc aūt sua unius pricipatu sita:tertio uero sub regibus.Tempus ergo quo isti.xiii.habuere principatū:a die q̄ egyptū pres nri moyse duce reliquerūt:usq; ad edificationē tēpli qd salomō rex hierosolymorū i urbe cōstruxit:fuit ānorū.xii.& sexcētorū.Post illos itaq;.xiii.pōtifices.decē & octo alii hāc tenuere ptātem:a salomōis regis temporibus hierosolymis sibimet succedētes:usq; ad aduentū nabuchodonosor babiloniorū regis:

qui castrametatus est aduersus urbem:tēplū quidē concremauit:gentē uero nostrā in babiloniā migrauit:& pontificem ioſedech captiuum duxit.Tempus enim pontificatus horum quadringē torum.lxvi.fuit annorum:menſium ſex:dierumq; .xx.eum utiq; iudei ſub regibus eſſent conſtituti.Poſt tempus autem annoꝝ.lxx.captiuitatis geſte per babilonios cyrus perſaꝝ rex dimiſit ex babilonia iudeos ad propriam remeare terram:atque conceſſit templum edificare captiuis. His itaq; remeātibus:ſiſon pontificatū ſūpſit:& ex eius genere alii.xv.uſq; ad tēpus regis antiochi:qui uocabatur eupator hūc habuere præſulatū.Conuerſabantur āt populari ptāte annis q̄dringentis xiiii.primuſq; ātiochus quā p̄diximus:& priceps eius militiæ liſias:oīa cui erat menelaus cognomētū pōtificatu depoſuerunt:perimētes eū in heroea & conſtituerūt pontificē ioachim ex genere quidē aaron:nō aūt ex iſta domo.Propterea aūt & onias defuncti fratruelis: & nomē referens patris:ueniens in egyptum ptholomei philometoris amicus effectus & cleopatre eius uxoris:ſua ſit eis:ut ſecundū heliopoliticā legē deo conſtituerent templū:hieroſolymitano ſimile:& eū pontificem ordinarent.Sed de templo apud egyptū edificato:ſepius declarauimus. Ioachim uero cū tribus annis habuiſſet pōtificatū defunctus eſt cui nemo ſucceſſit:ſed p̄ annos.vii.cītas fuit ſine pontifice.Igitur ionathas frater iudæ machabei ipſo tēpore ſuſcepit pōtificatū quē tenebat.iiii. annis.Quo per inſidias moriente dolo triphonis:ſicut ſuperius iam quodā loco narrauimus:accepit hunc honorē ſymon germanus eius.Huic per dolū quoq; generi in cōuiuio moriēti: filius ſucceſſit hircanus.Qui cū tenuiſſet pontificatū annis.xxxi.in ſenectute moritur cū & pontificatum tenuiſſet & regnū.Quo defuncto:ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit: qui primus ſibi diadema ſpoſuit:ac poſt annū moriē. Cuius uxor alexādra fratrē eius alexādra cōſtituit ī regno. Alexander aūt:cum & regnaſſet:& ſacerdotium tenuiſſet annis.xxvii.uita priuatus eſt: alexādræ coniugi præcipiens:ut ipſa pontificem ordinaret.Quæ pontificatū quidem hircano ſuo filio dedit:regnum uero ipſa retinens annis.ix.defuncta eſt.Cuius filius hircanus per tempus pontificatum obtinuit.Poſt morte nāq; alexandræ:dimicauit aduerſus eū frater eius ariſtobolus: & dum uiciſſet:illum quidē pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit.Huius anno tertio regni:menſe ſimiliter tertio:ueniens pompeius:& hieroſolymitaꝝ ciuitatē forti dimicatione deuincēs:ipſum quidē romæ cū filiis uinctū miſit: hircanū uero denuo in pōtificatu reſtituit:quē gentis quidē præſidatū habere permiſit:diademate uero uti prohibuit.Habuit aūt hircanus hanc poteſtatē ſuper nouē priores alios annos.xl.Barzafranes aūt & pacorus pthiæ potentes:tranſeuntes eufratem:& pugnantes aduerſus hircanū:ipſum quidē cœperunt : ariſtoboli uero filium antigonū conſtituere regem.Qui dum tribus annis & menſibus totidē tenuiſſent regnum:ſoſſius & herodes obſederunt eū:captūq; tramiſerūt antonio . antonius uero defunctū antiochiam trucidauit.Herodes uero cōmiſſo regno ſibimet a romanis nequaquā conſtituit ex genere aſamonei pōtifices:ſed quibuſdā ignobilibus & qui ſolūmodo de ſacerdotibus eēnt præter ariſtobolum tribuit hunc honorem.Ariſtobolum nanq; filium hircani:qui a parthis captus fuerat:pontificē cōſtituens:ſororē eius mariamnē duxit uxorē.Ob quā rē fauorē populi ſibimet collocauit:ꝓpter hircani memoriā.Deinde metuens:ne cuncti ad ariſtobolū declinarēt:eū ī hiericho ſuffocari dolo machinatus eſt cū nataret:ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc aūt neq̄quā alicui ex genere aſamonei pontificatus tribuit ptātem.Similia quoq; geſſit in cōſtitutione ſacerdotum archelaus herodis filius:pariter & romani poſtea ſuper iudeos obtinentes imperiū. Sunt ergo uiri qui ab herodis temporibus pontificatū habuerunt uſq; ad diem qua titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti ſimul uigintinouem. Tempus aūt hoꝝ:anni ſunt cētum & ſeptem.Quoꝝ quidam conuerſati ſunt:ſub herodis regno:& filii eius archelai. Poſt hoꝝ uero mortem:populi quidem poteſtate cuncta gerebantur:præſulatum tamen gētis pontifices obtinebant.Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaq; florus miſſus a nerone ſucceſſor albino:pluris malis iudeos attriuit.Erat nanq; genere dazonius:habuit aūt uxorē noie cleopatrā:quæ dū eēt amica pōpeiæ nerōis uxoris:& malignitate marito nō minor:p eā uir eius ſi las huius dignitatis adeptus ē.Sic aūt florus circa ptātem malignus fuit & uiolētus:& p̄ magnitudine maloꝝ eius:albinū quaſi beneficii largitorem iudei laudarent. Ille nanq; malignitatem celabat:& ne pœnitus depræhenderetur a turba quodāmodo præuidebat. Geſſius autē florus q̄ſi ad docendam nequiciā miſſus iniquitates ſuas ī gentem noſtrā aperta malignitate pōpabat:neq; direptioni parcens:neq; modū iniuſti ſupplicii derelinquens.Erat enī inflexibilis ad miſerandū: & oībus lucris auarus qui etiā in latronum direptione cōicabat. Sine timore nāq; multi ad hoc accedebāt cū illius pmiſſione:ut de ſua ſalute mīne cogitarent. Quod opus nō erat mediocriter cōdolēdū.Quapp ſi felices iudei cū nō ualerēt uaſtatiōes ſuſtinēr latronū:cogebanē a ꝓpriis ſolēnitatibus recedētes cūcti diffugere:ut melius ubicūq; liceret apud aliēigenas hītarēt.Florus igit

fuit:qui nos cõtra romanos bellũ fecit assumere:melius iudicans citius q̃ paulatim:& per tẽpora nos perire.Initium quippe sumpsit hic prælium secundo quidem anno ãministrationis flori.xii. aũt neronis imperii.Sed ea quidẽ quæcũq; aut facere coacti sumus:aut pati: pfecte scire potẽrũt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatiõe cõscriptos.Hic igitur ponã terminũ antiquitatis historiæ:postq̃ etiã bellũ cœpi cõscribere.Continet aũt hoc opus a prima hois natiuitate traditionẽ usq; ad.x.annũ neronis iperii.Ea siquidẽ quæ nobis iudeis ꝓuenerunt in egypto:& syria:palestina:& quæcũq; perpessi sumus ab assyriis & babiloniis.uel circa nos perse seu macedones egerunt:& post eos romãi: sicuti reor sunt cũ integritate cõposita.Nisus sum aũt etiã descriptione cõseruare:qui per ãnos duo milia constituti sunt.Conscripsit etiã sine errore successiones regum:actus eoꝝ:& cõuersationes enunciãs:& monamarchoꝝ ptãtes enarrans:sicut ex sacris libris de rebus oĩbus descriptio continet.Hoc enĩ ĩ pricipio historiæ me facere cõpromisi.Dico si quidẽ cũ fiducia:opere iam pfecto:quia nullus alter licet uoluntatẽ habuerit:neq; iudeus:neque alienigena potuit hic negocium græcis ita subtiliter explanare.Habens enĩ indubitãter a cõgentilibus meis maximã eruditionẽ nostræ ꝓuinciæ etiã græcas studui litteras adipisci. Artis nãq; grãmatice experimentũ sumpsi:integritatẽ uero ꝓlationis uerboꝝ:possidere me paterna cõsuetudo ꝓhibuit: qppe cũ apud nos nõ recipiãt eos:qui elocutionẽ multaꝝ gẽtiũ didicisse noscũtur eo q̃ cõmune putẽ hoc officium nõ liberis tantũmõ sed etiã uolentibus seruis. Sapiam uero illos reũtanẽ habere tantũmõ:qui leges sub ĩtegritate cognoscũt:& uirtutẽ sacraꝝ litteraꝝ interprætari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus:uix duo quidẽ aut tres adepti:& laboꝝ fructu repente potiti sunt.Non erit forsan iuidiosum etiã de genere meo:& uitæ actibus postea breuiter enarrare.In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo:libris existentibus.xx. habentibus uero.lx.milia uersuũ. Et si diuinitas cõcesserit:per discursũ:cõmemorabo rursus & causas belli:& eoꝝ quæ ad præsentẽ pertinẽt diẽ:quæ est tertiidecimi quidẽ anni domiciani cæsaris pricipatus:mihi aũt a natiuitate quinq̃gesimi & sexti. Proposui quoq; uobis cõscribere nostras etiã idest iudeoꝝ sectas:in.iiii.libris:de deo eiusq; substãtia:& de legibus & cur secundũ eas aliud facere ꝓmittimur:aliud prohibemur.

Vita Iosephi.

Hieronimus squarzaficus alexandrinus.Raynaldo de nouimaio impressorie artis.op.s.

CVm egræcia in Italiam traiecissem: iosephiq; libros offendissem: quos antea quam hinc decederem librariis castigatissimos: & emendatissimos summa diligentia imprimendos esse demandaueram.Non ut questum consequerer: sed ut aliqua ex pte de lingua latina bene meritus essem & cognitiões multarum reꝝ ꝓpagarẽt. Vidi opus eruditissimũ nundũ absolutũ : & ut ĩ ãnalibus uetereꝝ facile de ꝓhendi põt a Ruffino aquiligiensi in linguã latinã trãslato:opus egregii inquã auctoris:qui sine titulo:sine uita:& sine elogio erat in lucem prodituru: quod cum aiaduertissem hoc a me ferendũ minime putaui.Obiter ipsius uitã ex iuratissimis auctoribus elicitã subiecimus. Fuit enĩ iosephus hierosolymitanus:matihatiæ sacerdotis filius tẽpore Tyberii cæsaris natus. Cum iesus esset cruci affixus:& usque ad traiani tẽpora consenuit a Vespesiano cum Tito filio cum bellũ in hierosolymã gererent:captus fuit quidẽ litterarum: & multaꝝ reꝝ peritus:sacerdotio insignitus: prophetaꝝ ac somnioꝝ interpres optimus: ac futurorum non ignarus:ꝓdigia & multa exposuit.Apud iudeos Nerone regnante:quæ uisa fuere armatas acies.s.cælo currere:atq; aera subito nubiũ igne collucere : & pleraq; alia multa quæ ĩ eius leguntur historia.Iosephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui sententiæ uulgus assentiẽs ab imperio romano defecere:occasione sibi oblata. Propterea q̃ præfecti romãi missi essent cõtra iudaicam religionẽ ut aquilas templo inferrent.Iudei romanoꝝ auaritia uexati eoꝝ ꝓfectos trucidarunt.Aquilas e templo deiecerunt:ipsamq; ciuitatem iugo Neronis leuarunt:prouincias muniunt:qui eis præessent creant:atq; ex tribus in qua est metropolis hierosolyma eiq; samaria proxia.Tertia galilea gentibus finitima iosepho obuenit qui rei militaris belli impetũ a romãis missum primo exciperet.Et cũ igni ferroq; oĩs ꝓuincia deuastaret:in iopathã mõtanã ciuitatem obsidetur. Tandem iosephus perquisitus a Vespasiano dum in puteo latitarer mulieris indicio cognoscitur:eo nicanorem tertium tribunũ militum misit:cũ priores milites ab iosepho nõ audirẽtur:q̃ factũ incensaꝝ metu ꝓterritus delusis sociis.Nã &ꝓmulti iudeoꝝ cũ eo erãt ipotestatem rõanoꝝ puenit.Quẽ iperator diligẽti custodia seruari iussit.Iste aũt uespasiano semotis arbitris alloquitur:sibi & filio imperatores fore prædixit:quẽ uespasianus nõ inuitus audiuit:quæ oĩa ut euenere iosephũ ab omi seruitute soluit:atq; sũmis laudibus tollit.Auguriis post euersiõe

hieroſolymæ præfecit ciuitate donatus:cum tito:& ueſpaſiano patre uixit ânis.xxvi.atq; cognomine flauiæ familiæ donatus.Nec etiam prætermittenda duxi:quæ ex hieronimo carptim & ceſſim:ideſt ſub epythomate collegi: quod ob ingentia eius illuſtria facinora: utpote uir ſingularis eruditione præditus ut ex libris.vii.iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & filio obtulit exploratiſſimum fuit ſtatuam romæ meruerit:quodq; ſcripſerit alios.xxiiii. antiquitatum libros ab exordio mundi uſq; ad quartumdecimum ânum domiciani cæſaris quodue archeotecos ideſt conflictus aduerſus appiõem grãmaticum alexandrinum. Aliaq; præclara opera accuratiſſime conſcripta reliquerit: quæ in manus noſtras præterquam.xx.uolumina antiquitatum: & hieroſolymæ captiuitatis ſeptem: & in appionem duo recideret. Non ad commemorandum ſumus admodu m curioſi:ſed a me hoc unum interpoſitum iri ſummo ſtudio duxi ĩ ignominiã iudaicæ prauitatis: quando uir egregius optime de xp̃o ſenſiſſe uideatur cum inquit. Eodem tempore ieſus uir ſapiens:ſi tamen uirum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operũ qui libenter uera ſuſcipiunt plurimos quoq; tam de iudeis:quã degentibus ſui ſectatores habuit & credebatur eſſe xp̃s cunq; inuidia noſtrorum pricipum cruci eum pilatus addixiſſet:nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt.

Desunt hic Libri duo quos inuenies in fine paſ: 262:

a	iiiii	b	iiii	c	iiii	d	iiii	d	iiii
e	iiii	f	iiii	g	iiii	h	iiii	i	iiii
k	iiii	l	iiii	m	iiii	n	iiii	o	iiii
p	iiii	q	iiii	r	iiii	ſ	iiii	s	iiii
t	iiii	u	iiii	x	iiii	y	iiii		

IOSEPHI MATHATHIAE FILII HAEBREI GENERE SACERDOTIS EX HIEROSOLYMIS DE BELLO IVDAICO IN LIBROS SEPTEM PROLOGVS PER RVFFINVM AQVILENSEM TRADVCTOS.

QVoniam bellum quod cū Romanis gessere Iudei oīm maximūq; nostra ætas uidit quæq; auditu ꝓcepimus:ciuitates cū ciuitatibus gentesue cōmisisse cū gentibus:quidā nō quod rebus interfuerit: sed uana & incongrua narrantiū sermones auribus colligētes:oratorum more ꝓscribunt:qui uero ꝑsto fuerunt aut Romanoꝝ obsequio aut odio iudeoꝝ contra fidem reꝝ falsa confirmāt:scriptis autē eoꝝ partim accusatio:partim laudatio continetur:nusq̄ uero exacta fides reperitur historiæ.Iccirco ego statui quæ retro barbaris antea misi:patria lingua digesta,Græca nunc his qui Romano regūtur ꝑperio exponere.Iosephus Mathathiæ filius Hæbreus genere:sacerdos ex Hierosolymis qui & in initio cū Romanis bello conflixi:posteaq; gestis quæ necessitas exigit interfui. Nam cū hic ut dixi motus exortus esset grauissimus Romanū populū domesticus morbus habebat:iudeoꝝ autē qui ætate ualidi & ingenio turbulenti erāt manu simul:ac pecunia uigentes adeo tēporibus insolenter abusi sunt:ut pro tumultus magnitudine hos possidendaꝝ spes: illos amittendarum partium orientis metus inuaderet.Quoniā iudei quidē cunctos qui trans Euphraten essent:gētes nostræ gentiles etiā suos secum rebellatores esse crediderant.Romanos aūt & finitimi Galathe irritabant:nec manus celtica quiescebat:dissentionūq; erant plena omnia post Neronem:& multos quidē Reges tempus adhortabatur.Lucri aūt cupidine ꝑs militaris mutationē ꝑsentium desiderabat.Itaq; indignū esse duxi errātē in tantis rebus dissimulare ueritatē: & Parthos quidē ac Babilonios Arabūq; remotissimos:& ultra Eufraten gētis nostræ incolas:itemq; Adiabenos mea diligentia uero cognoscere unde cœpisset bellū quantisq; cladibus constitisset:quo ue mō desiisset.Græcos uero & Romanos qui militiam secuti non essent figmentis siue adulationibus captos ista nescire:atq; historias audēt eas inscribere qui præter hæc ut mihi quidē uidetur: qđ nihil sanum referunt etiā de proposito decidunt.Nam dū Romanos uolunt magnos ostendere iudeoꝝ res extenuant & in humilitatē deiiciunt.Non aūt intelligo quonjā pacto magni esse uideantur qui parua supauerint.Et neq; longi temporis eos pudet quo bellū tractū est:neq; multitudinis Romanoꝝ quā in ea malitia labor exercuit.Neq; ducum magnitudinis quoꝝ profecto gloria minuetur:si cū multū pro Hierosolymis desudauerit rebus ꝑ eos gestis aliquid derogetur Nec tamen ego contentione romanas res extollentium gētiles meos amplificare decreui:sed facta quidē utrorunq; sine ullo mendacio prosequar.Dicta uero de factis reponā:dolori atq; affectioni meæ in defendis patriæ cladibus indulgens.Nam qđ domesticis dissentiōibus est euersa: & in templū sacrosanctum inuitas Romanoꝝ manus atq; ignē iudeoꝝ tyranni traxere.testis est qui eam uastauit ipse Cæsar Titus ꝑ omne bellū miseratus quidē populū q, a seditiosis custodiretur.sepe aūt consulto differri passus ciuitatis excidiū:protracto oblidionis spatio: dū belli peniteret auctores.Quod si quis me aduersus tyrānos eorūq; latrociniū accusatorie putet loqui: uel patriæ miseriis ingementē calumniari præter legem historiæ:dolori ueniā tribuat.Ex oībus enim quæ romano imperio parent:solam nostrā ciuitatē contigit ad summū fœlicitatis gradum procedere eamq; ad ultimos casus deponi.Deniq; omniū post condita secula res aduersas:si cum iudeoꝝ calamitatibus confruantur supatum iri non ambigo.Et hoꝝ auctor nullus externus ē: unde nec fieri potest:ut a questibus temperetur.Si qs aūt durioris misericordiæ sit iudex:res quidem tribuat historiæ:lamenta uero scriptori:q̄q̄ merito græcoꝝ disertos increpauerim: qui tātis rebus sua memoria gestis:quaꝝ cōparatione præterita olim bella exigua monstrātur.iudices residēt alioꝝ facundie detrahentes.Quoꝝ & si doctrina superant:uoluntate uincuntur. Ipsi uero assiriοꝝ & medoꝝ gesta ꝓscribunt ueluti minus recte a scriptoribus ātiquis fuerint exposita:cū in scribendo tantum eoꝝ uiribus cædant:q̄tum sententiæ.Erat enī unicuiq; studiū quæ uidisset facta scribere:quoniā interfuisset rebus gestis efficaciter quod ꝓmittebat impleret: mētiriq; apud scientes inhonestū esse uideretur.Eniuero noua quidē neq; ante cognita memoriæ tradere:suiq; tēporis res cōmendare posteris:laude ac testimonio dignū est:iduſtrius aūt habeē non qui alienā dispensationē atq; ordinē transfert:sed q noua dicendo etiā corpus ꝓpriū cōficit historiæ.Sed ego quidē sumptu ac labore maxio:qui cū essem alienigena græcis simul & romāis gestaꝝ reꝝ mēoriā repono.Ipsis aūt idigenis ad q̄stū qđē ora patēt ac lites:linguæq; solutæ sūt.

Ad hiſtoriã uero in qua uer dicendum eſt: ſummaq; ope negotia colligenda ſunt obmuteſcunt: conceſſa infirmioribus neq; ſcientibus licentia ſcribendi res a principibus geſtas. Honoref itaq; apud nos hiſtoriæ ueritas: quæ a græcis negligitur ab origine quidẽ iudeos repetere: qui fuerint: quoue pacto ab egyptiis diſceſſerint: quaſq; regiones errando peragrauerit: & quas uel quotiens incoluerint: & quẽadmodum inde migrauerint. Neq; huius eſſe tẽporis: & præterea ſupuacuum exiſtimaui: quoniã multi áte me iudeor de maioribus huius gentis ueriſſima cõpoſuerũt: & nõnulli græcor quæ illi ſcripſerant pátria uoce ꝓſecuti non multũ a ueritate deuiarunt. Ex inde auté hiſtoriæ principiũ ſumã quo ſcriptores eor & noſtri prophetæ deſierunt: & bellũ quidem meis tẽporibus geſtũ latius quoq; potuero diligentia referã. Quæ uero ætate maiora ſunt: ſũme breuiter percurrã. Quomõ antiochus cognométo epiphanes deuictis pœnitus hieroſolymis cũ per trienniũ ſexq; mẽſes eã tenuiſſet a ſomanei filiis expulſus ẽ. Deinde qđ eor poſteri de regno diſentientes ad res ſuas occupandas populũ romanũ pompeiũq; traxerũt: quodq; herodes antipatri filius eor potentiã depoſuerit auxilio ſoſſii: quomodo herode mortuo & Octauiano cæſare plebis in eos orta ſeditio eſt. Auguſto quidẽ imperante romanis. Quintilio aũt uaro in locis degẽte. Quodq; bellũ ãno duodecimo poſt imperiũ neronis erupit: quáq; multa p ſoſſiũ acciderint: quantaq; ad primos ípetus armis iudei ꝓuaſerit quoq; mõ accolas ꝓmunierit: & qđ nero propter ceſſii pctã ſumme rei metuẽs bello Veſpeſianũ propoſuerit: & quod is cũ maxio filior iudeã intrauerit quantũq; romanor exercitũ ducẽs: quátaq; manus auxilior p oẽm cæſa fuerit galileã: & ꝙ eius ciuitates quaſdã dictoria reperit alias deditione. Vbi etiã romanor in bello diſciplinã curãq; rer & utriuſq; galileæ ſpacia: & naturã fineſq; iudeæ. Necnon & peculiaré terræ equalitatem: lacuſq; & fontes captarũq; ciuitatũ mala: cũ fide ſicut uidi: aut ptuli expediã. Nec ét miſerias meas celauerim: cũ ſciẽtibus eas relaturus ſim. Deinde qđ iam feſſis rebus iudeor nero quidẽ morte obierit. Veſpeſianus autẽ in hieroſolymam ꝓperans imperii cã retractus ſit: quæq; ſigna de hoc ei contigerunt: romæq; mutatiões: & ꝙ inuitus a militibus impator declaratus ſit. & ꝙ eo diſponẽdæ reipub. gratia í egypto digreſſo: iudeor ſtatus ſeditiõibus agitatus ſit: quoq; modo tyrannis ſuccubuerint: eorũq; inter ſe diſcordias mouerit. Et ꝙ ex egypto Titus reuerſus: bis iudeor fines ingreſſus ſit: quoq; mõ exercitum: & quo in loco congregauerit: uel qualiter: & quotiens ciuitatẽ affecerit ipſo præſente ſeditio. Aggreſſus numeroſos & quantos erexerit aggeres triũq; muror ambitũ & magnitudinẽ ſiue menſurã & munitionẽ ciuitatis & ſani templiq; diſpoſitionem. ad hæc are ſpatiũ mẽſuráq; diligentiſſime dicã feſtor quoq; die mores aliquos ſeptẽq; luſtrationes & munera ſacerdotũ. Itemq; põtificis ueſtes: ſanctaq; tẽpli cuiuſmodi fuerit ſine aliqua diſſimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannor in ſuos gentiles crudelitatẽ. Romanorũq; in alienigenas humanitatẽ: quotienſq; Titus ciuitatẽ ſimul ac templum ſeruare cupiens ad concordiæ fœdera diſſidentes ꝓuocauit. Diſcordiã uero populi & uulnera & calamitates quanq; multa mala nunc bello: nũc ſeditionibus: nunc fame perpeſſi poſtea capti ſunt. Nec uero aut p fugar clades aut captiuor ſupplicia prætermittã uel quẽadmodũ tẽplum inuito cæſare conflagauerit: q̃q; multa ſacræ opes flãma raptæ ſint ac totius quæ reliqua erat ciuitatis excidiũ & quæ preceſſerant portenta atq; prodigia uel Tyrannor captiuitatẽ: uel qui ſeruitio abducti ſunt multitudinem: aut cui quiſq; fortunæ ſit diſtributus: & quod Romani quidem belli reliquias perſecuti ſunt uicorũq; munimina funditus eruerunt. Titus uero pagato territorio cuncta reſtituit eiuſdẽq; reuerſionẽ in Italiam ac triumphũ. Hæc oia ſeptẽ libris compræhenſa ꝓſcripſi: neq; uitupatiões rer ſciẽtibus: & q bello interfuerũt ſuſtineã: uerũ amãtibus ꝓut uerius potui cũcta explicaui. Narrãdi aũt initiũ faciã hoc ordine quo capitula ſunt digeſta.

RVFFINI AQVILENSIS TRADVCTIO IN IOSEPHVM HISTORIOGRAPHVM CLARISSIMVM DE BELLO IVDAICO LIBER PRIMVS.

CVm potentes Iudeor inter ſe diſſiderent: eo tẽpore quo de tota Syria cum Ptolomeo ſexto Antiochus qui epiphanes dictus eſt ambiebat. Erat aũt illis contentio de potẽtia ꝙ honoratus quiſq; grauiter ferret ſimilibus ſubiugati Onias quidẽ de põtificibus poſtq̃ ꝓualuit: Tobiæ filios expulit ciuitate. Illi aũt ſupplices ad Antiochũ confugerunt petentes: ut ſemet cũ ducibus in iudeam irrumperet: Idq; ei ꝓuaſum ẽ iam pridem ſic animato. Quare cũ magnis militũ copiis egreſſus: & ciuitatem fortiter expugnatã capit: & maximã eor multitudinẽ: quibus Ptolomeus carior erat interfecit. Dataq; paſſim militibus prædandi

licētia:ipse & tēplū spoliauit:& quotidianæ religiōis assiduitatē p ānos tres sexq; mēses ihibuit. Pontifex autem Onias effugit ad Prolomeū acceptoq; ab eo in Heliopolitana regione solo ibi oppidum condidit Hierosolymis simile:templūq; edificauit:de quibus iterū oportune referemus Verūtamē antiocho neq; præter spem uicta ciuitas:neq; populatō: neq; tantæ cædes satis fuere sed in tēperantia uitioꝝ:eorūq; memoria quæ i obsidiōe pertulerat iudeos cogere cœpit: ut abrogato more patrio:nec infantes suos circunciderent:porcosq; sup aram imolarēt : quibus omnes quidē aduersabantur.Optimus uero quisq; propterea trucidabatur. Et Bachides p̄sidiis ab Antiocho p̄positus ad naturalem crudelitatē suā p̄ceptis ipiis obsecundās oiodam iniquitatē excessit:cū & sigillatim uiros honorabiles uerberaret:& cōiter quotidie spēmcapta urbis exhiberet:donec eos attrocitate incōmodoꝝ q ea patiebāt ad uindictæ audaciā irritauit.Deniq; Mathathias Asamonei filius unus ex sacerdotibus ex uico cui nomē ē moneir cū māu domestica. Nam quīq; filios habebat:sic his armatis Bachidēoccidit:& stati quid est p̄sidioꝝ multitudinē ueritus i mōtes refugit.Multis uero ex populo sibi societatis recepta fiducia descēdit. Commissoq; p̄lio supatos duces Antiochi ex iudeæ finibus exegit.Secūdis āt rebus potētiā nactus suisq; uolentibus:ut ab alienigenis eos liberasset imperās moritur relicto iudæ principatu:qui filioꝝ suoꝝ natu maximus erat.Ille aūt nec enim cessaturū existimabat antiochū:& idigenaꝝ cōflabat exercitum:& cū romāis primus amicitiam pepigit:antiochū epiphanēq; iterum fines suos ingredientem uehementissima percussum plaga repsit. Adhuc aūt feruente uictoria in presidia ciuitatis impetum fecit:necdum enī cæsa fuerant:habitoq; conflictu:milites de superiori ciuitate quæ ps sacra dicitur ad iferiorem compellit.Fano aūt potitus & locū,purgauit omnem muroq; cinxit:& uasa noua diuinis rebus curādis fabricata i templum intulit:ueluti prioribus ,pfanatis: aramq; aliam edificauit:& religionibus dedit initium. Sacro aūt ritu uix ciuitati reddito moriē quidem antiochus.Regni aūt eius in iudeos filius Odii antiochus heres exigit.Quare congregatis peditum militibus quīquaginta:equitū aūt prope ad quinq; milia octoginta uero elephātes mōtana iudeæ per partes aggrediē. Et befferon quidem municipium capit.In loco uero cui bergazzariæ nomen est:qua transitus erat angustior:iuda cum suis copiis occurrit.Et priusq; cōgrederētur agmina:eleazarus frater eius prospecto præter alios excelso elephāte turriq; maxia: & munimentis aureis ornato illic antiochum esse ratus a suis ,pcul excurrit:ruptaq; hostili acie ad elephantem usq; perucit. Sed illum quidem quem regem esse opinabatur : contingere quod multum superemineret minime potuit.Beluam uero in aluo percussam super se deposuit & obtritus interiit:nulla re alia gesta nisi q; magnum opus conatus aggredi post uitam gloriā habuit. Qui tamen regebat elephantum priuatus erat.Et si casu fuisset ātiochus nihil plus eleazaro prestitisset audacia:q̄ ut sola spe p̄clari facinoris mortem uideret optasse.Hoc aūt fratri eius totius prælii presagium fuit. Nam fortiter quidem iudei diuq; decertauerunt: sed a regiis secunda fortuna ulis: numeroq; præstantibus superati sunt:multisq; interfectis iuda cum cæteris ignosniticam toparchiam refugit.Antiochus autem ad hierosolymam profectus:ibiq; dies paucos cōmoratus utensilium penuria inde dirigitur:relicto quidem ibi præsidio quod satis esse arbitrabat: cætera uero multitudine ad hiemandum ducta in syriam.

Capitulum.II.

D Iscessu aūt regis iuda non quiescebat:sed accersione multoꝝ suæ gentis animatus, aggregaris etiā quos ex p̄lio receperat apud uicum adasa cum antiochi ducibus congreditur.factisq; fortibus in prælio cognitus: multis hostibus interfectis occubuit. Et in diebus paucis frater eius ioannes occiditur:insidiis eorum captus qui cum antiocho sentiebant.

Capitulum.III.

C Vm autem successisset ei frater eius ionatha & in aliis quæ ad indigenas pertinerent: cautius sese ageret:suāq; potentiā romanoꝝ amicitia corroboraret : antiochi quidē filio reconciliatur.Non tamen hoꝝ ei quicq̄ profuit ad depellendū piculum. Nam:q; triphon tyrannus antiochi quidem filii tutor:sed insidiis eum captans:& præter hæc amicis nudare cupiens ionathan cum ad antiochum paucis comitatus Ptolomaida uenisset dolo comprædendit.Eoq; uincto contra iudeam mouit exercitum.Vnde repulsus a simone ionathæ fratre quodq; ab eo superatus esset iratus eundem ianathan interfecit.

Capitulum.IIII.

S Imon aūt fortiter regendis rebus intentus Zachē & Iopā & iamnā capit. Euertit aūt & acharan subactis p̄sidiis:aduersus triphonē antiocho auxilium præbuit.quē doris ante militiā quā in melos habuit obsidebat. Sed regis auiditatem satiare non potuit quāq̄ neci triphonis suā quoq; operam adhibuisset. Non multo enī post antiochus

cendebeū ex ducibus suis ad uastādam iudeā:opprimendūq; seruitio simonē cū exercitu misit. Ille aūt quāquā senior erat bellū:tamen iuueniliter administrat.& filios quidē suos cū ualidissimis præmisit:ptem uero multitudinis comitatus alio latere aggreditur:multisq; per multa loca insidiis etiā montana depositis in oībus superat.Clarissimaq; potius uictoria pontifex declaraē:&.clxx.post annos iudeos liberata dominatione Macedonū:& hic moritur in conuiuio captus insidiis Ptolomei generi sui:qui eius coniuge duobusq; filiis ī custodia conclusis certos misit q ioannem tertiū cui etiā Hircanus nomen fuit interficerent.Cognito aūt impetu qui parabatur adolescēs ad ciuitatem properabat:multosq; populo fretus & ꝑpter memoriā paternæ uirtutis & iniquitas Ptolomei cunctis esset inuisa.Voluit aūt Ptolomeus etiā alia porta ingredi ciuitatē: sed a populo reiectus est:qui maturius Hyrcanū susceperunt.Et is quidē statim recessit in aliqd ultra hiericunta castellū qđ dagon uocat. Hyrcanus aute paternū honorem pōtificis assecutus: postquā deo sacrificia reddidit uelociter.Ptolomeum petiit & matri simul & fratribus adiumēto futurus:castellumq; aggressus:aliis quidē rebus superior erat:iusto autē dolori cædebat.Ptolomeus enim quotiens premeretur matrem eius fratresq; in murum productos palā ut possent conspici flagellabat eosdemq; præcipitatuꝝ:nisi quā primum recederet mītabatur: Vnde Hyrcānum quidem plus timor ac misericordia quam iracundia commouebat.Mater uero eius nihil plagis aut intentata nece perterrita manus prætendens filiū præcabaē ne uel suis fractus iniuriis parceret imperio.Sed quidē ipsa sibi mortē a Ptolomeo propositam immortalitate duceret meliorem:dummō ille pœnas eoꝝ quæ in domū suā contra fas admisisset expenderet. Ioannes aūt nunc obstinationē matris cogitans ac preces eius audiens ad irruendū impellebatur:mō uerberari eam lacerariq; conspiciens effeminabaē:totusq; plenus doloris erat. Ob hoc autē diu tracta obsidione feriatus annus aduenit.Quem septimo quoq; orbe apud iudeos cessare moris est:exemplo septimoꝝ dieꝝ.Et in hoc Ptolomeus obsidionis requiē nactus fratribus ioannis una cū matre occisis ad Zenonem confugit:qui cotila cognominatus est philadelphiæ tyrannum.

Capitulum.V.

ANtiochus autē ob ea quæ ꝑ Simonē passus fuerat iratus in iudeā ducit exercitū:ibiq; assidens Hierosolymis Hyrcanum obsidebat.Ille āt patefacto sepulchro. Dauid qui regum ditissimus fuerat ablatisq; inde pecuniis plus quā tribus milibus talētorum & Antiocho ꝑsuasit:datis ei trecentis talentis ab obsidione recedere primusq; iudeoꝝ priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia.

Capitulum.VI.

RVrsusq; tamen quando Antiochus contra medos bello susceptō tempus ei uindictæ præbuit:confestim contra ciuitates prexit:uacuas propugnatoribus esse ratus quod uerū erat.Medabā quidē & Samagā cū ꝓximis necnon & Sicimā & Argarizī ipse cœpit:& super his cutheoꝝ genus adiacentia fano loca incolentiū:exemplo eius quod ē Hierosolymis edificato.Capit autem idumeæ non paucas alias ciuitates:& præterea Adoreon & Maresā.Samariā uero usq; progressus ubi nunc est Sebaste ciuitas ab herode rege condita ex oī ea ꝑte concludit:filiosq; suos Aristobū & antigonū obsidiōi prefecit Quibus nihil renitētibus ad hoc famis qui erant intra ciuitatē uenerunt:utetiā insuetam carnē cogerenē attingere.Igitur Antiochus adiutorē sibi aduocauit spondiū sibi cognoiatum.Qui cū ei prompta uoluntate pariuisset ab Aristobolo & Antigono supatur.Et ille quidē ad Scitopolī usq; persequentibus commemoratis fratribus effugit hi uero ad Samariā reuersi & multitudinē tātā intra muꝝ cōpellūt: & expugnata ciuitate ipsam quidē diruunt Habitatores uero eius captos abducunt.Prospere aūt ita cædentibus rebus alacritatē refrigescere nō sinebant:sed cum exercitu Scitopolī usq; ꝓgressi: & ipsam puaserunt:& agros intra carmelum omnes intra se partiti sunt.

Capitulum.VII.

SEcūdaꝝ aūt reꝝ ioānis & filioꝝ eius inuidia seditionē gentiliū cōcitauit:multiq; aduersus eo collecti nō qescebāt:donec apto bello deuicti sūt Reliquū uero tps ioānes cū fortunatissime uiueret:& optie rebus ꝑ ānos triginta & tres administratis:qnq; relictis filiis moriē. Vir plane beatissimus:& q nullā dedisset occasionem:cur eius cā de fortuna qspiā quereret.Deniq; tria uel maxie ꝓcipua solus hēbat. Nā & gētis prīceps & pōtifex erat:& ꝓterea ꝓpheta cū quo deus ita loquebaē:ut futuroꝝ nihil pœnitus ignoraret Quietiam de duobus maioribus filiis suis q reꝝ domini ꝑmāsuri non essent:anteuidit atq; ꝑdixit.Quoꝝ uitæ qui fuerit exitus narrare nō indignum uideē:q̄umcunq; a paterna fœlicitate diuerterint.

Capitulum.VIII.

PAtre nāq; mortuo natu maior aristobolus translato in regnū principatu diadema sibi

primus imposuit:quadringentis &.lxxx.annis ac tribus mensibus postquã populus in eã terram deuenit:seruitio quod apud babilonios sustinuit liberatus.Fratrem uero a se secundũ antigonũ namq; illum diligere uidebatur: ĩ honore pari producebat:alios uero uinctos custodie tradidit. Matremq; itidẽ colligauit,ausam aliquid de potestate contendere.Namq; hanc regẽ dominã ioannes reliquerat.Eaq; crudelitas processit ut uinctã fame necaret. Hoꝝ aũt facinoꝝ pœnas antigonus nihil crudelius aristobolo fratri morte ꝓsoluit:quẽ plurimũ amabat:quẽq; regni participem habebat.Nam & hunc interemit adductus criminatiõibus p maliuolos regni compositis. Itaq; primo quidẽ aristobolus dictis fidẽ non habebat:quin ut fratrẽ perderet.Pleraq; fingi liuore arbitraretur.Sed cũ antigonus ex militia clarus rediisset:festiuis diebus quos tabernaculis positis deo celebrare mos patrius exigebat:euenit eodẽ tẽpore:ut aduersa ualitudo aristobolũ corriperet. Antigonus uero circa festoꝝ solenniũ finẽ armatis comitatus ad eũ adorandũ q̃maxie potuit:plusq; in honorẽ fratris ascendebat ornatus.Tumq; delatores nequissimi regem adeũtes: & armatoꝝ pompam & antigoni arrogantiã priuata fortuna maiorẽ esse criminabãtur.quodq; maxima multitudine stipatus ut illum interficeret eo uenisset.Nec enĩ perpeti honorem solũ & regnum habere:cui ipsum liceat regnum obtinere.His paulatim:q̃uis inuitus:tamen credit aristobolus.Ac ne uel suspicari quicq̃ uideretur prospiciens & ut incerta p̃caueret:suosq; satellites in quendam subterraneũ & tenebrosum locum transire iubet. Ipse autẽ iacebat in castello bariante:post aũt antonio cognominato ut & inermi quidem parerent.Occiderent aũt antigonum p̃cepit:si cũ armis audiret.Necnon & ipsi antigono qui p̃ciperent misit:ut inermis ueniret. Ad hæc regina satis callidũ cum insidiatoribus consilium capit . Nãq; his qui ad eum missi fuerant persuadet:ut mandata quidẽ regia taceant dicant uero antigono quod frater audisset:arma sibi: q̃pulcherrima ĩ galylea ornatumq; bellicosum fabricasse:quæ ne sigillatim inspiceret morbum impedimento fuisse :nũc aũt pr̃sertim cũ alio discessurus sit:libenter eũ uideret armatum.His autem antigonus ne quid enim mali suspicaretur.fratris suadebat affectus:cũ armis uelut ostensurus se ueniens properabat.Sed ubi ad obscurum transitũ qui stratonis pyrgus uocabaꝫ accessit a satellitibus interemptus est:cæterũq; documentum præbuit.Omnem beniuolentiam iusq; naturæ criminationibus cædere:nullãq; optimaꝝ regẽ affectionẽ tantum ualere:ut inuidiæ perpetuo possit obsistere.In hoc aũt etiã iudam quis non recte miretur?Esseus erat genere qui nũquam diuinando peccauit neq; mentitus est.Is antigono transeunte per templum mox ut eum uidit ad notos qui aderant exclamauit. Non paucos autem discipulos papas siue consultatores habebat.Nunc mihi pulchrum est mori quando ante me ueritas interiit:mearũq; prædictionũ aliquod mendacium deprehensum est.Viuit enĩ iste antigonus qui hodie debuisset occidi.Locus autẽ neci eius apud stratõis pyrgũ fato fuerat distributus:& ille qdẽ sexcẽtoꝝ ab hic stadioꝝ interuallo distat.Hore uero diei sunt q̃tuor:sed uaticinationẽ tẽpus effugit.Hæc locutus senior mesto uultu & mente sollicita secũ multa reputabat.Et paulopost iterfectus ãtigonus nũciabaꝫ ĩ loco subterraneo: qui eodẽ noie quo maritia cæsarea stratõis pyrgus appellabaꝫ:& hoc fuit qd̃ uatẽ fefellit.At uero aristobolo cõfestĩ sceleres penitudie morbus ingrauescit semp facinoris cogitatione sollicitus:pturbato aio tabescebat.Donec meroris acerbitate uisceribus laceratis subito sanguinẽ uomeret.Hunc ergo unus e seruulis eius ministerio destiatus foras efferẽs ,puidẽtia diuinitatis errauit:& ubi antigonus erat: occisus sup extantesadhuc cædis maculas cruorẽ interfectoris effudit mire. Vlulatu aũt cõtinuo sublato q̃ pueꝝ tãquã de industria sanguinẽ libasse cõ spexerant:clamor regis ad aures puenit:cámq; requirebat:& cũ eã ,pdere nullus auderet ad resciendũ magis ardebat.ad extremũ aũt minitãti uiq; adhibenti ueꝝ qd̃ erat ĩdicauerũt. atq; ille cũ lachrymis oppleſſet oculos quãtũq; poterat ingemuisset hæc dixit.Sperãdũ certe nõ erat ut maximũ dei lumen facta mea nefaria laterent.Nam cito me ultrix cognate cædis iustitia pſequitur. Quotenus o corpus improbũ fratri mĩq; damnatã aĩam detinebis?Quãdiu paulati illis libabo sanguinẽ meum.Simul totũ accipiãt:neq; iã meoꝝ uiscerꝝ inferius fortunã derideant.His dictis illico moritur cum non plus anno regnasset.

Capitulum.IX.

VXor uero fratrẽ eius uinculis dissolutis regẽ constituit Alexandrum qui ætate maior erat & modestia præstare uidebaꝫ. Sed ille potestatem adeptus fratrẽ quidẽ alterum regna appetentẽ occidit:alterũ aũt uita cõtentũ ablatis rebus secũ habebat.Prælium etiã cũ ptolomeo cognomento Laziro cõmisit qui oppidũ achobin cœperat:& multos quidem peremit hostiũ:sed uictoria in ptolomei parte propensior fuit. Postea uero quã ipse pulsus a matre cleopatra discessit ĩ egyptũ:& gadara obsidiõe capit alexander:& castellũ amathũtis omniũ maximũ:quæ trans iordanẽ sita erant:ubi præciosissima quæq; bonoꝝ theodori filii

zenonis habebãtur.Repente aũt theodorus aggressus & propria recepit:& sarcinas regis aufert: iudeorũq; fere:decẽ milia interficit.Verũ hoc uulnere superior sit alexander.Conuersus náq; ad maritimas regiones Rafaim capit & Gazam:itéq; antedonem:quæ post a rege herode grippias nominata est.his aũt seruitio domitus concitatur in eũ festo die populus iudeoꝝ. Nam plerũq; epulæ sediriones accendũt. Nec uidebaẽ ĩsidias posse cõprimere:nisi peregrinos haberet auxilio pisidas & cilicas.Syros mercenarios respuebat ꝓpter ingenitã cũ iudeoꝝ gente discordiã.Cæsis autẽ supra quã octo milibus ex turba rebellium arabiæ manus posito attulit.Ibiq; sadamitis sub iugũ missis:tributoq; his ĩposito ad amathũta regressus est.Cunq; theodoꝝ metus secũdis eius successibus ptulisset:castellũ sine p̃sidio repente funditus eruit.Mox aũt cõgressus cum obedio rege arabum qui locũ fraudi oportunũ in galensi regione præuenerat captus ĩsidiis totũ amisit exercitum in ualle altissima cõpulsum atq; obtritũ multitudine camelorũ.Ipse uero elapsus ĩ hie rosolymá oli sibi gentẽ infensam ad nouarũ regũ motus magnitudie cladis accẽdit.Fit ãt etiã tũc superior crebrisq; præsidiis non minus.I.milibus iudeoꝝ p̃ sex annos interfecit.Nequaquã tamẽ uictoriis letabatur:quoniã regni sui uires consumeret.Vnde armis omissis sermone placido cũ subiectis redire in gratiã conabatur.Illi aũt incõstantiã eius morũq; uarietatẽ tãtomagis oderãt: ut percontanti causam quoniam pacto eos sedare posset:dicerent si moreretur. Nam uix etiam mortuo daturos ueniam qui multa scelera fecisset.

Capitulum.X.

Simul aũt demetrii auxiliũ cui cognomentũ Acero fuit accersunt.Qui cũ bis maioꝝ spe facile paruisset:uẽisseteq; cũ exercitu:miscẽt cũ auxiliis iudei circa Sicimã. Vtroque tunc alexãder mille quidé equitibus:sex aũt peditũ mercenariorũ milibus excepit:cũ haberet ex iudeis quoq; ꝓpe ad decẽ milia bene sibi cupiẽtiũ:aduersæ aũt ptis essent equitũ tria milia: peditũq; milia.xl.Et priusq̃ ueniret ad manus intercedentibus nũtiis & preconibus regis transfugia tentabant.Demetrius quidẽ alexandri mercenarios:alexander autẽ iudeos:& demetriũ dũ sequerentur obtempaturos sibi sperantes. Sed cũ neq; iudei sacramenta neq; fidem græci cõtẽnerẽt armis iam cõminus decertabant.Superatq; præliũ demetrius:quãuis alexandri mercenarii uirtutẽ suã multis & animi & manus operibus demonstrassent.Finis autẽ pugnæ præter spem cædit utrinq;.Nam neq; uincẽtẽ Demetriũ q eius auxiliũ petierãt expectaẽ uoluerunt:& ĩmutatæ fortunæ misericordia sex iudeoꝝ milia se ad alexandrum qui in montes effugerat cõtulerunt.Huius inclinationis momentũ Demetrius ferre nõ potuit: sed alexãdrũ iã quidẽ collectis uiribus bello ydoneũ esse ratus:oẽm uero gẽtẽ ad eũ cõmeare mox ĩde digressus est.Non tamen reliqua multitudo abscessu auxiliorũ ĩmultates deposuit:bello aũt assiduo tandiu cum alexandro decertabat:donec pleriq; interfectis cæteras in meselim ciuitatẽ coegit: eaq; uastata in hierusalẽ captiuos abduxit. Verũ ĩmoderata eius fecit iracundia:ut crudelitas eius ad impietatẽ usq; procederet.Octingentos enĩ captiuorũ in media ciuitate cruci suffixos: mulieres earumq; filios in conspectu matrũ necauit:atq; hoc potãs:& cum suis concubinis recubans ꝓspectabat.Tantus aũt populũ terror inuasit:ut etiã diuersæ ptis studiosi proxima nocte octo milia hominum extra totã iudeam profugerint.Quorũ exulũ mors alexãdri finis fuit. Cũ eiusmõi factis tandem egregq; regni otium quesisset ab armis requieuit.

Capitulum.XI.

RVrsus autem sit ei turbarũ initium antiochus:qui etiam dionysius dictus Demetrii quidem frater:sed eorum nouissimus qui seleucum generis auctorẽ habebant. Hũc enim timens arabas paratum bellum pulsare:totum quidem super antipatrida montibus proximum:& inter iopes littora spatium:fossa & altissima ualle diremit. Ante fossam uero murum edificauit excelsum:turresq; ligneas:ut faciles aditus obstrueret fabricauit nec tamen antiochum arcere ualuit.Exustis enim turribus fossisq; repletis cum suis copiis trãsgressus est.Vindictaq; post habita qua deberet in eum a quo prohibitus erat ulcisci:protinus cõtendit in arabas.Horum autem rex in locis suæ nationis commodioribus agens ad pugnam:deinde iopam cum equitatu reuersus:habebat autem numerum decem milium ex hĩc imperatos: ex improuiso antiochi milites inuadit.Forti autem prælio depugnato quamdiu quidem superat antiochus durabat eius exercitus:quamuis eum passim arabes trucidarent.Vbi uero procubuit succurrendo enim uictus semper in periculis erat. omnes terga uerterunt:maximaq; pars eorum:tum in acie:tum in fuga consumitur.Reliquos autem in uicum ãna delapsos alimẽtorũ: penuria pire contigit prætet paucos.Hinc damasceni ptolomeo menne filio infensi arechea sibi sociant:syriæ cæles regem constituunt. Qui bello illato inde postquam pugnauit alexandri

pactione discessit. Alexander autem pella capta geras petiuit: rursus opum theodori cupidus triplici ambitu circundatis defensoribus locum pugnando cœpit. necnon & Gaulenem & Seleutiã quæ antiochi pheranex dicitur sub iugum mittit. Ad hæc aũt capto gamala castello ualidissimo eiusq; rectore demetrio multis criminibus inuoluto in iudeam regreditur: expleto in militia triennio. Letusq; a gentilibus ob res ꝓspere gestas excipitur. Belli autẽ requiem secutum est morbi principiũ. Et quoniã quartanis febrium circuitionibus fatigabaẽ: depulsum iri ualitudinem credens si rursus animum negotiis occupasset in tẽpestiuis militiæ laboribus sese dedit: & ultra uirium efficaciam corpus impellẽs inter ipsos tumultus trigesimo & septimo post regni anno moritur: idq; alexander coniugi suæ reliquit: iudeos eius uel maxime dicto obedientes fore nõ dubitans: quod longe ab eius crudelitate discrepãs & iniquitati resistens beniuolentiã sibi populi cõparasset. Nec spes eum fefellit. Nanq; opinione pietatis obtinuit mulierculaprincipatũ. Quippe morẽ gentis probe norat patrium: & qui sacras leges temerassent ab initio detestabatur: Hyrcanum Alexandra mater regem constituit: cum aũt duos filios Alexandrõ generatos haberet natu quidẽ maximum Hyrcanum & propter ætatem declarat pontificẽ: & quod præterea segnior esset quã ut potestate regia molestus cuiquã uideretur regẽ constituit. Minorem aũt Aristobolũ priuatum uiuere maluit: q; feruẽtioris esset ingenii. Iungit aũt se eiusdẽ mulieris ditioni quoddã iudeorum collegium. Pharisei qui præter alios pietatem colere putarentur: & peritas leges exponere. ob eam causam propius eos aspiciebat. Alexandrã diuinæ religioni superstitioseꝫ deseruiẽs. Illi autem paulatim fœminæ simplicitate decepti: omnes pro sua libidine summouẽdo: deponẽdo: itẽq; uinciendo ac soluendo quos uellent iam procuratores habebantur: Prorsus ut ipsi quidem regiis commodis fruerentur expensas uero ac difficultates Alexandra perferret. Sed eadem mire callebat res administrare maiores: itaq; augendis copiis semper intenta duplicem conflauit exercitum neq; pauca peregrinorum parauit auxilia quibus non modo statum suæ gentis roborauit: sed etiam metum reddidit externæ potentiæ. Imperabat autem aliis uerum pharisei ipsa ultro parebat. Denique Diogenem quendam insignem uirum qui Alexãdro fuerat amicissimus interficiunt eius factum consilio criminati: ut octingenti quos supra memorauí regis iussu tollerentur in crucem. Nihilominus autem Alexandræ suadebant ut & alios quibus auctoribus Alexander in eos fuisset excitatus occideret: Cunq; his nimia superstitione nihil abnuendum putaret: quos sibi libuisset ea spẽ trucidabant: donec optimatum quisq; ad aristobolum confugerit: quorum periculum agebatur. Atque ille matri persuasit: ut his propter dignitatẽ parceret: ciuitate aũt pellebat quos nocentes existimaret. Illi quidẽ data sibi copia per agros dispersi sunt. Alexãdra uero in Damasco cõmisso exercitu quoniã Ptholomeus sine ítermissione ciuitatẽ premebat illam quidẽ nulla re memorabili gesta suscepit. Regẽ aũt armenioꝝ Tygranẽ qui admoto Ptholomaiden milite cleopatrã circũsedebat pactionibus donisq; sollicitabat. Sed illũ domesticarum turbarꝫ metus ingresso in Armeniã Luculo iandudum inde traxerat. Inter hæc. Alexandra morbo laborante: minor eius filius Aristobolus cũ seruis suis quos multos habebat: omẽsq; pro ætatis feruore fidissimos uniuersa castella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit cõductis auxiliis regem se declarauit. Ob hoc miserata querelas Hyrcani mater coniugem Aristoboli cum filiis includit apud castellum quod a septentrione fano adiacens baris antea uocabatur ut diximus postea uero Antonia cognominata est ímperante Antonio quemadmodum Augusti & Agrippæ nomine Sebaste: & Agrippias aliæ ciuitates appellatæ sunt. Ante tamen Alexandra moritur: quã in Aristobolum fratris eius Hyrcani contumelias uindicaret: quẽ deiici regno curauerat: qđ ipsa nouem annos administrauit: & heres quidem omnium fit Hyrcanus cui regnum etiam uiua commiserat. Verum Aristobolus uiribus atq; auctoritate præstabat. Habito autem inter eos circa hiericunta de rerum summa conflictu: plericq; hyrcano relicto transeunt ad Aristobolum. hyrcanus autem cum reliquis fugiens peruenit castellum antoniam: ibiq; salutis obsides nactus: erat autem coniunx aristoboli cum filiis: priusquam graue quid fieret ea lege in concordiam rediit: ut regnum quidẽ aristobolus haberet. hyrcanus uero excederet quasi frater regis aliis honoribus contentus. Hoc modo in fano reconciliati cum in conspectu circũstantis populi benignissime alter alterum ualere iussissent. Domus permutãt: & aristobolus quidem recedit in regiam: Hyrcanus autem in aristoboli domo. Metus uero & alios eius inimicos præter spem dominationis occupat: & maxime antipatrũ iandudum aristobolo inuisum. Erat autem genere idumeus & nobilitate ac diuitiis aliarũq; rerũ copia gentis suæ princeps. Cap. XII.

IS igitur & hyrcanum ut ad aretam regem arabce confugerem eiusq; auxilio regnum repeteret hortabatur: & ipse Arete ut hyrcanum susciperet atque in regnum deduceret suadebat: multa detrahens Aristoboli moribus multisque hyrcanum laudibus

prædicans. Simulque admonebat quod eum decet regno clarissimo præsidentem iniquitate oppressis manū porrigere. Hyrcanum autem iniuriam pati qui principatu iure successionis sibi debito caruisset.Sic instructis & præparatis ambobus nocte cum Hyrcano ex ciuitate ꝓfugit: citatoq; cursu i oppidū quod petra dicitur saulus euasit.quod regni sedes esset Arabiæ.Ibi postq̄ Hyrcanum i manu regis arete tradidit multis dictis multisq; muneribus ut auxilium præberet quo in regnum deduceretur efficit.Erant aūt peditum equitūq; milia.cl.quibus nequaq; restitit Aristobolus. Sed primo impetu superatus in Hierusalem fugere cogitur atq; oino captus esset: nisi dux Romanoꝝ scaurus aduersis horum temporibus iminens soluisset obsidione. Nanq; is ex armenia quidem i Syriam missus erat a Pompeio magno q cū Tygrāe bellū gerebat.Sed ubi Damascum uenit recens a Metello & Lolio captam reperit: his inde summotis cognitoq; in iudea quid ageretur illuc uelut ad quæstū cucurrit. Deniq; mox ut fines igressus est legati ad eum ueniūt a fratribus utroq; sibi ut potius adiumēto esset orantibus. Sed trecētis talentis quæ Aristobolus ei miserat iustitia posthabita est.Tot enī acceptis scaurus ad Hyrcanū & Arabs legatos dirigit.Romanoꝝ eius & Pompeii nomē intentans:nisi obsidione desisterent. Itaq; & Aretas ex iudea in philadelphiam recedit metu perculsus & scaurus damascū rediit.

Capitulum.XIII.

ARistobolus autem quod captus non esset:satis sibi esse non credidit: sed oībus quas haberet copiis congregatis ꝑsequebatur hostes:& circa locū quē pāpirioma uocant ꝑlio cōmisso supra sex eoꝝ milia cedit in quibus erat Phallion frater Antipatri Hyrcanus uero & Antipater Arabum priuati auxilio spem in aduersarios cōtulerunt.Et cum Pompeius Syriam transgressus Damascū pueniisset ad ipsū confugiunt.Multisq; muneribus ei datis illa tantū qbus apud Aretam usi fuerant allegantes magnopere predicabantur ut Aristoboli uiolentiā odio dignam putaret:regnoq; Hyrcanū restitueret:cui tam ætate quā moribus deberet:sed nec Aristobolus sibi defuit corruptione scauri fretus. Venerat aūt quantū poterat ornatus cultu regio:deinde offensus obsequiis:neq; ferēdū existimās abiectius quā regē deceret:utilitati deseruire a dio spoli segregatur.Ob hoc iratus Pompeius etiam Hyrcano eiusq; sociis hoc precantibus post Aristobolum petiit & Romano simul exercitu & Syriorum instructus auxiliis.Cum uero pellam & scitopolim prætergressus coratas uenisset unde iudeorum fines incipiunt per mediterranea loca subeuntibus Cognito Aristobolum in Alexandrum confugisse. Id autem castellum est in monte præcelso positum satisque liberaliter accuratum mittit per quos eum iuberet inde descendere. Ille autem decreuerat:quia pro imperio uocaretur periclitari potius quā parere Sed populum uidebat phorrescere:& amici monebāt ut Romanā uim cogitaret quā sustinere nō posset. Itaq; hoꝝ consiliis obediens descendit ad pompeium quodq; iuste regnaret multis prosecutis i castellum rediit.Et cum iterum descēdisset prouocatus a fratre ac de suis iustitiis cum eo cōcertasset denuo regreditur non prohibente pompeio.Erat autem inter spem timoremq; medius:& ueniebat quidā uelut exoraturus pompeium ut sibi cuncta permitteret:ad montē uero reuertebatur ne quid regiæ dignitati derogare uideretur. Quia tamē castellis eum pompeio cedere placebat. Iscq; præpositos monere litteris ut absisterent quibus præceperat ut nō nisi manu sua scriptis epistolis obtemperarent: iussus quidem facit.sed in Hierosolymam cum indignatione discessit:bellocq; iam congredi cum Pompeio cogitabat.Ille aūt nec enī tempus aptarat: nec initiandum putauit statim consequitur: Multum quippe alacritati eius adiderat circa hiericuntam mitridatis mors nuntiata. Vbi pinguissima hydumea regio & palmarum plurimū ac balsamum nutrit: cuius inciso lapidibus acutis robore stillantem lachrymam ex uulneribus colligunt. Cunq; illic pnoctasset mane in hierosolymam properabat.Itaq; hoc eius impetu perterritus Aristobolus supplex occurrit:pecunia pollicitus quodq; semetipsum ei cum ciuitate permitteret. Pompeium mitigat seuientem. Nec tamen quicquā eoꝝ quæ promisit effectum est.Gabiniū ei qui ad susciptiēdam pecuniam missus fuerat:nec in oppidum quidem Aristoboli sotii receperunt.His commotus Pompeius Aristobolum in custodiam collocat:ad ciuitatem uero profectus explorabat qua facilior esset accessus. Nam & murorum eius firmitatem oppugnari posse facile non uidebat. Vallemq; pro menibus horribilem fauumq; illic cernebat proximum:a deo tutissima munitione circundatum:ut etiam si ciuitas caperetur:secundum esset hostibus profugium.

Capitulum.XIIII.

HOc autem diu quid faceret hesitante:seditio intra ciuitatem orta est. Aristoboli quidem sotiis belligeri potius regemq; liberare dignum esse firmātibus: qui uero cum Hyrcano

sentirent Pompeio portas aperire: Metus autem hos plures faciebat romanorum constantiam respicientes. Deniq; uicta pars Aristoboli cōcessit in templum: & ponte qui ab eo ciuitati iunge batur abscisso ut ad ultimum usq; resisteret instruebatur. Cum autem alii romanos recepissent in ciuitatem his q̄ domum regiam tradidissent: ad hæc optinenda Pompeius unum ex ducibus sibi obedientibus pisonem cum militibus intromittit. His q̄ præsidiis in ciuitate dispositis: quia nemini eorum qui in templum confugerāt pacem persuadere potuit. Omnia quæ circumerant expugnare parabat: hyrcano eiusque amicis ad consilia conferenda: & ad efficienda quæ iuberet alacriter animatis. Ipse uero partes septētrionales fossamq; uallemq; replebat omni genēr materie per milites comportato: cum per se opus esset difficillimum propter imensam altitudinē: & præterea iudei modis omnibus desuper obsisterent. Mansissetq; opus imperfectū nisi Pompeius obseruatis diebus septimis quibus religio iudeos ab omni opere manus abstinere compellit per eos aggerē cumulare præcepisset inhibitis a prælio militibus. Pro solo enim corpore iudeos ēt per sabbata pugnare licet.

Cap. XV.

IGitur iam ualle repleta: & ipositis aggere turribus admotisq; machinis cito portatis moliri tentabat. Desuper obstantes lapidibus repellebant. Cum diu turres obsidentium magnitudine simul & pulchritudine præstantes uim repugnantium sustinerent. Verumtamē romanis tunc plurimum defatigatis Pompeius iudeorum tolerantiam & in aliis admiratus est: & præcipue q̄ nihil desuperstitionis suæ ritu intermedia tela pereūtes derogati passi sunt: sed ue lut in alta pace ciuitas ageret & quotidie sacrificia & uictimas oēmq; dei cultū diligentissime celebrarunt: nec uel in ipso excidio cum ad aram in dies singulos trucidarentur: legitimis religionis suæ muneribus abstinuerunt. Mense nanque obsidionis tertio uix una turre deiecta fanum irruptum est.

Cap. XVI.

PRimus aūt murum transcendere ausus est cum suis agminibus sylle filius faustus cornelius & post eum centuriones duo Furius & Fabius cū suis agminibus. Et circūsepto undiq; fano alios alio confugientes uel etiā paulisper repugnantes interficiunt. Vbi plurimi sacerdotum quāquā hostes strictis gladiis irruentes uidebant intrepidi tamen in pagendis rebus diuinis perseuerabant & in ipso libandi templū adolendi ministerio mactabantur salutī quoque præferentes religionis obsequiū. Multos aūt sui gentiles aduersæ ptis studiose trucidabant plurimi semetipsos in rupes præcipitabant. Nonnulli furibundi cunctis quæ circa mur erant in desperatione & succensis pariter conflagrabant. Itaq; iudeor quidem milia .xii. occubuerunt romanorum uero pauci sed plures sauciati sunt. Nihil aūt grauius i illa clade iudeor genti uisum est: quā sanctum illud arcanum neq; cuiquā prius uisum alienis esse directum. Denique Pompeius una cum suis comitibus templum ingressus ubi neminem præter pōtificem adesse fas erat: quæ intus erant candelabra cum lychnis & mensas & in quibus libare atq; adolere moris erat uascula ex auro cuncta prospexit: congestamq; pigmentor molem sacræq; pecuniæ prope ad duo milia talentorum. Nec tamen uel hæc uel aliud quicquā de sacrosanctis opibus siue instrumentis attigit. Sed postero die post excidium curare templum ne quid habere sordidum edituos iussit: & solennia sacra celebrare. Ipse autem hyrcano pontifice declarato. q̄ se & in aliis rebus alacrem obsidionis tempore præbuisset: promptamq; ad bellum agrestium multitudinem ab aristobolo reuocasset: per quæ sicut imperatorem bonum decuit beniuolentia potius quā timore plebē sibi reconciliauit. Inter captiuos etiam comprehensus aristoboli socer idemq; patruus tenebatur: & illos quidem qui maxime belli causa fuisset securi percussit faustū uero & qui una fortiter fecerant præclaris præmiis donat: & in hierosolymis tributū indicit ablatas aūt genti etiā quas in syria cœperat ciuitates romanor qui tunc erant militū ducibus parere iussit: ppriisq; tantū terminis circūclausit. Instaurat aūt in gratiā cuiusdā ex libertis suis Demetrii gadereūs etiā gadara quā iudei subuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates eor de potestate liberauit quas præuēti non exciderant hypison & scitopoliū & pellā: & samariā & mariſſam itēq; azotū & iamniā: maretusam: necnō & maritimas garā & iopā & doram & pridē stratonis pyrgus uocabat. Post aūt ab herode clarissimis edificiis trāsformata cæsarea nominata est easq; oēs indigenis ciuibus redditas uiri ,puinciæ syriæ nō iunxit. Huius aūt & iudeæ cunctorūq; administratione ad egyptios fines & flumē euphraten cū duabus cohortibus scauro permissa Romam ipse per ciliciam properauit captiuum ducens aristobolum cum familia. Erant autem filiæ duæ totidemq; filii quorū unus alexander ex itinere fugit: minor autem antigonus cum sororibus romā uectus est.

Capitulum. XVII.

INterea scaurus in arabiam ingressus ad petrā quidem regionum asperitate prohibebatur accedere: quæ aūt circumerant omnia uastabat: multis & in hac malis afflictus. Nam

exercitum fames cõprimebat.Cui tamen hyrcanus per antipatrũ uictui ſuppeditabat neceſſaria Quem uelut arete familiarem etiam ſcaurus ad eum allegauit:ut bellum pactione deponeret. Itaq; perſuaſum eſt arabis.ccc.talentis decedere:atq; ita ſcaurus ex arabia tranſduxit exercitum. Alexander aũt ariſtoboli filius qui pompeiũ fugerat:magna manu dilapſo interea tempore con gregata hyrcão grauius iminebat iudeamq; populabatur. Quam quidẽ mature debellare poſſe credebat:quoniã diſturbatũ quoq; a pompeio murũ hieroſolymis renouatũ eſſe confidebat niſi gabinius in ſyriam miſſus qui ſcauro ſuccederet:cum in aliis fortẽ ſe præbuiſſet tunc etiã in ale xandrum mouiſſet exercitũ. Huius aũt ille impetum ueritus:& ampliorem militum manũ con gregabat:donec facta ſunt decẽ milia peditum & mille quingẽti equites: uillaſq; oportunas mu tis hoc eſt alexandrũ & hyrcanũ & macherunta nõ longe arabiæ mõtibus muniebat.Igitur gabi nius cũ parte militum præmiſſo Marcoantonio ipſe cũ toto exercitu ſequebatur.Lecti aũt anti patri comites:aliaq; iudeoꝝ multitudo quoꝝ malichus & pytholaus principes erant:iunctis cũ Marcoantonio uiribus ſuis alexandro obuiã ꝓceſſerunt:neq; ita multopoſt aderat cũ ſuis copiis gabinius. Alexander aũt cum quidem in unum confertam hoſtium multitudinem ſuſtinere nõ poterat abſceſſit.Cunq; hieroſolymis propinquaſſet coactus prælium ſuſcepit.Amiſſiſq; ſex mi libus quoꝝ tria uiua capta ſunt tria uero proſtrata cum reliquis effugit.Gabinius aũt ubi alexã drium uẽit quia multos deſeruiſſe caſtra cognouit promiſſa delictoꝝ uenia conabatur ſibi eos ante plurimum coniungere.Cum aũt illi nihil mediocre cogitarent:pleriſq; interfectis:reliquos in caſtellum concludit.In hoc bello dux marcuſantonius multa præclare geſſit:& quãuis ſemper & ubiq; uir fortis apparuiſſet:tamen tunc etiam ſuum uicit exemplum.Gabinius aũt relictis qui caſtellum expugnarent ipſi ciuitati ſubuenire:& intactas quidẽ confirmare:ſubuerſas aũt erigẽ curabat.Deniq; iuſſu eius ſcitopolis habitare cœpit:& Samaria & Antedon:& Appollias:& lam nia:& Arabia:& mariſſa:& Dora:& Gadara:& Azotus:aliæq; multæ lectis ciuibus atq; icolis ad eas concurrẽtibus.Is aũt recte diſpoſitis regreſſus ad Alexandriũ uehementius urgebat obſidiũ. Quare territus Alexander oĩbus deſperatis legatos ad eũ miſit: & ignoſci delictis orans & quæ ſibi parerẽt caſtella macherunta & Hyrcaniũ tradere non dubitans:qui etiã Alexandriũ eius po tanti permiſit.Quæ quidẽ Gabinius oĩa cõſilio matris Alexandri funditus eruit:ne rurſus belli alterius receptaculũ fierẽt. Aderat tamẽ quo ſuis Gabiniũ palparet obſequiis uiro ſuo cæteriſq; captiuis metuẽs qui Romam fuerant adducti.

Capitulum.XVIII.

POſt hæc uero Gabinius Hyrcano Hieroſolymam deducto eiq; ſani cura mandata cæte ris reip.partibus optimates præfecit. Omnemq; iudeorum gentem in conuentus quin que diuiſit:uno Hieroſolymis:altero Doris:itemque tertio ut apud Amathunta reſpon deat:deſtinatis quarto hierico & quinto ſephoris. Galileæ ciuitas attributa eſt. Singulari autem unius dominatione liberati:libenter ab optimatibus regebantur.Verumtamen non multo poſt euenit:ut turbatum his qui fieret initium elapſus Roma Ariſtobolus qui magna iterum iudeo rum manu conflata partim cupida mutationis partim quibus olim dilectus erat: primum oc cupat Alexandrium:idq; recingere muro tẽtabat.Deinde cognito q; Gabinius Siſennam & An toniũ & ſeruilium duces contra ſe cum exercitu miſit in macherũta concedit.uulgique in bellis onere depoſito ſolus armatus prope ad octo milia militum ſecum duxit inter quos erat Pitho laus ſecundaꝝ partium rector cum mille uiris & Hieroſolymis profugus.Romani aũt ſequebã tur:habitoq; conflictu aliquamdiu cum ſuis Ariſtobolus fortiter dimicando perſeuerabat: do nec ui Romanorum ſubacti:cæſa ſunt uiroꝝ quinq; milia.Prope uero ad duo milia in quendã tumulum confugerunt.Cæteriq; mille cum Ariſtobolo perrupta Romanoꝝ acie in macherun ta coacti ſunt.Vbi rex cum in ruinis prima ueſpera tetẽdiſſet:ſperabat quidẽ aliam ſe manũ p in dutias belli poſſe contrahere:caſtellumque bene munire. Impetum autem Romanorum ſupra quam poterat per biduum remoratus poſtremo capitur:& cum Antigono filio qui Romæ ſecũ fuerat uinctus ad Gabiniũ atq; inde Romã perductus.Sed illũ quidẽ ſenatus cuſtodia coercuit. Filios uero eius in iudeã remiſit quia Gabinius ſcripſerat per Epiſtolas id ꝓ traditione caſtelloꝝ cõiugi Ariſtoboli ſpoſpõdiſſe.Parato ãt Gabinio bellũ pthis iferre Ptholomeus ipediméto fuit. Qui reuerſus ab Euphrate petebat egyptũ Hyrcão & Antipatro amicis uſus ad oĩa quæ militæ neceſſitas exigebat.Nã & pecũiis & armis eũ & frumẽto Antipr auxiliis adiuuit. Et iudeis in ea pte uias q̃ peluſiũ ducerẽt obſeruãtibus trãſmittere Gabiniũ pſuaſit.Alia uero Syria diſceſſu Ga binii cõmota & iudeos iteꝝ Alexander Ariſtoboli filius ad diſceſſionẽ reduxit: & maxĩa multi tũdie cõflata Rõanos oẽs q ꝓ oẽm terrã degerẽt obtrũcar decreuerat.Quã rẽ Gabinius metuẽs

iam enim ex Egypto redierat. Hoc tumultu instante nonnullis dissidentiũ præmisso Antipatro concordiã persuasit. Cum Alexãdro aũt milia. xxx. remãserant: & ille ad bellũ ꝓmptus erat. Itaq; ad pugnã egredit. Occurrunt aũt iudei & circa mentẽ itabiriũ congressi: decẽ milia sternuntur: cæterã uero multitudinẽ fugus dispersit. Et gabinius ĩ hierosolymã regressus. id enĩ antipr̃ uoluit rẽp. eius cõposuit. deĩde hic ꝓfectus Nabatheos pugna supat: & mitridatẽ & orphanẽ a parthis per fugas clã dimittit: eosq; militibus aufugisse firmauit.

Capitulum. XIX.

INterea crassus ei successor datus syriã suscepit. is in pthice militiæ sumptũ & omẽ aliud auꝝ tẽpli qđ Hierosolymis erat abstulit: & a quibus Põpeius tẽperauerat duo milia talẽtorum Euphratẽ uero trãsgressus & ipe periit & exercitus eius: de quo nõ est huius tẽporis cõmemorare. Post crassum aũt parthos in syriã ꝓperantes cassius inhibuit receptus. Prouintia aũt fauore eius quesita in iudeã festinabat: captisq; taricheis prope ad tria milia iudeoꝝ adducit in seruitium. Occidit aũt etiam pisilaum seditiosos aristoboli colligentem: cuius necis suasor erat antipater.

Cap. XX.

HVic aũt nupta fuit ex arabia nobilis fœmina noĩe Cypris: unde filios q̃tuor: phaselum & regem herodẽ & iosephũ & pheroram & Salome filiã habebat. Cum aũt oĩum qui ubiq; potentes eẽnt amicicia hospitiis familiaritates cõquireret: præcipue regẽ arabũ per affinitatẽ sibi sociauit: eiusq; fidei cõmendans filios suos ad eũ misit. quoniã bellũ cũ aristobolo gerẽdum susceperat. Cassius aũt cõpulso ad otium per cõditiones alexandro ad euphratẽ reuersus est parthos transitu ꝓhibiturus de quibus alio loco referemus. Cæsar aũt post senatus & põpeii fugam trans mare ioniũ rebus oĩbus romaq; potitus solutũ uinculis aristobolũ cũ duabus cohortibus uelociter in syriã misit: & hanc facillime & cũcta iudeæ ꝓxima per illũ subiici posse ratus. Veꝝ & spem cæsaris & aristoboli alacritatẽ præcessit inuidia. Nam ueneno perẽptus a pompeii studiosis aliquãdiu etiam sepultura in solo patrio carebat: corpusq; mortui seruabat melle cõditum. Donec ab antonio iudeis iussum est in monumentis regalibus sepeliendũ. Occiditur autẽ alexander quoq; filius eius a scipione securi ꝑcussus antiochiæ secundũ pompeiũ litteras accusatione pro tribunali prius habita super his quæ in romanos admiserat. Ptholomeus aũt manei filius qui apud calchida sub libano morabatur captis eius fratribus filiũ suũ philippionẽ qui eos accerseret: mittit ascalonẽ atq; ille abstractũ ab aristoboli coniuge antigonũ eiusq; sorores adducit ad patrem. Amore aũt minorẽ eaꝝ coniugio suo copulat: ob eãq; postea cãm a patre occiditur. Accepit enĩ ptholomeus in matrimoniũ alexandrã perempto filio: huiusq; affinitatis gr̃a fratris eius propensiore cura tuebatur. Antipater autem pompeio iam mortuo in clientelam cæsaris sese contulit: & quia mitridates pargamenus ab accessu pelusii prohibitus cum exercitu quẽ ducebat in egyptum apud ascalonem morabatur. Non solum arabas quamuis hospes esset auxilium ferre persuasit. Verum & ipse armata iudeorum tria circiter milia secum mouit. Excitauit autem præsidio syriæ quoq; potentes & incolam libani ptholomeum etiã plicum & ptholomeum quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellũ pariter inchoarunt. Iamq; fretus mitridates auctis propter antipatrum copiis pelusium proficiscitur. Et quia transire uetaretur ciuitatẽ obsidebat. Antipater uero & in hac oppugnatione clarus enituit. Effracto enĩ ex parte sua muro primus in ciuitatẽ cũ suis comitibus insiluit. & pelusiũ quidẽ capta est: ulterius aũt ꝓgredi non sinebãt: iudei & egyptii terraꝝ incole qui appellantur oniũ. Quibus tamẽ antipater nõ mõne obstarent uerũetiã ut uictui necessaria præberent militi ꝑsuasit. Vnde factũ est ut nec memphite in manus uenirent: ultroq; sese traderẽt mitridati atq; ille delato ꝑagrato pugnã cũ cæteris cõmisit egyptiis in loco cui nomen est iudeon straton pedon: eũq; in acie omni dextro cornu periculo liberauit ãntipater circũgressus fluminis ripã. Leuũ enĩ cornu cõtra se positũ superabat Facto aũt in eos ĩpetu qui mitridatẽ ꝓsequerẽtur multos occidit: tãdiu quæ reliquos fugiẽtes angebat: donec etiã castris eoꝝ potitus est. lxxx. tantũ de suoꝝ nũero amissis. Octingentos aũt fere mitridates cũ fugerat perdidit. Præter spẽ uero seruatus ex p̃lio uacuus inuidia testis reꝝ ab antipatro gestaꝝ fuit apud cæsarẽ. Vnde ille tunc quidẽ antipatrũ petit laudibus incitatũ ad subeunda pro se ꝑicula reddidit ꝓmptiorẽ. In quibus oĩbus bellator audacissimus cõprobatus: multaq; perpessus uulnera toto corpore gerebat: signa uirtutis disertæ. Postq̃ aũt rebus in egypto cõpositis ad Syriam rediit & Romana cũ ciuitate simul & ĩmunitate donauit: aliisq; rebus honorando amicissimeque tractando dignum emulatione constituit: eiusdemq; gratia etiam pontificatum confirmauit hyrcano.

Cap. XXI.

EOdẽq; tp̃e Antigonus quoq; Aristoboli filius cũ uẽisset ad cæsarẽ maioris p̃ter opinionẽ

fœlicitatis causam præbuit Antipatro. nã qui dẽ patris morte queri deberet propter inimicicias pompei:ueneno quantũ putabatur perempti: & crudelitatis in fratrẽ accusare scipionẽ: nullũq; inuidie dolorem admiscere miseriis. Vltro hoc Hyrcano & Antipatro criminabatur ueluti se patrio loco cum fratribus iniquissime pellerent:multisq; gentẽ iniuriis afficerent:dummodo socia rentur q; in egyptũ auxilia ipi cæsari non beniuolentia:sed timore ueteris discordiæ miserint: & ut amorem pompei deprecarentur. Ad hæc Antipater ueste protecta multitudiné uulnerũ demonstrabat:& qua fide quidem cæsarem coluisset uerbis non esse opus dixit. Nam corpus etiã se tacente clamare:antigoni autẽ mirari audaciam:qui cũ hostis Romanorũ sit filius & fugitiui Romanorũ nouarũq; regẽ studiũ uotũq; seditiosum patris habeat apud Romanorũ principem alios accusare conetur:bonicq; aliquid adipisci tẽtaret quẽ hoc solũ oporteret amplecti: quod uiueret. Nanq; eum tam nunc propter inopiam desiderare facultates:sed ut in eos qui se dedissent iudeorũ seditiones accenderet. Quæ ubi cæsar audiuit Hyrcanũ quidem põtificatu digniorem esse pronunciauit Antipatro aũt cuius uelit potestatis detulit optionẽ. Qui permissa dignitatis mẽsura ipsi qui daret iudeæ procurator declaratus est. Et præter hoc impetrauit subuersa patriæ menia renouare sibi licere. hos quidem honores cæsar incidẽdos in capitolium misit: ut iusticiæ suæ uirtutisq; signum Antipatri memoriæ traderetur. Antipater uero ubi de Syria cæsarem prosecutus est in iudeam reuersus ante omnia patriæ muros a pompeio dirutos reparabat:omniaq; lustrando ne quid in illis regionibus turbarẽ esset:nunc in terminãdo: nunc etiã suadendo curabat unũquẽq; admonens:q; si cum Hyrcano sentirent in otio atq; opulentia uicturi essent fortunis suis & omni pace potituri sin spe uana ducerentur: eorũ qui priuati questus gratia res nouas optarent. Se quidem non procuratorem sed dominum oĩum Hyrcanum uero tyrannum pro rege:itemq; romanos & cæsarem hostes pro amicis & rectoribus habituri:neq; enĩ passuros huius potestatem labefactari:quẽ ipsi regem constituissent. Sed quãuis hoc diceret tamen etiã per se quoniam Hyrcanum segniorem uideret:nec tam efficacẽ sicut regni poscret sollicitudo: statim prouintiæ componebat. Et sic phaselum quidem natu maximum filiorum suorũ militi præpositum Hierosolymis eiusq; territorio præfecit. Herodem uero ætate posteriorem nimisq; adolescentem galileæ destinat similia curaturum: qui cum natura strẽnuus esset cito materiã ubi ai magnitudinem exerceret inuenit:captumq; latronum principem Ezechiam quẽ præclari maximo agmine continentia Syriæ depræhendit:ipsumq; alios q; latrones multos interfecit. Eaq; res adeo grata fuit Syris:ut per uicos & opida caneretur herodes ueluti per eum pace reddita & possessionibus restitutis. Ex huius denicq; operis gloria sexto etiam cæsari propinquo magni cæsaris & Syriam tunc administrãti est cognitus.

Cap. XXII.

QVin & phaselus fratris idolem contentione bona superare certabat augendo erga se beniuolentiam hierosolymis habitantiũ atq; illam quidẽ ciuitatem possidens nihil aũt cõtumeliose per ĩsolentiã potestatis admittens. hinc antipater & obsequiis regalibus ab ea gente colebatur:& honores ei tanquam regẽ domino omnes habebantur. Nec tamen ipse ꝓpterea minus fidelis aut beniuolus hyrcano fuit. Vergẽ fieri non potest ut liuorẽ quisquã in secundis rebus effugiat. Nanque hyrcanus quãuis & antea tacite sua sponte mordebatur adolescentium gloria maxime rebus ab Herode bene gestis & crebris nuntiis laudes eius per singula facta prædicantibus augebatur. A multis tamen inuidis qui regnis adherere solent: quibusq; antipatri eiusq; filiorum probitas officiebat instigabatur:dicentibus q; Antipatro & filiis eius rebus traditis solo contentus & hac potestate uacuo regis nomine sederet. Et quãdiu sic errabit ut in se reges producat. Nec enim eos uel simulare iam procuratiõem:sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis præter iudeorum legem tantam multitudinem peremisset Herodes: illũq; nisi regnet:sed adhuc priuatus ita ad iudiciũ uenire debeẽ rationẽ tam ipsi regi quã patriis legibus redditurẽ:quæ indẽnatos occidi nõ sinerẽt. His paulati accendebaẽ hyrcanus. Ad extremum aũt ad iracundiam prouocatus causam dicturum herodem iubet accersiri: atque ille & pfiis mõitis: & q; ei fiduciã res gestæ darẽt munita prius galilea pfidiis ad regẽ, pficiscit. Ibat tamẽ cũ forti caterua ne uel derogare uideret hyrcão: si plures duceret uel inuidie nudus pateret. Sextus aũt cæsar adolescẽti metuẽs ne qd apud inimicos depheso mali fieret ad hyrcanũ mittit: qui ei mãifeste denũciarẽt: ut homicidii crimie liberaret herodẽ. Hyrcanus aũt qui eũ diligeret: per se quoq; id cupiens absolutionẽ decernit. Atq; is iuito rege fugisse ratus damascũ recessit ad sextũ: nequaquã paratus obedire si denuo fuisset accitus. Rursũq; a nequissimis irritabatur hyrcanus firmatũ herodem abiisse firmãtibus: & ut se contra eũ instrueret properasse. Hæc autem

rex uera esse existimans quid ageret nesciebat:quoniam potentiorem inimicum uidebat. Cum uero a sexto cæsare dux militum per Syriam itemq; samariam declaratus esset herodes:neq; solū propter gentis fauorem:sed etiam uiribus suis terribilis putaretur: ad timorem ultimū decedit: iamiamq; illum contra se credēs cū exercitu esse uenturū.Neq; opinione deceptus est.Namq; herodes intentate sibi occisionis iracundia: conflatā militū multitudinē hierosolymā ducebat: ut hyrcanum regno deponeret.Idq; fecisset nisi pariter egressi pater & frater fregissent eius impetū deprecātes ut & ipse ad uindictā ministrandā:solaq; indignatiōe mitigaret: regi aūt parceret sub quo ad hoc potentiæ processisset:ac si propterea q; in iudicium uocatus esset indignaretur quia tamen absolutus est gratias ageret:neq; tristibus quidem paria referret saluti uero esset ingratus. Quod si etiā momenta bellorū reputanda uiderentur iniquitatē militiæ cōsideraret: neq; oīno de uictoria bene speraret qui cū rege cōgressus esset una secum educato: & sepe quidē benemerito:seuo aūt nunquā:nisi q; maliuolorū consiliis ipulsus umbrā ei tantū iniquitatis admouisset Paruit his herodes qui speratis putauerat posse sufficere:suasq; uires demōstrare nationi.

Capitulum.XXIII.

IN inter hæc discordia Romanorū circa appamiā bellumq; domesticū oritur:quoniā cecilius bassus fauore Pompeii sextum cæsarē dolo necauerat:eiusq; militem occupauerat.illi uero cæsaris duces mortis eius ulciscende gratia cunctis uiribus bassum petebant.Quibus cum tam interempti quā superstitis cæsaris causa ambobus esset amicus antipater per filios suos misit auxilia.Cum aūt bellū traheret ex italia quidē successor antedicti sexti uenit Marcus

Cap.XXIIII.

EOdem tempore bellū inter romanos cōflato:dolo bruti & cassii cæsare interfecto.Postq̄ triennium septēq; menses tenuit principatū.maximo aūt motu cædis eius gratia cōcitato: & optimatibus inter se dissidētibus propria spe quisq; ducebatur ad id quod existimabat esse cōmodius.itaq; cassius syriam petit occupaturus militem qui appamiam circunsedebat: ubi & marcum & dissidentes cohortes basso conciliauit:simulq; obsidione liberauit appamiam ipse uero exercitum ducens stipendiū ciuitatibus indicebat:nec modus erat exactionū.Cum aūt iudeos quoq; septingēta talēta iussisset inferre:minas eius ueritus antipater filiis suis & aliis amicis maturæ pecuniæ cogendæ curam distribuit.& inter eos malicho cuidā ex inimicis necessitas adeo urgebat.Primus aūt herodes cassii fauorem promeruit:qui ex galilea parte sua centū talenta portauit:propterea q; inter eximios amicos numerabatur. At uero cæteros tarditatis arguens cassius ipsis ciuitatibus irascebatur.Eoq; regusnā & tamaū & duas alias ex uilioribus depopulatus:ibat quidē quasi malichū interfecturus:q; remissior in exigendo fuisset.Verū & huius & cæterarum ciuitatum interitum repressit antipater centum illico talentis cassio delinito. Neq̄quā tamen malichus post obitum cassii beneficiorū antipatri memor fuit.Sed illi ipsi quē sepe numero seruatorem fuisse sui nouerat periculū moliebatur iniquitatis suæ impedimentū abolere festinans itaq; antipater & uires eius & calliditatē metuens:flumē trans iordanē abiit ad ulciscendas insidias cōgregaturus exercitū.Depræhensos aūt malicheus antipatri filios iprudentia superat.Nam & phaselū apud hierosolymā præsidiis appositū :& herodem qui custodias curabat ad murum multis excusationibus & sacramentis circūuentos ipellit:ut ipsis intercedētibus recōciliaretur antipatro.atq; ita denuo per antipatrū exorato Marco tunc in Syriā militē regēte seruatus est:qui malichū statuerat occidere. quod nouis rebus studuisset. Cæsare uero adolescente:& Antonio cū bruto & Cassio bellū gerentibus:Marcus & Cassius exercitu de syria cōflato:q; magna pars ubi usus poscit Herodes fuisset:ipsum quidē totius Syriæ procuratorē præficiunt equitum illi manu peditūq; attributa.Si aūt bellū dedisset:regnum quoq; iudeæ Cassius se eidem declaraturum esse pollicitus est:euenit aūt ut antipatro & spes & fortitudo & filii causa mortis fieret. Horū enī metu Malichus ministro quodā regio pecunia corrupto mixtū ei ueneno poculū dari psuadet.Atq; ille qdē iustitiæ Malichi palma fuit:post conuiuiū mortuus uir ad alia strenuus rebusq; administrādus idoneus:& q regnū recuperatū cōseruasset Hyrcano & Malichus infensum pp suspitionē ueneni populū pnegādo placabat:simulq; ut ualidior eēt:armatorū sibi copias cōquirebat.Nec enī Herodē cessaturū arbitrabat:qn etiā mox cū exercitu necis paternæ ultor aduenirēt.Sed Phaseli fratris cōsilio qui eū palā minie persequendū eē dicebat:ne uulgi seditio cōcitaret:& purgantē se tūc Malichū patiēter admisit:& suspitiōe liberū eē concedēs clarissimas paterno funeri celebrauit exequias.Conuersus autem in Samariam & ciuitatem conposuit seditione turbatam:per quæ dies festos in hierosolymā remeabat præmissis comitibus armatis: nam timēs ipetum cōpellebat Hyrcanus. Malichus auté alienigenas introduci super indigenas

quod dies festos agerent prohibebat.Herodes autem & ipso quiq; præcepit causisq; cõtẽptis nocte ingressus est.Iterumq; Malichus ad eum ueniens antipatrum flebat. Contra quod ille se falli cum uix dolorem premeret simulabat & tamen de nece patris apud Cassium per epistolas quæstus est.Cui præterea Malichus inuisus erat.Itaq; non mõ ut mortẽ patris ulciscereturei scripsit: sed etiam chiliarchis quibus præceperat ut in causa iusta herodi opem ferent occulte p̃cepit. Et quoniã capta leodicia undiq; ad herodẽ conuenerant optimates cum mulieribus & coronis ipse quidem hoc ultioni tempus destinauerat. Malichus autẽ id tyri fore suspicabatur: & filiũ suum tunc apud Tyrios obsidione statuit subducere:& in iudeam fugam patabat.Salutis aũt desperatõ stimulabat:ut etiã maiora cogitaret nam & iudeoꝝ genteꝫ cõtra romanos excitatuꝝ se credidit: dum bello aduersus Antonium cassius occupabatur deiectoq; hyrcano facillime regnatuꝝ. Sed profecto irridebat eius spem fatale decretum.Etenim quo intenderet animum suspicatus:herodes & ipsum hyrcanum prope astantẽ ad cænam uocat. Deinde seruoꝝ quendã instruendi conuiuii specie intromittit.Sed res erat ut chiliarchis prædiceret ad insidias aggredi:atq; illi præceptorum cassii memores ad litus ciuitati proximũ armati gladiis exierunt. Ibiq; circunseptũ malichum multis uulneribus interficiunt.Hyrcanus aũt statim concidit stupore dissolutus:uixq; aĩa recepta herodem percũctabatur:quis malichum occidisset.Et cum ex chiliarchis unus respõdisset cassii præceptũ:plane inquit & me & patriã meam cassius seruabit incolumẽ:qui amboꝝ insidiatorem peremit. Vtrum aũt id inuidia dixerit:an q; timore factum ꝓbaret:incertũ est. Sed enĩ in malichum hoc est modo ultus herodes.Postquã uero cassius excessit e syria iterum hierosolymis orta seditio est. Cum fœlix in phasellũ mouisset exercitum & in herodẽ fratris pœna uellet necem malichi uindicare.Casu autem herodes cum fabio romano duce apud damaschũ habitabat.Et ne cupiens auxilio foret morbo impediebatur.Interea tamen phasellus etiã sine cuiusquã præsidio superauit fœlicem probrũq; ingrati obiiciebat hyrcano:qui & fœlici studuisset fratréque malichi castella occupantẽ coniurauerat.Iam enim multa tenuerat oĩumq; tutissimum masadam. Nec tamen ei quicquã contra uim herodis potuisset sufficere:qui mox ut conualuit alia recepit.Et illum ex masada supplicẽ dimisit & marionẽ tyrioꝝ tyrannũ ex galilea pepulit.Trien nium castella possederat:tyriisq; quos cœperat uitam concessit omnibus nõnullos etiã donatos abire permisit:una & sibi ciuitatis beniuolentiã & tyranno comparans odium.Marion aũt a cassio quidem meruerat tyrannidẽ qui tot syriæ tyrannos præfecerat.Sed ob herodis inimicicias ẽt antigonum & aristobolum secum ducebat & ptholomeum propter fabianũ quẽ antigonus pecunia sibi sociatum adiutorem incepti habebat.Cũcta uero socer ptholomeus antigono subministrabat.Contra quos herodes instructus in aditu iudeæ cõmisso prælio uictoria potiẽ. Fugatoq; antigono redit in hierosolymã:pro merito geste rei omnibus carus:ut etiã quibus antea despectus erat:tunc in eius familiaritatẽ sese dederint propter hyrcani affinitatẽ. Nanq; is herodes iam pridem ex indigenis habebat uxorẽ non ignobilẽ quæ dosis uocabatur:& antipatrũ ex ea susceperat filium.Tunc aũt dux erat alexandri cuius pater fuit aristobolus:filiam mariãnem hyrcani neptem ex filia atq; inde regi familiaris erat. Sed ubi cassio circa philippos interfecto cæsar in yraliam & antonius in syriam discesserunt:& legatis ab aliis ciuitatibus ad antoniũ missis in bithyniam etiã iudeoꝝ optimates accusatum ueniũt phasellum & herodem q; illis regꝝ summã ui possidentibus nomen tantum honorabile supereſſet hyrcano. Atq; herodes qui præsto erat magna pecunia placatum sic antoniũ affecit:ut ne uerbum quidẽ inimicoꝝ eius pateretur audire.& tunc quidem ita digressi sunt.Cum aũt denuo iudeoꝝ principes centum uiri antiochiæ p̃xima daphniem ad antoniũ uenissent iam amori cleopatræ seruientem:delecti a cæteris qui eloquentia & dignitate præstabãt aduersus fratres accusationẽ proponunt.Respondebat aũt messala causæ defensor astante etiã propter affinitatẽ hyrcano.Auditis deinde utrisq; partibus antonius pcontabatur hyrcanum:quinam essent regendis rebus aptissimi.Cunq; is herodem eiusq; fratres aliis prætulisset uoluptate repletus. Nam & hospes eoꝝ paternus erat:humanissimeq; ab antipatro susceptus eo tempore quo in iudeã cum gabinio uenerat tetrarchos ambos declarat:totius eius iudeæ procuratione permissa. Legatis aũt id egre ferentibus.xv.eoꝝ correptos carceri tradidit: quos etiam pœnæ occidit. Cæteros aũt reiecit cum iniuria:unde maior tumultus hierosolymis excitatus est.Deinde mille legati iterum tyrum missi sunt ubi cõmorabatur antonius in hierosolymam paratus irruere. Et contra eos uociferantes magistratus tyrioꝝ directus; data ei licentia ut quos compræhendisset occideret: præceptoq; ut eorum potestatem confirmare curaret: qui tetrarchæ ipsius essent antonii suffragio constituti. Ante hoc aũt herodes usq; ad litus cum hyrcano progressus multis eos admonebat:ne & sibi interitus & patriæ belli causa fierent: dum inconsiderate contendunt. Illis autem tanto magis id indigne ferentibus:antonius missis armatis

multos occidit:multos etiã uulnerauit.Quoꝝ & saucios cura & mortuos sepultura hyrcãus dignatus est.Non tamen ideo qui effugerant quiescebant:pturbãdo enĩ ciuitatẽ antontũ irritabãt: ut etiã quos in uinculis haberet occideret.Brazaphanes autẽ parthoꝝ satrapa Syriã biẽnio post tamen cum regis filio pacoro detinenti lysanias:patris sui mortui successor Ptolomei manei filii mille satrapæ talenta pollicitus & mulieres quingentas : ei persuadet ut antigonũ in regnũ iduceret hyrcanũq; deponeret.Impulsus igitur ab eo pacorus:ipse quidem p maritima loca prexit. Baratranem aũt itinere mediterraneo iussit irrũpere.Sed maritimoꝝ tyri pacoꝝ excluserũt.Cũ ptolomeus eũ & sidonii receperunt.Ille aũt quendã regiũ ministrum cognomine suũ; equitatus ei parte attributa ad iudeos iussit accedere:& exploraturũ hostium consilia:& ubi usus exegisset presidio futuꝝ antigono.Plurimi aũt eoꝝ qui carmelum populabant iudei: ultro ad antigonũ currunt ad irruendum acriter animati.Ille aũt ad locũ qui drimas dicitur occupandũ eos pmittit:ubi cõmissa pugna depulsisq; hostibus & fugatis:hierosolymã cursu petebãt:auctiq; multitudine usq; ad regiã processerunt.Excepti aũt ab hyrcano & phaselo:forti acie in foro confligunt. Ibiq; hostes in fugã uersos:pars herodis in fanũ concludit:custodesq; his sexagita uiros apponit: per ædes proximas collocatos. Sed hos quidẽ ifensor fratribus populus igni cõsumit. Herodes autẽ iracundia peremptoꝝ:cõgressus cũ populo multos obtrũcat:inq; dies singulos inuicẽ sese per insidias in cursantibus assidue cædes erant.Instante uero die festo qui pentecoste uocat:oia circa templum totaq; ciuitas plebe rustica repleta ẽ:& pleraq; armata.Et phaselus quidẽ muros: herodes quidem cum paucis domũ regiam custodiebat.Inuasisq; de improuiso hostibus in suburbano cõplures quidem peremit: omnes autem in fugam conuertit. Et hos in ciuitate:alios in fanum:alios in extremum uallum concludit.

Capitulum.XXV.

INterea pacis arbitrum pacoꝝ Antigonus & petit & admittit.Exoratus aũt phaselus & ciuitate & hospitio eum equitibus quingentis parthum recepit:sed ante quidẽ specie concordiæ uenientẽ.Re aũt uera ut adiuuaret antigonũ. Deniq; phaselũ dolo pepulit ad Brazaphanem legatos de cõpositione mittere:quãuis multa dissuadente herode:atq; ut insidiatorẽ occideret.Ne ue se eius fallaciis dederet:admonẽre enĩ natura barbaros fidem negligere.Exiit etiã pacorus cum hyrcano quo minus suspectus esset:nonnullisq; relictis equitibus apud herodem:quos eleuitheros uocant:cum cæteris phaselũ persequebatur. Sed ubi ad galyleam uenerunt:indigenas quidẽ dissidentem atq; armatos offendunt.Satrapam uero cõuentunt satis callide:& officiis amiciciæ dolos tegentẽ.Deniq; postq̃ dona eis dedit redeuntibus insidias posuit.Illi aũt in maritimum quendam locum deducti cui nomen est edipon : fraudem intelligunt.Ibi enim de promissis mille talentis audierunt:& q; Antigonus plæraq; mulieres ex his quas ipsi haberẽt inter quingẽtas partes deuouisset:quodq; sibi semper a barbaris pstruerẽt insidiæ.Olim enim capti essent nisi mora fuisset:dũ hierosolymis caperet herodes:ne sibi præsciens quæ de his agerentur caueret.Hæc iam non uerba erant solum:nã & custodes haud ꝓcul abesse conspiciebat.Et tamẽ phaselus hyrcanũ deserere nõ passus est:quãq̃ eũ sepius moneret ut fugeret:cui Saramalla syrioꝝ tũc ditissimus dixerat:quẽadmodũ essent oia de insidiis cõstituta. Sed conuenire satrapã maluit atq; mox exprobrare:q; se insidiis appetiisset:ac maxime quia pecuniæ causa talis extitisset:cũ plus ipse pro salute daturus esset:q̃ pro regno promisisset antigonus. Ad hoc parthus subdola satisfactione:iurisq; iurandi suspitionẽ deprecatus perrexit; ad pacorũ. statimq; a parthis qui remanserant:quibus iussum erat phaselus atq; hyrcanus cõpræhederent: per iniuriam simul ac per inuidã execrantes.Et interim minister ad hoc missus herodem capere moliebatur.Eumq; fallere ut extra murum procederet: sicut sibi mandatum fuerat conabatur. Ille aũt suspectos habere solitus ab initio barbaros:& tunc minĩe dubitans ĩ hostes incidisse litteras:quæ insidias proderent indicare nolebat: quãquã satis idoneã cãm pacorus prætenderet: epistolas portantibus obuiã ire debere:nec enĩ aut ab hostibus esse captos: aut quicquã de insidiis:sed quæ phaselus gessisset his contineri.Iãdudum aũt ab aliis audierat herodes fratrẽ suum phaselum esse corruptũ:& hyrcanũ filia Mariãne prudẽtissima fœminaꝝ:multis cũ precibus ne proderet orabat:ne ue se crederet manifestis iam conatibus barbaroꝝ.Adhuc aũt pacoro cum sociis deliberante : quonã modo clam pararet insidias:nec enĩ fieri posset ut tantæ sapientiæ uir ex aperto circũueniretur.Nocte herodes cum propinquissimis sibi psonis ad idumeã ignaris hostibus proficiscitur.Eo cognito parthi eũ persequebantur.Et ille matrẽ quidẽ fratresq; suos:desponsataq; puellã cum matre:minimosq; fratres ptendere iter iussit.Ipse aũt caute cũ famulis suis barbaros retentabat:multisq; per oẽs conflictus iteremptis:ad castellũ Masada properabat. Grauiores aũt in fuga parthis iudeos expertus est.Qui cum semp molesti fuissent:a sexagesimo

tamen ciuitatis stadio aliquãdiu etiã acie decertauerũt. Vbi herodes uictoria potitus cũ multos interfecisset: ipsumq; locũ in memoriã clari facinoris ædificatũ locupletissima exornauit regia: arcẽq; in eo munitissimã condidit: ac de suo noie herodion uocauit. Et tunc quidẽ cum fugeret multi se applicabant. Postea uero quã de idumea uenit occurrit ei frater iosippus: turbãq; sequentium diminui persuadet: nec enĩ capacẽ esse multitudinis Masadam. Erat autẽ supra quã nouem miliũ multitudo. Itaq; paruit herodes eius consilio: & impares quidẽ necessitati per idumeã dimisit cum uiatico: lectissimos aũt maximeq; necessarios tenuit: atq; ita in castellũ receptus. Deinde octingentos qui mulieres defenderent: itẽq; cõmeatu qui satis esset obsessis ipse in petrã ciuitatẽ arabiæ prexit. Parthi aũt apud hierosolymã in prædã uersi: in fugientium domos ac regiã irruebant: solis hyrcani pecuniis abstinentes: quæ. ccc. talenta superabant: alioꝛ uero spe minores inueniebant. Quoniã herodes iam pridẽ barbaroꝛ perfidiã suspicans: quicquid erat ĩ opibus ꝓcio sum in idumeã multo ãte cõportauerat: eiusq; socioꝛ itidem quisq; fecerat. Verũtamẽ postquã præda potiti sũt parthi ad hoc iniuriæ processerũt: ut oẽm terrã illam bello implicato replerẽt. Marisacum quoq; ciuitate uastata: nec solum Antigonũ regem constituerent: uerũ etiã phaselũ & hyrcanũ uinctos ei traderent uerberandos. At ille hyrcani quidẽ auriculas dẽtibus truncat: ne solutus quidẽ mutatis rebus unquã pontificatũ recipiat: ab integris enĩ celebrari sacra oportet. Phaselli uero uirtute preuentus est. Qui cũ nec ferri copiã: nec manus liberas haberet: ad saxum fracto capite interiit: atq; ita probato'q; uerus herodis frater esset: hyrcanusq; degenerasset uiriliter uita functus: dignum operibus humanis obitum assecutus. Fertur tamen & aliud: ꝙ ex illa quidem plaga resipuerit: sed ueluti curandi eius cã missus ab Antigono medicus uenenis malis uulnus expleuerit: eoq; illum pacto peremerit. Vtrũuis aũt uerius sit: preclaꝛ habet initium. Deniq; aiunt eũ priusquã efflaret animã: cognito ex quadã muliercula ꝙ herodes euasisset dixisse. Nunc bono animo decedam: qui ultorem inimicoꝛ uiuũ reliquerim. Ille quidẽ sic moritur. Parthi aũt quamquã mulieribus caruerunt quas maxime cupiebant: rebus tamen Antigono apud hierosolymam cõpositis: uinctũ in parthiam hyrcanũ ducunt. Herodes aũt obstinatus in arabiam uelut adhuc uiuo fratre suo festinabat: ut pecunias ab rege acciperet quibus solis exoratam iri ꝑ phaselo sperabat auaritiam barbarorũ. Etenĩ reputabat si arabs minus memor fuisset paternæ amicitiæ: animoq; liberali parcior: uel mutuum ab eo sumere quod redemptiõis cã præberet: pignori oppositio ipsius filio quẽ redimeret. Secum enĩ habens fratris filium septẽ annis natũ. ccc. quæ taléta dare decreuerat interpositis precatiõe tyriis. Sed ꝑfecto studiũ fortuna ꝓuenerat: & phaselo mortuo ne quicquã fratrẽ diligebat herodes. Non tamen uel apud arabas saluam esse amicitiã repperit. Deniq; Malichus rex eoꝛ præmissis qui hæc admonerent quãprimũ reuerti eũ a finibus suis iubet: simulatione quidẽ parthos per legatos petisse: ut herodẽ arabia pelleret. Certa uero causa fuit ꝙ uicem Antipatro debitã negare proposuerat. Neq; beneficiis ab eo ꝓceptis aliqd eius filiis gratiæ rependeret consolatione egentibus. Impudentiæ uero suasores habebat qui anti patri uellent obiurare. Deposita erant autẽ circa eũ potentissima. Proinde herodes quidem ubi arabas ex ea causa hostes esse deprehendit: unde amicissimos existimabat: eaq; respondit nuntiis quæ dolor impabat: ægiptũ uersus recedit. Et prima quidẽ uespera in quodam agresti fano dum post uenientes recipiebat tendit. Postero aũt die cũ rinocurura ꝓuenisset: fratris ei mors nũciat'. Acceptoq; tãto luctu quanto curaꝛ deposuit: ibat ulterius. Itaq; arabã sero facti penituit: & qui reuocarent eũ quẽ contumeliose tractauerat uelociter misit. Herodes aũt etiã hoc in pelusiũ per uenerat: ibiq; transitu ꝓhibitus: ab eius rei speculatoribus rectores adit: & illi eũ famã uiri dignitatẽq; reueriti: alexandriã ꝓsequunt'. Transgressus aũt ad ciuitatẽ a Cleopatra honorifice susceptus est: ducẽ sibi militũ fore: eũ ad ea quæ parabat existimante. Deceptus aũt reginæ precibus: neq; hiemis asperitatẽ: neq; marina discrimina: quominus nauigaret romã extimuit. Circa pamphiliam uero ꝑclitatus maiore oneris parte relicta: uix ĩ rhodũ uehemẽter bello cassii sollicitãte saluus euadit. Amicoꝛ aũt suorum ptolomei & Saphini receptus hospitio: licet rei pecuniariæ pmeret' iopia: maximã tamẽ ædificat nauẽ triremẽ: eaq; cũ aícis delatus brũdusiũ: atq; ide cõtinuo romam profectus: familiaritatis paternæ gratia primũ conuenit Antoniũ: eiq; tam suas quã totius generis clades exponit: quodq; affectibus suis in castello atq; obsidione derelictis ad eũ hieme supplex nauigasset. Itaq; tantæ miserationis casũ miseratus Antonius: & memoria quidẽ iũctæ cum antipatro dexteræ: tunc uero ipsius qui erat contemplatione uirtutis: etiam tunc regẽ constituere proposuit iudeoꝛ: quoniam ipse tetrarcham ante fecerat. Non minus autem quam fauore herodis odio ducebatur antigoni. Hunc enim & seditiosum & romanis inimicum esse arbitrabatur. Cæsarem quidem habebat multo quam ipse paratius renouãtem Antipatri expeditiones quas in ægypto cum eius patre pertulerat: & hospitium & ĩ rebus cũctis beniuolentiã:

cum præter hæc ipſius quoq; herodis efficatiã cerneret. Verumtamẽ & ſenatum cõuocabat: ubi Meſſala:& poſt eum Attratinus aſtante herode patris eius merita:& ipſius circa populum roma num fidem perſequebantur:quo ſimul & hoſtem antigonum demonſtrarent:non ſolum q; ĩtra breue tempus bis diſſidere cœpiſſet:uerum etiã q; ãtea quoq; populo romano deſpecto pthoꝝ ſuffragio regnum curauiſſet accipere. His autem commoto ſenatu cum Antonius bello contra parthos gerendo:utile eſſe dicebat herodem regem creari omnes aſſentiunt. Dimiſſo conſilio Antonius quidem & Cæſar egrediebantur medium ſtipantes herodem. Conſules autem cũ aliis magiſtratibus antecedebant cæſuri hoſtias:decretumq; ſenatus in capitolio depoſituri. Primo autem die regni herodis apud Antonium cœnatum eſt.

Capitulum. XXVI.

EOdem uero tempore Antigonus apud maſſala ícluſos obſidebat: aliis quidem uictu neceſſariis abundantes:aquæ aũt inopes. Vnde Ioſephus quoq; frater regis cum ducentis familiaribus ſuis ad arabas confugere cogitabat: audito q; eorum quæ in herodem commiſerat malichum peniteret:caſtellũq; reliquiſſet:niſi circa noctem qua egreſſurus erat plurimum imbrium contigiſſet effundi. Aqua enim repletis puteis fugiendi cã non erat:ut iam ultro in antigoni militem eruptionis auderent:multoſq; nunc aperto p̃lio:nũc inſidiis neci darent:non tamen illis omnia pro uoto cedebant:ſed ipſi quoq; interdũ cũ aduerſo caſu reuertebãtur. Interea dux romani militis uentidius prohibitum miſſus parthos a ſyria poſt illos in iudeam uenit:uerbo quidem ut ioſepho:& qui una obſidebantur ferret auxilium:re aũt uera ut pecunias auferret antigono. Itaq; cum non longe ab hieroſolymis retendiſſet queſtu expletus: ipſe quidẽ cũ plurima exercitus parte diſcedit. Siloné uero cũ paucis ne furto deprehẽderetur ſi omnes abduxiſſet reliquit. Antigonus aũt ſperans iterum parthos ſibi adiumẽto:ſilonem interim placabat:ut pendente ſpe nihil inquietaret. Iam uero naui ex italia in ptolomaidam deuectus herodes:non parua manu coacta extraneoꝝ atq; gentilium per galyleam aduerſus antigonum properabat uentidii & ſilonis fultus auxilio:quibus dellius ab antonio miſſus ut herodem in regnum adducerent perſuaſit. Horum autem uentidius quibuſdam turbas í ciuitatibus quæ propter parthos euenerant componebat. Silonem uero antigonus in iudea mercede corruperat. Non tamen herodes opis egebat. In dies enim ſingulos quo magis iter promouebat:augebantur eius copiæ. Præter paucos enim omnis ei galylea conſenſit:& propoſitũ habebat primũ neceſſarium maſadam ut primum affectus ſuos liberaret:ſed impedimento fuit ioppe. Hæc enĩ prius q; hoſtilis eſſet eximenda uidebatur:ne dum ipſe peteret hieroſolymam tutamen a tergo aliquod inimicis relinqueretur. Etiam filio iungit agmina inueniſſe gaudens reſiſtendi occaſionem:q; eum perſecutio premeret iudeorum. Hos autem herodes paruæ manus excuſſione pterritos mature ĩ fugam uertit:& ſilonem male repugnantem periculo eripit. Deinde capta ioppe ſuos deliberaturus ad maſadam feſtinabat:cum ídigenarum alios amicitia paterna ſibi ſociaret: alios ipſius gloria:nonnullos utriuſq; uiciſſitudo debita beneficiis:plurimos tamen ſpes ut a rege certiſſimo. Iamq; ualidiſſimas quæſierat militum copias:& antigonus iter eius impediebat: loca inſidiis oportuna p̃ueniens:unde nullũ aut minimũ afferebat hoſtibus detrimẽtũ. Herodes autẽ facile receptis ex maſada pignoribus ſuis & rebus:a caſtello in hieroſolymã perrexit. Cui ſe tam ſilonis milites:q̃ cæteri de ciuitate iunxerunt:uiriũ eius timore pculſi. Caſtris aũt poſitis in occidua regione oppidi:cuſtodes eius partis ipſum ſagittis & iaculis impetebant. Ab aliis uero p cuneos excurrentibus primæ frontis acies tentabant. Herodes aũt primo circa muros p̃conaria uoce declarari iuſſit:populi ſe bono & ciuitatis adueniſſe:pœnaſq; ab nullo q̃ manifeſto inimico repetiturum:ſed diſcordiſſimis etiam offenſarum obliuionẽ daturum. Deíde cum allocutiõibus contrariis pars antigoni obſtaret:quominus aut p̃cones exaudiret:aut uoluntatem mutare quiſpiam poſſet:quod reliquum erat ſuis imperat murorum defenſores adulciſci:atq; illi ſtatim ſagittis cunctos ex turribus in fugam uerterunt. Ibiq; tũc ſilonis detecta corruptio eſt. Multis enim militum ſubornatis qui rebus egere ſe neceſſariis acclamarent:pecuniamq; alimentis poſcerent. atq; hiemandi gratia in loca oportuna dimitti. Nam ciuitati proxima deſerta erant. Ita omnibus ab antigono ante prouiſis & incitabat exercitum:& ipſe recedere conabatur. Herodes autem nõ ſolum rectores qui ſiloni parerent:ſed etiam milites ubi eſſent plurimi cõueniendo rogabat: ne ſe deſtituerent quem ſcirent a cæſare & Antonio & ſenatu deductũ í uno die pollicitus eos penuria ſoluere. Deinde hoc p̃catus ipſe in agros abiit:tantamq; his copiam commeatus exhibuit: ut ſilonis omnes cauſationes perimeret:ſimulq; proſpiciens ne uel in poſterum miniſtrare deſinerent:accolas ſamariæ per epiſtolas admonebat. Nam ciuitas eius ſe clientelæ dederat:ut alimẽta & uinum & oleum & pecora in hiericunta deferrent. Hæc ubi audiuit antigonus ſtatim qui

frumento hostes prohiberēt atq; insidias quibus opprimerentur per agros dimittit. Illiq; iussis obediunt:& magna iam manus armatoꝝ sup hiericunta fuerat congregata.Discreti autem mōtibus insidebāt:si qui exportarent uictui necessaria speculantes. Nō tamē herodes ociosus erat: sed decē cohortibus comitatus:quinq; romanoꝝ & quinq; iudeoꝝ:quibus permixti erant etiā mercede conducti:ac præterea paucis equitibus hiericunta puenit:& ciuitatē quidē uacuam habitatoribus repperit:quingentos uero cum mulieribus ac familiis montium occupasse cacumia: & hos quidē captos dimittit.Romani autē in reliquā ciuitatē irruunt eamq; diripuere:cū plenas domos offendissent omnigenum conditionū. Rex aūt apud hiericunta præsidio collocato reuersus est romāq; militē in his quæ sibi cesserant ciuitatibus hoc est idumea & galylea & samaria hiematurū dimisit.Antigonus quoq; silonis corruptione meruit:ut exercitus partē loddis susciperet in antigoni gratiam. Et romani quidē armoꝝ cura soluti rebus oībus abundabant.Herodes non quiescebat:sed idumeā duobus milibus peditū & quadringentis equitibus:missō etiam fratre suo iosepho cōmouit:ne quid noui cū antigono fieret.Ipse aūt matre cū aliis quos ex masada liberauerat affectibus suis in samariā translata:ibiq; tutissime collocata:ut cæteræ Galylæ subueniret atq; Antigoni præsidiū expelleret proficiscitur.Cunq; semphorim licet uehementissime ningeret peruenisset:facillime ciuitatē capit:custodibus eius ante eggressionē fuga dilapsis: ibiq; suis militibus quos hiems fatigauerat recreatis.Erat enim magna copia cōmeatus aduersus latrones in speluncis agentes direxit animū:qui plæraq; illius regionis incursantes:nō mioribus quā belli cladibus afficiebant.Præmissis aūt tribus peditum cohortibus unaq; ala equitū ī uicū arbella:ipse diebus quadraginta post cum reliqua manu supuenit. Nec tamen incursum hostes extimuere:sed armati obuiā procedebant peritia bellatoris fisi & ferocitate latronis.Deniq; plio commisso:dextro ipsorum cornu sinistrū herodis ī fugā pellitur.Ille autem de suo dextro circūgressus uelociter subuenit:& suos quidē a fuga retrahit.Irruendo autem in hostes impetum persequentium refrenabat:donec a fronte pugnantis uiolentiæ concesserunt:qui tamen eos usq; ad iordanem cædēdo persequebatur:& magna fugientiū parte perempta:cæteri trans fluuiū dissecti sunt:& galylea metu est purgata:nisi q; in speluncis latitantes reliquerāt:eorūq; causa diutius ibi morandum fuit.Quāobrem primū laboris fructū militibus repēdebat.cl.nūmorum drachmas singulis diuidendo:eorūq; rectoribus multiplicatam summā ad hiberna mittendo.Pherori autem fratri minimo scripsit:ut & foro uenaliū cōsuleret:muroq; castellū alexaudriū cingeret: quæ ab illo curata sunt.Itaq; circū athenas uersabatur antonius. Ventidius aūt ad bellū contra parthos silonem atq; herodem accersit:mandato eis per epistolas:ut iudeæ statū ante cōponerēt. Sed herodes libenter ad uentidiū silone dimisso:ipse aduersum latrones in speluncis habitantes mouet exercitum.Istæ aūt speluncæ in ꝓruptis montibus erant undiq; inaccessæ:trāsuersoq; tātum ac per angustos ascensus habebāt:saxumq; ab earū frōte usq; ad fauces altissimas ptinebat: rectum uallibus imminens:ut aliqnādiu quidā rex incertus esset ꝓ loci difficultate quid ageret. Postremo aūt munimine uteretur satis incauto.Etenim ualentissimus quisq; dimissis arculis exponebatur in hostia speluncarū.Hiq; cū familiis eos mactabant:ignēq; repugnātibus iniiciebāt. Cunq; aliquos ex his conseruare uellet herodes:ut ad se accederent uoce ꝑconis edixit.Sed illoꝝ neq; uoluntariū se quisq; ei tradidit.Sed quos uis coegerat:multi eoꝝ morte captiuitati prætulerunt. Vbi etiā senior quidā septē filioꝝ pater orantes cū matre pueros ut egredi sibi ad fœdera permitteret occidit hoc mō iussit singulis exire:ipse ad hostiū stabat:& prodeuntē quēq; filioꝝ trucidabat. Herodes autē e specula hæc prospiciens:& dolore conficiebatur:& ut filiis parceret: seni dexterā cum ꝑcibus porrigebat.Ille aūt dictis eius nequaquā mitior factus:insuper uelut humilis animi cōtempsit herodem.Et post filios occidit uxorem:deiectisq; desup mortuis:postrēo semetipsum precipitem misit.Speluncis & qui in his erant ita subactis.Herodes relicta exercitus parte quantum ne quis rebellare tentaret satis esse arbitrabatur:eiq; ptolemæo præposito in samariam rediit:armatoꝝ quidē tria milia:sexcētos uero equites ī Antigonum ducentes.Tuncq; propter eius abscessum nacti licentiā quibus galyleam turbare mos erat.Ptolomeū uero militū rectorem aggressi nec opinantem interficiunt.Agros autem uastabant in paludes atq; in abditissima loca refugientes.Quibus cognitis herodes mature succurrit:& magnam quidem multitudinem morte cōsumit. Omnibus autem castellis obsidione liberatis huius mutationis causa mulctam exigit a ciuitatibus centum talenta.Iam uero parthis expulsis occiso etiā pacoro Ventidius Antonii litteris monitus equitum mille auxilia duarumq; cohortum aduersus Antigonū mittit herodi.Eorum autem ducē Macheram ut se adiutū ueniret per epistolas rogauit Antigonus & de uita herodis multa conquestus:& pecuniam dare pollicitus.Sed uentidius nec enim a quo missus erat negligendum putabat cum præsertim plura dare therodes proditione quidē

ei nō paruit ſimulata uero amicitia res Antigoni exploratū perrexit nō admiſſo herodis cōſilio diſſuadentis id fieri. Antigonus autem quia præſenſit quid cogitaret ciuitatem ei clauſit:& tanquam hoſtem ex mœnibus ulciſcebatur. Donec macheram incepti puduit & in Amathuntam ad herodem receſſit.Iratus autem q; res aliter ceſſerat quoſcunq; iudeos offendiſſet interficiebat: nec uel herodianis parceret:ſed Antigonianis omnibus abutebatur. Hæc cum agere ferret herodes in macheram quidem uindicare uoluit:tanquam in hoſtem iracundiam uero repreſſit: & ad Antonium approperabat:apud eum acculaturus macheræ iniquitatem. Ille autē delicta ſua reputans uelociter regem conſequitur:utq; in gratiam ſecum redeat multis precibus efficit.Neque tamen herodes a propoſito reuocatus quominus ad Antonium pergeret.Sed cum audiſſet eum magnis uiribus oppugnare Samoſatam iuxta Euphraten ualidiſſimam ciuitatem acrius feſtinabat:Opportunum hoc tempus eſſe proſpiciēs demonſtrandæ uirtutis:& ut magis magiſq; placeret antonio. Deniq; mox ut ad eum uenit finem detulit obſidioni multis barbaris interfectis.Magnaq; prædæ parte deſtinata: ut Antonius quidem quanquam eius uirtutem antemirabatur:tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet:multūq; ad honores eius ſpēque regni adderet Antiochus uero tradere Samoſata cogeretur. Dum hæc agerentur:res herodis in iudæa fractæ ſunt. Reliquerat enim ioſephum fratrem qui omnia procuraret cum mādatis huiuſmodi:ut ne quid ante reuerſionem ſuam aduerſus Antigonum commoueret: quia non firmum eſſet auxilium Macheſæ quantum delictis ſuperioribus probaretur. Verum ioſephus ubi fratrem procul abeſſe cognouit immemor præceptorum hiericuntha cum quinq; cohortibus a Machera ſecum miſſis petit:ut maturo meſſium tempore frumenta diripiat.Incurſu autem hoſtium per montana atq; aſpera loca oppreſſus & ipſe cadit magnam uiri fortis in ea pugna gloriam conſecutus:& omnes romani milites pereunt. Decem enim lectæ de ſyria cohortes erant:nec ueterum militum quenquam permixtum habebant:qui belli poſſet ex operibus opitulari.Antigonus autem uictoria minime contentus:ſed eo proceſſit iracundiæ ut mortuum quoq; ioſephum uerberaret. Denique nactus corpora mortuorum etiam caput eius ante abſcidit:quam. l. talenta pheroras frater eius pretium redemptionis offerret:tanta uero nouitas poſt Antigoni uictoriam galyleæ res occupauit:ut qui partibus eius magis fauerent productos optimates herodis ſtudioſos lacu ſummergerent multaq; in idumea mutarentur: ubi macheras caſtelli cuiuſdam inſtaurabat menia cuius nomen eſt tongitha nec horum quidem quicquam herodes audierat:captis enim ſomoſatis Antonius & præpoſito ſyriæ ſoſſio iuſſo quoq; ut herodem aduerſus Antigonum adiuuaret diſceſſit in ægyptum. Soſſius autem duabus cohortibus in iudeam præmiſſis quarum herodes uteretur auxilio ipſe cum cætera manu militū ſequebatur.Herodi autem prope degenti apud Daphnen antiochiæ mortem fratris ſomnia manifeſta ſignificant. Cunq; turbatus proſiluiſſet ſtratis ecce nuntii cladis intrabant: quare pro dolore paululum queſtus maxima parte luctus delata i hoſtes properabat ultra uires iter accelerans. Et ubi ad libanum uenit octingentos montis accolas aſſumit auxilio:nanq; his iungit romanorum cohortem.Cum quibus non expectata luce in galyleam ingreſſus eſt:hoſteſq; obuios in eum quem reliquerant locum auertit:& aſſidue quidem caſtellum oppugnare tentabat. Sed priuſquam id caperet: aſperrima hieme coactus in uicos proximos recepit exercitum.Paucis autem diebus poſt auctus etiam alterius præſidio cohortis:quam Antonius miſerat: tanto hoſtibus terrori fuit:ut caſtellum nocte deſererent.Iamq; per hiericuntha properās ibat:ut quā primum interfectores fratri ſui poſſet ulciſci. Vbi etiam mirabilis ei monſtroq; ſimilis caſus euenit. Vnde præter ſpem liberatus:& opinionem q; deo carus eſſet adeptus eſt. Nam cum multi honorati ueſpera illa cenauiſſent: poſtquam dimiſſo conuiuio omnes egreſſi ſunt:cōfeſtim cœnaculum concidit. Id autem commune ſibi tam periculorum quam ſalutis indicium quantum ad futurum bellum pertineret eſſe coniiciens:mane primo caſtra commouet: hoſtiūque ſex milia circiter de montibus decurrentes prima tentabant agmina:& manum quidem cū romanis conſerere non ſatis fidebant.Lapidibus autem ac telis eos dummodo plurimos ſautiarent eminus appetebant. Vbi herodes quoq; ipſe præteriens:latus iaculo uulneratur. Antigonus autem ſe non ſolum audacia ſuorum:ſed etiam multitudine ſuperiorem uideri cupiens pappum quendam ex contubernalibus ſuis:cum manu militum in ſamariam mittit. Quibus quidem Macheras erat palma uictoriæ. Herodes uero terram peruagatur hoſtilem:& municipia capit. Duoq; habitatorum milia conſumit.Exuſtiſq; domibus ad exercitum redit circa uicum qui appellatur Camacome tendentem.In dies autem ſingulos magna ei multitudo iudeorum: uel ex ipſa hiericuntha:uel ex aliis regionibus accedebat.Cum hos odium moueret Antigoni: alios ipſius herodis preclara facinora. Enimuero multos ratione carentes mutatiōis cupiditas

impellebat.Hoc autem cõgredi festinante pappi milites neq; multitudiné hostium neq; impetu perterriti:acriter ad pugnam ex altera parte procedunt.Sed ubi agmina conflixerunt:cæteri quidem paulisper restiterunt.Herodes autem fraternæ cædis recordatione periculosius dimicans: dummodo ulcisceretur auctores:aduersam aciem facillime superat. Deinde semper ítegros aggrediendo uniuersos in fugam uertit. Erat enim plurima occubentium strages: cum alii quidem in uicum unde uenerant compellerentur. Nouissimus autẽ ipse instaret: atq; infinitos occideret. Postremo ruens inter fugientes hostes:in ciuitatem incidit:cum omnes quidem armatorum domus essent refertæ:plenaq; propugnatorum desuper tecta; & quoniam foris deprehensos facillime superabat:disturbando ædes intus abditos extrahebat:alios conuulsis obrutos fastigiis multos simul necabat.Si quis autem subterfugisset ruinam cum gladiis armati milites excipiebant. Tantaq; cadauerum per omnes uias multitudo congregata est: ut etiam uictoribus ipsis transitus obstrueretur. Hanc plagam hostes adeo non tulerunt:ut confluentium turba conspectis q; in uico periissent:fuga discederent.Statimq; successu fretus herodes ad hierosolymam perrexisset:nisi eum hiemis asperitas prohibuisset. Hæc enim perficiendæ uictoriæ fuit impedimentum.Et ne penitus opprimeretur Antigonus obstitit:qui ciuitatem iam desereꝝ cogitabat.Herodes autem ad uesperam cum lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset: ipse adhuc ab armis callidus:more militis lauatum ibat. Siquidem unus tantum puer eum sequebatur.Et priusquam in balneum perueniret:obuius ei quidam ex hostibus gladio armatus excurrit.Deinde alter & tertius & plures. Hi confugerant armati ex acie in balneum:sed pulsi etiam tum metu:ac latitantes ut regem uiderunt:illum quidem stupore debilitati ac trementes: cum inermis esset prætereunt. Exitus uero qua fugerant cursu petebant.Itaq; cum alius casu q eos compræhenderet nullus adesset.Herodi autem nihil pati satis fuisset:omnes effugiunt. Postero autem die pappum quidem Antigoni militũ ducẽ abscisso capite obtrũcat. Id pherore magistro exercitus fratri suo mittit:in perempti fratris ultionem.Nanq; pappus erat qui iosephum interfecerat.Vbi autem rigor hiemis cessit in hierosolymam profectus est:murisq; admoto milite annus aũt tertius agebaꝫ ex quo romæ rex fuerat declaratus:pro tẽplo castra posuit:qua facilior erat expugnatio & antea pompeius cœperat ciuitatem.Exercitu autem ĩ opera distributo suburbanis diuisis tres quidem leuare aggeres:& super eos turres ædificare iubet. Relictis autẽ qui operibus instarent efficacissimis amicorum:ipse ĩ samariam uadit uxorem accepturus alexãdri filii Aristoboli filiam sibi desponsatam:ut diximus:& domum obsidet qui subciuia opera nuptias curaturus quippe iam hostem despiciebat.Igitur ubi eam duxit ad hierosolymam rediit auctus militum copiis:eiq; sossius cum magna manu equitum peditumq; sotiatur:quæ mediterraneo itinere p̃missa per phœnicem ipse remeauit.Vniuerso autem exercitu congregato ad peditum legiones undecim equitũq; sex milia præter auxilia syriorum non pro minima parte ducẽda:prope a septemtrionali muro castra collocarunt. Ipse quidem herodes senatusconsulto fretus:quibus rex fuerat declaratus.Sossius uero Antonio a quo milites quibus præerat sciret missos herodis auxilio. Iudeorum autem intra ciuitatem agentium populus uarie turbatus erat. Nam circa templum ifirmior multitudo cõueniẽs furore agebatur: multaq; ueluti diuinitus de temporibus dictitabat:& qui audaciores essent ĩ collegio conglobati multis modis latrocinabãtur:maxime & locis oppido proximis uictui necessaria diripientes; neq; aut equis aut uiris alimenta relinquebant. Bellatorum autem constantiores obsidentibus oppositi e muris opus aggerum prohibebant.& contra instrumenta oppugnantium semper nouum aliquod obstaculũ moliebantur. In nulla autem re sicut in cuniculis superabant. Rex autem aduersus latrocinia quidem occultas excogitauit militum insidias quibus eorum reprimerentur excursus:inopiam uero alimentorum longinquis transuectionibus adiuuare disposuit:ac pugnæ intenti quamuis omnem modum audaciæ supergrederentur:romanorum tamen peritia uicebantur. Nihilominus aperte cum his certa morte proposita confligebant.Ex improuiso autem romanis per medios emergentibus in cuniculis priusquam muri aliqua pars dirueretur:alteram eius uicem muniebant.Prorsus neq; manibus neq; machinis deficiebant:quoniam usq; ad ultimum repugnare decreuerant. Deniq; tanto exercitu circũsedente per quinque menses obsidium toleraverunt:donec quidam ex his quos lectos habebat herodes ausi murum transgredi ciuitatem irrupere:& post eos sossii centuriones.Igitur ante omnia fano proxima capiebantur: & infuso exercitu plurima ubiq; mox capta erant:romanis quidem propter obsidionis moras iratis. Herodes uero manu iudaica summo intenta studio:ne quis penitus ex aduersariis resideret. Mactabanꝫ autem quamplurimi:& per angustiores uicos oppidi:& ĩ domos compulsi:uel si ad templũ etiã confugissent: nec ulla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Deniq; licet rex

ubiq; dimicans rogaret ut parcerent:nemo tamen dexteram continuit:sed ueluti furentes omnē persequebantur ætatem.Ibi tunc etiam Antigonus:neq; priorem neq; præsentem fortunam cogitans domo descendit:& ad pedes fossii prosternitur.Ille autem nihil eum tantæ mutationis cā miseratus:& intemperanter derisit & Antigonam appellauit.neq; tamen etiam custodia liberū dimisit ut femineam.Itaq; ille quidem uinctus æsseruabatur.Herodes autem quoniā hostes uicisset: ut externa quoq; auxilia sub iugum mitteret prouidebat. Visendi enim templi sanctorū que eius studio omnis multitudo peregrina fuerat incitata.Ob eamq; rem hos minis alios precibus non nullos armis etiam refrenabat:acerbiorem q̄ si uictus fuisset existimans fore uictoriā si quod uideri nephas esset:culpa sua usum fuisset.Mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit:multa inuectus i fossium:si uacuefacto uiris & pecuniis oppido romani regem solitudinis reliquissent:qui pro tanta ciuium cæde totius orbis terræ imperium uile precium iudicaret.Illo autem iustum esse dicente:ut pro labore obsidionis p̄claram licentiam milites haberent:ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum esse firmauit.Atq; ita redemptis patriæ reliquiis promissa compleuit.nanq; militum queque liberaliter & pro merito duces: ipsumq; fossium regia largitate donauit:ut nemo egens pecuniis abiret. Post hæc fossius aurea corona deo dedicata ex hierosolymis remeauit:ātonio uinctum antigonum ducens.Et illum quidem uana spe cupidum usq; ad ultimum diem ignauia digna securis excepit. Rex autem herodes discreta multitudine ciuitatis:suarum quidem partiū studiosos quo magis beniuolos faceret sibi honorifice tractabat.Antigonianos autem neci tradebat.Et cum pecuniæ defecissent:quicquid ornamētorum haberet:diuisum Antonio eiusq; comitibus misit. Non tamen omnino nequid pateretur ademit.Iam enī antonius Cleopatræ amore corruptus:in omni re cupidini cesserat.

Capitulum.XXVII.

ETenim cleopatra ubi totam cognationem suam sæuitia persecuta est:ut neq; propinquus ei sanguis superesset:cædis rabiem contulit i extraneos:syriorumq; optimates apud Antonium criminando suadebat interfici:ut eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facile quereret.Postea uero q̄ in iudæos atq; arabas usq; extendit auaritiā: ut reges eorum herodes & Malichus interirent occulte moliebatur. Deniq; cum uel i parte preceptorum resipuisset antonius occidere quidem bonos uiros tantosq; reges iniustum esse dixit: q; autem his morte propius erat:inter amicos ultra non habuit : sed multa terra & horum p̄cisa finibus:& quod erat in hiericuntha palmetū quo balsamū gignitur: ciuitates præter Tyrum & sidonem cunctas intra flumen eleutrū ipsi dedit.Quorum potita dominio ad eufraten usq; parthis bellum inferentem:secuta antonium per Appamiā & damascum i iudæā uenit.Atq; hic herodes licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset:tamen ducentis talentis ānuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari. Ipsamq; omnibus obsequiis placans: in peluſium usq; duxit.Nec multum interea tempus & antigonus ex parthis aderat : captiuumq; Artabazen tigrāis filium dono cleopatræ ducebat.Nam cū pecuniis omiq; præda parthus illi stati condonatus est. Concitato autem bello actiaco herodes quidem cum Antonio proficisci parabatus erat.Et aliis p iudæā turbis liberatus:& hyrcania potitus quē uicū Antigoni soror tenebat. Verumtamen cleopatra callide ne periculoꝝ antigoni pticeps fieret:itercluſus est.Regibus enī ut diximus insidias tendens: bellum i arabas ut herodi committeret persuadet ātonio. Quos si uicisset:arabiæ domina:sin autem uictus esset:iudeæ domina constitueretur:alterumq; potētatum per alterum persuaderet.Sed hæc eius uoluntas ad herodis cessit arbitrium. Nāq; primum pignoribus hostium captis maximum quem conflauerat equitatum:circa dioſpolim in eos immittit:& quamuis fortiter resistentes supauit. Cum autem iam uicti essent maiore motu arabes suscitantur:& infinita manus in uicum syriæ celesyanthan congregata expectabat iudæos. Vbi rex eos herodes cum exercitu aggressus:bellum cōsultius administrare tentabat: castraq; muro cingi p̄cipiebat.Non tamen ei paruit multitudo:sed priore uictoria freti arabas impetunt, Et prima cohortione i fugam uersos urgebant.In persecutione uero insidiis periclitatur herodes:uici Nanathan indigenis ab Athenione dimissis:qui ex Cleopatræ ducibus semp ei fuerat inimicus. Nāq; horū ícursu recreati arabes pugnā repetunt:iunctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia herodis militem fugāt:plurimis cæde prostratis.Qui uero ex prælio seruati sunt:in uicū Ormizam confugiunt.Vbi etiam castra eorum cum hominibus circungressi arabes sicut erant plena cœperunt. Neq; multo post accepta clade herodes aderat cum auxiliis serius q̄ usus poposcit. Huius ei uulneris causa fuit præpositorum militibus contumacia : q; iussis obedire noluerint, Non enim repentino commisso prælio ullum Athenon insidiandi tempus habuisset. Rursus

tamen ultus est arabas:assiduis eorum fines incursionibus inquietans: quodq; semel uictus est: sæpe reuocauit.Sed dum inimicos persequitur: incurrit ei diuinitus alia calamitas: septimo regni anno & actiaco bello feruente. Nanq; ueris initio terremota infinita quidem pecorum: triginta uero hominum milia peremit: cum exercitus mansisset incolumis:quoniam sub diuo tendebat:ibiq; tamen arabas in maiorem ferociam fama sustulit: tristibus nuntiis grauius semp aliquid affigens.Vnde uelut omni subuersa iudea terræ obtinendæ spe: quia neminem superesse credebant:in eam ruunt legatis prius in interfectis qui ad se uenerant a iudeis.Herodes aũt aduẽtu hostium perterritam suorum multitudinem tamq; magnitudine quam assiduitate calamitatum fractam ad repugnandum in ciuitate tentabat. Hæc dicens rationem habere non uidetur: cur non præsens formido pertulerit.Nam diuinæ quidẽ indignationis plagas merori uobis esse nõ miror.Ignauum est autem perpeti enim idem:cum incursus hominum impellẽdi sunt. Ego autem tãtũ estimo ut hostes post terremotum pertimescam quod magis putauerim deum hanc illis illecebram dimisisse ut pœnas redderent.Non enim tantum manu armisq; freti quantum nostris calamitatibus ueniunt.Fallax autem spes est quæ non suis uiribus nititur:sed alienis aduersis. Neque uero uel secundæ res uel contrariæ apud homines certæ sunt:sed in utranq; partem uideas fortunam mutare uicissim:& exempla uobis propria demonstrabunt.Nam p prælia superiora uictores:post ab hostibus uicti sumus & nũc ergo quantum existimare licet illi capiẽtur uictores se fore credentes. Nimis enim confidens incautus est:metus autem prouidentiam docet.Itaq; mihi quidem hoc ipsum quod timetis fiduciam suggerit. Nam cum ferociores quã opus erat fuistis:& præter uoluntatem meam in hostes egressi estis. Athemion insidiandi tẽpus inuenit.Nunc autem uestra cuntatio & minus alacer animus:ut uidetur:certam mihi uictoriam spondet.Cõuenit autem ante prælium sic esse affectos in ipso autem opere uirtutem erigere:cõsceleratisq; hostibus planum facere q; neq; humanum aliquod malum: neq; ira cælestis unquã deprimit fortitudinem iudeorum:donec spiritum uitæ ducant:uel eorum quisquam in bonis suis arabas dominari patietur:quos aliquotiẽs pœne captiuos abduxit.Nihil autem uos terreat rerum anima carentium metus:neq; arbitremini terræ concussionem alicuius fortunæ esse uel cladis portentum.Naturalia nanq; sunt elementorum quoq; uitia: nullumq; damnum inferũt nisi quod ex ipsis euenerit. Nam pestilentiæ quidem uel famis uel terremotus signum aliquod tardius fortasse præcesserit. Ipsa uero cum extiterint sui magnitudie finiuntur. Cæterum quod nobis amplius quam terræ concussio bellum nocere poterit etiam uictis? immo eniuero maximum imminentis exitii monstrum non sponte sua neq; alienis manibus inimicis accedit: qui legatos nostros præter omnium hominum legis crudeliter immolauerunt.talesq; deo ,p belli euẽtu hostias cæciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictamq; dexteram: sed continuo pœnas dabunt:si primo repleti spiritu ĩ uindictam uiolati fœderis animos excitemus. Pergite quisque non pro coniugibus neq; pro liberis aut pro patriæ periculis pugnaturi: sed legatorum cædis ultores.Illi melius quam nos qui uiuimus exercitum regent: uobisq; mihi obediẽtibus periclitabor ipse præ cæteris. Pro certo enim sciatis fortitudinem uestram sustineri nõ posse nisi temeritate lædatur.His adhortatus milites ubi eos alacres uidit sacra deo celebrauit. Deinde cum exercitu iordanem fluuium transgressus est. Castris autem philadelphiæ positis: haud procul ab hostibus q̃si de interiacente castello cõtenderet:pugnam eminus irritabat:quã primum cupiens congredi.Nam & hostes permiserant qui castellum occuparent. Sed illos quidem regii facile repulerunt:collemq; tenuerunt.Ipse uero quotidie producto ad prælium milite:instructaque acie arabas lacessebat.Cum autem nemo contra procederet: quædam enim eos uehemens formido tenebat:& ante multitudinem dux Alchini us timore obriguerat: uallum eorum disturbat ipse aggressus: eoq; modo coacti ad pugnam confusis ordinibus:mixteq; cum peditibus equites egrediuntur: & si multitudine superiores a iudæis tamen alacritate impares: quasi audaciores eos faceret uictoriæ desperatio. Et quamdiu quidem steterint:non magna eorum cædes facta est. Vbi uero terga nudauerunt multi a iudeis:multi a semetipsis conculcati perierunt. Deniq; milia quinq; in fuga ceciderunt:cæteraq; multitudo in uallum compulsa est. eosq; statim circunseptos obsidebat herodes.Et licet armis prope adesset excidium:tamẽ aquæ penuria uehementer urgebat. Cum rex arrogantius eorũ legatos despiceret:& talenta quingẽta ,p redemptione offerẽtibus magis istaret.Deniq; ardescẽte siti:cateruati exeũtes ultro se iudæis tradebãt adeo ut quinq; debius quatuor milia uincirent: sexto reliqua multitudo ad pugnam despata salute ,pcederet.Quibus congressus herodes itez septẽ milia circiter sternit:tam magna plaga ultus arabiam extícto uirorum eius spiritu tantum ,pfecit:ut etiam patronus ab ea gente

optaretur. Mox autem illum excepit præsumpta rerum sollicitudo:propter amiciciam Antonii post uictoriam cæsaris apud actium. Verumtamen plus timoris habebat quam ipse patiebatur. Nec enim cæsar uictum iudicabat Antonium:donec herodes cũ eo supereſſet. Itaq; rex periculis decreuit occurrere:rhodumq; transmiſſus ubi cæsar eo tempore morebatur: adit eum ſine diademate: ueſte quidem cultuque priuato:ſed faſtu regio:neq; diſſimulata ueritate coram hæc dixit. Ego cæsar rex factus ab Antonio:fateor utilem me fuiſſe regem Antõio.Neq; dubitauerim dicere q; omnimodo armis quoq; me gratum expertus eſſes:niſi arabes prohibuiſſent. Verumtamen & auxilia ei pro uiribus meis miſi:& multa frumenti milia:ſed nec accepta apud actium plaga:bene de me meritum deſerui.Nam cum auxilii minus commodarem:optimum ei conſilium unam eſſe dicens cleopatræ mortem aduerſorum correptionem.Quam ſi occidiſſet:& pecunias ei & muros ad tuitionem: & exercitum & me metipſum belli contra te ſocium pollicebar. Sed profecto eius aures Cleopatræ amores :& deus qui tibi uictoriam donaret obſtruxit. Vna ergo cum Antonio uictus ſum:& regni coronam cum eius fortuna depoſui. Ad te autem ueni:ſpem ſalutis de uirtute præſumens: & ne in examen adducerer properans:qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc cæſar:immo uero ſaluus eſto inquit:& nũc regnato certius.Nam meritus es qui plurimos regas:cum amiciciam tanta fide tuearis. Experire autem ut etiam fœlicioribus fidus permaneas.Siquidẽ ego præclariſſimam ſpem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamẽ fecit antonius: qui magis Cleopatræ quam tibi paruit. Te nanque lucrati ſumus propter eius dementiam. Prior ab officiis autem cœpiſti quantum appareat:cum ad eorum gladiatores idonea auxilia miſiſſe perſcribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo.Experiar autem ipſe quoque bene tibi aliquid facere:ut non queras Antonium:huius ſermonis humanitate regẽ ne quid penitus de amicicia ſua dubitaret hortatus:& diadema illi impoſuit:& indulgentiam decreto conſignat. In quo multa honorifice in eius laudem locutus eſt.Ille autem prius eum mulieribus delinitum rogabat:ut Alexandrum quendam ſupplicem ex amicis antonii iuberet abſolui. Sed uicit iracundia cæſaris multa illum & grauia pro quo rogabatur admiſiſſe dicentis: quibus repulit deprecantem.Poſtea uero ad ægyptum euntem per ſyriam cæſarem herodes cunctis acceptis regni diuitiis:tũcque primum cum eo militem inſpiciente:circa ptholomaida equo uectus eſt:cœnamq; illi cum omnibus amicis exhibuit:atque inſuper exercitui epulis cuncta diſtribuit. Proſpexit enim ut per arida loca proficiſcentibus ad peluſium atque inde redeuntibus aquarum copia non deeſſet.Nec defuit cuiquam utenſilium quod deſideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum eſſe herodis regnum tam cæſar quam milites æſtimabant.Ideoq; poſtquam uenit in ægyptum:iam Cleopatra & Antonio mortuis: non ſolum cæteros eius honores auxit:uerum etiam regno partem finium addidit:quam Cleopatra dempſerit. Et præterea gadaran hippon ſammariam:maritimarumq; inſuper ciuitatum gazam & Archedonam:& ioppen & pirgon ſtratonis:& ad hæc ſatellites quadringentos galathas ei donauit:quos antea Cleopatra ſtipatores habebat. Nulla res autem magis liberalitatem cæſaris incitauit quam magnus animus accipientis. Poſt primam uero atiadam etiam regionem quæ tracon uocatur eius ditioni ſubdidit:eique cõtinentem Bataniam:itemque aurantem. Ex huiuſmodi cauſa Zenodorus qui domus liſariæ conductor erat non ceſſauit unquam ex regione quæ tracon dicitur:latrones damaſcenis immittere. Illi autem ad uarronem tunc rectorem ſyriæ confugerunt:eumque deprecati ſunt:quo ſuas miſerias cæſari declararet. Cæſar autem his cognitis ei reſcripſerat: ut latrocinium pœnitus curaret extinguere. Varro autem cum milite aggreſſus loca ſuſpecta expurgauit latronibus terram ipſam zenodoro abſtulit.Quam cæſar ne latronum denuo contra damaſcum receptaculum fieret.herodi dedit:eumque præterea totius ſyriæ procuratorem conſtituit Et decimo anno reuerſus iterum in prouinciam:ne quid eo in conſulto procuratoribus liceret adminiſtrare præcepit:ac zenodoro mortuo terram omnem quæ iter draconem & galileam erat eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus exiſtimabat herodes a cæſare quidem poſt aggrippam amabatur:ab aggrippa autem poſt cæſarem Hinc ad ſummum felicitatis euectus: & ad maiorẽ ſubleuatus animum:maximam prouidẽtiæ partem obſequio pietatis impendit.Itaq; anno regni ſui quintodecimo & templum inſtaurauit:& duplum terræ ſpatium quam fuerat circa templum muro amplexus eſt:ingenti ſumptu & munificentia ſingulari. Augumento erant in ambitu fani magne porticus:eiq; uictũ a ſeptẽtrione caſtellũ.Et illas quidẽ a fundamẽtis erexit. Hoc autem nulla re minus:quã regni ſedes eẽt largis opibus renouatũ. Antoniã uocauit i honore Antonii. Qui etiam domo ſibi regia i ſuperiori parte ciuitatis extructa duas ædes in ea maxias atq; pulcherrimas: quibus ne templũ quidẽ uſquã cõferri poſſet ædificauit:eaſq; aico

uocabulis unam Cæsariam Agrippium alteram nomiauit. Nec uero solis tectis memoriã eoꝝ & cognomina circunscripsit: sed in totas etiam ciuitates studium liberalitatis extendit. Nam in samaratica regione oppidum muro pulcherrimo per uiginti stadia circundatum sebasten appellauit:deductis eo sex milibus colonorum terraque fœcundissima his attributa. Vbi templũ quoque maximum inter ædificia collocauit:& circum id aream trium semis stadiorum cæsari dedicauit:eiusque oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præstitit.Insuper his alterius terræ adiectione donatus a Cæsare aliud templum circa iordanis fontem candido marmore posuit:qui locus appellatur panium. Vbi montis quidam uertex in præcelsum æditus propter subiecti lateris uallem specus aperit umbrosum: qua profundæ altitudinis rupes ad immensum liquentis gutte receptaculum concauatur & stagnantis aquæ copia dimittentibus aliquid donec terram inueniat longitudo nulla sufficiat. Foris autem de speluncæ radicibus oriuntur fontes. & ut quidam putant:hoc est iordanis principium.Sed ueri fidem imposterioribus indicabimus.Quin & apud hiericunta inter castellum cyprum & priores domos regias:meliores alias:& quæ cõmodiorem usum præberẽt aduenientibus fabricatas eorundem amicorum nominibus uocitauit. Prorsus non est idoneus regni locus:quem honore cæsaris nudum reliquerit. Postea uero quam fines suos templis repleuit in prouicia quoque honores suos effudit & multis ciuitatibus templaque cæsaria uocantur instituit. Cum autem inter maritimas ciuitates uidisset unam uetustate sessam quæ stratonis pyrgus uocabatur:& pro loci natura munificentiæ suæ capacem Totam eam candidissimo saxo reparatam clarissima regia decorauit.& in ea maximam in natura sui animi magnitudinem demonstrauit. Nam inter doram & ioppen.quarum media ciuitas sita est.Omnis ora maritima adeo fuit importuosa:ut omnes qui ad Egyptum ex Phœnice nauigarent in salo fluctuare cogerẽtur minas Aphrici metuentes. Cuius etiam mediocris aura tantas undarum moles ad scopulos erigit.Vt remeante æstu gurgitis per aliquãtum spatium maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura pyreo maiorem portum fabricauit:& in eius penetralibus alias nauibus stationes fecit altissimas. Et quãquam omnis ei locus aduersabatur:tamen ita cum difficultate certauit:ut firmitas quædam structuræ nequaquam mari cederet. Pulchritudo uero tanta esset:quam nulla res ardua perpedisset ornatũ Metitus enim quantum diximus portui spacium per uiginti ulnas in profundum saxa demisit. Quorum plæraque pedum quinquaginta longitudinis: & altitudinis nouem:& latitudinis decem.Nonnulla uero etiam maiora fuerunt. Expleto autem spacio quod unda celabat:in ducẽtorum pedum inuerum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante cõstructi: unde etiam procymia dicebatur. Cæteri autem saxeo quo portus cingitur muro subiecti sunt magis turribus interpositis:quarum maxima atque pulcherrima ex parente Cæsaris drusum cognominata est.Crebri autem fornices adducenda quæ portus haberet proque fornicibus: & circum eos pila saxea & lata quæ naues egredientes exciperet ambulatu. Aditus autem a septentrionali erat .Ventorum enim pro situ loci placidissimus est boreas. Ad hostium uero statuæ suæ colossi tres utrinq; fulti columnis:quarum a leua quidem intrantibus stantis solida turris sustinet.Dextra uero duo proceri lapides iuncti:& parthis aduersæ turris magnitudinem superantes.Domus autem portui connexe candido itidem lapide: parique mensura spatiorum ciuitatis uice tendentis in portum. Contra hostium uero portus in colle cæsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum:statuaque in eo cæsaris siue colossus non minor quam iouis apud olympia:cuius ad exemplar factus. Romano autem par & iunoni quæ argis est. Oppidũ autem prouinciæ dedicauit:rebusq; aduectitiis portum. Cæsaris uero cõditoris honorem:unde ciuitati cæsariæ nomen imposuit.Quin etiam & cætera opera forum theatrum amphiteatrum digna uocabulo collocauit: & quinquennali certamine instituto nomen ei cæsaris donauit. Primusque ipse in centesima nonagesima & secunda olympiade maxima præmia proposuit:ut nõ solum uictores:sed & proximi & tertii successores eorum regalibus diuitiis potirentur. Anthedona quoque reparatam:quam bella subuerterant agrippium uocauit:nimiaq; beniuolentia nomen amici etiam portæ inscripsit: quam ipsi in templo ædificauit.Sed nec parentes suos ita quisquam dilexit:nam & patris monumento optimo regni campo ciuitatem condidit:fluminum arborumque ditissimam:eamq; antipatridam nuncupauit. Et super hiericunta castellum natura tutum & pulchritudine præcipuũ muro cinxit:atq; in honorẽ matris Cyprum uocauit.Fratriq; phasselo turrim cognomie hierosolymis dedicauit:cuius habitus & i magnitudie claritas postea declarabit.Aliãq; ciuitatẽ in regione qua de hiericũta in boreã itur Phaselũ noiauit.Cognatis ãt & amicis æternæ gloriæ traditis:nec sui qdẽ fuit imemor:sed castellum contra montem arabici lateris pro pugnaculo permunitum de suo nomine herodiũ uocauit: tumulumq; ãsta idem qui

manu factus stadiorum sexaginta spatio ab hierosolymis aberat: similiter nominatum munificentius accurauit. Etenī rotūdis quidem turribus cacumen eius amplexus est. Ambitum autem compleuit ædibus regiis liberalissime exornatis: ut non solum interna membrorum facies clarior esset: uerum etiam foris parietes ac materiæ tectaque largis ifusa diuitiis elucerent. Aquam enim plurimam ingenti sumptu ac labore ex longo interuallo induxit: perq; ducēta gradus marmoris candidissimi fabricauit ascensum. Erat autem totus collis manufactus & clementer excelsus. Qui & aliam circum radices eius regiam ac diuersoria quæ sarcinas & amicos recipere possent ædificauit: ut pro rerum quidem omnium copia ciuitas esse uideretur. Castellum uero domus regalis circunscriptione: tantis autem constructis ædificiis animi sui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonstrauit. Nanq; apud tripolim & Damascum & ptholomaida publicas balneas quæ gymnasia dicūt. bibli autem murum: exedras uero & porticus fora: quæ & templa briti ac tyri: necnon & sidonem apud & Damascum theatra condidit. Maritimis autem laodicensibus aque ductum: apud ascalon uero nymphea siue lacus ornatissimos & balneas. Itemque peristilla tam opere quam magnitudine miranda constituit. Sunt quibus etiā lucos portusque præbuit. Multæ ciuitates ab eo tanquam regni sociæ agris quoq; donatæ sunt. Ad exhibitiōem uero thermarum aliis redditus ānuos ac perpetuos delegauit: quemadmodum comis ne quando beneficii gratia deficeret. Ad hæc frumenta cunctis ministrauit egentibus: & insulis rhodiorum ad instruendam classem pecunias sepe: multisque in locis præbuit: incensumque pythium in meliorem formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in lichios aut Samos libertatem: per quæ omnem ioniam eorum quæ desiderasset quisque largitiones. Nonne Athenienses & lacedemonii & Nicopolitani: & in Misia pergamus herodis sunt plena donariis. Nonne antiochensium syriæ platheam cum plena cœni esset ab omnibus uitaretur per uiginti stadia prolixam statuit: polito marmore declinandisque imbribus quam longa esset ornauit Sed hæc quidem propria quis dixerit illorum quibus ea detulit populorum. Quod autem elidensibus præstitit: non solum Achaiæ commune: sed etiam totius orbis terræ munus esse uidetur: per quem Olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cum hos deficere sumptuum uideret inopia: quodque solum ex ueteri græcia restabat effluere: non solum agonitheta ipse factus est: eo lustro q; cum romā nauigaret offendit: sed perpetuos pecuniarum questus īstituit: ut nunquam eius memoria agonithetæ munere fungi desineret: inextricabile opus erit debitorum remissiones exponere: sicut phaselitas & balaonetas. Alia quæ circa Ciliciam municipia leuauit annuis pensionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit: ne quam pateretur inuidiam ueluti maius aliquid aucuparetur: si beneficiis amplioribus afficeret ciuitates: quā qui eas haberent. Quin & corpore usus est quod animo cōueniret. Cunque summus uenator esset: in hoc tamen ipso equitandi peritia quæ cuperet assequebatur. Denique uno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aprorum altrix illa regio: sed magis ceruis & onagris frequentatur. Bellator autem erat qui sustineri non posset. Itaque multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquendo iaculo directissimus: & sagittarum librator uidebatur egregius. Præter animi autem corporisque uirtutem: fortuna quoque secunda usus est. Rarō autem contra uotum eius belli cessit euentus. Et si quando id accidit: non ipsius culpa: sed aut proditione quorundam: aut temeritate militum factum est. Vt uero publicam ei felicitatem memores inuidere domestici: & aduersi casus ex muliere cœperunt: quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem: repudiata quam priuatus acceperat uxore ex hierosolymis genus ducente quæ dosis uocabatur. Mariānem sibi coniunxit Alexandri filiam Aristoboli filii: unde domus eius in discordiam uenit. Et ante quidem maxime uero postquam roma egressus est. Nam primum Antipatrum ex doside filiorum causa: quos de marianne susceperat expulit ciuitate: solis festis diebus eo commeādi facultate concessa. Deinde auum coniugis hyrcanum ex parthis ad se reuersum propter insidiarum suspitionem peremit. Quem captum quidē occupata syria Barzaphranes adduxerat: miserati uero gentiles liberauerunt: qui ultra euphraten colebant. Et si monitis eorum paruisset ne ad herodem transiret: non interiisset. Verum mortis eius fuit illecebra neptis matrimonium. Hoc enim fretus multoque amplius patriam desiderans uenit. Herodem autem commouit non q; regnum affectaret: sed q; ipsi iure deberetur. Quinque aūt filios; quos ex Mariāne suscepat: duæ fœminæ cæteri mares erāt. Horūq; minimo romæ ī studiis mortuo: duos maiores & ꝑpter matris nobilitatē: & q; iam regnāti sibi fuissent geniti regie producebat. Sed enī fortior amor his Mariānes suffragabatur: quæ ī dies singulos ꝑficiēs succēdebat adeo herodē: ut eos; nihil sentiret: quæ pp dilectā sibi dolerēt. Tantū nāq; in eū Mariānes erat odiū: q̄tū ipse illā amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipsis inimiciciaq; probabiles causas: ex amore ue

ro fiduciam meo ei quæ hyrcano auo suo feciſſet obiiciebat:quæq; ī fratrē ionathē egiſſet. Nec enim uel huic quicquā qui puer erat parcebat:quē pontificem in decimoſexto ætatis anno creatum:poſt honorē ſtatim occidit. Atq; ille quidē cum ſacra ueſte amictus ad aram acceſſiſſet feſto die populus omnis illachrymauit:& tamē noctu miſſus in hiericunta:ibi ſicut mādatum fuerat lacu ſubmerſus a galathis interiit. Hæc igitur herodi Mariāne,pbro dabat:ſororēq; eius & fratrē maledictis atrocioribus dehoneſtabat. Sed ille quidē amore mutus erat. Graui autē indignatiōe mulier ſeuiebat:& quo maxime cōmoueretur herodes inſimulabat eum adulterum. Præter alia multa quæ ueriſimilia fingerentur hæc accuſantis: q; ī ægyptum imaginē ſuā miſiſſet Antonio: proque imoderata libidine abſentem ſe properaſſet oſtendere uiro mulierum cupidine inſanienti:& qui uim poſſet afferre. Id ueluti fulmen aliquod emiſſum perturbauit herodem:maxime quidem amoris cauſa æmulatione ſuccenſum. Deinde etiam cogitante Cleopatræ ſæuitiā:cuius gratia & liſanias rex:& Malichus arabs erant perempti. Non enī coniugis amiſſionem:ſed morte ſua periculum metiebatur. Itaq; profecturus romam Ioſippo ſalome ſororis ſuæ uiro quē fidum habebat:& pro affinitate beniuolum cōmendabat uxorē:mandato ei clam ut eam interficeret: ſi etiam ſe occidiſſet Antonius. Verum ioſippus non maligne:ſed regis amorem mulieri cupiēs demonſtrare:q; ab ea neq; mortuus pateretur diuelli:ſecretum ei ſermonē aperit. Et illa reuerſo herode multaq; inter fabulas de affectu iurante: quodq; nunquā eſſet alterius mulieris amore captus:ualde inquit amor nos tuus mandatis ioſippo cōprobatus eſt; quibus ut me occideret præcepiſti. His auditis quæ occulta credebat amens erat herodes ilico: nec unquā ioſippum mādata ſua proditurꝫ fuiſſe ratus:niſi eam corrupiſſet præ dolore iſaniebat. Cunq; ſtratis exiluiſſet in regia ſpaciatur:ibiq; tunc Salome ſoror eius accepto tempore criminandi ſuſpitionem de ioſippo confirmauit. Vnde herodes immoderato æmuli dolore furens confeſtim utrunq; iuſſit interfici. Deinde pœnitudo ſequebatur inſaniam: & poſtquā iracundia concidit: amor iterum caleſcebat. Tanta uis autem cupidinis erat:ut ne mortuam quidem putaret eam:ſed ægritudie quaſi uiuam alloqueretur. Donec proceſſu temporis funere cognito mœroris magnitudine quam ſuperſtitem dilexerat æquauit affectum. Maternæ autem iracundiæ ſuccedunt filii: & immanitatem ſceleris reputantes:non aliter ſuſpectum patrem quā ſi hoſtis eſſet habebant. Idq; & antea quam diu romæ in ſtudiis erant:& multo magis poſtquam in iudeam reuerſi ſunt. Siquidem cum ætatibus eorum mentium quoque roborabatur affectio. Iam uero maturi cōiugio unus amitæ ſuæ Salonies quæ matrem amborum accuſauerat filiam duxit:alter Archelai cappadocum regis. Vnde acceſſit etiam libertas odio:& occaſiones ex eorum confidentia delatoribus datæ ſunt. Itaq; apertius quidam cum rege loquebatur:q; ei per utrunque filium inſtruerentur inſidiæ. Alter quidem ultrices materni exitii ſimul cum fratre armaret manus. Alter uero hoc eſt Archelai gener ſocero fretus etiam fugam pararet:ipſum apud cæſarem accuſaturus heroden. His igitur criminationibus repletus herodes ueluti propugnaculo ſibi futurum aduerſus filios adducit Antipatrum ex doſide ſuſceptum. Hiſq; illum proponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non putarent:ac priuata matre æditum proficientem uiderent: indignationem cohibere pro ſua nobilitate non poterant:ſed in ſingulis quibus offenderentur iram prodebant. Et illi quidem in dies ſingulos magis magiſque negligebantur. Antipater autem ſui cauſa fauorabilis erat:nam & patri blandiri callide nouerat:& uarias inter fratres ſuos calumnias cōferebat:quædam ipſe dictans:amicos uero ſuos ad alia uulganda ſubmittens:donec omnino ſpem regni abſcidit fratribus ſuis. In teſtamento enim ipſe quoq; aperte iam ſucceſſor fuerat declaratus. Dehiq; tanquam rex etiam ad cæſarem miſſus eſt: cultuq; regio & cæteris obſequiis præter diadema utebat. Tempore aūt ſequenti ualuit ſuā matrē in cubile Mariānes inducere: duobuſque armorum generibus in fratres uſus:blanditiis & opinationibus regi obrepſit:ut etiam de filiorum morte cogitaret. Quapropter alexandrum quidem ſecum romam pater abſtractum: ueneni ſibi dati reum apud cæſarem poſtulauit. Ille autem uix deplorandi copiam nactus: & licet imperitiſſimum iudicem:tamē herode & Antipatro prudentiorem:delicta quidē patris uerecunde repreſſit:in ſe uero delata crimina diluit:periculorumq; ſocio fratre purgato:mox de Antipatri calliditate & de ſuis iniuriis queſtus eſt:cū præter innocentiæ conſtantiam eloquentia iuuaretur. Erat autem acerrimus in dicendo. Poſtremo prolocutus q; eos pater libenter occideret: auxit facinus & lachrymas quidem cūctis excuſſit. Verum cæſarē ſic afficit:ut eoꝝ accuſationibus ſpretis herodē ſtatim reuocauit in gratiā. Hac aūt lege recōciliatio facta eſt:ut adoleſcentes quidem patri in oībus obedirent:ille aūt relinqueret regnum cui uellet. Poſtea rex roma reuerſus:licet ſoluiſſe criminibus filios uideretur:nondum tamen erat ſuſpitiōibus liberatus: quoniā argumentum odii ſequebatur antipater:& ſi uerecundia reconciliat oris palam proferre inimici-

cias non auderet. Cum uero ſiciliam præternauigans eleuſinam ueniſſet: ſuſcepit eum benigniſ ſime Archelaus: pro ſalute generi gratiam referens: & reintegrate concordiæ cauſa lætus: quippe nihil moratus amicis romæ ſcriperat: ut in cauſa dicenda ſuffragarentur Alexandro: & uſque ad zeſirium deduxit talentis. xxx. donatum. Poſtea uero quã hieroſolymam peruenit herodes: popu lo conuocato tribuſq; filiis prope ſe ſtantibus cauſam reddit profectionis: multaſq; deo gratias agit: multas etiam cæſari qui domus ſuæ perturbationem ſedaſſet: quod regno maius eſſet: con cordiam filiis præſtitiſſet: quam ego inquit arctius compilabo. Nam ille quidem me regni domi num & ſucceſſoris iudicem conſtituit. Ego autem cum mea cõmoditate gratias refero: treſq; fi lios meos reges deſigno: huiuſq; ſententiæ me ſocium primum dominũ fieri precor: deinde uos. Nanq; huic ætas: illis nobilitas ſucceſſionem regni conciliat quidem magnitudo eius etiam plu ribus ſufficit. Quos autem cæſar uinxit: & pater conſtituit obſeruare. Non iiuſtis eos neq; diſpa ribus: ſed meritis colentes honoribus. Nec enim tanta quis reficiet cum lætitia qui præter ætatẽ obſequitur: quantũ ei quem deſpiciet doloris infliget. Quos autem ſimiles cõiunctos eſſe opor teat: propinquos atq; amicos ego diſtribuam: & concordiæ ſponſores illos conſtituam: pro certo ſciens ſeditionum contentionumq; cauſas ex contubernalium naſci malicia. Hoſq; ſi boni fue rint affectiones tueri. Rogo autem ut non ſolum iſti: ſed etiam primates ordinum exercitus ĩ me ſolum ſpem habeant in præſentia. Non enim regnum: ſed regni honorem filiis meis trado: & io cunditatem quidem quaſi rectores patientur: pondus autem regẽ tametſi nolim meum eſt. Con ſideret autem quiſquis ueſtrum ætatem meam: uitæq; inſtitutum necnon etiam pietatem. Nam neq; ſenex adeo ſum ut de me cito deſperetur: neq; uoluptatibus aſſuetus: quæ adoleſcentiũ quo que uitam ſpacio breuiter concludunt. Diuinitatem uero ita colimus: ut in longũ nos æuũ pro greſſuros eſſe credamus. Quod ſi quis in contemptum meum filiis meis placeſ maluerit: etiam pro illis mihi ſupplicium dabit. Ego enim non q; inuidiam de me genitis honorifice eos haberi uero: ſed quia noui hæc adoleſcentibus ſtudia ferociæ nutrimenta ſuggerere. Itaq; ſic cogitent qui ad eos ſe applicant: bonis quidem apud me paratum eſſe præmium: ſeditioſis uero apud ip ſos quibus lenocinabuntur: infructuoſam fore malignitatem. Omnes profecto mecum hoc eſt cum filiis meis ſentient. Nanq; his expedit me regnante neq; his eſſe concordem. Vos autẽ o bo ni filii ſacram primum retinentes mente figuram: cuius affectiones inter feras beſtias ſaluæ ſunt Deinde cæſarem qui nos reduxit ĩ gratiam meq; tertium qui ea quæ iubere liceat rogem fratres permanete. Iam nunc autem uobis: & ueſtimenta & obſequia dabo regalia. Deumq; oro cõſer uare iudicium meum ſi concordes eritis. Hæc locutus ſingulos benigne conſalutauit: populũq; dimiſit alia conuenientia dictis eius optantes qui uero mutationis erant cupidi nec audiſſe qui dem ſe quicquã ſimulantes: fratres autẽ diſſenſio non reliquit: ſed peiora ſuſpicãtes alius de alio digreſſi ſunt. Nanq; alexander & ariſtobolus ægre ferebant confirmatum eſſe antipatro meritũ. Antipater autem ſuccenſebat uel ſecundo loco fratres haberi. Sed tamen ille pro uarietate moꝛe & reticere ſecreta nouerat: & quanto ſibi eſſent odio multa fraude celabat. His autem pro nobi litate in lingua erat quicquid ueniſſet in mentem. Et multi quidem his inſtigandis operam da bant: plures autem amicorum ſeſe explorandi cauſa inſinuabant. Itaq; omne quod dictum eſſet apud alexandrum ſtatim apud antipatrum erat: & ab antipatro ad herodem cum adiectione de ferebatur. Nec uel ſimiliter aliquid prolocutus: adoleſcens innoxius habebatur: ſed cuncta eius uerba in crimina uertebantur: maximaque minimis affingebantur: ſic ubi liberior paulo fuiſſet. Semp aũt qui eũ irritarent ſubmittebat antipater: ut mẽdacia ſua ueras occaſiones haberẽt: mul tiſq; falſo uulgatis unũ quid cõprobatum fidem oĩbus faceret. Sed huius quidẽ amicoꝛ quiſq; aut natura taciturnus erat: aut muneribus parabaſ: ne quid occultũ expromeret negaſſet aliquis ſi antipatri uitam malitiæ dixiſſet arcanum: alexandri uero familiares aut pecunia corruptos aut impulſos blanditiis quibus expugnauit omnia: proditores ac fures eorum quæ contra ſe dicerẽ tur: ſiue agerentur effecerat. Cum caute uniuerſa cõmitteret: aſtutis etiam criminationibus adi tus ad herodem moliebatur: fratriſq; perſonam gerens aliis delatoribus utebatur. Si quid ĩ alexã drum nunciaſſent fauore ſimulato id quidem primo repræhendiſſet: mox otioſe adſtruendo re gis iracundiam prouocabat: omniaq; ad inſidias referebat: & ut necem patris alexãder optare ui deretur. Nihil enim maiorem fidem calumniis ſuggerebat quã ſi eum purgaret antipater his ac cenſus herodes quantum in dies ſingulos de affectu adoleſcentium detrahebat: tantum adiicie bat antipatro. In eandem uero partem inclinati ſunt etiam qui regno parebant: hi uolentes alii pro imperio ſicut ptholomeus amicorum cariſſimus: regiſq; fratres ac tota progenies: oĩa nanq; in antipatro ſita erant: & qđ alexandro fuit acerbiſſimũ cuncta in eoꝛ pnicie mris antipatri cõſi lio gerebãtur. Nouerca enĩ ſeuior erat: multoq; plus q̃ priuignos oderat: quos regia mr̃ ædiderat

Sed quanquam omnes ut antipatro magis obsequerentur spes inducebat:non minus tamē præcepta regis quēquā ab adolescentibus seperabant: qui carissimis dixerat:ne quis ad aristobolum uel eius fratrē accederet: aut se ad eos applicaret:non solis enī regalibus erat formidini:uerūetiā externis.Nulli enim regum tantum potestatis cæsar dederat:ut fugitiuos suos quāuis ex ciuitatibus non subiectis ei liceret educere Adolescentes autē delata in se facinora nesciebant:hisq; propterea capiebantur incautius.Nullus enī palam incausabaṫ a patre: sed affectu refrigescēte paulatim intelligentes dolorē asperius excitabanṫ. Eodem aūt modo etiā pherorā patruū & Salomen amitam contra illos cōmouit antipater assidue:uelut cū uxore sermocinando:quibus in eos instigaretur.Huius aūt inimiciciis conspirabat alexandri quoq; uxor glaphira multa de sua nobilitate cōmemorans:cunctarūq; se quæ ī regno uiuerent dominam esse dictitans:paternum enim genus a temeco: maternum ab dario histaspis filio ducere:multumq; ignobilitatē despiciens sororis & uxoris herodis:quaꝫ quæq; propter formam nō propter nobilitatem esset electa. Nam multas ei fuisse diximus uxores:quod licet & iudeis more prio plures habere: quodq; rex pluribus oblectaretur.Omnibus igitur propter superbiā & contumelias glaphiræ iuisus erat.Alexander.Salomen autem aristobolus:& si socrus eius erat:ipse inimicam sibi reddidit:& ante quidem propter maledicta glaphiræ sæuiētem: & frequenter ei humilitatem generis obiiciebat uxori q; ipse plebeiam: reginam uero frater suus duxisset alexander:hoc salomes filia cum fletu matri nunciauit. Addebat aūt q; aliorum quoq; fratrum matres idem alexander & aristobolus si regnum obtinuissent: textrices cum ancillis facere minitarentur ipsos quoq; uicorum scribas scilicet irridentes q; litterarum studiis operam darent. His commota salomes q; iracundiam cohibere non posset herodi cuncta indicauit.Satis autem idonea uidebantur contra generum dicēs. Et præter hæc alia quædam criminatio diuulgata est:quæ succendit animum regis.Audiuit enī alexandrum & aristobolum crebro matrem implorare:casumq; eius cum gemitu atq; imprecatiōibus conqueri:ac sepe illū quædam ex mariannes uestimentis posterioribus diuidentem coniugibus minitari solitos esse q; cito pro regalibus delitiis eas factis uestibus induerēt.His de causis herodes licet præstantem animum adolescentium formidaret: tamen ne spem correptionis eis abscinderet:ad se eos uocauit.Romam enim nauigaturus erat: & quasi rex paucainterminatus pluribus quasi pater monuit: rogauitq; ut fratres diligerent promissa priorum peccatorum uenia si post hæc meliores fierent.Illi autem criminationum inuidiam deprecando fictas eas eē dicebant:purgationisque suæ fidem rebus ipsis posse constare:uerum quoq; ipsum debere omissa facilitate credendi aditum maledictis obstruere.Nunquam enim calumniatores defore : dum cui persuadeatur extabit. Cum his eum mature placuissent:qui ut patrem præsenti metu reiecto:de post futuris mœrere cœperunt.Etenim cognouere Salomen sibi esse infensam:& patruū pheroram:utriq; autem seui & graues erant:sed amplius pheroras qui totius quidem regni præter diadema socius erat: proprios autem redditus habuit.c.talēta totiusq; trans iordanē fructus ipse caperet a fratre sibi donodata. Quin etiam tetrarcham eum fieri beneficio cæsaris idem herodes impetrauerat: regaliq; cuniugio dignatus erat:sorore uxoris suæ nuptū ei collocata. Et post illius mortem desponderat ei filiarum suarum maximam.ccc.talentis in dotem datis. Sed regale coniugium pheroras ancillæ amore captus refugerat.Quāobrem iratus herodes filiā quidem nuptum dedit fratris filio: qui post a parthis occisus est.Mox autem morbo pherore uenia data indignationem remisit.De hoc etiam erat opinio q; uiua regina herodem opprimere uoluisset ueneno.Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat:ut quamuis amantissimus frater eēt herodis:fide tamen eorum quæ audisset adduceretur ad metum.Itaq; de multis qui suspecti erant habita questione postremo ad pherore amicos uenit:quoꝫ nulla quidem fuit de maleficiis aperta confessio:sed q; amica suspecta in parthos cogitasset effugere prodiderunt. Huius aūt consilii & fuge conscium esse aristobolum salomes maritum cui rex eam tradidit. Postquā superior adulterii causa peremptus est:sed nec salome criminatione libera manserat.Nam & hanc pheroras accusabat q; cum sillaeo procuratore obedire regi arabum de nuptiis constituisset quem inimicissimum herodes habet: conuicta autem & in hoc & in omnibus:quæ pheroras detulerat indulgentiam meruit:atque ipsum etiam pheroram criminibus soluit.Domus uero tempestas in alexandrum transiit:totaque capiti eius incubuit .Tres erant eunuchi regi carissimi: & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim uinum ministrare fuit cura:alteri cœnam apponere: tertius autem dormitum eū collocabat:& cū ipso cubabat hos mūeribus maximis alexāder cupiditati suæ subiecerat. Itaq; postquā regi hæc sūt īdicata ui tormentoꝫ coacti & stuprū cōfessi sunt:& q;bus essent ad hoc ꝓmissis inducti aperuerūt:quomō eos fefellisset alexander nullam in herode spē habendam esse:improbo sene commemoras: & qui capillos ficeret:nisi ob hoc solū

eum etiam adoleſcentem putarent:uerum ſe coli oportere: qui etiam inuito eo regni eſſet futurus ſucceſſor. Neq; multo poſt ab inimicis pœnas repeteret:fortunatoſq; amicos ſuos beatoſq; faceret ac præ cæteris ipſos. Quin & obſequia potentiũ alexandro clam parare:militúq; rectores Itemq; ordinũ principes occulte ad eum cõuenire dixerunt. Hæc herodes adeo pertimuit:ut nõ auderet ſtatim delata ꝓferre:ſed exploratores die noctuq; ſubmittẽs dicta factaq; ſingula ſcrutabatur:& de quibus ſuſpitio eſſet illico trucidabat. Itaq; regnũ eius acerbiſſima iniquitate repletũ eſt. Nam pro ſuo quiſq; odio uel inimiciciis calũnias fingere:multiq; regis iracundia cædis cupida cõtra aduerſarios abutebantur:& mendacio quidẽ confeſtim fides habebatur. Erant autẽ criminationibus ipſis uelociora ſupplicia. Deniq; accuſabatur qui modo accuſauerat: & cũ eo qui ante iuſtus eſſet ducebatur ad pœnã. De uita nanq; periculũ regis quæſtiones breuiore cõpendio terminabat. Ad hoc aũt ſæuitia proceſſerat:ut nec eoꝝ quãquã humanitus aſpiceret:qui accuſati non eẽnt:uerũ etiã amicis imitiſſimũ ſeſe præberet. Itaq; multis etiã regno interdixit: & ĩ quos poteſtatẽ non haberet in eos dictis aſperis ſæuiebat. Acceſſit malis antipater collectaq; amicoꝝ caterua nullum criminationis genus omiſit. Tantus etiam ineptia ſua regem cõmentiſq; delatorum timor inuaſit:ut ſtricto inſtare ſibi gladio uideret Alexandrum. Deniq; ſubito & ipſum correptum in uincula coniecit:& in amicorum eius tormenta perrexit:multi autem taciti moriebãtur:nulla uitæ ſupra conſcientiam proditi. Alii uero quibus mendatium impatientia doloris extorſit:de patris eum inſidiis cum fratre Ariſtobolo cogitaſſe dixerunt tempuſq; obſeruaſſe: ut illo dum uenaretur occiſo romam profugerẽt. His tametſi ueriſimila non erant:ſed neceſſitate cruciatus ex tempore fingebantur:libenti tamen animo rex credebat pro conſolatione accipiẽs uincti filii ne id feciſſe uideretur iniuſte. Verum alexander ſuſpicionem patris nullo modo aboleri poſſe arbitrabatur:ultro malis aſſentiendum putauit ac digeſtis aduerſus inimicos.iiii.libris fatetur inſidias:eorumq; ſe plurimos ſocios habere proſcribit: ante omnes autem pheroram & ſalomen. Hanc enim etiam ſtupro ſibi quondam eſſe mixtam:cum uim noctu adhibuiſſet inuito. Iamq; libri in manibus erant herodis:multa & grauia de optimatibus fere clamantes cum mature in iudeam archelaus uenit metuens genero ſimul ac filiæ quibus etiã prouidentiſſimo cõſilio ſuccurrit:regiſq; minas arte diſſoluit. Mox enim cum eo congreſſus ubi nam eſt:clamat exitialis gener meus:aut ubi parricidiale caput aſpiciam:quod meis manibus ipſe lacerabo: addãq; filiam meam bono marito nouo. Nam & ſi conſilii particeps non eſt:quia tamen eiuſmodi uiri coniunx fuit inquinata eſt. Miror autem patientiam tuam cuius periculum agitur ꝙ adhuc uiuit alexander: ego nanq; ita ex cappadocia properans ueniebant:ut qui & illum olim reperirem dediſſe ſupplicium:& de filia quæſtionem tecum haberem:quam uitæ atq; contemplationis dignitate illi deſponderam. At nunc de utroq; nobis conſulendum eſt:licet nimium pater ſis:& adpuniendum inſidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras: & alter alterius iracundiæ uicariæ ſuccedamus. Talibus increpans quãuis pertinacem fallit herodem. Itaq; quos alexander perſcripſerat libros legendos ei præbet ſinguliſq; capitulis inſiſtens cum eo deliberabat. Vnde occaſionem ſui conſilii nactus archelaus paulatim cauſas in eos qui ſcriptis continebantur:& in pheroram contulit. Cum autem ſibi credere regem uideret: conſiderandum eſt inquit ne forte adoleſcentulus tot nequiſſimoꝝ inſidiis circũueniatur:non tu ab adoleſcẽtulo: nec enim apparere cãm cur in tantum ruerit ſcelus: qui & nũc regno potiretur: & ſucceſſionem regni ſperaret niſi aliquos haberet huius perſuaſionis auctores:qui ad ſiniſtram partẽ lubricum ætatis impellerent. Ab eiuſmodi nanq; hoĩbus non ſolum adoleſcentulos falli:uerum etiã ſenes domoſq; clariſſimas totaq; regna ſolere ſubuerti. Conſentiebat dictis herodes:iramq; paulatim remittebat in alexandro:& in pherorã excitabatur. Nanq; hoc erat librorꝝ quatuor argumentũ:qui ubi propenſiorem eſſe regis animum ſenſit:& in omnibus apud eum amiciciam archelai præualere:quã honeſte non poſſit ex impudentia ſalutem quæſiuit. Relictoq; alexandro confugit ad archelaũ. Et ille non inquit uidet quo ſe pacto eximat tantis criminibus inuolutum:quibus manifeſte cõuinceretur regem inſidiis uoluiſſe decipere oĩumq; maloꝝ præſentiũ adoleſcẽti cauſa fuiſſe:niſi malit omiſſis artibus callidis & negãdi pertinacia quibus inſimularetur oĩa confiteri:& a frare ꝑſertim cũ dilectus eſſet ueniam petere. Nanq; ad hoc ei modis omnibus ſe quoq; opem laturũ paruit archelao pheroras:atraque ueſte cum lachrymis: ut quam miſerabilis appareret iſtructus ad pedes herodis acceſſit:ſicque meruit ueniam poſtulans:& ſe quidem ſceleratum eſſe fatebat. Nanque omnia que ſibi obiicerentur feciſſe. Horum autem cauſam eſſe dicebat diminutionem mentis atq; inſaniam ex mulieris amore conceptam. Itaq; poſtq̃ ſtetit pheroras ſemetipſe accuſator ac teſtis tunc eum iam archelaus excuſando herodis iracũdiã mitigabat propriis uſus exẽptis Etenim ſe quoq; a fratre multo grauiora perpeſſum. Naturale ius dicebat antepoſuiſſe uindictæ

quippe in regnis uelut in magnis corporibus semper aliquã partem pondere ipso tumescere:quã recidi quidem non oportet:leui uero curari.Multa in hũc modum locutus archelaus.Herodem quidem pherore placidum reddidit:ipse autẽ alexandro tamdiu manebat iratus: si liãq; ab eo distractam secum abductuq; esse firmabat:donec herodem compulit ultro pro adolescentulo deprecari:ut iterum ei filiam desponderet.Satis autem cum grauitate archelaus cui uellet eam præter Alexandro collocari promisit:maxime enim impendere quæ iura inter se affinitatis inuiolata permaneant:regem autem sibi filium ab eo donatum infirmante nisi matrimoniũ diremisset:q; & liberos iam haberent:uxor quoq; ab adolescente diligeretur:quæ si remaneret:peccatorum foret obliuio: si uero discederet causa de oĩbus desperandi molliorem nanq; fieri audaciã: si domesticis affectionibus distrahatur. Vix tandem cessit:unaq; & ipse rediit cum adolescente in gratiam & patrẽ eius reduxit.Proculdubio tamen eum Romam mitti debere:ait cum cæsare collocutuq;:de oĩbus enim sese litteras ad eum fecisse.Consilium quidem Archelai quo genq; periculo liberauit peractum erat:& reintegrata gratia in epulis & humanitate conuictus familiariter uersabantur.Abeuntem autem muneribus talentoq; septuaginta:solio quoq; aureo gẽmis ornato.Et eunuchis & concubina donat herodes quæ panichis uocabatur.Itemq; amicoq; eius quiq; pro merito: quin & cognati regis omnes iussu eius Archelao dono dederunt: eumq; tam ipse quã optimates eius Antiochiam usq; prosecuti sunt. Non multo aũt post quidam in iudeã uenit Archilai consiliis multo potentior:qui non solũ reconciliationẽ gratiæ Alexandro quæsitam fecit irritam:uerũetiam causa fuit ut periret.Laco erat genere nomine Ericles ad regni desiderium amore pecuniæ corruptus.Iam enĩ luxum eius regia tolerare non poterat. His amplissimis donis herodi oblatis:uelut eoq; quæ aucuparetur illecebra:cum statim multiplicata recepisset imaculatam liberalitatẽ nihil esse ducebat:nisi regnum sanguine cõparasset. Itaq; regem adulatiõe falsisq; de ipso laudibus:& sermonis calliditate circũuenit:matureq; prospecto eius ingenio dictis simul & factis ne illi placerent inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & omẽs eius comites libenter ciuem sparthæ patriæ causa præcipuo dignum honore ducebant. Ille autẽ postquã fragilitatem domus animaduertit: fratrũq; inimicicias & quẽadmodũ pater in singulos esset aĩatus: Antipatri quæ quidẽ hospitio præuentus erat. Simulata uero amicicia fallebat Alexandrum olim se & Archelai sociũ esse mentitus:quo etiã citius quasi probatus obrepsit. Moxq; ab eo fratri quoq; Aristobolo cõmendatus est.Pertentatis aũt personis omnibus aliã alio modo subibat:ac primum fit antipatri mercenarius & alexandri proditor:illum exprobrando castigans q; cum fratrum sit maximus spei suæ negligit insidiatores.Alexandrum uero q; regina creatus & regiæ coniugis uir filium priuatæ mulieris pateretur regno succedere. Præsertim cum habebat magnam occasionẽ Archelaum:quæ quidem adolescenti uera fide suadere uidebatur q; amiciciam simulasset archelai. Vnde nec alexander quicquã metuens: & de antipatro quæ se mouerẽt apud eum querebatur: & q; nihil mirum faceret herodes si cum matrẽ illorum interemerit:ipsis quoq; regnum auferret:quoq; causæ Euricles & misereris eos & dolere piter simulans etiã aristobolum ad ea dicenda pellexit:atq; ita querelis in patrẽ utroq; deuicto referens ad antipatrum secreto discedit:afflicto insidiaq; quoq; mendacio quas ei fratres firmasse parabat: ac pene iam strictis gladiis in eum irruere. Ob hoc aũt multa pecunia donatus ab antipatro laudator eius erat apud patrem:& ad extremum necis alexandri:& aristoboli redempta opera ipse accusatoris partibus fungebatur.Cunq; adiisset herodem uitam ei se repẽdere beneficiis sibi pro delatis: & lumẽ referre dixit hospitio.Nanq; olim alexandrum exacuisse gladium & confirmasse dexteram: uerũ sceleri tanto fuisse impedimento q; societatem facinoris assimulasset. Alexandrum enĩ diceẽ nõ bene secum herodem actum putare:q; regnum obtinuisset alienum & post matris eoq; necem principatum eius dilacerasset:nisi eam degenerem coaptaret herodẽ:auitumq; ipsoq; regnũ antipatro spurio propinaret.Proinde semet hyrcani manes & Mariannes ultum iri.Nec enim decere successionem regni ab huiusmodi patre sine cæde suscipere:multis ei rebus ad hoc excitari quotidie: quia nihil oĩno loqui sine calũnia liceret.Nam si de nobilitate alioq; fiat mentio sine ratione se contumeliis affici patre dicente solus generosus alexander: & cui pater sit pro ignobilitate decori inuentionibus quoq; offendere si taceat.Si uero laudet cauillatorẽ appellari prorsus ubiq; immitem sibi patrem offendere:soliq; antipatro indulgentem:ob quæ uelle mori non recusare: nisi ex uoto isidiæ successissent:sin eum occidisset: primum salutis occasionem fore archelaum socerum suum ad quẽ facile possit effugere.Deinde cæsarem qui nunc usq; ignoraret mores herodis:nec enim sic ei astaturum ut antea patris præsentiam formidando:nec de suis tantum criminibus locuturum: sed primum totius gentis erũnas:& quos ad necẽ usq; tributis opprimeret uulgaturum. Deinde in quibus delitiis quibusq; actibus parte sanguine pecuniæ cõsumptæ sint

& qui uel quales ex illis fuerint locupletati: qua causa ciuitates plagatæ: ibi aũt quæsiturũ: & aui & matris necem: & omia scelera regis retexturum: q̃bus cognitis nemo se iudicauerit parricidã. His Euricles in alexandrum falso delatis antipatri laudes prosequebatur illum solum qui patrẽ diligeret esse confirmans: quicq; adhuc insidias retardasset. Rex aũt nondũ præterite suspitionis dolore cõpresso intolerabilis iracundiæ feritate turbatur: in hoc tempus nactus antipater alios accusatores fratribus subornauit: qui eos diceret cum iocundo & tyrãno clã colloqui solitos eẽ equitum regis olim principibus: tunc uero propter quasdam offensiones ordinibus motas. Hac denique prædignatione succensus: confestim eos tormentis herodes subdidit. Illi autẽ nihil eoꝝ se quæ crimini darentur scire confessi sunt: sed oblata est quædam uelut ad propositum castelli alexandri ab alexandro scripta epistola deprecante: ut cum aristobolo fratre se in castellum reciperet: si patrem interfecissent: tam armis q̃ aliis subsidiis eos uti permitteret: hanc alexander diophanti cõmentũ esse dicebat: qui regis erat notarius homo audacissimus: & cuiuslibet mãus litteras imitari percallidus. Itaq; multis sæpe falso cõscriptis ad hoc postremo occisus est. Torto ãt castelli quoq; præposito: nec eius iudicio quicq̃ herodes eoꝝ: quæ delata erãt uera esse cognouit. Sed quamuis nullum documentũ ualidum proferret filios: tamẽ interi absolutos asseruari præcepit. Euriclea uero domus suæ pestem ac totius sceleris fabricatorem bene de se meritum dato remq; salutis appellans: talentis quinquaginta donauit. Ille autem priusq̃ certũ fama nũciaret ad archelaum properat: aususq; dicere: q̃ herodẽ reconciliasset elexandro: ab illo quoq; pecunias capit. Deinde ĩ achaiam transgressus ad similia facinora male quæsitis abusus est. Postremo apud cæsarem accusatus q̃ dissensiõibus repleuisset achaiã & ciuitates spoliaret: inde fugat: atq; hoc eum mõ pene Alexandri & aristoboli p̃secutæ sunt: hoc loco dignũ est Coumeuaristũ huic spartiatæ conferre. Náq; is cũ amicissimus esset alexandro: eodẽq; tempore quo Euricles ibidẽ erat aduenisset percõtanti regi sup his quæ ille insimularet: iuratus nihil se ab adolescentibus audisse firmauit. Nec tamen id quicq̃ miseris profuit apud herodẽ solis maledictis aures paratissimas apeti entẽ eumq; gratiosissimũ sibi iudicantẽ: qui secum eadem crederet: hisdemq; moueretur. Incitabat præterea Salome crudelitatẽ eius in filios. Nanq; hác aristobolus quo periculis inuolueret: quam & socrum habebat: & amitã monitum miserat: ut saluti suæ consuleret: quasi rex eã decreuisset occidere iterum insimulatã quorum ante fuerat accusata: q̃ enĩ Silleo arabi nubere cupiens: quem sciret eius inimicum: occulta illi secreta regis nũtiaret. Et hoc fuit extremũ quo tanq̃ tempestate oppressi adolescentes: non secus ac turbine pessundati sunt. Salome enĩ ꝑtinus cotendit ad regem eiq; monita aristoboli prodit: atq; ille ulterius durare non passus: utrũq; filiũ uinxit: & separatos asseruari præcepit. Deide uolumũ militiæ magistrũ: & ex amicis suis olipũ descripta ferentes indicia proficisci iussit ad cæsarem: qui postq̃ Romã naui delati sunt: regisq; litteras reddiderunt: uehementer quidẽ cæsar in adolescentes exarsit: uerũ etiã potestatẽ in filios a patre auferendam esse non duxit. Deniq; rescribit ei ut ipse sui dominus esset arbitrii: melius tamen facturum dicens: si in cõmuni consensu propinquoꝝ suorum prouinciæq; rectorum de insidiis quæreret: eosq; si delato crimini reperiret astrictos occideret. Si uero fugã tantũ esse meditatos mediocri supplicio cõtentus esset. Parit scriptis herodes: cunq; beritũ quo cæsar iusserat peruenisset cogit iudicium. Præsederunt aũt iudicio rectores: quibus a cæsare scriptum fuerat: saturninus & penaius legati: & cũ his uolumnius procurator. Itéq; propinqui regis & amici: necnon & Salome & pheroras: & post hos optimates Syriæ præter archelaum regẽ. Nanq; hũc herodes q̃ alexandri socer esset suspectũ habebat. Sed filios quidẽ satis ꝑuido consilio in iudiciũ non produxit: sciebat enĩ q̃ si tãtũ uisi fuissent omni mõ ad misericordiã cũctos impellerent: si uero etiam dicendi copiã nacti essent facillime alexãdrũ obiecta diluere. Igitur illi quoq; custodiebãt in platene uico sidonioꝝ. Exorsus aũt rex ueluti cũ ꝑsentibus ageret cõmouebat: & insidias qdẽ timide obiiciebat. Nam probatiõibus deficiebat maledicta uero & probra & iniurias: & peccata plurima in se admissa prosequebat: eaq; morte grauiora esse confessoribus demonstrabat. Postremo cũ nemo cõtradiceret semetipsum argui miserabiliter questus: acerbãq; uictoriã uincere singulos sniam rogat ĩ filios: & primus saturninus cõdẽnãdos esse adolescentulos: sed nõ morte ꝑnunciauit: nec enĩ fas esse cũ tres ipse astantes habet filios mortẽ alienis decernere. Idem etiam duobus legatis uisum est: eosq; nõnulli alii secuti sũt. Tristẽ uero sententiã primus uolũnius dixit cunctiq; post eũ herodis æmulatione uel odio: neq; indignatione quisquã necãdos esse adolescẽtes iudicauit. Tunc aũt uniuersa iudæa & Syria suspensa quidẽ opperiebat huius tragœdiæ finẽ: sed nemo æstimabat herodis crudelitatẽ ad parricidiũ usq; processurã. Ille tãtũ filios tyrũ traxit: atq; inde naui cæsareã deuectos: quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidam regis miles Tyro noie: qui & filium habebat alexandro assuetum atq; amicum: & ipse diligebat

adolescentulos: præ nimia indignatione mētis in postremo hos circūiens clamitabat cōculcatā esse iustitiā ueritatē periisse;naturam esse confusam;uitāq; hominū iniquitatis esse plenā:& oīa quæ dolor contēptori uitæ dictasset:deinde ipsum etiā regē ausus adire:mihi uero inquit oīum uideris esse infelicissimus:qui contra carissimos nequissimis credas.Siquidē pheroras & Salome fidem apud te aduersus filios habent;quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti:neq; aduersus hoc eos agere:ut iustis successoribus destitutus cum solo remaneas antipatro capi facile regem optantes.Verūtamen cogita ne ille quoq; militibus odiosus sit propter cædē oīum fratrum. Nullus enim est qui non adolescentiū misereatur.Principū autē plurimi etiā palā grauiter ferunt.Hæc dicens simul eos:quibus res indigna uidereť noīabat.Rex aūt statī illos & ipsum cū filio cōpræhendi iubet.Ibiq; cū aliis quidā regalis tonsor noīe tripho:nescio qua exagitatus insania semetipsum indicans ꝓsilit:ac mihi quoq; tyro inquit iste persuasit ut occasione tondēdi nouacula te occiderē:magnaq; alexādrū daturū munera pollicebať.His auditis herodes: & tyronē eiusq; filium:& tonsorē subdidit quæstioni.Cunq; illi pnegarent:tonsor aūt amplius nihil diceret tyronē uehementius torqueri iussit:tū quæ filius eius prīs miseratiōe cōmotus cūcta se regi: si eū sibi cōdemnasset indicaturū promisit.Eoq; relaxato ipsius occidendi patrē suum habuisse uolūtatem:dixit impulsum ab alexandro.Hoc autē quibusdā factū ab adolescente uidebať: quo tormentis eriperet patrem.Nonnulli ueꝝ esse firmabant.Herodes tamen & militū prīcipibus & tyrone pro contione accusatis:ita in eos armauit populū:ut ibidē cū tonsore lignoꝝ & lapidum ictibus interirent.Filios uero in sebasten missos:quos non longo a cæsario interuallo distaret:ofocari præcepit ea quæ re mature perfecta in castellum alexādriū mortuos asportari cū alexādro materno auo sepeliendos.Hic finis quidē aristobolo & alexandro uitæ fuit.Antipatro cū iā sine controuersia successorem regni sperareť:intolerabile gentis excepit odiū cunctis scientibus illū omnes fratribus suis conseruisse calumnias:nihiloq; minus timor eū nō mediocris sollicitabat crescente sobole peremptoꝝ.Erant enī alexandro ex Claphira filii duo Tygranes & alexander: itemq; aristobolo ex beronice salomes filia herodes & agrippa & aristobolus: filiæq; herodias & marianne.Sed glaphirā qnidē herodes cū dote sua in Cappadociam dimisit postquā alexandrum interfecit.Beronicem aūt aristoboli coniugē auunculo antipatri nuptū dedit: qui ut salomen q̄ offensam habebant sibi reconciliare istas nuptias excogitauit.Idē uero etiam pheroré mūeribus aliisq; obsequiis atq; amicos præterea cæsaris ambiebat:magnas romā mittendo pecunias.Saturninum enim cū aliis omnibus apud Syriā donis expleuerat:hoc aūt magis inuisus erat cunctis q̄ plura donabat:uelut ope tantas non munificentia largiretur:sed metu consumeret.Itaq; eueniebat ut nec accipiendum beniuolentia quicquā profecerit:quibusque nihil dedisset acerbiores inimicos haberet.Indistributionibus munerū quottidie largior erat:cū præter spem uideret orbos pueros ab herode curari quantūq; illum peremptoꝝ cædis pœniteret prolis eoꝝ miseratiōe significari.Conuocatis enī propinquis ac amicis suis:& pupillis astantibus cū lachrymis oppleſſet oculos dixit:hoꝝ qdē mihi patres fortūa quædā tristis eripuit:ipsos āt orbitatis misericordia cū natura cōmendat.Experiar itaq; ut si pater infortunatissimus fui:auus tamen sim prouidentior: & a quibus post me regantur amantissimos mihi relinquā. Despondeo igitur filiā tuā pherora maximo filiorum alexandri ut ei curator sis necessarius.Tuo uero ātipater filio aristoboli filiā: eris enī hoc mō pater orbatæ.Sororē uero eius meus herodes accipiet:& pontifice auo materno pronatus.Et de his quidē sit iudiciū meū:neq; quisquā dirimet quin me amabit. Precor aūt deū etiam bono regni mei:meorūq; nepotamē copulare nuptias:atq; hos pueros placidioribus:quā patres eorum oculis aspicere.Postquā hæc locutus effleuit & puerorū dexteras iunxit:benignissīme consalutatis singulis dimisit consiliū:statī diriguit antipater quantūq; dolore affectus eēt neminē latuit pupillorū.Nanq; honorē apud patrē quoq; sibi derogatū existiabat:iterūq; de rebus cunctis periculū fore:si alexandri filius præter archelaū etiā pherorā adiutorem haberet:ad hoc reputabat odiū suum:& orbitatis miserationē qua tota gens flectebať quanto uiuentiū puerorū studio:& quanta memoria mortuorū scelere tenerenť iudæi.Itaq; omnimodo dirimere spōsalia studuit:& callide quidē patri surripere timuit sæuiēti:acriterq; uigilanti ad suspicandū.Palā uero eū supplex adire ausus ē corāq; deposcere:ne se honore priuari quo dignū eēt iudicasset:nudūq; regis nomē habere uellet:regni aūt substantiā penes alios esse:nec enī posse reꝝ obtinere dominatum:si præter auū Archelaū etiā Pheroras Alexandri filio socer esset adiunctus. Instantissīme uero precabatur:quia numerosa esset regia progenies nuptias ꝑmutari.Nouē nanq; regi uxores erant:sed harum septem unde filios susceperat ipsum antipatrum ex doside herodem autem ex Marianne pontificis filia:itemq; antipan & Archelaū ex Martha cesamaritide filiāq; Olympiadē: quā frater eius Iosephus habuerat:ex hierosolomytide uero Cleopatra heroden & Philippū:nec-

non ex Pallade Phaſellũ. Habebat autẽ filias quoq; alias Boſamen & Salomen:unã ex Phedera: & alteram ex Iopide:duaſq; uxores ſine filiis conſobrinam & ſororẽ ac præter has Alexandri & ariſtoboli ſorores duas ex marianne.Cum igitur tanta prolis copia ſupereſſet aliter nuptias iũgi poſtulabat antipater.Rex aũt perſpecto eius animo quid de pupillis cogitaret uehemẽter iratus eſt:quippe filioꝝ quos interfecerat caſum reputans formidabat:ne etiã hi quandoq; criminatiõ antipatri præmiũ fierent:ſed tunc quidẽ ſeuioribus dictis protelat.Poſtea uero blãditiis eius abductus ſponſalia reformauit:ac primum ipſi antipatro Ariſtoboli filiam collocat:filium uero eius iungit filiæ Pherore.Hinc licebit aduertere quantũ anti parri ualuerit adulatio: q; ipſi in ſimili cauſa impetrare ſalome non potuit.Hanc enĩ quãuis ſoror eſſet:atq; hoc ſæpe intercedẽte. Iulia uxore cæſaris poſtulaſſet arabum regi nubere non paſſus eſt; ſed inimiciſſimã ſibi fore iurauit:niſi ab hoc ſtudio deſtitiſſet.Poſteaq; inuitam Alexe cuidam ex amicis ſuis ĩ matrimoniũ dedit:eiuſq; filiarum unam alexandri filio:alteram antipatri auunculo tradidit.Natarum autem Mariannes una ſororis filium habebat Antipatrum.Altera fratris Phaſelum. Sic interrupta pupillorum ſpe antipater & pro ſua cõmoditate affinitatibus iunctis expectatione certa nitebatur: adiectaq; malignitati fiducia nequaq̃ erat tolerabilis:nã quia ſingulorũ odium uitare nõ potuit: ſecuritatem ſibi extorquere querebat.Cum præterea pheroras ei ueluti iam cõfirmato regi obſecundaret:qui & mulierum cõflata in aula cõflatio nouas turbas excitabat.Etenĩ pherore uxor cum matre ac ſorore ſua:necnon & matre antipatri multa in regno inſolenter agebat: auſa etiã duas regis filias contũelioſe tractare:cui rei maxime ab antipatro erat abiecta. Itaq; cũ illi iuiſæ eſſent:alis quidẽ morigeras habebãt:ſola uero ſalome aduerſabaꝰ eoꝝ concordiæ q; nõ bono regis coirent apud ipſũ inſimulabat.Cognita uero eius delatiõe mulieres quodq; herodes ægre tuliſſet:aperto quidẽ cõuentu & fãiliaritate abſtinuerũt:cõtra uero etiã diſcordare inter ſe rege audiente ſimulabant.Cũ his colluderet antipater:ut palã pherore minĩe dubitaret offendere:occultos ãt cœtus & nocturnas cõmeſſationes habebant:earũq; cõfeſſionẽ fecit obſeruatio firmiorem:cum horum nihil ignoraret Salome:ſed herodi cuncta nunciaret.Ille aũt ardens iracundia maximeq; contra Pherore coniugẽ q; eã præ cæteris accuſaret ſalome conuocato cognatorum amicoꝝ conſilio : & talia multa mulieris & filiaꝝ contumelias crimini dedit:quodq; phariſæis mercedẽ cõtra præbuiſſet:fratréq; ſibi hoſtẽ reddidiſſet expugnatũ uenenis.Poſtremo cõuerſus ad pheroram: utrum ait ſe fratrem an uxorem uellet optare.Cunq; ille ſe citius uita dixiſſet quã coniuge cariturum incertus quid ageret ad antipatrũ ſermonẽ cõtulit:ac ne cũ pherora:uel eius coniuge.aut quouis alio quĩ ad eã pertineret unquã colloqueretur edixit.Verum ille palã præcepta cuſtodiens in occulto cũ his pernoctabat.Metuẽſq; obſeruationẽ ſalomes p amicos in italia degentes ut romã proficiſceretur effecit:ipſorum datis litteris ubi antipatrum aliquanto poſt tempore ad cæſarẽ mitti oportere perſcriberent.Igitur Herodes nihil moratus eũ miſit cunctis quæ uſui forent magnaq; pecunia liberaliter inſtructum. Teſtamẽtũq; una portãdũ ei dedit in quo Rex ipſe Antipater inſcriptus erat.Et Antipatri ſucceſſor Herodes ex Marianne pontificis filia procreatus.Qui & ſilleus arabs itidem Romam negleto cæſaris præcepto nauigauit.De his cum Antipatro certaturus:de quibus cum Nicolao cãm antedixerat.Non leue aũt cũ areta rege ſuo certamen habebat:cuius & alios amicos interfecerat:& ſeniũ in petra oppido potentiſſimũ: redemptoq; phabato diſpenſatore cæſaris fautore utebatur etiã in heroden.Sed maiore pecunia data herodes phabatum a ſilleo remouit:ac per ſemetipſum quæ cæſar iuſſerat exigebat.Ille aũt cum nihil dediſſet:accuſabat apud cæſarẽ phabatum diſpenſatorẽ eſſe dicens:non quæ ipſi : ſed quæ herodi expedirent.Quibus cõmotus ad iracundiam phabatus adhuc aũt apud heroden maximus habebaꝰ: ſecretorum ſillei proditor factus eſt regiq; indicauit q; Silleus corinthũ eius ſatellitem pecunia corrupiſſet:eũq; aſſeruari oporteret:neq; rex id facere dubitauit:quoniã corinthus iſte licet in aula regis eſſet educatus ex Arabia tamẽ fuerat oriundus. Igitur mox non illum ſolum corripi:ſed etiã duos alios Arabas iuſſit eum apud repertos unũ ſillei amicum: alterũ philarchum.Qui ſubditi quæſtiõe magna pecunia corintho:ut heroden occideret pſuaſiſſe cõfeſſi ſunt.Illi quidem etiã a Saturnino rectore ſyriæ interogati Romam tranſmiſſi ſunt.Herodes aũt pherore uehementius imminebat:ut repudiaret uxorẽ.Aliquid enĩ quod mulierẽ plecteret excogitabat quia multas ĩ eam odii cauſas haberet:donec ipſum etiã fratrem cũ ea ſupra modum indignatus eiecit.Pheroras autem æquo animo accepta iniuria in tetrachiam ſuam receſſit:iuratus unum ſui exilii finem ſibi fore mortem herodis.Neq; ſe ad eum reuerſurum eſſe dum uixerit.Deniq; nec ægrotum quamuis ſæpe accitus fratrem uiſere uoluit cum quibuſdam mandatis eum quaſi moriturus uellet inſtruere.Sed ille quidem præter ſpem conualuit. Poſtmodum autem pheroras in morbum incidit:tumq; herodis patientia demõſtrata eſt.Nam & uenit ad eũ

& humanissime curatū uoluit.Sed morbū superare nō quiuit:in diebus enim paucis ē mortuus. Quem licet ad ultimum uitæ diem dilexisset Herodes:tamen ꝙ illum quoꝙ ueneno peremerit fama uulgatum est.Verum eius corpore in hierosolymā portato luctum maximū cunctæ gēti denūtiauit:clarissimaꝙ funus sepultura dignatus é.Vnus qdē interfector Alexādri & Aristoboli hunc exitum uitæ sortitus est.Transiit aūt in Antipatrum auctorem pœna sceleris ex interitu pherore nacta principium.Quidam enī ex eius libertis cū regem tristes adiissent fratrem ipsius pheroram ueneno interemptum esse dicebant.Nam quendā ei cibū obtulisse coniugē suam nō eo quo solebat modo conditum:eoꝙ sumpto illū morbo protinus esse corruptum uenisse autē ante biduum matris ac sororis eius accitu quādā ueneficā mulierculā ex Arabia:ut uenenū pherore cōficeret amatoriū & ꝑ amatorio dedisse mortiferū fillei consilio.Nanꝙ illi notum fuisse: perculsus igitur plurimis suspitiōibus rex:ancillas & nōnullas libertinas quæstioni subiicit.Ibiꝙ tum exclamat aliqua doloris impatiens.Deus cæli tærræꝙ rector in matrē Antipatri quæ horū nobis maloꝝ cā est uindicet.Hoc rex indicium nactus persequebat ulterius īdaginem ueritatis Mulier uero & matris antipatri familiaritatē cū pherora eiusꝙ uxoribus & occultos eoꝝ cōuētus:aperuit quoꝙ pheroras & Antipater redeūtes a rege:tota cum illis nocte potare soliti essent seruis omnibus exclusis & ancillis.Vna quidē libertinaꝝ hoc indicauit.Cum aūt ancillæ separatim:singulæ torquerentur:patuit omnium dicta congruere:qua de cā romam quidē Antipater ex composito pheroras aūt trans flumen recedere curauisset. Nam sæpe illos in sermone dixisse ꝙ post alexandrum & Aristobolū ad ipsos eorūꝙ coniuges transiturus esset herodes.Nec alicui posse parcere:qui marianne eiusꝙ filiis minime peperciset:ideoꝙ melius esse ab hac bestia:quā longissime fugere.Sæpe autem dixisse matri antipatrum conquerentem ꝙ cū ipse iam canus eēt pater in dies singulos iuuenesceret seꝙ fortasse priusquā regnare incipiat morituꝝ:aut nunquā ille decesserit quando autem istud fiet:uoluptatē sibi successionis omnino fore breuissimā.Pullulare præterea hydræ capita hoc est Alexandri & aristoboli filios:sibi autem filiorum quoꝙ spē ademptam esse patris iniuria:qui non eoꝝ quenquā post mortem suā regni successorē:sed Mariannes filium scripsisset heroden.Qua quidē in re prorsus eum senectute delirare:si testamētū suum standum arbitraretur.Te nāꝙ ut ex eius progenie nemo supereſſet:curaturum.qui etiā cū omnes patres quibus inuisum quā filii fuerunt nomen odio uindicat.Plus tamen eum etiā fratres odisse.Deniꝙ nuper sibi ne cum pherora colloquereť.c.talenta donasse atꝙ cum pheroras diceret quid enim per nos lædabatur:respondisse Antipatrū utinā cunctis ablatis nudos se dūmodo uiuos relinqueret.uerum hoc nequaquā fieri potest ut tā pestiferā bestiam quisquā effugiat:sub qua nec amicis esse palam liceret.Deniꝙ nunc occulte inquit conuenimus: licebit autē aperte si uiroꝝ spiritum manusꝙ habeamus.Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt:& ꝙ pheroras cum illis petram fugere cogitasset:ut omnibus aūt dictis herodes crederet.c.talentis effectū est.De his enī soli antipatro dixerat.Igitur ante alios ī dosiden antipatri matrē furor eius erūpit: eamꝙ omni ornatu quē illi donauerat spoliatā multis comparato talētis expellit.Deinde ita depositā pherore mulieres a tormentis recreabat.Timore aūt pauidus erat & ad omnes suspitiōes excitabatur multosꝙ innocentes metu ne quē nocētiū prætermitteret in torméta ducebat. Hīc ad samaritam se cōuertit antipatrum qui procurator erat antipatri: & ex illius cōmentis cōperit necandi sui causa ex ægypto antipatrum uenenū malū petiisse ꝑ aliquē antiphili collegā:idoꝙ ab eo antipatri auunculū accepisse hesdionē ac pherore tradidisse.cui mandasset Antipater:ut Heroden occideret:dum ipse romæ abesset:ac suspitiōe careret: pheroram uero uenenū uxori suæ dedisse seruandum.Itaꝙ hanc euocatā statim rex quod acceperat afferre iubet.Illa uero quasi allatura egressa de tecto se præcipitē dedit:ut eo modo exprobrationis & regis uerbera p̄ueniret, sed dei prouidentia sicut apparet quæ ab Antipatro pœnas repeteret non in caput:sed ī alteram delata partem periculum mortis euasit.Portataꝙ ad regem ubi resipiscere potuit.Nam casus eā perturbauerat:& quamobrem se præcipitasset interogata iurante rege :ꝙ uera dicēti remitteret omne supplicium:sin falsa promere maluisset:corpus eius tormētis absumeret. Neꝙ sepulturæ quicquam relinqueret:paulisper tacuit.Deinde quid inquit secreta custodio cō pheroras obierit antipatro qui nos omnes perdidit seruatura? Audi rex & tecum deus testis ueritatis qui falli nō potest.Cum pherore morituro lachrymās assiderem:tunc ille me ad se uocauit:& multū inquit mulier de fratris erga me animo sum deceptus.Nam qui sic me diligeret inuisum habui:& necare cogitaui:qui tanto nunc mei:licet nec dum mortui:dolore cōfunditur.Sed ego quidem ob impietatem pretium fero:tu uero quod in eum seruas relictum nobis ab Antipatro uenenum huc affer propere:meꝙ uidente consume:ne ad inferos quoꝙ ultricē huius sceleris conscientiā deferam.Ita ut iussit attuli:& magnam quidem uenēi partem sub obtutibus eius ī ignē effudi:

modicum uero mihi per dubios casus & quæ te metuere reseruaui. His dictis illa quidē omino paululum quiddam ueneni habentem pixidem profert. Rex quidē i matrem fratrēq; Antiphili contulit quæstionē. Verum hic quoq; antiphilum ex ægypto attulisse pixidem fatebatur: illūq; uenenum a fratre apud Alexandriam exercente medicinam accepisse dicebant. Totum autem regnum circueuntes Alexandri & Aristoboli manes ipsi erant incertarum rerum exploratores atq; iudices: & a suspitionibus remotissima approbationes trahebāt. Deniq; etiā pontificis filiā mariannem cōsciam esse maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratrbus demonstratū est. Rex autem matris audaciam filii quoq; penuria coercuit. Nam quem illa pepeat herodem Antipatri successorem scriptum ex testamento deleuit. Post hæc etiam batillus nouissima cōsiliog; Antipatri fides documentis accessit. Nanq; is erat quidam libertus eius: aliud autem uenenum ferens: hoc est aspidum uirus aduenerat: aliorumq; serpentum sucos: ut si prius fuisset inualidū: hoc se pheroras cum coniuge in regem armaret. Idem uero præter susceptam contra salutē pris audaciam uelut operā subsiciuam habebat epistolas aduersum fratres compositas ab Antipro. Erant autem romæ in studiis archelaus & philippus iam adolescentuli magniq; animi regis filii quos Antipater uelut imminentes spei suæ remouere festinās: quasdam in eos litteras ipse finxit amicorum nomine romæ degentium. Nonnullis autem corruptis scribere persuasit. q; multis patrem maledictis carperent: Ac de Alexandri & Aristoboli nece manifeste quererentur: seq; accitos esse grauiter: iam enim pater eos redire præceperat: idq; maxime sollicitabat Antipatrum. Quin etiam priusquā proficisceretur in iudæa constitutus Antipater: eiusdem modi contra eos romæ litteras mercabatur: patrem adeūdo uitandæ suspitionis causa fratres purgare simulabat: quædam falsa scripta: quædam uero adolescentiæ peccata esse commemorans. Quo quidem tē pore scriptoribus epistolarum quas in fratrum perniciem simulabat: plurimis pecuniis datis sūptuū confundere tentabat indicia. uestem prætiosam: uariaq; stragula: poculaq; argentea: necnō & aurea comparando: aliaq; plurima instrumenta: ut pretiorum magnitudine mercedes falsariis erogatas cælaret. Deniq;. cc. talēta rettulit expensa & maxima fuit occasio causa sillei. Vniuersis autem malis eius tunc minoribus maiore conceptis: cum omnia quidem torméta de parricidio: epistolæ uero de iteratis fratricidiis conclamarent. Nemo tamen ex iudæa ueniētium: quo in loco fortunæ domus essent nūciauit: quamuis inter scelus probatum & eius reditum septem mēsium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autem etiam quibus indicandi uoluptas fuit: per interfectorum fratrum manes obmutescebant. Deniq; Romam litteras misit cō tinuo se conuenturum esse: q; honorifice dimissus esset a cæsare nuntians. Rex autem insidiatorum manus tenere desiderans: timensq; ne si quid præsciissent forte cauerent ipse quoq; litteris benuolentiam simulans: & alia familiarissime scripsit: & ut reuersionem suam maturaret orauit. Nam si properasset matris suæ quoq; offensionem posset cōponere: quam expulsam esse non ignorauit Antipater. Primam quidem de morte Pherore acceperat epistolam apud tarentū eūq; uehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: sed quantū intelligi datur causa doloris erat q; insidiæ pro uoto non cesserant. Neq; tam pheroram flebat quam maleficiorum ministrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat: ne quādo forte depræhenderetur uenenum. Tum autem in Cilicia patris epistola sibi reddita quam supra memorauī: statim quidem festinabat: sed postq̄ in celenderium delatus est: subit eum quædam materni casus cogitatio anima iam per semetipsam diuinante. Et amicorum quidem prudētiores ei suadebant: ne prius patrem conueniret: q̄ pro certo cognosceret. quibus ex causis matrem suam repudiasset. Nanq; timere ne forte criminationes eius auctæ fuissent. Minus autem prudētes & uisendæ patriæ cupidi magis quam q; antipatro esse utile considerantes ut properaret monebant: ne ex ipsa mora & patri causam prauæ suspitionis & calumniam præberet calumniantibus. Nunc enim si quid motum est in absente esse factum nec enim præsente illo quenq̄ id ausurum fuisse. Absurdum enim uideri propter suspitiones incertas certis bonis carere. Neq; enim mature se patri reddere: ab eoq; regnum accipere quo solo ipse niteretur. Paruit his ātipater impellente fortuna transmissusq; i sebastum cæsariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima solitudo: cū oēs eū deuitarēt: nulluſq; auderet accedere. Nā & si semp æque inuisus erat odio tamen ut proderetur: tunc data libertas est. Multos autem auertebat ex Rege formido: quoniam cunctas iam ciuitates de antipatro fama repleuerat: soluſq; de se quid ageret antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quisq̄ deductus est: cum romā nauigaret: uel ignobilius ide susceptus ē. Enī uero clades ille domesticas itelligēs calliditate celabat: metuq; pœnæ mortuus uultu cōfidētiā simulabat. Et neq; fugæ spes ulla erat: neq; ex circūstātibus malis emergere poterat: certūq; nihil ei de domo ne ibi qdē nūtiabat: id enim regis itermiatio ,phibuerat.

Vnde interdum etiam spes eum pertẽtabat hilariorꝫ aut nihil esse depræhẽsum: aut si quid esset, Hoc sese impudentia sua diluiturum ac dolis quæ sola instrumenta salutis haberet. Itaq; his armatus sine amicis in regiã uenit q̃ a prima ianua cum iniuria sunt repulsi. Forte autem Varus syriæ rector intus aderat. Ingressus inde ad patrẽ confirmatusq; audacia uelut eius salutandi cã propius accedebat. Cum ille obiecta manu & capite declinato exclamabat. Et hoc paricidæ est ut me amplexari uelis: qui tot maleficiis inuolutus corruptum habes impiũ caput: neq; me attingas priusquam criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudiciũ & iudicẽ qui opportune præsto est uarum. Vbi & quemadmodum te purges ĩ diẽ crastinũ meditare. Nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obstupefactus Antipater quia respondere nihil potuit: reuersus ẽ. Cum aũt ad eũ uenisset mater & uxor cunctas eni probationes exposuerunt. Tumq; recepta mẽte quo pacto sese defenderet cogitabat. Postero aũt die rex exhibito propinquoꝝ atq; amicorũ consilio antipatri quoq; amicos uocat. Ipse aũt cum Varo residens: cunctos iudices iussit adduci in quibus erant serui matris Antipatri quidam pridem cõpræhensi qui ab ea litteras ad eũ portauerunt huiusce modi. Quoniam illa omnia patri tuo cognita sunt: caue ne ad eũ uenias: nisi aliquod auxilium a cæsare impetraueris. Itaq; is una cũ aliis introductis ingreditur Antipater. Cũq; pronus ante pedes patris cecidisset: oro inquit pater ne quid de me præiudices: sed ĩtegras aures satisfactioni meæ præbeas. Demonstrabo enim me innoxium si tu uelis. Ille aũt magna ei uoce impetrato silentio ad Varum locutus est q̃ & tu uare & quilibet iustus iudex antipatrum morte dignũ iudicauerit certe scio. Vereor aũt ne mea quoq; tibi sit inuisa fortuna omniq; calamitate dignum deputes qui tales filios genuerim. An qui magis hoc tibi miserandus uideri debeo: q̃ erga tam scelestos indulgentissimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adolescentulis regnũ detulerã: eosq; romæ educatos amicos cæsaris fecerã. Sed q̃ aliis inuidendos Regibus æmuládosq; constitui meæ salutis hostes inueni quoꝝ tamen interitus Antipatro magis profuit. Isti enim q̃ adolescens & successor meus futurus esset maxime securitas quærebat. At uero hic adolescẽtulus belua patientia mea plusquã necesse expletus ĩ me satietatem suã ꝓfudit: eiq; diu uiuere sum uisus. meãq; senectutẽ grauiter tulit rexq; fieri nõ nisi parricidio passus est: quæ quidẽ nõ ꝓfecto iniqua ratione cogitauit: q̃ ex agro abiectum reduxerim: & excluſis quos mihi regina perpeat filiis regni mei uicarium declarauerim. Equidem tibi uare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritaui qui antipatri gratia spes eorum iustas abrupi. Quid enim tantum de illis quantum de isto bene fũ meritus: cui uiuus etiam potestatem meam pene concessi. apte autem regni successionem testamento reliqui: & præter destinatos ei separati quinquaginta reditus talentorum sumptum passim mea pecunia submini strauiac nuper Romam quoq; nauigaturo dedi. ccc. talẽta quẽq; solum ex omni familia mea tanquam patris seruatorem celari commendaui. Aut quid illi tantum sceleris quantum antipater admiserunt: qđ ne de his habui tale iudicium quales demonstraui huius insidias: at etiam probo qui ausus est aliquid parricida rursũq; ueritatem dolis quærat obtegere: quod tibi Vare cauendum sit. Nam ego istam beluam noui: & quam sit ueri similia dicturus: iam non prospicio fletusq; simulatos. Hic est qui me quondam monebat ut uiuum Alexandrum cauerẽ. neq; meum corpus omnibus crederem. Hic est q uscq; ad cubile meum solebat ingredi & circunspicere ne quis mihi pararet insidias. Hic somni mei custos erat: & securitas dator qui consolaretur somnium peremptorum & uiuentium fratrum beniuolentiam diiudicaret. Hic propugnator & satelles meus. Cum eius calliditas Vare in mentẽ uenerit: & quemadmodum singula simulasset uix me credo uiuere tanq; grauem insidiatorem quo pacto effugerim miror. Verũtamen quia fortuna quædam excitat contra me domum meam mihiq; amicissimi semper infensi sunt: ego quidem fatorum iniquitatem flebo: & mecũ ipse solitudinem gemam. Nemo autem qui meum sanguinem sitierit ebibetur: etiam si per omnes filios meos indicia uentura sint. Hæc dicens ipse quidem interrupto sermone tacuit dolore cõfusus. Nicolao autem uni ex amicis probationes iussit exponere. Inter hæc autem Antipater sublato capite: cum prostratus ante patris pedes maneret exclamat. Tu pater meas partes defendisti. Nam quomodo ego parricida quem tu semper seruatorem te habuisse commemoras. Aut si ficta ut dicis simulataq; mea pietas fuit. Cur in aliis tam callidus in hoc adeo demẽs fui: ut nõ intelligerem q̃ si homines lateret tanti sceleris cogitatio: cælestem latere iudicem omnino nõ posset: qui ubiq; presto esset: & cuncta cõspiceret. An fratrum exitum ignorabam: quos ob ea deus ultus est: quæ de te male tractauerant? Quid autem fuit cur me tua salus offenderit? Spes regni? Sed regnabam. Odii suspitio? Sed diligebar. An ex te metus aliquis? An quin tui seruans aliis timendus eram? Sed egestas causa fuit? multo minus. Quis enim magis expensarum habuit potestatem? Si autem omnium hominũ perditissimus essem: immaniscq; bestiæ animum gererẽ: certe

manſueti patris beneficiis uinceret:quē ſicut tu dixiſti reduxeris:totq; filiis antepoſueris uiuuſq; Regem declaraueris:aliorumq; bonorum magnitudine reddideris inuidēdum. Ome miſerum acerbiſſimamq; peregrinationem meam:quam longum laboris tempus: magnūq; inſidiātibus ſpatium præbui.Sed tantum tibi pater tuiſq; rebus aberam:ne Silleus tuam contemneret ſenectutem.Roma mihi teſtis eſt pietatis:& princeps orbis terræ cæſar:qui me patris amatorem ſæpe uocitabat.Accipe pater has eius litteras fictis in me criminationibus ueriores:hiſq; me defendo.Hæc affectus erga te mei argumenta certiſſima recordare:quam ingrate hinc nauigantē ſcis: latentes in regno contra me inimicitias non ignorantem.Tu pater inuitus me perdidiſti:tu cōpuliſti ut darem accuſandi tempus inuidiæ.Verum ad indicia ueniam.Ecce adſum terra mariq; nihil uſquam parricida perpeſſus.Sed nondum me hoc argumento diligas.Nam & apud deum & apud te pater condemnatum me eſſe ſcio.Condemnatus deprecor ne aliorum tormentis fidem habeas ī me feratur ignis:per uiſcera mea pergant inſtrumēta pœnarum:ne parcas ſceleſto corpori.Nam ſi parricida tum tormentorum expars mori non debeo.Talia cum lachrymis atq; ululatu uociferans:& omnes alios & Varum ad miſericordiam prouocauit:ſolum autem Herodem quo minus fleret iracundia continebat documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus iuſſu regis multa de Antipatri calliditate præfatus & miſericordiæ ſpem ſuſtulit: & accuratiſſimam accuſationem inſtituit:cuncta quidem regni maleficia illi aſcribēs:maxime uero fratrum interitum:quos ipſius calumniis interfectos eſſe demonſtrans etiam ſuperſtitibus eum inſidiari quaſi ſucceſſionis captatoribus affirmabat.Nam qui patri uenenum paraſſet multo minus a fratribus abſtineret.Cum autem ad ueneni probationes ueniſſet:per ordinem proferebat indicia: etiam de pherora crimē exaggerans ueluti illum quoq; Antipater fratricidam feciſſet:corruptiſque regis amiciſſimis ſcelere omnē domum repleuiſſet. Atq; ita multis aliis dictis exprobratis perorauit.Varus autem cum reſpondere iuſſiſſet antipatrum & ille nihil aliud elocutus : quam deus teſtis eſt innocentiæ meæ ſilens iaceret:uenenum petit:idq; alicui damnatorum capitis ex cuſtodiendis bibendum dedit:eoq; ſtatim mortuo quædam in ſecreto cum Herode ſermocinatus geſta in concilio cæſari ſcripſit.Poſteroq; die ide diſceſſit: nihiloque minus Rex Antipatro uinculis ttadito cladis ſuæ nuntios ad Cæſarem miſit.Poſt hæc etiam Salomen appetiſſe iſidiis arguebatur Antipater.Quidam enim de ſeruis Antiphili Romam uenerat epiſtolas ferens alicuius Acmes nomine ancillæ iuliæ.quibus ad regem ſcriptis indicauerat Salomes epiſtolas inter litteras iuliæ repertas clam ei beniuolentiæ cauſa miſſæ.Ipſius autem Salomes epiſtolis & maledicta in regem acerbiſſima:& accuſatio maxima continebatur.Sed omnes Antipatro erant fictæ.Iſque acmen pecunia corruptam ad Heroden eas mittere perſuaſerat. Epiſtola enim eiuſdē mulierculæ ad ipſum ſcripta id prodidit cuius uerba hæc ſunt.Sicut uoluiſti patri tuo ſcripſi.& illas epiſtolas miſi:certo ſciens regem ſorori ſuæ minime poſſe parcere:ſi eas recitauerit . Bene autem facies ſi cōſumatis omnibus pollicitationum tuarum memor fueris.Hac epiſtola & quæ in ſalomen ſunt compoſita depræhenſis regem ſubiit cogitatio.ne forte etiam Alexander falſis epiſtolis fuiſſet oppreſſus.q;que pene ſororem propter Antipatrum occidiſſe anxius erat. Itaq; non eſt ultra cunctatus:quo minus ab eo ſumeret omnium cauſa ſupplicium:ſed ne propoſitis ſatiſfaceret graui morbo impeditus eſt. De acme tamen ancilla & in ſalomen factione conflata dedit litteras ad cæſarem:ac propterea teſtamento mutato exemit nomen Antipatri regēq; ſcripſit ex archelao & philippo natu maiorem.Nam & hos Antipater inſimulauerat. Cæſari autem poſt alia pecunaria munera mille talenta:& uxori eius ac filiis itemq; amicis ex libertis prope.l. cæteris omnibus agrorum:& pecuniæ non parum diſtribuit:ac ſororem ſalomen clariſſimis donis honorauit.In teſtaméto quidem iſta correxit.Morbus autem ingraueſcebat q; eum ſenectus pariter ac mœror urgebat:& annos iam.lxx.natus:& filiorum cladibus animum adeo habebat afflictum.ut nec in bona ualitudine quicquam iocunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat ægritudinem q; Antipater uiueret. Hunc enim non opere ſuperuacuo:ſed cum ipſe conualuiſſet cogitabat occidere . Ad has eicalamitates accidit etiā populi quidam tumultus.Erant in ciuitate ſophiſtæ duo qui ſumme ſcire leges patrias uidebantur.Et propterea per omnem gentē maxima gloria predicabantur:iudas filius ſepherei:& alter magnali mathias.Hos nō pauci adoleſcentium ſectabantur:cum leges exponerēt:& in dies ſingulos puberum exercitus cōgregabāt, Qui cum regem audiſſent mœrore ac morbo tabeſcere:apud notos loquebantur opportunum iam tempus eſſe ut deus uindicaretur:fabricataq; aduerſus leges patrias opera deſtruerentur.Siquidem ī templo nefas ſit:imagines aut uultus aut cuiuſlibet animalis cognomine ſimulachrū haberi.Hoc proptera dicebatur q; ſupra maximam portam templi rex aquilam collocauerat auream, Eamq; tunc monebant ſophiſtæ ut tollerent pulchrum eſſe dicentes:etiam ſi quod inde

periculum immineret:pro legibus patris mori nõ recusare. Sic enim decedẽtibus & animam immortalem & bonarum rerum sensum manere perpetuo:minus autẽ fortes: & sapientiæ suæ nescios amare animam:imperitia magisq; morbo cupere quã uirtute defungi.Dum hoc illi different rumor subito peruagatur regem fere iam mori.Vnde etiam confidentius adolescentes conamen adorti sunt:ipsoq; meridie cum plurima multitudo uersaretur in templo : crassis dimissi funibus aquilã ex tecto auream securibus abscindebant.Qua re statim regis duci nuntiata:non parua ille manu comitatus ad templum cucurrit:& prope ad quadraginta iuuenes compræhensos regi exhibuit.Qui primum interrogati an aquilam ipsi auream concidere ausi essent fecisse confessi sunt.Deinde quo iubente lege patria responderunt.Cum uero quid exultarent tãtum: quibus mors immineret ab his quæreretur:quia post mortem bonis plurimis frui sperarent aseruerunt.His itaq; rex commotus magnitudine morbum superat:atq; in contionem procedit. Deinde multum in eos quasi sacrilegos iuectus:& q; occasione legis patriæ quædam maiora tẽtassent ueluti impios supplicio dignos esse iudicauit.Populus autem metu ne p multos quæstio iret precabatur ut primum facinoris suasoribus deinde in eo compræhensis pene subditis cæteris indignationem remitteret.Tandem igitur exoratus:& ipsos rex qui funibus demiserãt cum sophistis uiuos incendit.Et reliquos qui una compræhensi sunt:obtruncandos carnificibus tradidit.Hinc totum corpus morbo occupatum uariis doloribus afficiebatur.Nam febris quidem non mediocris erat:prurigo autem intolerabilis habebat omnem corporis superficiem.Assiduis enim uexabatur colli tormentis:pedesq; tanquã ex intercutis uitio tumuerant.Quin & in flatio uentriculi putredoq; testiculorũ uermiculos generãs:ac præterea creber anhelitus:& irrupta eũ suspiria:membrorumq; omnium contractio fatigabat:ut qui hæc ad diuinitatem referrent pœnas eas esse dicerent sophistarum.Ille autem quamuis cum tot uitiorum crutiatibus luctaretur: uitæ tantum cupidus erat:& remediis excogitatis salutem sperabat.Deniq; iordanem transgressus apud callioren aquis calidis utebatur:quæ ĩ lacum feracem bituminis quæ asphaltidis uocat affluentes pro dulcedine potui sunt.Vbi autem corpus eius q; medicis oleo calidiori foueri placuerat in arcam plenam demersum ita dissolutum est:ut etiam lumina quasi mortuus resoluta torqueret.Deinde perturbatis qui eum curabant ad clamorem quidem illorum respicere iussus est.Desperata uero salute militibus quinquagenas dragmas multamq; pecuniam rectoribus atq; amicis diuidi iussit.Cum autem rediens & ad hiericunta uenisset.atra iam bili correptus:& pene ipsi morti minitabatur:factum nepharium excogitauit.Collectos enim cuiusq; uici & omni iudæa nobiliores in locum cui nomen est hippodromo concludi præcepit.Deinde salome sorore & Alexãdro marito eius ad se uocatis:scio inquit mortem meam festis gaudiis celebraturos esse iudæos.Verum per alios lugeri potero & præclarissimos honores sepulturæ cõsequi si quæ præcipio feceritis.Hos uiros qui habentur in custodia cum animam efflauero statim militibus circundãtos occidite:ut etiam ĩ uita oĩs mihi iudæa:omnisq; domus illachrymet. Et simul his mãdatis legatoq; quos romam miserat epistolæ sunt allatæ:quibus acmen ancillã iussu cæsaris interemptam.& antipatrum morte damnatum esse iudicabatur.Qui & si pater eum in exilium dare mallet:id quoq; permisisse cæsarem scriptum erat.Herodes autem paululum hoc nuntio recreatus doloribusq; rursum uictus.Nam inedia tussisq; pariter uiolẽtia distendebatur fatum peruenire conatus est:sumptoq; malo etiam cultellum poposcit:sectum enim comedere consueuerat. Deinde circunspecto ne quis arbiter impediret:tanquam se percussurus dexteram sustulit.Cum uero Aciabus consobrinus eius adcucurrisset:manumq; continuisset:ululatus maximus ĩ regia statim quasi rex mortuus esset excitatus é.Eoq; ,ppere audito Antipater fidutiã repetit:Lætusq; iam custodes promissa etiam pecunia rogabat ut se soluerent atq; dimitterent:quod eorum princeps non solum ne fieret obstitit:sed etiam regi uelociter nũtiauit.Ille autem fortius exclamãs q̃ uires ægrotantis ualebant:continuo satellitibus missis occidit antipatrum:mortuumq; sepeliri præcepit in hyrcania.Deinde rursum corrigit testamentum:& successorem quidem Archelaum natu maximum antipatri fratrem scripsit:tetrarcham uero Antipã. Post interitum autem filii quinq; diebus exactis moritur:annos quidem.xxxiiii.ex quo interfecit Antigonum regno potitus.xxx.& septẽ postquam rex a Romanis declaratus est. Et in aliis quidem omnibus secunda fortuna usus est acsi quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi quæsierat tanto conseruato tempore filiis suis reliquit.In rebus autem domesticis infelicissimus fuit.Salome autem antequã recitaret mortẽ regis exercitus cũ marito ,pgressa uinctos absoluit:quos occidi mãdauerat: ipsũ dicẽs mutasse cõsiliũ & unũquẽq; iussisse domũ dimitti. Atq; ita his abeũtibus militibus idicat. Quibus in contionẽ cũ alia turba in Amphitheatrũ apud hiericunta collectis.Ptolomæus ãnuli regis custos:quo signare solitus erat:& fortunatũ illũ esse cœpit dicere: & multitudinẽ cõsolari.

Relictamq; ab eo militibus epistolam recitauit in qua multū rogabat:ut beniuolo animo successorem suum fouerent. Deinde post epistolam testamentum legebat:in quo philippum quidem hæredem trachonidis proximarumq; regionum. Tetrarchā uero sicut supradiximus Antipam Regem autem Archelaum scripserat:eidemque annulum ad cæsarem ferre mandauerat:ob signatamque regni administrati notitiam.Omniumq; nanq; dispositionum suarum dominum & confirmatorem cæsarem esse uoluit:cætera uero seruari iuxta superius testamentum. Quo perlecto confestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militesque per cuneos & populos adeuntes suamq; promittebant deique beniuolentiam precabantur. Hinc adsepeliēdum regem operam contulerunt.Nihil autem munificētiæ prætermisit Archelaus: sed omnem ornatum extulit regium infuneris pompa ducendum.Lectus quidem totus erat gemmis auroq; distinctus:thorus autem purpura uariatus:corpusque super eum uelatum itidem purpura.Capiti autem diadema erat impositum. Corona uero desuper aurea:sceptrumq; ad dexteram:& circa lectum filii eum propinquis.Præterea satellites agmenque tetrarchium:germaniq; & galathæ uelut ad bellum instructi omnes antecedebant.Cætera uero militum manus armata duces suos ordinumq; principes sequebantur.Quingenti autem serui ac liberti odores ferebant corpus autem per.cc.stadia portatum est in castellum herodion ibique secundum ipsius regis mandata sepultum est.Et herodis quidem hic finis fuit.

Iosephi de bello iudaico liber primus explicit.Incipit secundus feliciter.

TVrbarum autem nouarum principium fuit Archelao romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septem in lugendo patrem consumptis:epulisque feralibus prolixe populo exhibitis. Hic autem mos apud iudæos necessarios multos ad inopiam redegit. Nam qui eum neglexerit impius æstimabitur:candida ueste idutus procedit ad templum. Ibique uariis fauoribus exceptus a plebe ipse quoq; in excelso tribunali solioq; aureo residēs humanissime uulgus admisit:eisq; & q; sepulturam patris sedulo curauissent gratias egit:& q; sibi quasi certo iam regi magnos honores adhibuissent. Verum se tamen ait non potestate solum iterim:sed etiam ipso regis nomine temperare:donec a Cæsare sibi fuerit confirmata successio:qui etiam testamento rerum esset omnium dominus cōstitutus.Iccirco enim se apud hiericuntha uolūtati exercitus restitisse cum sibi diadema uoluisset imponere.Cæterū alacritate ac beniuolentia æque militibus etiam populo plenam se uicissitudinem relaturū si ab his quorum etiam imperium certus rex declaratus esset:studiūq; sibi esse:ut erga illos rebus oībus patre melior appareret.His gauisa multitudo statim eius mentē magnis tentare petitionibus cœpit.Nāq; alii tributa leuari:alii uestigalia tolli:quidā solui custodias acclamabant.Cunctis autem postulatis in gratiam populi facile annuebat Archelaus.Deinde celebratis hostiis cum amicis erat ī epulis.Ecce aūt subito post meridiē congregati non pauci nouarū rerū studiosi:ubi cōis luctus de rege cessauit: propria lamenta suscipiunt flentes eorū casum quos propter abscissam ex porta tēpli aquilam auream herodes morte damnauerat. Dolor autem non occultus erat : sed clarissimis questibus fletuque iusto & planctu ciuitas personabat uirorum causa uidelicet:quos p templo ac legibus patriis interiisse dicebant. Eorum autem mortis pœnas ab illis quos herodes pecuniis donasset repetendas esse clamitabant:ac primum quem his constituerat pontificem reiiciendum:aliumq; pietate præstantem:magisque purum coaptari debere.Quibus & si mouebatur. Archelaus ad ultionem:tamen eum uelut per profectionis metum continebat festinatio: ne si multitudinē reddidisset inimicā:motu eius impenderetur. Quamobrem monendo magis quam ui experiebatur sedare turbatos:missoq; magistro militum ut quiescerēt rogabat.Sed illū seditionis auctores ubi ad templum uenit:priusquam uerbum faceret:lapidibus perturbarunt:& aliis post eum mulcendi sui gratia missis:multos enim allegabat Archelaus iracunde omnia responderunt. Neque si numero aucti fuissent: occisi fore uidebantur. Itaque instante azimorū die festo qui apud iudæos pascha uocitat:plurima uictimarum copia plenus:infinita quidem ad templum ex Agris multitudo religionis causa descendit:cum illi qui sophistas lugebant: in templo consisterent nutrimenta seditioni quærentes. Hoc autem metu archelaus antequam omnē populum morbus iste corrumperet:cohortem militum & chiliarchū qui etiā seditionis principes

comprænderent eo dirigit:contra quos omne uulgus excitatum multos lapidum ictibus interfecit.Sautius uero Chiliarchus uix elabitur.Et illi quidem statim ueluti nihil mali actum eēt ad celebranda sacra conuersi sunt. Sed archelao sine cæde iam multitudo comprimi posse non uidebatur.Quamobrem totum illis immisit exercitum pedites per ciuitatem simul omnes equi tesq; per campū qui cū sacrificiis occupatos singulos inuasissent:ppe ad.ix.mīlia hominum occidunt:reliquam uero manum per muros proximos deiecerunt. Præcones autem sequebantur Archelaum iussu eius unumquemq; ut domum rediret admonendo,itaq; cūcti neglecta diei festiuitate abiere.Ipse autem cum matre necnon & popla & Ptholomæo & nicolao amicis ad mare descendit relicto philippo regni procuratore:itemq; rerum familiarium curatore. Vna uero egressa est cum filiis suis Salome fratrisq; regis filii genere:specie quidem uelut Archelao ad successionem firmandam adiumento futuri:certa uero causa quæ contra leges in templum dimissa fuerant delaturi. Interea fuit illis Cæsariæ obuiam sabinus syriæ procurator ad iudæam ueniēs ad pecunias custodiendas herodis. Quem ulterius progredi uariis inhibuit multis accitis Archelai precibus intercedente Ptholomæo. Et tunc quidem sabinus in gratiam Vari neque ad accas uenire properauit:neque thesauros paternæ pecuniæ clausit Archelao:sed usque ad cognitionem Cæsaris se otiosum manere pollicitus apud cæsariam commorabatur. Postea uero quā sibi obstantium unus Antiochiam petit:alter hoc est Archelaus romam nauigauit: mature profectus in hierosolymam regiam tenet:custodumque principibus idemque dispensatoribus euocatis:rationes pecuniarum discutere conabatur:& accas occupare tentabat. Non tamen immemores Archelai mandatorum custodes erant sed in obseruando singula quæq; perseuerabant: causam custodiæ magis Cæsari quam Archelao tribuentes. Cum hoc autem Antipas quoque de regno certabat:posteriore superius herodis testamentum firmius esse defendens in quo res ipse Antipas fuerat scriptus: eique tam Salome quam multi alii cognati quā eum Archelao nauigarent suffragio esse promisserant.Ducebant autem secum fratrem matremque nicolai Ptholomæi in quo pro fide apud herodem probata non nihil uidebatur esse momenti. Nanque illi fuerat amicorum carissimus.Oratori autem hirinio propter dicendi acrimoniam plurimum cōfidebat unde etiam qui se monerent ut archelao pro ætatis merito & secundi testamenti uoluntati cederet audiendos esse non censuit. Romæ uero migrauerunt ad eum cunctorum studia propinquorum quibus inuisus erat archelaus:quique præcipue liberi omnes suique iuris esse cupiebant: & aut romano magistratu administrari aut si hoc non impetrarent antipam regem habere ad hoc etiam sabino petebatur antipas qui archelaum per epistolas accusauerat apud cæsarem;antipam uero multum laudauerat itaque digesta crimina salome & cæteri qui cum ea sentirent cæsari tradiderunt & post eos Archelaus gestorum suorum perscripta capitula patrisq; annulum per Ptholomæum rationesque administrationis intromisit ad cæsarem. Ille autem præmeditatis eisque abutraque parte dicerentur:ubi & regni magnitudinem multitudinemque redituum animaduertit. Atque insuper herodis familiam numerosam prælectis etiam uari ac sabini litteris optimates romanorum ad consilium uocat. In quo tunc primum ex agrippa quoq; ac filia sua natum gaium sedere iussit filium adoptiuum: atque ita partibus prosequēdi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater.Nanque eis erat orator acerimus eorum qui aduersabātur archelao:accusationem proposuit insimulans archelaum quasi uerbis quidem nūc de regno uideretur contendete:re autem uera iam dudum rex esset effectus: & apud aures modo cæsaris cauillaretur:quem iudicem successionis expectare noluisset.Nam post herodis mortem quibusdam ut diadema sibi imponerent subornatis regis eum more in solio aureo residentem partim ordines militiæ permutasse:partim condonasse promotiones:& insuper his omnia annuisse populo:quæ uelut a rege impetranda petiisset:maximorumque reos criminum quos pater suus uinxerat absoluisse quique ista fecisset:modo regni umbram a domino postulaturus uenisse: cuius sibi corpus ipse rapuisset:ut non rerum:sed uocabulorum dominum esse cæsarem demonstraret. Ad hæc ei q; etiam luctum patris assimulasset obiiciebat:cum interdiu quidem personam componeret in mœrorem:noctu uero ad commensationes usque potaret. Deniq; seditionem uulgi ex hac indignatione conflatam esse dicebat:totius autem orationis suæ uires eorum multitudine qui circa templum cæsi fuerant abstruebat.Hos enim ad diem festum quidem uenisse: ad hostias uero quas ipsi mactauerant crudeliter esse iugulatos:tantumque intemplo funerum esse congestū quantū nullum ab externis illatum bellū implacabile cōgessisset.Itaq; huius crudelitatis herode presso ne spe quidem regni unquam eū dignū eē uisum:nisi cum sanæ mentis inops erat:anima deterius ægrotāte quā corpore:& quē in secūdo testamento scriberet ignorabat: præsertim qui priore testamento scriptum incusare nihil posset:sed incolumi corpore oīq; uitio

purgata mente fecisset. Vt tamen quis firmius esse ponat morbo laborantis arbitrium ipsum se Archelaum abdicasse regia dignitate: multis in eam contra leges admissis. Nam qualem fore si acciperet a cæsare principatum: qui antequam acciperet tantum populum peremisset? Occulta in hunc modum persecutus Antipater multis ex numero circunstantium propinquorum in singula crina testibus exhibitis perorauit. Surrexit autem nicolaus defensor archelai & ante omnia cædem in templo necessario factam esse perdocuit. Nam quorum necis argueretur: non regni solum sed etiam ipsius iudicis ideſt cæsaris hostes fuisse: aliorum autem criminum suasores aduersarios demonstrauit. Secundum uero testamentum iccirco ratum manere postulabat: q; herodes in eo successoris sui firmatorem cæsarem constituisset. Nam qui tantum saperet ut rerum domino potestas succederet. Nec unquam in herodis erasse iudicio: sed sano corde quem constitueret elegisse qui per quem constitui deberet non ignorauit. Cum autem omnibus expositis etiam Nicolaus perorasset in mediū progressus Archelaus ad genua cæsaris accedit otiose. Quo benigne a cæsare erecto eo q; paterna quidem successione dignus esset ostendit certum uero nihil pronuntiauit. Sed illo die dimisso consilio: secum ipse de cognitis deliberabat: utrum ex his qui testamento continerentur aliquem regni oporteret cōstitui successorem: an toti familiæ distribui principatum. Multitudo enim personarum egere subsidio uidebatur. Sed antequā de his quicquam statueretur a cæsare: mater archelai marchace morbo corrupta moritur. Et uariæ litteræ de syria prolatæ sunt iudæos defeciſſe nunciantes quod uarus ferre prospiciens hierosolymam postquam archelaus nauigaret ascendit ut incensores seditionis cohiberet. Et quia multitudo cessatura non uidebatur ex tribus quas e syria duxerat secum cohortibus unam in ciuitate reliquit: atq; ita in antiochiam ipse remeauit. At sabinus cum postea in hierosolymam uenisset causas nouarum rerum iudæis præbuit: modo uim custodibus ut arces sibi idem arces traderēt adhibendo: nunc maligne regis exquirendo pecunias. Non autem solis relictis a Varo militibus fretus erat sed etiam seruorum suorum multitudine: quos etiam omnes armatos auaritiæ ministros habebat. Festo autem quinquagesima dieq; pentecoste a iudæis uocatur: septies septem diebus ex actis rediens ex eorum numero uocabulum nacta non religionis solennitas populum sed indignatio congregauit. Deniq; concursus in finitæ multitudinis ex galilea idēq; idumea & hiericunte trans iordanemque positis regionibus factus est: cū indigena ex ipsa ciuitate populus iudæorū ex nūero simul & alacritate p̄staret: & tripartita manu terna castra collocauerunt: una ī septentrionali regiōe tēpli: altera ī meridionali hippodromū uersus: tertiaq; ī occiduo ꝑpe regiam tractu circunfessosque Romanos undique obsidebant. Sabinus autem multitudine pariter eorumque spiritu perterritus: crebris quidem Varum nuntiis precabatur: ut quam mature ferret auxilium quasi lanianda cohorte si quid more interueniſſet. Ipse uero in altissimam castelli turrimq; phaselus uocabatur euadit fratris herodis cognomine: quem Parthi necauerūt. Hinc militibus cohortis: ut in hostes irruerent signum dabat. Nam præ timore quibus ipse præerat descendere nullus audebat. Eius autem præceptis milites obedientes in templum uolant: uehementique cum iudæis pugna confligunt: in qua dum nemo desuper adiuuaret imperitos belli peritia superabant. Postea uero quam multi iudæi porticibus occupatis a uertice sagittis eos appetebant: plurimi conterebantur: & neque ex alto iaculantes ulcisi facile poterant: neque communius dimicantes ferebant. Ab utrisq; tamen afflictus succendunt porticus: opere magnitudine atque ornatu mirabiles. Ibiq; cum multi flamma subito compræhensi aut ea consume bantur: aut in hostes desilientes: ab ipis occidebantur: alii introrsum cedentes præcipitantur ex muro. Nonnulli desperata salute incendii periculum suis gladiis præueniebant. Qui tamē ex mœnibus obrependo in Romanos feciſſent impetum metu attoniti nullo negotio subigebantur: donec omnibus aut interemptis aut timore deiectis thesauro dei defensoribus destituto manus milites attulerunt: & quadringenta ex eo talenta diripuere. Quorūq; furto sublata non sunt cōgregauit sabinus. At iudæos multo plures: magisq; pugnantes tam uirorum quam opum interitus in romanos contraxit. Obsessaque regia minitabantur exitium: nisi quamprimū inde secederent: sabino si uellet una cum cohorte militum abeundi copiā pollicentes. Quibus opitulabant regalium plurimi qui ad eos sponte transfugerant. Pars tamen bellicosior. Erat sebastenoꝝ tria milia. Hisq; rufus & gratus præpositi unus peditum rector: at uero equitum rufus. Quoꝝ uterq; ui corporis atq; prudentia: etiam si nullā manum obedientē haberēt: magnū tantū momentum belli romanis addidisset. Itaq; iudæi quidem ístare obsidioni simul: & castelli mœnia tentantes & ad sabinum clamantes: ut nullo impediente discederet: habituros tanto post tempore patriam libertatem. Sabinus autem quāquam optaret euadere: fidem tamem pollicitationibus non habebat sed eorum lenitatem insidiarum esse illecebrā suspicabatur: simulq; auxiliū uari sperans

obſidionis periculum perferebat. Eodem tempore per iudæam plurimis locis tumultus erat multoſq; ad regni cupidinem tempus impulerat. Nam in idumea quidem duo millia ueteranorum qui ſub herode militauerunt cõgregati armis inſtructi cum regalibus decertabãt. Quibus Aciabus regis conſobrinus ex uicis munitiſſimis repugnabat cãpeſtre prælium declinando. Inferiori autem galileæ iuda filius Ezechiæ latronum principis ab herode quondam rege capti: qui tunc illas regiones uaſtauerat: non parua multitudine collecta raptiſq; regis armentariis: & omnibus quos circa ſe habebat armatis contra pontentiæ cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; ſimon quidam ex regalibus ſeruis pulchritudine ſimul & uaſtitate corporis fretus impoſito ſibi diademate cum latronibus quos congregauerat ipſe circuiens: & apud hiericunta regiam: & multa alia magnifica diuerſoria igni corripit: facilem ſibi prædam ex incendio comparans. Omneſq; habitationes in quibus aliquid decoris erat concremaſſet niſi gratus regionũ peditum rector ex trachone ſagittarios: itemq; ſebaſtenorum pugnaciſſimos ducẽs properaſſet oc currere. Vbi peditum quidem in pugna multi conſumpti ſunt: ipſe autem ſimonem compendio præuenit ardua ualle fugientem: & ex tranſuerſo percuſſum in uertice deiecit. Incenſæ ſunt aũt & quæcunq; iordani proxima fuerunt ſedes regiæ apud becherantes quorundam aliorum manu conflata ex locis ulterioribus: tunc etiam paſtor quidam cui nomen erat atronga eo regnum affectare auſus eſt: quod ut ſperaret ui corporis animæq; fiducia mortem contemnentis impulſus eſt. Ac præterea fratrum ſibi ſimilium robore quorum ſingulis tanquam ducibus & Satrapis attributa manu armatorum ad incurſus utebatur. Ipſe autem ueluti rex maiora negocia procurabat. Et tum quidem ſibi etiam coronam impoſuit: non paruo autem poſt tempore cum fratribus ſuis uaſtando territoria & occidendo præcipue romanos itemq; regios perſeuerauit: cũ nec iudæorum quiſquam effugeret: qui lucrum aliquod ferẽs ueniſſet in manus. Auſi ſunt aũt apud Amathontam compertum romanorum agmen obſidere: qui frumenta cohorti atq; arma portabant. Vbi arium quidem centurionem: & xl. fortiſſimos iaculis confecere. Cæteri uero in periculo conſtituti ſimilia ſuſtinẽdi auxilio grati qui cum ſebaſtenis aduenit elapſi ſunt. Multis in hũc modum contra indigenas itemq; alienigenas per omne bellum geſtis poſt aliquod tempus tres ex his comprehenſi ſunt natu quidem maximus ab Archelao. Duo uero qui ætate ſequebantur in manus grati ac ptholomæi delati. Nam quartus Archelao pactione conceſſit. Sed hic finis eos poſtea ſecutus eſt. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflammabant iudæam. Varus autem acceptus ſabini & principum litteris toti cohorti metuens opem his ferre ꝓperabat. Itaq; cum duabus reliquis cohortibus & quatuor aliis equitum in ptholomaida profectus eodem regum atq; optimatum auxilia conuenire iuſſit. Ad hæc ab herodorum etiam cum per eoꝝ tranſiret oppidum: mille & quingentos accepit armatos. Vbi uero in ptholomaidem tam cætera manus auxiliorum quam propter herodis inimicicias aretas rex Arabum non cum exiguo numero equitum peditumq; peruenit. ſtatim exercitus partem in galileam quæ ptholomaidi propiquior erat dirigit amici ſui galli filio his rectore præpoſito. Qui mox & aduerſus quos ierat omnes in fugam uertit: & ſephore ciuitatem captam ipſam quidem incendit: incolas uero eius ſeruitio ſub iugauit. Varus autem ipſe cum omni ſamaria potitus ciuitate quidem abſtinuit: q; inter aliorum turbas nihil eam mouiſſe deprehendit. caſtris autem ad uicum poſitis qui appellatur Aron ptholomæi poſſeſſionem propterea direptam a barbaris: & ab amicis herodis qui ptholomeo infenſi erant. Inde ſapho progreditur alterum uicum tutiſſimum: quem ſimiliter omneſq; redditus ſibi repertos fuerant depopulati. Cædis autem igniſque plena erant omnia: nec prædæ Barbarorum quicquã obſtabat. Exuſta eſt autẽ emaus iuſſu uari neceſſarii cæterorũq; idigne ferentis habitatoribus eius fuga diſperſis. Hinc progreſſus ad hieroſolymã cum exercitu ſolo uiſu: iudæorum caſtra diſiecit: & alii quidem per agros abiere fugientes. Qui uero intra ciuitatem degebant ſuſcepto eo ſeditionis cauſas in alios conferebant: nihil quidem ſe penitus mouiſſe dicentes ſed ꝓpter diẽ feſtũ receptã neceſſario multitudinẽ in ciuitate obſeſſos eſſe potius cũ rõanis quã cũ ſeditioſis cõſpiraſſe. Ante uero obuiã ei uenerãt loſephus archelai cõſobrinus: & cum grato rufus agẽtes exercitũ regiũ & ſebaſtenes: & ex rõana cohorte milites ornatos ornatu cõſueto. Sabinus enĩ nec in eos Vari uenire paſſus iãdudũ ex ciuitate ad mare diſceſſerat. Varus aũt diſpartitũ aduerſus auctores tumultus per agros dimiſit exercitum: multiſq; ſibi exhibitis: quos minus turbulentos inueniſſet cuſtodiæ tradidit: maxime uero nocentium prope ad duo milia crucifixit. Adhuc autem ſuper idumeam ſupereſſe decem armatoꝝ milia nũtiato. Confeſti Arabas domũ redire iubet: qa eos nõ auxiliantiũ more uti militia: ſed ꝓ ſua libidie & ultra q̃ ipſe uellet agros uaſtare perſpexit: ſuis autem conuocatis agminibus in aduerſarios properabat. Verum illi ſe Varo antequam in manus uenirent Aciabi conſilio tradiderunt. Varus autem multitudini uenia

data duces eius interrogandos misit ad cæsarem. At ille cum ignouisset cæteris: non nullos regis cognatos: erant enim quidam inter eos herodis propinqui: supplicio subiugari præcepit quia oī no contra regem suum arma accepisset. Varus autem hoc modo rebus apud hierosolymam cōpositis eademq; cohorte quæ dudum in præsidio ciuitatis fuerat ibi relicta Anthiochiam abiit Romæ autem Archelao alia rursus cum iudæis causa conflata est: qui ante seditionem permissu Vari legati exierant: ius genti suæ liberum petituri. Erant aūt numero quinquagīta qui uenerāt astantibus una cum populo qui romæ degerent octo milibus iudeoꝝ. Itaq; conuocato a cæsare optimatum romanoꝝ amicoꝝ concilio in palatini Apollinis templū quod priuatum ipsius erat ædificium admirandis opibus exornatum: multitudo quidem iudeoꝝ constitit cum legatis cōtraq; Archelaus cum amicis. Cognatoꝝ aūt amici ab utraq; parte secreti aderant. Nam & cū Archelao stare propter odium atq; inuidiam recusabant: & cum accusatoribus conspici pudore cæsaris prohibebantur. Inter quos erat etiam philippus archelai frater beniuolo aīo duabus ex cāis præmissus a Varo ut & Archelao subuēiret: & si regnum herodis nepotibus distribui placuisset: partem aliquā mereretur. Iussit aūt accusatores exponere quæ nam contra leges fecisset herodes: primum non se regē sed oium qui usquā fuissent: tyrannum crudelissimū tolerasse dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis ea pertulisse superstites ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis solum eum laceraſſe corpora subiectoꝝ: sed etiā gentis suæ ciuitatibus deformatis exteras ornauisse: populisq; alienis iudeæ sanguinē condonasse. Pro antiqua uero felicitate ac prīis legibus nationem suā tanta egestate simul ab eo: atq; iniquitate repletā: prorsus ut plures ex herode clades paucis annis sustinuerint: quā omni æuo maiores sui postquā ex babylone discesserē perpessi sunt. Xerxe tunc regnante ad discordiam concitati. Verum se tamen ad hanc mediocritatem & aduersæ fortunæ consuetudinem processisse ut etiam successionem uoluntariā acerbissimæ feritatis subirent qui & archelaum tanti tyranni filium patre mortuo regē appellassent: nihil morati: & una cum eo luxissent mortem herodis: ac pro eius successore uota celebrassent. Illum autem quasi metueret: ne non certus eius filius uideretur ex cæde trium milium ciuiū regni sumpsisse primordia: & quia prīcipatum meruit tot immolasse deo hominum uictimas: tot festo die templum cadaueribus impleuisse. Recte igitur eos qui de tantis malis supereſſent: aliquando respexisse calamitates suas: & belli lege cupere uulneribus excipiendis ora præbere: atq; ab romanis precari: ut iudeæ reliquias misericordia dignas existimarent: ne ue quod ex ea natiōe restaret his obiicerent a quibus crudelissime lacerabatur: sed patriā suam coniungi syriæ finibus ac per iudices romanos administrari decernerent. Hoc enī modo probatum iri iudeos: qui nunc ueluti turbulenti ac belli cupidi reprehenduntur: moderatis rectoribus obedire. Iudeorum quidem accusatio eiusmodi petitione cōclusa est. Cum autem surrexisset contra nicolaus primum criminibus quæ in reges erant proposita dissolutis: nationem cœpit arguere: quia neq; gubernari facilis esset natura quæ regibus uix pareret. Vna uero etiā ꝓpinquos Archelai qui se accusatores cōtulerant insimulabat. Sed tunc quidē partibus cæsar auditis conuentū diremit. Paucis aūt diebus post mediam regni partē sub tetrarchæ noīe dedit Archelao: etiā regem si se dignū præbuisset facturum esse pollicitus. Reliquā uero dimidiam in duas tetrarchias diuisit: duobusque aliis herodis filiis attribuit: unam philippo: alteram illi qui cum Archelao de regno certauerat: Huius aūt parti cesserat trans flumen regio quarum ducenta talenta redditus erant. Bathanea uero & Tracon & Auranites: & quædam pars domus zenonis circa unam uicum philippo destinata sunt quæ talentoꝝ. c. redditus ministrabant Archelai uero ethnarca idumeā omnēq; iudeā & samariam habebat: quarta tributoꝝ parte leuata pro munere quia nō rebellasset cum cæteris Ac ciuitates qbus īperaret & ei traditæ sunt Stratonis Pyrgus & Sebaste & Ioppe & Hierosolyma Græcas uero Gazam & Gadarā & hioppō regno auulsas Syriæ cæsar adiecit. Erant aūt redditus archelai. xl. talenta. quin & Salome prætet illa quæ testamento regis & relicta erāt iānie dominā & azoti & phaselidis idē cæsar constituit: regiāq; apud Ascalonā largitus est ex quibus omnibus talentoꝝ. lx. redditus colligebantur. Domū uero eius Ethnarce subiugauit archelai. Cum autē cæteris herodis ꝓpinquis testamento relicto soluisset: duas eius filias uirgines extrinsecus quingentis milibus pecuniæ donauit: easq; nuptum pheroræ filiis collocauit. Diuiso autem herodis patrimonio etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talentum hisdem distribuit: exceptis suo nomine quibusdam rebus uilissimis propter honorem defuncti.

Capitulum. II.

INterea quidam iuuenis natiōe iudæus apud aliquem libertinum romanorum in sidoniorum oppido educatus: illum se format similitudine quem herodes necauerat.

Alexandrum esse mentitus fallendi spe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat sotium quendam gentilem suum: omnes regni actus optime scientē: a quo instructus affirmabat eoꝝ se misericordia qui sui atq; aristoboli occidēdi cā missi fuerāt similibus corporibus subditis morti esse subreptos. Denicq; his multos iā iudeos sefellerat ī creta degentes: ac liberaliter illic acceptus malūcq; inde trāsmissus ibicq; ampliore quæstu cumulatus ēt hospites suos magna uerisimilitudi ne romā secū nauigare pellexerat. Postremo delatus indice archina multisq; muneribus ab iudeis eius loci donatus q̄si rex a paternis amicis deducebaē. Ad hoc ei fidei ꝓcesserat formæ similitudo: ut qui alexandrū illū uiderant: planecq; nouerant hunc eū esse iurarēt: igit oēs etiā romæ uisendi eius studio circūfusi ꝓperabant: & infinita multitudo per uicoꝝ angustias quocūcq; referebatur cōueniebāt. Tanta nāq; demētia multos cœperat ut illū sella portarēt: ac regale obsequm propriis eius sūptibus exhiberēt. Sed cæsar alexādri uultū optime sciēs: accusatus ei fuerat ad eū ab herode: & si priusquā uideret hoiem: fallaciam similitudis aīaduerterat: hilariori tamē animi spe nōnihil indulgendū putauit: & ladū quendā qui alexandrū bene cognosceret misit: ut ad se adolescentē adduceret. Quo ille cōspecto statī psonæ dram cōiectura deprehendit. Maxie aūt ubi corporis eius duritiā & seruilē formā cōsiderauit: ītellexit oē cōmentū. Satis āt cōmotus ē dictorum eius audacia aristobolū pcontantibus saluū quidē illū eē memorabat cōsulto uero non ad esse: qa apud Cyprū degeret cauēdo isidias: minus ei se circūueniri posse disiunctos. Itaq; ladus ei ab aliis separo uitā dixit a cæsare primū fore tātæ fraudis si ꝓdidisset auctorē. Id aūt se facturum pollicitus ad cæsarē sequit: & iudæū indicat: qui formæ suæ similitudie abusus eēt ad quæstum. Tanta ei dona ex ciuitatibus eū singulis abstuliss docuit: quāta uiuus Alexander accepisset. Risit his cæsar & falsū quidē alexandrū pp habitudinē corporis remigum numero inseruit: suaseē uero eius interfici iussit. Melius aūt sumptū detrimētū ꝓ amentiæ ptio satis eē idicauit. Ethnarchia uero suscepta memor discordiæ supioris archelaus nō solū iudæis: sed ēt samariētibus crudeliter abusus est. Nonoq; pricipatus sui āno legatis cōtra se ab utrisq; ad cæsarem missis: ipse qdem in exiliū pellit. Viennā gallicæ ciuitatē: patrimoniū uero eius thesauris cæsaris adiudicatur Quē quidē priusquā euocarēt ad cæsarē: huiuscemodi somniū uidisse cōmemorauit. Nouē aristas plenas: & maxias a bobus comedi somniauit. Accitos deinde uates chaldeorumq; nōnullos quidā illo putarent idicari somnio cōsuluerat. Aliis aūt aliter interptantibus Simon quidā esseus genere dixerat. Aristas annos arbitrari bouescq; regꝝ mutationes: eo quia agros arādo uerterēt ac mutarent. Ideoq; regnaturꝝ eē tot annis quot significasset numerus aristarꝝ: uarias aūt rerum mutationes expertū esse morituꝝ. His auditis quincq; diebus post idē archelaus ad cām dicendā est euocatus. Dignū aūt dixi memoria etiā cōiugis eius glaphiræ somniū archelai filiæ Cappadocum regis referre. Quā cū alexander primus habuisset uxorē: frater huius de quo loquimur herodis filius a quo ille iterfectus ē: sicut iā designauimus post illius mortē. Iube regi libyæ nuptā: eoq; defuncto domū reuersam: domiq; apud patrē in uiduitate degentē: Ethnarches archelaus ubi cōspexit ad hoc amoris accensus est: ut eā statim repudiata coniuge sua Mariane sibi copularet. Hæc igitur in breui tēpore postq̄ in iudæā rediit: uidere uisa est instantē sibi alexandrū dicere. Satis fuerat tibi libycū matrimoniū: sed tu illo nō contēta rursus ad meos penates reuerteris audacissima uiri tertii quodq; grauis est: fratris mei iuncta matrimonio. Equidē nō dissimulabo cōtumeliā: te quæ licet inuitā recuperabo. Atq; hoc expositō somnio uix biduū superuixit. Igitur archelai finibus in ꝓuintiā circūscriptis ꝓcurator equitū apud romanos cōponius a cæsare missus est ea sibi a cæsare ptāte mandata. Hoc disceptante Galileus quidā simon noie defectionis arguebantur: quia indigenas increparet: si tributum romanis pendere paterentur: dominoscq; post deum ferre mortales. Erat aūt propriæ sectæ sophista: nulla in re aliis simul. Etenī tria sunt apud iudæos genera philosophiæ. Hoꝝ unū pharisæi profitentur: alterum saducei: tertium aūt probabilius habetur essei colunt: gente quidē iudæi. Verum inter se mutuo amore coniunctissimi & qui præter cæteros uoluptatē quidē quasi maleficia uitare. cōtinentiam uero seruare neq; cupiditati succūbere: uirtutē maximā ducere. Itaq; nuptias quidē fastidiūt: aliēos uero filios dū adhuc molles sunt erudiūt: traditos ꝓ cognatis habētes suis moribus diligēter istituūt. Non qa cōiugia uel hūani generis successionē censeāt pimendā: sed qa cauendā putēt intēperantiā fœminarꝝ nullā earꝝ uni uiro fidē seruare credētes. Qui & diuitiarꝝ contēptores fūt: rerūcq; apud eos cōicatio admiratiōi habeē: neq; iuenias alteri alterꝝ opulētia ꝓstare legēcq; sibi dixerūt: ut q disciplinā suā sectari uellēt: bōa cōtubernio publicarēt. Ita ei fore ne uel pauptatis humilitas: uel diuitiarꝝ dignitas appareret: sed pmixtis facultatibus ueluti inter fratres unū esse oīum patrimoniū. Probo aūt ducunt oleum: & si quis uel inuitus unctus fuerit: mūditiis corpus abstergere: quoniā squaloré decori putant dūmodo semper in ueste sint candida. Designatos āt cōium rerum ꝓcu-

ratores habent:& ad usus omnium indiuisos. Non est autē illis una ciuitas certa:sed in singulas multi domicilia transferunt:& aliunde aduenientibus sectæ suæ ꝓfessoribus qd habeāt ꝓmptum exhibent q̄si ꝓpriū.Denicꝫ tanq̄ cōsuetissimi ad eos ígrediunt quos nunquā ante uiderūt.Hinc est quia cū pegrinantur ꝓpter latrocinia tantū armant:neqꝫ præterea quicquā ferunt.In singulis aūt ciuitatibus ex eodē collegio specialis curator hospitū cōstituitur qui eoꝝ uestimēta cæteraque usui necessaria tueatur. Amictus aūt cultusqꝫ corporis oibus pueris í metu & sub cura magistri agentibus par est.Nec uero uestitū siue calceos mutant:nisi aut oīno cōcisis prioribus aut longi temporis:usu cōsumptis.Nihil aūt inter se mercant aut uendunt:sed egenti quisqꝫ qd habeat præbens refert ab eo qd ipse non habeat.Quāuis etiā sine ꝓmutatione cunctis libera sit facultas a quibus libuerit accipiendi qd opus sit. Præcipue circa deū religiosi sunt.Nanqꝫ ante solis ortū nihil profani loquūtur.sed ei patria quædā uota celebrant:quasi ut oriatur precantes.Deinde ad quas uenerūt singuli artes a curatoribus dimittunt. Cunqꝫ ad horā quintā studiose fuerint operati rursus in unū cōgregātur:litheisqꝫ præcinctis uelaminibus ita corpus aquis frigidis abluunt Atqꝫ hac lustratōne in eadē secreta coeunt.Quo neminē alterius sectæ hoiem aspirare cōcessum est ipsiqꝫ purificati:uelut in sanctū quoddā tēplū in cœnaculū cōueniunt:qbus cū silentio sedentibus pistor quidē panes ordine unū aūt ualsculū ex uno pulmento singulis cocus apponit.Deide uoce cibū sacerdos anteuenit:neqꝫ gustate quēquā fas est:nisi prius deo celebratur oratō.Post finem quoqꝫ prandii uota repetunt.Nam & cū incipiunt & desinūt q̄si datorem uictus deū laudibus canunt. Tunc ueluti sacris illis depositis uestimētis usqꝫ post meridiē ad opera se conferunt. Reuersiqꝫ inde similiter cœnant cōsedentibus etiā hospitibus si quos fortasse interuenisse reppererint.Neqꝫ uero clamor unquā tecum illud:neqꝫ tumultus inquietat:cum etiam loquendi ordine aliis alii cedant:eorūqꝫ silentiū extra tectum constitutis Arcanū quoddā uideatur horribile.Cuius quidē rei ꝓpetua sobrietas causa est:quodqꝫ apud eos edēdi aut potādi modus saturitate diffinitur.Sed quāuis aliquaꝫ reꝫ nihil sine p̄cepto faciūt curatoris:tamē in his duobus hoc est in iuuando & miserēdo sui iuris sunt. Nam & subuenire dignis cū opus est suo arbitrio cuiqꝫ licet atqꝫ indigētibus alimēta porrigere.Sane cognatis dare aliquid sine curatoribus interdictū. Idem iracundiæ moderatores iusti sunt:indignationē cohibent:fidē tuent:patri obsecundāt: & omne quod dixerunt iureiurando fortius habent.Ipsum aūt iusiurandū q̄si periuro deterius uitāt. Iam enim mendacio condēnatum arbitrant: cui sine deo non creditur.Summū aūt studium ueterū scriptis adhibent ea maxime indeqꝫ quæ animæ & corpori expediant eligentes.Hinc illis morborum remedia stirpes medicas quāqꝫ uim propriam singuli lapides habeant rimantibus cōquirātur.Sectæ uero suæ studiosis non statim cum eius una collectio:sed per annum integrū extrinsecus cōmoranti cuiqꝫ eundem uictus ordinē tribuunt.Dolabram quoqꝫ & quod prædictū ē perizoma & albam uestē tradentes.Cum uero processu tēporis experimentū continentiæ dedit: accedit etiā ad cōmunē cibū:& purioribus ob castificationē scilicet aquis participat:neqꝫ tamen in conuictum assumitur.Post ostensionem quippe continentiæ duobus annis aliis mores eius probantur.Cunqꝫ dignus apparuerit tunc demū in consortiū assumitur.Prius uero quā incipiat cōmunem habere cibū magnis execrationibus abiurat se primū quidē colere deum:deinceps quoque erga homines seruare iustitiā:& neqꝫ propria spōte nocere cuiquā:neqꝫ ex præcepto obesse: quinimo iniquos omnes odisse;& cū laborare semper iustitiæ sectatoribus fidem oibus seruāmaxime uero principibus. Neqꝫ enim absqꝫ uoluntate dei cuiquā consentire posse ad principatus potentiam accedere. Si uero ipse cæteris præsit nunquā abuti nunquā se ab usurum uiribus potestatis ad cōtumeliā subiectoꝝ sed neqꝫ uestē aut ambitioso aliquo ornatu reliquis eminere ueritatē semp diligere:& habere ꝓpositū cōuincere mentiētes.Manus uero a furto & animā puram seruare ab iiustis cōpendiis:& neqꝫ aliquid de misteriis cōsecrantes celare.Neqꝫ profanis eorum quippiam publicare:etiam si in tentata quispiam morte compellat. Super hæc autē addunt nihil se de dogmatibus aliquid quā ipsi susceperint tradere.Fugere autem latrocinia:& conseruatum iri similiter dogmatis sui libros:angeloꝝ nomina his quidē execrationibus explorant:& q̄si præmuniūt accedētes.Deprehēsos uero in peccatis a sua cōgregatiōe depellūt:& qui taliter fuerit condēnatus miserabili plerūqꝫ morte consumit:illis quidē sacris sacratibus obligatus:neque capere ab aliis oblatū cibū potest. Herbas uero pecudum more decerpēs:& fame exæsa membra corrumpuntur. Ob quā etiā plurimos plerūqꝫ miserati:& extremū spiritū agētes receperūt sufficientem ꝓ peccatis eoꝝ quæ usqꝫ ad mortē adduxerat pœnā fuisse cēsentes:in iudiciis uero sunt diligētissimi atqꝫ iustissimi. Disceptāt ár nō minus quā centū in unū coacti: qd ár ab his decretū fuerit immobile manet. Veneratio quoque apud eos post deum magna legiferi est:ita ut si quis blasphemauerit morte damnetur.Senibus uero obedire:& plurimum quorumque deprobabile

arbitrãtur officium:cum simul deniq; sederint.x.nullus unus nouem loquitur inuitis. Exponere quoq; in medium eoꝝ uel in dexteram sui partem quisq; deuitat. Sabbatis quoq; operationẽ aliquam contigisse omnibus iudeis diligentius cauent neq; cibum sibi solum pridie præparant: ne uidelicet illo die ignem accendant:sed neq; uas aliquod transponere præsumunt immo nec alium purgant.Aliis aũt diebus fodientes foueam uno uerbi gratia pede altera illi cũ illa dolabra quã tradi nuper accedentibus diximus demissa ueste sese diligentissime contegentes:ne scilicet splendori diuino iniuriam faciant:in eadem fouea ab onere uentris leuanturiac deinceps terram quã effoderant reducũt:idq; ipsum faciunt ĩ locis secretissimis: & nẽpe cum naturalis sit ista purgatio:nihilominus tamen solẽnẽ habent ut quasi ab immunditia diluantur: decernunt aũt inter se secundum susceptæ abstinentiæ tempora in ordines.iiii.tantũq; hi qui minores sunt inferiores præcedentibus æstimantur ut si aliquos eoꝝ contigerit quasi a contractu alienigenæ diluantur uiuunt aũt quã longissime:ita ut plurimi eoꝝ usq; ad centenariã præferant ætatẽ ꝓpter simplicitatem.s.uictus: quod eis nimirum accedere puto propter institutionẽ bene in omnibus ordinatam.Sunt aũt aduersoꝝ cruciatus siquidẽ uincunt firmitate consilii. Mortem uero si cũ decore obeunda sit iudicant etiam imortalitate meliorem:prodit aũt eoꝝ in oĩbus negociis animos bellum gestum cum romanis. Tunc siquidem per artuum confractiones & ignes ac ꝑ tormenta omnigena transeuntes:ut uidelicet in legislatores aliquid loquerentur iniuriam:uel cibo rum quippiam quos non solent ederent:ad neutrum hoꝝ potuerunt impelli:sed neq; deprecari suos tortores:aut ipsa fere supplicia:in mediis quinimo cruciatibus subridentes:& eis qui tormẽta admouerant:illudentes constantes animos cum quadam hilaritate reddebant.s.quasi qui eos essent denuo recepturi.Opinio quippe apud illos firmata constitit:corruptibilia quidem eẽ corpora:materiamq; eoꝝ non esse perpetuam: animas aũtẽ imortales semper manere:& de æthere subtilissimo commeantes quasi carceribus ita corporibus implicari:uelut quas illecebra carnalis attraxerat.Cum uero fuerit a carnalibus releuatæ uinculis quasi de seruitute longissima liberatas ita ilico lætari:eas sublimesq; ferri.Et quidem bonis continentes in hoc græcoꝝ sniis pronunciant ultra Oceanũ degere:ubi eis sit imposita perfruitio:illic quippe esse regionẽ:quæ neq; imbribus:neq; niuibus:neq; æstibus aggrauetur:sed quã oceano oriens zephyrus & leuiter aspirans amenet.Malis aũt aiabus procellosa loca & hiberna delegant plena gemitibus exercendaꝝ sine fine penaꝝ:uidentẽ aũt mihi secundũ hanc ipsi intelligentiã græci quoq; sortibus suis quos heroas & senideos uocant beatoꝝ insulas sequestrasse:improboꝝ aũt aiabus locum apud iferos impioꝝ:in quo etiã cruciari quosdam cõmentati sunt:sisyphos uim & tantalos & ixiones & tityos principio quidem imortales esse animantes:ob ad hortationem utiq; uirtutis dehortationẽq; nequitiæ bonos quippe fieri in huius uitæ cõuersationẽ meliores per spem bonoꝝ etiam post lucem redibendoꝝ:improboꝝ autẽ impetum retardari æstimantiũ:quoniã & si huius uitæ spatio latuerint:post obitum tamen sint imortalia tormenta passuri.Hæc sunt ergo:quæ esset de diuinitate animæ philosophantur.Plane illecebram is qui semel deoꝝ sapientiam gustauerint reponentes.Sunt aũt in eis qui etiam futura nosse promittant.sacris uidelicet libris: & uariis sanctificationibus:prophetarũq; dictis a primis ætatibus adhærentes: raro aũt accidit:ut prædictiones eoꝝ frustratio cõsequatur. Est aũt aliud etiã esse notum collegium cibos quidẽ & mores legumq; similia cum prioribus habens.Distat aũt opinione coniugii:maximã siquidem uitæ hominum partem successionẽ.s.amputare eos:qui abstineant nuptiis arbitrantur:quippe si in eandem uelint ire sniam:defectuꝝ confestim genus humanũ fore.Nihilominus tantũ ipsi tanta moderatione cõueniunt ut per triennium explorent ualitudinẽ fœminaꝝ.Et si constanti purgatione apparuerint idoneæ pertuita eas in matrimonia adsiscunt. Nemo tamen eoꝝ cum prægnãte concumbit:ut ostendant:quia non uoluptatis nuptias:sed causa inierint liberoꝝ.Lauãtibus aũt fœminis:ita ut uiris perizomatũ inest amicus:tales mores huius collectionis: duo aũt priorum quasi ordines sunt.Ex quibus pharisei dicuntur qui certiorẽ legalium rituũ notitiam profitentẽ: & hi primum dogma habent: ut imarinene & deo uniuersa deputent: & quidem uel agere quæ iusta sunt uel negligere secundum maiorem partem esse beniuolentiæ in hoĩbus profitẽtur adiuuante tantum in singulis & imarinene:aiam autẽ quidem oẽm incorruptam esse:transire autẽ in alia corpora solas bonoꝝ:improboꝝ aũt interminabili supplicio cruciari.Saducei porro.i.sedis collectio imarinenẽ omnifariã negant:& deum extra oẽm mali patrationem inspectionemq; constituunt.Aiunt aũt electioni hoĩum uel bonũ uel malũ esse propositum: & secundum uolũtatem propriam alterutrum unumquẽq; coniungi.Aiarum aũt generaliter uel supplicia denegãt uel honores:& pharisæi quidem sociabiles:& qui studeant se mutua dilectiõe completi.Saducei uero & inter se feris moribus discrepãtes:& conuersatio eoꝝ ita circa participes ut erga exteros

inhumana:hæc ſunt quæ de iudæorum philoſophis dicēda repperī:nunc ad incœptū reuertor.

Capitulum.III.

ARchelai regno in ordine prouintiæ iam decedente reliquit idem philippus & herodes qui cognoīabatur Antipas tetrarchus ſuas regebāt.Salome aūt moriens Iuliæ auguſti cōiugi regionē quā rexerat:& iamniā & in phaſelide palmito teſtamēto reliqt. Delato aūt ad Tyberiū iuliæ filium romano impio poſt mottē.ſ.auguſti qui prefuit rebus annis ſeptem & quinqginta menſibus ſex diebus duobus manentes in tetrarchiis ſuis:herodes.ſ.ac philippus:hic quidē iuxta fontes ipſos:de quibus iordanis flumen exoritur ī paniada condidit ciuitatē:quā cæſariā uocitauit:aliāq; inferiori gaulanite:quā iuliadē noīauit. Herodes uero in galylea tyberiadā impia aūt cognomine iuliæ Miſſus aūt a Tyberio in iudæā pilatus qui curandam acceperat regionē nocte intēpeſta optas in hieroſolymā intulit imagines cæſaris:quæ res poſtridie grādē inter iudæos ſuſcitauit tumultū: nā qui aderant ſtupore permoti ſunt:quaſi iam profanatas leges ſuas uiderēt.Nullū.n.fas eſſe dicunt collocari in urbe ſumulachrū.Ad que relā autē eoꝝ qui in ciuitate erant:ſubito etiam de agris multitudo confluxit.Euntes aūt illico cæſariam ad pilatum intentiſſime dēpcabanť:ut ab hieroſolymis auferrentur imagines:& eis iura patria ſeruarenť.Pilato aūt ſupplicantibus abnuēte circa domū eius proni corruerant:& īmobiles.v.diebus continuis noctibuſq; manſere.Poſt aūt pilatus tribunal aſcendēs ī ſtudio magno conuocat multitudinē iudæoꝝ q̄ſi qui eis uellet dare reſpōſum:cū ſubito milites accepto ſigno: ſic.n.fuerat prepatū:armati circūſteterunt iudæos:circundataq; triplici acie.ludei quidē ſtuporis erant pleni uidentes inſperatam reꝝ facié.Tunc pilatus denuntians trucidatuꝝ ſe oēs niſi imagines cæſaris ſuſcepiſſent:annuit militibus:ut educerēt gladios.ludæi aūt quaſi ex uno conſilio omnes ſubito corruerunt:& ceruices nudatas ad excipiēdos ictus pararūt uociferantes uniuerſi magis ſe interfici uelle quā legē.Tunc pilatus circa religionē ſtudiū populi demiratus confeſtim de hieroſolymis ſtatuas iuſſit auferri:deide uero cōturbationē alterā cōmouebat:erat apud eos ſacer theſaurus quē chorboan dicunt:hunc ad inductionē aquaꝝ iuſſit expēdere:erat aūt inducenda aq̄ ab ſtadiis.ccc.ad hoc itaq; uulgi oriebantur querelæ ita ut etiā pilati qui hieroſolymā uenerat cū clamore circundarent tribunal:ille āt p̄uiderat:ſed quidē tumultū eoꝝ populo p̄miſcuit armatos milites:qui tunc eſſent priuatoꝝ ueſtibus induti.Præcepit gladiis quidē nō uterentur:fuſtibus aūt acclamātes ferirēt.Sicq; cōpoſitis rebus dat ex tribunali ſignū cōſeſtimq; cædebantur iudæi:quoꝝ multi quidē perierunt plagis:multi uero ſe inuicē trucidantes in fugam miſera contritione uerſi ſunt tunc ad calamitatē interfectoꝝ ſtupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accuſator herodis tetrarchæ agrippas fuit filius ariſtoboli:quē pater herodes ſterfecit:ad tyberiū uenit.Illo aūt non ſuſcipiente accuſationē reſidens romæ ad aliquotū quidē potentium notitias ābiebat.Maximis aūt colebat officiis germanici filiū Caium cum adhuc eſſet priuatus. Et quodam die inter copioſum epularū apparatū quibus eum demerebatur:ad ultimū extenſis manibus aperte deū cœpit precari:celeriter illū mortuo Tyberio dominū cunctoꝝ uidere.Hoc cum quidā de fāiliaribus eius Tyberio nūciaſſet ſtatim concludi iuſſit agrippā qui & ſub grandi ærumna uſq; ad morte Tyberii in carcere p̄ menſes ſex tenebať.ſed defuncto eo poſt regnū annorum duoꝝ & uiginti dieꝝ trium ſuccedens imperium.C. Cæſar abſoluit agrippā uinculis & tetrarchiā philippi:iam eni iſte deceſſerat ei tradidit:regemq; appellauit.Cum ueniſſet aūt in regnum agrippas:herodis tetrarchæ cupiditatis per iuidiā ſuſcitauit.Irritabat aūt eū maxīe ī ſpem regni herodias uxor:exprobrans ei ſecordiā & dicēs:quia p id quod noluerat ad cæſarē nauigare careret ptāte maiore:nā cum agrippā ex priuato regē feciſſet:quo mō dubitaret illū ex tetrarcha eodem honore donare.His adductus herodes uenit ad Caium:a quo ob auaritiā uehementer increpatus ad hiſpaniā fugit:ſecutus eū quippe fuerat accuſator agrippas:cui ēt tetrarchiā illius. C.Cæſar adiecit.Atq; ita herodes quidē in hiſpania peregrinātе ſecū etiā uxore deceſſit.Caius uero cæſar in tantum contumelioſe abuſus eſt fortuna ut etiā & deum ſe putaret:& uellet uocari. Patriam quoq; ſuam multorum nobiliū cæde truncauit.Extendit aūt impietatem ſuam etiā in iudæam:petroniū denicq; cū exercitu hieroſolymas direxit:p̄cipiens ut in templo ſtatuas eius leuaret : quod niſi ſuſciperēt iudæi contradicentes quidē ex his interficeret:reliquam uero multitudinem captiuaret:permouebat autem hoc profecto deum.Et petronius quidem cū tribus cohortibus multiſq; de Syria habitatoribus properabat in iudeā de antiochia.Iudeorū uero quidā non credebant famæ prælium nuntianti.Qui uero credebant nihil de reſiſtentibus poterāt cōminiſci . celeriter autem in omnes peruadit metus:nam iam ptolomaidam puenerat exercitus. Eſt autem hæc ciuitas Galyleæ littore in magno compoſita:circundatur aūt montibus ab oriē tali plaga p̄ ſexagīta ſtadia diſſepatis:ſed ad Galyleā pertinentibus:a meridiano aūt carmelo qui

abeſt ſtadiis centū uiginti:a ſeptētrionali quoq; mōte qui eſt altiſſimus:quē uocāt ēt icolæ ſcalā tyriorū:& hic aūt diſtat ſtadiis.c.ab ea aūt urbe q̄ſi ab duobus ſtadiis præterlabit fluuiolus quē uocant beleum exiguus prorſus:cui prope eſt ſepulchrū mēnonis habēs iuxta ſe.c.fer cubitorū ſpatium cōtinentē:ſed admiratione digniſſimū:ē aūt ſpēs uallis rotundæ uitreā emittēs harenā: quam cū exhauſerint multæ naues piter accedentes:locus hiſdē rurſus impletur:uēti ſiquidem quaſi dedita opera cōuehunt de circūſtantibus ſupciliis harenā iſtā utiq; cōem.Locus aūt metalli ſtatim metalla ī uitrū quæ ſuſcepit mutat.Mirabile quoq; mihi illud uidet: quoniā conuerſæ iam harenæ in uitrum quæcūq; ps ſuper margines loci ipſius fuerit iacta ī cōem harenā denuo conuertitur.Igitur loci eius natura talis eſt.Iudæi aūt cū mulieribus & filiis collecti incampū in quo eſt ſita ptolomais petronio ſupplicabant principio ob patrias leges:deinceps uero etiā pro ſuo ſtatu:ille aūt ob multitudinē precantiū & p̄cum inflexus exercitū quidē & ſtatuas in ptolomaide reliquit:procedens aūt ī galyleā & conuocans in tyberiade tam populū iudæorū quā oēs eorum nobiles:& uim romani exercitus cœpit exponere:& minas cæſaris. His addēs:quoniā & contumelioſa eſſet ſupplicatio iudeorū:cū omnes ſiquidē gentes quæ parerent impio ro. in ſuis urbibus inter reliquos deos:imagines quoq; Cæſaris locauiſſent ſoli iudæi iſtud abnuerent.Siquidem quaſi ab imperio deficere eſſet etiā cum iniuria præſidentis. Illis uero contra legē moreſq; patrios allegantibus:& quia ne dei quidē ſimulachrū ne dū hois:neq; ſolū in templo:ſed neq; in prophano aliquo totius regionis loco fas ſibi eſſet locare: arripiens dictū petronius reſpondit. Sed & mihi domini mei lex ſeruāda eſt.Si eā quippe tranſgrediar uobiſq; p̄cam iuſte aīaduerſionem ſubibo ipugnabit ſane uos:nō petronius:ſed illle a quo ſum directus:ſiquidē ita & ego uos cogam implere quæ iuſſa ſunt. Ad hoc oīs multitudo ſucclamauit ante legis temerationē oēm ſe libenter ſubire pernicié Sedato aūt eorū clamore petronius ait. Pugnare ergo inquit aduerſus cæſarem eſtis parati? Reſponderunt iudæi p̄ cæſare quidē & populo ro, nobis ſemp p dies ſingulos uſus eſt offerre ſacrificia:ſi aūt in templo imagines æſtimet collocandas debere eū totam iudæorum gentē primitus innouare:præbere ſe quippe iugulos cū mulieribus & puulis ei q interficere uoluiſſet.Ad hæc admiratio petronū miſeratioq; peruaſit intuentē & inſuperabilem religionem uirorū:& tantū uulgus ad mortē conſtanter paratū.Et tunc quidē infectis omnibus receſſerunt.Poſtridie autē ac deinceps ſummates eorū priuatī uiritimq; cōpellans:populū quoq; publice alloquens:tunc quaſi conſulens admonebat.Interdū etiā minabat extollens & uirtutem romanam & indignationē cæſaris inter hæc etiam ſuā neceſſitatā cui eſſent exequenda p̄cepta: ſed illi ad nulla horū expimenta cedentibus:cū uideret etiā ſementē regionis intercipi ipſū q̄ppe anni tēpus erat:& quinq̄ginta pene diebus multitudo in urbe otioſe morabat ad ultimū cōuocatis omnibus ait ſe etiā periculoſam rē uelle aggredi.Aut enī deo coopante placabo cæſarē: ac uobis cum ſaluabor libenter:aut illū in ultionē irritabo:pro tanta multitudine impendo animā meam.Atq; ita dimiſſis turbis multa pro eo uota facientibus Antiochiā ab ptolomaida reuocauit exercitum:atq; illinc confeſtī miſſis ad cæſarē referens:& quo apparatu in iudæā irruiſſet:& q̄ tota gens ſupplicaſſet:quibus ſi abnuendū putaret:noſſet cū uiris etiā prouinciā p̄dendā.Seruaſ ſiquidē ipſos legē patriā:& nouis præceptis uehementer obſiſtere.His epiſtolis reſpondit Caius īmodice cōminans petronio mortē:quoniā ſuſſionū ſuaq; ſegnis executor fuiſſet.Sed ſcriptorū talium uectores per tres continuos menſes contigit aduerſa tempeſtate retineri. Alii āt exitium. C.cæſaris nūciantes proſpere nauigauerunt:deniq; ante ſeptē & uiginti dies epiſtolas petronius accepit finē cæſaris indicantes quā illi peruenirēt:qui cōminātia ſcripta portabant. Caio p dolū interempto:qui regnauerat annis tribus menſibus ſex rapitur in regnū ab eo exercitu qui romæ erat claudius.Senatus aūt referentibus cōſulibus ignatio Saturnillo & pōponio ſecundo mādat tribus legionibus ut eſſent preſidio ciuitati:& ipſe frequens in capitoliū deuenit. Quia propter īmāitatē caii bellū agi cū claudio decernebat:uolens imperiū ad optimates reducere:ut ſicut olī fuerat ad regendū digniſſimi eligerent. Accidit autē ut agrippas aduenirēt:quē cū & ſenatus in conſiliū & in caſtra claudius euocaſſet:ut.ſ.eo ſtrenuo adiutore uteret in quibus res poſceret:uidens agrippa claudiū iā eſſe opibus cæſarē ad eum perrexit:quē ille illico legatū ad ſenatū miſit indicantē ſuū propoſitū:quoniā primo quidē inuitus ab exercitu raptus ſit iniquū eſſe ſe militū erga ſe ſtudiū tam religioſum deſerere iā tutā aliter ſuā non eſſe fortunā:iā enī ad inuidiā ſatis eē q̄ in regnū uocatus ſit.Deinde ad miniſtratū ire paratū eſſe in rēpub.nō ut aliquis tyrannus ſed ut p̄ſul benignus ſufficere ſibi quippe honorē nominis. De ſingulis autem negotiis cōem oīum ſtare ſniam.Nam & ſi non natura eſſet modeſtus:locuples tamen moderandæ poteſtatis exēplū caii morte eſſe propoſitū.quæ cū detuliſſet agrippas reſpōdit curia:quaſi quæ exercitui & bois conſiliis fideret nolle ſe ſubire uolūtariā ſeruitutē:ſed accepto p̄m reſpōſo claudius rurſus miſit

agrippam nunciare eis:quoniã nõ posset adduci ut eos proderet:quoꝝ concessu ĩ impium esset accitus.inuitũ aũt se iturꝝ esse pugnã aduersus eos cũ quibus confligere minime uellet: proide eligendũ esse locum extra ciuitatẽ in quo confligerent:neq; enĩ sanctũ esse propter illorũ puer sitatem patriam ciuili cæde fœdari.Et agrippa quidẽ ista senatui nunciauit.

Capitulum.IIII.

INter hæc aũt unus de his militibus qui cum patribus erant educens gladiũ.Cõmilitones inquit quibus perturbati causis parricidia ꝑpetrare cupimus impatorẽ aduersus propinquos nostros claudiũ secutos maxime cũ hẽamus impatorẽ quẽ in nullo culpare possimus:& ad quẽ cum iustis magnis allegationibus:q̃ cũ armis egredi debeamus.Hæc dicens per mediã egressus est curiã:oĩbus se militibus consecutis:hoc exemplo optimates deserti in magno metu esse cœperunt:ac deinceps uidentes sibi aduersionẽ tutam non esse iter secuti militũ ad claudium transierunt:occurrebant aũt eis pro muris nudatos gladios ferentes hi qui fortunæ regis ambitiosius adulabanť:& pœne accidit:ut progressi quinq; interficerentur:ante.ſ. q̃ militũ impetũ cæsar agnosceret:nisi ꝑcurrens agrippas imminẽtis ei facinoris periculum nũciasset:dicens quoniã nisi coercuisset exercitũ iam in sanguine ciuiũ furentem confestim missurus esset omnes per quos conspicuũ esset impium:fieretq; solitudinis impator. Hæc audiens claudius continuit militũ impetum.Suscepit aũt in castris aduenientẽ senatũ:& indulgenti honore cõplexus:egressus cũ patribus confestim obtulit deo uictimas:ut mos est ꝑ imperio supplicari.Agrippã quoq; protinus mũeratur regio ꝑimonio:omnia addiicens ei:etiã illa quæ Augustus herodi donauerat:traconitiden scilicet & aranitiden. Præter hæc ãt aliud quoq; regnum quod Lysanie uocabatur.Et populo quidẽ donationẽ hãc ꝑ edictũ uidicauit. Patribus autẽ ꝑcepit:ut incisæ æris tabulæ in capitolio collocarenť.Donat aũt ei etiã fratrẽ suũ heroden qui genus eiusdem erat bernici iunctus regione Chalcidis.Opinione aũt celerrius Agrippæ dati regni census maximus effluebat:qua sane pecunia nõ ille in rebus exiguis abutebatur:sed talem murum hierosolymis circundare cœpit:qualẽ si potuisset absolui inefficacẽ prorsus obsidionẽ romanis oppugnantibus effecisset.Sed anteq̃ impleret opus decessit ĩ cæsaria. Regnauit autem ãnis tribus. Ante quoq; cũ tetrarchiã regeret:alĩs tribus ãnis tenuerat potestatẽ.Reliquit uero filias quidem tres de cypro natas Bernicen:marianné atq; drusilam:filium aũt ex eadẽ ipsa coniuge nomine agrippã:qui non nimis paruulus erat. Tunc claudius regnũ eius ĩ prouiciã redegit in cuius procuratione missus est Cestius festus. Post hũc aũt Tyberiũ Alexãdrium:qui nihil de cõsuetudine patria immutantes gentẽ in pace tenuerũt. Post hæc uero & herodes qui regnabat in Chalcide decessit.Relinquens de sorore sua Bernice filios duos. Bermocianum & heroden: de priore aũt marianne Aristobolum:cuius frater mortuus fuerat aristobolus priuatus:relicta filia iotapata:hi quidem erãt sicut supra dixi liberi aristoboli:qui fuerat herodis filius. Alexãder autẽ & aristobolus nati fuerant herodi de marianne:quos ipse parens interfecit. Alexandria aũt posteri in maiori Armenia regnauerunt.

Capitulum.V.

POst obitum aũt herodis qui regnauit in Chalcide claudius agrippã filiũ agrippæ in auunculi sui regno constituit.Alterius aũt prouinciæ suscepit curã post alexandrum cumanus:sub quo oriri cœperũt tumultus:& denuo iudæos calamitas cõpræhẽdit. Conueniente quippe multitudine ad diem festũ azimoꝝ in hierosolymã ſtãte legiõe romana super porticulum tẽpli armati quippe milites semp cũstodiebant festos dies:ne quid cõuenientes populi nouare auderent. Vnus ergo e militibus reductis turpiter uestimentis inclinãs posteriora sua obuertit ad faciẽ iudeoꝝ:& ad hunc habitũ uocẽ emittẽs similẽ succlamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri:ita ut circũstarent cumanũ ad supplicium militẽ deposcentes.Ex his aũt inconsulti iuuenes:& quasi natura apti ad seditiones mouendas in litem grauissimã prosiliebant:hi continuo quippe saxa rapientes percutiebãt milites.Tunc ueritus cumanus ne totius ĩ eũ uulgi impetus fieret plures euocauit armatos:q cũ essent porticibus imissi ĩ metus grauis incidit iudæis.Statimq; in fugã uersi relicto templo refugere cœperunt.Tanta aũt per egressus de constipatione obtritio facta est:ut conculcatione mutua super.xxx.milia hoĩum consũpta sint. Facta ẽ aũt uniuersæ gẽti luctuosa festiuitas & plãctus ꝑ domos singulas ꝑ3abat.

Capitulum.VI.

SVccessit aũt huic calamitati latrocinãtiũ tumultus.Iuxta bethoro quippe circa asensum publicũ stephanus qdã seruus cæsaris suppellectilẽ quãdã uehebat:quæ ab irruẽtibus direpta latronibus ẽ. Cumanus aũt ad iniquisitionẽ mittens eos qui in ꝓximis uicis essent:uinctos ad se adduci iussit:denuntians:ut conquisitos latrones ĩ uincula

coniicerent.qua occasione quidã militum in uico aliquo libros sacræ legis offensos discidit atq; cõbussit.Iudæi aũt quasi totã religionẽ inflamatã uiderint undiq; cõfluxerunt:& uelut machinamento aliquo:ita ut supstitionis atttacti oẽs ad unã euocationẽ ad cumannm cæsariã cõcurrũt precantes utmilitẽ qui rantã contumeliã deo legiq; eius intulisset:non relinqueret impunitum. Ad hæc enĩ ille uidebat multitudinẽ nequaquã quieturã:nisi aliqua esset satisfactiõe sedata. adiudicatũ militẽ p mediũ populũ:ad suppliciũ iussit adduci: sicq; iudæi placatis animis recesserũt.

Capitulum.VII.

DEnuo aũt galyleoꝝ & samaritanoꝝ conflictus exorit.In uico enĩ:quẽ gẽmã uocant qui est ĩ magno Samariæ cõpositus:quidã galyleus de numero iudeoꝝ ad festiuitatẽ ascẽdens interficitur.Ad quod factũ multi ex galylea regione conuenerunt ut cum samaritis confligerent.Hoꝝ aũt nobiliores conuenerũt in cumanũ rogantes:ut ante quã grauis calamitas oriretur transiret in galyleã:& in eos qui auctores essent homicidii uindicaret. Cumanus his negotiis quæ habebat in manibus post ponẽs illoꝝ petitiões sine effectu precatores emisit.Nũciato igitur homicidio hierosolyma omnis multitudo cõmota ẽ:& relicta diei solẽnitate in Samariã uulgus impetũ fecit sine duce:ne cuiquã principũ suoꝝ retinenti acquiescentes:latrocinio aũt eoꝝ & tumultu quidã Dinei filius Eleazarus & alexander præerat:qui in crabetene regione conterminos irruentes promiscuã dedere cædẽ a nullius ætatis exitio tempãtes:uicos aũt inflamauerũt.Cumanus autẽ hæc audiens adduxit secũ unã equitũ alã quæ uocat sebastianorum ut auxilio his qui uastabantur esset:sicq; eoꝝ multos qui Eleazarũ erant secuti compræhendit:plures quoq; iterfecit.Ad reliquã ãt multitudinẽ quæ ĩ uastandos samaritanoꝝ fines irruerunt:principes gentis de hierosolyma concurrerunt:optiq; ciliciis:& aspis cinere capitibus precabanť:ut ab incœpto desinerent:nec propter exercendã in Samaritas ultionẽ ad hierosolymæ pernicié romanos cõmouerent:miserererentur aũt patriæ suæ atq; templi filiorumq; & coniugum ꝓpriaꝝ: neq; oĩa piter in discrimen adducerent. Neq; ob unius galylei uindictam cuncta disperderent.His acquiescentes iudæi a negocio recesserunt.

Capitulum.VIII.

MVlti aũt p idẽ tẽpus in latrocinia conspirabant:sicut uere solet insolentia crescere rebus quietis:per quæ oẽm regionem agebantur rapine:& audaces quiq; reliquis uim afferebant:tunc samaritarum primates ad domitiũ q̃dratũ qui Syriã prouinciã ꝓcurabat tyrum uenerunt uindicari de his qui regionẽ eoꝝ deprædati fuerit postulãtes. Præsto aũt fuerant etiã iudæoꝝ nobiles:& ionathas filius ananiæ princeps sacerdotũ obiecta diluens allegabat:initium quidẽ tumultus samaritas fuisse:qui primi homicidiũ ꝓpetrassent: cãm tamen calamitatũ postea secutaꝝ præbuisse cumanũ:qui inter principia in auctores cædis noluisset ulcisci:tunc q̃dratus utraq; ptem interim distulit dicens.Quoniã cũ ad ipsas regiones uenisset diligenter singula inquireret:deinceps uero procedens cæsariã omnes quos cumanus uinctos reliquerat in crucẽ sustulit.Inde cum Liddã uenisset denuo audiuit samaritanoꝝ querelas & iudæorum decẽ & octo uiros quos cognouit pugnæ fuisse ꝓticipes securi ꝓcussit:duos aũt ex fumantiũ pontificum sacerdotẽ ionathã & ananiã eiusq; filiũ ananum:& nõnullos alios iudæos nobiles cæsariam destinauit:similiter aũt & samaritanoꝝ nobilissimos quosq;.Præcepit quoq; cumano & celeri tribuno romã nauigare redditurus claudio rõnẽ pro his quæ in regno gesserat. His ita cõpositis alidda ascendebat hierosolymã & iueniẽs multitudinẽ festiuitatẽ azimoꝝ celebrantẽ sine ulla conturbatione Antiochiã rediit.Romæ aũt cæsar auditis allegationibus cumãi & samaritanoꝝ aderat ãt Agrippas iudæoꝝ cãm magna intentione defendens:siqdẽ & cumanũ multi potentiũ oderãt ꝓnũcians aduersus samaritas tres eoꝝ nobilissimos iussit iterfici.Cumanũ aũt iussit urbe discedere.Celeré uero tribunũ uictũ hierosolymã mittens iudæis ad suppliciũ dedit: ut p urbẽ tractus capite cæderet.Post hæc felicẽ.Palãtis fratrẽ destinauit ad iudæos:q & eorũ ꝓuinciã cũ Samaria & Galyleã & peã curaret.Agrippã uero de Chalcide ĩ regnũ magnũ trãstulit:tradens ei illã quoq; prouinciam quæ felicis fuisset.Erat autẽ ista traconidis & batanea & gaulanitis.Addidit autem regnum etiã Lysaniæ & tetrarchiã quam Varus rexerat.

Capitulum.IX.

IPse aũt p annos tredecĩ:menses octo:dies trigita administratio ipio decessit successorem regni Neronẽ relinquẽs:quẽ suadelis agrippinæ uxoris suæ ĩ impiũ coartauerat: & quidẽ cũ legittimũ hñet filiũ britãnicũ ex Messalina natũ priore scilicet cõiuge:& Octauiã filiã:quã ipse priuigno collocarat Neroni.Suscepat aũt ex agrippina antoniã. Et Nero quidẽ quẽadmodũ p magnitudinẽ felicitatis:& opus abusus sit fortuna:& q̃liter fratrẽ suũ atq; uxorẽ matrẽq; interfecerit.Post quos in oẽs ꝓxios ĩmanitatẽ suã cõuertit:atq; ut ad ul-

timũ p amentiã ad histrionũ opa scenamq; puenerit:quoniam scio esse & narrationẽ molestam tacitus præterire melius puto.Conuertar aũt ad narranda:quæ ab eo aduersus iudæos gesta sũt.

Capitulum.X.

MInorem igitur armeniã regnandã aristobolo dedit herodis filio. Regno aũt agrippæ quattuor urbes addit cũ agris ad singulas pertinẽtibus iperia scilicet regione Abellã & Iuliadam: inGalylea aũt Tancheam & Tyberiadam.Reliqua aũt iudeæ felici procuranda dedit.Hinc principẽ latronũ Eleazarum:qui p uiginti annos regionẽ deprædatus:alioscq; multos cœpit:uinctoscq; romã direxit:aliorũq; quos i crucẽ sustulit latronũ uel in communione sceleris deprehensoꝝ populariũ:fuit pœne imunerabilis multitudo.Sic enĩ regione purgata aliud genus latrocinantiũ in hierosolymis oriebatur.Hi aũt sicarii uocabantur. Die claro & in media ciuitate passim quoscq; interficientes.Potissimũ uero diebus festiuis imiscebãt uulgo: & sicas sub ueste gestantes.His diuersos quoscq; interficiebant ac deinceps collapsis hominibus illi inter reliquos descelere querebant:qua fraude extra suspitionẽ manebant:diuq; latuerunt.Primus igitur ab eis ionathas pontifex interfecitur.Post hunc aũt quottidie plurimi cædebantur:atq; ipsis calamitatibus molestior timor ciuitatẽ premebat:sicut enĩ in medio bello p singula momenta omnes mortẽ operiebantur. Circũspiciebant aũt eminus quoscq; appropiquãtes: & neq; amicis suis fidere poterant:dũ tantũ in mediis suspitionibus atq; custodiis nihilominus interficiebantur.Tanta erat latrocinãtiũ temeritas & ars quædã latẽdi.Ad hæc ãt alia etiã maloꝝ collectio facta est cædẽ quidẽ abstinẽtiũ:sed consiliis magis impioꝝ:quæ ps nõ minus q̃ sicariorum felicẽ urbis statũ corrupit:seductores quoq; hoies & circũuentores sub spẽ religiõis nouãdis rebus uulgus insanire fecerunt:nã in solitudines egrediebanẽ promittẽtes deũ signa eis ostẽsurum libertatis.Contra quos felix uidebanẽ quippe semĩa defectionis esse:mittens equites atq; pedites armatos magnã multitudinẽ intetfecit.

Capitulum.XI.

MAiore aũt plaga iudæos afflixit ægyptius quidã pseudo prophetæ:aduenies quippe i prouiciã magnus cũ esset prophetæ opinionẽ sibi arrogãs.xxx.ferme milia hoim cõgregauit quos uana seductione decepat:& circũducens eos de solitudine in montẽ q uocaẽ oliuaꝝ:inde hierosolymã nitebatur ascendere:depulsoq; romanoꝝ p̃fidio in populares exercere dominationẽ utebatur sane stipatoribus qui ad facinus cõuenerãt: prætuidit sane eius impetũ felix:& occurrẽs cũ ipis Romãis armatis quos etiã iudæoꝝ reliqua multitudo iuuabat iniit conflictũ.Et egyptius quidẽ cũ paucis fugit. Plurimi aũt qui cũ ipso fuerãt cõprehensi:atq; uinculis traditi sunt. Reliqua uero multirudo in regiones proprias dispersa est. Compressis porro his etiam sicut in ægro corpore : rursus pars altera tumescebat. Magi enim quidam & latrones collecti multis aflictionem inducebant : & quasi ad libertatem uocabant: mortem aptissimã cõminates his qui romanoꝝ pricipatui obedire uoluissent:ut uel reluctãtes auerterent eos qui spõtaneã ferrent seruitutẽ. Dispsi ergo bipertitã regionẽ diripiebãt quorũq; potentium domos: eosq; insup trucidahant:inflãmabant etiã agros:ita ut desperatiõe eoꝝ tota iudæa protinus impleretur.Et hæc quidẽ pugna indies grauius augebatur. Alter aũt tumultus ortus circa cæsariã inter iudæos scilicet qui ibi p̃mixti habitabãt:& syros cõmotiõe facta.Hi siqdem poscebant ut eoꝝ fieret ciuitas iudæũ eius fuisse conditorẽ dicentes:erat autẽ rex herodes Aemuli uero conditorẽ quidẽ cõfitentur iudæũ:ipsam uero ciuitatẽ fuisse gentiliũ uidicabant. Neq; enĩ illic statuas & fana potuisse constitui si ad iudæos eã conditor pertinere uoluisset. Ob has ergo causas iter se populus uterq; iurgabat.Procedebat aũt usq; ad arma contẽtio:& quotti die ad confligendũ audaces quiq; partis alterutræ prosiliebant.Neque enĩ iudæoꝝ seniores cohibere tumultus gentis suæ poterant:& græcis turpissimũ uidebatur a iudæis inferiores uideri Præstabant aũt hi quidẽ diuitiis & corporũ uiribus.Græci uero auxilio militũ: magna siquidẽ pars romanæ manus de Syria illo fuerat congregata.Et quasi cognati ad auxiliandũ parati erãt syris. Præfecti aũt militũ curabant cõprimere tumultũ:& pugnaces quoscq; cõprehendentes tau reis ulciscebantur:ac uinculis.Neq; tunc supplicia cõprehensoꝝ impedimentũ aut timorẽ reliquis inferebant: immo magis hoc ipso seditionis irritabantur augmentum:tunc demum felix minaci edicto præcepit contumaces quoscq; urbe discedere:non parentium autem immissis militibus interfecit non paucos:quorum etiam substantiæ direptæ sunt. Post hæc quoq; cum uideret seditionem manere nobiles utriusq; partis elegit:& susceptа legatione misit ad Neronem pro his quæ sibi competere arbitrarentur acturos. Successit autem eiCestius & hos qui maxime infestabant prouinciã sollicite persecutus:latronũ plurimos cõprehẽdit atq; iterfecit.

Capitulum.XII.

VErum successor huius Albinus non eodē more negotiis præfuit. Neq; enī fuit aliqua malignitatis species quā ille prætermiserit. Deniq; nō solū ciuibus furabat: & diripiebat substantiā singulos: neq; solum tributos addita mentis in cōmune gentē grauabat: sed etiā quos ob latrocinia uel decuriones ciuitatū cōprehenderunt: uel quia prioribus iudiciis in custodiis erant relicti accepta a cognatis eos pecunia liberauit. Et is solū qui nō dedisset in carceribus quasi nocentissimus remanebat. Per idē tēpus eos quoq; qui res nouare cupiebant: in hierosolymis crescit audacia. Ex quibus sane qui erāt opulenti Albinum largitiōe redimebāt: ut eis tumultū mouētibus nō indignaret, pars aūt popularis quæ nō satis gaudebat: quiete Albini pticipibus iungebat. Vnusquisq; improbos cohorte propria circūdatus ipse qdē quasi princeps latronū: & tyrannus eminebat. Stipatoribus uero suis ad direptionē mediocrium abutebat. Ita fiebat: ut hi quidē quos uastabant domus tacerent. Illi aūt qui extra incōmodum stetissent metu ne similia paterēt querelis deterrebant: imo & officiis ābiebāt eos quos cōstabat dignos esse suppliciis. In cōmune aūt oīum fuit intercepta fiducia. Et erat tunc multiplex dominatio: & semina captiuitatis futuræ iam ab illo tēpore spargebantur. Cum sane eiusmodi mos fuisset albinus: tamen succedens ei Cestius Florus optimū eū p compationē sui fecit uideri. Ille siquidē plura occulte & cū fraude nocuerat Cestius uero iniquitates suas in uniersam gentē tā palam quā si gloriaretur exercuit. ac uelut nō ad regēdā puinciā: sed ad dānatos pœnas carnifex missus neq; rapinas ullū morē nec afflictionū prætermisit. in miseriis aūt crudelissimus erat in turpibus uero impudentissimus neq; enī quis illo amplius offendit fallacia ueritatē neq; cōmentus est callidiores nocendi uias. Hinc siquidē uiritim illatis dispēdiis lucra quærere exiguū uisū est: sed totas simul despoliauit urbes & lahes populis inferebat solū non uoce p totam regionem edicēs liberum esse oībus latrocinari dum ipse prædarū acciperet portionē. Deniq; ob illius auaritiam contigit totam pæne deseri regionē ita ut plurimi sedes patrias relinquentes ad externas prouintias comigrarent donec aūt in Syria cestius gallus prouintiā regebat neq; ausus quispiam iudæos est aduersum florum ad eū mittere legatos. Cum uero instante azimos solēnitate ipse Hierosolymā uenisset occurrens multitudo quæ facile tricies centum miliū fuit precabat: ut gētis suæ calamitatibus subueniret: & pestem illā prouinciæ florū: ut eiiceret clamitabat. Qui tantum cū sub populi ore esset: & gallo assisteret: non solū nihil mouebat: sed uoces illas etiā deridebat. Cestius tantū cōpescens impetū populi: & edicens quod deinceps placatiore eis flos rederet: regressus est antiochiā. Deduxit aūt eū usq; ad Cæsareā florus illudēs mendaciis & iudæorum genti bellū sedulo cōmiscens: quo scilicet solo iniquitates suas occultū iri posse credebat. Pace siquidē permanente habitus se apud cæsarem accusatores. Iudæis uero defectionē negotiatus fuisset maiore ut quæ malo abducendam a se esse iuidiā peccatorum minorum. Igitur ut gens ab romano obrumperetur imperio sedulo in didem augebat calamitates.

Capitulum. XIII.

PEr idem tēpus apud Neronē cæsarienses uictores extitere. Decretumq; istud cōtestātes litteras attulerunt: per quæ hoc bello iudaico dabat exordiū. Duodecimo. f. áno regni Neronis: septimo decio aūt regni Agrippæ mense maio. Ad magnitudinē autē excitatos de eo malos: nequaquā idoneas causas habuisse depræhendit. In cæsaria siquidem habitantes iudæi habebāt synagogam: propter agrū cuius erat dominus gētilis quidē cæsariensis & frequenter quidā egerant: ut ad illos ius illa possessio iungeret: multis ptibus maius precium quā res metuerat offerentes. Dominus aūt loci nō solū preces eos despexisse contētus. Sed ad maiorē dolorem ædificauit in loco tabernas ita ut angustū eis transitū relinqueret. Primū igitur feruentiores aliqui iumentū ,psiliētes ædificationē uetabant. cum uero florus hos a prohibendo cohiberet: non habentes iudæos nobiles quid agerent inter quos erat Ioannes telones inflectunt flos oblatione octo talentos: ut ædificationē uetaret. Ille aūt ob capiendā tātummodo rem ,pmittens se cuncta factus accepta pecunia statim de cæsaria egressus est: abiitq; in Sebaste: seditiōi tribuens facultatē quasi qui pugnat spacium iudæos primatibus uēdidisset. Sequenti aūt die quæ apud iudæos sabbatū ē: cū plebs ad synagogā coisset seditiosus quidā cæsariensis uassamiū ante ingressum eos ponēs alites immolabat. Hoc factum iudæos incoercibiliter accendit & legem suā quippe contumeliam pertulisse locum ipsum dicebant fuisse pollutū. Pars aūt iudæos quæ erat constantior atq; moderatior denuo iudicibus eē cōquerendū qrebat. Seditiosi autem & iuuentute turgentes iudæi effundebantur in litem. Stabant autem ad confligendum parati etiam cæsariensium tumultuosiores. Ex consilio quippe directus fuerat qui pro synagogæ foribus immolaret. Sicq; continuo ex pugna commissa. Interueniens autem iocūdus: qui ad prohibendum erat relictus præfectus equitum. uas illud quidem qd positum fuerat iussit

auferri & tumultum ſedare ꝓgebat.cum uero ſuperatus eſſet præ cæſarienſium uiolentia iudæi ſtatim libros legis rapientes ſeceſſernnt in narbata regio quædam eoꝝ hoc noīe appellatur:dire pta cæſaria ſtadiis quadraginta.Primates aūt eoꝝ duodecim.cū ioanne in ſebaſte ad florū uene-runt: de his quæ acciderant conquerentes:& ut auxilio eſſet rogabant:q̄uis reuerentur tunc eū & de octo talentis admonentes.Ille uero illico cōpræhēſos eos uiciri iuſſit:arguens cur leges de cæſaria auferre auſi fuiſſent.Pro hoc igitur apud hieroſolymas grauiſſima iurgia naſcebantur. Verūtamen adhuc īdignationē ſuā frenabant.Florus uero quaſi ad hoc operā ſuam locaſſet:ut bellum inflammaret miſit ad ſacrum theſaurum ut inde decem & ſeptē talenta auferrentur:q̄ſi eam pecuniā impenſæ cæſaris flagitaret.Tunc uero ſtatim ſuaſit populū multa confuſio : cōcur rentes ad templum maximis uocibus nomen cæſaris appellabant:ut a tyrannide flori librarent: orantes.Quidam aūt ſeditioſoꝝ in florum maledicta iaciebāt ultima & caniſtrū circūferentes ſtipem eius noīe poſtulabant:quaſi inops & miſerrimus talibus indigeret auxiliis.His aūt oībus nihil eſt a cupiditate deterritus:ſed multomagis ad dep̄dandū irritatus eſt. Denicꝫ cū debuerat cæſariam ueniens ignē belli illic naſcentis extinguere:cauſaſcꝫ tumultuū ſubmouere:pro quo ēt pecuniam acceperat pactus:tātum cū exercitu equitum atcꝫ peditum hieruſalem cōtendit ut ro manis ad quæ uolebat uteretur:ac timore & minis urbem nudaret.Tunc populus lenire eius im petum uolens obuiā militibus proceſſit:cum ſolitis utiq; fauoribus & florum honorare offitiis paratus.Ille uero p̄mittens cum equitibus.L.centurionē noīe capitonē diſcedere eos iuſſit.Neq; eum in quem tam grauia maledicta ieciſſent:falſo denuo honore deluderent. Oportere quippe eos ſi uiri ſunt fortes animiſq; cōſtantes etiā in præſentē effundere contumelias:nec ſolū eos in uerbis:ſed etiā in armis amorem libertatis oſtendere.His dictis exterrita multitudo ſimul etiam equitibus:qui cum capitone uenerant:in mediū uulgus irruentibus diffugerūt:anteq̄ florum ſa-lutarent:aut militibus officia conſueta reddiberent. Diſcedētes igitur in domos cum metu atcꝫ humilitate peruigilem duxere noctē.Florus aūt tunc quidē deguit in regia.Poſtridie aūt aduer-ſum eos extructo tribunali ſublimis reſedit:cōueniētesq; ſacerdotū principes & ciuitatis uniuer ſa nobilitas aſtiterūt tribunali.His præcepit florus:ut omnes qui maledicta in eū ſucclamaſſent protinus dederent edicens in ipſos eſſe:niſi eos produxerint uindicandū.Ad hæc reſpondent iu dæi:populum quidem pacifica quæcꝫ ſentire:illis uero qui errauiſſent in uerbis ueniā conferen-dam poſtulabant.In tanta ſiquidē multitudine nihil eſſe mirandū offendi aliquos temerarios:& per ætatem inſipientes:eſſe auté impoſſibile eoꝝ qui deliquerīt diſcrimen agitari:cū & ſingulos nimirū pœniteat:& per timorē ad negandū ſint pati.Debere tantū illū ſi conſuleret gentis q̄ti: & uellet romano imperio ſeruare urbē.Magis propter multos inoxios dare ueniā etiā paucis de-linquentibus quapropter paucos delinquentes improbos pturbare multitudinē tantū bonoꝝ. Ad hæc uero ille magna indignatione inflāmatus militibus exclamauit:ut foꝝ uenaliū q̄d erat in ſupiori pte diriperent: ac paſſim obuios trucidarent.Illi uero ad lucri ſui cupiditatē addita au ctoritate rectoris:non ſolum illū diripuerunt locum in quē fuerāt īmiſſi:ſed ī uniuerſas inſi-lentes domos interficiebant habitatores.Fuga auté erat per angiporta omnia & cædes eoꝝ qui cōpræhendebant:direptionis quoq; nulla ſpecies p̄termittebat.Multos aūt etiā nobiliū cōpræ-hendentes adduxerunt ad floꝝ:quos ille uerberibus laniatos in crucē ſuſtulit.Denicꝫ omnis nu merus illo interfectoꝝ die cū puulis:& mulieribus neq; enī lactātibus pepcerant fuit ducenti &. xxx.graujorē aūt faciebat calamitatē uideri nouitas romanæ calamitatis:q; enī nemo unq̄ prius tunc florus auſus eſt:ut uiros.ſ.equeſtris ordinis pro tribunali flagellis cæderet ac patibulis affi-geret.Quoꝝ &ſi origo iudæa tamen romana dignitas erat.

Capitulum.XIIII.

PEr idem tēpus rex quidā agrippa alexandriā erat profectus:ut alexandrū qui ægyptū procurabat:miſſus a nerone iure hoſpitis cōueniret.Germanā autē ſuā beronicē hie-roſolymis inuentā & iniquitatē militum uidentem grauis pro hac angor inuaſerat:& frequenter quidē p̄fectos equitum ſuoꝝ:cuſtodes corporis mittens ad florum p̄ca-batur:ut a ſede deſineret.Ille uero neq; ī multitudinem interfectorum:neq; ī nobilitatem pecca tricis:ſed tantum in lucra ſua:quæ de rapinis congregarentur aſpiciēs cōtempſit abnuere.impe-tus autem militum in reginam efferatus eſt. Non ſolum quippe ſub oculis eius obuios quoque multabant:ſed etiam ipſam niſi confugiſſet in aulam interficerent.ibi autem peruigilem noctē cū intenta cuſtodia egit uerens utiq; irruptionē militū. Venerat aūt hieroſolymā ut uota deo ſolueret. His enī q morbo uel aliis neceſſitatibus iplicantē:mos ē orare p.xxx.dies anteq̄ īmolēt hoſtias obſtinere quoq; uino & capillos radere.Quē morē beronice Regina exercuit diebus:nu dipes ēt ātē tribūal ſtetit depcās floꝝ:& p̄ter q̄d nihil honoris hīta ē & ēt de uitu ſua p̄clitata ē.

Capitulum.XV.

HAec aũt facta ſunt ſextodecimo die menſis maii. Poſtridie aũt cõueniens multitudo in foꝝ quod erat in ſupiori pte ciuitatis cõfluens magnis clamoribus de his qui iterfecti fuerant querebant. Potiſſimũ aũt inuidioſæ in florꝝ uoces erãt q̃ ueriti primates quiq; & põtifices diſruptis ueſtibus & uiritim ſingulos cõpræhẽdẽtes poſtulabãt: ut ab his uerbis quoꝝ cã mala tanta ptulerant deſinerent neq; in maiorẽ indignationẽ florum mouerent. Sicq; ſedata eſt multitudo: tã reuerentia precantiũ quã ſpe q̃ nequaquã florus ultra in eos ſæuiret. ille aũt uidẽs multitudinẽ eſſe ſedatã angebatur: & denuo eã inflãmare cupiens pontifices cũ nobilibus aduocauit. itaq; unum ait argumentũ fore q̃ nihil ulterius denouãdis rebus populus cogitaret. ſi obuiã procederet militibus de cæſaria uenientibus. ueniebant autem duæ cohortes: qui cum uocaſſet populũ ad occurrendũ mandat centurionibus: ut nullã ſalutationẽ redderẽt obuiantubus iudæis. Ad quod ſi offenſi petulanter quippiã eſſent locuti ſtatim in eos uterentur armis. Pontifices ergo collectã multitudinẽ in templo precabant ut occurrerẽt romanis & ante graue incõmodum cohortes ſolenniter ſalutabant. His hortationibus ſeditioſi quiq; annuebant: & ob interfectoꝝ doloꝝ reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tũc uero & oĩs ſacerdos omneſq; læuitæ ſacra uaſa ꝓferentes: ornatũq; templi: cithariſtæ etiã & cantores cũ muſicis organis procedebant ãte multitudinẽ: & obnixiſſime precabantur ut illũ templi honorem cuſtoditum eſſe uellent: neq; ad direptionẽ uaſoꝝ ſacroꝝ romanos cõtumeliis incitarent. Erat aũt uidere: ipſos ſacerdotum prĩcipes ſparſis cinere capitibus & pectora diruptis ueſtibus nuda monſtrantes nominati ſingulos quoſq; nobilium cõpellare: ac dẽuo in cõe multitudinẽ precari: ne ob modicum peccatũ patriã ſuã proderent his qui direptioni eius inhiarent. Quã enĩ utilitatem uel militibus eſſe de iudæoꝝ ſalutatione tribuenda? uel illis quæ acciderant correptionem ſi in præſenti prodire ceſſaſſent. At contra ſi officioſe ſuſceperint ſolenniterq; uenientes auferri floro occaſionẽ pugnæ: ipſos uera ſaluare patriã ſuã & prouidere. Ne quid ultra quã pertulerãt experirentur. His addunt quoniã paucis ſeditioſis ſi tanta multitudo iungatur quo magis ad pacificum conſiliũ ſua debuerint auctoritate tranſferre. Tali hortatu multitudinẽ inflectentes: etiã ipſos ſeditionis auctores: quoſdam quidẽ minis: quoſdã aũt ſui reuerentia mittigauerunt: ac deinceps precedentes cũ quiete omni Populo ſequente militibus obuiã prodierunt. lãq; cõminus factos ſalutauerunt. Illis aũt nihil reſpondẽtibus ſeditioſi iudæorum aduerſum Floꝝ cuius hæc fierent conſiliis ſucclamauerunt. Confeſtimq; milites compræhendentes eos cædere fuſtibus ad horti ſunt: atq; in fugã uerſos perſequentes equites proculcabant. Corruebant aũt multi quidẽ cũ a romanis cæderent: plures aute cũ ſe mutuo propellerent. In ipſis aũt portis grauis facta eſt cõpreſſio: & unoquoq; alteꝝ ꝓuenire cupiente tardior fuga conctis fiebat. Collabẽtiũ uero erat durus interitus. Suffocato enĩ atq; conflato miſeri diſperibant: & neq; ad ſepulturã quiſquã ꝓximis ſuis cognoſcendus remanebant. irruebant aute pariter milites immoderate eos quos cõpræhendiſſent cædentes: & per ingreſſum quæ berethã uocaf detrudebãt multitudinẽ tranſire cupientes: ut antoniã & templũ obtinerent. Quos etiam florus conſecutus eduxit de regia eos qui ſecum erant: & in arcẽ trãſire nitebatur. Fruſtratus tunc eſt eius impetus. Conuerſus quippe aduerſum eos populus repugnauit: & ꝓ tecta euadentes obruebant ſaxis romanos. Qui cũ ſuperne ſagittis uincerent uenientibus: nec poſſent defendere multitudinẽ quæ ꝓ anguſtos arctabatur ingreſſus: ad reliquũ ſe exercitũ qui erat in regia receperũt. Seditioſi aũt uerentes ne ſuperueniẽs denuo florus templũ occuparet ꝓ antoniã ex tẽplo aſcendentes porticus ad tẽplum pertinentes interciderunt: quatenus auaritiã flori deſperatione cõpeſcerent. Nam cum diuinis inhiaret theſauris proq; hoc in antoniã tranſgredi niteretur: ubi interciſas porticus uidit: ab impetu cõquieuit. Et conuocans ſacerdotũ prĩcipes: atq; curiam ſe quidem ait urbe digredi: præſidium tunc apud eos relinquere quantum ipſi uoluiſſent. Ad hæc illis reſpondentibus nihil nouandum fore ſi unam tantum relinqueret apud eos cohortem. Dum tantum non illã quæ cum ciuibus pauloante conflixerat ob ea ſi qdẽ quæ pertulere populũ illis militibus infenſum: cohorte ſicut precabantur mutata cũ reliqua manu cæſariam regreſſus eſt.

Capitulum.XVI.

ALiud aũt denuo pugnæ conſiliũ cõminiſcens rettulit ad ceſtiũ: & iudæos defectionis criminatus ipudenti mendacio illos perpetraſſe dicẽs quæcũq; eos pruliſſe cõſtabat. Nec ſane prĩcipes hieroſolymoꝝ tacuerunt: ſed & ipſi & beronice ad cæleſtiũ de his quæ iniq; in urbe egerat rettulerunt. Ille aũt ſuſceptis litteris ꝓtis utriuſq; quid facto opus eſſet cum prĩcipibus deliberabat. Et quibuſdã quidẽ uidebaf cũ exercitu in iudæã cæſtiũ ire debere: & aut uindicare defectionẽ ſi fuiſſet admiſſa: aut magis fidos reddere iudæos: eorũq;

accolas. Ipsi tamen magis placuit aliquem de suis præire: q̄ & negocia & cōsilia iudæorū possit ei fideliter nunciare. Direxit eo tribunum Neapolitanū qui ab alexandria reuertenti agrippæ circa iamniam occurrēs: uel a quo fuisset directus uel ob quas causas indicat. Quo loci iudeorū etiā pontifices reliquiq; nobiles eorumq; curia adesse curauerant: ut regem circa scilicet officia nouarent. Postea uero quam congrua humanitate coluerunt conquesti sunt quā potuerunt flebiliter de calamitatibus propriis: & in humanitatem flori explicauerūt. Quam licet argueret agrippas tamen ut ducis auctoritati competebat inuentōnem suam in iudæos transtulit: quorum maxime miserebatur uolens scilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipsum quod uiderentur nihil passi iniuriæ ab ultionis desinerent appetitu. Ad hæc ergo quicunq; egregii erant: & propter sua prædia desiderabant quietē: intelligebant regis redargutionē esse plenam benignitatis. Populus autem hierosolymoꝝ sexaginta stadiis obuis progressus officiose agrippam & neapolitanum suscepit. Lamentabantur tamen interfectos coniuges mulieres: quarum plangoribus reliqus quoq; populus ad lamenta conuersus precabatur agrippam ut genti consuleret. Succlamabant etiā neapolitano: ut ingrederetur urbem uideretq; quæ essent a floro gesta: & ita ostendebant forum q̄dem desertum domosq; uastatas. Deiceps uero per agrippam suasere neapolitano ut is cum uno tantum famulo usq; ad soloam totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis iudæos quidem omnibus aliis parere romanis: soli autem floro aduersari propter magnitudinem in eos crudelitatis. Ille igitur cum circuisset urbem & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret: ascendit in templum quo etiam multitudinem conuocauit: & plurimis uerbis fidē eorum cum circa romāos collaudasset: multa etiam ad conseruationem pacis hortatus adorauit eum eiusq; sancta in eo tamen cōsistens loco in quo licebat per religionem: sicq; regressus ad cesti um est. Vulgus autem iudæorum ad regem pontificesq; conuersus petebat: ut legati ad uersū florum ad neronem mitterentur: neque de tanta cæde tacētes suspitionē suæ defectionis præberent: uisuri quippe eos prīcipes capiendoꝝ armoꝝ fuisse nisi p̄uenientes ostendissent illū eē qui dedisset exordiū constabat aūt multitudinē non esse quieturā si legationē aliquis ipendisset. Ad hæc agrippa ordinari quidē legatos qui florum accusarent inuidiosum putabat: despicere aūt iudæos in bella cōmotos neq; sibi expedire cernebat.

Cap. XVII.

ADuocata igitur contione in xistum: & in suggestu constituens germanā suā beronicē masa modo eoꝝ domo ea siquidem xisto iminebat cōtra superiorē partē urbis. Nam xisto templum erat ponte coniunctū eiusmodi orationē habuit. Siquidem non uiderem uos omnes ad pugnam cum romanis esse concitatos. neq; populi puriorem sinceriſſimamq; pacem uelle seruare. Neq; processissem ad uos: neq; consulere confisus essem: superuacua quippe de utilibus oratio quando omnium habitatorum conspirat ad deteriora cōsensus. Quō uero aliquos quidem ætas: maloꝝ belli nescios facit. Quosdam uero inconsiderata spes libertatis. nonnullos uero auaritia succendit & in confusione rerum capiēdum de minoribus lucrum quemadmodū ipsi ab hoc errore corrigantur: & non per paucorum improba consilia etiam boni dispareant existimaui oportere: ut omnibus uobis in unum coactis ea exponerem quæ arbitror expedire. Perstrepet autem nemo si non ea audierit quæ ipsius fert libido. His siquidem qui sunt ad defectionem irreuocabiliter incitati: licebit etiam post meos monitus manere in pristina uoluntate. Mea autem etiam ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio: nisi ab omībus uobis silentiū præbeatur. Noui quidem quam multi & iniurias procurantium prouincias & præconia libertatis quasi tragice prosequantur. Ego autem antequam discutiam qui sitis & contra quos pugnam suscipere tentetis: primum separabo causas quas connexas putatis. Si enim uiolatores uestros cupitis ulcisci: cur libertatē magna laude sustollitis? Si uero istud ipsū seruire intolerabile ducitis supflua est aduersum rectores querela. Et illis siquidem uel moderatiſſime agentibus: nihilominus turpe erit seruire. Considerate autem sigillatim & uidete quam exigua sit materia bellorum. Et primum quidem ipsa rectoꝝ consideranda sunt crimina. Colere siquidē offitiis nō exasperare oportet iurgiis ptātē. Cum uero modicoꝝ peccatorum exprobrationes maximas facitis: aduersū uos profecto eos quibus infertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & q̄ ante clanculo: & cum quadam ueracundia nocebant: palam uos confidenterq; populantur. Nihil aūt ita plagas coercet: ut patiētia & uiolatoꝝ quies quæ uigilantibus indicit pudorē. Fac aūt eos qui a rōanis i prouincias dirigantur esse grauiter molestos. Non tamē etiā romani omnes uiolāt uos: neq; ipse cæsar aduersum quem pugnare uultis. Neque enim ex præcepto illorum improbus ad uos quisquam uenit: neque possunt illi quæ i oriente geruntur positi in occidente conspicere. Sed neque facille ea quæ hic fiunt: illic audiuntur. Est autem importuniſſimum & propter exiguas causas tantis: & ea de quibus querimur nescientibus uelle cōstigere. Et quidē nostroꝝ criminū cito erit

futura correctio .Neque enim unus idem prouintiæ ſemper curam tenebit & ſucceſſores eius credibile eſt modeſtiores futuros.Motum aũt ſemel bellũ neq; deponere facile eſt abſq; magnis calamitatibus neq; ſuſtinere.Libertatis uero dõa ſitiẽtibus prouidendũ atq; certandũ eſt:ut principio nõ ea careãt. Moleſta enĩ eſt nouitas ſeruitutis quã ne utiq; ſubeas iuſtũ ſuſcipi certamẽ uidetur.Qui uero ſemel ſubiectus eſt & deinceps deficit cõtumax magis ſeruus quã amator libertatis oſtendit.Tunc igit oportuit oĩa agere ne ſuſciperent rõani cũ in ,puintiã .Pompeius intraret.Maiores uero ueſtri eorũq; reges pecunia corporibus aĩs multo uobis meliores exiguæ parti uirtutis Romane obſiſtere nequiuerũt.Vos aũt qui hæreditariã obedientiã ſuſcepiſtis rebus aũt oĩbus ab illis qui primi paruere quã longiſſime inferiores eſtis:cõtra omne romanũ regnũ obſiſtere arbitramini?Et atheniẽſes quidẽ quiob græcoꝝ libertatẽ patriã ſuã quondã ignibus tradidere:qui ſupbiſſimũ illũ Xerxẽ p terrã nauigantẽ:p mare uero ãbulantẽ & cuius claſſem nõ caperet ãplitudo pelagi,latioꝛẽ aũt Europa duceret exercitũ,hunc inquã cũ una naue fugientẽ glorioſiſſime perſecuti ſunt.Circa paruã aũt ſalaminã qui tantas opes aſiæ cõfregere:nunc tamẽ ſeruiunt rõanis:& illã regiã græciæ ciuitatẽ adminiſtrãt italiæ iuſſiones. Lacedemonii quoq; poſt thermopylas & plateas & Ageſilaũ aſiã perſcrutatũ eoſdẽ dominos uenerant. Macedones uero qui adhuc pœne libertatem imaginantur philippũ uidere cum alexandro promittentem ſibi orbis ĩperium: ferunt tamen rerum mutationem & adorant eos ad quos fortuna migrauit. Aliæ quoque multæ gentes ad libertatem fiducia ſubnixæ:& multo maiores ceſſerunt tamen & obediunt.Vos autem ſoli ſeruire dedignamini his quibus uideatis uniuerſa eſſe ſubiecta? Cui militiæ?quibus confiditis armis?Vbi claſſis ueſtra quæ peruagetur romanorum maria? Vbi autem qui expenſis poſſunt ſufficere theſauri?Contra ægyptios forte aut arabas exiſtimatis uos bellum mouere?Non circũſpicitis romanoꝝ imperiũ?Non metimini ueſtrã imbecillitatẽ?Nonne ſcitis ueſtram ciuitatẽ a conterminis gentibus frequẽter eſſe ſuperatã? Illoꝝ aũt uirtus per totum orbem inuicta pcurrit:ĩmo etiã hoc orbe plus aliquid queſierunt.Neq; enĩ ſufficit eis ad orientem quidẽ totus euphrates:ad ſeptentrionẽ uero Iſternecq; meridietenus ſolitudine libya perſcrutata: neq; in occidente gadira:ſed ultra oceanũ aliũ quæſierunt orbẽ.Vſq; ad britãnias inacceſſas prius arma & exercitũ tranſtulerunt. Quid ergo?Vos ne ditiores gallis:fortiores germanis:prudẽtiores gtæci? Poſtremo plures eſtis oĩbus in toto orbe degẽtibus?Quæ uos fiducia aduerſũ romanos erigit?Sed dicit aliquis ſeruire moleſtiſſimũ eſt.Ac quãto magis id græcis:qui uniuerſis ſub ſole habitãtibus uidebant pſtare nobilitate:& tam latã quondã prouinciam poſſidentes: tũc bis ternis faſcibus romãoꝝ obediunt.Paribus aũt macedones obſequunt:qui certe multo uobis iuſtius deberent libertatẽ tueri.Quid aũt quingẽtæ aſiæ ciuitates?Nũquid nõ abſq; ullo præſidio uni tantummõ rectori parẽt?& faſcibus conſulis obſequunt.Quid aũt pergã enumerare heniochos:& colchos:& tauroꝝ genteꝫ:boſphoranos quoque & habitantes circa ponti litora:nationes meoticaſq; gentes?Apud quas nimioꝝ olim neq; domeſticus aliquis dominus noſcebatur.Nunc uero militum ſubiiciunt tantũ tribus milibus: &.xl.naues longæ innauigabile prius mare ĩ pace cuſtodiũt.Quanta bithynia & cappadocia & pãphylioꝝ gens lydi quoq; & cilices ,p libertate dicere ualerẽt.Tamẽ nũc ſine armis tributa pendũt. Quid aũt thraces quiq; quidẽ diebus in latũ: ſeptem autẽ in longũ cõmeabilẽ ,puintiã poſſidentes aſperioréq; multo quã ueſtra eſt:ac multis partibus fortiorẽ altiſſimoq; gelu eos qui irruerint retardanté duobus milibus rõanoꝝ ĩ pſidio manentibus obſequunt.Poſt hos illyrii uſq; ad dalmatiã:& iſtrio tenus incolentes duabus tantũ legionionibus obediũt:cũ quibus & ipſi ĩpetus cõpeſcunt dacoꝝ. Ipſi quoq; dalmatiæ qui tam multa de libertate conati ſunt ſæpiuſq; capti:rurſũ cũ maioribus opibus rebellarunt. Nunc ſub una romanoꝝ legione agunt quietẽ.Veruntamẽ ſi aliquos magnæ cauſæ ad defectionẽ incitare deberent:gallos potiſſimũ oporteret aſſurgere:quos uidelicet tantis munimẽtis natura cinxiſſet Ab orientali quippe plaga alpiũ mõtibus a ſeptentrionali rheno flumine:a meridie pyreneis mõtibus ab occidẽte uero occeano.Sed tali munitiõe gaudẽtes trecẽtis &.xxv.gẽtibus nũero ſi fontes aũt: ut ita dixerim:felicitatis domeſtice habẽtes: oĩbuſq; bonis totum pœne orbem irrigãtes ferunt:nihilominus uectigales eſſe romanoꝝ:ac felicitatem ſuam in eorum felicitate reponere. Idque ſane ipſum:non per aĩoꝝ mollitiem:nec propter ignobilitatẽ parentum quippe octoginta annos pro libertate pugnauerunt:ſed romanorum admirati ſunt: horruerũtque cum uirtute fortunam: quæ illi plura ſæpe obtinuere quã bellis.Deniq; ſub mille &.cc.militibus ſeruiunt:quibus pœne plures habuerant ciuitates.Neq; iberis naſcens in agris aurum ad gerenda pro libertate bella ſufficit. Neq; tantum terrarum mariſq; ſpacia. Romanis diremptæ gentes luſcitani:ſcilicet & a cantabrorum armenia: nec uicinus occeanus:etiã accolis ſuis fragore terribilis ſatis fuit uincentibus romanis:ſed ultra columnas herculis protulerunt arma: & ipas nubes pyreneorum

montium egressi uertices ditioni suæ subdideruntromani atq; ita pugnacibus gentibus tãtoq; ut prædixi:spatio diremptis legio in præsidio una satis est.Quis uestrumnon audiuit multitudi nem germanorũ uirtutẽ quoq; & magnitudines corporũ ut arbitrorsæpe uidistis.Siquidẽ ubiq; romani eaꝝ gentium captiuos habent.Sed illi quidẽ ita ingentẽ spatiis regionẽ incolentes spũs aũt maiores corporibus gerentes & animam quidem contemtricem mortis:indignationes autẽ uehemẽtõnres feris: nunc aũt limitẽ rhenũ habent:& octo rõanorũ legionibus domãtur: & seruiunt quidẽ qui capti sunt:reliq; aũt eorũ gens uniuersa saluté in fuga non in armis reponit.Con siderate etiã britannorũ muros qui Hierosolymorũ confiditis muris.Illos siquidem circundatos occeano:& pœne non minorẽ quã noster orbis est habitantes romani nauigantes redegerunt in ditionem suã:quatuorq; legiones tantæ magnitudinis insulam tuentur. & quid opus est plura di cere?cum etiã parti bellicosissimũ genus tantis prius populus iperantes & tam magnis opibus cir cundati obsides tamẽ mittunt romanis:estq; cernere sub spẽ pacis seruientẽ in italia precipuam orientis libertatẽ. Vniuersis quippe qui sub sole incolunt romanorũ arma uenerantibus uos so li bellum geretis?Neq; carthaginensium considerabitis finẽ:qui magno illo hánibile gloriantes & ex nobilitate phœnicum stirpe uenientes tamẽ sub scipionis dextera corruerunt. Sed neq; cire næi lacedemone oriundi:neq; marmaridarũ genus usq; ad dipsadẽ protentum neq; teribilis etiã audientibus syrtes:nasamones quoq; & mari & innumerabilis multitudo nomadũ uirtutes ipe diere rõnos. Sed tertiam partem orbis terrarũ:cuius neq; numerare quidem nationes facile est quæ.s.ab atlantico mari & columnis herculis usque ad rubrum mare infinitos numero & locis æthiopes continet:totam tamen susceperunt armis & præter fruges annuas quibus romanam multitudinem octo mensibus pascunt alia quoque uectigalia pendunt.Expensas quoq; deuotis simi imperio ministrant.Nihil de his quæ iubentur:sicut uos contumelioſum putãtes.Equdem una cum illis tantum legio commoratur.Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam ex plicare romanam?Quom eam positis de uicina uobis ægypto diligenter inspicere. Hæc enim cum usq; ad æthiopas porrigatur:opulentamq; arabiam:contigua quoq; sit indie quinquaginta & septingenta centena millia incolarum habens præter alexandrinorum plebem tamen uectiga lia quorum magnitudinem decensu singulorum capitum æstimari licet deuotissime penditans: romanum non dedignatur imperium.Et certe quam magnum stimulum defectionis habẽs:ale xandriam scilicet multitudine & diuitiis abundantem:magnitudine quoq; non imparem. Ha bet siquidem in longitudine stadia.xxx.in latitudine uero non minus quam decem:tributorum uero multo amplius per menses singulos infert:quam uos toto anno penditis: & præter pecuniã iiii.mensium romane plebi annonam mistrat.Munitur autem undiq; aut incommeabili solitu dine aut importuoso mari:aut fluminibus aut siluosis paludibus: quorum tamen omnium ni hil romana fortuna fortius fuit. Duæ etiam legiones ciuitati insidentes profundam ægyptum cum illa macedonum nobilitate frenant. Quos igitur in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis?Siquidẽ omnes qui in orbe habitabili degunt romani sunt. nisi forte quis uestrũ spes suas ultra euphratẽ porriget:& adiabenorũ regionẽ gẽtiles suos æstimet adiutores.Porro nec illi propter irrationabilem causam tanto se bello implicabunt:nec si tam probroso operi assensum dabunt parthus tamen sineret. Est siquidẽ ei cura tuendæ cũ Romanis amiticiæ & arbitrabit fœdus esse temeratũ si quis de his qui subiecti sunt eius iperio aduersum romanos in bello ꝓce dat.Super est ad diuinũ confugiatur auxiliũ.Verum & hoc apud Romanos.Sine deo quippe im possibile esset iperium tale cõsistere.Considerate aũt quẽadmodũ hæc ipsa erga ipsam religionẽ imoderatio:etiã si cum longe inferioribus bellũ geratis:tamẽ ad dispensandũ sit uobis difficillia atq; eadem transgrediendo offendatis deũ:per quæ eũ auxiliaturꝝ putatis.Si eni seruetis sabbato rum consuetudinẽ:& ad nullũ actũ moueamini facile profecto capiemini.Sic quippe ẽt maiores uestri experti sunt hos dies Pompeio ad bellum destinante in quibus scilicet hi qui oppugnabãtur otio gerebant. Transgrediẽtes autem in bello legem patriam nescio propter quid in reliquũ dimicetis.Vna siquidem nunc uobis intentio est:ne quid de patria institutione soluatur. Quẽadmodũ aũt aduocabitis ad adiutoriũ deum si cultum indebitum sponte uioletis? Assumunt au tem singuli quique bellum uel diuinæ uirtuti :uel humanis opibus confidentes.Cum uero utra que hæc quantum ad ipsam pertinet consequentiam deserunt: in manifestã utiq; captiuitatem uolentes pugnare prosiliunt.Quid aũt ꝓhibet ꝓpriis mãibus filios uxos cõiugesq; laniare:& pul cherrimã inflãmare patriam.Erumpentes siquidem in furorem lucrabimini uel ignominiam su peratorum.bonum est o amice bonum est:cum adhuc stat nauis in portu præcauere tempestatẽ futuram:& nõ eo tẽpore quo in medias irrueris procellas nequequã trepidat. His siquidem qui in improuisa mala inciderint superest:ut indigni uel miseratione uideant:qui uero se i apertum

discrimen iniecerint etiã ex probrationibus onerẽtur:nisi forte aliquis uestrũ æstimet secundũ peccata conflictun ire:romanos autẽ postquã uicerint mediocriter uobiscum acturos:& non in exemplo aliarũ gentium sacram hanc urbẽ inflãmaturos:interfecturos aũt uniuersum uestrum. Neq; enim qui superfueritis armis usquã locũ fugæ habebitis:uniuersis.s.gentibus:uel iã habẽtibus romanos dominos:uel habere metuẽtibus.Periculũ aũt non solũ in uos manebit: sed etiã in reliquis ciuitatibus habitantes iudæos.Neq; enĩ est in toto orbe populus ĩ quo nõ uestra portio sit:quos certe oẽs uobis rebellantibus cæde crudelissima diuersi quiq; conficient: & propter paucorũ uirorũ praua consilia:uniuersæ urbes iudaico sanguine redundabunt. Manet aũt uenia eos qui talia patrauerũt:q; sint nimirũ uestro uitio cõgregati.Si uero eadẽ exequi superfederit cõsiderate quã ipium sit aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat aũt uos miseratio:& si nõ filiorũ uestrorũ atq; coniugum saltẽ istius ciuitatis:quæ mater urbium uestræ regionis uocatur. Parcite mœnibus sacris:parcite uenerabilibus adytis:templũq; uobis & sancta sanctorũ seruare. Neq; enĩ ultra uictores rõani his abstinebunt quibus primo parcentes nullã receperũt gratiam. Protestor aũt ego quidẽ sancta uestra sacrosq; angelos dei patriãq; cõem quãdo nihil eorũ consiliorum quæ uobis uiderim expedire subtraxerim uos aũt decernentes:quæ oportet mecũ in pace degetis.Si uero protuleritis iras absq; me periculis subdemini.His dictis astante etiã sorore lachrymauit:& multã partẽ de eorũ ipetu lachrymis infregit.Succlamabant aũt nõ se aduersum romanos:sed aduersum florum ob ea quæ pertulissent pugnã gerere.Ad quos rex agrippa.Sed opera uestra inquit talia sunt qualia aduersũ romanos pugnantiũ. Neq; enĩ cæsari uectigal dedistis: & antonianas porticus incendistis.Sopietis aũt cãm defectionis.Si & porticus denuo construatis & tributa reddere maturetis.Neq; enim flori hoc præsidium est ãt pecuniã floro dabitis.His cõsultis populus acquieuit:& cum rege ac bernice ascendentes in templũ porticus ædificare adorti sunt.Per uicos & regiones principes decurionesq; dispersi uectigal colligebãt:celeriterq; quadraginta talenta.tantũ enĩ erat reliquũ.redacta sunt.Et belli quidẽ iminentes minas eo tunc tẽpore agrippas cõpescuit.Deinceps uero persuadere populo tẽtabat:ut parerent floro: donec successor ei a cæsare mitteretur. Ad quã orationẽ multitudo accensa nec a uerborũ in rege cõtumeliis tẽperauit: sed protinus cũ urbe pepulerunt: ausiq; sunt nonnulli seditiosorũ etiã saxa in eũ iacere. Rex aũt uidens tumultuantiũ irreuocabilẽ ipetum & cõquerentẽ q; contumeliis esset afflectus. Princeps quidẽ eorũ una cũ aliis potentibus misit ad florũ cæsariã:ut ipse ex eis eligeret qui de tota regione uectigal exigerent. Ipse uero discessit in regnũ. Cap.XVIII.

PEr idem tẽpus quidã eorũ qui bellum maxime mouebãt congregati irruebant in quoddam præsidiũ:quod uocabatur masada:& occulte eo peruaso:romanos oẽs interfecerũt. Alios aũt de suis posuerunt custodes.In templo quoq; hierosolymorũ Eleazarus quidã filius' ananiæ pontificis iuuenis audacissimus dux illo tẽpore militum persuasit his qui sacrificiis ministrabant:ut nullius munus aut hostia qui non esset de iudæorũ gente susciperetur. Id autem erat rõani belli semen atq; materia.Reiecit siquidẽ hostias cæsaris quæ pro rõano populo offerri solitæ erant:Plurimũ aũt super hoc pontificibus aliisq; nobilibus deprecatis ut nõ præterirẽt eum morẽ quo supplicabaẽ pro regibus. Nihil tamen acquieuerunt non parum quidem & suæ multitudini confidentes:robur siquidem omne res nouare cupientium eorum uoluntates iuuabat:maxime autem aspiciebant ad eleazarum:qui per idem tempus ut dixi:priceps erat. Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus & phariseorum nobilissimis:& uidentes q̃ grauibus malis pergerent subiicere ciuitatem:decreuerunt seditiosorum animos experiri:& ante portam quæ ærea uocatur contionem aduocantes:erat autem in interiori parte templi posita quæ respicit ad solis exortum:ac primo quidem multa de temeraria eorum defectiõe conquesti: & q; tam breuiter bellum patriæ commouerent.Deinceps irrationabilitatem causæ ipsius arguebant dicentes:maiores quidem eorum ornasse templum ex magna parte de muneribus gentium:semperq; eorum qui foris essẽt populorum munera suscepisse:& non solum prohibuisse aliquorũ hostias id siquidem esse impiissimum:sed etiam eas qui uiserentur permanerẽt quæ ad præsens usque tempus oblationes eorum in templi cultibus collocasse. At nunc eos qui romana arma irritarent:& desponderent eorum bella nouum statuere morem religionis atque tunc in periculis etiam ream facere ciuitatem impietatis:uideri siquidem ea sit in qua præter solos iudæos nullus alter immolet externus. Neque ad orandum linatur accedere. Et siquidem circa unius alicuius priuati personam lex ferretur eiusmodi possit nimirum iure nos inhumanitatis arguere. Nunc autem despiciuntur romani: & iudicatur cæsar prophanus. Vnde uerendum est:ne qui immolandas pro illis hostias repellunt ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre. Fiatque uere extra principatum ciuitas nisi celerius resipiscentes reddiderint hostias:ac

priusquam ad eos in quoꝝ contumelia idem tentatū est huius ausus fama peruenīat. simul aūt ista dicentes producebant in medio scientissimos moꝝ paterno & sacerdotes quosq; narraturos quō omnes eoꝝ maiores exteraꝝ gentium semper sacrificia suscepissent. Attendebat aūt nemo res nouare cupientiū his quæ dicebantur:sed neq; procedebant in medio altaris ministri ut belli materiam præpararent. Videntes igitur nobiles quiq; seditionē eo iā processisse:ut eorum non posset auctoritate cōpesci:& romanoꝝ armoꝝ periculū se primos esse mansuros inquantū poterant consulentes amoliri cās parabant & legatos quidē ad floꝝ miserunt quoꝝ erat princeps filius ethei Symō:alios aūt ad agrippā:inter quos nobilissimi stilus & antippas & costobarus erāt qui etiā regē ꝑpinquitate tangebant.Precabanť aūt utrūq; ut cū exercitu ascenderent in ciuitatem & seditionē opprimerent priusquā ea intolerabilis fieret.Et floro quidē malū istud quasi bonus nuntius fuit uolensq; inflāmare bellū nihihil respondit legatis.Agrippas aūt pariter utriusq; parcens.s. deficientibus uelis aduersum quos bellū mouebatur:uolēsq; & romanis conseruare iudæos: & iudæis templū atq; pīam ad hæc aūt nec sibi conducere talē conturbationē sciens misit in auxiliū equites duo milia. Cum his aūte erat præfectus equitū darius:dux uero agminis: iachimus philippi.His uero uenientibus optimates quiq; cū pontificibus:& omni multitudie quæ optabat quietē superiorē occupabant ciuitatē inferiorē siquidē & templū seditioso & manus tenebat. Missilibus igitur & fundis indesinentibus utebanť & continuo erat emissio sagittaꝝ ex utraq;.s.parte.Erat aūt quādo ex insidiis ꝑcurrentes cōminus dimicabant.Præstabant aūt audacia quidem seditiosi:belli uero scientia regii pollebāt. Et his quidē erat propositū maxime templum obtinere:ꝑphanatoresq; eius expellere.Seditiosis uero qui cum Eleazero agebant ut præter ea quæ obtinebant etiam superiorem inuaderent urbem. Per septē igitur dies grauis utriusq; partis cædes fiebat:& neutri de eo loco quē tenuerant depellabātur. Deinceps uero aduenīente ea festiuitate quæ ex illo phorias dicitur:in qua mos est omnibus grandem lignoꝝ materiā conuehere ad templū:quatenus nunquā ignis deficiat esca:semper enim inextinguibilis perseuerat: quosdam quidem cura religionis exclusit,inter infirmiorem autem uulgum multi irrumpentes. Sicariorum sic enī uocant latrones gladios in finibus gerentes audacissime utebantur opere quod adorti erant.Regum aūt audacia & multitudine uincebantur. Ita superiore ciuitate cesserunt:cum isti protinus irruentes Ananiæ pōtificis domum: & agrippæ ac bernices palātium inflāmauerunt.Postquā ignem archiuo intulerunt uolentes omnia creditorum documenta dispergere:nec eēt unde ratio creditæ pecuniæ pateret atq; ois ad eos debitoꝝ se iūgeret multitudo:& aduersū locupletes q̄si metu libertatis haberēt insurgendi liberā facultatē.Fugiētibus ergo chartarum publicaꝝ custodibus ignē ædibus iniecerūt:atq; ita succēsis ciuitatis neruis hostibus irruebant.Quo loco pontificū atq; nobiliū quidā ī cloacis quidē latuerūt: quidā uero cū regiis ī superiorē regiā cōfugerunt:portas celeriter obstruentes.Inter quos ananias pōtifex:& ezechias frater eius erant:& illi quos apud agrippam usos legatione diximus. Tunc ergo uictoria quidem & inflammatione contenti cessaueruut.

Cap.XIX.

POstridie aūt.xv.scilicet die augusti mēsis fecerunt īpetum in antoniā:& oēs ī eo præsidio agentes ꝑ biduū obsessos cæperunt atq; iterfecerūt:ꝑsidiūq; incēderť.Postea uero transierunt in regiā ad quā cōfugere agrippæ milites:& in.iiii.partes agmen suo diuidentes muros moliebanť. Eoꝝ uero qui intus erant erumpere nullus audebat propter multitudinē oppugnantium.Distribuit aūt ꝑpugnacula:& turres subeuntes interficiebant:& frequēter quidem latrones sub muris cadebāt.Nec die aūt cōflictus:nec nocte cessabat:seditiosis uidelicet æstimātibus in despationē cogi eos qui in ꝑsidio erāt pp inopiā uictus:regiis uero credētibus oppugnatores suos cessuros labori. In his aūt erat manaimus unus de filiis iudæ galilæ callidissimus rhetor qui etiā quondā sub cyrino exprobrauerat iudæis:quoniā post deū subiicerenť rōanis.Is ergo assumptis quibusdā nobiliū perrexit in masada ubi armamentarium herodis erat.Eoq; prapto populares aliosq; latrones diligenter armauit. Hisq; utens stipatoribus ueluti rex hierosolymam reuertitur factusq; princeps seditionis oppugnationem disponebat. Machinamētorum autem inopia erat:& nec poterat palam suffodere muros:superne hostibus tela iacentibus.Funiculū igiť longe ceptū sub una turrī agētes suspēderūt cū materie subiecta ac postea ī sustinētia ligna ignē īmittētes agressi sunt.Sicq; subiicibus exustis turris quidē ex templo emota est.Alter aūt murus intus ædificatus apperuit. Regii quippe molitiones eorum præsentientes fore etiam de concussione turris:alium sibi murum cælerius ædificauerunt.Inter hoc aūt hi quidē qui oppugnabant & stati se uictores credebant cū uidissent alis murū stupore defecti sunt:regii tamē ad manaimū aliosq; seditionis principes mittebant: precantes ut eis descendere liceret:idē regiis eiusq; reliqs. Quod cū manaimus ānuisset ꝑtinus discesserūt. Romanos aūt q; soli relicti erāt grandis autem

occupauit defectus. Necq; enim ui contra tantam multitudinem pares erant: & precari ut exire si ceret ignominiam uindicabant: quāquā &si tribueretur nequaquā tutum putabant. Derelinquē tes igitur inferiorem locum qui strato pedon uocabatur quippe q̄si capi faciles in turres regias confugerunt: quaq; una appellabatur hippicos: alia phaselus: tertia mariānes. Hi uero qui cū ma naimo erāt protinus irruentes ea loca de quibus milites fugerant si quos eoq; cōpræhenderunt trucidantes oēm reliquum apperatum diripientes strato pedum incenderunt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis setembris.

Cap. XX.

SEquenti aūt die pontifex ananias circa euripos regiæ domui latens capiē: & a latronibus interficirur cū ezechia fratre. Circūsedētes aūt turres seditiosi custodiebāt ne quis militū posset effugere. Manaimū aūt & munitoq; locoq; destructio & pōtificis ananiæ mors in crudelitatē erexit: & nemine parē sibi in negotiis arbitrans itolerabilis erat tyrānus. Insurrexe runt aūt duo de sotiis eleazari & mutuo collocuti: quia non deceret a rōanis desiderio libertatis recedentes eandē populari suo ꝓdere: dominūq; ferre: & si nō uiolentū: tamē seipsis humiliorem Nam si oporteat cūctis aliquē præesse: quēuis magis aliū quā illū deceret. Atq; ita pacti adoriū tur eū in templo. Soborus enī adoraturus accesserat regali habitu indutus: & studiosos sui in ar mis habebat. Cum igiē hi qui circa eleazaq; erāt ī illū prosiluissent: reliqus uero populus rapiens saxa iterfecit sophistā: æstimātes quo mō illo pempto tota seditio soluereē. Paululum aūt stipato res manaimi resistentes postquā uiderūt totā aduersum se multitudinē irruere quiq; quo potuit diffugere & cædes quidē eoq; qui cōpræhensi sunt: pscrutatio aūt latētiū sequebaē: paucisq; ex eis latentes in masadā perfugerūt. cū q bus & eleazarus filius arri propinquus geneē manaimo. Qui postea etiā in masadā tyrannidē egit. Ipsum aūt manaimū cū confugisset in locū qui athlans uocatur: atq; illic hūiliter delitesceret capiētes extraxerūt in publicū: multisq; supplicīis affligētes ī terfecerunt. Similiter aūt sub eo agētes prīcipes præcipuūq; tyrānidis adiutorem eius absalomō noīe. Et populus quidē sicut dixi in his adiutor fuit: suspicās aliquā totius seditionis correctionē futurā. Hi uero nō ad cōprimēdā pugnā: sed ut cū maiori licētia bellū agerēt iterfecerunt manaimum. Denicq; cū populus multū precaretur ut oppugnationē militū relaxarent uehementius in sistebant donec ulterius resistere non ualentes: inutilius. s. Hic enim erat romanoq; præfectus: & reliqui mittunt ad eleazarum dicētes: ut solas eoq; paciscerētur animas: arma aūt & reliqua quæ haberent ipsis tradentibus sumerent. Qui precationē illico rapientes remittunt ad eos Curionē nitodemi filium & ananiā seduci: & iudā ionathæ: sed eis dextras & sacrm daturos. Quibus actis deducebat milites inutilius: sed quādiu rōani arma retinebant nemo aduersus eos seditiosorum fraudis aliquid molitus est. Postea uero quā secundū pactiones oēs scuta gladiosq; posuerūt neq; quicquā ulterius suspicantes descenderunt facto in eos īpetu stipatores eleazari compræhensos trucidabant: neq; resistentes neq; supplicantes: solas aūt pactiones & iuramenta quæ dederāt in clamantes. Et hi quidē ita crudeliter interfecti sunr præter inutiliū. Hunc enī deprecantē & usq; ad circūcisionē iudaizare se promittentē tantūmō seruauerunt. Detrimentū aūt romanis quidē erat leue de potentia siquidē amplissima pauci fuerūt interēpti: iudæoq; aūt captiuitatis illud ex itium ꝓbatur. Vidētes aūt graues iā stare cās belloq; urbē tamē tali facinore fuisse repressam: ex quo nimirū diuina indignatio īminebat etiā si a romanis nulla ultio timeretur. Iugebant publice & iustitia ciuitatis premebaē unusquisq; aūt mediocriū q̄si pro seditiosis cās redditurus tu: baba tur. Siquidē sabbato illā cædē contigerat perpetrari in quo. s. die ꝓpter religionē a sanctis quoq; operibus agunt quietē. Eodē aūt die eadēq; hora q̄si ex aliqua cælesti ꝓuidentia cæsariēses quoq; iudæos apud se habitantes trucidauerūt: ita ut uno tempore super. xx. milia hominum cæderen tur: & cunctis iudæis uacuata cæsarea remaneret. nam & eos qui effugerant comprehendens flo rus uinctos in arenam deduxit.

Cap. XXI.

POst cæsariensium uero plagam tota gens efferata est. Diuisique iudæi syrorum uicos eisque continentes rurales protinus uastauerunt: idem philadelphiam & gebdeonitē & gerasam & pellam & scythopolī. Deiceps uero irruerūt ī gadara & ioppem & gauar nitidē. Et alia quidē subruentes loca: alia uero inflāmantes etiā in cadasam tyrioq; & ptholomaidā: gabam quoq; cæsariāq; tēdebant. Obstitit aūt eoq; incursui: neq; sebaste: neq; asca lon: sed quoq; inflāmatis anthedona & gazarā euerterunt. Multa autē circa fines harum ciuita tum diripiebanē: uici. s. & agri eorum qui capiebantur uiroq; īmensa cædes fiebat neq; tamē sy rii minorē numero multitudinē de iudeoq; uastabāt: sed etiā eos qui ī ciuitatibus erāt cōprahē sos disperdebāt: nō solū ob uetus odiū: sed ut: & discrimen īminens ꝓuenirēt. Grauis ergo cōtur batio totam syriā puaserat: & omis ciuitas in binos diuidebatur exercitus: unaq; alterutris salus erat: si anticipassent alteros cædes faciendo. & dies quidem ducebātur in sanguine. noctes autem

molestiores formido faciebat.nam licet uiderẽtur ãmoliri iudæos:tamẽ etiam de aliis gentibus iudaizantes cogebantur haberi suspectos:& per hic ipsum quod in eis uidebatur ambiguũ:neq; temere eos placebat interfici & rursus per ipsam religionis cõmixtionem quasi penitus externos timebant: prouocabant aũt ad cædes aduersoꝝ etiã illos qui prius fuerant mansueti auaritia. siquidem substantias cæsoꝝ passi diripiebant & quasi uictores eoꝝ prædam trucidauerunt in domos alias transferebant.Glorioſior aũt erat qui plura colligesset: quasi scilicet plures uirtute superasset. Erat autẽ cernere ciuitates plenas cadaueribus insepultis & inhũatos passim iacere cum paruulis senes.fœminas aũt neq; uerecundia contectas:& omnis quidem prouitia plena erat inenarrabilium calamitatum maior aũt his metus audendoꝝ maloꝝ ipsis quæ acta erant facinoribus iminebat:& hactenus quidem iudæis aduersum alienigenas conflictus erat.Incurentes aũt in scythopoleos fines etiã iudæos:qui illic habitabãt:experti sunt hostes.Hi enĩ cũ scythopolitis conspirassent:& consanguinitaté utilitati propriæ postponentes aduersum iudæos cum gentilibus dimicabant:suspecta tamen eoꝝ ipsa belli fuit auiditas.Deniq; scythopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adurerent: & magna sua calamitate ciuibus excusarent defectionẽ. Dixerunt eis:ut si uelint in eos firmare consensum & circa alienigenas ostendere fidem: transirent cũ oĩbus familiis suis in proximæ locum paludis.Quibus quæ fuerant iussa sine suspitione facientibus diebus quidem secutis duobus quieuerunt scythopolitæ. Tertia uero nocte explorantes alios incautos alios uero dormientes inuadũt:subitoq; oẽs interfecerunt qui fuerunt.xiii.milia. Postq; eorum substantiam cunctam diripuerunt.

Capitulum.XXII.

DIgnum aũt etiã uidet simonis interitũ enarrare.Hic enĩ sauli cuiusdam non ignobilis uiri filius erat. Fortitudine quoq; corporis & audacta animi insignissimus: quibus utriusq; ad incommoda suæ gentis abusus multos siquidem iudæorum apropinquantes scythopolim quottidie obtruncabat:& frequenter integros cuneos fudit fugauit:ita ut totius aciei mora & momentum solus existeret. Compræhendit autem eum digna ciuili interfectione pœna. Nam cum scythopolitæ circunfusi essent iudæis: & in paludem præcipites agerent educẽs simõ gladium in nullum quidem hostium impetum fecit.Nihil se quidem in tanta multitudine promoturum uidebat.Exclamans autem miserabiliter digna inquit scythopolitane his que gessi patior:quippe qui tam multa cæde ciuium meorum benignitati erga uos nostræ fidei feci. Digne enĩ nobis extera gens infida est:qui in nr̃m genus tanta ꝑietate deliquimus.Morior ergo q̃si prophanus ꝓpriis manibus:neq; enĩ dignũ est hostibus subiacere. Iste autẽ ipse finis:& mihi sceleris digna pœna:& aut uirtutis ydoneũ decus erit:ut néo.ſ.hostiũ de meo interitu glorietur:neq; insultet cadenti. Hæc dicens miserantibus simul ac furẽtibus oculis circũspicit oẽm familiã suam Erant aũt & uxor & filii & prouecti in senectutem parentes. Ille quidẽ patrẽ trahens cæsarea & cum superstans ense penetrauit post quẽ non sane inuitã matrẽ interfecit.Super hos aũt coniugi & filiis intulit ferrũ singulis sane hoꝝ pœne currentibus gladio & hostes ꝑuenire cupientibus. Cum uero oẽm suam necessitudinem trucidasset cæsis superstans extendit dexterã:ut neminem posset latere:& totũ in uiscera sua ensem demersit.Dignus quidẽ miseratiõe iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem.Cæterum quãtum ad fidem quã alienigenis præstitit digno fine consumptus.Ad cædem autẽ quæ in scythopoli facta est; reliquæ quoq; urbes iudæis apud se habitantibus irruebant:& duo milia quingentos ascalonite:ptholomais aũt duo milia interfecit.Vinxerunt quoq; non paucos Tyrii:multos quidem trucidauerunt:plures autem uinctos custodibus tradidere.Hippinei quoq; & gaddiri similiter audacissimos quidem amoliebãtur:terribiles autem sollicite obseruabant.Reliquæ quoq; urbes aduersum iudæos singulæ:& prout habebant uel timore uel odio mouebantur:soli aũt antiochini & sidonii & apamei suis cohabitatoribus pepercerunt:& neq; interfecere quemq; iudæorum neq; uinculis tradiderunt.Forte aũtem & propter multitudinem suam despexerunt:eorum si qui motus fuissent:mihi autem uidentur magis erga eos miseratiõe moti quos utiq; nihil moliri uidebant.Gerraseni autem neque in eos qui apud se remanere delegerunt quicquam gesserunt mali: & egredientes usque ad fines suos deduxerunt.

Capitulum.XXIII.

EXcitata est aũt etiam in regno agrippæ aduersum iudæos pernicies.Ipse siquidẽ prexerat ad cestiũ gallũ antiochiã: relicto sup negocia, sua quodã ex sotiis noie Varo issemo qui regi genere erat propinquus.Venerunt ad eum de Batanea regione septuaginta numero uiri & nobilitate & prudentia ciuium suorum præstantissimi poscendi præsidii gratia: ut si qui scilicet apud eos quoq; motus fierent haberent idoneam custodiam per quã possent insurgẽtes quosque comprimere.Hos uarus quosdam armatos de regiis pmittẽs interfecit in itinere omnes.

Ausus autem est tale facinus propter consilium Agrippæ & propter nimiam auaritiam impie in gentiles suos agere non recusans regnum omne corrupit: perseuerans.s.post talem principatum in totū genus exercere iniquitatē. Donec discussus agrippa rebus aīaduertere quidē ī uarum ue ritus est propter propinquitatē illeomi.Procuranda tamē eum regione summouit. Seditiosi aūt compræhendentes præsidium:quod appellatur cyptus imminens finibus hiericūthæ custodes uero quidem interfecerunt munimenta autem destruxerunt.

Capitulum.XXIIII.

PEr eosdem dies etiam in macherunte multitudo iudæoꝝ persuadebat ī præsidio relictis romanis diserere castellum eisq; tradere.Illi aūt q; rogabantur cogi metuentes pacti sunt cum eis discessionē suam & accipientes fidem tradunt præsidium quod diligenter cœpe runt macherunte custodiis optinere.In Alexandria aūt semper quidem erat incolis aduersum iu dæos seditio.Iam ab illo tępore:ex quo strennuus Alexander contra Aegyptios usus iudæis præ mium societatis tradidit eis:& habitandi apud Alexādriam facultatem & ius orbis æquale cum gentibus.permanebat aūt eis honor iste apud successores quoq; Alexandri.Deniq; & in parte ci uitatis locum eis proprium deputauerunt:quatenus haberent conuersationē per oīa mundiorē a cōmotione.s.gentium sequestratā præstiteruntq; eis ut etiā macedones appellarentur. Deiceps uero cum in possessionē Romanoꝝ ægyptus uenisset:neq; cæsar primus:neq; post eum quispiā honores quos Alexander iudæis decreuerat minuit.Conflictus aūt eoꝝ aduersus græcos pœne continuus erat:& iudicibus multis quotidie ab utraq; pte lucrū reuehentibus seditio accēdebat.

Capitulum.XXV.

TVnc uero cum apud alios turbata res esset:illic magis exarsit tumultus.Nam cum Alexā drini in concionē uenissent ut ordinarent pro certis negotiis largitionē ad Neronem fe rendā concurrere in amphiteatrum permixti græcis plurimi iudæoꝝ. Quos cum uidis sent æmuli extēplo clamare cœperūt:iudæos hostes:& exploratores eē:ac deinceps insilientes in tulerunt eisdem manus & reliqui quidē fugientes dissīpati sunt tres ex his uiros compræhendē tes trahebant quasi uiuos incensuri.Commota est aūt omnis terra iudæoꝝ ad ultionē ferēdam: & primum quidē in græcos saxa iacebant. Postea etiā uero facibus raptis in amphiteatrum īpe tum fecerunt:cōminantes q; in ipso loco tantum simul populum concremarent & pœne minas implessent rebus:nisi iras eoꝝ compressīsset tyberius alexander princeps ciuitatis. Nec tamen ipse coercendi principium ab armis sumpsit:sed nobiles eoꝝ quosq; summittens hortabatur ut desinerent:neq; aduersum se militiam romanā cōmouerent.Seditiosi aūt benignā deprecationē ridentes tyberium cōtumeliis appetebant.Qui postquā uidit absq; calamitate tumultuosos non posse cōpesci īmisit in eos duas romanoꝝ legiones:que in ciuitate erant.Cum his alios quinque milia equites casu ad iudeoꝝ interitum de libya uenientes præcepitq; ut non solū interficerent: sed etiam substantias eoꝝ diriperent domosq; inflāmarent. Qui protinus cōcurrentes ī locum qui uocatur delta:illo quippe erat iudæoꝝ multitudo colecta exequebantur strennue iussiones nec sanē sine cruenta uictoria. Collecti quippe in unum iudei & eos qui de suis optime armati erant ante reliquā multitudinē statuentes aliquādiu restiterunt.Postquam uero in fugā inclinati sunt:passīm trucidabantur:& erat eoꝝ grandis interitus.Tum quæ sibi mādata fuerant exequū tur. Conglobati enim iudæi his quos melius armatos habebant infrōte positis aliquādiu quidē restiterunt.Semel infugam uersi mactabantur:nec unius exitii modus cū alii sub diuo atq; in cā po depræhenderentur: in ædes aūt alii concluderentur: & eas quoq; incenderent rōani una etiā diripiendo quæ in his reperissent:neq; illos aut infantium misericordia aut reu erētia senectutis moueret.sed in omnes ætates pari cæde sæuirent. Vnde totus quidem ille locus sanguine redū dabat.Quinq; uero congesta sunt milia mortuoꝝ:nec tamen saltē reliquiæ remansissent:nisi ad preces se contulissent eorūq; misertus alexander romanos iussīsset abscedere. Sed illi quidē qui bus erat consuetum obedire p̄ceptis primo eius nutu discedunt:populares aūt alexandrini pro pter odii magnitudinē difficulter ab in cœpto reuocabantur: uixq; a corporibus distrahebātur: Apud Alexandriam quidem talis casus euenit. Cestio uero iam quiescendum esse non uidebat infensis ubiq; iudeis: sed duodecimā legionē integram ex antiochia secum ducens:& ex reliquis bina milia lecta peditum: &.iiii. alas equitum insuper regum auxilia :hoc est antiochi duo milia equitum & peditum tria milia sagittarios omēs Agrippæ uero tantundem peditum & equitum mille:cum & cestius sequeretur.iiii.milibus cōitatis:quoꝝ tertia pars equitū erat:pluresq; sagitta rii:ptholomaida progressus est plurimi aūt ex ciuitatibus auxilio cōuenere:peritia q̄dē militibus inferiores:q; uero scientiæ deerat in iudeos odio:idemq; alacritate supplentes .Aderat autem ipse quoq; agrippa cestio : & eorum quæ conducerent simul & itineris principes:ibi tum adducta ex-

ercitus parte ceſtius inualidiſſimā galileæ ciuitatē contendit zabulon quæ appellatur uirorū. & ab iudæorum finibus ptolomaida diſcernit. Cunq; offendiſſet eam ciuibus deſtitutā ī mōtes enim multitudo refugerat oīgenū aūt rerū plenā: illas quidē militibus diripiendas cōceſſit: ipſū uero oppidū quāuis admiratus eſſet eius pulchritudinē qppe domus habebat ſimiliter ut apud tyrum & ſidona & beritum ædificatas incendit. Deinde curſu territorio pagrato quicquid inueniſſet obuiam depopulatus inflāmatis etiā circum eā poſitis uicis in ptolomaidam regreſſus eſt. Syris aūt adhuc prædæ ln herētibus: & præcipue biritis recepta iudæi fiducia: ceſtiū enī receſſiſſe cognouerant repente in eos qui remanſerant irruunt: & prope duo milia morte conſumuut.

Capitulum. XXVI.

CEſtius aūt ex ptolomaide reuerſus ipſe quidē cæſareā peruenit in ioppā uero partem ꝑmiſit exercitus: cū præceptis huiuſmodi ut oppidum cuſtodirent ſi eo potiri potuiſſent: aut ſi oppidani impetū præſenſiſſent: tam ſuum q̄ cæteroꝝ militū preſtolarent aduentum. Illoꝝ igitur alii mari alii terra profecti utrinq; ioppem facillime capiunt: ita ut ne fugæ quidē habitatores copiā reperirent: nedū ad pugnā ſeparent. Agreſſi aūt cunctos interficiunt cū familiis direptāq; ciuitatē incendunt. Interfectorū autē numerus octo milia quadringenti fuerunt. Simili modo & ī finitā ſamariæ nabathite. Nam toparchiā nō paucos direxit equites: qui & partem finiū uendicauerunt: magnāq; indigenaꝝ mulitudinem peremerunt: direptiſq; patrimoniis etiam uicos igni dederunt.

Capitulum. XXVII.

IN galyleā quoq; miſit ceſeniū gallū ductorē duodecimæ legionis eiq; tātā militū manum attribuit: quantā genti expugnādæ ſufficere poſſe credebat: & eum ualidiſſima galyleæ ciuitas ſephoris cum fauore ſuſcepit. Huiuſq; prudens conſiliū: ſecutæ ciuitates aliæ quieſcebant. Qui uero ſeditionibus & latrociniis opam dabant ī galyleæ mōtem undiq; medium receſſere: qui eſt contra ſephorī & uocatur aſamō. Aduerſus eos gallus ducebat exercitum. Illi aūt quādiu ſuperiores erant facile romanos ad ſe aſcendentes ulciſcebātur: & ex his plures quam ducentos interfecerunt. Vbi uero eos uiderunt circunacto itinere ad celſiora progreſſos mature uictoriā conceſſerunt: & neq; pugnā minus armato ferebant. Neq; ſi terga dediſſent equitū poterant manus effugere: adeo ut pauci locis aſpīs delitеſcerēt: amplius uero quā duo milia trucidarentur. Gallus quidē cū nihil iam tentari nouitatis apud galyleā uideret cæſariam cū exercitu remeabat. Ceſtius uero cū omnī multitudine reuerſus in antipatridē perrexit. Cognitoq; non paruā multitudinē iudæoꝝ in turrī quæ apheci uocabatur eſſe collectam: qui & his congrederentur præmiſit. Sed priuſquā in manus uenirent iudæi metu diſpſi ſunt: eorumq; caſtra iā deſolata milites adorti cū uicis circūpoſitis incēderūt. Ex ātipatride aūt ceſtius in liddā profectus uacuā uiris ciuitatē offendit. Nam propter ſcenopheioꝝ dies feſtos cū in hieroſolymā populus omnis aſcenderat. Quinquaginta uero quos ibi cōprēhendit occiſis exuſtoq; oppido ulterius procedebat per quæ bethiron profectus in quodā loco cui nomē eſt gabao caſtra ponit diſtāte a hieroſolymis ſtadiis quinquaginta: iudæi uero cū iā ciuitati propinquare bellū uiderēt: omiſſis dierū feſtoꝝ ſolennibus ad arma properabant: ſatiſq; freti multitudine incōpoſiti ad pugnam & cū clamore proſiliebant: Ne dieꝝ quidē ſeptē hīta rōe feriatorum erat enī ſabbatū qđ apud eos religione maxima curabatur. Idem aūt furor qui eos ab obſequio pietatis emouerat in prælio quoq; ſupiores effecit. Tanto nāq; impetū romanos aggreſſi ſunt ut eoꝝ & aciē prūperēt uiaq; apta cædibus ī medio ruerent: ac niſi ei militum parti quæ nec dū locū amiſerat equites ex circuitu ſubueniſſent: quiq; nō ſatis defecerunt pedites in periculo totus ceſtii exercitus fuiſſet. Interfecti ſunt aūt quingenti & quindecim romani milites ex quibus quadringenti pedites: cæteri equites erant: iudæi uero uiginti duo: quoꝝ ſortiſſimi uidebantur monobari regis adaibene propīqui: monobazus & cenedecus: & poſt hos pera ita iugiter & ſyra babilonius qui ad iudæos ab agrippa rege tranſſugerant cui pridē militabant. A fronte quidē repulſi iudæi ad ciuitatē reuertebātur. Romanos aūt ad bethroꝝ aſcendentes gioræ filius Symon inuadit: multoſq; poſtremi agminis coactores laniauit: ac multa carra cum ſarcinis capta ī ciuitatem reduxit. Ceſtio uero in agris triduo cōmoráte iudæi locis ſupioribus occupatis obſeruabant eius tranſitum neq; neceſſaturos eos certum erat: ſi romani proficiſci cœpiſſent.

Capitulum. XXVIII.

ITaq; dū agrippa cū infinita hoſtiū multitudine montes amplexa ne romanos quidē a periculo tutos eſſe ꝑſpiceret uerbis iudæos experiri decreuit: uel omēs ſibi parituros exiſtimās: ut bello deſiſterent uel ſiqui aduerſarentur ſeuocandos eſſe: qui ab eorum ſnia diſcreparēt. Miſit igitur ex comitibus ſuis portatū & phebū quos illis ſciebat eſſe

notissimos:& a cestio fœdus amicitiæ:certâq; a peccatis populo Ro.ueniã pollicerent: si ꝓiectis armis secũ sentire uoluissent. Verũ seditiosi metu ne cũcta multitudo spe securitatis ad agrippã sese conferret legatos obtruncare statuerunt:& phebũ quidẽ priusquã uerbũ faceret pemerũt. Nam portatus uulneratus effugit:populares aũt id idigne ferentes factũ cædẽdo fustibus atq; lapidibus in oppidũ cõpulerunt. Cestius uero quia intestinã eoꝝ discordiã opportunũ ad irruẽdũ tẽpus inuenit totũ i eos duxit exercitũ:inq; fugã uersus usq; Hierosolymã profectus est. Castris autẽ in loco positis qui appellat Scopos iteruallo septẽ studioꝝ a ciuitate discedens: nihil p triduũ aduersus oppidũ conabat:sperans fortasse intus degentes aliquid remissuros. In uicos autẽ circa ciuitatẽ non puã militũ manũ ad rapienda frumenta dimisit. Quarto aũt die q trigesimus mensis erat octobris ordinatũ in oppidũ introduxit exercitũ. Populus qdẽ a seditiosis custodiebatur:ipsi ãt rõanoꝝ disciplina territi exterioribus cessare partibus ciuitatis & in ptem interiorẽ templum quæ refugerunt. Cestius uero transgressus Pedestã:quæ sic uocat & cenopolim:& foꝝ quod appellatur Dacon incendit. Deinde cũ ad supiorẽ ciuitatẽ uenisset prope aulã regiã castra posuit. Et si tunc uoluisset intra muros uiolenter irrũpere ciuitatẽ ilico possedisset: bellocq; finẽ dedisset. Sed tyrãnus præpositus castris & priscus & plures equitũ mgri a floro pecunia corrupti conatũ eius auertere & iudæos intolerandis malis repleri cladibusq; cõtigit. Cap. XXIX.

INterea plurimi populariũ notissimi ananias uanati filii cestiũ q̃si portas ei patefacturi uocabant. ille aũt & ira fastidiens & qđ nõ satis ei credendũ putaret tã diu id neglexit donec ꝓditione cõpta seditõsi ananũ quidẽ cũ cæteris de muro deiectis lapidibus i domos suas fugere cõpulerẽt. ipsi uero p turres dispositi muꝝ tentãtibus repugnabant:p dies quidẽ quiq; romanis undiq; conantibus inexplicabilis erat ipetus. sexto ãt die Cestius cũ plurimis eisdẽq; sagittariis a septẽtrionali tractu templũ aggredit iudæis ex porticu resistentibus. Qui repente quidẽ romanos ad murũ adeuntes auertere. Postremo autẽ repulsi teloꝝ multitudie recesserunt. Itaq; romanoꝝ qui anteibant scutis suis muro nixis:& qui eos sequebant aliis ac p ordinẽ aliis similiter adiũctis:quæ sic appellat:testudinẽ cõtexuerũt. Vnde sagittæ in eã delatæ irritæ delabebãt & sine aliqua noxa milites mœnia suffodiebãt:templiq; portas incendere moliebant. Vehemẽs aũt seditiosos stupor inuaserat:iamq; multi ex ciuitate diffugiebant:ueluti cõtinuo capetur. His autẽ populus alacrior efficiebat:& quãtũ nequissimi cæde dant:tantũ ut ipsi portas aperirẽt. Cestiumq; tanquã de se optime meritum reciperent appropinquabãt. Et profecto si paululũ in obsidione perseuerasset:stati ciuitatẽ obtinuisset. Sed credo iam tunc infestus deus pessimis eiusq; sancta illo die finẽ bello dare prohibuerunt. Deniq; cestius neq; aĩs populi neq; obsessoꝝ despatione perspecta militẽ reuocat:& sine ulla spei repulsa inconsulte nimis ac iniuste discessit. Inopinata uero eius fuga latronũ fiduciã recreauit:ĩsecuti nouissimos aliquos equitũ peditũq; pemer. Et tunc quidẽ cestius i castris quæ apud scopon munierat tendit:altero aũt die ulterius recedẽdo magis hostes ꝓuocauit:tãquã postrẽis appositi multos necabãt:quoq; utraq; itineris pte uallata in transuersos tela iacebant:& neq; in eos se retorquere:a quibus a tergo sauciabãt nouissimi audebant quandã infinitã multitudinẽ insequi existimãtes. Et a lateribus instantis uim repellere minime sufficiciebant:cũ ipsi quidẽ graues essent:ordinẽq; interrũpere formidarent:uiderent ãt iudæos leues:& ad excurrendũ faciles esse. Vnde eueniebat ut multa mala ppeterent:cũ nihil ẽt inimicis nocerent. Tota igitur uia perculsũ deiectiq; agmine sternebant: donec multis occisis in quibus erat priscus sextæ legionis dux:& longinus chilarchus:& emilius iocũdus alæ præfectus uix in gabao peruenerunt:ubi castra prius posuerãt:multis instrumentis amissis. Hic aũt cestius biduo cõmoratus inops consilii quid ageret:cũ tertio die maiorẽ hostiũ uidisset numerũ & oĩa circũ loca plena iudæis tarditatẽ sibi obfuisse cognouit: & si adhuc ibi maneret pluribus se inimicis usurũ. Itaq; ꝓ cõpendio fugæ cunctaq; militibus impedimento erant amputari præcepit. Occisisq; tunc mulis atq; asinis aliisq; iumẽtis:præter illa quæ sagittas & machinas ferrẽt. Hæc enĩ uelut usui futura seruabat maxie qa timebat ne iudæis contra se capta prodessent. Bethoron uersus antecedebat exercitũ. At iudæi latioribus quidẽ locis minus instabant: cõtractos uero in angustias atq; discensus qui descessissent ab exitu ꝓhibebant. Alii postremo sup agmen impingere:fusaq; omnis multitudo p itineris iuga militẽ sagittis operuit. Vbi etiã peditibus pro pacto sibi subuenirent hæsitantibus equitũ piculum promptius erat. Nec enĩ ordinate uiam prosequi poterant obstantibus iaculis:& ne contra hostes irent ascẽsus ardui ꝓhibebãt equitãtibus inuii. Lateribus aũt rupes ac ualles in quas deiecti qui aberrassent consumebãtur. Nullusq; locus aut fugiendi aut ulciscendi rationem habebat. Itaq; incerti quid agerent ad ululatus quos desperati solent:fletusq; conuersi sunt. Quibus resonabat iudeorum cohortatio cum clamore lætantium pariter ac sæuiẽtium. Totusq; pœne qui cum cestio fuerat perisset exercitus nisi nox aduenisset.

Qua romani quidem in bechoron cõfugerunt:iudæi uero obsessis circũ omnibus locis eorum transitus custodiebant.Deniq; ibi cum cestius aperto itinere desperato iam de fuga cogitabat. Lectosq; ad quadringentos omniũ fortissimos milites tectorum fastigiis imposuit.Hisq; præcepit uigilum qui in castris excubant signa clamare:ut eo mõ iudæi oẽm illic militum numeꝝ arbitrarentur remanere.Ipse aũt cum cæteris otiose usq; ad trigita stadia progreditur.Vnde mane cum iudæi locum in quo romani tetenderant desolatum uidissent ĩ quadrigentos a quibus decepti fuerant concurrerunt:& illos quidem sine mora iaculis confecerunt:mox aũt cestium persequi properabant.Sed ille cũ nocte non paruum spatiũ itineris pegisset: die uehemẽtius quoq; fugiebat:adeo ut metu perculsi milites machias siue torméta muralia:itẽq; ballistas:multaq; alia instrumenta relinquerent.Quibus tunc ablatis iudæi rursus contra illos qui ea reliquerant usi sunt.Insequendo aũt romanos antipatridã usq; uenerunt.Deinde cũ eos assequi non potuissent inde redeuntes:& machinas secum asportarunt:mortuosq; spoliarunt:& prædã quæ remanserat collegerunt:& peana canentes in metropoli remearunt.suis quidem paucis amissis. Romanorũ aute auxiliorum quinq; milibus peditũ ac trecentis:itẽq; nonigentis & octuaginta equitibus interẽptis.Hæc quidẽ nouẽbris mẽsis octauo die gesta sunt:anno duodecimo Neronis principatus.

Capitulum.XXX.

POst cestii uero casus aduersos:nobiliũ multi tanq̃ e naui pessum itura ex ciuitate enatabant.Deniq; castabarus & Saulus una cum Philippo iachanis filio qui princeps erat exercitus regis Agrippæ:inde dilapsi ad Cestium transfugerunt.Qui uero cum his in aula regia fuerat obsessus:ãtippas fuga despecta quẽadmodũ a seditiosis emptus sit alias indicabimus.Cestius aũt Saulum & cæteros in achaiã ad neronẽ misit:& propriã necessitatẽ indicaturos:& belli causas deriuaturos in florum.Sperauit enĩ & iram ĩ illũ excitatũ iri:& sua pricula summouenda.Tunc aũt Damasceni cæde romanoꝝ cognita:iudæos apud se degentes ptinere studuerunt:& cũ eos in publicis terminis collectos haberent:nãq; id olim propter suspitiones meditabantur.Facile quidẽ sui conatus exitũ fore putabant.Verebantur autẽ mulieres suas fere omnes præter paucas iudaizantes:& eoꝝ religione deceptas.Quare his magna cura fuit eas celandi quid agerent.Iudæoꝝ aũt decẽ milia quippe in angusto loco atq; omnes inermes aggressi:una hora sine metu iugulauerunt.Qui uero cestium fugauerant in hierosolymã reuersi: quos adhuc romanoꝝ studiosos inuenissent:partim ui partim blanditiis sibi etiã sotiabant.Et in templum congregati plures belli duces eligendos esse censebant.Declaratus est igiẽ Iosippus curiõis filius:& pontifex ananus omnia quæ in ciuitate gerenda esset impaturos:maximeq; ut ciuitatis muros erigerent.Filium nãq; Simonis Eleazaꝝ romanoꝝ q̃uis pdã & ereptas cestio pecunias:& insuper his plurima ex thesauris publicis in potestate haberet:tamẽ nullis necessitatibus præposuerunt:q; & ipsum tyrãnidis supbia uiderẽt ferri:eiusq; studiosos siue imitatores satellitũ more uersari.Verum paulatim Eleazarus ambitione pecuniæ:itẽq; astutia psuasit populo: ut in oĩbus sibi pareret.In iudæa uero quos mitterent alios militũ duces optarunt:hierum filiũ asapha unũ ex pontificibus:eleazarũ pontificis filiũ:nigro aũt mandauerũt qui tũc idumeã regebat:ex regione trans iordanẽ posita genus ducens:unde parartes cognominabantur ducibus obtempare. Sed ne alias quidẽ regiones omittendas putabant.Nãq; in hiericunta iosippus filius simonis:& trans flumen thapna:& ioannes esseus topchias administraturi directi sunt.Hinc aũt lidda & ioppe & ãmanũ erant adite.Cophinitie aũt & accabatine regionibus ioannes filius annæ rector erat designatus:& utriusq; galyleæ iosippus mathathiæ filius:huius administrationi iuncta erat & gamala munitissima ciuitatũ:quæ ibi fuere alioꝝ quidẽ rectorũ pro alacritate ac prudẽtia sua q̃q; res sibi creditas administrabat.Iosippus autẽ cum in galyleã uenisset primũ curæ habuit indigenarum sibi conciliare beniuolentiã:multa sciens ea cõfici posse licet in aliis peccauisset. Deinde considerato q; potentissimos quidẽ amicos habebit:si eos participes potestatis fecisset: omnem uero multitudinẽ si plæraq; per indigenas & consuetos fieri preciperet. Lxx.de senioribus eius gentis prudentissimos elegit:eosq; rectores totius galyleæ constituit.Septem uero p singulas ciuitates:minorum litiũ iudices ordinare maiora negotia causasq; capitales ad se referre iussisset iam.lxx.dispositos p ciuitates:quo iure inter se uterentur:etiam quemadmodum extrinsecus usi essent animaduertit:certusq; in galyleam romanos esse uenturos opportuna loca muro cingebat:hoc est iotapata & bersabeæ & seloim necnon & caphe recho & iaphac & sicophoh: montẽ cui nomen est itabirio & tharice & tiberida:ad hæc etiam circa generaseth lacum speluncas ĩ ea quæ inferior galylea uocabatur muniuit. Superioris autem galyleæ achabaron & petram quæ sic dicitur ninetimero in gaulanitidem uero seleuciam:& sogennam gamala munitione circundedit.Solis autem sephoritis permisit ut murum sibimetipsis fabricarent: quia eos pecuniosos

esse: & ad bellū promptos etiā sine præcepto uideret. Similiter aūt etiā giscalam iosippi iusti sup se murum cinxit ioannes: cæteris autem castellis omnibus ipse iosippus intererat iubēdo: simul atq; opem ferendo. Quin & exercitum ex galylea supra centum milia uirorum comparauit: quos omnes undiq; collectis armis ueteribus instruebat. Deinde reputans hoc maximam romanorum inuictam esse uirtutem q; edicto essent audientes rectoribus suis: & exercitationi operā darent. Doctrinam quidem urgente necessitate despexit: parendi autem facultatem ratus regentium multitudine posse contingere ita ut romani solent diuisit exercitum: pluresq; fecit agminū prīcipes. Diuersis q̄ miltū generibus ordinatis alios de cadarchis: alios chiliarchis subdidit: & in sup his rectores maiorū rerū administratores. Docebat aūt signoꝝ disciplinas & prouocationes reuocationesq; buccinarum. & principia cornuum & circundationes: & quemadmodum oporteret laborantibus succurrere fortiores. & circum defatigatis partiri pericula quæque ad fortitudinem animi corporisq; tolerātiam pertinerent instituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellū: usquequaque Romanorum referens disciplinam: & q; cum uiris essent præliaturi qui & uiribus corporis & animi obstinatione totum pœne orbem superant. His addidit quo pacto belli tempore suis essent parituri præceptis: iam nunc periculum fore nisi consuetis delictis hoc est furtis & latrociniis & rapinis abstinuissent: sed neq; aut gentilibus fraudem facerent aut cōsuetissimorum damna proprium quæstum putarent. Illa enim bella optime administrari: quorum milites bonam conscientiam gererent. Qui uero per se praui fuissent: his non solum inimicos sed etiam deum hostem futurum. Multa in hūc modum admonendo perseuerabat: & iam quidem quantum prælium paratum esset conflatum erat. Nam septuaginta peditum milia & .cc.xl. equites ac præter hos etiam mercenarios quibus maxime fretus erat habebat quattuor milia. d. necnon & sexcentos circa se electos custodes corporis atq; satellites. Exceptis autem mercenariis facile cæteri milites a ciuitatibus alebantur. Nanque singulæ quas enumerauimus cum mediam fui multitudinem mitterent in militiam: reliquos ad comparandum eis uictum tenebant: ut pars armis pars faciendi operis dirimeretur: & armati securitatem rependerent suggerētibus commeatum. Iosippo autem hoc modo administranti galyleam insurrexit quidam insidiator patriæ Giscalon ortus Lesim filius nomine ioānes callidissimus ac dolis plenus & nequitia quidem nobilissimus omnium: antea uero parumper & aliquantum militiæ suæ impedimentum passus inopia: facile mentiri paratus miruscq; ad fidem adhibere mendacio: & qui fallaciam uirtutem putaret: eaque aduersus amicissimos uteretur simulator humanitatis & spe lucri appetentissimus cædium: qui semper quidem immoderata concupisset: spem uero leuioribus maleficiis aluisset. Latro enim erat sui moris ac solitarius: deīde comitatum inuenit audaciæ: primo quidem paruum ampliorē autem proficiēs. Curæ autem habebat neminem ignarum ascisere: sed qui & habitudīe corporis & animi magnitudine bellorumq; peritia præstaret hos eligebat: donec quadringentorum uirorum cateruam congregauit: quorum plures ex Tyriorum finibus & uicis erant. Iscq; omnem galyleam depopulabatur: & multos futuri belli metu suspensos lacerabat. Hunc igitur iandudū regendi milites cupientem & maiora desiderantem diu pecuniæ retardabat inopia. Cum autem uideret Iosippum sua uiuacitate letari: persuadet ei primum fabricandi muri patriæ solicitudinē sibi committeret. In qua requestus magnos a locupletibus fecit. Deinde callidissima fraude composita uelut oleo quod non a gentilibus suis tractatum esset uti cauerent omnes apud syriam iudæi: ut ad confinia oleum mitteret deposcit. Nummosq; tyrio qui .iiii. atticos faceret emptis .iiii. āphoris eodem præcio āphoræ dimidiū uenūdabat. Cunq; galylea ferax esset olei: maximeq; illo tempore magna ubertate redundaret: in ea loca ubi erat penuria solus multumq; mittendo: infinitam summam pecuniæ cōgregauit. Qua mox in eum usus est: qui hoc sibi beneficium præstitisset. Denicq; existimans iosippum dispositisse rectorem se esse galyleæ futurum quibus præerat latronibus imperauit: prædas uehementius exercere q; multis rebus nouis per regiones excitatis aūt insidiis alicubi rectorem perimeret si cui ferret auxilium: aut si latrocinia negligeret. Ob hoc eum apud idigenas accusaret. Iam dudum autem rumorem dissipauerat: q; res galyleæ iosippus prodere cogitaret: multaq; in hunc modum ad eius perniciem compabat.

Capitulum. XXXII.

In Taq; illo tempore cum quidam ex uico damaritarum i magno campo custodias agētes ptolomæum agrippæ & bernicis procuratorē aggressi: omnes quas ferebat sarcinas abstulissent: in quibus erant non paruæ uestes p̄tiosæ: plurimaq; argenti pocula: & sexcenti aurei. neq; hāc prædam occulte administrare possent: omnia taricheas ad iosippum cōportarunt. Ille autem reprehensa uiolentia quam regiis intulissent: reponi res ablatas apud aliquem eius ciuitatis potentissimum iubet: paratus eas dominis opportune remittere.

Vnde maximum eius periculum cõpatum est. Nanq; raptores eatum & quia prædæ nullã ptem. accepissent: ægre ferentes & prospicientes quod iosippus cogitauerat laborem suum regibus cõ donare: p uicos nocte discurrunt: omnibusq; indicant iosippum prodidisse: edemq; tumultu ciuitates proximas repleuerunt: adeo ut centum armatorum milia contra iosippum prima luce cõ currerent. Denicq; multitudo in circo apud Taricheas congregata plurima per iracundiam cõcla mabat: partim deponi partim cõcremari uociferans proditorem. Plæroscq; incitabat ioannes: & cum eo filius taphnã & iesus quidã. Tunc magistratus tyberiadis iosippi quidem amici & satellites tantæ multitudinis incursu perterriti omnes præter paucos diffugerunt. Ipse uero dormiẽs ppe cum iam ignis admoueret exurgens: & monetibus eum. iiii. q remanserant: neq; solitudine sua: neq; illorum qui contra se uenerant copiis perturbatus: in conspectu eoꝝ prosiliit ueste discissa infusoq; capite puluere: auersusq; post tergum manibus suoq; ceruici gladio admixto. Hæc autẽ amiciores ei maxime tarichеatas ad misericordiã cõmouerant. Rustica uero plebs & finitimorũ quibus molestior uidebatur: nõ sine maledictis eũ iubebant publicas proferre pecunias: & facta proditionis fateri. Nam ex habitu eius opinabant nihil eorum de quibus nata fuerat suspitio penitus negaturum: & impetrandæ ueniæ causa fecisse omnia quæ misericordiã prouocarent. At illius ista humilitas cõsiliũ pstruebat: & cõtra se indignãtes arte circũueniẽs: ut super his unde ira scerent inter se ipsi discordarent: omnia cõfessus ẽ. Deinde sibi facultate concessa: ego inquit has pecunias neq; agrippæ remittere cogitabã neq; in propria lucra conuertere: absit enĩ ut amicum putẽ unquã qui uobis sit inimicus: aut quæstum ex re capiã quæ uos cõiter læderet. Sed qa uidebã o tarichеate maxiam ciuitatẽ uam monitionis egere: & ad extruenda mœnia minus hére pecuniæ: timebãq; tyberiensem populũ & alias ciuitates raptas pecunias inhiãtes: pedetẽtiq; eas retinere decreui: ut uos muro circũdarem. Si hoc non uidetur profecto q̃ oblata sunt & diripiẽda propono. Si recte consului: bene de uobis meritũ coercetis? hæc tarichеate quidẽ ab eo dicta cũ fauore recepetunt. Tyberienses uero cũ aliis deprauando insuper etiam minitabantur: utriq; aũt relicto iosippo inter se litigabant. Ille aũt fretus iam secũ sentientibus: erãt enĩ prope ad. xl. milia tarichеate: cum multitudine liberius loquebatur: multum ĩ eorum temeritatem iuectus: ex præsenti quidem pecunia tarichеã ait esse muniendã. Curæ autem sibi fore similiter ut etiã cæteræ tutæ sint ciuitates. Nec enim pecunias defore si concordare uelint in eos unde pandæ sunt: & nõ in eum moueantur qui parat. itaq; cum alia quidem multitudo quæ decepta fuerat quãuis irata recederet duo uero armatorum milia impetum in eum fecere. Cunq; se ille tecto ante recepisset instabant ei minitantes. Iterum autem iosippus in hos altera fraude nititur. Cunq; ad fastigium culminis euasisset cõpresso dextra strepitu: nescire ait se quid peterẽt sibi præstari: uoces enim se non exaudire confusas. Omnia uero quæ iuberent esse facturũ si aliquos itromisissent: qui secũ otiose colloquerentur. His auditis ilico nobiliores cũ magistratibus ad eum ingrediũtur. Quos ille in ædium partes inductos clausa ianua tamdiu uerberauit: donec eorum itestina nudata sũt. Circunstabat autem interim populus existimans eos prolixis allegationibus concertare. Cum subito iosippus foribus patefactis cruentos eos dimisit. Vnde tanto terrore qui minabantur affecti sunt: ut pro tectis armis aufugerent. Ob hoc ioannis etiam atq; etiã crescebat inuidia: aliasq; nihilominus iosippo moliebatur insidias: morboq; simulato per epistolam postulauit: ut sibi medicinæ gratia tyberiensibus ei aquis calidis uti permitteret. iosippus autem nondum ei suspectus erat insidiator ad præfectos ciuitatis litteras fecit: ut hospitiũ & utensilia ioanni præberent. Quibus ille potitur biduo post cuius rei causa uenerat agebat. & his fraude circunuentis: aliis uero pecunia corruptis ut iosippum desererent persuasit. His cognitis sylla quem iosippus custodiæ præposuerat: propere de insidiis ei scripsit: atq; ille accepta epistola noctuq; itinere maturato matutinus ad tyberiadam peruenit. Et cætera quidem multitudo obuiam ei processit. Ioannes aũt quamuis eum contra se uenisse suspicaretur: tamen direpto quodam ex notis infirmitate simulata q̃ lectulo detineretur obsequio se defuisse mandauit. Tyberiensibus autem a iosippo ĩ amphiteheatri stadium congregatis ut eos quæ sibi scripta fuerant alloqueretur missis armatis ioannes iussit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios perspexisset populus exclamauit atq; ita conuersus ad eius uocem iosippus ubi ferrum prope iugulo suo imminere prospexit in litus disiluit e tumulo excelso cubitis sex: in quo uerba faciens cum populo steterat: ascensaq; nauicula cum duobus satellitibus suis quæ illic applicuerat in medium lacum refugit. Milites uero eius ilico raptis armis contra insidiatores irruebant. Mox autem ueritus iosippus ne bello in festino suscitato propter paucorum inuidiam ciuitas consumaretur nuncium suis misit: qui eos moueret: ut propriæ tantum saluti consulerent. Neq; uero quq̃ occiderent uel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parentes conquieuerunt. Qui uero circum ciuitatem per agros habitabant

auditis insidiis & quis earum fabricator fuisset contra ioannē ueniebant.Sed ille primus i iscala patriam suam fuga receptus est.At galylei totis iā ciuitatibus ad iosippum confluebant.Et cum multa essent armatorum milia congregata:qui se aduersus ioannem coēm insidiatorem adesse clamabant:unaq; cum eo ciuitatem quæ illum suscepisset ignibus tradituros:ad ea iosippus ꝓbare quidem se eorum beniuolentiam impetū autem cohibendū esse dicebat prudentia magis inimicos uincere cupiens quam perimere. His uero qui de singulis ciuitatibus cum ioanne re bellassent nominatim exceptis quippe alacri animo suos quisq; populus indicabat præconū uoce denunciabat intra quinq; dies eorum qui ioannem nō reliquissent patrimoniadiripiēda:domosq; eorum cum familiis exurendas.Et tria quidem milia statim ab eo reuocauit: qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt.Cum reliquis autem ioannes prope mille uiris syris fugitiuis transtulit se iturum in occultas insidias ex apertis ac per nūtios in hierosolymam clam direptos iosippum accusabat ꝙ magnum exercitum collegisset:iamq; nisi præueniatur ui tyrannus metropoleos uēturus esset.Verum ea populus quidem præsciens negligebat: liuore autem potētes non nulliq; magistratuum clam pecunias ad cōparādos mercenarios milites misere ioanni: ut ꝑ eos bellum cum iosippo gereret.Decretum que iter se conceperunt:quo idem iosippus militum administratione decederet.non tamen id satis eē credebāt:ideoq; duo milia & quīgentos armatos & quattuor nobiles uiros iuris periti filium iosandrum & ananiā sadduci & simonē & iudā ionathi filios omnes eloquētia ualidissimos:ut eorum scilicet monitu auerteretur ab iosippo beniuolentia multitudinis. Et siquidem ipse sponte sua ueniret paterētur eum rationem reddere. Sin remanere contēderet:uelut hoste uterentur.Amici autem iosippi militem quidem ad eū uenturum esse perscripserant:causam uero non indicauerunt quomodo secretum fuit inimicorum eius consilium.Vnde factum est ut quod præcauere non potuit:quattuor statim ciuitates ad inimicos postquam uenere deficerent. Hoc est sephores & gabra & giscala & tyberias:quas tamen continuo sine armis recepit.Captos autem quattuor duces consiliis armatorumq; fortissimos remisit ad hierosolymam:contra quos populus haud mediocri indignatione commotus:ipsos & a quibus permissi fuerant occidisset:nisi ante fugissent.

Capitulum.XXXIII.

IOannem uero iam intra muros iscalon iosippi timor custodiebat. Et paucis diebus post iterum rebellauit tyberias:habitatoribus eius Agrippam regem implorantibus. Et cum ille constituto die ad eos non uenisset:paucique romani equites ibi tum comparuissent:a iosippo alienati sunt.Hisq; apud taricheas cognitis:statim defectio consecuta est. Cum uero cunctos iosippus milites misisset frumentatum:neq; solus egredi contra destitutores:neq; se continere patiebatur:metuens nedum ipse tardaret: ante in ciuitatem regii transgredirentur.Nec enim postero die obstante sabbato quicquam facere poterat.Dolo autem qui se deseruerant circunuenire cogitabat. Et portas quidem tarichearum claudi iussit:ne quis consilium suum illis proderet contra quos susciebatur.Omnibus autem scaphis quas in lacu repperit congregatis:ducentæ autem & triginta fuerunt:quaterniq; nautæ nō amplius singulis inerant:mature ad tyberiada nauigat.Cunq; tanto ab ea distaret spatio unde facile uideri nō posset:inanes scaphas in salo relictas septem ipse solus inermes satellites secum habēs propius ut cōspiceretur accessit.Quem cum inimici adhuc maledicentes ei ex muro conspexissent:metu perterriti:& scaphas armatorum esse plenas existimantes:arma proiiciunt:manusq; supplices agitātes ut ciuitati parceret precabantur.Iosippus autem postquam multis eos minis & castigationibus exprobrauit:primum ꝙ bello cōtra populum romanū susceptō:intestinis dissensionibus uires suas ante consumerent inimicorum uota complerent. Deinde ꝙ securitatis suæ curatorem de medio tollere properarent:ciuitatemq; non erubescerent sibi claudere:qui eam muro cinxisset non repudiaturum se ait:si qui sibi satisfacerent:quibusq; interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret.Itaq; statim ad eum decem tyberiensium potētissimi descenderunt. His autem in unam receptis nauiculam piscatoriam:& procul abductis alios quinquaginta curiales uenire iussit maxime notissimos:uelut illi quoq; fidem sibi præbere deberent. Deinde nouas causationes excogitans:alios insuper atq; alios obtetu fœderis euocabat:ut mature taricheas recurrerēt gubernatoribus nauium impletarum imperabat:quosq; auexissent in carcerem collocarent.Donec omnem curiam quæ sexcentos haberet uiros:duoq; milia popularium comprehensa in taricheas scaphis abduxit.Relictis autem uociferantibus clitum quendam esse maxime defectiōis auctorem:iramq; ipsius pœna illius precantibus satiari:illum quidem iosippus nolebat occidere. suorum uero satellitum quendam leui egredi iussit:qui cliti manus abscideret. Cum uero his præ timore solum globo inimicorum comissurum negasset:eaq; causa indignari iosippū stantē

in scapha clitus cerneret:ipsumq; uelle descendere ac de se supplicium sumere:ut saltem unam manum sibi concederet orabat. Neq; hoc abnuente iosippo:dummodo alteram sibimet clitus præscideret:educto ille dextera gladio leuam sibi truncauit:tantus eum timor iosippi inuaserat. Ita tunc iosippus uacuis scaphis & satellitibus septem populo capto rursus tyberiadam sibi sotia uit.Pauciscq; diebus post cum etiam sephorim defecisse inter alias repisset militibus eam depræ dari permisit:omniaq; inde lecta popularibus dedit eam sephoritis. Nam & captus rapinarum damna corrigere uoluit: reddibitione rerum rursus eos ad beniuolentiam reuocare. Hactenus apud galyleam motus iamq; ab intestinis dissensionibus quiescentes aduersus romanos instrue bantur:hierosolymis autem Ananias pontifex & potentiores qui non cum Romanorum parte sentirent muros instaurabant:multaq; bellica instrumenta perq; omne oppidum sagittæ aliaq; arma fabricabãtur.Exercitationibus autem sismanus iuuenum operam dabat.Erantq; uniuersa plena tumultus : magnaq; tristitia mediocres occupauerat:multiq; futuras clades prospicientes fletum cohibere non poterant:infestaq; pacem cupientibus omnia uidebantur. Belli autem in centoribus quæ illis placerent extemplo refingebãtur statusq; iam tunc quasi perituræ ciuitatis erat.antequam romani uenirent.Anano autem apparatum belli negligere cura fuit:& studiosorum quos æmulatores uocabant amentiam ad ulteriora conuertere.Vi tamen uictus est:& quis illius finis fuerit posterioribus explanabimus.Antina crabrittena caparchia agioræ filius simõ: multis nouarum rerum cupidis congregatis ad rapinas conuersus non solum domos locupletũ perturbabat: uerum etiam corpora uerberibus conficiebat.Iamq; tunc certus erat incipiẽs tyrãnidem.Ab Anano autem missis aduersus eum militibus magistratuum ad latrones qui erãt ma gade cum his quos habebat effugit:ibiq; manens donec ananus & alii eius inimici perempti sũt: idumeam cum cæteris populabatur:adeo ut magistratus eius gentis propter cædium multitudi nem & prædarum assiduitatem collecto milite uicos præsidiis tuerentur:& idumeæ quidem res ita se habebant.

Iosephi liber secundus explicit.Incipit tertius.

NEronem autem ubi res apud iudæam nõ prospere gestas accepit. Latens quidẽ quod necesse fuit cũ stupore timor iuadit:aperte aũt superbiam simulãs:ultro etiã idignabat:magisq; ducis negligẽtia: q̃ uirtute hostium quæ contigerant esse dicebat. Dicere se putans propter pondus imperii tristiora cõtemnere uideriq̃ malis omnibus superiorem animum gerere.Verũtamen curis arguebatur mẽtis eius perturbatio cum deliberaret cui nam motũ crederet oriẽtem qui una & iudæos rebellantes ulciscereturproximasq; his nationes simili morbo correptas ante caperet. Inuenit igitur solum Vespasianum his necessitatibus parem & qui tanti belli magnitudinem sustinere posset uirum ab adolescentia usq; ad senectutem bellis exercitatũ: & qui populo ro.iam pridem pacasset hesperiam germanorum tumultu concussam:armisq; ante illud tempus incognitam britanniam uindicasset. Vnde patri quoq; ipsius claudio præstiterat:ut sine proprio sudore triumpharet.Itaq; his uelut omibus fretus nero:ætatemq; illius cum peritia stabilem cernẽs obsidesq; fidei liberos:eorq; florum manus esse paternæ prudentiæ:iam tum fortasse de tota republica deo aliquid ordinante.mittit eum ad regẽdos exercitus in syria constitutos:multis pro tempore blandimentis atq; obsequiis animatum qualia necessitas imparare consueuit.Ille autem protinus ex achaia ubi cum nerone fuerat:ritum quidẽ filium suum dirigit alexãdriam ut inde quintam item decimam legiones moueret.Ipse uero trãs missus ad hellespõtum terreno itinere sic syriam peruenit ibiq; romanas uires multaq; a uicinis regibus auxilia cõgregauit.At iudæi post malã cestii pugnam insperata felicitate sublati:aiorum impetus cohibere nõ poterãt.Sed tanq; fortuna eos exagitãte perciti bellũ ulterius producebãt. Deniq; omni quanta fuit manu pugnacissima congregata ascalonem petierunt.Ea ciuitas antiq̃ est septingentorum &.xx.stadiorũ spatio ab hierosolyma distans:& iudæis semp inuisa : quæ res fecit ut etiam tunc primis eorum incursibus proprior uideretur.Tres autem uiros aggressionis duces habebant:& corporis uiribus & prudẽtia præstantissimos:nigrum peraitam:& syllam babilonium::& ioannem myseum.Ascalon enim ualidissimo quidem muro cincta erat: sed uacua pœne præsidiis. Vna enim cohors causa peditum & una equitum ala tuebat: quibus præfectus erat ãtonius.Illi quidẽ ira multa uelocius itinere peracto:quoniã ex propiquo uenirẽt pst̃o erãt.

Antonius uero nec enim eorum fore impetum nesciebat equites iam de ciuitate duxerat & necꝫ multitudinem ueritus uel audaciam:primas hostium cōitiones fortiter sustinuit:murūꝫ propes rātes aggredi refrenauit.Itaꝫ iudæi ꝙ cū peritioribus imperiti:& pedites cum equitibus cōstipatis:aut inordinati leuiterꝫ armati cū instructis plusque indignationi quam consilio tribuentes: cum morigeris & nutu rectoris omnia facientibus dimicaturi:facilis erat aduersariis labor.Nam ut semel eorum primæ ab equitibus turbatæ sunt acies fugam petunt:& muꝫ uersus se a tergo urgentibus incedentes suimetipsi hostes erant:donec omnes incursibus equitum uicti per totū campum dispersi sunt:qui fuit plurimus totusꝫ habilis equitātibus:quod quidē romanos iuuit: ut magna quidem strage iudæos prosternerent.Nam & fugientes p̄uertendo torquebāt:& quos occupassent curriculo transfigendo infinitos peremere.Alii uero alios quocūꝫ se uertissent circundatos exagitantes facile iaculis opprimebant.Et iudæis quidē propria multitudo per despationem salutis solitudo uidebatur.Romani uero licet in bello pauci essent: rebus tamen secūdis animati etiam superflui residui uidebantur.Et illi quidē res aduersas supare certabāt dum cito pudet fugere:mutariꝫ fortunam sperant.Romanis autem in his quæ prospere agerent minime laborantibus:ad maiorem usqꝫ diei partem pugna protracta est:donec iudæorum quidem perempta sunt.x.milia:duoꝫ duces ioānes & scyla.Cæteri uero & plæriꝫ sautii cum nigro q unus restabat ex ducibus:in ciuitatem idumeæ quæ challis dicitur confugere.Nonnulli tūc etiam romanorum in illo prælio uulnerati sunt.Sed non iudæorum spiritus clade tanta sedatus est:multoꝫ magis eorum dolor icitauit audaciam:& cōiicientes quantum ante pedes mortuorum iaceret:pristinis rebus feliciter gestis ad plagam alteram illiciebantur.Denique paruo tempore intermisso ꝙ ne curandis quidem uulneribus satis esset:cunctisꝫ aggregatis uiribus maiore cū indignatione:multoꝫ plures ascalonem recurrebant:eadem se præter impietatem:aliaꝫ belli uitia comitante fortuna.Etenī cū antonius qua transituri fuerant posuisset insidias:ex improuiso in eas dilapsi & ab equitibus circundati:priusquam se ad pugnam componerent:iterum sup octo milia procubuerunt:cæteri uero omnes aufugerunt.Cunꝫ his niger multis dum fugeret magni animi facinoribus demonstratis:& quoniam hostes instarent in turrim quandam tutissimam compelluntur alicuius uici:cui nomen est baldezel.Antonius uero cum suis ne uel moras circum turrim quæ inexpugnabilis esset diu tenerent : uel ducem hostium fortissimum uiuum relinquerēt: ignem muro supponunt:turriꝫ inflammata romani quidem exultantes recedunt : quasi etiam nigro cōsumpto. Ille autem in castelli specus intimū ex turri saltu demissus euadit: triduoque post sotiis cum fletu eū ad sepulturā inuestigantibus:sese ostēdit gaudioꝫ īsperato repleuit omnes iudæos:tanquam dei prouidentia dux eis in posterū reseruatus.

Capitulum.II.

AT uespasianus antiochiam exercitum ducens quæ syriæ metropolis est:magnitudine simul aliaꝫ felicitate sine dubio tertium inter omnes quæ in romano orbe sunt locū obtinens:ubi etiam aduentu suo regem agrippam cum omni manu propria offenderat p̄stolari ad ptolomaidā properabat.In hac autem ciuitate occurrerunt ei sephorī ciues oppidum galyleæ colentes:solimente pacata:qui tam suæ salutis prouidentia quā romanorum uirium gnari etiam priusq̄ Vespasianus ueniret:sentio gallo fidem dederant:dextrasꝫ iunxerant:& p̄sidium militare susceperant.Itaꝫ & benignissime a duce susceptī alacri animo etiam contra gentiles suos auxilia promiserant.Quibus iteri Vespasianus ultionis causa poscētibus equitum,peditumꝫ tantum numerum tradidit:quantum obstare posse arbitrabatur incursibus : si quid iudæi cōmouere tentassent.Non enim minimū esse uidebatur futuri belli piculū : auferri ciuitatem sephorī galyleæ maximā & in loco tutissimo cōditā:totiusꝫ gentis futurā p̄sidio .

Capitulum.III.

DVæ sunt autem galyleæ quæ supior & inferior appellantur:easꝫ phenice & syria cingunt.Discernit uero ab occidente ptolomais territori sui finibus quondā & galylæorum.Nunc autem mons tyriorum carmelus cui coniuncta est gaba ciuitas hippeon hoc est equitum quæ sic appellatur ex eo ꝙ equites ab herode rege dimissī coloni deducebantur:a meridie autem samaritis & scythopolis usqꝫ ad flumē iordanem: ab oriente uero ioppa & gadaris:sed & gaulanitide diffinitur q̄ etiā regi agrippæ fines sunt.Septētrionalis autem eius tractus tyro itēꝫ tyriorum finibus terminatur.Inferiores quoꝫ galyleæ fines q̄ longi sunt ex tyberiade ad zabulō cui uicina est in locis maritimis ptolomaiēsiū ciuitas propagatur.Latitudine autem patet ex uico salothi qui in magno campo situs est usqꝫ ad bersaben:unde etiā supioris galyleæ latitudo incipit usqꝫ ad bacauicū qui terram dirimit tyriorum.Longitudo uero eius a talla uico iordani proximo usqꝫ ad berothe tendit.Sed cū tanta sint utræqꝫ magnitudie:tātisqꝫ

gentibus alienigenis cinctæ:semper tamen omnibus belli periculis restiterūt.Nam & pugnaces sunt ab infantia galilei:& omni tempore plurimi:neq; aut formido unquā uires aut eorū penuria regiones illas occupauit: quoniā totæ opimæ & fertiles sunt:oiumq; generū arboribus cōsitæ:ut etiā minime agri colendi studiosos ubertate sui prouocent.Deniq; excultæ sunt ab incolis totæ: nec pars ulla est otiosa:quin & ciuitates ibi crebræ sint:ubiq; multitudo uicorū ꝓpter opulentiā populosa:ut qui sit breuissimus supra.xv.milia colonorū habeat prorsus:ut etiam si quis magnitudine minorē galileā direxit quā trans fluuium regionē uiribus tamen eā prætulerit.hæc enim ois est in opere assidueq; fructuū feraxiut illa quæ trans flumē est licet multo maior sit:plæraq; tamē aspa atq; deserta est:& nutriendis fructibus māsuetis ihabilis.Galileæ uero mollicies & ingeniū fructuosū cāpos habet cū uariis arboribus consitos:tum maxie oliuetis ac uineis & palmetis excultos.Irrigat autem abunde montanis torrētibus a fontibus aq perēnis:quotiens illis sirio æstuante defecerint.Et lōgitudo quidē eius est a macherūta ipellā. Latitudo uero a philadelphia usq; ad iordanē. Et pella quidem quā supradiximus septētrionalis eius est tractus. Occiduus uero iordanis:meridianus aūt moabites regio terminat.Ab oriente aūt arabia & salbonitide necnō & philadelphia:itemq; geraphidis clauditur.Samarienſis aūt regio inter iudæā quidem & galileā sita est.incipiens enī a uico in planicie posito:cui nomen genaniæ meccabitæ nam desinit toparchiam:sed natura nihil ab iudæa discrepat. Nam utræq; montuosæ sunt & cāpestres agroq; collendo molles atq; opiæ necnon & arboribus plenæ pomisq; tam siluestribus quā māsuetis abundant eo ꝙ nunquā natura sint aridæ ibriūq; satis habent. Dulces aūt per eas multi modis aquæ sunt: boniq; graminis copia.præter alias eaq; pecora lactis abundant: quodq; maximū uirtutis atq; opulētiæ specimē ē utraq; uiris referta est. His āt finitimis Anunath uicus qui etiā borceas appellatur iudeæ limes a septentrione.Meridiana uero pars eius si in longitudine metiare adiacēti uico arabū finibus terminatur:cui nomē est iordano.At iudeæ latitudo ex iordane flumīe usque ad ioppen explicatur:media uero ciuitas eius est hierosolyma.Vnde quidā nō sine rōne umbilicum eius terræ id oppidū uocauerūt.Sed nec marinis quidē delitiis caret a ptholomaida usq; locis extēta maritimis.in.xi.aūt sortes diuisæ ē.q; prima est regnū qđ optinet hierosolymorū ciuitas præ cæteris inter oēs accolas eminēs uel ut caput i corpore.Aliis uero post hæc toparchiæ sunt distributæ.Cosna est secūda:& post eā atrabata est. Deinde rheana & lydda itēq; amineus & pelle & idumeæ & angada & herodium & hiericus post quas iānia & ioppe finitimis præsunt:& præter hanc gamalitica & gaulanitis & bathania & traconidis:quæ etiā regni agrippæ partes sūt Eadem uero terra incipiens ex monte libano & fontibus iordanis:usq; ad tyberiadis proximum lacum latitudine pandit.Ex uico aūt qui appellatur pharphasus qui ad iuliada oppidū tendit latitudinem & habitatur ab incolis iudæis una syrisq; pmixtus.

Capitulum.IIII.

DE iudæa quidem & quibus esset cincta regionibus: quā maxime potui breuiter exposui. Quod aūt Vespasianus miserat auxiliū sephoritis:hoc est equites mille: sexq; milia pedi tum:placido eos regente chiliarcho castris in magno campo positis biffariā diuidūtur.Et pedites quidē in ciuitate ipsius tuendæ causa:equitatus uero in castello degebāt. Vtrinq; autem assidue prodeundo & circū eas regiones loca oia incursando:magnis incōmodis iosippū eiusque socios quāuis quietos afficiebant. Et præterea ciuitates extrinsecus deprædabant eorūque conatus si quando excurrendi habuissent fidutiā repellebant.Sed iosippus quidem aduersus ciuitatē impetum fecit:sperans eam ita capere quā ipse antequā a galileis desisteret ita muris cinxerat: ut romanis quoq; esset inuicta.Vnde etiam de spe decidit: cū & ui & suasu infirmior sephoritis fuisset inuentus:magnūque in iudæa bellum accendit romanis indigne ferentibus isidias. Et propterea nec die nec nocte ab agrorū depopulatione cessantibus:sed passim diripientibus quicquid rerum in his reperissent. Qui tamen cum morte pugnacibus semper inferrēt:ibelles ad seruitiū capiebant. Ignis uero & sanguis galileam totam repleuerat:nec quisquā expers eius acerbitatis aut cladis erat:unam salutis spem fugientes habebant in ciuitatibus quas murorum ambitu iosippus communierat.

Capitulum.V.

TItus autem alexandriam transmissus ex achaia citius quā per hiemen sperabatur manum quidem militum cuius causa directus fuerat suscepit:contemptoque usus itinere mature ad ptholomaidam peruenit.Cunq; ibi patrem suum reperisset duobus quæ illū secū habebat agminibus erāt aūt nobilissimæ qnta & decia legiōes:iūxit ēt qs ipse adduxit qntā & decimā.Eas āt sequebant ēt decē & octo cohortes qbus accesserē ex cæsaria cum unaquaq; ala equitum.Decem aūt cohortum singulæ mille pedites habebant:in cæteris uero tresdecim sexcēti pedites:& centeni uiceni equites erant.Satis aūt auxiliorum etiam regibus congregatum est.

Antiochus enī & agrippa & ſemus bina milia peditum & ſagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabiæ quoq; rex malchus præter quinq; milia peditum equites mille miſiſſet: quoꝝ pars maior erant ſagittarii: ut tota manus cōputata cū regiis: decē milia circiter peditū equitūq; colligeret præter colones qui plurimi ſequebanť: & meditationi bellicæ aſſueti nihil a pugnaciſſimis aberant: q; tpe quidē pacis dominoꝝ exercitatiōibus itereſſent: belli aūt pericula cū ipſis expirētur: & neq; peritia neq; uiribus a quoquā niſi a dominis uincerenť. Cap. VI.

QVa quidē in re nimis admirandā quis exiſtiauerit rōanoꝝ ꝓuidentiā ita ſeruos inſtituētium: ut non ſolū uitæ miniſterio: ſed etiā neceſſitatibus utiles ſint. Quod ſi qs eoꝝ aliā quoq; reſpexerit militiæ diſciplinā: ꝓfecto cognoſcet tantū eos imperiū nō fortunæ munere: ſed ꝓpria uirtute queſiſſe. Armis enī uti nō ex bello cœperūt: neq; ſolū ſi neceſſe ſit manus mouent: cū in pacis ocio ceſſauerit: ſed armis ueluti natura cohærentes nullas capiūt exercitatōnis indutias: nec tpa præſtolanť. Meditationes eoꝝ nihil a uera contentione diſcrepāt: ſed ī dies ſingulos militū quiſq; oībus aīs tanquā in procinctu poſitus exerceť: quo etiā facillīe prælia tolerant. Nec enī uel ordo neglectus eos a cōſueta diſpoſitione diſpergit: neq; metus ab aſſumptis dimouet aut laſſitudo. Vnde ſequiť ut ſp ſuperent quos nō itidē cōfirmatos iuenerint. Nec erraverit ſi quis eoꝝ meditatiōes cōflictus eē dixerit ſine ſanguine: cōtraq; ꝓlia meditatiōes eē cū ſanguine. Nec enī curſu capi faciles ſunt hoſtibus: ſed quocūq; in hoſtilē terrā irruperīt āte caſtroꝝ munitionē nūquā præliū ſumūt. Quæ quidē nō leui opere neq; iniquo loco erigunt nec oēs inordinate deſcribūt: ſed ſi quidē ęquale ſolū fuerit cōplanatur. iiii. uero angulis eoꝝ diměſio deſignatur. Nam & fabroꝝ multitudo & ferramētoꝝ copia quæ uſus extructionis poſcit: ſequitur exercitū: & interior quidē pars caſtroꝝ tabernaculis diſtribuiť: ambitus aūt eoꝝ extrīſecus muri faciē præfert: ordinatis etiam turribus pari ſpatio diſpoſitis: quaꝝ interualla tælis arq; ballīſtis aliiſq; machinis ſaxa iacentibus omnibus inſtrumentis miſſiliū complent: ut cuncta ſcilicet iaculorum genera in promptu ſint. Et omni aūt muri pte. iiii. portas ædificant tam iumētis aditu faciles quā ipſis ſi quid urgeat intro currentibus latas: intus aūt caſtra uici ſpatiis interpoſitis dirimunt mediaq; rectoꝝ tabernacula collocāt: & inter hæc ducis maxī mediū templo ſimillimum prorſus ut q̄ſi repētina q̄dā ciuitas exiſtat forūq; & opificū ſtationes & ſedes militū primatibus ordinūq; principibus ubi ſiquæ ſint iter alios ābiguitates iudicēt. Ipſe uero ambitus & oīa quæ in eo ſunt & ſcīa fabricantiū opiniōe citius cōmuniť. Quaſi res urgeat foſſa extrīſecus cingiť de preſſa cubitis. iiii. pariq; ſpatio lata. Armis aūt ſepti p cōtubernia cum decore atq; otio in tētoriis agunt: oīaq; ab his ordīate etiā alia caute quæ p cōtubernia expediunť: ueluti ſi ligno aq̄e opus ſit aut frumēto. Nec enī cœna uel prandiū cū uoluerit in ptāte cuiuſq; eſt. Simul aut oībus ſomnus & excubiæ & uigilādi tpa buccina ſignificanť. Neq; enī eſt oīno q̄cquā qđ ſine edicto gerať. Mane aūt milites quidē ad cēturiones: illi uero ad chiliarchos cōueniunt ſalutatū: cū quibus ad ſummū oīum ducē uniuerſi ordinū principes. Ille autē his ſignū aliaq; dat ex more p̄cepta pſereda ſubiectis: quæ quidē etiā cū in acie ſunt agentes citius parēt: ut ſi res exigat īcurſibus eius itēq; reuocationibus uniuerſi piter obſecundēt. Cum aūt caſtris egrediendū eſt tuba indiciū facit: nemoq; ocioſus eſt. Sed uel ſolo nutu moniti tabernacula colligūt: oīaq; ad perfectionē inſtruunt. Deīde iteꝝ tuba ut ſint pati ſignificat. Illi aūt cū mulos & iumēta ſarcinis onerauerīt uelut ī curruli certamīe ſignū expectant. Caſtra uero incēdunt & q; ſibi alia munire facile ſit: & ne quando hoſtibus eadē uſui ſūt. Et tamē tertio quoq; tubæ ſigno indicāt: ut exeať: urgendo aliq̄ ex cā morantes ne qs ordinē deſerat. Dextraq; duci p̄co aſtans ter ſi ad bellū parati ſūt: uoce patria pcontať. Illiq; totiēs alacri & magna uoce paratos eē ſe reſpōdent interrogātēq; p̄ueniūt & martio quidem ſpiritu repleti cū clamore dexteras erigūt. Deīde ocioſe: & cū omī decore ꝓgrediētes ābulāt ſuū quiſque ordinem uelut in bello cuſtodiens: pedites quidem thoracibus & galeis ſepti: & ex utroq; latere ſicas ferētes. Leuus aūt gladius multo eſt lōgior cū dexter měſurā palmæ non excedat. Qui uero ducē ſtipāt lecti pedites ſcuta & lāceas portāt: cætera māus haſtas & clypeos lōgos ſeraq; & corbē & ſarculū & ſecurī & habenā & falcē & catenā triduiq; uiaticū ut parū interſit ī ter onuſta aīalia & pedites. Equitibus aūt ad dexterā gladius ē lōgior: & cōtus ī māu trāſuerſuſq; ad equi latera clypeus ternaq; ſup pharetrā uel āplius dependēt lata cuſpide iacula nihil ab haſtis magnitudine differentia. Caſſides uero & thoracas peditibus habent ſimiles: nulloque armorum genere diſcrepant: & in his equitum lecti qui circum ducem morantur. Agmen autem ſemper cui ſorte id obtigerit antecedit. Talia quidem ſunt romanorum itinera & manſiones: itemq; armorum uarietas. Nihil ueronec in prælīs inconſultum aut ſubitum agunt ſed omnia ſp ſequūtur facta ſententia opuſq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut ſi peccauerint facilis ē errati correctio. Fortunæ aūt ſucceſſibus meliores cōſilioꝝ ēt ſi aliter ceſſerit arbitranť

euentus:quasi bonum quidem fortuitum illiciat:ut diuina prouidentia nō esse credat quæ uero ante cogitata fuerint etiam si aduersus casus exceperit bene iam meditatos exhibeant ad cauendum ne idem rursus eueniat & bonorꝫ quidē fortuitorꝫ non is auctor sit cui contigerint:totum uero quæ innoxiis acciderint:saltē ꝙ rectum consilium cœperint uideat esse solatio. Armorum quidē exercitatione cōperant:ut nō modo corpora:sed animi quoq; militū fortiores sint. Maior tamen illis est ex timore diligentia. Nanq; leges apud eos non desertionis solū:uerūetiam minimæ negligentiæ sunt capitales:ducesq; magis quā ipse leges terribiles. Nanq; bonos honorādo redimunt:ne in coercendis noxiis sint crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus parent: ut & in pace ornamento sint:& in acie corpus unum totius cōspiciat exercitus. Sic eorꝫ copulati sunt ordines:ita circunduci sunt mobiles:& acutis auribus ad præcepta:oculisq; ad signa: & ad opera manibus unde facere quidē ꝑstrēnui sunt:parati uero tardissimi. Nec est ubi præliantes aut multitudinem hostiū ut consilia sensere ducum:aut difficultatē regionum: sed ne fortunæ quidem succubuere. Nam & eā certiorē putant esse uictoriā. Quorꝫ igitur actus ex cōsiliis incipiunt deliberantibus:adeo strēnuus paret exercitus:quid mirum si euphrates ab oriente & occeanus ab occidēte: itēq; a meridiāo tractu libyæ fertilissima regio:& septētrione rhenus atq; ister sunt imperii limites:cum minorē esse possidentibus possessionē recte quis dixerit: hæc ego ꝓsecutus sum non tam ꝓposito laudandi rōanos:quā solatio deuictorꝫ:& ut nouarꝫ rerum cupidos deterreā: fortasse aūt ad experientiā proderit bonarꝫ artium studiosis romanæ institutā militiæ nescientibus; redeo tamen unde digressus sum.

Capitulum. VII.

VEspasianus quidem una cum tito filio suo in ptholomaide interim degens ordinabat exercitum. At uero qui galileam persuaserat placidus ubi maximam eorꝫ quos compræhēdisset multitudinem interemit:hæc autem fuit galileorum imbecillior turba animisque deficiens:pugnacissimos autem uidit semper in ciuitates confugere:quas iosippus conierat:in iotapata quæ oium tutissima erat impetum uertit:existimans eam repentino aggressu facillime captum iri: magnamq; & sibi ex ea re alios apud rectores gloriā compandam: & illis commodum ad reliqua maturius explicāda:quasi metu cessuris aliis ciuitatibus:si quæ ualidissima esset occupatam uidissent. Multum tunc opinione deceptus est:iotapatem enim cum eius impetum præcessissent prope ciuitatem aducnientem excipiunt: egressiq; cum romanis ex improuiso plurimi & ad pugnām parati:necnō & alacres quippe ut pro salute patriæ:itē coniugum liberorūq; dimicantes:in fugam eos uertunt multosq; sauciant:septē solū interfectis:quia neq; solum inordinate pugna diserere: septisq; undiq; corporibus leuiter fuerāt uulnerati:cum iudæi magis quoq; eminus iaculari quā manus conserere inermes:cum armatis confiderent. Ex ipsis autem iudæis tres ceciderunt:paucis præterea sauciatis. Placidus quidē ꝙ ipetu suo languidior iuentus eēt aufugit.

Capitulum. VIII.

VEspasianus uero ipse galileā cupiens iuadere:ex ptholomaide ꝓficiscit ordinato militum itinere:sicut rōani cōsueuerūt. Auxiliatores uero qui leuius armati eēnt: itēq; sagittarios præire iussit ad repētinos icursus hostiū cohibēdos:& ut suspectas atq; oportunas siluas insidiis scrutarent:cū quibus etiā erat romanorꝫ armata portio. Eos autē sequebant de singulis hecatontarchis. Deinde equites peditesque armaturā suā ferentes mensurasq; castrorꝫ. Post hos stratores uiarꝫ ibant:qui aggeris maligna corrigerēt:ac deuia cōplanarent:siluasq; obstantes præciderent: ne ꝑplexo itinere fatigaret exercitus. Deinde suas itēq; subiectorꝫ sibi rectorꝫ sarcinas: & tuitionis causa multos cū his equites ordinauit. Post quos ipse ueniebat:lectos pedites eqtesq; necnon & lancearios secū ducens. Equitūq; ꝑterea suorꝫ agmine comitatus. De singulis enī turmis ꝓprios centū & uiginti equites deputatos habebat. Hos sequebant qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera torméta portarent. Deinde rectores:itemq; præfecti cohortibus: chiliarchi stipati lectis militibus. Et post hos circum aquilam signa alia:quæ omnibus apud Romāos agminibus præest:quod & uniuersarum auium regnum habeat:& sit ualidissima. Itaq; illam & principatus insigne putant:omenq; uictoriæ quodcunq; bello petierint. Sacras uero signorum effigies:itidē sequebantur cornicines:& post eas acies in latitudinē senis digesta militibus. Hisq; adhærebat ex more qdā hecatōtarchus: disciplinæ atq; ordinis custos. Serui aūt singulorꝫ agminū cicti cū peditibus erāt: mulis aliisq; iumētis aduehētes militū sarcinas. Omniū uero agminū postrēa erat mercenaria multitudo:eāq; armorꝫ coactores sequebant armati pedites eqtesq; nō pauci. Itaq; pacto itinere Vespasianus cū omi exercitu ad fines galileæ puenit:ibiq; positis castris quāuis promptos ad bellū milites cōtinebat:una & ostendēdo exercitū quo hostes metu præcelleret:spatiūq; indulgendo pœnitudinis:si quis ante prælii uoluntatē mutaret. Nihilominus aūt

murorum instruebat obsidium. Itaq; multos quidē rebellionis fugere uel solus fecit ducis aspectus: metum uero uniuersis incussit. Iosippus enī eiusq; socii qui non longe a sephorī i castra posuerunt: ubi bellū appropinquare cognouerunt: & iam iāq; romanos prælio secū cōgressuros nō modo ante pugnā: sed antequā hostes oīno cōspicerēt fuga diffecti sunt. Cum paucis aūt relictis iosippus ubi se aīaduertit neq; ad excipiēdos hostes sufficientē manū habere: iudæorūq; animos concidisse ac si fides his haberet: plærosq; libenter ad hostes defectum ire. iam tum quidem bello omnī quiescebat quā longissime aūt periculis abesse decreuit abductisq; qui secum remanserant intiberiada confugit.

Capitulum. IX.

VEspasianus aūt gadarensium ciuitatē aggressus primo īpetu capit: q; eam pugnaci multitudine uacuam repperisset. Deinde hinc transgressus interius cunctos etiā puberes interfecit: cū romanos odio gentis & cladis memoria quā pertulerat cestius nullius ætatis misericordia cōmoueret. Incendit aūt non solū ciuitatē: sed etiā oēs circū uicos & municipia quædā penitus desolata. Nonnulla uero quoꝝ habitatores ipse cœpisset. Iosippus autē quā tuitionis cā optauerat ciuitatem ipse metu repleuit. Nam tiberiēses nusquā eum nisi de cōi bello desperasset in fugam uersum iri credebant: neq; in hoc eos uolūtatis eius fallebat opinio. Videbat enim res iudæoꝝ quorsum euaderēt: unāq; illis uiā salutis esse si propositū mutauissent. Ipse uero quāuis adhuc speraret a rōanis ueniā tribuendā mori cū spe uoluisset quā prodita patria cū dedecore ad ministrationis sibi creditæ apud illos feliciter ageret cōtra quos fuerat missus. Decreuit igit hierosolymam primatibus quēadmodū sese res haberent cū fide perscribere: ne uel nimis extollēdo uires hostiū timiditatis postmodū argueretur. Vel minus aliquid nunciando fortasse cepit etiā pœnitentes ad ferociā reuocaret: atq; si fœdus eis placeret cito rescriberent aut si bellandum eēt dignū ei cōtra romanos exercitū mitterēt. ille quidē hac epistola scripta mature dirigit qui i hierosolymam litteras ferret.

Cap. X.

VEspasianus autē iotapata excindere cupiens: nam in eam plurimos hostium refugisse cognouerat: & præterea ualidissimū hoc eoꝝ esse receptaculū præmittit pedites cū equitibus qui montanū iter coæquarent saxis asperum ac peditibus quoq; difficile: oīno uero equitibus inuium. Et hoc quidē quatriduo fecere quod iussum est latāq; apuere exercitui uiam. Quinto aūt die iosippus qui mēsis maii uigesimus & primus erat: prior in iotapata extiberiada uenit: abiectoq; iudæoꝝ spūs erigit. Cum uero transitū eius Vespasiano quidā trāsfūga nunciasset: utq; mox ciuitatē peteret scitaret: ueluti cū ea totā iudæā capere posset. si iosippū subiugasset Hoc ille nuncio, pxima felicitate percepto dei, puidentia factū ratus: ut qui hostiū prudētissimus uideretur: ultro se etiā in custodiā traderet uolūtariā: statim quidē cū equitibus mille placidum præmittit: unaq; ducē primū ebuciū tam manu quā prudentia uiꝝ insignē circūuallere ciuitatē iussos: ne clam inde iosippus elaberet. Postero aūt die cuncta manu cōmitatus ipse cōsequitur. & post meridiē usq; acto itinere ad iotapata peruenit. Abductoq; in septētrionalē eius partē exercitu in quodā tumulo castra ponit distante ab urbe stadiis. vii. consulto aūt quā maxīe conspici ab hostibus affectabat: ut uisu attoniti mirarent. Quod etiā factū est eosq; tātus continuo stupor īuasit: ut muris egredi nullus auderet. At romāos quotidie ambulādo fatigatos ciuitatē statim aggredi piguit ob eandē cām duplici acie circūdato oppido: tertiū extrinsecus agmē equitū posuere: omnes iudæis exitus obstruentes: sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit qppe in bello nihil est necessitate pugnacius. Itaq; postridie īpetu i muros facto iudæi primo quidē locis suis manētes: romanis castra ante muros habētibus resistebāt. Postea uero quā uespasianus & sagittarios & fundibulatores: omnēq; iaculoꝝ multitudinē adhibitā: missilibus in eos pmisit uti: atq; ipse cū peditibus i aduersum collē unde murus expugnabilis erat niti cœpit: tunc ciuitati metuēs iosippus & cum eo cuncta iudæorū prosiluit multitudo: omnesq; in romanos pariter irruētes: ꝑcul a muris eos deterruere multa manu simul & audacia patrādo facinora: neq; minora patiebant tūc quā faciebāt. Nā quantū ipsos salutis despatio tantū pudor incēdebat romanos. Et hos quidē pitia cū fortitudie: illos aūt duce iracūdia ferocitas armabat. Denicq; cū toto die pugnatū fuisset: plū nox diremit: i quo rōanoꝝ pluris sauciatis tresdecī interfecti sūt: iudæoꝝ aute cū sexcēti eēnt uulnerati septē & decē ceciderūt. Nihil quoq; minus rōanis postridie iterum irruentibus occurrunt: multoq; fortius resisterunt: ex eo scilicet fiduciam nacti: q; eos pridie præter spem sustinuerunt. Sed eos quoq; pugnatiores experti sunt: q; eoꝝ iracundiā pudor incenderat: uinci credentium nisi cito uicissent. Itaq; per dies quinq; romanis minime ab aggressione cessantibus: iotapatenorum excesus angebantur: murique fortius oppugnabantur. Et neque iudæi uires hostium formidabant: neque romanos difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenmī iotapata

paulominus tota rupes est:ex aliis quidem partibus undiq; uallibus immẽsis præceps: ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab una uero tantum boreæ parte adiri potest.ubi per transuersum latus desinentis montis ædificata est. Quod quidem ipsum muro ciuitatis iosippus fuerat amplexus:quo inaccessa eẽnt hostibus superiora cacumia. Aliis uero circũ montibus tecta priusquã in eã peruenireturia nullo poterat conspici.Iotapata q̃dem sic erat cõmunita. Vespasianus aũt & cum natura loci simul certandum putans:& cum audacia iudæorum incipere obsidionem acriter statuit:aduocatisque sibi subditis de aggressu deliberabat.Cunq; aggerem fieri placuisset:qua parte murus facilis erat accessui:totum ad cõparandam materiem misit exercitum:oppidoq; propinquis montibus excisis:magnaq; ui lignorum & lapidum congregata:scutisq; minoribus siue ancillibus ad euitanda iacula desuper missa per ualles dispositis:sub eor̃ defensione aggerem construebant. Nulla aũt noxa uel minima tælorum erat quæ de muro iacerentur. His autem alii terram ex propinquis tumulis eruentes sine intermissione suppeditabant:cunctis trifariam distributis:nullus erat ociosus. At iudæi super eorum tegmina saxa ingentia & omne tælorũ genus imitterent:quæ licet minime penetrarent:magnos quidem crepitus dabant:& horribile ipedimentum erat operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis missilium circũpositis:erant autẽ omnes.clx.in eos qui super murũ astarent iussit tæla contẽdi: simulq; ex balistis lanceæ percurrebant: saxaq; tormentis ingentia mittebantur:igniscq; & sagittar̃ frequẽtissima multitudo:quæ non solũ murũ: sed etiã tutũ intra iactum earum spatium iudæis inaccessum fecere.Arabum uero sagittariorum manus & iaculatores: itemq; fundibulatores & oẽs machinæ tælis operabãtur. Neq; tamen his iudæi prohibiti ne desuper ulciscerentur quieti erãt:sed excurrendo per cuneos more latronũ tegmina operantiũ dissipabant: nudatosq; feriebant:uel si quãdo illi cessissent aggerẽ dissipabãt:uallorũq; munimenta cum ancillibus igni tradebãt:donec uespasianus cognito huius incõmodi cãm ex distributione oper̃ contigisse:q; interiecta spatia iudæis locũ aggrediẽdi præberẽt: adunauit tegmina cõiunctisq; pariter uiribus obreptiones hostiũ ꝓpeditæ sunt.Erecto aũt ꝓpe agere:paulo q; minus æquato ꝓpugnaculo:indignũ esse ratus iosippus nihil cõtra moliri qd oppido saluti foret:cõuocat fabros murũque altius iubet extolli.Cum illa iã multis obstantibus iaculis minime ædificare posse firmarẽt: hãc eis defensionẽ excogitauit.Sudibus fixis per eos boũ coria extẽdi ꝓcepit:quæ missos tormẽtis lapides sinuata susciperẽt:quibusq; repulsa tæla cætera dilaberent:& ignis humore langueſceret.hisq; ante fabros oppositis illi murum die noctuq; operando:ad.xx. cubitor̃ altitudinẽ erexerunt crebris etiã turribus in eo constructis minisq; ualidissimis aptatis:quæ quidẽ res romanis iam intra ciuitatẽ se esse credentibus magnum somnium comparauit:tam iosippi molitõne quã oppidanorum obstinatione perterritis.

Cap.XI.

AT Vespasianus & calliditate cõsilii & hostiũ audacia magis irritabatur:quoniã recepta ex munitione fiducia rõanos ultra incursabãt:quinq; dies singulos prælia cateruati & cuiuscunq; mõi latrocinales doli & eor̃ quæ casus obtulisset rapinæ aliorũq; incendia fiebãt: donec Vespasianus retento milite a pugna statuit obsidere ciuitatẽ:ut eã usui necessarior̃ penuria caperet.Aut enĩ coaptos inopia sibi supplicaturos: aut si ad finẽ usq; in eadẽ pertinacia durauissent fame cõsumendos eius habitatores putabat:multoq; faciliores pugnæ fore:si post iteruallum rursus anxiis incubuisset.Itaq; oẽs exitus eor̃ asseruari præcepit: illi aũt frumẽti quidẽ aliarumq; oium rer̃ intus habebãt copiã salẽ ꝑter aq̃ uero penuriã qa neq; fons erat itra ciuitatẽ & imbre cõtẽtis eius hitatoribus rara ẽ i illo tractu æstiuis mẽsibus pluuia.Quo tpe obsessi ẽt hoc uehemẽtius afficiebanf:qd arcẽdæ siti fuerat excogitatũ qdq; fieri ac uelut oĩs aqua iã defecisset ægre ferebãt.Iosipus enĩ & cũ ciuitatẽ uideret abũdare aliis rebus forteq; aĩo uiros eẽ quo lõgiorem romanis obsidionem faceret:quã sperabant iam tunc potus mensuram ciuibus ministrabat Illis autem conseruari aquã penuria grauius esse uidebatur:amplioremq; cupiditatẽ mouebat q; ius bibendi liberũ non haberent: ac uelut ad extremam sitim peruentum essent labori cedebãt. Hoc autẽ modo affectos romanos latere non poterant qui eos ex aduerso colle trans murum in unum confluere locum:& aquæ mensurã accipere,ꝑspectabant.Quo etiã ballistarum puenientibus tælis plurimos occidebant. Vespasianus quidem non multo post exhaustis puteis ipsa sibi necessitate traditum iri ciuitatem sperabat.Iosippus aũt ut hanc eius spẽ frangeret iussit quãplurimos per murorum minas dimersa undis atq; humida uestimenta suspendere:ut omnes repente aqua perfluerent. Ex quo mœror simul romanis ac timor erat:cum tantum aq̃ uiderent eos ludibrio consumere quos potus indigere credebant.Deniq; dux belli etiam cum ipse quia penuria ciuitatem posse capere desperasset: iterum consilium ad uim atque arma conuertit. Iudæis id quoq; maxie cupientibus.Nanq; nec se nec ciuitatem saluã fore credebant priusquã fame uel

siti perirent mortem bello optabant. Iosippus tamen præter hoc aliud consilium quo sibi copia pararetur per quandam uallem deuiam: propterea quia minus curiose habitam a custodibus excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes litteras ad quos uellet iudæos extra ciuitatem degentes ab his oia usui necessaria & quæ in ciuitate defecerát accipiebat mádato cómeatibus ut plærúq; ad excubias repararét terga uelleribus tecti: qui si eos nocte uidissent canú simili tudinem mentirent. Idq; factitatú est donec eius fraudé uigiles persenserút: uallécq; cinxerút. Itaque tunc iosippus non diu ciuitaté sustinere posse prospiciens: suáq; pariter saluté si uellet remanere desperás cú optimatibus de fuga tractabat. Verú id populus sensit: & circúfusus ne sese negligeret precabat in quo solo recúberent. Ipsum enī saluti esse ciuitatis manentē: uelut oés eius causa alacri essent aío certaturi. Quod si etiá capiant eundē solatio esse. Decere auté illú nec inimicos fugere nec aícos deserere: aut quasi ex nauí tépestate oppressa desilire qui ad eá tranquillo mari uenisset. Ipsum enī magis demersuꝝ esse ciuitaté cú iam nemo audebit hostibus repugnare si discessisset cui cófiderét. Iosippus aút qd sibi caueret occultás illoꝝ cómodo se exitum pare dicebat. Nam intra ciuitatē manédo neq; seruatis grande aliqd se esse ꝓfuturuꝝ: & si caperent una cú his esse frustra perituꝝ. Obsidióe uero liberatus extrísecus maxío eius emoluméto fore. Mature enī cógregatis ex territorio galileis alio bello róanos ab eoꝝ ciuitate reuocaturuꝝ. tunc auté non uidere qd apud eos residens utilitatis afferret: nisi q; romanos ad obsidionē magis incitaret: ut se caperét magnipendentes. Quem si fugisse cognouissent multú esse de obsidionis ípetu remissuros. Non flexit his populú iosippus: sed hoc circúsistere se magis incédit. Deniq; pueri & senes itéq; mulierculæ cú infantibus flentes ad pedes eius accedebát: eúq; oés cóplexi tenebant: & ut fortunæ socius sibi remaneret cú ululatibus supplicabát. Non inuidia salutis eius quantú ego arbitror: sed ꝓpria spe. Nihil enī se mali remanente iosippo existimabát eé passuros. Ille aút siquidem paruisset hæc preces esse ratus: custodiá uero si per uim cogeret: multú enī ex intétione discessus etiá querelaꝝ misericordia fregerat remanere statuit. Cómuniq; desperatióe ciuitatis armatus: & nunc tépus est dicens puguá incipere: cú spes nulla salutis est: pulchrúq; uitá paciscí pro laude ac forti aliquo patrato facinore in memoriá posteritatis occúbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis egressus disiectis custodibus usq; ad róanoꝝ castra excurrebat: & núc pelles aggeribus ípositas sub quibus tendebát discerpere: nunc operibus ignē imittere. Posteroq; die símiliter ac tertio per aliquot dies ac noctes bellando nō laborabat. Sed Vespasianus róanos his incursibus male affectos aspiciés. Nam & terga dare iudæis pudebat: & fugientes ísequi armoꝝ pōdere tardabantur: cú iudæi semper aliquid agentes priusquā paterentur in ciuitatem refugerent: armatis imperat ut eoꝝ impetú declinarent: ne uel cum hominibus mortis auidis manum consererent. Nihil esse fortius desperatis. Restingui aút illoꝝ impetus si propósito careant quasi flāma si materiam non inueniat. Ad hoc oportet romanos cautius quærere uictoriam augēdæ possessionis causa: non ex necessitate bellantes: per sagittarios auté arabum & syriæ & fundibulatores: perq; saxa tormentis emissa plærunq; repellebat iudæos. Nulla enim tællorum machina qescebat. Illi autem his quidem male acceptis cedebant: uerum eminus missa inter iactum subeuntes sæuius romanis instabant: cum neq; corpori: neq; animæ parcerent: sed per uicem utrinq; pugnarent: suorum quisq; laboribus subuenientes.

Cap. XII.

IGitur Vespasianus ultro se existimans longitudine temporis hostiumq; incursibus obsideri: cum prope iam muris aggeres æquarentur: arietem admoueri præcepit: est autem aries immensa materia malo nauis assimilis: cuius summum graui ferro solidatum est in arietis effigie frabricati: unde etiam nomē accepit. Dependet aút funibus medius ex trabe alia uelut ex trutina palis utrinq; fultus bene fundatis. Retrorsum autem magna uirorum multitudine repulsus: hisdemque simul rursus impellentibus missus in fronte prominente ferro mœnia percutit: nec est ulla tam ualida turris: aut murorum ambitus adeo latus: ut etsi priores ictus fortiter sustinuerit: assiduos uincat. Ad huius periculum rei duci romano transire placuit: ui capere oppidum properanti: quoniam pernicioſa uidebatur obsidio iudæis minime quiescétibus. Itaque romani quidem balistis cæterisq; missilium machinis ut facilius ferirentur qui de muris obstare tentassent: adhibitis utebantur: neque sagittarii aut fundibulatores longius aberant. Cum uero ea causa muros nemo auderet ascendere ipsi arietem applicabant gradibus desuper: itemq; pellibus septum tam pro sui defensióe quā machinæ. Et primo quidē ípetu mœnia cōcussa sunt clamorq; oppidanoꝝ uelut iam capti essent maxius factus est. Iosippus auté eundē locum feriri: neq; multo post murú disturbatú iri prospiciés: quo cōméto uim machinæ paulati falleret excogitauit. Saccos enī paleis refertos q̄ semp ípetú arietis feriri uiderent demitti iussit ex muro: ut eo

modo secundi ictus errarent:aut etiã excepta uulnera laxitas frustraretur.Quæ quidem res mul tum rõanis moræ attulit. Nam quocũq; hi machinã cõuertissent:cõtra illi qui sup murũ stabãt palea; traducentes saccos ictibus supponebãt:nihilq; murus percussione lædebãtur:donec etiã romani aduersus hoc aliud machinati sunt.Proceris enĩ cõtis exhibitis:in his summis falces qui bus saccos inciderent alligarunt.Cum aũt hoc modo efficax esset opus arietis ac murus quia re cens ædificatus erat ictibus cederet:quod reliquũ erat Iosippus:eiusq; socii ad ignis auxiliũ se cõ tulerunt accensumq; totũ quod aridæ fuit materiæ:tribus ex locis pariter inflãmare:unaq; ma chinas & propugnacula rõano; & aggeres concremarunt. Illi uero nõ sine malo subueniebant audacia simul eo; territi:& ne adiumento essent flammis præuertentibus ipediti:quæ aridũ na ctæ fomitẽ & præterea bitumen ac picem:necnon etiã sulfur opinione citius uolitabãt operaq; romano; multo labore curata unius horæ spatio possiderãt. Cap.XIII.

HIc etiam uir quidẽ iudæus prædicatione ac memoria dignus inuentus est addi filius Elea zarus:cui Salab galileæ patria fuit.Is enĩ saxum ingens alte sublatũ tanta ui super arietem ex muro dimisit: ut machinæ caput obrũperet:idq; ex mediis hostibus saltu ad eos dela tus auferret:nulloq; metu reportaret ad murũ.Postremo tanquã signo quo tæla mitterẽt hosti bus positus nudo corpore quinq; sagittarũ uulneribus fixus est: earũq; nulla respecta ubi murũ ascendit unde uideri ab oĩbus poterat eius audacia ibi constitit:cõpunctusq; dolore plaga; cum ariete decidit.Post hunc fortissimi extiterũt duo fratres Veciras & Philippus de uico Roma ga lilei.Qui cum super milites decimæ legionis,psiluissent tanto impetu uiq; transgressi sunt ut & aciem romano; perrũperent quousq; aduersum ierant oẽs infugam uerterent.Præter hos Iosip pus quoq; & cætera multitudo raptis ignibus machinas & refugia cũ opibus qntæ itẽq; decimæ & eius quæ terga dederat legionis incendũt. Cæteri aũt qui mox consecuti sunt & instrumenta & omne genus materiæ obruere. Cap.XIIII.

RVrsus aũt romani post meridiẽ erectum arierem ad eam muri partem quæ pridem quas sata fuerat appulere:ibiq; defenso; eius quidam Vespasiani plãtam sagitta percussam le uiter uulnerat:quãuis tæli spatio defecisset.Maximam tunc id romanis perturbationem fecit.His enim qui prope aderant uiso sanguine perterritis per omnem fama cucurrit exercitum relictaq; obsiditione plæriq; cum stupore atq; formidine ad ducem belli concurrebant: & ante omnes.Titus aderat metuẽs patri.Vnde cõtigit ut & beniuolentia circa rectorẽ & filii trepidatõ confunderet multitudinẽ.Facile tunc pater & timore filium & perturbatione liberauit exercitũ Superato enim dolore uulneris & ab oĩbus qui sui causa pertimuerunt cõspici studens bellum ĩ iudæos sæuius icitauit. Nã uelut ultor ducis quisq; omẽ periculũ adire cupiebat:& clamor alius aliũ adhortantes mu; petebant.Iosippus aũt cũ suis sociis licet assiduis balista; itẽq; tormẽto; ictibus caderẽt neq̃quã tamẽ deterrebant a muro:sed flãmis & ferror & saxis eos aspe; qui arietẽ ,ptecti palmis ipellerẽt.Nihil aũt aut parũ ,pficiebant cũ sine itermissiõe procũberent ĩ cõspectu hostiũ positi:quos ipsi cõtra uidere nõ possent. Nãq; & suis ignibus collucentes tãquã si dies eẽt & certũ erat hostibus signũ quo tæla dirigerent:machinisq; ,pcul nõ apparẽtibus missilia cauere non poterant.Ergo propterea nõ tã balista; quã iaculo; ui simul multi transfigebãtur: missaq; machinis saxa & muro; minas auferebãt & frangebãt angulos turriũ.Viro; aũt nulli tam for titer cõstipati erant:ut nõ usq; ad extremã aciem saxi magnitudine ac uiolentia sternerẽtur.Sciet aũt aliqs huius machinæ uis quantũ ualet ex his q̃ illa nocte cõtigere in muro cuidã ex circũstã tibus. Iosippo caput auulsũ est:eiusq; ad tertiũ stadiũ ueluti funda excusa caluaria. interdiu quo que prægnantis fœminæ secto utero ad dimidium stadium infans abactus est:tanta tormẽto uis fuit.Ergo machinis terribilior erat ipetus & missiliũ strepitus.Crebri aũt mortui cũ ad mortuos deiicerent sonabant & acerbissimus quidẽ intus excitabant mulie; tumultus extinsecus aũt oc cumbentiũ gemitus cõcrepabat:totusq; ãbitus muri:ad quẽ pugnabat sanguine cõfluebat:iamq; ascendi poterat cõgestione cadauerũ. Montibus aũt resonantibus multo amplius horror his ex clamoribus accedebat:nec quicq̃ illi nocti defuit uel quod auribus uel oculis terrorẽ posset icu teñ.Plurimi quidẽ ,p iotapata decertantes fortiter ceciderunt plurimi ẽt sautiati:& tamen uis cir ca matutinas uigilias murus assiduis machina; ictibus cessit.Cunq; illi quidẽ corporibus atque armis septi eam partem:quæ deiecta fuerat priusquã romani pontes apponerent munire.

Cap.XV.

MAne aũt Vespasianus ad occupandã ciuitatẽ iam ducebat exercitũ ex nocturno labore paululũ recreatum.Idẽq; cupiens de cõuulsi muri pte alio ,ppugnatores adducere equi tum quidẽ fortissimũ equis dispositis trifariã collocat ut tecti armis dirutum latus un diq; obsiderent:cũctosq; præ manibus ferrẽt:q; si põtes admoueri cœpissent ipsi plures itroirẽt.

Post illos aũt pedites ualidissimos ordinauit. Reliquã uero equitũ multitudinẽ secundũ muri spatiũ p mõtana loca distẽdit:ne qs fugiẽs excidiũ citatis lateret. Deide qui hos sequerenf cõstituit sagittarios paratas sagittas hñe iussos. Fũdibulatores quoq; similiter & appositos machinis. Alios aũt integris muri partibus scalas applicare præcepit:ut qui hos prohibere tentassent deiectæ partis defensionem relinquerent:cæteriq; oibus simul tælis oppressi uiolentia irrũpentium cederent. Iosippus autem hoc consilio cognito per murum quidem integrum labore fatigatos: itemq; senes posuit quasi lædi nõ possent. In parte uero colapsa ualidum & potentissimũ quẽq; senoscq; ante oẽs uiros in quibus & ipse fuit ad pericula subeunda:sortitus est:hisque præcepit ut agminum ululatibus ne metu que terentur aures obstruerenf:cõtra sagittarũ uero multitudinẽ cõmuniti ,ptegerentur desuper scutis paulatimq; recederent donec sagittarii pharetras exinanirent. Si uero potens a romãis apponerenf:ipsos præsilire mãdauit hostibus atq; persuasit & eorũ instrumentis resistere:unumquẽq; uero ita certare debere nõ quasi conseruandã tueretur:sed q̃si perditam iam patriã uindicaret:atq; oculis suis proponere mactari senes ac liberos coniugesque suas propemodũ ab hostibus capi:iamq; futuræ cladi iram nunc collectã in auctores eius effuderent:ita quidẽ in utroq; dispositi. Ciuitatis aũt uulgus otiosum mulieres ac pueri postquã oppidum triplici acie uidere circundatum:nullus enĩ ad pugnã translatus fuerat a custodiis strictisque gladiis ad partẽ muri deiectam hostes instare:armisq; montana oĩa desuper collucere:atque arabam quendã sagittariis tæla suggerere:tunc extremo ululatu q̃si capta urbe cõsonuerunt: nõ ut impendere mala sed ut adeesse iam crederes. Quare iosippus mulieres ne misericordia suorũ aĩos effœminarent intra domos cũ interminatione cõcludit silere iussas:ipse uero ad partẽ muri quæ sibi obtigerat transiit:& põtes quidẽ applicantibus aĩum non intendit:sed tantũ speculabatur ipetũ sagittarũ:simul ãt ac tubinices uniuersorũ agminũ cõgregati sunt piter & grauiter ifremuit exercitus:signoque dato missis undiq; sagittis lux obscori cœpit. Iosippi socii méores præceptorũ:& aduersus clamorẽ obstructis auribus & contra sagittarũ uulnera corporibus cõmunitis cum admouerenf põtium machinæ ipsi eas cursu: & antequã hostes pedẽ in his ponerẽt occupant:eosq; ascendere nitentes prælio deterrebant uaria manu:itẽq; animi facinora demõstrantes: & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderenf:i qui sine periculo fortes contra illos etiam curabant. Nec prius a romanis diuellebantur quã uel caderent uel occiderent. Qui romanis desilientibus conflictu iam liberi facillime tæla dirigebant. Cap. XVI.

ITaq; iudæis perpetuo dimicantibus cum nec unde mutarent ,ppugnatores haberent defessis aũt assidue substitueretur proq; his quos uiolentia repulissent alii succederẽt inuicem se adhortati latera copulant:protectiq; desuper longioribus scutis ĩ expugnabilis globus effecti sunt: totaq; acie uelut uno corpore repellendo iudæos in muro iã pedẽ ponebant: cũ Iosippus his regũ angustiis cõsilio necessitatis adhibito mira est enĩ machinis excogitandis cũ desperatione stimulatur. Feruenti oleo ,pfundi milites iubet scutorũ cõiunctiõe defensos. Id aũt iudæi multi qui & paratũ haberẽt:& plurimũ cito romanis infundunt: ipsis etiã in eis lacunis missis calore bulientibus hæc res romanorũ ardentiũ aciẽ discipauit:& cum dolore scæuissimo deuoluebãtur a muro. Siquidẽ facile a uertice ad pedes usq; sub armatura oleũ p totum corpus fluebat:carnẽq; non secus ac flamma epascebatur:q; natura facile calescceret:seroque pro sui pinguedine refrigescceret. Thoracibus aũt & galeis illigatis incendii fuga nõ erat. Nũc aũt salientes:nunc icuruati dolore de pontibus decidebant. Ad suos aũt tuto recedere contra nitẽtes non poterant:quoniã facile ab insequentibus capiebãtur. Sed neq; romanis uirtus ĩ rebus aduersis:nec iudæis prudentia defuit: romani enĩ licet oleo pfusi mirabilia pati uiderent:tamẽ in eos qui perfuderant ferebantur præcedentẽ quisq; incursando tanquã ipse impetũ retardaret. Iudæi uero progressum eorũ dolo altero deceperunt cũ fœno græco decocto pontiũ tabulata perfunderent:quibus illi dilabentes retrahebantur: & neq; fugientiũ quisquã neq; aggredientiũ firmo posset eniti uestigio. Sed alii quidẽ resupinati per ipsas pontiũ tabulas calcarentur:multi uero super aggeres deiicerenf:& qui cecidissent a iudæis feriebãtur:qui romanis desilientibus conflictu iam liberti facillime tæla dirigebant. Cum aũt multa milites mala in hoc perpeti prælio dux uideret:post meridianas eos horas a pugna reuocat:quorũ non paucis obtruncatis plures sunt uulnerati. Ex iotapata uero sex uiris mortuis:plures quã trecenti sautii translati sunt. Hoc aũt modo pugnatum est iunii mensis die uigesimo. Cap. XVII.

ATuespasianus eorũ causã qui occiderant consolatus exercitum postquã ita uidet accensum neq; tam exhortationẽ quã opus deposceret:aggeres quidẽ altius tollit. Tres uero turres quinquagenũ pedum in excelsũ iubet erigi ferro undiq; tectas:& ut ponderestabiles eẽnt:neq; ignibus expugnarẽtur:easq; sup aggeres collocat iaculatoribus

& sagittariis:itemq; leuioꝝ missilium machinis plenas fundibulariorum quoq; fortissimis.Qui cum non conspicerentur propter altitudinē turrium & loricas:ipsi eos qui sup murum astarent facillime cernerent:tæliscq; appeterent:cū illi neq; a uertice uenientes sagittas facile declinarent: neq; ulcisci possent quos non uiderent:altitudine quidē turriū librata manu iacula supāte ferro aut quo erant septæ flāmis obstante.Ob hoc igitur defensionē muri deserūt:magisq; aggredi tē tantibus occurrebant.Et iotapateni quidē ita resistebant:q̄uis multi in dies singulos occūberēt: neq; contra mali quicq̄ hostibus facerent:q; eos sine piculo lædere non poterant.

Capitulum.XVIII.

IIsdē aūt diebus Vespasianus ad finitimā quādā iotapatæ ciuitatē euocatus cui nomē est Aphaca nouas res affectātē:& propterea q; iotapatenos p̄ter spē restitisse audierat insolescentē:mittit eo traianū deciæ legionis rectorē:dās ei duo milia peditū & eq̄tes mille.Ille āt cū oppidū cōtra expugnationē mūitissimū reppisset: nā p̄ter naturā qua tutū erat ēt muro duplici cingebat:hītatores uero eius uidisset patos ad pugnā sibi obuios processisse pliū cū his cōmittit:eosq; paulisp reluctatos in fugā uertit:quos uestigiis cōsecuti rōani exterioris muri ābitū quo cōfugerāt cū ipsis irrūpūt.Secūdū aūt murū petentibus ciues sui clau sere ciuitatē metu.s.ne cū his rursus hostes intrarent:profecto aūt deus galyleoꝝ clades romāis dabat:qui etiā tunc ciuitatis eius uniuersum populū excluſū manibus propriis ad interitū hostibus dedit auidissimis cædiū:multi.n.simul ruentes ad portas multūq; noiatī p̄positos inclamātes iter ipsas p̄ces īmoriebant:quibus hostes unū murꝝ alteꝝ ciues clauserāt & iter medios coactī muroꝝ ābitus:multi quidē socioꝝ suis gladiis trāsfigebant:īfiniti uero a romanis interficiebantur:ne uel adolescentiū quidē recepta fiducia.Nā præter hostilē metū etiā domestica proditio eoꝝ aīos fregerat.Deniq; moriebant nō romāos sed iudæos execrātes:quoad omnes īterire numero hominū.xii.milia.unde traianus uacuā esse ciuitatē pugnatoribus reputās:& si q adhuc intus essent:nihil eos ausuros esse existimās præ timoꝝ impatori excidiū reseruauit.Missisq; nūtiis ad uespasianū petit:ut filiū Titum dirigeret finē uictoriæ impositurꝝ:ille aūt laboris aliquid supesse ratus cū mīlite filiū misit:hoc est quingētis equitibus & peditibus mille.Qui mature ad ciuitatē profectus sic ordinauit exercitū:ut in læuo quidē latere Traianū cōstitueret:ipse uero in dextrū obsidioni præesset.Itaq; militibus scalas muris undiq; applicantibus:cū paulisp desuper galylei obstitissent continuo mœnia reliquerunt.Titus uero comitesq; saltu demissi mature ciuitatem obtinuere:tūcq; uæhemēs cū his qui se intus congregauere pugna cōmissa est.Nunc p angusta uiaꝝ irruētibus ualidissimis:nūc fœminis ex tectoꝝ culminibus quæ forte iuenissent tæla iactantibus.Et hoc quidē mō usq; ad sextā horā sustinuere conflictū. Assumptis aūt bellatoribus cætera multitudo & sub diuo & p̄ domos senes piter ac iuuenes mactabāt. Deniq; uirilis sexus præter infantes nullus remansit:qui cū mulieribus abducti sunt seruitio.Interemptoꝝ quidē in ciuitate & i primo cōgressu numerus fuit quideci miliū:captiuoꝝ aūt duo milia.cxxx. Hæc galyleis clades contigit quinto & uigesimo die iunii mensis.

Capitulum.XIX.

SEd ne Samaritæ quidē alieni a calamitatibus remānere:hi nāq; in monte garizin qui est illis sanctissimus congregati locis suis expectabāt:belli aūt minas eoꝝ conuentus ac spē habere uidebatur:nec saltē uicinoꝝ malis corrigebant:sed inconsulta suarum uirium infirmitate secundis romanoꝝ rebus exterriti:prona in tumultū uolūtate pē debant.Vespasiano aūt placebat motus antecapere:eorūq; impetus præuenire: nā & si præsidiis tota samaritica regio cincta erat:tamen eoꝝ multitudo qui coierant:& cōspīratio timebat.Eaq; causa cerealē quintæ legionis rectorē cū sexcentis equitibus tribusq; peditū milibus mittit.Ille āt ad montē quidē accedere prælioq; cōgredi nequaq̄ tutū esse duxit:quoniā hostes plurimi desup essent:milites uero circunuallatis undiq; montibus radicibus tota eos die custodiebant.Euenit aūtē aquæ tunc indigētibus samaritis etiā graues accendi æstus:erat enī tēpus æstatis: neq; se rebus necessariis uulgus instruxerat:adeo ut nōnulli quidē una die siti morirent:multi uero eiusmodi morti seruitiū præferentes ad romanos transfugere:ex quibus cognito cerealis illos etiam qui adhuc pseuerarent malis infractos montē ascendit:& circū hostes exercitu cōstituto primū eos a dextera pte hortabat:atq; ut salui eē mallēt rogabat si arma proiecissēt tutos fore ꝓmittēs. Deniq; quia p̄suadere nō posset aggressus eos occidit omnes.Erant aūt undeci milia & sexcenti. Hæc iunii mēsis uigesimo & septīo die gesta sunt atq; his calamitatibus Samaritæ usi sunt.

Capitulum.XX.

IOtapatenis āt diu durantibus:& præter spē aduersa tolerantibus q̄dragesimo quidē ac septīo die romanoꝝ aggeres sup muroꝝ altitudinē sunt elati.Quidā uero ad Ve-

ſpaſianũ eodẽ die profugus uenit paucitatẽ ciuium & infirmitatẽ enũtians:ſimul q; diuturnis uigiliis præliis aſſiduis cõſumpti minie quidẽ ulterius uĩ ferre poſſent:ueꝝ dolo ẽt capenſ ſi qs inſtaret. Circa extremã nanq; uigiliã quãdo & maloꝝ requiẽ hſe uiderenſ:& maxie defatigatos cuſtodes matutinus ſõnus occupat dormire eos dicebat eademq; hora inuadendos eſſe dicebat. Veſpaſiano aũt qui fidẽ noſcet inter ſe iudæoꝝ quantaq; ſupbia pœnas cõtẽnerẽt trãſiuga ſuſpectus erat:nã & antea quidã ex iotapata captus oẽ tormẽtoꝝ genus fortiter ptulit:& tũ ne flãmis quidẽ coactus quid intus ageret hoſtibus exquirẽtibus ꝓdidiſſet mortẽ deridẽs cruci ſuffixus ẽ. Fidere tunc proditori cõiectura faciebat. Et fortaſſe quidẽ illũ uera dicere:ipſe aũt nihil ex eius fallacia magnũ ſibi exiſtians eſſe metuendi aſſeruari hoiem iuſſit:& ad occupandã ciuitatẽ parabat exercitũ. Hora igit q̃ fuerat indicata ocioſe ibat ad muros:primuſq; incedebat Titus cũ uno ex Chiliarchis Domitio ſabino:paucis ex qntadecia legione comitatus:interfectis ãt uigiliis ĩ ciuitatẽ ingrediunt:& poſt eos ſextus quidã Caluarus chiliarchus & placidus ſubiectos milites introducendo. Arce uero occupata cũ hoſtes in medio oppido uerſarẽt:iãq; plane dies eẽt: nec tũc quidẽ illi qui capti tenerenſ adhuc excidiũ ſentiebãt multo labore ſõnoq; piter diſſoluti. Et ſiqs euigilaſſet:nebula uiſus eius hebetante:quæ caſu tunc pluria ſe circũ oppidũ funderet:donec totus irrupit exercitus:ſoloq; maloꝝ piculo exſuſcitati moriẽteſq; demũ ſe piſſe crediderũt:rõnos autẽ memores quæ obſidionis tpe ptuliſſent:neq; pcẽdi cuiquã neq; miſerendi quẽquã tãgebat cura. Sed ex arce plebẽ ad prona cõpulſã facillime trucidabãt:ubi loci difficultas pugnacibus negaret copiã reſiſtendi. Circũuiaꝝ nãq; anguſtiis preſſi ac ꝓ declina dilabentes fluente deſup bello obtegebanſ:id multos etiã qui circa ioſippũ lecti erant ut manibus ꝓpriis liberarẽſ ĩmutauit:nã cum ſe uiderent romanoꝝ nẽinẽ poſſe occidere ne romanoꝝ manibus oppeterent preuenerũt: & in extrẽa pte ciuitatis cõgregati ſemet interfecerunt. Quicunq; tamen uigilũ primi captã ciuitatem ſenſerũt in q̃dã turri ſeptẽtrionali fuga recepti aliquãdiu qdẽ reſtiterũt. Deinde circũcluſi hoſtiũ multitudine ſero dextras dedere:hiſq; inſtãtibus mortẽ ſuã æquo aĩo præbuerũt. Potuiſſent aũt incruẽtæ romani obſidionis fine gloriari:niſi unus ex ipſis occidiſſet Hecatontarchus antonius pemptus inſidiis:nã quidã ex his qui ad ſpeluncas cõfugerant:erãt ãt plurimi:rogabant antoniũ dextrã ſibi porrigere ad fidẽ ſalutis ac præſidiũ quo tutus aſcenderet. Cunq; his manum porrexiſſet incaute ſup ille haſta præuentũ in inguine pculit ſtatiq; cõfecit:illo die quid ĩmaniſſimã multitudinẽ pemere romani. Poſtea uero ſecutis diebus ſcrutando latebras p cuniculos & ſpeluncas oẽm ulciſcebanſ ætatẽ præter infantes ac fœminas. Itaq; captiui quidẽ mille ducẽti cõgregati erant:q̃dragĩta uero milia cõnũerata ſunt excidii tẽpore pugniſq; ſupioribus mortuoꝝ. At Veſpaſianus ciuitatẽ ipſam excindi iubet:caſtellaq; eius oĩa adhuc exurit. Iotapata quidẽ ita deuicta eſt tertiodecimo imperii Neronis ãno calendaꝝ iulliaꝝ die.

Cap. XXI.

ROmani uero ioſippũ requirentes & propriæ indignationis cã:& qđ imperatori opæprecium uidebatur:captus enĩ maxĩa ps belli eſſet:mortuos itaq; abditos rimabanſ: ille autẽ in exitio ciuitatis fortunæ quodã uſus auxilio ꝓ medios ſe hoſtes ſurripuit & in quendã profundũ puteũ ſaltu demiſſus eſt:cui amplũ ſpecus adiunctũ erat: latere qđ ſupra ſcrutantes uidere non poſſent. Vbi. xl. quidẽ inſignes uiros latitãtes offendit:rerũq; utiliũ apparatũ:qui nõ paucis diebus ſufficeret. Hoſtibus aũt õnia cõplexis ĩterdiu quidẽ ſe occultauit Nocte uero aſcendẽs uigilias explorabat ut fugeret. Cũq; oĩa undiq; ipſius cã maxie cuſtodirẽẽ. neq; fallendi ſpes eſſet in ſpeluncã itꝝ deſcendebat:biduũq; ibi delituit. Tertia uero q̃dã die capta q̃dã muliere q̃ cũ ipſis fuerat indicatus eſt. Tũq; Veſpaſianus propere duos chiliarchos Paulinũ:& Callicanũ iuſſos pacẽ dare ioſippo & bene hortari eũ ut aſcẽderet mittit. Quibus tamen ille rogantibus poſtquã ad eũ uenerunt fidẽq; ꝓ ſalute dantibus minie paruit. Ex his aũt magis quæ pati meritus eſſet qui pluria cõmiſiſſet:quã ex naturali mãſuetudine rogantiũ ſuſpitionem colligens uelut ad pœnã euocarẽ timebat:donec Veſpaſianus tertiũ quoq; chiliarchũ nicanorẽ ioſippi notũ atq; oli cõſuetũ direxit:is aũt quã dulce in eos rõanoꝝ eẽt ingeniũ:quos ſemel ſubiugaſſet referens quodq; ipſe ioſippus uirtutis cã magis admirabilis quã inuiſus ducibus haberẽt:eẽtq; imperatori ſtudiũ nõ eũ ad ſupplitiũ ducere:quod etiã ſine deditione ſibi liceret exigere: ſed cõſeruare potius uiꝝ ſorte. His addebat q; ne Veſpaſianus ſi qd dolo moliret amicum ad id mitteret ut in re optia peſſimã hoc eſt pfidiã pretexeret amicitia:neq; ſemetipſum illi ut amicum falleret obtẽpatuꝝ fore. Verũ ioſippo etiã poſt Nicanoris dicta hæſitãte milites quidẽ irati ſpeluncæ ignẽ ſubmittere properabant. Sed retinebat eos belli ductor uiuũ ioſipũ capere plurimi pendens. Nicanore aũt uæhementer inſtãte ubi etiã hoſtilis multitudinis minas cõpit ioſippus, nocturna ſomnia reminiſciẽ quibus ei deus & futuras iudæoꝝ clades:& quæ romanis eẽnt cuẽtura principibus oſtendit. Erat aũt interprætãdis quoq; ſomniis idoneus & cõiectare q̃ ambigue

diuinitus dicerentur sciebat. Qui & sacros prophetarū libros nouerat q; & ipse sacerdos essēt & parentibus sacerdotibus procreatus: illa igitur hora quasi deo plenus & recētiū sōniorū q uiderat horrenda simulachra mente cōplexus occultas preces deo offert. Et quia iudæorū inquit labefactari tibi rē placuit. Fortuna uero ad romanos tota migrauit: aiamq; meā quæ futura p̄diceret elegisti. Do quidē manus sponte romanis & uiuo. Testor aūt q; nō proditor: sed tuus minister ad eos ibo. Simul his dictis nicanori cōsentiebat. Verū qui una confugerant iudæorū postq̄ intellexerunt iosippū rogantibus cædere uniuersi circūstantes clamabant. Certe plurimū ingemiscere leges patriæ ubi sunt quæ iudæis deus abnuit: quibus mortē contēnētes aias īdidit uita iosippe. Captus es: lucēq; pateris intueri seruiētem q̄ cito tui oblitus es? q̄ multos pro libertate mori p̄suasisti? Falsā profecto opinionē fortitudinis habeas: falsamq; p̄udētiæ si salutē apud eos speras cum quibus ita dimicasti: aut si hæc etiā certa sunt ab illis tamen te seruari cupis. Sed quāuis te romanorū fortuna tui obliuione p̄fuderit: & nos tamen patriæ gloriæ cōsulentes & dexterā tibi & gladiū cōmodabimus. Tu uero siquidē sponte moriare dux iudæorū: sin uero inuitus: p̄ditor morieris Vix hæc elocuti sunt: & intētatis ei gladiis occidēdū illū cōminabāt si romāis pareret. Timens igitur impetū iosippus & se dei præceptorū proditorē esse ratus: si ea nō enūciasset mor te præuentus argumentis eos philosophiæ necessario tractare incipit. Et quid enī tantopere īquit o sotii propriæ cædis auidi fumus: aut cur amicissimas inter se res corpus & aiam in dissensionē uocamus: mutatū me esse quispiā dicet? Sed romani hoc sciunt optimū eē in bello mori: sed lege belli hoc est a uictoribus trucidari: proinde siquidē romanorū ferrū deprecor uere meo gladio meaq; māu sim dignus. Sin illi hosti pcēdū putāt: quā iustius nosipsi nobis pepcerimus? Quippe stolidū est eadē circa nos admittēt: pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrū enī eē pro libertate mori: & ipse fateor: pugnādo tamen & illorū manibus qui eā præripuere: nunc aūtē neq; prælio nobis obstant: neq; nos interficiunt. Itidē aūt timidus est habendus qui mori nō uult cū opus ē: & qui uult cū non oportet. Præterea qs nō metus prohibet ad romanos ascendere? nēpe mortis. Ergo eā quæ ab hostibus dubiæ suspecta formidinis est: eā certē ipsi nobis irrogauimus. Verum seruituté dicet aliquis? Valde quidē nūc liberi sumus. At uiri fortis est semet occidere: īmo uero ignauissimi quantū opinor. Nā & gubernatorē timidissimū puto: qui tēpestatē metuens ante uī turbinis nauē sponte submergit. Quin etiā propria manu perire a cōi oium animaliū natura di screpat: eoq; mō ī creatorē nrum ūeū scelus admittit. Nullū ē aīal qđ ex īdustria uel p̄ se moriat. Siquidē naturæ lex ualidissīma ut uelint uiuere in omnibus sita est: iccirco & quod nobis adimē dum id putant hostes ducimus & insidiatores pœna prosequimur. Deum uero indigne ferre nō arbitramur: cū domū eius homo despiciat? Ab illo enī accæpimus ut essemus: rursūq; ut eē desineremus illi reddendum est. Corpora quidē cunctis mortalia sunt ex caduca materia fabricata. Anima uero semp̄ īmortalis est: deniq; picula in corporibus collocata. Si quis ergo depositū hois surripuerit aut male tractauerit: pessimus stati ac perfidiosus habetur. Sic dei depositū ex p̄prio corpore qui eiecerit eū se latuisse quē læserit æstimabit? Et seruos quidē fugiētes ulciscī iustum creditur: quāuis nequā dominos fugerint: ipsī uero deū fugiētes: & optimū deum impie facer nō uidebimur. An ignoratis q; eorū qui lege naturæ uita exeunt acceptūq; deo debitū soluunt cum id qui dedit recuperare uoluerit p̄petua laus domusq; ac fāilia stabiles sunt? puræ aūt & quæ īuocantes exaudiant animæ retinent locum in cælo adeptæ sanctissimū atq; inde rursum uoluē tibus sæculis casta corpora iubentur incolere: quorū uero manus ī seipsos insanierunt eorū aias tenebrosior orchus suscipiet. Pater aūt illarū deus auctores iniuriæ p̄ nepotes ulciscī. Hic & deo inuisum est: & a sapientissimo legis nostræ conditore coercetur. Deniq; si qui se occiderint apud nos quidē usq; ad solis occasum insepultos abiici decretum est: cum etiam hostes sepeliri fas esse ducemus apud alios etiam dextræ iubentur abscindi eiusmodi mortuorū quæ in ipsos armatæ sunt: quoniā ut corpus ab anima: ita manum esse a corpore alienam existimarent. Pulchrum est igitur o sotii iusta sentī: neq; humāis cladibus addere ut creatorem omniū impietate lædamus: si salui eē uolumus salui simus. Nec enī salus apud eos ignobilis ē: qbus tātis uirtute opibus demonstrauimus. Sin mori placet ab his occidi pulchrū ē q nos cœperit. Non migrabo ego in hostium locum: ut ipse mei proditor fiam. Multo enim stolidior sim: quam qui ad hostes ultro profugiunt. Siquidē illi salutis causa id faciunt: ego uero interitus & quidem mei romanorū tamen insidias expeto. Nam si me post uinctas dexteras perimant magno animo paratoq; moriar mendacii perfidiam pro uictoriæ solatio mecum auferens.

Capitulum XXII.

MVlta quidem in hūc modū iosippus ut a cæde propria socios dehortaretur dicebat. Illi autē obstructis auribus desperatione q̄ se iam dudū morti deuouerant cōcitant:

& alius aliunde cū gladiis accurrentes ignauiā exprobrabant:& quasi eū mox percussurus quisq; adoriebatur.Ille aūt cū aliū noiatī uocaret:alium uultu iudæis intueret:alterius dextera præhēderet:talium precibus exoraret uaria mentis affectiōe:ut in tali necessitate potuit distractos:serum oīum a cæde sua ꝓhibebat:nō secus ut feræ bestiæ circūcluse ad eū semp:qui se cōtingeret ora conuertēs.Illoꝝ aūt ꝙ ducē i extrēa quoq; clade reuerendū putaret debilitabāt dextræ:gladiiq; de manibus labebant:multi ſponte cū manus ei afferret frameas dimittebāt:ioſippo aūt nō defuit in ea desperatione cōsiliū:sed fretus dei prouidētia saluti in piculū mittit.Et quoniā mori decretū est inquit:agite:cædes mutuas sortiamur & cui obtigerit:manus sequentis occūbat:atq; ita oīum fortuna ꝓambulet:neq; sua dextera quisq; subiaceat.Iniustū est enī cæteris interēptis ex aliis nequaquā si pœnituerit saluū esse.Visus est uera dicere:& quod ꝓsuasit agitur sors cuiq; obtigit paratam ei:qui sequeret necē suā præbebat q̄si mox etiā duce pituro.Cum ioſippo enī pire uita dulcius æstiabant.Remansit aūt ipse cū altero siue fortuna dici poterat siue dei ꝓuidentia Consultoq; prospiciens ne uel forte grauaret:uel si nouissimus recessisset gētilis cæde pollueret illi quidē fide interposita ut uiueret ꝓsuasit:ille quidē hoc mō & romanoꝝ & domestico bello liberatus ad Vespasianū ꝓ nicanorē ducebat.Omnes aūt romani uisendi eius gratia occurebant & cum se circa ducē premeret multitudo uarius tumultus erat His exultantibus q̄ captus esset aliis minitantibus:nōnullis aūt propius eum uidere certantibus.Et qui longius erant hostē interficiendum esse clamabant.Qui uero propius erant:facta eius reputantes mutatione stupescebāt. Rectorum aūt nemo fuit:qui licet ante irascereť nomini:eius uiri aspectu non mitior factus sit. Titum uero præter alios & fortis ioſippi animus in calamitatibus & ætatis eius mira capiebat: qualisq; pridem fuisset in præliis reminiscentē:& qualis nūc sic i hostium manibus intuentem. Iubebat intelligere quanta esset fortunæ potentia:quāq; uelox belli momentū humanaꝝ ār rerū nihil firmū atq; perpetuum:quāmultos etiā tunc ita ut sentiebat ipse ut ioſippū miserarent afficit:plurimaq; salutis eius pars Titus extitit apud patrē.Vespasianus tamen quasi missurus eum cæsari ut cautissime custodiretur præcepit. Quo audito ioſippus aliquid soli se dicere uelle ait. Summotisq; ab illo oībus aliis præter filium Titum alioſq; duos amicos.Tu quidē inquit Vespasiane tantū hoc puta ioſippū te habere captiuum.Ego aūt maiorū ad te nūtius uenio præmissus a deo ut iudæorum legē uiderē:& quēadmodum duces exercituum mori deceret ad Neronē me mittis.Quid ita?quasi qui Neroni usq; ad te successuri sint maneāt.Tu & Cæsar & Vespasiane & imperator atq; hic filius tuus nunc:me aūt colligatū arctius tibi asseruato:tā dominus quidē nō mei solum es tu Cæsar:uerum etiā terræ mariſq; ac totius hoīum generis. Me aūt ad maiorem pœnam custodiri oportet si ex tempore aut subito in dominū ista confingo.His dictis Vespasianus stati quidē fidē nō habere uidebatur ea quæ & ioſippū existimabat salutis gratia cōminisci. Paulatim uero ad credendū impellebatur:iam pridē illū excitāte ad imperiū deo septraq; multis prænonstrante portentis:sed & in aliis ueracē esse ioſippū deprehēderat.Altero nanq; amicoꝝ qui secretis interērat admirari dicente quemadmodū nisi hæc deliramenta sint:neq; iotapatenis de excidio:neq; sibi de captiuitate quicquā diuinasset ut a se iram depelleret.Ioſippus iotapatēis ait se prædixisse q̄ post diem septimū & quadragesimū eos maneret exitiū:quodq; ipsum rōani uiuum essent in custodia retēturi.Hæc in secreto quæsita Vespasianus ubi uera esse comperit a captiuis etiā quæ de se dixisset credibilia cœpat existimaret:sed neq; custodiā ioſippo nec uincla remittebat:uestimentis aūtē aliisq; muneribus eum donare benignissimeq; souere nō desinebat etiā Tito magnā honori eius operam commodāte.

Capitulum.XXIII.

QVarto aūt die mensis iulii Vespasianus in ptolomaida reuersus:inde inloca maritima cæsaream puenit:iudeæ maximā ciuitatē & quæ maiorem incolaꝝ partem græcos haberet:igitur & exercitium & rectorē idigenæ omni fauore ac benignitate suscipiūt affectu quidē quo romanos diligerent plus aūt illoꝝ qui excisi fuerant odio: unde etiam multi quidē simul ut de ioſippo supplicīū sumeret cum clamore precabātur. Vespasianus autem de ista quidē petitione uelut ab incōsulta multitudine oblata nihil respōdendo dissoluit. Legionum uero duas quidē hiematum apud Cæsareā posuit: ꝙ oportunā uideret esse ciuitatē. Decimam uero & quintam Scitopolim misit:ne totius exercitus molestia Cæsaream premeret. Erat āt illa quoq; aprica p hyemē quātū æstatis caloribus æstuosa ut i planitie sita atq; maritia.

Capitulum.XXIIII.

DVm hæc autē agūtur collecta nō exigua multitudo quæ uel ab hostibus seditiōe defecerant: uel ex ciuitatibus euersis effugerant Tyoppam sibi receptaculo renouauit quā ante uastauerat Cestius.Et quia terra quā uastauerat arcebant migrandū i mare

censuerunt ac piraticis nauibus fabricatis in Syriam & phenicem:itemq; i ægyptū commeantes plurimos latrociniis prædabātur:omnibusq; nauigiis inuium faciebant illaꝝ partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid constituissent equites in Tyoppam necnō & pedites mittit: hicq; nocte i ciuitatē ꝙ i custodita erat ingressi sunt.Eius aūt habitatores postq̄ irruptio præsens erat ne tunc romanos arcerent metu deterriti naues fuga petierūt:& in his ultra contiguum sagittæ spatium pernoctauere.Cum uero Hyoppa natura esset importuosa:nanq; in asperum: cæteraq; arduum litus desinit:ac summis utrinq; cornibus leuiter in curuum quæ uastæ supersunt:& ingentibus procellis pelagus turbant.Vbi etiā nunc Andromade catenarū signis extantibus fabulæ ueteris fides ostenditur.Aduersus aūt aquilo feriens litora summos in obiectas cautes fluctus affligit: eo ꝙ solitudinē in tutioré efficit stationē:in eo salo fluctuātibus hyoppenis prima luce uolans:quē illac nauigantes melā portā uocant flatus incumbit:& alias quidē naues inter se alias uero collisit i scopulos. Multæ aūt cum magna ui aduerso æstu niterētur ad pelagus. Nam & litus saxis infestum : & hostes in eo constitutos timebant sublatæ in sublimi gurgite mergebantur.Et neq; fugæ uspiam locus erat neq; manētibus spes salutis cum & mari uentorū & ciuitate romanorum uiolentia pellerentur.Itaq; multi ululatus collisis nauibus audiebātur:& multi crepitus fractis:ioppenorū aūt fluctibus ps obruti:pars naufragiis implicati moriebantur.Nonnulli autē ferro se interficientes ueluti satius esset mori præueniebant:plurimi aūt euecti fluctibus scopulis carpebantur: ut & pelagus sanguie redundaret:omnisq; ora maritima cadaueribus oppleretur cum etiā ad litus apulsos in eo stantes romani milites trucidarent. Eiectorum autē corporum quattuor milia ducenta fuerunt.Ita captam nullo prælio ciuitatem romani funditus eruunt.Tyoppa quidem hoc modo breui tempore bis a romanis excisa est. Vespasianus aūt ne rursus eo piratæ confluerent castris in arce munitis ibi cum peditibus paucis equitatum reliqt: ut hi quidem locis suis manentes eadem castra defenderent:equites uero omne circū territoriū peragrantes ad fines tyoppe uicos & municipia simul eximerent.Illi quidē præceptis obediētes i dies singulos incursando excindebant totas regiones atq; uastabant.

Capitulum.XXV.

VBi uero Tyotapatæ apud Hierosolymā casus nuntiatus est.Primo quidē plurimi & ꝑ magnitudine calamitatis:& quod nemo qui se uidisse diceretq; iactabātur aduenerat nō credebant. Nec enī uel nuntius aliquis superfuerat:sed ipsa ꝑ se fama excidiū prædicabat. Vnde per matura tristium paulatim ꝑ finitimos ueritas ambulabat & apud omnes ambiguitate certior habebatur.Quinetiam rebus gestis pluraq̄ facta non erant effingebantur:& excidio ciuitatis interemptus dicebatur esse iosippus.Quæ res maximo luctu repleuit hierosolymam.Et ꝑ singulas domos itemq; cognationes amissorum quisq; lugebatur a suis.Luctus uero ducis publicus erat.Et hi quidem hospites alii propinquos amicos : alii nonnulli etiā fratres flebant. Iosippum autem uniuersi:adeo ut per dies triginta nunquam lamenta i ciuitate cessarent:magnaq; mercede conducerētur tibicines næniarum. Tempore aūt ueritate reuelata: ubi de iotapata quidē ut res habebat:fictum uero quod de iosippi morte uulgabaf:eūq; uiuere & cum romāis esse cōpertum comprobatum est:ac supra captiui fortunam a ducibus honorari: tantam in eum uiuum iracundiam quantam prius cum mortuum crederent beniuolentiam cō ceperunt. Et ab aliis quidem ignauiæ:apud alios proditionis arguebatur:totaq; in eum ciuitas plena erat indignatione atq; cōuitiis.Vltro autem his uulneribus excitabantur magisq; accēdebantur rebus aduersis & offensio quæ prudentibus ne similia perferant:cautionis & custodiæ causam præbet ad alias calamitates tanquam stimulus incitabat:& malorum quæ semper accipiebant ex fine principium. Denicq; maiore in romanos impetu ferebantur uelut in iosippum pariter uindicaturi Hierosolymoꝝ quidē habitatores eiuscemodi turbis agitabātur.

Capitulum.XXVI.

VEspasianus autem studio uisendi regnum Agrippæ.Nam & ipse rex inuitabat rectorem cum exercitu simul paratus accipere domesticis diuitiis ac peos ægras partes regni cōpescere:motis ex cæsarea maritima castris in eam quæ Philippi dicitur cæsareā demigrauit:ibiq; per dies.xx.milite recreato.Ipse quoq; reꝝ gestarum gratias deo referens in epulis erat.Postq̄ uero Tyberiada quidem nouas res cupere ac rebellare Taricheas audiuit ad regnū aūt Agrippæ utraq; pertinebat decreto apud eos undiq; iudæos excidere:opportunum esse credidit aduersus eos exercitum ducere:simul ut Agrippæ hospitio uicem rependeret potestati eius ciuitatibus creditis.Igitur filium suum Titum i Cæsaream ut inde militem Scitopolim traduceret mittit.Hæc aūt ciuitas decem ciuitatum maxima & Tyberia omnium uicina est.Quo cum ipse uenisset:ibi filium prestolabatur. Deinde cum tribus ultra legionibus

progressus ad trigesimū a tyberiade stadium in quadam mansione conspicua rebellantibus cui nomen est Enabris castra ponit:atq; hinc Decatharcū Valerinum cum equitibus quinquaginta dirigit:qui pacifico sermone oppidanos alloqueretur & ad fidem inuitaret. Audierat enī q̄ pacē populis desideraret ante nullis ad bellum eum cogentibus seditionē pateretur. Itaq; ualerinus ubi muro appropinquauit & ipse de equo dissiluit:& suos comites idē facere iussit:ne lacessendi prælii causa potius uenisse uideret. Sed priusquā uerbū faceret armati excurrēt in eum:seditiosi qui erant ualidiores rectore quodam nomine iesu Tobiæ filio latrocinalis agminis principe. Valerinus aūt neq; propter mandata ducis prælio congredi tutum ratus etiam si de uictoria certus pugnamq; periculosam esse:si cū multis pauci & instructis imperiti confligerent. Inopinata præterea iudæorum stupefactus audacia:& ipse pedes refugit:& quinq; aliis similiter equis relictis: quos iesus eiusq; sotii ueluti pugna non insidiis captos læti in oppidū adduxerunt. Id autē ueriti seniores & qui præstare populis uidebantur in romanoꝝ castra profugiunt:adhibitoq; sibi rege ad Vespasiani genua suppliciter accedunt:ne se despiceret obsecrantes:neue quæ paucoꝝ esset totius ciuitatis insaniā existimaret:sed populo parceret qui semp amica romanis sentiret:magisq; ultum iret defectionis auctores:a quibus ipsi olim ad fœdus uenire properantes nunc usq; ne id facerent asseruati fuissent. His eoꝝ precibus quamquā toti ciuitati ꝓpter equoꝝ rapinā infensus esset indulsit. Nam & Agrippā uidebat eius oppidi causa trepidare. Fide aūt p eos populo data iesus eiusq; sotii tutū sibi non esse rati apud tyberiada cōsistere:ad taricheas effugiunt.

Capitulum.XXVII.

POsteroq; die Vespasianus in arcē præmittit:cum equitibus Traianū:qui multitudinē an omnes pacem cuperent experiretur. Cognito aūt populū eadē sentire:quin simpliciter ad ciuitatem ducebat exercitum. Illi autē portis ei patefactis cum laudatiōibus obuiam ꝓdeūt:salutis datorem ac benemeritū acclamātes. Cum uero militē angusti aditus remorarent:muroꝝ partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iussit:eoq; pacto dilatauit ingressum: ut præda tamen & iniuriis abstinerent in gratiam regis edixit: eiusdemq; causa muris pepercit: spondentibus habitatoribus eius. Post hæc cum reliquis fore concordes: aliisq; modis malis affectatam ciuitatem ex dissensione recreauit. Deinde ab ipsa digressus:inter ipsam & taricheas castra posuit:muroq; firmauit:belli sibi moras illic fore prospiciens:quod omnis turbarum copiens multitudo ad taricheas confluueret:munitione confisa ciuitatis:& lacu gēnesar q ab indigenis sic appellabatur. Etenī ciuitatem ita ut tyberias sub monte positā qua lacu nō alluebatur undiq; muro ualidissimo:sed minore quam tyberida iosippus cinxerat. Nam illam quidē in principio defectionis pecuniaꝝ:itēq; uirium copia cōnumerat. Taricheis uero largitatis eius reliquiæ profecerunt. Scaphas aūt plurimas in lacu paratas habebant:ut in eas uidelicet si terrestri prælio uincerentur refugerent:simulq; ad nauale bellū si opus esset instructas. Romanis aūt castra muniētibus iesus eiusq; sotii neq; multitudīe hostiū neq; disciplinæ militiæ pterriti: cursu in eos irruunt:primoq; impetu disiectis muri fabricatoribus ac pte aliq̄ ædificii dissipata:ubi armatos congregati uiderunt:antequā aliquid paterent ad suos refugiūt:eosq; insecuti romani ad nauigia cōpulere. Et illi quidem tantum prouecti unde romanos contingere missilibus possent anchoras iaciunt:& sicut acies assolent dēfatis inter se nauibus hostes aduersus in terra constitutos nauali prælio decernebant.

Capitulum.XXVIII.

AVdito aūt uespasianus magnāq; multitudinē in ꝓxima ciuitati planicie cōgregatam: filium suū cū sexcentis equitibus lectis eo mittit. Qui cum infinitū hostiū numerum reperisset pri quidē maioribus auxiliis opus esse mandauit. Ipse uero equitū plæroscq; etiam priusquā subsidia uenirent alacres esse uidens:cum nonnulli eoꝝ multitudinē iudæoꝝ formidarent:unde exaudiri posset constitit:& o romani ait pulchrū ē nāq; in principio sermonis admonere uos generis uri:ut q cū qbus pugnaturi sumus sciatis:nras enī manus nemo unquā toto orbe hostis ullus euasit:iudæi uero ut etiā pro his dicamus aliquid ad hoc usq; tpus uicti non defatigantur. Itaq; oportet illos in aduersis rebus cōstāter dimicantes:etiā nos i secūdis perseuerātius laborare. Aperta quidē frōte uobis plurimū alacritatis inesse conspiciens gaudeo: Vereor aūt ne cui uestrū tāta timorē multitudo hostiū latēter icutiat. Igit̄ q̄sq; iteꝝ cogitet q̄lis cū qbus decertabit:q̄q; iudæi licet satis sint audaces mortēq; cōtēnāt:icompositi tamē bellorūq; impiti sunt & uulgus recte potius quā exercitus appelladi. De usa uero pitia atq; ordinatione referre quid opus ē? Nēpe iccirco soli armis exercemur pacis etiā tpe:ut ne i bello nos cū hostibus nūero cōseramus:nā qđ erat ppetuæ militiæ cōmodū si pares cū rudibus cōgrediamur:qn reputate q̄ armati cū iermibus & equites cū peditibus & duces tuti cōsilio cum uagis neq; rectorem

habentibus decertabitis: q̄q; nos hæ uirtutes multo plures efficiãt. Multũ aũt uitia de hostium numero detrahãt: nec sola hoium multitudo q̃uis pugnacissimi fuerint ĩ bello obtinet: sed etiã si uel in paucis sit fortitudo: hi enim & ordinari faciles sunt & sibimet subuenire: numerosæ aũt copiæ plus incõmodi ex semetipsis q̃ ex hostibus capiũt: itaq; iudæos audacia & ferocitas ac desperatio mentis uitia ducunt. Quæ rebus secundis aliquantũ ualent mĩmis offensionibus extinguuntur. Nos aũt uirtus regit & morigera uoluntas itéq; fortitudo: quæ & in prospera fortuna uiget nec ad finẽ usq; inter aduersa decipitur. Ad hoc maiores sunt q̃ iudæis causæ certaminis: ná si illi pro libertate ac patria belli picula sustinent: quid est nobis inclita fama præstantius? Et ne post orbis terræ imperiũ uideamus hostiũ aduersariorũ loco iudæos habere. Præterea cõsiderate q; ne patiendi quidẽ alicuius intolerabilis mali metus est. Multos enĩ nos in proxio adiutores habemus. Rapere aũt uictoriã possumus & quos a patre mitti nobis speramus auxilio cõuenit antecapere ut & maior sit: & sotium nõ habeat uirtutis effectus. Equidẽ puto nunc de me ac pre meo uobisq; piter iudiciũ fieri. Siquidẽ ille rebus ante glorioſe gestis dignus fuit. Ego uero eius sum filius: uosq; milites mei: ná illi uinceꝛ cõsuetũ est. Ego uero reuerti ad eũ nõ ꝓpetiar uictus. Quo pacto aũt uos nõ puduerit: duce uestro piculis occurrente nõ superare? Appetã enĩ picula mihi credite: primusq; in hostes irrũpã. Nemo aũt uestrũ a me discesserit psuasum habens ipetũ meũ sustentari operꝛ diuino: & manifestissime p̃sumite q; multo plus mixti hostibus efficiemus q̃ si extrísecus pugnaremus. Postq̃ hæc locutus est Titus diuina quædã alacritas militibus ĩcidit. Et quia traianum aduenire cũ trecentis equitibus ante p̃liũ contigit ægre ferebant tanquã si minueretur uictoria societate. Misit aũt Vespasianus Silonẽ & Antonium cũ duobus milibus sagittariorum: ut occupato monte: qui ex aduerso erat oppido muroꝝ ꝓpugnatores repellerent. Et ab illis quidẽ ita ut præceptum fuerat circũuenti sunt ex ea parte subuenire tentantes. Titus aũt primus perrexit citato equo ĩ hostes & post eum cæteri cũ clamore pro tanto spatio fusi quãtũ aduersa acies occupauerat. Vnde multo etiã plures quã erant apparuerũt. Iudæi uero licet ĩcursu eorum & disciplina cõterriti pauliſp quidẽ primos sustinuere cõgressus. Perculsi aũt contis equorumq; impetu deturbati conculcabantur atq; ita multis passim peremptis dispergunt: & in ciuitatem ut quisq; uelocitatis habebat effugiunt. Titus aũt aliquos tergo instans alios per tansitum occidebat: nonnullos cursu antecapiens ictu ora transuerberabat. Multos autẽ aliũ super lapsos inuoluens conficiebat: omnesq; ad mœnia confugientes præueniens detorquebat ad campum: donec suæ multitudinis elapsu in oppidũ confugerunt. Excepit autẽ illos acerba dissensio. Náq; indigenis & fortunarum suaꝝ & ciuitatis gratia: & ab initio bellũ gestũ maxime q; male pugnatum fuerat non placebat. Sed populus aduenaꝝ qui plurimus esset uim adhibebat: & inter se discordantium clamor erat: quasi iam arma caperent. Quibus auditis nec procul a muris aberat Titus exclamat: hoc tẽpus é. Quid moramur cõmilitones? Deo nobis dedente iudæos: Suscipite uictoriam. Non auditis clamores qui manus nostras euadere discordãt: habemus ciuitatẽ si mõ properamus. Verũtamen cũ uelocitate animis opus est. Nihil enĩ magnũ effici sine piculo consueuit: non solum autẽ hostium concordiã quos cito necessitas in gratiam reuocabit: sed etiam nostrorum auxilia p̃uenire debemus: ut præter uictoriã quantas copias pauci superamus etiã ciuitate soli potiamur. Simul his dictis incẽdit equũ atq; ad lacũ decurrit: & per eũ ꝓpere ciuitatẽ ingreditur quẽ cæteri consecuti sunt. Pauor autẽ eius audaciæ muroꝝ defensores inuasit: & pugnare quidẽ uel prohibeꝛ uæhementẽ nemo sustinuit. Relictis aũt excubiis iesus quidẽ cũ sociis in agros effugit: alii uero decurrentes ad lacum: in manus hostium contra ueniẽtiũ incidebant. Mactabantur alii cum scaphas scanderent itemq; alii cum iam prouectas assequi natando eonarentur: plurimaq; per ciuitatem agebatur hominũ cædes: aduenarum quidem resistentiũ qui nõ effugissent: indigenarum uero sine pugna: quoniã spes eos fœderis & conscia: quod belli cõsiliũ non habuerant prælio deterrebat: donec Titus nocentibus interemptis miseratus indigenas ab internetione requieuit. At qui in lacum confugerant ac ciuitatem captam uiderunt quam longissime ab hostibus recesserunt.

Capitulum. XXIX.

TItus uero missis equitibus res gestas pri nũtiat. Quibus ille cõptis q; necesse fuit & filii uirtute ad modũ lætus & facinoris claritudine. Maxia enĩ belli pars uidebat exẽpta: tum quidẽ statim circũdari ciuitatẽ custodibus iussit: ne quis ex eadẽ subterfugeret: neq; a cædibus tẽperaret. Postero aũt die cũ descẽdisset ad lacũ rates aduersus illos q eo refugerãt fabricari iussit. Quæ tã materiaꝝ copia q̃ artificũ multitudie mature cõtextæ sũt.

Capitulum. XXX.

LAcus aũt Geneſar quidẽ a terra appellatur. Quadraginta uero ſtadiis in latitudíe patens centũq; in longitudine aquæ dulcis eſt atq; potabilis. Paluſtri enim craſſitudine tenuioris habet latices & undiq; in littora & arenas deſinens purus eſt: ac præter hoc temperatus ad hauriẽdũ & fluuio quidẽ ſiue fonte leuior. Sẽp enĩ frigidior quã lacus diffuſio patitur manet: æſtiuiſq; noctibus eius aquæ ſub diuo perflatæ neq̃quã cædibus cedunt: id enĩ facere ĩdigenis moris eſt. Variaq; ſunt in eo piſciũ genera: ab alterius loci piſcibus tã ſapor quã ſpecie diſcreta: mediuſq; eſt in fluuio iordane Paniũ noíe: qui terra cõditus fertur ex ea quæ uocaẽ phiale. Hæc aũt ẽ q̃ in traconitidi aſcendit ad centeſimũ uigeſimũ ſtadiũ cæſariæ: nõ longius in dextro itineris latere & ꝓpriæ ex rotũditate phiala dicitur lacus rotæ ſpeciem præferens. Semper aũt inter eius labia cõhibetur unda nunquã deficiens uel exuberans. Cunq; interim hoc eſſe iordanis principiũ neſciretur a tetrarcha quõdã traconidis philippo depræhenſum. Is nanq; miſſis in phialẽ paleis inuenit eas apud Paniũ reditas unde ãte fluuius naſci credebaẽ. Naturalis quidem pulchritudo Panii regis opibus & Agripppæ diuitiis magnificentiis accurata eſt. Manifeſtum autẽ flumen iordanis ex hoc antro incipiens ſemecunitidis quidẽ lacus paludes ſecat & margines: centum aũt. xx. aliis præteritis ſtadiis poſt oppidũ Iuliada Geneſara lacũ mediũ tráge menſus. Deinde multã ꝑ ſolitudinẽ in Aſphaltidẽ lacũ exit. Ad Geneſara uero lacũ eiuſdẽ noís terra prætenditur natura ſimul & pulchritudine admirabilis: nullũ enĩ ipſa ꝑ ubertate ſui negat arbuſtum totaq; plãtis cõſeuere cultores. Cæli uero temperies etiã diuerſis aptiſſima eſt. Nuces enĩ q̃ arbos̃ maxiæ frigoribus gaudẽt ĩfinitæ floreſcũt: ubi etiã palmæ q̃s nutrit calor æſtiuus: has iuxta ficus & oleæ quibus aura mollior deſtinata ẽ ut naturæ magnificẽtiã hãc eẽ qui dixerit uim adhibentis ut ĩ unum cõueniãt inter ſe repugnãtia ániq; tẽpos̃ cõtẽtiõe bona uelut ſingula peculiari ſtudio terræ fouerét. Non enĩ ſolũ nutrit ꝑter opinionẽ poma uaria: ſed ẽt ſeruat: egregia quidẽ & quodãmõ regnãtia. Vuas & carices ſine intermiſſione. x. menſibus ſuggerit: cæteros uero fructus anni ſpatio ſeneſcentes. Nã ꝑter aeris lenitatẽ & fonte quoq; irrigaẽ uberrimo: qui capharneũ ab indigenis appellaẽ. Eũ nõnulli uenã eẽ. Nihili fluminis opinãẽ q̃ ſimiles coracino ſicut lacus generat piſces. Longitudo aũt regionis æque ac littora cognominis lacus. xxx. ſtadiis extendiẽ & latitudo. xx. Hos̃ quidẽ natura eiuſmodi eſt.

Cap. XXXI.

VEſpaſianus aũt ꝑfectis ratibus impoſita manu militũ quanta in eo qui lacu effugerãt ſatis eſſe una ꝓuehitur. Illi auteẽ neq; cõpulſi ad terrã euadendi facultatem habebant infeſtis oíbus neq; nauali bello pari conditiõe pugnãdi. Nam & ſcaphæ paruæ atq; piraticæ aduerſus rates infirmæ erant & cũ paucis ſinguli ueherenẽ cũctis aſtãtibus romanis appropinquare metuebant. Verũtamen circũ rates nauigando non nunquã etiã prope accedendo lapidibus romanos eminus appetebant: aut cõminus etiã irritando feriebant plus autẽ ipſis utroq; mõ nocebaẽ. Nec enĩ ſaxis q̃quã præter crebros ſonitus agebãt: quoniã cõtra ſeptos armis iacebanẽ contiguiq; ſagittis eos̃ efficiebanẽ. Etſi accedere ꝓpius auſi fuiſſent priuſq̃ facerent aliq̃d patiebanẽ: cũq; his nauigiis mergebanẽ. Multos aũt uulnera inferre tentãtiũ qui plus contigi poſſent alios deſiliẽdo ĩ ſcaphas romani gladiis tranſſigebant. Nonnullos cõcurrentibus inter ſe ratibus ĩ medio depræhẽſos cũ nauiculis capiebãt. Submerſos̃ aũt qui capita ſuſtuliſſent aut ſagittis præueniebanẽ aut ratibus occupabanẽ: & ſi deſperatione cõpulſi inimici adnare tentaſſent: eis uel manus uel capita trũcabãẽ: plurimuſq; paſſim ac uarius erat interitus eos̃: donec in fugam uerſi cæteri terræ appulſi ſunt: circũcluſis nauiculis ſuis. Effuſi aũt multi quidẽ in ipſo lacu tælis cõfigebanẽ: multos uero in terrã egreſſos peremerũt romani. Mixtum autẽ ſanguine plenũq; cadaueribus cerneres totum lacum. Nullus enĩ ſaluus euaſit. Acerbus aũt ſecutis diebus odor illam regionẽ oppreſſit & facies. Nam littora quidẽ naufragiis ſimul plena erant & corporibus tumidis. Caleſcentes aũt ac tabefacti mortui cæli tractũ corrumpebant: ut non iudæis ſolũ ille caſus miſerabilis uideretur: uerũ etiã factoribus ipſis eſſet iuiſus. Iſte quidẽ illius ꝓlii naualis exitus fuit. Perierunt cũ his qui pridẽ in ciuitate cecidere ſex milia & quingenti.

Capitulum. XXXI.

ATque Veſpaſianus pugna pacta pro tribunali apud Taricheas reſidens aduenã populum ab indigenis ſecernebat: qui actor belli extitiſſe uidebatur: & an hi quoq; ſeruandi eſſent cũ rectoribus deliberabat. Tunc aũt affirmantibus eos̃ liberationẽ detrimẽto futurã. nec enĩ dimiſſos quieſcere poſſe hoíes: qui & patriis carerent uimq; adhibere ac bellũ iferr̃ poſſẽt ad quos cõfugiſſent Veſpaſiãus ſalute qdẽ ĩdignos eẽ eos cõtraq; ſeruatores ſuos nouerat euaſuros: ſed de eos̃ mortis q̃litate cogitabat. Nã ſi tibi occiderenẽ non ꝓſſuros ſupplicabaẽ ĩdigenas tot apud ſe ſupplices obtrũcari fideq; ĩterpoſita deditis uĩ pigebat afferre.

Verꝝ ab aīcis ſupabat̄: nihil in iudæos cōmitti poſſe dicētibus. quodq; utile eēt honeſto debere præponere: cū utrūq; obtinere nō poſſet. Indubitata igitur conceſſa licentia ſolo eos itinere qđ Tiberiada duceret exire permiſit. Cunq; illi facile his quæ cuperent credidiſſent: & quia iuſſum fuerat comitati: neq; pecuniis ſuis quicquā metuētes abirent totam quidē a tiberiada uſq; uiam romani ne quis euaderet occupauerunt: eoſque in ciuitatē cōcluſos mox inſecutos Veſpaſianus omnes in amphitheatri ſtadio conſtituit. Et ſeniores quidē cū ībellibus qui mille ducenti erant iuſſit occidi: iuuenū aūt ulidiſſimos ſex milia lectos ad iſthmō neroni tranſmiſit. Cæteram uero multitudinē. xxx. milia & quadringentos uendidit: præter alios quos agrippæ donauerat. Nā his qui ex eius regno eſſent facere qđ uellet ipſe permiſit. Verū & iſtos rex uēdidit. Reliquū tamen uulgus qui erat Traconide & Gaulanite & coppeni: plureſque & Cadarite ſeditioſi & fugitiui: & quibus pro pacis bello conciliarent. Capti ſunt autem ſexto idus ſeptembris.

Ioſephi de bello iudaico liber quartus Incipit.

QVicūq; aūt iudæi iotapatis exciſis a rōanis defecerant: hi ſe ad eos poſt quā taricheate ſupati ſunt applicabant: oīaq; rōani caſtella & ciuitates cœperāt: p̄ter iſcala & qui montē itabiriū occuparant. Cū his aūt rebellarat gamara ciuitas cōtra taricheas poſita ſupra lacū quæ ad fines pertinebant Agrippæ: itēq; Sotanin & ſeleutia. Et he quidē gaulanitidis regiones erant ābæ. Sotanin ſupioris p̄tis cui nomē eſt Gaulana & īferioris gamala. Seleutia uero ad lacū ſemecoli. xxx. latū &. lx. ſtadiis longū. paludeſq; ſuas ad daphnē uſq; tendentē. Quæ regio cū alias ſit delitioſa: tamē fontes habet qui minorē quē ſic appellāt iordanē halantes ſub aureo iouis tēplo in maiorē deducūt. Sotanī quidē ac ſeleutiā coiētes ī principio defectiōis agrippa ſibi fœdere ſotiauerat: gamala uero ei nō cedebat freta locoꝝ difficultate āplius quā iotapata iugum nāq; aſpeꝝ ex alto monte deductū mediā ceruicē erigit: & ubi ſupeminet in longitudinē tenditur: tantū cōtra decliue quantū a tergo ut cameli ſimilitudinē præferat: ut nomē etiā duxit niſi q̄ expreſſam uocabuli ſignificationē īdigenæ ſeruare nō poſſunt. Et a fronte quidē ac lateribus in ualles inuias ſcindit̄. Poſt uero quā de monte pendet paululū difficultate refugit. Verū & hanc partē per obliquū exciſa foſſa indigenæ deuiā fecerant. Domus aūt crebræ & uiciſſim per prona erāt ædificatæ: & nimio p̄cipitio caſuro ſimiles. Ciuitas intra ſe decurrebat in meridiē uergens Auſtralis uero collis immenſa æditus altitudine uſum arcis ſine muro ciuitati præbebat: rupeſq; ſuperior ad profundam pertinens uallem. Fons autem intra muros erat in quem oppidum deſinebat. Quāuis autem natura non expugnabilis eſſet ciuitas: tamen etiam ioſippus cum murorum eam ambitu cingeret foſſis & cuniculis reddidit fortiorem. Eius autem habitatores natura quidem loci confidentiores erant quam hyotapateni ſed multo pauciores minuſq; pugnatores ſituſq; freti difficultate plures eſſe hoſtibus putabant. Nam plena erat ciuitas: multiſq; in eā q̄ eſſet tutiſſima confugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmiſſis ad obſidionem per menſes ſeptem reſtitere. Veſpaſianus aūt p̄fectus ex amathūte ubi pro tiberiade poſuerat caſtra: amatus aūt ſi quis nomē interpretat̄ aquæ calidæ uocātur ibi enī eiuſmōi fons eſt ſanādis corpoꝝ uitiis idoneus: gamala p̄uenit: & totā quidē ciuitatē ita: ut diximus: poſitā cuſtodia circūuallare neq̄bat Qua uero fieri poſſet excubias collocauit montēq; occupat ſuperiorē. In quo milites caſtris ita ut aſſolet & muro circūdatis opus aggerum poſtremo aggrediuntur. Et aperte quidem orientis ſummo ſupra ciuitatem loco turris erat: ubi & quintadecima legio necnon & quinta contra mediam ciuitatem operabantur: foſſas aūt decima repleuit & ualles: & inter hæc agrippam regē cū acceſſiſſet ad muros eorūq; defenſoribus de traditōe loqui tētaret: fundibuloꝝ quidā ad dextrū cubitū lapide p̄cutit. Et ille quidē p̄pterea familiaribus ſuis circūſeptus eſt: rōanos autē ira ſimul ob regem ſuiq; metus ad obſidionē p̄tinus incitauit nullum iudæos crudelitatis modum in alienigenas atq; hoſtes prætermiſſum ire credentes: qui circa gentilē ſuum & eoꝝ quæ ipſis cōducerent ſuaſorē tam īmanes fuiſſent. Aggeribus aūt manus multitudīe opiſq; cōſuetudīe cito perfectis machinas applicabant. Cares aūt & ioſippus: nāq; ipſi erāt oppidanoꝝ potētiſſimi: armatos quidem licet metu perculſos ordinauere: & quāquā nō diu obſidionē poſſe ſuſtinere arbitrabāt̄ quibus aquæ itemq; alia uſui neccāria nō ſufficerent: adhortati tamen eos ad mœnia produxerunt. Et pauliſper quidem machinis aduenietibus repugnarunt. Baliſtis aūt tormentiſq; perculſi in oppidum receſſerunt. Itaque romani tribus ex locis aggreſſi murum arietibus quatiunt & qua deiectus fuerat īfuſi magno cum armorum ſtrepitu ac turbaꝝ ſonitu ipſi quoq; īſuper ulu-

lantes cū oppidanis confligebant. Illi aūt ad primos aditus interim pertinaces romanis ne ultra progrederentur obstabant. Cæterum ui multitudinis superati undiq; ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. Deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incūbunt: eosq; impingendo per decliuia locorum difficultate & āgustia depressos interficiebant. Romani aūt cū neq; a uertice iminētibus repugnare: neq; in partem aliquā euadere possent pronos eos urgentibus sociis in domos hostiū plano contiguas refugiebant. Sed repletæ labebanť q; pondus sustinere non poterant. Vnaq; dejecta multa inferiores: item illæ alias deturpabant. Ea res plurimos romanoꝝ morte cōsumpsit. Incerti enī quid facerent quāuis subsidere tecta uiderēt: tamen eo cōuolabant atq; ita multi quidem ruinis opprimebanť. Non pauci uero subterfugientes parte corporis occupabanť Plurimi aūt puluere suffocati moriebanť. Sed ea gamalēses per se fieri existimabāt: ꝓpriaq; incōmoda negligentes magis instabant: hosteſq; intecta sua labentes sustentādo cōpellebāt. Qui uero per angustos uiaꝝ cliuos cecidissent: eos tælis desuper missis interficiebant. Et ruinæ quidē lapidū copiam ferrum uero mortui hostes eis dabant. Cæsoꝝ enī gladios auferentes his contra femineces utebantur: multis iam procūbentibus tectis semet ꝓiiciendo moriebanť: tergaq; dantibus ne fuga quidē facilis erat. Viaꝝ nanq; ignorantia & caligine puluerís alius aliū non agnoscentes perrabant & circa se sternebantur. Sed illi quidē uis reperto exitu ab oppido recesserunt.

Capitulum. II.

VEspasianus autem qui laborantibus semper interfuit: scæuissimo dolore perculsus cū super miliť ruere ciuitatem uideret: ꝓpriæ tuitionis oblitus clam paulatī superiore oppido locū prendit: ibiq; inter media pericula cū paucis oīno relinquitur. Nec enim aderat tunc ei filius Titus ad Mutianū pridem Syriam missus. Et dare quidem terga neq; tutum neq; honestum sibi putabat. Rerum autem quas ab adolescētia gesserat ac propriæ uirtutis memoria quasi deo repletus corpora sociorum atque arma condens & cum quibus hi bellum his una uertice deuouens sustinebat. & qui neq; uirorum neq; tælorum multitudinem formidans manebat: donec eius animi obstinationem hostes diuinam esse reputantes impetum remiserunt. Illis autem iam infirmius oppugnātibus ipse pedem referens non prius terga ostendit quam extra muros egressus est. Plurimi quidem rōani milites in ea pugna ceciderunt & iter eos Ebutius decatharcus non eo tamen prælio quo periit: sed ubique antea fortissimus comprobatus quiq; plurimis malis iudæos afficisset. In ea pugna gallus quidā nomie Ecatontharcus cū x. militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatores dum cernerent quod in romanis fuisset consilium populis inter se fabulantibus. Hoc audito: nam & ipse Syrus erat: & hi quos secum habebat nocte illos aggreditur: omnibusq; mactatis ad romāos saluus cū militibus euadit.

Capitulum. III.

VEspasianus autem mœrere exercitum aduersis casibus uidens: q; q; nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pudere q; solum ducem in periculis reliquissent consolandos putabat. De se quidem nihil dicens ne quem uel initō culpasse uideretur. Oportere autem inquiens quæ cōmunia essent fortiter ferre naturam belli cogitantes: q; q; nusquā eueniat sine cruore uictoria: iterumq; habeat fortuna regressum. Multis tunc iudæorum milibus interfectis exiguam pro his stipem sæpe pendisse fortunæ: Atque ut iactantium esset nimis secundis rebus insolescere: ita esse ignauorum in offensionibus trepidare. Velox enim esset in utrūq; mutatio: & ille uir fortis scilicet maneat cuius sobrius erit & animus in rebus quoq; ifeliciter gestis ut idem habeatur rectis consiliis pcā restituens: quāq; ea quæ nunc acciderunt neq; molitia uestra neq; iudæoꝝ uirtus effecit. Nam & illis pugnæ melioris & nobis deterioris causa fuit difficultas locoꝝ. Qua in re nimiꝝ quis repræhēderit alacritatis uestræ temeritatē. Nam cū hostes in excelsiori loco refugissent manus continere debuistis: neq; sūmo uertice cōstituta seq; picula: sed capta iferiori ciuitate: paulatī eos q; refugerāt ad tuitōrem uobis & stabilē pugnā reuocare. Nunc aūt īmoderata festinatiōe uincēdi q; id incaute fieret non curastis. Inconsultus aūt & furibundus impetus belli a romanis alienus est: qui cuncta ordine peritiaq; pficimus: barbarisq; conueniens & quo iudæi maxie possident. Oportet igiť nos ad ꝓpriā uirtutem accurrere atq; indignitati offensionis irasci potiusq; mœrere. Optimum autem quisq; de sua manu solatiū quærat. Ita enī fiet & amissos ulciscamur: & ī eos a q bus empti sunt uindicemus. Ipse aūt ita ut nunc feci expiar: atq; nos pugnādi prius ad bella ꝓgere & nouissimus ide discedere. Ille qdem his dictis recreauit exercitum. At gamalēses bene gesta re paulisper animos erexere: quæ nulla ratione magnificeq; puenerat. Mox autem reputantes ablatam sibi esse fœderis spem: quodq; minie possent effugere: iam enim uictus eos defecerat: uæhementer dolebant: animosque remiserant. Nec tamen quatenus ualebant salutem suam negligebant: sed

tam disturbatas partes muri qui erant fortissimi quã integras cæteri amplexi custodiebant. Romanis autem construentibus aggeres iterumque tentantibus irruptionem multi ex ciuitate per ualles deuias qua nulli custodes erant & per cloacas diffugiebant. Eos qui metu ne caperentur ibi remanerent inopia consumebat. Solum autem undiq; alimenta qui pugnare possent congerebant. Sed illi quidem in huiusmodi cladibus perdurabant. Cap. IIII.

VEspasianus autem inter curas obsidionis subsidiũ opus aggreditur aduersus eos qui montem ita birium occupauerant inter campum magnum & Scitopolim situm: cuius altitudo quidem. xxx. stadiis consurgens septentrionali tractu inaccessa est. In uertice autem uiginti stadiorum planities patet tota muro circundata. Hunc autem totum ambitum quadraginta diebus ædificauerat iosippus: & alias ei materias & aquas suggerẽtibus locis inferioribus. Solam enim incolæ pluuiam habebant. Magna igitur in eo multitudine congregata Vespasianus placidum cum sexcentis equitibus dirigit. Huic autem subeundi quidẽ montis ratio nulla erat. Multos autem fœderis ac ueniæ spe hortabatur ad pacem: & descendebant ad eum: ipsi quoque insidias molientes. Nam & placidus eo studio mitissime cum his loquebatur ut eos in planitie caperet: illique tanquam dictis obedientes ad eum ueniebant ut incautum aggrederẽtur. Vicit autẽ astutia placidi. Cœpto enim a iudæis prælio assimulat fugam: & postquam insequentes ad magnam partem campi bellum exiit: reflectit in eos equitum mãus plurimisq; in terga uersis aliquos interfecit. Semotam uero multitudinem cæteram ab ascensu coercet. Itaq; alii itabirio relicto in Hierosolymam refugiebant. indigenæ autem fide accepta q̃ eis aqua defecerat & se & montem placido tradiderunt.

Capitulum. V.

APud gamalam uero degentium audacissimi quiq; dispersi latebant. Imbelles autem fame corrumpebantur. At uero pugnantium manus obsidionem sustinebat donec euenit secundo & uigesimo die mensis octobris: ut tres ex quita legione milites circa matutinas uigilias æditissimam præ cæteris turrim quæ in sua parte fuerat subirent: eãque occulte suffoderent cum appositi ei custodes neque adeũtes eos: nox enim erat: nec postquã adire sensissent: idem milites cauendo ne strepitus fieret quinq; saxis durissimis euolutis resiliũt. Subitoque cum magno sonitu decidit: unaque custodes præcipitantur. At uero qui per alias custodias erant perturbati fugiebant: multos euadere ausos peremere romani. Inter quos etiam iosen super dirutam muri partem quidam iaculo percussum interfecit. Intus autem ciuitatem degentibus sono concussis multus erat pauor atq; discursus tanquã omnes essent hostes ingressi. Tuncq; glares ægrotus & iacens defecit cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortem. Romani autem tunc temporis peccati memores usq; ad uigesimam & tertiam diem supradicti mensis oppidum non sunt ingressi. Titus autem aderat indignatiõe uulneris qđ romanos se absente perculerat ducentis equitibus præter pedites lectis ociose ciuitatem introiuit. Eoq; prætergresso uigiles quidem ubi senserunt ad arma properabant. Cognito autem itus constituto eius ingressu: alii raptis liberis trahentes etiam coniuges cum ululatu & exclamatiõibus in arcem refugiebant: alii Tito occurrentes sine intermissione trucidabantur. Qui uero prohibiti essent in arcẽ recurrere: nescii quid facerent romanorum præsidiis incidebant. Vbiq; autẽ infinitus morientium gemitus: perq; prona loca effusus cruor totum oppidum diluebat.

Capitulum. VI.

IN eos qui arcem occupauerant omnem Vespasianus inducit exercitum. Erat autem saxosus & accessu difficillimus uertex in immensum æditus: & undiq; circũ hostium multitudine preceps. Vnde romanos ad se adeuntes: alios tælis & præterea saxis deuolutis ulciscebantur iudæi cum ipsos excelso loco positos nullæ sagittæ contingerent Verum ad eorum interitum diuino munere quodam turbo exoritur romanorum quidem tæla in eos ferens: ipsorum autem a romanis pellens & obliqua traducens ut nequæ in præruptis consistere propter uiolentiam flatus possent cum nihil esset immobile: neque hostes ad se accedentes uidere. Itaq; supgressi romani eos circũueniũt: & alios qdem repugnantes ante capiebant. In omnes autẽ uæhementius scæuiebãt illoꝝ memoria: quos in primo cõgressu pdiderãt. Multi ãt undiq; circũcluſi desperatione salutis filios & cõiuges & semetipsos in uallẽ p̃cipites dabant: q̃ sub arce in ꝓfundũ patebat. Euenit autẽ ut ipsoꝝ in se qui capti fuerãt imanitate lenior existeret ira cũdia romanoꝝ. Ab his enĩ q̃tuor milia pempta sũt. Qui uero se p̃cipitauerũt qnq; milia sũt repti. Neq; quisquã p̃ter duas mulieres saluus euasit: quæ sorores erant philippi filiæ: qui philippus iacuno genitus esset insigni uiro & qui sub agrippa rege tetrarches fuerat. Seruatæ sunt autem q̃ excidii tẽpore romanoꝝ impetum latuere. Nec enim uel infantibus pepercere quorũ multos

singuli raptos ex arce proiiciebant. gamala quidem hoc modo excisa est tertio & uigesimo die mensis octobris:quæ.xx.& primo die mēsis septembris ceperat rebellare.

Capitulum.VII.

IAmq; solum giscala municipium galileæ restabat indomitum:cuius multitudo pacis studio tenebatur:q; erant plærisq; agricolæ spemq; suam semper in fructibus collocauerant.Non paruæ autem manus latrocinali permixtione corrupti erāt quo morbo etiā nonnulli ciuium laborabant. Hos aūt ad defectionē ipellebat leui cuiusdā filius ioannes hō ueneficus & fallax:uariusq; moribus & īmoderata spare prōptus:miroq; modo quæ sperasset efficiens atq; omnibus iam cognitus qđ affectandæ sibi potentiæ causa bellū amaret. Huic apud giscala seditiosoꝝ turba parebat:quoꝝ causa populus etiā legatos fortasse de traditō ne missurus rōanoꝝ tamē cōgressum in parte belli præstolabaf.Et uespasianus cōtra hos quidē Titum cū equitibus mille decimā uero legionē circa Scitopolim mittit:cū reliquis autē duabus Cæsareā ipse regreditur:dandā his ex labore continuo requiē putans ex ciuitatū copiis eorūque corpora:itemq; animos ad futura certamina existimās esse refouendos.Nec eni exiguū sibi laborem supesse de hierosolymis præuidebat quæ & regalis esset ciuitas: & cunctæ nationi pstaret. His aūt qui ex bello fugissent in eam confluentibus etiā naturalis munitio: itemq; muroꝝ eius constructio non minimā ei sollicitudinē comparabat:cū uiroꝝ spiritum & audaciam & sine muris inexpugnabilem esse cogitaret:ob eamq; rem milites uelut Athletas ante certamina oportere curari.Tito autem giscala:equitando enim ad eam accesserat aggressione capi facilis uidebaf. Sciens tamen q; ea ui capta passim a militibus populus:absumeretur.Náq; satiatus erat ipse iam cædibus miserans multitudinem etiam sine ullo discrimine cum nocentibus intereuntem:pacti one magis subigere ciuitatem uolebat. Itaq; plenis hominū muris:quo ꝝ plærisq; pditæ factōis erant mirari se ait quonam freti consilio cunctis iam ciuitatibus captis illi soli Romanorum arma operirētur: cum uiderent multo quidem munitiora oppida uno impetu fuisse submersa:securos autem fortunis suis potiri qui Romanorum dextris credidissent. Quas quidem etiam nunc illis ait se porrigere.neq; ob insolentiam succensere: quia spem libertatis ignoscendam putaret. Non tamen etiam si quis impossibilia uellet perseueraret. Quod si dictis humanissimis non paruisset fidem dextris habuissent expertum iri arma crudelia iam cognituros esse mœnia sua ludum fore machinis Romanorum:qui confidentes soli sese ostentarent arrogantes esse capturos.His dictis popularium quidem neminem non quidem respondere:sed ne ad murum quidem licuit ascendere:quia totum latrones præuenerant & custodes erant portis appositi ne quis uel ad fœdus prodiret:uel equitum quenquam in ciuitate reciperet.Ioannes autem & ipse complecti conditiones ait ita aut persuasurum aut necessitatem belli renitentibus adhibiturū.Illum tunc diem iudæorum legi oportere concedi:quoniam sicut arma mouere:ita etiam de pace cōuenire nephas esse putaretur. Nam & romanos scire q; ab omni cessarent opere dierum septem circuitu. Quam si temerassent non minus cœtus quam qui agerent piaculum commissuros: ipsumq; Titum nullum sibi ex mora stipendium formidandum.quod enim unius noctis spaciū præter fugæ consilium cœperit præsertim cum id obseruare circumsedenti nemo prohibeat.sibi autem magnum esse lucrum nulla in re despicere patrios mores. Et illum decere qui pacem non sperantibus indulgent: legem quoq; seruare seruatis.His titum ioānes fallere conabatur:nō tantum pro septimi diei religione quantum pro sua salute solicitus. Verebatur ne statim capta ciuitate solus destitueretur:qui totum in nocte ac fuga uitæ spem collocasset. Verum profecto dei nutu in excidium Hierosolymorum loannem saluum esse cupientis factum est: ut nō solum indutiarum causationem. Titus admitteret:uerum etiam in superiori parte ab oppido castra poneret ad dissam qui meditaraneus est Tyriorū uicus ualidissimus galileis semper exosus. Nocte autem loannes cum nullas Romanorum excubias circa oppidum uideret arrepto tempore non solum his quos circa se habebat armatos:sed etiam senioribus plurimis cum familiis abductis in Hierosolymam fugiebat. Sed usque ad uigesimum quidem stadium fieri posse uidebaf: ut mulieres ac pueros aliamque multitudinem secum duceret homo quem captiuitatis itemque salutis metus urgeret. Vltra uero procedente eo reliquebatur & oriebatur atrox remanētium fletus. Quanto enim quisque procul a suis aberat: tanto propiorem se hostibus credebat.Iamque affore qui se caperent existimantes necessario pauitabant: & ad crepitum ipsorum cursus faciebat assidue respectabant:uelut instantibus quos fugissent:multique simul ruebant & circa uiam plurimos certamen præcedentium conterrebat.Miserabile aūt fœminaꝝ & infantium erat excidium. Aut si quam iactare uocem:nonnullæ uiros aut propinquos ut se operirentur orabant. Sed loannis exhortatio superabat ut seipsos seruarent inclamantis eoq; confugerent.unde

remanētibus etiam si raperentur pœnas a romāis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant ut cuiq; uirium fuit cito dispersa est. Luce uero Tytus ad muros aderat fœderis causa. populus autem portis ei patefactis cum coniugibus adeuntes tanquā benemrito: & qui custodia ciuitatem liberasset laudibus prædicabant. Simulq; ioannis fugā significantes ut & sibi parceret obsecrabant & eos qui nouarum rerum cupidi reliqui superessent ulcisceretur: ille aūt precibus populi postulatus equitum partem ut ioannem persequeretur dirigit. Sed eum quidem occupare nequiuere: q̄ antequam uenerant in Hierosolyimam sese receperat. Vna uero fugientes prope ad duo milia perimunt: mulieres ac pueros paulominus quā tria milia circunactos reducunt. Titus autem indigne ferebat non statim a ioanne pœnas fraudis exactas. Irato uero animo satis esse qd̄ spe deciderat ad solatium putans captiuoꝝ & qui trucidati fuerant multitudinem ī oppidum cū fauore ingreditur: iussisq; militibus minimam muri partem iure possessionis abrumpere minitando magisquā puniendo reprimebat perturbatæ ciuitatis auctores. multos enim propter odia domestica uel proprias inimicicias delatores innocentiæ fore credebat: si dignos pœna discerneret: melius noxium relinqueret metu suspensum: quā immeritum quemquā cum eo perdere gratius existimabat. Illum enim fortassis modestiorem futurum: uel metu supplitii: uel quod erubesceret præteritorum criminum uenia: sine causa uero morientiū pœna nullo modo corrigi posse. Præsidiis tunc ciuitatem circumdedit: quæ tam nouarum rerum studiosos compescerent quā pro pace sentiētes quod sibi relicturus erat maiore fuducia firmarent. Galilea quidem tota post quā multo sudore romanos exercuit hoc modo subacta est.

Capitulum. VIII.

APud hierosolymam uero ad ioannis introitum omnis populus erat effusus: & circa singulos qui una confugerēt nūerosa turba collecti: quos fines cladis experti essent percontabantur: illorum autem feruens anhelitus necessitatem significabat. Verum tuuc in malis quoq; sibi arrogabant. Non romanorum uim fuisse dicentes sed sponte uenisse: ut cum his ex cautiori loco pugnarent. Inconsultorum enim atq; inutilium esse hominum incaute pro giscalis & īualidis municipiis periclitari: cum arma uigoremq; opporteat pro metropoli suscipere atq; seruare: significando tamen excidium giscalorum etiam quam dicebant honestam discessionem suam ut primi fugam esse intelligerent prodiderūt. Auditis autem quæ captiui pertulere non mediocris populum perturbatio tenuit: magnumque id esse argumentum proprii reputabāt excidii. At ioannes qui eoꝝ quos reliquerat cā minus erubescebat: singulos āt circuiens spe ad bellū īcitabat: infirmitatē rōanoꝝ asserens: ꝓpriāq; uirtutē extollens: & īperatorum ea cauillatiōe inscitā decipiens: q̄ etiā si pœnas sumerēt: nunquā hierosolymoꝝ murū trasgrederentur rōani: qui ꝓ galileoꝝ uicis tanta mala pertulissent atq; in eoꝝ muris machinas contriuissent. His eius dictis magna quidē corrūpebat̄ iuuenū manus. Prudentioꝝ aūt atq; seniorū nemo erat qui nō futura prospiciens uelut iam perditā ciuitatē lugeret. Et populus quidē ī ea cōfusione tunc erat. At uero per territoriū manus agrestiū ante seditionē quæ hierosolymis orta ē discordare iam cœperat. Titus enī a giscalis cæsareā. Vespasianus aūt a cæsarea Lamnū & azotū profectus utrūq; subegit: īpositisq; illic præsidiis reuertebat̄: maximā ducens eoꝝ multitudinem qui se fœdere sociauerāt. Singulas aūt ciuitates tumultus bellūq; intestinū exagitabat quantūq; a romanis respirassent in se ipsos manus uertebāt: cū inter amatores belli ac pacis cupidos eēt scæua contētio dudūq; concordiū pertinacia primo intra domos accenderet̄. Deinde īter se amicissimi populi dissiderent: & ad similia uolentes quisq; cōueniens aperte iam coacta multitudīe rebellaret. Itaq; dissensiones quidē apud oēs erant. uouitatis aūt armorūq; cupientes senibus ac sobriis iuuentute atq; audacia præstabāt. Primo aūt īdigenaꝝ singuli prædari cœperūt. Deinde ex composito confertis cuneis per territoriū latrocinabantur: ut quod ad crudelitatē atq; iniusticiā spectat nihil a romanis gentilis abessent: atq; ab ipsis qui uastabantur illatū a romanis excidium leuius uideretur. Ciuitatū uero custodes partī qa defatigare pigeret: partī odio nationis aut nulli aut minimi erant male affectos auxilio: donec rapinaꝝ societate undiq; congregatim collegioꝝ latrocinalium principes atq; in agmen conflati hierosolymis irrumpunt. Quæ ciuitas a nullo regebatur: & more primo gentiles omnes sine obseruatione recipiebat: tunc præcipue existimantibus uniuersos qui superinfluerent adiumento & beniuolentia uenire. Quæ quidem res etiam sine dissensione ciuitatem postea pessundedit: eo q̄ iners & inutilis multitudo quæ pugnacibus sufficere possunt alimenta cōsumpsit. Hisq; præter bellum etiam seditionē famemq; cōparauit: aliiq; latrones ex agris eo trāsgressi ac multo scæuiores quos ītus īuenere sociati nullū atrox facinus ītermittebāt. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebant̄ audaciā: sed usq; ad cædes ruinæ fiebant non clam neque per noctem aut quoslibet homines uerum luce palam nobilissimos

quosq; ad oriendo. Nam primum Antipan regii generis uirum & adeo potentissimũ ciuium ut etiam publicos thesauros fidei suæ permissos haberet cõprehensum custodia tradiderunt. Post hunc etiam Leuiam quendam insignem uirum & Pheriam filium Rageti & ipsum Ragetum regalis similiter utrunq; familiæ omnesq; præterea qui præteritorũ præstare aliis uidebantur. Grauis autem mẽtus populum possidebat: & uelut occupata ciuitate salutem propriam quisq; curabat. illi aũt clausos uinculis non fuere contenti: neq; tutum arbitrabantur e põtentia uiros diutius custodire. Nam & ipsos & domos eorũ non paucos uiros frequentare ac per hoc ad ulciscẽdum esse idoneos & præterea rebellaturos fortasse populũ iniquitate cõmotum. Decreto igitur eos occidi mittunt quendã de suo numero ioannẽ ad cædes promptissimum: qui lingua patria Dorcadis filius dicebatur: eumq; alii decem armati gladiis secuti ad carcerẽ: ibi quos reperissent interficiunt. Fingebant aũt huius imanissimi sceleris causam cũ romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuisse: cõisque libertatis proditores interemisse dicebant: prorsus ut audacia sua tanquã seruatores ciuitatis ac bene de ea meriti gloriarentur. Euenit aũt populũ quidẽ ad hæc humilitatis ac formidis illos uero insolentiæ progredi: ut in eorũ esset arbitrio etiã pontificum designatõ. Deniq; familiis abrogatis unde per successionẽ pontifices creabãtur: icognitos atq; ignobiles constituebant: ut impiorum facinorũ socios haberent. Nam qui supra meritũ summos honores adepti erant his obediebant necessario qui sibi eos præstiterant quoniã & dignitate prædictos uariis machinis fictisq; sermonibus cõmittebant opportunitatẽ ex eorũ qui se ꝓhibere poterant cõtentione captantes: donec hominũ persecutione saciati in diuinitatẽ contumelias trãstulerunt: pedibusque pollutis in sanctũ locũ introire ceperunt. Iamq; populo contra eos concitato nanq; auctor erat Ananus ævo maximus pontificũ itemq; sapientissimus & qui fortassis ciuitatẽ conseruasset si insidiatorũ manus potuisset effugere illi templũ dei aduersus populi turbã castellum ac profugium sibi fecere: quod pro domicilio habeant tyrannidis. Acerbis autem admiscebatur etiã cauillatio: quæ præ cæteris eorũ factis erat dolori. Tentando enim quanto metu populus teneretur suasq; uires explorando sorte pontifices creare conati sunt: cum his: ut diximus: ex familiis successio deberetur. Huic autem fraudi mos antiquitus obtendebatur. Nam & solum sorte pontificatum deferri solitum fuisse dicebant. re aũt uera lege de genere erat abrogatio firmatus atq; his ad potentiam quæ sibi designandorũ magistratuum licentiam compararent. Itaq; una sacratarum tribuum accita quæ Emacin appellatur pontificem sortiebantur: casuque locus exiit homini per quem maxime eorum iniquitas demõstrata est sancti quidam filius Meli ex uico Aratha non solum non ex pontificibus orto: sed aperte quid esset pontificatus propter rusticitatem penitus nesciente. Deniq; inuitum eum rure abstractum ut in scæna fieri solet: aliena ornauere persona: indutumq; sacra ueste quid facere deberet subito instituebant: ludumq; & iocũ esse tantum nefas arbitrabantur. Cæteri quidem sacerdotes procul spectante ludibrio legem haberi lachrymas uix tenebant: honoresq; sacrorũ solui grauiter ingemebant. Populus tamen hanc eorum audaciam non tulit sed omnes quasi ad deponendam tyrannidẽ animos intenderant. Nã qui præstare cæteris uidebantur giorgion iosippi filius & symeon gamalielis tam singulos circũeuntes quam simul uniuersos in cõtionibus hortabantur: quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent: sanctumque locum hominibus sceleratis purgare properarent. Pontifices etiã probatissimi gamala quidem filius iezuram aut ananus populum frequenter in cœtibus exprobrando eius segnitiem contra zolotas excitauerunt. Ita enim seipsi uocabant: uti bonarum professionum æmuli: ac non qui pessimam facinorum immanitatem superassent. Itaq; in contionem populo congregato: cunctisq; indignantibus occupationes sanctorum itemque rapinas & cædes: nondum autem promptis ad ulciscendum propterea q; in expugnabiles. id enim uerũ erat zelotæ putabantur: stans inter eos medius ananus & ad legem crebro respectans cum lachrymis oppleſſet oculos. Magis ait mihi mori satis ẽ ãteq; dei domiciliũ uideã tãtis refertũ doloribus atque i accessa & sancta loca sceleratorũ pedibus frequentari. Verum sacerdotali ueste amictus & sanctissimum uenerabilium nominum ferens uiuo: atque animæ amore teneor ne pro senectute quidem mea mortem sustinens gloriosam: igitur solus ibo: & tanquã in solitudine aiam meam solam dabo pro deo. Nunquid opus est uiuere in populo clades suas minime sentiente: & apud quos malorum præsentium defensio interiit. Siquidẽ rapti patimini ac uerberati reticetis: & ne gemitu quidẽ aperto quisq; prosequit iteremptos. O acerbã cõminationẽ. Quid de tyrãnis q̃rar? Nunquid non a nobis nostra potentia nutriti sunt? Nunquid non despectis qui mecum ierant cum adhuc pauci essent. uos dum tacetis plures eos fecistis atque illis armatis quiescentes in uosmetipsos arma uertistis? cum primos eorum conatus oportuisset infringi: quando cognatos cum uitiis appetebant. Vos autem negligendo ad depredationem noxios irritastis: quia ua-

ſtatis domibus nulla ratõ ducebatur. Itaq; iam dominus ipſe rapiebat: eiq; cũ per mediam ciuitatem traheretur nemo erat auxilio. Illi aũt a nobis proditos etiã uinculis affecere. Nõ dico quales & quantas: ſed quod accuſatos indẽnatos nemo audiuit. Reſtabat eoſdem uidere trucidare. Hoc etiã uidimus uelut e grege brutor̃ aĩalium: quæ præcipua ducitur hoſtia ne uocem quidẽ quiſq; emiſit: nedum dexterã moueret. Patiemini ergo patiemini etiã ſancta conculcari uidentes? Cũq; omnes audaciæ gratos nephariis hoĩbus ſubieceritis eor̃ præſtantiam reuertimini? Nunc enim profecto ad maiora procederent: ſi quid maius quod euerterent inueniretur. Tenetur quidẽ munitiſſimus ciuitatis locus: nunc aũt phanum appellatur arcis arx quædam ſiue caſtellum. Tanta igitur contra uos tyrannide munita & inimicis ſuper uerticem poſitis. ut uidetis. quid cogitatis? aut quibus ſententias applicatis? An romanos expectatis ut ſanctis noſtris opitulentur? Ita quidem ſe noſtræ ciuitatis habent res: eoq; iam calamitatum uentum eſt: ut miſereatur noſtri etiã hoſtis. Non exurgetis o laborioſi reſpectiſq; uulneribus ueſtris quod etiã feras beſtias facere uidimus ultum ibitis in hos qui uos percuſſere. Non ſuas quiſq; recordabitur clades: & ante oculos poſitis quæ pertulerit ad ultionẽ animos acuetis. Periit apud uos niſi fallor affectionũ oĩum cariſſima & maxime naturalis cupiditas libertatis. Seruitutis aũt ac dominorum amantes facti ſumus tanquã ſubiugari a maioribus didicerimus. Atq; illi quidem multa & maxia bella ut in libertate uiuerent pertulerunt. Nec aut ægyptiorum aut medorum potentiæ ceſſere: dũmodo ne facerent quæ iuberẽtur. Et quid opus eſt de maioribus loqui? Hoc ipſum bellum quod cum romanis nunc gerimus utrum commode an contra incõmode non palam: quid habet cauſæ niſi libertatem? Ergo qui dominis totius orbis ſeruire non patimur: gentiles noſtros ferimus tyrãnos. Quamquã externis obedientes ad fortunam ſemel adire fecerunt: cuius iniuria uicti ſunt. At uero peſſimis ſuorum cedere ignanorum eſt & cupientium ſeruiendi. Ad hæc autem quia romanorum mentio facta eſt: non uos cellabo quid dum loquor interuenerit mentemque retraxerit. Quod etiam ſi ab his capti fuerimus: abſit autem dicti huius periculum nihil acerbius experiemur quam iſti nos affecere. Quo pacto autem non lachrymis dignum ſit illorum quidem in templo donaria cernere? Gentilium uero ſpolia qui nobilitatem huius: maxime omnium ciuitatis compilauerunt eoſq; uiros trucidatos uideri: quibus etiam illi poſt uictoriam obtemperaſſent. Et Romanos quidem nunquam tranſgredi auſos eſſe limitem prophanorum aut ſacratæ quicquam conſuetudinis præterire. Sanctorum autem ambitum quamuis procul aſpectum p̃horreſcere. quoſdam uero in his locis natos ac ſub noſtris moribus educatos: & qui iudæi uocarentur inter media ſancta deambulare manibus adhuc ſui gentili cæde calentibus. Quis igitur externum bellũ metuat ex comparatione domeſtici: multo nobis æquiores inimicos. nam ſi proprie rebus ſunt aptanda uocabula reperiretur legum quidem conſeruatores nobis fuiſſe Romanos: hoſtes uero intus habere. Verum hos inſidiatores libertatis exitio debere neque facinorum eorum dignum ex cogitari poſſe ſupplitium. Certum eſt idemq; omnibus uobis & ante orationem meam eſſe perſuaſum atq; ipſis uos rebus quas pertuliſtis in eos eſſe commotos. Plærique autem fortaſſe multitudinem eorum atq; audaciam reformidant: & præterea q̃ in loco ſuperiore conſiſtunt. Sed hæc ut ueſtra negligentia conflata ſunt ita nunc magis proficiunt ſi morabimur. Nam & numerus illorum in dies ſingulos alitur eo q̃ nequiſſimus quiſq; ad ſimiles profugiat: & audaciam plus accendit: quod nullum adhuc eius impedimentum interuenit locoq; ſuperiore utuntur: & quidem cum apparatus his tẽpus demus. Quod ſi aduerſus eos ire cœperimus: humiliores erunt mihi credite: conſcientiæ celſioris loci beneficium ratio perdet. Fortaſſe autẽ dei ſpreta maieſtas in ip̃os tæla retorſerit ſuiſque miſſilibus conſumentur imperii. Videant nos tantummodo & deiecti ſunt quamquam pulchrum eſt ut etiam ſi quod periculum immineat pro ſacris ianuis moriamur: ac ſi non pro liberis & coniugibus: pro deo tamen eiuſq; ſanctis animas profundamus. Præbebo autem manum atque ſententiam: & neque conſilium uobis ullum deerit ad cautionem: neque me corpori meo parcere uideritis. His Ananus contra Zelotas populum hortabatur: non quidem neſciens iam expugnari uix poſſe per multitudinem ac iuuentutem animorumque pertinatiam multoq; magis propter conſcientiam cõmiſſorum. Nec enim conceſſuros extremam ueniam his quæ perpetrauerãt ſperabant. Verumtamen quid uis perpeti præſtabilius exiſtimans quã in tanta reg̃ perturbatione tumultum cohibere. Populus autem duci ſe clamabat in eos contra quos rogabatur: & ad ſubeunda quiſq; pericula promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos diſcerneret atq; ordinaret ad prælium Zelotes cunctis conatibus eius cognitis: certos enim qui oĩa ſibi nuntiarent habebant in pontificem cõmouentur ac modo per cuneos ſimul uniuerſi proſiliunt neq; obuio cuiquã pcebatur. Cito aũt & Ananus populum congregauit: multitudine quidẽ ſuperiorẽ. Armis uero conſtipatis non erant Zelotæ

inferiores. Alacritas uero quod deerat in utrisq; cõplebat.Nam & ciues armis iram conceperant fortiorem: & qui de templo exierant quã multitudine maiorẽ audaciam. Quippe illi quidẽ habitare se ĩ ciuitate minime posse arbitrabãtur nisi Zelotes exirent.hi uero nisi uicissent nullum se non subituros esse supplitium.Manus aũt conserere pro ducibus obedientes motibus aĩoꝝ. Et primo quidem in ciuitate ac pro templo eminus missis lapidibus semet inuicem appetebant. Si uero aliqua pars terga uertisset uictores gladiis utebantur.Cunq; plurimi sauciarentur multæ cædes utrobiq; fiebant. Et populares quidẽ in domos referebãtur a suis zelotaꝝ aũt quicũque uulneratus fuisset in templũ ascendebat:sacrã humum cruore perfundens:ut solo eoꝝ sanguine uiolatam religionẽ recte quis dixerit.Semper quidẽ latrones excurrẽdo ingressibus præualebãt. Irati uero populares proficiente quotidie numero suo cũ desides increparẽt quiq; a tergo seque bantur non aperiendo fugientibus uiam inuitos eos repugnare cõpellerent: uniuersos quidem suos in hostes cõuertunt. Illis aũt qui uim ferre non poterant paulatim ad templũ recedẽtibus irrumpit una cũ sociis ananus.Vnde factũ est ut eos q; ambitu exteriori caruissent metus inuaderet:ideoq; in muꝝ interiorẽ fuga recepti mature ianuas occluderent. Veꝝ anano portis quidem sacris manus afferre non placebat:hostibus quoq; desuper tæla torquẽtibus nephas eẽ existimans etiã si uicisset non lustratũ prius populũ introducere.Ex omni aũt sua multitudine sex fere armatoꝝ milia sortitus custodes eos ĩ porticibus collocat.His aũt qui succederẽt in excubiis alios per ordinem ponit. Multi aũt honestorum ab optimatibus ad id electi mercede cõductos pauperes uice sua præsidiis destinabant.Fit aũt his oĩbus exitii causa ioannes:quẽ ex giscalis effugisse prædiximus .Is enĩ dolis plenus & acerbissimã dominationis cupiditatẽ mente circunferẽs iamdudum rebus cõmunibus moliebatur insidias.Itaq; tũc eadem quæ populus sentire se simulans aderat Anano tam diebus cum proceribus capienti consiliũ quã noctibus pagranti custodias: oĩaq; secreta zelotis renunciabat:nullũque populi consiliũ non priusquã caperetur inimici sciebãt eius ĩdicio.Immoderatis uero & ananum & populi prícipes placabat obsequiis ne in aliq; suspitione ueniret affectus.Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebatur.Erat enim ex adulationum uarietate suspectior eoq; ipso q; etiam non accitus assiduus erat:arcanoꝝ proditor habebatur. Eteni prospiciebat ananus omnes qui ad se concurrerent intelligere que ioannes faceret suspitionẽ nunciationis habebant.Submouere aũt illũ non erat facile neq; possibile q; malitia præualeret ac præter hoc multoꝝ non ignobiliũ qui summis rebus adhibebantur patrocinio succinctus erat. Visum est igitur ab eo sacramentum beniuolentiæ causa peti:nihilque dubitans & fidem populo se seruaturum iurauit:& neq; factum eius inimicis ullum neq; consiliũ ꝓditurum:unaq; deponendis rebellibus & manu & uoluntate operã collatuꝝ. Itaq; ananus eiusq; socii quoniã iurato crediderunt nulla iam suspitione suis eũ consiliis adhibebant:moxque ab eis concordiæ causa legatus intromittitur ad zelotas:curæ nãq; habebãt ne phanum culpa sua polluereturne ue quisquã in eo ꝓcumberet iudæoꝝ.ille aũt quasi zelotis ac non cõtra pro beniuolentia iurauisset egressus ad eos medius constitit : & sæpe quidẽ se illoꝝ causa in magno periculo fuisse dixit:ne quid secretoꝝ ignorarent:quæ in eos ananus cum sociis cogitasset. Nunc autẽ ingens cum ipsis oĩbus subiturum esse discrimẽ nisi diuinum quoddã præsto fuerit adiumentũ nihil enim iam morari ananum:sed persuasisse quidem populo adue spasianũ legatos mittẽ: ut ad capiendam ciuitatem quãprimũ uenire properaret.indixisse aũt lustrationẽ postero die ut religione simulata intromissi uel etiã in prælio manus conserererent.Se aũt nõ uidere quãdiu aut custodias sustinebunt:aut cum tanta manu acie congrediantur.Ad hæc addebat q; ipse dei ꝓuidẽtia transactionis esset causa legatus.Hac enim spe ananum his proponere:q; nihil supicantes eos subito aggrederet, itaq; oportere si quis habẽdã uitæ rationẽ duceret aut custodibus supplicare aut foris quidem præsidium petere.Quos aũt si uicti essent ueniæ spes foueret:ĩmemores eẽ audaciæ suæ credere:aut simul ac factores penituerint admissoꝝ: in gratiam statim eos qui ppessi sunt redituros.Sed nocentium quidem sæpe inuisam etiam pœnitudinem fieri. Læsis aũt iram in licentiam senioris:ĩminere autẽ illis ait iterfectoꝝ amicos atq; cognatos tantũq; populũ pro dissolutis legibus ac iuditiis indignatione flagitantẽ. Vbi etiam si qua pars misericordiæ fuerit maior eam irascentiũ turba celabit.Talia quidẽ uariabat ioannes terrorẽ incutiens multitudinis Externum uero auxiliũ aperte quidem ĩdicare qđ diceret nõ audebat idumeos aũt significabat. Vix principes zelotarum priuatim etiam commouerat: crudelitatis ananum arguebat ipsis eum minitari confirmans.

Cap.IX.

ERat autem eleazarus gionis filius:qui etiam præter alios idoneus esse uidebatur & recte consulere:& quæ consuluisset efficere:itemq; zacharias filius amphetali uterq; a sacerdotibus genus ducens.Ni præter communes etiam priuatis in terminatiõibus

cognitis:quodq; anani factio potentiæ sibi comparandæ causa romanos accersęret.Nam & hoc ioannes affinxerat diuq; quid agerent dubitabant angusti temporis festinatione cōclusi: populū enim haud multo post eos aggredi paratum esse cogitabant.Externi uero subsidii facultatē insidiarum sibi celeritate præreptā prius fore ut omnia paterentur:q̄ ut auxiliatorꝝ quisq̄ ista cognosceret aduocari placuit idumeos scriptaq; breuiter epistola q; circūuento populo ananus uellet romanis metropolim prodere.Ipsi autē pro libertate dissidentes in tēplo custodirentur: minicq; temporis spē salutis sibi promittęr.Ac nisi mature subuenirent ipsos quidē anano atq; inimicis: at uero ciuitatem romanis ilico subiugandā.Et plæraq; nuntiis ad rectores idumeorꝝ referenda mandabat.Ad hoc etiā lecti sunt uiri strenui & dicendi peritissimi:& ad persuadēdū satis idonei: quoq; his rebus esse utilius impetū uelocitate præstātes.Nam idumeos confestim perituros certum erat q; turbarū cupiens & incognita essęt natio:sempq; admotus facilis atq; suspensa & rerꝝ mutationibus læta:minimisq; petentiū blāditiis ad bella promptissima & uelut ad festorū quādam solēnitatē sic ad prælia properans. Celeritatē autē auncius exigebat:ad quā istis nihil deerat alacritatis.Vterq; autē ananias uocabant.Iamq; rectores aderāt idumeorꝝ.illi aūt simul epistola mandatisq; attoniti quasi furibundi circumcursare gentem militiāq; denunciare cœperūt. itaq; mox & dicto citius multitudo conuenerat:omnesq; pro libertate metropoleos arma rapiebant. Cūgregati autē prope ad uiginti milia cum ducibus quatuor hierosolymā ueniunt:hoc est ioanne & iacobo sossæ filio:& præterea symone thacei & phinea cusoth filiis.Ananum autem profectio legatorꝝ itemq; & uigiles eius nō latuit:necnon & impetus idumeorꝝ. Hoc enī āte cognito portas eis clausit & muris custodes apposuit. Non tantā uisum est bello cū his congredi:sed uerbis eis ante persuadere concordiā.Stans ergo in aduersa turri post ananum iesus æuo pōtificum longissimus. Cum multæ inquit & uariæ turbæ tenuere ciuitatem in nulla re sic miranda fortuna est:ut in eo q; pessimis etiam inopinata cōspirāt.Etenim perditissimis hoibus contra nos auxilio uenistis tanta cū alacritate:quanta nec in barbaros aduocante uos metropoli uenire decuisset.Et siquidem uiderem consensionē uestrā similē esse horꝝ hominum qui uos rogauerūt: non existimarem impetū capere rationem.Nihil enī æque ac morꝝ cognatio concordiā firmat. Nunc uero illi si quis eorꝝ singulos explorauerit mille mortibus digni reperirentur. Nam ludibria & purgamenta totius rusticiæ plebis luxu absumptis patrimoniis suis postquā in uicis & ciuitatibus proximis audaciā exercuere.Postremo in sacram ciuitatē clam influxere ut latrones;solumq; religiosum immanitate polluerunt scelerum eosq; uideas sine metu inter sancta ebrios:& auiditate uētris emptorum spolia consumens.Vestra uero multitudo armatorumq; talis apparatus est:qualem deceret esse:si publico uos consilio metropolis inuitaret:in alienigenas laturos auxilia.Quid igitur hoc esse quis dixerit:nisi pro fortitudine iniuriā:cum pro nequissimis conuenisse integræ nationis uestræ arma uideantur conspirare.iam dudum quidē reperire nequeo quidnā fuerit quod uos tam cito cōmouerit.Nec enī sine magna causa fieri potuisset:ut arma p latronibus aduersus cognatū populū caperetis q; romanos audistis & proditionē.His enī quidā uestrum obstrepebant nunc liberandæ metropoleos causa uenisse dicentes.Vnde mirati sumus præter alia noxiorum tale cōmentum.Viros enī naturalis libertatis amatores aliter contra nos efferare non poterant:eoq; cum externis hostibus pugnare paratissimos quā si uastatæ libertatis proditione mētita.Sed enī uos cōsiderare oportet qui nos insimulauerint:fidemq; in nos uerita tis ex rebus cōmunibus:non ex ficto sermone colligere.Quid enī posse nunc demū nos dederimus romanis cum ab initio licuerit aut ab his nō deficere:aut qa defecimus cito uenire ī gratiā: priusquam circa nos omnia uastarentur.Nanq; iam ne uolentibus quidē nobis transactio facilis est:cum & superbos eos effecerit galylea sub iugum missa:morteq; grauiorē afferat turpitudinē appropinquantes placere quidē quod in me est:pacē morti antepono.Semel aūt bello appetitus postquā pugna cōmissa est:glorioſam mortē uita captiui existimo potiorē. Sed utrū nos populi principes aiunt clam misisse aliquā ad romanos:an etiā totum populum cōmuni suffragio. Siquidem nobis dicant quos amicos miserimus:qui serui fuerint proditiōis ministri.Cum iret aliquis depræhensus est.Rediens captus est:litteras nacti sunt.Quemadmodū autē ciuium multitudinem latuerimus:cum quibus omni hora uersaremur .Paucis etiam atq; his inclusis qui de templo ne in ciuitatem quidem prodire possent quo pacto sunt cognita quæ occulte extra ciuitatem fierent?An uero nunc cognouere:quando ausorum pœnæ reddendæ sunt.Donec autem sine metu fuere neminem nostrum proditorem suspicabantur. Sin ad populū causam referūt: publicum habuit nempe consilium Nemo aberat contioni:ideoq; manifestior ad uos nuncia huius fama properasset. Quid autem opus erat legatos mittere cū certa nobis eēt de trāsactiōe sententia. Et quis designatus sit dicant.Sed hæ quidem malæ perituroꝝ & instantes pœnas

euitare cupientium causationes sunt. Quin etiam si ciuitatem manentem prodi fors afferret: ideoq; ipsos qui nos criminãtur:ausuros quoq; audaciæ unum malũ uideret esse proditio. Vos autẽ oportet: quia semel cũ armis adestis. Primũ id quod est iustissimũ adiuuare metropolim:& una nobiscum tyrannos eximere p quos iudicia dissoluta sunt:qui calcatis legibus iura suis gladiis ꝓmiscere. Deniq; nobiles uiros nõ incusatos ex medio raptos foro primũ uiculis cruciarũt. Deinde non uoce neq; prece eoꝝ morari neci tradiderunt. Licet aũt uobis nõ belli lege ingressis horum uidere argumentũ quæ dixi. Desolatas domos rapinis:coniuges in ueste lugubri ac familias peremptoꝝ:& p totã ciuitatẽ ululatus & fletus. Nullus enĩ non persecutionẽ expertus est impiorum. Qui ad hoc insaniæ prorupere ut latrocinalẽ audaciã non solũ ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc quæ & caput & facies est:sed in phanum'etiã ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc sibi & ad excursus & ad pfugiũ elegerunt:iscq; fiscus illoꝝ est quæ in nos cõparant & locus toti orbi terræ uenerabilis quicq; ab uniuersis alienigenis ab extremo limite mundi uenientibus honoratur. Per has quæ apud nos præter natæ sunt bestiæ cõculcaturi. Exutis aũt rebus desperatis populo comite populis & ciuitatibus ciuitates gẽtesq; i sua uiscera delectũ habere:cũ debueritis quod factum esset optimũ ac deceret nobiscũ nocentes eximere:atq; hanc ipsam fallaciam ultũ ire quod auxilio uos aduocare ausi sunt:quos metuere uindices debuissent. Quod si eiusmodi hominũ preces reuerendas putatis:attamen licet uobis armis depositis cognatoꝝ habitu itroire ciuitatem:mediocq; inter hostes atq; auxiliatores susceptio noĩe de nostris discordiis iudicare:quã quam reputare quid habebunt cõmodi:cũ de manifestis ac tantis criminibus apud uos cãm dicturi sunt: qui hominibus non accusatis ne uerbũ quidã facere ꝓmisere. Ferant igitur hanc ex uestro aduentu gratiam Si uero neq; nobiscũ idignari neq; iudicare uultis:tertiũ restat: ut relictis utriscq; ptibus nec nostris cladibus insultetis, nec cũ insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam &si maxime quéquã nostrum suspicamini romanis collocutũ:obseruare uobis itinera licet:tũq; demum tueri metropolim cũ factũ aliquid huiusmodi patuerit:quale delatũ ẽ & i auctores eius si conuicti fuerint uindicare. non enĩ uos ꝓuenirẽt hostes iuxta ciuitatẽ sedibus positis. Sin hoc nihil uobis gratũ aut mediocre uideꝫ ne portaꝝ clausstra miremini q̃tenus armaꝫportabitis.

Cap. X.

HAec quidẽ iesus loquebaꝫ. Idumeoꝝ aũté neq; multitudo animũ appendebat ardens iracundia q̃ non paratũ habuisset introitũ proq; armis inter se duces indignabantur captiuitatẽ esse existimantes si ea quibusdã iubẽtibus deposuissent. Vnus aũt symon filius cathla uir placato suoꝝ tumultu stans in eo loco unde exaudiri a pontificibus posset non iam mirari se ait:si libertatis ꝓpugnatores in templo custodiréꝫ inclusi:cũ illi cũctæ genti cõem clauserint ciuitatẽ. Et romanos quidẽ fortasse coronatis etiã portis recipeꝫ sint pati. Idumeos aũt ex turribus alloquantur:captaq; iubeãt pro libertate arma ꝓiicere: cognatisq; non credentes custodiã ciuitatis:iudices eos discordiaꝝ fieri uellent & alios accusarent q̃ indẽnatos ciues occiderint:ipsi totã damnant ignominia nationẽ. Deniq; urbẽ oĩbus alienigenis religionis causa patentem:nunc domesticis præclusistis. Valde enĩ contra uos festinabimus & ad gerẽdum cum gentilibus bellum qui ob hoc adesse properauimus ut uos seruaremus liberos. Nẽpe talia uos etiam his quos obsidetis læsere tanquã uerisimiles puto suspitiones in illos quoq; colligitis. Deinde qui reip. defensores intus in custodia tenentes genere coniunctissimis gẽtibus simul uni uersis ciuitatem pclausam tyrannidẽ præferre dicitis:cũ tã contumeliosis nos iubeatis obtẽpare preceptis:nomenq; potentiæ aliis qui uos tyrannos patiuntur ãnectitis. Quis cauillationẽ uestri sermonis tulerit cũ res repugnantiũ uideaꝫ? Etenĩ uobis etiam nunc idumeos excludentibus ciuitate nanq; ipsi nos patriis sacris arcetis:recte quis eos incusauerit qui custodiuntur in templo? Quod cum ausi essent plectere proditores quos uiros nobiles & inocentes ꝓ societate facinoris dictitatis:non a nobis inciperent summaq; proditionis mẽbra præciderit. Sed licet illi molliores quã res poscebat inuẽti sunt:nos tamen domiciliũ dei seruabimus idumei & pro cõmuni patria propugnabimus tanq; foris irruentes quã intus insidiãtes hostes pariter ulciscemur. Hic autem manebimus pro muris armati donec aut uos romani aspiciendo laborent aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

Cap. XI.

IIs dictis idumeoꝝ quidẽ multitudo clamore cõsensit. Iesus aũt tristis recessit cũ nec idumeos qcquã sentiꝫ moderatũ & duplici bello oppugnari ciuitatẽ uideret. Quippe ne idumeoꝝ tumor & spũs quiescebat indigne ferentiũ q̃ essent ciuitate ꝓhibiti & q̃ zelotarũ uires eé infirmas crediderãt erubescẽtiũ postq̃ nihil auxiliari posse uideꝫ iam uenisse pœniteret. Pudor aũt nulla re penitus gesta redeũdi pœnitudinẽ supabat. Itaq; ibidẽ ꝓpe murũ temere tabernaculis positis manẽdũ esse statuere. Infinita uero hiems nocte illa uenit

& uiolentia cum imbribus ortis & crebra fulgura horrendaq; tonitrua concussæq; terræ uasti mugitus:certumq; erat apud omnes hominū exitio mūdi statū esse turbatum neq; paruū quid rerum hæc signa portendere. Vna uero idumeis & oppidanis erat opinio. His quidē irasci deum militiæ causa existimantibus neq; se posse euadere si aduersus metropoli arma mouissent. Ananō autem eiusq; sotiis etiam sine prælio uicisse:deūq; pro se bellū administrare credentibus. Sed profecto falsi erant interpretes futuroꝝ & quæ sui passuri essent contra hostes fore diuinabant. Verum idumei cateruatim aūt densatis corporibus inuicē se defendebant scutis contextis protecti capita minus pluuia lædebantur. Zelotæ autē magis illoꝝ q̄ suo piculo cruciabantur. Collectiq; deliberabant:si quā reperire subsidii machinā illis potuissent. Horum aūt ardentioribus uidebatur ui armorum custodes inuadere: atq; ita in ciuitatē impetu facto palā portas auxiliatoribus aperire. Nam & custodes ex improuiso:& q̄ plures inermes ac belli expertes eēnt facile turbatum iri & multitudinem ciuiū difficulter colligi posse:quoniā domi quisq; propter hiemē cōtineretur. Quin & si piculū aliquod interuenerit quiduis subire:q̄ negligere tot copias sui causa turpiter perituras. At qui prudentiores erant:uim quidē adhiberi dissuadebant. Non enī sui tātum custodes ampliores:sed etiā ciuitatis murū uidebant propter idumeos diligentius custodiri: & ubiq; adesse ananum oībus horis inuisere custodias existimabāt:sed hoc aliis noctibus ita habuerat. Ille uero non sua desidia requieuerat:sed ut & ipse & custodū fata interirent. Nanq; iam nocte prouecta & gliscente hyeme custodes in porticū dispositos opprimit somnus. Accedit zelotis consilium subito:ut seris templo sacratis portaꝝ uectes secarent. Affuit aūt illis ne exaudiretur crepitus uentoꝝ sonus & crebra tonitrua:phanoq; egressi ad murū clāculo ueniūt secretā que portā quæ ad idumeos erat aperiunt. Illi aūt primū ananū conari aliqd suspicati unusquisq; idumeoꝝ ad gladium quasi rebellaturi se applicāt mature:deinde his qui ad se uenerant agnitis introibant. Qui quidē si tunc manus uertere ī ciuitatē uoluissent nihil obstat quin totus populus interiret tanta ira ferebantur. Verum zelotæ primo eximere custodias festinabāt: illis quoq; multum precantibus qui eos reciperēt ne despicerent malis obsessos:quoꝝ gratia uenerāt: neq; his acerbius piculum importarent. Captis enī custodibus faciliorem illis in ciuitatē impetū fore: sed si semel eos concitassent iam illos contineri non posse:cum si senserint congregarentur:& p ascensus nitentibus se opponerent. Idem igitur idumeis uisum est:iamq; in tēplū p ciuitatē subibant:cum suspensi zelotæ aduentū eoꝝ pstolarentur. Deniq; his ingressis etiā ipsi confidenter ex interiori phano progressi sunt:mixtiq; idumeis in custodes irruerūt. Cæsis aūt nōnullis quos somnus oppresserat:omnis multitudo ad clamorē uigilantiū suscitata est: raptisq; armis ad ulciscendum non sine stupore procedebant. At primum quidē zelotas solos conari aliquid suspicātes quasi eos superaturi numero confidebant. Vbi uero foris alios circūfundi uidere idumeos irrupisse sensere. Et maior quidē pars eorum armis piter scutisq; depositis in questibus erāt. Pauci uero iuuenum fortiter cōmuniti occurrēdo idumeis aliq̄diu segniorē multitudinē protegebāt: alii cladem ciuitatis habitatoribus nūciabant. Illoꝝ autē auxilio uenire nullus audebat:cognito idumeos irrupisse. Sed ipsi quoq; irrita uociferantes cum fletibus respondebant:plurimusq; mulierū ululatus suscitabatur:siquando custodū quisq̄ in periculū aliqd incidisset. Quin & zelotæ idumeoꝝ clamorē geminabāt magisq; horribiles tēpestas faciebat oīum uoces. Nemini aūt idumei parcere q̄ natura crudelissimi ad cædes erāt & hyeme grauiter afficiebāt:, pptereaq; his qui se excluserant ut inimicis utebantur tāq̄ supplicantibus q̄ repugnantibus infensi. Multos etiā cognationē reuertentes ut quæ cōe phanū reuerentur orantes gladiis transfigebant. Nullus aūt fugiendi locus neq; spes salutis erat. Cōpulsi aūt circa se magisq; ui oppressi laniabantur:cū recedēdi spacium non daretur nec interfectores a cædibus tēperarent. Incerti aūt quid agerent in ciuitatem se præcipitabant:miseri.ut mihi uidetur.eo q̄ fugiebant uoluntariū subeuntes exitium: donec templū exterius sanguine redūdauit. Octo autē milia quingentos dies mortuos inuenit. Nec tamen his idumeorum ira saciata est:sed uersis ī ciuitatem manibus omnes domos diripiebant:quēq; fortuitu iuenissent morti dabant. Et certe quidē multitudinis mortē superuacuam esse ducebant. Pontifices aūt peruestigabant & in illos plāriq; ferebantur:statimq; comprehensos obtruncant:astantesq; super eoꝝ cadauera nunc anano populi beniuolentiā: nunc iesu quæ de muro dixerat exprobrabant. In hoc aūt impietatis progressi sunt:ut in sepultos eos abiecerit: cum præsertim iudæis tanta sepulturæ cura sit:ut etiā iudicio cruci suffixos post occasum solis deponant atq; sepeliant. Et qdē nō errauerī si anāi mortē dixero excidii citatis fuisse principiū:& ex illo die muros euersos:rēq; publicā iudæoꝝ pisse:quo pōtificē rectorēq; suū iugulatū ī media ciuitate uiderunt. Erat aūt & alias uir laudabilis atq; iustissimus:& p̄ter nobilitatis ac dignitatis & honoris quo erat p̄ditus amplitudinē infimis amabat æquari. Libertatis autē maxime fautor

erat & q populi affectaret imperiũ:Cõmodis aũt propriis cõmunes semp utilitates anteponebat: sup omnia pacis studens.Sciebat enĩ romanos non expugnatũ iri ac ꝓspiciebat ut si paciſci utiliter nequiuissent:iudæi uel inimici supassent ut breuiter dicã cũ Anão ad transactionẽ uenissent. Mirus enim dicere:mirus persuadere quæ uellet.Iam uero impediẽtes bellantesq; subegerat.Plurimum enĩ moræ sub tali duce attulissent romanis.Huic uinctus erat ab utraq;. Iesus illo quidẽ cõpatione inferior:sed præstans cæteris utpote qui tantam uiolatã ciuitatẽ perire flãmis purgariq; sancta uellet:cõsulto defensores eoꝝ & qui ea carissima duceret amputasset. Itaq; paulo ãte sacris idumẽtis amictos hoc toto orbe celeberrimæ regioni auctores:quiq; undiq; ciuitatẽ commeantibus uenerabiles habebãt iacere nudos prædã canibus ac feris uideres. Quos quidẽ uiros ipsam puto genuisse uirtutẽ tantum licuisse uitiis flentem.

Iosephi de bello iudaico Liber quintus incipit.

ANano quidẽ & Iesu eiusmodi finis uenit.Post illos tã zelotæ quã idumei passim plebẽ quasi nefandoꝝ aialiũ gregẽ irruendo mactabant. Et uulgus quidẽ in quolibet loco deprehensum necabat.correptos ãt nobiles & adolescentes uinctos in carcerẽ concludebant spe:nõnullos eorum sibi posse sotiari nece dilata.Verum hæc nullũ mouebant: sed cuncti mortẽ præoptauerãt dummõ ne aduersus patriã cõem nequissime conspicerent:scæuissima tamen ante sedẽ uerbera sustinebant exulcerati plagis atq; tormentis.Cunq; iam corpus non sufficeret cruciãtibus tandẽ gladiũ merebantur.Quos aũt die cœpissent eos ĩ custodiã nocte ducebant:extractosq; inde si quos mori contigisset abiiciebant ut uinctis aliis locus esset.Tantus aũt pauor occupauerat atq; formido ut ne flere quidẽ palam quisq; siue sepelire propriũ funus auderet. Sed erant occultæ clausoꝝ etiã lachrimæ & ne quis inimicoꝝ audiret circũspectantes gemebant.Paria nanq; hæc quæ lugebantur etiam qui luxissent ilico patiebantur.Exiguã uero nocte sublatã terrã manibus corporibus iniiciebãt.& nõnũq; die si quis fuisset audacior.Duodeci aũtẽ milia hoc modo nobiliũ pire.illi aũt iã cædis exosi nullo pudore iudicii uim & cognitionis cauillando imitabantur.itaq; cũ illustriũ quendã zachariã Baris filium interficere decreuissent.irritabãtur enĩ q; nequissimis inimicus nimis erat & probis amicus.itemq; locuples non solum fortunaꝝ eius direptionẽ spe optarent sed etiã remotum ire uirum ad se adiiciendos potentes septuaginta plebeioꝝ honestissimos ex precepto conuocant iudicium spẽ populi præferentes & apud eos zachariã quasi res proderet roãnis accusant:q; ad Vespasianum proditionis causa misisset.Sed neq; argumentũ:neq; ulla probatio crimis erat.ipsi autẽ misisse dixerunt & hoc hẽri pro fide ueritatis uolebant.zacharias autẽ ubi nullã spẽ salutis relictam esse uidit ꝑ insidias non in iudiciũ sed in carcerẽ ducto uitæ suæ desperationẽ libertate non priuauit:sed exorsus ueri quidẽ similitudinẽ obiectoꝝ derisit:& illata sibi crimina breuiter diluit.in accusatores aũt rõne conuersa omnes eoꝝ iniquitates prosecutus est: multaq; de ꝑturbatione rerum querebat.Zelo uero obstrepentes uix a gladiis temperabãt:specie cauillationẽq; iudicii sui usq; ad finem permanere cupientes & præter hoc iudices experiri an periculi sui tẽpore iustitiæ memores forent.igiẽ omnes.lxx.pro eo sniam ferũt.& ꝑ eo mori quã sibi ascribi eius interitum maluere.illo uero absoluto Zelotarum clamor tollit & uniuersi quidẽ iudicibus irascebanẽ:qui simulationẽ datæ sibi potestatis nõ intellexerãt. Duo uero ex audacissimis aggressi zachariam in medio tẽplo interficiunt:& illudendo habes inqunt & a nobis de absolutione sententiam certiorem:eũq; statim in subiectã uallẽ de templo proiiciunt.Iudices uero contumeliæ causa uersis gladiis feriẽtes templi ambitu pepulere.Cædi enĩ eoꝝ pepcerant ut disiecti ꝑ ciuitatem nuntii fierent apud oẽs seruitutis.Idumeos iam uenisse penitebat: neq; his gesta placebant. Quibus collectis zelotaꝝ quidã secreto indicabat uniuersa:& quæcunq; hi qui eos aduocauerãt scelerate fecissent oĩa demonstrabat:arma quidẽ cœpisse eos quasi romanis a põtificibus metropolis proderetur:reperisse aũtẽ nullum proditionis iditium.Illos uero qui tutari eam simularẽt: & belli facinora ausos & tyrannidis ab initio quidẽ prohibendos fuisse.Verum quia semel in societatem inteſtinæ cædis incedissent finem delictis adhibendũ neq; uires omnibus suggerendas morem patrum destruentibus. Nam & si qui portas grauiter ferrent:sibi atq; in oppidum aditũ esse præclusum pœnas ab his qui prohibuerãt esse repetitas:& ananũ quidẽ peremptũ una uero nocte populum totũ pœne cõiumptũ.Quaꝝ reꝝ multos quidẽ suoꝝ pœnitẽ sentirẽt:eorum autem uiderent a quibus rogati essent crudelitatẽ imensam:ne ipsos quidem ꝑ quos salui erant

erubescentium: in oculis enī auxiliatorꝝ pessima facinora cōmittere: illorumq; iniuria idumeis imputari quatenus ea non prohibeant neq; ab his separentur. Debere igitur quoniā pro deditiōe quæ dicta sunt calumnia fuisse patuissent: nullūq; romanorum impetus timeretur: aduersus ciuitatē uero iexpugnabilis esset potentia corroborata: illos domū recedere: malorumq; societatem uitando cuncta diluere flagitia: quorum non spōte sed decepti participes extitissent: psuasū est idumeis. Et primum eos qui erant in custodiis soluunt prope ad duo milia populariū: statiq; relicta ciuitate ad symonē ueniunt: de quo paulopost cōmemorabimus. Deinde domū ex hierosolymis abire. Euenit aūt eorꝝ discessum utriscq; pariter inopinatum uidere. Nam & populus nescius pœnitudinis palum fiducia recreatus est uelut inimicis leuatus & zelotarū creuit insolētia quasi non auxiliis caruissent: sed ex ipsis esse liberati: quorꝝ pudore ac reuerentia criminibus tēperabant. Deinde nulla iam erat facinorꝝ mora neq; cūctatio: sed festinatis quidē cōsiliis ī rebus singulis utebantur. Quæ uero placuissent ipsa cogitatione citius pagebant. Maxime aūt ī uiros forte atq; insignes cædibus sæuiebant: cū inuidia nobilitatē assumerent metu uirtutum: unāq; cautionem putarent nullū optimatū supesse. Itaq; occisus est & cū multis aliis girīō dignitate simul & genere præstans & plus posse populū gaudens: plenius isq; libertatis amator ut nullus alius iudæorum: quē tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed ne p abdita quidē niger eorum manus effugit: bellis cum romanis gestis uir strēnuus cōprobatus qui etiā sæpe uociferās & cicatrices ostendens p mediā ciuitatē trahebat. Ductus uero extra portas despata iam salute ne sepultura careret supplicabat. Illi aūt prius īterminati q; humū ei quā desiderabat concessissent nō essent: mox etiā morte intulere. Qui tamen cū occiderent rōanos eis ultores iprecatus est. Hamēq; præter bellum ac pestilentiam & ad hæc omnia ipsorꝝ mutuas manus eaq; uniuersa cōfirmauit apud impios deus: & quod iustissimū esset effecit: ut audaciam suā q̄primū experirentur inter se dissidentes. Niger quidē occisus quod habebāt de oppressione sui metus leuauit. Pars aūt plebis nulla erat: cui non ad interitum excogitabatur occasio. Nanq; alii q; iādudū aliis restitissent īterficiebantur: qui uero nihil offenderant subitas pacis tempore excipiebant causas: & qui omnino libere eos non adissent pro cōtemptoribus. qui uero obsequentes pro insidiatoribus hēbantur unaq; maximorꝝ criminū & mediocriū pœne mors erat. Neq; euasit quisq̄ nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

Capitulum. II.

ROmani autē omnes quidē alii duces ad ciuitatē aīos intendebant hostiū dissensionē lucrū sibi esse cēsentes. At uespasianū penes quē summæ rei ptās erat incitabāt diuiæ prouidētiæ firmātis auxilio ī semet hostes eē cōuersos. Verūtamē uelox eē momētū & iudæos cito ī cōcordiā redituros aut intestinis malis defessos aut redactos ī pœnitudinē: Ad quos Vespasianus ait. Plurimū eos quid fieri cōueniat ignorare tanq̄ in theatro cupiētes quantū armis ac manibus possent ostētare potius cū piculo quā secū ipsi quid eēt utile reputantes. Nam si statī ciuitatē aggrederētur ipsos cām hostibus fore cōcordiæ ac uires eorꝝ et nūc uigentes ī se prouocaturos. Sin operirent paucioribus ac moderatioribus his usuros domestica seditione cōsūptis. Deū nāq; melius quā ipsi disponere qui sine labor iudæos Romanis traderet: nulloq; piculo exercitui uictoriā cōdonaret. Proinde manibus propriis ītereūtibus inimicis maximoq; malo: hoc est seditione turbatis oportere se magis piculorꝝ spectatores esse debeī: quam cū hoibus morte appetentibus atq; intestina rabie insanientibus manu cōfligere. Si quis aūt putauerit uictoriæ gloriā sine prælio fieri utilioré. Sciat inquit armorꝝ incerto exitu cōmodius esse cōmode pficere quod intēdit. Neq; enī manu præclaros esse minus laudabiles qui paria gesserit moderatione atq; prudentia. Simul autē dū hostes iminuentur etiā milites ex laboribus assiduis recreatos ualentiores ductū iri. Præterea non id esse tēpus ut mature occupāda uideat uictoriæ claritudo. Nec enī armis constituendis aut muris uel auxiliis congregandis iudæos opam dare: atq; iō moras differentibus nocituras: sed bello domestico ac dissensione tumidos miserabiliora pati quotidie quā ipsi eos captos afficerent intromissi. Proinde siue qui studiose consideret sinēdos esse qui semet assumerent siue facti ad gloriā clarioré nequaq̄ manus intestino morbo laborantibus afferendas. Siquidē rōne recta dicet nō ipsorꝝ sed discordiæ fuisse uictoriā.

Capitulum. III.

HAec Vespasianus eiq; dicenti rectores militū consentiebāt: moxq; apparuit quā utile fuerit eius consiliū. nanq; in dies singulos multi ad eū ueniebant fugiendo zelotas. Erat aūt fuga difficilis q; omnes exitus custodibus obsidebāt. Et si quis ibi q̄libet ex causa depræhensus fuisset uelut ad Romanos ire cuperet interficiebat. Qui tamē eis dedisset pecuniā saluus abibat: & qui nō dabat solus proditor habebat. Restabat igit pecuniosis

fugam redimentibus solos pauperes iugulari. Mortui uero p omnes uias cõgregabant inumeri: multiq; etiã transfugere cupientium rursus i ciuitate perire præoptabant. nam spe sepulturæ in patria mori tolerabilius uidebat. Illi aũt ad hoc crudelitatis deuiauerant: ut neq; intus: neq; per itinera occisis humũ concederent: sed ueluti cũ patriis legibus ẽt naturæ iura disturbare pepegis sent: suaq; in hoies iniusticia diuinitatẽ quoq; pollurent. ita sub sole putrescere mortuos relinquebant. Sepelientibus aũt suoꝝ funera idẽ quod transfugis iminebat suppliciũ mortis: statimq; sepultura indigebat qui hanc alteri præstitisset. Et ut breuiter dicã nulla tã bona quã misericordia perierat in illis cladibus: mentis affectio: hisq; irritabantur noxii quæ miseranda uidissent a uiuis in mortuos: a mortuis i uiuos iracundiã transferentes. Modum aũt excedente metu supsti tibus mortui uelut adepti requiẽ beatiores uidebant. & qui erant in custodiis cõpatione sui cru ciatus in sepultos quoq; fortunatissimos demonstrabãt. Omne quidẽ ab illis ius hoim calcabat. Ridebatur etiã diuinitas prophetaꝝ qui responsis tanquã uulgaribus fabulis illudebant. Cum uero multa cõtempsissent de uirtute ac uitiis statuta maioꝝ etiã q̃ in patria oli prædicta fuerant uero exitu ꝓbauere. Verus enĩ quidã sermo ferebat tunc demum ciuitatẽ captũ iri sancta quoq; flaminis exurenda esse cum lege belli seditio fuisset exorta: phanũq; dei propriæ manus ante uigilassent. Quibus Zelotæ nihil de eoꝝ fide dubitantes ministros se præbuerant.

Capitulum. IIII.

AT Ioanes iandudũ tyrãnidẽ affectãs parẽ cũ similibus honorẽ hĩe dedecus existiabat: paulatimq; sibi neqores adiungens ab eoꝝ affectione sepat. Semp aũt alioꝝ decretis nõ obediẽdo: suaq; iubẽdo ipiosius: q̃ solus domiari cuperet nõ latebat: eiq; sociabãt nõnulli metu: alii gratia. Mirus enĩ erat orõne atq; fallacia psuadere quæ uellet. Multi uero ꝓpterea q̃ sibi tutũ esse ducebãt prioꝝ delictoꝝ cãs uni potius ascribi quã oibus. Ad hæc quia manu strẽnuus erat & bonus consilio: satellites non paucos habebat: & si magna pars uim contrariæ factionis reliquerat. Apud quos etiã liuor nõnihil ualebat graue putantes ut pauloãte pari sucũberent. Plus aũt metus eos ne sub unius potestate uiuerent exagitabat. nec enĩ facile spe rabant eum si semel obtinuisset deiici posse: occasionẽq; in se habituꝝ timebant q̃ in principio restitissent. Proinde quisq; bello quid uis pati decreuerat: quã sponte seruiens mancipii loco pire. His quidẽ seditio diuidit & ioanes in contraria dissentientibus ꝑte regnabat. Sed inter ipsos munita omnia erant custodibus: nihil aut paruũ agebat: si quando armis præliũ lacessebant. In populum uero uel maxime cotẽtionẽ susceperunt & quis maioré prædã caperet utrinq; certabant. Cum tamen ciuitas triũ maloꝝ ingementiũ tẽpestate laboraret: hoc est belli dominationis: ite q; seditionis eoꝝ cõparatione bellũ popularibus mediocrius uidebatur. Deniq; relictis sedibus patriis ad alienigenas ꝓfugiebant: & rõanoꝝ beneficio saluté q̃ iter suos despauerãt assequebant.

Capitulum. V.

QVartum præterea bellũ cõmotũ est gentis exitio. Haud ꝓcul ab hierosolymis castellũ erat ualidissimũ reponẽdis opibus ad mométa belli tutandisq; corporibus ab antiqs regibus ædificatũ: qđ messadũ dicebat. Id occupauerant q uocant sicarii q̃ a rapinis ampliorib⁹ tiore cõtinebant. Hi cũ rõanoꝝ exercitũ otiosum esse uiderẽt: apud hie rosolymã uero iudæos dominatiõe atq; discordia secessisse i maiora facinora aggrediunt. Dieq; festo azimoꝝ qui apud hebræos ad memoriã salutis quo ex ægyptiorum seruitio liberati i terram patriã deuenerũt: soleniter celebratur. Nocte deceptis qui ibi erãt oppositi municipiũ quod dam galaadin peruasere: ubi pugna quidẽ iudæos ante præuentos atq; dispsos quã arma caperẽt siue concurrerent ciuitate pepulere. Eos uero qui in fuga defecerũt: mulieres uidelicet ac pueros supra quã septingentos interfecerunt. Aedibusq; deinde copilatis fructus quoq; iã maturos depopulati in messada portauerũt. Et illi quidẽ oẽs circũ castellũ uicos totáq; regionẽ populabãt: non puo undiq; pditoꝝ ad eos nũero in dies singulos cõfluente. Simul aũt concitati sunt ẽt per singulos iudeæ tractus i latrocinia: q interi quiescebãt. Ac uelut i corpore si quãdo pricipale mẽbrũ timor afficit oia piter ægrotare necesse ẽ: ita ꝓpter ciuitatis tumultũ atq; discordiã etiã qui foris erant nequissimi prædaꝝ inuenere licentiã. Singulis uero uicis ꝓpriis dilaceratis deinde in solitudinẽ recedebãt. Cõgregati aũt & p collegia cõiurãtes exercitu quidẽ pauciores: plures uero quã latrocinalis cõspiratio i tẽpla & oppida ferebãtur. Et sequebat quidẽ ut i bello fieri solet: ab his eos male affici quos petiissent. Veꝝ præueniebat ultio mox cũ latrones a p̃da refugerẽt: nul laq; ps erat iudeæ quæ nõ una cũ hierosolymis præcellentissima ciuitate interiret.

Capitulum. VI.

HAec Vespasiano a transfugis idicabant. Nam licet oẽs exitus a seditiosis custodirent: & quõ quis ad eos accessisset interficerent: tamẽ erãt qui ad romanos clam ꝓfugerẽt:

ducemq; romanoꝝ opē ferre ciuitati & reseruare populi reliquias hortarent̄:multos enī ꝙ bene romanis uellent periisse:multos adhuc in periculo dicebant esse supstites.Ille aūt iam tum miserans eoꝝ calamitates propius ad eos uelut hierosolymā obsessurus accedit:re aūt uera ut ciuitatē obsidiōe liberaret:spe aūt āte reliq̄ subigēdi nullūq; ipedimētū extrīsecus obsidiōi relinq̄ndi. Cum igitur uenisset in gadara transamātæ regionis metropolim ualidissimā mensis martii q̄rta die ciuitatē ingreditur.Iam enī optimates ignorantibus seditiosis legatos ad eū dē traditiōe miserant tam pacis desiderio q̄ suis patrimoniis metuētes.Multi enī apud Gadara locupletes habitabant:quorū legationem inimici nesciebant nisi ꝙ Vespasiano appropinquāte id cognouerūt. Et ciuitatem quidē se retinere posse desperabant:ꝙ intestinis inimicis numero inferiores erant: neq; procul abesse uidebant a ciuitate Romanos.Si uero fugere decreuissent sine sanguine id facere nullaq; a noxiis pœna repetita nō honestū sibi putabant.itaq; dolosum cōprehensum:nāq; is non dignitate solum ac nobilitate ciuitatis princeps habebatur:sed etiā legatiōis auctor erat interficiunt:nimiaq; iracundia mortuo uerberato extra ciuitatem dilapsi sunt.iam uero propius accedente Romano exercitu gaderensium populus. Vespasiano cū laudibus in ciuitate recepto fidei dextras ab eo accepit:equitūq; & peditū præsidia contra fugitiuoꝝ excursus. Muros enim priusq̄ Romani peterent ipsi destruxerant:ut eo sibi fides esset ꝙ pacem diligerent si bellu mgerere ne uolentes quidem posse uiderentur.

Capitulum.VII.

VEspasianus aūt misso placido cū equitibus ac tribus milibus peditū aduersus eos qui ex Gadaris fugerant ipse cū cæteris militū copiis.Cæsareā regredit.At fugitiui postq̄ equites repente a tergo insequentes uidere priusq̄ in manus uenirent in uicū quendā cui nomen est Bechanabrin se recepere.Vbi repta nō paucoꝝ iuuenū multitudie his quæ ptī uolentibus ptī ui armatis spectetēus cōtra placidū eiusq; milites prosiliūt.illi aūt primo impetu paululū recesserunt ea simul arte ut eos a muro longius prouocarēt.Deinde loco oportuno circūdatos tælis agentes eminus satiabant.itaq; fugientes quidē ab equitibus præueniebāt iudæi.Qui uero manus cōseruissent a peditibus corruebant:nihil plus audacia demonstrantes: condēsos enī aggrediendo romanos armis non secus ac muro septos.Qui ipsi quidē tælis aditū non inueniebāt neq; sufficiebant aciē rūpere.illoꝝ autē transfigebant̄ sagittis imanissimis feris similes ruebant ultro in ferrū & decidebant:alii gladiis ora pcussi:alii ab equitibus dissipati.quoniam cura erat placido cursum eoꝝ a uico intercludere assidueq; ptercurrens ea parte: cedētesq; reflectens una etiā libratis sagittaꝝ ictibus utebatur:hisq; proximos interficiebat.Metu uero lōge fugientes reuocabat:donec uim lapsi qui fortiores erāt ad muros effugere.Eius aūt custodes quid agerent nesciebant.Nec enī excludi gaderenses suoꝝ cā patiebant̄:& si eos recepissent una cum his pituros esse uidebant quod ēt cōtigit.illis enī cōpulsis ad muꝝ pœne eū his rōanoꝝ equites irrupere.portis aūt ante pclusis admoto milite placidus post meridiē usq; acerrimo certamie muro pariter ac uico potitus est.ibiq; tunc uulgus quidē iers occidebat̄:fortiores uero fugā petebant.Domus uero a militibus diripiebāt̄ & uicus igni traditus.Qui uero inde euaserāt totā secū illā regionē ad fugā incitarunt & extollendo proprias calamitates in maius totūq; rōanoꝝ exercitum aduentare dicendo metu oēs undiq; cōmouerunt:plurimi aūt nūero auecti in hiericūtha secesserunt.Hæc enī ēt tunc eoꝝ spē salutis fouebat:ꝙ esset ualida & populosa.Placidus uero equitibus rebusq; ante prospere gestis fretus eos insequebat̄ & usq; ad iordanē qdē sp quos occupabat morti dabat.Oēm uero ad flumen coactā multitudinē fluminis impetu prohibitā qđ auctū imbribus uadū transire nō poterat aperto prælio cōgredit.itaq; necessitas eos ad pugnā cōpulit ꝙ fugæ locum non haberent:prætentiq; ad ripæ longitudinē tæla equitū & incursus excipiebant. A quibus multi pculsi in flumine ceciderunt.Nam qui manibus eoꝝ interire tresdecī milia fuerunt.Alii cū uim sustinere non possent:in iordanē sponte desilierūt. Erat aūt numerus infinitus. Et præterea capta sunt prope ad duo milia uiroꝝ ducenti cum præda maxima ouium & asinorum:itēq; camelorꝝ & boum.Iudæis quidē hoc uulnus iflictū quāuis parum superioribus maius tamē seipso uisū est & nō solū ꝙ eā totā regionē quā fugerāt cædes repleuerant:sed ꝙ erat refertus mortuis iordanis puius nō erat. Et asphaltidis quoq; lacus repletus erat cadaueribus quæ p multa flumina deuoluta sunt. Placidus aūt secunda fortuna usus in uicos proximos & municipia contendit. Captisq; adila & iuliade & besemoth omnibusq; ad lacū asphaltidentidoneos ex transfugis ubiq; collocat.Deinde milite scaphis imposito eos q in lacū refugerāt subegit.Et trās fluuium quidē tota regio romanis cessit:ubiq; omnia usq; ad mecherunta deuicta sunt.

Capitulum.VIII.

DVm hæc aũt aguntur motus circa Galiciã nunciaf:& q uindex una cũ optimatibus indigenaꝫ a nerone defeciſſet:de quibus alibi diligẽtius ſcriptũ eſt. Veſpaſianũ uero ad impetũ belli quæ nunciata ſunt incitaruntiam tunc futura bella ciuilia toti uſq; imperii picula ꝓſpicientẽ:cũ ſe partes orientis ante pacaſſet minus ytaliæ metuendũ exiſtimaret.Obſtante aũt hieme ꝓ ſubactos interim uicos atq; oppida præſidia collocabat:& decatarchos ciuitatibus opponẽs multa etiã quæ uaſtata fuerãt inſtaurabat.Prius tamẽ comitatus militum copiis q̃s cæſareã adduxerat in antipatridẽ uenit:ibiq; per biduum ciuitate compoſita tertia die uaſtãdo inflãmando:omneſq; ſubuertẽdo circum Tannan toparchias ĩ liddã & iamniã procedebat.Et cũ ſeſe utraq; tradidiſſet cõſtitutis illic habitatoribus idoneis ĩ amathũta puenit: occupatiſq; ad metropolim eoꝫ omnibus uicis caſtra muro circũdat.Quintaq; ĩ his relicta legione cum cætera manu in belephon toparchiã proficiſcitur:eaq; ex uicina regione itẽq; circum idumeã igne cõſumptis caſtella quidẽ locis opportũis muniuit.Captis aũt duobus uicis ĩ medio idumeæ poſitis:hoc eſt begabri & caphartophran pluſquã decẽ milia hominũ peremit prope ãt ad mille cœpit.Exactaq; inde cætera multitudine nõ paruam militum ſuorũ partẽ ibi cõſtituit: qui omnia montana loca incurſando uaſtabant.Ipſe aũt cum reliquo exercitu in iamniã rediit: unde per ſamaritidã ac ꝓ neapolim:quæ dicebaf ab indigenis marbota ſecundo iunii menſis die in coream deſcendit:ubiq; poſitis caſtris poſtridie hiericũtha puenit.In qua unus ei rectorum tra ianus quem locis ulterioribus ducebat militẽ iũgit cunctis ſub iordanẽ deuictis. Sed ex hiericũtha quidem multitudo ante romanoꝫ aducẽtum in aduerſam hieroſolymis montanã regionem diffugerat:non pauci autem qui remanſere perimuntur.Deſolatã uero offenderat ciuitatẽ:cui in planicie ſitæ nudus mons ac ſterilis imminet:idemq; longiſſimus. A ſeptẽtrionali enim regione uſq; ad ſcitopolitanos agros.A meridiana uero uſq; ad terrã ſodomiticam & aſphaltide lacus terminus extenditur.Non totus autem inæqualis eſt:& q̃ nihil gignit non habitatur.Huic adiacet circa iordanem mons alius incipiens a iuliade a ſeptẽtrionali regione prolixius autem ĩ meridie uſq; ad bacca quæ petram diſterminat arabiæ ciuitatem.In hoc eſt etiam ferreus mõs appellatus ad moabidem uſq; longus.Inter duos autem montes regio quæ magnus campus uocabatur a gẽ nabra uico ad lacum aſphaltiden uſq; patens habet ducentorum & triginta ſtadiorum longitudinem:latitudinem uero centum & uiginti:mediuſq; ab iordane diuiditur.Sunt autem illic duo lacus aſphaltides & tyberienſis natura contraria.Nanq; alter ſalſus ac ſterilis eſt. Tyberiẽſis uero dulcis & fœcundus:æſtatiſq; tempore illa planicies ardore ſolis incenditur & uitiis opprimitur: aeris tractu omnibus circum aridis præter iordanem. Vnde euenit ut palmæ quæ in ripis ſunt magis floreant & fertiliores ſint.Minus autem quæ longe remotæ ſunt.Ad ipſam uero hiericho largiſſimus fons eſt:rigandiſq; aruis uberrimus:iuxta ueterem ſcaturiens ciuitatem: quam ieſus naue filius hebræorum ductor primam in cananeorum terra bello poſſederat.Hunc fontem ferunt non ſolum terræ atq; lignorum fructus:ſed etiam fœminaꝫ partum obtundere ſolitum: cunctaq; pariter morbo ac peſte corrumpere.Poſtea manſueuiſſe contraq; ſaluberrimum ac feraciſſimum eſſe factum ab Heliſeo quodam propheta:qui heliæ notus fuerat atq; ſucceſſor.Receptus enim hoſpitio ab hiericuntis habitatoribus q̃ humaniores eos expertus erat:ipſos & omnem illam regionem perpetua gratia remuneratus eſt:progreſſuſq; ad fontem Lagenam futilem falſis plenam in profluentem aquam miſit.Iuſtam deinde ad cælum dexteram tendens: fonticq; inuergens blanda libamina ipſum quidem precabantur ut fluenta leniret : ac dulciores aquaꝫ uenas aperiret.Deum uero ut fœcũdioribus auris flumina temperaret orabat: tanq; ubertatem fructuum quam ſucceſſionem prolis daret ĩdigenis.Nec eorum genitrices filiorum aqua defice ret:quoad iuſti manerent.Ad has præces ex diſciplina manibus multa operatus fontem ĩmutauit:& qui antea cauſa erat his orbitatis ac famis:idem uictus ac fœcunditatis auctor eſt effectus. Denicq; rigationis eius tanta potentia eſt:ut ſi attigerit modo terram ſapidior ſit aquis diu perſeuerantibus. Vnde eo qui largius abutuntur exiguum emolumentum habent:qui uero partius plurimum.Amplius tamen quam cæteri fontes ſpatium rigat.Et ſeptuaginta quidem ſtadiis lõgam.xx.autem latam planitiem permeat. Optimos autem in ea paradiſos ac denſiſſimos educat palmarumq; irriguarum genera tam ſapore quam nominibus uaria. Quarum pinguiſſimæ calcibus preſſæ plurimum mellis emittunt : non multum alio melle deterius: quamquam & mellis altrix eſt illa regio & opobalſami ferax : qui omnium cariſſimus eſt fructus: ibi naſcentium . itemque Cyprum mirobalſamum gignit : ut qui diuinum eſſe illum tractum dixerit non errabit : ubi & larga & opima generantur quæ ſunt cariſſima . Sed nec in aliis ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit ; adeo multiplicatum quod ſatum eſt reddit. Cuius rei cauſa mihi uidetur eſſe aquarum uis læta. Aeris calor:cum hic ꝓuocet quæ na-

ta fuerint atq; diffundat. Liquor aũt firmis ſingula radicibus ſtringat uireſq; ſuggerat: æſtiuo tẽpore quo ſic peruſta eſt illa regio: ut nihil facile procedat ac pululet: aqua tamen ſi ante ſolis ortum hauriatur: auræ ſpiritu refrigeſcit: naturamq; contrariã aeri ſumit. Hieme uero cõtepeſcit: eaq; merſis mitiſſima efficitur. Tanta eſt aũt cæli tẽperies: ut quo tempore in alia iudeæ regione ningit: lino illic tamen indigenæ ueſtiuntur. Diſtat autẽ ab hieroſolymis. cl. ſtadiis: & ab iordanis ſtadiis ſexagita: totũq; habet ab hieroſolyma ſpatium deſertum atq; ſaxorũ: ad iordanẽ uero & lacũ aſphaltiden licet humilius: æque tamen incultũ ac ſterilem.

Cap. IX.

SEd de hiericho quã ſit fortunatiſſima ſatis dictum eſt. Commemoratione aũt dignũ puto Aſphaltidis quoq; naturã exponere lacus. Is enim ſterilis eſt: nimia uero leuitate etiã quæ grauiſſima ſunt in eũ iacta referuntur. Demergi aũt quis in profundũ nec de induſtria facile poteſt. Deniq; ueſpaſianus qui eius uiſendi cauſa illuc uenerat: iuſſit quoſdã natandi inſcios uinctis poſt terga manibus in altum proiici: & euenit oĩbus tanquã ui ſpiritus ſurſum repulſos deſuper fluitare. Ad hæc mirabilis eſt coloris atq; mutatio terræ quæ ĩ ſingulos dies ſuperficiẽ uertit & ſolis radiis uariata reſplendet. Multis aũt locis uomit nigras bituminis glebas: quæ ſuper undã & habitu & magnitudine tauris ſine capitibus aſſimiles natãt. Ad eas aũt cũ lacus exercitatores acceſſerint: nacti qd̃ aggeſtũ eſt ad naues trahunt: & quia lentũ eſt repletas eas abrũpere nequeunt: ſed quaſi replicata ſcapha pendet a cumulo: donec mẽſtruo mulieris atq; urina ſoluatur. Eſt autẽ utile non modo ad compagines nauium: ſed ad corporum etiã curationem multis remediis admiſcetur. Huius lacus longitudo eſt quingentorũ & octoginta ſtadiorum: quia a zoara uſq; ad Arabiam tenditur. Latitudo aũt. cl. ſtadiis patet: quæ ſodomitæ terræ uicina eſt. Olim quidem tam fructibus quã ſubſtantia ciuitatum fortunata. Nunc aũt omnis exuſta utiq; habitatorum impietate fulminibus conflagraſſe memoratur. Deniq; adhuc ĩ ea reliquias ignis & oppidorũ quinq; uidere licet imagines: & renaſcentes in fructibus cineres: qui colore quidẽ ſunt & lilii ſimiles: carpentiũ uero manibus in fumũ diſſoluunt & cinerem. Terræ quidem ſodomiticæ fabula eiuſmodi finem habet ex facie

Cap. X.

AT Veſpaſianus hieroſolymorũ hĩtatores muniri undiq; cupiẽs apud Hierico & Amullam caſtellis erectis utrobiq; auxiliatorũ piter ac romanorũ præſidia collocat. Mittit aũt Gephaſiõ Locutiũ Annium: equitatus ei parte multiſq; peditibus attributis. Qui primo aggreſſu ciuitate capta mille iuuenes: qui ne fugerent præuẽti erant interficit familias captiuas ducit: bona militibus prædari pmittit. Incenſis deinde domibus ꝓximos petiit: erat aũt fuga potentiũ & interitus infirmorũ: quodq; occupatũ fuiſſet flãmis dabat: omnibuſq; tam montanis locis quã tota planicie bello oppreſſis apud Hieroſolymã degentes exeundi copiã non habent cũ tranſfugere quidã cupientes a zelotis aſſeruarent. Eos uero qui etiã tũc a romãis diſſidebant undiq; ciuitate uallata cohiberet exercitus.

Cap. XI.

VEſpaſiano aũt Cæſaream reuerſo & cum omnibus copiis in ipſam hieroſolymã ꝓficiſci paranti nuntiatur Nero peremptus cum per annos treſdeci & octo dies ĩperaſſet. De quo referre quẽadmodũ dehoneſtarit ĩperium: nequiſſimis hoĩbus Minphidio & Tigillino & indigniſſimis libertorũ ꝓmiſſa re. pu. q; hoꝝ captus inſidiis ab oĩbus ſuis ſeruatoribus deſtitutus cũ quatuor libertis fidelibus in ſuburbanũ fugerit ibiq; ſemet occiderit. & q; multo poſt tẽpore qui eum depoſuerant pœnas dederint: bellũq; per Galaciã quo pacto deſierit: & q; galba creatus imperator Romã redierit ab Hiſpania. & quemadmodũ incuſatus a militibus tanquã humilioris eẽt animi in medio foro necatus ſit: & Otho declaratus ſit ĩperator eiuſq; militiã in Vitellii duxiſſet exercitũ nec non & Vitellii turbas & circũ capitoliũ pugnam: & quẽadmodum uel Antonius primus & Mutianus Vitelliũ interfecerint uel germanorũ agmina bellum ciuile ſedauerint. Hæc oĩa recuſaui narrare cum fide: q; & a multis græcorũ itẽq; romanorum & a cunctis copioſe præſcripta ſunt. Ordines autem rerum continuandi gratia ac ne interciſa pendeat hiſtoria ſummatim ſingula deſignabo.

Cap. XII.

IGitur Veſpaſianus primo qdẽ in hieroſolymã militiã differebat expectãs quo nã urgeret ĩperiũ poſt Neronẽ. Deinde ubi Galbã ĩperare cognouit nihil conari decreuerat priuſq; ille quoq; ad ſe de bello aliqd aſcriberet. Mittit ãt ad eũ Titũ filiũ ſuũ & ſalutatũ ſimul: & ut de iudæis mãdata acciperet. Ob eaſdẽ cãs & rex Agrippa nauigauit ad Galbã. Sed dũ Achaiã q; hiems erat lõgis nauibus ꝓteruehunt̃ iterfici Galbã cõtigit ſeptẽ mẽſi-

bus & totidē diebus. Deinde Otho ſuſcepit imperium: ac tres menſes rem publicam gubernauit Agrippa uero nihil mutatione deteritus Romā pergere ſtatuit. Titus uero diuino quodā ipulſu ex Achaia ad Syriā nauigat: & mature inde Cæſareā uenit ad patrē. Suſpenſi aūt de omnibus qua ſi nutante romano imperio iudæoꝝ militiam negligebant. Patriæ quoq; metuētes aggredi alienigenas importunum eſſe arbitrabantur.

Capitulum. XIII.

INterea tamē bellū aliud in hieroſolyma excitaſ. Erat Simon Gioræ filius patria geraſenus ætate iuuenis: ſed calliditate poſterior Ioanne: a quo iāpridē ciuitas poſſidebaſ: uiribus aūt corporis audaciaq; præſtantior. Ob quā ex agrabactena quoq; Toparchia: cuius rector erat pulſus ab Anano pōtifice ad latrones puenerat: qui Maſſadā occupauerāt. Is aūt primo quidē ita ſuſpectus erat: ut eū ad iſerius caſtellū cū mulieribus q̄s ſecū adduxerat trāſire permitterent ipſi excelſius incolētes. Rurſus aūt pp neceſſitudinē moꝝ fidelis eē uidebaſ. Nā & ductor erat prædaꝝ exeūtibus & cū ipſis territorium Meſſadæ populabaſ: nec tamē eos ad maiora exhortanda metuebat. Dominandi enī cupidus magnorūq; appetens quia morte Anani cōperit in mōtana diſceſſit ac uoce præconū ſeruis libertate ꝓmiſſa: itēq; liberis ꝓmio cunctoſq; q ubiq; fuerant nequiſſimos cōgregauit. Iam ualido cōflato collegio mōtanos uicos diripiebat. Semp āt accedentibus pluribus eius ſociis: audebat etiā in humiliora loca deſcendere: & ciuitatibus quo que iam terribilis erat: multoſq; potentiū uis eius & ꝓſpera facta ſollicitabant. Nec iam ſeruoꝝ tantum ſiue latronum exercitus erat: ſed multoꝝ etiam populariū tanquā regi parebat obſequo. Excurſus aūt agebatur Agrabattenā Toparchiā & in maiorem uſq; idumeā. Vicū enī cui nomē eſt Aiam muro amplexus ad tuitionē ſui pro caſtello habebat. In ualle enī quæ appellaſ Pharagata occultas quidē dilatauit ſpeluncas: multas uero patas inuenit: atq; is cōditoꝝ prædæ receptaculis utebaſ. Quin & direptos illic fructus reponebat: multaq; collegia diuerſabanſ: neq; dubitabatur q̄ in hieroſolymis copiis & apparatu ꝓluderet. Vnde inſidias ueriti zelotæ ac præuenire eū qui cōtra ſe creſceret cupiētes plæriq; cū armis egrediunſ. His aūt Simō occurrit: cōmiſſoq; prælio multos occidit & reliquos cōpellit in oppidū. Nondū aūt uiribus fretus ab obſidiōe deterreſ Prius aūt idumeā ſubiugare conatus eſt. Itaq; cum uiginti milibus armatoꝝ ad fines eius ꝓperabat. Idumeoꝝ aūt princeps mature ex agris quiq; fere milibus pugnantiū ciuiū congregatis: pluribus aūt qui ſua ſeruarent domi dimiſſis pp Sicarioꝝ qui Meſſade uerſabanſ incurſus. Simonē in finibus præſtolabantur: ubi cōflictu habito ac per totū diem detracto prælio: neq; uictor neque uictus abſceſſit. Et ipſe quidē in Aiam uicū: idumei uero domum regreſſi ſunt. Non multo autē poſt Simon cum maioribus copiis eoꝝ fines petebat: caſtriſq; in quodā uico cui nomen eſt Thecoe poſitis ad cuſtodes Herodii qd̄ non longe aberat de ſociis ſuis Eleazarū miſit: ut caſtellum ſibi traderent perſuaſurum: quē quidē ſine mora ſuſcepere cuſtodes cauſæ neſcii cur ueniſſet. Mox aūt de traditione prolocutum ſtrictis gladiis perſequebantur: donec fugæ locū non reperiens de muro in ſubiectam uallem ſe proiecit: & ille quidē hoc modo ſtatī moritur. Idumeis aūt uires Simonis formidantibus placuit priuſquā bello congrederentur explorare hoſtium copias. Huic aūt ſe in miniſtrum obtulit parato animo Iacobus quidā e rectoribus cogitans proditionem. Denicq; profectus ab Aluro: in hoc enim uico tunc idumeorum collectus erat exercitus: ad Simonem uenit: primumq; ſe patriam ſuam traditurum eſſe paciſcitur accepta fide q̄ ſemper ei cariſſimus foret. Mox etiam de tota idumea operā pollicetur. Ob quas res humaniſſime apud Simonem cœnatus clariſſimiſq; promiſſionibus animatus ubi ad ſuos rediit: primo Simonis exercitum multiplici numero mentiebatur eſſe maiorē, Deinde rectoribus etiā paulatimq; multitudine uniuerſa ꝓterritis ut ſimonē reciperēt ſuadebat: eiq; ſine pugna regē oīum ꝓmitterēt principatum. Simul autē & hoc agens & Simonē p nūcios euocabat diſiectuꝝ ſe pollicitus idumeos quod & ꝓſtitit. Nam cū iam appropīquaret exercitus: equū primus inſcēdit & cū ſociis corruptōnis effugit. Pauor autem occupat uniuerſam multitudinem: ac priuſquā ad manus ueniretur domum quiſq; ſuā ſoluti ordine receſſerunt. Simon præter opinionem ſine ſanguine idumeā ītroiuit: primumq; aggreſſus ex improuiſo Cebrō municipium capit: in quo maxima præda potitus eſt: multoſque fructus diripuit. Cebron autem indigenæ ferunt non eiuſmodi terræ ciuitatum uerum etiam ægyptia memphia antiquorum. Denique duo milia & trecenti eius connumerātur anni: hæc autem fabula eſt. Abraam quoque parenti iudæorum fuiſſe domicilium: poſteaquā Meſopotamiæ ſedes reliquit eiuſq; poſteros hinc ad ægyptum eſſe profecturos. Quoꝝ etiā nunc monumenta extant in eadem ciuitate per optimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur autem ſexto ab oppido ſtadio arbor maxima Terebintus: eamque memorant ab initio mundi creati nūc uſq; durare. Hinc totam Simon peruaſit idumeā: non modo uicos eius & ciuitates

depopulando:sed excitando etiã territoria. Nam ꝑter armatos quadraginta eũ milia sequebant ut his nec uictui quidem necessaria satis essent. Ad has aũt necessitates accedebat eius crudelitas insuper iracundia quo magis uastari contingit idumeã ut quẽadmodũ post locutas silua cerni solet & frondibus spoliata:sic etiã qua Simonis transisset exercitus a tergo solitudinẽ relinquebat: & aliqua quidẽ cõburendo:alia diruendo:& quicquid in ciuitate uel in agris natũ est conterẽdo calcibus aut depascendo delebant perq; quã terram cultã iter agendo faciebant eam steriliorem. Prorsus ut ne signũ quidem uastitatis relinqueret quod aliquando fuisset. Hæc oĩa rursus zelotas incitauerunt:& aperto quidẽ bello confligere pertimuere:insidiis uero per itinera collocatis uxorẽ Simonis rapiunt:eorũq; præterea quos habebat in obsequio plurios. Deinde tanꝫ Simonem ipsum cœpissent:in ciuitatẽ exultantes recedũt. Continuo náq; sperabant armis eũ depositis pro uxore sibi supplicaturũ. Illum aũt nõ misericordia sed ira coniugis raptæ perseuerat. Cũq; ad muros Hierosolymorũ ueniisset ut fera sautia quæ percussores prendere nequisset. ita in quos reperisset effundebat insaniã. Deniq; olerũ sarmentorũq; causa progressos ad murũ imberbes pariter ac seniores correptos uerberabat ad necem ut animi indignatione id solũ abesse uideretur: q; non etiã uescerentur corporibus mortuorũ. Multos aũt abscisis manibus dimittebat in ciuitatem una perterrefaciens inimicos & populũ reuocare cupiens a nocentibus. Hisq; mandabat ut dicerent q; iuraret Simon per deũ qui cũcta regeret:nisi cito sibi redderent coniugem suã muro prærupto oĩbus qui in ciuitate essent similiter uteretur:neq; cuiquã ærati pceret:aut ab innocẽtibus discerneret noxios:donec his eius mandatis nonmodo populus sed etiã zelotæ metu perculsi remiserunt ei mulierẽ atq; ita delinitus paulisper ab assidua cæde requieuit.

Capitulum.XIIII.

NOn solũ aũt per iudæã erat seditio bellũq; ciuile:uerũ etiã per italiã. In medio náq; romanorũ foro Galba perempto:creatus Otho iperator cũ Vitellio iperante pugnabat: quem germanorũ tunc manus elegerat. Habito aũt apud Bebriacũ galaciæ prælio cum Valente & Cinna Vitellii ducibus primo die Otho supauit:altero Vitellii milites:multisq; trucidatis & aduersæ partis audita uictoria. Otho apud Brixellũ semet occidit:postquã biduũ tresq; menses iperium tenuit. Accesserunt autem Vitellii ducibus Othonis milites & ipse iam Vitellius Romã cum exercitu ueniebat.

Cap.XV.

DVm interea Vespasianus quinto die iunii mensis Cæsaream profectus est: eas quas nondum subuerterat idumeæ partes petiuit & in montana regione quo primum ascendit toparchias duas Colniticã & Acrabiticã subegit. Deinde post has Vithrega & Vphre municipia: ibiq; præsidiis collocatis usq; hierosolymã equitabat. Multos uero tũc deprehẽsos necabat:multosq; capiebat. Rectorũ aũt unus cerealis cũ equitũ pte ac peditũ superiorẽ quæ dicitur uastabat idumeã & Capherã quidẽ pseudo municipiũ aggressione captũ incendit. Alterum uero quod caphaphin dicit admoto milite obsidebat muro satis ualido cinctũ. Diutius aũt ibi se moraturum speranti subito portas aperuere:& cũ precibus adorantes ei se tradidere. Quibus subiugatis cerealis in crebron alterã ciuitatem antiquissimam tendit sitam:ut dixi:in montanis locis haud pcul ab hierosolymis. Vi aũt itromissus in eã reliquã multitudinẽ quã ibi offendit cũ puberibus interemit:oppidũ uero ipsum exurit. Omnibusq; iã captis ꝑter castella Herodiũ & Messada & Macheruntha quæ alatronibus tenebant sola iam hierosolyma romãis ante oculos erat: quæ expugnanda restabat. Simon aũt ubi uxorẽ suã a zelotis recepit ad reliquias iudeæ regredit persequẽdas:& undiq; circũacta natione hierosolymã cõpulit plærosq; fugere:cũ ipe quoq; ad eã sequeretur. Deinde cũ muro eius obsesso operariorũ ex agris ad eunte multitudinem cœpisset interficiebat. Eratq; populo foris Simon romãis terribilior:intus zelotæ utriusq; seniores: quos etiã galilei nouis inuentis & audacia factionũ corrũpebant. Nam & ioannẽ ad potentiã ipsi puexerant. Et ioánes & potentia quã sibi cõparauerant:uicem referens oĩa quæ desiderarent ut facerent permittebat. Insatiabilis autẽ rapinarũ cupiditas erat:domorũque locupletum perscrutatio. Cædes aũt uirorũ & fœminarũ & iniuriæ ꝓ ludo habebãt:prædáq; cũ sanguíe deuorátes sine aliquo metu:post satietatẽ muliebri libidíe tabescebãt:cõptiq; crines ac fœminarũ uestes induti loriq; unguẽtis:& ut forma placeret oculos illiti nõ solũ ornatũ:sed ipudẽtiã quoq; mulierũ imitabãt: & obscenitate nimia nepharios coitus exigẽtes ut í lupanari uersabant: ciuitatẽq; totã ut ipuris facinoribus ꝓphanabãt. Effœminátes aũt uultũ dextras ad cædẽ prõptas habebãt:delicatoq; incessu eneruati subita ícursiõe bellatores fiebãt. Et de paludamẽtis uersicoloribus eductis gladiis: casu obuios transuerberabant. Eos autem qui ioannem fugissent excipiebat senior in cædibus Simon:quiq; intestinum euasisset tyrannum: ab eo qui prope erat occidebatur. Omnis autem

fugæ uia transire cupientibus ad romanos abscissa spes erat. Inter ioānis aūt copias quantū erat idumeorū dissidebant:separatiq; ab aliis aduersum tyrannū tam liuore potentiæ quā crudelitatis eius odio armantur.Deinde pugna congressi multos zelotarū perimūt: cæteroscq; i aulā regiā compellunt:quā Grappe ædificauerat.Hæc aūt fuerat cognata Sizæ regis adiabenorū.Vna uero irrupere iudæi atq; inde zelotæ in phanū pulsi ioannis pecunias prædabant. In aula enī supradicta & ipse degebat:tyrannidis spolia deposuerat.Inter hæc aūt zelotarū qui per ciuitatē dispersi ad illos qui in templū fugerant aggregati sunt:eoscq; ioannes aduersus populū & idumeos educere cogitabat. Istis aūt non tam ipetus eorū metuendus erat:cū pugnā plus possent quā confidētia:ne de templo nocte subreperent:seq; pariter occiderent:atq; oppidum concremarent.

Capitulum.XVI.

ITaq; collecti cū pontificibus deliberabant:quoniā pacto impetum præcauerent.Sed profecto deus sententias eorum in deterius uertit: & interitu acerbius excogitabant salutis remedium.Nam ut ioannem deiicerent:Simonem recipere statuerunt:& cum precibus alterum sibi tyrannum imponere.Itaq; decreto obtemperatur:missoq; Mathia pontifice rogant Simonē ut ad se introiret:quē sæpe timuerāt.Cum his aūt precatores erāt: etiam qui zelotas ex hierosolymis fugerāt.Domus quisq; suæ desiderio & fortunarū.Ille autē nimis superbe se dominū fore pollicitus uelut ciuitatem liberaturus ingreditur:cū salutis eum datorem ac defensorē sui populi clamor designaret.Vbi uero cum suis copiis introiit: mox de propria potentia deliberabat:nec minus eos a quibus rogatus erat quā eos contra quos fuerat aduocatus inimicos putabat.Ioannes aūt cū multitudine zelotarū in templo exire prohibitus amissis etiam quæ in ciuitate habebat.Nam statim rex eorū Simon cū sociis diripuerat:salutem iam desperabat. Templum tamen adiuuante populo Simon aggreditur.Illi autē in porticibus per quæ propugnacula stantes impetū repellebant:multiq; a Simonis parte oppetebant:multi sauti referebantur:quoniā zelotæ ad dexterā superiores erant:eoq; ictus impenetrabiles habebāt.Et quāuis loco plus possent:turres tamen quatuor maximas fabricauerant:ut ex alto uidelicet missilia torquerent.Vnam ad orientalē angulum:& septentrionalē alteram:super xistum tertiā:in angulo alio contra ciuitatē inferiorem.Quarta uero turris supra uerticem pastophoriorū cōdita erat: ubi moris est unum de sacerdotibus astantem post meridiem quod septimus quisq; iciperet tuba significare:rursusq; uesperi quod desineret nunc ferias populo:nunc ut opus faciat denuntiātem.Per turres aūt disposuerunt balistas saxorūq; tormenta & sagittarios & fundarū scientes.Itaque tunc Simon pigrius ad impetus mouebat:cum plæriq; mollescerent:amplioribus tamen copiis fretus propius accedebat.Machinarū enī missilia delata longius multos pugnantiū pimebāt.

Capitulum.XVII.

PEr idem tēpus rōanos quoq; scæuiora mala circunueniunt. Aderat enī ex germania Vitellius cū exercitu:aliā præterea ingentē multitudinē secū trahens.Et cum eum destinata militi spatia nō caperent totā urbē pro castris habebat oēmq; domū repleuit armatis.Illi autē cōspectis romanorū diuitiis oculis insuetis & auri argentiq; stupore perfusi uix cupidinē continebāt:adeo ut in rapinas se cōuerterent & eos qui obstare conarentur occiderent.& in italia quidē ita res erāt.Vespasianus aūt postquā Hierosolymis ꝓxima depopulatus Cæsareā reuertebatur audiit romanorū tumultus & Vitelliū principē. Hoc aūt licet ipse iperium pati sicut bene iperare nosset ad indignationē perductus est:dominū dedignabat eum qui ueluti desertum inuasisset imperium. Dolore aūt saucius cruciatum ferre non poterat:neq; aliis uacare bellis cum patria uastaretur.Verumtamen quantum ira impellebatur adulciscendū:tantum longinquitatis cogitatio reprimebat. Multa enim fortunam posse noua facere priusquam ad italiam præsertī hiemis tēpore ipse trāsiret:plusq; crescentē iracundiā cohibebat. Rectores āt cum militibus cōuenientes aperte iam de mutatione tractabāt:& cū idignatiōe uociferantes incusabant Romæ constitutos milites & in delitiis agentes:qui ne famam quidem belli sustineāt: quibus libuerit discernere principatum:& spe quæstus imperatores creare. Se aūt laboribus tot exactis sub galeis senescentes aliis condonare potestatem: cum apud se digniorem habeant iperio.Cui si hanc amiserint quam iustiorem uel quando reficerent erga se beniuolentiæ gratiam. Tanto autem Vespasianum quam Vitellium dignius esse pricipem fieri:quanto illis qui eum declarassent ipsi præstarent. Non enim se minora pertulisse bella:quā qui ex germania uenissent: neq; illis qui tyrannum inde ducerent in armis deteriores esse. Nullum aūt in creando Vespasiano fore certamē.Non enim senatū populum ue romanum uitellii libidies pro Vespasiani pudicicia perpessuros:nec pro bono imperatore crudelissimū tyrannū: aut filium pro patre optaturos principem.Maximum enim pacis tutamen uerā in iperatore præstantiā.Ergo siue peritiæ

senectutis debeatur imperium:habere se uespasianum:siue adolescentiæ uiribus Titum:ex amborum ætate quod erit cõmodũ temperabitur. Non solũ aũt se ministraturos declarati imperii uires:qui tres legiones regũq; habentes auxilia conseruassent oĩa ad orientẽ atq; ad Europã Vitellii timoribus seperata:sed etiam qui essent ĩ italia ꝓpugnatores uespasiani fratrem atq; alium filium:quoꝝ alteri multos dignitate præditos iuuenes sotiatũ iri spectarent: alteri uero etiã urbis esset cõmissa custodia. Quæ pars ad ꝑperii prĩcipia non parũ ualeret. Postremo si ipsi cessarẽt senatum fortasse declaratuꝝ eũ principẽ quẽ cõseruatores milites dehonestarent. Hæc primo ꝑ cuneos milites loquebant. Deinde adhortati se inuicẽ Vespasianũ imperatorẽ appellant: eumq; ut in periculo constitutum imperiũ cõseruaret: orabant. Illi aũt olim quidẽ reꝝ oĩum cura fuit: nequaquã uero ꝑperare uolebat. Dignum quidem se factis existimans:priuatæ autẽ uitæ securitatem clarioris fortunæ periculis anteponẽs. Recusanti autẽ rectores magis instabant:& circũfusi milites cũ gladiis mortẽ ei minitabantur nisi uiuere uellet ut dignus esset. Diu tamen reluctatus ꝙ renuebat imperiũ. Postremo cũ his qui se designauerant minꝰ dissuadere posset:accepit. Mutiano aũt cæteriscq; qui eũ ad imperiũ inuitauerant:& exercitu alio uociferante ut se ĩ hostes oẽs duceret:prius res alexandrinas ꝓcurandas putauit:sciens ægyptũ plurimã esse partẽ imperii propter frumentariã functionẽ: eaq; si potitus esset ui quoq; si præstaret Vitellium deiiciendũ spera bat. Nec enĩ perpessuꝝ esse populũ fame oppressum. Simul etiã duas legiones:quæ apud Alexandriam degerent sibi cupiebat adiungere. Cogitabat enĩ etiã propugnaculo sibi fore illã regionem aduersus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis accessu mariq; ĩportuosa est: & ab occidente qdem aridam lybiã habet obiectã:a meridie uero limitẽ qui Sienẽ ab æthiopia dirimit:nauibusq; inuias Nili fluminis cataractas. Itẽq; ab oriente mare rubrũ ad Cosoton ciuitatẽ usq; diffusum. Septentrionale uero munimentũ habet terrã usq; ad syriã: & qđ dicitur ægyptiũ pelagus totum portibus carẽs. Hoc quidẽ modo ægyptus ex omni parte tuta est. Inter peluſiũ uero & Sienẽ per duo milia stadioꝝ porrigitur. Ex Plinicine aũt ad Peluſiũ nauigio stadioꝝ trium miliũ & sexcẽtorum. Nilus aũt ad Elephantinẽ usq; nauibus ascenditur. Nanq; ulterius progredi ut supra dixi mus cataractæ non sinunt.

Cap. XVIII.

POrtus aũt alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. Nam & hostium ꝑ angustum habet:saxisq; latentibus a directo cursu deflectitur:& læua quidẽ pars manufactis brachiis cingitur. A dextera uero pharus obiecta insula turrim maximã sustinet: ad trecenta usque stadio nauigantibus igne lucentem:ut quã longissime difficultatem applicandaꝝ nauium præcaueant. Circũ hanc aũt insulam opere istructo igentes muri sunt: quibus afflictuũ pelagus & a uersis obiicibus fractũ asperiorẽ facit meatũ:eoq; piculosum per angustiam aditũ. Intus tamen portus ipse tutissimus est: & triginta stadiis magnus. In quẽ tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinẽ deuehuntur:quã quæ superant ex bonis domesticis & idigenis in totum orbẽ diuisa exportant. Itaq; nõ sine ratione Vespasianus alexandriam rumore cupidus occupauit:ad totius ꝑperii firmamentũ. Proinde statim ad Tyberiũ Alexandrũ litteras dedit:qui ægyptũ & alexandriã regebat:indicans militũ alacritatẽ:quodq; ꝙ ipse necesse fuit susceptο munere principatus operã atq; adiumentũ eius assumeret. Alexãder aũt simul ut uespasiani legit epistolam prompto animo:& legiones eius sacramento rogauit & populum:uiriq; aũt libẽtissime paruere uirtutẽ uiri ex ꝓxima administratiõe scientes. Et ille quidem pmissa sibi ptãte:oĩa quæ imperii usus exigeret aduentui quoq; principis necessaria iã parabat. Opinione uero citius declaratum in oriente Vespasianum imperatorẽ ubiq; fama nunciauit. Et uniuersæ qdem ciuitates festos dies habebãt:nuntiiq; læti ꝑ eo simul & sacrificia celebrabãt. Agmina uero apud Mesiã pãnoniãq; degentia:quæ ꝓp Vitellii audaciã paulo ante fuerant cõcitata: iusiurandũ Vespasiano maiore gaudio ꝓbuerunt. Vespasianus aũt cæsareã reuersus iam Beritũ uenerat:ubi multæ quidem e Syria:multæ uero ab aliis prouintiis legationes aderãt obuiã ei coronas & gratulatoria decreta a singulis ciuitatibus offerentes. Affuit autem rector etiã prouintiæ Mutianus: populorũ alacritatem iurataq; per ipsum principi sacramenta renuntians. Vbiq; autẽ uespasiani uotis obsecundante fortuna:rebusq; ad eum plurima ex parte inclinatis cogitare cœpit:ꝙ non sine prouidentia sumpsisset imperium. Sed iusta quædam fati ratio ad eius ptãtem circunduxisset rerum omnium principarum. Recordatus autem signa & alia:multa enim sibi contigerant imperium præmonstrantia:& iosippi dicta quibus eum Nerone uiuo ausus fuerat appellare imperatorem. Admirabatur aũt uiꝝ quẽ adhuc habebat in uinculis:aduocatoq; Mutiano cũ amicis & rectoribus aliis:primo quã strẽnuus fuisset iosippus: qnantũq; in iotapatis expugnandis propter eum laborasset exponit. Deinde uaticinatiões eius quas ipse quidem timoris cã suspicaretur esse figmenta:tempus aũt diuinum fuisse ut rerum exitus probauisset. Tũq; inhonestũ eẽ ait:ut qui

sibi auguraſſet imperium uociſq; dei miniſter ac nuntius extitiſſet adhuc captiui loco haberet: fortunáq; ſuſtineret aduerſam. Vocatúq; ad ſe ioſippum ſolui iubet. Hoc aũt facto alii quidé rectores ex ea gratia quã alienigenæ retuliſſet: præclara etiã de ſe ſperanda eſſe arbitrabant. Titus uero qui cũ patre aderat: iuſtum eſt inquit pater una cũ ferro etiã ꝓbro ioſippum ſolui. Erit aũt tanquã nec initio uinctus ſi non diſſoluerimus: ſed inciderimus catænas. Nanq; id agi ſolet ĩ his qui non recte fuerĩt uincti. Eadé ueſpaſiano placebãt: & quidã interueniens ſecuri catænas abrupit. Ioſippus. quidé pro his quæ prædixerat præmio famæ donatus: & de futuris iam dignus cui iam credendum eſſe habebatur. Cap. XIX.

VEſpaſianus aũt reſponſo legationibus reddito: iuſteq; & pro meritis adminiſtrationibus ordinatis Antiochiã uenit. Et quo primũ tenderet cogitans Alexandrino itinere præſtabilius eſſe duxit quæ Romæ agerentur curare. Alexandriã enĩ ſtabilé eſſe: rõanas auté tres a Vitellio ꝓturbari. Mittit igitur ĩ italiã Mutianũ cũ multis equitum peditũq; copiis. Qui tamẽ propter hiemis aſperitatẽ ueritus nauigare per cappadocias & Phrygias ducit exercitum. Inter hæc aũt Antonius primus aduocata legione tertia ex his quæ apud Meſiã morabantur: illã enĩ regebat prouinciã: bellũ gerere cũ uitellio ꝓperabat. Vitellius aũt cũ magna manu Ceciniũ cominiũ obuiã ei mittit. Is aũt roma ꝓfectus quãprimũ circa Cremonam Galliæ Antoniũ cõſequitur: quæ cõfinis Italiæ ciuitas eſt: ibiq; cõſpecta hoſtiũ ordinatõe ac multitudíe prælio quidẽ cõgredi nõ audebat. Diſceſſũ aũt piculoſum reputans de ꝓditiõe deliberabat. Conuocatis aũt Ecatontarchis & Chiliarchis ſibi ſubditis ut tranſirẽt ad Antoniũ ſuadebat. Vitellii quidé rebus detrahẽs. Veſpaſiani aũt uires extollens: & alteꝝ nomẽ ĩperii tantũ: alteꝝ uirtutem habere cõmemorans: ipſis quoq; melius eẽt ſi id gratũ faciant: qđ neceſſe eſt. Cũq; ſe multitudíe ſuperatũ iri ſciant uoluntati periculũ ꝓuenire. Nam Veſpaſianũ quidé idoneũ eſſe etiã ſine ipſis ad reliqua uindicanda: uitelliũ uero nec cũ ipſis quidé præſentia poſſe ſeruaṙ. Multa ĩ hũc modũ qđ uoluit ꝓſuaſit: & cũ milite tráſſugit ad Antoniũ. Eadé uero nocte milites pœnitudo ſimul ac metus eius ſi uiciſſet a quo miſſi fuerãt occupauit: eductiſq; gladiis cecinã obtruncare uoluerũt. Feciſſentq; niſi his aduoluti chiliarchi ſupplicaſſent. Quãobrẽ cæde quidé ſe abſtinuerunt: uinctum aũt quaſi proditorẽ Vitellio tranſmittendũ habebant. His auditis primus continuo Antonius ſuos mouet: eoſq; armis indefectores ducit. Illi aũt inſtructi ad præliũ pauliſper quidẽ reſtiterunt. Mox aũt loco pulſi romani Cremoná fugerunt. Primus aũt comitatus equitibus curſus eoꝝ præuertitur: & per ciuitatẽ circũcluſam plærãq; multitudinem peremit. Aggreſſus aũt reliquos oppidũ militibus prædari permiſit. In quo multi quidẽ hoſpites mercatores: multi uero indigenæ piere. Totus Vitellii exercitus uiroꝝ triginta milia & ducẽti. Quin & Antonius eorum quos de Meſia adduxerat q̃tuor milia & qngẽtos amittit. Solutũ aũt uinculis Ceciniũ reꝝ geſtarum nuncium ad Veſpaſianũ dirigit. Qui ad eũ intromiſſus & collaudatus eſt: & ꝓditoris dedecus inſperatis ꝓexit honoribus. Romæ aũt Sabinus ubi Antoniũ appropinquare cognouit fiducia recreatus eſt: collectiſq; uigilum militũ agminibus nocte occupat capitoliũ. Luce uero facta multi nobiliũ ſotiati ſunt ei: & Domitianus fratris filius pars ingens obtinẽdæ uictoriæ. Sed Vitellius de primo quidẽ minus curabat. His aũt iratus qui cũ Sabino defecerant & nohiliũ ſanguinem pro ĩgenita crudelitate ſitiens ĩmittit capitolio quã ſecũ adduxerat militũ manum. Vbi multa ab his itẽq; aliis qui templũ tenebãt pugnãtibus audacter admiſſa ſunt. Poſtremo aũt germani cꝑ multitudine ſuperabãt collẽ obtinuerũt. Et Domitianus quidẽ cũ multis Romanoꝝ uiris inſignibus diuina quadã ratiõe ſaluus euaſit. Reliqua uero multitudo tota laniaṫ. Et Sabinus quidem ad Vitelliũ ductus occidiṫ. Milites aũt direptis donariis templũ incendũt. Tumq; poſtero die cũ exercitu uenit Antonius: eũq; Vitellii milites excipiunt: & trifario cõmiſſo ĩtra urbem prælio oẽs interiere. Procedit aũt ebrius de palatio uitellius: & ut aſſolet in extremis longiore luxu ꝓdigæ mẽſæ refertus. Tractus aũt per populũ uarioq; uerboꝝ genere dehoneſtatus in media urbe iugulatur. Octo menſes ac dies quiq; potitus ĩperio: quẽ ſi uiuere diutius cõtigiſſet: ut opinor: eius luxuriæ minie ſufficere potuiſſet ĩperiũ. Alioꝝ uero mortuoꝝ ſupra qnquaginta milia numerata ſunt. Hæc quidé geſta ſũt die tertio mẽſis octobris. Cap. XX.

POſtero autem die mutianus cum exercitu romam ingreditur: & antonii militibus a cæde repreſſis adhuc enim hoſpitia ꝓſcrutando: & Vitellii milites & ex populo plurimos qui cũ illo ſenſerãt occidebãt: examinatõis diligentiã iracundia ꝓueniẽtes. Domitianũ productũ populo rectorẽ inſinuat: uſq; ad patris aduentũ. Populus aũt iã timore liberatus imperatorem prædicat ueſpaſianum: ſimulq; & illũ confirmatũ: & Vitelliũ eſſe deiectum feſta lætitia celebrabat. Cum autem ueſpaſianus Alexandriam ueniſſet: geſta ei romæ nunciata ſunt: & legati ei ex toto orbe cõgratulantes affuerũt. Cũq; maxima poſt romã ciuitas eſſet:

anguſtior multitudini ꝓbabatur. Firmato aũt iã totius orbis ĩperio rebuſq; populo præter ſpem conſeruatis Veſpaſianus in iudeæ reliquias intendit animum. Et ipſe quidẽ exacta hieme roma proficiſci parabat: reſq; apud Alexandriã mature cõponere proponebat. Filium uero Titum cũ externis copiis ad liberandã hieroſolymã dirigit. Qui terreno itinere Nicopolim uſq; progreſſus ab Alexandria ciuitate uiginti ſtadioꝝ interuallo diſtantẽ inde militẽ longis nauibus ĩponit. Iſq; Nilo flumine poſt menſium tractus Thumũ uſq; uehitur. Hinc aũt egreſſus in terrã apud Thãnim ciuitatem diuertit. Vnde ſecunda ei manſio fuit ciuitas Heraclius: & Peluſiũ tertia. Hic aũt milite per biduũ recreato tertio die peluſii fines tráſiit: unáq; manſionẽ profectus per ſolitudies ad Caſſii ionis templũ caſtra poſuit. Poſteroq; die apud Oſtracinẽ: quæ máſio aq ĩops eſt: ob quã cauſam aduentitia utuntur indigenæ. Hinc apud Rinocoruriã requieſcit: & inde progreſſus in quartam manſionẽ Raſiam uenit: quæ prima occurrit Tyriæ ciuitatẽ. Gaza uero quintæ manſionis caſtra ſuſcepit: & poſtea in Aſcalonẽ atq; hinc iamniã: deíde ioppam: & ex ioppa Cæſaream peruenit. Decreto apud ſe alias militum copias congregare.

Ioſephi de bello iudaico liber ſextus incipit.

TItus quidem ad eum modum quem prædiximus emẽſa ultra ægyptũ ad Syriam ad ſolitudinem cæſaream uenerat. Ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexándriam una cum patre imperium quod nuper eis deus permiſerat diſponente: contigit etiam ſeditionem quæ apud hieroſolymam erat aucta trifariã diuidi: & aliorum partem in alteram uerti. Quod ut in malis optimum quis dixerit factumq; iuſtitiæ. Nam zelotarum quidem in populum dominatio quæ auctor erat excidii ciuitatis: unde cœperit & per quos creuerit diligenter ſuperius declaratum eſt. Hanc autem non errauerit quiſquã dicens ſeditionem in ſeditione eſſe factam: ac ueluti rabida fera externarum penuria in ſua uiſcera ſcæuire ſolet. Sic Eleazarus Simonis filius qui & abinitio zelotas ĩ templum a populo ſeparauerat: uelut indignari ſimulans ob ea quæ in dies ſingulos Ioannes auderet. Cum ne ipſe quidem a cædibus quieſceret. Re autem uera ſeſe poſteriori tyranno ſubiectũ eſſe minime ferens ſummæ rei deſiderio propriæ potentiæ cupiditate ab aliis defecit. A ſcitis ét iuda Chaliæ filio & Ezenonis Simonis potentiſſimis: præter quos erat etiam Ezechias chobari filius non ignobilis. Horum ſingulos zelotæ non exigui ſequebantur. Occupatoq; interiore tẽpli ambitu ſuper eius portas in ſacris foribus arma ponunt: & abundare quidem ſe ſuis neceſſariis confidebant: ſacrarum enim rerum copia ſuppetebat nihil impium exiſtimantibus paucitati uero ſuorum timẽtes plærunq; in locis ſuis otioſi manebant. Ioannes autem quanto ſuperior erat uirorum multitudine tanto loco ſuperabatur: hoſteſq; habens a uertice: neq; ſine metu conabatur incurſus: & præ iracundia ceſſare non poterat. Plus aũt mali ꝓferens quã Eleazari parte afficiens tamẽ nõ remittebat. Crebri ei fiebãt ĩpetus & miſſiliũ iactus totũq; polluebaẽ cædibus tẽplũ. Filius aũt Gioræ Simõ quẽ rebus deſpatis inuitatũ ultro ſibi tyrannũ ſpe auxilii populus introduxerat: & ſupioré citatis retinẽs parte & ĩferioris plurimã partẽ aioſius iam Ioanné eiuſq; ſocios adoriebaẽ: qſi qui deſup ĩpugnareẽ. Subiectus aũt illoꝝ máibus erat ſicut & illi ſuperioꝝ Et Ioanné eueniebat duplex præliũ præferéte lædi piter ac lædere: quãtoq; uincebaẽ: eo q; Eleazaro eẽt humilior: tanto plus habebat Simone celſior cõſtitutus: cũ inferiores aggreſſus etiã ſola manu ſine labore ꝓhiberet. Deſuper uero ex phano iaculantes machinis deterrerẽt. Quippe baliſtis & nõ paucis lanceis utebanẽ ſaxorũq; tormẽtis: qbus nõ ſolũ bellãtes ulciſcebanẽ: ſed multos etiã ſacra celebrantiũ perimebãt. Quãquã enĩ ad omne ĩpietatis genus rabidi ferebanẽ: tamẽ eos qui ſacrificare cuperẽt recipiebãt cũ ſuſpitione & cuſtodibus ĩdigenas pſcrutando. Hoſpites enim etiã qui exoraſſent eorum crudelitaté poſt exituri ſubſiciua ſeditionis opa cõſumebantur. Miſſilia náq; machinaꝝ ui ad aram uſq; templumq; peruenientia in ſacerdotes ſacra celebrãtes cadebãt: ac multi qui ꝓperantes ab ultimis finibus terræ ad ſanctiſſimũ locũ: ueniſſent ante ipas hoſtias procubuerunt: aramque uniuerſis græcis & barbaris adorandam ſuo ſanguine imbuere. Indigenis autem mortuis alienigenæ ac ſacerdotes cum prophanis miſcebãtur per quæ atria diuina ſtagnum fecerat diuerſoꝝ cadauerũ ſanguis. Quid tantũ paſſa es miſerrima ciuitas a roma nis: qui tua inteſtina ſcelera purgaturi flammis introiere. Iam enĩ dei locus nõ eras neq; manere poteras domeſticoꝝ facinorum facta ſepulchrum: & quæ phanũ ciuili bello tumulũ cõſtituens poteris aũt denuo fieri: poteris ſi unquã uaſtatorẽ tui deũ placaueris. Sed enĩ reprimẽda ſũt quæ

dolent lege scribendi: q̄ non domestici luctus sed exponendarum rerum hoc tempus est. Prosequar autem seditionis facinora cætera.

Capitulum.II.

ERgo diuersis trifarie insidiatoribus Eleazarus quidē eiusq; socii qui sacras primitias conseruabant in Ioannē ebrii ferebantur. Qui uero huic parerent plebem diripiētes in Simonē rebellabant cum ipsi quoq; Simoni contra diuersæ partis seditiosos adiumento esset ciuitas. Si quādo igitur utraq; parte patiebatur Ioānes obuertebat socios & de ciuitate quidem subeuntes missis ex porticibus tælis de templo uero iaculantes machinis ulciscebatur. Quotiens aūt desuper instantium molestia caruisset: frequenter enī ebrietate & labore cessabant libentius in Simonē eiusq; socios quāpluribus irruebat. Semper aūt quantū in ciuitate populisset in fugā uersos ædes frumenti plenas oīumq; utensilium incendebat: idēq; hoc illo egrediente Simon insecutus agebat: ueluti pro romanis oīa consilio corrūperent quæ ad obsidionem ciuitatis erant præparata: suarūq; uirium neruos abscinderent. Deniq; contigit una exuri oīa circū templū & inter proprias acies solitudinē atq; aream pugnæ fieri ciuitatē cōcremari aūt paulominus omne frumentū quod non paucis annis sufficere potuisset obsessis. Deniq; fame capti sunt q̄ minime quiuissent nisi eam sibimet cōparauissent. Vndiq; aūt insidiatoribus & confinis oppugnātibus ciuitatē medius populus quasi aliquod magnū corpus lacerabatur. Senes uero ac mulierculæ intestinis malis attonitæ pro romanis uota faciebant: exterminiq; bellum quo domesticis malis liberarentur expetebant. Grauis aūt metus ac terror fœdissimus occupauerat: & neq; consilii capiendi tempus erat ut uoluntatem mutarent neq; pactionis aut fugæ spes cupientibus. Etenī custodiebātur oīa: dissidentesq; latronū principes quoscūq; romanis placatos esse uel transfugere ad eos uelle sentirent quasi cōmunes hostes interficiebāt: solūq; in occidendis uita dignis concordes erant. Et pugnātium quidē nocte dieq; clamor perpetuus oriebatur: sed metu acerbiores erant lugentiū quæstus Et assiduas quidē lamentationis causas calamitates præbebant: timor aūt includebat ululatus: atq; obmutescente dolore præ fortitudīe tacito gemitu cruciabantur: neq; iam aut reuerentia uiuis apud domesticos erat: neq; mortuis cura sepulturæ habebatur. Quoꝝ amboꝝ hæc causa erat q̄ quisq; de se sperabat. In omni enī re amicos remiserāt: qui cum seditiosis non erant: quasi continuo modis oībus morituri. At uero seditiosi congesta ī tumulum cadauera conculcantes dimittebant: & ex mortuis haurientes audaciam quos sub pedibus cernerent īmanius sæuiebant: semperq; aliquid in se pernitiosum excogitantes: & quod uisum fuisset sine miseratione facientes: nullam cædis aut crudelitatis uiam prætermisere: adeo ut etiam sacris materiis ad bellica conficienda instrumenta Ioannes abuteretur. Nam cum olim fulcire templum populo itemq; pontificibus placuisset: idq; uiginti cubitis altius ædificaret: rex quidem Agrippa ex monte Libano aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc ē ligna & magnitudine simul directa proceritate spectabilia. Interuentu aūt belli opere iterrupto Ioannes his sectis q̄ sufficere longitudinem credidit: turres ædificauit & aduersus eos constituit qui desuper a templo pugnarent. Post muri ambitum contra exedram occidentalē admotis qua solum poterat q̄ āliæ partes ratibus ex longinquo fuerunt occupatæ. Et ille quidē fabricatis ex impietate machinis subactum iri sperauit hostes. Deus uero laborem eius inutilē demonstrauit: & priusquā in his quicquā poneret romanos adduxit. Etenī Titus postquā partē ad se collegit exercitus aliis uero ut ad hierosolymā occurrerent scribit: cæsaream profectus est. Erant aūt tres legiones quæ pridem sub eius patre Iudæam uastauerant: & duodecima quæ olim cū Cestio male pugnauerat: quæq; licet per id fortitudine esset insignis: tunc tamen eoꝝ etiam memoria quæ pertulerat alacrius ad uindictam properabat. Harum quidē quintā legionē iussit sibi per amaus occurrere. Decimam uero ascendere per iericuntha. Ipse quidem cum cæteris regressus est: quo regum quoq; subsidia plurima quādudum multiq; syri auxiliatores comitabantur. Suppletū est aūt quattuor legionum quantum Vespasianus electum cum Mutiano miserat in italiam: ex his qui cum Tito accesserant. Duo nanq; milia de alexandrino exercitu lecta: tria milia uero ex Euphrate eum sequebantur & amicorum spectatissimus beniuolentia simulq; prudentia Tyberius alexander: qui antea quidem ægyptum administrauerat: tunc aūt dignus qui exercitum regeret: propterea iudicatus q̄ primus insipienti fuit hospes imperio: & cum fide clarissima incertæ fortunæ sotiatus est: idemq; consultor in usus bellicos ætate ac peritia precipuus aderat.

Capitulum.III.

PRogredientem uero in hostilem terram Titum antecedebant regia oīaq; auxilia post eos uiarum stratores castrorūq; metatores. Deinde rectorū sarcinæ atq; armati. Post hos ipse Titus & alios lectos habens & signiferos: quoꝝ agmē equites sequebātur. Hi uero ante

machinas ibant:& ſecundum illos una cū lectis Chiliarchi & præfecti cum cohortibus. Poſt aūt circum aquilā ſigna:& ante ſigna tubicines:deīde acies ſenum uiroꝝ ordinibus dilatata. Seruile autē uulgus a tergo cuiuſq; agminis:& ante hos ſarcinæ. Omnium uero nouiſſimi mercenarii eorumq; cuſtodes coactores armorū.Procedens aūt decenterexercitus:ita ut mos eſt romanis ī Suſnā per Samaritidē uenit:quæ & prius ab eius patre fuerat occupata:& tūc præſidiis tenebaſ. Ibi autem unam moratus eſt ueſperam:mane inde proficiſcitur:peractaq; in die manſiōe: caſtra ponit in loco quē iudæi ſermone patrio Achāto canlona uocitant:iuxta uicum quendam Gabe Saul nomine:quod ſignificat uallem Saul:diſtantē ab hieroſolymis ſtadiis fere triginta.Hinc ſex centis prope lectis equitibus comitatus perrexit in ciuitatem q̄ tuta eſſet:iudæorūq; animos ex ploraturus:ſi forte ſe conſpecto priuſquam ad manus ueniretur metuerēt.Audierat enim quod erat uerum:a ſeditioſis & latronibus oppreſſum populum daſiderare quidem pacē:ſed quod rebellantibus infirmior eſſet nihil conari.Quandiu quidem mane p uiam quæ ad murū duceret equitabat.Nemo autem portas aperuit.Vbi uero itinere ad turrim ſaxeam declinato tranſuerſū agmen equitum duxit infiniti ſubito proſiliunt:qua muliebres turres uocantur:& per eam quæ contra monumentum helenæ porta eſt egreſſi equitatum intercedunt:atq; alios etiam tunc uia currentes ne cum his qui deuerterent ſeſe iungerent a fronte oppoſiti prohibuerunt. Titū uero cum paucis ſeperant.Ille aūt ultra quidem minus progredi poterat:a muro enī cuncta foſſis patebant. & tranſuerſi erant hoſtes:multiſq; materiis impedita. Ad ſuos aūt in aggere conſtitutos recurſus intercidente hoſtili manu deſperabatur.Quorum plæriq; īpatoris piculū neſciebāt: ſed exiſtimantes eum ſecū reuerti ipſi etiā fugiebant. Titus autem in ſua tantū fortitudine ſitam eſſe proſpiciens ſpem ſalutis flectit equū:& ut ſequerenē cum clamore comites adoratus in medios hoſtes irruit ui ad eos trāſire feſtinans.Quo quidē tempore maxime intelligi potuit & belli momenta & imperatoꝝ pericula deum curare.Tot enim aduerſus Titum miſſilibus quom neq; galea neq; torace ſeptus eſſet non bellator enī ſed expoliator:ut dixi:proceſſerat:nullum in eius corpus delatū eſt:ſed tanq̄ ne eum ferirent ex induſtria mitterentur oīa præteruolabant.Gladio uero ſemp a lateribus inſtantes dirimens multoſq; ante ora ſubuertēs ſup cadentes agebat equū Illorum aūt clamor erat propter audaciā cæſaris ut eū aggrederenē cohortatio.Fugaq; & diſceſſio repentina quocunq; diuerteret curſum.Huic aūt ſe piculo participes cū a tergo & a lateribus foderenē adiunxerant.una enī erat cuiq; ſpes ſalutis uiā cito patefacere priuſq̄ circūuētus opprimeretur.Deniq; duo ex minus ptinacibus alter cū equo pcuſſus eſt:altero uero deiecto & occiſo equus eius abductus eſt. Titus uero iam cū cæteris in caſtra ſaluus euadit.Iudæis quidē q; aggreſſione prima ſuperiores fuerant inconſulta ſpes animos extollit:magnāq; his ī poſterum fiduciā momentum temporaneum cōparuit.

Capitulum.IIII.

CAeſar aūt poſtq̄ ex amaus agmen ſibi ſociatū ē nocte luce inde digreſſus ad locū qui Scopos appellatur accedit. Vnde iam & ciuitas & clari templi magnitudo conſpici poterat:qua parte ſeptētrionalē regionē continens ciuitas humilior proprie Scopos nominatus eſt:diſtans a ciuitate ſtadiis ſeptē:ibiq; duabus legiōibus ſimul quintæ uero retrorſum ſtadiis tribus caſtra muniri iubet.Labore nāq; nocturni itineris attritos milites ,pgredi uiſum eſt ut ſine fortitudine murū ſtruerent.Mox aūt cœpto ædificio decima quoq; legio per hiericūtha aderat a Veſpaſiano præocupata:ubi quædā pars armatoꝝ ī p̄ſidio fuerat collocata. His aūt p̄ceptū erat ſexto ab Hieroſolymis ſtadio caſtra ponere qua in parte mons qui appellatē Elacon contra ciuitatē ab oriente ſitus eſt atq; interiacēte ualle diſcernitur:cui nomē eſt Cedrō. Intra ciuitatem uero ſine requie confugientiū diſſenſionē tū primū ingens ſubito bellum foris interueniens refrenauit:& cū ſtupore ſeditioſi romanoꝝ caſtra inſpectantes trifariam diſtributa malam inter ſe iniere concordiā:rationēq; inuicē requirebant quidnā expectarēt:quid ue ꝓpeſſi tres muros contra uitam ſuā paterentur opponi:bellaq; tanta ſe fundente licentia tanq̄ ſpectatores bonorum opeꝝ ſibiq; utiliū reſiderent mœnibus clauſis remiſſiſq; armis ac manibus ī noſmetipſos profecto exclamat aliquis tantumodo fortes ſumus:romanorum autē lucro ex noſtra ſeditione ſine ſanguine oppidū cedet. His alios atq; alios congregantes exhortabantur: raptiſq; armis ſubito in legionē decimā ruunt:perq; uallē facto īpetu cū ingenti clamore muꝝ ædificantes romanos aggrediunt. Illi aūt ī opere diſtributi armis ob eā cauſam plæriq; depoſitis:nec enī excurſum iudæos auſuros eſſe credebant:& ſi maxime uellent animos eoꝝ ſeditione diſtractū iri arbitrabantur.Præter opinionē perturbati ſunt:atq; opere quiſq; derelicto confeſtim alii recedere.Multi aūt ad arma properantes priuſquā ſe in hoſtes corrigerent feriebantur.Plures autē iudæis ſemp adiiciebantur eoꝝ freti uictoria qui præceſſerant:& ꝙ cum pauci eſſent multiplex

numerus & sibi & hostibus uidebant: q secunda fortuna uterētur. Romani aūt maxīe ordinari consueti cū decore atq; præceptis bellū gerere scientes ex pturbatione trepidabant. Vnde tunc quoq; præuenti aggressione cedebant. Siquando tamen sese conuerterent ab insequentibus occupati & a cursu reprimebant iudæos & ob īpetū minus cautos feriebant. Semp uero excursiōe gliscente magisq; turbati postremo castris pulsi sunt: rotaq; legio in periculū uentura fuisse uidebatur: nisi hoc mature sibi nunciato Titus eis tulisset auxiliū: multisq; increpans ignauiam & suos a fuga reuocasset: iudæosq; a latere ipse cū his irruens quos circa se habebat electos: multos quidem occidisset: plures uero sautiasset. Omnes aūt in fugam uertisset: atq; in uallē præcipites compulisset. Illi autem in prono loco multa mala perpessi postquam in aduersam partē euasere. Flectunt se iterum & ualle intercedente cū Romanis dimicabant. Igitur ad mediū diē bellatū ē. Paulo autē post meridiē Titus his qui secū erant in subsidio collocatis: aliisq; cohortibus aduersus excurrentes oppositis: reliquū agmen ad muꝝ in summotis ædificandū remisit. Iudæis autē hæc fuga esse uidebat. Cunq; speculator quē in muro posuerant amictu agitato signū dedisset: frequentissima multitudo tāto īpetu prosiliit: ut eoꝝ cursu immanissimis bestiis esset assimilis. Deniq; in aduersa acie stantium nemo impetū sustinuit: sed tanquā machina percussum agmen continuo dissipatū est: pulsiq; in montē refugiunt. In ascensu aūt medio Titus cū paucis relictus: multūq; monentibus amicis qui pro impatoris reuerentia cōtēpto periculo pdurante ut mortē appetentibus iudæis cederet. Neq; pro his in discrimen ueniret: quos ante ipsum saluos esse non oporteret: sed potius fortunā suā reputaret q non militis offitio fungeretur: ueꝝ & belli & orbis terræ dominus esset: ne in fugam uerti uideret in quo oīa niterentur. Hæc aūt ne audiret simulans & ad se recurrentibus obstabat: eosq; in ora feriens cum ui obniterent occidebat: & in galeā repente incumbens multitudinē repellebat. Illi aūt & uiribus eius & obstinatiōe perterriti: ne tū quidem in ciuitatē fugere: sed in utrūq; latus ab eo declinātes rursum fugiētes insequebāt. Quos tamen aggressus a latere ipsorum quoq; impetū præpediebat. Dum hæc agunt etiā illos qui superiora castra muniebant: ubi fugere inferiores uidere metus ac turba occupat: totūq; agmen dispergitur suspicantiū: excursum quidē iudæoꝝ ferre non posse. Titum uero in fugam reuersum. Nec enim unquā illo manente alios fugituros fuisse: & tāquā laruali terrore circūdati alius alio ferebantur: donec quidā cū in medio bello uersari imperatorē uidissent: plurimū metuentes uniuerso agmini suoꝝ eius periculū cū clamore nunciauerunt. Itaq; pudore reuocati & fuga maius aliquid sibi exprobrantes q Cæsarem deseruissent: totis uiribus ī iudæos utebant: & semel ad descensum transuersi urgebant eos in decliuia. Illi autem in pedē recedentes pugnabant. Cunq; romani plus possent: eo q superiores erant: in uallē omnes coacti sunt. Titus aūt contra se positis imminebat: & legionē quidē ad muri fabricam redire iubet: ipse uero cū his quibus antea resistēdo hostes arcebat. Itaq; si me nihil addentē obsequio neq; īuidia detrahentē ueꝝ dicere oportet: ipse Cæsar his totam legionē piculo liberauit: atq; ipse castra muniēdi copiā militibus præbuit.

Capitulum. V.

REmisso aūt paulisper bello externo: iteꝝ intestinum seditio suscitauit. Azimorumq; instante die qui est aprilis mensis quartusdecimus. Hoc enī se primū tēpore opinant iudæi ab ægyptiis esse liberatos. Eleazarus quidē cū sotiis portā subaperiens introire cupiebat: ex populo qui templum adorare cuperēt. Ioannes aūt die festo ad ptegēdas insidias ausus est: & suorum quosdam ignotiores armis sub ueste latētibus instructus. Quorum plæriq; de industria aggressi erant occulte: inter alios phani occupandi gratia submittit. Illi autē postq̄ iurauere uestimētis abiectis: subito armati apparuerūt. Magna uero statī turba circa tēplū ac tumultus erat: cū alienis quidē a seditione populus oībus discrimē īputaret. Zelotæ uero sibi met solū insidias cōparatas. Veꝝ hi quidē relicta portaꝝ custodia & alii expugnaculis disiliētes priusquā manus consererent in tēpli cloacas confugere. Populares aūt ad arā delati & circū tēplū appulsi cōculcabant: cū lignis passim ferroq; cæderēt. Multos ociosoꝝ inimici priuato odio q̄si diuersæ factionis socios interficiebant. Et quicunq; ante hæc insidiatorē aliquē offenderat tunc agnitus q̄si zelotes ducebat ad mortē. Sed qui atrocitate magna īnocentes afficeret indutias cōcessere nocentibus: progressosq; ex cloacis dimiserunt. Ipsi aūt interius templū & oēs eius apparatus tenentes confidentius oppugnabant Simonē. Seditio quidē hoc modo quæ triptita fuerat in duas ptes diuisa est. Titus aūt castra propius ciuitatē trāsferre cupiēs de Scopo cōtra excursus quidem lectos equites ac pedites quos satis esse arbitrabatur: alium uero exercitum iussit totum quod erat usq; ad muros spaciū cōplanare. Cunctis igit materiis ac sepibus dirutis: qbus hortos ac lucos incolæ præmunierant: omniq; opposita: quāuis māsueta silua: excisa repletū est quicqd erat cauum & uallibus impeditum. Saxorum autem eminētissimis ferro truncatis humiliorem

totum illum tractum a Scopo usq; ad Herodis monumenta fecerunt:serpentium stagnum continentia quæ Colibethara uocatur.

Capitulum.VI.

IIs denicq; diebus iudæi rõanis huiusmodi insidias parauere. Seditiosorũ audacissimi extra muliebres quæ sic appellãtur progressi turres simulato q; pacis eos studiosos pepulissent:eo q; timerent impetum romanorum:ibidem uersabãtur & alter sub altero uitabundi latebãt.Alii uero per muros dispositi populumq; se esse simulãtes clamor pacem implorabant:fœduscq; poscebant portasq; se patefacturos esse pollicentes inuitabant romanos.Hoc autem uociferantes una etiam contra illos ueluti portis eos ambigerent lapides iaciebant.Illiq; se ui perrumpere aditus uelle simulabant & ciuibus supplicare.Cunq; ad romanos sepissime ire conarentur:reuersiq; perturbatis similes uidebantur.Verum hæc eorum calliditas apud milites quidem fide non carebat:sed tanquam hos quidem in manibus haberent paratos ad supplicium. Illos uero ciuitatem sibi aperturos sperabãt:opusq; aggredi festinabant.Tito aũt suspecta erat inuitatio:quia rationem non haberet.

Capitulum.VII.

PRidie nanq; prouocatos eos ad pactionem per Iosephum:nihil mediocre sentire cognouerat.Etiam nunc milites manere loco suo præcepit.Iam uero quidam operibus oppositi raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi autem qui expulsi uidebãt: primo quidem cedebãt:deinde ub ad turres portæ propinquabant cursu eos circumueniunt & a tergo persequebantur.Qui uero in muro stabant lapidum his multitudinem omnigenumq; tælorum simul infundunt:adeo ut multos quidem necarent plurimos quidem sauciarent.Nec enim facile erat amuro diffugere:aliis retro uiolenter instantibus.Et præter hoc pudor q; rectores peccauerant:itemq; metus in dilecto perseuerare suadebat. Quamobrem hostes diu decernentes multis uulneribus acceptis neq; paucioribus redditis. Postremo eos a quibus circũuenti fuerant repulere. Quos tamen recedentes usq; ad Helenæ monumentum iudæi urgendo iaculis sequebantur.Deinde insolenter fortunæ maledicentes & romanos uituperabant fraude pellectos:scutaq; alta sublata crispãtes tripudiabant & cum lætitia uociferabantur.Milites autem interminatio principum & Cæsar iratus huiusmodi oratiõe corripuit.Iudæi quidem quos sola regit desperatio omnia cum deliberatione faciunt atq; prudentia: fraudes & insidias componendo:eorũq; dolos fortuna prosequitur q; sunt morigeri:sibiq; inuicem beniuoli ac fideles.Romani uero quibus ad disciplinam & consuetudinem obediendi rectoribns fortuna famulatur.Nunc contrario peccant & intemperantia manuum debellantur:quia omnium est pessimum præsente cæsare sine rectore dimicantes.Certe inquit plurimum ingemissent militiæ leges:plurimum pater cum hoc uulnus audierit.Ille quidem cum bellãdo senuerit nunquam isto modo peccauit.Leges autem si cum in eos qui minimũ aliquid præter ordinẽ mouerint mortẽ uindicent:nunc totum deseruisse exercitũ uideant.Modo autẽ scituros esse qui arrogãter egere: q; apud romanos etiam uincere sine præcepto ducis infamiæ est.

Capitulum.VIII.

HAec Titus ad rectores locutus cũ indignatione:certũ erat quia lege ĩ oẽs erat usurus Et hi quidẽ abierunt animis quasi iam iãq; iuste morituri.Circũfusa uero agmina Titum pro cõmilitonibus obsecrabant:paucorũq; temeritatẽ cõdonari cũctoꝝ obediẽtiæ precabantur emendaturos:peccatũ enĩ p̃sens futuræ cõpensatiõe uirtutis. Placatus est cæsar utilitate simul ac p̃cibus. Nãq; unius hominis aĩaduersionẽ usq; ad factũ promouẽdum putabat:multitudinis uero ad uenĩã.Militibus quidẽ recõciliatus est multũ monẽs:ut post hæc prudẽtius agerent. Ipse uero quemadmodum iudæorum ulciscereturinsidias cogitabat. Interuallo quod usq; ad muros ciuitatis erat per quadriduum coæquato sarcinas aliamq; multitudinem cupiens tuto traducere militum ualidissimos a septentrionali tractu in occiduum septenos per ordinẽ cõtra murꝝ p̃tendit altius ualle depressa.Peditibus aũt in fronte ac post eos equitibus acie terna dispositis:cũ singuli ordines septenos haberent:semoti sagitarii stabant.Excursibus autẽ iudæorꝝ tanto agmine circũcluſis impedimenta triũ legionũ:itẽq; alia multitudo sine timore transiit.Ipse quidẽ Titus cũ prope duobus stadiis adesset muro:ad anguli eius partẽ contra turrim quæ appellat̃ p̃sophines castra ponit. Ad quã muri ambitus ex aquilone ptinens flectitur ad occidentẽ.Altera uero pars exercitus eam turrĩ uersus quæ appellatur hippicus muro circundatur.Dum stadiorum spatio similiter a ciuitate descendens. Decima tamen legio in Cleonos monte ubi erat manebat.Ciuitas autẽ trino muro circũdata erat:nisi qua uallibus iuiis cingebatur.Ex ea nãq; parte unius muri habebat ambitũ:& ipsa qdẽ sup duos colles erat cõdita cõtrariis fontibus semet ĩspiciẽtes interueniẽte ualle discretos:i quã domus creberrie desinebãt.

Collium uero alter quo ſuperior ciuitas ſedet:multo eſt excelſior & ī prolixitate directior: adeo ut quoniā tutum erat caſtellum quondā a Dauid rege uocarē.Is pater Salomonis fuerat:qui primus templum ædificauerat.A nobis aūt forum ſuperius ædificatum eſt.Alter autē qui appellaē Acra:inferiorem ſuſtinet ciuitatē:& undiq; decliuis eſt. Contra hunc autē tertius collis erat natura humilior quam Acra:& alia lata ualle ante diuiſus. Verum poſtea qua tempeſtate Samonei regnabant:& uallē aggeribus repleuerunt.ut templo coniungerent ciuitatem:& Acre altitudinē cæſam humiliorē fecerant:ut ex ea quoq; phanū ſuperemineus cerneretur. Vallis aūt quæ Propeon appellatur qua parte diximus ſuperioris ciuitatis collem dirimi:ab inferiori uſq; ad Siloā pertinet.Ita enī fontē qui dulcis ē ac plurimus uocabamus.Foris aūt ciuitatis duo colles ꝓfūdis uallibus cingebantur:& utring; obſtantibus rupibus nulla ex parte adiri poterant.Trium uero murorum uetuſtiſſimus quidē propter ualles iminentēq; his deſuper collē quo erat conditus: facile capi non poterat.Ad hoc autē quod loco præſtabat etiā firmiſſime ſtructus erat Dauid & Solomonis aliorūq; interea regū largiſſimis impenſis operis ſumptibus decore.Hac uero parte incipiens a turri cui nomen eſt Hippico:& ad eā quæ dicitur Xiſtus pertinens.Deinde curiæ cōiunctus in occiduā templi porticū deſinebat.Parte autē altera ad occidētē ex eodē loco ductus: per eum qui uocatur Beciſo deſcendens ī Eſſenorum portam.Deinde ſupra ſontem Siloam in meridiem flexus:atq; inde rurſus in orientē uerſus qua ſtagnum Solomonis eſt & uſq; ad locū pertinens quem Ophlan uocant:cum orientali porticu templi coniungitur. Secundus autem murus ex porta quidē habebat initiū quā Genetham appellabant.Hæc aūt fuerāt muri prioris. Septētrionalem uero tantūmodo tractū ambiens uſq; antoniā aſcendebat.Tertio muro turris Hippcos principium dabat unde ab Beroe tractū pertinens.Deinde ad Sephinā turrim ueniens contra monumentū Helenæ quæ Adia benorum regina fuerat Azitæ regis filia:& per ſpelūcas regias in longum ductus:a turri quidē in angulo poſita flectebaē contra phullonis quod dicitur monumentum. Cum uetere aūt ambitu iunctus in Cedronam uallē quæ ſic dicitur deſinebat. Hoc muro eam partē ciuitatis quā ipſe addiderat Agrippa cinxerat:cum eſſet omnis ante nuda. Exuberans enim multitudie paulatim extra mœnia ſerpebat:templiq; ſeptētrionali regiōe colli proxima ciuitate adiuncta non paululum proceſſerant:quin & quartus collis incolebaē cui nomen eſt Abiſade:ſitus quidē ex aduerſum antoniæ foſſis aūt altiſſimis ſeparatus quæ de īduſtria ductæ ſunt ne antoniæ fundamētis colli adherētibus & acceſſui facilis ſit & minus æditus:unde etiam foſſæ altitudo plurimum turribus celſitudinis adiiciebat.Nominata eſt pars addita ciuitati uoce indigena Zabathana:quod græco ſermone dicitur noua.Eius aūt partes incolis protegi deſiderantibus pater huius regis eodem nomine Agrippa murum quidem:ita ut prædiximus:inchoarat.Veritus aūt Cladium cæſarem ne magnificentiā conſtructionis ad nouarum rerum ac diſcordiæ ſuſpitionē traheret:fundamentis tantummō iactis ab opere deſtitit.Nec enī expugnabilis eſſet ciuitas ſi pfeciſſet muros ut cœperat. Saxa enim uiginti cubitis lōga.& decem lata cōtexebātur:quæ neq; ferro facile ſuffodi poſſent:neq; machinis demoueri.Hiſq; murus dilatabaē: profecto autem tantū altitudinis quoq; plus habuiſſet: ſi eius magnificentia qui ædificium aggreſſus erat minime fuiſſet ihibita.Rurſus autem idem murus etiam iudæoꝝ ſtudio fabricatus ad uigīti cubitos creuit & murus quidem binis cubitis:propugnacula uero trinis habebat:totaq; multitudo eius ad uigintiquinq; cubitos erigebatur.Murum aūt ſupereminebant turres:uiginti quidem cubitis in altitudinem:uiginti uero in longitudinem quadratis angulis ſtructæ ſicut ipe murus plene ac ſolide. Præterea ſtructura ac pulchritudo ſaxorum nihil erat templo deterior. Poſt altitudinē uero turriū ſolidum uiginti cubitis elatam:cellæ deſuper ac cœnacula erāt:aquarumq; pluuialium receptacula ex tortuoſo latiq; ſingulorum aſcenſus.Eiuſmodi quidem turres nonaginta tertius murus habebat.A turris autem interuallo cubitos ducētos.Medius uero murus in quatuordecim turres:& antiquus in ſexaginta diuiſi erant. Omne autem ciuitatis in gyro ſpatium trigītatribus ſtadiis finiebatur.Cum autem totus admirabilis eſſet tertius murus admirabilior ſephini turris ad ſeptētrionem occidentēq; ſurgebat in angulo:qua parte Titus caſtra poſuerat.Ex ea nanq; per ſeptuaginta cubitos ædita ſole orto Arabia proſpici poterat:& uſq; ad mare:itemq; ad ultima finium hebreorum.Erat autē octo angulis.Contra eam uero turris Hippicos & iuxta duæ:quas Herodes rex in antiquo muro ædificauerat: quæq; magnitudine ſiue pulchritudine ac firmitate uniuerſis quæ toto orbe eſſent præſtabant. Nam præter naturalem animi libertatem rex pro amore ciuitatis operum excellentiam propriis affectibus indulgebat perſoniſq; tribus cariſſimis:quarum nominibus turres appellauit fratri & amico & coniugi memoriam dedicando.Illi quidem:ut dixi:amoris cauſa peremptæ. His autem bello amiſſis cum fortiter decertaſſent. Hippicos quidē turris amici uocabulo dicta quatuor angulis erat.Singulæ

autem.xxv.cubitos ī latitudīe.itēq; longitudine habebāt & excelsæ triginta cubitos erāt nusquā inanes supra soliditatem saxis quæ adunatam conpaginem:puteus uiginti cubitis altus erat imbribus excipiendis.Super hunc aūt duplici tecto domus uigintiquinq; cubitis alta:in quæ uaria mēbra duisa:& desuper eam minæ quidem binis propugnacula uero ternis cubitis ambiebāt:& omnis altitudo ad octogitaquinq; cubitos numeratur.Secunda uero turris quam fratris nomīe Phaselon appellauerat:æque lata fuerat ac longa cubitis quadragenis. Per totidē aūt cubitos in pilæ modum facta & solida eius altitudo surgebat:& super hanc decē cubitis ædita porticus erat instructa brachiis:itemq; propugnaculis septa.In media uero porticu supereminēs alia turris stabat in membra magnifica & balneas:nequid regalis ei usus uideretur deesse.In summo aūt propugnaculis nimisq; erat ornata:cum omnis eius cælsitudo prope ad nonaginta cubitos tolleret: & specie quidē uidebatur assimilis Phari & turri:q̄ alexādriam nauigātibus ignē procul ostēdit: ambitu uero ampliore dilatabatur.Tunc aūt tyrānicum domiciliū existebat Simōi.Tertia uero turris mariānes:sic enī regina uocabatur usq; ad uiginti cubitos facta:per uiginti alios patebat ī latitudinem tendebat & magnificētiora cæterisq; ornatiora diuersoria sustinebat:cum id ꝓpriū secq; dignum esse rex putauisset ut uxoris nomīe appellata turris plus haberet pulchritudinis q̄ q̄ uirorum noibus uocitatæ sunt:sicut illa mūitior erat cui fœmina nomen dederat: & cuius omīs altitudo per quinquagintaquinq; cubitos erigebatur.Sed q̄q̄ tres turres tātæ magnitudinis erāt: ex loco tamen quo erant sitæ multo uidebantur esse maiores:nam ipse antiquus murus in quo erāt excelso loco fuerat cōditus:& ipsius collis uelut qdā uertex altius prope ad triginta cubitos eminebat:supra quē turres positæ multū sublimitatis assumpserant.Mirabilis etiā fuit lapidum magnitudo:nec enī ex uulgaribus saxis:aut quæ hoies ferre possent:uerū secto marmore cādido & singulis per uigīti cubitos longis latisq; decē ac per quinq; altis erant ædificatæ:quæ ita inter se copulata erant:ut singulæ turres singula saxa uiderentur.Sic aūt manibus artificū in facié angulosq; formata ut nusquā iunctura cōpaginis appereret.His aūt ī sepētrionali parte positis ītus aula regia cōiungebatur narratione omni præstantior:nec.n.uel magnificētia uel structura opis aliqua ex parte superabatur:sed tota quidē muro p trigīta cubitos ædita cincta erat.Aequali aūt ambitu turribus ordinatissimis ambiebatur:itēq; muroꝝ receptaculis ex cœnaculis lectoꝝ cētū capacibus.Inenarrabilis aūt fuit saxoꝝ uarietas:collectisq; ibi plurimis quæ ubiq; rara uidebāt: & fastigia simul proceritate trabiū & ornamentoꝝ claritudine mirabilia.Mēbrorū aūt altitudo & inumerosæ spēs ædificii plenaq; omnia suppellectilis cū plæraq; in singulis ex auro essent atq; argento.Ad hæc multæ porticus alia p aliā in circulū flexæ colūnæq; in singulis:& quæ iter eas sub diuo patebāt spatia cū essent utiq; uiridi siluisq; uariata:cū prolixas ābulatiōes habebat altis euripis cinctas: & cisternis ubiq; signorū æneoꝝ plenis:quibus aqua effundebatur:multæq; turres mansuetarum circū latices colūbarum.Sed enī neq; pro merito expōi regia qualis fuerit pōt. Hēt memoria cruciatū referens quantas res latrocinalis flāma consumpserit:nec.n.hæc a rōanis incensa sunt sed ab insidiatoribus intestinis:ut supra memorauimus in principio dissensionis.Et ab antonia quidē corripuit ignis:transiit aūt in regiā triūq; turriū tecta corripuit.Phanū aūt conditum erat:ut dixi supra durissimū collē.Et initio quidē uix tēplo atq; areæ sufficiebat:iacens in summo planicies:q; undiq; præceps erat atq; decliuis. Cum aūt rex Salomon qui etiam templū ædificauerat:muro eius partē ab oriēte cīxisset:una porticus aggeri est iposita:& māebat ex aliis partibus nudum q; a sæculis posterioribus semp aliquid aggeris accumulante populo coæq̄tus collis effectus ē.Perrupto aūt septētrionali quoq; muro tātum assumpsere spatiū quantū postea totius phani ambitus incluserat.Triplici aūt muro colle circūdato sæpe maius opus extructum: in quo longa sæcula cōsumpta sunt omnesq; thesauri sacri quos toto orbe missa deo munera repleuerant tam in superiore ambitu q̄ inferiore templo ædificatis : cuius quod humillimum fuit trecentenis cubitis munierant.In quibusdam uero locis pluribus non tamen omnis altitudo fūdamentorum uideri poterat multum uallibus obrutis:ut angustias uias oppidi coæquarēt.Saxa uero quadragenum cubitorum magnitudinis erant. Nam & pecuniaꝝ copia & populi largitas maiora dictu conabantur:quodq; nūq̄ posse perfici sperabatur:diuturnitate ac perseuerantia explicabile uidebatur.Tantis aūt fundamentis digna erant opera impositā duplicis porticus. Omnes quas columnæ sustinebant quīnis & uicenis cubitis altæ de singuli saxis marmore candido & laquearia cedrina protegebant. Quorum naturali magnificentia quodq; ligno rasili erant apteque cohærebant operæ pretium spectantibus exhibebant:nulloq; aut pictoris aut sculptoris opere extrinsecus ornabantur. Latæ autem pro.xxx.cubitis erant:omnesq; gyrus earum sex mensura stadiorum cum antonia concludebatur. Totum autem sub diuo spatium uariabatur omnium quidem generum lapidibus stratum:qua uero ad secundum templum ibatur:cancellis

ſeptem ſaxeis ad tres cubitos altis:nimiumq; grato opere factis: ubiq; æquis depoſitæ iteruallis columnæ ſtabãt:legé caſtimoniæ ꝑmonétes aliæ græcis aliæ latinis in ſanctũ locũ tranſire alienigenas non debere. Sanctum enim uocabatur alterum phanum & quatuordecim gradibus aſcendebatur a primo:quadratumq; ſurſum erat & proprio muro circundatum. Cuius exterior celſitudo quamuis quadraginta cubitis ſurgeret tamen gradibus tegebatur. Interior uigintiquinque cubitis erat:quoniam in altiori loco per gradus ædificata non tota pars interior cernebatur colle obtecta. Poſt quatuordecim autem gradus ſpacium erat uſq; ad murum. ccc. cubitis planum. Hinc rurſum alii quinq; gradus & ſcalæ ad portas ducebant:a ſeptentrione quidem ac meridie octo quaternæ utríq; uidelicet:duæ uero ex oriente. Neceſſario nanq; proprius locus religionis cauſa mulieribus deſtinatus muro diſcernebatur:altera quoq; parte opus eſſe uidebatur. Contra primam uero ſecreta erat ex aliis regionibus una porta meridiana & una ſeptentrionalis:quibus ad mulieres introiebatur:per alias enim tranſire ad mulieres non licebat. Sed nec ſuam portam interiecto muro tranſgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hoſpitibus fœminis religionis cauſa uenientibus. Occidua uero pars nullam portam habebat:ſed perpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas autem porticus a muro intro prope ad theſauros aduerſæ magnis ac pulcherrimis columnis ſuſtinebãtur. Erant autem ſimplices ac præter magnitudiné nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem aliæ quidem auro & argento undiq; tectæ erant itemq; poſtes ac frontes. Vna uero extra templum ære corinthio quæ multum argento inclusas & inauratas honore ſuperabat. Et binæ fores quidem in ſingulis ianuis erant tricenis cubitis altæ:qniſdenis etiam latæ. Poſt introitum uero ubi latiores fiebant tricenis utrinq; cubitis exedras habebant exemplo quidem turrium lõgas:& latas:ſupraq; uero quadraginta cubitis celſas. Singulas autem binæ columnæ duodenum cubitorum craſſitudine ſuſtinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo parfuit. Quæ uero ſupra corinthia poſita erant quo mulieres cõueniebant ab oriente aperiebatur. Porta templi ſine dubio maior erat:quinquaginta enim cubitis ſurgens quadraginta cubitorum fores habebat:ornatumq; magnificentiorem:quoniam craſſiori argento atq; auro ueſtiebatur:quod quidem nomen portis infuderat Tyberii pater Alexander. Gradus autem quindecim a muro qui mulieres ſegregabant ad maiorem portam ducebant. Nanq; illis qui ad alias portas iter dirigerent quinq; gradibus erant breuiores. Ipſum uero templum in medio poſitum hoc eſt phanum ſacroſanctum duodecim gradibus aſcendebatur. Et a fronte quidem altitudo eius & latitudo centenos cubitos habebat:pœne autem quadraginta cubitis anguſtior erat. Aditus enim ueluti quibuſdam humeris utríq; uicenum cubitorum producebantur. Prima uero eius porta ſeptuaginta cubitis alta erat:& uigintiquinq; lata:neq; fores habebat:cæli.n. ſecreta ꝙ intercluſa erat ſignificabat. Erantq; totæ frontes inauratæ:ac prima ædes omnis perlucebat extrinſecus auro: quæ circum phani portam ſplendida cuncta cernétibus occurrebant. Cũ aũt iterior eius pars duplici tecto fulgeret:adiacés ei prima porta patebat ĩ altitudinem perpetuam perq; nonaginta cubitos tollebatur cũ longa quadraginta cubitis eſſet ac uiginti tranſuerſa. Ipſius uero ædes tota inaurata erat:ut dixi:& circum eas ſaxeus paries. Deſuper autem habebat aureos pampinos unde racemi ſtatura hominis dependebant:& ꝙ duplex tectũ erat templi exteriori humilior uidebatur:& fores habebat aureas quinquagĩta & quinq; cubitis altas:ſexdecim uero latas. Et ad hæc aulaeum longitudine pari:hoc eſt uelum Babyloniũ hiacyntho & byſſo & cocco & purpura uariarum mirabili opere factum:neq; rationis inopia colorum permixtione:ſed uelut omniũ rerum imaginem præferés. Cocco enim uidebatur ignẽ imitari:& byſſo terram:& hiacyntho aerẽ ac mare purpura. His quidẽ coloribus:byſſo autem ac purpura natiuitatem:quoniam byſſum quidem terra:mare autem purpurã gignit. Eratq; ĩ eo perſcripta omnis cæli ratio præter ſigna. Introgreſſos autem ĩ templum planities excipiebat:cuius altitudo habet quidem ſexagĩta cubitos & longitudo totidem:ac latitudo uigĩti. Rurſus autem quadraginta cubitis diuiſi erant. Et prima quidem pars ad quadraginta cubitos auulſa. Hæc tria mirabilia & prædicanda opera cunctis hominibus habebat. Candelabrum & mẽſam & thuribulum. Septem uero lucernæ ſtellas errantes ſignificabant:tot enim ab ipſo candelabro diuidebantur. Duodecim uero panes ĩ menſa poſiti ſignorum circulum atq; ãnum. Thuribulum autem p. xiii. odores quibus replebatur ex mari & in hoſpito & inhabitabili deſignabant omnia dei eſſe deoque ſeruire. Intima uero templi pars uiginti cubitorum erat. Diſcernebatur autem ſimiliter uelo ab exteriore nihil quæ prorſus in ea erat poſitum inacceſſa uero & ĩuoluta & ĩuiſibilis omnibus habebatur ſanctiq; ſanctum uocabatur. Circa latera uero inferioris templi multa erant mẽbra paruia triplici tecto ſuſpenſa:& ad utrunq; latus ad eam introitus a porta patebat. Deſuper autẽ pars eadem membra non habebat:quo minus erat anguſtior:celſior autem. xl. cubitis nec ita ut

inferior ambitiosa.Colligitur enim ad xl.cubitos omnis cælsitudo:cumin solo centum cubitos habebat.Exterior autem facies nihil quod animus aut oculi mirarentur non habebat. Crustis enim aureis grauissimis undiq; tecta uala primos ortus igneo splendore lucebat: ut cum intuerentur contendentium oculi quasi solis radiis auerterentur.Hospitibus quidem adeũtibus procul monti niueo similis uidebatur.Nam ubi deauratum nõ erat templum candidissimum erat. In summo autẽ aureis uerubus horrebat acutissimis:ne ab insidentibus auibus polluueretur. Nõ nullorum autem saxorum eius longitudo.xlv.cubitis erat:altitudo quinque:& latitudo sex.Ara uero pro templo quindecim cubitis alta:lata uero & longa cubitis quadragenis quadrataq; stãs ueluti cornutis angulis eminebat:& a meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabatur. Sine ferro autem constructa erat:nec unquam eam ferrum tetigerat. Templum autem aramq; cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima usq; ad cubitum surgens:quæ populum a sacerdotibus segregabat. Canorutos hoc est semine fluentes itemq; leprosos tota ciuitas arcebat: & fœminis menstrua soluentibus clausa erat.Prædictum autem limitem ne puris quidem mulieribus transgredi permittebatur. Viri autem qui non per omnia casti fuissent:ab interiori aula & qui essent a sacerdotibus prohibebantur. Qui uero ex origine sacerdotum genus ducentes cæcitatis causa munere non fungebantur cum incolumnibus intra limitem aderant partesq; generis consequebantur:uestibus tantum utebantur plebeis:quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrabat amiciebatur. Ad altare uero templumq; accedebant carentes omni uitio sacerdotes ueste quidem amicti byssina : maxime uero mero abstinentes ac sobrii religionis causa ne quid res diuinas faciendo peccarent.Pontifex autem cum ipsis non tamen semper ascendebat:sed diebus quibusq; septimis & per singulos menses calendis:uel si quando prima festiuitas atq; annua ab omni populo agebatur.Et sacrificabat uelamine præcinctus eoq; tectus femora usq; ad genitalia:lintheum uero habens intrinsecus demissum usq; ad pedes : hiacynthinũ desuper idumentum rotundum ex equo fimbriæ pendebant aurea tintinabula malaq; granata sustinentes tinnabulis quidem tonitrua:malis uero fulgura designantibus.Pectoris autem tegmentum uittæ cingebant quinq; uariatæ coloribus hoc est auri & purpuræ cocci bissi & hiacynthi:quibus etiam uela templi diximus esse contexta. Habebat etiam chlamidem temperatam : in qua plus auri erat:habito quidem indumento thoraci similis uidebatur. Duabus autem fibulis aureis aspidum specie uinciebatur:quibus inclusi erant optimi maximique sardonices : scripta tribuum gentis iudeæ nomina præferentes. Ex altera uero parte.xii.pendebant alii lapides in quattuor partes terni diuisi:hoc est sardium:topaciõ:smaragdus:antrax:iaspis:saphirus: achatis:ametistus: ligurius:onix:berillus:chrysolithus:quorum singulis singula iterum cognomina erant scripta. Caput autem bissinus thiaras tegebat hiacynthis coronatis & circa eam alia corona erat aurea scripta ferens sacras litteras:quæ sunt quattuor elementa uocalia.Ea quidem ueste post tempus: minus autem ambitiosa utebatur:si quando adyta introibat. Solus autem atq; semel in anno intrabat quo die cunctos ieiunare deo mos erat.

Capitulum.IX.

DE ciuitate quidem ac templo iterũ & moribus & legibus diligentius referemus.Non enim pauca super his exponenda sunt.Sed antonia quidem in angulo duarum porticuũ sita erat prioris templi quæ ad occidẽtem septentrionemque spectarent.In saxo autẽ fuerat extructa.l.cubitis alto & undiq; prærupto:quod opus Herodis fuit:ubi maxime ingenii sui magnificentiam demonstrauit. Primum enim a radicibus saxumq; ipsum leuatis crustis obtegebat:quo & decus aderat opi & facile dilaberẽt q uel ascẽdere uel descẽdere tentauissent.Deinde ante priores turres ædificium murus erat cubitis tribus. Intra hunc omne spatium antoniæ in.xl.cubitis erigebatur. Intus autem regiæ latitudinem ac descriptionem habebat diuisam in omnem usum habitationem & genera & species : idest atria & balnea & aulas castris aptissimas ut quantum ad usum necessariam pertinet ciuitas uideretur magnificentia uero palatium:instar uero turris toto habitu formata quattuor aliis per ãgulos turribus cingebatur.Quarum cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ:que uero ad meridianum orientalemque angulũ sita erat.lxx.cubitis eminebat:ut ex ea tantum templum uideri potuisset. Qua uero porticibus iungebatur in utrinq; descensus habebat unde custodes commeabant.Semper nanq; in ea romani milites residebant : & cum armis circa custodes positis ne quid populus festis diebus noui committeret obseruabant. Castrum enim erat impositum oppido & oppidum quidem templo:templum uero antoniæ. In hac autem porticu custodes erant & superioris ciuitatis aliud castellum regia Herodis erat.Besathe autem collis:ita ut dixi:ab ãtonia sepabatur: qui

cum omnium esset altissimus etiam parti nouæ ciuitatis coniũgebatur:temploq; septentrionali solus obstabat.De ciuitate quidẽ ac muris eius iterũ scribere plẽius cupiẽs ĩ præsentia satis dixi.

Capitulum.X.

PVgnacissima quidem maximeq; dissentiens multitudo circa Simonem erat hominũ decem milia præter idumeos:quinquaginta uero.x.milium duces quibus ipse quasi dominus omnium præerat.Idumei autem qui erant eius partium cũ essent numero quinque milia duces habebant.Horum autem principes uidebantur Sosiæ iacobus & Catiæ filius Simon.Ioannes autem qui templum occupauerat:sexq; armatorum milia habebat:quos.xx.duces regebant. Tunc autem illi accesserant etiam zelotarum depositis discordiis duo milia trecenti qui eleazaro quem ante habuerant & Simone Arimini filio utebantur ducibus. His autem: ut diximus :bellum inter se gerentibus populus erat præmium & plebis pars quæ non eadem quæ ille cõmitteret ab utriscq; diripiebatur.Tenebat autem Simon quidem superiorem ciuitatem murumq; maiorem usq; ad cedron : & antiquioris muri quantum a Siloa flectitur ad orientalem & usq; ad Monebazi aulam descendit.Is autem rex est Adiabane gentis ultra Euphraten habitãtis. Tenebat autem etiam frontem Acræ:quæ inferior est ciuitas usque ad helenæ regiam:quæ Monobazi fuerat mater.Ioannes autem templo & circum templum aliquatenus icensis omnibus itemq; Ofla & ualle quæ Cedron appellatur & aliis quæ interiacebãt medium bello quod inter se gerebant spatium aperuere. Nec enim castris romanorum prope murum positis intra ciuitatem seditio quiescebat : sed ad primum eorum impetum pauliſper sanitate recepta mox ad morbum pristinum redire. Rursumq; discreti pro sua quisq; parte pugnabat:omnia faciendo quæ obsidentes optarent.Nihil enim impius a romanis passi sunt:quam ipsi se tractarunt:neq; post illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta est.Sed illa quidem grauiores casus pertulit antequam subuerteretur. Qui uero eam debellarant maius aliquid perfecere.Dico enim q; seditio ciuitatem romani uero seditionem cœpere:quia multo erat mœnibus tutior.& res quidem aduersas suis:iustitiam uero recte quis romanis ascribit.Intelligit autem qđ dies cuique suggesserit.Veruntamen his intra ciuitatem ita se habentibus.Titus cum lectis equitibus foris circuiens quam muros aggrederetur explorabat.Hæsitanti autem quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus qua ualles erant & ab alio latere prior murus instrumentis sine machinis firmior uidebatur placuit ad ioannis pontificis monumentum. Hæc enim tãtummodo & prius humilior erat nec secundo muro coniungebatur inuadere. Neglecta enim munitio propterea quia non satis noua ciuitas frequentabatur . Sic in tertium murum facilis aditus illac erat:per quem superiorem ciuitatem & per antoniam templum capi posse cogitabat.Hoc eo colluſtrante quidam ex amicis eius Nicanor nomine ad humerum læuum sagitta percutitur:cum propius una cum iosippo accessisset:pacemq; in muro stantibus : dicendi enim peritus erat : suadere tẽtaret.Vnde cognitis eorum conatibus Cæsar ex eo q; nec ad salutem se hortantibuss abstinuere excitatur in obsidionem simulq; suburbana militibus uastare permittit.Collectaq; omni materia iubet aggerem construi.Tripertito autem exercitu ad opera medios in aggeribus iaculatores & sagittarios constituebat:& ante eos balistas aliasq; machinas atq; tormenta : quibus & excursus hostium in opera prohiberet:& qui ex muris obstare tentarent.Cæsis autem arboribus momento suburbana spoliata sunt.Collectis autem lignis in aggeres cum totus operi intentus esset exercitus nec iudæi segnes erant:populum quidem in rapinis & cædibus constitutũ fiducia tunc habebat q; respiraturus esset.Illorum aduersus hostes distractis existimãtem pœnas se ab noxiis repetiturum si romani superassent. Ioannes autem quamuis in externos sotii sui re uera properassent:metu tamen Simonis manebat.Verum Simon quiescebat.proximus enim erat obsidioni missilibus per murum dispositis:quæ pridem romanis abstulerat:cum præsidium quod apud Aniam fuerat cœpit.Sed horum possessio propter imperitiam plærisq; non erat ultilis.Pauci autem a transfugis docti male utebantur instrumentis.Sed cum lapidibus & sagittis aggerem iacẽtibus militibus imminebant:per quæ cuneos excurrentes manus etiam conferebant. Operantes autem minora scuta super uallum exposita protegebant:oibusq; agminibus excursus contra erant machinæ comparatæ mirabiles. Præcipue uero decimæ legionis balistæ uehementiores & tormenta saxorum:quibus non solũ irruentes:sed etiã sup muꝛ stantes euertebantur.Nam & singula saxa talenti pondus æquabãt & ultra stadii modũ torquebanť.Ictus aũt non solũ primis quos offendisset:sed aliquãdo posterioribus quoq; itolerabilis erat. Iudæi prio quidẽ cauebãt a apidibus q; erant candidi:nec tantum sono ac fremitu noscebantur:sed etiam claritudine pro-

ſpiciebantur. Denique ſpeculatores in turribus præſidentes prædicabant quando impelleretur machina ſaxumque ferretur:patria lingua clamantes filius uenit:itaque præſciebant in quos ueniret atque ante uitabant:& hinc eueniebat ut illis declinantibus lapis irrutus intercideret. Proinde romani cogitabant atramento decolorare lapides. Tunc enim miſſi non ſimiliter incertos ictus habebant multoſque ſimul unius impetu corrumpebant. Sed ne male quidem affecti iudæi aggeris inſtruendi copiam dabant. Omni uero molitione atque audacia die noctuque prohibebant. Perfectis autem operibus plumbo & ligno & aggeribus iacto fabri quod erat ad murum ſpatiũ metiuntur.Nec iã aliquid fieri poterat quoniam deſuper tælis petebantur. Cunque pares interuallo arietes inueniſſent eos applicant ꝓpiuſq; diſpoſitis machinis.Titus ne ex muro arietes prohiberentur ex tribus partibus murum pulſari iubet.Sonitu autem circunſtrepente ciuitatem clamor ingens ciuium ſublatus eſt:itemq; ſeditioſos pauor inuaſit. Et quia periculum commune utriſq; uidebatur:communiter iam repugnare cogitabant. Vociferantibus inter ſe diſcordibus quia omnia pro commoditate hoſtium facerent cum non ſi perpetuam cõcordiam deus illis præbeat ſaltem in præſentia contra romanos oporteat conſpirare. Simon autem præcone miſſo uolentibus ex templo ad murum aggrediendi copiam fecit: idemque & ioannes neminus crederet miſit. Illi autem obliti odiorum ac diſcordiarum ſuarum in unum corpus coeunt:murumque amplexi faces inde quam plurimas iaciebant contra machinas romanorũ contraque impulſores arietum:eoſq; ſine intermiſſione tælis petebant. Audaciſſimi uero caterua-tim proſilientes machinarum tegmina diſſipabant.Hiſque appoſitis irruentes peritia quidẽ pauca:plura uero audacia perficiebant. Semper autem erat adiumento laborantibus ipſe Titus:& iuxta eas machinas equitibus ac ſagittariis ordinatis ignem quidem ferentes prohibebat:iaculãtes uero a turribus reprimebat nocendi tempus arietibus faciens & tamen murus ictibus nõ cedebat:niſi q̃ quintæ legionis aries commouit angulum turris: murus autem ſtabat incolumis. Nec enim ſtatim cum turri periculum ſenſit quæ multo altius eminebat:nullamq; partem muri ſecum trahere poterat in ruinam. Cum autem ab excurſibus paulatim quieuiſſent obſeruato romanos per opera & caſtra diſperſos:quia labore & formidine iudæos diſceſſiſſe arbitrarentur excurrunt omnes qua turris erat hippicus porta latenter:ignemq; operibus iniiciunt. Vſque ad caſtrorum quoq; munimenta in romanos animati procedebant. Horum autem periculo mature & qui erant propius excitati ſunt:& qui procul aberant conuenere.Romanorum autem diſciplina uincebat audaciam iudæorum & quos prius offenderant in fugam uerſis aliis qui colligerentur inſtabãt.Grauis autem circa machinas pugna commiſſa eſt illis incendere his incendium prohibere certantibus.Incertuſq; clamor utrinq; tollebatur:& multi qui infronte ſteterant ceciderunt. Sed iudæi confidentia ſuperiores erant igniſq; opera tetigerat.Incenſaq; omnia cum inſtrumentis penitus eſſent niſi lecti de Alexandria reſtitiſſent plærique præter opinionem ſui uiriliter dimicantes.Nam glorioſiſſime in hoc bello præliati ſunt:donec imperator equitum potentiſſimis comitatus in hoſtes irruit: & ipſe quidem duodecim repugnatores peremit. Metu autem cladis eorum cætera multitudine in fugam uerſa omnes compulit in ciuitatem:eoq; modo aggeres liberauit incendio.In hac autem pugna unum ex iudæis uiuum capi contigit:eumq; Titus crucifigi pro muro iuſſit.Si forte reliqui uel hoc ſpectaculo territi conſiderent. Poſt eius uero diſceſſum etiam dux idumeorum ioannes dum ante muros cum noto milite loquitur a quodam arabe pectus ſagitta pcuſſus cõtinuo periit: magnumq; & iudæis luctum & ſeditioſis mœrorem reliquit. Nam & manu promptus erat & ſapientia nobilis.

Capitulum.XI.

NOcte uero quem ſecuta eſt incredibilis tumultus romanis incidit.Nam cum tres turres imperator Titus quinquagenum cubitorum conſtrui præcepiſſet ut his per aggeres ſingulos poſitis:hinc hoſtes in muro ſtantes facilius ĩ fugam uerteret: una earum ſponte ſua nocte intempeſta lapſa eſt. Ingenti uero ſonitu facto metus occupauit exercitum. Conari autem aliquid iudæos ſuſpicati ad arma currebant: eaque re turba in legionibus ac tumultus erat. Cunque nemo quid accidiſſet referre poſſet:diu queruli alius aliud opinabant:nulliſq; interueniẽtibus hoſtibus ſemetipſos timebãt:ſignũq; diligenter ſinguli a proximis requirebant tanquã idumei caſtra iam poſſiderent:larualique terrore capti uidebantur donec Titus cognitis quæ res erant uerum cunctis indicari iuſſit:tandemque tumultus eo nuntio conquieuit. Iudæi quidem cætera fortiter ſuſtinentes male turribus affecti ſunt. Machinis enim leuioribus & iaculatoribus ac ſagittariis ſaxorumq; tormentis inde feriebantur. Sed neq;

harum æquare ipsi poterant celsitudinem & turres excidendi spes non erat. Cunq; euerti ꝓpter grauitatem neq; incendi propterea q̄ ferro tegebantur facile non possent ultra iactum tæli fugientes arietum impetum non uitabant: qui sine intermissione ferientes paulatim aliquid proficiebant. Itaq; muro iam cedente magno arieti romanorum: quem iudæi Niconam uocabant q̄ omnia uinceret quāuis & antea defessi erāt pugna & uigiliis cum longe ab oppido pernoctarēt: tamen etiā negligentia uel quod male cōsulerent murꝰ sibi superuacuū esse credētes: quibus alia duo munimenta supereſſent lassatiq; plurimi recessere.

Cap. XII.

CVm autē romani qua primum murꝰ Niconas perruperat ascendissent ad secundum omnes iudæi relictis custodibus refugerunt. Portis aūt romani qui transierunt patefactis exercitum recepere. Et hi quidem hoc modo potiti muro die. xv. mensis maii & partem eius maximā diruunt: ad septentrionalē ciuitatis regiōem quā ante Cestius uastauerat. Titus aūt notato quia assyriorꝰ castrum est militem transfert: occupato enī qđ inter cedrona fuerat spatio & ultra sagittæ iactum a secundo muro seperatus expugnationē statim ingressus est. Tunc igitur partiti murum iudæi fortiter restiterunt. Et ioannes quidem eiusq; sotii ex antonia & septentrionali porticu templi ab Alexandri monumēto pugnabant. Simonis autē manus iuxta monumentū ioannis aditū cluserant usq; ad portam qua ī Hippico turrim aqua iducebatur. Sæpe aūt prosilientes e portis cōminus dimicabant: fugatiq; a muris in conflictu quidem romanorꝰ disciplina propter imperitiā uincebantur: in murali aūt certamie superabāt. Eos aūt fortuna atq; scia: iudæos uero etiam audacia quam timor aleret sustentabat q̄ natura erant ī calamitatibus duri.

Cap. XIII.

AD hæc aūt & istis suberat spes salutis & romanis citæ uictoriæ. Neutros aūt lassitudo fatigabat: sed aggressiones murorūq; oppugnatiōes & excursus crebri per cuneos diebus totis agebant: nullaq; præliorꝰ species aberat cū a prima luce incipiētia utrisque in somnis & die grauior nox dirimeret. His quidē occupatum iri murꝰ continuo metuentibus: illis uero ne iudæi castra peruaderent: itaq; in armis pernoctantes prima luce utrique pugnæ parati erant. Et iudæi quidē certabant quis esset promptior ad periculum coq; modo gratia emineret a ducibus suis. Maxime uero Simonis eos metus ac reuerentia cōmouebat: illum singuli subiectorū colebant: ut ad semet quoq; interficiendos parati essent: si hoc ille iussisset. Romanos aūt ad uirtutem hortabatur consuetudo uincendi: & quia uinci non assueuerāt crebræq; militiæ exercitationesq; perpetuæ & īperii magnitudo. Ante omnia uero Titus semper ubiq; præsens. Nam & inertiam spectante atq; opitulante Cæsare grauissimum facinus uidebat: & ei qui bene decertasset testis aderat qui rependeret premiū. Præterea fructus erat uel cognosci solū pricipi uiꝛ fortē: iccirco multorꝰ malorꝰ rebus alacritas demōstrata est.

Cap. XIIII.

DEniq; istis ipsis diebus ualidissima iudæorꝰ acie īstructa pro mœnibus tælisq; utriq; missis quidā longinus de numero equitū ex acie romana progressus in mediā aciem iudæorꝰ irruit: hisq; deiectis hoc īpetu duos fortissimos perimit unius obuiā tendētis ore percusso: alterius eodē tælo: quod priori extraxerat trāsfixo latere refugientis & ex mediis hostibus ad suos primos occurrit. Ille quidē ob uirtutē insignis erat: æmuli aūt eius fortitudinis multi extiterunt. Et iudæi quidē negligēter quid paterent tantūmō qualiter afficerent considerabant: morsq; his leuissima ducebat: si quo interfecto hoste cecidissent. Titus autē non minus saluti militis quam uictoriæ consulebat & temerarios īpetus desperationē dicēs: solam uero esse uirtutē si quis prudenter & caute sine proprio incommodo fortiter faceret in ea re potius qua periculum nō hret diros esse præcipiebat.

Cap. XV.

ITaq; septentrionali parte mediæ turri applicat arietem: in qua iudæus quidam uersutus ac subdolus castor nomine cum. x. aliis militibus suis delituerat fugatis cæteris formidine sagittarum. Hi cum pauidi soporatibus aliquamdiu quieuissent concussa turri surgunt. Extentisque manibus castor ueluti supplex cæsarem implorabat: & uoce miserabili ut si hi parceret obtestabatur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus iamque iudæos existimans belli pœnitere: arietes quidem impulsione cessare iubet ac sagittarios a supplicibus prohibet. Castori autem quid uellet eloqui permittit. Cunque ille respondisset ad fœdus uelle descendere: Titus gratulari se ait si omnes eadem sentire uoluissent: paratoque animo fidem pacis etiam ciuitati daturum. Sed cum ex illis. x. castoris sotiis quinq; itidem supplices esse

simularent:cæteri nunquã se romanis seruituros clamãt dum mori liberis liceat.Deniq; illis sup hoc ambigentibus cessabat expugnatio.Castor aũt interea Simonem per internuntios admonebat:ut dum uacuũ esset tempus de rebus urgentibus consilium caperet: paulisper eni se illuderẽ imperatori romano.Simul aũt hoc agens ad pacẽ rogare cõtradicentes sotios uidebaẽ.Illi aũt ue lut hæc referentes in thoracas nudos fixere gladios hisq; pcussis uelut interfecti ceciderũt.Titus uero eiusq; socii obstupuere tanta eoꝝ ptinacia cũ ex inferiori loco qđ factũ erat uere uidere nõ potuissent:mirabanturq; simul audaciã & calamitati miserabanẽ. Interea castorẽ ad natẽ quidã sagitta percutit.Tumq; ille tælũ extractũ imperatori ostendens iniqua se perpeti querebatur.At Titus incusato qui hoc emiserat astantẽ iosippũ dirigit ut castori dextrã porrigeret. Vegz is neq; se iturum nihil enĩ sanũ supplices cogitare respondit:& amicos qui uõluere ire prohibuit.Cum uero quidã ex profugis Aeneas iturum sese dixisset ad eum & inuitante Castore ut etiã q; secum ferret argentũ aliquid suscipet.Ad hæc cũ ille studiose aperto sinu cucurrisset:ille sup eum saxũ demisit. Et ipsum quidẽ quõ pcauerat ferre nõ potuit; alteꝝz uero militẽ qui aderat uulnerauit. Cæsar uero fallaciã reputans intellexit misericordiam in bello nocere:minusq; decipi calliditate scæuitiã:arietis ipulsionibus iracundia fraudis uehementius utebaẽ.Castor aũt eiusq; socii turri ictibus iam cedentẽ incendũt:perq; flammas in eiusdẽ missi cuniculis itezz magni animi opinionem apud romanos habuere tanquã se ignibus tradidissent. Capit aũt hac parte murũ titus die quinto postquã primum cœperat: fugatisq; inde iudæis intro cũ lectis mille transiit: quos circa se habebat armatis ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erant:fabriq; ærarii uestiũq; mercatus:& ad murum angustæ uiæ transuersæ tendebant. Enimuero si uel statim muri disturbassẽt maximam partẽ uel quæ cœperat lege belli uastassẽt:nullũ credo damnũ uictoriæ fuisset admixtum. Nunc aũt iudæos male tractando exoratum iri sperans cum liceret capere facile discessioni aditum non dilatauit. Nec enĩ qbus cõsulebat isidiatores sibi putabat.

Capitulum.XVI.

DEniq; postquã ingressus est:neq; occidi quẽquã permisit eoꝝz qui cõpræhendebanẽ neq; domus incendi sed tam seditiosis si pugnare uellẽt sine populi detrimento copiã dabat q; ipsi populo fortunas ꝓprias se rediturꝝz pollicebatur. Plurimi nãq; petebant sibi ciuitatẽ seruari:templũ uero ciuitati.At enim populũ quidẽ ad ea quæ hortabaẽ & antea paratũ habebat bellicosi aũt pro inertia ducebant humanitatẽ.Titumq; in belli animo q; cæteram ciuitatẽ tenere non posset has proponere conditiones putabant:mortẽ populo denunciantes:& si uerbũ qsq; de traditione fecisset pacéue nominasset mox interficiendũ eum esse minitantes. Romanis qui introire alii p uiaꝝz angustias obstabãt:alii ex ædibus alii muꝝz per superiores ptes egressi pugnare cœperũt.Quibus rebus perturbati custodes de muro sese demiserãt relictis turribus in castra recessere.Clamor aũt audiebatur militum intra ciuitatẽ q; ab hostibus cingerentur:foris aũt degentium clausis cõtubernalibus metuentiũ crescente numero iudæoꝝz:& propter locoꝝz peritiã uiarũq; sciam prævalẽte multiq; romanoꝝz trucidabãtur:& ab incũbentibus pellebãtur cum magis necessitate resisterent.Nec enim multi simul fugiendi copia per angustias muri patebat:oéscq; pœne qui transierant perempti fuissent nisi Titus eis opem tulisset.Dispositis enĩ per summa uiarum sagittariis: & ubi plus erat multitudinis astans missilibus hostes abigebat: & cum eo Domitius Sabinus uir bonus etiã in illo prælio comprobatus:durauitq; tãdiu sagittis eos prohibens irruere:donec oẽs milites recessere.Romani quidem ita secundo muro potiti ad extremum pulsi sunt.Oppidanis uero qui pugnaces erant spiritus creuit & secundis rebus amentes erant: neq; romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes:neq; uinci se posse si ad prælium ꝓcessissent.Nam quia iniqui erant officiebat eorum sententiis deus:& neq; romanoꝝz multo maiorẽ illa quæ pulsa fuerat superesse cernebant:neq; famẽ iamiãq; serpentem.Adhuc enĩ malis publicis alebantur:& sanguinẽ ciuitatis bibebant;ꝓpter bonos aũt continebatur exitiũ & penuria uictus iam multi defecerant:populi tamẽ iteritũ seditiosi ꝓ uelamie sui ducebãt: & solos eos q pacẽ nõ probarẽt saluos eẽ cupiebãt quiq; uiuer cõtra rõanos optarẽt. Contrariã uero multitudinẽ uelut onus quoddam consumi gratulabantur:& ita quidẽ circa suos affecti erant.Romanos autem q; ciuitatem iterum ingredi conabãtur armati prohibuerunt disiectis muri partibus obiectũ corporum præmunitis:ac per triduum sustinuere fortiter dimicantes.Quarto aũt die Titũ uehemẽtius aggressum nequaq; ferre potuerũt:sed ui coacti rursũ quo antea refugerũt:ille autẽ interim muro potitus totam eius septentrionalẽ partem statim deposuit.In meridiana uero ꝓ turres præsidia collocauit:iamque tertium murum aggredi cogitabat. Videbatur autẽ breuissimi temporis eius obsidio: spatiumque consilii seditiosis esse dandum si quid disturbatione secundi muri aut famis metu dimitterent nec enim diutius eis prædas posse sufficere:& ipse otio commode

utebatur:nam cū dies aduenisset quo militibus oportebat alimēta distribui ī cōspicuo hostibus loco iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi autem prolatis armis: & inuolucris & uaginis septiq; procedunt equitibus ornatos equos ducentibus: locaque suburbana per multum ipatiū auro argentoq; lucebant:illo autē spectaculo nihil aut iocundius suis aut horribilius hostibus uidebatur.Spectātibus enī & uetera plena erant mœnia & septētrionalis regio.Quin & domos refertas intuentibus cerneres:nullamq; ciuitatis partē non infusa multitudo regebat.Metus aūt quāuis audacissimos cœperat oēm simul exercitum armorūq; pulchritudinem conspiciētes:& ordinationē uiroꝝ. Et fortasse ad illam speciē seditiosi aios mutauissent: nisi maloꝝ imanitate quæ in populum cōmiserant dandam sibi ueniam a romanis desperassent imminente si destitissent morte supplicii bello mori præstabilius esse ducebant.Prævalebat etiā fatum quod innocentes cum innocentibus:& ciuitatē cum seditiosis perire decreuerat: quatriduo per singulas legiones alimenta consecuti sunt.Quinto aūt die cum omnia faciens Titus nihil iudæis pacatum cogitare sensisset:bifariam diuiso exercitu antoniā uersus ad ioannis monumentum aggeres inchoauit:ista parte superiorē ciuitatem captū iri cogitans & per antoniā templum.Nanq; hoc nisi cœpisset:nec oppidū quidē tutū erat obtinere:in utraq; aūt parte duo aggeres erigebantur:a singulis agminibus singuli. Et iuxta monumentū quidē operantes a iudæis: & Simonis sociis infestantibus prohibebantur: ad antoniā uero ab ioannis sociis cū multitudīe zelotarum non solū quia de superiore loco pugnabant:uerum etiā quia machinis iam uti didicerant.Paulatim enim usus quotidianus aluit peritiam:habebant aūt balistas trecentas:& quadraginta tormenta saxoꝝ:quibus difficilioré aggerum extructionē romanis efficiebant. Titus autē sibi saluā fore fortunā sciens & peritura esse ciuitatē una & obsidioni uehementer instabat: nec pœnitudinē iudæis suadere cessabat consiliūq; factis admiscens & orationē sæpe armis efficatōrem cognoscens tam ipsos ut saluari uellent rogabat:tradita sibi ciuitate quæ iam capta uideret: quā & iosippum allegabat patria lingua uerba facturum:sperans eos hominis gentilis monitu aliquid remissuros.

Cap.XVII.

ITaq; iosippus murū circuiens simulq; extra tæli iactum stans unde ex audiri facilius posset multis orabat:ut sibi ac populo parcerēt templo ac patriæ neue cōtra hæc fierent alienigenis duriores. Romāos enim sancta reuereri cū quibus nulla sibi societas esset:manusq; suas ad hoc usq; cohibere.Ipsos uero in his edoctos conseruare possent sponte ad eoꝝ interitū ruere quin potius uidere muros concidisse firmiores:excisis uero ifirmiores superesse romanorūq; uires cognoscerent sustinere non posse:hisq; seruire nō esse nouum: neq; inexpertum iudæis.Nam licet pulchrum sit pro libertate pugnare tamen id in principio decere fieri.Semel aūt subditum qui multo tempore paruisset imperio iugū excuti:malæ mortis cupidum non libertatis morē uideri.Debere aūt dedignari dominos humiliores nō quoꝝ in potestate sunt omnia.Nam quid romanos effugisse:nisi q; propter æstus aut frigora esset inutile:imo uero transisse ad eos undiq; fortunam: deumq; per singulas nationes ducentem imperiū tum eē in italia. Hanc aūt ualidissimā legem tam feris bestiis quā hoibus esse præfinitā potentioribus cedere:quosq; armis ingentes obedire uictoriæ.Iccirco etiā maiores eoꝝ quā multum & animis & corporibus & aliis subsidiis meliores cessissent rōanis qui nisi deum scissent illis fauere nunq; perpessi fuissent:ipsos uero quia tunc refertos resistere:cum ex magna parte capta sit ciuitas:ciues aūt etiā si muros itegros haberent excidio pariter affecti sunt.Nec enī latere rōanos quæ fames teneat ciuitatē & modo quidē cōsumi populum continuo uero etiā bellatores interituros: nam & si rōani desierint & ab obsidione cessauerint neq; ciuitate strictis gladiis irruerint:iudæis tamē inexpugnabile bellū intus assidere q; horis singulis alereť:nisi forte quoq; contra famē arma caperent ac dimicarent:solique possent etiā clades superare.His addebat optimum esse ante intolerabilem calamitatem mutare sententiā dumq; liceret salutare consiliū sequi:nec enī antea gestorū causa succensere romanos nisi ad finē usq; insolentes fuissent:natura eos esse in iperio māsuetos atq; iracundiæ præferre:qđ utile est.Vtile aūt putare neq; ciuitatē uacuā uiris neq; desertā habere ,puinciā:iccirco uelle iperatorē cū his dexterā iūgere:nec enī cuiquā salutē datuꝝ si cœperit ciuitatē præsertī q nec inextremis ei cladibus rogati paruerūt. Breui aūt muꝝ quoq; tertiū captū iri priores qui capti sunt fidē facere.Et quāuis perrūpi tutamina non possint famē pro romanis pugnaturā. His monentē iosippū multi in muro stātes uituperabāt multi uero cōuitiis :nōnulli etiam iaculis appetebant.Ille aūt cum manifestis eos calamitatibus minime flecteret ad gentiles transit historias.

Cap.XVIII.

OMiseri uociferans uirorūque auxiliatorum immemores armis & manibus cum Romanis bellum geritis:quasi quem alium sic uicerimus. Quando aūt nō deus omniū

conditor iudæorum defensor est:si lædantur:non respicietis. Vnde progressi pugnatis quãtũq; auxiliatorem uiolastis? Non recordamini opera diuina parentũ:atque hunc sanctũ locũ quanta bella nobis aliquãdo peregit. Ego aũt facta dei narrare auribus indignis horresco:sed tamen audite ut cognoscatis nõ solũ uos rõanis sed etiã deo resistere. Nechias qui tũc erat rex ægyptiorũ: idemq; pharao uocabatur cũ infinita manu descendit:reginãq; Sarã nostri generis rapuit. Quid igitur uir eius Abraã proauus noster? Armis credo ultus é iniuriã. At qui.ccc.&.xviii.præfectos habebat: quorũ singulis ifinita multitudo parebat. Anipse quidẽ quiescere maluit abscẽte deo? Puras aũt manus ad hunc locum tendens:quẽ uos polluistis inuictum sibi auxiliatorẽ ad militiam legit. Nonne secũda uespera incorrupta regina remissa est ad maritũ? Adorans aũt quẽ uos gentili cæde cruentastis:ac tremens nocturnis somniis ægyptius exagitatus ausugit:auroq; & argento amãtissimos deo donauit hebræos dicã translata in ægyptũ maiorũ nostrorũ domicilia. Qui cũ annos cccc. tyrannis ac regibus alienigenis subiacerent:armis ac mãibus ulcisci possent semetipsos deo potius pmisere. Quis nescit ægyptum repletã omni genere serpentiũ:omnique morbo corruptã? Quis terrã infructuosam? quis Nili defectionẽ & continuas decẽ plagas? & ob hoc parentes nros cũ præsidio incruentos & sine periculo deduci:quos deus sibi sacerdotes ducebat. Sed ab assyriis raptã nobis sanctã arcã palestina & dagon simul ægrum genuit: & iam tota gens quæ rapuerat:corruptis uero occultis corporũ: ac per ea cũ cibo uisceribus exhaustis cymbalorum ac tympanorũ sono manibus noxiis reportarunt sanctũ placatiõibus expiãtes deus erat qui hæc parentibus administrabat; ppterea q; omissis armis ac manibus eius se iudicio pmisere Rex assyriorũ sennacherib cũ totã ducens aũã ad hanc urbẽ castra posuisset:manibus nõ humanis cecidit:nã ab armis quiescentes in uotis erãt:& angelus dei una uoce infinitũ deleuit exercitũ Posteroq; die excitatus assyrius.clxxxv.milia reperit mortuorũ:atq; ita cũ reliquis hebræos iner mes:nec persequẽtes fugiebat. Scitis etiã in babylone seruitiũ:ubi per annos.lxx.populus exultãs non ante libertatem respexit quã eam dominus donaret qui eos etiam est persecutus:iterũq; auxiliatori suo sacerdotũ more seruiebant. Breuiter dicã:nullũ est operæpreciũ quod armis parẽtes nostri perfecere:aut nõ sine armis deo permissa potestate iperii. Domi aũt manentes ut placebat iudici superabãt. Pugnantes uero semp de spe ceciderunt. Nam ubi rege babyloniorũ oppidũ obsidente contra hieremiæ prædicationẽ Sedechias rex noster cũ eo congressus est:tam ipse captus est quã cum tẽplo ciuitatẽ uidit excindi. At quin uidete quanto ille rex uestris ducibus:eiusque populus uobis erat mediocrior. Deniq; hieremiã uociferantem inuisos esse deo propter delicta quæ in eum cõmiserant captũ iri:aut nisi traderent ciuitatem: neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos ut intus gesta prætermittam:neq; digne possum iniquitates uestras exponere:me qui uobis salutẽ suadeam querimini: tælisq; appetitis irati:q; uos uestrorum cõmonefacio peccatorum ne dici ea toleratis:quorũ quotidie facta committitis. Idem tunc fuit cum antiocho qui dictus est Epiphanes:obsidente ciuitatem multis modis offensa diuinitate. maiores nostri cũ armis pgressi:ipsi quidem in pugna perempti:oppidum uero ab hostibus direptum est: sanctumq; per triennium sexq; menses penitus desolatum est. Et quid pluribus opus est. Ipsos romanos quis te contra iudæorum gentes ad militiam prouocauit. Nonne indigenarũ ipietas:unde scæuif cœpimus Nonne a seditione maiorum quando Aristoboli & hircani furor:& inter eos contentio Pompeium intulit ciuitati: & romanis deus indignos libertate subiecit. Deniq; tres menses obsessi quãquã nihil quale uos in sanctum legesq; deliquerant:& maioribus ad bellum subsidiis utebantur sese tradiderũt. Antigoni autem filii aristoboli nescimus exitum. Quo regnum obtinente:deus iterum captiuitate persequebatur populum delinquentem. Et herodes quidem Antipatri filius Sossium & romanum adduxit exercitum. Circundati uero per sex menses obsidebantur donec capti peccatorũ suorum supplicia pependerunt:direptaq; est ab hostibus ciuitas:ita nunquã genti arma data sunt. Oppugnationi uero sine dubio cohæret excidium. Oportet ergo ut opinor sacri loci possessiones iudicium deo de omnibus promittere manusq; tunc humanas cotẽnere:cũ a superno sibi duce nõ recedãt. Vos aũt qui ex his quæ legis cõditor bene dixit egistis? Quid qd is execratus est prætermisistis? Quantum autem illos:qui cito periere impietate superastis:nam occulta dedignãtes peccata:hoc est furta:insidias atq; adulteria:rapinis:cædibus certatis:nouasq; maleficiorum excogitastis uias. Sanctum uero tẽplum factum est oĩum receptaculũ & indigenarum manibus pollutus est locus:quẽ romani ex tam longinquo adorabant:multa per legẽ nr̃am de suis moribus derogantes. Deinde post hæc in quem fuistis impii hunc auxiliatorem speras-stis? Valde quidem iusti estis supplices priusque manibus adiutorem uestrum rogastis? Talibus rex uester precibus aduersum Assyrium supplicauit: cum magnum illum exercitum deus una nocte prostrauit? Similia uero assyriis romani committunt ut etiam similem ultionem

speretis: nam ille quidem ab rege nostro accepta pecunia ut uastitati parceret ciuitatis neglecto iureiurando adincendiū templi descendit. Romani aūt solenne poscunt tributū: quod parentes nostri eoꝝ parētibus pensabant. Et si hoc ꝑpetrauerint neq; populātes ciuitatē neq; sancta oīno tangūt. Concedūt aūt nobis familias liberas & possessiões tenere: sacrasq; leges saluas māere patiuntur. Insania est ꝑfecto sperare deū talē circa iustos fore: q̄lis iniustis apperuit: præsertī q statī ulciscī nouerit cū oportet. Deniq; assyrios prima nocte q̄ castra ciuitati admouerāt: fregit: q; si ēt uestrā progeniē liberaret: rōanos uero dignos pœna iudicaret: confestim eis illo tpe sicut assyriis irascereť: quo genti manus Pōpeius attulit: quo post illū Sossius ascendit: quo Galileā Vespasianus excidit. Postremo nō nunc Titus ciuitati appropiquaret. Sed neq; magnus neq; sossius passī sunt: & ciuitatē uictoria cœperunt. Vespasianus aūt ex bello quod nobiscū gessit etiā imperium adeptus est. Nam Tito quidē etiā fontes uberiores ꝑfluunt: qui prius uobis aruerāt. Deniq; ante huius aduentū. scitis & siloā & oēs extra ciuitatē fontes adeo defecisse ut ad utrūq; aq̄ mercareť. Nunc aūt ita hostibus nr̄is largi sunt ut nō mō ipsis & iumētis eoꝝ: sed etiā hortis sufficiāt. Deniq; huius ꝑdigii: & ante periculū factū ē ī excidio ciuitatis quādo supra mēoratus babylonius rex cū exercitu uenit: qui & captā ciuitatē incēdit & tēplum quāuis ut opinor nihil tunc illi quātum uos ipie nunc cōmisissent. Itaq; sanctis relictis deū fugisse putauerī. Hisq; nunc adeē quibus cum bellū geritis. An bonus quidē uir domū flagitioꝝ fugiet & domesticos oderit? Deum uero malis uris ihærere arbitramini q etiā occulta cōspicit & audit oīa quæ taceť. Quid āt apud uos taceť? qd celať qd nō etiā planū inimicis factū est? iniquitates enī uestræ uelut in ꝑmptu neminem latent: inq; dies singulos quis peior sit certamē habetis atq; ita nequitiā ut uirtutē demonstrare cōtenditis. Verūtamē reliqua salutis uia est si uelitis & diuinitas cōfessis ac pœnitētibus solet sese placabilis offerre. Arma ꝑicite: pudeat uos patriæ iam dirutæ: cōuertite oculos & ꝑspicite eius quā proditis pulchritudiné: quale oppidū: quale tēplum: quāmultaꝝ gentiū mūera. Quis in hoc flammas adducit? quis hæc iam non esse desiderat? Et quid est hoc quod saluū eē debeat dignus? o lapidibus duriores. Si hæc non ueris luminibus cernitis saltē familiarum uestraꝝ miseremini. Versentur in cōspectu cuiusq; filii coniuges: & parentes: quos paulo post aut bellū aut fames absumpserit. Scio quia una cum his periclitabitur mihi mater & coniux: & familia non ignobilis domusq; olim clarissima: & fortasse propterea me quisquā hæc suadere crediderit. Interficite illos: accipite mercedē salutis uestræ sanguiné meū. Ipse quoq; mori paratus sum si post me resipiscitis.

Cap. XIX.

HAec losippo uociferante cū lachrimis seditiosi quidem: neq; animos flexerunt: neq; tutā sibi mutationē fore iudicauerunt. Populus uero ad profugiendū cōmotus est: & alii quidem possessionibus suis aliisq; rebus carissimis exiguo precio uenundatis solidos quidē ne latrones eos depræhenderent transgluciebant. Qui uero ad romāos elapsi fuissent exonerato uentre habebant usui necessaria. Titus aūt plæroscq; per agros quo uellet quisq; pergere dimittebat: idq; magis eos ad perfugiū hortabatur: q; itestinis malis carebant romanis cōseruire: ioānes aūt & simon cū sociis ne his magis pateret exitus quā ne romanis aditus obstruebant: & qui uel umbra suspitionis dedisset cōtinuo necabať. Ditioribus quidē manere etiā sicut ꝑfugere par causa erat pereundi: nam quasi transfugere uoluisset propter matrimoniū quisq; occidebatur. Cum fame aūt crescebat desperatio seditiosorum: & ī dies singulos uirumq; malum amplius accendebatur. Et palam quidem nulla erant frumenta: irrumpentes autem scrutabantur domos. Et siq dem inuenissent aliquid eos qui negauerunt uerberabant: si uero nihil inuenissent quasi diligen t us celauissent tormentis itidē afficiebant. Habendi autem argumento erant corpora miseroꝝ cū ea quæ solidis uiribus starent abundare cibo putareť. Tabidi aūt trāsfigebanť: nec rationis esse uidebať statī fame morituros occidere: multi uero clā substantiā suā uno frumēti modio q ditiores essent: itēq; paupes ordei ꝑmutarunt. Incluſi deinde intimis ædiū tectis quidam summa penuria infectum triticū comedebant. Panem alii conficiebāt ut necessitas metusq; monuisset. Et mensa quidē nusquā apponebať: sed incoctū subtrahentes igni cibū diripiebāt: miserabilis āt erat uictus dignumq; lachrimis spectaculum: cum potentiores quidem plus hr̄ent: infirmiores autem iniuriā deplorarent: quippe fames super omnes clades haberetur: nihil sic perdit hoīem ut pudor: nā qd reuerentia dignum est in fame negligitur. Deniq; uxores uiris & filii parentibus: & quod miserrimum mr̄es cibum ifantibus ex ipso ore rapiebant: & marcescētibus iter mauus carissimis nemo pcebat qn uitæ guttas auferret. Edētes uero talia nō latebāt: sed ubiq; aderāt q ista diriperēt: nā sicubi clausam domū uidissent: eos q itus erāt cibū capere hoc suspicabanť iudicio: statiq; ruptis foribus irruebant: uictumq; iam contusum dentibus ex gutture pœne reuocabant ipse faucibus stransgulantes. Pulsabantur autem senes ne cibum defenderent: lacerabantur

mulieres ea quæ haberent in manibus occulentes:nullaq; miseratio uel cani capitis uel infantiæ sed abstractos pueros & ex bucello pendentes humo allidebant. Si quis aũt incurrẽtes anteuenisset quodq; rapturi fuerãt deuorasset:tanquã si læsi cruentiores erant. Acerbissimos aũt cruciatus excogitabãt dummõ aliméta reperirent:nunc extruẽtes genitaliũ uias: nunc uirgis acutis podices trãsfigendo.Horrendaq; etiã auditu quis patiebaꝫ in unius páis confessioné & unũ pugnum farinæ abditũ indicaret. Tortores aũt nec esuriebãt:minus enĩ crudele uideret quod necessitas speraret.Exercentes aũt dementiã suã sexq; sibi diebꝫ uiatica præparãtes hisq; occurẽtes qui per romanorꝫ custodias agrestis oleris herbarũq; gratia colligendarꝫ nocte repperissent: cũ iam se hostes euasisse credebãt:quæ attulissent eripiebãt: multũq; supplicãtibus & horribile dei nomen iplorantibus ut aliquã partẽ sibi cõcederent:eorũq; cũ periculo sibi collegissent nihil penitus dabant:gratũq; uidebatur si spoliati nõ perirent.Hæc quidẽ humiliores a setellitibus pãtiebantur.Honorati uero ac diuites ad tyrannos ꝓducebaꝫ:quorꝫ alii insidiarꝫ falso accusati occidebantur:alii quia romãis ꝓderent ciuitatẽ.Et plærũq; delator subornatus agebat q; profugere uoluissent. Sic uero qué Simon expilasset eum ad ioanné remittebat: & qué ioannes expoliasset eum Simon excipiebat:sibiq; inuicé propinabãt sanguiné populariũ miserorũq; cadauera partiebantur.Et dominandi quidẽ erat causa in utrunq; dissensio:scelerum uero concordia.Nam qui ex alienis malis partem alteri sibi totum uendicans nõ dedisset nequissimus uidebaꝫ. Et qui nõ accepisset uelut boni alicuius damno dolebat:qui crudelitatis parte doluisset.Sigillatim quidem iniquitates eorꝫ explanare non potero:ut aũt breuiter dicam neq; aliam ciuitatẽ unquã talia pessiam puto:neq; ullam nationẽ post hominũ memoriã malicia ferocioré fuisse. Postremo etiã gentibus hebræorꝫ maledicebant ut minus ꝑperii uiderentur in alienos.Verũtamẽ q; erant & seruos se & degeneris gentis abortiones esse cõfessi sunt.Deniq; ciuitatẽ ipsi euertere:& romanos inuitos hanc tristé admittere uictoriã coegere:tardiusq; uenientẽ in templũ ignem pœne traxere. Deniq; cũ hi ardere superioré ciuitatẽ uidissent:neq; doluere neq; illachrymauere:sed apud romanos qui hæc paterenꝫ inuẽti sunt.Verum quæ per territorium gesta sunt postea cum rerum documentis dicemus. Cap.XX.

TIto aũt aggeres proficiebant quãuis a muro milites male afficerentur:parte uero equitatus directa iussit per ualles ad alimenta cõportanda exeuntibus insidias tẽdi.Erant aũt in his nõnulli etiã pugnatores:quibus iam minie præda sufficeret:maior uero ps ex populo pauperes:quos profugere deterrebat pro affectibus suis metus:nec clã enĩ seditiosis fieri posse sperabant:ut cũ coniugibus ac liberis diffugerent:eosq; latronibus relinquere nõ patiebantur uice sua iugulandos. Audaciores aũt faciebat ad exeundũ fames: restabatq; iam latitantes egredi & ab oĩbus capi.Deprahẽsi aũt necessitate repugnabãt:metu supplicii rerũq; uidebantur supplicare.Post pugnã itaq; uerberati:& ante morté modis oĩbus excruciati cõtra murum excruciabanꝫ.Tito quidẽ miserabilis uidebaꝫ ista calamitas cũ iudæi in dies singulos quingenti nõnũquã etiã plures caperenꝫ:sed neq; captos dimittere tutũ erat tantãq; asseruare multitudinem custodũ uidebant esse custodiã:maxime uero ꝓpterea nõ ꝓhibuit citius eos existimãs ea facie remissuros:tanquã similia passuros nisi se dedissent.Milites ãt diuersis modis suffigebãt: ira & odio & ludibrii causa & ꝓp multitudiné quã cœpissent.Iamq; spatiũ crucibus deerat:& corporibus cruces.Seditiosis uero tantũ defuit ut ea clade mouerenꝫ:quod etiã in contrariũ eis cesserit ad decurrendã reliquã multitudiné. Trãsfugarꝫ enĩ familiaribus ad murũ tractis:& siqui erãt populariũ proniores ad pacé:& quæ paterentur qui ad romanos ꝓfugerẽt demonstrabãt: & qui cõpræhensi tenebantur eos supplices nõ captiuos esse ducebãt.Ea res multos perfugere cupientium donec uerum cognosceretꝫ inhibuit.Fuerunt aũt qui stati dilapsi sunt q̃si ad uerꝫ suppliciũ properãtes.Illatã enĩ ab hostibus morté cõperatione famis requiẽ eẽ ducebãt:multis aũt captiuorum Titus etiã manus abscidi ꝓcepit:eosq; ad ioanné & simonem itromisit ut ꝓp calamitaté nec uiderenꝫ ꝓfugi:nec crederentꝫ:saltẽ nunc desinerẽt admonẽs:nec uere cõpellerent ad excidiũ ciuitatis:lucrarenꝫ in extremis mutata uolũtate:& ꝓprias aias & pñam tantã & tẽplum cuius pticipem nõ habebant.Simul aũt dictis aggeres circũeundo opantes urgebat ueluti facta uerbis non multo post secutura.Ad hæc ĩ muros stantes & ipsi cæsari:& pñi eius maledicebãt:mortẽq; se cõtemnere clamabãt:eãq; seruituti recte præferre:multa uero mala in rõanos facere dum sperãt se nec patriã curare ut ipse diceret pituros mundũq; deo templũ hoc melius eẽ quãuis & his secutus sit qui incoleret:qué ipsi quoq; auxiliatoré habẽtes oĩbus intermissionibus illusores quibus facta nõ addere finẽ enĩ dei eẽ.Talia cõuitiis admiscẽtes uociferabanꝫ. Cap.XXI.

AT inter hæc antiochus quoq; aderat Epiphanes:multos alios armatos ducens:& præterea caterua stipatus q; macedões appellabanꝫ:oẽs ætate pares & paulo magis ꝓceres

adoleſcentuli more macedonum inſtructi armis & eruditi unde etiam nomen habebãt: plæriq; tamen famam gentis æquare non poterant. Omnium enim regum qui romanis parebant felicíſſimum cõmagenũ fieri contigit priuſquã fortuna mutaretur. Oſtendit ille quoq; in ſenecta ætate nullum ante mortem beatum dici oportere. Cæteꝝ filius eius adhuc eo uigẽte præſens ſe mirari aiebat: quidnam eſſet quod romanos adire pigebat muros. Erat enim bellator ipſe naturaq; promptiſſimus: rãtuſq; uiribus ut multum peccaret audacia. Cum uero Titus ad hoc ſubriſiſſet: laboremq; cõmunem eſſe dixiſſet: ſicut erat antiochus cum macedonibus in murum impetum fecit: & ipſe quidem pro uiribus ſuis ac peritia cauebat tæla iudæoꝝ ſagittis eos appetens adoleſcentuli aũt omnes præter paucos attriti ſunt. Nam pudore promiſſionis diutius pugna certauerat: & ad extremum multi ſautii receſſere: hoc reputantes q; etiã uiris macedonibus uincere cupientibus fortuna opus ſit alexandri. A romanis enim duodecimo die menſis maii. aggeres inchoati uix nono & uigeſimo perfecti ſunt: cum totos dies ſeptem & decem laboraſſent ingẽtes enim quattuor acti ſunt: & unus quidem qui erat ad antoniã & a quinta legione fuerat extructus contra medium ſtagnũ quod ſtrunthium uocatur: alter uero a. xii. uigiti cubitis diſtans. Decima uero legio quæ ſupra memoratis præſtabat in ſeptentrionali parte opus erexerat: ubi ſtagnũ eſt qđ appellatur amigdalon. Adhuc aũt quintadecima legio. xxx. deſcendentem cubitis aggerem fecit ad pontificis monumentũ. Iam uero admotis aggeribus ioannes ſuffoſſa intus terra uſq; ad aggeres antoniam uerſus diſpoſitis per cuniculum ſubdibus opera ſuſpendit: illataq; ſilua pice ac bitumine illita ignẽ imittit. Succenſis aũt fulcimentis foſſa repente ſubſedit: cunq; magno ſonitu in ea aggeres decidere: ac primo quidem cum puluere fumus ex alto excitatus eſt cum ignẽ ruina concluderet. Peræſa uero materia: qua premebatur flamma iam clarior apparebat. Et romãos repentini quidem facti ſtupor occupat molitionẽ iudæoꝝ ægre ferebant: iamq; ſe uiciſſe credẽtium: & ſpes eos caſſa refrixit: & in poſterum ſubuenire aduerſus ignem minus utile uidebaẽ ẽt ſi eſſet extinctus ſemel aggeribus deuoratis. Biduo uero poſt alios etiã aggeres Simõ cum ſociis aggreditur. Illa enim parte romanis admotis arietibus concutere murum cœperant. Teſteus aũt quidam ex Garſi ortus ciuitate galileæ & Magaſſarius ex regalibus familiis mariãnes: cunq; his Adiabenus quidã filius Nabatæ nomen habens ex fortuna Egiras: cuius eſt interpretatatio claudus: raptis facibus in machinas euolarunt: hiſq; uiris neq; audaciores ĩ illo bello extra ciuitatem apparuere neq; magis horrendi. Nam uelut in amicos: non ut in agmen hoſtium excurrerent nihil contati ſunt aut ſubſtitere: ſed per medios inimicos facto ĩpetu machinas incendere. Acti aũt miſſilibus & gladiis detruſi non prius a periculo dimoti ſunt quã ignis inſtrumenta corriperet. Sublata uero iam flamma romani quidem concurrentes e caſtris auxilio properabant: iudæi uero ex muro eas prohibebant: manuſq; cum his conſerebant qui flammas extinguere conarentur propriis corporibus nullo modo parcẽtes. Et illi quidem arietes igni ſubtrahere cum eoꝝ tegmina cremarentur: iudæi etiam per flammas eos retinere certabant: & quãuis feruens nacti eſſent: ferrum tamen arietes non amiſere. Hinc aũt auxiliantes flamma tranſiit: & aggeres iam occupabat incendium. Itaq; romani flãma circundati: quoniã ſeruare poſſe opera deſperabant in caſtra deſcendunt. Iudæi uero magis inſtabant: cum ſemper eoꝝ numerus creſceret ex ciuitate accedẽtibns adiumentis minuſq; cautos haberent impetus freti uictoria. Progreſſi aũt uſq; ad munimẽta caſtroꝝ prælio cum eoꝝ cuſtodibus dimicabant. Eſt ergo quædã pro caſtris per uices ſtantiũ armatoꝝ & acerbiſſima in eos ſanctio romanoꝝ: ut qui loco de qualibet cauſa ceſſiſſet occideretur: hi pœnali loco de glorioſa morte prælata ſteterunt fortiter: eorũq; neceſſitate ſimul ac pudore plurimi fugientiũ redierunt: baliſtiſq; in muro diſpoſitis ex ciuitate accedentẽ multitudinẽ prohibebãt: nihil pro cautione ſiue tutamine ſuoꝝ corpoꝝ prouidentẽ: nam quoſcunq; obuios habuiſſent cum his congrediebantur iudæi: & in ſpicula irruẽtes incaute ipſis corporibus inimicos feriebant. Sed neq; hi iactus magis quã fiducia ſuperabant: & romani plus audaciæ quã q; male tractarentur cedebãt. Iam uero Titus aderat ab antonia quo ſeceſſerat locũ aliis aggeribus proſpiciens: multumq; increpatis militibus ſi cum hoſtibus muros optinebant in ſuis periclitarent: & uelut ex carcere contra ſe dimiſſis iudæis obſeſſoꝝ paterentur ipſi fortunam cum electis militibus hoſtes alatere circũuenit: illi aũt cũ mora ferirentur contra eum conuerſi durabãt: mixta uero acie puluis quidẽ lumina: clamor uero aures exuperabat. Neq; aũt amicum quiſquã ĩterno ſcere poterat aut inimicum. Iudæis aũt non tam uirium fiducia quantum ſalutis deſperatione pſeuerãtibus: etiam Romanos pudor armoꝝ & gloriæ & præſentiæ periclitãtis Cæſaris reddidit fortiores. Itaq; putauere in eos ad extremũ nimia ferocitate aſorum uel totam multitudinem iudæorum fuiſſe rapturos niſi præuento pugnæ momento in ciuitatẽ ſe recepiſſent. Corruptis ãt aggeribus romani ſono tenebantur q; tam longum laborem una hora perdidere: & multi quidẽ

ſolutis machinis captum iri ciuitatem iam deſperabant.

Capitulum.XXII.

TItus aũt cũ ducibus quid fieret deliberabat.Et callidioribus quidẽ placebat omni admoto milite ui muros experiri:adhuc eĩ iudæos cũ exercitus pte dimicaſſe:uniuerſi uero militis impetum tolerare non poſſe uerũ ſagittis eſſe obruendos.Prudentiores autẽ rurſus aggeres fieri ſuadebant:alii & ſine aggeribus aſſideri greſſus eoꝝ tãtũmõ obſeruantes:ac ne uictus intro ferretur monebant:& ciuitatẽ fami relinquere:neq; cũ hoſte manu confligere:nec enĩ expugnari eoꝝ confidentiã poſſe:quibus optatũ ẽ ferro procũbere :uel ẽt ſine hoc iterficere:quæ ſæuior eſt cupiditas:ipſi aũtẽ Tito cæſari quidẽ prorſus tãto cũ exercitu honeſtum non uidebatur & pugnare cũ his ſuperuacuũ qui ſemetipſos perdituri eſſent.Aggeres autem fieri impendioꝝ penuria opoſum iudicabat:egreſſus uero ciuitatis obſeruari operoſius. Nec.n.circũdari eam ptopter magnitudinẽ locorũq; difficultatẽ ab exercitu poſſe : & propterea ad excurſus incautum:cõtra mãifeſtã uiã obſeruatã occultas uias excogitaturos iudæos tã neceſſitate q̃ locorũ ſcia.Si quid aũt clã eſſet illatũ diutius obſidionẽ trahẽdã uerẽdũq; ne uictoriæ gloriã diminuat tpis lõgitudo.Hæc.n.quidẽ effici poſſe:ſed celeritatẽ ãte gloriã duci debere tamen ſi celeritate uti uelit & cautiõe totã muro cingere ciuitatẽ.Hoc.n.mõ omnes exitus poſſe percludi:& iudæos aut omnibus modis ſalute deſpata ciuitatẽ tradituros aut fame uictos facillime capiendos:alter.n.ſe non poſſe quieſcere:uerũ & aggeres curaturũ eſſe:cũ infirmiores héat qui prohibent:q; ſi cuiq; magnũ opus & inextricabile uideatur eum conſiderare debere q; neq; paruũ opus romanos decebat facere:&ſine labore magnũ quid pficere ne deo quidẽ facile ſit.

Capitplum.XXIII.

IIs duces exhortatus ſubet eos exercitus in opera diſtribuere.Diuinus aũt quidẽ impetus militibus incidit:ãbitũq; ptiti non ſolũ rectores inter ſe:ueꝝ ipſi etiã ordines certabãt.Et miles quidẽ decatarcho.Decatarchus aũt Ecatontarcho iſq; Chiliarcho placere properabat.Chiliarchoꝝ uero oſtẽtatio ad duces uſq; ptinebat. Ducũ uero certamina cæſar ipſe diiudicabat.In dies enĩ ſingulos circuiẽs opus ſepiſſime inſpiciebat.Cœptum enim a caſtris aſſyriorũ:ubi ipſe tendebat ad iferiorẽ cenopolim murum duxit . Hinc p cedronẽ ad Elcona monteẽ reuertens a meridie monteẽ cõplectitur uſq; ad ſaxũ quod p inſterconos uocatur:eſq; proximũ collẽ qui ſup uallẽ iminet. Siloã ac inde ad occidentẽ flexo ædificio ad uallem fontis deſcendit.Hinc ſubiẽs ad Anani pontificis monumentũ circũdato monte ubi Pompeius caſtra poſuerat:ad ſeptẽtrionalẽ redit regionẽ eã cũ p̃ceſſiſſet ad uici parteẽ cui nomen eſt crebinicus.Poſt illum Herodis monumentũ ab oriente clauſum caſtris ſuis coniunxit unde cœperat murus quidẽ uno minus.xl.ſtadiis erat.Adhuc aũt foris'caſtella.xiii.ædificata ſunt:eorum gyrus denis ſtadiis nũerabatur.Totũ aũt opus triduo cõſtructum eſt ut id quidẽ dignum menſibus uideretur:celeritas uero fide careret.Muro aũt circũcluſa ciuitate p caſtella cuſtodibus collocatis: primam quidẽ uigiliã noctis ipſe circuiẽs explorabat. Secunda uero Alexandro pmiſerat. Tertia uero obtigit agminum ducibus.Somnos autem uigiles inter ſe ſortiebantur:totaq; nocte per caſtellorum ſpatia circuibant.

Capitulum.XXIIII.

IVdæis aũt cũ exeundi facultate:omnis etiã ſpes ſalutis a dẽpta eſt:auctaq; iam fames tota domus ac familias depaſcebatur.Et tecta qdẽ plena erãt mulieribus exanimatis atq; infantibus: uiarum autẽ anguſta ſenibus mortuis.Adoleſcentes aũt ac iuuenes turgidi uelut umbra mortuorum per oppidũ uolutabant & ubi quẽ caſus occupauerat decidebant.Sepelire aũt funera neq; poterant præ labore: & eos quibus aliqua uis ſupererat pigebat & propter multitudinẽ mortuoꝝ:& quod de ipſis erat ĩcertũ.Deniq; ſup eos quos ſepelierant multi moriebantur.Multi aũt ad ſepulchra priuſquã fati dies ueniret & uiui properabãt: neq; luctus in illis calamitatibus neq; fletus erat:ſed fame ſupabant affectus.Siccis autẽ oculis & corruptis oribus qui tardius morerent eos qui ante ſe requieſcerent tuebant.Altũ uero ſilentiũ ciuitatẽ plenaq; mortuis nox cõpræhenderat.Et latrones his acerbiores domus enĩ tantũ ſepulchra erant:& cadauera ſpoliabant uelamina corporibus detrahẽtes cũ riſu egrediebãt.Hiſq; gladiorũ mucrones propinabãt:nõnulloſq; iacentiũ adhuc ſpirãtes ferro expiẽdi cã trãſuerberabãt. Si quis aũt manũ rogaſſet aut ferrũ ſibi cõmodari quo famẽ euaderat:ſupbiſſime negligebatur. Animas uero efflantiũ q̃ſq; in morte tẽplũ obtutibus intuebant cũ uiuos relinqueret ſeditioſos. Illi aũt primo quidẽ ſumptu publico iubebant mortuos ſeperiri cũ doloreẽ ferre nõ poſſent.Deinde q; non ſufficiebant in ualles eos ex muro p̃cipitabant. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus uidit:altaq; ſanie tabefactis corporibus defluentes ingemuit & extentis manibus deũ teſtabatur factum illud ſuum non eſſe.Ciuitas quidẽ ita erat affecta.

Capitulum.XXV.

ROmani uero cum nemo iam seditiosorum auderet excurrere: nâ etiâ eos mœror fames tangebat:dies lætos agebant.Frumenti aliarúmq; reꝫ necessariaꝫ hẽntes copiâ de syria ꝓximisq; ꝓuintiis.Multi aũt iuxta muꝝ stantes magnáq; alimentorũ abundantiam demõstrantes satietate sui famẽ hostiũ incẽdebãt.Seditiosis aũt nihilomagis calamitate cedentibus Titus reliquias populi miseratus:& ꝓperás sãltẽ hoc liberare quod supest: iterũ aggeres inchoabat quãq̃ difficulter materiã repiret.Omnes enĩ ciuitati ꝓximas siluas opa prima cõsumpserant.Ex nonagesimo uero stadio milites alías congregabãt & ad antoniã solã ex quattuor ptibus maiores prioribus aggeres struebãt.Cæsar aũt agmina circuiẽs atq; opus urgẽs demonstrabat:q; in máibus eoꝝ latrões haberet.Sed illis pœnitudo plane pierat:& aĩmis & corporibus sepati utriq; uelut alienis utebant.Nec enĩ uel aias affectio másueta uel corpora dolor tangebat:qui etiã mortuã plebẽ quasi canes lacerabant:replebãtq; languentibus carcerem.

Capitulum.XXVI.

DEniq; Simõ & mathiã quidẽ ꝑ quẽ obtinuerat ciuitatẽ ĩ cruciatũ pemit boechi filius erat ex pontificibus populo maxie fidelis & carus.Is cũ a zelotis male populus tractaretur:quibus iam ioannes accesserat ut adiutorẽ Simonẽ reciꝑet populo ꝑ suasit: nulla cũ eo prius habita pactiõe:aut aliq̃d mali metuẽs.Ingressus aũt ille postq̃ obtinuit ciuitatẽ:inimicũ eũ æque atq; alios esse dicebat:qui ꝑ se cõsiliũ dederat:uelut hoc simplicitate suasisset ꝓductũ eũ & accusatũ q; cũ romanis sentiret morte dãnauit:ne purgatiõis ei facultate cõcessa cũ tribus filiis suis.Quartus enĩ ad Titũ ante ꝓfugerat.Prius aũt se occidi quã filios obsecrantẽ:atq; hanc ꝑ illa q; ciuitatẽ ei apuissent grãm postulátẽ:ut augeret eius doloré nouissimum iussit interfici.Ille quidẽ sup cæsos in conspectu suo filios iugulat corã romãis ꝓductus: ita enĩ Simon Anano magadi filio ꝑcepat:qui erat eius satellitũ crudelissimus: cauillatus si quid eum iuuarẽt ad quos exire uoluisset.Corpa uero sepeliri ꝓhibuit:post hos anáias quidã põtifex filius Masãbali nobilis & scriba curiæ uir fortis ex Amua genus ducens:& cũ his.xv. ex populo clariores necabant.Iosippi uero patrẽ cõclusum asseruabant: missoq; præcone denunciant ne qs in ciuitate degentiũ uel colloqueretur cũ eo:uel in unũ ueniret ꝓditionis metu ꝓposito :& eos qui hæc cum illo deflerent ante questionẽ ꝑimebant.

CapitulumXXVII.

ISta uidẽs quidã iudas filius Dudi unus ex nũero præfectoꝝ Simõis qui turrim ab eo sibi creditã custodiebat.Fortasse quidẽ non nihil etiã misericordia crudeliter peũtiũ: magis autẽ sui ꝓuidentia conuocatis.x.fidissimis contubernalium:quousq; tandem inquit hæc mala sustinebimus?quã ue salutis spẽ hẽmus seruantes pessimo fidẽ?Ecce iam fames oppugnat:romani uero pœne intus sunt.Simon aũt bene quoq; meritis infidelis est: metusq; sibi etiã apud eũ pœne & apud romãos certa fœderis dexterã.Ergo age tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatẽ.Nihil aũt graue simon patietur si cũ de se despauerit pœnas citius pẽdet.His ubi decẽ assensi sũt mane cæteros quos subiectos habebat ꝑ diuersum dimittit:ne qd eoꝝ q̃ cogitauerat ꝓderet.Ipse uero de turri hora tertia romanos iuocabat:illoꝝ aũt alii supbiã contẽnebant:alii nõ credebant:alios etiã pigebat uelut mox capturos ciuitatẽ nullo piculo.Interea uero cũ Titus ad muꝝ cũ armatis accederet:ante rẽ Simon cognouit:turrimq; uelociter occupat.Romanis eos inspectantibus pemít:& ꝑ muꝝ ꝓiecit corpora mortuoꝝ.Ibiq; circuiens Iosippus:nec enĩ rogare cessabat:caput uulneratũ lapide:statĩ attonitus cadit. Excursus aũt ad eius casum factus est iudæoꝝ:abreptusq; esset in ciuitatẽ nisi Cæsar misisset:qui eũ ꝓtegerent.Illis ãt pugnãtibus Iosippus quidẽ tollitur nihil quod agereẽ intelligẽs.Seditiosi uero tãquã interfecto quẽ maxie cupiebãt cũ lætícia cõclamauerũt.Dicit aũt hic núcius ꝑ ciuitatẽ ex quo residuã multitudinẽ mœror tenuit uere pisse credẽtẽ:cuius fiducia ꝓfugere cogitabãt.Audito ãt iosippi mr in carcere mortuũ esse filiũ suũ ad custodes qdẽ ex iotapatis hæc ait:certo se credere nec ei uiuo potiri.Secreto aũt flens ad ancillas:hunc iquit fœcunditatis recepisse fructũ q; ne sepelire quidẽ sibi filiũ licuisset a quo sepeliri spasset.Veꝝ ne illã quidẽ mendaciũ diutius cruciauit:neq; latrones refecit.Cito ei curato uulnere Iosippus resipuit:ꝓgressusq; clamabat illos qdẽ nõ sibi multo post uulneris pœnas daturos:populũ aut rursũ ad fidẽ rogabat.Vnde populo quidẽ fiducia:sedi tiosis uero stupor incidit eius aspectu.Profugoꝝ aũt alii státi de muro necessitate ꝓsiliebãt: alii uelut ad pugnã cũ lãpadibus ꝓgressi simulantes mox ad romanos ꝓfugiebant.Hos aũt scæuior ea quã intus ptulerant fortuna consequebat & fame quã domi reliquerãt uelociorẽ apud romanos inueniebant ad exitiũ satietatẽ.Aderant aũt inflati ex inedia & uelut morbo itercutis aquæ turgidi.Deinde uacuata replentes corpora disrũpebant:nisi q; periti desideria cohibuissent:pau-

latimq; cibum desueto corpore obtulissent. Verum & eos qui hoc modo seruarentur alia plaga suscepit. Quidā enī apud syrios ex transfugis deꝑhendit̄ e fimo uentris aureos colligens. Transglutientes aūt: ut supra diximus: eo ueniebant ꝙ cūctos seditiosi scrutabant̄: & maxima uis auri fuerat in ciuitate. Deniq; .xii. atticis cōparabāt qđ antea .xxv. ualebat. Veꝝ hac arte ꝑ unū detecta totis castris fama ꝑcrebruit ꝙ auro transfuge pleni uenirent. Arabū aūt multitudo & Syri scissis uentribus suppliciū minitabant̄. Et hac ego clade nullā credo scæuiorē cōtigisse iudæis: yna deniq; nocte duoꝝ miliū patefacta sūt uiscera. Et hac Titus iniusticia cognita pœne iusisset auctores circunfuso equitatu iaculis appeti: nisi magna fuisset multitudo noxioꝝ: multoq; plures puniendiq̄ q fuerant interempti. Conuocatis aūt auxiliatoꝝ ducibus itemq; militū romāoꝝ: nā ēt militū quosdā hæc tangebat inuidia utrisq; iratus dicebat: si qui militū suoꝝ hæc cōmitterēt lucri causa incerti nec arma propria qsquā erubesceret auro argentoq; facta. Arabi āt & Syri primo quidē ī alieno bello iure suo calamitatibus uterēt̄. Deinde qui crudelitatē ī cædibus & ī iudæis odia romanis ascriberēt. Hac enī quosdā eoꝝ milites infamia ꝑticipare. Et his quidē mortē īterminatus ē: si quis in eadē postea reptus fuisset audacia. Ad legiones aūt litteras dedit ut suspectos inuestigarent atq; ad se referrent. Veꝝ ꝓfecto auaritia cōtēnit omne suppliciū scæuusq; hoībus lucrandi amor īnatus ē nullaq; oīo calamitas plus habēdi cupidine cōparat̄: īmo uero hæc alios & modum habentē metus subiungit̄. Deus aūt qui dānauerat populū oēmq; uiā salutis ad īteritum uerterat. Deniq; id qđ cum pœna interdixerat Cæsar occulte in profugos admittebat̄. & si quis transfugisset circunspectantes aūt ne quis romāoꝝ uideret: eos scindebant: & ex uisceribus questum nefariū trahebāt. Illi paucis aūt reperiebat̄: & plærosq; sola spes consumebat. Hic quidē casus multos transfugarum seduxit.

Capitulum. XXVIII.

IOannes āt ubi rapinæ ex templo defuere: ad sacrilegiū sese cōuertit: multaq; donaria templi retinēs: multaq; uasa diuinæ rei ministerio necessaria crateras & lances & mēsas: urceolis quidē abstinuit quos Augustus eiusq; uxor miserat. Romanoꝝ quidem imperatores honorauerunt semꝑ tēplum atq; ornauerunt: tunc aūt iudæus etiā alienigenarum dona detrahebat: ad sotios aūt dicebat sine metu diuinis abuti debere: qui pro deo: qui pro templo militarent. Ex ipso alii propterea q; sacrū uinū & oleū quod sacerdotes sacrificiis reseruabant: tutum erat effudisse. Nanq; in templo & multitudini distribuisse: & illi sine horror̄ ungebantur & potabant. Non equidem recusabo dicere quæ dolor iubet. Puto si romani contra noxios uenire tardassent: aut hiatu terræ deuorandā esse ciuitatē: aut diluuio ꝑiturā: aut fulgura: aut sodomitana incendia passurā. Multo enī magis impiam progeniē tulit: q̄ quæ illa ꝑtulerant. Deniq; cū eoꝝ pertinacia desꝑata totus populus interiit. Et quid opus est sigillatim narrare cædes? Ac Aninus Eleazari filius transgressus ad Titum ꝑ unā portā quæ sibi credita fuerat: centū &.xv. milia &.lxxx. dixit elata cadauera: ex quo die castra ꝓpe ciuitatē posita sūt. Et die q̄rtadecīa mensis aprilis usq; ad calendas iulii. Hæc aūt immensa est multitudo: nec tamen uel ipse fuit appositus portæ: sed publicā mercedē diuidens mortuos ex necessitate numerabat. Cæteros enim propinqui sepeliebant. Sepultura aūt fuit elatos ex oppido proiicere. Post hūc aūt nobiles ꝓfugi omnia mortuoꝝ sexcenta milia portis eiecta nunciabant. Alioꝝ uero numeꝝ minime posse cōpræhendi. Cum aūt paupes ferendos nō sufficerēt: congesta in maximis ædibus cadauera essent inclusa. Et frumenti quidē modiū uenisse talento. Post ubi aūt muro circundata ciuitate ne herbas quidē legere iam liceret: ad hoc necessitatis quosdā fuisse cōpulsos ut cloacas rimarēt̄: boūq; ueterem fimū alimentū haberent. Stercus inde collectū & quod nec usui quidē tolerabile fuerat cibus erat. Hoc romani quidē audiētes miserati sunt: seditiosos aūt ne uidētes quidē pœnitebāt: sed patiebant̄ usq; ad ea ꝓgredi: fatū enī eos reddiderat cæcos: quod iam & ipsis erat & ciuitati.

legere .i. collig[illegible] rimarent̄ .i. dili[illegible] quærerent.

Iosephi de bello iudaico liber septimus incipit feliciter.

CLades quidē hierosolymoꝝ ī peius quotidie procedebāt: cū & seditiosi magis accederentur inclusi: postq̄ populū fames ipsosq; iam possederat. Quin & multitudo cōgestoꝝ in ciuitate cadaueꝝ & uisu horrēda erat: odorēq; pestiferꝝ emittebat: cū excursus etiā pugnātiū moraret̄. Nam ueluti ꝑ aciem ruerēt plurima cæde excitata cōculcare mortuos cogebantur: & qui suꝑ eos pedē ponerent neq; suꝑabantur neq; horrebant: nec saltē sibi augurio fore putabant contumeliam mortuorum. Gentili aūt cæde polluti dextras ad extremū bellū præparabāt: tāq̄ ex probrātes deo: ut mihi uidet̄: supplicii sui tarditatē. Nō eī spe uictoriæ

maior pars eorũ: sed desperatione salutis ferocius ferebant. Romani aũt quãuis plurimũ i aggreganda materia laborarent: tamen intra .xxi. dies aggeres erexerunt attonitis oĩbus ad nonaginta usq; stadia circũ oppidũ lucis: erat aũt miserabilis terræ facies. Nanq; antea arboribus & pdisiis ornata fuerat: ea tũc deserta præcisis undiq; arboribus cernebat: nec ullus qui prius iudæã uiderat alienigena & suburbana pulcherria ciuitatis: cũ eius solitudiné tunc uideret continere lachrymas poterat: uel nõ gemere mutationé naturæ quantũ pristinæ derogassent. Omnia náq; isignia pulchritudinis bellũ deleuerat: ne si quis subito aduenies qui locũ prius scierat eũ cognosceret: sed præsens quereret ciuitaté. Romanis aũt ac iudæis finitũ opus aggerũ par faciebat timoris initium. Náq; hi nisi eos quoq; exuerét captũ iri ciuitaté putabãt. Romanis ãt fortasse nec uolútatẽ sibi fore illis incensis: ná & materiæ defecerãt: & labori quidé corpora militũ crebris ãt ofensionibus cessarãt. Verũ ciuitatis cladibus tristius romãi quã ciues ea habitántes afficiebant. Ad mala enim q̃ hinc accedebant etiã pugnatoribus nihilo segnius utebant. Sed eorũ spes frangebat cũ aggeres insidiis machinæ siue soliditate muri: manus uero cõflictus audacia repugnántiũ superet: & præcipue q̃ cũ seditione fameq; ac bello: totq; malis pstátiores iudæorũ aios inuenirẽt. Virorũ quidẽ in expugnabiles esse ipetus arbitrabant: inuictá uero aiorũ magnitudiné q̃ calamitatibus aleret. Ná qs eos in rebus secúdis sustineat qui malis ad uirtutẽ incitaret. Illi quidẽ ꝓpterea cautius custodias præparabãt. Ioannis aũt factio apud Antoniã simul & futura timebant. Si discederetur murus cauebat & antequã arietes admouebant opibus instabat: nisi qa conatus irritus fuerit. Aggressi enĩ cũ facibus aggerẽ spe decepti remeare. Ná primũ ne cõcordare quidẽ eorũ uidebatur consiliũ paulati & p interualla & cunctanter nõ sine metu ꝓsilientiũ neq; iudæorũ more: ut breuiter dicam. Deerant enĩ quæ ꝓpria gentis essent audacia cursus & oĩm simul impetus: & ut sine offensione recederent. Languidiores ꝓgressi quã solebant etiã romanos solito promptiores offendere: qui corporibus quidẽ atq; armis ita undiq; aggeres sepsere: ut nusquã igni aditũ relinquerent. Animũ uero ita cõfirmauerunt ne quis loco antequã occũberent moueret. Náꝑter omniũ reꝝ desꝑationé si etiã illud opus esset exustũ acerbissimus pudor milites occupauerat: si aut calliditati uirtus cederet aut arma temeritati aut pitia multitudini aut iudæis romãi. Simul autem missilia cũ illis faciebant in ꝓsilientes delata: & qui cecidisset posteriores ipediebat ac piculũ antecedentes meliores afficiebat. Qui uero intra cæli iactũ uenĩ ꝓperassent: alii disciplina hostium & densitate perterriti: alii confixi hastis retrocedebant: & ad extremũ alius aliũ timiditatis arguens re infecta reuertebant. Calendis aũt iulii tentata fuerat expugnatio. Iudæis auté inde digressis romani machinas admouere: qui cũ ab antonia saxis atq; igni ferroq; peterent: & quodcunq; hostibus tælũ necessitas attulisset. Nam licet multũ mœnibus iudæi confiderent machinasq; cõtinerent: tamé eas applicare prohibebant romanos. Illi aũt iudæis studiũ esse ratiõe murorum ne infirmitate antonia læderet: & fragilibus eã fundamentis suspicantes contra certabãt. Nec tamen q̃ feriebat ictibus obediebat sed ipsi quidẽ crebris in se missilibus iactis cũ nullis piculis desup uententibus lassarent arietũ opus urgebant. Cum uero inferiores essent ac lapidibus frangerentur: alii scutis sup corpore cõcameratis: fundamenta manibus & uectibus suffodiebãt. Itaq; saxis quatitur obstinato labore concussis. Quietem utriusq; nox attulit: & in ea murus arietibus labefactatus ex qua parte prioribus Ioannes aggeribus insidiando murum suffoderat subsidente cuniculo repente labitur pars præter spẽ muriq;: & animi aflecti sunt. Nam iudæi quidem quibus memoria esse oportebat quod ruina præter spem accederat & aduersum eã precauti non fuerant tanquã mansura esset antonia confidebant. Romanorũ aũtẽ inopinatã læticiã sub celeri subuersione natam: conspectus alius murus quẽ intrinsecus Ioannes ædificauerat cito restrinxit. Veruntamen prior facilior impetus uidebatur. Tunc enim & ascensum per ruinas promptiorẽ & antoniam satis esse infirmiorem. Murus quoq; qui recens erat cito destrui posse arbitrabatur. Nemo tamen eum audebat ascendere q̃ qui primus id tẽtauisset certissimum esset exitium.

Capitulum. II.

Titus uero spe atq; ratione putans alacritatem pugnantium excitari: & adhortatione atq; promissis sæpe quidem periculorum nasci obliuia: interdum autem mortem solere ac conteni in unum congregatos fortissimos experiebatur dicens. O commilitones hortari quidem ad ea quæ periculum non afferunt aparte & ipsis qui rogantur & qui eos rogant ignauiæ repræhensionem parit. Exhortatione autem opus est in solis rebus ambiguis: quippe illa per se quéq; gerere dignum est. Itaq; difficilem uobis in murum esse ascensum ipse profiteor: q̃ aũt uel maxime oporteat gloriæ cupidos pugnare difficillimis rebus pulchrũq; sit cũ laude mori. Nec erit infructuosum: qui primi fortiter fecerũt prosequar. Primũ quidẽ uos illud hortet: q̃ nõnullos fortasse deterreat iudæorũ patiés aius: & i aduersis rebus dura cõstãtia.

Romanos enim eosq; milites quibus in pace bella discere:in bello autē uincere consuetum est:a iudæis manu uel animo superari turpissimum est:idq; in fine uictoriæ cum etiā dei nitamur auxilio.Nāq; offensionis nostræ iudaicæ desperatiōes sunt.Illoꝝ aūt clades fauore dei uestriscq; uirtutibus crescunt.Etenī seditio fames obsidio murorūq; sine machinis casus:qd sit aliud q̄ i illos ira dei nostrūq; adiumentū.Igitur non solū deterioribus inferiores uideri:sed etiā diuinū p̄sidiū prodere uobis non conueniꝫ.Quo pacto aūt nō turpe uideatur:iudæos quidē quibus nō magni pudoris est uinci:qui seruire didicerint:quo minus in posteꝝ patiantur mortē conten̄ere:atq; i nos medios frequenter excurrere nō uictoriæ spe:sed ostentationis gratia.Vos aūt totius pœne terræ marisq; uictores:quibus etiā non uincere probro habetur otiosos sedentes:ne semel quidē in hostes aliquid audaciter expertos:famā ac fortunā cū his armis opiri:maxīe cū puo discrimīe totum possitis efficere.Deniq; iam in Antoniā si ascenderimus hēbimus ciuitatē. Nam &si pugnandum sit aduersum intus positos quod non arbitror:attamen capta hac respiratione hostiū incedere uictoriā nobis plenissimā repromittit.Et ego prætermissa nunc meorum laude: qui in bello cecidere & immortalitate qui marito furore prostrati sūt ex morbo pacis tempore mortē aliter sentiētibus imp̄cabor:quorum anima cum corpore sepultura dānatur. Quis enī uirorum fortium nescit?q animas in acie ferro corporibusq; absolutas purissimum elementū æther hospitio receptas inter sidera collocat:manesq; se bonos ac propicios heroas uidendos offerre posteris suis.Quas uero morbus corporis tabesq; cōsumpserit:& si maxime probris ac piaculis purgatæ sunt:subterraneæ tenebræ operiunt altaq; obliuio suscipit:& corporis simul ac uitæ ac memoriæ fine circunscriptas.Quod si necessario mors homini fato decreta ē:ad hoc omni morbo leuius est ferri ministerium:qui non uideatur ignauū negare usui quod debito redditurus sit.Et hæc quidē ueluti seruari nequeant:uel qui conati fuerint prosecutus sum. Est aūt salutis spes in maximis quoq; periculis:qui uirilē animū gerūt:primum enī quod didicit patet incessu.Deinde totum quod ædificatum est facillime dissolui pōt.Vosq; plures hoc opus aggredientes:alius alii pro adhortatione fiet atq; subsidio:uestraq; obstinatio in breui animos hostium franget:ac fortasse nobis si eā tātum cæpimus incruenta res efficietur.Etenī ascendentes quidē nos prohibere scilicet conabunt.Si uero clā uel etiā per uim aliquid egerimus semel q̄is paucos nō sustinebūt. Me autem profecto pudeat nisi qui primus hoc fecerit:inuidendū remunerationibus fecero:& qui uixerit quidē similibus p̄sit:beatissima uero p̄mia sequātur occisos. Talia dicente Tito:cætera quidem multitudo piculum magnitudine timuit:eoꝝ uero unus qui in cohortibus militarent Sabinus quidē genere syrus uir & manu simul & aīo fortis apparuit:licet si quis eū ante uidisset:quantū ex hitu corporis ne specie quidē militē esse credidisset.Erat enī colo̅ nigro exilis hītudine:sed anima quædā heroica in macro corpore atq; angustiore uiribus suis habitabats.Cū primus surrexisset:itaq; dedome inquit tibi alacri aīo Cæsar:& ante omnes:in murum ascendo: atq; opto quidē ut uires ac uoluntatē meā sequatur fortuna tua.Quod si cœptū casus inuiderit: scito me nō præter spem q̄ res aliter cesserit:sed q̄ sic decreuerim pro te moriturum. His dictis & scutum læua manu capiti p̄tendēs:strictoq; dextera gladio circa horā diei sextā murū petebat. Sequebantur aūt ex aliis qui soli eius uirtuti æmuli esse cupiebant.xi.uiri.Multo aūt omnes antecedebat diuino quodā impetu excitatus:cum de muro custodes iaculis & sagittis undiq; infinitis appeterent:atq; ingentia saxa deoluerent:qui nōnullos de.xi.deceperunt.Sabinus aūt missilibus occurrens:licet obstrueretur sagittis:non tamen ante impetum cōhibuit quā summā muri p̄tenderet hosteſq; in fugā uerteret. Viribus aūt eius atq; animi ptinacia territi pluresq; ascēdisse rati non steterunt.Qua in re fortunā quis ueluti uirtutibus iuideat supeꝝ præclaris facinoribus officiat non incusauerit?Siquidem hic uir neq; ab incepto errauit & offensione lapidis cum maximo crepitu pronus decidit.Vnde factum est ut iudæi reuersi ubi solum & iacentem uidere ex omni eum parte iaculis peterent.Ille genibus nixus & scuto protectus primo quidem ulciscebat hostes multosq; ad se appropinquantes sauciauit:uulnerum autem multitudie remisit dexterā: & ad extremum priusquam redderet animam sagittis est obrutus uir dignus pro fortitudie qui meliori fortūa uteretur. Pro mensura uero cœpti facinoris cedit.Cæteri autem tres pœne iā iūma tenentes obtriti lapidibus perierūt:& octo sauciati detracti & in castra relati sunt. Hæc quidem tertia die mensis iulii gesta sunt.

Sabinus

Capitulum.III.

BIduo autem post.xx.de numero excubantium per aggeres militū cōgregati signiferꝝ ordinis sui & duos quosdam ex ala equitum & tubicinem unum ad se uocant:nonaque noctis hora per ruinas ad Antoniam ociose procedunt:occisis autem primis

custodibus somno oppressis murum obtinēt:ac buccina signū dari precipiūt:quo cæteri quidē uigiles subito exsuscitantur & fugiunt priusquam multitudinē quæ murū ascenderat cernerent. Nam & timor illis & tuba imaginē quādā ubi magnū hostiū numerū ascēdisse crederēt ostēdit. Cæsar aūt signo audito propēr armat exercitū:& cum ducibus primis lectoꝝ caterua comitatus ascendit.Cum aūt iudæi ad templum interius confugissent:ipsi quoq; p cuniculū irruperūt:quē Ioannes aduersum ro. nanorum aggeres aperuerat.Dispositiq; amboꝝ agminū seditiosi tam Ioannis quam Simonis arcebant eos summa ui atq; alacritate repugnandi. Si quidē excidii finem putabant locum sanctū penetrasse romanos quod & his uictoriæ principiū fuit. Ad ipsum autē adytum ualidissima pugna cōmittitur.His quidē templum ui occupare conantibus:iudæis uero antoniam uersus eos repellentibus.Et sagittæ quidē atque hastæ utrisq; inutiles erant.Strictis autem ensibus dimicabant.Neque cōfictu discerni poterat:ex qua parte quisque pugnaret p̄mixtis uiris & propter angustias permutatis:cum & uocis intellectū magnitudo confunderet:multaque mors esset utrinque arma simul & cadauera iacentiū cōculcata frangerēt prælia tes.Semp autem si bellum fluens grauasset alteram partem potioꝝ exhortatio & inferioꝝ conquestio nascebatur:neque aut fugæ aut persecutioni locus erat sed propinquæ mutationes confligentium & inclinationes permixtæ fiebant exercitus.Qui uero inter primos stetissent aut occidendi aut moriendi necessitatem habebant:q; refugere non dabatur.Nam & posteriores utriusque partes suos in frontem urgebant:nullūq; inter dimicantes bello uacuū interuallum reliquerant. Cum autem iudæoꝝ animi romanorum pitiam uincerent iamque oīno tota acies pelleret:ex nona enim hora noctis ad septimam usque diei pugnabant.Hi quidē simul omnes & excidii periculū pro nutrimento uirtutis habentes:romani uero exercitus parte nondum enim ascēderat agmia illisq; spes pugnantiū nitebatur satis esse uisum est in præsentia Antoniā obtinere.

Capitulum.IIII.

IVlianus uero quidā ecatontarchus ex Bithynia nō ignobilis quidē in illo bello & armoꝝ peritia & uiribus corporis & cum spū oīum fortissimum ipse cognoui ubi romanos iam cedere & male repugnare conspexit:propter Titū aūt qui apud antoniā stabat:subito prosilit iamq; iudæos uincentes solus ad interioré usq; templi águlum persecutus est.Fugiebat aūt uniuersa multitudo:neq; ui eius neq; audaciā hominis esse opinātes. At ille per medios ruens quo alios alio diiecerat p̄ ipsos quē occupasset interficiebat: eaq; facie nihil Cæsari admirabilius aut aliis horribilius uisum est.Verum & ipsum profecto fata p̄sequebantur quæ ab homine uitari non possunt.Calceos nanq; habens creberrimis atq; acutis:ut cæteri solent milites:fixos.Dum strato saxeis crustis solo occurreret labitur:magnoq; cum armoꝝ sono deiectus in tergum fugientes reduxit.Et romanorum quidem clamor ex ātonia sublatus saluti eius metuentium:iudæi uero multis simul gladiis & hastis undiq; feriebant.Ille aūt multam quidem ferri uim scuto excipiebat:sæpe aūt conatus erigere percutientiū multitudine reuolutus est.Et iacens tamen gladio multos perculit.Nec enī cito pemptus est:quando galea & thorace omnia membra neci oportuna septus erat. Nanq; diu uerticē contraxerat:donec concissis aliis eius membris remisit uires:cum ei nemo auderet succurrere.Nimius autem dolor cæsarem tenuit:ubi tantæ fortitudinis uirum in conspectu tantæ multitudinis uidit occidi: & q̄ locus se quidem intercludebat auxilium ferre cupientem.Alios autem ne possent metus impediebat. Iulianus qnidē diu cum morte luctatus:cum non paucos interfectorum suoꝝ sautios reliquisset ægre peremptus est:magna sui gloria non apud romanos tantum & cæsarē: uerum apud hostes quoq; relicta.Iudæi uero etiam mortui rapto corpore romanos in fugam uersos in Antoniam concluserē.Fortiter autem in eo prælio decertare Alexas quidam ægyptius ex agmine Ioannis: ex parte uero Simōis Malchius & Militonis filius Iudas & Iosuæ filius Iacobus duces idumeoꝝ. Zelotarum uero fratres duo iuuenes Arsimō & Iudas.

Capitulum.V.

TItus autem militibus suis impat Antoniæ fundamenta diruere:facileq; ascensum cūcto exercitui præparare.Ipse uero Iosippo ad se uocato:nanq; audierat eo die qui erat mensis Iulii septimusdecimus diuinā obseruantiā quæ entelechismos uocatur uiroꝝ penuria defuisse:eaq; re populū nimis dolere:iterum dici Ioanni præcepit quæ antemandauerat:quod etiā si quis eum pugnandi scæuus amor teneret:cum qua placeret ei multitudine ad bellum progredi liceret.Dummodo non una secū & ciuitas interiret simul & templum: sanctū tamē locū uiolare desineret:ne ue in deū nephas admitteret.Potestatē aūt habere si uellet sacra ītermissa celebrare p̄ iudæos quos ipse delegisset.Itaq; Iosippus ne soli Ioāni hæc ītimarēt: sed etiā pluribus:unde exaudiri posset cōstitit & mādata Cæsaris hebraico sermone desseruit.

Multum autē ab his quo patriæ parcerent precabatur:ignemq; depellerēt iam templo cōtiguū: deoq; uota redderent consueta.His dictis populus tristitia simul & silētio tegebatur. Multis aūt conuitiis tyrānus iosippo cū execrationibus lacerato:postremo addidit nunq̄ sibi excidium esse metuendum:quoniā dei ciuitas esset.Atq; cum exclamatione sane uero iquit iosippus rā puram deo conseruasti:inuiolataq; sancta mansere.Nec in eum cuius speras auxilium quicq̄ impiū deliquisti:sed solēnia sacra consequitur.Et si quidē tibi quisquā quotidianum auferat cibum impiū eum hostem putabis?Deum uero quē perpetua religione priuaueris belli auxilio speras futurū? Et romanis peccata imputas:qui nostras leges etiam nunc tuentur:& quæ ipse intercidisti sacra deo reddi compellunt.Quis nō inopinatæ mutationis causam gemat ac defleat ciuitatem: cum alieni quidem hostesq; impietatem tuam corrigant?Tu uero iudæus & inter leges educatus illis quoq; in has scæuior inueniaris?At quin ioannem etiam quidem pœnitere maloꝝ nō est turpe in rebus extremis honorumq; tibi exemplo patriam seruare cupienti propositum est. Iechonias rex iudæorum qui quondam babylonis bellum sibi inferentibus:sponte ciuitatem priusquam caperetur excessit:& cum cognatione sua uoluntariam captiuitatem sustinuit. Ne hæc sancta hostibus proderet:deiq; domum uideret exuri.Ob hæc sacra iudæorum commemoratione laudatur:eumq; memoria transmissa per sæcula semper nouam immortalitatem posteris tradit.Bonum o ioannes exemplar:& si periculum præsto sit:ego aūt ueniam quoq; tibi a romāis spōdeo: dum memineris q̄ gentilis moneo:& iudæis ista permittā spectari quæ oporteat qui sit uictor & unde cōsilium.Absit enim unq̄ ita captiuum uiuere:ut gēus aut leges patrias obliuiscar.Rursum indignaris & clamas mihiq; maledicis.Etiā acerbiora meror qui hæc aduersus fata suadeo: deiq; sententia condemnatos seruare contēdo.Quis ignorat scripta uetera prophetarū & responsum impendens miserrimæ ciuitati.Iam tunc enim eius excidium prædixere cum his homicidiū gētile cœpisset.Vestrorum autem cadauerū non ciuitas tantū:sed etiam templum omne repletū. Deus plane deus ipse cū romanis ignē sibi lustrationis infert totq; scelerū plenā eximit ciuitatē. Hæc Iosippo cum fletu & lachrymis prosequente uox eius singultibus interrupta est. Et romāi quidem miserati dolorem admirati sunt.Ioannes autem eiusq; socii magis contra romanos irritabantur:illum quoq; capere cupientes.Nobilium tamem plurimos cōmouit eius oratio & nōnulli quidem seditiosorum custodias formidantes locis suis manebant:iam dudum certi de suo pariter & ciuitatis exitio.Fuerunt autem qui capto discessionis tempore ad romanos confugere: in quibus erant pontifices.Iosippus & iesses.Filii uero pōtificum tres quidem Hismaeli:cui apud Cyrenem fuerat caput abscissum:& Mathiæ quattuor:alterius uero Mathiæ unus:qui post interitum patris aufugerat:quē Simon Gioræ cum tribus filiis:ut supra dictum est:interemit.Multi autem nobiles cū pontificibus deferre:eosq; imperator cū per alia humane suscepit:tunc sciens aliegenis moribus illic uersari molestum esse:in gnopham dimisit ut ibi manerent:interim monitos etiam pollicitus possessiones cuiq; peracto bello redditurum esse.Illi quidem in destinatū municipium læti cum omni cautione discedunt.His autē in ciuitate non uisis rumor seditiosis iterum diffamatus est q̄ romani transfugas occidissent ut hoc metu uidelicet a fuga reliquos deterrerent.Et paulisper quidē hæc caliditas eoꝝ sicut antea ualuit:timor aūt profugere cupientes inhibuit.Rursus aūt postq̄ eos Titus reuocatos i gnopha cū Iosippo murū circūire & populo cō spici iussit multi ad romanos fugiebant.In unum uero congregati & ante romanos stantes cum lachrymis atq; ululatu seditiosos rogabāt. Primo qdē paucos i ciuitate rōanos suscipēt patriāq; seruarēt.Si hoc displiceret saltē de phano certi exirēt tēplūq; sibi liberarēt. Nec enī ausuros sine maxima necessitate romanos ignem sanctis imittere.His illi magis aduersabantur:multiq; transfugas uociferati conuitia supra sacras portas iacula & balistas & saxorum dispositore tormenta: ut omne quidem circum phanum spacium multitudine mortuorum sepulchro: templum uero ipsum castello simile uideretur. In loca uero sancta & inaccessa cum armis adhuc & manibus gentili cæde calentibus insiliebant : & hancprocessere legis iniuriam ut quam iudæos indignationem oporteret exercere si hæc romani admitterent:& tunc in iudæos propria sacra temerantes uterentur romani milites.Nemo tamen fuit eorum qui nō cum honore templum aspiceret atq; adoraret:latroneſq; optaret anteq̄ intolerandum malū contingeret pœnitere,

Capitulum.VI.

TItus autem dolens uicem eorum iterum ioannem eiusq; socios increpabat dicens. Nonne uos o sceleratissimi cancello sancta loca protexistis?Non litteris græcis ac nostris incisas tabulas constituistis?quibus ne septa cuiq̄ transgredi liceret edicitur.Nō eos qui transissent quāuis romanus quis esset uobis necare permisimus?Quid igit

in eo etiam mortuos conculcastis o nocentissimi. Aut cur templum & extremi & gentilis sanguinis cōfusione polluistis? Testor ego patrios deos: & si quis nunquā hunc locum ante aspexit: nunc enim neminem credo: itemq; testor & exercitum meū & iudæos qui apud me sunt & uos ipsos quod non ego uos uiolare hæc compellam: quin & si locum acies uestra mutauerit: neq; accederet ad sancta quispiam romanorum: neq; quicquam i eius contumeliam faciet. Seruabo aūt uobis etiam templum nolentibus.

Capitulum. VII.

HAec iosippo internunciante principis dicta: latrones ac tyranni existimantes non benuolentia sed timiditate hos sermones fieri in superbiam tollebantur. Titus autem qui neq; seipsos miserari eos: neq; templo parcere perspiciebat: rursus bellum gerere decreuit inuitus. Sed uniuersum quidem his militem q; locus eum non caperet inferre non poterat. Tricenis enim de singulis centuriis uiris fortissimis lectis etiam chiliarchis singulis millenos attribuit: hisq; duce præposito Cereali hora noctis nona iubet in custodias impetū fieri. Cum autem ipse quoq; in armis esset unaq; descendere statuisset: amici eum propter periculi magnitudinem ducumq; dicta continuerunt. Plus enim operis Antonia sedentem: q̄ militū certamine facturum esse dixerunt: quā si periculum subisset. Omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores: his dictis paruit. Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites: ut de eorum uirtute iudicaret: ne aut fortis quisquam indonatus abiret: aut contra impunitus ignauus lateret: sed omnium spectator ac testis fieret ipse: qui & ulciscendi & remunerandi esset dominus: illos quidem ad aciem hora qua supra memoratum est dimisit. Progressus autem ad Speluncam de Antonia quid fieret expectabat. Verum hi qui missi fuerant non ita ut sperabaut somno oppressos inuenere custodes: sed excitatis cum clamore confestim manus conseruere ex excubitorum intus. Mane autem cæteri cateruatim excurrerere. Itaq; primoq; quidem impetū excipiebant romani. Qui autem illos sequerentur: in agmen proprium incidebant: multisq; suorum uelut hostibus utebantur. Vocis nanq; agnitionem confusus partim clamor oculorum singulis nox ademerat: cum præterea quosdam furor cœtus: alios iracundia alios timor efficeret: iccirco obuium quenq; sine discretione feriebant. Romanis quidem scutorum coniunctione septis & per globos prosilientibus ignoratio minus nocebat: signi enim sui quisq; meminerat. Iudæi uero disiecti tam: impetus quam recessus temere facientes: sæpe imaginem inter se hostium alius alii demonstrabant: cum reuertentem suum quisq; per tenebras romanum quasi aggredientem exciperet. Deniq; plures a suis quam ab hostibus sauciati sunt: donec orto die uisu iam pugna discerneretur: & in acie stantes ordine sagittis atq; lapidibus agerentur. Neutri uero cedebāt neq; labore fatigabātur. Sed romani quidem & sigillatim & multi simul in cōspectu imperatoris de uirtute certabant. Illumq; diem sibi quisq; promptionis initium fore putabat: si fortiter dimicasset. Iudæis autem & proprium cuiusq; periculum: & quod templo metuerent ministrabat audaciam: q; tyrannus stans hos rogaret: alios uerberaret: ad pugnandum interminationibus incitaret. Comminus autem plærunq; pūgnantium. Sed cito & breui momenta prælii mutabantur. Neutra enim pars prolixum fugæ spatium uel persecutionis habebat. Pro suorum autem euentu & Antonia tumultus erat: & confidere superantibus: & stare si fugerent: acclamantium eratq; ueluti quoddam belli theatrum. Nec enim uel Titum uel alios qui una erant quicquam eorum quæ in pugna gerebantur latebat. Postremo nona hora noctis cœpto prælio: quinta diei dissoluti sunt. Cum neutri eo loco unde pugnam iniere certa fuga cessissent. Verum mediam in ancipiti prælio uictoriam reliquissent. Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudæoq; partis quidem Simonis iudas Marion filius: & Simon iosaiæ. Idumeorum uero iacobus & Simō alter Carthæ filius: Iacobus autem iosiæ. De ioannis autem sotiis Getheus & Alexander. De zelotis autem Simon filius Tagiræ.

Captulum. VIII.

AT romanorum reliqua manus die septimo submersis antoniæ fundamentis: latam uiam usque ad templum composuit. Admotaque muro agmina mox aggeres inchoabant: unum contra interioris templi angulum qui ad septentrionem orientēq; spectabat: alteq; cōtra exdrā ad aq̄lonis partē inter duos muros ædificatū. Alioq; duoq; unū cōtra portā occidentalē tēpli exterioris: alteq; ab aquilone. Magno tamen opus cū labore ac miseriis ꝓficiebat cū materias sexcēteſimo usq; stadio deportarēt. Interdū aūt insidiis lædebant: cū ipsi qdē uincēdi facultate minie cauerent: iudæis uero ꝓpter despationē salutis audacioribus uterentur. Nonnulli enī equitum quotiens ad ligna siue fœnū colligendū exissent: interea dū id

facerent equos suos frænis exutos pasci sinebant:quos iudæi per cuneos erumpentes rapiebãt. Itaq; dum id crebro fieret cæsar existimans quod erat uerum negligentia suoꝝ magis quam iudæorum uirtute rapinas contingere:tristi aiaduersione cæteros ad equoꝝ custodiam reuocare statuit:unoq; milite qui equum perdiderat morte dánato eo metu equos suos cæteris conserua uit.Nunquã enĩ eos post hæc in pascua dimittebant:sed tanquã natura his cõnexi ad necessitatẽ egrediebantur.Illi quidẽ templum oppugnabant aggeresq; erigebant. Altera uero die post eorũ ascensum multi seditiosoꝝ quos rapinæ defecerant & fames urgebant:cõgregati in præsidia romanorum quæ Elenoã montem uersus collocata erant circa undecimã diei horã ipetum faciũt. Sperabant enĩ primo quidẽ inopinatos: deinde curandi corporis causa quiescentes facile decipi posse. Verum cognito illoꝝ conatu romani & de propriis custodiis celeriter collecti obstabant eis muꝝ transcendere ac perrumpere uiolenter conatis. Conflato aũt uehementi prælio multa quidem & alia ab utraq; parte fortiter gesta sunt cũ romani præter fortitudinẽ etiã bellandi peritia:iudæi uero ĩmoderato impetu & effrenatis animis uterentur. Dux aũt his pudor erat: illis necessitas.Nam & amittere iudæos ueluti laqueis irretitos romanis turpissimũ uidebatur & illi unam spem salutis si muꝝ ui perrũpere potuissent habebant.Ibi tum quidã ex alia equitum Pedanius nomine iudæis in fugam uersis atque in uallem coactis:equo in aduersum montem a latere incitato præteruectus rapit unum exhostibus fugam petentem iuuenem & grauem corpore & armis undiq; septum:talo compræhensum tantum se inclinauit equo currente:tãq; dexteræ uim itemq; cæteri corporis & equestris peritiam demonstrauit.Iste quidem tanquam munus aliquod rapuisset captiuum ferens ad cæsarem uenit. Titus autem uires eius qui cœperat admiratus & captum quia ad murum uel aggredi tentauerat supplicio affici iussit. Et ipse quidem tẽpli oppugnationem curabat:utq; aggeres mature fierent perurgebat.

Capitulum.IX.

INterq; iudæos aduersis præliis male tractatos tumescente paulatĩ bello & in serpente templi pernicie sicut in putrefacto corpore ad sola membra peste occupata præueni entes ne ulterius procederet abscindebat.Porticus enim parte quæ ab aquilone ĩ orientem pertinens ãtoniæ iungebatur incensa. Deinde ad.xx.fere cubitos abrupere: ĩmisso sanctis incendio manibus suis. Biduo aũt post idus prædicti mẽsis uicesimo & quarto die romani porticum inflammare:& usque ad quartumdecimum cubitum igne progresso:iudæi similiter culmen abiiciunt:neq; oĩno recedentes operibus & antoniæ continentia diruentes:cum liceret eis ac deberent incendium prohibere.Itaq; immisso igne cursum eius ociose pro sua utilitate metiebantur. Circa templum autem nunquã prælia cessauere: sed frequens paulatim contra se excurrentium bellum. Hisdem aũt diebus quidã ex iudæis uir & corpore breuis & uultu despicabilis tanq; genere quã rebus aliis uilissimus Ionathes nomine progressus ad Ioannis põtificis monumẽtum : cũ alia multa superbe ad romanos prolocutus est:tum quem fortissimum habrent ad singulare prælium prouocauit. At qui contra stetere multi quidem dedignabantur: erant autem inter eos ut assolet etiam qui timerent:quosdam uero non inconsulta moueret ratio cum mortis cupidine non debere confligere.Nam qui de salute desperassent eos neq; cautos impetus neq; deum habere placabilem:& cum his in discrimen uenire quos neq; uicere magnũ sit & uinci cum dehonestaméto periculosum nõ fortitudinis sed ferocitatis uideri.Cum aũt diu nemo procederet multaq; iudæus eoꝝ timiditati illuderet:erat arrogantissimus quidã superbus e romanis ex ala equitum putans nomini addere uerba:& insolentiam eius exosus.Fortasse autẽ etiam corporis breuitate sublatus inconsulte prosiliit: & cæteris commissa cum eo pugna risum præbuit:sed a fortuna proditus est. Ipsum enim Ionathes interfecit:deinde pede supra mortuũ posito:læua scutum dextraq; cruentum gladium coruscabat armisq; cum fremitu concussis exercitui & iacenti insultans spectantes romanos increpabat:donec eum tripudiantem & uana iactantem quidam priscus centurio sagitta transfixit.Eoq; facto & iudæorum & romanorum clamor excitatus est.ille autem dolore in uertiginem tortus supra corpus hostis incubuit:belliq; felicitatem ratione carentem quam uelox ultio sequeretur ostendit.

Capitulum.X.

SEditiosi uero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in aggeribus positis repugnabant. Vicesimo autem septimo die prædicti mensis huiusmodi dolum excogitant. Occidentalis porticus spatium quod inter culmen & trabes erat uacum siluis aridis: itemque sulfure ac bitumine repleuere. Deinde uelut oppressi cedebant. Quare multi quidem temerari fugientibus instabant:& in porticum ascendere positis scalis nitebant. Qui uero prudẽtiores erãt nullã fugæ cãm iudæis fuisse cogitãtes loccis suis

manebant. Verum porticu repleta his qui aſcenderant ignem īmittunt iudæi. Excitata undique ſubito flamma: romanos & qui extra periculū ſteterunt ingens ſtupor īuaſit: & deſperatio quos incendium cœperat occupauit. Flammis enim cincti ſemetipſos in oppidū: alii uero in hoſtes præcipitabant. Multi ſpe ſalutis deſilientes inputeos ilico debilitabantur. Alios dum conantur præueniebat incendiū: alii ferro flammā antecedebant. Statim uero & alios fugientes ignis com prehendebat plurimū peruagatus. Cæſarē uero licet præmorientibus indignaret: q̄ iniuſſi porticum aſcenderant: miſericordia tamē eoꝝ tetigit. Cunq̄ nemo ꝓhibere poſſet incendium: hoc erat tamen ſolatio petentibus: quia uidebant eius dolorē pro quo ipſi animā perderent. Vociferans enī & ante alios proſiliens: & comites ſuos quā poſſent auxiliū ferre obſecrans cernebatur. Eiuſq̄ uoces & affectiones quiſq̄ uelut aliquā præclariſſimā ſepulturā ſecum afferens morieba tur. Nonnulli tamen recepti in partē porticus latiorē: flammaꝝ quidē periculū euaſere. Obſeſſi aūt iudæi cū diu ſautii reſtitiſſent: poſtremo uniuerſi cecidere.

Capitulum. XI.

POſt omnes autem quidam iuuenis nomine Loguſtoti huic ornamento fuit calamita ti: & quamuis ſigillatim digni ſint memoria qui periere: omnium tamen fortiſſimus demonſtratus eſt. Quem iudæi quidem & quia fortis erat: & quia interſicere eum cupiebant: ad ſe deſcendere promiſſa fide hortabantur. Frater uero eius Cornelius qui ex altera parte ſtabat: ne gloriam ſuam romanāq̄ militiam dehoneſtaret orabat: cui magis obtēperauit: ſublatoq̄ altius gladio ut ab utriſq̄ partibus cerneretur ſemetipſum occidit. Eoꝝ quos ignis obſederat Argorius quidam calliditate ſeruatus eſt. Appellato enim clara uoce Lucio quodam commilitone & contubernali ſuo: hæredem te iquit relinquo totius patrimonii mei: ſi me exceperis. Cum autem ille prompto animo accurriſſet: ipſe quidem qui ſe in eum proiecerat uinxit. Lucius uero pondere oppreſſus: conſtratoq̄ lapidibus ſolo alliſus continuo moritur. Ea calamitas pauliſper quidem romanis triſtitiam comparauit. In poſterum tamen cautiores effecit: & aduerſus iudæorum inſidias iniit: quibus plærumq̄ loca moreſq̄ hominum neſcientes lædebātur. Exuſta eſt uero porticus ad turrim uſq̄ ioannis: quam ille belli tempore quod cum Simone gerebat ſupra poſtes quæ in Xiſtum ducerent ædificauerat. Reliquum uero iudæi quoniam cōſumpti fuerant qui aſcenderant abſciderunt. Poſtero autem die Romani quoq̄ porticum quæ in borræ parte fuit ad orientalem uſq̄ totam incendunt: continentem angulos eius qui appellat cedronus ſuper uallem ædificata: unde etiam profunda erat & horribilis eius altitudo.

CIrca templum quidem ita res ſe habebant. Eoꝝ uero qui per ciuitatem fame corrumpebantur infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles aūt clades eueniebant. In dies nāq̄ ſingulos ſi uel unquā aliquid cibi apparuiſſet bellum ilico gerebatur: & amiciſſimi inter ſe ad manus ueniebant miſeris diripientes animæ uiaticum. Fides aūt penuriæ nec morientibus habebatur: ſed etiā quos uiderent expirare ſcrutabant latrones: ne quē forte cibū ſinu occultans quiſpiā moreret. Ipſos aūt ſpes egeſtate uictus hiātes ueluti canes rabidos decipiebat: & impingētes in hoſtia tanquā ebrii ferebant: eaſdemq̄ domos bis ac ter eodē momento deſperatione inquietabant: oſaq̄ dentibus neceſſitas ſubigebat: & ea colligentes quæ nullū quāuis ſordidiſſimū mutoꝝ animaliū nō horreret comedere patiebant. Denicq̄ nec cingulis nec calciamentis abſtinuere coriaq̄ ſcutis detracta mandebant. Quin etiā fœni ueteris laceramenta uictui habebant: cuius nonnulli exiguum pondus quattuor atticis uenundabāt. Et quid opus eſt famis īprobitate ex rebus aīa carentibus demonſtrare? Factum enī relaturus ſum neq̄ apud græcos neq̄ apud barb aros cognitū & dictu quidē horrendū: auditu uero incredibile. Itaq̄ libenter hanc calamitatem intermitterem ne mentiri me poſteri æſtimarent: niſi teſtes multos haberē & fortaſſe aliquā pīriæ referrem gratiam ptius ea diſſerens quoꝝ facta perpeſſa eſt. Cap. XIII.

MVlier quædā ex plebe trans iordanē habitantiū incolarū Maria noīe Eleazari filia de uico Vatezbbra qđ ſignificat domos Eſopi geneſ ac diuitis nobilis cū alia multitudīe fugiens ī hieroſolyma recepta cū cæteris obſidebat. Huius alia qdē bona tyrāni diripuerunt: q̄ ex tranſamnanis locis in oppidū cōportauerat. Reliqas uero cōditoꝝ & ſi aliēta reppiſſent irrūpentes domū eius ſatellites quotidie auferebant. Grauiter aūt mulier īdignabatur: propterea q̄ ſæpiſſime raptoribus maledicēs: & īprecans eos contra ſe uehemētius irritabat cum neq̄ iratus neq̄ miſerās eam quiſquam ueelet interficere. Sed uictum quidem patrādo aliis parabat. Vndique autem adempta iam erat ei etiam reperiendi facultas fameſque uiſceribus & medullis irrepſerat. Plus uero quam fames iracundia ſuccendebat. Igitur uī animī ac neceſſitate impulſa rebus aduerſus naturam excitatur: raptoque filio quem latentem habebat

Ex dicta horrēda. de Eusebium Caesar: lib: 3: Bel: li 18:

miserum te ait infans in bello & fame & seditione cui te seruauero? Apud romanos etiam si uixeris seruiturus es: fames autem præuenit seruitutem. His uero seditiosi scæuiores sunt. Esto igitur mihi cibus & seditiosis furia & humão uitæ fabula quæ sola deest calamitatibus iudæoꝝ Et hoc simul dicens occidit filium coctumq; medium comedit. Adopertũ autẽ reliquum seruauit. Ecce aderant seditiosi & contaminatissimi nidoris odore capti mortem ei statim nisi qđ parasset ostenderet minabantur. Illa uero bonam partem se reseruasse respondẽs aperit filii reliqas. Illos autem confestim horror cœpit atque dementia uisuque ipso diriguerunt. At mulier & hic inquit est uere filius & facinus comedite: nam & ego comedi. Nolo ut sitis aut fœmina molliores: aut matre misericordiores: q; si uos pietatem colitis & mea sacrificia repuditatis: ego quidem comedi: reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidẽ trementes exierunt: ad hoc solum timidi uixque hoc cibi matri cessere. Mox aũt repleta est eo scelere tota ciuitas: & unusquisq; antẽ oculos sibi cladem illã proponẽs tanquã hoc ipse admisisset horrebat. Ab oibus aũt quos fames urgebat properabatur ad mortem & beati appellabant̃ qui priusquã id paterentur iteriissent. Cito aũt romanis nunciata est illa calamitas: eorũque alii non credebant: alii miserabant̃: multos aũt uehementius eius gentis odium cœpit. Cæsar aũt super hoc deum placabat: siquidem iudæis pacem obtulisset eisq; liberã proposuisset oium obliuionem quæ cõmiserant. Illos autem pro concordia seditionem: bellũ pro pace: pro satietate atq; opulentia famẽ optasse: & qui propriis manibus templum quod ipsa eis seruasset incendere cœperant: huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Verumtamen scelus huius nefandi uictus ruina sese patriæ operturꝝ: neq; relicturꝝ in orbe terræ: ut sol inspiciat ciuitatẽ in qua matres sic uescerẽtur. Ante matres aũt patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerent. Simul hæc dicens desperationẽ hostium reputabat: nec eos sanã mentẽ recepturos existimabat: qui cuncta iã ptulissent quibus antequã ea paterentur mutare sententiã sperabãtur.

Capitulum. XIIII.

OCtauo aũt die mensis augusti: cum duæ legiones aggeres perfecissent ad exedram occidentalem templi exterioris admoueri arietes fussit. Cum diebus autem sex qui firmissimus erat aries parientem sine intermissione pulsando nihil oino profecisset. Verum & huius & ceterorꝝ magnitudines structura lapidũ superabat. Septẽtrionalis ãt portæ alii fundamenta suffodiebant: multũq; fatigati exteriores tantum lapides euellere potuere. Ab interioribus autem portæ sustinebantur: iamq; diu mansere donec instrumentorꝝ & uectium conatibus desperatis romani scalas porticibus applicauere. Iudæi uero præuenti ne eos subire prohiberent cum his congressi dimicabãt. Et alios quidem retro depellẽtes præcipitabãt: accedentes alios subsidio trucidabant. Multos de scalis egredientes priusquã scutis obtegerẽt ferientes gladiis præueniebant. Nonnullas aũt scalas armatorum plenas in latus deiicientes declinabant. Vnde romanorꝝ quoq; non parua cædes sequebatur. Alii signis ablatis pro his decertabant: rapinam eorum grauissime fore turpidini ducentes. Postremo tamen iudæi & signis potiũtur: & eos qui una ascenderent interficiunt. Cæteri uero clade intereuntium perterriti descẽdũt. Romanorꝝ quidẽ nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditiosorꝝ aũt qui prioribus præliis etiam tunc fortiter pugnauerũt. Et præterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autẽ cũ uideret se alienis & templo cũ damno & necẽ militum parcere: ignem portis subiici iussit. Inter hæc aũt ad eũ profugi ueniũt Ananus ex Maue Simonis satellites crudelissimus: & Archelaus filius Magaditi: iccirco sperantes ueniã q; iudæos uictores relinquerãt. Titus aũt cũ hanc eorꝝ in iudæos crudelitatẽ audiuit: utrũq; obtruncare decreuit. Dicebat enĩ necessitate nõ uoluntate uenisse: ne salute dignos esse incẽsam ipsorꝝ causa patriã deserentẽs. Verũtamen cohibuit iracũdiam fides: eosq; dimisit: sed nisi eo loco habendos quo & iam alios credidit. Iam uero portis milites ignem admouerant: lique factoq; argento cito lignum flammæ absumpserant: cum subito auctæ proximas inde porticus corripuere. Iudæis uero ignem circum se uidentibus: corpora simul animæq; ceciderunt: & stupore attoniti adiuuare quidem uel extinguere nemo conatus est. Stantes uero aspiciebãt: nec tamẽ his quæ absumerentur dolẽtes: saltẽ ut quod reliquũ eẽt saluũ haberent aium colligebant. Illo quidẽ die & quæ secuta est nocte crescebat incendiũ: paulati enĩ nec simul undiq; inflãmare porticus potuerunt. Postero autem die Titus partem militum iussit incendium restringere: perq; proxima portis loca uiam sternere: ut facilior. agminibus eẽt ascensus: rectores ad se conuocat: sexq; collectis qui erant proceres: Tiberio Alexandro totius militiæ præfecto: & Sexto cereali quintæ legionis præposito: & Largio lepido decimæ: & Tito phrygio quintedecimæ: cum quibus erat etiam frõto ac ternius magister duarum alexãdrinarꝝ legionum &. M. antonius iulianus ꝓcurator iudeæ. Congregatisq; terea chiliarchis & ꝓcuratoribus

consilium de templo proposuit. Aliis quidē uidebatur lege belli utendū esse: nunquā enī iudæos a nouis rebus posse desinere templo manente: quo omnes ubicunq; essent colligerētur. Nōnulli monebant: ut si templū reliquissent iudæi neq; armis pro eo quisquā certaret: conseruandū esse suadebant. Si uero id pugna obtinuissent ignibus consumendum: quoniā castellum iam uideretur esse non templum & piaculum: non ipse id uerum illi qui fieri coegere cōmitterent. Tito āt nec si stantes dimicarent iudæi pro hominibus animo carentibus: ulciscendum esse dicente: neque se unquā tantū opus incensurum: iam enī romanoꝝ fore hoc damnū: sic ornamentū quoq; foret imperii si maneret: iam certi quid uellet: ad eius accedunt sententiā fronto Alexāder & Cerealis tunc quidem cōsiliū dimisit. Iussisq; militibus requiescere itēq; ducibus ut his in ꝓcinctu ualidioribus uteret: uiā sternere per ruinas lectis ex cohortibus iperat ignēq; restīguere. Illo quidem die iudæos labor itemq; timor ab impetu continuit. Postremo aūt collectis uiribus & recepta fiducia per orientalem portam contra tēpli exterioris custodes secunda hora diei ꝓcurritur. Illi aūt primā quidē concionē fortiter excepere: septiq; scutis a fronte murum condensa acie iclinantur. Certum tamen erat eos non diu duraturos q; & multitudine infestantiū & aīs uincerentur. Cæsar aūt priusquā uerterentur acies: nam pugnā ex antonia prospectabat: cū equitibus lectis uenit auxilio. Impetum uero eius non sustinuere iudæi: sed primis interfectis plærisq; fugam petunt. Et cedentibus quidē romanis reuertentes instabant. Cum aūt illi retorsissent iterū refugiebant: donec circa horam quintā iudæi ui coacti templo introire conclusi sunt. Titus auté discessit in atoniā decreto postridie mane cū omni exercitu aggredi templūq; obsidere. Sed id plane dei sententia iamdudum igne dānauerat: euolutisq; tēporibus aderat fatalis dies qui erat decimus mensis augusti: quo etiā prius a rege babyloniorū fuerat crematū. Ex ædibus aūt cām principiūq; sumpsit incendium. Nam cū paulisper Titi discessu seditiosi quieuissent romāos rursus aggrediunt custodumq; templi cum ignem interioris phani restinguentibus pugna cōmittitur. Hicq; iudæis in fugam uersis usq; ad templum transierunt. Cap. XV.

Hic itaq; tunc militum unus nō expectato cuiusquā edicto neq; tantū facinus ueritus: sed diuino quodam motus īpetu a contubernali suo sustollitur: & ex ardente materia raptū ignem in fenestram inserit aureā inde membra circū tēplum ædificata de septentrionali regiōe aditus erat. Flamma uero excitata iudæoꝝ quidē calamitati dignus clamor exorit: & ad ulciscendum properabāt: neq; iam uitæ pcendum rati neq; uiribus tēperandum: amisso eo cuius gra cautissimi uidebant. Mature aūt hoc Tito qdā nunciat. Et ille nāq; casu in tabernaculo qescebat sicut a prælio redierat: exiliit templūq; curriculo petit prohibiturus incendiū: oēsq; post eum duces & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor auté ac tumultus erat tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar aūt uoce simul ac dextera pugnantibus signo dato ignem iubebat extingui. Sed neq; uox eius audiebatur q; aures eoꝝ maior clamor obstrueret: nutumq; dexteræ non attendebant cum alios bellum alios ira distraheret. Introcurrētium uero agminum īpetum non præcepta neq; interminatio continebant: sed quo furor ea duceret sequebātur. Ad ipsos aūt introitus obstrusi multi quidē sese inuicem conculcabant multi uero ardentibus adhuc & fumātibus porticum incedētes ruinis liuore quidē utebantur. Cum uero ad templum accessissent edicta quidem cæsaris non audire simulantes: præcedentē quisq; ut ignē imitteret hortabatur. Seditiosis autem iam subeundi quidem spes nulla erat: sed fuga & cædes omnia possidebat. Magna uero populi multitudo inualida & inermis ubicunq; occupati fuerant interficiebātur: & circum aram quidam ingens mortuorum numerus congerebatur. Per gradus uero tēpli & sanguis multus profluebat: & eorum corpora qui supra ceciderant delabebantur. Cæsar autem ubi neq; impetum insanientium militum continere poterat: & flamma dominabatur intro cum rectoribus ingressus & secundum templi & quicquid illic erat aspexit: ea quidem quæ apud alienigenas erant fama maiora. Pompa uero & opinione domestica non minora. Cum autem flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circum erant templum depasceret: quod erat uerum existimans adhuc illud opus posse seruari: & ipse prosiluit militesque rogare ut ignem restinguerent conabatur: & liberalem & hecatontarchum destipatoribus suis fuste mulctatos: qui non obedirent iussit arcere. Illorum autem furor belliq; impetus quidam uehementior iudæorumque odia & cæsaris reuerentiam & prohibentis metum superabant. Plæroſq; aūt prædarum spes incitabat suspicantes intus omnia pecuniæ referta esse: quoniā fores auro factas conspicerent. Præterea quidam miles ex his qui intrauerant: cum cæsar ad inhibēdum incendiū cucurrisset ignem iam cardinibus portæ subiecerat. Tumque subito postquā flamma intus appe ruit: & duces cum cæsare discedebant: & stantes extra succendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exuritur. Capitulum. XVI.

SEd hoc multum quis deflendū putet? ut opus oīum quæ audiuīmus aut uidimus maxīe ad mirabile tam extructiōis genere quā magnitudīs: itēq; munificētiæ ī singulis rebus & gloriæ quæ de sanctis habebantur: maximū tamē ex facto capiet solatium: qđ ut animalibus ita operibus locisq; fatū sit ineluctabile. Mirabiſ aūt in eo etiā circunacti tēporis fidē. Nam & mensem ut dictū est eūq; diem seruauit: quo primū ab babylonis tēplum erat incensum. Et a prima structione tēpli quā Solomon rex inchoauerat: usq; ad hoc excidiū quod euenit secundo anno principis uespasiani: mille. cxxx. colligunt anni: & septē menses ac dies. xv. A posteriore uero quā secundo anno Cyri regis aggeus fecerat: usq; ad excidiū quod uespasiāo īperante sustinuit ciuitas anni. dcxxxix. & dies. xlv. Dum tēplum aūt incenderet etiā quicquid in manus forte uenis set rapiebat: & cædes erat īfinita depræhensoꝝ. Nec ætæ fuit ætatis miseratio aut reuerentia cā stitatis: sed & pueri & senes & sacri cappphani similiter interficiebātur: atq; omne genus hominū belli calamitas pſequebatur unaq; supplices cū repugnātibus necabantur: flāmaq; ulterius ꝓgrediens cū gemitu occūbentium cōcrepabat. Et pro altitudine quidē collis ardētisq; operis magnitudine totā quis ardere crederet ciuitatē. Illo aūt clamore nihil maius aut horribilius excogitari potest. Nam & rōanoꝝ agminū fremitus erat & seditioſoꝝ: ferro ignīq; clausoꝝ clamor ingens tollebat: & populi sursum depræhēſi ad hostes fuga cū stupore ac calamitate cōquestio. Incolle autē cōstitutis etiā multitudo oppidi cōsonabat. Iam uero multi fame marcidi in mortē pœne luminibus clausis postquā ignē templi uidere in questus interi clamoréq; uiresq; receperūt. Resonabat aūt & trans fluuiū regio: & montes circunpositi grauiorē impetum faciebant: & tamen erant clades acerbiores tumultuū. Nam collē quidē in quo tēplum erat euelli radicitus quis putaret? ita undiq; belli plenus uidebatur & sanguis igne largior esse pluresq; interfectoribus interfecti oīsq; terra cadaueribus tegebat: & supra corpora mortuoꝝ gradientes milites cursum fugientium sequebant. Latrocinalis quidē multitudo tandē pulsis romanis in exterius tēplum: deinde ciuitatē euadit. Populi aūt quod fuit reliquū in exteriorem porticum cōfugerunt. Sacerdotū aūt iudæorūq; nonnulli primum quidē uiribus itēq; sedibus suis quæ ex plumbo factæ erāt: auulsis in romanos promiſſilibus utebantur. Deinde cum nihil proficerent igniſq; in eos euomeret: in parietem descendentes octo cubitis latum ibi manebāt. Duo tamen ex nobilibus cum ad romanos transeundo seruari possent aut cōem cum cæteris durare fortunā: semetipsos in ignem iniecere: & cum tēplo cōcremati sunt Hynerius filius Velgæ: & iosippus Dareæ. Romani aūt q; frustra se circum tēplum ædificiis parcere iudicabant: cū ipsum tēplum arderet oīa simul incēdunt: & quicquid ex porticibus reliquū erat & portis: præter unā ex parte orientali: alterā ex meridiana quauis eas quoq; postea funditus euerterint: qn etiā arculas quæ gazophilatia uocant incēdunt in quibus magna uis erat pecuniæ ac plurimū uestium: aliaq; substantia. Et ut breuiter dicā oēs iudæoꝝ congestæ diuitiæ q; opulentiſſimus quiſq; illuc totas domos exhauserāt. Venerunt aūt etiam super eam quæ restabat unā porticū extra tēplum quo confugerant ex populo mulierculæ itemq; pueri & promiſcuæ multitudinis prope ad sex hominum milia. Sed priusquā de his Cæsar quicquā decerneret uel ducibus imperaret: ira flagrantes milites incēdunt porticum. Hincq; contigit ut alii cum se ex flamma præcipitarent morerentur: alios ipsa corrumperet. Ex tāto autem numero nemo seruatus. His causa iteritus quidam pseudo propheta fuerat: qui eo die prædicauerat in ciuitate: q; eos in templum deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim a tyrannis tunc subornati prophetæ populo denunciabant ut expectarent dei auxilium: quo propterea minus profugerent: & eos qui supra timorem & custodiam fierent spes retineret: cito autem in aduersis persuadetur. Quod si etiam malorum instantium liberationem pollicea-
tur qui fallit: necessario qui ea patitur spei totus efficitur.

Capitulum. XVII.

DEnicq; miserabilis populis illis quidē fallacibus deūq; calūniantibus credulus erat Certis uero ꝓdigiis & futurā solitudinē ꝓnunciantibus neq; attēdebant aīo neq; credebant: sed uelut attoniti nec aut oculos habētes aut aīas edicta dei dissimulauere: mō cū supra ciuitatem sidus stetit simile gladio & per annū pseuerauerit cometes: mō cū ante defectionē ꝑmiq; belli motus ad diē festū azymoꝝ populo cōueniente. Octauus aūt dies erat aprilis mensis: nona hora nocturna circū aram itēq; tēplū tantū lumē effulsit ut clariſſimus dies putaret. Et hoc usq; ad mediā permansit horam quod ꝑitis quidē bonum auguriū esse uidebatur: sacroꝝ uero peritis priusquā ueniret stati diiudicatū est. Eodēq; festo die etiā bos cū ad hostiā duceret agnū in medio phani peperit. Orientalis aūt porta interioris templi cū esset ænea arq; grauiſſima: & post meridiem uix a. xx. uiris claudaretur; seriſque ferro iunctis obseraretur; pessuloſque altos habe-

ret in saxeum limen dimissos uno perpetuo lapide fabricatum uisa est noctis hora sexta patere. His autem curriculo per custodes templi magistratui nunciatis ascendit:ille uixq; eā potuit clau dere.Verum & hoc iterum ignaris quidē signum optimū uidebatur. Deum nāq; bonoꝝ portā sibi aperuisse dicebant.Prudentiores uero tēpli tutamē sponte sua dissolutū iri cogitabāt & hostium domū esse.Portas aperiri solitudinē uero illo ostēto signari inter se pnunciabāt. Post dies aūt festos in diebus paucis uicesimoprimo die mēsis maii Larualis quædā imago uisa est fidē superans.Monstrū aūt fortasse quod dicturus sum etiā his est cognitū qui uiderunt & quæ secutæ sunt clades dignæ p̄fagiis extitere.Nanq; ante solis occasum uisi sunt per inane ferri currus totis regionibus & armatæ acies tranantes nubila & ciuitatibus circunfusæ.Festo aūt die quā penteco sten uocant nocte sacerdotes intimū tēplum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi primū quidem motū quendāq; strepitum senserunt.Postea uero subitā uocē audiere quæ diceret migremus hīc.Quid aūt his horribilius fuit?Iesus quidā filius Anani plebeius & rusticus quadriennīū priusquā bellum gereret in summa ciuitatis pace atq; opulentia cū ad festum diem uenisset quo Attegias in honore dei componi in tēplo ab hoibus mos est repente exclamare cœpit. Vox ab oriente.Vox ab occidente.Vox a quattuor uentis.Vox in Hierosolymā & templū.Vox in maritos nouos nouasq; nuptas.Vox in oēm hunc populum:atq; hæc interdiu noctuq; omnes ciuitatis uicos clamitans circuibat.Nonnulli aūt uiroꝝ insigniū aduersum omen indigne ferētes corripiunt hoiem:multis uerberibus afficiunt.Ille aūt neq; pro se nec ad eos qui se mulctabāt secreto quicquā locutus eadem quæ prius uociferans perseuerabat.Magistratus aūt rati quod erat uerum:magis diuinum esse hois motum:ducunt eū ad romanoꝝ præfectū ubi plagis usq; ad ossa laceratus:neq; supplex quicquā fuit neq; lachrymauit:sed ut poterat inclinans maxime flebiliter uocem ad singulos ictus respondebat.Veh ueh hierosolymis. Albino aūt interrogati:is nanq; iudex erat:quis esset uel unde ortus:aut cur ista diceret:nihil rettulit. Non prius autē cessauit luctus miseræ ciuitatis donec eum Albinus furere iudicatū dimisit.Ille aūt ad belli usq; tempus neque adibat quēquā ciuium nec quēquā uidit:sed quotidie uelut orationem quandam meditatus ueh ueh hierosolymis querebatur. Sed nec in precatus est cum in dies singulos mulctaretur: nec uictum offerentibus benedicebat.Sola uero eius responsio ad omnes erat in triste p̄fagium.Maxime aūt diebus festis uociferabatur:idq; per annos septem & quinq; menses continuos faciens neq; uoce raucior fuit: neq; laborauit donec obsidionis tēpore perspectis auguriis ipse quieuit. Supra murum enim circuiēs iterum:ueh ueh ciuitati ac phano ac populo uoce maxima clamitabat.Cum aūt ad extremum addidisset:ueh etiā mihi:lapis tormento missus eum statim peremit anituāq; adhuc illa omnia lugentem dimisit.

Cap.XVIII.

HAec si quis reputet profecto inueniet. Deum quidem hominibus consulere: modisq; omnibus præmonstrare quæ sunt eoꝝ generi salutaria:ipsos aūt ad dementiā suā malis uoluntariis interire:quando quidē & iudæi post antoniā captā quadratum phanū fecerāt:cum in sacris libris scriptū haberent capiendā ciuitatē ac templū:si phanū q̄tuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellū excitauerat respōsum erat ambiguū itidem in sacris libris inuentum q̄ eo tēpore quidē esset ex eoꝝ finibus orbis terræ habiturus īperium.Id enim illi quidē quasi proprium acceperunt:multiq; sapientes interpretatione decepti sunt.Hoc aūt plane responso Vespasiani designabatur īperium qui apud iudæam creatus est imperator. Sed etiā homines fatum uitare non possunt etiam si præuiderint. At uero his signorū quædam pro sua libidine interpretati sunt; alia contempsere; donec patriæ excidio suaq; pernicie eoꝝ iniquitas confutata est.

Cap.XIX.

ROmani quidem postquā seditiosi ad ciuitatem confugere templo itemq; oībus circū locis ardētibus signa in phano reposuere contra portā orientalē:hiq; ibi sacrificio celebrato maximis cū clamoribus declarant titum imperatorē. Vsq; adeo uero præda satiati sunt milites uniuersi ut in Syria dimidio quāpridē fuerat p̄cio pondus auri uenisset. Et his aūt sacerdotibus qui in tēpli piete perdurauerāt:puer sitiēs rōanis custodibus pacem petebat: sitiq; fatebatur.Sed ubi illi tā ætatis quā necessitatis miserati dedere ei dexteram:& ipse bibit.& quā secū attulerat lagenā repletā sursum refugiēs abiit ad suos.nec eū quisquā custodum insequi ualuit:sed eius perfidiæ maledicebant.Ille aūt nihil se præter placita fecisse dicebat. Dextera enī sibi data non ut apud ipsos remaneret:sed ut tantum descēderet atq; ut aquam acciperet:quæ cum fecerit in fide mansisse. Astutiā quidē præter ætatē maxime pueri qui decepti fuerāt mirabātur.Quinta uero die sacerdotes opressi fame descēdunt:& a custodibus ad Titum perducti ut salutem sibi concederet orabant.Ille autem ueniæ quidem tempus illis præteriisse satus:periisse uero id cuius eos gratia merito conseruasset. Decere autem sacerdotes interire cum

templo ducí homines ad ſupplicium iubet. Sed tyranni cum ſociis quoniã bello undiq; tenebãtur:circundatis autem nuſquã erat fugere copia:Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali ſaltem oppidum ſeruare cupiens & amicis præterea ſuadentibus. Latrones enim iam moderatiores factos eſſe arbitrabant:in parte occidua tẽpli exterioris cõſiſtit. Hac ei ſuper xiſtũ erãt portæ ac pons qui ciuitatẽ tẽplo iungebat:iſq; tunc inter tyrannos ac Titũ inter ueniebat.Multitudo aũt utrinq; denſi aſtabant:iudæi quidẽ circũ Simonẽ ac Ioannẽ ſuſpenſi uel ſpe.Romani uero ad cæſarẽ ſpeculandi ſtudio qualiter eos reciperet. Edicto aũt dato militibus titus ut & iracundiã & ſagittas cõtinerent: adhibitoq; interprete:quo argumẽto ſupior oſtẽdebatur prior alloqui cœpit. Etiã ne ſaturati eſtis patriæ malis?O uiri q̃bus neq; uirtutis noſtræ neq; infirmitatis ꝓpriæ uenit in mentẽ:ſed incõſulto ipetu ac furore ꝓditis populo & ciuitate ſimul ac templo ipſi quoq; iuſte pituri.Qui primũ quidẽ poſtquã uos Põpeius fortiter debellauerat nouas res affecta re nõ debuiſtis.Deinde etiã bellũ apertũ contra romanũ populũ extuliſtis? Vtrum ne multitudine fretiſ an q̃ pua manus uobis rõani exercitus ſatis reſtitit auxiliatorũq; fide? Et quæ gens ĩperio noſtro libera iudæos præ rõanis optaret? ſed uiribus corporũq;? At q̃ ſcitis nobis ſeruire germanos.Firmitate murorũq; & maior oceano murus atq; obſtaculũ quo ſepti britanni adorãt arma romanorũ.Animorũq; obſtinatõe uel aſtutia ducũ.an q̃ etiã carthaginẽſes captos eſſe noueratis? itaq; uos cõtra rõanos ipſorũq; excitauit humanitas qui primũ uobis & terrã dedimus poſſidendã: & gẽtiles ĩpoſuimus reges.Deide leges ſeruauimus patrias;& uiuere uos nõ ſolũ diſcretos:ſed cum aliis etiã ueſtra uoluntate conceſſimus:quodq; maximũ eſt:tributũ capere dei noſe ac donaria colligere permiximus:eaq; offerẽtes neq; monuimus neq; ꝓhibuimus:ut hoſtes nobis efficeremini ditiores:noſtraq; pecunia uos contra nos inſtrueretis.Ergo tantis bonis affecti ſatietatẽ in eos qui hæc uobis præſtiterant extuliſtis & ĩmitium exemplũ ſerpentiũ uirus blãdientibus infudiſtis.Eſto Neronis negligentiam contẽpſiſtis & ueluti ruptũ aliquod membrorũq; ſiue contractum alias male quieti in maiore uitio detecti eſtis:& ad ſpes ĩprobas etiã cupiditates ĩmodicas explicaſtis.Venit pater meus ad patriã ueſtrã non ut pœnas a uobis ob ea quæ incerte cõmiſeratis exigeret:ſed monitis emendaret.deniq; cũ deberet ſi depopulandæ nationis cauſa uenſſet ſtirpem ueſtrã petere atq; hanc delere ciuitatem galileã & circa eam loca uaſtare maluit ut pœnitendi uobis præberet indutias.Sed hæc eius humanitatis infirmitas uidebatur:noſtraq; lenitate aluiſtis audaciam.Et nerone mortuo feciſtis quod nequiſſimi ſolent:& ex ĩteſtinis ueſtris diſſenſionibus fiduciam præſumpſiſtis meq; ac patre meo digreſſis ad ægyptũ ad ſtruendũ bello tempus illud utile putauiſtis. Neq; uos puduit perturbare principes declaratos:quos etiã duces humaniſſimos fueratis experti.Deniq; ubi ad nos confugit ĩperium & oĩbus in eo quieſcentibus per legatos aũt gratulãtibus exteris nationibus iterum hoſtes iudæi & legationes quidẽ a uobis trans euphraten uſq; nouarũq; rerũq; gratia miſſæ:murorũq; aũt ambitus repabantur.Seditio uero tyrannorũq; contentio & bellum inteſtinũ quæ ſola huiuſcemodi nequiſſimos decẽt. Iuſſus eo ab initio patre cum mãdatis triſtibus ad ciuitatẽ uenire lætabar: cognito populum de pace ſentire. Ante bellum rogabam uos deſiſtere pugnantibus aliquãdiu parcebã ſponte aduenientibus dexteram dedi fidem ſeruaui confugientibus:multos captiuos miſeratus uerberibus urgentes bellum coercui:muris ueſtris machinas inuitus admoui:ſemper cædis ueſtræ cupidos milites continui. Quotiens uici totiens uos ad pacem tanquã uictus prouocaui.Cum prope ad templum acceſſiſſem: conſulto iterum legis belli oblitus parceſ uos propriis ſanctis orabam templum ſeruare data uobis exeundi copia & fide ſalutis:uel etiam pugnare alio tempore ſi uelletis in alio loco facultates præbui.iſta omnia ſpreuiſtis & templum manibus ueſtris incendiſtis.Deinde ſceleratiſſimi nunc me ad colloquium prouocatis:ut quid tale conſeruetis quale periit? Qua uoſmetipſos ſalute dignos eſſe poſt templi excidium iudicatis? Quin etiam nunc armati ſtatis & nec ĩ extremis ſupplices aſſimilatis. O miſeri quæ fiducia?Nonne populus ueſter examinatus? Templum uero periit: mihiq; ſubdita eſt ciuitas:in manibus aũt meis habetis animas ueſtras.Et tamen fortitudinis eſſe gloriã mortem arbitramini?Non contendam cum pertinacia ueſtra.Proiectis aũt armis traditiſq; corporibus uitam uobis indulgeo:& ſicut in priuata domo dominus mitis ultus grauiora cætera mihi ſeruo.Ad hæc illi reſponderũt:fidem q̃dẽ ſe ab eo miniẽ poſſe accipere.Nam iuraſſe nunquã id eſſe facturos: exeundi uero per munitiones qua murũ ſepſerat cũ coniugibus ac liberis facultatẽ petebãt. Ituros enim ſe in ſolitudinem ipſiſq; oppidum relicturos. Hoc titus uehementer iratus q̃ in ſorte captorum conſtituti uictorũq; cõditiones ſibi ponerẽt.Declarari quidẽ his iuſſit uoce præconis ne ulterius ad ſe profugerent:ne ue fidem ſperarẽt:nulli enim eſſe pcendum:cũctis aũt uiribus dimicarẽt quantũ poſſent ſaluti ſuæ conſulerent.Iam enĩ ſe oĩa iure belli geſturũ:militibus autem diripere ciuitatẽ atq; inflãmare pmiſit.Illi aũt ipſo q̃dẽ die nihil egerũt.

Postremo autem die archium & aeram & curiam & qui uocatur ephlam succendere:& pgrediebatur ignis usq; ad helenæ regiam:quæ ī media erat acra: nec minus ciuitatis mortuis plene eodem die galeza regis filia & fratres cum his multi nobiles ex populo congregati ut fidē sibi daret cæsari supplicarunt.Ille aūt quāquā cæteris omnibus iratus erat:mores tamen non mutauit: sed eos suscepit.Et tunc quidem omnes in custodia habebat: regis aūt filios ac propinquos postea uinctos romam perduxit fidem obsidū præstaturus. Cap.XX.

Seditiosi auté ad domum regiam profecti ubi quia tuta erat multi facultates suas deposuerant & romanos hinc pellunt:& omnibus popularibus qui eo conuenerāt ꝓpe ad octo milia &.cccc.occisis pecuniam etiā diripuere. Viuos aūt duos milites romanos cœpere unum equitem alterum peditem:& peditem quidem interfectū per omnem traxere ciuitatem uelut uno corpore omnes romanos ulciscerentur. Eques uero quidā his quod saluti foret suadere pollicitus deducitur ad Simonem.Cuiq; quod diceret nihil saperet:Ar dali cuidam ex numero ducū traitur puniendus.is aūt reuinctis post terga manibus:ceruice atq; oculis in conspectu romanoꝝ ueluti capite cæsurus produxit.Verum ille dum gladium iudæus educeret ad romanos refugit. Hunc Titus quoniā ab hostibus esset lapsus nō est passus quidem occidere.indignum uero esse romanorum militem iudicauit.quia uiuus fuerat captus: & armis ablatis eum agmine pepulit.Quæ res prudenti uiro grauior esse morte uidebatur.

Capitulum.XXI.

Postero aūt die romani uersis in fugam ex interiori ciuitate latronibus omnia Siloam usq; igni tradidere:& oppidum quidē gaudebant absumi rapinis uero carebant:quoniā latrones ex inanitis prius oībus in superioré ciuitatē recedebant. Erat nanq; illis maloꝝ quidem nulla pœnitudo:arrogantia aūt tanquā in rebus secundis.Deniq; ardere ciuitatem lætis uultibus aspicientes alacri uoto morté expectare dicebant q; perempto populo incenso templo:& flagrante oppido nihil essent hostibus relicturi.Sed tamen iosippus ī extremis eoꝝ rebus pro reliquiis ciuitatis obsecrando laborabat.Sed multa quidem in eoꝝ crudelitatem atq; ipietatē locutus multa uero pro salute adhortatus nihil amplius quā elusus est:quia neq; se tradere propter iusiurandū patiebantur:neq; pugnare cum romanis ex equo iam poterāt ueluti custodia circūuallati:cædisq; insuper consuetudo dexteras cōmouebat.Dispersi aūt per ciuitatem per ruinas latitabant profugere parati insidiantes.Multi auté capiebantur oēsq; interficiebantur.Nam propter inediam fugere non ualebant:mortuos aūt canibus ꝓiiciebant. Omne autem per eundi genus fame leuius uidebatur:adeo ut ad romanos quoq; sine licentia desperata misericordia tamen fugerent atq; in seditiosos a cæde non cessantes sponte incederent: nullusq; in ciuitate locus uacuus erat:sed cuncta mortuos habebant:quos fames aut latrones confecerāt: & cadaueribus eoꝝ plena erant oīa:qui alimētoꝝ penuria uel seditione perierant.Tyrannos aūt fouebat factionum quæ latronum spes ultima sita in cloacis. Quo si fugissent minime inueniri posse arbitrabantur.Sed peracto excidio post romanoꝝ digressum prodire ac fugere cogitabāt. Id enim plane illis erat somniū.Nec enim uel deum uel romanos fuerant latituri. Tunc quidem subterraneis freti plura quā romani concremabant.& qui ex incendiis fugientes in cuniculos descendissent eos improbe necabant itemq; spoliabant.Quin etiā cibum sicubi reperissent concretum sanguine deuorabat.Erat aūt inter se illis iam rapinaꝝ causa bellū:eosq; putaueri niū excidio præuenti essent nimia crudelitate mortuorum quoq; corpora degustaturos fuisse.

Capitulum.XXII.

Cæsar aūt fieri non posse prospiciens ut sine aggeribus superiorem caperet ciuitatem in prærupto undiq; loco sitam.distribuit operibus militē uicesimo die mensis augusti.Erat aūt transuectio impendioꝝ difficilis oībus. ut dictum est.circū ciuitatē usq; ad cēteſimum stadium imprioꝝ aggerum extructionē detōsis.Quatuor quidem legionum opus in occidentali parte ciuitatis contra aulam regiā erigitur.auxiliatoꝝ uero manus & cætera multitudo xistum uersus ac pontem & Simonis turrim quā Ioannes bellum gerēs pro castello sibi ædificauerat.His aūt diebus idumeoꝝ duces clam congregati consilium de sui traditione cœpere missis ad Titum quinq; uiris ut dexteram sibi darent ꝓcabantur.ille tyrannos sperans esse cessuros idumeis abstractis quoniā belli pars uidebantur:sero quidem uerum tamen uitam his pollicitus legatos remisit.Discessum auté parantibus Simon præsensit.& eos quidem q ad Titum perrexerant quiq; uiros statim occidit.duces uero quoꝝ nobilissimus erat Sosæ filius Iacobus correptos in custodiā coniicit.nec multitudinē idumeoꝝ abductis rectoribus quid ageret nescintem sine custodia habebat:sed diligentioribus eam custodiis amplectebatur & tamen custodes profugientibus obstare non poterant.Quāuis multi necarentur:plures tamen erāt qui

fugerent.Omnes autē ſuſcipiebantur a romanis:q; Titus nimia lenitate priora præcepta negle-
xerat:ipſiq; milites iam & ſpe lucri & ſatietate cædibus tpabant. ſola enī relicta plebe aliud uul-
gus cum coniugibus ac liberis paruo quemq; pretio uenundabant. Cum multi autem diſtra-
herentur & emptores pauci eſſent:q̄q̄ uoce præconis edixerat ne quis ſolus trāſfugeret:ut eo mō
familias ſuas educerēt:tamē hos quoq; recipiebat:appoſitiſq; qui ab his ſecerneret ſi quis digno
ſupplicio uideretur.Et infinita quidem multitudo uēit. Ex populo uero ſeruati ſunt pluſquam
milia.xl.quos imperator quō cuiq; gratum erat dimiſit.

Capitulum.XXIII.

ISdem aūt diebus etiā ſacerdotū aliquis filius nebuthi nomine ieſus accepta fide ſalu-
tis a cæſare ut de ſacris donariis quædā traderet:egrediē ac tradit ex phani pariete cā
delabra duo.His quæ in templo erant poſita ſimilia menſaſq; & crateras oia ex auro
ſolido & grauiſſimo facta.Tradit etiā uela & pontificum indumenta cū gemmis &
uaſa multa ſacrificio cōparata.Quin etiā cuſtos ſacræ pecuniæ cōprehenſus phinees noīe ueſtes
& cingula ſacerdotum oſtēdit:multaq; purpurā & cocchum quæ ad uſum repoſita catapitiſma-
tis ſeruabantur. Cum quibus aliquantum cinami erat caſiæ pigmentorūq; aliorum multitudo
quibus cōmixta deo in dies ſingulos adolebant.Tradita ſunt autē ab eo & ex aliis opibus multa
& ſacra ornamenta non pauca:quoꝝ gratia licet ui capto tranſfugæ tamen data eſt uenia.

Capitulum.XXIIII.

IAm uero perfectis aggeribus ſeptēbris menſis die ſeptimo:qui erat cœpto opeī octa-
uus & decimus dies:romani quidem machinas admouebāt.Seditioſorum quide alii
qui ciuitatem deſperauerant muris relictis in acram recedebant:alii aūt ſe in cloacas
demittebant.Multi aūt diſpoſiti ulciſcebantur eos qui arietes applicarent:& hos aūt
ſuperabant multitudine ac uirtute romani.quodq; maximum eſt.læti mœſtos atq; iam debiles.
Cum āt pars eſſet aliqua muri ſubruta nōnullæq; turres arietibus pulſatæ ceſſiſſent:ſtati quidē
propugnatores earum diffugiunt timor aūt etiā tyrannos neceſſitate maior inuadit. Nam &
priuſquam tranſgrederentur hoſtes torpore tenebātur:& ad fugiendum ſuſpenſi erant. Videres
autem paulo ante ſuperbos & factis impiis arrogantes ita tunc humiles eſſe ac tremere ut miſe-
randa eſſet.quāquā in nequiſſimis.tanta mutatio.Conati ſunt quidē ambitu & muro quo mœ-
nia cingebantur inuaſo atq; perrupto cuſtodes pellere atq; egredi.Cum uero quos antea fideles
habuerant nuſquam uiderent fugiebant quo quēq; neceſſitas impuliſſet.Adeuntes aūt alii totū
ab occidente muꝝ ſubuerſum eſſe nunciarent:alii ſubiiſſe romanos aciē propinquare quæren-
tes:alii etiā uidere hoſtes in turribus affirmarent metu fallente conſpectū in ora proſtrati ,p ſua
dementia querebantur:ac ueluti ſucciſi neruos qua fugerent hæſitabant. Vnde & maxime quis
& uirutem dei pſpexerit contra iniuſtos & fortunā romāoꝝ. Tyranni quidē ſemetipſos tuitiōe
priuauere:ac ſponte de turribus deſcendere:unde ui nunquā ſola uero fame capi poterāt.Roma
ni uero q tantū in muris infirmioribus laboraueranteos quos inſtrumentis nō potuiſſent nūc
fortuna cœpere.Omnibus enī machinis tres turres ualidiores erant de quibus ſupra memora-
uimus.Relictis itaq; his uel.quod eſt uerius.dei nutu in his deprehenſi cōſeſtim quidē ad uallē
ſiloam confugere.Rurſum aūt ibi a metu paululū reſpiraverunt munitionē qua murus erat ac-
cinctus ex ea parte partire.Vſi aūt infirmiori audacia quā neceſſitate.iam enī uires eorum labor
metus:& calamitas fregerat.a cuſtodibus retrudūtur:& per diuerſa diſiecti in cloacis deliteſcūt.
Romani uero muris potiti ſigna i turribus poſuere:& plauſu atq; læticia uictoriā cātu celebrāt:
q; principio finē belli multo ſenſerant leuiorē.Deniq; ſine ſanguine muꝝ nacti nouiſſimū non
eſſe credebant.cunq; nullū reluctantē uiderent.pro in certo mirabantnr.In anguſtias aūt uiarū
ſtrictis gladiis fuſi & quos cœpiſſent interficiebant:nullo diſcrimie:domoſq; totas cū omnibus
qui eo confugerant igni tradebant.Multas uero uaſtantes quas prædæ cauſa penetraſſent. inte-
gras mortuoꝝ familias & plena mortuis tecta.quos fames cōfecerat offendebant.Ipſum deinde
horrentes aſpectū uacuis manibus egrediebantur.Nec tamen eodē modo peremptos miſerātes.
Non idem aūt circa uiuos patiebantur:ſed unū quēq; obuiū tranſfigendū & anguſta uiarū ca-
daueribus obſtruxere:totāq; ciuitatē ſanguine diluere ut plæroſq; inciſoꝝ cædes extinguerent.
Et occidentes quidem ueſpe ceſſabant.nocte uero creſcebat incendium. Ardentibus aūt Hiero
ſolymis illuxit dies ſeptēbris menſis octauus ciuitati tot clades cū obſideretur expertæ:quot bo-
nis ſi uſa eſſet ex quo condita inuidenda māſiſſet.nulla tamen alia re tantis infelicitatibus digna:
niſi quoniā talē progeniē qua ſubuerſa eſt edidit.Intro aūt Titus ingreſſus & alia & ciuitatis mu
nitiones ac turriū cās miratus eſt.quas tyranni per dementiā deſeruerant.Conſpecta quidē eaꝝ
ſolida altitudine itēq; magnitudine ſubtiliq; lapidū cōpagine ſingulorꝝ quantumq; paterent uel

quantum erigerentur:deo inquit plane adiuuante pugnauimus:& deus erat qui detraxit ab istis munimentis iudæos.nam quæ hominũ manus:aut quæ machinæ ad istas ualerent? Tunc quidé multa eiusmodi cum amicis collocutus est. Quos uero a tyrannis uinctos in eastellis repperit relaxauit.Cum autẽ alia ciuitatis deleret muroſq; subuerteret eas turres fortunæ suæ monumẽtum reliquit:quia eo militante his potitus fuisset quæ capi non potuissent. Quod ergo milites interficiendo laborabant magna adhuc extabat superstitum multitudo: solos quidem armatos Cæsar & qui manum opponerent iubet interfici.reliquam uero multitudinem saluã esse.Illi aũt cum his quos occidi mandatum fuerat:etiam senes ac debiles trucidabãt.uegetos aũt atq; utilio res coactos in templum indestinatum mulieribus ambitum concluserunt. Custodes autem his Cæsar apposuit:unum ex libertis & amicis suis Frõtonem:qui fortunam quã meritus esset q̃sq; decerneret.Ille autem latrones quidem omnes atq; seditiosos cum alius ab alio iudicarentur:occidit.Iuuenes autem lectos qui procero atq; formoso essent corpore triumphò seruabat.Ex residua multitudine septem & decem milia maiores annis uinctos mittit ad ægyptum operibus deputandos.Plurimos autem per prouincias Titus distribuit in spectaculis ferro & bestiis cõsumẽdos.Qui uero infra decimum & sextum annum ætatis agerent uendidere. Hisdem autẽ diebus quibus secernebantur a Frontone mortui sunt fame.xii.milia quibus partim odio custodũ non præbebatur cibus.partim quoniã ipsi uictus fastidio tenebantur. Erat autem præ multitudine hominum frumenti penuria. Cap.XXV.

AT captiuorum quidem omnium qui toto bello cõpræhensi sunt.xc.& vii.miliũ cõpræhensus est numerus. Hostium uero per omne tempus obsidionis decies centena milia.Horum plærique gentiles fuere:sed non indigenæ. A totis enim regionibus ad azimorum diem festum congregati bello subito circũfusi sunt:ubi primo quidé illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur.deinde citius fames.q; autem caperet tantã hominum multitudinem ciuitas certum erat ex his qui sub Cestio fuerãt.enumeratis enim tunc uiris ciuitatis ac florus neroni significare cupiens cõtenenti nationem a pontificibus petiit ut si quo mõ possent multitudinem numerarent.Illi aũt cum dies festus adesset qui pascha uocatur quãdo a nona quidem hora usq; ad undecimam hostias cædunt per singula quidem contubernia nõ pauciorum quã decem hominũ fiunt:solum enim epulari non licet:multi etiam uicini cõueniunt. Hostiarum quidem ducenta & quinquaginta milia & quingentas numerauere.Fiunt autem ut denos epulatores per singulas imputemus uicies centena ac septingẽtena milia sancti omnes & puri.nec enim leprosis siue uitiliginosis & semine fluentibus:quos gonotitos uocant:neq; mulieribus menstruo cruore pollutis neq; aliis iniquitatis participare sacrificia permittebãtur: sed nec ailenigenis quidẽ nisi qui legionis causa uenissent.Magna uero hæc multitudo ab extraneis cõgregabatur.Tunc tamen tota gens fato conclusa est & farta hominibus ciuitas bello obsidebat. Itaq; superat omnem humanã & diuinitus emissam pestẽ numerus peremptorũ.quos ptim palã occidere partim cœpere romani.Rimantes enim cloacas & sepulchra ruentes quos offendissent iugulabant.Inuenti sunt aũt ibi quoq; plusquã duo milia quorũ alii manu sua plures aũt mutuis se uulneribus interfecerant:cũ alios fames corrupisset.Scæuus aũt corporũ odor introeuntibus excurrebat adeo ut stati multi recederent:alii pluris habendi cupidine cõgesta cadauera calcãtes se imergerent.Multæ nanq; opes in cuniculis inueniebantur:nephasq; oẽm uiam lucri faciebat. Subducebantur aũt multi quos tyranni uinxerãt:nec enim in extremis a crudelitate cessauerãt. Vltus est aũt deus utrũq; merito.Et ioannes qdẽ oppressus fame cũ fratribus i cloacis:qua sæpe despexit a romanis dextrã sibi dari precatus est.Simõ uero multa ui cũ necessitate luctatus.sicut designabimus.semet tradidit.Seruatus est aũt alter triumpho.Ioannes aũt uinculis sempiternis. Romani uero extremas oppidi ptes incendunt:muroſq; subuertunt. Cap.XXVI.

ITa quidé hierosolyma capta est secundo anno principatus uespasiani septẽbris mẽsis octauo die.Quinquies aũt prius capta tunc itẽ uastata ẽ.Aegyptiorũ quidé rex asobeus & post eũ antiochus:deinde põpeius & post hos cũ herodes & sossius captũ oppidũ seruauere.Antea uero rex babyloniorũ eo potitus excidit.Post ános ex quo ædificatum est mille.cccIx.& menses octo & dies sex.Primus aũt conditor eius fuerat chanã eorũ potentissimus qui pria ligua iustus appellatus est rex.Erat qppe talis ideoq; sacerdotũ deo primus exhibuit & phano primũ ædificato hierosolymã ciuitatẽ uocauit cum ante solyma uocaret chananeorũ quidé populo rex iudæorũ leobius pulso colendã suo tradidit:&.cccclxiiii.anno post ac mensibus tribus a babyloniis euersa est.A rege aũt leobio qui primus iudæus i ea regnauit usq; ad id quod titus fecit excidiũ anni.mille.clxxiiii.Ex quo primũ aũt cõdita ẽ usq; ad excidiũ ánı. Mclxxvii.sed enĩ neq; antiquitas neq; ingentes diuitiæ neq; p totũ orbẽ terrræ diffusa notio nec

magna religionis gloria quicq̃ iuuit quo minus piret. Talis quidē finis heroſolymoꝝ obſidiōis fuit: q̃ uero quos occideret quidue raperet non habebat exercitus q̃ iratis aſs oia deerant: nec ei pcendo ſi eſſet quod agerent abſtinuiſſent: iubet eū cæſar totā funditus iam erueſ ciuitatē ac tē plum relictis quidē turribus quæ præter alias eminebāt: phaſello & hyppico & mariāne: muriq̃ tanto quanto ciuitatē ab occidente cingebat. Id quidē ut eſſet caſtrum illis cuſtodiæ cauſa relinquendis: turres aūt ut poſteris indicarent: qualē ciuitatē q̃ue munitiſſimā romanoꝝ uirtus obtinuiſſet. Alium uero totū ambitū ciuitatis ita cōplanauere diruentes ut qui ad eā acceſſiſſent habitatā aliquando uix eſſe crederent. Hic quidē finis eoꝝ dementiæ: qui nouas res mouere tentauerunt hieroſolymis fuit clariſſimæ ciuitati & apud omnes hoies prædicatiſſimæ. Cæſar aūt p̃ſi dio quidem illic ſtatuit relinquere decimā legionē: nonnullaſq̃ alas equitū ac peditum cuneos Omnibus aūt belli p̃tibus adminiſtratis & laudare uniuerſum cupiēbat exercitū pro rebus fortiter geſtis & debita uiris fortibus p̃mia perſoluere. Cōpoſito aūt in medio ante hæc caſtris magno tribunali ſtans in eo cū procerum eminētiſſimis unde ab oī milite poſſet audiri: magnā illis ait habere ſe gratiā q̃ beniuolentia erga ſe utendo p̃ſeueraſſent. Laudabat aūt q̃ per omnia bella morigeri fuiſſent quāq̃ præliando fortitudinē in multis magniſq̃ periculis monſtraſſent patriæ p̃ ſe amplificantes imperiū oībuſq̃ planū facientes hominibus: quia neq̃ hoſtiū multitudo neq̃ munitiones regionū: neq̃ magnitudines ciuitatū uel audacia incōſulta & īmanitates efferre aduerſantium poſſint unq̃ romanoꝝ uires uel manus effugere: q̃uis in multis rebus aliqui fortunā opitulantē habuerint. Bonū quidē eſſet ait illos etiā bello finē ponere: quod & multo tēpoſ geſtum ſit. Nec enī optaſſe his quicq̃ melius cū id ingrederētur. Hoc aūt pulchrius atq̃ p̃clarius q̃ duces romani & procuratores imperii ab his declaratos ac p̃miſſos imperū cuncti libenter ſuſcipiunt. Et his quæ ipſi decreuere manendū putāt agentes his gr̃as q̃ legiſſent: mirari aūt ſe eos ac diligere oēs quia nemo uiribus alacritatē habuit tardioré. Et illis tamē qui pro maiore ui clarius decertaſſent uitāq̃ ſuā cōdecoraſſent fortibus factis etiā re bene geſta militiā ſuā nobilioré feciſſent. Dixit ſe & honores & p̃mia redditurū nec ullū eoꝝ q̃ plus alio laboraſſ uoluiſſent iuſta uiciſſitudīe caritureꝝ: magnāq̃ ſibi huius rei fore diligētiā q̃ magis uellet honorare uirtutes eoꝝ qui militiæ ſocii fuiſſent q̃ puniſ peccata. Confeſtim ergo iuſſit eos quoꝝ ptes ſunt idicaſ: quos nā ſciret fortiter aliquid in bello feciſſe: & noīatim ſingulos appellatos p̃ſentes collaudabat: q̃ſi qui domeſticis recte geſtis nimiū lætareſ: & coronas eis aureas imponebat & torques longaſq̃ haſtas. & ſigna ex argento facta donabat: & uniuſcuiuſq̃ ordinē mutabat in melius. Quin & ex manibus aurum & argentum itemq̃ ueſtes aliāq̃ prædam largiter diſtribuebat.

Capitulum. XX. VII.

OMnibus aūt ita donatis ut quiſq̃ ſe meritū p̃buerat: uotiſq̃ cū uniuerſo exercitu factis magno fauore deſcēdit uertitq̃ ſe ad ſacra pro uictoria celebrāda. magnaq̃ aſtāte boū multitudine circū aras īmolatos oēs exercitui dedit ad epulas. Ipſe cū honoratis per triduū lætatus milites quidē alios quo quēq̃ cōueniret: dimittit. Hieroſolymorū aūt cuſtodiā decimæ legioni credit. Neq̃ ad Euphratē qui prīdē ibi fuerāt miſit duodeciæ legionis memor: qđ Ceſtio duce iudæis cōceſſerat: totā quidē illā de Syria pepulit. Erat aūt olim apud Taphaneos ad militē aūt qui ſic uocaſ miſit. Hæc ad Euphratē in cōfinio Armeniæ & Cappadociæ ſita eſt. Duas uero ſibi obſequi ſatis eſſe dixit: donec ad Aegyptū p̃ueniret quinta & decima legiones. Deinde cū ad maritimā Cæſareā cū exercitu deſcendiſſet in eā manubiaꝝ multitudinē repoſuit: captiuoſq̃ ibi aſſeruari præcepit: q̃ ad Italiā nauigare tēpus hyemis prohibebat.

Capitulum. XXVIII.

PEer idē uero tps quo Titus Cæſar obſidionis cā apud hieroſolymā cōmorabaſ aſcēſa naui onoraria Veſpaſianus Rhodū tranſmittit. hinc aūt uectus triremibus poſtq̃ oēs quas p̃ternauigauit ciuitatis inuaſit. & ab his cū uotis exceptus in Græciā ex Ionia trā ſiit. egreſſus deinde Cercica in Apigiā delatus eſt unde iam terra iter agebat. Titus āt ex maritima Cæſarea reuerſus in Cæſareā quæ Phillippi uocaſ aduenit: diuq̃ ibi cōmorabatur: celebrans omnia genera ſpectaculoꝝ: multiq̃ in ea captiui conſumpti ſunt. Alii beſtiis obiecti. Alii aūt cateruatim more hoſtiū inter ſe depugnare coacti.

Capitulum. XXIX.

HIc Simonē etiā minoré Gorgiæ filiū cōperit hoc mō cōpræhenſum. iſte Simon cum Hieroſolyma obſideret in ſupiore ciuitate conſtitutus poſtquā muros ingreſſus fuit exercitus totā uaſtare ciuitatē cœpat: tunc fideliſſimis amicoꝝ aſcitis & lapidariis cū ferramentis eoꝝ neceſſitati cōgruis & alimentis quæ multis diebus ſufficeſ poſſent. una cū illis omnibus in aliquā occultioré cloacā ſeſe demittit: & quoad foſſa patebat illa progre-

diebantur:ubi uero soliditas obstitisset:eam suffodiebant spantes posse ulterius progressos tuto emergere atq; ita seruari.Sed hanc expectationē uerā non esse rei piculū repellebat.Vix enī paulum fossores processerant:iāq; alimenta quāuis ex pte his uterent eos deficiebant.Et nūc igit uelut stupore possit romanos fallere:albis tunicis inexaq; fibula ac chlamide purpurea indutus illum ipsum ex terra editus ubi tēplū fuerat ante appuit.Ac primo quidē obstupuere qui eū uiderunt lociscq; suis manebant.Deinde ꝓpius cū accessissent qui eēnt pcōtanti sunt.& id quidem Simon non dicebat iubebat aūt ad se ducē uocari.statiq; accersitus ab his q ad eū cucurrerāt uēit terentius rufus.nāq; his rector militiæ relictus erat.oī aūt ab eo ueritate cōpta ipsum quidē uinctū custodiebat.cæsari uero quēadmodū essetcōpræhēsus indicauit.simonē quidē in ultionem crudelitatis quā in ciues suos amare ac tyrannice fuerat in potestate hostiū quibus maxime inuisus erat ita deus posuit.nō ui subditū eoꝝ manibus:sed sua sponte ad suppliciū aductū ꝓpterea q; plurimos ipse crudeliter interemerat falsis crimiatiōibus insimulatos defectiōis.s.ad rōanos: nec enī pōt irā dei effugere nequicia:nec inualida ē res iusticia:sed quandoq; sui temeratores ulciscit:& grauioré pœnā ingerit crimiosis cū iā se liberatos esse crediderit:eo q; nō stati luere cōmissa.Id etiā simon didicit postquā in iras rōanoꝝ incidit.illius aūt ascensus e terra magnā etiam alioꝝ seditiosoꝝ multitudinē hisdē diebus fecit in cloacis deprædi.Cæsari aūt maritimā cæsareā reuerso uictus simon oblatus ē:& illū quidē triūpho quē romæ acturus erat seruari iussit. Ibi āt moratus fratris sui natalē diē clarissime celebrabat multā ptē dānatoꝝ eius honori attribuens.Numerus enī eoꝝ qui cū bestiis depugnarunt quiq; ignibus cremati sunt & inter se digladiatores piere.Duo milia quingentos excessit.Omnia tamē romanis uidebāt hæc licet mille mōis illi consumerent minus esse supplicii.Postea cæsar beritū uenit:hæc aūt ē ciuitas phœnicis ꝓuinciæ:Colonia romanoꝝ:& in hac quoq; diutius demoratus est:maiore usus claritudine circa natalē patris diē tā magnificentia spectaculoꝝ quā sumptibus aliis excogitatis cū etiam captiuoꝝ multitudo eodem quo antea modo piret. Capitulum.XXX.

EVenit aūt p idē tēpus iudæos qui apud antiochiā reliqui erāt acerba & exicioſa picula perpeti concitata in eos antiochēsiū ciuitate tā ꝓpter criminatiōes illatas eis in præsentia quā ꝓpter eas q̄ fuerant nō multo ante cōmissa.De quibus necessariū mihi uidetur pauca prædicere:ut etiā quæ postea gesta sunt cōsequēti narratione referamus. Iudæoꝝ nanq; gens multū quidē totius orbis indigenis asseminata est.Plurimū aūt syris in ciuitate pmixta præcipuæ apud antiochiā uersabat ꝓpter magnitudinē ciuitatis. Maxime uero his liberā domicilii facultatē reges qui post antiochū fuerant præbuerunt. Nanq; antiochus quidē qui epiphanes ductus est uastatis hierosolymis tēplum spoliauit.Qui uero post eū regnū assecuti sunt: quicquid æneū in donariis fuit hoc iudæis apud antiochiā degentibus reddidere:in eoꝝ sinagoga dedicatū est. Concesseruntq; ut pari cū græcis iure ciuitatis uterēt.A secutis quoq; eodem postea regibus mō tractata & multitudine prefecere & extructione:itēq; magnificentia munerum tēplū clarius reddidere:sempq; religione sibi sociantes magnā paganoꝝ multitudinē etiā illos quodāmodo sui ptem fecerunt.Quo tēpore bellū autē fuerat conclamatū & recens i syriā uespasianus delatus est nauigio:iudæoꝝ uero odiū apud omnes pullulabat tunc unus eoꝝ ātiochus quidā plurimū pris cā honorabilis:erat enī princeps apud antiochiā iudæoꝝ cū antiochēsium populus cōcionaret in theatro ꝓgressus in mediū patrē suū & cæteros deferebat: ſimulās eos q; una nocte totā ciuitatē incendere statuissent:& ueluti gestoꝝ ptices quosdā hospites iudæos tradidit.His autē auditis populus irā cohibere nō poterat:sed in eos quidē qui traditi fuerant ignē iussit afferri:statiq; oēs in theatro cōcremati sunt.In multitudine uero iudæoꝝ ꝓperabat irruere:si eos celeriter ulti essent patriā suā seruatū iri existimantes.Antiochus aūt iracundiā magis accendere mutato quidē uolūtatis argumento quodq; iudæoꝝ mores exhibere se tredēs si paganoꝝ ritu sacrificaret.itēq; iussit & cæteros cōpelli facere:renuendo enī mānifestos insidiatores fore.huius item rei piculo ab antiochensibus facto pauci quidē cōsenserunt: alii uero qui noluerunt perempti sunt. Antioehus aūt acceptis a rōanoꝝ duce militibus scæuus instabat suis ciuibus nequaquā eos die septimo ab ope cessare ꝑmittens:sed oīa cogēs facere quæ diebus aliis agerent.Tāq; ualidā necessitatē imposuit:ut nō mō apud antiochiā ut septimi diei feriæ soluerētur:sed ad hoc exordio i cæteris quoq; ciuitatibus ad breue similiter tps fieret. Cap.XXXI.

IVdæis aūt apud antiochiā qui tunc erāt eiusmodi mala perpessis:altera denuo calamitas accidit:de qua narrare conati hæc quoq; ꝓsecuti fuimus.Nanq; q; quadratū foꝝ exuri contigit & archiua monimentorūq; receptacula publicoꝝ:itēq; basilicas uix q; ignis inhibitus est:sup oēm ciuitatē magnanimus uiuēs Huius facti Antiochus iudæos accusat:& antiochēses quo scilicet his infesti antea non fuissent recenti ex incendio tumultu

facile calūnia ꝓpulisset:multomagis ex anteactis fidē habeꝝ dictis suis ꝑsuasit:ut pœne se uidisse ignem ab iudæis inicii arbitrarentᵉ:& tanꝯ furore correpti magno cū ardore cūcti aduersus eos qui accusabantᵉ:impetū facerent. Vix āt motus eoꝝ potuit reprimere collegas adhuc iuuenis legatus postulans sibi ꝓmitti referre ad cæsarē gesta. Rectoꝝ nanq; Syriæ cessennium Priscū.Iam quidem Vespasianus eū miserat:nōdū aūt ille puenerat. Habita uero diligenti qōne collega reperit ueritatē.& eoꝝ iudæoꝝ qdē quos Antiochus accusauerat nēo conscius fuit.Omne āt facinus admisere hoīes qdā nocentissimi necessitate debitoꝝ rati:quod si foꝝ & scripta publica cōcremasset:exactione liberarentᵉ.iudæi quidē pro suspectis cōsultatione cīatiōibus futura expectantes magna fluctuabant. Cap.XXXII.

TItus aūt cæsar a patre sibi allato nuntio q; uniuersis quidā italiæ ciuitatibus desiderabilis peruenisset:maxime uero q; urbs eū Roma summa cū alacritate & claritudine suscepisset:in maximā lætitiā uoluptatēq; trāslatus ē.curis de eo sibi erat suauissimū liberari.Vespasianū enī etiā longe absentē oēs hoīes Italiæ uoluptatibus ut ꝑsentē colebant expectatione sua q; nimis eū uenire cupiebant ꝓ eius aduentu ducentes: & oī héntes necessitate liberā erga illū beniuolentiā.Nā & senatus memor calamitatū q̄ mutatiōe principū cōtigissentᵉ:optatū erat impatorē suscipe senectutis honore:bellicorūq; gestoꝝ maturitate decora tum:cuius ꝑsentiā sciebant soli saluti subiectoꝝ cōmodaturā:qd & populus malis intestinis sollicitus magis eū uenire cupiebat.tunc se calamitatibus quidē ꝓ certo absoluendū eē cōfidens:antiquā uero libertatē cū opulētia receptuꝝ:præcipue pars militaris ad eū respiciebat. Hi eī maxie belloꝝ ꝓ illū patratoꝝ nouerant magnitudinē:impitiā uero alioꝝ ducū expti atq; ignauiā magna quidē se optabāt turpitudīe liberari.Eū uero qui se & seruare & honestare solus posset recipere precabantᵉ. Cū uero hac beniuolentia diligeretᵉ ab oībus honore quidē precipuis uiris ulterius expectare intolerabile uidebatᵉ.sed eū longissime ab urbe Roma cōuenire ante ꝓpabat:nec tamen quisquā moras eius cōueniēdi ferebat:sed ita simul oēs effundebantᵉ & uniuersis facilius & ꝓmptius ire q̄ manere uidebatᵉ ut etiā ciuitas ipsa tūc primū inter se iocundā sentiret hoium raritatē.Erant āt pauciores abeūtibus remanētes. Vbi uero eū appropinq̄re nūciatū ē:quāq; māsuete singulos suscepisset qui precesserāt nūciatū ē.oīs iā reliq̄ multitudo ꝓ uias cū cōiugibus & liberis præstolabantᵉ.& quo trans̄iens aduenisset:uidendi eius uoluntatē uultusq; lenitatē oīum geneꝝ uocibus ꝓsequebantᵉ bene meritū & salutis datorē solūq; dignū rōanoꝝ principē appellantes.tota uero ciuitas ueluti tēplū erat sertis atq; odoribus plena.cū āt uix ꝓ circūstantiā multitudinē in palatiū uenire potuisset.ipse quidē penatibus diis aduentus sui gratulatiora sacra celebrauit uertūt āt se ad epulas turbæ pq; tribus & genera & uicinias cōuiuia exercētes deo delibabant & ab eo precabantᵉ ipsum uespasianū quāplurimū tpis ī rōano impio ꝑseuerare & filiū eius & qui ex his nasceretᵉ seruari inexpugnabilē principatū.urbs quidē rōana uespasiāo ita suscepto statim maxima felicitate crescebat. Cap.XXXIII.

ANte hæc uero tēpora q̄bus uespasianus quidē apud alexandriā erat.titus uero hierosolymā obsidebat.magna ps germāoꝝ ad defectionē mota ē:q̄bus ēt galataꝝ ꝓximi cōspirantes magnā spē cōtulerant q; etiā rōanoꝝ dominio liberarentᵉ. germanos aūt deficere uelle bellūq; inferre sustulit primo nā bonis cōsiliis uacua puaq; spes appetēs periculoꝝ deīde odiū principū:quoniā soli sciunt præ cæteris gentē suā ui coactā seruire rōanis. necnō equidē maximā tps eius fiduciā dedit.nā cū uideret rōanū impiū crebris impatoꝝ īmutationibus intestina seditione turbari:oēmq; his subditā orbis terræ ptē pendere ac nutare cognoscerent.hoc sibi optimū tps ex illoꝝ rebus aduersis atq; discordiis oblatū esse putauerūt. Id aūt consilium dabant:& hac eos spe decipiebant classicus quidē & ballis ex eoꝝ potentissimus: qui olim quidē res nouas cupiebant:tēpore aūt abducti suā sententiā ꝓdidere.iāq; alacriter affectæ multitudinis periculum facturi erant. Verum maxia parte germanorum defectione pollicita:& cæteris fortasse nō dissentientibus:ueluti diuina ꝓuidentia uespasianus ad petiliū cerealem qui pridē germaniā rexerat litteras mittit:quibus eū consulē declarauit:iussitq; ad britannias administrandas proficisci.igitur ille qd iussus erat abiiciens audita rebellione germanoꝝ in eos iā cōgregatos inuadit ordinata acie magnū in cōflictu numerū peremit:depositaq; amentia ad sobrietatem coegit.Sed quanto cito illi ad loca non peruenissentᵉ:tunc aut multo post erant supplicia luituri.Nam ut primū defectionis eoꝝ nuncius allatus est romā.Domitianus cæsar hoc audito non sicut alter in illa ætate fecisset.Nam omnino adolescens erat tantā rei magnitudinē susciꝑe non detrectauit:sed a patre habens ingenitā fortitudinē & supra ætatē exercitatus illico tēdebat in barbaros.illi aūt expeditionis fama perculsi ei se permiserunt:lucrum hoc existimare maximū nacti:ut sine ulla clade pristino iugo subiiccerentur. Omnibus ergo circa galitiam ut oportuit

ordinaris:ne facile rursus unquam turbarent.Domitianus clarus atq; insignis ætate supantibus factis & patrium decus afferentibus romā ingreditur. Cap.XXXIIII.

DVm supradicta uero germanorꝫ defectione hisdē diebus etiā scythaꝫ cōuenit audacia.Nanq; appellat scythaꝫ sarmatæ maxima multitudo clā transgressi flumen istrū uiolenti atq; scæuissimi ꝓpter inopinatū impetum:multos quidē romanorꝫ quos in præsidiis offendere interficiunt.Et cōsularē uirꝫ senioré pōpeiū agrippā qui fortiter his obuius pugnauerat occidūt:ꝓximasq; regiones totas feriendo atq; ducendo oia quæ incendissent peruagabant. Vespasianus autem hoc facto & uastitate mesiæ cognita rubrū gallū dirigit pœnas his impositurū:a quo multi quidē in prælijs trucidati sunt.Qui uero salui eē potuere cū timore domū refugere.Hoc aūt bello magister militū diffinito ēt futuri tpis cautiōi cōsuluit. Pluribus enī & maioribus præsidiis loca circūdedit:ut omīo barbaris eēt impossibilis transitus. In mesa quidē bellū ea celeritate discretū est. Cap.XXXV.

PRinceps uero titus aliq̄diu qdē beriti cōmorabat ita.ut diximus.Inde aūt reuersus & per oēs q̄s obiret syriæ ciuitates magnificentissima celebrans spectacula iudæorꝫ captiuis ad ostentationē cladis eorꝫ abutebat.Cōspicit aūt in itinere fluuiū cognitione dignissimum.is fluit medius inter arcas & raphaneas agrippæ regni ciuitates.Habet quoddā peculiare miraculū.Nā cū sit quando fluit plurimus neq; meatu segnis:tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiēs siccū exhibet locū uidere.Deinde q̄si nulla mutatione facta septimo die similis exorit:atq; hunc ordinē semp eū obseruare procerto cōptū est.Vnde etiā sabbaticus appellatus ē:a sacro iudæorꝫ septīo die sic noīatus.Ciuitatis aūt ātiochēsiū populus quoniam titū aduentare cognouit:manere quidē intra mœnia p̄ gaudio nō patiebat.Oēs aūt obuiā ei ꝓgere,pperabant usq; ad tricesimū uel eo amplius stadiū ,pgressi non mō uiri sed etiā fœminæ cū pueris expectabant.Et cū appropinq̄nté uidissent ex utroq; uiæ latere stantes dextras cū salutatione tendebant:multisq; fauoribus exultantes cū ipso reuertebant.Crebro aūt inter oēs alias laudes precabant ut iudæos expelleret ciuitate.Titus quidē nihil precibus istis indulsit:sed ocio se quæ dicebant audiebat.incerti aūt quid sentiret quidue facturus esset iudæi magno & attroci metu tenebāt.Nec enī cōmoratus ē antiochiæ titus:sed cōtinuo ad zeuma euphratē uersus iter contendit.Quo missi etiā ab rege parthorꝫ uenere aureā ei ferentes coronam q̄ iudæos uicisset. Eaq; susceptā etiā cōuiuiū exhibuit regiis:atq; ita antiochiā remeauit. Curia uero & populo antiochensi multū petentibus ut ī theatrū ueniret ubi omnis eū multitudo prestolabat humanissime paruit. Rursus aūt fortiter iisdē instātibus & crebro postulantibus expelli ciuitate iudæos ingeniose respondit patriā eorꝫ dicēs quo expellendi fuerat interisse:nullūq; iā esse locū qui eos reciperet.Vnde ad aliā petitionē sese cōuertūt ātiochēses q̄ priorē ipetrare nō potuerūt. Aeneas enī tabulas eū precabant eximere quibus incisa essent priuilegia iudæorꝫ. Sed ne id quidē titus adnuit.uerꝫ in eodē statu relictis oībus quæ habebāt apud Antiochiā iudæi:ad Aegiptum inde discessit.Iter āt agendo cū ad Hierosolymā uenisset-tristéq; solitudinē quā uidebat antiquæ ciuitatis claritudini cōpararet.Dissectorꝫ operꝫ magnitudinē & ueterē pulchritudinem recordatus miserebat excidiū ciuitatis nō sicut alius fecisset exultās q̄ talē & tā fūditus excidisset.Verꝫ multa imprecās seditiōis auctoribus: & q̄ hanc pœnā ei iferri cogere:ita certus erat q̄ nūquā uirtutē suā uoluisset punitorꝫ calamitate clarescer.Ex magnis ei diuitiis nō minia ps in ruinis adhuc inueniebat.Quædā enī eruebāt rōani.Plura uero captiuis indicātibus auferebāt aurꝫ atq; argentū aliaq; instrumēta p̄ciosissima:quæ domini ,ppter incertā belli fortunā terræ cōdidēr. Titus autē ,ppositū iter ad Aegiptū tendens emensa uelociter solitudine peruenit.Alexandriā.decretoq; ad Italiā nauigare cū se duæ legiones cōmitarent utrāq; unde uenerat remisit.quintā quidē in Mysiā:quintā uero decimā in Pannoniā.Captiuorꝫ aūt duces Simonē & Ioānē & alios nūero septingentos uiros electos tā magnitudine corporꝫ quā pulchritudine prestantes ilico ad italiā portare precepit:cupiens eos triumpho præterducere. Cap.XXXVI.

PEracta uero nauigatione ,p uoto similiter quidē Roma in eo suscipiēdo erat affecta: & excursus exhibuit ei quos patri.Claritudinē uiro tito pater attulit q uēit obuiā eū quæ suscepit.Multitudini aūt ciuiū diuinā quādā lætitiā suggerebat q̄ uidebat ī unū tres cōuenisse.Non multis āt diebus post unū coēm triūphū ob res gestas agere statuere.quāuis utrisq; senatus ,ppriū decreuisset.prædicto āt die quo futura erat pompa uictoriæ:nemo ex tā infinita ciuitatis multitudine domi remānsit.Oēs āt cū exissent loca ubi tantū stare possent præuenerant:quantus spectādus impatoribus modus sufficeret cōcesso ꝰnecessario transitu. Cuncta uero parte militari ante lucē p turmas atq; ordies ,pgressa cū rectoribus suis & circa hostia cōstituta nō palatii superioris:sed ,ppe Isidis tēplum ibi enī principes nocte illa quiescebant.

prima iam aurora incipiente procedunt Vespasianus & Titus lauro quidē coronati.amicti uero patria ueste purpurea:& ad octauianas ambulationes transeunt.Ibi enī senatus & ducū proceres & honorati equites eorum prestolabantur aduentū.tribunal aūt āte porticus factū erat: sellæq; eburneæ in eo præparatæ. Quo cū ascendissent cōsederunt.Statimq; partis eos militaris fauor excepit:multis uirtutum testimoniis prædicans.Illi autē inermes erant in veste serica laureis coronati.Præceptis autem laudibus eorum Vespasianus cum dicere adhuc uellent silentii signum dedit.Magnaq; omnium quiete facta surrexit:& amictu magnam partē capitis adoptus solēnia uota celebrauit:idēq; titus fecit.Perfectis aūt uotis Vespasianus in cōmune omnes breuiter allocutus est.Milites quidem ad prādium quod his ex more ab imperatore parari solet dimittit.Ipse uero ad portam recedit quæ ab eo q; per illā semp triumphorum pompa ducitur nomē accepit. ibi & cibum prius capiebant & triumphalibus uestibus amicti diis ad portā collocatis:cæsa hostia inter spectacula transeuntes trinmphum ducebant ut multitudini facilior præberetur aspectus.Pro merito autem narrari multitudo illorum spectaculorum & magnificentia non potest in omibus quæ quisq; cogitauerit uel artium factis uel diuitiarum opibus uel naturæ nouitate. Nam pœne quæ cum hominibus qui usquā sunt fortunatis paulatim quæsita sunt:aliis alia mirabilia atq; magnifica.Hæc uniuersa illa die romani imperii magnitudinē probauer.Eteni argēti auriq;:necnon eboris in omni genere specierum siue operum multitudinē : non ut in pompa ferre cerneres:sed si quis dixerit omia fluer:& alias quidē uestes ex rarissimis generibus purpura portari:alias diligentissima pictura uariatas arte babylonia gemmæ autē clarissimæ & tā multæ aliæ coronis aureis aliæ speciebus aliæ fortunæ in clusæ traductæ sunt:ut appareret frustra nos eorum usq; uerum esse aliquid suspicari.Ferebantur simulacroꝝ sigilla:quæ illi deos habebant & magnitudine mirabili & arte non defunctoriæ facta.Horumq; nihil non ex precioſa materia. Quin & animalium diuersa genera producebantur propriis ornamentis induta.Erant aūt quæ etiam singula portarent magna hominum multitudo purpureis uestibus atq; inauratis ornata. Ipsi etiam qui ad pompā fuerant alia turba discreti:præcipua & mirabili ornamentorum magnificentia culti erant.Insuper his ne captiuorum quidem uulgus inornatum uideres : sed uarietas & pulchritudo uestium natam ex fatigatione corporum deformitatē oculis subtrahebat.Maxie autem stupor erat machinarum quæ portabantur siue prægmatum fabricatio pro cuius magnitudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant.Multa enim in tertium nidū quartumq; surgebant:& magnificentia fabricæ cum admiratiōe delectabat:multisq; aurata veste circumdatis cum aurum præterea factum atq; ebur omnibus esset affixum.Multis autem imitationibus bellum aliter in alia diuisum certam sui facie demonstrabat.Erat enim cernere uastari fortunatissimam terrā:totas uero iterfici acies hostium & alios fugere:alios captiuos duci:muroſq; excellentes magnitudine machinis dirui:& castellorum excindi munimina & populosarum ciuitatum mœnia disturbari:exercitumq; intra muros infundi: cædisq; omnia loca plena:& eorum qui manu resistere nō poterant preces:ignemq; templis immissum ædiūq; sup dominos: & post multam uastationē euersionis atq; omnis tristiciæ defluentis:nō arua culta neq; ad hominū uel pecorum potum:sed terram ex omni parte flagrantem.Hæc enī iudæi bello passuros esse ipsi experti sunt.Ars autem & confectorum operum magnitudo nesciētibus adhuc fieri tanq; præsentibus ostendebant.Erat autem per singula prægmata captæ ciuitatis dux ita ut captus fuerat:ordinatus.multæ aūt naues sequebantur spolia uero alia:alia quidem passim ferebant. Eminebāt autem duces eoꝝ quæ apud hierosolymam in templo reperta sunt:mensa aurea ponderis talēti magni & cādelabrum quidem similiter auro factum:sed opere commutato abusus nostra cōsuetudine. Nam media quidem columna basi hærebat:tenues autem ab eo cānulæ producebātur: formatæ ad similitudinem fuscinæ & summum cuiusq; in lichini speciem fabricatæ.Erant autē numero septem septimi diei:qui apud iudæos est indicantes honorem.Post hæc autem portabatur lex iudæorum nouissima spoliorum. Deinde transibant plurimi uictoriæ simulacra portātes:omnia ex auro & ex ebore facta.Post quæ uespasianus prior ibat:& titus deinde sequebatur. Domitianus autē adequitabat:ipse quoq; ornatus pulchritudine dignūq; spectari exhibēs equū. Pompæ autem finis fuit capitolini iouis templum.Quo postq; uentum est constitere.Erat autē uetus mos patrius operiri donec ducis hostium mortē quispiam nunciaret.Iis erat simon gioræ tunc inter captiuos ī pompa traductus:laqueo uero circundatus per publicū trahebatur: qui eū simul cæderent qui ducebant.Lex aūt romanis est ibi necare criminū reos morte dānatos.Postq; igitur eū finē uitæ habere nūciatū est oiumq; fauor secutus est tunc hostias īchoare.Hisq; oīno peractis secundo p uota solēnia in palatiū recessere. Et alios quidē epulis ipsi excepere:aliis aūt omnibus domi cōuiuioꝝ instructi erāt apparatus.Hunc enī diē urbs rōana celebrabat uictoriæ

quidem in hostes gratulatorium:finem uero malorũ ciuiliũ & spei bonæ pro felicitate principũ.

Capitulum.XXXVII.

POst triumphos uero & romani imperii firmissimum statum.Vespasianus paci templũ ædificari decreuit.Itaq; ira celeritate & quæ hoium cogitationẽ superaret effectũ est. Magna enĩ diuiciarum largitate usus insup sectis id picturæ ac pigmentorũ operibus decorauit.Omnia nanq; in illud phanum collecta sunt:quorũ uisendorũ studio p totum orbẽ qui ante nos fuerunt uagabanť quõ aliud apud alios situm esset uidere cupientes.Hic autẽ reposuit etiã quæ iudæorũ fuerant instrumenta hisq; se magnifice ferẽs. Legẽ uero eorũ:& penetralium uela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

Capitulum.XXXVIII.

IN iudæã uero legatus missus Locilius Bassus susceptο a Cereali Vitelliano militum magistro castellum quidẽ Herodiõ ab incolẽtibus sibi sociauit. Post aũt omni manu militari collecta.multi aũt in ptes diuisi erãt.& legione decima bellũ inferre macherũtis statuit.Valde enĩ necessariũ uidebať id excidi castellũ ne multos sui munimĩe ad defectionem inuitaret.Nam'& salutis spẽ habitatoribus certã & aggredientibus hæsitationẽ atq; formidinẽ natura loci præstare maxĩe poterat.Nam ipsum quidẽ qđ muro cinctũ est saxosus est collis in ꝓcerã altitudinẽ surgens:& ob hoc etiã capi difficilis uideret:sed ne uel accedi posse eo natura excogitarat:quæ uallibus eũ ex omni pte uallauerat:quarũ altitudo oculis cõpræhendi nõ posset:nec transire erat facile:nec agestu ulla rõne cõpleri possibile.nã ea q̃ ab occidente sita erat uallis.lx'stadiis distẽditur:unde Asphaltidis lacus ei limitẽ facit. Ex hoc uero tractu ipse macherus altissimo uertice supereminet.a septẽtrione aũt & meridie ualles magnitudine quidẽ supradicta uincuntur.similiter uero sunt inextricabiles.Ad conatũ uero eius uallis quæ ab oriente est altitudo non minor centum cubitis inuenitur.Monte uero ex aduerso macherũti posito terminatur.Ea loci natura ꝓspecta rex Alexãder primitus ĩ eo castellũ cõmuniuit:qđ postea Gabinius bello cum aristobolo gesto deposuit.Herodi autẽ regnanti oĩbus locis dignior cura uisa est & cõstructione tutissima ꝓpter arabũ precipue uicinitatẽ.Nãq; opportune situs est eorũ fines ꝓspectans.Magno ergo locũ muro amplexus ac turribus ciuitatẽ illic fecit incolis unde ĩ arcẽ ipsam ferebant ascensum.Quin & ipsum uerticẽ rursus ædificauerat:turresq; in angulis.clx.cubitis erexerat.In medio autẽ ambitu regiã struxerat magnitudine simul habitationũ & pulchritudĩe locupletẽ.Multas uero cisternas recipiendis aquis abundæq; suppeditãtibus locis maxime idoneis fecerat:ueluti cũ natura certaret: ut quod illa situ loci inexpugnabile fecerat:ipse manu instructis munitionibus superaret.Insuper enĩ & sagittarũ multitudinẽ machinarũq; reposuit:& omnem apparatũ excogitauit qui habitatoribus posset magnæ obsidionis præstare cõtẽptũ.Erat autẽ in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis:nullo enĩ caryce uel celsitudine uel magnitudine uinceba tur.Ferebãt aũt eã ex Herodis tẽporibus ꝓseueraſſe:mansissetq; ulterius ꝓfecto:sed ab iudæis q locum cœperant excisa est.Vallis aũt qua ciuitas a pte septẽtrionali cingiť quidã locus Babras appellabatur:ubi radix in eodẽ noĩe gigniť quæ flãme quidẽ assimilis est colore.circa uesperã uero ueluti iubare fulgurãs accedentibus eã quæ euellere cupientibus facilis non est:sed tãdiu refugit nec prius manet quã siquis uriná muliebrẽ uel menstrũ sanguinẽ sup eã fuderit.Qui etiam tunc siquis eã tetigerit mors certa est:nisi forte illã ipsam radicẽ ferat de manu pendentem.Capitur ãt alio quoq; modo sine periculo qui talis est.Totam eã circũfodiunt ita ut minimũ ex radice terra sit conditum.Deinde ab ea religant canem illoq; sequi eũ a quo religatus est cupiẽte radix quidẽ facile euellitur:canis uero continuo moritur:tanquã eius uice a quo herba tollẽda erat traditus. Nullus enĩ postea accipientibus metus est. tantis autem periculis ꝓpter unã uim capi eam opere precium est.Nãq; uocantur dæmonia pessimorũ hominum spiritus uiuis ĩmersa eosq; necantia quibus subuentum non fuerit.Hæc cito etiã si tantũmodo offerať ægrotantibus abigit.Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum multum inter se sapore diuersi. Alii nanq; amari sunt:aliis nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidæ aquæ ortus non solum in humilioribus locis fontes alternos habent:sed quod amplius quis miretur in proximo.Etenim quædam spelunca cernitur non quidem alte caua:saxo autem imminente protecta.Super hoc ueluti duæ mammæ ĩter se paululum distantes. Et altera quidem frigidissimum fontem:altera calidissimũ fundit. Qui mixti lauacrum suauissimum præbent:multisq; morbis ac uitiis salutare: maxime uero neruorũ curatiõi cõueniẽs:hẽtq; idẽ locus meralla sulfuris & alumĩs.Bassus aũt cõtẽplatus undiq; regionẽ ualle oriẽtali repletã expugnatiõe aggredi statuit:opusq; ĩchoauit,ꝑerãs agerem q̃plurimũ extollere faciléq; per eum obsidionem facere. Qui uero intus fuerant depræhensi ab

externis segregati iudæi illos quidem coegere inane uulgus esse existimantes inferiorem obser-
uare ciuitatẽ ac pericula priores excipere:superius uero castellũ ipsi occupatũ tenebãt:& propter
munitionis firmitatẽ: & ut saluti suæ consulerent. Impetraturos enim se ueniam opinabãtur si
locum tradidissent romanis.Prius aũt spem uolebãt experiendo obsidionis declinandæ convin-
cere.iudæiq; alacri animo in dies singulos excursus habebant & cum his quos sors obtulisset cõ
sertis manibus multi quidẽ moriebantur multosq; romanos interficiebant: semp aũt utriusque
plus ex tẽpore uictoria captabaẽ:iudæis quidẽ si incautiores aggrederenẽ: in aggere aũt positi si
improuisum excursum eorũ bene septi armis exciperent. Sed non erat finis obsidionis futurus.
Rex aũt quædã fortuitu gesta inopinatã castelli tradendi necessitatẽ iudæis imposuerat.inter ob
sessos iuuenis ex audacia ferox est & manu strennuus eleazarus noĩe.is auteẽ fuerat & incursibus
nobilis multos aggredi aggressumq; phibere obseruans:etiam imprælijs semper grauiterq; rõa-
nos afficiens:audaciaq; sua socios prosequens:impetum quidem facilem his:periculo aũt uacuũ
discessum afficiebat nouissimus recedendo.itaq; discreto quodã die pugna progressa ex'utraque
parte ipse tanquã despiciens omnes existimans neminem tũc hostium prælium exceptuũ extra
portam remansit:& in muro stantes alloquebatur tutamen illoũ attendens.Hanc aũt oportuni
tatem uidit quidam ex castris romanoũ ægyptius nomĩe rufus:& quod nemo speraſſet impetu
facto cum ipsis eum armis repente correptum cum hoc uiso stantes in muro stupor teneret i ca-
stra romanoũ traduxit.Postquã uero dux nundum præcepit extendi & in aperto constitutũ ut
ex ciuitate conspiceretur cædi uerberibus uehementer iudæos confugit casus adolescentis uni-
uersaq; ciuitas infletu erat:& questibus : unius uiri clade perculsa. Id ubi bassus animaduertit
consiliorum aduersus hostes hoc principium sumpsit:eorumq; miserationem augere cupiens q̃-
tenus coacti pro eius salute castelli traditionem facerent:quod sperauit adeptus est. Nam ipse
quidem uelut mox eleazarum suspensurus crucem defigi iussit.Ea uero cõspecta maior castella-
nos dolor inuasit:& ululando querebãtur intolerabilẽ esse calamitatẽ uociferantes. Tunc igitur
eleazarus eos orabat: ne uel se despicerent:mortem miserrimã se subituũ sibiq; ipsis saluteẽ præ.
berent:postquã iam subacti omnes romanoũ uiribus ac fortunæ concederent.illi aũt & eius ser
mone fracti & quod multi intus pro eo precabantur: ex magna enim & populosa propinquitate
genus ducebat:& cõtra igeniũ suũ misericordia uicti sunt.Et quibusdã celeriter missis colloque
bantur castelli traditionẽ facere petẽtes ac reddito sibi eleazaro sine metu dimitti.Cum auteẽ his
accensus esset dux romanoũ multitudo ciuitatis inferioris inita separatĩ cũ iudæis cognita pa-
ctione ipsi clam nocte aufugere statuere.Cum uero portas aperuissent ab his qui deditionẽ pro
miserant ad bassũ nuncius uenit:siue inuidia salutis eoũ siue formidine ne eoũ fuge causas ipsi
præstarent.Sed fortissimi quidẽ fugientiũ qui præcesserãt euasere.Reliquoũ aũt uiri quidẽ mil
le septingenti perẽpti sunt:mulierculæ uero & pueri in seruitiũ ducti. sponsiones auteẽ cũ his qui
castellum dedidere habitas:bassus cõseruandas eẽ ratus & ipsos dimisit: & Eleazarum reddidit.

Capitulum.XXXIX.

Is aũt administratis in saltũ qui appellaẽ Iarden ducere properabat exercitũ: multi enim
illuc cõgregati eẽ nunciabantẽ : qui pridẽ tpe obsidionis ex Hierosolymis & Macherũthe
profugerãt.Ergo cũ ad locũ uenisset neq; falsum fuisse nunciũ reperisset. primo quidem
oẽm locũ cũ equitibus cingit:ut siquis iudæoũ conatus fuisset euadere:fugiendi p equites copiã
non haberet.Pedites aũt siluã iussit cædere ne inde cõfugerent.Hoc mõ ad necessitatem adducti
sunt fortiter aliquid faciendi uelut ex audaci certamine fortasse fugam etiam repperirent. Itaq;
simul uniuersi & cũ clamore ipetu facto in eos a qbus cincti fuerãt irruũt.Illi aũt fortiter excipie
bant multaq; his audacia illis cõtentõe usis:diu quidẽ præliũ factũ est. Nõ aũt similis eueĩt finis
pugnæ certãtibus.Nam rõanoũ quidẽ.xii.tantũ cõtigit occũbere neq; multos lautiari.Iudæoũ
uero ex illo plio nullus euasit.Sed cũ non essent pauciores tribus milibus pstrati sunt oẽs:eorũ-
que dux Iudas Giari filius:de quo supra meminimus o ordini cuidã præpositus cũ hierosolyma
obsideretur:quibus demersus fuerat cloacis latẽter effugit. Cap.XL.

EOdem uero tempore Cæsar etiam ad Liberium maximum scripsit.erat auteẽ procurator:
ut omnẽ terram uenderet iudæorum. Nec enim ciuitatem in ea condidit propria seruãs
& priam suam.Solis uero octingentis militibus illic relictis locum dedit quem icolerẽt:
qui uocatur Amasia,distat autem ab hierosolymis.xxx.stadiis. Stipendium uero ubicunq; dege.
rent iudæis induxit binas drachmas singulis annis deferre in capitoliũ iussit:ita ut ante hæc hie-
rosolymorum templo pendebant:& res quidem iudæorum illo tempore hunc statũ habebant.

Capitulum.XLI.

IAm uero quarto anno Vespasiano administrante imperium cõtigit Cõmagenem regem Antiochum in maximas clades cum tota domo ĩcurrere ex causa huiusmõi Cetennius petus qui tũc Syriã administrabat siue re uera seu ꝓpter inimicitias antiochi certũ non ualde patefactũ est.litteras ad Cæsarẽ misit.Antiochũ dicẽs deficere ab romanis cũ Epiphane filio decreuisse: pactis habitis cũ rege parthoꝝ:ꝓptereaq; debere illos antecapere:ne si priores nouas res adorti essent:totũ romanorũ imperiũ bello perturbarent.Nõ erat aũt Cæsar huiusmodi nunciũ ad se perlatum neglecturus.nam uicinitas regũ maiore negocium prouidentia dignũ esse faciebat.Samosata enim Commagene maxia ciuitas iuxta Euphratẽ sita est ut esset parthis:eo nãq; id cogitauere facilimus trãsitus:tutũ aũt receptaculũ.fide igit habita & ptãte sibi pmissa ut ageret qd expedire uideret:negligẽdũ nõ putauit. Subito tamẽ Antiocho eiusq; sociis nihil opinãtibus in cõmagenã ingressus est ex legionibus quidẽ sextã ducẽs:& in sup quosdã cuneos alasq; equitũ.Habebat aũt auxilio reges terræ quidẽ quæ chalchaica uocat Aristobolum eius aũt fratrẽ Masadamũ.Introitus aũt illis sine certamine:q; nemo indigenarũ mãus ualebat opponere.Antiochus enĩ inspato perculsus nuncio bellũ quidẽ contra romanos ne cogitatione concepit.Decreuit aũt toto regno in eo quo erat tractu relicto cum coniuge ac liberis egredi.Hoc se romanis purum ab ea suspitione quæ sibi ingeretur probaturꝝ esse ratus.Progressusq; de ciuitate.cxxx.,ppe modum stadiis in campo tabernaculum ponit.Petus aũt in Samosata qui eam capesserent mittit:& per eos ciuitatem tenebat. Ipse uero cum alio milite in Antiochũ ire tendebat.Non tamẽ rex uel ipsa necessitate adductus est aduersum romanos aliquid belli cõgerere.Sed fortunam questus quiduis pati sustinebat.Adolescentibus aũt bellicq; peritis uicq; corporis præstantibus filiis eius non erat facile in calamitate sine pugna durare. Itaq; ad uirtutẽ se conferunt Epiphanes & Callẽnicus.Vehementi aũt pugna per totã diem habita insigni fortitudine demonstrati sunt:nullaq; parte suaꝝ uirium diminuta discedunt. Antiocho uero neq; pugna hoc modo peracta manere domi tolerabile uidebatur:sed abducta coniuge cum filiabus in ciliciam fugit:atq; hoc facto militum suorum animos fregit .Nam ueluti desperato ab eo regno defecere:& ad romanos se transtulere:omniumq; erat desperatio.Ergo priusquã penitus destituerentur auxiliis epiphani cum cæteris seruare se ex hostibus erat necessarium. Fiũtq; omnes eqtes decem qui cum his una transgressi sunt flumen euphraten:hinc iam sine metu profecti cum ad bologessen parthorum regem uenissent:nõ quasi fugitiui despecti sunt: sed adhuc fortunam pristinam retinentes omni honore dignati sunt.Antiochum uero ubi tharsum ciliciæ uenit misso hecatontarcho petus uinctum romam transmisit. Vespasianns autem ita regem ad se deduci non passus est:dignius esse ratus ueteris amicitiæ habere rationẽ:quã belli occasionem inexorabilem iracundiam obseruare.Itaq; iubet ei iter agenti auferri uincula intermissaq; interim profectione Romam apud lacedemõiam degere:magnos uero ei pecuniæ redditus præbet:ut nõ mõ copiose sed etiam regie uictum haberet. His epiphanes & cæteri cognitis qui patri ante metuebant magna cura & inextricabili animos relaxarunt:& ipsi quoq; spem reconciliandi cum cæsare concepere.Cum autẽ etiam bologessus de his scripsisset ad cæsarem nec enim quãuis feliciter agerent:extra romanum uiuere patiebanrur imperium:& cum cæsar his mansuete facultatẽ dedisset:romam uenerunt. Patre autem ad eos ex lacedemone statim aduecto com omni honore his haberetur ibi mansere.

Capitulum.XLII.

ALanorum autem natio quod quidem scithæ sunt iuxta flumẽ tanain & meotides paludes sedes habentes iam quodã loco memorauimus. His uero temporibus inito cõsilio ut terram medicam & ulterius prædandi causa peruaderent cum rege hyrcanoꝝ colloquuntur.Nanq; is est illius transitus dominus:quem rex alexander ita fecerat ut portis ferreis clauderetur.Aditu aũt sibi præbito uniuersi nihil suspicantibus medis incumbũt: eorumq; fines populosos omnigenũq; pecorum plenus diripiebant; cum resistere nullus auderet. Nam qui regnum eius terræ obtinebat Pacorus metu percussus indifficiliora loca refugiens cæteris quidem bonis omnibus cesserat:uix autem ab illis coniugem ac concubinas captas datis centum talentis redemerat.Summa ergo facultate sine pugna prædabundi & usq; ad armeniam uastantes omnia processere.Eius autem rex tyridatis erat. Qui cum his obuius bello conflixisset:non multum abfuit quo uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam misso laqueo circundatum tracturus fuerat nisi celeriter gladio rupisset laqueum atque ita fugisset.illi autem pugna multo magis efferati terram quidem depopulati sũt: magnã uero hominũ multitudinẽ aliã que ducentes prædam exutroq; regno ad sua domicilia redire.

Capitulum.XLIII.

APud iudæam uero mortuo basso flauius siluius in administratione succedit. Et aliam quidem terram bello subactam uidens unum autē adhuc rebelle superesse castellum omni quæ in illis locis habebatur manu collecta aduersus id militem mouit. Nomen est autem castello mesada. Princeps uero sicariorum a quibus fuerat occupatum erat uir præpotens eleazarus ex origine iudæ: qui non paucis iudæis persuaserat, ut ante diximus ne professionem facerent quando censor cyrinus in iudæam directus est. Tunc enim se sicarios uocauere: qui romanis dicto audientes esse nollent: omniq; modo his quasi hostibus utebantur, deripiendo quidem & circumagendo eorum bona: ignem uero dominus iniiciendo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebant: qui pugna etiam petendam iudæorum libertatē tanta ignauia perdidissent: magisq; se optare si romanis seruitium spopondissent. Erat aūt id plane causatio & crudelitas atq; auaritiæ dicebatur obtentu: manifeste autem rebus effectum est. Nam idem illi & defectionis sotii fuerunt & bellū cum romanis cōiter suscepere. Causa uero peior illorum in eos facta est: & cum mentita prior eoꝝ refelleretur occasio peius tractabant eos qui nequitiæ suæ iustis assertionibus exprobrarent. Fuit enim quodāmodo illud tempus apud iudæos otium generum malitiæ fœcundissimum: ut nullum opus intermitteretur infectū: ne siquis excogitando fingere uoluisset haberet quo magis nouum aliquid inueniret: ita & priuatim & cōiter omēs unum erant: & exupare alium alius tam impietate quā iniquitate in proximos certabant. Potentes quidem multitudinem male tractando: multitudo uero ad interitū potentium properando: illis enim erat dominandi cupiditas: his aūt uim faciendi bonaq; locupletium diripiendi. Primo quidē Sicarii fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis auctores nullis neq; uerbo indicto ad iniuriam: neq; facto intentato ad exitium eoꝝ quibus insidiarentur penitus prætermisso. Verum & hos ioannes moderatiores esse demonstrauit. Non solum enim omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderent tanquā inimicissimos eiusq; modi maxime ciues tractans: sed etiam patriam malis plurimis cumulauit. Qualia facturus fuerat qui deum quoq; iam esset ausus impietate contemnere. Nam & mensa nefaria uescebatur: & legitimā patriam: quæ extermiauerat castimoniam ut iam sit minime mirum si mansuetudinis cōmunionem minime seruabit hominibus: qui dei pietatem furore contempserat. Rursus igitur Simon Gioræ quid mali non commisit: qua ue liberorum corporum iniuria temperauit: qui eum creauere tyrannum. Que uero eos amicitia: quæ ue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit. Nam quæ alienos quidem male tractare inertis nequitiæ opus esse arbitrabantur. Clarissimam uero gloriam parere crudelitatem in familiarissimos existimabant. Horum furoris æmuli etiam idumei fuere: illi enim sceleratissimi peremptis pontificibus ne qua pars conseruaretur pietatis in deum: totū qđ ex ciuitatis facie supererat abscidere summamq; per omnia iniustitiam induxerunt: in qua illud hominum genus qui zelotæ appellati sunt uiguit: qui nomen factis uerum probauerunt. Omne enim malitiæ facinus peremulari sunt. nullo inemulato: quod ante commissum memoriæ tradidit prætermisso quāuis nomen sibi ex bonorum æmulatione imposuissent: qui eos quos læderent propter effrenam sui naturam cauillādo fallebant qui maloꝝ quæ maxima essent bona ducebant. Ita q̄ debitum finē innuere merita illis pœna dei uoluntate decreta. Cuncta enim quæ natura hominis posset ferre supplicia in eos usq; ad extremum uitæ terminum congesta sunt quæ uariis perempti cruciatibus pertulere. Verum fortasse dixerit aliquis minora eos quā cōmiere perpessos: uerum his qui iuste ea paterentur hærebant. De illis aūt qui in eorum crudelitatem iciderunt non huius temporis pro merito conqueri. Rursum igitur ad eam narrationis partem redeam unde digressus sum.

Capitulum. XLIIII.

VEnit aūt dux romanorum contra Eleazarum: & qui cum eo Mesadam tenebant Sicarios exercitum ducens: & fines quidem statim omnes obtinuit: præsidiis ubique locis opportunissimis collocatis. Castellum autem muro circundedit: ne quis obsessorum fugiendi facultatē haberet: ut que custodes pseuerassent: ipse uero castris locum occupat ad obsidionem quidem idoneum: quem delegerat: qua parte castelli rupes monti proximo applicabātur. Cæterum difficilem ad copias utensilium: non solum enī commeatus ex lōginquo & cum labore iudæoꝝ maxie portabātur: quibus hæc fuerat cura mādata: uerum etiā potus aliunde in castra ducebatur: quoniā in eo loco nullus fons proximus nascebatur. His aūt dispositis Siluius obsidionem agressus est: maxime molis ac laboris egentem propter castelli munitionem cuius natura huiusmodi est Saxum gyro non exiguum: & excelsum longitudine undique ab ruptis atque altis uallibus cingitur ex inuisibili super fundo habens scopulos: ipsæque omnium sunt animalium gressibus inaccessæ: nisi q; duobus modis idem saxum indifficilem explicatur

aſcenſum.Eſt autem unum iter ab lacu Aſphalthide ad ſolis ortum:& alterum ab occidente facilius ambulari. Vocatur autem unum coluber ex anguſtia crebriſq; flexibus capta ſimilitudíe. Quæ enim prominet rupes frangitur:ac ſæpe in ſe reuertens paulatim rurſum producit: uixq; illo itinere gradiens promouet pedem.Nanq; mutanti ueſtigiũ neceſſe eſt pede altero niti.Eſt ãt certa pernicies.Altitudo enĩ rupium utrinq; dehiſcit ut quæ horror quẽuis terrere audaciſſimũ poſſit. Per eiuſmodi uiam cum.xxx. ſtadiis aſcendens quod reſtat uerticis eſt non in caurũ finẽ coacti:ſed ut habeat in ſũmo planicíẽ.In hac primus quidẽ ionathes pontifex caſtellũ ædificauit & appellauit Meſadã. Poſt aũt Herodi magno ſtadio fuit loci illius ſtructio.Nam & murum per oẽm eius gyrum erexit ſtadiorũ ſpatio.lx.& candido lapide factũ:& per.xii.altũ latũq; octo cubitis:& uigintiſeptẽ turres quinquagenis cubitis in eo ſtabant ex quibus aditus membra per oẽm murum intus ædificata. Rex enĩ uerticem quo fœcundus omniq; planicie mollior eſſet culturæ deſtinauerat:ut ſi quando externorũ alimentorũ penuria contigiſſet: hanc quidẽ laborarent qui ſalutẽ ſuam caſtello tradidiſſent. Quin & regiã ſibi ædificauerat ab occidentalis partis aſcẽſu intra mnia quidẽ arcis œpoſitã uergentẽ aũt ad ſeptentrionẽ.Regiæ uero murus erat magnus ac firmiſſimus celſitudine quattuor ſexagenũ cubitorũ in angulis turres habebat. Membrorũ ãt intus & porticũ:itẽq; balneorũ uaria erat & ſumptuoſa cõſtructio:colũnis quidẽ & ſingularibus ſaxis undiq; ſubſtitutis.Parietibus aũt mẽbriſq; ſolida cõpage lapidum uariatis.Ad ſingula uero habitacula & ſurſum:& circa regiam & ante turres multos magnoſq; puteos in ſcopulis excíderat:cuſtodes aquarũ tantã molitus abundantiã quantã qui fontibus uterenť haberẽt.Foſſæ uero iter ex regia in arcem ſummam ducebãt:quas foris nemo cernebat.Sed ne manifeſtæ quidẽ uiæ facilem ſui uſum præbere hoſtibus poterant.Nam orientalis quidẽ uia natura eſt iacceſſa:ut ſupra memorauimus. Occidẽtalẽ uero magna ĩ auguſtia poſita turri cõcluſit:quæ nõ minor mille cubitorũ ſpatio ab arce diſtaret quã neq; tranſiri poſſe neq; capi facile uidebať. Inextricabilis ãt quãuis licenter ambulantibus fuerat fabricata.Ita quidẽ aduerſus hoſtiles ĩpetus natura ſimul & manu caſtellũ erat cõmunitum:intus aũt repoſiti apparatus magis & diuturnitatẽ & opulentiã iuuare:nam & frumentum multum erat conditum:& quod in longum tempus ſufficere poſſet: uinumq; multum & oleum:ſuperant cuiuſque leguminis fructus:& palmæ coaceruatæ.Cuncta que repperit Eleazarus caſtello per dolum cum ſicariis occupato matura: nihilq; recẽs depoſitis deteriora quãquã fere ex quo apparata ſunt ad excidium a romanis illatum.c.annorum tempus agebatur.Quin etiam romani fructuum reliquias incorruptas offendere.Si quis autem cauſam diuturnitatis auram eſſe exiſtimet:non errauerit q, arcis altitudine ab omni terrena ac fœtulenta materia ſit remota:inuenta eſt autem omnigenum quoq; armorum multitudo ab rege condita:quæ decem milibus uirorum ſufficerent:ferrumq; infectum necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de cauſis factum crederes apparatum. Aiunt enim Heroden idipſum caſtellũ ſibi ad refugium parauiſſe duplex periculum inſuſpicantem:unum quidem ab iudæorũ populo ne ſe depoſito illos qui antea reges fuerant ad principatum reduceret. Alterum uero maius atq; atrocius ab regina ægypti Cleopatra.Hæc enim ſuam ſnĩam non celabat: ſed cum antonio ſæpe uerba faciebat poſtulans heroden interfici: ſibi autem obſecrans regnum iudæorum donarii. Et magis quis miraretur nondum eius imperio antonium paruiſſe male eius amore emancipatum:quã non dominaturam ſperaſſet propter eiuſmodi metus herodes cõdita meſada in extremum belli contra iudæos romanis opus dimiſit. Nam q, foris iam locum omnẽ muro cinxerat dux romanorũ:ſicut ſupra diximus: ac ne quis effugeret diligentiſſime procuraverat:incipit obſidionem uno tantum loco reperto qui aggerum iactum poſſet excipere.Nam poſt eam turrim quæ iter ab occidẽte quod ad regiam ſummumq; montem duceret præcludebat:erat quædam continentia ſaxi uaſtior latitudine multumq; porrecta:celſitudine autem meſadæ trecentis cubitis inferior:quam Leucem appellabant:hinc igitur Siluius ut aſcendit ac tenuit aggerem apporta re militibus iuſſit:illis autem alacri animo & magna manu operantibus ſolidus ad ducentos cubitos erectus eſt tumultus.Verum neq; firma neq; ſufficiens machinis ferendis hæc menſura uidebatur:ſed ſuper eũ tribunal cõſtrictis ſaxis ingentibus factũ eſt altum itemq; latũ cubitis quinquaginta.Erat aũt aliarũ machinarum fabrica illis aſſimilis. Quas primo quidem Veſpaſianus ad obſidiones poſtea uero Titus excogitauerat turriſq; quinquaginta cubitis effecta eſt:tota ferro conſepta. Vnde multis baliſtarum tormentorumque iaculis romani cito eos reppulere qui de muro pugnabant:& caput exerere prohibuere. Simul autem ingente etiam ariete fabricato Siluius crebro murum pulſari iubet:ac uix quidem tamẽ aliquã eius deiicit partẽ interruptam. Cito auté præuenere ſicarii muro intus altero conſtituto. Qui ne machinis quidem ſimile aliquid pateretur:mollis enim adhuc erat & impetus laxare uiolentiam poterat:hoc mõ cõſtructas

trabes proceritate magnas:& quæ sectæ sunt continentes composuere. Earum aũt ordines erãt duo similes tantumq; distantes quatum esset muri latitudo & inter eos ambos replebant aggeris spatium.Nec uero crescente cumulo terra defflueret aliis transuersis trabibus quas in longitudinem posuerant colligabant.Erat ergo illis quidem opus ædificio simile: sed quod cædẽdi iferebantur machinarũ ictus euanescebant lutoq; subsidente structiorem fabricam faciebant. Vbi hoc Siluius considerauit igni magis murum captũ iri putans multas quidẽ ardentes faces militibus intro iaculari præcepit: murus aũt quippe:ut maxima ex parte lignis cõstructus ignem cito cõpræhendit:& usq; ad imum sui laxitate calefactus ingenti flamma colluxit.Incipiente quidem adhuc incendio spirans aquilo romanis erat horribilis auertens desuper flammas in eos abigebat:& pœne machinas quasi iam conflagraturas desperauerant.Deinde flatu mutato ueluti diuina prouidentia excitatus auster:multaq; ui contra obuios eas referẽs muro appulit:iamq; totus ardebat ex alto.Romani quidẽ cum dei uterentur auxilio ad castra læti digrediebantur decreto hostes luce aggredi:& nocte uigilias accuratiores facere ne quis eorũ clam subterfugeret.

Capitulum.XLV.

SEd neq; ipse Eleazarus de fuga cogitabat:neq; alii cuiquã permissurus erat ut faceret Videns aũt murum igne consumptũ:alium uero nullum salutis modum neq; uirtutis excogitans:sed his quæ romani in se liberosq; suos & coniuges facturi essent si uicissent ante oculos positis de oĩum morte consilium cœpit:idq; ex præsentibus fortissimum ratus ualidioris animi sotiis uesperi congregatis talibus eos uerbis ad facinus iuitabat Cum olim uobis decretũ sit uiri fortes neq; romanis neq; cuiquã alii seruire nisi deo: is enim solus est uerus & iustus deus hominum:ecce nũc tempus adest q; factis uestros probare animos iubeat.Nec igitur ipsi nos dehonestemus ante quidem seruitutẽ nec sine periculo passi.Nunc aũt cum seruitute intolerabiles pœnas amplexi uiuemus sub romãis futuri. Primi enĩ oĩum ab his defecimus:& nouissimi cũ his bellũ gerimus.Puto aũt & hanc nobis a deo gratiã datam:ut bene ac libere possimus mori quod aliis non euenit:præter spem paupertatis:nobis aũt certũ est orto die futurum excidiũ.Libera est aũt strenua mortis condictio cũ affectibus:nec enĩ prohibere id hostes possunt:qui profecto nos optant uiuos abducere:neq; nos illos iã possumus superare pugnando.Nam fortasse quidẽ abinitio statĩ oportuit quãdo libertatẽ defendere cupiẽtibus oĩa & a nobisipsis acerba peioraq; ab hostibus eueniebãt. De dei uoluntate cõicere & scire q; amica ei quondã natio dãnata esset interitu:manens enĩ ꝓpitius uel saltẽ nobis leuiter ĩsensus nunq; tantorum quidẽ hoĩum pernicie neglexisset:sacratissimã uero urbẽ suã igni hostiũ excidioq; prodidisset.Nos autẽ soli.s.ex omni genere iudæorũ sperauimus seruata libertate supare tanquã nil in deum deliquissemus:nulliusq; culpæ ptcipes fuissemus:qui alios quoq; docuimus. Itaq; uidetis quẽadmodũ nos uana spectasse redarguit fortiore nobis inspatis rebus malorũ necessitate illata. Nec enĩ quicquã nobis castelli natura inexpugnabilis ꝓfuit ad salute:sed & alimẽtorũ copiã. Sed armorũ multitudinẽ aliũq; hẽntes abundantissimũ apparatũ ipso mãifestissime deo spẽ salutis auferente ꝓdidimus.Ignis enĩ qui ferebaẽ in hostes inædificatũ a nobis murũ nõ sponte reuersus ẽ Sed hæc multorũ ira sunt criminũ:quæ furore capti contra gentiles ausi sumus:pro qbus quæso ne romãis iuictissimis pœnas:sed per nos ipsos deo pstemus iste aũt illis moderatiores sunt:morientur enĩ coniuges iniuria uacuæ:liberi seruitutis expertes.Post illos aũt ipsi nobis honestã inuicem gratiã pbeaus libertate seruata optia sepultura.Prius tamẽ & pecunias & castellũ igni cõburamus.Merebunẽ enĩ romani certe scio si neq; corpora nostra tenuerint:cõpendio caruerint. Alimenta sola reliquemus: hæc enĩ nobis erũt testimonio mortuis:q; non penuria uicti sumus: sed ita ut ab initõ statueramus mortẽ seruituti ptulimus.Hæc dicebat Eleazarus:sed nõ ĩ eundẽ modũ præsentiũ sniæ congruebant.Sed alii quidẽ ei obedire ꝓperabant:qsi uoluntate repleban tur pulchrã esse mortẽ existimantes.Qui uero molliores erant coniugum ac familiarum suarũ misericordia:uel etiam propius quenq; apertissimus deterrebat interitus alius alium intuens cõtrarium uoluntatis suæ motum lachrymis designabant. Quos cũ uidisset Eleazarus formidare ac magnitudinem consilii animis frangi pertimuit: ne etiam qui fortiter dicta perceperunt effœminarent flentes ipsi ac deplorãtes. Ergo exhortationem non ĩtermisit: sed erectior multoq; repletus spiritu clariorem de immortalitate animæ orationẽ incipit magnaq; usus exclamatiõe lachrymantes attentius expectans plurimum inquit opinione deceptus sum:qui putarem uiros fortes ꝓ libertate certãtes mori bene male quã uiuere. Vos aũt nec cuilibet quidẽ homini quicq; neq; audacia neq; uirtute pstatis qui etiã magna mala effugituri mortẽ timetis:cũ oporteret uos super hoc neq; cunctari neq; expectare monitorẽ.Olim enĩ & a primo sensu nos eruditos patriæ orationis & sacræ maiorũq; nostrorũ factis & animis cõfirmãdo pseuerabãt: qd uiuere hominis

est:non mori calamitas. Nam mors quidem libertatem animis præstat ad proprium purumque locum eas dimittit ab omni clade futuras intactas. Donec autem mortali corpore iunctæ sunt. unaq; malis eius implentur:quod uerisimile dicitur mortuæ sunt.Diuina enim cum mortali societas turpis est:multum quidem potest anima iuncta cum corpore:instrumentum enī facit suū latenter id mouēs & ultra mortalem naturam gestis producens.Verumtamē cū pondere quo in terram detrahitur:quodq; ab ea pendet absoluta propriū locum receperit: tunc beatā & undiq; liberam participat fortitudinē:& humanis oculis:ut ipse deus inuisibilis manēs:nec enī cū est in corpore cōspicit̄:nam & accedit occulte:neq; rursus cū recedit uidet̄ unā quidē ipsa habens incorruptam naturā:corpori aūt causam præbens mutatiōis: nam quod anima attigerit hoc uiuit atq; uiuet.unde uero digressa fuerit hoc marcidum moritur tantum imortalitatis ei superabit. Huius oronis argumentū uobis sit somnus: in quo collectæ aiæ nunquā eas detrahēte corpore iocundissimā quieté agunt.Cū deo uero ꝓ cognatiōe degētes ubiq; adsunt:ac multa futura prædicunt.Cur igit̄ mortē timere cōueniat:qui somni diligimus quietē?Quēadmodū aūt nō sit demētissimū breuitaté uitæ sequētes sibimet ipuidere perpetuā.Oportebat quidē nos domestica īstitutione meditatos aliis esse exemplū ꝓmptæ uolūtatis ad mortē.Nā si ab alienigēis etiā rei fides petenda sit: indoꝛ uideamus sapientes:qui sapientiā ꝓfitentur:illi enī cū sint boni uiri uitæ quidem tēpus quasi quoddā necessariū naturæ munus inuiti sustinent;pperāt aūt hoies corporibus soluere:nulloq; urgente neq; exagitante malo pp imortalis cōuersationis desiderū aliis q̄dem p̄dicunt se esse abituros.Nec est qui ꝓhibeat quicquā: sed oēs fortunatissimos appellantes eos ad familiares suos litteras mittūt.Ita certā ueraq; ais eē inter se cōsuetudinē credidere.Alii āt cū mandata perceperit:igni traditis corporibus ut imaculata puraq; aia secernatur paulati moriunt̄.Facilius enī ad mortē illos amicissimi psequunt̄ quā exteroꝛ hoium quisquā suos ciues ī longinquā pegrinationē ituros. Et se quidē ipsos deflent:illos aūt beatos dicunt q̄ imortalitatis ordinē iam recipiant.Non ergo uos pudebit si deterius indis sapiamus?ꝓpriaq; ignauia leges patriasq; oibus hoibus æmulandæ uiderent̄ inhoneste despiciamus:quāq̄ & si cōtraria nos a principio instituisset eruditio: qđ ei summū bonū est hoibus uiuere:mors aūt calamitas attamen tēpus nos adhortatur eā bono aio & facile tolerare dei uoluntate:& necessario morituros. Olim quātū enī apparet cōtra omē iudæoꝛ genus hoc decretū posuit deus ut uita careremus q̄ ea nō eramus quēadmodū oportebat usuri.Nec ausim enī uobismetipsis ascribere:ne ue Romāis gratificari q̄ nos oēs eoꝛ bellū assumpserit.Non enī uiribus illoꝛ hæc accidere:sed cā fortior iteruenies illis præstitit ut uincere uiderent̄.Quibus enī armis romanoꝛ pempti sunt qui cæsarē incolebant iudæi?Ac ne defecturos quidē ab illis dum diē septimū celebrarent aggressa cæsariēsium multitudo:neq; manus referentes cū coniugibus ac liberis mactauerūt:ne uel ipsos erubescere rōanos.qui nos tantūmodo hostes q̄ defeceramus putabant. Sed dicet aliquis cæsariensibus semper cū suæ ciuitatis iudæis fuisse discordiā:tēpusq; nectos uetus odiū exupasse. Quid ergo de scytopolitanis dicemus?Nobiscū enī illi pp græcos bellū gerere ausi sunt:an nō cū ꝓpinquis nostris rōanos ulciscī. Multū igit̄ his fides illoꝛ ac beniuolentia ꝓfuit:ac nō ab ipsis cū totis familiis acerbissime trucidati sunt:ac ꝓ auxiliis gras eis reddere?Nam quæ illos a nobis pati ꝓhibuere hæc passi sunt:uelut ea ipsi cōmittere uoluissent.Longū fit si uelī nunc sepatim de singulis dicere.Nostis enī q̄ Syriæ ciuitatū nulla est quæ nō iudæos apud se habitātes occiderit nobis quā romāos plus inimicos.Vbi etiā damasceni quom ne cām quidē probabilē cōfingere potuissent ciuitatē suā cæde nefaria repleuere.xviii.milibus iudæoꝛ cum coniugibus ac familiis iugulatis. Eoꝛ aūt multitudinē plagis in Aegypto peremptoꝛ.lx.miliū numeꝛ audiebamus excedere:illi quidem fortasse in aliena terra cum nullum inuenissent hostis aduersariū ita sunt mortui.Omnibus aūt qui domi cū romanis bellū susciperent:nihil deerat eoꝛ quæ spem totā possent præbere uictoriæ.Arma enī & muri & castelloꝛ inexpugnabiles fabricæ:atq; interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda cunctos ad defectionē reddūt fortiores: sed hæc ad paucū tempus cū suffecissent:seq; sustulissent maioꝛ maloꝛ extitere pricipiū.Oia enī capta sūt:oiaq; hostibus succubuerunt:uelut illoꝛ nobiliores causa uictoriæ:non ad eoꝛ salutem a quibus instructa fuerant apparata sunt. Et in prælio quidem mortuos beatos existimari oportet: repugnantes enī & libertate non perdita periere. Eorum uero multitudinis quia a rōanis subiugati sunt quis nō misereatur?quis ue nō antequā illa patiatur mori properet?Quoꝛ alii torti tāq; igne quā uerberibus excruciati periere:alii ferocissime a bestiis ad secūdū eoꝛ cibū seruati uiui sunt:illoꝛ qdē miserrimi habendi sunt:qui ad hæc uiuunt qui sæpe mortem optantes non accipiant. Vbi est autem illa magna ciuitas. Aut ubi est quæ totius gentis iudeæ metropolis fuit. Tantis quidem murorum septis munitissima:tot uero ante muros castellis turriumque discctis mœnibus

tuta bellique apparatum uix capiens:tot autem uirorum pro se pugnantiũ multitudinẽ cõtiens Quid nobis facta est:quæ deum habere incolam credebatur:radicitus ex fondamẽtis erepta est: solaq; eius monumenta restant eoꝝ a quibus excisa est:imposita reliquis castra.Senes uero infelices ad cineres templi assidẽt:& paucæ mulieres ad turpissimã pudoris iniuriam ab hostibus reseruatæ.Hæc secum reputans quisquã nostroꝝ aspicere solem durabit:etiã si uiuere sine periculo possit.Quis inimicus adeo patriæ:quis tam ibellis aut parcus animæ ut eũ non pœniteat hucusq; dixisse:Atq; utinam omnes fuissemus mortui priusquã illam sacrã ciuitatẽ hostiũ mãibus uideremus excindi priusquã tẽplum sanctum tanta ipietate funditus erui:sed quoniã spes nõ instrenua nos illexit:quasi forte poterimus pro ea hostes ulcisci:nunc aũt euanuit ac solos necessitate dereliquit.Mori bene properemus nostri metipsi misereamur:& coniugum liberoꝝ dũ nobis licet a nobisipsis misericordiam capere:ad mortẽ nanq; ipsi nati sumus:& quos ex nobis genuimus:eamq; fugere:ne fortissimi quidem possunt:iniuria uero & seruitus & uidere cõiuges ad turpitudinẽ duci cum liberis non est malum hoibus ex naturæ necessitate profectum: sed hæc sua timiditate perferunt qui ante mori cũ licuit noluere. Nos aũt multum freti fortitudine a romanis defecimus:& postremo nunc illis ad salutem hortantibus non paruimus.Cui igitur nõ est eoꝝ iracundia manifesta:si nos uiuos subiugare potuerint:miserandi quidem adolescentes erũt quoꝝ uires corporis ad multos sufficient cruciatus:miserãdi aũt prouectiores quoꝝ ætas clades ferre non poterit:uidebit alius coniugem abduci:alius manibus reuinctus uocem filii patrẽ implorantis exaudiet.Sed dum liberi sunt & gladios habent pulchrum ministerium nobis præbeant expertes seruitutis hostium:moriantur liberi cum filiis & coniugibus uita decedamus nobis leges præcipiunt:hæc nos coniuges & filii deprecantur:horum necessitatem deus misit his contraria romani uolunt:& ne quis nostrum ante excidiũ pereat timent.Festinemus igitur eis prosperata potiundi nostri uoluptate stuporem mortis admirationẽq; relinquere audaciæ.

Capitulum.XLVI.

ADhuc eũ orare cupientem oẽs interpellabãt:& effrenato quodam ipetu pleni ad opus incitabant:ac ueluti laruis exagitati alius aliũ antecapere cupiebat:hoc specimẽ esse fortitudinis:rectiq; cõsilii existimantes ne qs extremus remanere uideret tantus eos & coniugũ & filioꝝ & ꝓpriæ cædis amor iuasit.Sed nec id qđ aliquis putauerit cũ facinus accederet obtusi sunt:uerũ etiã seruare sententiã quã cũ dicta pciperent habuerũt:propriũ quidẽ earũq; effectum retinẽtibus cunctis:rõni uero cedẽtibus qa iã optie filiis cõsuluissent.Simul enĩ ualere uxoribus cũ amplexu dicebãt:ac liberos gremiis captos extremũ lachrymãtes osculabant. Et simul quidẽ manibus alienis iussa pagentibus ualentes eas configebãt:malorũq; subditi hostibus passuri fuerant cogitationẽ habentes prosolatio necessitatis ad cædẽ. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est. Cuncti aũt cõiunctissimos transfixere miseri qbus id necesse fuit:quibusq; filios atq; uxores occidere:maloꝝ oĩum uidebatur esse leuissimum.Igitur neq; hoꝝ iam factoꝝ dolorem tolerantes:& interfectos læsum existimantes si illis breuissimũ tẽpus ei superuiueret:cito quidẽ uniuersis bonis in unũ congestis ignẽ iniiciunt.Sorte uero ex numero suo decẽ lectis oĩum percussoribus uniuersi ẽt ꝓpter liberos ac coniuges ꝓstratas cõpositi:eosque cõplexi manibus cũ cõmunicauissent parato aniõ se ĩmactandos præbebant infelicissimũ illud exhibentibus ministeriũ:isti aũt intrepide cunctis occisis eandẽ sortis legẽ in sua quoq; morte statuerũt:ut cui obtigisset nouẽ peremptis semet super eos occideret.Ita omnes sibi confidebant: quod neq; in audiendo neq; in sustinendo facinore præstaret alius alii.Et ad extremum cæteri quidem se neci suppo suere.Vnus uero atque nouissimus circunspecta multitudine mortuorum:ne quis forte in multa cæde supereſſet qui suæ manus egeret:ubi cognouit omnes peremptos: ignem quidem ĩmittit regiæ:uehementi uero manu toto per se transacto gladio iuxta suos affectus occubuit. Et illi quidem perierant nullam credẽtes animam ex numero suo romanis subditam reliquisse: latuit autem una mulier senior: & alia quædam Eleazari cognata plurimum doctrina sapientiaq; mulieribus præstãs. Et quinq; pueri per cuniculos:qui aquam sub terra potui ducebãt abditi:cũ alii cædibus occupatas mẽtes haberẽt:qui erãt noningẽti nũero:& sexaginta cũ mulieribus simul ac pueris.Hæc aũt calamitas acta est Aprilis mẽsis quintodecio die.Romani aũt adhuc pugnã expectantes mane desistunt & aggeribus scalaꝝ pontibus iunctis muros aggrediebãtur. Cum uero hostium neminem uiderent:sed undiq; uersum acerbam solitudinẽ ignẽq; intus silentiũ quid factum esset coniicere non poterant: ad extremum uelut impellẽtes ictum arietis ululatum siquidem forte prouocarent dederant.Clamorem autem sensere mulieres & ex cloacis emersæ factũ romanis ut erat indicarunt altera earum quemadmodum dicta uel gesta fuissent omnia narrante manifeste.Non tamen romani facile his uerbis adducebantur ausi magnitudinẽ ueri similem

non credentes. Ignem uero extinguere conabantur per quæ hanc uiam sectantes cito in regiam peruenere: conspectaq; multitudine mortuoꝝ non ut in hostibus gauisi sunt: sed consilii fortitudinem & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contemptum mortis admirabantur.

Capitulum. XLVII.

HIusmodi autem peracto excidio in castello quidem præsidium dux reliquit: ipse uero cum exercitu cæsarem profectus est. Nec enim quisquã supererat in illis regionibus hostium: sed iam tota iudæa belli fuerat longinquitate subuersa: multisq; suorũ etiam procul incolentibus sensim perturbationis periculum exhibuerat. Nam & circum alexandriã ægypti ciuitatẽ postea contigit multos iudeoꝝ perire. His enĩ qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerunt non satis erat saluos esse: uerum & illic nouas res conabantẽ ut libertatem defenderent: & romanos quidem nihil se meliores putarent: deum uero solum dominum dicerent. Cum aũt quidã is iudæoꝝ non ignobiles aduersarentur: illos quidẽ mactauere: aliis quidem instabant ad defectionẽ eos rogantes. Eoꝝ aũt uidentes confidentiam principes seniorum iam cohibere tutum sibi non esse arbitrabantur: sed congregatis oĩbus in congregationem iudæis sicarioꝝ temeritatem publicabant: illos oĩum maloꝝ causam esse demonstrãtes: & nunc aiebant eos q̃ nec sic fugissent certam spem salutis habituri uiderentur: a romanis enim cognitos statim esse perituros proprias calamitates explere. Ipsis aũt qui nullius fuissent eorum delicti participes cauendum esse ab eoꝝ exitio: & multitudinẽ precabantur ut illoꝝ causa romanis ipsoꝝ traditione satisfacerent. His dictis prospecta periculi magnitudine paruere: multoque impetu sicarios aggressi corripuere: quoꝝ sexcẽti quidẽ statim capti sunt. Qui uero in ægyptũ ac Thebas qui in illo tractu erant elapsi sunt non multo post compræhensi reducti sunt: quoꝝ non ẽ q duritia siue confidentia siue pertinacia uoluntatis sit dicenda nõ obstupescat. Omni enĩ genere tormentoꝝ & uexatione corpoꝝ in eos excogitata ob hoc solũmodo ut cæsarẽ dominũ fatерentur: nemo cessit neq; dicere uelle uisus est: sed omnes ille necessitates ualidioꝝ sententiã conseruare tanquã brutis corporibus non animis etiã cruciatus ignemq; susciperẽt: maxie uero puerorũ ætas miraculo spectãtium fuit. Nec enim uel eoꝝ quisquã cõmotus ut dominũ cæsarẽ nominaret: usq; adeo corpoꝝ infirmitatẽ uis audaciæ supabat.

Capitulum. XLVIII.

LUpus tunc Alexandriam rector administrabat: & de hoc ad cæsarem motu uelociter retulit. Ille aũt inquietum iudæoꝝ circa res nouas studium cauendum esse existimãs ac ueritus ne rursus in unum congregarentur: & quosdã sibi adiungant præcepit Lupo ut templum iudæoꝝ quod esset apud Thannis quæ sic appellatur ciuitatẽ destrueret: hæc aũt in Aegypto. Quæ ob hanc causam & coli cœpit: & nomen sumpsit.

Capitulum. XLIX.

ONias Simonis filius unus ex pontificibus ex hierosolymis fugatus Antiocho rege Syriæ cum iudæis bellum gerente Alexandriam uenit: & aptolomæo suscipitur humanissime propterea q̃ antiocho erat inimicus: ait se gentem iudeoꝝ eius auxilio sociaturum si dictis suis obtemperassent. Cum aũt rex ea quæ possent fieri annuisset rogauit ut ĩ aliqua parte ægypti templum sibi ædificare permitteret: & more patrio deum colere. Ira enim & antiochum magis odiosum iudæis qui templum apud hierosolymã uastauisset: ipsique beniuolentiores fore eosque multos ad eos religionis diligentia colligendos. Paruit his ptolomæus eiq; locũ dedit centũ & octuaginta stadiis a Méphi distantem. Heliopolitanus aũt ille tractus dicitur: ubi castello fabricato Onias templum quidẽ dissimile ab eo quod est in hierosolymis: turrim aũt similẽ instruxit ingentibus saxis sexaginta cubitis erectã. Areæ aũt fabricã secundum patriam imitatus est: & donariis similiter exornauit præter candelabri confectionẽ: candelabra enim non fecit: sed informatũ aureũ lignum tanquã iubare in luce radiante de aurea catæna suspendit. Totum uero circa templum spatium structo latere circundedit saxeas portas habẽte: concessit auteé rex etiã multum agri modũ ac pecuniæ redditus: ut & sacerdotibus esset copia ad multa quæ dei cultus desideraret: nõ tamen hæc Onias sana uoluntate faciebat sed erat ei cõtentio cum iudæis apud Hierosolymam degentibus propter fugæ memorem iracundiam. Et hoc templo ædificato arbitrabatur ad id oẽm ab hierosolymis multitudinem reuocatuꝝ. Fuerat aũt olim prædictio quædam annis noningentis septuaginta. Esaiasq; prædixerat huius templi futuram in ægypto constructiõem a quodam uiro iudæo: templũ quidẽ ita fuerat ædificatũ.

Capitulum. L.

LUpus aũt rector Alexandriæ suscepti litteris imperatoris cũ ad templum adueniſſet nõnullis ablatis donariis tẽplum claudit. Postmodũ Lupo mortuo Paulinus qui eius

poteſtati ſucceſſit:neq; donariorum quicq̃ reliquit:uehemẽter enim ſacerdotibus comminatus eſt niſi omnia protuliſſent:neq; ad templũ religionis cauſa adire uolentes admiſit:ſed clauſis foribus ita inacceſſum fecit ut ne ueſtigiũ quidẽ diuini cultus in eo reſideret.Tempus autẽ fluxerat uſq; clauſum templum ex quo fuerat conditum anni.ccc.xxxiii.

Capitulum.LI.

AVdacia uero ſicariorũ ueluti moribus quædã etiã ea quæ circũ Cyrenẽ oppida erant contigerat.Elapſus.n. ad eos Ionathes homo neqſſimus:& arte geneciarius non paucis imperitorũ ut ſe attenderẽt pſuaſit:perduxitq; in ſolitudines cum ſigna umbrarũ imagines ſe polliceretur aſcendere:& alios quidem hæc agendo atq; fallendo latebat. Dignitate uero præſtantes cyrenẽ ſiue iudeorũ apparatum eius & profectionem pentapolitanæ Lybiæ rectori catullo pronunciant.Ille aũt equitibus ac peditibus miſſis iermes facile cõpræhẽdit:& magna quidẽ pars mãibus interiit.Nõnulli aũt uiui capti ad catullũ perducti ſunt.Auctor autẽ conſilii Ionathes tunc quidẽ potuit effugere:multũ uero ac diligenter p oẽs quæſitus regiones incidit:adductus eſt ad catullũ ſibi quidẽ moram pœnæ moliebatur catullus aũt iniquitatis p̃buit occaſionẽ:nã ipſe quidẽ locupletiſſimos iudæorũ falſo inſimulans auctores ſibi huius conſilii fuiſſe dicebat.Catullus aũt criminationes alacri animo ſuſcipiebat:remq; delatã multimode incumulabat.Tragicis etiã uerbis exaggerans:ut & ipſe quoddã bellũ iudæorũ patraſſe uideret: quodq; hoc atrocius eſt præter credendi facultatẽ etiã doctor erat calumniandi Sicarios.Deniq; cum uidiſſet iudoærum aliquẽ Alexandrum nomine:cui iamdudum inſenſus odium publicauerat etiam uxore eius.Berenice criminationibus implicata.hos quidem priores occidit. Deinde oẽs ſimul pecũiarũ copiis eximios tria ſimul milia trucidauit.Et hæc ſecure facere arbitrabat: quod eorum patrimonia redditibus cæſaris ſotiabat.Ne uero uel alibi degentiũ quiſquã iudæorum eius iniuſtitiam confutaret:etiam longius mendacium propagauit ac ionathæ nonnulliſq; aliis qui cõpræhenſi fuerant perſuadet nouarum rerum accuſationẽ uiris inferre probatiſſimis iudæorum apud Alexandriam Romãq; degentium.Horum autem qui per inſidias accuſati ſũt: unus erat Ioſippus qui hæc ſcripſit. Nõ tamẽ catullo factio:ita ut ſperauerat:ceſſit.Nam Romã quidem Ionathen cæteroſq; uinctos ducens finemq; arbitrabatur eſſe quæſtionis apud ſe:ac per illam conflatam calumniam.Veſpaſianus autem rem ſuſpicatus ueritatem requirebat cognitiõe non iure hominibus accuſationem illatam:illos quidem Titi ſtudio criminibus ſoluit: merito uero pœnam in ionathen ſtatuit.Prius enim uerberatus exuſtus eſt, Catullo autem tũc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid ampliusrepræhenſibile experiretur.Non multo autem poſt multiplici morbo & inſanabili correptus acerbiſſime liberatus eſt:non corporis tantũ cruciatum ſuſtines:ſed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expaueſcebat & crebro uidebat ſibi inſtantes umbras eorum quos peremerat & clamitabat.Cunq; ſe tenere non poſſet exiliebat ſtratis tanq̃ tormentis ſibi & flammis adhibitis.Hoc autem ſemper multũ proficiente malo extiſq; defluentibus ac in teſtinis exhauſtis:ita eſt mortuus:nulla re alia minus diuinæ prouidentiæ factus iudicio quam q; nequiſſimus ulciſcatur.

Capitulum.LII.

HIc nobis eſt finis hiſtoriæ:quã promiſimus nos cum omni ueritate traditurus cognoſcere cupientibus quemadmodum hoc bellum romanis ita geſtum eſt cum iudæis: & qualiter ſit quidem expoſitum lecturis ut dicant relinquatur. De ueritate autem confidẽter dicere nõ pigebit q; eam ſolã per omnia quæ ſcripſi habuerim cõiecturã.

De bello Iudaico explicit feliciter Ioſephi Mathahtie filii hebrei genere ſacerdotis ex hieroſolymis de antiquitate iudæorum contra Appionem grãmaticum alexandrinum.

SVfficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulẽtiſſime uiroꝝ Epaphrodite legẽtibus eos aperui de noſtro geneꝝ iudæorum: quia & ueuſtiſſimũ eſt & primã cõſcientiã propriam habuit: quiq; milia enĩ annorum numerum hiſtoriã continentẽ ex noſtris ſacris libris græco ſermone cõſcripſi.Quoniã uero multos uideo reſpiciẽtes blaſphemiã quorundam inſane prolatam:& ea quæ a me de antiquitate cõſcripta ſunt non credentes:putantes mendacium noſtrum ſit genus:eo q; nulla memoria apud græcorum nobiles hiſtoriographos digni ſũt habiti noſtri maiores.Pro omnibus his arbitratus ſum oporteꝝ me breuiter hæc dicta conſcribere:& derogantium quidem ueſanum ſpontaneũq;

L

† Duo ſequentes libri extra locum poſiti legendi ſunt poſt pag: 1502 ubi deſiderantur.

increpare mendacium:aliorum uero ignorantiã pariter emendare:uniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet ueritatẽ amplectuntur edocere. Vtar aũt in meis dictis testibus eis: qui de omni antiquitate apud græcos fide digni sunt iudicandi:eos autẽ q blaspheme de nobis atq; fallaciter conscripsere aliqua per semetipsos conuicta indubitanter ostendam. Conabor etiã causas exponere propter quas nõ multi in græcis historiis gentis nostræ fecere memoriã:necnon & eos quidem nobis nequaquã scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaq; satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis græcis tantummodo fidem habere & ab eis consulendã esse ueritatis integritatẽ. Nobis autẽ & aliis hominibus non esse credendũ. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniões inspicere:sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidẽ græcoꝝ noua & herius:ut ita dicam:nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatũ & adinuctiones artiũ conscriptionesq; legũ cunctarumq; regũ iunior apud eos est historiæ diligentia conscribenda. Apud ægyptios autẽ atq; Chaldeos & phœnicas:desino enĩ nos illis cõnumerare sicut ipsi fatentur:res gestæ antiquissimã & permanentem habẽt memoriæ traditionẽ. Nam & locis omnes inhabitant quæ nequaquam aeris corruptioni subiaceant. Et multam prouidentiam habuere:ut nihil horum quæ apud eos aguntur sine memoria linquerentur:sed in publicis conscriptionibus semper a uiris sapientissimis dicerentur. Græcorum uero regionem innumeræ corruptiones inuasere:rerum memoriam delentes. Qui aũt nouas constituentes conuersationes omniũ se præesse credidere. Sciant quia etiam sero & uix naturã potuere agnoscere litterarũ. Nam antiquissimũ eaꝝ usum habuisse creduntur a phœnicibus:& a cadmo se didicisse gloriantur. Sed neq; illo tempore poterit aliquis demonstrare seruatã conscriptionẽ neq; in tẽplis:neq; in publicis anathematibus:quando etiam de troianis rebus ubi tot annis militatũ est. Postea multa quæstio atq; contentio facta est:utrũ litteris usi sunt. Et magis ueritas obtinuit eo q; usus modernaꝝ litteraꝝ illis fuisset incognitus. Cõstat aũt quoniã apud græcos nulla inuenĩ absolute conscriptio poemate Homeri uetustior. Et hunc etiã post bella troiana fuisse manifestũ est. Et ante neq; hũc litteris suũ poema reliq sse: sed cantibus memoria reseruatũ:postea fuisse cõpositũ & ꝓpterea multã i eo cõspexi dissonãtiã Qui aũt historias apud eos conscribere tentauer.i.hi q Circadamũ milesiũ & acusilaus argiuus: & post hunc quicũq; alii fuisse referunt. Paululum tẽpus persicã apud hellanicũ militiã ꝓcesser. Sed eos etiã qui de cælestibus & diuinis primitus apud græcos philosophati : idem pherecidem Syrum & Pythagoram & thaleté oẽs concorditer consitentur. Aegyptiorum & chaldeoꝝ fuisse discipulos:& breuiter conscripsisse quæ a græcis omniũ antiquissima iudicãtur:ita uix ea credãt ab illis fuisse conscripta. Quomodo ergo nõ est irrationabile:ut tali factu uegetentur græci tanquam soli sciant uetera:& ueritatẽ eorum sub scrupulositate de antiquis nõ ab ipsis conscriptoribus facillime discant:quia neq; firmiter scientes aliquid cõscripsere:sed q; unusquisq; opinatus est hoc studuit explanare. Vnde etiã libris suis alterutros arguũt:& ualde cõtraria ex rebus eisdẽ nõ piget edicere. Sed ego uidebor ne potioribus eẽ superfluũ si explanare uoluero:quantis quidẽ locis hellanicus ab agesilao de genealogiis discrepat:& in quantis herodotum corrigit acusilaus. Aut quomodo ephorus quidem hellanicũ in plurimis ostendit esse mendacẽ. Ephorum uero timeus: Timeum qui post illũ fuere. Herodotũ uero cuncti:sed neq; de singulis cum antiocho & philisto aut callia timeus concordare dignatus est. Neq; rursus de atticis hi qui attidas cõscripserunt:aut de argolicis:qui de argis historiam protulere:alterutros cõsecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibusq; rebus:quando de militia persica & his quæ in ea sunt gesta:tantum uiri probatissimi discordasse noscũtur. In multis autem etiã thucydides tanquã fallax accusatur:licet scrupulosissimam secundũ se historiam conscripsisse uideatur. Causæ uero huius dissonantiæ multæ forsan & aliæ quærere uolentibus apparebũt. Ego uero duabus quas dicturus sum maximam huius summã diuersitatis ascribo. Et quidẽ primũ dico eam quæ mihi ꝓprior eẽ uidetur. Id est eo quod ab initio nõ fuerit studiũ apud græcos publicas de his quæ semper agũt proferre conscriptiones. Hoc eteni præcipue & errorẽ & potestatẽ mentiendi posteris uetus aliquid uolentibus scriptitare concessit. Non enim solummodo apud alios græcos publica conscriptio est neglecta. Sed neq; apud ipsos Athenienses quos terrigenas esse dicunt:disciplinaeq; cultores aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicaꝝ litterarum antiquissimas esse dicunt leges:quæ a dracone eis ex phœnicibus sũt conscriptæ ante modicum tempus tyrannidis Pisistrati. De arcadibus autem in antiquitate gloriantibus quid oportet dici? Vix enim isti & postea litteris eruditi sunt. Cum ergo cõscriptõ nulla ꝓponeret q & discere uolẽtibus edoceret:& mẽtientes argueret: multa inter alterutros conscriptores discordia generata est. Quoniã qui ad ꝑscribendũ se præparabant nõ studiũ ueritatis exhibuerũt. Licet hæc ꝓmissio semp habeat in promptu:sed uerboꝝ

magis habere prolationem maximā.Et quēadmodum laudari se in hoc super alios estimarēt: ad hoc potius semetipsos aptabāt.Aliqui uero ad fabulas sunt conuersi. Aliqui autem ad gratiā aut ciuitates laudantes:aut reges.Alii semetipsos ad accusandas causas aut conscriptores tradidere.In hoc se forte probabiles æstimantes & oino hoc agētes quod historiæ nimis aduersum est.Veræ siquidem historiæ indicium est:si eisdem rebus omnes eadem dicant atq; conscribāt.Hi uero cū quædā aliter cōscriberent q̄ alii tunc se putabāt oium ueratiores ostendi.Qua ꝓpter causas qdē uerborum & caliditatis eorum cedere nos græcis oportet.Non aūt de antiqua historiæ ueritate & maxime de rebus propriæ uniuscuiusq; prouintiæ.Quoniā uero Aegyptios & babylonios ex longissimis olim temporibus circa conscriptiones diligentia fuit:quando sacerdotibus erat iniūctum & circa eas ipsi philosophabantur.chaldei uero apud Babylonios:& quia præcipue græcis immixti usi sunt phœnicis litteris circa dispēsatiōes uitæ:& cōmuniū operum traditionē.Dum consentiant omnes tacendum hoc puto.De nostris uero progenitoribus quia eandē quā p̄dicti habuerunt in conscriptionibus solicitudinē desino dicere:etiam potiorē pōtificibus & ꝓphetis hoc imperantes.Et quia usq; ad nostra tēpora cū multa integritate seruatū est:si oportet audentius etiā seruabitur.Conabor breuiter edocere:non enī solummō ab initio probatissimos uiros & inde placatione præparatos ad hæc exercenda constituerunt.Sed quatenus etiā genus sacerdotum sine permixtione purumq; consisteret prouiderūt.Oportet enī eū qui sacerdotiū habiturus est ex eiusdē gentis nasci muliere:& neq; ad pecunias & neq; ad honores inspicere.Et de hoc per antiquam lineam & multis testibus approbare.Quod scilicet agimus non solū in ipsa iudæa:sed ubicunq; nostri generis cōstitutio reperitur:etiā ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum:hoc est in ægypto & Babylonia & quocunq; terrarum orbe quilibet de sacerdotum genere sunt dispersi.Mittunt enim in hierosolymam conscribētes a patre nomen nuptiæ:& antiquoꝝ progenitorum quicunq; huius rei testimonia præbuere.Si autem bella proueniāt sicut iam crebro factum est.Dum antiochus epiphanes ad nostram uenisset regionem & pompeius magnus: & Quintilius uarus:& præcipue nostris gesta temporibus:tūc hi qui de sacerdotibus supersunt: ex antiquis litteris iterum noua conficiunt & probant mulieres quæ relinquūtur. Non enim ad captiuas accedunt alienigenarum consortia formidantes. Indicium uero integritatis hoc maximum est:quia pontifices apud nos a duobus milibus annis denominati filii a patre cōscripti sūt. His autem qui prædicti sunt si quid p̄uaricentur interdicitur:ne uel ad altare accedant : uel alia sanctificatione fungantur.Recte siquidē potius autem necārie:cum neq; conscribendi potestas omnibus data:neq; alia sit in discretione discordia.Sed solummō prophetis antiquissima quidē & ueterrima secundum inspirationē factā a deo cognoscentibus.Alia uero secundū se sicuti sūt facti palam conferibentibus infiniti libri non sunt apud nos discordātes & sibimet repugnātes: sed solummodo duo &.xx.libri habentes temporis totius conscriptionē:quorum iuste fides admittitur. Horum ergo quinq; quidē sunt Moyseos qui natiuitates cotinent:& humanæ generationis traditionem habēt usq; ad eius mortē.Hoc tempus de tribus milibus annis paululum minus est.A morte uero Moyseos usq; ad Artaxerxē persarum regē qui fuit post Xerxem:prophetæ post Moysen:& quæ secūdū eos sunt gesta conscripserūt in.xiii.libris.Reliqui uero.iiii.hymnos in deum:& uitæ humanæ noscuntur pignora cōtinere. Ab artaxerxe uero usq; ad nostrum tempus singula quidem conscripta non tamen priori simili fide sunt:habita eo quod nō fuerit certa successio prophetarum.Palā nanq; est ipsis operibus quēadmodū nos propriis litteris credimus:tāto nāq; seculo iā p̄terito neq; addicere quicq̄ aliqs nec auferre nec trāsformare p̄sūpsit. Omnibus enī insertū est mox & prima generatione iudæis hæc diuina dogmata nominare:& in his utiq; permanere.Et propterea si oporteat mori libenter.Iam itaq; multi captiuorū frequēter tormentis affecti sunt:& mortes uarias in theatris sustinuere:ne ullum uerbum contra leges admitterent aut conscriptiones habitas uiolarēt.Qui græcorum aliquid tale perpessus est? quādo neq; fortuitam sustinere læsionē uolunt:licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hæc esse putant secundum conscribentium uoluntates exposita.Et hoc iuste etiā de antiquis sapiunt quoniam aliquos nunc quoq; uident præsumentes de his rebus conscribere quibus neq; ipsi interfuere:neq; credere scientibus aquiescunt.Deniq; de bello quod apud nos contigit nup: quidam historias cōscribentes ædiderunt.Dum neq; ad ea loca uenerint:neq; i proximo rerum gestarum fuerint.Sed ex auditu quædam pauca cōponentes impudenter semetipsos uidentur historiæ nomine iactitare. Ego uero & ex omni bello:& quæ ibi particulariter gesta sunt ueram descriptionem feci:dum ipe rebus omnibus iterfuerim.Dux etenim apud nos galyleorum erā : donec fuit defendendi facultas. Contigit aūt ut caperet a romanis:& habentes me Vespasianus & Titus i custodia uniuersa semper inspicere faciebāt:primo qdē uinctus:postea uero solutus cū

Tito ab alexãdria proeter obſeſſionem Hieroſolymoꝝ directus ſum:eo tempore nihil eſt geſtũ q̃ meam potuiſſet latere noticiam.Nam uidens romanorum exercitum uniuerſa ſub diligentia deſcribebam.Et ea quæ nuntiabantur ab his qui ſemetipſos tradebant:egõ ſolus integrius itelligens diſponebam. Deinde romæ tempus uacationis habens:omni iam negotio præparato uſus aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam græcam rerum eruditionẽ exhibui.Tantaq; mihi ſecuritas affuit ueritatis ut primos omnium imperatores belli Veſpaſianum & Titum teſtes non expoſceré.Primum nãq; illis obtuli libros:& poſt illos multis quidem romanorum qui bellis interfuere plurimis uero noſtrorum eos etiam uenũdaui: qui græca ſapientia uidebantur imbuti:quorum eſt iulius Archelaus.Herodes honeſtiſſimus & ipſe admirabilis rex Agrippa.Iſti ſiquidem uniuerſi teſtimonium perhibuere:quia ueritatem diligens excolui:non reprimens forſitan aut tacens:ſi quid geſtorum per ignorantiam aut per gratiam commutaui:aut prætermiſi. Quidam uero praui homines derogare meæ hiſtoriæ ſunt conati tanquam in ſcholis adoleſcẽtium propoſitum exercentes:& accuſationis inſpiratæ atq; detractionis faciẽtes opus:cum oportet illud ſciri:quia quod conuenit promittentem aliis rerum ueracium traditionẽ.Ipſum prius hæc noſce certiſſime:aut rebus geſtis adherendo:aut ab ſcientibus cunſulendo.Quod ego præcipue circa utrumq; me credo feciſſe negocium.Antiquitatis nanq; libros ſicuti dixi ex uolumnibus ſacris interpretatus ſum:cum eſſem genere ſacerdos:& participarem illarum ſapiam litterarum.Hiſtoriam uero pelli conſcripſi multarum quidem actionum ipſe operator:plurmorum uero inſpector exiſtens:& omnino eorum quæ dicta uel geſta ſunt nihil ignorans. Quomodo ergo non procaces quilibet exiſtimabit eos qui aduerſum me nituntur de ueritate contendere? Qui licet imperatorum commenta legiſſe dicuntur:nõ tamen noſtrorum repugnantium rebus interfuere.De rebus itaq; neceſſariã feci deſcriptionẽ ſignificare uolens facultate eoꝝ qui hiſtoriam ſcribere cõpromittunt. Et ſufficiẽter ſicuti reor palã faciũt:qa cõſcriptio reꝝ apud Barbaros potius ſolẽnior q̃ apud græcos eſt.Volo paululũ primitus diſputare aduerſus eos qui cõtendũt nouellã eé noſtrã cõuerſationẽ eo q̃ nihil de nobis:ut aiũt illi:dictũ ſit a cõſcriptoribus græcis.Deinde teſtimonia antiquitatis ex aliis lĩis exhibebo:& eos qui noſtro blaſphemaant genere:ualde ipſi rõe blaſphemare monſtrabo.Nos igitur neq; regiõem maritimã hitamus:neq; mercimoniis cõgaudemus neq; per hoc alterutris pegrinationibus fatigamur.Sed quidẽ noſtræ ciuitates ,pcul a mari poſitæ regionẽq; uberrimam poſſidẽtes. In ea aſſidue laboramus præcipue circa filiorum nutrimenta ſtudentes legumq; cuſtodiam & traditionem pietatis totius opus uitæ neceãrium iudicamus. Cum adſit igitur his quæ prædica ſunt conuerſationi noſtræ etiam uita remotior. Nihil fuit in antiquis temporibus quod faceret nobis permixtionẽ græcorum ſicut Aegyptiis mercimonia quæ ab eis reiiciuntur:& ad eos rurſus introducuntur.Et iterum habitatoribus phœniciæ maritimæ ſtudentibus circa contractus atq; negocia amore pecuniæ requiſita:Sed neq; latrocinia ſicut quidam alii uacuare:aut amplius habere concupiſcentes patres noſtri ad bella conuerſi ſunt licet regio noſtra multa milia uirorum fortium poſſideret.Phœnices ergo propter negocia ad Græcorum prouinciam nauigantes repente ſunt agniti:& per illos ægyptii & omnes a quibus ad græcos honorem deuehebant immenſa maria proſcindẽtes.Medi uero poſtea atq; perſæ palam in aſia regnauerunt:& uſq; ad alteram epirum perſæ militauerunt. Thraces autem propter uicinitatem & Scytiam ab his qui pontum nauigãt cogniti ſunt:& omnino uniuerſa iuxta mare:uel orientale uel heſperiũ habitantes aliquid cõſcribere uolẽtibus cogniti facti ſunt.qui uero ſuperius habitabant:& procul a mari multis ſunt temporibus ignorati. Et hoc apparet etiam circa Europam contigiſſe:quando de romanorum ciuitate tam longo tẽpore adepta poteſtate tantaſq; cauſas belli cõficiente. Neq; herodotus neq; Hhucydides:nec ullus qui fuit cum iſtis fecit aliquam mentionem.Sed ſero tãdem & uix ad græcos potuit eorum. De galathis enim & hyberis ſic ignorauere hi qui putantur ſubtiliſſimi conſcriptores: quorum eſt ephorus:& unam ciuitatem eſſe arbitraretur hyberas. Qui tantam partem heſperiæ terræ noſcuntur inhabitare. Et neq; mores eorum qui fiunt apud eos uel qui dicuntur tanquam ſic utentibus referre præſumunt.Cauſa uero ignorantiæ ueritatis eſt:eo q̃ procul abeſſent. Vt autẽ falſa conſcriberent:eoq; uellent uideri aliquid amplius ab aliis retuliſſe.Quomodo ergo mirari decet ſi neque noſtra gens plurimis erat certa:neque ad ſcribendum de ſe aliquam dedit occaſionem:& ita conſtituta procul a mari & ita conuerſi deliberans. Pone igitur nos argumento uti uelle græcorum. quia non eſt genus eorum antiquum eo q̃ neq; in noſtris uoluminibus de eis ſit aliquid dictum. Non ne omnino deridebunt cauſas huiuſmodi a me probatas:& teſtes uicinæ regionis adducunt antiquitatis ſuæ. Igitur ego hoc conabor efficere. Aegiptiis & phœnicibus præcipue teſtibus utar:cum nullus eorum potuerit tanquam falſum accuſare teſtimonium.

Et uidentur maxime circa nos inimici in communi quidem omnes ægyptii & phœnicum uero Tyrii. De chaldeis autem nequaquam hoc dicere potero:quoniam & generis nostri principes constituti sunt & propter cognationem in conscriptionibus suis meminere iudæorum. Cum uero fidem de his præbuero:& blasphemias falsas ostendero:tunc etiam Græcorum conscripto res memorabo:qui iudæorum fecere memoriam:ut neq; huiusmodi occasio relinquatur in iudæis nobis faciendæ contentionis.Inchoabo autem primitus a litteris Aegyptiorum quas non arbitrantur commendare quæ nostra sunt.Manethon itaq; genere uir Aegyptiorum græca disciplina participatus sicuti palam est: scripsit enim uoce helladica paternæ religionis historiam ex sacris sicut ait ipse interpretatus libris frequenter arguit herodotum i Aegyptiacis ignoratione mentium.Ipse quidem Manethon in secundo Aegyptiacorum hæc de nobis scripsit.Ponam uero etiam sermonum eius tanquam testimonii iure prolatum honorabile nomen sub hoc:nescio quomodo deus inspirauit:& præter spem ex partibus orientalibus homines genere ignobiles adepta fiducia in prouintia Castrametati sunt. Et facile ac sine bello eam potenterq; cœperunt:& principes eius alligantes:de cætero ciuitates crudeliter incendere:& deorum templa uertere.Circà omnes uero prouintiales inimicissime usi sunt alios quidem perimentes:aliorum uero & filios & cõiuges ad seruitia redigentes:nouissime uero & unum regẽ ex se fecere:cui nomẽ erat sualitis : hic in menfidem ueniens superiorem inferioremque prouitiam diuidens castra in opportunis relinquens locis.Maxime etiam partes muniuit orientales prospiciens:quoniam assiri aliquando plus ualentes erant desideraturi regnum eum inuadere.Inuenies autem in Nomo to suati ciuitatem opportunissimam positam quidem ad orientem Buliastitis fluminisquæ appellabatur a quadam antiqua theologia euaris.Hanc fabricatus est & muris maximis communiuit:collocãs ibi multitudinẽ armatorum usque ad ducenta quadraginta milia uirorum eam custodientium.Hic autem messis tempore ueniebat tam ut frumenta meteret & mercedes exolueret:quam ut armatos pro terrore extraneorum diligenter excitaret. Qui cum regnasset decemnouem annis uita priuatus est.Post hunc autem regnauit alter quattuor &.xl.annis Beon nomine.Post quem alter apachas sex &.xxx.annis & mensibus septem.Deinde & aposis unum & sexaginta:& Samnas quinquaginta & mense uno. Post autem omnes Ases nouem &.xl.& mensibus duobus. Et isti quidem sex apud eos fuere primi reges debellantes semper & maxime Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem omne genus eorum Sesos:hoc est reges pastores:secundum sed enim sacrarum linguarum regem significat. Sos uero pastorem siue pastores secundum sermonem communis eloquii:& tantum compositum inuenitur.Hyesos quidam uero dicunt eos Arabas esse.In aliis autem exemplaribns non reges significari comperi per appellationem Hyc:sed e diuerso captiuos declarari neque pastores. Hyc enim rursus ægyptiaca lingua:& hac quando pingui sono profertur captiuos apertos significat:& hoc potius uerisimile mihi uidetur:& historiæ antiquæ conueniẽs. Hos ergo quos prædiximus reges:& eos qui pastores uocabantur:& qui ex eis fuere obtinuisse Aegyptum ait annis.xi.& quingentis.Post hæc autem regum thebaidis & alterius Aegypti factam dicit super pastores inuasionem & bellum maximum & longæuum eis illatum.Sub rege uero cui nomen erat Alis fragmutos uictos dicit pastores:& alteram quidem uniuersam Aegyptum perdidisse.Inclusos autem in locum habentem mensuram terræ ulnarum undecim milium. Cui loco nomen est Auarim. Hunc Manethon dicit omem maximo muro atq; robustissimo circumdedisse pastores:quatenus & omnem possessionem munitam haberent simul & prædam suam.Filium uero aliis fragmathoseos thumnosim dicit. Conatum quidem eos per obsessionem capere & fortiter cum quadringentis.lxxx. milibus armatorum eorum muris excubuisse.Cum uero obsessionem desperasset:pacta cum eis fecisse ut ægyptum relinquentes quo uellent innoxi omnes abirent. Illos uero his promissionibus impetratis cum omni domo & possessionibus nõ minus ducenta.xl.milia numero ex ægypto per desertum i Syriam iter egisse & metuentes assyriorum potentiam:tunc enim illi Asiam obtinebant in terra quæ nunc iudæa uocitatur ciuitatem ædificasse:quæ tantis millibus hominum sufficere potuisset:eamq; hierosolymam uocitasse.In alio uero quodam libro Aegyptiacorum Manethon hanc ipsam gentem.i.qui uocabantur pastores in sacris suorum libris captiuos a scriptos rectissime dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat:& pascualem habentes uitam uocabãtur ita pastores.Sed & captiui non irrarionabiliter ab ægyptiis sũt: quoniam progenitor noster ioseph dixit ad regem ægyptiorum se esse captiuũ:& fratres in ægyptum posterius euocauit rege præcipiente. Sed de his quidem in aliis examinationem subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes ægyptios rursumque quomodo se habeant uerba manethonis circa ordinem temporum aperte describam sic enim ait.Postquam

egressus est ex ægypto populus pastorum ad hierosolymam: expulsor eorum rex themusis regnauit post hæc annis:xxv.& mensibus.iiii.& defunctus est. Assumpsit regnum filius Chrebron annis.xiii.huius autem Amenosis annis.xxi.& mensibus.ix. Misris autem.xii.& mensibus nouem.Misranthusis.xxv.& mensibus.x.Et musis autem nouem & mensibus octo. Amenosis uero.xxx.& mensibus.x.Orus uero.xxx.sex & mensibus quinque. huius autem filia Acenchies xii.& mense uno.Rathotis uero frater nouem.Acencheridis autem.xii.menses.iii. Armes uero iiii.& mense uno.Armesis autem unum & menses.iiii.Armesismianus uero sexagitasex & meses ii.Amenosis.xix.& menses sex.Sedhosis autem equestrem & nauale uirtute habens fratre quide Armen procuratorem ægypti constituit:& omnem ei aliam regalem cotulit potestatem:tantumodo autem diademate uti prohibuit:& ne reginam matrem filiorum opprimeret imperauit & ut abstineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipse uero ad cyprum & phœnice & rursus contra Assyrios atq; medos castrametatus uniuersos quidem alios ferro alios sine bello terrore magno uirtutis sibimet subiugauit.His uero felicitatibus eleuatus confidentius incedebat:orietales urbes ac prouintias subuertendo:multoque tempore procedente Armes qui in Aegypto fuerat derelictus omnia contraria quæ eum frater agere monuerat sine timore faciebat.Nam & reginam uiolenter abiecit:& aliis concubinis sine parcitate iugiter miscebatur:suasusque ab amicis utebatur:& diademate:& rebellabat fratri.Is uero qui cōstitutus erat sup sacra Aegyptia scribens librum Sedhosii direxit:& cuncta significans:& quia rebellaret ei suus frater Armes. Qui repente ad Pelusium destinauit:& proprium tenuit regnum. Prouintia uero uocata est ex eius nomine Aegyptus.Dicit enim quia cethos Aegyptus uocabatur. Armes autem frater eius Danaus.Hæc equidem Manethon.In palam uero est ex prædictis annis tempore computato: quia hi qui uocabantur pastores id est nostri progenitores ex ægypto liberati:ante tres & nonaginta atque trecentos annos hanc prouintiam inhabitaure quam Danaus ad agros accederet:licet hūc antiquissimum Argiui esse confidant.Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Aegyptiis litteris protestatus est:primam quidem quia aliunde ad Aegyptum:Deinde gressus eorum exinde ita temporibus antiquissimum:ut pœne mille annis bellum præcedat iliacum. In his autem in quibus Manethon non ægypti litteris:sed sicut ipse confessus est ex fabulis quorundam sine nomine quodam adiecto postea perticulariter hæc redarguam ostendens ea sine uerisimilitudie esse mendacia.Sed uolo ab istis rursus migrare ad ea quæ apud phœnicas de nostro genere conscripta:& eorum testimonio declarata sunt.Itaq; apud Tyrios multorum annorum publicæ litteræ:& conscriptiones diligentissime custoditæ ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta noscuntur:quæ tamen memoria digna sunt.Inter hæc ergo conscriptum est: quia in hierosolymis ædificatum est templum a Solomone rege ante annos pœne.c.xliii.& menses octo quam Tyrii carthaginem charcedonam fabricauere.Descripta uero est apud illos constructio templi nostri. Ironius enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Solomonis paternis amicitiis ei deuinctus. Is ergo munificentiam suam exhibens ad claritatem fabricæ præbuit Solomoni auri quidem xx.& centum talenta.Incidensque pulcherrimam siluam in monte qui Libanus nuncupatur ad cameram destinauit ei.Quem redonauit quidem Solomon aliis quidem multis rebus sed etiam terra Galyleæ regionis quæ Zabulon uocatur.Præcipue autem eos ad amicitias sapientiæ concupiscentia conuocauit.propositiones enim soluendas alterutris dirigebant:& melior in his solomodo erat:& in aliis sapientior apparebat.Hactenus uero seruantur apud tyrios epistolæ multæ quas illi scripsere ad inuicem:pro qua re liber est a me compositus litterarum a tyris directarum unde etiam testem producam dionem:quia apud phœnicum historias integerrime approbatus est.Igitur in phœnicis historicis hoc modo scribit. Abibalo moriente filius eius ironius regnauit:hæc partes orientales ciuitatis ampliauit & urbem potiorem fecit & olympii iouis templum destruens terreæ coequans locum medium mœnibus urbis adiunxit:& aureis anathematibus exornauit. Ascendens autem in lybanum siluas incidit ad templorum ædificationem. Regem uero hierosolymorum solomonem misisse dicūt ad ironium quædam enygmata: & popo sciisse ab eo solutionem adiiciens:ut qui non posset discernere pecunia soluenti persolueret.Confessusque ironium nō se posse persoluere propositas questiones & multas pro expensis faciendis pecunias condemnatum.Deinde ad demonum quēdam uirum tyrium propositas soluisse questiones:ipsumque alias proposuisse:quas si non solueret solomodo multas rursus pecunias ironio regi conferret. Dyon igitur hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis. Sed post hunc producam quoq; Menandrum Ephesium.Is enim singulorum regū actus conscripsit apud græcos & Barbaros studēs ex prouincialibus uniuscuiusq; loci litteris historiæ ueritatem panderere.Scribens enim de his qui in Tyro regnauere:& deinde ueniens ad ironiū Regē sic ait.

Moriente uero Abibalo succeſſit in eius regno filius eius irõius qui uixit ãnis.xxxiiii.hic ſtatuit locum ualde latiſſimum aureamq; columnam iouis in templo repoſuit: & ad ſiluam lignorum proficiſcens abſcidit de monte qui Libanus appellatur ligna cedrina ad tegmina facienda templorum.Defouenſq; antiquiora tmepla fanum ædificauit Herculis.Fecit erectiorem menſe peritio: caſtraq; mouit aduerſus Tyticeos minime tributa reddentes. Quos etiam ſubdẽs ſibimet denuo remeauit .Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis qui ſemper parabolas ſuperabt:quas ſolomodo Hieroſolymorum rex deſtinabat:ſupputatur uero tempus ab hoc rege uſq; ad cõſtructionem carchedonis hoc modo.Moriente ironio ſucceſſit in eius regno.Balbazerus filius.Qui cum uixiſſet annis quadraginta tribus ſeptem regnauit annis.Poſt hunc Abdatratus filius cum uixiſſet annis.xx.regnauit nouem:hunc filii nutricis eius.iiii.peremere . Quorum ſenior Metuſaſtartus filius leaſtrati regnauit.Qui cum uixiſſet annis.xliiii.regnauit annis.xii. Poſt hunc frater eius Aſtarimus:& hic uiuens annis.iiii.&.l.regnauit annis nouem : & peremptus eſt a fratre pellethe:qui ſuſcipiens regnum menſibus imperauit octo:cum uixiſſet ãnis.l.Hunc peremit Ythobalus Aſtarte ſacerdos:qui cum uixiſſet annis quadraginta octo : regnauit annis.xxxii. huic ſucceſſit badezodus filius.Qui cum uixiſſet annis quadraginta quinque regnauit ſex Huic ſucceſſor factus eſt Mettinus filius:qui cum uixiſſet triginta duobus nouem regnauit annis. Huic ſucceſſor fuit Pigmalion:qui annos egit in ſua uita quinquaginta ſex ex quibus.xl.tenuit principatum. Huius regni anno ſeptimo ſoror Dido in Lybia ciuitatem ædificauit Carchedonam. Colligitur etiam tempus a regno ironi uſq; ad ædificationem carchedonis annorum centum quinquaginta quinque:& menſium octo. Quam uero duodecimo anno huius regni in Hieroſolymis ædificatum eſt templum.Fit ab ædificatione templi uſq; ad conſtructionem carchedonis tempus annorum C.xliii.menſium octo. Teſtimonio ſiquidem phœnicum quid amplius oportet apponi ? Cernit ipſa ueritas fortiter approbata & multo clarius apparet: quoniam præcedit conſtructionem templi progenitorum noſtrorum ad prouintiam hanc aduentus . Cum enim eam uniuerſam bello tenuiſſent:tunc autem templum ædificare cœpere:& hæc a perte ex litteris ſacris etiam a me in antiquitate mãifeſta ſunt.Nunc itaq; ſunt dicenda ea quæ apud chaldeos noſcuntur eſſe conſcripta:& de nobis ad hiſtoriam ſunt delata.Quæ multam habens concordiam cum noſtris uolumnibus etiam de aliis rebus.Teſtis autem horum eſt Beroſus uir genere quidem chaldeus:notus aũt eis qui doctrinæ eruditionicq; congaudent.Quoniam de aſtronomia:& de chaldeorum philoſophia ipſe græcas conſcriptiones expoſuit.Igitur Beroſus antiquiſſimus ſecutus hiſtorias de facto diluuii:& hominum in ea corruptione ſicuti mos eſt ita conſcripſit. Simul & de arca in qua generis noſtri princeps erutus eſt:deuecta ſcilicet ea in ſummitate montium Armeniorum.Deinde ſcribens eos qui ex noe progeniti ſunt:& tempus eorum adiiciens uſque ad Nabulaſſarum peruenit Babyloniorum & chaldeorum regem:& huius actiones exponens ait. Quemadmodum miſit in ægyptum ad noſtram terram filium ſuum Nabuchodonoſor cum multa potentia : qui dum rebellantes eos inueniſſet omnes ſuo ſubiecit imperio: & templum in hieroſolymis concremauit:cunctumq; generis noſtri populum auferens migrauit in Babylonem. Vnde ciuitatem contigit deſolari annis.lxx.uſq; ad cyrum regem Perſarum.Dicit autem quia tenuerit Babylonius Aegyptum:Syriam phœnicem Arabiam: uniuerſos priores chaldeorum Babyloniorum reges actionibus ſuis excellens.Ipſa uero uerba quæ Beroſus protulit hoc modo dicta neceſſario proferẽda ſunt . Audiens autem pater eius Nobolaſſarus: quia ſatrapa conſtitutus in Aegypto & Syria inferiore & Phœnice rebellaret:cum non ualeret iam ipſe labores ferre tribuens filio ſuo Nabuchodonoſor ætate ualenti partem quandam exercitus ſup eum miſit.Nabuchodonoſor autem cum Satrapa deſertore congreſſus prouintiam quæ ab initio eorum fuerat ad proprium reuocauit imperium.Eodem uero tempore contigit patrem eius Nabolaſſarum cum ægrotaſſet in babylonia ciuitate defungi qui regnauit annis.xxi. Nabuchodonoſor aũt nõ poſt multum tempus mortem patris agnoſcens & negocia ægyptiaca diſponẽs reliquam proninciam & captiuos iudæorum & Phœnicum atq; Syriorum qui in ægypto fuerant commendans quibuſdam amicis:ut cum magna uirtute & reliqua utilitate deueherentur ad Babyloniam Ipſe cum paucis aggreſſus per deſertum in Babyloniam uenit.reperienſq; cuncta a Chaldeis diſpenſari:ſeruatumq; regnum ab optimatibus eorum. Dominus factus totius paterni principatus:captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in oportuniſſimis babyloniæ locis ædificari.Ipſe uero de belli manubiis templum belli & reliqua loca munificentiſſime nimis exornãs: & antiquam ciuitatem & alteram extrinſecus adiiciens cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluuium conuertere:& ad ciuitatem accedere. Tres quidem interiori ciuitate per circuitum porticus:tres uero exteriori conſtituit. Quorum alias ex cocto

latere & bitumine:alias uero ex ipso latere fecit:& largissime muniēs ciuitatem:portasq; diuina pulchritudine comens superædificauit in paternis regalibus:aliaq; regalia celsitudinem illorum multo ualde præcedentia. Quortm ornatum exponere ualde longissimum est. Veruntamen sciendum quoniam hæc maxima atque superba ultra credulitatem rei sunt. Perfecta diebus quinq; & decem.In his ergo regalibus lapideas munitiones celsas ædificauit:& aspectū mōtibus similem reddens:etiam ex arboribus uniuersis plantationes exhibuit. Fecit quoq; horum quod suspensibile uocabatur: eo q̄ eius desideraret huiusmodi qualitatem nutritam in mediæ locis. Hæc itaque retulit de prædicto rege: & multa super hæc in libro chaldaicorum: in quo culpat cōscriptores græcos quasi unam arbitratos a Semiramide Assyriam Babylonem ædificatam:& & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa falsē conscripsisse dicens & ipsa quidem chaldeorum conscriptionem fidedignam pudori existmandum est:quando cum archiuis phœnicum concordare uidentur:quæ ab Beroso conscripta suut de rege Babyloniorum. Quoniam & Syriam & uniuersam phœnicem ille subuertit.In his quoq; consonat & Philostratus in historiis dum Tyriæ meminit obsessionis: & Magasthenis in quarto indicorum: ubi declarare conteditur prædictnm regem Babyloniorum Herculem fortitudine & actuum magnitudine præcessisse. Dicit enim eum & maximam Lybiæ partem & Heberiam subuertisse. Quæ uero de templo Hirosolymorum relata sunt:quia & concrematum est pugnantibus Babylonis:& cœpit rursus ædificari Cyro tenente Asyæ principatum. Ex dictis Berosi declaramus. Sic enim in tertio libro dicit. Nabuchodonosor itaque postea inchoauit prædictum murum incidens in languorem de uita migrauit: cum regnasset annis tribus &.xl. Huius regni dominus est effectus filius eius: & Helmaradochus propter iniquitates & luxurias passus insidias a marito sororis suæ nirigliſſoris peremptus est: cum duobus regnasset annis. Quo defuncto sumens regnum qui ei fecit insidias Nirigliſſoris annis regnauit quattuor.Huius filius Laborosardochus principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem.Insidias uero passus eo q̄ nimis appareret malorum esse morum ab amicis extinctus est.Hoc itaque pereunte cōuenientes hi qui fecerant insidias illicommuniter regnum imposuere nabonido cuidam qui erat ex babylone ex eadem gente.Sub hoc muri circa fluuium babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt ornati. Cunq; regnum eius esset in anno septimodecimo cōstitutum:egressus Cyrus ex persida cū multa uirtute uniuersam asiam subuertens impetum fecit ad babyloniam urbem. Sentiens autem Nabonidus inuasiouem eius:& occurrens cum exercitu suo:atq; congressus pugna uictus & cū paucis fugatus inclusus est in borsipensium ciuitate.Cyrus autem babyloniam compræhendens & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis:eo q̄ nimis uideretur munita:& esset ad capiendum ualde difficilis:reuersus est ad borsipum nabonidem instanter expugnaturus.Nabonide uero obsessionem non ualente perferre: sed primitus supplicante usus clementia cyri: & dans ei habitaculum in carcamone:expulit eum a babylone. Nabonidus itaque reliquum uitæ tempus in illa prouincia conuersatus est.Hæc concordant cum nostris. Scriptum nanque in eis est quia nabuchodonosor octauodecimo regni sui anno templum nostrum ad desolationem usque perduxit:& fuit exterminatum annis septem. Secundo uero anno regni cyri fundamentis depositis rursus secundo regni dari anno perfectum est. His prolatis adiiciam etiam phœnicum historiaras: non enim probationum abundantia relinquenda est: est enim dinumeratio in illis annorum sic enim habent sub rege thobalo. Nabuchodonorsor obsedit tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit bahal annis decem. Post hunc iudices constituti sunt: & iudicauere idem. Hæc nibalus nalbasei mensibus duobus. Chelbisaddei mensibus decem. Abalus pontisex mensibus tribus. Mittinus & gerastratus abdilimi iudices annis sex:inter quos regnauit balatorus anno uno: quo moriente mittentes euocauere meralum ex babylone:& quattuor regnauit annis. Eo quoque moriente euocare fratrē eius ironium: qui regnauit annis.xx. Sub hoc cyrus persarum habuit potestatem.Quapropter omne tempus est annorum.liiii.& mensiū trium.Septimo siquidem anno regni sui nabuchodonosor cœpit obsidere tyrum. Quartodecimo autem anno regis ironii cyrus persaq; tenuit principatum. Consonāt igitur quæ de templo scripta sunt a chaldeis:ac tyris cū litteris nostris.Manifestū uero & sine contentione testimoniū est de prædicta nri generis antiquitate & hi siquidē qui nō ualde cōtēdunt sufficere iudicio quæ ꝓmissa sunt:Oportet aūt nō credētibus barbaricis cōscriptionibus:sed solis græcis fidē habēdā esse dicentibus.Adhuc multos exhiberet testes etiā græcos sciētes nrm genus:& opportuno tpe eoꝝ habentiū mentionē.Pythagoras igitur samius cū sit antiquus quidē ætate sapientia uero & diuina ptetate philosophos omnes excellens:non solū quæ nostra sunt agnouisse manifestum est sed etiam zelatus ea ex multis apparet.Et eius quidem conscriptio nulla reperitur.Multi tamen

de eo retulere:quorum insignior est hermippus uir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert itaque in primo pythagoræ libro:quia pythagoras una confabulatorum suoꝝ defunto nomine calciphonte genere crotoniate.Illius animam dicebat secum degere die noctuque:& quia præciperet ut non transiret de loco unde asinus onus portaret & ab aqua fetulenta femetipsum abstineret: & ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur: hæc autem agebat atque dicebat iudæorum & tharcensium opiniones imitatus ac transferens. Dicitur enim quia uere ille uir multas iudæorum leges in suam transtulit philosophiam.Fuit autem etiam per ciuitates non ignotas olim gens nostra & multæ nationes ad quos transit etiam zelum eius habuere.Quod manifestat theophrastus in his quæ scripsit delegibus.Ait enim quia prohibent tyriorum leges peregrino sacramento iurare.Inter sacramentum quibusdam aliis etiam iusiurandum quod corbam appellatur enumerat:& apud nullum hoc inuenitur iuramentum:nisi apud iudæos solos. Quod iterpretatur ex hebraica lingua significat enim donum. Verum neq; herodotus alicarnasseus nostram ignorauit gentem. Sed quodammodo eius meminisse cognoscitur. De colchis enim referens in secundo libro sic dicit. Soli autē inter omnes colchi & ægyptii & æthyopes uerenda ab initio circumcidunt:phœnices uero & syri in palestina qui confitentur hoc ab ægyptiis didicisse. Syri autem qui circa thermedontem & parthemium fluuium commorantur & Alsygitiones a Cholchis dicuntur nuper didicisse.Hi iamq; sunt inter homines soli qui circūciduntur:& isti sicut æyptii facere uidentur. De ægyptiis autem & æthiopibus dicere non possum:utrum alteri ab alteris didicere.Dixit ergo Syros qui in palestina sunt circuncidi.Omnium autem qui habitant Palestinam soli iudæi circunciduntur. Quod de eis agnoscens: & Cyrillus antiquus poeta meminit hoc modo degente nostra dicens. Quia castrametati sunt nostri maiores cum Xerxe persarum rege apud Helladam:& dinumerans uniuersas gentes: nouissimam nostram posuit:ita dicens.Poltremum uero transibūt genus mirabile uisione:linguam quidem plenissimam ope proferentes.Habitantes autē in solis montibus:ubi palus amplissima est. Iuuenes capillis sub rotunditate detonsis sup equos erectos habentes uultus:& quasi fumo sicatos.Palam ergo est sicut arbitor:quia nostri meminerit:eo q; &montes in nostrà regione sunt constituti in quibus habitamus.Et palus qui dicitur Asphaltis id est bituminalis. Hæc enim inter omnes palus in Syria latior atq; maior est.Et Cyrillus quidem cum ita meminerit iudæos scissos dignosci tur:quem quilibet legerint admirantur.Non calumniosi græcorum:sed sapientia summa conspicui. Clearchus enim Aristotelis discipulus:& ex peripato philosophorum nullo secundus in primo libro de somno dicit Aristotelem doctorem suum de quodam uiro iudæo ita referre: & ipsi Aristoteli eundem sermonem ascribit. Quod ita conscriptum est.Sed alia quidem longum est dicere.Quæ non habere potuerant illius admiratione quadam atque philosophiam occidi operæpræcium est referre. Et Hyperochides uenerantur inquit audire desideramus uniuersi.Porro secundum præcepta Aristotelis inquit rhetorica eius genus primitus transeamus ne reluctemur doctoribus præceptorum.Dic inquit Hyperochides ita si placet.Ille igitur genere quidē iudæus erat ex inferiori Syria. Qui sunt ex propagine philosophoꝝ indorum: uocantur ut aiunt philophi.Apud indos Calani:apud Syros autē iudæi nomen accipientes a loco. Locus enim ubi habitant appellatur Iuda.Nomen uero eorum ciuitatis ualde difficile est. Vocant enim eam nomine Hierosolymam. Is igitur homo multos hospicio respiciens:& de superioribus ad marina descēdens gratissimus erat non solum eloquio:sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiā quum diuinus homo uenisset ad ea loca cōfabulari cœpit nobiscum:& cum aliis scholasticis eorum sapientiam tentans. Cunque multi eruditarum congregarentur tradebat potius aliquid. Habebat hæc ait Aristoteles apud Clearchum: & super hæc multam ac mirabilem continentiam. Iudæi uero in cibis & castitate narrant.Licet autem uolentibus hæc ex ipsis lectione cognoscere. Ego enim refugio. plusquam decet inserere. Clearchus siquidem facta digressione cum aliud propositum haberet nostri generis ita meminit. Hecateus autem abderita uir philosophus simul:& circa actiones industrius cum alexandro rege nutritus,& cum Ptolomæo lago commoratus non transitorie:sed de ipsis iudæis conscripsit librum. Ex quo uolo capitulariter unum eorum quæ ab eo sunt dicta percurrere .Sed primitus tempus ostendam. Meminit enim belli quod circa Gaium ab Ptolomæo gestum est contra Demetrium quod utique contigit. undecimo quidem anno post mortem Alexandri Olimpyade uero septima & decima atque centesima sicuti refert Castor:adiiciens ei hanc olimpyadem dicit:sub hac Ptolomæus Lagus uicit in gazabello Demetriū antigoni qui uocabaē obsessor.Alexandrū uero profitenē uniuersi cēteſſima & quartadecima olympiade fuisse defunctum.Palā ergo est:quia & secundū illud tempus: & sub Alexādro genus florebat nostrum.dicit igitur Hecateus: quia post Gaii bellum Ptolomæus

locorum quæ sunt circa Syriam dominus est effectus. Et multi hominum cognoscentes mansuetudinem & clementiam Ptolomæi cum eo proficiscī ad Aegyptum & rebus cōmunicare uoluere. Quorum unus inquit erat ezechias pontifex iudæorum: homo ætate quidem quasi sexaginta & sex annorum. Dignitate uero apud contribules maximus & animo sapientissimus: potētissimus ad dicēdum & circa causas sicut nullus alter expertus, dicit etiam omnes sacerdotes iudæorum qui decatas accipiunt: & uniuersa in cōmuni gubernant: circa mille & quingentos existere. Rursus autem prædicti uiri faciens mentionem inquit homo hunc honorem gerens & assuetus esse nobiscum: assumens aliquos suorum differentiam cunctam exposuit: & habitationem suā & conuersationē quam scriptā habebat piter indicauit. deinde palam facit hecateus q̄les circa leges existimus: & quia omnia sustinere: ne transcendamus eas eligimus: & hoc esse optimum indicamus. Dicit igitur hæc & mala sæpius ab aftygitonibus audientes & omnes compulsionum uim passi: a persicis regibus & satrapis non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione de his præcipue omnibus respondere parati sunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua dicens alexandro quondam in babylone constituto: & uolente belli templum quod corruerat renouare: cunctisq; militibus similiter stercora portare præcipiente solos iudæos hoc facere nō fuisse perpessos: sed etiam multas sustinuisse plagas: & detrimēta pertulisse non modica: donec eis ignoscente rege securitas præberetur. Qui dum ad prouinciam inquit propriam reuersi fuissent: templa & altaria fabricata omnia destruxere. Et pro aliis quidem multa satrapæ exoluere, pro aliis uero ueniam consecuti sunt ad ciuitatem: quoniam iustitia apud eos mirabilis est: & quia gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa. Sed multa quidem millia nostrorum migrantes in babyloniam per se primitus collocarunt. Non parua etiam morte alexandri in ægyptum & phœnicem sunt translata: propter seditionem in syriam factam: idem itaq; uir & magnitudinem prouinciæ quam icolimus pulchritudinemq; narrauit. Pœne decies trecenta millia inquit integra terraꝝ optimarum uberrimæ ualde prouinciæ possidere noscuntur. Iudeæ nanq; huius est amplitudinis & quia etiam ciuitatem ipsam hierosolymorum spaciosam: & maximā olim inhabitamus: & uirorum multitudine copiosam: necnon & templi constructione idem ipse sic refert. Sunt autem iudæorum in aliis quidem multæ munitiones per prouinciam atq; uici. Vna uero ciuitas munitissima habens præcipue circuitū quinquaginta stadiorum in qua commorantur hominum circa centum & quingintamillia nomine hierosolyma. Est autem in ipsa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus centū per circuitum cubitorum habes etiam duplices ianuas. Quo ara est quadranguli figuratione composita ex lapidibus nō dolatis: sed collectis atq; iacentibus unū quoq; latus uiginti cubitoꝝ latitudinē habens: altitudinē uero decē. Et circa eam maxia fabrica ubi altare est constitutū & candelabra utraq; aurea duo talentoꝝ pōdus habētia: & inextinguibile lumē noctibus & diebus. Simulacrū uero aut aliquod anathema ibi nequaquā est nec ulla plātatio. Nullus ibi ueluti lucus aut aliquid huiusmodi. Habitant aūt in eo & noctibus & diebus sacerdotes quasdā purificationes agentes: & omnimode uinū nō bibentes in templo. Super aūt quia & cum alexandri regis successoribus postea castrametati sunt. Testaī hoc modo dicens ea quæ cognouerit a uiro iudæo in expeditione constituto. Cuius uerba hæc habentia declarātur. Ait enim. Me siquidem eunte ad mare rubrū una secutus est quidam cum aliis equestrium iudæoꝝ nos deducentium nomine. Mossolamus uir eficax animo bellator super omnes arcarios: & indubitanter græcos & barbaros ualde præcipimus. Is igitur homo properantibus multis pariter & quodam uate ab ipso auguriū capiente & petente: ut cuncti starent. Interrogauit cur sustinerent omnes. Ostendente uero ei uate auē quē intuebatur atq; dicente. Quasi quidem expediret eis ut sustinerent omnes si staret auis Si ergo surgens anterius euolaret procederent. Si uero post tergū iret: recedere cūctos oportet. Rursum tacens arcūq; trahens sagittas emisit: & auem percuciēs interemit. Indignātibus uero uate: & quibusdam aliis & maledicentibus ei. Quid furitis inquit mali dæmonii auē sumentes in manibus hæc enī suā saluté nesciens de nostro itinere nobis salubritatē potuit indicare. Si enī præscire futura ualuisset: in hūc locū nequaq̄ ueniisset: metuēs ne sagitta a Mossolamo iudæo periret: sed & ad eius testimōia iam quidē quiescāt. Facile nāq; est uolentibus librū ipsū legere: & hæc apertius inuenire. Nō uero me pigebit Agatharchidē itroducere. Licet homo minie malus: & ei uisū ē nobis detraxisse uideaī. Is enī narrās de Stratonice quēadmodū uenit quidē ex Syria de Macedonia ad uirum suum Demetrium derelinquens Seleuco autē uxorem eam ducere non uolente qd illa sperabat. Exercitu eius in Babylōia posito circa Antiochiā bella mouit. Deinde quō reuersus est rex ātiochia capta ī seleutia Metilla fugiens: cū posset seipsam uelotius iterimere somno phibita ne faceret: capta atque defuncta est. Hæc ergo prædicens Agatharchides & derogans superstitio-

nis ſtratonicis utitur inditio generis noſtri præſcribens.Qui uocentur iudæi habitant omnium munitiſſimã ciuitatem quam uocare Hieroſolymam prouinciales ſolent.Hi uacare cõſueti ſunt ſeptima die:& neque arma portare in prædictis diebus:neque terræ culturam contingere:neque alterius cuiuſpiam curam habere patiuntur. Sed in templis extendentes manus adorare uſque ad ueſperam ſoliti ſunt. Ingrediente uero in ciuitatem Ptolomæo lago cum exercitu & multis hoſtibus dum cuſtodire debuerint ciuitatem eis ſtultitiam obſeruantibus, prouincia quidem dominum ſuſcepit amariſſimum. Lex uero manifeſta eſt unam natura habere ſolennitatem: huiuſmodi autẽ caſus præter ſolos illos alios docuit uniuerſos. Vt tũc ad ſomnia & opiniones quæ tradebantur de lege hic confugiant. Dum circa res neceſſarias ratio nihil ualet humana. Hoc quidem Agatharchidi uidetur eſſe ridiculum.Eis autem hæc examinãtur integrius:apparet magnum:& præcipua laude digniſſimum:ſi & ſaluti & patriæ quidam cuſtodiam legum pietatemque diuinam proponere concupiſcant. Quia uero non ignorantes quidam conſcriptorum gentem noſtram:ſed propter quaſdam:aut alias cauſas non ſalubres memoriam noſtri nunc relique re.Hoc inditium me arbitror eſſe prædicturum. Hieronymus enim qui de ſucceſſoribus conſcripſit hiſtoriam:ipſe quidem tempore quo Hecateus fuit:& amicus exiſtens regis Antigoni Syriæ præſidebat. Verum & Hęcateus quidem etiam librum conſcripſit de nobis. Hieronymus autem nequaquam noſtri hiſtoriam meminit: licet pœne in ipſis locis nutritus eſſet in tantum uoluntates hominum differebant. Alio nanque placuit ſtudium habere memoria dignum. Alium uero omnino circa ueritatem quædam paſſio cernitur obſcuraſſe.ſufficiunt tamẽ ad cõprobationem antiquitatis noſtræ Aegyptiorum & Chaldeorum atq; Phœnicum hiſtoriæ: & ſuper illas Græcorum pariter conſcriptiones .Adhuc enim ſuper ea Theophilus & Theodorus & Manaſeas & Ariſtophanes & Hermogenes & Euemerus & Cinum & Zopirion & multi quidam alii ſimul. Non enim ego omnibus libris incubui:non tranſitorie noſtri facere mentionem. Plurimi nanque prædictorum uirorum ueritatem quidem antiquarum cauſarum fruſtrati ſunt.qa lectioni ſacræ noſtrorum non incubuere librorum. Communiter tamen de antiquitate teſtati ſunt:pro qua nunc referre propoſui Phalereus autem Demetrius & ſenior Philon & Eupolemus non multum ueritate fruſtrati ſunt:quibus dari ueniam dignum eſt. Non enim inerat eis ut noſtras litteras poſſent omni ſcrupuloſitate ſequi. His ita dictis unum ad hunc mihi capitulum eſt relictum ex his quæ in principio libri poſui. Quatenus derogationes & maledicta:quibus utuntur quidam contra genus noſtrum falſas oſtendam & conſcriptoribus eorum teſtibus utar quando conſcribentes hæc contra ſemetipſos locuti ſunt talia. Quia uero multis aliis hoc euenit propter quorundam ueſaniam arbitror intelligere.Mens qui uoluerit hiſtorias ipſas percurrere. Quædam igitur gentium & glorioſiſſimarum ciuitatum fœdare nobilitatem & conuerſationi detrahere tentauere. Theopompus quidem athenienſium lacedemoniorum uero pylocratis. His autem tripodem perdurabilem conſcribens. Non enim Theopompus hoc fecit ſicuti quidam putant etiam thebeorum momordit urbem.Multi uero necnon & timeus in hiſtoriis de prædictis & de aliis blaſpemauit. Et hoc præcipue faciunt quando glorioſiſſimi in aliqua parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atque maliuolentiam:alii uero propter uerboſam nouitatem memoria ſe dignos fieri iudicantes :& apud ſtultos quidem nequaquam hac ſpe fraudantur.Qui non ſalubre noſcuntur habere iudicium:multas uero eorum miſerias condemnabunt.Blaſphemiarum uero in nos ſæpe geſtarum huiuſmodi cauſa eſt. Volentes ægytii præſtare aliquibus ueritatem corrumpere tẽtauere. Et neq; aduentum in ægyptum noſtrorum progenitorum ſicuti contigit ſunt confeſſi.Nec rurſus egreſſum cum ueritate dixere:multaſq; cauſas odii ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem quia in eorum regione noſtri progenitores potentes effecti ſunt.Vnde regreſſi ad propria denuo fuere felices. Deinde horum aduerſitas multas inter eos fecit inimicitias. In tantum differente noſtra pietate extra ſolẽnitates illorum quantum dei natura animalibus irrationabilibus ſine dubitatione diſtinguitur. Communis nãque apud illos ritus eſt alios arbitrari deos:ſeorſum non ſinguli ſolent diuerſis ea muneribus honorare.Vani ac fatui omnes homines & ab initio uti de his malis opinionibus conſueti. Et propterea nequaquam imitari noſtram honeſtatem de diuina ratione potuere. Videnteſq; multos noſtram zelari conuerſationem iuidiam habuere: & ad tantam fatuitatem ac puſillanimitatem quidam eo perducti ſunt:ut non eos pigeret :etiam contra antiquas ſuorum ſcriptiones aliqua dicere.Quod cum hoc faciunt ſibimetipſis aduerſus conſcribere paſſionẽ cæcitatis ignorauere. In uno tamen & maximo uiro uerbum meum ſtatuam:quo uſus ſum ante paululum noſtræ antiquitatis teſte. Manethon itaque qui ægyotiacam hiſtorjam ex litteris ſacris ſe interpretatum ſum pollicitus eſt prædicens noſtros progenitores cum multis millibus in ægyptum aduenisſe

etenim incolas subiugasse. Deinde ipse confessus est: qnia posteriori tempore amittentes eam prouinciam quæ nunc iudæa uocatur obtinuissent:& ædificantes hierosolymam cõstruxissent templum. Et usque ad hoc conscriptiones secutus est antiquorum. Deinde præbens sibimet po testatem cum utique uideatur scribere ea quæ in fabula sunt atque dicuntur: incredibilia uerba de iudæis inseruit:uolens permittere nobis plebem ægyptiorum leprosorum aliorumque lan guentium. Quod sicut ait abominatione ex ægypto fuga dilapsi sunt. Amenophin ẽt regẽ adiecit quod est falsitatis nomen. Et propterea tempus regni eius nequaquam diffinire præsumpsit cum aliorum regũ omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaq; q̃sdã annecti fabulas pœne oblitus:qui egressum pastorum ab hierosolyma ante quingentos decem & octo annos factum esse protulerat. Themusis enim erat rex quando egressi sunt. Et ab hoc tempore regum qui postea fuere anni sunt. ccclxxxxiii. usque ad fratres nomine Sethonem & Hermetum:quorum Sethonem quidem ægyptium:Hermetum uero Deneum denominatum:quem expellens inquit. Sethon regnauit annis quinquaginta & nouem. Et post hunc senior scilicet Tapsis annis sexaginta sex. Ante tantos igitur annos egressos ex Aegypto patres nostros cafessus. Deinde Amenophin adiiciens regem hunc confitetur:& deorum fuisse contemplatorem sicut Osorem quendam priorum regum:& implesse desiderium enim nominis sacerdotem. Idem Amenophin natum ex patre Papio:qui uidebatur quasi diuina participari natura Et secundum hæc sapientiam hãc habere præscientiam futurorum. Et dixisse regi hunc uniuocum enim: quia posset uidere deos:si prouinciam a leprosis & aliis maculatis hominibus purgare contenderet. In quo letatum regem omnes dicit corpore debiles ex Aegypto congregasse & fecisse multitudinem numero octuaginta. Eosque ad sectiones lapidum in partem nili orientalem misisse:ad hoc esse efficiendum. simul & alios ægyptios quibus hoc erat iniunctum fuisse autem quosdam inter eos etiam rationabilium sacerdotum lepra perfusos ait. Amenophin uero illum sapientem diuinumque uirum refert timuisse:& circa semetipsum:& apud regem deorum uulcanum ut aperte suaderet eis uim fieri:sed iecisse quoniam auxiliarentur quidam maculatis hominibus & Aegyptum obtinerent tredecim annis. Et hæc eum non quidam præsumpsisse regi dicere: sed ex his ominibus conscriptum reliquisse librum:& per semetipsum & apud regem:& propterea regem in anxietatem maximam peruenisse pro iudæis:his uerbis hæc refert. His ita que rogatus rex ut ad requiem & tutamen eorum secerneret ciuitatem Desertam urbem quæ tunc fuerat pastorum nomine Auarin præbuit eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquam ualde præcelsa Porro illi in hanc ingressi:& locum hunc ad resultandum habentes. Opimum ducem sibimet quendam Heliopolitanorum pontificum Osaphipha constituere:& huic se obedire in omnibus iurauerunt:ut ille primum quidem eis legem posuit:ut neque deos adorarent:neq; ab sacris animalibus quæ præcipue festina apud Aegyptios erant:se penitus abstinerent:nullique copularentur nisi cum quibus iusiurandum habere uidebantur. Hæc autem sentiens: & alia plura maxíe ægyptiorum consuetudinibus inimica præcepit multo opere muros ædificari ciuitatis:& ad bella præparari contra Amenophin regem. Ipse uero assumens secum etiam alios sacerdotes & maculatorum quosdam:misit legatos ad pastores qui uidebantur a Thethmuse rege depulsi:ad Hieros olymorum urbem causas suas & aliorum qui simul fuerãt exhonorati:significans & poscens: ut pariter contra ægyptum castrametarentur:promisitque eos fore uenturos. Primum quidem in Auarin progenitorum suorum prouinciam:& necessaria populis abundantius exhibenda:pugnaturos autem opportuno tempore:& prouinciam facillime subdituros. Illi uero lætitia cumulati omnes alacriter usque ad ducenta millia uirorum pariter sunt aggressi: & non post multum ad Auarin usque uenere. Amenophis autem ægyptiorum rex:dum illorum audisset inuasionem:non mediocriter uulneratus est. Dum recordaretur quod ei prædixerat Amenophis papie. Et primũ qdẽ congregans ægyptiacã plebem. Facto consilio cum principibus eorum animalia sacra:& quæ præcipue a sacerdotibus honorabantur ante præmisit & sacerdotibus particulariter iussit: ut simulacra eorum caute celarent. Filium uero Sethonem qui etiam Ramessi a rapso patris nomine uocabatur. Cum quinque esset annorum apud suum commendauit amicum. Ipse uero transiens cum aliis ægyptiis usque ad trecenta milia uirorum bellatoribus uiris occurrens congressus non est: putans enim semetipsum contra deum pugnare. Post tergum reuersus uenit ad Memphin: & sumens apine talia sacra mox in æthiopiam cum uniuersis nauibus & multitudine uenit ægyptiorum Per gratiam nanque erat ei subiectus ægyptiorum rex.q; suscipiens etiam populum uniuersum præbuit alimenta hominibus necessaria.quæ prouincia ministrabat. Et ciuitates ac uicos .xiii. quatenus eis qui fuerant deducti ad fines ægyptios:& in æthiopia quidem hæc gesta sunt. Solymitæ uero descendentes cum uiris pollutis

ægyptiorum sic pessime hominibus usi sunt: ut eorum victoria esset nimis pessima. His qui tunc eorum impietates inspiciebantur: nō solum etenī ciuitates & uicos cōcremauere sacrilegia facientes: & deorum idola deuastantes: sed etiam ipsa sacra animalia quæ colebantur crudelissime dissecpserunt. Per prætores & occisores horū sacerdores atq; prophetas esse cogentes quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaque quia conuersationes & leges eis composuit. Sacerdos quidam genere Heliopolitis nomine Orsasiphas uocatus ex nomie Osireos heliopolitani dei qđ dum conuersus fuisset ad hoc genus mutauit nomen: & uocatus est Moyses. Quæ uero ægyptii de iudæis proferunt hæc sunt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit aūt rursus Manethō quia postea amenophis ex ægypto digressus est: cum magna uirtute simul & filius eius Ransis: & ipse habens magnum exercitum. Et congressi contra pastores atq; pollutos uicerunt eos usq; ad syriæ fines. Hæc equidem & huiusmodi manethon conscripsit. Quia uero anilia loquitur delira menta atq; mentitur: aperta ratione monstrabo illud primo distinguēs quod postea alterna gratia referendum est. Is enim concessit nobis atq; professus est eo q; abinitio non fuerit ægyptii genere sed extrinsecus illuc aduenissent: & ægyptum obtinuissent: & ex ea rursus egressi sunt nostri progenitores: qa uero nobis postea permixti non sunt. Aegyptii corpore debilitati: & quia ex his non fuit Moyses qui populū eduxit ex ægypto: sed ante multas generationes extitit per ea quæ ipse dixit conabor tendere. Primam itaq; causam posuit figmenti risibilem. Rex enī iquit Amenophis cōcupiuit uidere deos: quos putas siquidem quia apud eos solennes erant: bouem & hircum & crocodillos & canicapatos uolebat aspicere. Cælestem aūt quomodo poterat: & cur hoc habuit desiderium. quia utiq; & prior enim rex alter hos uiderat. Ab illo ergo audiens qualis essent & quemadmodum eos uidisset: noua nequaquam agebat arte: sed forte sapiēs erat ille uates: per quem hæc rex posse agere confidebat: quod si ita fuisset: quomodo impossibilitatis concupiscentiam non præsciuit: non euenit quod uoluit. Proinde quam rationem habere potuit: ut propter semimembrios aut leprosos ei inuisibiles essent. Dum irascuntur enim propter impietates: non propter corporum diminutiōes. Deinde tam mutla milia leprosorum & male habentiū una pœne hora quomodo fuit possibile congregari: aut quomodo rex non obediuit uati. Ille nāque præcepit debiles ægyptios exilio deportari. Hi autem eos ad sectiones lapidum destinauit tanquam operariis indigens: & non purgare prouinciam uolens. Ait autem eo q; uates qui dum semetipsum perimerit præuidens eorum iram & quæ erant in ægypto futura: & conscriptum libi regi reliquit. Proinde ab initio uates etiam suum interitum non præsciuit: quomodo nūc repente regi cōtradixit uolenti uidere deos quam q; se ipse perimere festinabat. Quod uero inter omnia est stultius uideamus. Audiens enim hæc inquit: & de futuris iam metuens. Debiles illos ex quibus ægyptum purgare debuerat: neque tunc de prouincia protulit: sed rogantibus eis sicut ait: ciuitatem dedit dudum a pastoribus habitatam quæ uocabatur auarin. Ad quam congregati principem iquit degere ex sacerdotibus Heliopolitanis qui eis ex posuit: ut neq; deos adorarent. Neque ad ægyptiacæ festiuitatis animalibus abstinerent sed omnia perimerent atque consumerent: nulli penitus miscerentur: nisi cum quibus coniurati esse uidebantur: & iureiurādo multitudinem obligatam: quatenus in eis legibus perdurarent. Auarin ciuitatem munitam contra regem dicit eos bella sumpsisse. Adiecit autem subiecit quia misit hierosolymam rogans illos pro auxiliis exhibendis: & daturum auarin compromittens quæ foret ex hierosolymis egredientibus exire maiorum: & ex qua procedens omnem ægyptum obtinerent. Deinde subiūgit illos quidem uetus secum ducentis milibus armatorum. Regem uero Amenophin ægyptiorum cum non cessaret repugnādum deo: mox ad æthiopiam refugisse & Apinum cum aliis sacris animalibus deuexisse. Hierosolymitis uero inuasione facta & ciuitates depopulatas: & templa cōcremasse: & equestres pemisse refert. & nulla iniquitate aut opere iniqtatis abstinuisse. Quod uero conuersationem & leges eis exhibuit. Sacerdos inquit erat genere Hieropolitis nomine Arsiphas uocatus ab appellatione Osireos heliopolitani dei. & mutato nomine dictus postea Moyses Tertiodecimo uero inquit anno Amenophin postquam regno pulsus est ex æthiopia profectū cum multa milia dicit: & congressum contra pastores atque pollutos habita conflictione uicisse Et multos interficientem usque ad fines Syriæ persecutum. In his iterum non intellexit si uerisimilitudine se mentiri leprosum: nanque & cum eis ait multitudo collecta debilium. Licet primitus irascerētur regi circa se utique talia facienti secundum præmonitionem uatis. Tamen cum asectione lapidum sunt egressi: & prouinciā percepere omnes circa eū mitiores effecti credendi sunt. Porro si adhuc & illum odio habebant seorsum magis insidiari potuissent non circa oēs bella committere cū scilicet plurimi existentes multoq; illic cogitatiōes haberēt. Proinde ēt si contra homines pugnare decreuere: non tamen contra deos impietatem gerere præsumebant:

nec contraria ſuis agere legibus in quibus inſcripti eſſe noſcuntur.Oportet itaq; nos Manethoni gratias agere:quoniam huius iniquitatis principes dicit. Non eos qui ex Hieroſolyma ſunt egreſſi:ſed illos ipſos ægyptios eſſe probat & maxime ſacerdotes atque iuſiurandi uinculũ illoꝝ multitudine conueniſſe. Illud aũt quomodo nõ irrationabile eſt.Nec pericula belli participatus eſt:ſed miſere maculatos ad Hieroſolymam:& ab eis ſolatia poſcerent: maxima ſtultitia nõ illorum:ſed hæc fingentis oſtenditur.Iſte nanq; etiam nomen poſitum ciuitati.

id eſt a templorum ſpoliatione præ

ſumpſit edicere.Et hoc poſtea fuiſſe mutatum.Miranda res:quia poſteris quidem turpe fuit tale nomen & otioſum. Ipſi uero qui fundauere urbem ornare ſemetipſos etiam uocabulo credidere.Hic autem fortiſſimus uir multa detractionis imperitia nõ itellexit quia Hieroſolymi nõ idem uoce iudaica quod græca ſignificat.Quid ergo amplius quilibet dicere contra mendaciũ tam imprudenter expoſitum.Sed quoniam congruam iam magnitudinẽ ſuſcepit hic liber:aliud faciens principium: cætera præſentis operis explanare tentabo.

Phlauii Ioſephi de antiquitate iudæoꝝ ad Epaphroditũ. Liber .II.

PRiori quidem uolumine chariſſime mihi Epaphrodite de ãtiquitate noſtra monſtraui Phœnicum & Chaldeorum Egyptiorũque litteris ſatiſfaciens ueritati:multoſq; græcorum conſcriptores adducens.& meam e diuerſo diſputationem aduerſus Manethonem & Chermonem & alios quoſdam exhibui.Nunc autem inchoabo reliquos arguere:qui contra nos aliqua conſcripſere. Impulſus enĩ ſum contra appionem reſpondere grammaticũ ſi tum aſſumi hoc oportet officium.Horum igitur quæ ab eo conſcripta ſunt:alia qdem ſimilia ſunt dictis aliorum: alia ualde frigida. Plurima uero quandam tantum modo detractionem habentia:& multam.ut ita dixerim.ineruditi probationem tanquã ab homine compoſita & moribus prana & totius uitæ ſuæ temporibus importuna.Quia uero multi hominum propter ſtulticiam ſuam his potius ſermonibus capiuntur:quã illis quæ multo ſtudio conſcribunt:& de rogationibus quidem gaudent:præconiis uero mordentur:nihil horum nouit indoctus. Illud quoque quod ſeminari dicit:quo cum iudæi eſſent. Alexandrini uocati ſunt ſimilis inſcientiæ eſſe.Omnes etenim:qui ad coloniam aliquam deuocantur:& plurimum alterutris genere differunt:ab ædificatoribus appellationem accipiunt.Et quid opus eſt de aliis dicere? noſtrorum enĩ ipſorum hi: qui antiochiam inhabitant antiocheni nominantur. Ius enim ciuium eis dedit conditor peleucus.Similiter & qui in epheſo commorantur in licaonia cũ ciuibus exinde natis uniuoci ſunt.Hæc præbentibus regni eis per tempora ſucceſſoribus. Romanorum uero clementia cunctis non paruulum donum appellationis ſuæ conceſſit.Non ſolum uiris ſingulis: ſed etiã maximis gentibus in cõmuni.Hiberi denicq; antiqui & tyrreni & ſabini & romani uocantur.Si uero hunc modũ aufert cõis ciuitatis appion quieſcat dicens ſemetipſum alexandrinum. Natus enim in profundiſſima ægypto quomodo erat alexãdrinus iure ciuilitatis ſicut ipſe in nobis dicit ablato:cum ſolis ægyptiis nũc orbis domini rõani participari cuiuſlibet ciuitatis interdixiſſe uideãtur. Hic ãt ita robuſtus eſt: ut dignitates quas ipſe ipetrate prohibebatur adipiſci nõ ualẽs calũniari conetur eis:qui hæc iuſtiſſime percepere.Non enĩ ppter inopiã habitatoꝝ ciuitatis quã ſtudioſe ædificabat alexander noſtroꝝ aliquos ibi collegit:ſed oẽs approbans diligenter ex uirtute ac fidedignos inueniens hoc præconiũ noſtris exhibuit:cum gentem noſtrã ſtuderet nõ mediocriter honorare. Ait enĩ ecatheus.Quia ppter manſuetudinẽ atq; fidem quã ei præbuere iudæi ſamariã regionẽ adiecit:ut eã ſine tributis haberẽt.Similia quoq; ſapuit poſt alexandrũ ẽt ptolomæus lagus de iudæis in alexandria commorantibus. Nam ægyptiaca eis caſtra commiſit.arbitratus ea fide ſimul eorum & fortitudine conſeruanda & in ciryne credens ſe tutiſſime regnaturum:& nõ in aliis lybiæ ciuitatibus ad ea loca partem iudæoꝝ habitandi cauſa direxit.Poſt hũc aũt ptolomæus:qui philadelphus eſt appellatus nõ ſolũ.ſi qui fuere captiui apud eos.noſtrorum oẽs abſoluit:ſed & pecũias eius ſæpius condõauit:& qđ maximũ eſt deſiderauit agnoſcere nr̃as leges:& ſacrarũ ſcripturaꝝ uolumina cõcupiuit:miſitq; rogãs deſtiari uiros:qui ei iterpretauerũt legem:& ut hæc apprime conſcriberentur diligentiam hanc cõmiſit nõ quibuſcũq; uiris:ſed De

metrium phalerea & andream & aristeum ad hæc implenda constituit:quorum eruditionem p priarum litterarum demetrius differebat.Alii uero habebant custodiam corporis eius iniunctã His ergo hanc diligentiam imperauit.Non enim leges & patrum nostrorum philosophiã discere cõcupiscet:si his utentes despiceret & nõ potius ualde miraretur. Quæ pœne omnes in ordie progenitores eius macedonium reges ignorauere:habentes ergo nos præcipuum familiaritatis affectum.Tertius nanq; ptolomæus:qui uocatus est benefactor fortiter obtinens syriam uniuersam nõ diis ægyptiacis,p uictoria solennitates gratificas immolauit.Sed ueniens ad hierosolymã multas hostias sicut nostri moris est:deo gratificauit:digníssimaq; dicauit ornamenta uictoriæ philometor autem ptolomæus:& eius uxor cleopatra omne regnum cõmisere iudæis: & duces totius fuere militiæ onyas & dosytheus iudæi:quorum noibus derogat Appion:cum debuisset opera eorum potius mirari & gratias agere:quoniam liberauere alexandriam:quam ueluti defendere se quis confingit.Nam dum rebellio surrexisset in Cleopatræ regno:& periculum pessimæ perditionis insisteret.Istorum labore ciuitas intestinis prælíis est erepta.Sed postea inquit Onyas ad urbem deduxit exercitum paruum cum esset illic Herinus præses romanorũ legatus. Quod ut ita dicam. recte atq; iuste factum est.Ptolomæus enim qui cognominatus est Physcon morié te suo patre Ptolomæo philometore:egressus est de cyrene uolens reginam Cleopatram expellere: & filios regis: ut ipse regnum iniuste sibimet applicaret:propter hæc ergo Onyas aduersus eũ bellum pro Cleopatra suscepit. Et fidem quã habuit circa reges nequaquã i necessitate deseruit. Testis autem deus iusticiæ eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolomæus cum aduersum exercitum quidem Onyæ pugnare præsumeret: omnes uero iudæos i ciuitate positos cum filiis & uxoribus capiens:nudos atq; uinctos elephantis subiecisset:ut ab eis conculcati deficerent.Et ad hoc etiam bestias ipsas debriasset:in contrarium quæ præparauerat euenere. Elephanti enim relinquentes sibi appositos iudæos impetu facto super amicos eius multos ex ipsis interemere. Et post hæc Ptolomæus quidem aspectum terribilem contemplatus est: prohibentem se ut illis noceret hominibus.Concubina uero sua charissima quam alii quidem Hythacam.Alii uero Herené denominant:supplicante ne tantam impietatem perageret: & cõcessit:& ex his quæ egerat: uel acturus erat pœnitentiam egit.Vnde recte hanc diem iudæi Alexandria constituti eo q; aperte a deo salutem promeruere celebrare noscuntur. Appion aũt omnium calumniator etiã propter bellum aduersus Physconem gestum:iudæos accusare præsumpsit:cum eos laudare debuerit.Is autem etiam ultimæ Cleopatræ reginæ Alexandrinorum meminit.ueluti nobis improperans:quoniam circa nos fuit ignorata:& non potius illam redarguere studuit: cui nihil omnino iniusticiæ & malorum operum defuit:uel circa generis necessarios uel circa maritos suos qui ét dilexerint eam. Vel in cõmuni contra rõanos oẽs & benefactores suos imperatores.Quæ etiam sororem Arsinoem occidit in templo nihil sibi nocentem.Peremit autem & fratrem insidiis: paternosq; deos & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiensq; regnum a primo cæsare eius filio & successori rebellare præsumpsit.Antoniumq; corrumpens amatoriis rebus & patriæ inimicum fecit:& in fidelem circa suos amicos instituit.Alios quidem genere regali spoliãs:alios autem demens & ad mala gerenda compellens.Sed quid oportet amplius dici: cum illum ipsum in nauali certamine relinquens id est maritum. & parentem communium filiorum tradẽ cum exercitu a principatu & assequi esse qui coegit.Nouissime uero Alexãdria a Cæsare capta:ad hoc usq; perducta est:ut saltem hinc sperare se iudicaret si posset ipse manu sua iudæos perimere :eo q; circa omnes crudelis & infidelis extaret.Putas ne gloriandum nobis non est: si quemadmodũ dicit Appion:famis tempore iudæis triticum non est mensa.Sed illa quidem pœnam subiit competentem.Nos autem maximo cesare utimur teste solatii atq; fidei: quã circa eum contra Aegyptios gessimus:necnon & senatu eiusque dogmatibus & epistolis Cæsaris Augusti:quibus nostra merita cõprobãt. Has litteras Appionẽ oportebat íspicẽ:& secundũ genera examinãr testimõia sub alexãdro facta. Et oíbus Ptolomæis & quæ a Senatu cõstituta sunt.Necnõ & maxís romanis imperatoribus.Si uero Germanicus frumẽta cũctis in Alexãdria cõmorãtibus metiri nõ potuit: hoc iudiciũ é sterilitatis ac necessitatis frumẽtorũ nõ accuratio iudæorũ.Quid ei sapiãt oẽs ípera tores de iudæis i alexãdria cõmorantibus palã est. Nã administratio tritici nihilominus ab eis q̃ ab aliis alexandrinis translata est. Maximã uero eis fidem olim a regibus datã conseruauere:id est fluminis custodiam:totiusq; custodiæ nequaquam his rebus indignos eẽ iudicãtes.Sed super hoc quõ ergo inquit si sunt ciues : eosdem deos: quos alexandrini non colunt? cui respondeo. Quomodo etiam cum uos sitis ægyptii inter alterutros prælio magno & sine fœdere de religione contenditis.An certe propterea non uos omnes dicimus ægyptios? & neq; cõmuniter homines quoniam bestias aduersantes naturæ colitis multa diligentia nutrientes. Cum genus utique

nostroꝝ unum itaq; idem esse uideatur. Si aũt in uobis ægyptiis tantæ differentiæ opinionũ sũt quid miraris super his qui aliunde in alexandriã aduenerunt? Sin legibus a principio constitutis circa talia permãsere. Is aũt seditionis causas nobis apponit: qui si cum ueritate ob hoc accusat iudæos in alexandria constitutos. Cur omnes nos culpariq; positos eo quod noscamur habere cõcordiam. Porro etiam seditionis auctores quilibet inueniet appiones similes alexandrinoꝝ fuisse ciues. Donec enim græci fuere & macedones hanc ciuilitatem habentes nullam seditionẽ aduersus nos gessere: sed antiquis cessere solennitatibus. Cum uero multitudo ægyptioꝝ creuisset inter eos propter cõfusiones temporꝝ etiã hoc opus semper est additum. Nostrum uero genus permansit purum. Ipsi igitur molestiæ huius fuere principium: nequaquã populo macedonicam habente constantiam: neq; prudentiã græcam: sed cunctis scilicet utentibus malis moribus ægyptiorum & antiquas inimicitias aduersum nos exercẽtibus. E diuerso nanq; factum est quod nobis improperare præsumunt. Nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuilitatis obtineãt peregrinos uocãtes eos qui hoc priuilegium ad omnes imperasse noscuntur. Nam ægyptiis neq; regum quisquã uidetur ius ciuilitatis fuisse largitus: neq; nunc qulibet imperatorum. Nos autem alexander quidem introduxit: reges aũt auxere . Romani uero semper custodire dignati sunt. Itaq; derogare nobis appion dignatus est quia imperatorum non statuamus imagines tanquam illis hoc ignorantibus aut defensione appionis indigentibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatem mediocritatẽq; romanoꝝ. Quoniã subiectos non cogit patria iura transcẽdere. Sed suscipiunt honores sicut dare offerentes pium atq; legitimum est. Non enim honoris gratiam habent: qui ex necessitate & uiolentia conferũtur. Græcis itaq; & aliis quibusdã bonum esse creditur imagines instituere. Denicq; & patrum & uxorum filiorũq; figuras depingentes exultant. Quidam uero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. Aliis uero & seruos diligentes hoc faciunt. Quod ergo mirum est: si etiam principibus ac dominis hunc honorẽ præbere uideantur? Porro autem legislator non quasi prophetans romanoꝝ potentiã non honorandam: sed tanquã causam neq; deo neq; hominibus utilem despiciens. Et quoniã totius animati multo magis dei inanimati probatur inferius: interdixit imagines fabricari. Aliis aũt honoribus post deum colendos non prohibuit uiros bonos quibus nos & imperatores & populũ ro. dignitatibus ampliamus. Facimus aũt pro eis continua sacrificia: & nõ solum quotidianis diebus expensa cõmuni omnium iudæorum talia celebramus. Verum cum nullas alias hostias ex cõmuni neq; ꝓ filiis peragamus. Solis imperatoribus hunc honorem præcipuum pariter exhibemus: quẽ hominum nulli persoluimus. Hæc itaq; cõmuniter satisfactio posita sit aduersus appionem pro his quæ de alexandria dicta sunt. Admiror aũt esse eos: qui ei huiusmodi fomitem præbuere id est Possidonium & Apollonium molonis: quoniam accusant quidem nos quare nos eosdem deos cum aliis nõ colimus. Mentientes autem pariter & de nostro templo blasphemias componentes incongruas: non se putant impie agere: dum sit ualde turpissimum liberis qualibet ratione mentiri. Multo magis de templo apud cunctos homines nominato tanta sanctitate pollente. In hoc enim sacrario Appion præsumpsit edicere. Asini caput collocasse iudæos: & eum colere: ac dignum facere tãta religione. & hoc affirmat fuisse depalatum dum Antiochus Epiphanes & expoliasset templum: & illud capud inuẽtum ex auro compositum multis pecuniis dignum. Ad hoc igitur prius quidem. Quoniam ægyptius uel si aliquid tale apud nos fuisset nequaquam deberat increpare: cum nõ sit deterior alinus furonibus & hircis & aliis qui sunt apud eos dii. Deinde quomodo non intellexit operibus increpatus de incredibili suo mendacio. Legibus nanq; semper utimur hisdem: in quibus sine fine cõsistimus. Et cum uarii casus nostram ciuitatẽ sicut etiam aliorum uexauerint. Et dius ac Pompeius magnus ac Licinius Crassus: & ad nouissimũ Titus cæsar: bello uincentes obtinuerunt templũ. Nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam pietatem de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia uero Antiochus neq; iustam fecit templi deprædationem: sed de egestate pecuniaꝝ ad hoc accessit cum nõ esset hostis: & super nos auxiliatores suos & amicos aggressus est . Nec aliquid dignum derisione illic inuenit. Multi & digni conscriptores super hoc quoq; testantur Polybius megalopolita: Strabon cappadox: Nicolaus damascenus: Tymagenes: & Castor temporum conscriptor: & Apollodorus. omnes dicunt pecuniis indigentem Antiochum transgressum fœdera iudæorum. & spoliasse templũ auro argentoq; plenũ. Hæc igit Appion debuit respicere: nisi cor asini ipse potius habuisset: & ipudentiã canis: & qui apud ipsos assolet coli. neq; enī extrinsecus alia rõcinatiõe mentitus est. Nos itaq; asinis neq; honorem neq; potestatem aliquam damus: sicut Aegyptii crocodillis & aspidibus: quando eos qui ab istis mordentur: & a crocodillis rapiuntur felices: & deo digni arbitrantur. Sed sunt apud nos asini: quod apud alios sapientes uiros onera sibimet imposita sustinentes. Et licet ad

arcas accedentes comendant aut proposita nõ adimpleant multas ualde plagas accipiunt. qppe operibus & ad agriculturam rebus necessariis ministrantes: sed aut omnium gurdissimus fuit appion ad componendum uerba fallacia. aut certe ex rebus initia sumens hæc implere non ualuit quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire. Alteram uero fabulam derogatione nra plenã de græcis apposuit: de quo hoc dicere sat erit. quoniã qui de pietate loqui p̃sumut: oportet eos nõ ignorare minus esse immundum per templa transire quã sacerdotibus scelesta uerba cõfingere. Isti uero magis studuere defendere sacrilegũ regem: quam iusta & ueracia de nostris & de templo cõscribere. Volentes enim Antiocho præstare: & infidelitatem ac sacrilegium eius tegere: quo circa gentem nostram est usus propter egestatem pecuniarũ. Detrahentes nobis etiã quæ in futuris essent mentiti sunt. Propheta uero aliorum factus est Appion: & dixit Antiochũ in templum inuenisse lectum & hominem in eo iacentem: & propositam ei mensam maritimis terrisq; uolatilium dapibus plenam: & obstupuisset his homo. Illum uero mox adorasse regis in gressum tanquam maximũ ei solatium præbiturum: ac procidentem ad eius genua extensa dextera poposcisse libertatem. & iubente rege ut cõsideret & diceret quis esset: uel cur ibidem habitaret: uel quæ esset causa ciborum eius. Tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamẽtabiliter suam narrasse necessitatem ait. Inquit esse se græcum: & dum perageret prouinciam propter uitæ causam direptum se subito ab alienigenis hominibus: atque deductum ad templum: & inclusum illic: & a nullo conspici: sed cuncta dapium præparatione saginari. Et primum quidem hæc sibi inopinabilia beneficia prodidisse & detulisse lætitiam. Deinde suspitionem: postea stuporem: ac postremum consulentem a ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilem iudæorum pro qua nutriebatur: & hoc illos facere singulis annis quodam tempore constituto. Et compræhendere quidem græcum peregrinum: eumque annali tempore saginare: & deductum ad quandam siluam occidere quidem eum hominem eius corpus sacrificare secundum suas solennitates: & gustare ex eius uisceribus & iusiurandum facere in immolatione græci: ut inimicitias contra græcos haberent. Et tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abiicere. deinde refert eum dixisse paucos iam dies debita sibimet supereſſe atque rogasse ut erubescentes græcorum deos & superantes in suo sanguine insidias iudæorum. De malis eum circumstantibus liberaret. Huiusmodi ergo fabula non tantum omnis tragœdia plenissima est: sed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamẽ a sacrilegio priuat antiochum sicut arbitrati sunt: qui hæc ad illius gratiam cõscripsere. Non enim præsumpsit aliquid tale ut ad templum accederet: sed sic autem inuenit non sperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius: & nihilominus sine deo quanta iussit mendacii superfluitas: quam ex ipsa re cognoscere ualde facillimum est. Non enim circa solos græcos discordia legum esse dignoscitur: sed maxime aduersus ægyptios & plurimos alios. Quem enim chorum non contigit aliquando circa nos peregrinari: ut aduersus solos renouata coniuratione per effusionem sanguinis egeremus: uel quomodo possibile est ut ad has hostias omnes iudæi colligerentur: & tantis millibus ad gustanda uiscera illa sufficerẽt: sicut ait appion: uel cur inuentum hominem quicunque fuit: non enim suo nomine conscripsit: aut quomodo eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit dum posset. Hoc faciens ipse quidem putari pius & græcorum amator eximius: assumere uero contra iudæorum odium solatia magna cunctorum. Sed hæc relinquo: insensatos enim non uerbis sed operibus decet arguere. Sciunt igitur omnes: qui uidere constructionem templi nostri: qualis fuerit & intrãsgressibilem eius purificationis integritatem. Quattuor enim porticus habuit in circuitu: & harum singulæ propriam secũdum legem habuere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentiam omnibus etiam alienigenis: mulieres tantummodo menstruatæ transire prohibebantur. In secunda uero porticu cuncti iudæi ingrediebantur: eorum coniuges cum essent ab omni pollutione mundæ. In tertia masculi iudæorum mundi existentes atque purificati. In quarta autem sacerdos stolis induti sacerdotibus. In adytum uero soli principes sacerdotum propria stola circumamicti. Tanta uero est circa omnia prouidentia pietatis: ut secundum quasdam horas sacerdotes ingredi cõstitutum sit. Mane etenim aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire. Et meridie rursus dum clauderet templum. Denicq; ne uas aliquod portari licet in templum: sed erant in eo solummodo posita altera mensa turibulum: candelabrum quæ omnia & in lege cõscripta sunt. Etenim nihil amplius neq; ministeriorum aliquorũ ineffabilium agitur: neq; intus illa epulatio ministratur. Hæc enim quæ prædicta sunt habent totius populi testimonium manifestum rationemque gestorum. Licet enim sint tribus quattuor sacerdotum & harum tribuum singulæ habeant hominum plusquam quinq; milia: fit tamen obseruatio particulariter per dies certos: & his transactis alii succedentes ad sacrificia ueniunt: & congregati in templum mediante die

præcedentibus claues templi & ad numerum omnia uasa percipiunt nullaq; ad cibum aut potū attineat in templo delata. Talia nanq; etiam ad altaria offerre prohibitum est:præter illa quæ ad sacrificia preparantur. Quod ergo appionem esse dicimus nisi nihil horum examinantem uerba incredula protulisse. Sed turpe est:historiæ enim uerum notitiam se proferre grammaticus non prosit. Et sciens templi nostri pietatem hanc quidem prætermisit. Homines autem græci comprehensione finxit. & pabulum ineffabile & ciborum opulentissimam claritatem. Et peruios ingredientes ubi nec nobilissimos iudæorum licet intrare nisi fuerint sacerdotes. Hæc ergo pessima est impietas atq; mendacium spontaneum ad eorum seductionem:qui noluerunt discutere ueritatem. Per ea siquidem mala & ineffabilia quæ prædicta sunt nobis detrahere tētauere. Rursumq; tanquam piissimus deridet adiiciens fabulæ inna facta. At enim illum rettulisse dum bellum iudæi contra iudæos haberent. Longo quodam tempore in aliqua ciuitate iudæorum qui in ea Apollinē colebat uenisset ad iudæos:cuius hois nomē dicitur Zabidō Deinde qui eis promisisset traditurum se eis Apollinem deum dorienſium uēturumq; illum ad nostrum templum Si omnes ascenderent & credidissent omnem multitudinem iudæorum Zabidon uero fuisse quodam machinamentum ligneum. Et circūposuisse sibi:& in eo tres ordines infixisse lucernarum:& ita ambulasse ut procul stantibus appareret quasi stella per terram iter agēs. Porro iudæos inopinabili uisione obstupuisse:& longe cōstitutos tenuisse silentium. Zabidon uero multa quiete ad templum uenisse & aureū detraxisse asini caput. Sic enim urbane conscribit:& rursus Doram uelociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus:quia asinum hoc est semetipsum Appion grauat & facit stultitia simul & mendaciis oneratum. Loca nanq; quæ non sunt conscribit:& ciuitates nesciens transiert. Idumea enim prouinciæ nostræ cōsinis est posita iuxta Gazam & nulla ciuitas huius Dora nuncupatur. In Phœnice uero iuxta montem Carmelum Dora ciuitas appellatur in nullo concordans Appionis oblocutionibus. Quattuor enim dierum itinere ꝑcul est ab iudæa. Cur itaq; nos rursus accusat eo ꝙ non habeamus communes cum aliis deos: si sic facile credidere patres nostri ad se uenturum Apollinem & cum stellis eū ambulare sup terrā putauere? Lucernam enim primo nunquam uidere. Qui licet & tanta & talia concelebrant candelabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciam ex tantis millibus obuiauit. Desolatos etiā uiros custodibus comperit:& hoc tempore prælii. Cætera iam relinquo. Ianuæ uero templi altitudine quidem erant cubitorum sexaginta:latitudine uero uiginti. omnes deauratæ & pœne auro puro confectæ. has claudebant non minus quā uiri ducenti diebus singulis:& relinquere eas apertas nefandissimum nimis erat. Facile eas lucernifer ille apperuisse creditur:qui solus etiam habuisse asini caput æstimabatur:quapropter dubium est utrum hoc caput Zabidon denuo reuocaui. An certe sumens Appion introduxit in templum ut Antiochus inueniret. Vnde in secūdo Appioni aliquam mentiendi daret occasionem & conscribendum banirantium per deum factorem cæli & terræ & maris nulli iudæos facturos alienigenæ & maxīe græcis. Oportebat autē mentientem absolute dicere nulli facturos alienigenæ & magis ægyptiis. Sic etenim ab intio poterant eius figmenta de iureiurando cōgruere ab ægyptiis utiq; non propter malignitatem suā: sed propter calamitates expulsi sunt. A græcis autem plus locis quā studiis sumus adiuncti:ita ut nullæ inter nos & illos inimitiæ & zelotypiæ esse noscuntur. E diuerso nanq; multos eorum ad nostras leges contigit accessisse:quorum quidam permansere:quidam uero perdurare non ferentes denuo recessere. Hoc tamen iusiurandum nunquā se quisquā audisse meminit apud nos habitum:sed solus Appion ut uidetur audiuit. Ipse utiq; composuit nimis. igitur hæc maxima cōpositio etiā in futuro dicenda Appionis admiratione dignissima est. Quarum rerum hoc affirmat indicium:quia neq; legibus iustis utamur:nec deū colamus ut cōuenit:& diuersis gētibus seruiamus:& calamitates quasdā circa ciuitatē sustineamus cū utiq; principalis ciuitas rōanoꝝ sit. cuius ciues soli ab initio regnare atq; nos seruire cōsueuerūt. Quis etenī ab hoꝝ magnanimitate se ualeat abstinere? Nullus etenī alioꝝ pōt dicere sermonē quē Appion locutus est:quādo paucis cōtigit ī principatū cōtinue ꝓsidere:& nō rursus aliis facta mutatiōe seruire. Plurimæ nāq; gētes aliis obedīr coactæ sūt. Soli āt ægyptii eo ꝙ refugiāt sicut aiūt ī eoꝝ ꝓuicia dii atq; saluent migrātes in effigies bestiaꝝ. Honorē ꝓcipuū inuenerūt ut nulli fabularēt hoꝝ qui asiā europāq; tenuere. Qui scilicet unā diē ex æuo totius sæculi nō habuere libertatē:neq; apud idigenas domos neq; apud externos. Nā quēadmodū eis usi sint p se: nō semel solūmō sed frequenter uastantes urbes: tēpla uertētes amputatos apud eos interficiētes deos ſproperare nō studeo. Non enī cōuenit stultitiam nos indocti appionis imitari:q neq; casus atheniēsiū neq; lacedemonioꝝ aīo suo cōcepit. Quoꝝ alios qdē fortissimos:quoꝝ sūmi diuersis uitæ sunt calamitatibus sauciati. Dimitto dirutā atheniēsiū arcē:tēplū ephesenū & delphos:aliaq; multa ꝑ qbus intulit:sed potius inferētibus

improperia.Nouus aũt accusator nostrorũ appiõ iuentus est:malorũ suorũ apud ægyptũ gestorũ prorsus oblitus.Sed sesostris eũ quẽ refert fabula regẽ fuisse ægypti.ut creditur excæcauit.Verũ tamen possumus & nos dicere nostros reges dauid & salomonem:qui multas subdidere gentes. Sed de his modo supersedendũ est: quæ uero cunctis nota sunt:appion modis omnibus ignorauit:quoniam persis & post illos principibus asyæ macedonibus:ægyptii quidem seruiere nihil differentes a famulis.Nos aũt liberi consistentes etiã ciuitatum in circuitu positarum tenuimus principatum annis uiginti & cẽtum usq; ad pompeium magnũ:& dum uniuersi sunt expugnati a romanis principibus omnium soli propter fidẽ suã maiores nostri auxiliatores & amici fuere. Sed queritur quia uiros mirabiles non præbuimus uel ut quorundã artium inuentores:& inter hos enumerat socratẽ & zenonem & chleantem & aliquos huiusmodi Deinde quod potius est mirandum semetipsum his adiecit & beatificat alexandriam:quia ciuẽ talem habere meruit: qđ rite facit.Oportebat enim ut ipse sui testis existeret:qui aliis omnibus sic importunus & callidus esse uidebatur:& uita uerboq; corruptus. Quapropter recte quilibet alexandriæ condolebit : si super isto aliquid magni sapuerit.De uiris aũt qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores sciunt qui uoluerint nostræ antiquitatis libris incũbere.Reliqua uero quæ in accusatiõe cõscripta sunt dignum erat forte sine satisfactione relinquere:ut ipse sui potius & aliorũ ægytiorum accusator extaret.Queritur enim eo q animalia consueta sacrificemus:& non uescamur carnibus suillis:sed & circũcisionem genitalium uehementer irridet.De nostrorum quidẽ animaliũ pemptione cõmunio nobis est cũ aliis hominibus uniuersis.Appion aũt sacrificãtes nos redarguens increpat semetipsum:cũ genere sit ægyptius.Non enim græcis aut macedonibus aduersatur.Isti enim optant sacrificare. id est centum boum suis diis & sacerdotibus utuntur ad epulas.Quæ cum ita sint non propterea contigit mundum animalibus desolari:quod appion expauit.Qui tamen si solennitates ægyptiorum sequerentur quidem mundus hominibus ferocissimis aut bestiis impleretur:quas isti iudicantes deos diligẽter enutriunt. Et enim si quis eum consuleret:quos putaret omnium ægyptiorum esse sapientes atq; deicolas sacerdotes sine dubio fateretur.Hæc enim duo dicuntur sibimet ab initio a regibus esse præcepta: ut deos colant & sapientiam diligant: quod illi facere præcipue iudicantur : qui tamen & circũciduntur omnes:& a porcinis abstinent cibis.Sed neq; ullus alter ægyptiorum cũ eis diis sacrificare dignoscitur.Cæcus igitur fuit appion:quando pro ægyptiis nostras detractiones cõponens illos uidetur potius accusare:qui non solum utuntur solennitatibus : quas in nobis culpat iste: sed etiam alios circũcidi docent:sicuti dixit herodotus . Vnde recte mihi uidetur appion propter patriæ suæ leges mulctam soluisse blasphemiæ.Etenim necessario circumcisus circa genitalia uulnera ei facta nihil ei circũprofuerũt & putrefactus magnis doloribus expirauit.Oportet enim bene sapientes in legibus ppriis circa pietatẽ integre pmanere:& aliorum minie pmanere. Iste uero suas quidẽ leges effugit.De nostris uero mentitus est.Hic itaq; terminus uitæ fuit Appionis.Sed & noster hic iam finẽ liber accipiet. Quoniã uero & Apollonius Molon & Lysimachus:& alii quidã tã per ignorantiã quã p insaniã de legislatore nostro Moyse de legibus uerba protulete:nec iusta nec uera.Dum illi quidẽ uelut mago atq; fallaci derogant.Leges aũt maliciæ apud nos nulliusq; uirtutis affirmãt esse doctrices.Volo breuiter & de omni conuersatione nostra & de particulari sicuti potero proferre sermonẽ.Reor eni fore manifestũ:quia & ad pietatẽ alterutrũ uniuersalẽq; clementiã:insup ad iustitiã laborumq; tolerantiã:& ad cõtemptũ mortis optimas leges positas habeamus.Rogo tamen lecturos ut non cũ inuidia exequantur huius operis lectionẽ.Non eni proposui laudes conscribere nostrorũ:sed aduersus eos qui nos plurimũ & fallaciter accusarunt:satisfactionẽ hãc puto eẽ iustissimã.Proinde accusationẽ Apollonius non continue sicut Appiõ instituit:sed dispersim.Quippe tũ aliquãdo quidẽ nos sine deo & hoibus odiosos appellet.Aliquãdo uero formidinẽ nobis improperat.Et e diuerso rursus aliquando de præsumptione fastũ gentis nostræ queritur.Dicit aũt etiã stultiores barbaris:& propterea nullũ inuentũ nos solos uitæ utile cõperisse.Hæc aũt oia manifeste redarguũtur:dũ uniuersa cõtrario q̃ ab eo sunt dicta mõstrant.Et legibus imperata:& a nobis cũ omni integritate gesta.Si uero coactus fuero facere mentionẽ legũ cõtrariarũ apud alios cõstitutarũ:cuius rei culpabiles illi sunt q nostras solẽnitates tanq̃ malas dicere uoluere.Quibus neutrũ puto remanere quod dicant:neq; quia eas habeamus leges:quarũ ego capitales & sũmas ad increpãdũ positurus sum æque:qa pcipue in legibus propriis pduramus.Paulum ergo sumẽs onus uolo prius edicere: qui eorũ q sine lege & ordine uiuunt.Hi qui ordinis & cõmuniũ legũ amatores extiterunt:& primi hoc inchoauerunt:recte mansuetudinẽ nostrãq; uirtutẽ pstare dicẽdi sunt.Deniq; conant singuli eorũ gesta sua ad antiquitatẽ referre:ut imitatores aliorũ uideantur existere:& non ipsi potius aliis:ut legit-

time uiuere debeant exponere. His igit̃ hunc in modū habentibus uirtus legislatoris est meliora considerare: & his qui usuri sunt legibus quas posuerit satisfacere quia recte sunt. Populi uero est ut in oibus quæ constituta sunt perduret: & neq; felicitate procedente: neq; calamitatibus ali quid hoꝝ imutet. Dico igit̃ nostrū legislatorē quorūlibet qui memorāt̃ legislatorū antiquitate præcedere. Lygurgus eni & Solon & Zaleucus Locrenus: & oēs qui apud græcos mirabiles sunt nouelli atq; recentes quantū ad illū comparati esse noscuntur. Quando nec ipsum nomen legis fuisse olim apud græcos agnoscitur. Testis Homerus est qui nusquā in opere suo hoc usus est nomine. Non enī secundū legē: sed indiffinitis sententiis & regū præceptionibus populus regebat̃. Vnde etiam multo tēpore permansere tantū moribus utētes: & nō scripto. Et multa hoꝝ semp secundum euentū casuū permittentes. Noster uero legislator antiquus existens: hoc eteni undiq; manifestū est: etiā apud eos claꝝ qui semp contra nos loquunt̃: semetipsum præbuit optimum principem populoꝝ: & consiliatorē magnū. Sed instructionē totius legis uitæ constringens eis suasit hanc libēter excipere: & firmissime inclyta scientia custodire. Primitus aut̃ eius magnitudinis opera uideamus. Ille nanq; progenitoꝝ nostroꝝ relinquentiū Aegyptū & ad terrā ꝓpriam remeantium: multa mīlia sumens ex plurimis & impossibilibus rebus cautissime liberauit: & inaquosam eos & multū arenosam oportebat trāsire uiam: bellaq; deuincere: & filios ac uxores præ damq; bella seruare: I quibus dux egregius & cōsiliarius sapiētissimus: & tutor, ueracissimus fuit uniuersoꝝ. Omnem siquidē multudinē in semetipsum pendere facit: & cū oīa quæ uellet ꝑsuadere posset: in nullo horum uindicauit sibimet potestatē: sed in quo maximo tempore potestatem sibimet arrogant & tyrannidē præsules reꝝ: & populū frequenter plurima iniquitate uiuere consuescunt. In hac ille potentia constitutus e diuerso: magis iudicauit agēdū pie & plurimā exhibeī aliis æquitatē ipse uirtutē præcipuā se credens cunctos ostendere: & salutē firmissimā præbere sequacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in singulis casibus usus est. Quapropter recte iudicabat ducē atq; consiliatorē se deū habere: & primitus sibimet satisfaciens: quia secundū illius uoluntatē uniuersa gereret atq; tractaret. Credidit modis oībus oportere ut ēt apud plebē hæc opinio permaneret. Nanq; dū respicere suā uitā credunt: delinquere non præsumunt. Huiusmōi quidem noster legislator fuit: non magus: non fallax: sicut derogatores iniuste pronunciant: sed quales apud græcos gloriantur fuisse Eimnū: & post eū legislatores. Alii nanq; quidā eoꝝ leges positas animo dicebant. Alii uero eas in Apollinē & uaticinium delphicum referebant: siue pro ueritate hoc credentes: seu facile suadendū iudicantes populo. Qui uero præcipuas leges instituerint: uel qui iustissime de dei fide cognouerint: licet hoc ex ipsis legibus facta cōparatione cōspicere. Iam enī de ipsis tēpus est disputandi. Igitur infinite quidē particulatim gētiū atq; legū apud cunctos hoīes differētiæ sunt. Alii siquidē monarchis: alii uero populo potestatē reipub. cōmisere. Noster uero legislator nihil hoꝝ intendens: ueluti siquis hoc dicēdo mēsurā trāscendat uerbi diuinam rem publicā declarauit: deo principaliter cōuersationē nram atq; potestatē excellenter assignans & satisfaciens eū cunctos inspicere tanq̃ cām bonoꝝ oīum uniuersis hoībus existētē: & quæcunq; contigit eos in angustiis supplicasse illius non latuisse uolūtatē. Neq; quicquā eoꝝ quæ gessere uel siquid aliquis apud semetipsum potuit cogitare: unū uero eū esse monstrauit: & ingenitum: immutabilē: per tēpus æternū: & omni specie mortali pulchritudie differētē. Et ipsū nobis notum qualis aūt sit secundū substantiā prorsus ignotū. Hæc itaq; de deo saperent prudētissimis græcoꝝ: quia quidē eruditi sunt: illo utiq; sciendi præbente principia nunc dicere prætermitto: quia non optima & congrua dei naturæ atq; magnificentiæ sunt ualde testātur. Pythagoras enī & Anaxagoras & Plato & post illos philosophi stoici & pœne cuncti uidentur de diuia sapuisse natura. Sed hi quidē ad breue philosophātes populo supstitionū opinionibus iam conscriptam ueritatē dogmatis ꝓferre timuere. Noster uero legislator opera præbēs cōsonis uerbis suis non solū his qui cū eo erant satisfecit: sed etiā qui ex illis semp erant nascituri: hoc immutabiliter inspirauit: & causa legislationis ad utilitatis modū semp adduxit. Non enim partē uirtutis dei culturā dixit: sed huius partes alias esse perspexit atq; cōstituit. Idem fortitudinē iusticiam & in omnibus ciuiū concordiā ad alterutros. Cunctæ nanq; actiones & studia uniuersiq; sermones ad diuinā referuntur ꝓ oīa pietatē. Non enī hoc inexaminatū aut indefinitum ulterius dereliqt. Duo siquidē sunt totius disciplinæ & moralis institutionis modi: quoꝝ unus quidem sermone doctor est: alter uero excitatione morum: quæ cū ita sunt quidā legislatores sentiēdi sunt discreti: & alterū hoꝝ modū sibi placitū assumētes alterū reliquerunt. Sicuti Lacedemonii quidem & Cretes moribus erudiebantur: non uerbis. Athenienses uero & pœne oēs alii græci quæ quidem oportet agi percipiebant suis legibus. Assuescere uero ad hæc operibus minime ualuere. Noster autē legislator hæc ambo multa diligentia cooptauit. Nam nec exercitatiōe morum dimisit nō

traditas:neq; leges sermone reliquit ícomptas.Sed mox a primo incohans cibo & unicuiq; dicto conueniente nihil neq; minimarum escarum sub potestate uoluntatis utentium dereliquit.Sed & de cibis quibus conuenit abstineri:& qui sumendi sunt:uel quæ diæta communis esse uideat. Necnon & de operibus labore simul & requie.Terminum atq; regulam posuit legem:quatenus ueluti sub patre atq; domino uiuentes:neq; uolentes quicquam:neq; per ignorantiam delinquamus.Non enim ignorantibus pœnam posuit:sed optimam & necessariam correptionē mōstrauit legem.Quapropter nō semel audire:nec secundo uel sæpius. Sed in unaquaq; septimana alia opera relinquētes:ad legis auditionem congregari præcepit uniuersos:eamq; perfecte cōdiscere: quod scilicet omnes legislatores reliquisse noscuntur.Et intantum plurimi hominū porro sunt: ut secundum proprias uiuant:quia pœne eas ignorant. Et cum peccauerint tunc agnoscunt ab aliis quam legem probantur esse præuaricati. Sed etiam uiri maxima cum gloria & principalia gubernantes profitentur ignorationem.Scitos nanq; sibi faciunt assidere ad dispensationē rerū: & experimentū legis habentium.Nostrorum uero quemlibet cum leges interrogat:facilius quā nomen suum recitat.Vniuersas quidē mox a primo sensu eas discētes in animo uelut inscriptas: & rarius quidem quilibet transgreditur.Impossibile autem est supplicium deuitare peccantem. Hoc itaq; primum omnium mirabilem consonantiam nobis instituit.Nam unam quidē habeī & eandem de deo sectam:uita uero ac moribus differre nihil ab inuicem optimam moribus hominum potest celebrare cōcordiam.Apud nos etenim solos neq; de deo quilibet sermōes audet alterutris aduersarios:sicut multa similia apud alios fieri comprobantur.Cum non solum a fortuitis quod usum fuerit unicuiq; profertur:sed etiam apud quosdā philosophorum hoc crebro præsumitur.Quando alii quidem totam dei naturam sermonibus perimere tētauere. Alii uero eius prouidentiam ab hominibus abstulere.Neq; in studiis uitæ a differentia ulla conspicitur:sed communia quidem opera omnium apud nos existunt.Vnus non de deo sermo cōcors est asserens illum cuncta respicere:sed etiam de ipsius uitæ studiis. Et quoniam oportet omnia alia ad terminū diuinæ pietatis adduci:a mulieribus nostris & a seruis quilibet auerti .Pro qua re illatas nobis calumnias a quibusdam:cur non exhibeamus uiros inuētores nouorum operum seu uerborum contigit oriri. Alii siquidē in nulla re paterna perdurare optimum esse putant:& præcipue transgressoribus sapientiæ robur assignant.Nos autem e diuerso unam esse prudētiam atq; uirtutes existimamus:nihil penitus uel facere uel cogitare cōtrarium his quæ antiquitus sancita noscuntur:quod scilicet inditium legis est optimo fœdere constitutæ. Nam ea quæ nunc non habent modum:experimento sæpe correpta redarguuntur. Apud nos autem qui credimus ab initio positam legem diuina uoluntate:nihil aliud pium est quam hanc sub integritate reseruare.Quis etenim eius quicquam mouere potest:aut quid melius adinuenit:uel qui ab aliis tanq̄ præcellentius ad statum reipublicæ nostræ migrauit:aut quæ poterit esse melior atque iustior: quam ea quæ deum quidem principem omnium esse confirmat. Sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas dispensare permittit. Summo uero pontifici aliorum sacerdotum principatum competenter iniungit.Quos utiq; non diuitiis neq; aliis quibusdā spontaneis auiditatibus præcellentes.Legislator ad culmen huius honoribus instituit. Sed quicunq; sapientia uel temperantia aliis præstare noscuntur:eis præcipue culturam diuinæ placationis coniunxit. Apud hos igitur & legis & aliorum studiorum integra diligentia custoditur. Contemplatores etenim omnium atq; iudices comtemptionum & punitores culpabiliū sacerdotum esse decreti sunt. Quis ergo pricipatus qd regnū erit hoc sanctius:uel qui honor deo potius coaptabitur cū omnis quidem populus sit præparatus ad pietatē?Summa uero diligētia sacerdotibus sit indicta & uelut quædā festiuitas gubernet uniuersa res pu.Cū enī ministeria sua numero paucor; dierū alienigenæ custodire nequiuerunt ea uidelicet sacrificia nominantes:nos cū multa delectatione & incōmutabili uolūtate solēnitatis opus p omne seruamus æuum . Quæ igitur sunt præcepta uel interdicta simplicia siue nota dicamus.Primum quidē de deo est dicens .„Deus habet omnia perfectus beatissimus ipse sibi cunctisq; sufficiēs principū & medium & terminus.Inter omnia operibus quidē & muneribus clarus & totius rei manifestus.Forma uero & magnitudine nobis inenarrabilis.Omnis nanq; materies comparata ad huius imaginē licet sit preciosa tamē promē cunctaq; ars ad illius imitationis inuentū extra esse artē cognoscitur nihil simile neq; uidemus neq; possumus suspicari neq; coniicere.Sanctum est:uidemus eius opera lumen:cælū:terrā:solē: lunam:flumina:mare:animalium nationes:redditiones fructuum:hæc deus fecit: non manibus neq; laboribus neq; quibusdam indiguit sibi cooperantibus:sed ipso uidente bona repēte facta sunt. Bona nunc homines conuenit uniuersos:si qui eum quæ placere exercitatione uirtutis. Modus eum diuinæ placationis iste sanctissimus est.Vnum templū unius dei commune oīum

communis dei cunctorum.Gratum nãq; semper est omne quod simile est.Hunc placãt quidem sacerdotes semper.Præcedit uero istos primus secundum genus:qui ante alios sacerdotes sacrificauit deo custodiet leges de dubiis iudicabit:& puniet lege conuictos.Huic quisquis non obedit supplicio subiacebit tanq; qui ĩ ipso deo impie gesserit.Hostias immolauit:non ad crapulam nostram uel ebrietatem attinentes.Hæc enĩ non placent deo:quæ res occasio potius iniuriarum simul & expensarũ est.Deus enim temperatos ordinatosq; & boni generis diligit:& ut præcipue sacrificãtes caste uiuamus.In sacrificiis autem pro cõmuni salute primum oportet orare.Deinde singuli pro semetipsis.Quomodo omnes socii sumus:& qui hoc consortium suæ uitæ præpõit maxime deo gratissimum est:supplicatio uero fit ad deũ uotis ac precibus non ut bona præstet. Nec enim ipse sponte contulit uniuersis & uno deposuit.Sed ut hoc suscipere ualeamus suscipiẽtesq; seruemus: purificationes in sacrificiis lex decreuit.Ex omni excubii excõmunicatiõe a muliere facta & alia multa cõscriberet ualde lõgissimũ est. Huiusmodi ergo de deo & eius placatiõe sermonibus est.Ipse autemsimul etiam lex est:quosdã aũt nouit lex permixtionẽ per naturam ad coniugem si tamen pro filiorum causa procreandorũ agatur.Masculorũ uero in masculos ualde iudicauit inimicas:& tentantes horũ morte decreuit dignos.Nubere uero iubẽt nõ respiciẽtes ad dotem:neq; uiolenter arripere:sed neq; dolo uel fallacia suadere.Dispensationẽ uero potius fieri per eum cuius esse noscitur potestatis & per cogitationẽ opportunã.Mulier autem inferior inquit est uiro per omnia Obedit igitur non ad iniuriam:sed ut sit sub regimine cõstituta.Deus enim uiro potestatẽ dedit.Cum hac ergo coire decet maritum solummõ.Alterius uero experiẽtiam habere nequissimum.Si quis aũt hoc egerit declinatio nulla mortis:neq; uim fieri uirgini alteri desponsatæ:neq; si suaserit nuptæ filios nutrire p̃cepit.Vniuersis aũt mulieribus ĩterdixit: uel celare quod statũ est:uel aliã machinationẽ corrũpere filii.Nanq; mecatrix est anima demoliens & genus imminuens.Igitur si quis ad concubitũ corruptionẽq; transierit imundus:oportet autem etiam post legaiẽ cõmixtionẽ uiri mulieres lauari.Hoc enim partẽ animæ polluere iudicauit:inflata nanq; corporibus uulneratur.Dum ob hoc fit aliquã propter purificatiõis causam talibus imperauit.Sed neq; in filiorũ natiuitatibus concessit epulationes . Aggregari & fieri occasiones ebrietatis:sed temperatũ esse repente principium:iussitq; litteris erudiri propter leges & nosse progenitorum actiones aut actus imitentur:& cũ legibus educati neq; transgrediant:neq; cogitationem ignorationis habere iudicentur.Prospexit aũt etiam funeribus mortuorũ: beneq; pretiose ad sepeliendum celebrantur exequiæ.Neq; insignũ fabricæ sepulchrorũ: sed necessaria quidem circa prolationẽ funeris impauit domesticos adimplere.Omnibus aũt uiuentibus legitimũ esse constituit:ut aliquo moriente & cõcurrant:& gemitus lamẽtationis effundãt.Purificari autẽ iubet etiã domesticos fauere celebratos:ut longe ꝑcul sit q̃ sit uideat quis mũdus esse: cũ fecerit homicidiũ:parentũ honorẽ post deum esse cõstituit:& qui nõ repensat eorũ gratiæ:sed in qualibet parte contristat:præcepit esse lapidandũ.Iubet etiã oĩbus senioribus honorẽ iuuenes exhibere:quoniã cunctorũ senior deus est.Nihil pmittit celebrandũ apud amicos:nõ enĩ amicitiæ sunt apud eũ cui oĩa nõ credunt.Et licet aliquæ inimicitiæ proueniant:ꝑdita mens a rara prohibuit.Si quis arbiter munus acceperit:morte mulctatur . Despiciẽs quod iustũ est: & auxiliũ reis offerens.Quod quisquã nõ potuit nõ auferat:& aliena nõ tãgat:mutuãs nõ accipiat usuras.Hæc & his multa similia cõmunionẽ cõtinẽt nrorũ inter alterutros.Quomodo aũt etiã de domestica cura circa alienigenas habenda habuerit legislator:referri dignũ est.Videbitur enĩ oĩbus optime prospexisse:deũ eo ita sentiente:neq; propria corrũpimus:neq; participari rebus nris uolentibus inuidemus . Quicunq; enĩ uolũt sub nostras conuersari leges accedentes ad ea cũ munificentia suscipit:non genere solũmodo:sed etiã uoluntate uitæ putans eẽ cõsortiũ. Eos aũt qui trãsitorie misceri solẽnitatibus:non alia tamen exhibenda constituit.Idem oĩbus præbendũ:ignẽ:aquam: cibum:iter ostendere:non spernere aliquẽ insepultũ:mitissime etiã circa hostes quæ sunt agẽda sanciuit:ut neq; terra eorũ exuratur:neq; arbores fertiles incidant:sed etiã spoliari eos qui in bello cecidere interdixit:& captiuos ꝑspexit q̃tenus eorũ ãmoueat iniuria:& maxie fœminarũ.Sic aũt alũnos mãsuetudinẽ atq; clemẽtiã studuit edocere:ut etiã de aĩalibus irratiõabilibus nõ taceret: sed horũ tantũmõ utilitatẽ legitimã cõcedẽs:ab oĩ nos alia cã ꝓhibuit.Quæcũq; enĩ ueluti supplicãtia oriunt in domibus hoc interdixit occidi.Sed neq; parẽtes deniq; ꝑcepit auferri. Et licet inimica sint aĩalia eis tamẽ ꝑcẽdũ eẽ sanciuit.Sic undiq; ea q̃ ad mãsuetudinẽ ptinẽt obseruauit. Doctrinalibus quidẽ sicuti ꝓdictũ est legis utens & alia rursus cõtra transgressores cã punitionis sine excusatione desigens.Damnum nãq; in plurimis causis trãgrediẽdũ mors est.Si adulterium cõmiserit aliquis: suum puellæ fecerit.Si masculo turpe tentamentum ꝑsumpserit.l.c.aut patiat sustinere tentatus . Similiter autem est lex ineuitabilis & in seruis : sed etiam de mensuris : uel

si quis de ponderibus dolum fuerit operatus & de iniusta uenditione ac fraude uel fide traxerit alienam rem:aut quod nō potuit abstulerit oīmodi sunt uindicta nō q̄lia apud alios: sed ne ualde maiora.De iniuria uero parentū uel ipietate quæ sit in deo:licet tentet hoc aliquis mox peribit. His itaq; secundū legem uniuersam honor tribuitur:nō argēti:nō auri:neq; coronæ capitis: aut cuiusdam prædicandæ festiuitatis:sed unusquisq; testem habens cōscientiā suā ualde ꝓficit legislatore prophetante:& deo fidem cōdonāte firmissimā his qui seruauerūt leges: licet pro eis mori cōtingat aliqbus cōcurrunt alacri ad occasum. Dedit enim deus rursus fieri ut uita melior possit ex mutatione conferri.Piget itaq; nunc hoc me cōscribere:nisi opera essent oībus manifesta. Quoniā multi & plærunq; olim nostrorū progenitorū:ne uel sermonē solūmodo extra legē proferrent:oīa passi sunt sustinere uiriliter:uel si honorari contigit apud oēs hoies nostrā legem & uolūtariā legis consequentiā esse manifestā ībuebant.Græcos maiores nostri etiā extra regionem propriā constituti huiusmodi si quidē rectā babent & tam gloriosam de deo:talesque leges multo sæculo sic firmissime custodire omēs arbitror admirari ꝓpter frequentes apud nos factas mutatiōes.Deniq; eos qui cōscribere ꝓxie de re pu.& legibus tentauere tanquā de īcredibilibus cōpositōnibus quidā frequēter accusant dicentes:quoniā īpossibilia sūpserint argumēta.Et alios quidē reliquo philosophos:quicūq; huiusmōi negotiū i suis cōscriptiōibus habuere. Plato mirabilis apud græcos tāquā de honestate uitæ p̄cedens & uirtute sermonū & psuasiōe philosophiæ cunctos excellēs ab his qui dicebāt pessimū eē de re pu.cōscribere illusus & diuulgatus pœne pemptus é.Cum utiq; q illius uerba cōsiderauerit frequēter & facile reperiet:quæ ēt cōsuetudini plurimorū ꝓxia esse noscunt.Ipse siquidē Plato cōfessus est:quia uerā de deo opinionē pp ignorantiā plebis ꝓferre securū nō est. Sed Platonis quidē uerba uana esse putant & multa ptāte cōposita atq; cōscripta & maxīe de legislatione ꝓlata.Lygurgi uero mirant & Spartani cuncti con celebrant:quoniā illorū legibus plurimo tēpore pdurarunt. Ergo hoc manifestū uirtutis indiciū est in legibus pmanere.Si uero lacedemoniorū admirant illorū tēpus assumāt:sciētes āplius duobus milibus annis nostrā cōstitisse rē publicā.& sup hæc sciāt quoniā Lacedemonii quidē omni tēpore quo apud se habuere libertatē pfecte usi sunt custodisse leges.Cū uero circa eos factæ sūt fortunæ mutationes.pœne cunctarū legū obliti sunt.Nos aūt multis casibus euolutis pp regum Asiæ mutatiōes neq; in nouissimis malis ueniētes a legibus sumus alienati:nō uocatiōis nec epulationis cā seruantes eas quādo si qs cōsiderare uoluerit:multitudo āpliori testimōio maiores ex cubias & labores nobis q̄ Lacedemoniis uidebit īpositos.Illi siquidē operātes terrā: & neq; circa artes exercitiū habentes:sed ab omni opatione remissiores pigues & corpore pulchri in ciuitate degebant.Aliis ministris in oībus uitæ necessariis rebus utētes: & cibū paratū ab illis accipiētes: solum opus bonū atq; clemēs iudicātes ad faciendū & patiendū:q̄tenus ualerent aduersus oēs cōtra quos bella susciperent:qa nō neq; neq; hoc adipisci potuerūt dicere suppono.Non enī singulis solūmodo:sed multis frequēter eorū subito legis p̄cepta negligentes semetipsos cum armis hostibus tradere.Putas ne:& apud nos nō dico tātis sed duo uel tres agniti sunt ꝓditores effecti legū uel mortē.Non dico illā facile quæ solet p̄liantibus euenire sed eā quæ cū multa corporum afflictione & multa crudelitate uidet accedere.Quā ut ego puto quidā ualentes nobis non per odium subiectis īposuere si qui sunt hoies:qui nō tantūmō esse credāt pessimū si agere quicquā extra leges suas uel sermonē apud eos dicere cōpellant.Non tamē mirari decet si mortē fortissime toleramus ꝓ legibus & ultra alios uniuersos.Non enī quæ leuia uident nīs studiis alii facile patimur:hoc é operatōnē cibisq; simplicitatē:& ut nihil frustra neq; fortuito:qđ quisq; desiderat uescatur:aut bibat:aut ad cōcubitum quēlibet accedat:aut splendide uestiat: aut sine nobilitate uacet.Sed illud attendendum est:si gladiis utentes & hostes ab iuasione fugantes præcepta legis circa cibos nequaquā infringimus.Nobis itaq; gratum est propter hæc legibus obedire: & illis fortitudinis causas ostendere. Proinde Lysimachi & Molones & quidem huiusmodi alii conscriptores improbi sophistæ adolescentium deceptores quasi uehementer nobis prauissimis existentibus derogare contendunt.Ego nollem de legibus alienis examinationē efficere. Noster eī mos est propria custodire:nō aliena potius accusare.Et ut neq; irridere neq; blasphemare debeamus eis qui apud alios putantur dii:aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellationem.De accusatoribus autem proiectiones suas non increpare uolentibus tacendū non est.Cum utiq; nō a nobis nūc sermo cōpositus eos arguere uideat:sed a multis ꝓbabiliter iam præmissus Quis igitur eorū qui apud græcos sapiētia sunt mirabiles non redarguit nobilissimos poetas & præcipue legislatores:quoniam huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruere: Dicentes eos autem e numero quidē quantos ipsi uoluere:ex alterutris uero & diuersis natiuitatibus procreatos.Hos autem diuidentes locis habitaculis tanquam generationes animalium: alios quidē

ſub terra:alios in mari: ſeniores autem eorum in tartaris uinctos eſſe dixere quibuſcunq; diſtribuere:cælum his ſermone quidem patrem:operibus autem tyrannum atq; dominum ſuperpoſuere.Propterea aduerſus eum conſtituere inſidias per uxorem & fratrem & filiam:quam ex eius capite fingunt generatam:ut alligatéſes eum appendere:ſicut ipſe ille ſuum dicitur patrem. Hæc iuſte accuſatione digna conqueruntur:qui ſapientiæ uirtute præcellunt.Hic ſuper hæc deridentes adiiciunt.Si deorum alios quidem ephebos & adoleſcentes:alios autem ſeniores & barbaros eſſe credendum eſt:alios conſtitutos ſuperantes:& quendam fabrum:aliam uero textricem: aliũ uero peregrinantem & cum hominibus contendentem.Alios autem cytharizantes aut arcu gaudentes.Deinde inter alterutros ſeditiones effectas:& propter homines contentiones conſtitutas ut non ſolum alterutris manus mitterent:ſed etiam ab omnibus uulnerari lugerent malaq; perferrent:& ſuper omnia eſt luxurioſius ſi intemperantia permixtionis uterentur. Quomodo non erit incongruum amores & cuncupiſcentias ad uniuerſos attingere ſimul maſculos & ad fœminas.Deinde fortiſſimus & primus eorum pater ſeductas a ſemetipſo impregnataſq; mulieres diruptas ſubmerſaſq; ſperneret:& eos qui ex eo ſunt nati neq; liberare poteſt.Factos conſcriptos neque ſine lachrymis eorum perferre mortes.Bona ſunt hæc & his alia conſequentia:id eſt adulterio in cælo uiſo:& ſic impudenter a diis celebrato:ut iam alii zelare ſe proterentur tali paſſione conſcripti.Quid enim alii facturi non eſſent:dum neq; ſenior atq; rex ualuiſſet impetum ſuum a mulieribus permixtione retinere.Alii uero dum ſeruientes hominibus & nunc quidem ædificantes cã mercedis:nunc uero paſcentes.Alii aũt malignorũ mõ in ferro carcere colligati.Quem igitur ſapientiũ talia nõ accedant:ut hoc cõponentes redarguant:& multã ſtultitiã his credentiũ repræhendant.Alii uero ad terroré quendã uel metũ:necnon & rabiẽ atq; ſeductionẽ omneſque peſſimas paſſiones:& formã in dei natura fingere præſumpſere.Et horũ quidẽ nobilioribus etiã ciuitate ſacrificare ſuaſere. Si quidẽ ſimulata neceſſitate conſiſtunt:ut quoſdã deorũ putent bonorũ eſſe largitores.Alios aũt uocent aduerſarios:quãdo eos ueluti maligniſſimos hoſtes muneribus atq; donis placere contendunt:magnũ quoddã malũ ſe ſuſcepturos ab eis exiſtimantes:niſi mercedem eis ſtudioſe præbuerint.Quæ igit̃ cauſa ſit tante huius iniquitatis atq; delicti circa deum.Ego quidẽ arbitror eo q; neq; uerã dei naturã ab initõ eorũ legiſlatores agnouerint:neque quantũ præcipere potuere:perfectã ſententiã diffinientes reipu.tradidere. Sed uelut aliud quidã prauiſſimũ reliquerunt:dantes ptãtem poetis ſi quidẽ ut quos uelẽt deos introduceret.Hæc oĩa patientes rhetoribus:aut ut de re publica ſcriberẽt:& de pegrinis diis decreta pferrent:ſed etiã pictores & gypſoplaſtæ in hoc apud græcos multã habuere ptãtem:ut unuſquiſq; formã quã uellẽ ſecundũ modũ ſuæ opiniõis exponeret.Alter quidẽ ex luto quod uellet fingẽs.Alius uero pingẽs opificis itaq; qui maxie putant eũ præcipui ebur & aurũ hẽnt ad hoc ſuæ iemp nouitatis argumentũ. Proinde apud eos priore quidẽ dii florẽtes honoribus ſenuerũt.Sic enĩ pferendũ ẽ. Alii uero noui clã introducti religione potiunt̃ & tẽplorũ alia quidẽ deſolata:alia uero nup ſecundũ eorũ uoluntatẽ ædificãt̃:q̃propter ut arbitror e diuerſo noſſe magis indigẽt:qualis facta ſit circa deũ & quõ ei honor ĩmobili religiõe ſeruet̃. Apollonius ſi quidẽ Molon unus fuit ſtultorũ atq; tumentiũ.Eos aũt qui uere ĩ græco philoſophati ſũt:neq; p̃dictorũ aliq̃d latuit:neq; frigidæ allegoriæ cãs ignorauere.Quapropter illos q̃dẽ iuſte ſpreuere:& circa uerã decentẽq; circa deũ opinionẽ nobis fore cõcordes.Quod Plato reſpiciẽs neq; illũ quẽquã poetarũ dicit in re pu. eẽ ſuſcipiendũ:& Homerũ honorabiliter admõet ſanũ ei conſtituẽs & unguẽta ſupfundẽs:ne rectã opinionẽ de deo fabulis forte deſtrueret.Præcipue nãq; Plato noſtrũ legiſlatorẽ imitatus:licet nullã eruditionẽ huiuſmõi ſuis ciuibus ĩperaſſet:ideſt ut oẽ pfecte diſcerẽt leges:ut ne fortuite aliq̃d extraneorũ ciuibus miſcerent̃:ſed eẽt pura res pu.& in legũ cuſtodia pduraret. Horũ nihil cogitans Apollonius Molõ nos uoluit accuſare quoniã nõ recepimus eos q̃ aliis ſũt opiniõibus præoccupati:neq; de deo cõicari patimur eis:q̃a alia uitæ cõſuetudie degere:cũ neq; hoc ppriũ nr̃m ſit ſed cõe cunctorũ:nõ mõ regũ:ſed etiã qui inter græcos cautiſſimi fuiſſe noſcunt̃. Lacedemõii nanq; pegrinos etiã expellabant corruptionẽ extra leges ex utroq; metuentes. Illorũ igit̃ citius ſcæuitiã poterit quilibet arguere qui nulli neq; conuerſationis neq; cohabitationis ſuæ pticipiũ exhibebant.Nos aũt aliorũ quidem res zelare non ſinit:participari uero cupientes quæ ſunt noſtra libenter ſuſcipimus:quod utiq; reor inditium magnanimitatis atq; clementiæ. Sed deſino iam de Lacedemoniis amplius diſputare.Athenienſes uero qui cõmunem eſſe ſuam gloriantur omnibus ciuitatem quomodo de his rebus habuerint Apollonius ignorari.Hi nanq; uel uerbo ſolummodo præter illorum legem de diis loquentes ineuitabiliter punierunt. Cuius etenim rei gratia Socrates eſt mortuus:non enĩ hoſtibus tradidit ciuitatẽ neq; templa uaſtauit:ſed q̃a noua iumenta iurauit & quoddam dæmonium ſignificans ſe referebat:ſeorſum ludens ſicuti quidam

dicunt.Propter hoc ueneni poculo morte mulctatus est. Insuper etiã corrumpere iuuenes eum accusator aiebat:& conuersionẽ patriæ legesq; contemnere.Et socrates quidẽ ciuis Athenien sis huiusmodi torméta sustinuit. Anaxagoras aũt Clazomeneius fuit.Et quia existimãtibus Athenien sibus solem esse deum:ille eum insensatum & ignotũ asseruit: paucoꝝ sentẽtia morte dam natus est & aduersus Diagoramelium talentũ decreuerunt.Si quis occiderit eum:quoniã eorum mysteria deridere ferebatur.Pytagoras autem nisi cito fugisset compræhensus occideretur:eo q; dubiũ de diis Athenienſiũ cõscripsisse putabaẽ. Quod oportet mirari: si circa uiros fidedignos talia gessisse noscantur:qui neq; mulieribus pepercere? Nunc enĩ sacerdotem quendã: quoniam eum quidam accusauit peregrinos colere deos decretum aduersus eos qui peregrinũ introduce rent deũ suppliciũ mortis inferebaẽ.Igitur qui tali lege utebãtur palam est:eo q; alioꝝ non crede rent esse deos.Non enim si crederent aliquibus inuiderẽt:quasi quiddam maius habentibus. Sic his uero cædibus congaudẽtes humanis & paululum differentes a bestiis:arbitrantur tamen sua mysteria oportere esse custodienda:& Anacharsim sapientia mirabilẽ apud græcos aduenientem interemerunt: quoniã uidebatur græcoꝝ deoꝝ ad eos uenisse plenissimus.Multos autem apud Persas quilibet inueniet etiã pro eadem causa tormentis affectos.Sed palam est:quoniã Apollo nius Persaꝝ legibus congaudebant.illosq; mirabatur.Quippe cũ græci eoꝝ fortitudinẽ atq; cõ cordiam unanimitatis quã habuere de diis:hanc scilicet fortitudinẽ quã in templis eoꝝ concre matis habuerunt.Is etiã studioꝝ oĩum imitator extitit. Persicoꝝ uxoribus alienis contumelias faciens:filiosq; concidens.Apud nos aũt mors decreta est:si quis uel irrationabilia mala hoc mõ noceat:& ab his legibus non abducere:neq; timor potuit præpotentiũ ptãtum: neq; zelus eorũ qui apud alios honorantur:sed neq; fortitudinẽ ideo exercemus ut bella auaritiæ causa susciplamus: sed ut legum iura seruemus:& dum alia detrimẽta litis sustineamus.Si quos de legibus mo uere tentauerint:tunc etiã ultra uirtutem rebellare contendimus:& usq; ad calamitates nouissi mas perduramus.Cur itaq; nos zelemus leges:cum eas neq; a legislatoribus suis seruatas esse ui deamus.Vel quõ Lacedemonii nõ erant de impermixta sui conuersatione repræhendendi:& de defectu pariter nuptiaꝝ.Vliaci uero & thebei coitum impudentem & extra naturã olim in ma sculos agebant:& optime atq; utiliter facere se putabant. Ergo cũ ipsi oĩno rebus afficerẽt etiam suis legibus miscuere:quod tantum aliquando ualuit apud græcos: ut etiam diis suis masculorũ concu bitum applicarent.Itaque denicq; germanorum nuptias rettulere. Huiusmodi satisfactio nem rerum incongruarum & extra naturam pro libidine componentes.Desino nunc de suppli ciis dicere:& quantas ab initio præbuerint plurimi legislatores absolutiones malignis homini bus:in adulterio quidem pecuniarum:in corruptione autem etiam nuptias sancientes. Quan tas autem occasiones contineant de abnegatione pietatis examinare longissimum est.Iam enim apud plurimos olim meditatio facta est transgrediendi leges: quod non agitur apud nos quan do propter eas & diuitiis & ciuitatibus & bonis aliis priuati sumus. Lex autẽ apud nos seruatur usq; ad mortem.Nullius uero iudæorum neq; si procul abeat & prouinciam ob regem quã acer uum sic metuit:ultra illum legis uideatur timere præceptum. Igitur si propter uirtutẽ legum ta liter apud eos sumus:concedant quoniã potentissimas leges habemus. Si uero circa prauas nos leges iudicant perdurare:quid ipsius iustis me non patiant meliores non custodientes opere san ctionis? Quia igitur longinquitas temporis uerissima creditur omnium esse probatio. Hanc ego testem faciam uirtutem legislatoris nostri:& opinionis quã ille de deo contradidit.Nam cũ sit infinitum tempus si quis eum comparet aliorum legislatorum ætatibus: hunc ultra omnes i ueniet. A nobis itaq; declaratæ sunt leges : & cunctis aliis semper hominibus zelum sui potius præbuerũt.Primi quippe græcoꝝ ad faciẽ:qui deiura patri conseruabãt. Ipsis aũt rebus philoso phiæ:quæ tractatu illa secuti sunt.De deo similia sapiẽtes:humilitateq; uitæ cõmunionẽ inter al terutros edocentes. Sed etiã populis olim multus fuit zelus nostræ maxia pietate culturæ nomẽ est. Itaq; pietas græcoꝝ nec ullus quisquã barbarus:nec una gens ubi septimane in qua uacamus cõsuetudo minie discurrit:atq; ieiunia & candelabroꝝ incẽdia: sed etiã ciboꝝ apud nos solẽnia plurima apud multos iugiter obseruare conantur.Insuper imitari etiam concordiam:quam nos inter alterutros obtinemus: & rerum participari suarum: & operum dilectionem in artibus: & perdurationem necessitatum habere pro legibus. Illud enim mirabilius est:quia præter impul sorem huius obseruationis ipsa per se lex homines ita ualuit obligare:& quemadmodum deus in uniuerso mundo consistit:ita lex per cunctos ambulauit. Vnusquisq; enim si suam regionem domumq; conspicit:his quæ discuntur Homerus recessauit.Oportet igitur cunctoꝝ hominum maliciam repræhendere:aut enim uolunt nos isti aliena & praua iura ante ꝓpria & meliora zela ri:aut certe si hoc uolũt qescãt nobis ꝓ iuidiã accusatõnes igerere.Nõ eĩ ꝓ cuiuslibet maliuolẽt ia

defendimus hanc cauſam:ſed noſtrum honoramus legiſlatorem:atq; credimus quæ ab illo pro-
pheta de deo ſunt. Denicq; niſi intelligeremus ipſi uirtutem legum:nunquã magna ſapere ſuper
his tantus populus zelatur.Sed de legibus quidem & de repu.noſtra certiſſimam feci rationem
in his quæ de antiquitate conſcripſi.Nunc autem eoꝝ nemini quantum neceſſarium fuit: neq;
aliorum uituperare iura:neq; noſtra laudare proponens: ſed hoc agens ut de nobis iniuſte con-
ſcribentes:& contra ipſam ueritatem ipudentiſſime contendentes arguerẽ. Arbitror itaq; p hãc
conſcriptionem abundanter me quæ promiſi compleſſe.Denicq; in principio demõſtraui genus
accuſatoꝝ eſſe certiſſimum atq; nouum & multos ueterum i conſcriptionibus ſuis memoriam
habentium noſtri ex illis teſtes exhibui . Dixere itaq; Aegyptios fuiſſe progenitores noſtros &
oſtenſum eſt:quia in ægyptum uenerint aliũde.Deinde ſunt mentiti:quoniã exinde propter cla-
dem corporeis ſint expulſi: & apparuit quantũ uolũtate & magnitudine fortitudinis ad propria
ſint reuerſi.Alii uero tanquã nequiſſimo uiro legiſlatori noſtro derogare contendunt.Cuius uir
tuti dudum quid ipſe poſt illum:tempus uero longiſſimum perhibet teſtimonium. De legibus
autem loqui ampliori ſermone non fuit opus.Ipſe nanq; per ſemetipſas apparuere piæ & ueriſſi-
mam habentes intentionem:& non ad humanum odium:ſed ad rerum cõmunionẽ potius inui
tantes iniquitatum inimicæ cultriceſq; iuſtitiæ ſegnitia eſt.Et multas expenſas procul abiiciẽtes
ſufficientiam & amorem laboris erudientes bellum cauſa auariciæ neſcientes.Fortes autem pro
ſe eſſe populo præparantes ad ſupplicia retribuenda ſemper ineuitabiles uerbis nequaq̃ circũue
niri poſſibiles præparationes ſemper operibus exequentes. Hæc enim nos ſemper opera mani-
feſtiora litteris exhibemus.Quapropter ego confidens dico:quia multaꝝ atq; melioꝝ rerũ nos
potius quam alii præceptores ſumus.Quid enĩ intranſcenſibili pietate melius eſt:quid iuſtius q̃
legibus obedire:quid utilius quã in alterutros unanimes eſſe:Et neq; in calamitatibus ab inuicẽ
recedere:neq; tempore felicitatum per iniurias diſcrepare ſed in bello quidem morte conẽnere:
in pace uero artibus aut agriculturæ uacare:& ſemper & ubiq; credere deum reſpicere & ſolum
omnia gubernare.Hæc igitur ſi quidem apud alios aut ſcripta ſunt primitus aut ſeruata firmio
rem debemus nos gratiã illis tanquã eorum facti diſcipuli uero nequaquã primitus extitere.His
præcipue nos utentes cognoſcimur:& primã eoꝝ inuentionẽ noſtrã fuiſſe declaramus. Appiões
igitur & Molones & quicunq; mendacii derogatione congaudent coniuncti procul abſcedant.
Tibi autem Epaphrodite ueritatem maxime diligẽti & per te ſimilia noſſe de noſtro genere co-
gitantibus:hic libellus conſcriptus eſſe dignoſcitur.

Ioſephus antiquitatem approbans iudaici populi duos libros ſcripſit contra Appionem ale-
xandrinum grãmaticum:& tanta ſecularium profert teſtimonia:ut mihi miraculum ſubeat quõ
uir hebreus ab infantia ſacris litteris eruditus cunctam græcoꝝ bibliothecã euoluerit.

Impreſſum Veneciis per Ioannem uercelenſem Anno ſalutis.
M.cccc.lxxxvi. die.xxiii. octubris.

A iiii B iiii C iiii D iiii E iiii
F iiii G iiii H iiii I iiii K iiii
L iiii M iii

De Iesu Christo libro 18: antiq: pagina 159: facie secunda cap: 9
De Ioanne Baptista lib: 18: pag: 161: cap: 14:

Baer

280

JOSEPHUS

FLAVIUS

1 Ven 2/86